Vtriusq3 Juris famosissimi monarche Jaco
bi de beluiso acutissimi leguz interpretis
aurea lectura. summo labore et vigili
studio castigata. summã auten
ticorum consuetudines
q3 et usus Feudo
rum elucidãs
felici inci
pit exor
dio.

Cum gratia ꝛ priuilegio Regio.

¶ Nicolaus Beraldus Claudio Bracheto Regio questori et
Carolo Bracheto discipulo suo salutem.

¶ Optime facis Claudi vir ornatissime qui inter aulicos agēs: aulicęq; vite sollicitudines litterarū studia nunq̄ deseris: sed optimos quosq; authores in enchiridion epitomēq; redactos vel excerptos abs te diligenter ac studiose tecū perferēs quicq̄d sue cuiuli temporis plerīq; oēs istius ordinis pila latrunculis tesseris ceterisq; id genus ludis et voluptatibus interdum indignis homine nequissime prodigunt honestissimis artib⁹ impendis veterū exemplo: e quibus nōnullos fuisse constat: qui inter martios etiamnum tumultus vel legerēt aliquid semp: vel scriberēt ac meditarētur sola hec litteraria ludicra ingenuis generosisq; mentibus digna voluptatēq; animi verā ex serijs respirare gestientis eam esse rati que ex libris ac rerum cognitione percipit̃. Hac laude precipue insignes fuere. Hiero. Mago: Attalus ex romanis Cesar dictator: Augustus Alexāder atq; alij permulti. Alexandri quoq; cognomento magni quē greci latiniq; scriptores certatim pro se quisq; et tota illa vetustas laudibus in celum tulit vnum illud e multis vere regium dictum circumfertur. Pulchrius multo esse disciplinis honestisq; artibus antecellere: q̄ opibus ac imperijs. Quod si et verum est illud Aristotelis tantū a doctis indoctos distare: q̄tum a viuentibus distant mortui. Quis nisi mentis inops non oībus corporis atq; ingenij neruis remis velisq; oībus (vt dicit̃) contēdat litterarū studijs (sine quibus vita vitalis non est) pulcherrimū verissimūq; hominis vocabulū sibi querere: efficereq; vt tanto alijs euadat hominibus excellentior: quanto hoīes ipsi ceteris prestant animātib⁹? At qui nō sine multis vigilijs multoq; sudore id cuiq̄ cōtingit: qā vt rectissime a philosopho quodā dictum cōmemorant dij nobis laboribus oīa vendunt. in olympijs nemovnq̄ citra puluerē victoriā adeptus est. Atq; vt sit excellenti quis ingenio: fida tenaciq; memoria pditus. Si tñ ad eā nature sortē labor atq; industria nō accesserit magnū quippiā nō efficiet vnq̄ quo possit seipsum tollere humo victor: q̄ virū volitare p ora. Merito itaq; plinius auunculū in epistola quadā laudat Cecilius: apud quē tātus amor doctrine tanta tpis parcimonia fuit: vt cenans deambulans sedēs aut legeret ipse aliq̄d: aut aliū quempiā legentē audiret: aut stilo ac pugillaribus operā daret optima queq; ex aliorū scriptis sibi decerpens aut a seipso multis vigilijs assiduaq; animi intētione parta et cōgesta reponēs. Cui⁹ diligētiā indefessumq; studiū si sepius nobiscū reputaremus: et nostrā pfecto corrigeremus inertiā: et instantius a nobis pensum exigeremus. Quis enim ex eis et qui sibi studiosissimi videnẗ seipsum cū illo conferens nō ptinus desidie: seipsum insimulet ac ignauie? Nec plinius ipse solus sed tota fere antiquitas hoc merito laudāda: cuius tanta fuit in omni re sedulitas tantū tamq; ptinax vbiq; studiū: vt nihil sit ex eis que mundi huius circūflexu teguntur: qd intactū ab ea ad hoc vsq; eui peruenerit scripsere nonnulli de astris spherisq;: et corporū celestiū motu molēq;. Alij de terre magnitudine. Regionibus et earū situ de varijs gentiū ac nationū moribus specie: ac cultu: montibus: fluminibus. Alij res bello gestas ac pace: Reges: principes: duces iperatores ad posteros trāsmisere. Docuerūt quidā herbarū gēmarūq; figuras ac vires. Scripsere alij vites: flores: arbores: animātia cuncta terrena: marina: reptilia: volātia. Docuerūt et alij humani corporis morbos atq; remedia. Alij mores et vitā hoīum legibus atq; institutis formarunt. Que tñ oīa nobis nō paulo plus admirāda forēt: si tot veterū operosissima monumēta iniuria tēporū vel hoīum incuria non intercidissent. Namq̄ videmus hoc tpe deo optimo maximo volente multa restitui: que longo tpe delituerāt: multa que prius corrupta fuerant reparari: noua cudi mortaliū ingenijs hoc felici seculo sese pferētibus atq; erigētibus. Adeoq; in hac pte a multis ē laboratū: vt nulla sit oīno disciplina nō instructior: multo q̄ quondā atq; adminiculatior: nō lōge abieris. Nonne hec iuris scīa varijs iā copiosissimisq; cōmentarijs eousq; pducta est: vt nihil fere sit preterea requirēdū. At nō desunt tñ q̄ quottidie noua moliant̃ vetera et diu abdita in lucē eruant: aliena copilēt editq;. Sed nescio tñ quo pacto plus autoritatis hñt vetustiores iuris interp̄tes: quales īprimis post antiquos iuriscōsultos memorant̃ Azo: Dynus: Cynus: Joānes: Accursius: Joānes bronostus (quē mayaus in cōmentarijs actionū inter antiquos egregiū doctorē vocat) Barthol⁹: Baldus. Inter quos merito post hac referēdus erit Jacobus bellusuisus Bononiēsis doctor (vt ita dixerim) doctissim⁹: cuius interp̄tatio in libros autēticorū: q̄ diu in tenebris ac situ pulucro neglecta iacuerat nuper ab impressoria officina pulcherrimis characterib⁹ nūc primū excusa pdijt: docta ita me deus amet. et plena optime frugis: q̄ nihil in suo gñe absolutius edi posse puto. Disputat acute. Soluit acuti⁹. Cōcludit breuit̃. sicvt lectorē quēlibet delicatū nōmodo nō delassēt offendatue: sed p̄pter quādā expeditaq; facilitate pascat: delectet: teneat. Denīq; hic est quē Cato Sacch⁹ inter iuriscousultos suitēporis famigeratissimus tāti fecisse dicit̃: vt ex antiquis nullū cū eo cōparādū cēsuerit. Sed quoniā de magnis nominib⁹ iudicare tā cuiq; liberū est q̄ temerariū ac inuidiosum sentētiā ac iudiciū in hac re meū (si modo q̄d est in me iudicij) vltra nō interpono. Hoc vero q̄cq̄d est vobis dono mittim⁹ tibi (inq;) mi Claudi quē toti⁹ rei litterarie nō studiosum modo: sed pene dixerim zelotypum multis antehac argumētis sum expertus quēq; vaticinor nō ariolans (vt Cicero iquit) sed coniectura pspiciēs alterū etatis nostre mecenatem fore. Que q̄dē laus semp domui isti vestre ppria ac peculiaris fuit. Laus incorruptis litterarū monumētis merito celebrāda. Nō enī potuit multis alijs virtutib⁹ nō abūdare: cui hec vna virt⁹ studiorū scilicet et studiosorū oium amor nō defuerit. Nā qd amplissime sint opes ac fortune nobis hōis artib⁹ ptectū multis alijs id vobis cōe. aphricanos enī oīs ac lelios (vt Cicero inquit) ijs reb⁹ multi etiā venalitij mercatoresq; superauerūt. Nec tñ (opinor) quēpiā paulomagis sapiētē mouebūt honores ac magistratus quib⁹ vestra indies magis auget̃. crescitq; familia. Caduca sunt ista et fragilia. Virtus vero (vt in odis verissime cecinit Horati⁹) sordide nescia repulse: intaminatis fulget honoribus. Porro virtutes alie vobis gētilicie. Prudētia et dexteritas in negocijs magnis obeūdis: Sagacitas in pspiciendis futuris: Pietas in deū: Beniuolētia in oēs adeo note sunt oībus vt nec meo nec cuiusq̄ indigeāt elogio. Quare tñ abesset metuā ne maligni q̄s ingenij assentādi studio hec scripta fuisse cōtēdat: vt et publice fame vno codēq; mecū: sed verissimo tñ calculo ac suffragio hec ipsa facillime defendi posse sperē. Tibi vero mi Carole donādi huiusce muneris peculiarē quādā rōnem pbelle video mihi extitisse. Nempe qd ab latinarū grecarūq; lrāz lectionib⁹ in hoc nrm aurelior̄ florētissimū gymnasiū adutriusq; iuris (inq̄) studia sit ppediē rediturus. Et pfecto quē puerū et pene de mr̄is gremio susceptū alui: quē vt filiū sedulo ac fideliter institui: Et quē deniq; studiorū meorū nō sociū modo: sed et adiutorē. post hac mihi futurū spōdeo: haud quaq̄ debui in hoc albo p̄terire. Accipite igit̃ letis animis munusculū hoc: Nicolai vestri mnemosynon quoddā monumētūq; apud vos ppetuū et me (qd facitis) amare īplecti porro pergite. Valete: Aurelie idibus nouēbris. Ex officina libraria. Jacobi houys Aurelianēsis bibliopole.

¶ Eiusdem Nicolai Beraldi ad beneuolum lectorē schedicon Epigramma.

Tu quem sancta iuuat veterum prudentia legum:
 Cui noua: cuiue placent vltima iura magis.
Ingeniosa legas nostri monumenta Jacobi.
 Que tibi nunc vultu splendidiore nitent.
Hec situs informis quondā: putrisq; vetustas
 Roserat: et longo tempore vermis iners.
Nunc recutita vigent: que languida membra fuere.
 Et laxata suis sunt sita queq; locis.
Queq; obscura fuit. rudis et mendosa vetusq;.
 Nunc legitur typicis littera scalpta notis.
Et tibi (rara prius) venalis pagina prostat.
 Si sapis. Hanc modico candide lector eme.

Finis.

Liuide pone tuum tandem exitiale venenum.
 Non alium ledis: te furor iste necat.

¶ Apparatus domini Jacobi de beluiso iuris vtriusq; professoris super .ix. collationibus autenticorum.

In noīe domini nostri Jesu christi. Ad laudē et gloriā ipsius ⁊ beate marie semper virginis matris sue: beateq; virginis katherine: p quā deus intellectum frequēter illuminauit ⁊ docuit. Cum ego Jacobus de beluiso iuris ciuilis professor ciuis bonoñ. corpus meum vigilijs nocturnis multisq; laboribus macerassem longissimo tpe: ⁊ quasi ad summā prostratus debilitatē productus essem legendo dubia nodosaq; legalis sapientie indiscussos in glosis ordinarijs tactos ⁊ non decisos: ɔsuetudines vsus feudoꝝ quotidianos declarando solutiones ⁊ eoꝝ decisiones sufficientes componendo: lecturam ordinando: questiones dubias annectendo ⁊ decidendo: ⁊ pacem ⁊ quietem more veteranoꝝ necessariam mihi appeterem: ad preces ⁊ multam instantiam venerabilium ⁊ nobilium virorum dñoꝝ Jacobi ⁊ Agapiti fratrum filioꝝ magnifici ⁊ potentis viri dñi Stephani de colūna romanoꝝ pconsulis: necnō venerabilis ac nobilis viri dñi Nicolai capone de roma consobrini eoꝝ in bononiensi studio tunc residentium: qui eoꝝ humilitate et gr̃a meum honorare auditorium voluerunt. Dum hūc relegerem librum quē decies in bononiensi legeram studio: quiq; dñi Jacobus ⁊ Nicolaus sub me priuatim in legibus honorifice receperunt: qui vita commendabili moꝝ honestate: scientie magnitudine voluntate prosapie virtutibusq; splendore resplendēt. Eoꝝ humilibus supplicationibus ipsorumq; nutibus ⁊ voluntatibus semper cōplacere paratus ad huius libri lecturam componendam condescendi ad comunem etiam omnium vtilitatez respiciens: egregij Juliani exemplum insecutus: qui inquit. Etiam si alterum pedem in sepulchro haberem: adhuc tñ discere quid vellem: vt. ff. de fideicō. liber. l. apud iulianum. ¶ Et si quid forte est vtilitatis aut salutis semper inquirere proposui ⁊ non negligere. Qui eñ rebelliter viuit ⁊ discere atq; agere bona recusat magis diaboli q̃ christi membrum esse ostenditur. Et potius infidelis q̃ fidelis ee monstratur: vt. xxxviij. distin. nullus episcopus. Et vt multoꝝ errores tollere possem: qui pro solutione omnium contrarioꝝ ad hunc librum illā accipiūt dicentes: corrigit ⁊ ad beatitudinez vite eterne respiciēs quia bone rei dare consultum ⁊ terrene vite habere subsidium ⁊ eterne remunerationis expectare decernitur premium: vt. xij. q. ij. bone rei. Jdcirco modus pcedendi ipsius Jaco. de beluiso huius libri compilationē aggredior: hunc ordinē secutus. Jn qualibet eius parte continuando: diuidendo: casus summarios ⁊ textuales expositiones ⁊ notabilia ad litteram īnectendo: ad causas argumēta ɔ̃ria oīa que excogitare potui cū solutiōibus subijciēdo. Et questiones in glosis motas: ⁊ alias q̃plures decidendo ad huius libri soliditatē. Et quia p diuisionē singula facili⁹ edocentur ⁊ dinoscuntur: vt. ff. de doli excep. l. j. ⁊ insti. quibus mo. testa. infir. §. alio. Uidēdū est de huius libri diuisione: ⁊ tituli ⁊ lectiōis p̄ntis. Et est sciendū q̄ liber iste nec hz ordinez nec stilum alioꝝ libroꝝ. ¶ Et diuiditur per collationes nouem: ⁊ hoc non procedit ex ordine libri: sz magistraliter: nam natura rerum inductū est: vt plura sint negocia q̃ vocabula: vt. ff. de prescrip. verb. l. natura enim. Et cōmodius est singulas cās singulis appellationibus distinguere: vt. o. §. alio aūt. Et qr partes de se patent vt infra patebit videas in summa huius tituli. ¶ Sed queri pōt quare liber iste diuidit in nouem partes tm̃. respondeo. Ratio reddi non pōt: quia magistraliter factū est ⁊ ex libero arbitrio. ⁊ iō rō reddi nō pōt: sicut nec de alijs q̃ in iure positiuo cōsistunt: vt. ff. de postu. l. j. §. pueritiā ⁊ insti. q̄ ⁊ a q̄b⁹ cau. ma. nō pōt. §. cū ergo. ¶ Jtē queri pōt quare ptes appellātur collatiōes. Rñdeo dicte sunt collatiōes a colligēdo siue congregando: quia vna collatio in se colligit ⁊ cōgregat titulos plures. Jn q̄busdā tñ libris plures sunt tituli i vna collatō q̃ in alijs: quia multe sunt constitutiones extrauagantes que hodie locū non videntur habere: ⁊ ego omnes habeo ⁊ eas videre potestis in fine huius lecture: quaꝝ ex charitate copiam suscepi a venerabili patre ⁊ dño meo dño petro de ferrarijs vtriusq; iuris excellentissimo professore archiepiscopo arelatensi illustrissimi regis dñi karoli scōi sicilie ⁊ hierusalem regis cancellario: qui me doctoratus honore in aula regia ipsiusq; presentia decorauit.

¶ Rubrica nostra incipit Jn nomine domini nostri iesu christi. Et partes quattuor cōtinet. Prima est generalis ad librū. Scōa est specialis ad titulum. Tertia de nomine autoris. Quarta de nomine eius cui mittitur partes de se patent.

¶ De heredibus inobedientibus: subaudi ⁊ q̄buslibet alijs honoratis votum defuncti nō implentibus: vt. j. c. §. his igitur. ⁊. §. his omnibus. Et igitur constitutio prima: subaudi incipit Johanni pape salutem: ⁊ hunc librum.

Occupatis nobis ⁊c. Diuide titulū in duas partes. Primo inobedientium pena. Scōo obedientiū premiuz. scōa pars incipit. j. c. §. hinc nobis. ⁊ lectionem p̄ntem vsq; ad. §. his igitur a nobis. diuide in partes quattuor. Primo cōis ⁊ generalis intentio principis. Scōo specialis intentio. Tertio subiectorum interpellatio. Quarto personaꝝ enumeratio: quibus debita portio ex necessitate debetur. Scōa pars incipit in ṽ. incurrunt. Tertia in. §. semper igitur. Quarta in. §. primum itaq;. ¶ Casus breuis. Reipublice cura occupat principem ad cogitandū pro republica subiectoꝝ vtilitas ⁊ eoꝝ interpellatio legis condende occasionem prebent liberis ⁊ parentibus interdum etiam fratribus ex necessitate debita portio debetur alijs ex voluntate. Et hoc breuiter dicit vsq; ad. §. his igif. ¶ Casus in terminis. Princeps ad excusationem sui antipophorizat dicens. Occupati sumus circa curas totius reipublice. ⁊ ideo de singuloꝝ vtilitatibus parū aut nihil possumus cogitare: quia nos cogitare oportet quēadmodū per se conquiescant: ⁊ vuandali cū mauris obediant: ⁊ archedonij antiquā habeant libertatem. Occupati insuper sumus sollicitudinibus frequētibus subditoꝝ: generalibus ac etiam specialibus a subditis importunis nobis existentibus: alijs pro legatis: alijs pro libertatibus: alijs ob aliud conquerentibus de heredibus et alijs honoratis votum defuncti nō adimplentibus: ⁊ lz aduersus inobedientes legibus veteribus fuerit prouisum. Ja desuetudinē tamen abierunt. Et ideo putamus legem nouam scriptam eis tradere super his que frequentia sunt ⁊ possibilia euenire: ⁊ leges veteres repare: vt per se subiectos valeant iuuare: ⁊ viuentibus et morientibus cautelam valeamus exhibere. Primo cogitandum est q̄ liberis ⁊ parentibus qui a nemine preceduntur: interdum etiam fratribus portio legitima debetur ex necessitate. Alijs aūt oībus ex propria voluntate. Et hoc dicit vsq; ad dictū. §. his igif. ¶ Occupatis nobis ⁊c. legi pōt datiue ⁊ ablatiue: ⁊ dic vt i glo. Et dñi mei scitote q̄ glosaꝝ expositiones claras ⁊ apertas nō intendo refricare. ⁊ vos scripturis ⁊ scriptoribus expensis ⁊ laboribus pregrauare: quia quicquid demonstrate rei adijcitur satis demonstrare frustra est: vt. ff. de dote prele. l. j. in fine legis. et gaudēt breuitate moderni: vt. ff. qō me. cau. l. j. ⁊. C. ð appe. l. amplior̃. Et parum nihil eligentibus. Expone quinq; modis vt in glo. Et q̄nta expositio est: parum. i. non. et tunc dic aliquod. quia non ⁊ nihil que sunt due negationes faciunt vnam affirmationē: vt. ff. de ver. sign. l. duobus. Et glo. in fine dicit q̄ tertia ⁊ vltima expositio hēt eundem sensum. Sed mihi videtur q̄ dicere debuit de quarta et quinta: ⁊ ad quartam expositionē cōcordat. j. vt iudi. sine quo. suf. in prin. ⁊. j. vt diui. iussi. circa prin. ¶ Sed quatenus p se ⁊c. Glo. exponit valde obscure: nec bene concordat cytharā cum psalterio. ⁊ ideo opus est hic studio. Nam quatenus pōt legi proprie ⁊ improprie: ⁊ nominaliter ⁊ aduerbialiter. ⁊ per se pōt esse vna pars: ⁊ possunt esse due. Et cōquiescunt. pōt respicere causam preteritā ⁊ futuram ac etiam presentem. ¶ Nota q̄ illud qō statim prime sequitur legi pōt inceptiue: suppletiue: ⁊ aduersatiue. Et vt breuit expediamus: dic q̄ si verbum quatenus accipiatur improprie ⁊ in vim nominis. s. p quod. i. propter quā cogitationē: tūc dictio per se erunt due partes ⁊ expones. i. sine nostro auxilio magno: ⁊ denotabit causam preteritam ⁊ presentē. Et dictio ṽo que infra sequit poterit legi inceptiue: suppletiue: ⁊ aduersatiue. Sin autē si quatenus accipiatur proprie ⁊ aduerbialiter: qō procedit cum denotat tempus futurum dictio per se erit vna pars ⁊ vero legit suppletiue. i. pro certe. ⁊ dic vt in glo. ¶ Et archedonij antiquā ⁊c. legitur duobus modis: vt in glo. que incipit. dic q̄ primo. Et quia glo. non bene cōcordat cytharā cum psalterio scire debetis q̄ sm primam lecturam glose debetis habere in textu infra quasi nunc primum: ⁊ tunc expones vt in glo. que incipit. in quibusdam sm secundam expositionē glo. tm̃modo. Sed si legatur scōo modo lra: tunc habeas infra in textu q̃ nūc primum vel q̃ in si nunc primum Et tunc expones litteram sm primam ⁊ tertiam expositionez glo. que incipit in quibusdā: ⁊ omitte scōam: ⁊ dic vt i gl. ¶ Quecūq; nō frequēti ⁊c. legi pōt hec lra directe ⁊ indirecte. Et directe legit duobus modis: ⁊ indirecte per circūlocutionē legit alijs duobus modis: ⁊ q̄a plana sunt videas p te: vt i gl. ¶ Ueio ad notabilia. Et primo nota q̄ respublica hic accipit largissime sicut in ɔstōne ff. in prin. Scōo nota q̄ princeps suscipe dz curam reipu. Tertio no. q̄ princeps cogitare dz principaliter ⁊ primo pro cōi reipub. vtilitate q̃ pro vtilitate singuloꝝ. Quarto no. q̄ ex abundantia cordis aliqū os loquit qō pz ex eo q̄ dicit paꝝ nihil que opposita sunt: nec cadere pnt in codē subiecto: sic. C. de ser. fu. l. j. Quinto no. q̄ due negatiōes faciūt vnā affirmatiōez. sic. ff. de ṽb. sig. l. duo

bus. Sexto no. ꝙ paria ⁊ vibil non bene conueniunt: nec in vna se
de morantur. sic ⁊ alleg. C. de lati. lib. tollē. §. illud etiaꝫ. Septimo
no. ꝙ publica vtilitas preferēda est priuate. sic. C. de primipi. l. vti
litas lib. xii. Octauo no. ꝙ princeps cogitare debet ꝙ subditi cō
quiescant. sic. j. vt diui. iussi. circa prin. Nono no. ꝙ princeps se cō
mendat extollit: ⁊ exaltat. Decimo no. ꝙ iura debent ad ea que fre
quentia sunt adaptari. sic. ff. de legi. l. nam ad ea. Undecimo no. ꝙ
adaptari debet ad possibilia. vt. iiii. di. erit aūt lex. ⁊. ff. de reg. iur.
l. impossibilium. Duodecimo no. ꝙ lex debet esse generalis ⁊ non
singularis. vt. ff. de legi. l. vna. ⁊. C. de legi. l. leges. ¶ Decimoter
tio no. ꝙ subiectorū interpellatio legis condēde occasionē prebet
sic. C. qui potio. in pig. ha. l. assiduis. ¶ Decimoquarto no. ꝙ prin
ceps oib⁹ benigne ad se prebet accessuꝫ. ¶ Decioq̄nto no. ꝙ irre
gularis illatio. i. subditorū indeuotio legis condende materiā pre
bet: ⁊ aliqñ regularis illatio. vt in v̄. incurrunt. ⁊. j. titu. pri. in pri.
¶ Decimosexto no. ꝙ lex indeuotos ⁊ inobediētes punit. sic. j. vt
iudi. sine quo. suffra. §. eos aūt. ⁊ iusiur. qd̄ p̄sta. §. iuro quoq̧. ⁊. §. d
uotos. ¶ Decimoseptimo no. ꝙ ois vltima voluntas legitima cē
setur que legibus nō repugnat. ¶ Decimooctauo no. ꝙ in vltima
voluntate oīa licet que non inueniūtur p̄hibita. Et sic pꝫ ꝙ edictū
vltimarū voluntatū est p̄hibitoriū aliquorū casuū. vt. ff. de lega. j.
l. nemo potest. ⁊. l. si quis inquilinos. §. fi. ⁊. l. se. §. vlt. Et ideo q̇c
quid prohibitū non inueniẗ censetur esse p̄missuꝫ. sic. ff. ex qui. cau.
ma. l. nec nō. §. qd̄ eis. ⁊. C. de relig. l. statuas. ⁊. ff. de procu. l. mutus
§. cū queritur. ⁊ de testi. l. j. ⁊ extra de transla. c. inter corporalia. vbi
de hoc. ⁊. j. c. §. his igitur. vbi de hoc. ¶ Decimonono no. ꝙ vtiles
leges neglecte debēt reparari sic. C. de natu. li. l. diui. ⁊ de cadu. tol
lē. §. cū igiẗ. ⁊ de inde. ⁊ celi. l. fi. ⁊. j. de māda. prin. l pri. ¶ Uigesi
mo no. ꝙ illud qd̄ notabiliter dẗ. ⁊ reparaẗ plus timeẗ. ⁊ magis me
morie cōmēdaẗ. vt. ff. de iureiur. l. itē apud labeonē. §. hoc edictuꝫ ⁊
xxiiii. di. q̄ꝙ. ¶ Uigesimoprimo no. ꝙ liberis ⁊ parentibus legiti
ma portio ex necessitate debetur. ¶ Uigesimosecundo no. ꝙ debe
tur p naturā. i. ex instinctu nature. vt no. j. de trien. ⁊ se. §. j. ¶ Ui
gesimotertio no. ꝙ improprie deberi diciẗ ex instinctu nature: qd̄ pꝫ
ex eo quod diciẗ tanq̄ hec. q: hec dictio tanq̄ improprietate no
tat: ⁊ sonat vitiū. vt. ff. de adop. l. si pater. §. qui duos. ¶ Uigesimo
quarto no. ꝙ fratribus debita portio debeẗ interdum ex necessita
te. ¶ Uigesimoquinto no. ꝙ regulariter liber est filius ⁊ facultas
testandi in quālibet p̄sonam. sic. C. de sacrosan. ec. l. j. ¶ Uigesimo
sexto no. ꝙ quilibet ē habilis. vt dicta. l. j. ¶ Uigesimoseptio no.
ꝙ regulariter presumiẗ capax qui non app̄et non capax facit. ff. de
p̄ba. l. cū tacitū. ⁊. l. q̄busdā. ⁊. l. cū testm̄. ⁊. l. fi. ⁊. C. ad. l. falci. l. cū.
e. ff. de his quibus vt indig. l. cū quidam. ¶ Ultimo notaẗ ex. §.
semp igitur. ⁊. §. primū itaq̧: ꝙ oē testm̄ p̄sumiẗ solenne donec ꝯ p
betur. vt. C. de iur. ⁊ fac. igno. l. si post diuisionē. vbi de hoc. ¶ Op
ponē octo modis. et p̄rio sic. dẗ hic ꝙ respublica accipiẗ p toto ipe
rio romano. ⁊ sic largissime. Sꝫ vẗ. ꝙ stricte accipi debeat p ciuita
te romana tm̄. vt. ff. de verb sig. l. eum qui vectigal. Solutio respu
blica quattuor modis accipiẗ p̄prie ⁊ stricte: ⁊ improprie ⁊ large: ⁊ im
proprius ⁊ largius. ⁊ impropriissime ⁊ largissime. Dic ergo. ꝙ hic
accipiẗ. impropriissime ⁊ largissime: sed ibi p̄prie ⁊ stricte. Sed
videndū est qualiter hec dinoscanẗ. ⁊ quidem aduertēdū est ꝙ quo
tiens lex ius cōe cōtinet: eo casu respublica accipiẗ largissime. sed
qñ continet ius singulare tunc accipiẗ aliqñ stricte aliqñ large: ali
qñ largissime: aliqñ largius p̄ut conuenire pōt vnicuiq̧ negocio.
ar. ff. d leg. ⁊ senacō. l. iura. ⁊. l. ꝙ vero. ⁊. l. ꝙ nō rōne. vel dic ꝙ regu
lariter in dubio respublica. accipiẗ p̄prie ⁊ stricte non large sm si
gnificationē vocabuli. vt. d. l. eum qui. Fallit regula quotiēscunq̧
lex extendit se ad priuatos. vt. ff. de peti. here. l. Itē venit. §. in pri
uatorū. ⁊. C. e. l. j. Item fallit qñ lex continet ius cōe. Itē quotiens
cunq̧ paritas est in priuilegio. vt. C. de priuile. fi. lege. ij. ⁊. C. de iu.
fisci. per totum titulū. lib. x. ¶ Opponiẗ. ij. ꝙ principi non sit lici
tū se cōmendare: extollere ⁊ exaltare. vt. xj. q. iij. si quis vero non obe
diat. Solutio cōmendatio quedā est necessaria quedaꝫ vtilis: que
dam voluntaria. Et voluntaria quedam est notoria: ⁊ quedam non
⁊ quedam in seipso procedit: ⁊ quedā in aliuꝫ. ¶ Primo casu. s. qñ
est necessaria: p̄missum est se cōmendare. vt. C. de his qui ve. eta. ipe
tra. l. ij. ⁊ de pri. sa. scri. l. vnicuiq̧. li. xij. ¶ Secundo casu qñ est vti
lis: dic idē. vt. ff. de of. p̄consu. l. obseruare. §. anteq̄. ⁊. l. si in aliā q̄
in prin. ⁊. xxxi. di. c. tenere dꝫ. vbi de hoc. ¶ Tertio casu qñ est volū
taria siquidem notoria est p̄mittitur: vt hic ⁊. C. de nouo co. cōpo.
in prin. Si vero non est notoria tunc credo ꝙ modica permittatur
⁊ non magna. quia scriptum est. nec te collaudes nec te iactaueris
ipse. ⁊ hoc habet locum in se ipso. Si vero cōmendatio fiat de ali
quo in alium: ⁊ hoc casu vitam bonorum amplius q̄ decet laudare
non licet: ⁊ vitam malorum laudare ⁊ cōmendare non licet. ⁊ qui ta
le facit peccat mortaliter. vt. vi. q. j. sunt plurimi. ⁊. xlvj. di. sunt nō
nulli. ¶ Opponiẗ tertio. diciẗ hic ꝙ archedonii antiquaꝫ recipi
unt libertatem per captiuitatem. imo videẗ ꝙ eam p̄dant per capti
uitatē. vt insti. de iure. perso. §. serui. ⁊. ff. de sta. homi. l. libertas. §.
j. ⁊. §. fi. ⁊ l. se. §. j. ⁊. §. ij. So. sꝫ gl. p̄dunt p captiuitatē. sed postea
ex quo desinunt esse rebelles recipiunt antiquam libertatem. Sed
hoc videtur falsum. quia post captiuitatem semper serui remanent di
cti a seruando: vt dictis iuribus cōprobatur. ⁊ ꝙ desināt esse rebel
les hoc consistit in animo. cuius solus deus est scrutator. vt. ff. de in
terro. act. l. ij. ⁊. c. xiij. di. c. erubescāt. ⁊ extra. de serui. in or. fa. c. vni
co. Dic ergo ⁊ melius ꝙ aut capta est p̄sonarū generalitas siue vni
uersalitas aut singularitas. p̄rio casu si desinant esse rebelles recipi
unt antiquā libertatē. vt hic. scd̄o cāu semp remanēt serui: licet desi
nant esse rebelles. vt ibi. hoc nō placet. vel dic aut hostes spōte ad
heserunt populo romano: ⁊ tūc recipiūt antiquā libertatē. aut p ca
ptiuitatē: ⁊ tūc semp remanēt serui. vel dic ꝙ hic loquiẗ de his qui
primo fuerūt de romano iperio. sed p captiuitatē defecerūt. ibi vero
de his q̄ semp ante captiuitatē hostes fuerūt. ¶ Opponiẗ. iiij. vi
deẗ ꝙ nō solū subiectoꝝ interpellatio. sed etiā emergentiū causarū
varietas: ⁊ iuriū correctio: legis cōdende materiā p̄beant. vt. j. ti. j.
in prin. So. dicit ꝙ tria sunt q̄ p̄bēt materiā legis cōdende: videlꝫ
emergentiū causaꝝ varietas. Itē iuriū correctio. vt ibi. item subie
ctorū interpellatio vt hic. in versu. incurrunt. Item est ⁊ quartū. s.
irregularis illatio. vt hic in. §. semp igiẗ. ¶ Opponitur. v. ꝙ non
tantum irregularis illatio prebeat materiam legis condende vt er
ror ⁊ cōtumacia indeuotio ⁊ inobediētia: sed etiā regularis illatio
i. deuotio ⁊ obediētia: ⁊ vt boni efficiantur meliores ⁊ ad hoc ten
dunt leges ⁊ principes. vt. ff. de legi. ⁊ senatuscō. l. hoc est. ⁊. l. de le
ge. ⁊. C. de sta. ⁊ imagi. l. virtutū. ⁊. ff. de iusti. ⁊ iure. l. j. ¶ Sol. dic
ꝙ non tantū irregularis illatio sed etiā regularis prebent materiā
legis condende. vt dictis iuribus cōprobatur. ⁊. ff. de iusti. ⁊ iu. l. j.
circa prin. ⁊ de legi. ⁊ senatuscō. l. fi. ⁊. C. de veteri iu. enucle. l. j. ⁊. ij.
⁊. C. de nouo codice cōpo. per totuꝫ ⁊ de insti. co. confir. per to. ⁊ de
emenda. iusti. co. p totum ⁊ in consti. ff. p to. ⁊ in p̄hemio. insti. ⁊. C.
de sta. ⁊ ima. virtutum. Et dn̄s meus dy. disputauit hanc questionē
vtrum regularis vel irregularis siue inordinatio humanorū actuū
vel vtraq̧ legis condende materiaꝫ prebuerint. Et ex predictis ap
paret manifeste ꝙ vtraq̧ diuisim tn̄ hec p̄batur. ff. de collu. dete
gen. l. j. in prin. lxxvj. di. c. post. ⁊. lxxiij. di. in noie patris. extra de i
munitate ec. c. clericis. in pri. extra de deci. c. j. in fi. ¶ Dy. sic dicit
ꝙ regulatio est causa prima ⁊ remota ⁊ in effectu: ⁊ ordinatione vl
tima ⁊ posterior: irregulatio vero causa proxima ante latam leges
¶ Opponitur. vj. ꝙ ois vltima voluntas dicatur esse illegitima
nisi p̄betur legitima. cū nemini liceat ꝯ legē disponere. vt. ff. de le
ga. j. l. nemo pōt. ¶ So. dic ꝙ lꝫ non possit quis disponere cōtra le
gē: verumtn̄ presumere debemus in dubio oēm vltimā voluntatem
esse legitimā: ⁊ sm legem nisi contra p̄betur. vt hic pꝫ in. §. semper
igitur. ⁊ in. §. primum itaq̧ ⁊. §. his igitur: vbi de hoc. Et quia oīa
licent: ⁊ q: hoc edictū est p̄hibitoriū certorū casuū tantū mō: ⁊ de
hoc dixi supra in notabilibus. ¶ Opponitur septimo ad. §. semp
igitur. s. ꝙ lex p desuetudinē non tollatur: licet sit neglecta vt. iiij.
di. c. in istis: vbi dẗ ꝙ leges firmātur: cū moribus vtentiuꝫ appro
bantur: ⁊ moribus vtentiū in ꝯriū abrogātur. sed cuꝫ moribus nec
affirmātur nec infirmātur: nullo tpe abrogātur. nec licebit iudici de
eis iudicare: sed sꝫ ipsas vt ibi colligitur. ¶ So. aut lex nec est ser
uata nec in ꝯriū obseruata. aut nō est seruata sed semp in cōtrariuꝫ
obseruata aut lex aliquando est seruata: sed malus vsus eam trans
tulit in aliā figurā: aut lex est aliquando seruata ⁊ postea desijt fre
quētari. ⁊ cepit tacite i desuetudinē abiri aut lex aliqñ ē seruata sꝫ
bon⁹ vsus eā trāstulit i aliā figurā. ¶ Prio casu nullo tpe tolliẗ lex
vt dicto. c. l istis ⁊. C. de diuer. rescrip. l. falso. ⁊ d legi. ⁊ ꝯsti. l. leges
¶ Secundo casu qñ nunq̄ est seruata: sed in ꝯriū semp obseruatū
est: tūc sine dubio tollitur p desuetudinē. vt in p̄logo institutionuꝫ
§. in q̄bus. ¶ Tertio casu. s. qñ malus vsus legē transtulit in aliaꝫ
figurā: eo casu etiā tollitur p desuetudinē: vt. j. de iudici. circa prin.
¶ Cōtra hoc opponiẗ: vt. j. vt nulli iudi. §. i. Sꝫ distinguo an vsus
sit malus simpliciter ⁊ oino: an sm quid. Uel distingue aut certuꝫ
sit ꝙ vsus ē malus aut est dubium. ¶ Quarto casu videlicet quan
do lex aliquando fuit seruata sed postea desijt frequentari ⁊ cepit
tacite in desuetudinē abiri. tūc etiā tollitur p desuetudinē vt hic. ⁊
ff. de interro. act. l. i. §. interrogatoris. ¶ Quinto casu qñ aliquo
tpe lex est seruata sed postea bonus vsus ⁊ cōsuetudo eā trāstulit in
aliā figurā: eo casu nō tolliẗ p desuetudinē sed p ꝯsuetudinē vt. ff. d
leg. ⁊ ꝯsti. l. de q̄bus ⁊. C. que sit longa cōsuetudo. l. fi. ⁊. ff. cōia p̄di.
l. venditor. §. si ꝯstat. ¶ Opponitur octauo ꝙ legitima portio nō
debeaẗ ex instinctu nature. q: instinctus nature nō disponit: sed ad
disponēdū iducit. vt. ff. de iusti. ⁊ iu. l. j. §. ius naturale. ⁊ insti. de iu
re natu. l pri. So. sꝫ gl. istinct⁹ naturẽ eā iducit. ff. vnde lib. l. scripto.
i fi. ⁊ de bo. dā. l. fi. l pri. ⁊ hic. ⁊. C. de ipo. lucra. de script. l. vnica. §.
eque li. c. ⁊. j. c. §. si q̇dē. ⁊ no. j. de triē. ⁊ se. §. i. sꝫ adhuc remanet ꝯ.
Tu ergo dic ꝙ instinctus nature ex rōne humani ingenij p̄ueniens
legitimā portionē inducit. ⁊ hoc ius ex tali natura p̄ueniēs appel
latur equitas naturalis. vt. ff. de mino. l. j. in prin. ⁊ de pac. l. j. i pri.
⁊ de lega. p̄stā. l. j. in prin. Et sm hoc improprie dī descēdere ab in

stinctu

stinctu nature. vt hic pz in eo q dr tanq hec &c. que dictio tanq im proprietatē notat: et in vitiū sonat. vt dicto. §. qui duos. vel dic q legitima portio a iure ciuili descendit: q2 lex duodecim tabularū ius succedendi in liberis disposuit. et legitimā portionē ad quartā ptē cōstituit. et principis cōstitutio ad trientē et semissez reduxit. vt. C. de inoffi. te. l. cū queritur. et l. parētibus. et. j. de trien. et semis. §. i. ergo cū ius ciuile in hoc addat iuri naturali. ius ppriū. i. ciuile efficitur. vt. ff. de iusti. et iur. l. ius ciuile &. itaqz. Contra hoc est aperte di. j. c. ius naturale. vbi dicitur q ab instinctu nature liberoz successio habetur. Sed dic ibi esse intelligendū de successiōe que pcedit p carnis ppaginē. vel dic q pcedit ab instinctu nature. i. ex rōne nature. sed ex humano ingenio hois et a iure ciuili. vt superius dictū est. vel dic q cū educatio liberorū ab instinctu nature pcedat: vt. C. de bo. que lib. l. fi. §. ipsum aūt. et successio et legitima portio loco eius succedere videatur. ergo de primo ad vltimū videtur q legitima portio ex instinctu nature debeatur. ar. ff. de dona. inter vi. et vxo. l. si donate. §. sponsus. et si quis caut. l. si cū. §. qui iniuriarū. et. ff. de iusti. et iu. l. manumissiones cum si. ¶ Argumentū est hic in. §. semp igitur. ex eo q dicit reparare eas iudicauimus. p priuilegiis antiquis: et neglectis q possint: et debeāt renouari. et facit. j. de mā. pri. in pri. et. C. de natu. li. l. diui. et de cadu. tol. l. cum igitur. et de iude. et celi. l. fi. ar. ff. ad le. iuli. ma. l. non cōtrahit: et de sepul. vio. l. sepulchri deteriores. et. j. de fideius. in pri. et. j. qūo opor. ephos. §. sed neqz ineruditus. Sed hoc est intelligendū qñ littera incipit deleri ex vitio carte vel incausti. Quia instrumentū fit de nouo factū. Et idē intelligendum esset si alio mō cōtigisset de facto. et ita demū facienda est renouatio. si adhuc littera integra est vt legi possit. alias si esset p parte cōsumpta non fieret renouatio. nisi prius p testes pbaretur de integritate instrumētorū. vt extra de fi. instru. c. si instrumēta. vbi de hoc. et de priuile. c. cum oliz. et. ff. de his que in testa. delen. l. j. circa prin. et. §. sed si legi. et. §. se. et. C. de testa. l. fideicō. Itē est ar. p instrumentis amissis iterum cōficiendis: dūmō rursus p iniuriam nō petātur. vt. C. de discusso. l. si. li. x. vbi de hoc. et. ff. de adm. tu. l. cyrographis. et. j. de manda. prin. §. coges. Itē est ar. 3 statuta terrarū: que filias dotatas pre mortuo ab intestato extātibus masculis a successiōe repellunt. q2 legitima portio ex instinctu nature debetur. sed naturalia iura sunt imutabilia: et ciuilia iura naturalia tollere non possunt. vt insti. de iure. natu. §. sz et naturalia. et dicta. l. manumissiōes. et dicta l. ius ciuile. et de legit. agna. suc. §. fi. Sed dic fm Franciscū q ius ciuile potuit ei derogare in spē: licet nō possit abrogare in genere: et in sua vniuersalitate: vt no. in dicto. §. sz et naturalia. et dicta. l. manumissiones. et dicta. l. ius ciuile. et. l. penu. de institia et iu. ff. Et idē tz Dy. sed dic q legitima portio pōt per statutū in totū auferri. et videas qō notatur p eum. extra de regu. iu. c. indultum. Sed non credo q auferri possit in totum. q2 educationis loco succedit: et alimentorū vice debetur. vt de se pz. sed si auferatur in totuz: p cōsequēs educatio. et alimentorū pstatio auferretur. qō esset cōtra caritatem: et bonos mores. et iō nō erit seruandū. vt. iiij. di. c. erit. ¶ Itē est ar. ex princi. huius ti. q huius libri autor fuit iustinianus. q2 loquitur in suam psonam dicens. occupatis &c. sic. j. ti. pri. §. cū igitur versi. nequaquā. et hoc etiā pbatur hic in rubrica. ibi iperatoris iustiniani. et dic vt no. C. de emenda. iusti. co. §. his igitur. et de legi. et cōsti. l. humanum. et in summa huius ti.

His igitur a nobis. Lectionem pñtez diuide in partes sex: vsqz ad. §. hinc nobis. ¶ Primo regula: et exceptio triplex. ¶ Scdo idenotio heredis cui ex necessitate portio legitīa debetur: et eius pena: et qbus: et q ordine deferatur. ¶ Tertio indeuotio heredis extranei: et ordo deferendi. ¶ Quarto de effectu acquisitionis. ¶ Quinto pcedentium ampliatio. ¶ Sexto iustinianī excusatio. scda pars incipit i. §. si quis aūt non implens. tertia pars in. §. et hoc quidē. quarta in. §. in omnibus. quinta in. §. his oibus. sexta in. §. et nullus. ¶ Casus breuis vsqz ad. §. si quis aūt non implens. heres et honoratus quilibet inobediēs oi cōmodo hereditario est priuādus vltra legitimā portionē. applicādo suo ordine psonis inferius enumeratis. et hoc regulariter fallit si defuncti voluntas est illegitima. itē cum lex representat factū: vt libertatis fauore: vel odio eius cui debetur propter culpam: vel moram ipsius. ¶ Casus in terminis est in. §. his omnibus. regula traditur: et exceptio triplex. et est regula. omnis vltima voluntas legitima debet a quocūqz honorato adimpleri. Fallit regula cum vltima voluntas est illegitima. Item fallit fauore psone vt in fideicōmissoria libertate. Itē fallit odio eius cui debetur. ppter culpam vel moram ipsius. et hoc contingit. q2 lex representat factuz et hoc dicit. vsqz ad. §. si quis autē. ¶ Expone litteraz. his igitur. q2 leges veteres reparari opz: vt. s. §. semper igitur. &c. aut si non subaudi cōplet illud aliqua lex tñ q est. l. ratū esse expresse iaz demōstrat subaudi fauore psone. vt i fideicōmissaria libertate redeas. s. vel si non fiet ab eo qui honoratus est sub odio eius cui debetur. s. propter culpam vel morā eius cui debetur. et fm hoc nō debet esse in littera phibeat. Aliquādo habēt in lra aliqua lex phibeat. et fm hoc leges sic aut si nō vade. j. phibeat. redeas. s. illud. s. quod ē ad implendū aliqua lex: vt q2 est voluntas cōtra. l. vel bonos mores. quo casu adimpleri non debet. vt. ff. de leg. j. l. nemo pōt. et. l. si quis in quilinos. §. fi. et. l. se. §. vlt. in fi. vel si non fiat ab eo qui honoratus est: iuratum esse expresse iam demonstrat. s. lex aliqua: et sub fauore psone: vel odio eius cui debetur. ¶ Et nota in isto. §. q ois vltima voluntas legitima psumitur: que nos pbatur illegitima. vt. s. proxi. §. et. §. semp igitur. et ibi notaui et hic notatur. in gl. ¶ Secūdo no. q legalis pena cessat cū lex repñtat factū qō est ab hoie faciendū ¶ Tertio no. q vltima voluntas illegitima nō est ab herede seruāda. ¶ Quarto no. q regulariter qlibet inobediēs puniēdus est. ¶ Quinto no. q fallit dicta regula in tribus casibus. ¶ Primus est qñ voluntas est illegitima. ¶ Secūdus casus est fauore psone. ¶ Tertius est odio eius cui debetur. vt. s. dixi. et hec cōtingūt quia lex representat factū. qō est ab hoie faciendū. Sic etiā cessat cōuentionalis pena. cū lex representat factū. vt. C. si manci. ita fue. ali. vt manumittu. l. ii. ¶ Opponitur primo. videtur enī q lex nō debeat representare factū: quia saltim de facto oporteat fieri. vt. ff. de condi. insti. l. mulier. §. si quis hereditariorz. hec oppositio formatur: sup dicta. l. fi. et non soluitur. nec ego ibi solui. So. lex hic representat factū ibi nō. vel dic q hic ex legis repñtatiōe sequitur p oia idē effectus qui sequeretur. ex facto hois. et ideo nō est opus facto hois. ibi nō. vel dic aut ex voluntate defuncti resultat repugnātia iuris vel facti: et tunc lex nō repñtat factū sed opus est facto: vt ibi. et. ff. de statu. li. l. si ichus si heredi. §. penu. et de cōdi. inde. l. meuius. scda et tertia solutio mihi placēt. ¶ Opponitur. ii. q cōditio et defuncti volūtas debeat impleri de iure et de facto: vt. ff. de cōdi. et de. l. hec cōditio. et. C. de insti. et substi. l. j. et. ij. cum si. So. ibi regulare. hic casuale. vel dic aut factū ab aliquo faciendū est faciendū alterius fauore tantū. aut suo tñ. aut suo et alterius. Primo casu lex repñtat factū etiā sine hois facto. interdū fauore. interdū odio. vt hic et. s. dictum est. Secūdo casu: et etiam tertio opz ipleri de iure si pōt. vt dcā. l. hec conditio. de quo dic plene vt no. dicta. l. j. C. de insti. et substi. Si vero de iure non pōt ipleri ppter repugnantiā vel similē cām: tunc opz de facto saltim fieri. vt dicta. l. mulier. §. si quis hereditatium. cū concor. fallit qñ voluntas esset turpis: tūc nō est seruāda. vt hic. et. ff. de condi. institu. l. conditiones. et. l. filius.

Si quis autem non implens. Diuide vsqz ad. §. et hec quidē. Primo quidē traditur heredis indeuotio: et eius pena. et qbus acquiratur. Secūdo traditur ordo acqsitiōis. scda pars incipit in. §. iordinatū. ¶ Casus breuis vsqz ad. §. et hec quidez. heres cui ex necessitate portio debetur legitima indeuotus oi cōmodo hereditario vltra legitimaz portionē priuādus est. applicādo psonis suo ordine enumeratis. et hoc dicit. ¶ Casus litteralis est paterfamilias heredē instituit aliquē de liberis vel parentibus et iussit eū aliquid dare. vel facere et admonitus p iudicē intra annū voluntatem defuncti nō impleuit. queritur quēadmodū sit puniēdus et respondetur q oi cōmodo hereditario vltra legitimā portionē est priuādus et applicabitur coheredibus legatariis fideicōmissariis seruis libertate donatis: et ab intestato succedētibus. Et q2 inordinatuz nihil neqz cōfusum dimittendū est: ideo fm ordinē eos vocamus. Primo nāqz fideicōmissarii vniuersales oēs. vel qui maiori pte est honoratus. et post eos coheredes oēs. vel volētes. deinde legatarii et fideicōmissarii oēs. vel q maiori pte est honoratus. et serui libertate donati. vel primo noiatus. et ab intestato succedentes: et extranei si aliis pdictorz velit. vltimo fiscus vocatur vel extraneus. Et hoc dicit vsqz ad. §. et hec quidē. ¶ Et primo no. q admonitio vnica cū anni cursu facit quē inobediētē. ¶ Secūdo no. q melior est obedientia q victima. et obedire q sacrificare. vt extra. de maio. et obe. c. illud. ¶ Tertio no. q heres inobediens omni cōmodo hereditario priuatur excepto debito iure nature. ¶ Quarto no. q beneficiū legis siue nature nō est ab hoie auferendū. ¶ Quinto no. q heres inobediens priuatur ipso iure: vt hic notatur. Et sic collige q qui semel fuit heres desinit esse heres. ¶ Sexto no. q qui cōmoduz capit onus cautionis sustinere debet. vt et. ff. de le. ij. l. peto. §. fratre. et de cōdi. inde. l. frater a fratre. ¶ Et est argumentū p et cōtra q cōmissarius debeat cauere de distributiōe facienda. de hoc solet notari textus. ff. de annu. lega. l. liberto. §. largius. ¶ Septimo no. ordinē seruādū et confusionē vitandā. ¶ Octauo no. q magis honoratus maiori cōmodo gaudet. ¶ Nono no. q honor auget vtilitatē. vt. ff. de indi. l. si longius. ¶ Decimo no. q fideicōmissarius vniuersalis est similis heredi. ¶ Undecimo no. q lex voluntatē defuncti imitatur: et cōiecturā capit. q2 quos testātor dilexit et lex pdiligit. ¶ Opponitur. primo de. l. eam quā. C. de fideicō. et. ff. de regu. iu. l. si nemo. qbus dr q ex eo testō ex quo non aditur hereditas: vel nullus est heres. nil debetur. ¶ So. hic heres adiuit. et post factus est inobediēs ibi vero ab initio repudiauit: vel dic q hic semp est aliquis heres: q2 scripto excluso imediate et statim aliquis efficitur heres: vt. j. e. §. in oibus. vel dic q dicta iura corriguntur hoc nō plz. ¶ Opponitur

secundo ꝙ iustinianus mentiatur qui dicit ꝙ deficientiū dispoſi-
tiones oībꝰ modis vult īpleri. vt. ş. e. §. sēp igit̃. ⁊. ş. pxi. §. Sed
hic heredi dat̃ annus ad implendam volūtatē: ⁊ olim adita here-
ditate cū effectu tenebat̃ in pure relictis. ⁊ in aliis die vel cōditiōe
existente. vt. ff. qñ di. le. ce. l. si post. §. i. ⁊ p to. ti. ⁊. C. de vsu. ⁊ fru. le
ga. l. i. ii. ⁊. iii. cum si. So. aut honoratus vult agere aut differre: ⁊
heredē ab hereditate excludere. primo casu obtinēt dicta iura: nec
corriguntur. secūdo casu hȝ locū qd̄ hic dicitur. ¶ Opponit̃. ter-
tio ꝙ semel heres non desinit esse heres: ipso iure. ff. de mino. l. ⁊
si sine. §. sed ꝙ papinianus cum si. Solu. ibi est regulare. hic casua-
le ratione delicti siue inobedientie. ¶ Opponit̃. quarto ꝙ deli-
ctum nō priuet heredē ipso iure: sed p sniam vel exceptionē. vt. ff. de
his qui. vt indig. l. cū qdam. ⁊. C. vbi cāe fiscales. l. i. ⁊ de iure fisci.
l. fi. li. x. ⁊. ff. fami. hercis. l. his cōsequēter. §. i. ¶ So. aut deliquit
qs in defunctū: aut in volūtatē defuncti. aut aliter. pmo casu heres
siue honoratus non priuat̃ ipso iure. sed per sententiam vel exce-
ptionē vt dicta. l. his consequenter. §. i. vbi de hoc. Secundo casu
priuatur ipso iure vt hic. Et est ratio differentie. quia hic delictuȝ
inobedientie est certū. ibi vero occultū. itē hic īmediate alius effici
tur heres. vt. i. e. §. in oībus. Tertio casu nō priuat̃ ipso iure sed p
sententiā vel exceptionē: vt. d. l. cū quidā. ⁊ dic vt ibi no. ⁊. C. de he
re. insti. l. i. ¶ Opponit̃ quinto ꝙ filius inobediens in quarta iu
re nature debita priuatus sit. vt. i. e. §. exheredatos. So. ibi filius
offendit testatorē viuentē. ⁊ ideo plus punit̃. hic vero offendit solū
voluntatē defuncti. ¶ Opponit̃ sexto de. l. qōnē. §. fi. C. de fidei
cō. vbi heres inobediens oē mediū hereditatis amittit. So. ibi lo
quit̃ in extraneo herede. hic in eo cui ex necessitate portio legiti-
ma debet̃. vel dic ꝙ hic corrigit̃ prima placet. ¶ Opponit̃. septi-
mo de. l. si quis suo. C. de inoffi. test. vbi in tertia pte punit̃ So. ibi
honoratus egit. hic distulit: vel dic ꝙ hic corrigit illam: vel dic ꝙ
determinat qlibet solutio. satis est bona. ¶ Opponit̃. octauo de
§. si quis in sua. i. vt lice. ma. ⁊ auie. §. his quoq;. ⁊. §. qȝ vero. ⁊ de
eccles. ti. §. si aūt qui hec. ⁊ de sanctis. epi. §. p̄sbyteris aūt ⁊ diaco-
nibus. so. fm quosdā. hec determinat̃ p illas: vel dic ꝙ ibi maior ē
pena: ⁊ ideo maior solēnitas exigit̃. ⁊ bina vel trina admonitio req̄
ritur hic minor. ⁊ ideo sufficit vnica: vel dic ad. §. si aūt q̄ hec. ꝙ ibi
loco religioso relictū fuit legatū. hic priuato. vt no. i. e. §. ⁊ hec q̄-
dem in glo. s. annū. vel dic ⁊ forte melius aut pena in lucro auferen-
do cōsistit. aut in damno infligendo. Primo casu. aut in relictis ver
satur fauor religionis: vel pietatis. ⁊ tūc requirit̃ bina admonitio
qȝ incōtinenti relictis priuat̃. vt dicto. §. si aūt q̄ hec. ⁊ hic no. l gl.
Aut nullus talis fauor versat̃: ⁊ tunc sufficit vnica cū anni cursu. vt
hic. Secundo casu exigit̃ trina admonitio. vel saltim bina fm qua
litatē delicti. ⁊ pene. vt dicto. §. si quis in sua cū concor. ¶ Oppo
nitur nono ad. §. inordinatū. de. l. nec enim. ff. de solu. ⁊ solue vt no-
taui. ff. de vsufru. l. quotiēs. in prin. ¶ Queritur. primo quare he
res debitū iure nature non perdit. cū defuncto: ⁊ iudici: ⁊ legi p̄ci-
pienti nō obedit. vt hic. ⁊. §. si quis aūt nō implens. ⁊ tū si legi non
obediat inuentariū faciendo quartā pdit. vt. i. e. §. si vero nō fecerit
respondeo vt in glo. no. ¶ Itē quero nūquid filius possit detrahe
re duas quartas. Et pōt rñderi vno mō vt hic no. in sūma. ⁊ quidā
habēt in apparatu. ⁊ ego habeo. ⁊ fm hoc dic ꝙ in his casibus oī-
bus in q̄bus de his quartis querit̃ vna quarta regulariter suffice-
re debet. ar. huius. §. ⁊. ff. de inoffi. testa. l. papinianus §. pe. ⁊ ar. i.
de resti. ⁊ ea que pa. §. quāobrē. ⁊. C. ad trebel. l. iubemꝰ. ⁊ fami. her
cis. l. filiū quē cū concor. Et si intelligamꝰ hec iura ꝙ in tpe quo tra
ctat̃ de quarta detrahenda detrahat̃ trebellianica: tunc in ea cōpu
tari dȝ debita iure nature. vt in. l. filiū quē. cū concor. Si vero intel
ligamus ꝙ detrahat̃ statim debita iure nature. tunc in ea cōputabi
tur trebellianica. vt hic: ⁊ dicto. §. quāobrem. nisi in casu cū filiꝰ ro-
gatus de hereditate restituēda est institutus sub cōditiōe vel i diē.
quo casu detrahere pōt duas quartas: vt hic notat̃. Alii vt accur.
dicunt alio mō. vt no. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. meminisse.
⁊. C. ad. l. falci. l. ꝙꝙ. vbi dr̄ ꝙ filius de restituēda hereditate roga
tus pure vnicā detrahat quartā. Si vero in diē vel sub cōditione.
tunc duas: vt ibi notat̃. Distinguit̃ ergo. an eodē tpe cōcurrant: ⁊
tunc vna tm̄. qȝ non dȝ vna auelli de corpore alterius. vt. C. de ioff.
testa. l. scimus circa prin. aut diuersis tpibus. ⁊ tunc due. vt notat̃
d. l. ꝙꝙ. ⁊ hoc fm accur. ⁊ p hac possunt allegari oīa iura p̄dc̄a. tali
mō. nā quod dr̄ in. l. iubemus. ⁊. l. filiū quē habentē. superius alle.
⁊. C. ad. l. falci. l. irritū. ⁊. l. ꝙꝙ. ꝙ in tpe restitutionis quarta trebel
lianica detrahit̃. ⁊ supfluū restituit̃. est intelligendum de superfluo
qd̄ supest legitima iure nature debita ipso iure ab ipso prin. detra-
cta p legē. que hoīs detractiōe nō indiget postea. cū statim de ea de
beat certus ⁊ securus esse: ⁊ eā hēre debeat sine mora grauamine: ⁊
dilatione. vt. C. de inoffi. test. l. scimus. §. repletionē. ⁊. §. se. ⁊. l. qm̄
in prioribus. ⁊. i. vt liceat matri. ⁊ auie. §. i. ⁊. ii. ⁊ de trien. ⁊ semi. §.
phibemus. Et qd̄ hic dicit̃ ꝙ detrahit debitā iure nature est intel
ligēdū ꝙ ideo detrahit debitā iure nature ⁊ non aliā: qȝ oīa alia bo
na pdit ⁊ eis priuatus est: ⁊ ideo quarta trebellianica que ei cōpe-
tebat cū ceteris bonis confundit̃. ⁊ ideo nō fuit opus de ea spālem
facere mētionē. vel dic ꝙ hic pure fuit institutus: ⁊ rogatus pure.
Item ibi in. §. quāobrē ideo de debita iure nature mētio habet̃ so-
lūmō. qȝ aucta est ad trientē vl' semissem. Sed non negat̃ ibi ꝙ he-
res nō possit detrahere trebellianicā in aduentū diei vel cōditiōis
vel dic ꝙ ibi heres fuit pure rogatus. hoc nō plȝ. vt. e. ti. §. aduertit.
Tu dic ⁊ meliꝰ. vt ibi notaui. ¶ Sed pōt dubitari in quo differūt
iste due opiniones. Et certe hic in sūma cōsiderat̃ institutio an sit
pura vel in diē vel sub condiciōe: ⁊ non curat̃ restitutio. ibi vero cō-
tra cōsiderat̃ restō. an pura vel in diē vel cōditiōalis. ⁊ nō attendit̃
simpliciter ⁊ in totū institutio sola. ¶ Sȝ pōt queri que opinio sit
verior. Et vr̄ ꝙ opinio accur. sit equior. qȝ ē canonizata. vt extra.
de testa. c. Raynutius. ⁊. c. Raynaldus. Et p ista opi. facit. qȝ p le
ges codicis filius fm oēs detrahit quartā trebellianicā. vt dicta. l.
filium quē cū concor. ⁊ p aut̃. detrahit debitā iure nature. vt hic. ⁊
dicto. §. quāobrē. sed iura iuribus cōcordare promptū est. vt. C. de
inoffi. do. l. vnica. ergo videret̃ prima facie ꝙ filius detrahere pos-
sit quartā trebellianicā. vt ibi: ⁊ debitam iure nature: vt hic. Et hec
opinio de cōsuetudine obseruat̃ in multis ptibus. Tu dic ⁊ melius
vt notat̃. in dicto. §. quāobreȝ. ¶ Queritur nunq̄d coheredes cō-
iuncti p̄ferātur disiunctis. Gl. rñdet hic ꝙ sic. vt. C. de cadu. tol. §.
si vero q̄dam. Sed glo. posita. i. e. §. his oībus. que incipit. s. peten
do videt̃ contrariū dicere. s. ꝙ cōiunctio nihil operetur. Et credo re
uera ꝙ cōiunctio nihil operetur post aditā hereditatē. qȝ hec lex pre-
fert solummō magis dilectū a testatore. sed cōiunctio sola vbi non
est honor incōmodo maior non ostendit maiorem dilectionem ergo
cōiuncti cōiunctione sola nō erunt p̄ferendi. ¶ Itē queritur. nun-
quid inuitis accrescat. Et dic vt in glo. qȝ plana est. ¶ Itē querit̃
in glo. si cui p̄stabitur cautio. Respōde vt in glo. ⁊ facit. p gl. ff. de
adop. l. nō aliter ⁊. l. se. ⁊ de le. ii. l. peto. §. fratre. ¶ Queritur l gl.
§. qui neq;. quare extranei vocantur. rñde vt in glo. sed tu dic ⁊ me-
lius. vt no. i. e. §. si vero ablatā. in gl. q̄ admittūtur. ¶ Itē q̄rit̃ qua
re ante fiscum. ⁊c. Et dic vt in glo. sed dic ⁊ melius vt no. in aut̃. hec
amplius. in fi. ar. ff. de cad. tol. §. fi. ¶ Queritur in gl. sic nunquid
idē in coheredibus vt maiorē ptem habēs p̄feratur. Et glo. respon
det ꝙ non. vt. ş. e. § ⁊ siquidē. Tu dic ⁊ melius eū preferendum ar.
huius. §. ⁊ qȝ plus dilectus est a testatore. ⁊ ar. C. de ipub. ⁊ al. sub-
sti. l. i cū concor. Et ad. §. ⁊ si quidē rñ. ꝙ hic determinatur. ⁊ prom
ptū est iura ⁊c. Ja. de ra. tenet glo. ⁊ racionem reddit quia cohere-
des veniunt eodem iure. alii diuerso iure: ⁊ ideo facilius repellūtur
vt. ff. de bo. pos. l. sed cum patro. hec ratio non vr̄ bona. qȝ etiam in
collegatariis: ⁊ fideicom. est racio similis. vt. ff quibus mo. vsufr.
amit. l. si sub conditione. in fi. ¶ Iteȝ queritur an inter heredes or
do denominationis seruetur. ⁊ glo. que incipit: bene dicit: tenet ꝙ nō.
vt. ş. e. §. si quis aūt. ⁊ glo. bene dicit. qȝ ideȝ seruatur in omnibus
aliis honoratis preter ꝙ in seruis. vt hic in. §. si vero nullus. ⁊ dic
vt in glo. ¶ Queritur in glo que incipit vt primo. quid si ordo nō
appareat in seruis. Et respondet sortilegium locum habere vel me
rita spectari. vel dic ⁊ melius dicit glo. omnes vocari vt in legata-
riis. Sed ad contraria non respondet. vnde dic ꝙ aut queritur de
libertate seruorum plurium cum omnes ad libertatē peruenire nō
possunt. ⁊ tunc ratione necessitatis ne libertas in totum pereat de
currendum est vel ad sortilegium vel ad merita. vt dicta. l. si duobꝰ
⁊ dicta. l. generaliter. §. quid ergo aut queritur de cōmodo suo eis
acquirendo. ⁊ tunc omnes vocantur. quia in sibi nullus timere po-
test periculum. nec damnum versari. ¶ Queritur in. §. si vero nul-
lus. ⁊ ver. reliquos. ⁊ ver. si vero nullus quare in seruis qui nihil in
ter se in hoc quod relictum est antecedunt ordo seruatur. ⁊ non in le
gatariis sed omnes simul vocantur. respondeo. quis serui in serui-
tute persone sunt viles ⁊ plerunq; indiscreti. ⁊ lex de omnibꝰ simul
confidentiam non sumit. ¶ Item queritur cum inter legatarios p̄
feratur qui maiori commodo est honoratus quare seruus libertate
donatus eis non prefertur. Cū libertas sit res inestimabilis. vt. ff.
de reg. iu. l. libertas. rñdeo qȝ psone eorū prius fuerunt viles: ⁊ sine
capite ⁊ p mortuis. vt. C. de incestuosis nup. l. humilē ⁊. ff. de capi.
di. l. liberos. §. fi. ⁊. i. se. ⁊. ff de regu. iur. l. seruitutē. Preterea p̄su
mit̃ ꝙ in vita eos nō dilexerit cū eo tpe ad libertatē eos nō pduxe
rit. Sed verisimile est ꝙ legatarios dilexit. cū plerūq; pp̄ter meri
tum relinquātur: vt. ff. pro socio. l. nec adiecit. Sed libertas plerū-
q; propter pietatem.

Et hec quidem. Et primo cōtinues. §. ad precedentis per hunc modum. supra dictum est
de herede necessario actiue: Sequitur. videre de herede volūtario
actiue ⁊ passiue. ¶ Secundo diuide in septem partes lectionem
presentem vsq; ad. §. hinc nobis. Primo extranei heredis pena.
Secūdo ordinis aptior declaratio. Tertio exheredati exclusio.
Quarto p̄cedentiū breuis epilogatio. ⁊ rō. Quinto heredis cōsti
tutio. Sexto p̄cedentiū ampliatio. Septimo iustiniani excusatio.
scda pars incipit in. §. si vero institutio. tertia ps in. §. exheredatos
quarta pars in. §. si vero ablata. quinta in. §. in oībus. sexta i. §. his
oībus

oibus.septima in.§.z nullus. Casus sũmarius vsq ad.§.hinc no-bis heres extraneus z qlibz honoratus inobediẽs oĩ cõmodo he-reditario priuatur:suo ordine applicando psonis enumeratis ex-heredatis penitus exclusis vocatis a iure heredibus effectis.

¶ Casus litteralis.iustinianus ad pcedentia se cõtinuat dicẽs de herede necessario actiue dictũ est.sequitur nũc videre de herede acti-ue z passiue voluntario.Et quidẽ si heres voluntarius a iudice ad monitus defuncti voluntatẽ intra annũ non ipleat.a cõmodo here-ditario est priuatus.applicando suo ordine psonis supius hic enu-meratis sed hic queritur qd si heres institutus habeat substitutũ z rñdetur q substitut⁹ oibus anteponitur:z alij cũ ordine iã dicto vocãtur. ¶ Itẽ queritur an exheredatus inter noiatos in testamẽ-to admittatur.z rñdetur q non licet decies milies velit.qz a testa-tore repulsus ẽ. ¶ Queritur etiã que sit rõ ordinis supradicti.rñ-detur q vtilitas maxima:vt defuncti dispositio ipleatur. ¶ Item queritur si heres ẽ priuatus hereditate z hereditas sine herede ma-nebit nunqd adiplebitur voluntas defuncti.z fm hoc iustiniani p-uisio:z sapientia nõ fuit vtilis:nec prudens.Et ad hoc rñdetur q herede priuato imediate alius heres efficitur.qz a iure quodãmo-do hz nomen heredis z effectum p oia:qz z leges veteres faciebant eũ heredẽ q nec erat scriptus:nec ab intestato vocatus.in se queri-tur qd de alijs honoratis z inobediẽtibus.rñdetur q idem seruabi-tur sicut in herede inobediente dictũ est.z codẽ ordine applicabit hereditas psonis superius enumeratis.vltimo iustinianus se excu-sat dicens.nullus reputet hanc legẽ durã:z crudelẽ.sed cogitet de morte sua.z qd in morte alijs iperabit z si legez non seruet:nec sibi seruabitur iuxta euangeliũ quecũq vultis vt faciant vobis homi-nes eadẽ z vos facite illis.vt in prin.decretoz.z hoc dicit.vsq ad dictũ.§.hinc nobis. ¶ Et textus expositio.quidem vbi necessaria quedã.i.ex necessitate nature z legis.in aliquo.i.liberis parẽtib⁹: natura expone vt.s.e.§.primũ itaq.si vero nulla non ipleat subau-di post aditã hereditatẽ:z admonitionẽ interuenientiũ. Omnib⁹ relictis.i.his q per institutionẽ vl p legatiões dimissa sunt neq per falcidie institutiõis iure vel trebellianice debite. si vero institutio extranei vel primi cõplentẽ substitutiõ respeximus successiones .i. successionũ siue successorũ varietates z ordines.exheredatos non vocamus ad ptem euacuatã pp̄ter inobedientiã.vna ẽ ratio quare exheredati excludũtur.z subaudi vna.i.pcipua inter alias intẽtio s.hec que sequitur.cũ enim leges suspẽsiue vsq in finẽ.Si volu-tam.qd.j.sequitur est rõ quedã pcedentiũ.nec inaniter.i.non inuti-liter.z fm legẽ.s.factũ est hoc.vt finitis.i.requisitis fm testamenta i.in testamẽto noiatis.z ad alios.i.extraneos:z fiscũ. In oib⁹ autẽ ex testamẽto psonas.i.in testamẽto noiatas fieri heredes.i.eos vo-lentes facimus heredes.z adire hereditatẽ pmittimus.hec enĩ ver-ba.s.adire:z p herede gerere legis sunt.i.a iure nomẽ quodãmodo z effectũ per oia accipiunt.his oibus nõ ab herede necessario vel voluntario.Et nullus.sed si cõsiderans subaudi.s.qz rẽ nõ eũ his. s.tantũmõ sub nobis.s.sunt qd est.j.subaudi in tpe psẽti sperantur. tñ esse in futuro tpe.q nunc.s.sunt sub iperio nostro.vel dic nati esse vel nasci sperantur.z alias oẽs expositiones.s.breuitatis cã omit-to. ¶ Nota primo.q heres extraneus inobediens oĩ cõmodo he-reditario est priuatus. ¶ Secũdo no.q legitima portio debet p naturã. ¶ Tertio no.q verbũ relinquo ad vltimã voluntatẽ.i.insti-tutionez adaptatur. ¶ Quarto no.q substitutus oibus pfertur. vt.j.si vero instõ. ¶ Quinto no.in codẽ.§.q etiã i testõ nõ noiati ad-mittuntur ad ptẽ euacuatã. ¶ Sexto no.q exheredati iuste exclu-duntur in totũ.vt in.§.exheredatos. ¶ Septimo nota in codez.§. q vna est legis intentio. ¶ Octauo no.q lex facit heredẽ.vt in.§. in oibus. ¶ Nono no.in codẽ.§.q lex heredẽ inobedientẽ ipso iu-re hereditate priuat.vt.s.e.§.si quis aũt. ¶ Decimo no.q heredũ quidã habẽt ius z nomẽ:quidã nomen tñ:z quidã ius tñ.qd dicit nota.hic.z.ff.de acqui.here.l.p herede.§.penul. ¶ Undecimo no-ta in.§.his oibus.q hec lex generalis ẽ i oib⁹ honoratis. ¶ Duo-decimo no.vbũ euãgelij i.§.z null⁹.videlz qcũq:vultis faciãt vobis hoies z vos eadẽ facite illis.z ecõtra.que nõ vultis zc.vt in prin. decretoz. ¶ Tertiodecimo no.q qlibet dz cogitare pzio in se qd querit i alio. ¶ Quartodecimo nota q ex.§.his igitur vsq ad.§. hinc nobis sumitur auẽ.hoc amplius posita.C.de fideicõmis.sup l.si. ¶ Opponitur primo q relictis oibus heres nõ priuet.vt.s. e.§.si quis aũt.So.ibi de herede necessario.hic de voluntario.

¶ Opponitur scdo s solutionẽ pdi.s.q filius nõ iplentibus voluntatẽ defuncti.vt indignis hereditas in totũ auferatur.vt.xi.q.j.siluester So.fm inno.canon hoc corrigit.vt ibi no.hoc nõ pls. ¶ Opponi-tur tertio ad idẽ q filius inobediens paterna successione ẽ indign⁹ z hereditatis emolumẽto priuat⁹.vt extra.de vo.z voti redempt. c.lz.So.ibi de rigore:hic de eqtate.que pualet.vel dic q ibi pena augetur fauore terre sancte vel dic.ibi loquitur in regni successione z eius priuatõe qd nõ diuiditur.ar.z.col.de phibita feudi alie.per fredericũ.§.preterea.z ideo pdit totũ.z accipitur qd nocet.sic.ff.ad syll.l.iij.§.si.z hec solutio.ibi approbatur.vel dic q illud locuz hz in terris ecclesie hic in locis iperij.vt no.extra.de opis no.nũcia.c. j. ¶ Opponitur quarto.vt extra.de testa.c.si heres.vbi dr q here-di inobedienti interdicitur res cũ fructibus.So.ibi interdicitur administratio tñ.Et nos dr q hereditate priuet.vel dic ibi i extra-neo herede hic in liberis z parẽtibus secus.vel ibi de rigore.hic de eqtate que pualet. ¶ Opponit qnto codẽ mõ.s.q liberi z paren-tes in totũ priuent.vt.j.de ec.ti.§.si aũt q hoc facere.So.ibi in he-rede extraneo.hic loquit in liberis z parentibus.vel dic q ibi in re-lictis loco religioso vel ad pias cãs tu dic ad tollẽdũ dicta cõtria q dicta iura canonica z ciuilia intelligi debẽt in loco religioso:vel ad pias cãs tũc enim liberi z parentes oĩ lucro priuant vt ibi.in alijs vero casibus nõ.qz retinẽt legitimã iure nature debitã vt hic.z.s. e.§.si quis aũt. ¶ Opponit sexto.q ad dupliũ teneat heres inobe-diens z nõ pdat totũ.vt insti.de act.§.itẽ mixta.So.ibi i loco reli-gioso vel ad pias cãs fuerat relictũ.z in iudiciũ passus est se voca-ri fraudulẽter.vel sine cã inficiẽdo relictũ.hic nõ sic.vel dic legata-rius ibi egit.hic distulit. ¶ Opponit septimo q nõ vltra sex men-ses expectet.vt.j.de ecclesia.ti.§.si aũt legatũ.So.fm glo.ibi loco religioso legatũ relictũ fuit.z elapsis sex mẽsibus pdit totũ. hic nõ hoc est falsum q tunc totũ pdat.imo opz q semel z fo heres sit ad-monitus:z differat que disposita sunt adimplere.z eo casu incõtinẽ-ti oẽ lucrũ amittit indistincte siue sit heres extraneus siue nõ.vt di-cto.§.si aũt qui hoc facere.qui loquit generalr z indistincte.z fauo-re piarũ causaz.sed admonitiõe non pcedẽte si heres soluere distu-lerit eo casu soluere cõpellitur.z ad fructus:z vsuras:z oẽ legitimũ augmentũ tenet:z non pdit totũ.vt dicto.§.si aũt legatũ.euidenter apparet in lra.vnde dic q legatũ relictũ loco religioso vel ad pias cãs i h differt ab alio.qz pzio casu exigit scda admõitio.z icõtinẽti si differat pdit totũ.Scdo casu vna tñ exigit admõitio z post annũ pdit totũ dic z bene vt no.s.e.§.si qs aũt non iplens.in gl.s.semel. ¶ Opponit octauo q verbũ relinquo nõ adaptet ad institutionẽ sed ad legata:qz heredis institutio hz fieri alijs verbis.vt.C.de te-sta.l.errore.z.l.non codicillũ.z.l.qm̃.z.ff.de heredi.insti.l.j.§.si ex fundo.So.vt no.in glo.nota verbũ.vel dic q etiam institutio fieri põt de eqpollentibus verbis.vt dicta.l.his verbis.in prin.sic.ff.de re iudi.l.in sũma.in prin. Tu dic z melius.vt notat.dicta.l.his ver-bis.in prin. ¶ Opponit nono.ad.§.si vero institutio de.l.post adi-tã z solue vt in glo.notat. ¶ Opponit decimo q primo z imedia-te debeãt vocari coheredes.z solue vt in gl.notat. ¶ Opponitur vndecimo ad.§.exheredatos.vt.C.de inoffi.te.l.cũ queritur.z.l.pa-rentibus.§.qm̃ aũt.z.§.quarta.l.papi.ff.de inoffi.test.qbus dr q filius exheredatus dz habere quartã portionẽ. ¶ So.hic rite z re-cte.i.iuste exheredatus fuit.z iõ in totũ excludit.ibi nõ sic. ¶ Op-ponit duodecimo ad.§.in oibus.q heres effici nõ possit qui nõ est scriptus vel ab intestato vocatus.vt.j.de nupti.§.hinc nos. Solu. ibi regulare hic casuale fauore vltime volũtatis ne peat. ¶ Oppo-nit tertiodecimo ad.§.his oibus q legatarij z similes honorati nõ priuent lucro nisi lucrũ fuerit eis relictũ noiatiz ppter onus.vt .C. de le.l.penul.in fi.z.ff.de relig.l.si qs sepulcbrũ.§.j.z .l. at si quis §.si cui.So.qd ibi dr z corrigit. ¶ Querit primo que est rõ ordi-nis qui hic traditur.rñdeo.qz lex voluntatẽ defuncti imitat z quos testator dilexit z pdilexit lex cõiectura volũtatis defuncti sumpta illos etiã predilligit. qz legis vna est intentio zc.vt in.§.exhereda-tos.j.e.qz est verisimile q libẽtius z melius voluntatẽ defuncti ad implebũt. ¶ Querit scdo quid si testator dixerit illi oia bona mea relinquo. An valeat testamẽtũ sicut si dixisset heredẽ instituo.zvr q nõ.qz heredis institutio hz fieri alijs verbis.vt.ff.de here. insti. l.j.§.si ex fundo.z.C.de testa.l.errorẽ.z.l.nõ codicillũ.z.l.qm̃.z te-stamentũ sine heredis instõne nõ valet.vt insti.de le.§.añ.z dicta.l. nõ codicillum.z videtur esse casus insti.de testa.mili.§.plane.v.ce-terũ.ibi aut cui zc.Ecõtra vr q testamentũ valeat vt hic vbi dr pri-uari oibus relictis sic.j.e.§.his oibus. Preterea verbũ relinquo ad vltimã voluntatẽ adaptatur.vt.ff.de tabu.exhi.l.j.in pri.z facit. C.de secũ.nup.l.hac edicta.circa pri.z de sacro san.ec.l.fi.in prin.z ff.de testa.mili.l.diuus.rñdeo q testm̃ valet.vt hic notatur. Tu dic z melius.vt notatur.d.l.his verbis.i prin. ¶ Queritur tertio. an fructus medio tpe pceptos heres inobediẽs amittat.Et rñdet in glo.no.Et est casus p glo.extra de testa.c.si heredes.z.j.de eccle. ti.§.si aũt qui. ¶ Queritur quarto.in glo.nunqd liberatur an ille a quo res auferũtur sit liberatus.z arguas p z s .z respondeas vt in glo.no.Et ad cõtrium rñde.vt notaui.ff.de neg.ge.l.siue heredita-ria. ¶ Itẽ queritur in eadẽ glo.qd si nullus heres vult illã heredi-tatẽ nũquid heres inobediẽs cõpellẽdus est voluntatẽ defuncti ad iplere.Et rñde vt in glo.no. ¶ Sed opponitur nõne heres est ipso iure hereditate priuat⁹.vt.s.e.si qs aũt.z.j.e.§.in oibus.ergo vr q vlterius non teneatur.rñdeo illud hz locũ qñ alius est heres.z quã-do alius allegaret hũc nõ esse heredẽ.sic z al's valet cõtus z testa-mentũ si a nemine nullũ esse dicat.vt.ff.de iniu.irri.te.l.filio.z no-tatur.de mino.l.in cãe.ij.z de do.l.z elegãter circa prin. ¶ Queri-tur quinto.in.§.exheredatos.in gl.hic exigo. que sunt necessaria in

exheredatiõe.vt valeat.Et rñdet gl.ꝙ exigitur iusticia legis.ꝛ bo
minis.legis vt recte exheredetur.ꝛ dic vt in glo.Sed caue tibi q̃a
glo.male dicit in eo ꝙ dicit recte.q: debuit dicere rite.vt.ff.de con
tra ta.l.nõ putauit.§.no queuis.hois etiã exigitur iustitia.Et dic
vt in gl.iuste.ꝛ recte.Et hic etiã caue tibi q: debuit dicere rite ꝛ re
cte.vt.ff.de inoffi.test.l.ij.vbi de hoc.Et no.dicto.§.non queuis.
¶ Queritur sexto in glo.que incipit.quid siquid enim.si exhere-
dati aliquid habeãt iure legati.Et rñde vt in gl.notatur. ¶ Que
rit̃ septio in gl.quasi dicat numq̃d q̃ dicta sunt in exheredata locũ
habeãt in pterito:Et rñdeo aut pteritio fit a pr̃e aut a matre.vl' a
linea materna.siquidẽ a pr̃e est facta de eo qui est in ptãte ipso iure.
non valet testm̃ siue cã sit inserta siue non.q: necesse est cũ instituere
vel exheredare.vt insti.de exheredat.li.in prin.ꝛ.C.de lib.pre.l.si.
§.penul.Preterea nõ loq̃tur de cã inserenda in casibus illis i qui
bus olim testm̃ erat aliqd.ꝛ valebit siue cã vt.j.vt cũ de appel.cog.
§.aliud quoqꝫ ꝛ.§.siue igitur.si vero pteritio facta est de filio eman
cipato olim valebat cum cã ꝛ sine cã:hodie vero cã est necessaria vt di
cto.§.aliud quoqꝫ.ꝛ.§.siue igitur ꝛ no.ff.de mili.l.si filius.si autẽ
pteritio fiat a matre.vl' a linea materna:olim cũ cã ꝛ sine cã valebat
q: p exheredatione habet̃.vt insti.de exhereda.libe.§.pe.ꝛ.ff.de ĩ
ta.l.illud.§.ad testamẽta.sꝫ hodie cã est necessaria vt dicto.§.aliud
¶ Ad q̃onem ergo rñdet̃.ꝙ idẽ seruandũ est in pteritiõe sicut ꝛ in
exheredatione.in dictis vltimis casibus.Contrariũ tꝫ azo.in p'o
casu.ꝛ male.Sed idem tꝫ ꝛ bene in s'o ꝛ tertio casu.vt in sũma de li-
beris pteritis.§.est aũt effectus.ꝛ.§.si.quidã dicere voluerunt ꝙ
aut pteritio habetur p exheredatiõe vt in matre aut nõ.vel dic sm
eos ꝙ filius pteritus semp sit admittendus.q: lꝫ habeat̃ p exhere
dato q̃tum ad querelã.non tñ reperitur exp̃ssa voluntas ꝯ filiũ que fa
ciat eũ repelli vt hic.Sed hec opinio nõ est bona q: cũ pteritio fiat
cũ cã que hꝫ in se repulsionẽ:ꝛ priuationẽ.ꝛ talis voluntas sit legiti
ma ꝛ a iure approbata satis manifeste pꝫ ꝙ priuatiõis voluntas est
exp̃ssa.ꝛ ideo teneas.ĩ. ¶ Sed q̃ri põt que sit rõ quare pteritio cũ
cã de filio in ptãte cõstituto facta non vꝫ.sed de filio emãcipato tꝫ.
rñdeo.q: aut addit iuri veteri:ꝛ nouo in forma tm̃.i.vt cã addatur.
sed non addit in materia.i.nouã spẽm ꝛ modũ testamẽti nõ facit.vt
testamentũ qđ iure veteri ꝛ nouo erat nullũ faciat aliquod:ꝛ valere
vt pꝫ dicto.§.aliud.ꝛ.§.siue igitur.ꝛ ideo cũ olim filio in ptãte cõ-
stituto pterito testm̃ erat nullũ ꝛ cũ cã:ꝛ sine cã.igitur ꝛ hodie erit
nullũ.sed in filio emãcipato pterito siue cũ cã.siue sine cã erat aliqđ
igitur etiã hodie dꝫ eẽ aliquod:ꝛ valere.Et dic plenius de hac ma
teria vt notaui sup aut̃.ex cã.C.de lib.pteri. ¶ Queritur octauo.
quare exheredat' non vocat̃ inter nolatos.ꝛ rñdet vt in gl. ¶ Que
ritur nono an interuenientes ab intestato admittatur:Et respõde
vt in gl. ¶ Queritur decimo numq̃d inter extraneos prorsus ad-
mittatur.Et rñdet glo.ꝙ tanq̃ quilibet extrane' admittitur.Tu
dic ꝙ etiã inter extraneos vel post fiscũ.nõ est admittendus.q: in-
ueniretur esse eius exheres ꝛ heres que opposita sunt:nec cadere
possunt in eodẽ subiecto.Est enĩ impossibile ꝙ quis in eodẽ testa-
mento ꝛ hereditate eiusdeꝫ psone possit esse exheredatus ꝛ heres.
Preterea qđ phibetur vna via non dꝫ alia pmitti.ad hoc accedit.
C.si ser.exte.l.j.ꝛ.ff.qñ appellandũ sit.l.ij.§.sed si alius.Et de tu ꝛ
cura.da.ab his.l.scire.§.j.Quinimo hec lex exheredatũ penit' di
no ꝛ in totũ excludit.etiã si decies milies velit.vnde q: testator euꝫ
repulit nec eũ dilexit.nec ei fidẽ adhibuit ideo puto ꝙ nulla via sit
admittendus.ꝛ maxime q: vna est legis intentio ꝛc.ꝛ hoc casu fie-
ret cõtra voluntatẽ testatoris si exheredatus aliquo casu admitte
retur.Et non obstat ar.de tanq̃.ꝙ eadẽ ratio phibitionis pmane
re videtur.Et ideo hoc ar.pcedere nõ videtur.vt.ff.de inoffi.test.
l.si pponas.§ penul.Preterea hic subest rõ suspitionis imminẽtis:
ar.C.de sacro san.ec.aut̃.quibuscũqꝫ. ¶ Queritur vndecimo.q̃d
si testator mihi vnũ nummũ legauit.ꝛ heres est inobediens numq̃d
pferendus sum agnato.cui nihil reliquit.Et rñdeo.vt in glo.no.
¶ Sed ar.cõtra.ff.de iudi.l.sed ꝛ si susceperit.§.sed ꝛ si pponas.
vbi dicitur ꝙ si ex qualitate psone legatũ di' esse vile:ꝛ magnũ.
vel paruũ.vnde nõ vl' sequi ꝙ si pauperẽ diligo in vno denario ꝙ p
pterea eũ pdiligã agnato meo:quẽ ppter nobilitatẽ nõ decet de de
nario vno honorare.sed de mille marcis sm eius nobilitatem quas
forte ei relinquere nõ potuĩ relictur' eidẽ si potuissem.mens ergo
testatoris videtur spectanda.ꝛ arbitrio iudicis relinquendum.vt
ff.de adimen.le.l.iij.§.conditio.ꝛ.C.de fideicommis.l.voluntatis.
vbi de hoc. ¶ Queritur duodecimo in glo.qui admittuntur.qua
re extranei admittuntur.respondet glo.ꝙ causa libertatum seruan
darum. ¶ Queritur terciodecimo.quid si nulla libertas est reli-
cta.responde vt in glo.Et maxime quia vna est legis intentio.vt
ĩ.prori.§.sed contra.videtur.ĩ.e.§.inordinatum.in glo.j.qui ne-
qꝫ.sed quod hic dicitur verius est. ¶ Queritur decimoquarto q̃d
si nulla sunt relicta.sed propter timorem creditorum tantum heres
recusat adire.Et respondet vt in glo.no.Sed caue tibi quia hec gl.
questionem format quando heres voluit adire.Sed eo casu hec
questio ꝛ lex non procedit.nec locum hꝫ.quia locum habet quãdo

heres post aditam hereditatem est inobediens.vt.ĩ.e.§.semp igi-
tur ibi videuote autem ꝛc.ꝛ.j.e.§.necessitatem.Sed si hereditas
esset adita:ꝛ post heres esset inobediens.tunc glo.bene diceret.
¶ Queritur decimo quinto.nunquid fiscus suo iure tanquam va
cantem hereditatem possit accipere.Et respondeas vt in gl.nota.
ꝛ facit.C.de bo.vacan.l.j.ꝛ.l.vacantia.lib.x. ¶ Queritur decimo
sexto in glo.scilicet expresse quid si neqꝫ repudiat neqꝫ accipit.re-
spondeas vt in glo.notatur.Et de hoc dic.vt no.ff.de acquiren.he
redi.l.quandiu.Et secundum hoc notatur ꝙ ad petitionem legata
riorum ꝛ fideicommiss.singulatium ꝛ ab intestato succedentium:ꝛ
extraneorum ꝛ fisci.heres compellitur adire vel repudiare.argu.
est contra.ff.ad trebellia.l.mulier.§.fina.ꝛ l.si quis omissa causa te.
l.si quis omissa.Et instituta.ad.l.falcid.§.ex diuerso.Sed dic ꝙ
hic est speciale.ꝛ ꝙ per obliquum conceditur quod directo denega
tur.vt.ff.que res pigno.ob.poss.l.aristo.in fi.vel dic ꝙ precise non
cogitur sed causatiue. ¶ Queritur decimoseptimo in glo.scilicet
vt qui sunt illi qui in antiquissimo tempore.ꝛ per antiquissimas le
ges efficiebantur heredes.Et respondet glo.ꝙ illi quibus bona
adijciuntur causa libertatuꝫ.Item cognati ꝛ emancipati qui neqꝫ
a lege duodecim tabularum.nec ex testamento vocantur.Et dic vt
in glosa ꝛ plana est.Et nota ꝙ hec glo.dicit ꝙ cognati ꝛ emancipa
ti non succedunt de iure ciuili ex testamento.ꝛ idem notatur.ff.de
inofficio.testamen.l.posthumus.circa princi.Sed contra notatur
ff.de interrogatio.actio.l.fina.ꝛ de acquiren.heredita.l.pro here-
de.ꝛ ibi etiam no.per dy.Et hec opinio placet ꝙ ex testamento suc
cedant sicut ꝛ quilibet extraneorum.vt.j.de nupt.§.hinc nos.
¶ Queritur decimooctauo in glo.s.petendo.Sed quis admitti
tur post substitutum legatarij.responde vt in gl.notatur. ¶ Que
ritur decimonono.quid si legatarij habent collegatarios coniun-
ctos etiam re:ꝛ verbo.Tunc responde vt in glo.notatur.Sed con
tra notatur.ĩ.e.§.si quis autem non implens in glo.scilicet si nul-
lus.Sed dic ibi in coniunctis heredibus.hic in coniunctis legata
rijs:vel dic ꝙ hic dicitur verius est.quia coniunctio que non affert
commodum maius non videtur propterea inducere dilectionẽ ma
iorem.cum testator cogitasse videatur.ꝙ vnusquisqꝫ ex coniunctis
suam accipiet portionem. ¶ Queritur vigesimo.an ꝛ in quibus ca
sibus iura vetera corrigantur vel innouentur per hanc constitutio-
nem in hac prima parte:Et respondeo ꝙ innouantur in forma.q:
hec lex formaꝫ nouaꝫ perhibet.scilicet ꝙ heres ex decreto iudicis
admoneat̃.ꝛ ꝙ per annũ totũ expectetur.quod legibus veteribus
non fuit statutum.Item corrigit iura vetera quo ad penam.quia
per hanc constitutionem heres coniunctus perdit totum quod ad
eum peruenit vltra legitimum portionem.Sed per legeꝫ codicis
non perdebat totum sed in tertia parte quantitatis relicte punie-
batur:vt.C.de inofficio.testamen.l.si quis in suo testamento.item
puniebatur solummodo in eo lucro quod ei relictum erat propter
omnis iniunctuꝫ ꝛ non in plus.nisi pena fuisset nominatim a testato
re imposita.ꝛ sic debet intelligi.C.de fideicom.l.fina.in fi.ꝛ de le.l.
penul.in fi.ꝛ de his que pene nomine.l.j.cum concordan.Sed ho-
die distinguitur quo ad penam an heres sit necessarius vel volun-
tarius.vt.ĩ.e.§.si quis autem ꝛ.§.ꝛ hec quidem.Iteꝫ innouat hec
constitutio.quia heres inobediens est ipso iure priuatus.vt.ĩ.eo.
§.si quis autem.ꝛ.§.in omnibus.quod in legibus veteribus non
fuit statutum.vt notaui.ĩ.e.§.his igitur.Item etiam innouat hec
lex.quia hec.l.post aditam hereditatem ꝛ inobedientiam subsequẽ
tem heredem facit eum qui nec est heres scriptus:nec ab intestato
vocatus.vt.ĩ.e.§.in omnibus.quod legibus veteribus in tali ca-
su non fuit statutum.Item etiam innouat quia heres scriptus ad
petitionem legatariorum ꝛ fideicommissarioꝝ singulorũ ꝛ ab inte
stato succedentium adire vel repudiare cogitur.quod nequaquam
in legibus veteribus fuit statutum.vt.ff.ad trebel.l.mulier.§.fi.cũ
similibus.ꝛ notaui.ĩ.e.§.in omnibus.

Hinc nobis.

¶ Primo continua.§.ad pcedẽtia.vt in glo.vel dic superius dictum est volunta-
tem defuncti seruari.ꝛ de heredum inobedientia pena ꝛ incõmo-
do.Et quia iustinianus nunc etiam vult defuncti voluntatem ser-
uari.ꝛ obedientiam heredum commodo honorare ideo sequitur.
hinc nobis ꝛc. ¶ Et diuide lectionem presentem vsqꝫ ad.§.non au
tem in partes sex.Primo iuris antiquissimi enarratio.Secundo
noue solemnitatis inuentarij commendatio.Tertio noue solemnita
tis adiectio.Quarto premij datio inuentarium facienti.Quinto
pene impositio non facienti.Sexto falcidie prohibitio.Secunda
pars.incipit in.§.sancimus.Tertia in.§.hoc adiecto.Quarta in
§.ꝛ his.Quinta in.§.si vero non fecerit.Sexta in.§.si vero ex-
pressim. ¶ Casus breuis.heres si inuentarium fecerit secundum
legis figuram nulla vsus malignitate:legis falcidie beneficio
vtetur.nisi a testatore vetitus fuerit.nec vltra vires heredita-
rias conuenietur.inuentario autem non facto nullo legis gau-
det beneficio.Et hoc dicit vsqꝫ ad.§.nos autem.
¶ Casus litteralis Iustinianus se cõtinuat de precedẽ.dixi'mus
voluntatẽ

volūtatem defuncti semp̄ seruari. z heredem inobediētem puniri. hinc ingressa est cura z quedā consideratio circa falcidiā. que olim inuitis testatoribus detrahebat̄. cōtra defunctoꝝ volūtatem quaz tueri vbiq; volumus. heres ergo si voluerit hac vtilitate falcidie potiri debet inuētariuz facere bona fide nulla malignitate vsus sm̄ modum z tempora a iure statuta cōuocatis legatarijs z fideicommissarijs z creditoribus vt per se intersint vel per alium nisi iusta cā fuerint impediti. z si absentes fuerint adhiberi debēt testes tres fidedigni locupletes: z optime opinionis. quia tabularijs sine testibus non est credēdum. Et superuenientibus postea legatarijs z ꝯquerētibus de herede ꝙ oīa in inuētario non posuerit licētia datur eis ꝓbādi. vel p torturam seruoꝝ. vel p iusiurādū heredis vel iurādū testium. Et si legatarij cōfectioni inuentarij interesse noluerint: nihilominus ꝯfectio inuētarij adhibitis testibus ꝓcedere debebit. Reseruata legatarijs licētia cōquerendi inuentario cum dicta solēnitate confecto. heres falcidie beneficio vtetur. nec vltra vires hereditarias cōuenietur. Sed inuentario non facto insolidum ꝯuenieẗ a legatarijs z creditoribus. his obtinētibus nisi testator expressim designauerit se nolle heredez retinere falcidiam. z aut heres testatori parere vult. z non erit sine lucro cum pie operetur. Aut parere non vult. sed ab hereditate recedere. z eo casu hereditas cum suo onere ꝑuenire debet ad ꝑsonas hic z superius enumeratas. Et hoc dicit vsq; ad. §. non autē. ¶ Hinc nobis. i. quia voluntatem defuncti seruari volumus. z heredum cōmodo ꝓuidere vel dic idē ex his q̄ dicta sunt supra in. §. his igit̄ hucusq;. vel dic vt i gl. Cura als hora z si habeas cura dic. i. sollicitudo. Si vero habes hora dic. i. casus vel p tēpus. impleat. i. quātūcūq; est eis necessarium ad suppletionem quarte. Substantie in qua est heres institutus. z hic idest hoc casu. quādo detrahit quartā. videl̄. s. retentio quarte. deficientis. i. morientis testatoris. z incumbere. i. sequentes legem tulla p mittentē que repugnat voluntati defuncti ꝑmittenti detractionez falcidie. Sancimus igit̄. i. quia heres falcidiam detrahit fiat igitur. i. quia puram seruare debent heredes legis potestatem. sancimus subaudi eo tempore quādo. i. quo onera imminere ipsis hominibus relicte in patrimonio. mensam subaudi tantum. Illo edicto solo. p solūmodo z fideicōmissarios z creditores multomagis vt supra ꝓxime. quādocūq;. i. quotienscūq;. Si vero absint subaudi. i. locupletes: ita ꝙ non sit suspitio de eis propter paupertatez quātum. i. in eo ꝙ pertinet ad inuentarij solēnitatem. Ita. s. fiat inuentariū licentia. i. legatarijs z similibus. veritatem iudicem z legatarium cōquerentem. nisi forte. Ec primus dixit legatarios z alios conuocandos nunc dicit quid iuris seruetur si ad eos nolunt venire. quod presumitur si vocati non venerunt. nec ex causa iusta se excusant. Examinatione z testium probatione. obseruatis. i. inuentario cum dicta solēnitate confecto. moriēti z hoc sequitur si eniz zc. subaudi ad legata z ad quartam. puritas quod est verisimile ex quo eum sibi heredem instituit. figuram. i. formam. Prediximꝰ. vt s̄. e. §. fiat igitur pure substātie. i. substātie quā testator in bonis dereliquit. Et hoc. i. quod non detrahat falcidiaz z de suo compleat. Et penam. i. heredi non facienti inuentarium. exactio. vel exactionis. z hic panctes. z dic in eo quod exigentur ab eo omnia insolidum z complete. Sed si habes exactio punctabis post dictionem si penam. Et expone. i. excessus. vel dic. i. quia exigentur omnia cōplete z insolidum. Ex quibus. i. sm̄ quas z que sunt. quasi dicat nedum nō dānificabitur sed est zc. ex falcidia. i. si qua sunt per. l. falcidiam detrahenda ea debet lucrari. errans quod est verisimile in dubio presumptione huius legis. vt. s̄. e. ver. si ei omnino. Et idem intellige si scienter heredi falcidiaz non dimisit. duz tamē expresse nō vetet detrahi. vt. j. pro e. §. z integre. s. falcidie detrahende. Si vero expressim. i. nominatim. z dic. vt no. ff. ad. l. falci. l. ticia. z. C. fa. her. l. filium quem nolentem. cum heredem iussam non detrahere falcidiam sine lucro. vt. ff. de dona. inter virum z vxo. l. si sponsus. §. excessa. ver. hoc autē noluerit parere. z p consequēs non adire hereditatem quod est verisimile nullo lucro obueniente. vt insti. de. l. fal. circa prin. institutionē repudiando hereditatē non aditaz vel ꝓpter inobedientiam dimittēdo in talibus viam in ordine z cautela z onere vt. s̄. e. §. si quis autem non implēs cum sequētibus. §. z ceteras expositiones textuales in glosis factas omitto omnes breuitatis cā. ¶ Primo nota ꝙ iure veteri inuitis testatoribus heres detrahebat falcidiam. ¶ Secundo nota ꝙ tuenda est a nobis vbiq; deficientium voluntas. ¶ Tertio nota ꝙ si heres res hereditarias surripiat vel malignetur: falcidiam perdit. ¶ Quarto nota ꝙ priuilegium meretur amittere qui ꝑmissa sibi abutitur ꝑtāte. ¶ Quinto nota solēnitatem inuētarij. ¶ Sexto nota adiectionem solēnitati inuentarij factam. vt in. §. illud adiecto. ¶ Septimo nota causas ex quibus vocatus ad actum excusationē meretur ¶ Octauo nota ꝙ testes de eadem ciuitate esse debēt. ergo noti. ¶ Nono not. ꝙ quādo vocatus ex iusta causa ad actuz nequit interesse. tunc maior solēnitas debet in actu interuenire. vt in. §. si vero absunt. ¶ Decimo no. ꝙ tabellarijs solis sine solēnitate non credit̄. ¶ Undecimo nota ꝙ negatiua probatur. ¶ Duodecimo no. modum probationis negatiue. ¶ Decimotertio no. ꝙ si vocatus recusat venire non est amplius vocandus. vt in ver. nisi forte. ¶ Decimoquarto nota ꝙ nō licet ꝑ fide agere licet aduersarius sit contumax. ¶ Decimoquinto nota ꝙ heres obediens qui inuētariū cōfecit omni gaudet beneficio. ¶ Decimosexto no. ꝙ heres si nō fecerit inuētariū nullo potitur beneficio. ¶ Decimoseptimo no. ꝙ quis in vltima volūtate ignorare presumitur vires sui patrimonij. ¶ Decimooctauo no. ꝙ testator expressim potest falcidiam ꝓhibere. ¶ Decimonono no. ꝙ nō est sine lucro qui pie operatur. ¶ Uigesimo no. casum spālē ꝙ non adita hereditate debent legata. ¶ Uigesimoprimo nota ꝙ ad hereditatē admittitur qui non est scriptus heres nec proximus. ¶ Uigesimosecūdo no. ꝙ lex facit heredē etiam hereditate nō adita in casu premisso. ¶ Opponitur primo ꝙ inuitis testatoribꝰ falcidia detrahi non possit. vt. j. e. §. si vero expressim. So. quod hic dicitur ibi corrigitur. ¶ Opponitur secūdo ꝙ etiam iure veteri fieri non debeat cōtra voluntatem testantis. vt. s̄. e. §. semper. z. §. exheredatos. z. j. prox. §. z. C. de neces. ser. l. quidaz circa prin. z. ff. de condi. z demon. l. in cōditionibus. in prin. z. l. pater. in prin. z. §. cōditionū. So. hoc fiebat lege falcidia ꝑmittente. vt hic nota. in glo. ¶ Opponitur tertio ꝙ heres propter furtum non ꝑdat falcidiaz. Sed teneatur in duplum. vt. C. e. l. fi. §. illo videlicet. Sol. obligatio descendens ex lege noua non tollitur lege veteri. nec ecōtra. vt. ff. de act. z oblig. l. quotiens. z. ff. de sepul. vio. l. qui sepulchra. vel dic ꝙ diuersis pena debetur. quia hec fisco z illa parti. z ideo vna nō tollitur p aliam. vt. ff. de his qui. vt indig. l. rescriptū. z ad. l. fal. l. beneficio. z. l. hereditatum. §. fi. ¶ Item opponit̄. vt. ff. nau. cau. l. licet. §. fi. So. vt ibi. ¶ Opponitur quarto ꝙ heres ꝓpter furtum falcidiam non ꝑdat in totum. sed in re surrepta tantuz. vt. ff. de his qui. vt indig. l. rescriptum. z. l. heres. So. hec determinatur per illas. vt. ff. ad legi. z senatuscō. l. sed z posteriores. vel dic sm̄ gl. ꝙ hec corrigit illas. vt hic no. z. j. e. §. si vero non fecerit in glo. hoc facit. Et pro glo. facit ꝙ hec lex loquitur indistincte z generaliter. vt. ff. de publicia. l. de precio. z de le. pres. l. j. §. generaliter. ¶ Opponit̄ quinto ad. §. si vero absunt ꝙ tabellario sine testibus non credatur vt. j. de instru. cau. §. sed si instrumenta. So. de scriptura credit̄ vt hic. sed de solēnitate non creditur vt hic z ibi apparet. z. C. de testa. l. ambiguitates. vbi de hoc. ¶ Opponitur sexto ꝙ soli tabellario credatur etiam sine testium subuocatione. vt. C. de donatio. l. in donationibus. So. ibi in iudicio z actis iudicialibus. vel dic subnotatione. i. subscriptione testium. z quod hic dicit̄ tabularijs eniz solis zc. expone vt hic z ibi no. z dic vt ibi notaui. ¶ Opponit̄ septimo ꝙ hodie soli tabellario credatur. vt. j. de instru. cau. §. si vero. So. distingue tempora. z cōcordabunt scripture. Nam tēpore quo conficitur instrumentum testes sunt necessarij. z quelibet solēnitas debet adhiberi. Sed in tempore quo quis instrumēto vtitur soli instrumento creditur. vt. j. de fide instru. §. si vero moriatur. z. C. de ꝓba. l. cum precibus nisi negetur publicum. quia eo casu creditur soli tabellario qui scripsit. z de veritate scripture. Sed non de solēnitate scripture. vt dictum est. vt dicto. §. si vero. z. C. ad. l. cor. de fal. l. si quis decurio. nisi de falso redarguatur. Tunc ei soli non creditur. vt. C. de proba. l. iubemus. z ad. l. cor. de fal. l. fi. ¶ Opponitur octauo ꝙ testimoniū de auditu recipiatur. vt. C. de ꝯtrahē. stip. l. optima. z insti. de ver. ob. §. itē verboꝝ. So. ibi sola verboꝝ expressio requirit̄ in stipulatione. vt. ff. de v. ob. l. j. in prin. z ideo sufficit testimoniū de auditu. hic vero verus actus scripture z scribētis factuz desideraẗ. z ideo de visu testimoniū exigitur. z dicit no. p Dy. dūm meū. ff. de aqua plu. ar. l. ij. §. idem labeo. z facit. C. de testi. l. testiuz. ¶ Opponitur nono. ꝙ etiā de auditu: auditus testimoniū admittitur. vt. ff. de proba. l. si arbiter. z. d. §. idem labeo. So. hic est regulare ibi casuale cum ꝓbare volo memoriam operis facti extare vel nō extare. vt ibi no. ¶ Opponit̄ decimo ad. §. si vero absunt ꝙ negatiua probari non possit. vt. C. de proba. l. actor. z de non nume. pec. l. asseueratio. Solu. hic habet implicitam affirmatiuam. vt. C. de codi. l. nec codicillos. vt hic no. in glo. Sed disputari pōt vnde sumatur hec affirmatiua. Nam aut de negatiua loquimur ex parte legatarij agentis. aut ex parte heredis ꝯuenti. Primo casu legatarius qui negat omnia scripta esse in inuentario affirmare videtur quedā scripta. z quedam non. arg. ff. de rebus du. l. si tu qui. §. verum. z. ff. de legi. tu. l. legitimos. §. j. vbi de hoc. sed in ea ꝑte qua negat factū negari videtur. nec videẗ ibi cadere affirmatiua. sed scd̄o casu. i. ex ꝑte heredis ꝯuēti negātis se ꝯsciam alicuius malignitatis pōt eē īplicita affirmatiua. hec. s. ꝙ fideliter se gessit z oīa scripsit z ex his intelligere potest quēadmodum glosa intelligi debeat. ¶ Opponit̄ vndecimo ꝙ iusiurādū d̄ negatiua ꝑstari nō debeat. qz de alieno facto iniquū est alium iurare. vt. ff. rez amo. l. marcellus. z de negatiua nō est querēdū etiam p iuramētum. vt nota. C. de iuramen. calum. l. ij. §. quod obseruari. Sol. illud habet locum quod ibi dicitur qn̄ de alieno facto querit̄ in vere negatiua. sed si negatiua contineat implicitā affirmatiuā vel determinationē loci temporis vel al

terius rei ita ꝙ possit subici intellectui ⁊ sensui humano eo casu sui iurandum prestandum est. ⁊ de huius negatiua querendum est. vt hic aperte probatur. ⁊ sic potes intelligere dicta inra. ⁊ facit quod notatur. ff. de probatio. l. ei qui. ¶ Opponitur duodecimo ad hunc. §. si vero absunt. ꝙ testes etiam ignoti admittantur. vt infra de testibus. §. ⁊ licet. solu. Aut testes in iudicio producuntur. aut extra iudicium adhibentur. Primo casu si deponunt de dicto vel facto alicuius partis vel vtriusq; debent illum cognoscere. Si vero deponunt de facto vnius tantum ⁊ non alterius debent illum cognoscere ⁊ valet eorum testimonium: licet non cognoscant eū cōtra quem dicunt. Et vt breuiter dicam in personali actione cognoscere debent testes partes vtrasq;. Sed in reali possidentem. vt notatur. ff. de testi. l. iij. §. j. ⁊ facit. j. de testibus. §. si vero ignoti. Secundo casu aut adhibentur testes in contractu. ⁊ tunc debēt cognoscere contrahentes. arg. huius. §. cum concor. ⁊ vt superius dictum est. Aut adhibentur in instrumento. ⁊ tunc ad substantiam instrumenti. ⁊ vt valeat instrumentum nō oportet ꝙ testes sint noti. vt. d. §. ⁊ licet. nisi per statutum ciuitatis Bonon. vbi oportet ꝙ vnus testis sit notus fallit in inuentario in quo oportet ꝙ sint noti. vt. C. d̄ iure delib. l. fi. §. si autem dubius ⁊ hic. Et in instrumento in scriptis confecto ab imperito litterarum. vt. j. de instru. cau. §. oportet ⁊ de hoc not. in p̄dicto. §. si autem dubius. Sed si in iudicio postea pducatur: oportet ꝙ sint noti. vt supra dictum est. ¶ Opponit̄ decimotertio ꝙ heres iurare non compellit̄. vt. C. de iureiurā. l. generaliter. §. finautē. So. aut conuenitur quis occasione actus qui dependet ex sua scientia tantū ⁊ non alterius. ⁊ tunc iurare cogitur pbationibus deficientibus. vt hic cum cōcor. Aut cōuenitur quis occasione actus qui dependet vel dependere est verisimile ex actoris ⁊ rei scientia. ⁊ tunc non cogit̄ regulariter iurare. fallit quādoq;. vt. C. de iureiuran. l. in bonefidei cū si. vbi de hoc. ¶ Opponit̄ decimoquarto ꝙ vocatus ⁊ cōtumax compellēdus sit venire pignoribus captis vel alijs iuris remedijs. vt. ff. de ven. inspi. l. j. §. igitur. ver. quid ergo. Et tamen cōtrariū hic dicit̄ in versu nisi forte. in fi. So. aut psone presentia est necessaria. ⁊ tūc cogit̄ vt ibi. aut non. ⁊ tunc non compellit̄. sed nihilomin⁹ in actu procedit̄. vt hic. ¶ Opponit̄ decimoquinto ꝙ heres falcidiam non pdat. vt. s̄. e. §. si quis autem non implens. So. ibi in herede necessario. hic in volūtario. Item ibi illa quarta iure nature debetur. hic iure ciuili. vt ibi not. ¶ Opponitur decimosexto ad ver. si enim ꝙ sui patrimonij vires neminem liceat ignorare. vt. C. de rescin. vē. l. quisquis. So. aut queritur de actibus morientiū aut viuentiū. Primo casu presumit̄ errare. vt hic in versi. si enim. ⁊. j. e. §. hoc aūt. ⁊ insti. qui manu. nō pos. §. preualuisse. ⁊ ar. C. qui testa. fa. pos. huc consultissima. §. at cum. Scđo casu subdistingue. quia aut patrimoniū est in p̄sentia constitutū. ⁊ non presumit̄ ignorare aut in absentia. Et tunc aut agitur de rebus imobilibus. ⁊ non licet ignorare. vt dicta. l. quisquis. aut de mobilibus ⁊ tunc ignorantia est tolerabilis. quia casibus multis fortuitis subiecte sunt. vt. ff. qui ⁊ a qui. l. in fraudem credi.

¶ Opponit̄ decimoseptimo ꝙ heres licet fecerit inuentariū absolomnius creditoribus teneatur insolidū. vt. C. e. l. fi. §. finautē hoc. So. ibi delusit legem ⁊ creditores tempus ad deliberandum petēdo. hic non. vt notat̄. e. l. §. ꝙ si post. ¶ Opponit̄ decimooctauo. ꝙ licet heres non fecerit inuentariū nihilominus falcidiam detrahit. vt. C. e. l. fi. §. cum igitur. solu. quod ibi dicit̄. hic corrigitur.

¶ Opponit̄ decimonono ꝙ heres legatario insolidū non teneatur etiam si inuentariū non fecerit. vt. ff. ad treb. l. j. §. si is qui. So. quod ibi dicitur hic corrigitur. vt no. dicto. §. quod si post. ¶ Opponitur vigesimo ꝙ hodie falcidia detrahi non possit. etiam si testator non prohibuerit. vt. j. de eccle. ti. §. si aūt heres. solu. ibi speciale in relictis ad pias causas. ¶ Opponit̄ vigesimoprimo ꝙ Iustinianus in. §. isto. si vero expressim non fuerit prudens. sed solus qui pollicitus est tueri se velle deficientium voluntates. vt. s̄. e. §. semper. ⁊. §. exheredatos. ⁊. §. sancimus. Sed heres prohibita falcidia nullo lucro sibi dimisso hereditatem non adibit. ⁊ plerunq; ad intestati causaȝ res deducetur. ⁊ mortuorum testamenta subuertētur. vt insti. de. l. falci. in princi. ⁊. ff. ad. l. falci. l. j. ergo defuncti voluntas non tuebitur. sed destruetur. So. dic ꝙ verisimile est ꝙ Iustinianus fuit prudens ⁊ bonus artifex. ⁊ ideo dic ꝙ etiam hereditate non adita vocantur. ⁊ heredes de iure efficiunt̄ suo ordine psone hic ⁊ superius enumerate. ⁊ sm̄ hoc no. vt supra dixi ꝙ etiam hereditate non adita legata ⁊ fideicō. debentur. Et probatur per ar. a minori. q: si id de quo minus videtur inesse inest. ergo ⁊ id de quo magis. sed hereditate adita ⁊ inobedientia accedēte heres hereditate priuat̄: ⁊ alijs defertur. ergo multo magis hereditate non adita ⁊ inobedientia non interueniente dicit̄ hereditas non adita falcidia pbibita ex legis pmissione deferri personis enumeratis. alš Iustiniani ⁊ legis consilium esset inutile ⁊ dānosum. quod esse non debet. Nam responsum datū esse intelligere debemus in casu q̄ est dubitabilis. vt res magis valeat. vt. ff. de car. edi. l. quod labeo. ⁊ ad municip. l. j. in fi. ⁊ quod vi aut clam. l. is qui. §. aristo. in fi. ⁊ de regu. iur. l. quotiens idem sermo. ⁊ de rebus dubijs. l. quotiens. ⁊ expone litterā vt dixi ad litterā. Preterea nō est credendū principem genus testādi eligere voluisse ad impugnandu iudicia mortuorum. vt. ff. de testa. mili. l. iij. quinimo non est credendū romanū principē qui iura tuetur huius verbo totā testamētorū obseruātiam ⁊ testātiū volūtatē multis vigilijs excogitatā atq; inuētam velle euerti. vt. C. de inoffi. testa. l. si quādo. in prin. ⁊ hoc aperte pbatur in nouellis. co. xi. in ver. si autē repudiauerit hereditatem. vbi dicitur ꝙ etiam si hereditatem repudiauerit: nihilominus defert̄ psonis enumeratis. ¶ Opponit̄ vigesimosecūdo. de. l. eam quam. C. de fideicōmis. cum concor. vbi dicit̄ ꝙ hereditate non adita nil debet̄ d̄ his que in testamēto scripta sunt. So. ibi regulare hic casuale. Argumentum ꝙ iudex citare non possit aliquem extra territoriuȝ. vt hic in. §. illo adiecto. ⁊. §. seq. ⁊. j. de fideicom. §. j. ⁊ extra de do. ⁊ cōtu. c. cuȝ olim. ver. nolētes. vbi de hoc. ⁊ no. extra de ap. c. ex parte tua. Arg. cōtra. C. de epi. ⁊ cleri. l. omnes qui. §. si vero apparitor. Sed dic ꝙ ibi iurisditio sua extendebatur etiam in puinciam. vel dic ꝙ erat a pricipe delegatus. Argumētū est in. §. si vero absunt ꝙ quotiens psone presentia in actu desideratur fauore ipsius eo casu si ex iusta causa interesse non potest maior solēnitas exigitur. ¶ Itē est argumentum ꝙ cecus ad testimonium non admittat̄. Sed dic ꝙ in casibus quibus testimonium de auditu sufficit: ⁊ non de visu. tunc cecus admittitur. alš repellitur. ⁊ dic vt supra dixi. ¶ Itē est argumentū ꝙ si paries vel cortina in medio fuerit inter testatorē vel cōtrahētem ⁊ testes ꝙ testimonium eorum non admittatur. Sed dic ꝙ in casibus in quibus de visu exigitur testimonium ⁊ non sufficit de auditu: tunc dictum testimoniū non admittitur. alš secus vt hic nota. ⁊. ff. de aqua plu. arcē. l. ij. §. penulti. ¶ Item est argumentum ꝙ testimonium de credulitate non admittatur. quia debet dicere de scientia ex visu vel auditu suo: vt hic. ⁊. C. e. l. testium. Sed dic ꝙ si testis ad testimonium producatur super facto aliquo de quo nullus possit esse certus. nec de eo certitudo vera reperiri eo casu sufficit si testis dicat credo. vt. C. ad. l. corne. de sica. l. j. ⁊. ff. eo. l. j. §. diuus. ⁊ de iureiuran. l. iusiuradum. ⁊ ad pecunias. in prin. vbi de hoc ⁊. C. de testi. l. testium. ⁊ ibi no. ⁊ ar. ff. de accu. l. si cui. §. j. ⁊. l. extri. d̄ stin. pposuisti. vbi de hoc. ¶ Queritur primo in. §. si vero absunt. in glo. idest substātiā. que substātia exigatur ⁊ quod sit arbitriū iudicis. Et dic. vt in glo. Tu dic ⁊ melius ꝙ arbitriū iudicis esse debet vt inquirat an tantā habeat substātiā ꝙ de eo non sit suspitio propter paupertatē. ¶ Querit̄ scđo in eodē. §. in glo. que incipit. sed de qua. querit̄ de qua absentia hic dicatur. ⁊ respōde ꝙ de absentia que est extra territorium. vt. s̄. proxi. §. ⁊. j. de fideiusso. §. j. ⁊ supra dixi. ¶ Querit̄ tertio in glo. que incipit interpositio. quid si intersint tabelliones tres. Respō. ꝙ multo magis debet valere. q: abūdans cautela non nocet. vt. C. de testi. l. testium. ⁊. ff. de testa. l. heredes palam. §. j. ⁊ de secū. tab. l. cum tabule. ¶ Queritur quarto in glo. que incipit. s. illa. Nūquid vno contextu fieri debet. ⁊ dic vt in glo. Et facit pro glo. C. de cu. fu. l. fi. §. talis itaq;. ¶ Querit̄ quinto in ea. glo. nūquid idem tabellio ⁊ testes vsq; ad finem debeant interuenire. Respōdeo ꝙ sic. argu. j. de tabel. §. i. ¶ Queritur sexto in ver. nisi forte in glo. que incipit quartam. nūquid cōtra creditores possit heres detrahere quartam. Et dic vt in glo. Et caue tibi in eo quod dicit glo. ꝙ heres qui fecit inuentariuȝ per. l. codicis solum habebat vt vltra vires creditoribus non teneretur. In hoc male dicit quia cōmodo falcidie gaudebat. vt. e. l. fi. §. ꝙ si post.

¶ Queritur septimo in eadem glo. nunquid aduersus libertates. ⁊ respondeo vt in glo. ¶ Queritur octauo in. §. si vero non fecerit in glo. hoc facit. nunquid filius si inuentarium non fecerit ⁊c. Et respondet vt in glo. nota. ¶ Queritur nono in eadem glo. quid addit hec cōstitutio illi. §. sancimus. Et respōdeo vt in glo. nota. ⁊. C. e. l. fi. §. ꝙ si post. ¶ Queritur decimo. in. §. si vero expressim. in glos. penitus extraneum. Sed quid liberi in suo. ⁊ alijs personis quib⁹ de necessitate portio legitima debetur. Et respondeo vt in glo. sed caue tibi quia glo. debet intelligi in portione de necessitate debita vt. s̄. e. §. si quis autem non implens. Sed in portione debita iure institutionis dic ideȝ in suo ⁊ in similibus sicut ⁊ in extraneis. quia eadem est ratio ⁊ hoc procedere potest vbi due quarte locum habere possunt. ¶ Queritur vndecimo in glo. que incipit. scilicet hi. nunquid idem sit in quarta trebellianica sicut ⁊ in quarta iure institutionis debita. Et respondet glo. ꝙ sic. quia similes sunt effectu: cum vtraq; contra voluntatem defuncti detrahatur. vt. s̄. eodem. §. hinc nobis. ⁊. C. ad. l. falci. si vt allegas. Argumen. contra. C. de appel. l. p̄cipimus in fi. cum concordā. ⁊ idem videtur tenere glo. insti. d̄ fideicō. he. §. sed quia. Et in sūma huius ti. in. §. loquimur. aut̄. sȝ contrarium tenet gl. C. ad. l. fal. l. si vt allegas. in glo. si minus. ⁊ in aut̄. sȝ cum testator. in glo. non sit. Et hec q̄stio est valde subtilis. Et hanc qōnē disputaui in ciuitate perusij. Et p ista gl. argui pōt pro ꝗ lo cū ⁊ similib⁹. q: ab herede vtraq; detrahit̄. ⁊ q̄rta ē vtraq; ⁊ ambe ꝯ voluntatem defuncti detrahuntur vt dixi. Et ambe sunt introducte ne heres inane nomen heredis habeat. vt. ff. ad. l. falcidiam. l. j.

circa

circa prin. ⁊ insti. de fideicom. here. §. sed quia. ⁊ de. l. falci. in prin. Secundo probatur per identitatem rationis: quia ratio prohibende falcidie institutionis iure debite fuit vt testatoris voluntas seruetur. sed eadē est ratio in trebellianica. ergo idem ius. vt. ff. de ver. ob. l. a ticio. ¶ Tertio probat quia aut heres testatoris parebit: ⁊ non erit sine lucro. aut non ⁊ tunc locus fiet personis enumeratis. ¶ Quarto fauor ⁊ odiū diuerso respectu id operari videntur. Nam si heres non detrahit falcidiam est fauor. quia hec ptinet ad obseruātiam voluntatis. ⁊ eius detractio est odium p pōis. sed fauores ampliandi sunt. ⁊ odia restringenda. vt. ff. de liber. ⁊ posthu. l. cum quidam. ¶ Quinto quotiens casus omissus ad eundē effectum tendit cum expresso: ⁊ agitur de fauore eo casu debet haberi pro expresso. vt. C. d posthu. her. insti. l. fi. ergo ⁊c. ¶ Preterea fortius ius esse videtur ius falcidie ꝙ ius trebellianice. vt habet ⁊ notatur. ff. ad. l. falci. l. in quarta. ¶ Econtra videtur ꝙ non sit idē in trebellianica. Primo probari potest p locum a differentiis. q: differunt in multis. nam falcidia detrahitur de relictis singularibus. sed trebellianica de vniuersitate. Item heres adire cōpellitur propter fideicōmissum vniuersale. sed non pter relicta singularia. vt ff. ad treb. l. mulier. §. fi. Item falcidia est inducta a falcidio. vt. ī. e. §. hinc nobis. nota. sed trebellianica a trebelliano. vt. ff. ad trebe. l. j. circa prin. ¶ Item in falcidia inducenda iura varia ⁊ diuersa introducta fuerunt priusꝙ ad eam peruenire. vt insti. ad. l. falci. in pri. ⁊. ff. ad. l. fal. l. j. ⁊ no. ī. e. §. hic nobis. Et eodē mō i trebellianica iura varia ⁊ diuersa introducta fuerunt. vt insti. de fideicom. here. ⁊ ff. ad treb. l. j. circa prin. Et nūquam reperitur ꝙ per innouationem factam de vna facta fuerit innouatio pptera de alia: sed vtraqꝫ p se semp ⁊ suo modo ⁊ iure disponitur: vt pbatur in iuribus supradictis. ergo licet hodie fuerit facta innouatio de falcidia iure institu. debita non sequit pptera ꝙ facta fuerit innouatio de trebellianica. ar. C. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. si maritus. ¶ Preterea in trebellianica aliter disponitur quādo cōtra voluntatē ⁊ aliter quādo fm voluntatem detrahitur. vt no. C. famil. her. l. filium quem. sed in falcidia talis differentia nō reperitur. Item onera hereditaria aliter disponuntur propter falcidiam ⁊ aliter propter trebellianicam. vt C. de here. insti. l. quotiens. ⁊ ad treb. l. j. ⁊. ij. ⁊ actiones ⁊ iura aliter ⁊ aliter disponūtur. vt. ff. ad treb. l. facta. ⁊. l. restituta. Quinimmo heres restituta hereditate heres remanet pro quarta parte. Et fideicōmissarius loco heredis habetur pro tribus partibus. vt. ī. e. §. inordinatū. ⁊. ff. ad treb. l. j. circa prin. ⁊. l. si heres. Sed heres solutis legatis remanet in totum heres. vt dictis iuribus comprobatur. ¶ Preterea quotiēs legem non inuenimus correctam relinquimus eam antique figure. Et in dubio correctionem vitare debemus. vt. ī. quibus mo. natu. ef. sui. §. tribus. ⁊ de administrā. offi. §. fi. Itē si lex id voluisset facile erat id dixisse. vt. C. de cadu. tollen. §. finautem ad deficientis. ⁊ extra de deci. ad audientiam. quinimo cum lex non improbet trebel. eam approbare ⁊ cōfirmare videtur. ar. ff. fur. aduer. nau. cau. l. j. Preterea lex prohibet detrahi falcidiam ɔtra volūtatem. ⁊ trebellianicā expresse non phibet. ergo eam pmisisse videtur. quia quod de vno phibetur de alio permissum esse videtur. vt. ff. de iudi. l. cū pretor. in prin. So. testator quartā trebel. prohibere non potest ⁊ maxime quia cogitur heres inuitus adire ⁊ restituere. ergo si sponte vult adire quartam debet habere. Ne onus vel nomē heredis habeat sine fructu. secus est in herede a quo legata singularia relicta sunt. vt dictū est. Et qui in vno grauatur ⁊c. vt. ī. de trien. ⁊ semis. §. studium quoqꝫ. Et etiam patet ex eo. quia nulla lex prohibet eam detrahi. ⁊ quia in multis differunt. ⁊ quia iuris correctio est vitanda vt superius dictum est. ⁊ plenius poteris videre in questione quam disputaui. ¶ Queritur vndecimo an fideicōmissarius vniuersalis facere teneatur inuētarium. Et rñdet Libertinus de rñponsibus ꝙ sic. q: falcidiam detrahit. vt. ff. ad treb. l. j. §. inde neratius. Sed hec rō non videt bona. quia non detrahit regulariter. vt ibi not. sed potest esse rō quia ad legata soluenda tenetur. vt. C. ad treb. l. ij. vbi de hoc. Et eadem suspitio potest eē de eo qui est in herede ergo idē ius. ¶ Queritur duodecimo an bñficium inuētarij ab herede confecti ad fideicōmissarium trāseat. Et videtur ꝙ nō. quia heres inuētariū fecit. ⁊ ideo ad fideicōmissariū trāsire nō debet. vt. ff. ad treb. l. si heres pecuniā. Et quia priuilegium est quod psonam non egreditur. vt. ff. de reg. iur. l. priuilegia. ⁊. l. neratius. Econtra videtur ꝙ transeat. vt. ff. de consti. pecu. l. si post cōstitutam. So. fm Lamber. de rampo. cedi debet hoc beneficium. vt. d. l. si heres. ⁊ argumē. ff. de admi. tuto. l. si minoris. ¶ Queritur decimotertio an heres si inuentarium non fecerit: possit quartam trebellianicam detrahere? Et hanc qōnē disputaui in ciuitate Perusij. Et primo videtur ꝙ non possit detrahere. p arg. a minori. quia si id de quo minus inest ⁊c. Sed constat ꝙ heres si non fecerit inuētarium de proprio soluere compellitur. ergo multomagis lucro quarte priuādus est. vt. ī. e. §. si vero nō fecerit. ⁊ ar. C. de iure delib. l. fi. §. licentia. Secūdo probatur p locū a pari. Nam heres testatori inobediens omni lucro priuatur. vt ī. e. §. ⁊ hoc quidem. ergo etiam legi īobediens. arg. C. manda. l. ab anastasio. ⁊. ff. de iure patro. l. libertus. Tertio probatur per idētitatem rationis. Nam eadem ratio esse videtur in fideicommissario vniuersali ⁊ legatarijs ⁊ fideicōmissarijs ⁊ creditoribus. ne heredes malignentur: ⁊ bona surripiant. vt. ī. eod. §. sancimus. ⁊. §. si vero absunt. ergo idē ius debet esse in omnibus. ¶ Quarto pene falcidie amittēde impositio est simplex ⁊ generalis si heres non fecerit inuētarium. vt. ī. e. §. si vero non fecerit. Sed nomen falcidie etiam ad trebellianicam refertur. vt no. C. fami. her. l. filium. ergo indistincte ⁊ generaliter intelligi debet. vt. d. l. de precio. ⁊. d. l. j. §. generaliter. ¶ Quinto pbatur. q: hec lex simpliciter facit mētionem de fideicōmissarijs. ergo de omnibus intelligitur. vt. C. cōmunia de le. l. j. ⁊. ij. ¶ Sexto vbi maius periculum ibi promptius remedium. vt. ff. de car. edicto. l. j. §. sed ⁊ si quis. Sed maius periculū iminet fideicōmissario vniuersali ꝙ singulari. ergo ⁊c. Preterea probatur p aliud ar. a minori. quia si id de quo minus ⁊c. Sed constat ꝙ in legatarijs ⁊ fideicōmissarijs singularibus statim trāsit dominium rei relicte. vt. ff de lega. i. l. si tibi. §. cum seruus. sed non in fideicōmissario vniuersali nisi restitutione facta. vt. ff. ad trebel. l. restituta. ⁊. l. facta. in prin. ergo ⁊c. ¶ Ecōtra videt. q: heres si non fecerit inuētarium nō amittat trebellianicam. Primo probatur. q: legis huius dispositio certa esse videtur. Nā hec lex disponit ꝙ heres faciat inuentarium propter creditores ⁊ legatarios ⁊ fideicōmissarios singulares. vt. ī. e. §. hinc nobis vsqꝫ ad. §. nō autem. ⁊. C. e. l. fi. §. ⁊ si pfatam. ⁊. §. sequentibus. Sed pene in dubio sunt emoliende. vt. ff. de penis. l. si preses. ⁊. l. interpretatione. ergo pena non trahetur ad quartā trebellianicam. Secundo via cōquerendi de herede est pmissa legatarijs ⁊ fideicōmissarijs singularib⁹ ⁊ de vniuersalib⁹ nō reperit. vt. ī. e. §. si vero absint. Et in quibusdam casibus lex deficit nec vtilis actio danda est. vt. ff. solu. matri. l. si vero. §. de viro. ergo ⁊c. Tertio locus ab effectu ⁊ nomine. quia differunt inter se vt superius in prima questione. plene dictum est. ar. C. de codi. l. si idem. Quarto heredis effectus. Nam fideicōmissarius vniuersalis loco heredis habetur. vt. ff. quod cū eo. l. si filius §. j. ⁊ tres partes hereditatis consequi debet. ergo videtur absurdū ꝙ heres pter ipsum fideicō. inuētariū facere teneatur. qui heres solam quartam ptem retinet. sicut nec heres pter coheredem. ¶ Preterea si lex voluisset facile erat dicisse. vt dicto. §. finautem ad deficientis. quinimo minus periculum videtur versari quo ad fideicommissarium vniuersalem ꝙ quo ad ceteros. quia heredi remedijs pluribus consuli potest. quibus consuli non posset fideicōmissario vniuersali. vt curiosus indagator faciliter poterit inuenire. ¶ So. dico ꝙ heres non amittit trebellianicam licet inuētarium non fecerit. ⁊ hoc patet per iura p hac parte allegata. ⁊ no. Et not. per Rofre. ra. de senatuscon. treb. §. sed circa istum qui expresse tenet ꝙ quartam nō perdit: licet inuentarium non fecit non obstat ratio prima. quia illud procedit in herede singularibus relictis grauato. Et propter singularia relicta nō propter vniuersalia. Quod patet manifeste. per fideicōmissum vniuersale est simplex ⁊ indeterminatum quo ad testatoris dispositionem: licet a iure efficiatur certum. quia partes tres contiact. ⁊ ideo heres non grauatur in bonis proprijs propter fideicommissum vniuersale. licet inuentarium non fecerit. quia eius quod inuenitur in bonis ⁊ hereditate debet heres fm defuncti voluntatem restituere partes tres hereditatis ⁊ non amplius ⁊ ideo non debet propterea teneri de proprio in plus. quia esset contra defuncti voluntatem. Secus est in singularibus relictis que certa sunt quantitate vel specie. Et pro hoc faciunt omnes glose ⁊ interlinearia que scripta sunt a. §. hinc nobis vsqꝫ ad finem huius constitutionis. que semper exponunt falcidie. scilicet iure institutionis debite. Ad alia patet responsio. Et plenius videre potes in questionibus per me disputatis.

¶ Queritur decimoquarto quare heres qui inobediens est testatori iudici ⁊ legi priuatur solūmodo hereditario cōmodo. ⁊ de bonis proprijs non tenetur. Sed heres qui non facit inuentarium ⁊ est inobediens legi tantum tenetur vltra vires hereditarias. ⁊ de bonis proprijs. vt. ī. e. §. si quis autem. ⁊. §. si vero nulla. ⁊. §. in omnibus. ⁊. §. si vero non fecerit. ¶ Respondeo ꝙ in primo casu lex precipit nec premium pollicetur obedienti. Secundo vero casu lex precipit ⁊ premium dat obedienti inuentarium facienti. ⁊ ideo hoc casu magis fuit puniendus. argu. C. de episco. ⁊ cle. l. presbyteri. in fi. ⁊. C. de iure deliberan. l. fina. §. si vero postꝙ. ⁊. §. finautem hoc. versi. cum enim. Tu dic ⁊ verius ꝙ ratio est quia primo casu licet inobediens fuerit testatori non tamen fuit inobediens legi quo ad inuentarium faciendum. nam si non fecisset inuentarium ⁊ inobediens esset testatori iudici ⁊ legi: ⁊ iterum legi quo ad inuentarium conficiendum: tunc tenebitur etiam vltra vires hereditarias: cum eius odio fuerit introductum. vt nota. ī. eodem. §. necessitatem. Si vero inuentarium fecisset eo casu non debet teneri vltra vires hereditarias. quia legis beneficium ad eum transiuit. quod decet esse mansurum. vt infra constitutio. que de dignitatibus

§. illud. Et facit quod notatur. s. eo. §. si vero institutio. Dic ergo q ibi in. §. si quis autem. z in. §. si vero nulla ideo heres de proprio non tenetur. vel quia bona hereditaria sufficiunt. vel quia fecit inventarium alias melior esset conditio delinquentis quod esse nõ debet. vt. ff. de noxali. l. non solum. z vt notatur dicto. §. si vero institutio. ¶ Queritur. xv. nunquid si filius inuentarium non fecerit teneatur creditoribus hereditarijs insolidũ. Respondeo q sic. vt. s. e. §. si vero non fecerit. z. ff. de inofficio. testamen. l. papinianus. §. quarta: z de iure deliberan. l. ij. z. l. fina. §. si vero postquam. ¶ Queritur. xvj. an filius si non fecerit inuentarium teneatur legatarijs z fideicommissarijs insolidũ. Respon. q non. quia debitum bonorum subsidium non perdit. vt not. s. eo. §. si quis autem. z. §. si vero non fecerit. z ideo eis nõ debet teneri insolidũ vltra vires hereditarias ne quod vna via sibi conceditur. scilicet debitum iure nature retinere alia denegetur. quod esse non debet. vt. ff. de tuto. z cu. da. ab his. l. scire. §. j. z not. C. de iure deliberan. l. fina. §. q si post. in gl. in litem. ¶ Queritur. xvij. que est ratio quare heres extraneus tenetur insolidum z non filius. Respondeo quia heres extraneus ad lucrum admittitur. Sed filius ad debitum. vt. C. de codicil. l. fina. ergo zc. Preterea premium extraneo lex pollicetur si inuentarium faciat maius q̃ filio concedat propter ipsum inuentarium. Et ideo heres extraneus si inuentarium non fecerit plus legem contẽnit q̃ filius. z ideo plus punitur. argu. dicte. l. presbyteri. in fi.

¶ Queritur. xviij. quid si inopinabile quid emergat an heredi cõsulitur si inuentarium non fecerit. Arg. est q sic. vt. j. eo. §. non autem. versi. fi. z. ff. de conditio. z demonstra. l. plaucius. z. C. ad tertu. l. mater. in fine. z. C. e. l. fi. circa finem princi. Tu dic q non. quia legem contempsit z cepit teneri insolidum quicquid de hereditate contingeret. ¶ Queritur decimonono in. §. si vero expressim. quid si testator vires sui patrimonij sciuit: an presumatur falcidiam prohibere. Et dicunt quidam q sic. argu. s. eo. §. z his omnibus. z. §. hoc autem. ¶ Preterea si testator non iusserit quartam detrahi videtur tacite in dubio eam prohibuisse patrimonium totum per legata distribuendo. vt. ff. ad. l. falcidiam. l. ticia. z de donatio. inter virum z vxo. l. si sponsus. §. si quis rogatus. z not. C. fami. hercisc. l. filium quem habentem. Sed tu dic q licet facultates suas sciuerit si falcidiam expressim non prohibuerit falcidiam detrahere poterit. quia oportet q expressim designauerit. vt hic. z in nouellis eodem dicitur specialiter. z ideo non sufficit tacitum. vt. ff. de regulis iur. l. expressa. z de condi. z demon. l. nõnunquam.

Non autem dabimus. Primo continua vt in glos. notatur. Vel dic. superius dictum est q heres si inuentarium fecerit legis falcidie beneficio vtetur. nec vltra vires hereditarias conuenietur. sed quia hoc semper verum non est. Sequitur. non autem dabimus zc. Subdiuide lectionem presentem vsq ad finem tituli in partes quattuor. Primo inconstantie insciente prohibitio. z inopinabili casui prouisio. Secundo temporis instantie z solutionis limitatio. Tertio minorum subuentio. Quarto legis extensio ad paternos omnẽq vltimam voluntatem omnesq alias personas. secunda pars incipit in. §. illud quoq. tertia pars in. §. pupillus. quarta in. §. non autem vsq ad fi. ¶ Casus breuis. Heres substantie defuncti mensuram subtiliter agnoscens vni vel quibusdam integraliter legatis persolutis omnibus alijs insolidum persoluere compellitur penitentia z inconstantia repulsa. Nisi inopinabile emergat anni tempore instantie cause z solutioni statuto. his obtinentibus in omni vltima voluntate z personis omnibus. minoribus duntaxat exceptis. ¶ Casus litteralis. Justinianus ad precedentia se cõtinuat per hunc modum dicens. superius prouidimus heredi facienti inuentarium circa falcidiam sed non semper huiusmodi beneficiũ ei concedimus quia si heres defuncti substantie mensuram subtiliter agnouerit: z vni vel quibusdam integra legata persoluerit alijs omnibus cõplete soluere cõpellet. penitẽtia z incõstãtia penitus repulsa: non enim eum semel defuncti voluntatem agnouerit ad peiora se conuertere. debuit enim prius cogitare. nisi forte inopinabile quid emergat nulla talium litium ex vltima voluntate emergentium anni tempore transcendere valente necessitate imponenda heredi infra anni spacium post aditam hereditatem z admonitionem numerandum defuncti voluntatem implere. Anno autem per culpam heredis transacto heres cadat. Relictis pupillis autem z minoribus nihil nostra lex preiudicat. quia eis consulitur vel per restitutionem contra lesionem. vel contra negligentes tutores vel curatores patroni inobedientes omni cõmodo hereditario vltra legitimam portionem priuantur. applicãdo personis superius enumeratis his obtinẽtibus in oi vltima voluntate oibusq personis. Vltimo precipit legem diuulgari per omnes populos. omnesq prouincias z ciuitates. Ita q nullus maneat non audiens legem. que neq in paupertate viuere neq mori in anxietate pmittit. ¶ Nõ autem dabimus ad plenum. i. in integrum quibusdam amicis tantũ. quod. i. vt talis licentia non detur. Sentẽtiam in solutis et preterea in non solutis. Oportet enim si non vult damnum pati exactionem quã legatarij facere voluut. z agere. i. falcidiam retinere recte. i. expediat sibi soluere vel non. Illud quoq. s. quod. j. sequitur. questionũ ex vltima volũtate emergentium. anni tempus. i. a die litis conte. Necessitatẽ. i. si non vult in damno versari. z hereditario cõmodo priuari. solu. legatarijs z fideicõmissarijs legata z fideicõmissa extra iudicium petentibus ãmonitionem z post aditam hereditatem. vt. s. priori. Et ceteras expositiones dimitto breuitatis causa. quia fiunt in glosis. ¶ Primo nota q heres si defuncti voluntatem agnouerit in vno compellitur in omnibus approbare.

¶ Secundo nota quod semel approbatũ non licet postea reprobare. vt. ff. de nego. ge. l. pomponius scribit. ¶ Tertio no. hic incõstãtiam z varietatẽ repelli. ¶ Quarto nota q casus inopinabilis nulli nocere debet. ¶ Quinto not. q̃ de nouo emergẽs auxilio indigẽt. ¶ Sexto no. q vir prudens ante actum debet cogitare z prouidẽtiam futurorum in se habere. ¶ Septimo nota q non debet quis boni quod facere cepit penitere. ¶ Octauo nota casum spẽalem in quo falcidia cessat. ¶ Nono nota in. §. illud quoq q lites ex vltima volũtate emergentes anni tẽpus transcẽdere non debẽt. ¶ Decimo no. in. §. necessitatem. q annus solutioni datur. z currit post aditam hereditatem z ãmonitionem secutam. ¶ Undecimo nota q anno finito heres ipso iur᷒ relictis priuat᷒. ¶ Duodecimo no. in. §. pupillis q minores in penam legalem incidunt. ¶ Decimotertio nota q minoribus restitutio datur contra penam legalem. ¶ Decimoquarto q minoribus electio datur. ¶ Decimoquinto not. q minoribus instãtia iudicij cause currit. ¶ Decimosexto no. q portio patrono debita ex necessitate sibi debetur. ¶ Decimoseptimo nota q duplex est testamẽtorum modus. ¶ Decimooctauo not. q quinq sunt vltime voluntates. z dic vt in glo. Tu dic q etiam est sexta. s. epistola. vt. C. de his quibus vt indig. l. hereditas z de fideicommis. l. vt in epistola. ¶ Decimonono no. q lex hec est generalis in oi vltiã voluntate. ¶ Uigesimo no. q hec lex est generalis in omnibus personis. z etiam in militibus. ¶ Uigesimoprimo nota hic. z. s. e. §. pupillus q magis subuenitur minoribus q̃ militibus. ¶ Uigesimosecundo nota q lex neq in paupertate viuere zc. ¶ Uigesimotertio nota q ex. §. hinc nobis vsq ad. §. pupillus sumitur auĩ. sed cum testator posita. C. ad. l. falci. ¶ Opponitur primo de. l. q de bonis. §. non iccirco. ff. ad. l. falc. vbi dicitur q p duobus annis legatis integraliter persolutis de reliquis potest falcidia retineri pro solutis: z pro non solutis. So. tribus modis vt in glo. notatur. ¶ Opponitur secundo de. l. si ex pluribus. ff. ad. l. falci. vbi dicitur q pluribus rebus legatis quibusdam in integrũ solutis: ex relictis potest falcidia pro omnibus retineri. So. si ibi intelligimus q res in legato expresse fuerunt. z sic plura legata extiterunt. vt. ff. de leg. ij. l. ij. dic qd ibi dicitur hic corrigitur. Si vero res expresse in legato non fuissent tunc solue vt hic not. in glo. z in auĩ. sed cum testator. ¶ Opponitur tertio de. l. non dubium. §. fi. C. de testamentis. solu. ibi dispositio solẽnis non fuit: hic sic. ¶ Cõtra hanc solutionem oppoñ de. l. in testamẽto. ff. de fideicõmissa. liber. vbi in minus solenni voluntate prestitit libertatem. z nihilominus compellitur propter id fideicõmissum soluere. sol. ibi est speciale in alumna propter pietatem z affectionem. ¶ Oppoñ quarto de. l. error. C. ad. l. falci. z de. l. cum quis. C. de iuris z fac. ignorã. solu. ibi error facti: hic scientia intercessit. vt z. j. e. ver. nisi forte. Et no. in auĩ. sed cum testator. ¶ Opponitur quinto de. l. fi. C. ne vxor pro mari. So. ibi mater non tenebatur ad debitum filij vllo iure. hic vero heres tenebatur ciuiliter z naturaliter: vel naturaliter saltim vt ibi no. Et no. in auĩ. sed cum testator. ¶ Opponitur sexto q heres vltra substantie mensuram non teneatur. vt. ff. ad. l. falci. l. in ratione. §. q vulgo. in fi. §. Solu. ibi ex testamentis diuersorum legata soluta fuere. hic vnius. vel dic q ibi dicitur hic corrigitur. quia ambo testamenta pro vno habentur ibi. z dic vt no. in auĩ. sed cum testator. ¶ Opponitur septimo q hic iniustum seruetur z fiat quia iustum est vnicuiq sua committere. vt. C. de iudeis. l. nemo. Et sue quisq rei moderator z arbiter est. pleraq ex pprio arbitrio facit. vt. C. mã. l. in re mandata. So. ibi loquitur d̃ rebus proprijs quas quis hꝫ ex suo iure z acquisitiõe ppria. hic habet ex iure alterius z acquisitione. ¶ Opponitur octauo hereditate adita z inuẽtario facto res hereditarie heredis facte sunt z irreuocabiliter cõmixtione facta cũ suis reb᷒. vt. j. ti. j. §. j. ver. rez. z. C. de inof. test. l. si. l fi. z ff. de acq. pos. l. cũ heredes. z de rei vẽ. l. si ager. z. s. e. §. si vo absunt ꝟ. z his oibus. Preterea non est equius q heredi liceat vni soluere totũ q̃ nulli soluere totũ. qñ in paucis ex multis sꝫ virtutẽ iura saluãtur. vt. j. de referẽdarijs. §. pe. ¶ So. hoc cõrigit hic q: psum ptio est iuris z de iure q hereditas est locuples vel q defuncti volũtatẽ agnouerit simplr z in totũ cũ mẽsurã substãtie subtilr agnouerit. ¶ Oppoñ nono nõ est putãda elemosyna vnũ altare tegere: z alterũ detegere. vt. j. quõ opor. epi. §. sed neq effusas. z. j. q. j. non est putãda. So. vt. s. pe. dixi. Vel dic q cum vni soluit in totũ. volũtatẽ testatoris agnouit: z ideo non licet postea reprobare. vt. d. l. põpo. scribit

pomponius scribit.ff.de admi.tu.l.cum queritur. ¶ Opponitur decimo nõne pietatis vel donationis gratia poterit vni soluere.nec defuncti voluntatem propterea agnoscere videbitur.vt.ff.de religio.l.at si quis.§.fortassis.vbi dicit ꝙ sumptus funeris potest fieri pro parte pietatis causa: ⁊ pro parte non. ¶ Solu.ibi certum est de animo.hic dubium.vel dic ꝙ hic ⁊ ibi de animo certum est. Sed hic animũ habuit soluendi complete.ibi non.vel dic ꝙ ibi precessit protestatio.vt ea.l.§.interdum.hic non. ¶ Opponitur vndecimo res inter alios acta ⁊c.Solu.vt hic in glo.notatur vel dic ꝙ heres soluendo vni complete presumitur tacite legis falcidie beneficio renũciasse. Vel dic ꝙ res inter alios acta alijs nõ prodest.Sed prodest q: heres volũtatem defuncti agnouit vel q: presumitur hereditas locuples. Tu vero solue omnia cõtraria predicta sic.aut certum est de heredis animo.aut non.si certum est.aut certũ est ꝙ habuit animuz soluendi cõplete aut certũ est ꝙ nõ habuit animum soluẽdi complete.Si quidẽ certuz est de heredis animo ⁊ ꝙ animũ habuit soluendi cõplete.tũc obtinet qd̃ hic dr̃.Si vero certũ est ꝙ non habuit animũ soluendi cõplete tunc obtinet quod dicitur in contrarijs.Sin autẽ dubitatur tunc si heres mensurã substantie subtiliter agnouit siquidem protestatus est pietatis vel donationis gratia se vni vel quibusdam totum soluere velle non compellet postea alijs insolidum soluere.nec habebit locum quod hic dicitur vt.ff.de relig.⁊ sump.fune.l.at si quis.§.interdum.⁊.§.fortassis. Si vero protestatio nulla precesserit:⁊ mensuram substantie subtiliter agnouit.presumitur a iure ⁊ de iure in dubio ꝙ hereditas sit locuples.⁊ ꝙ defuncti voluntatem agnouerit simpliciter ⁊ in totum: ⁊ ꝙ falcidia legis beneficio renũciauerit.Et sic patet ꝙ iste.§.duobus modis potest intelligi.videlicet cum certum est de animo.Itẽ cum dubium est.heres tamen mensuram substantie subtiliter agnouit. ¶ Opponitur duodecimo ad.§.illud de.l.properandum.Sol. vt hic notatur in glo. ¶ Opponitur.xiij.de aut.qui semel.Solu. vt no.in aut.sz cũ testator. ¶ Opponitur.xiiij.ad.§.necessitatez hic dicit ꝙ annus currere incipit a die admonitionis.i.interlocutorie sentẽtie. Sed in nouellis eodẽ circa princi.dicit ꝙ currere incipit post victricem sentẽtiam ⁊ post iudicialem calculum.ergo post diffinitiuam sniam.So.sm glo.teneas quod hic.Sed caue tibi:quia in summa huius tituli circa prin.dicit ꝙ liber nouellarum tractat sup expositione huius libri.sed si hoc verũ esset.ergo liber nouellarum eet vltimus.q: prius fuit expositum ꝙ exponens.cum expositio fiat super eo quod iam est.quod de se patet omnibus.⁊ si hoc verum esset.ergo liber nouellarũ corrigeret hunc librum autenticorũ q: non est nouum ⁊c.vt.ff.de legi.⁊ senatuscõ.l.non est nouuz.Ego autem circa hoc dubito. ¶ Opponitur.xv.ad.§.pupillis.de.§.si vnum de predictis.j.vt cum de ap.cog.vbi maior.xviij.an.penam legis patitur:⁊ se non excusat.Solu.ibi minor legem sprevit ⁊ contempsit in iure naturali.vel quasi.hic in iure ciuili.quod est valde notabile. ¶ Opponitur.xvj.ꝙ minor ad penam legalem ipso iure non teneatur.vt.C.de spon.l.fi.ver.j. ¶ So.illa determinatur per istam.vt ibi notatur:vel dic hic minor a defuncto cõmodum percepit ⁊ ideo ad penã tenetur.sed restitutione iuuatur.ibi a nullo cõmodũ percepit.⁊ ideo ipso iure adiuuatur. ¶ Opponitur.xvij.de.l.si ex cã.§.vnũ videndum.⁊.l.auxilium.§.in delictis.ff.de mino.⁊.C.si aduer.delic.l.j.So.ibi minor deliquit in faciendo hic omittendo.vt ⁊.C.si aduer.delictum.l.ij.⁊ hec solutio est satis bona hic:licet non comprobetur in dicto.§.nũc videndum quod est notabile multum vel dic hic legem offendit.ibi hominem. ¶ Opponitur.xviij.ꝙ cũ delictum est in omittendo ipso iure nõ debeat teneri.vt.C.si aduer. delic.l.ij.sol.hic minor iam cõmodum percepit.ibi non percipere sperabat. ¶ Opponitur.xix.ꝙ non sit restituẽdus.vt.ff.de mino.l.emilius.cum concor.Solu.hic ex facto suo.⁊ nomine suo tenetur.⁊ propter negligentiam suam ⁊ admonitionem sibi factam.ibi ex facto alterius ⁊ nomine alterius.i.ex pacto ⁊ cõtractu defuncti.vt.ff.de verbo.oblig.l.cum filius.§.in hac.vbi de hoc notatur.C.si aduer. ven.pig.l.ij. ¶ Opponitur vicesimo.vt.C.de si.instr.iuxta se fiscalis.l.quecũꝙ.in fi. ¶ So.hic res est integra.ibi vero processum fuit ad venditionem solẽnem.vt ibi notatur. ¶ Opponitur.xxj.de.l. pupillorum.C.de admi.tu.Solu.illa determinatur p istam.vt ibi notatur. ¶ Opponitur.xxij.de.l.imperatores.ff.de pu.blic.nis.⁊ de.l.si tutores.C.de admi.tu.sola.vt in qualibet earum notatur. ¶ Opponitur.xxiij.ꝙ hodie ipso iure prescriptio non currat.vt C.in quibus causis in integrum restitutio non est necessaria.l.fi.sola.aut prescriptio est.xxx.vel.xl.annorũ ⁊ tunc currit prescriptio minori.sed restitutio ei datur.vt dicta.l.fi.in fi.⁊.C.de prescrip.xxx.an. l.sicut.ver.sed pupillari. Aut prescriptio est temporis inferioris.⁊ tunc dic ꝙ aut est conuentionalis.aut legalis.si est cõuentionalis: aut cepit a minore aut a predecessore minoris;siquidem cepit a minore ⁊ legitime eo casu prescriptio currit cõtra eum:sed ei datur restitutio si est lesus.vt.ff.de distrac.pig.l.si creditor.§.j.⁊.C.de spon. l.fi.ver.j.⁊.ff.de verbo.obliga.l.cum filius.§.in hac.⁊.C.si aduer. ven.pig.l.j.si vero cepit a predecessore minoris.i.ex contractu facto ⁊ pacto ⁊ conuentione maioris defuncti:tunc contra minorem prescriptio currit cum effectu:nec restitutio datur.vt dicta.l.emilius cum concor.vt superius dixi.sin autem prescriptio est legalis subdistingue.vt.s.quia aut cepit a minore aut a predecessore minoris.siquidem cepit a minore iterum subdistingue aut olim currebat nec restitutio dabatur:⁊ eo casu currit nec restitutio datur etiã hodie.vt.C. ne de statu defunc.l.si mater.⁊.ff.de mino.l.auxilium.in princi.aut olim ipso iure non currebat.⁊ hodie ipso iure nõ currit.vt.C.in quibus causis restitutio in integruz non est necessaria.l.ij.Aut prescriptio currebat minori sed restituebatur.⁊ hoc casu ipso iure non currit:⁊ vetus ius innouatur.Sed fallit in prescriptionibus quibus iudicia firmantur.vt hic ⁊.C.de iudi.l.properandum.in fi.⁊ si aduersus rem iudi.l.fina.vbi de hoc.⁊ not.in dicta.l.etiam. Sin autem prescriptio cepit a predecessore minoris.siquidem complenda est contra minorem.⁊ est prescriptio vtilis anni.eo casu ipso iure minori non currit.vt.C.de tempori.in integ.restitutio.pe.l.ea que vbi de hoc.⁊.ff.de minoribus.l.interdum.⁊ ibi notatur. Si vero prescriptio est non numerate dotis.eo casu currit ⁊ restitutio cessat. vt.C.de tempori.in integ.restitu.peten.aut.si minori.Sin autem alia esset prescriptio:tunc currit sed restitutio datur.vt not.dicta l.fina.in fi.⁊.C.si aduersus vsucap.l.j.in fine.glo.⁊.C.de non numera.pecu.l.si intra. ¶ Opponitur.xxiiij.ad.§.Quia vero duplex.ꝙ hec lex militi preiudicare non debeat.vt.C.e.l.fina.in fine prin.⁊.§.penul.solu.hec corrigit illam.vt hic ⁊ ibi notatur.

¶ Queritur primo in.§.non autem in fine.§.in glo.j.repetitionis.sed quid si partem legatario soluit.nunquid ⁊c. Et rñde vt in gl.notatur quia satis est clara. ¶ Queritur secundo.nunquid heres presumatur in dubio ignorare substantie mensuram ⁊ vires patrimonij.⁊ responde vt dixi.s.eo.§.his omnibus.⁊.§.hoc autem. Vel dic ꝙ hereditate non adita vel etiam adita rebus hereditarijs non apprehensis:tunc in dubio presumitur ignorare.vt.C.de heredi.vendi.l.qui nondum.vbi de hoc.Sed hereditate adita:⁊ rebus hereditarijs apprehensis mensura substantie subtiliter agnita non presumitur postea ignorare.vt.C.de rescin.vẽdi.l.quisquis quia in dubio presumitur quilibet diligens.vt.ff.de lega.ij.l.cum quidam.⁊.l.cum pater.§.rogo.⁊ de manumis.testamen.l.seruos.⁊ C.de inofficio.testamen.l.omnimodo. ¶ Queritur tertio in.§.illud quoꝙ.in glo.puta agitur.Nunquid annus continuus sit:Et respondetur ꝙ continuus est.vt in glo.nota.quia regulariter annus quilibet est continuus.nisi vtilis esse nominatim reperiatur.vt ff.de diuer.tempo.prescrip.l.j.⁊.C.de tempo.in integ.restitu.petẽ. l.j.⁊ dic vt notatur in dictis legibus. ¶ Queritur quarto in.§.necessitatem.in glos.Et hic annus. Sed quid si in vndecimo mense ⁊c.⁊ responde vt in glo.notatur.Et facit quod notatur.s.eo.§.siue ro institutio. ¶ Queritur quinto in.§.pupillis.in glo.scilicet ergo cucurrit.sed nunquid eliget quam viam prius volet.Et dic vt in glo.quia clara est.⁊ notatur.C.si tutor vel curator.l.etiam.ij. ¶ Queritur sexto quid si minor heredi maiori successit qui alteri heres extiterat.an minor ad penam huius legis teneatur.⁊ videtur ꝙ sic.quia ex contractu vel quasi defuncti tenetur nec restituitur.vt.ff.de minori.l.emilius.⁊ quibus ex causis in pos.ea.l.apud iulianum.§.fina. ¶ Tu dic ꝙ si maior cuius est heres admonitus fuit.tunc minori non restituitur.nisi annus in eius personam cucurrerit ⁊ ignorauerit.vt no.C.de iure emphiteotico.l.ij.⁊.ff.de verbo. obligatio.l.cum filius.§.in hac.Sin autem minor admonitus fuerit eo casu ad penam tenetur.sed duplici via iuuatur vt hic.⁊ dicto §.in hac.vbi de hoc. ¶ Queritur septimo quid si filiusfamilias minor vel maior est heres.⁊ pater est legitimus administrator ⁊ negligens.an filius sit restituendus.Et in penam incidat.⁊ est ar.hic ꝙ sic.sicut de tutore ⁊ curatore dicitur.⁊ est argu.C.de bo.que lib. l.fi.§.sin autẽ es alienũ.sed ar.est contra.C.de arma.excep.l.j.§.fi. ⁊ de bo.mater.l.j.in fi.⁊ aut.ibi posita.quibus dicitur ꝙ patris negligentia filio non nocet.Et prescriptio non currit filio in potestate manenti.Sed potes dicere ꝙ contra filium non currit prescriptio in casibus in quibus eum agere oportet. Sed in casibus in quibus eum facere oportet propter factũ aliquod qd̃ facere debet propter commodum quod recipit.tunc contra filiũ prescriptio currit:sed restitutiõe iuuatur.vt hic. Si vero est maior.eo casu patris factum ⁊ negligentia nocet filio.sed pater debet de sua substantia damnuz filio resarcire tenetur ⁊ cogetur.vt.C.de bonis que libe.l. cum oportet.§.fina.⁊.l.cum non solum.§.sin autem es alienum.

¶ Queritur octauo quid si minor est obligatus sub pena aliquid dare vel facere in diem ex pacto suo ⁊ conuentione an incidit in penam propter moram suam. Et est argu.hic ꝙ sic.econtra videtur ꝙ in penam non incidat.vt.ff.de distracti.pigno.l.si creditor.§.j.⁊.C. de sponsa.l.fi.versi.j.⁊.ff.de verbo.obligatio.l.cum filius.§.in hac. ⁊.ff.de arbi.l.iij.in princi.⁊.l.si pupillis.⁊.C.de administra.tuto. l.pupillorum.⁊.l.si tutoris.Respondeo ꝙ in penam incidit.sed restitutione iuuatur.vt hic cum concordan.vt supra dixi.

¶ Queritur nono ⁊ vltimo.quid innouat hec aut.iuri veteri ⁊ no

vos a. §. hinc nobis. vsq ad finem. Et respondeo q corrigit vetera iura que permittebant inuitis testatoribus falcidiam detrahi. vt. S. e. §. hinc nobis. cum concordan. et §. si vero expressim. Item in alio etiam vetera iura corrigit. quia si heres res hereditarias subtraxerit vel malignatus fuerit in eis falcidiam perdit. quod non erat in legibus veteribus. vt. S. e. §. sancimus. vbi de hoc. ¶ Item addit solennitatem inuentarij q legatarij et fideicommissarij vocentur. et q testes certo numero et fide adhibeantur. et de excusatione legatariorum et fideicommissariorum. Item addit q testator vires sui patrimonij presumitur ignorare. Item addit secundum quosdam q heres inuentarium conficiens legis beneficio vti potest. Item addit in. §. si expressim vers. aut si voluerit. q hereditate non adita eo casu quo testator precepit se nolle heredem retinere falcidiam legata et fideicommissa et alia in testamento relicta nihilominus valent vt plene ibi dixi. Item addit in. §. non autem casum in quo falcidia cessat. De quo dic vt ibi dixi. Item addit in. §. illud q lites ex vltima voluntate emergentes anni tempore limitantur. Item addit in. §. pupillis q minores ad penam legalem tenentur. Sed restitutione iuuantur. Item addit in. §. quia vero. q milites ad penam huius constitutionis tenentur. et in eorum testamentis falcidia locum habet. Et in his vetera iura corriguntur. vt ibi no.

¶ De non eligendo secundo nubentes mulieres.

¶ Rubrice continuatio in libro isto non cadit proprie quia liber iste non continet ordinem nec stilum aliorum librorum. Potest tamen aliqua continuatio sumi et sic. Superius dictum est de heredum inobedientia: obedientia et eorum successione. Sequitur videre de successione matrum: sumpta inde materia ex titulo precedenti.

¶ Hec rubrica tres habet partes. Prima est de electione prohibita. secunda est de alienatione lucri. tertia est de successione matris actiue. Prima pars expeditur vsq ad. §. hoc autem. secunda vsq ad. §. cum igitur. tertia vsq ad. §. aliud vero. Postea vsq ad finem deciduntur quedam dubia extra rubricam pertinentia ad materiam supradictam. s. lucri antenuptialis donationis. ¶ De non eligendo etc. Secundum glo. legitur tribus modis. Primo q ille dictiones. s. secundo nubentes mulieres sunt nominatiui casus. et eligendo conuertitur in verbum. Secundo q sunt accusatiui casus. et eligendo conuertitur in verbum. Tertio q sunt nominatiui casus. et eligendo stet proprie in gerundiuo. Et dic vt in glo. Et alienatione subaudi permissa et aliquando prohibita: et lucro: et p. i. lucri antenuptialis donationis.

Cante nos legislatoribus.

Et diuide constitutionem presentem breuiter in grosso in partes tres. Primo de lucro antenuptialis donationis et eius successione: electione: et alienatione. Secundo de successione matris in bonis filij. Tertio reditur ad primam. s. de lucro antenuptialis donationis. quemadmodum ad matrem pertineat. et de pactis lucrorum. secunda pars incipit in. §. cum igitur. tertia in. §. ante vero nuptiali. vel diuide particulariter et distincte in partes septem. Primo de matris successione in lucro antenuptialis donationis. et filiorum electione prohibita. Secundo de alienatione lucri a matre facta. Tertio extensio ad patrem. Quarto de successione matris in bonis filij. Quinto de pena secundo nubentium in lucro antenuptialis donationis. Sexto de ipsius lucri repetitione et eius solutione in matre secundo nubente. Septimo de pactis lucrorum muliere dotem non soluente. secunda pars incipit in. §. hoc autem. tertia in. §. quod vero. quarta in. §. cum igitur. quinta in. §. annup. vero. sexta l. §. aliud vero. septima l. §. illud quoque. ¶ Et ad euidentiorem intellectum subdiuido primam partem vsq ad. §. hoc autem in partes quattuor. Prio principalis intentio iustiniani condende huius constitutionis: et que materiam legis condende prebeant. Secundo thema et questio prima et allegatio filie. et allegatio matris. Tertio questio secunda emergens ex dicto themate. et circa eam allegatio. Vna pro matre. et tres rationes pro filia. Et postea tres alias rationes pro matre contra filiam. Quarto solutio questionis prime et electionis prohibitio. Secunda pars incipit in. §. gregoria. Tertia in. §. et non solum. quarta in. §. hec nos.

¶ Casus breuis in totali constitutione vsq ad finem tituli est. Mater secundo nubens filio non succedit in lucro antenuptialis donationis filia superstite. et matri non licet in eo lucro vnum ex filijs preeligere. talienatione lucri facta a matre postea nubente. secundo alienatio quandoque confirmatur in totum: quandoque pro parte his obtinentibus pariter in patre et matre. Et mater succedit filio in bonis eius vel nubat secundo vel non. Et in penam secundarum nuptiarum secundo nubens proprietatem donationis amittit vsufructu retento. Et si donatio consistit in immobilibus eas mater recipiet. Si in mobilibus cautionem exiget. nisi viri substantia eas habeat. his obtinentibus et permixtis rebus et pactis de lucrando appositis. mulier que de dote nil dedit. nil de donatione lucrabitur que partem dedit pro parte lucrabitur. quia equalitatis et iusticie sumus amatores. Vltimo precipit hanc constitutionem diuulgari.

¶ Casus breuis vsq ad. §. hoc autem. mater filio non succedit in lucro antenuptialis donationis. filia superstite: liberorum electione: matri prohibita in dicto lucro. et hoc vsq ad. §. hoc autem. ¶ Casus litteralis est. Justinianus principalem intentionem suam condende huius constitutionis premittit. dicens ad excusationem sui q principibus legislatoribus romanis legis condende occasionem dederunt emergentium causarum varietas: et legum antiquarum correctio. et subiectorum interpellatio. et iudicialium questionum decisio per sententiam diffinitiuam. Et hoc mouit nos ad presens negocium terminandum. quod tale est. ¶ Gregoria virum accepit: et dotem dedit. et ipse donationem propter nuptias fecit. pacto inter eos inito de lucranda dote in casum vtrumque. i. existentium filiorum: et non existentium. Et ex eo suscepit duos masculum et feminam. maritus postea decessit eis superstitibus et vxor lucrata est donationem ante nuptias. post ea filius matri fuit obediens: et ei bene seruiuit. et mater filio antenuptialem donationem contulit: et donauit. et filius postea decessit superstite: matre: et sorore. eo mortuo. mater non valens continere ad secundas peruenit nuptias. ¶ Ex hoc themate queritur: primo an mater vna cum sorore filio succedat in dicto lucro antenuptialis donationis et si quidem mater in primis nuptijs permansisset per legem antiquam et nouam filio pro parte dimidia successisset. Sed ad virum descendit secundum. vnde filia contra eam allegabat q mater per secundas nuptias donationis proprietatem amisit vsufructu retento. quia maritus et filius non cogitarunt eam ad secunda vota migrare velle: et si cogitassent donationem non reliquissent eidem. ¶ Econtra mater aduersus filiam allegabat antenuptialem donationem per immixtionem factam cum rebus filij donationis nomine: et non perdidisse. sed eam tanquam heredem pro dimidia debere venire. Deinde filia contra matrem mouet questionem secundam ex dicto themate dicens q mater ad hereditatem filij admitti non debet: etiam in alijs bonis. cum ad secundas nuptias peruenisset. Et de hoc multum dubitabatur. Et mater pro se primo allegabat q ad hereditatem filij cum sorore admitti debebat pro parte dimidia: lege antiqua et noua suadentibus. Econtra filia aduersus matrem allegabat a filij hereditate excludendam propter suas nuptias duabus constitutionibus id suadentibus. s. lex femine et l. mater. Et ad hoc adducebat rationem secundam dicens. Si mater ad secundas nuptias non peruenisset recte ei succederet. venientem vero ad virum secundum in totum priuari debet eius hereditate. ¶ Tertiam rationem etiam adducebat: dicendo si mater viuo filio nupsisset in bonis vndecunque quesitis succederet. Sed eo mortuo nupsit secundo. Et pro se adducebat dictas duas constitutiones. ¶ Econtra mater contra dictam filiam allegabat dicens dictas duas constitutiones crudeles fore principis clementiam implorando. vt eas corrigeret. ¶ Secundam etiam rationem adducebat dicens per constitutionem iustiniani matrem cum filia succedere debere: et eam constitutionem vltimam esse. et non corrigi a precedentibus legibus. s. femine: et mater. ¶ Tertiam etiam rationem annectebat dicendo dictam antenuptialem donationem filio donatam q ab intestato defunctus est. vnde ex renunciatione quadam potius recepisse videor q ex hereditate filij. ¶ Princeps auditis partium allegationibus. et diu prehabita deliberatione competenti deum et iustitiam habendo pre oculis profert sententiam pro filia dicens q mater ad secundas nuptias veniendo donationis proprietatem amisit vsufructu solo retento et premortua matre superstite filia vsufructus debet ad proprietatem redire. filia vero premortua ante matrem proprietatis lucrum ad matrem redire debet ex pacto non existentium liberorum reliquum vero ad filie heredes debet peruenire matri nulla licentia concedenda. alios quidem filiorum eligere. et alios extra honorem dimittere. quia omnibus simul per secundas nuptias fecit iniuriam. Et hoc dicit vsq ad. §. hoc autem. ¶ Litteram expone. vbi expositiones non assistunt glosarum. quos omnem partem. i. digestorum que diuisimus per partes septem vel dic. i. omnium digestorum diuisionem per partes septem legislationis. i. compositionis questionibus eas decidendo per nostras sententias diffinitiuas hinc. i. ex iudicialibus questionibus et subiectorum interpellationibus: et legum antiquarum correctionibus emergens. s. negocium. Gregoria igitur quia vult eam remunerare. sic enim eam. i. ante nuptialem donationem. aequasi hoc. l. hanc donationem ante nuptias quam filio donauit esse. s. nunc per mixtam facit. C. de inoffi. testa. l. si. ad si. et ei. s. matri. sex vnciarum. tanquam heredi. Et non solum reluctabatur dicens matrem ad filij successionem non admitti in bonis alijs cum post mortem eius nupserit. Ipsa esset domina in plena proprietate. licet filijs prioris matrimonij seruare deberet vt filia dicebat. et in hoc filia cum matre concordabat. quia in hoc. sibi preiudicium non generabat. rursus donationem. i. remunerationem lucrum antenuptialis donationis irrationabile. i. contra rationem et hereditatum. i. heredum successiones. ex honorare. i. extra honorem dimittere. quapropter. i. quia mater electionem non habet competit. quia vsufructus extinguitur. lucrum ex pacto. i. id quod pactum fuit cum viro de lucrando in casu non existentium

ftentium liberorum. ¶ Nota primo ꝙ quattuor sunt que legis cō
dende materiam prebuerunt. vt dixi in casus positione. ¶ Nota se
cundo ꝙ filiorum appellatione filia continetur. vt. ff. de verb. sign.
l. filij appellatione. ⁊ de testa. tu. l. si quis ita. in prin. ¶ Nota ter-
tio ꝙ homo moriens ab omnibus recedit. ¶ Nota quarto modū
allegandi pulcherrimum. ¶ Et nota ꝙ primo premittitur allega
tio actoris ⁊ postea rei. Et etiam nota ꝙ primo premittitur thema
⁊ questio prima. ⁊ allegationes pro vtraq; parte. ⁊ postea subditur
questio secunda. ⁊ allegationes ⁊ rationes vtriusq; partis. ad ipsā
questionem secundam. Deinde sequitur solutio questionis prime
primo. ¶ Nota quinto in. §. prosperimus ꝙ mater hodie non po
test eligere vnum vel aliquos filiorum in lucro antenuptialis dona
tionis. ¶ Nota sexto. ꝙ mater ad secundas nuptias veniens post
mortem filij proprietatem donationis perdit. ⁊ retinet vsumfructū
¶ Nota septimo ꝙ mater vsufructum amittit eisdem casib⁹ ⁊ mo
dis quib⁹ amittit quilibet vsufructuarius. ¶ Nota octauo ꝙ ma
ter non succedit filio in lucro antenuptialis donationis. ¶ Nota
nono ꝙ hinc sumitur aut. lucrum posita. C. de secundis nup. l. femi
ne. ¶ Opponitur primo ad. §. prosperimus. ꝙ mater licentiā ha
beat eligendi. vt. C. de secundis nuptijs. l. femine. circa principium
⁊ l. generalit. §. negocia. Solutio. hic corrigit. ⁊ facit infra de nup.
§. si vero expectet. ¶ Opponitur secundo. ꝙ mater filio succedere
debeat in bonis omnibus. vt. j. e. §. cum igitur. Solutio hic in do-
natione prohibetur. ibi in certis bonis permittitur. ¶ Opponi-
tur tertio hic innuitur in vers. si vero filia ꝙ duo pacta fuerunt ap
posita. primum de lucrando in casu existentium filiorum. Secundū
in casu non existentium. Sed cum primi pacti conditio semel exti-
tit. ⁊ secundi pacti defecerit non videtur ꝙ possit postea pactum se
cundum suum vigorem sortiri. vt. ff. de verbo. obliga. l. si ita quis. j.
⁊ de condi. institu. l. si plures. ⁊. ff. de manu. testa. l. si ita fuerit.
¶ Opponitur quarto ꝙ pactum secundum non possit postea reui
uiscere vllo modo: quia est factum in casu non existentium liberorū
⁊ secundum glo. vno ex liberis defuncto pactum secundum reuiui-
scit quod non videtur posse procedere. quia non est sine liberis. etiā
qui vnicum habet. vt. ff. de verbo. signi. l. non est sine liberis. ⁊. C. de
condi. inser. l. j. cum concordan. ¶ Opponitur quinto. aut pactū
est appositum in casum vnum tantum. ⁊ tunc ex illo solo potest sorti
ri effectum ⁊ non ex alio. vt. ff. de pactis. l. si vnus. §. non omnia. aut
in vtroq;. Et tunc pacta inter se sunt contraria. ⁊ ad positionē vni⁹
sequitur alterius destructio. ⁊ econtra. quia opposita duo non pos
sunt simul cadere in eodem subiecto. vt. ff. de verbo. signi. l. hec ver-
ba. ⁊ de instit. l. sed ⁊ si pupillus. §. si institoria. ergo pactū secundū
reuiuisci non potuit. Solutio ad dicta contraria. dic ꝙ hec iura sunt
magis voluntaria. ꝙ rationabilia. iuxta illud. Sic volo sic iubeo.
sit pro ratione voluntas. vt habetur ⁊ notatur. j. de nup. §. quoniā
infirmas alij dicunt ꝙ ibi est vna stipulatio: ⁊ dispositio sub cōditiōe
duabus conceptis. hic vero pacta sunt duo. hoc non est soluere. Sz
casuum diuersitatem assignare. Alij dicunt ꝙ mulier grauatur in
vno. quia per secūdas nuptias perdit donationē propter nuptias
releuatur in hoc vt reuiuiscatur secundum pactum. hoc nihil est. q2
grauatur culpa sua. ¶ Item non debet releuari contra ius ⁊ con-
tra formam pactorum ⁊ voluntatem paciscentium. ¶ Opponitur
sexto ꝙ etiam vno liberorum mortuo confirmetur donatio pro par
te ex virtute pacti secundi. vt dicto. §. quoniam infirmas. cum hic
dicatur. ⁊. j. proximo. §. hoc autē ꝙ solummodo omnibus filijs de
functis confirmatur: ⁊ habet locum pactum secundum. Solutio. il
la corrigit istam in hac parte. ¶ Opponitur septimo ꝙ siue mater
nubat secundo siue non semper proprietatem amittat ⁊ eam debeat
filijs seruare vt. j. neq; virum quod ex dote. §. j. Solutio illa corri-
git istam. ¶ Opponitur octauo. ꝙ mulier que non nubit pro viri
li parte admittatur ad proprietatem cum filijs. vt. j. vt fratrum filij
§. quia vero mulieres. Solutio illa corrigit omnes alias preceden
tes in ea parte. ¶ Et ad solutionem omnium contrariorum distin-
gue. vt hic in glo. habetur. quam distinctionem hic omitto scribere
quia glosa satis est clara. ⁊ ex contrariorum solutione eius patet in
tellectus. Et circa materiam presentem notari possunt iura quinq;
primo nanq; ius codicis. C. de secundis nup. l. femine. quo iure per
secundas nuptias proprietatem donationis amittebat. Sed libe-
ris tenebatur conseruare sm quosdam vt ibi notatur. Secundum
ius est ius huius tituli. ⁊ constitutionis sm quam per secundas nu
ptias proprietatem amittit. ⁊ omnibus filijs premortuis pactum
secundum vigorem assumit ⁊ non aliter vt hic. in. §. prosperimus. ⁊
in. §. hoc autem. Tertium ius est. j. de nuptijs. §. si vero expectet. ⁊
§. sequen. ⁊. §. quoniam infirmas. Et hoc tertium ius concordat cū
iure istius constitutionis. pro parte. quia hic ⁊ ibi per secundas nu
ptias proprietatē amittit. Sed discordat in parte. videlicet. quia
hoc exigitur vt pactum secundum possit reuiuiscere ꝙ omnes filij
moriantur. Sed ibi sufficit etiam ꝙ vnus sit mortuus. ¶ Quar-
tum ius est. j. nec virum quod ex dote. §. j. ⁊ illud ius corrigit om-
nia iura predicta. quia nubat mulier secundo vel non. proprietatē
seruat filijs. ¶ Quintum ius est infra. vt fratrum filij. §. quia vero
si mulieres colla. nona. Et corrigit pro parte omnia dicta iura. vi-
delicet ꝙ pro virili parte mater admittatur ad proprietatem cū fi
lijs si ad secundas nuptias non peruenerit. Et hoc ius vltimum te
nere debemus. Et nota ꝙ predicta omnia locum habent in dona-
tione propter nuptias.

Hoc autem Diuide in partes duas vsq; ad. §. cum igi
tur. Primo de alienatione lucri: ⁊ eius cō
firmatione ⁊ infirmatiōe. Secundo extensio ad patrē secunda pars
incipit in. §. Quia vero. ¶ Casus breuis. alienatione facta a ma-
tre de lucro antenuptialis donationis ea secundo nubente est in su
spenso. ⁊ ea premoriente superstitibus filijs euacuatur in totum. fi
lijs vero ante matrem premortuis extantibus eorum liberis cōfir-
matur non in totum sed ex pacto non existentium filiorū. Alias si
filijs ipsa successerit in totum alienatio confirmatur in totū his ob
tinentibus pariter. in patre ⁊ matre. ¶ Casus litteralis. Grego-
ria nuptias contraxit cū aliquo nobili viro ⁊ dotem ei dedit. ⁊ ma
ritus donationem ante nuptias ei fecit ⁊ pacti sunt adinuicem de
lucrando in casu existentium liberorum ī totum. ⁊ in casu non exi-
stentium liberorum tertiam partem tantū. Et ex eo suscepit filios
Et postea decessit maritus eis superstitibus. ⁊ sic mater lucrifecit
donationem in totum. ⁊ eam donationem alienauit. demum ad ma
ritum venit. Secundum hoc est thema. Et queritur de themate an
alienatio euacuetur: ⁊ rescindatur in totum. Et respondeo ꝙ non.
Sed est in suspenso. Et quidē si mater premoriatur superstitibus
filijs alienatio euacuatur in totum. quia mater per secundas nup-
tias proprietatem amisit. Si vero premoriantur omnes filij ante
matrem: alienatio non confirmatur in totum sed secundum pactum
non existentium liberorum residuum ad filiorum liberos peruenī-
re debet. Sed si mater sola filijs successerit alienatio confirmat in
totum. his omnibus obtinentibus pariter in patre ⁊ matre. ⁊ hoc
dicit. Hoc autem quod fit. idest contingit huic legi. idest materie ī
superiori parte huius. l. posite. Et nec hoc. idest nec hec alienatio
superstes filij omnes vel saltem vnus. omnino. idest in totū in lesio
nem filiorum. idest in fraudem filiorum alienauerit. vel non moriun
tur ante matrem. quod. idest ꝙ omnibus mortuis. post secūdas nu
ptias mater lucretur ex pacto. contra binubos. i. binas nuptias cō
trahentes. hec. s. mulier. ¶ Nota primo. ꝙ res oneri restitutionis
a lege subiecte alienari non prohibentur. sicut cū subiecte sunt ab
homine. vt. C. cōmunia de le. l. fi. §. sed quia. ¶ Nota secūdo ꝙ alie
natio est in suspenso. ¶ Nota tertio. qđ ab initio valet ex postfacto
infirmatur. ¶ Nota quarto. quod aliquando infirmatur postea ni
hilominus confirmatur. ¶ Nota quinto ꝙ pactum cuius cōditio
deficit per existentiam filiorum postea conualescit ⁊ reuiuiscit.
¶ Nota sexto ꝙ pacta contraria valent ⁊ sumunt effectum diuer-
sis temporibus non eodem concursu. ¶ Nota septimo ꝙ mater se
cundo nubēs filijs omnibus postea defunctis. sine liberis succedit
eis in totum. etiam in antenuptiali donatione. ¶ Nota octauo ꝙ
hec lex pariter obtinet in patre ⁊ matre. ¶ Opponitur primo ꝙ
nihil debeat esse in suspenso siue in pendenti. vt. ff. si cer. peta. l. ita-
q; ⁊ l. sequen. ⁊ l. respiciendum. cū concordan. Solutio hic est spe
ciale. vel dic ꝙ presentia ⁊ preterita non pendent sed futura. vt in-
stitu. qui. mo. ius patrie pote. sol. §. si ab hostibus. vbi de hoc.
¶ Vel dic ⁊ melius aut res recipit de se esse seu essentiam ⁊ perfe-
ctionem sui in totum. ⁊ tunc non pendet. vt ibi. alias secus vt hic.
¶ Opponitur secundo. ꝙ legitime factum est ex superuenienti ac
tu retractari non debet vt. C. de interdi. ma. l. iij. ⁊ de dona. inter vi. ⁊
vxo. l. si vt proponis. ⁊ de confir. tu. l. si vt proponis. ⁊ de administra.
tu. l. sancimus. Solutio aut factum est quid irreuocabiliter ⁊ sine
spe reuocandi. ⁊ tunc obtinet quod ibi. alias quod hic. vel dic hic ē
speciale. vel dic ꝙ hic deducitur res in casum nullitatis. ibi non.
¶ Opponitur tertio ꝙ aduentitij casus non sunt spectandi. vt. ff.
qui ⁊ aqui. l. iulianus. Solutio hic mulieri potest culpa ascribi ꝓ
pter secundas nuptias. quia fecit iniuriam viro ⁊ filijs primi ma-
trimonij. vt. ff. de secundis nup. l. diuortio vbi de hoc notatur.
¶ Opponitur quarto. ꝙ mater filiorum mortem non debeat expe
ctare. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. cū tale in prin. Solutio mater hic
non expectat. sed lex. vel dic vt notatur. C. de secūdis nup. l. hac edi
ctali. §. his illud. ver. ita vt in glo. conditione ex lege. vel dic vt no-
tatur. ff. de vulga. substi. l. ij. §. interdum.

Cum igitur. ¶ Diuide. §. vsq; ad. §. ante vero nu-
ptiali. in partes quattuor. Primo que
dam conferentia siue preparatoria ad solutionem questionis se-
cunde. Secundo responsio ad cōstitutiones duas que matri obsta
re videbantur. ⁊ earum correctio. Tertio solutio questionis secun
de. ⁊ solutionis ratio. Quarto breuis repilogatio precedentium.
Scđa pars incipit ibi nequaquā igit̄. Tertia ibi. qđ etiā. Quar-

ea ibi. colligentes ⁊c. ¶ Casus breuis. Mater filio in bonis omnibus excepta donatione antenuptiali succedit. siue nubat secundo siue non antiquis constitutionibus non obstantibus ⁊ rationibus pluribus comprobantibus. Et hoc dicit vsq; ad. §. ante; vero. ¶ Casus litteralis. Justinianus tractaturus de hereditatibus filiorum ⁊ cogitans circa solutionem questionis secunde premisse volens eam determinare. inquit ꝙ ⁊ mater secūdo nubens antenuptias donationis proprietatem amittit que ad filios puenire debet. Jn ceteris vero bonis si quid filius testetur, ⁊ matrem heredē instituerit ad hereditatē admittitur sicut extraneus quilibet. Si vero eam pretererit siue exheredauerit siue cā ad querelam admittitur. Si autē intestatus decesserit filius filijs supstitibus filij ei succedunt. Si vero non habuerit filios pprios mater vocatur vna cū fratribus ⁊ sororibus defuncti siue ad secūdas nuptias puenerit siue non. Nō obstantibus ɔstōnibus duabus codicis que in ɔtrariū allegabant. Etiā patet ex istis solutio questionis premisse videlicet ꝙ mater vna cum filia ad successionē filij venire debet. licet post mortē eius ad secūdas puenerit nuptias. Optimum tamē est atq; laudabile ⁊ dignū rōne ꝙ mulier inuiolatum seruet matrimonij thorū. Et hmōi mulierē miramur pariter atq; laudamus ⁊ nō paul a virginitate ponimus. Si vero nō valuerit cōtinere quia iuuenis. nec potest feruori nature resistere non est torquenda ppterea. Sicut ⁊ in patre seruatur ad secūdas nuptias puenīete. Rationibus pluribus hec comprobantibus. Et hoc dicit vsq; ad §. ante vero. ¶ Cum igitur. i. visa solutione questionis prime. ⁊ de electione ⁊ alienatione lucri superest vt trāseamus ad solutionem qōnis secūde. Venientes de bonis patris vel aliunde fm legem potes legere ex parte predicati vel ex parte subiecti ⁊ matre nupta scōo vel non. ei. scilicet matri. ⁊ eam hereditatem vel partem hereditatis nostre pietatis. Nota hic ꝙ hic liber est iustiniani. modis omnibus. idest nubat scōo vel non. ⁊ quandocunq; quod etiam idest quod superius dictum est a. §. cum igitur hucusq;. que legem idest que nos monuit ad huius libri compilationem. hanc scilicet hereditatem vel eius partem. irrefragabiliter idest irreuocabiliter. diliget idest verisimile est eos diligere. si penam non pateretur. odibiles, idest odio sibi existentes filiorum successione etiam ante hanc legem. vt. C. de legi. heredi. l. de emancipatis. ⁊ de bo. mater. l. fina. in fine cum similibus ex absurditate legis facit extra de iureiuran. c. quemadmodum. Si vir legales nuptias. idest a lege permissas etiam scōas. ⁊ subas. quod esse non debet. vt. C. de adult. l. gracus. Quapropter. i. vt pdicta absurditas euitetur. succedat filijs. i. siue sit nupta scōo siue non. ¶ Nota primo ꝙ mater hic ex testamēto filio succedit. ¶ Nota secūdo ꝙ mater ab intestato filio succedit cum fratribus ⁊ sororibus in bonis omnibus excepta antenuptiali donatione. ¶ Nota tertio ꝙ p hāc cōstitutionem non interest an nubat mater secūdo vel non. ⁊ quandocunq;.

¶ Nota quarto ꝙ liber iste est Justiniani. vt patet ibi. Nequaquam igitur ⁊c. vbi supra attribuit sibi hunc librum ⁊ codicem.

¶ Nota quinto ꝙ mulieres vidue castitatem obseruantes laudāde sunt ⁊ pro eis orandum est. ¶ Nota sexto ꝙ castitas non multum differt a virginitate. ¶ Jtem nota hic ꝙ permittuntur minora ne grauiora fiant. vt. iiij. distinctio. c. deniq;. ¶ Nota septimo ꝙ mulier honeste ⁊ sine luxuria viuens ad filiorum successionem vocatur. ¶ Nota octauo modum arguendi. videlicet non est aliqua lex que aliquid tale dicat. sic. C. de colla. l. illam. ⁊. ff. de preuari. l. iij. in fine. ¶ Nota nono ꝙ optimus est modus arguendi per locum ab absurditate. sic. ff. de legatis. iij. l. offidius. ⁊ de nego. gest. l. pomponius scribit. ¶ Nota decimo ꝙ ius quod seruatur in patre. seruandum est etiam in matre. quia non debent ad imparia iudicari. vt. j. eodem. §. fina. ¶ Nota vndecimo ꝙ fauendum est ⁊ subueniendū matribus in filiorum successione. Et nota rationes pulcherrimas hic in textu. ¶ Opponitur primo ꝙ mater secundo nubens nō debeat filie succedere indistincte sed cum distinctione. vt. C. de secundis nuptijs. l. femine. ⁊ ad tertul. l. mater. Solutio hec corrigit illas. ⁊ hic plene. vt notatur in dicta. l. mater. ¶ Opponitur secundo ꝙ mater cum fratribus ⁊ sororibus defuncti aliter hodie debeat succedere. Et non fm antiquas leges. vt. j. de nuptijs. §. ⁊ quoniam mater. ⁊. j. de heredita. ab intestato. §. si vero. Solutio hodie hoc corrigitur. vt. j. de nuptijs. §. ⁊ quoniam mater. ⁊. j. de heredi. ab intestato. §. si vero cum ascendentibus. ¶ Opponitur tertio ꝙ hodie licet nuptiarum non fiat distinctio debeat tamen fieri bonorum. vt. j. de nupt. §. hinc nos. ⁊. §. sequenti. Solutio illa corrigit istam in hac parte. Et collige tria iura. vt notatur dicta lege mater. argumen. est. §. iste in versiculo si autem non valuerit ꝙ mater que ad alterius viri nuptias honeste non venerit: non fruatur filiorum successione. nisi infamie abolitionem a principe impetrauerit. vt. ff. ad tertul. l. si qua mulier. Jtem argumen. est ꝙ si mater luxuriose vixerit ad successionem filij non admittatur. vt. C. de reuo. dona. l. his solis. in fine. ⁊ argu. ff. de his quibus vt indig. l. mulierem. ⁊. l. cum tabulis. in prin. §. j.

Ante vero nuptiali.

¶ Diuide hunc. §. vsq; ad §. aliud i partes tres. Primo successioni liberorum exclusio. Scōo allegatiōis remotio. Tertio declaratio ad que tempora porrigat. Secūda est ibi ⁊ nūc. Tertia est ibi quia competit. ¶ Casus breuis vsq; ad. §. aliud. mater filio non succedit in lucro antenuptialis donationis superstite filia imixtionis ratione sublata his obtinentibus in preteritis casibus pendentibus. ¶ Casus litteralis. Gregoria viro premortuo filio ⁊ filia superstitibus antenuptialem donationem quam lucrifecerat filio donauit. Et filius postea ab intestato decessit matre ⁊ sorore superstite ⁊ ad scōm peruenerit consortium. queritur an mater ad filij successionem cum sorore admittatur in lucro antenuptialis donationis. Et respondetur ꝙ non. quia tale lucrum filiorum est. ⁊ eis lege datum ⁊ non matris non obstante illa ratione ꝙ res donate permixte fuerint cū rebus filij. ⁊ pars hereditatis ipsius effecte. quia adhuc nomen retinet antenuptialis donationis ⁊ naturā. his obtinentibus in preteritis casibus pendentibus ⁊ futuris.

¶ Nota primo ꝙ mater secundo nubens donationis proprietatem amittit. ¶ Nota secundo ꝙ persone mutatione non propterea mutatur rei conditio. ¶ Nota tertio per immixtionem rei res non immutat ppterea suam naturam. ¶ Nota quarto ꝙ hec habent locum in pendentibus casibus ⁊ futuris.

¶ Opponitur primo ꝙ persona mutata mutetur conditio rei. vt ff. de acquiren. heredi. l. paulus respondet. §. j. ⁊ de colla. bo. l. j. §. antepenul. ⁊ de publica. l. licitatio. §. mercatores. ⁊ de iure fisci. l. eius qui. in princi. Solu. hec res est a lege oneri affecta. ⁊ ideo trāsit cum sua causa. vt. ff. de seruitu. rusti. predio. l. via. §. si fundus. cū concordā. Vel dic aut priuilegium est reale aut personale. vt. ff. de censi. l. iij. ⁊. C. de excusa. mune. l. sordidorum. ¶ Opponitur secūdo ꝙ per immixtionem res suam naturam immutet. vt. C. de inoffi. testamen. l. fina. Solutio ibi priuilegium persone coheret. hic rei. ¶ Opponitur tertio de. l. si alieni nummi. ff. de sol. Sed dic ꝙ in nummis est speciale. vt. ff. si certum peta. l. nam ⁊ si fur. §. fin. ⁊. l. singularia. ¶ Opponitur quarto ꝙ per immixtionem quelibet res suam abijciat naturam vt insti. de rerum diuisi. §. cum ex aliena. cū sequen. §. ⁊. ff. de acquiren. rerum do. l. adeo. §. cum quis. cum seq. §. Solutio aut res transit in nouam speciem aut non. Aut species reduci potest ad rudem materiam aut non. ⁊ si potest aut est separabilis aut non. Primo casu quando trāsit in nouam speciem nec potest reduci ad rudem materiam. tunc mutat ⁊ abicit suam naturam. vt dicto. §. cum ex aliena. cum suis concordan. ¶ Secūdo casu quū ad rudem materiam reduci potest. tunc non mutat suam naturam. vt dicto. §. cum ex aliena. cum similibus. ¶ Tertio casu quādo nō transit in nouam speciem. ⁊ est separabilis eo casu siquidem natura rei est realis res suam non mutat naturam per immixtionem vt hic. Si vero est personalis. tunc mutat suam naturam. vt. C. de excusa. mune. l. sordidorum. ⁊. C. de censi. l. iij. ⁊ de regulis iuris. l. inuitus §. plerunq;. ⁊ dicta. l. paulus respondit. §. j. cum concordantijs.

¶ Quarto casu quando non transit in nouam speciem. ⁊ est inseparabilis. tunc fm quid immutat suam naturam. quia transit de proprio esse in cōi esse. vt institu. de rerum diui. §. ꝙ si frumentum. ⁊. l. in rem. §. si quis. ⁊. §. sequenti. ⁊ sequenti. ¶ Argumen. est. §. iste. ⁊. ff. de regulis iuris. l. inuitus. §. plerunq;. cum concordantijs ꝙ res ecclesie vel pupilli in non priuilegiatū translata non efficiatur vsucapibilis. Argumen. est contra. dicta. l. paulus respondit. §. j. cum concordan. Sed dic vt superius dixi in contrariorum solutione. ¶ Argumē. est etiam ꝙ mercatores q̄ emerūt sal ab ecclesia nō teneantur postea in terris ecclesie pro eo soluere vectigal ecclesie. Sed contra. est. ff. de publica. l. licitatio. §. mercatores. ⁊ dic vt supra dixi. ¶ Jtem est argumen. ꝙ parrochianus qui emit a presbytero predium ecclesie non teneatur eidem soluere decimam de eo. Sed contra est. §. mercatores. ⁊ dic vt dixi in ɔtrariorū solutione.

Aliud vero quidem.

Diuide in ptes duas. Primo iuris antiqui breuis recitatio. Secundo ipsius correctio ⁊ ampliatio. Scōa incipit ibi. nos ex qōnum. ⁊ durat vsq; ad. §. illud quoq;. ¶ Casus breuis. mulier scōo nubēs donationis pprietatē amittit. ⁊ si in imobilibus rebus ɔsistit recipiet eas. Si vero in mobilib⁹ cautionē exiget. nisi viri substātia eas habeat. his obtinētibus ⁊ in proximis rebus.

¶ Casus litteralis. Olim antiquis temporibus mater que lucrata fuerat donationem antenuptias si in rebus immobilibus consistebat ad secundas perueniens nuptias eas accipere debebat ad vtēdum ⁊ fruendam proprietate seruata. Si vero in rebus mobilibus consistebat electionem habebat exigere si vellet eas vel earū estimationem vel cautionem exigere a filijs de prestandis vsuris vsq; ad tertiam centesime. Princeps hoc intendit emendare ⁊ in melius corrigere. ⁊ in rebus immobilibus iura vetera precepit obseruari. vt eas retineat ad vtēdū ⁊ fruēdū in reb⁹ vero mobilib⁹ iura antiqua corrigit. vt hodie mater non habeat electionē. Sed a filijs exigat cautionem nisi viri substantia sit idonea. his obtinentibus ⁊ in rebus

¶ in rebus permixtis. ut idem ius servetur in parte quo ad partē sicut in toto quo ad totum servandum est. ¶ Nota primo differentiam inter res mobiles et immobiles. ¶ Nota secūdo q per hunc. §. corrigitur. quo ad res mobiles. C. de secū. nup. l. hac edictali. §. his illud. ¶ Nota tertio q hinc sumit aut. sed si aurum posita super. d. §. his illud. ¶ Nota quarto differentiam inter difficilem et faciles solutionem. ¶ Nota quinto q id iuris est in parte quo ad partem quod servandum est in toto quo ad totum. ¶ Et no. sexto q idem ius servandum est in permixtis quod servat in separatis. ¶ Opponit ad hunc. §. de. §. his illud. l. hac edictali. C. de secū. nup. So. quod dicitur ibi corrigitur hic.

Illud quoqz. Divide usq ad finem in partes quattuor. Primo thema et questio in habente. secundo responsio. tertio declaratio ad que tempora hec constitutio porrigat. quarto precipit divulgari. secunda po incipit in ver. si enim. tertia in ver. hanc autem. quarta in ver. que igitur. ¶ Casus summarius pactis inter virum et uxorem de lucrando appositis mulier que nil omnino de dote dedit nil de donatione lucrabitur. que vero partem dedit: partem lucrabitur donationis. ¶ Casus litteralis Titius contraxit matrimonium cum Berta et mulier promisit dotem et maritus donationem antenuptias et documentum inde confectum est. et pactum de lucrando in casum mortis appositum et maritus donationem fecit. Mulier autem dotez non dedit et maritus onera matrimonij sustinuit. deinde maritus decessit uxore superstite. ¶ Queritur an mulier lucrifaciat donationem et princeps respondet q non. quia non est iustum. Nam mulier que nil omnino dedit: nil omnino lucrabitur de donatione. que vero partez dedit pro parte lucrabitur. his obtinentibus in casibus futuris. ac etiam pendētibus. Ultimo precipit divulgari. ¶ Nota primo q maritus licet matrimoniuz fecerit sine dote onera tamē matrimonij sustinuit. ¶ Nota secundo q in omnibus casibus equalitatis et iusticie sumus amatores. ¶ Nota tertio q mulier que nil dedit nil lucrabitur. et que partem dedit: pro parte lucrabit. ¶ Nota quarto q idē interest in toto quo ad totum &c. ¶ Nota quinto q vir et mulier equa lance ass equalitate custodiri debent. et non ad imparia iudicari. ut. xxxij. q. i. c. si quis. et C. de repu. l. fi. §. eodē modo. ¶ Nota sexto q ista lex in casibus futuris et pendentibus locum habet. ¶ Opponitur primo de. l. fi. ff. de ser. fo. hic est personarum paritas que non debet ad imparia iudicari ibi non. vel dic ut notavi hic in solutione contrariorum totius libri. ¶ Opponitur secundo. ut j. ut exactione instantis do. §. fina. So. ut in gl. ¶ Opponit tertio. ut. C. de dote data nō nume. l. fi. ubi dos nō data recipitur per consequens ergo et donatio. Solu. sm. G. hec corrigit illam. Tu dic et melius ibi loquitur in dote confessata et prescriptione temporis confirmata postea. et hic promissa. ¶ Opponitur quarto. ut. j. de tempo. non solu. pecu. §. et generaliter. Sol. sm glo. illa corrigit istam quia posterior est. Tu dic et melius q ibi loquitur in dote cōfessata: et prescriptio temporis intervenit. hic tantum promissa fuit ut et supra dixi. ¶ Opponitur quinto. ut. j. de nup. §. si quis enim duxerit ubi mulier que nil dedit quartam tamen partem bonorum mariti eo mortuo percipit. So. ut in glo. ¶ Opponitur sexto. ut j. de exhiben. reis. §. quoniam ubi mulier que dotez non dedit quartam bonorum partem mariti eo mortuo nihilominus consequitur. So. ut in glo. ¶ Opponitur septimo. ut. j. ut liceat matri et avie §. quia vero legem dudum. ij. Solu. dicta iura modificantur ibi. ut quartam partem recipiat quo ad materiam bonorum. et quo ad usumfructum quandoq. ¶ Opponitur octavo. ut. j. de exhiben. reis. §. fi. ubi mulier que nil dedit nihilominus legata et fideicōmissa sibi relicta a viro percipit. So. ut in glo. ¶ Opponitur nono. ut. C. unde vir et uxor. l. unica. solu. ut in glo. nota. vel dic q uxor nō venit ibi ex pacti iure. sed tanquam heres et legis beneficio. et mariti tacita voluntate. arg. ff. de iure codi. l. conficiuntur. in prin.

¶ Queritur hic in glo. quid econtra si mulier dotem dederit et maritus donationem propter nuptias non fecerit. Et respondet glos. esse idem servandum causa equalitatis &c. et quia ad imparia non debent iudicari. ut supra dixi. ¶ Queritur secundo quare donatio propter nuptias sit inventa. et quid prosit mulieri et an mulier ea fruatur et utatur. Et respondet glos. q non. quia donatio est inducta ad equalitatē dotis. ut. j. de equalitate do. §. j. et sm hoc dos matrimonij oneribus non serviret. quod esse non debet. ut. C. de iure doti. l. pro oneribus cum cōcordan. Dic ergo q ideo est inventa. quia dominium eius transit in mulierem et potest vendicare et tali iuri renunciare non potest sine evidenti causa et utilitate. ut. j. ut immobilia antenuptialis dona. p to. et. C. ad velle. aut. sine ꝯ iure et licet alio res viri hēat obligatas. pōt nihilominꝰ tali iuri ō facili renunciare. ut. C. ad velle. l. etiam. et l. iubemus. patet ergo q donatio est inventa ad auxilium dotis. et ut maritus et uxor ad imparia non iudicentur. ¶ Queritur tertio et ultimo quid innovet hec cōstitutio iuri veteri et novo. Et dic q d. co. §. prosperimus. corrigit legem femine circa principium. et l. generaliter. §. negocia. de secū. nup. Et ideo posita est aut. lucrum sumpta ibi ex hoc corpore.

¶ Secundo innovat ius codicis in. §. hoc autem. quia hodie viro mortuo superstite uxore liberis extantibus pactis duobus appositis de lucrando in casum utrunq. filijs omnibus postea mortuis pactum sciōm renuiscit. Et ideo ex hoc corpore sumitur aut. sed et si quis excepto q in uno puncto que posita est super. l. femine.

¶ Tertio innovat in. §. cum igitur. q mater filio succedat in omnibus bonis. nubat secūdo vel non et hoc quantū sic. et corrigitur. l. femine. et l. mater. Et ideo sumitur ex hoc corpore aut. ex testamento posita super. l. femine. ¶ Quarto innovat in. §. an vero quia mulier secundo nubens etiam proprietatem donationis amittit. et iō corrigit. l. femine. circa prin. ¶ Quinto in. §. aliud vero. corrigit l. hac edictali. §. his illud quo ad res mobiles cum etiam inviti substancia non inveniuntur. et addit de rebus permixtis et ideo hinc sumitur aut. Sed si aurum posita super dicto. §. his illud. ¶ Sexto et ultimo innovat in. §. illud quoq q mulier que dotem non dedit nil lucretur. et in hoc corrigit legem codicis ex morte. Et ideo ex hoc corpore sumitur aut. Sed q nihil posita. C. de pactis conventis. l. ex morte.

¶ Ut determinatus sit numerus clericorum.

¶ Rubrice continuatio apte et congrue ad precedentia fieri non potest. quia in libro isto non est stilus et ordo aliorum librorū. et quia materia presens non convenit precedenti materie. ¶ Sed notandum est ad rubricam q hec lex est localis et habet locum tantum in maiori ecclesia urbis constantinopolitane et aliarum ecclesiarum ei adiacentium et subiectarum. et dic ut in glosa. Et queri potest que sit differentia inter hunc titulum. et t. j. quomodo oporteat episco. §. sed neq effusas. Sed dic q iste titulus ē specialis et ille generalis. ¶ Itē queri potest que sit differentia inter hūc titulum. et ti. de mēsu. ordinan. cleri. colla. ij. Sed dic ut ibi notatur.

Udum quidem. Et divide hūc titulū in ptes quattuor. Primo iuris antiqui brevis recitatio pncipalis iustiniani. Secundo iuris novi narratio et provisio specialis maiori ecclesie facta. Tertio aliarum ecclesiarum sibi subiectarum provisio. Quarto pene impositio contra faciētibus. secunda pars incipit in. §. sancimus. tertia in. §. et hoc quidem. quarta in. §. et licentia. usq ad finez. ¶ Casus brevis in ecclesia maiori et alijs sibi adiacentibus et subiectis clericorum numerus sm facultates debet esse statutus et observari. Ne ad inopiam ecclesie deducantur penam contra facientibus statuendo. et hoc dicit usq ad fi. ¶ Casus litteralis Iustinianus exorditur dicens olim lege quadam cōmuni et generali provisum fuit de ordinatione venerabilium episcoporū et clericorum et diaconissarum et eorz mensura. Sed postea epi ad preces aliquorū respicientes numerū et mensuram clericorum auxerunt et ad immensitatem deduxerunt quare ecclesie ad summam inopiam deducebantur. Considerās Iustinianus pdicta motus multis rōnibus. et quia ecclesie mutuu usuraria cōtrahebant: et predia pignori et hypothece obligabant. Et etiam cōsiderās q edificator ecclesie expensas sufficientes terminat et ordinat pro certa mensura clericorum. Et ꝯsiderans q nihil immensum bonum est. et quia non oportet querere ad mensuram expensarum possessiones. Statuit q in ecclesia maiori ordinati etiā ultra numerū manere debeant in eodē ordine in quo sunt donec pveniat ad numerū infra statutum. Non enim volumus redigere numerum ad antiquam figuram. quia ab initio una tantum fuerat ecclesia. deinde ceperunt esse tres que unite sunt maiori ecclesie. Et ideo impossibile esset antiquum numerū observare: cū clerici maioris ecclesie pdictis alijs ecclesijs serviant et ministrent. statuitq hodie princeps numerum certum quem deinceps vult observari in maiori ecclesia. Mandās q ordinati i alijs ecclesijs ad sanctissimā maiorē ecclesiā nō dbeāt trāsire. sz sue ecclesie servire. sicut nec monachis ex alio monasterio ad aliud monasteriū transmigrare lz in alijs quidē ecclesijs quibꝰ expensas sacratissima maior ecclesia facit: precipit eos qui ultra numerum sunt ordinati: in eodem manere ordine et de novo alios non ordinare. donec ad antiquum numerum pveniatur. Postea imponit penam cōtra facientibus. phibens q etiā sine emolumento nullus ultra statutū numerū eligat. ultio precipit hanc legē custodiri. ¶ Dudum quidem ab antiqua mensura. i. ultra numerum antiquitus statutum: in hac urbe et extra etiam in ecclesijs maiori ecclesie subiectis illorum ordinatorū deponatur. i. reducat. occasionem. i. multitudinez ecclesiarum erogationes. i. erogare ad singula que necessaria sunt. et suburbanis. i. pdium quod est intra urbanum. ut. C. de predi. mi. l. si predium. ubi de hoc. Igitur. i. ne ad inopiam deducantur prius. i. iure antiquo primitus instituto igitur. i. quia inquisitionem nos facere oportet. Venerabilibꝰ ecclesijs. i. ministrantibus in ecclesijs. oratorij. i. ecclesiastico. vel dic. i. eorum qui sunt ibi

pro orationibus. Si quis autem. i. edificator vel epus adiecerit. i. statuerit. vel dic propter multitudinem vltra numerum statutu ad imensitatem. i. ad onus importabile querere etiam possessiones ⁊ ipsas possessiones vẽdẽdo pro expensis vel obligando. perducit. i. post inopiam. vel innumera debita ɔtracta domo efficitur auarus ⁊ ipius qꝺ est notabile: que sunt. i. ſm redditum possessionum. vt. ff. vbi pu. edu. l. i. §. fi. igitur. i. vt immensa excludamus ⁊ eis medicinam demus domou maiori ecclesie subiectas ordinatio in aliis ecclesiis maiori ecclesie subiectis. Sed quoniam. hic excipit a predictis. quia .§. proxime dixit ꝙ nulla ordinatio fieri debet donec ad antiquum numerum perueniatur. Fallit in maiori ecclesia in qua numerus antiquus non est seruandus. pridem. i. iure antiquo. iusta sanctissime. i. sibi vnica. copulata. i. exronica pſperit. quia fit vtilis. Non enim illud emolumentuꝫ prebere. i. vt ordinetur sine emolumento. confusionem. i. inducere confusionem quãdam eorum qui ordinantur. adiectione. i. adiectione facta de aliquibus vltra numerum ſm collegia. Nam qui vltra numerũ erunt: cõstituent scõm collegiuꝫ. Nec erunt de primo collegio quod est notabile. deinde idest aliquo vel aliquibus adiectis vltra numerum expensis. i. vt saltim habeat expensas pro alimentis pro veritate egentes. i. non mẽdicantium validorum. vt. C. de mendican. validis. l. i. lib. xi. ⁊. i. de questo. §. i. ii. ⁊. iii. ¶ Nota primo ꝙ immensa cadunt: ⁊ omne quod est nimium vertitur in vitium. ¶ Nota secundo ꝙ propter debitũ vsurarium ecclesie ad inopiaꝫ deducantur. ¶ Nota tertio ibi quodq; longitudo. ꝙ consuetudo longo tempore inducitur. ¶ Nota quarto ibi non enim oportet ꝙ non oportet ad mensuram expensarum querere possessiones. sed ex his que sunt expensas metiri. ¶ Nota quinto ꝙ immense expense ducunt hominem ad auariciam ⁊ impietatem. ¶ Nota sexto pro temperantia ⁊ mensura. ¶ Nota septimo ꝙ in omnibus rebus immensis adhibenda est medicina.

¶ Nota octauo ꝙ vnus vicem duorum gerere non debet. vt in. §. sed quoniam. ¶ No. nono in. §. illud quoq; ꝙ clericus vel monachus non debet de vna ecclesia ad aliam transire. ¶ Nota decimo ꝙ talis transitus videtur esse permutatio lucri ⁊ negociationis.

¶ Nota vndecimo ꝙ pape ⁊ principis litteris iniusticiam continentibus resistere debent prelati ⁊ iudices. ¶ Nota duodecimo ꝙ precipiens ⁊ cui precipitur iniustum sequentes iniustum puniendi sunt. ¶ Nota decimotertio ꝙ prelatus ecclesie damnum facto ipsius contingens de suis proprĳs facultatibus resarcire compellit.

¶ Nota decimoquarto ꝙ in. §. nõ enim ꝙ etiã confusio numeri est vitanda. ¶ Nota decimoquinto ꝙ sine emolumento non debet quis vltra numerum ordinari. ¶ Nota decimosexto ꝙ ordinati vltra numerum nouum collegium constituunt. ⁊ de primo collegio non sunt. ¶ Nota decimoseptimo ꝙ species auaricie est vltra numerum petere se constitui. ¶ Nota decimooctauo ꝙ ecclesiarum redditus expendi debent in piis actibus ⁊ pauperibus pro veritate degẽtibus. vt. C. de epis. ⁊ cle. l. ii. ¶ Nota decimonono ꝙ ecclesiarum curam habere debemus. ¶ Nota vigesimo ꝙ q̃ illicite in hoc seculo operatur diuino supplicio se subiacet. ¶ Nota vigesimoprimo ꝙ ecclesiarum curam habere debemus sicut animarum nostrarum. ¶ Argumẽtum est in. §. nouimus ibi quodq; ꝙ consuetudo longo tempore inducatur. ¶ Argumẽtum est in. §. licentia ꝙ prelati ⁊ iudices litteris domini pape ⁊ principis resistere debeant. ⁊ ꝙ subditi prelatis ⁊ iudicibus atq; dominis debeant resistere. vt. C. si contra ius vel vtili. publi. l. puniri iubemus. ⁊ ð appel. l. quoniam iudices. cum concor. ¶ Argumẽtum est in. §. illud quoq; ꝙ quotienscunq; numerus certus statutus est ad salariũ vel redditum certum non debet quis vltra numerum ordinari etiam sine emolumento. Et facit contra doctores ciuitatis Bononie qui quotidie in collegio doctorum se faciunt ordinari vltra numerum sine emolumento ⁊ salario. ¶ Argumẽtum est hic ꝙ ordinati vltra numerum non sunt de primo collegio. Sed nouum constituunt collegium. ¶ Opponitur primo ad. §. sancimus ⁊ ad. §. ⁊ hoc quideꝫ ꝙ electi vltra numerum non debeant in ordine manere. quia eorum electio nulla esse videtur. cum non fuerint legitime electi. vt. C. de sacrosan. eccle. l. decernimus. ⁊. i. quomodo opor. epi. §. i. ⁊. ii. ⁊. §. hec aũt. ⁊. i. de san. epis. §. i. So. aut pctm̃ est in forma vel materia: ⁊ tunc non valet vt ibi. aut in qualitate. ⁊ tunc aut lex statuit certum numerum simpliciter nec vltra progreditur. ⁊ eo casu ordinatus vltra numerum manet in ordine vt hic. ⁊. C. de sacrosan. eccle. l. non plures. cum concordan. Aut vltra progreditur ãnullando vel saltim prohibendo. ⁊ tunc non valet nec in ordine pmanet. vt hic colligitur. cum concordan. ¶ Opponitur secũdo de. l. non dubium. C. de legi. ⁊ cõsti. vbi dicitur ꝙ illud quod sequitur ex eo vel ob illud nullum est. So. ibi lex ꝓhibet hic ab initio iure veteri numerum solum statuit. Nec vltra pcessit ꝓhibendo. licet hodie ꝓhibeaẜ. ¶ Item opponitur ad. §. illud quoq;. ꝙ monachus possit ad aliud transire monasterium. Sed dic vt no. C. de sacrosan. ec. l. qui sub ꝑtextu. ¶ Opponiẜ tertio ad. §. quãdoq; nõ ꝓprios. ⁊ videtur ꝙ longe maior numerus sit ɔstitutus q̃ hic dicatur. vt. C. de sacrosan. eccle. l. nõ plures. ¶ So. hoc corrigit. Et nota tria iura. Primo nãq; iure ſm antiquam figuram numerus fuit breuis ⁊ paucorum. Secũdo iure. s. codicis amplissimus fuit ⁊ multorũ. Tertio iure obtinet quod hic dicitẜ. ¶ Opponiẜ quarto ad. §. ⁊ licentia ꝙ iussus superioris excusat. vt. ff. de regu. iur. l. non videtur. §. ꝙ iussu. cum si. ¶ Solu. vt ibi no. Et dicit notaui. ff. de aq̃ plu. ar. l. ꝗ ꝗ. Et ð minori. l. ait pretor. §. quid tamẽ. ¶ Opponiẜ quinto ad. §. nõ enim illud ꝙ licere debeat vltra numerũ electionem facere sine emolumẽto. quia causa cessante cessare debet effectus. vt. C. de epi. ⁊ cle. l. generaliter. So. cũ cã est finalis sicut est hic. aut ei finalis est vna tantũ. aut sunt plures. siquidem est vna tantũ ea cessante cessat effectus. vt. d. l. generaliter. ⁊. ff. de dona. l. ii. §. fi. Si vero sunt plures eo casu vna cessante non cessat effectus. hic enim cause sunt plures. s. confusio ⁊ ſm collegium ⁊ auaritia. sic. i. de nuptĳs. §. si vero altera. ⁊. ff. de postula. l. i. §. sexum.

¶ De fideiussoribus ⁊ mandatoribus.

¶ Rubrice continuatio ad ꝑcedentia congrue fieri non põt. Sed dic differẽtiã inter fideiussore ⁊ mandatoreẜ ⁊ similes. vt not. i. e. §. i. ⁊. ff. de pac. l. in ꝑsonam. §. i. ⁊ manda. l. si vero non remunerãdi. §. si post. Rubrica hec habet duas ptes. Prima est de fideiussoribus ⁊ mandatoribus. Secũda est de similibus solutionib⁹. Et dic similibus. quia fideiussio similis est solutioni. vt. ff. qui satisda. co. l. i.

Legem antiquam. Et hunc titulũ diuide i partes duas. Primo de fideiussoribus. Secundo de solutionibus. scõa pars incipit. i. e. §. quod autem. Item prima pars subdiuidiẜ in duas. primo quãdo agẽdum sit ɔtra fideiussores. secũdo quãdo ɔtra pignorum possessores. secũda incipit. i. e. §. sꝫ neq;. Iterũ prima particula subdiuiditur in ptes tres. pᵒ exordiũ. secũdo quãdo agẽduꝫ sit contra fideiussorẽ. vtroq; ꝑsente. Tertio quãdo reo absente. scõa incipiẜ. i. e. §. si quis igiẜ. tertia in. §. si vero. ¶ Casus breuis reo ⁊ fideiussore ꝑsentibus. primo reus: reo absente. pᵒ fideiussor est cõueniẽdus dilatione sibi statuta ad reũ ꝑsentãdũ lege antiqua non obstante. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. sed neq;. ¶ Casus litteralis imperator iustinianus cõmemorat legem antiquã que erat bona in pte. ⁊ in pte mala. Erat quideꝫ bona. quia vtroq; ꝑsente reus primo ɔueniebatur. Erat autem mala: quia reo absente fideiussor conueniebatur: nec ei dilatio aliqua dabatur. Et sepe ad memoriam deducebatur: ⁊ deplorabatur. Justinianus putauit equum fore hoc in melius reformare. statuens ꝙ reo ⁊ fideiussore ꝑsentibus. pᵒ reus. scõo in subsidium fideiussor conueniatur. Sed reo absente. primo fideiussor est cõueniendus: dilatione sibi statuta ad reum representandum. ⁊ reo postea cõparente ipse prius conuenietur. alĩs fideiussor erit cõueniendus a creditore. contra debitorem actionibus sibi cessis.

¶ Legem antiquam olim. i. antiquissimo tpe reuocare. i. renouare non discreta. i. non bona. ⁊ dic vt supra in glo. que incipit quã habemus. si quis igitur crediderit mutuando aurũ subaudi. Idem ⁊ in alio ɔctu. vt i gl. no. neq; negligẽs: alĩs negligẽẜ sit creditor i agẽdo ɔ debitorẽ: alĩs negligẽtia sꝫ debitoris. q: dbitor negligit soluere. veniat. s. creditor ad eũ. i. debitorẽ receperit. qꝺ sibi dbeẜ ab aliis. s. fideiussore ⁊ similib⁹ ⁊ extraneis. i. nõ pricipalibus vel rex possessoribus quibuscũq;. Si vero fideiussor deduceret. i. in iudiciũ representaret. priusquã fideiussor cõuentionem. si reus in iudicium se representauerit. subsidium. i. si reus non cõpareat vel non sit soluẽdo. Deducto iterum. i. deducẽdo vel donec venerit principalis. Vel dic ꝓprie. i. representando. s. post comparitionẽ rei. prius q̃ sciatur an sit locuples vel non. excesserit: nec reus representatum fuerit. conuenit. i. conueniens est exequaẜ. i. inuitus iudiciũ suscipiat. exigaẜ alĩs exigat ⁊ alĩs exigatur. ⁊ si habes exigatur subaudi ab eo. s. fideiussore. ⁊ quod sequiẜ contra euꝫ legiẜ ex parte subiecti et facias ibi versum. Sed si habes exigat tunc littera contra eum legitur ex parte ꝑdicati. Nec facies ibi versuꝫ nec punctũ. ⁊ expone litterã ſm secũdam expositionẽ glose prime sequentis. Sed put est in littera exigatur. expone ſm primã expositionem glose sequẽtis ɔtra euꝫ. ⁊ sic potes legere ex pte ꝑdicati ⁊ ex pte subiecti. ¶ Nota primo ꝙ cõsuetudo tollit legem. ¶ Nota secũdo ꝙ lex quãdoq; est in pte bona ⁊ in parte mala. ¶ Nota tertio ꝙ lex in ea pte tm̃ in qua est mala corrigenda est. ¶ Nota quarto ꝙ vtroq; ꝑsente primo reus est cõueniendus. ¶ Nota quinto ꝙ ꝑsens dicitur esse qui est in eodẽ territorio. ¶ Nota sexto ibi sed veniat primuꝫ ꝙ vnusquisq; suis terminis debet esse ɔtentus ⁊ se non immiscere alienis. ¶ Nota septimo ꝙ fideiussor reo absente prius est conueniendus. ¶ Nota octauo ꝙ fideiussori dilatio dari debet ad reum representandum.

¶ Nota nono ꝙ fideiussor reo cõparente non est cõueniẽdus nisi in subsidiuꝫ. ¶ Nota decimo ꝙ creditor fideiussori actiones cedere incõtinenti cõpelliẜ. ¶ Nota vndecimo ꝙ hic sumiẜ aut. ꝑsente. posita

te.posita sup.l.non recte.C.de fideius. ¶ Opponit̃ p̃io ꝙ lex antiqua in nulla parte bona fuerit.vt.C.e.l.non recte.⁊.l.iure nostro. Sol.ſm quosdam hec corrigit ꝙ nihil est. Tu dic ꝙ lex hec antiqua sunt antiquior ꝙ̃ dicte leges codicis.⁊ duo in se continebat.⁊ dicvt supra dixi.⁊ hic notã.in glo. ¶ Opponit̃ secũdo ꝙ creditoris nomen largissime accipiatur ⁊ non stricte in auro mutuato tñ. vt.ff.de verbo.signi.l.creditores.⁊.l.creditorum.⁊.l.si cui. ¶ So. gratia exempli hic dicit de auro mutuato. Sed dic idem in quolibet creditore.vt.j.e.§.⁊ non solum.⁊.§.⁊ si absolute.sic.ff.ad l.aql. l.ita vulneratus.⁊ de p̃scrip.ver.l.j. ¶ Opponitur tertio ꝙ creditori debetur electio etiam hodie.si omnes sunt p̃sentes ⁊ soluendo. vt.j.de duo.reis.§.j.colla.vij. So.ibi loquitur in reis debendi pluribus principaliter obligatis hic in pluribus obligatis vnus principaliter:alter accessorie. ¶ Opponitur quarto ꝙ idem in reis debendi quemadmodum ⁊ in fideiussoribus debeat obseruari.⁊ econtra cum inuicem fideiubere videantur.vt.j.de duob' reis.§.j. So. hic in fideiussore expresso.ibi in tacito.⁊ hoc ſm Mar.vel dic ſm Jo.ꝙ non videatur fideiubere ad inuicem.⁊ dic vt ibi notatur.

¶ Opponitur quinto ꝙ creditoris sit electio indistincte. vt.C.e. l.non recte.⁊.l.iure nostro.So.hec corrigit.vt ibi nota. ¶ Opponitur sexto ꝙ p̃sens etiam dicatur qui est extra territorium ⁊ ꝙ sic possit citari.vt.ff.de requi.reis.l.j.⁊.C.de episco.⁊cle.l.omnes qui vbiq̃.§.executoribus. ¶ Sol.lex prima loquitur in requisitione: hic in citatione. Tu dic ꝙ ibi non permittitur citare.nec etiam requirere.sed litteras ad magistratus vbi cõsistit mittere.vt per eos possit innotescere. Ad.§.executoribus responde ꝙ ibi loquitur in delegato a p̃ncipe. qui vice eius fungitur.vt.ff.de offi.eius cui mãdata est iurisditio.l.j.§.fi.⁊ extra de offi.deleg.c.sane. Uel dic ꝙ ibi loquitur de eo cuius iurisdictio extendebatur in p̃uinciã . vt quia erat p̃fectus pretorio . nisi extra territorium citare non potest.vt hic.⁊.ã.de heredi.⁊ fal.§.illo adiecto.⁊.§.sequen.⁊ notatur hic in glo.que incipit presens.in fi.gl. ¶ Opponitur septimo ꝙ p̃sens dicatur qui vocem alterius potest audire.vt.ff.de verbo.obligatio. l.j.in princi.⁊ institu.de inuti.stipu.§.item verborum.So.presens respectu absentis dicitur multis modis.⁊ dic vt hic notatur in gl. ⁊.ff.de procura.l.presens.⁊.C.de p̃scrip.lon.tempo.l.fi. ¶ Opponitur octauo ad fi.§.si vero fideiussor.ꝙ cessio sit superuacua.cũ fideiussor propriam habeat actionem.vel mãda.vel negocioꝝ gestorum.vt.ff.man.l.ex mandato.⁊.l.qui fide.So.cessio potest esse vtilis aliquo respectu:⁊ ideo non est superuacua.vt.ff.mãda.l.qui mutuum.in prin. ¶ Opponitur nono ꝙ non sit necessarium ꝙ cessio fiat incontinenti.vt.ff.de solu.l.modestinus.So.ibi loquit̃ in pluribus obligatis quorũ obligationes sunt pares vt in pluribus tutoribus ⁊ curatoribus.hic in pluribus quorum obligationes sunt dispares vt in reo fideiussore mandatore ⁊ similibus.vnde dic hoc casu.vt no.ff.manda.l.papinianus. ¶ Opponitur decimo ꝙ hec lex sit imp̃fecta.cũ idẽ suadẽ sit i ꝯstitutore sicut fideiussore ⁊ mãdatore ⁊ sponsore.So.gratia exempli de his dixit.sed dic idem in cõstitutore ⁊ similibus.vt.j.e.§.si vero ibi ⁊ talibus prodesse ⁊c.⁊.§. sed neq̃.ver.si nec ibi.idem est dicere ⁊c. ¶ Argumẽtum est hic in §.j.ꝙ iudex extra territoriũ citare non possit ⁊ dic.vt.ã.dixi. argu. est in.§.si vero fideiussor ad statutũ quo cauetur ꝙ reus qui hꝫ instrumẽtum indẽnitatis loco fideiussoris habeat ꝙ dicẽdus sit verus fideiussor vt hic ibi ⁊ talibus ⁊c.⁊.j.e.§.sed neq̃.ver.si neq̃.

¶ Querit̃ p̃imo quid de expromissore. Rñdevt no.in gl.que incipit nota differẽtiam. ¶ Queritur secundo in ea.glo.quid de expromissore qui nũc liberauit eum. ¶ Item de eo qui principaliter se constituit debitorẽ ⁊ p̃gatorem p̃ alio vlterius obligatione precedente vt sit tota dic. Respõdeo ſm glo. Aut nouatio intercessit olim tacite.hodie expresse.⁊ tunc haberet locum hec aut̃. Aut non est facta nouatio.⁊ tunc habet locum ⁊ dic.vt in glo.no. ¶ Et nota ꝙ hec glo.innuit ꝙ nouatio tacite hodie fieri non dꝫ.Sed dicvt notaui.C.de pac.l.si pacto.⁊ de noua.l.fi. ¶ Item nota ꝙ glo.in fi.dicit ꝙ hec aut̃.locum habet cum vnus post alium obligatur.Secus cum plures insolidũ simul obligantur.hec est additio noua ⁊ nimis obscura quia reus ⁊ fideiussor simul ad eandẽ rem obligantur:⁊ nõ ad diuersa.vt.ff.de verbo.oblig.l.cũ filius.in princi.§.j.vbi de hoc ⁊.ff.e.l.grece.§.illud ⁊ precedere ⁊ sequi potest eius obligatio.vt.j. de fideius.l.si stipulatus.§.adhiberi.sic etiã duo rei simul ad eandẽ rẽ obligãtur. Sed possunt eoꝝ obligationes etiã separatiꝫ ꝯstitui vt.ff.de duo.re.l.iij.in prin.⁊.§.l.⁊.l.duos.⁊.l.eandem.§.j.⁊ fi.⁊.l. reos.⁊ ibi notatur per Dy. ¶ Queritur tertio an sit correctuꝫ qđ hic dicitur per autenticam.j.de duobus reis. Et responde ꝙ non. vt ibi notatur in gl.que incipit.i.accedere. Et in glosa que incipit scilicet cum inuicē. ¶ Queritur quarto an beneficio huius legis possit renunciari. Respondeo sic.vt notatur hic. Nec obstat.j.de duobus reis.immo concordat vt ibi notatur. ¶ Queritur quinto quid si creditor habet pignus ⁊ fideiussores. Respondeo vt in glo. notatur. Tu dic.l.inter eos.§.creditor.ff.eo.⁊.C.e.l.ij.⁊.l.omissis esse correctas,quod patet manifeste.quia creditor transire dꝫ viam super personalibus actionibus.primo contra debitores vt hic.⁊.j. e.§.sed neq̃. Sed viam illaꝫ prosequendo necesse habebit creditor executionem sententie primo postulare.⁊ per executionis viam facultates omnes debitoris excutere.vt.j.e.§.Sed neq̃.ergo etiam pignus.Dic ergo ꝙ per viam executionis oportet creditorem pignus excutere remedijs iuris.vt habetur ⁊ notatur.ff.de re iudi.l. a diuo pio.§.j.cuꝫ sit in bonis debitoris.vt.C.de pig. ac.l.pignus. Sed per viam venditionis volũtarie forte non cogetur.⁊ in hoc casu posset glo.procedere. Sed hodie debitore debituꝫ confitente sũcilis est venditio.vt.j.e.§.quod autem.⁊ eo casu non posset glo.p̃cedere. Item non reperitur ꝙ post sententiam in executione ⁊ rerũ venditione tanta iuris solẽnitas ⁊ difficultas requiratur.

¶ Queritur sexto quod tempus sit dandum fideiussori. Respondeo vt no.in glo.que incipit.s.sex.

Sed neqꝫ ad res debitorum.

Diuide vsq̃ ad §.quod autẽ.in p̃tes tres.p̃io prohibetur agi hypothecaria contra extraneos pignorum possessores:p̃iusq̃ actum sit personalibus actionibus cõtra reum ⁊ fideiussorem.⁊ hypothecaria actione ad res debitorũ. Secundo permittitur postea agi hypothecaria ad res fideiussorũ a quocũq̃ possessas:⁊ declaratio precedentium. Tertio extẽsio ad omnes creditores ⁊ successores. Secunda incipit in ver.si neq̃.tertia.in ver.⁊ non solum.⁊ hoc vsq̃ ad.§.quod autem. ¶ Casus breuis.hypothecaria actio contra extraneos pignorũ possessores intentari non debet.nisi prius reorum ⁊ fideiussorum omnium facultatibus excussis.his obtinentibus in omnibus creditoribus ⁊ successoribus.⁊ hoc dicit vsq̃ ad.§.quod autem. ¶ Casus litteralis.iustinianus se continuat ad precedentia.dicens vidim' supra de prelatione actionum personalium.sequitur videre de prelatione actionum realium.⁊ quidem ad res debitorum que ab alijs detinentur prius agendum non est ꝙ̃ actum fuerit personalibus actionibus.⁊ si creditor non habuerit inde satisfactionem. Tunc hypothecaria agere potest ad res fideiussorum ⁊ similium a quocunq̃ possideantur.sed principali debitore possidẽte est in electiõe creditoris qua actione agere velit.his obtinentibus in omnibus creditorib' ⁊ successoribus.⁊ hoc dicit. ¶ Sed neq̃ pro et:⁊ pro non: ⁊ pro etiam. ⁊ dimitte non res obligatas.q.d.nedum contra fideiussorem vel similem creditor prius agere non debet:sed nec aduersus res vtriusq̃.detinentur.i.possidentur.⁊ dic vel suo nomine vel alterius.i.nõ debitoris nomine.veniat repete non transeat viaꝫ subaudi:per modum executionis fiende in rebus eorum ⁊ cõtra.pro etiam.s.secundo.sicq̃.i.personalibus intẽtatis:veniens tertio ab alio multo magis si ab ipso debitore.Cõueniens quacũq̃ actione agere velit hypothecaria vel reuocatoria inde.i.ex rebus debitoris ab eo vel ab alijs possessis siue ambabus.i.simul in eodem libello neq̃ diuisione vt supradictum est a.§.si quis igitur vsq̃ huc. ¶ Nota primo ꝙ prius agendum est actionibus personalibus contra reum ꝙ̃ contra fideiussores. Et prius actione hypothecaria ad res debitorum ꝙ̃ fideiussorum. Et prius p̃sonali actione cõtra reum ⁊ fideiussores ⁊ hypothecaria actione ad res debitorum ꝙ̃ perueniatur ad extraneos pignorum possessores. ¶ Nota secundo ꝙ p̃sonalis ⁊ hypothecaria possunt simul in codẽ libello intentari. ¶ Nota tertio ꝙ creditoris nomen large accipitur. ¶ Nota quarto que in principalibus obseruantur ⁊ in accessorijs. ¶ Nota quinto ꝙ hic sumitur aut̃.hec si debitor.C.de pigno.super.l.persecutione.⁊ etiã pars illius aut̃.presente ibi absq̃ distinctione ⁊c.que est super.l.nõ recte C.de fideius. ¶ Opponitur primo ꝙ si res ab alio detineatur non sit opus etiam hodie prius agi personalibus actionibus ꝙ̃ hypothecarijs cum debitor eas possidere videatur.vt.j.e.ver.cõtra.principales.⁊.ff.cõmoda.l.rei cõmodate cum similibus.⁊ ideo male videtur littera dicere in p̃in.§.Sed neq̃ que dicit que ab alijs detinentur.So.subaudi detinentur.i.possidentur.vel dic suo nomine vel alterius ⁊ non debitoris. ¶ Opponitur secundo de.§.ad hec j.de litig.vbi dicitur ꝙ est in electione creditoris cõtra quem agere velit.hic dicitur ecõtra.So.vt in glo.sed glosa ibi approbat penultimam solutionem.s.ꝙ illa determinetur p̃ istam. Tu dic vt no. in sum. Accur.C.de pig.§.datur.in fi.⁊ in aut̃.hec si debitor.in vltima solutione. ¶ Opponitur tertio ꝙ prelatio fieri non debeat nisi p̃sonalium actionum.vt.ã.e.§.j.Sol.ꝫ fideiussorem agendo p̃sonalium actionum fit prelatio tantũ vt ibi.Sed cõtra extraneũ prelatio fit personalium ⁊ realium.vt hic. ¶ Opponitur quarto.ꝙ in electione creditoris esse debeat.vt.C.de pigno.l.distractis.⁊.l.persecutione.Solu.hic corrigit. ¶ Opponitur quinto ad ver.si neq̃ ꝙ hypothecaria non sit necessaria pro rebus fideiussoris. ⁊ maxime cum debitoris res ab alio detinentur.⁊ ꝙ fideiussoribus nulla fiat gratia in eo ꝙ in subsidium conueniuntur.quoniam creditores prius oportet agere personalibus actionibus contra fideiussores ⁊ earum viam transire.ergo executionem sententie petere.⁊ petendo executionem sententie ad hoc peruenietur facilius.vt notatur ff.de re iudica.l.a diuo pio.§.j.Solu.aut fideiussor res possidet:⁊

tunc hypothecaria non est necessaria. aut extraneus possidet. ⁊ tūc est necessaria. vt ⁊. §. proxime. ¶ Opponitur sexto ꝙ nulla prelatio locum habere debeat nec personarum nec rerum: nec personalium nec realium actionum quocunq̧ possidēte: sed creditoris semper electio esse debeat. vt. C. e. l. ij. ⁊ l. non recte. ⁊ l. iure nostro. ⁊ l. omissis. ⁊ de pigno. l. distractis. ⁊ l. persecutione. Solu. hec corrigit ⁊ distingue. quia prelatio fit personalium ad personales. ⁊ personalium ad reales. De primo dic vt. §. e. §. j. De secundo dic vt in §. sed neq̧. nisi debitor possideat. vt in versi. ꝯtra principales. Sed non ita si fideiussor possideat. vt hic patet per locum a differentijs. ⁊ quia hoc conceditur hic in principalib⁹ debitoribus. ergo negari videtur in fideiussoribus. vt. ff. de mino. l. ⁊ si sine. §. ꝙ papinian⁹ cum similibus. Contrarium notatur in dicta aut. hec si debitor in glo. que incipit quas ipse. Sed quod hic dicitur verius est. vt hic euidēter patet in littera. De tertio dic ꝙ h primo agendum est ad res debitorum ꝙ̄ fideiussorum. vt hoc. §. euidenter apparet. Argumentum est isto. §. ibi siue ambabus vti voluerit. ꝙ actio personalis et hypothecaria simul in eodem libello possint proponi. Et casus est euidens hic. quod patet. quia prius separatim loquitur de personalibus actionibus ⁊ hypothecarijs. Et postea subiungit coniunctim siue ambabus. ergo concluditur ꝙ simul ⁊ in eodem libello. alias nugatorie idem repeteret. ⁊ fm hoc falsa est glosella que dicit. i. earum altera ⁊ facit. C. de annali. exceptio. l. si. ⁊ de pignori. l. q̄uis. Sic ⁊ querela ⁊ petitio heredi. vt nota. ff. de inofficio. test. l. qui de inofficioso. ⁊ ad exhiben. ⁊ in rem actio. vt notatur. ff. ad exhiben. l. j. ¶ Queritur primo ad. §. si neq̧ in principio. quid si debitor deposuit vel commodauit ⁊ sic possidet ⁊ alius eius nomine detinet. Respondeo vt in glo. notatur. ⁊ vt supra dixi. ¶ Queritur secundo nunquid quod hic dicitur locum habet tantū in actione hypothecaria. Et glosa hic posita que icipit per hypothecariaꝫ actionem innuit ꝙ habeat locum tantum in hypothecaria actione. Tu dic ꝙ etiam habet locum in actiōe reuocatoria. vt notatur. C. de reuocan. his que in frau. credi. l. i. quod intellige si possessor fraudem non participauit. alias dolus suus ei patrocinaretur. quod esse non debet. vt. C. de lega. l. l. si legatarius. cum similibus. ¶ Queritur tertio quid si fideiussor actione hypothecaria tantum tenetur. quia personali prescriptum est. Respondet glo. idem seruandum quod hic dicitur. Tu dic ꝙ siue prescriptum est ꝑsonalibus actionibus cōtra reum tantum ⁊ fideiussores quia simul ⁊ eodem tempore ceperunt competere: siue personalibus cōtra reum tantum quia prius ceperit cōpetere semper debet fieri prelatio realium actionū sed non personalium: quia cis agi non potest exceptione ꝑscriptionis obstante que etiam ex persona rei ad fideiussores porrigitur. vt. ff. de excepti. l. exceptiones. §. rei autem. ⁊ ideo nec creditor nec debitor dicitur quis esse. vt. ff. de verbo. signi. l. creditores. ⁊ l. debitor. ⁊ non est imputandum creditori si eo casu actione personali nō egit. quia iudicium cum effectu esset illusorium quod esse non debet. argu. ff. de iudi. l. si pretor. in prin. ⁊ de ꝓba. l. cum de indebito. ⁊ de pecu. l. eo tempore. in prin. Si vero prescriptum est personalibus actionibus cōtra fideiussorem tantum. quia prius duduꝫ se obligauit ꝙ̄ reus. tunc fideiussor etiam in subsidiuꝫ hypothecarie cōuenietur. ⁊ sic intellige glo. hic positum. ¶ Queritur quarto qualiter prelatio actionum: ⁊ quo ordine fieri debeat ⁊ dic vt hic notatur. ⁊ vt supra dixi. Contrarium notatur super aut. hoc si debitor. Sed quod hic dicitur verius est. ¶ Queritur quinto nūquid vno ex pluribus reis debendi conuento ⁊ excusso competat hypothecaria actio cōtra extraneos pignorum possessores. Et videtur ꝙ sic. Sed prius agendum sit personalibus actionibus contra omnes cum inuicem fideiubere videantur. vt. j. de duobus reis. §. j. Et ecōtra videt ꝙ hypothecaria competat ibi prius ꝙ̄ agatur ꝯtra alios. si alij non sunt soluendo vel ꝑsentes. ⁊ quia est fideiussio tacita. vt. j. de duo. reis. §. j. vide hoc. Tu dic ꝙ aut res conuenti ⁊ excussi possidentur. ⁊ tunc nō oportet prius agi ꝑsonalibus cōtra alios. Aut alterius. ⁊ tunc oportet aduersus illum cuius res sunt prius personalibus actionibus experiri. ⁊ de fideiussione dic vt ibi notaui.

¶ Queritur sexto. quid si debitor est absens. Et dic vt notatur in dicta aut. hoc si debitor in glo. que incipit quid si. Tu dic ⁊ melius ꝙ curator dandus est bonis qui suscipiat actiōes. vt. ff. ex quibus cau. maio. l. ab hostibus. in prin ci. ⁊ de priuile. credi. l. idem. §. j. ⁊ de mune. ⁊ honori. l. j. §. fi. ⁊ de cura. bo. dan. l. ij. Nā aliud iuris debet esse in fideiussore ꝙ̄ in debitore. quod patet quia hic in prin. §. dicitur ꝙ creditor non veniat prius anteqüam transeat viam super personalibus. quod in fideiussore non dicitur. Ergo oportet ꝙ creditor omnem viam pertranseat equestrem ⁊ pedestrē. ⁊ qualibet aliā. vt. ff. si quis cau. l. ij. §. quod diximus. ⁊. §. sequenti. Et est ratio differentie quia fideiussor ex sua promissione ⁊ facto conuenitur: ⁊ iō durius astrigitur. vt supra. §. proximo. sꝫ extraneus ex cōtractu debitoris ⁊ facto conuenitur. ⁊ ideo mitius cum eo agitur. vt hic. ⁊. C. de conuen. fis. debi. l. j. ⁊ de decu. l. j. libro decimo. vbi de hoc.

¶ Queritur septimo quid si notorium est debitorem vel fideiussorem non esse soluendo. an oportet creditorem. primo personalibus agere. Respondeo non. arg. ff. si cer. peta. l. fi. ⁊ de verbo. obliga. l. x. ⁊ de actio. emp. l. emptorem circa prin. ⁊ arg. ff. si mensor fal. mo. di. l. iij. §. j. versi. ꝙ si non. ⁊ de dolo. l. arbitrio. §. non tamen. ⁊ facit quod notatur. ff. de alie. mu. iu. l. j. in prin. in glo. sed an hoc.

¶ Queritur octauo quid si duo vel plures sunt heredes dbitoris vel fideiussoris. ⁊ vnus ex heredibus possidet insoliduꝫ res a debitore pignoratas an creditorem oportean prius agere personalib⁹ contra omnes heredes ꝙ̄ hypothecaria contra pignorum possessorem. Rn̄deo ꝙ in electione est creditoris qua actione agere velit. vt in ver. contra principales. ⁊ hoc habet locum si creditor cum cōuenire velit ratione partis debiti eum contingentis. Sed si ratione partium debiti coheredum: tunc oportet prius agere personalibus aduersus coheredes pro quorum partibus agere vult. quia es alienum ipso iure diuisum est pro portione hereditaria. licet hypothecaria competat insolidum. vt. C. si vnus ex plu. hered. debi. l. j. ⁊ ij. ⁊ de heredi. actio. l. pro hereditarijs. ⁊ cōmunia de leg. l. i. circa fi.

¶ Queritur nono quid si extraneus possidet res dbitoris eo mortuo: nunquid creditorem oportet prius agere personalibus contra omnes heredes ꝙ̄ hypothecaria contra extraneum pignorum possessorem. Et videtur ꝙ sic. sicut in reo ⁊ fideiussoribus dicitur. vt in princi. huius. §. sed neq̧. ⁊ hoc in versic. ⁊ in ipsis principalibus. Tu dic ꝙ non quia vt dixi es alienum diuisum est. vt. C. fami. hercisc. l. ea vero. ⁊ l. licet. ⁊ ideo sufficit si actum est personali contra vnum heredem. quia tunc hypothecaria competit insolidum ratione partis debiti heredis conuenti. nisi possessor debitum ab herede excusso soluerit. Nam eo casu creditorem oportebit excussioneꝫ facere contra alios coheredes si ratione partium eorum velit agere hypothecaria. Non obstat. §. sed neq̧. quia loquitur de his quorum quilibet tenetur insolidum. Item non obstat iste ver. ⁊ in ipsis principalibus quia loquitur quando vnus est heres vel quādo creditor agere vult ratione totius debiti. ⁊ partium omnium coheredum. ¶ Queritur decimo quid si debitor est seruus vel pupillus qui naturaliter tantum tenetur: nunquid creditoreꝫ oportet prius agere personalibus contra reum. Respondeo non. vt institu. quib⁹ modis tolli. obliga. §. preterea. Et quia casus ⁊c. ff. ad velle. l. aliquando. §. fi. ¶ Queritur vndecimo an exceptio prelationis sit dilatoria vel peremptoria. Et videtur ꝙ ꝑemptoria. quia perimit id sup quo opponitur. si debitor est soluendo vel fideiussores. vt insti. de excepti. §. perpetue. Et econtra videtur ꝙ dilatoria. si reus vel fideiussor non sit soluendo. vt institu. de exceptio. §. temporales. ⁊ de fideiusso. §. si plures. Sed credo eam dilatoriam. cū sit exceptio ordinis. vt. ff. de adulte. l. j. §. extraneus. ⁊. l. si maritus. §. prescriptiones. ⁊ de euictio. l. si mancipium. §. j. ⁊ facit quod notatur in dicto. §. si plures. ¶ Queritur duodecimo quid si fideiussor absente reo conuentus est. ⁊ lite contestata reus rediit an fideiussor habet exceptionem. Jaco. de rauē. tenet ꝙ sic. quia q̄ de nouo ⁊c. vt. ff. de interroga. actio. l. de eta. §. ex causa. ⁊ de arbi. l. non distinguemus §. cum quidam. Petrus contra. vt. ff. de excu. tu. l. iij. §. numerum. ⁊. j. vt cum de appel. cogno. §. fi. Tu dic idem ꝙ Jacobus ꝑ alias leges. vt. ff. so. ma. l. si mulier diuerterit ⁊ rerum amo. l. fi. ⁊ de vaca. mu. l. penul. §. fi.

Quod autem de cetero.

Diuide in septem partes vsq̧ ad finem titu. Primo consulitur creditori in rerum immobilium acceptione insolutum. Secundo in earum estimatione ⁊ cautela. Tertio in electione rerum. Quarto in precedentium. Quinto consulitur in venditione immobilium emptore inuento. Sexto consulitur contra argentarios. Septimo diuulgatio. Et hoc vsq̧ ad finem tituli. Secunda pars incipit in versi. sed si nec. Tertia in versic. rerum vero. Quarta in versi. sed hec quidem. Quinta in versic. si itaq̧. Sexta in. §. argentariorum Septima in. §. que igitur.

¶ Casus breuis. Creditor qui a debitore debitum recipere non valet compellitur insolutum res eius immobiles meliores recipere. subtili earum estimatione facta omni pro euictione prebita cautela quam debitori possibile est prestare emptore nullo apparente. Argentariorum sponsionibus in suo statu manentibus. vltimo precipit diuulgari. Et hoc dicit vsq̧ ad finem tituli. ¶. Casus litteralis. Creditor aurum mutuo dedit. nec aurum a debitore recipere potest quia non habet. nec habet etiam mobilia ex quibus aurum possit inueniri ⁊ debituꝫ soluere. Creditor compellendus est si vult ad sibi debitum peruenire res eius immobiles insolutum recipere earum estimatione subtiliter facta. omni cautela pro euictione prestita quaꝫ debitori possibile est prestare. Re meliori creditori insolutum data rationibus pluribus hoc comprobantibus. nisi creditor emptorem adinuenerit. quia tunc debitor ei vendere compelletur. ⁊ creditorem intelligimus ex omni contractu ⁊ actione ⁊ re argentariorum sponsionibus in suo statu durantibus. vltimo precipit diuulgari. Quod autem de cetero substantie credens. i. credēs substātiā debitoris ydoneam ad aurum reddēdum: Idoneus quia aurum

aurum non habet. Sed si adsit. i. nedum creditor non vult accipere. sed nec emptor invenitur. credente scilicet creditore adire. i. ad emptionem accedere secundum quantitatem. i. pro quantitate debiti si eam valet possessionem immobilem insolutum portari. i. mobilium. Sed hic respondet tacite questioni. ⁊ rationes annectit ⁊ subaudi. s. dicta n. §. Quod autem huiusque ad hoc. i. ad harum immobilium insolutum acceptionem cedere. i. cessionem bonorum facere. dari alis duri. Et si habes duri punctabis post dictionem apparebimus. Si itaque. i. quia emptore non comparente compellitur creditor insolutum recipere vendique. i. vt creditores magis sint securi. actiones quascunque ⁊ ex quocunque contractu ⁊ responsionibus pro debitoribus privatis: vel aliis argentariis factis moderno. i. nouo. C. s. vt creditoris sit electio. ¶ Nota primo ꝙ lex humanis debet auxiliari curis. ¶ Nota secundo ꝙ princeps debet erga subditos clementiam exhibere. ¶ Nota tertio ꝙ regulariter creditor non compellitur recipere aliud pro alio. ¶ Nota quarto ꝙ debitor primo compellitur res mobiles vendere. ¶ Nota quinto ꝙ hoc habet locum quod hic dicitur cum debitor debitum confitetur. ¶ Nota sexto ꝙ in confitentem preceptum debet fieri de soluendo. vt. ff. de iudi. l. si debitori. ¶ Nota septimo ꝙ preceptum debet fieri ꝙ vendat res mobiles ⁊ immobiles. ¶ Nota octauo ꝙ debitor in re sua non est arbiter ⁊ moderator. ¶ Nota nono ꝙ creditor: si debitor soluere non potest que debet compellitur inuitus res mobiles insolutum accipere. ¶ Nota decimo ꝙ rei estimatio fit subtiliter.

¶ Nota vndecimo casum in quo fideiussor pro euictione dandus est. ¶ Nota duodecimo ꝙ res melior datur insolutum. ¶ Nota decimotertio in versi. sed hoc quidem ꝙ minus malum de duobus est eligendum. sic. xiii. dist. duo mala. ¶ Nota decimoquarto quotiens nihil sine captione ⁊c. ff. de regu. iur. l. quotiens nihil. ¶ Nota decimoquinto ꝙ vitare debemus debitoris iniuriam ⁊ acerbitatem. ¶ Nota decimosexto ꝙ creditoribus acerbi ⁊ duri esse non debemus. ¶ Nota decimoseptimo ꝙ eligere debemus viam leuiorem. ¶ Nota decimooctauo ꝙ debitor compellitur inuitus rem suam vendere. ¶ Nota decimonono ꝙ in argentariis nihil est innouatum de iure veteri. ¶ Nota vigesimo ꝙ ex. §. quod autem vsque ad. §. argentariorum sumitur auth. hec mulier posita. super. l. ei a quo. C. de so. ¶ Opponitur primo ꝙ creditor cogendus non sit aliud pro alio recipere. ff. si cer. peta. l. ii. §. i. ⁊. C. de solutio. l. eum a quo. Solu. ibi regulare hic casuale. ¶ Opponitur secundo ꝙ creditor estimationem auri cogendus sit recipere. vt. C. de donatio. l. si quis argentum in princi. Solu. vt ibi notatur. ¶ Opponitur tertio ꝙ creditor rem immobilem insolutum non debeat recipere pro vera estimatione. Sed pro quantitate que ei debetur. vt. ff. de re iudi. l. a diuo pio. §. i. Solu. hic debitor confitetur: ibi negat. Item hic ante sententiam. ibi post. ¶ Opponitur quarto ꝙ venditio fieri non debeat sic leuiter. vt. C. de iure do. impe. l. fina. Solu. hic certum est ꝙ debitor soluere non potest ibi dubitabatur. Item ibi creditor vendere vult. hic vero consentit debitori vendenti. ¶ Opponitur quinto ꝙ insolutum datio fieri non debeat nisi post diffinitiuam sententiam. vt dicta. l. a diuo. §. i. ⁊. C. de bo. auc. iudi. possi. l. pro debito. ⁊. l. cum proponas. ⁊. l. fina. Solu. hic debitor negat: ibi confitetur. ¶ Opponitur sexto ꝙ creditori primo sit consulendum per missionem in possessionem. vt dicta. l. cum proponas. ⁊. d. l. fin. Solu. ibi debitor est absens: hic presens. Item ibi negat. hic confitetur. ¶ Opponitur septimo ꝙ fideiussor pro euictione non detur. vt. ff. de euictio. l. illud. Solu. hic est speciale vt hic ⁊ ibi nota. ¶ Opponitur octauo ꝙ res melior non detur insolutum. vt. i. de ali. ⁊ emphi. §. quod autem. Solu. vt hic notatur in gl. ⁊ in auth. hoc ius porrectum. ¶ Opponitur nono ꝙ res mediocris dari debeat vt. ff. de lega. i. l. legato. ⁊. C. communia de leg. l. fina. §. sed ⁊ si quis. Solu. ibi legatum est fauorabile. hic autem insolutum datio est odiosa creditori. Item hic creditor grauatur in vno. ibi legatarius in nullo. Et qui grauatur in vno ⁊c. vt. i. de trien. ⁊ semis. §. studium quoque. ¶ Opponitur decimo ꝙ debitor non sit cogendus rem vendere. vt. l. nec emere. C. de iure deliberan. So. vt in glo. ¶ Opponitur vndecimo. ꝙ in re sua quilibet debeat esse arbiter ⁊ moderator. vt. C. de iudeis. l. nemo. ⁊ manda. l. in re mandata. Solu. hic est speciale. vel dic ibi nemini posset preiudicium generari. hic sic. ¶ Opponitur duodecimo ad. §. argentariorum. vt. s. eo. §. i. ⁊. §. sed neque. Solu. hic est speciale in argentariis propter vtilitatem contractuum. ¶ Queritur primo an quod dicitur in. §. quod autem locum habeat etiam cum debitor negat ⁊ condemnatur ⁊ creditor res eius accipit insolutum vt a debitore creditori fideiussor dari debeat. Respondeo si emptor non inueniebatur nec debitor soluere vult credo ꝙ fideiussor dandus sit per locum a minori. quia si id de quo minus videtur inesse ⁊c. Sed minus videretur fideiussor dandus cum debitor confitetur ⁊ soluere non potest. Multo ergo magis cum debitor negat ⁊ soluere recusat. nec potest creditor alia via sibi debitum accipere. ¶ Queritur secundo quid si creditor ad secundum decretum processerit in rebus immobilibus debitoris eo absente cum ex mobilibus ei solui non possit an fideiussor dandus erit a debitore. Respondeo vt supra proxime dixi. ¶ Queritur tertio an renunciari possit beneficio huius constitutionis per pactum. Et credo ꝙ non. quia pactum est turpe. ⁊ contra humanitatem ⁊ caritatem cum debitor bonis cedere possit ne in carcere detrudatur: ⁊ cum soluere non possit ⁊ cum bona omnia dimittat ⁊ pacisci videatur ꝙ iniurias patiatur. ⁊ ꝙ creditor sit ei acerbus ⁊ durus. vt hoc. §. in ver. sed hoc quidem. ⁊ ideo pactum valere non debet. vt. ff. solu. matrimo. l. alis §. eleganter. ⁊. ff. de pactis. l. iurisgentium. §. si paciscar. ⁊. l. si vnus. §. pacta que turpem. Et de hoc solet notari a doctoribus modernis in dicta auth. hoc nisi.

¶ De monachis. Rubrica.

¶ Hec potest aliqualiter ad precedentis continuari hoc modo. supra vt determinatus sit numerus clericorum. §. illud quoque habita est mentio de monachis ⁊ monasteriis. Sumpta inde materia ⁊ occasione sequitur in genere de monachis.

Conuersationis. Titulus iste diuidi potest in partes septem. Primo exordium. Secundo de edificatione monasterii. Tertio de ordinatione monachi. Quarto de vita monachali. Quinto de effectu monachationis. Sexto de ordinatione abbatis. Septimo extensio precedentium ⁊ diuulgatio. ⁊ pene impositio contra facientibus. Secunda pars incipit in. §. illud. Tertia i. §. hinc autem nobis. Quarta in. §. cogitandum. Quinta in. §. si quis autem semel. Sexta in §. ordinatione. Septima ⁊ vltima in. §. quecunque vsque ad finem.

¶ Lectionem presentem vsque ad. §. si quis autem semel diuide in partes sex. Primo exordium. secundo de edificatione monasterii. tertio de ordinatione monachi nulla ei questione interim mota. quarto de quadam questione mota. quinto de fuga monachi. sexto de vita monachali. Secunda pars incipit in. §. illud. Tertia pars in. §. hinc autem. Quarta in. §. si vero intra. Quinta in. §. si vero seruitii. Sexta in. §. cogitandum. ¶ Casus breuis. vita monachalis purgat a peccato ⁊ monasterium edificari debet autoritate episcopi cum orationibus ⁊ cruce. Et monachus post triennium est ordinandus si vite probabilis esse reperiatur nulla interim ei mota questione aliter non nisi fuerit absolutus. Monacho autem monasterium relinquente reddendus est domino cum rebus ⁊ monachi simul debent degere nisi heremite esse velint. Et hoc dicit vsque ad. §. si quis autem semel.

¶ Conuersationis monachalis. facit de consecra. distin. v. c. nunquam. ⁊. c. sequen. dovit deus. i. sic deus commendat maculam. ergo ⁊ penitentiam quam tenebatur finire. ⁊ dic. vt. xxxiii. q. ii. c. Admonere. ⁊ extra de voto ⁊ voti redemp. c. scripture. detergat. facit extra de filiis presbyterorum. c. i. ⁊ fi. Si quis igitur. i. quia purgat a peccato. Credimus igitur quia a peccato purgatur ⁊ diuinis eloquiis debet esse eruditus extra quod competit. i. extra monasticham fortunam. Illud igitur. i. quia de monachis est tractandum. salutis signum facit de consecra. distinc. i. c. nemo. sicque. i. cum orationibus ⁊ cruce. hinc autem omnes enim facit dist. viii. c. quo iure. ⁊ de conse. dist. iiii. c. nequaquam. Sancimus igitur. i. quia de ordinatione monachorum videndum est. Vite singularis. i. ingrediendi monasterium ⁊ experimento professionem faciendo ⁊ seculo renunciando. vt. i. eo. §. illud quoque. ⁊. §. si vero relinquens. ⁊ facit extra qui cler. vel vouen. c. iii. ⁊ penul. in fine. vbi de hoc. Tolerantiam. i. perseuerantiam ⁊ obedientiam. ⁊ facit. vii. q. i. c. suggestum. honestatem facit. xlvii. di. quantumlibet vigilet. magno animo. facit. vii. q. i. c. scias. Si vero intra quispiam. i. dominus probare. s. dominum venerit. s. ociose ostenditur. s. dominus labitur ad delicta. facit. xii. q. i. c. ii. ⁊ xx. q. iii. c. ii. ⁊. ff. solu. matrimo. l. si constante. §. si maritus. ⁊. s. de non eligendo. §. cum igitur. ⁊. i. de nup. §. mitiores. Nam res pene contra naturam est vt sine peccato aliquis sit. xxv. dist. c. vnum orarium. ⁊ de peni. dist. ii. c. Huius caute in si. cogitandum. facit. xii. q. ii. c. ii. cum sequen. prophetie. i. diuine scripture sub ditione. i. sub iurisdictione. diuisos. i. separatos ab alterutris. i. ab inuicem esse. i. degere apud semetipsos. i. quilibet per se alterutri. i. coram abbate vnus alium incusando. vel testimonium aduersus alium perhibendo. quiescentes forte propter infirmitatem vel senectutem. ad meliores. i. ad meliorem viam. facit. ii. q. vii. c. paulus dicit. ⁊. xxii. dist. c. de constantinopolitana. vbi de hoc. Obedientes ergo monachi non habent liberum arbitrium. vt hic. ⁊. xii. q. i. c. non dicatis. ⁊ facit. viii. q. ii. c. in scripturis. circa finem. ¶ Nota primo ꝙ vita monachalis debet esse honesta. ¶ Nota secundo ꝙ ipsa purgat a peccato. ¶ Nota tertio ꝙ facit hominem purum ⁊ operantem rationabili nature decentia. ¶ Nota quarto ꝙ signum crucis pre ceteris est venerandum ⁊ adorandum. ¶ Nota quinto ꝙ que bono inchoata sunt principio optimo exitu peraguntur. Et econtra que malo inchoata sunt

principio vix est vt bono peragantur exitu. vt. j. q. j. c. principatus.
τ. c. seq. τ. j. vt iudices sine quoquo suffragio. §. cogitatio. τ. §. seq.
Argu. contra. j. q. j. c. nunquam. §. fi. Solu. vt ibi patet in littera.
¶ Nota sexto in. §. hinc autem ꝙ apud deum non est acceptio per
sonarum. ¶ Nota septimo ꝙ ex experientia percipitur tolerantia
τ honestas. ¶ Nota octauo ꝙ non est facilis hominuȝ mutatio τc.
¶ Nota nono ꝙ id quod operatur lex multomagis diuina gratia.
¶ Nota decimo in. §. si vero intra ꝙ zosimus abbas prope cen
tum τ viginti annos vixit. Et nota dictionem prope ꝙ facit ad te
stes qui dicunt prope viginti annos vel circa ꝙ referatur ad modi
cam quātitatem. τ facit. ff. de origi. iuris. l. ij. §. exactis ibi. id ꝙ p̄
pe viginti annis. ¶ Nota vndecimo ꝙ iusiurandum prestandū est
ꝙ dominus seruum non offendet. ¶ Nota duodecimo in. §. si vero
his ꝙ monachus debet esse mitis τ honestus τ testimonium habe
re aliorum. ¶ Nota decimotertio ꝙ humana natura quodammo
do labitur ad delicta. ¶ Nota decimoquarto in. §. si vero seruitij
ꝙ qui fugit bonum non debet indignari si patiatur malum.
¶ Nota decimoquinto ꝙ iniuriam non patitur qui intulit maio
rem. ¶ Nota decimosexto ꝙ ex. §. hinc autē nobis vsq; ad. §. si ve
ro seruitij sumitur aut. nam τ si legitimis posita super. l. seruis
C. de episco. τ cleri. ¶ Nota decimoseptimo in. §. cogitandum ꝙ
monachi debent simul τ non diuisim degere. ¶ Nota decimoocta
uo ꝙ in communi ad inuicem sunt testes. ¶ Nota decimonono ꝙ
sanctior conuersatio iuuentutis est educatio perfecta. ¶ Nota
vigesimo ꝙ monachus est sub obedientia abbatis. ¶ Opponitur
primo ꝙ vita monachalis ac etiam penitentia non purget a pecca
to. vt extra de hereti. c. accusatus. τ. xij. q. j. infames. τ. xxv. distinc.
c. j. τ extra de testi. c. testimonium. Solu. hic loquitur quo ad deum
τ penam eternam. ibi quo ad mundum τ penam temporalem τ vin
dictam publicam. Et dic vt notatur. C. de nup. l. imperialis. §. 1. τ
ff. de testi. l. iij. §. iulia. τ dicto. c. testimonium. τ. xxxiij. q. ij. c. admo
nere. τ. vi. q. j. c. ij. τ. c. seq. τ. l. distin. ferrum. τ extra de diuor. c. pen.
τ de aposta. c. ij. ¶ Opponitur secundo ad. §. hinc autem ꝙ perso
narum acceptio τ differentia esse debeat. vt. xxij. distin. c. de cōstan
tinopolitana. τ de consecratio. disti. iiij. c. cum enim. τ. lxxxix. disti.
c. ad hoc. τ extra de maio. τ obedien. c. statuimus. Solu. vt notatur
in dicto. c. de constantinopolitana. τ dicto. c. statuimus. τ dic vt no
taui decima collatione de natu. feu. c. j. τ facit. xxiij. q. iiij. c. sicut ex
cellentiam. vbi dicitur ꝙ apud deum non est gradus excellentior.
¶ Opponitur tertio ad idem. vt. ff. de postu. l. j. in princi. Sol. vt
ibi notatur. ¶ Opponitur quarto ad. §. sancimus ꝙ monachus
statim non expectato triennio possit ordinari. τ ei imponi cuculla.
vt. j. de sanctis. epis. §. si quis autem ad monasticham. τ. j. c. §. illud.
τ. §. si vero relinquens. Solu. vt hic notatur in glo. que incipit hec
si dubia τ facit. liiij. disti. c. j. τ. xvij. q. ij. c. j. τ extra de regularibus τ
trans. ad religio. c. ad apostolicam. ¶ Opponitur quinto ꝙ anni tem
pore τ non triennij debeat expectari. vt extra de regula. c. j. τ. ij. lib.
vi. Solu. hic de iure ciuili. ibi de iure canonico quod corrigit hoc
ius τ cetera iura. ¶ Opponitur sexto ꝙ dominus non cogatur p̄
bare sed seruus. τ tamen hic contrarium dicitur in. §. si vero intra.
vnde obuiare videtur. C. vbi causa status. l. j. τ. ff. de lib. cau. l. libe
ris. §. fi. Solu. dic ꝙ hic seruus erat in possessione libertatis.
¶ Opponitur septimo ꝙ ei prodesse non debeat cum sit in dolo.
vt. C. de proba. l. ius eius. τ. ff. de libera. causa. l. quod autē. Solu.
hic est speciale fauore religionis. Nam summa ratio est que pro re
ligione facit. vt. ff. de religi. l. sunt persone. ¶ Opponitur octauo
ꝙ statim domino sit reddendus. vt. C. de his qui ad ecclesias cōfu.
l. presenti. §. fi. So. ibi statim ad monasterium fugit. hic vero ociose.
Et dic vt notatur per Innocen. extra de seruis non ordi. c. ij. vel dic
ibi fugit animo malo. hic bono. ¶ Opponitur nono ad. §. si vero
his ꝙ humana natura non sit labilis ad delicta. quia homo natura
a deo creatus post baptismum est bonus. vt extra de summa tri. τ fi.
catholi. c. j. §. diabolus vbi de hoc. ergo quilibet homo presumen
dus est bonus. Item omnis creatura in suo modo bona τ verax di
citur esse. vt de peniten. di. iij. c. principium. in fi. ergo τc. Pretere
a deus est natura naturans. sed homo est natura naturata seu crea
ta a deo. vt habetur τ notatur. ff. si cer. peta. l. respiciendum. τ insti.
de verbo. oblig. §. conditiones. ergo ratione tam perfectissimi au
toris presumendus est quilibet bonus. argu. j. de defen. ciui. §. quo
vero. τ. ff. de eden. l. si quis ex. §. j. τ. j. de referē. §. penul. τ. ff. de edil.
edicto. l. ꝙ si nolit. §. qui mancipia. Preterea sm naturam quilibet
presumitur bonus. τ bone fidei τ innocēs. vt extra de serui. c. j. τ. C.
de inofficio. testamē. l. omnimodo. τ de euictio. l. penul. τ. ff. de pe. l.
absentem. in princi. τ. C. de dolo. l. dolum. Solu. plene dic vt nota
ui. dicta. l. omnimodo. C. de inofficio. testamen. ¶ Opponitur de
cimo ꝙ probari non possit eum seruum. cum constet esse liberum.
Solutio probatur eum fuisse prius seruum. ¶ Opponitur vnde
cimo ad. §. si vero seruitij ꝙ monachus fugiens non sit reddendus
domino cum tam liber factus sit per monachationem. Solu. tāquā
ingratus reducitur ad seruitutē quod fieri pōt. vt. C. de lib. τ eoruȝ
libe. l. secūda. ¶ Opponitur duodecimo ꝙ curie reddendus sit. vt
j. eo. §. si vero relinquens. τ. j. de sancti. episc. §. sed neq; curialem.
Solu. ibi fuit curialis prius. ¶ Opponitur decimotertio ꝙ in
aliud monasterium sit mittendus τ res remaneant apud primū mo
nasterium. τ postea queste transferantur ad scdm monasterium. vt
j. eo. §. si quis autem semel. τ. j. de sanctis. epis. §. si monachus. So.
ibi fuit liber prius hic seruus. ¶ Opponitur decimoquarto. vt ex
tra de condi. appo. in despon. c. ij. vbi dicitur ꝙ propter fugam non
est reddendus domino. nec ad seruitutem redigendus. Sed in mo
nasterio retinendus. Solu. ibi voluntate domini factus est mona
chus hic contra voluntatem eius vel dic vt ibi notatur. ¶ Oppo
nitur decimoquinto ad. §. cogitandum ꝙ non licet monacho alte
rum monachum accusare. Sed inter se τ eum debet corrigere. vt. ij.
q. j. si peccauerit. τ. v. q. v. qui ambulat. τ extra de testib⁹. c. in omni.
Solu. bono zelo τ ex charitate permissuȝ est accusare vt hic. τ. j. de
non alienan. §. penulti. Sed coram omnibus accusare vel animo se
vlciscendi non est permissum. Nam primum charitatis scdm impie
tatis est officium. Vel dic sm quosdam ꝙ deo est permissum vt hic
non abbati vt ibi quod non placet. vt hic notatur.
¶ Opponitur decimosexto ꝙ pmittendum non sit alicui ꝙ solus
sit τ heremita sit quia ve soli cum ceciderit non habebit subleuantē
se τ timor est ne perniciosa passio vel quelibet coram inualitudo oc
currat que aut corpus subito rui faciat: aut mētem alienatione vel
errore confundat. vt de consecra. di. j. c. vt illud. ¶ Sol. hic loqui
mur de vita contemplatiua. ibi de actiua. vel dic ꝙ vita contempla
tiua est magis secura. vt hic. sed periculosa est si ceciderit vt ibi. τ ex
tra de renun. Nisi cum pridem. τ. ij. q. vij. sancta quippe. ¶ Oppo
nitur decimoseptimo ad idem quia sm apostoluȝ. Nos oportet ha
bere testimonium bonum vel ab his que foris sunt. vt de consc. di.
j. c. iubemus. ¶ Solutio ibi de vita actiua: hic de contemplatiua.
vel dic ibi loquitur cum possumus proximo prodesse quod contin
git dum sumus in vita actiua hic cum non possumus prodesse quod
accidit cum stamus in vita contemplatiua. τ dic vt notatur. xj. q. iij.
c. senti. de augustino. ¶ Opponitur decimooctauo ꝙ monachi co
ertio siue correctio non spectat ad abbatem. sicut hic dicitur sed ad
episcopum. vt. xviij. q. ij. c. hec tantum. Solu. si ordine iuris accuse
tur spectat ad episcopum vt ibi. Si vero non in forma iuris spectat
ad abbatem. vt hic. τ extra de appella. reprehensibilis. vbi de hoc.
vel dic hic non dicitur coram quo testis esse debeat. τ sm hoc nō est
contra τ intelliges cum dicta distinctione. vel dic hic loquitur de
testimonio τ non de accusatione. ¶ Argumentum est in. §. si vero
intra. in fi. ꝙ maritus repetens vxorem iurare debeat ꝙ eam nō le
det. sic. C. de his qui ad eccle. confu. l. fi. §. sane. τ extra vt lite non cō
testa. c. j. vbi de hoc. ¶ Queritur primo an vita monachalis ingra
titudinem filij deleat. Et videtur ꝙ sic. quia purgat omnem macu
lam. Tu dic sm glo. ꝙ non. quia purgat a peccato quo ad deuȝ. sed
non a vindicta publica τ pena delicti siue ingratitudinis. vt. τ. j. eo.
§. si vero intra. in fi. τ sic dixi τ hoc de iure ciuili. Sed contrarium te
neas de iure canonico. vt. xx. q. vltima. c. non liceat. ¶ Queritur
secūdo an filius efficiatur ingratus quia monasteriuȝ intrauit. Re
spondeo non. vt. j. de sanctis. epis. §. nullam. τ. §. interdicimus. τ. C.
de episco. τ cleri. l. fina. §. hoc etiam τ dicto. c. non liceat.
¶ Queritur tertio an monasterium infamiam iuris vel facti de
leat τ videtur ꝙ sic. quia purgat omnem maculam. vt hic τ infamia
est macula. vt. C. de his qui not. infami. l. penultima. Tu dic ꝙ non
vt supra dixi. τ facit. C. de generali abolitione. l. indulgentia.
¶ Queritur quarto an monachus capite minutus esse dicatur.
Respondeo ꝙ sic. quia statum mutat. vt hic. τ. j. eodē. §. sancimus
τ facit institu. de capitu. diminu. in princi. τ. ff. de capi. diminu. l. ij.
¶ Queritur quinto an actiones monacho τ contra eum compe
tentes extinguantur τ postea restituantur ex edicto de capitis di
minutione. vt. ff. de capi. diminu. l. ij. Respondeo vt in glos. τ satis
clara est. τ dic vt notaui. j. c. §. illud quoq;. ¶ Queritur sexto in. §.
sancimus. in glo. vt. C. nunquid monasterium precium serui mona
chi facti domino reddere cogatur. Respondeo vt in glo. que clara
est. Preterea diuina gratia libertatem largitur τ ex pietate. ergo
precium nullum peti potest. argumē. j. de ecclesia. titu. §. Si autem
heres. τ. ff. de heredibus τ falcidia. §. si vero expressim. ¶ Queri
tur septimo in. §. cogitandum vero in glo. que incipit nudo verbo.
nunqd in iudicio monachus possit esse testis. τ respondeo vt in glo
sa que satis clara est. ¶ Queritur octauo nunquid monachus pro
monasterio vel contra monasterium possit ferre testimonium. Et
sm glos. videtur ꝙ non. vt. ff. de in ius voca. l. sed τ si. §. qui manu
mittitur. τ de rerum diui. l. in tantum. §. vniuersitatis. τ quod cuiuf
q; vniuer. l. sicut. Sed caue tibi quia glosa alibi. l. istas allegat in
contrarium. videlicet ꝙ monachus possit esse testis per dictas. ll.
vt notatur. ff. de testibus. l. idonei. Sed videndum est que glo. me
lius dicat. Credo indubitanter ꝙ glosa que est in lege idonei. me
lius dicat τ allego sic. quod est vniuersitatis non est singulorum. er
go singuli τ singulares persone vniuersitatis sunt extranee ab vni
uersitate,

uersitate. igitur vt quilibet admittendi sunt ad testimonium.

¶ Sed videtur ꝙ glo. ista posset sustineri ⁊ sic. Nam seruus vniuersitatis vel libertus nō est singulorum sed vniuersitatis. ergo participat cum vniuersitate ⁊ torquetur ⁊ testimonium perhibet pro singulis. ⁊ econtra sed non contra vniuersitatem. ergo qui participat cum vniuersitate non admittitur ad testimonium. ergo nec monachus. ¶ Sed tu dic ꝙ ideo ibi non admittitur seruus ⁊ monachus quia sunt persone ⁊ res vniuersitatis. sed libera persona que est de vniuersitate ⁊ non est res vniuersitatis admittitur ad testimonium. argumē. dictarum legum. veruntamen ad sustinendum glosam posses dicere ꝙ monachus est res collegij. quia seruo similis. vt. xij. q. j. non dicatis. ergo sicut seruus pro domino vel contra non admittitur ad testimonium. Ita nec monachus.

¶ Glosa tenet ꝙ admittendus est quia non inuenitur prohibitus. vt. ff. de testi. l. j. §. adhiberi. Tu dic ꝯm Odofredum ꝙ aut causa est monasterij aut vniuersitatis. ⁊ non singulorum aut est etiam singulorum. Primo casu pone exemplum in molendinis ⁊ aliis rebus ex quibus prouenit vtilitas in communi. ⁊ hoc casu singulares persone ad testimonium admittuntur. vt hic notatur. ⁊ dicto. §. vniuersitatis. ⁊ dicta. l. idonei. Secundo casu pone exemplum in pascuis ⁊ nemoribus ⁊ in predijs aratorijs ⁊ vineatis ex quibus vtilitas pertinet singulariter ad singulos. Et hoc casu singulares persone a testimonio repelluntur. ⁊ monachi per consequens quia vniuscuiusque vtilitas minueret. ⁊ ideo cuiusque causa potest dici esse ꝓpria. argumē. ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. ⁊ quando appel. sit l. j. §. in propria. ⁊ C. de testi. l. omnibus. ⁊ ff. e. l. aulius. Et de hoc notatur per Odofredum in. d. §. vniuersitatis. ¶ Queritur nono an monachus in causa alterius monachi ad testimonium admittatur. Et respondeo ꝯm glo. ꝙ sic. quia prohibitus nō inuenitur. Et quia monachus causam habere potest. vt. j. apud quos oportet mona. licet tanquam amico aliquantulum minus fidei habeatur. vt. C. e. l. eos. ⁊ ff. de testi. l. iij. circa prin. Et facit ꝙ scolaris pro scolari ⁊ contra scolarem socium in scolis ⁊ in hospitio possit ferre testimonium. de quo dic. vt notatur. C. de testibus. l. quoniam liberi.

¶ Queritur decimo quid de conuerso de monacha. Respondeo idem ꝙ in monacho. vt. j. eo. §. omnibus. ⁊ §. quecunque. ⁊ j. titu. proximo. §. quanta igitur. ¶ Queritur vndecimo. Nunquid canonicus cōcanonicū suum contra alium canonicum possit in testem inducere. Respondeo sic quia non est domesticus magis vni ꝙ alij. Et par affectionis causa suspitionem excludit. vt. ff. de ritu nup. l. penulti. §. j. ¶ Queritur duodecimo nunquid prelatus ecclesie possit ferre testimonium pro ecclesia sua alio agēte nomine ecclesie. Respondeo sic. vt extra de testi. c. insuper. Nec dicuntur isti ferre testimonium in propria causa. quia causa ecclesie non est causa singulorum. xij. q. ij. qui manumittitur. ⁊ dicto. §. vniuersitatis. ¶ Queritur decimotertio nunquid monachus vel canonicus possit esse iudex contra extraneum pro cōmonacho vel cōcanonico. Respōdeo ꝙ non. vt extra de offi. delega. c. cum. R. ⁊ argu. C. de indi. l. apertissimi. ⁊ dic. vt notatur de predictis. xiiij. q. ij. c. sap prudentia tua.

¶ Queritur decimoquarto an filius liberatur a patria potestate si pater vel ipse monachus efficiatur. Et videtur ꝙ non per locum a sufficienti partium enume. quia certi sunt casus quibus liberatur. vt institu. quibus mo. ius pa. pote. solui. per totum. Sed iste casus non est de illis. ergo non erit liberatus. vt. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. patre furioso. circa prin. ⁊ argu. ff. de actio. ⁊ obliga. l. obligationum fere. §. placet. E contra videtur ꝙ sit liberatus. quia monachus est sub obedientia ⁊ potestate abbatis. vt hic. ⁊ xviij. di. c. quācꝙ vbi de hoc. ⁊ xij. q. ij. non dicatis. Item omnia bona sua trāsfert vt monasterium. vt. j. eo. §. illud. ⁊ statum mutat. vt. s. eo. §. j. et §. sancimus ⁊ in iudicio esse non potest. vt. j. apud quos opor. mona. ergo cum in alterius sit potestate ⁊ statum mutet: liberatus esse videtur a patria potestate. vt institu. quibus modis ius patrie pote. solui. §. penultimo. ⁊ ff. de adop. l. ij. §. fina. ⁊ l. si pater in princi. Preterea quibus modis liberatur quis a curiali fortuna liberatur etiam a patria potestate. vt. C. de decurio. l. fina. lib. x. ⁊ j. constitutio que de digni. §. j. Sed monachus liberatur a curiali fortuna. vt. j. eo. §. si vero relinquens. ⁊ j. de sanctis. epis. §. sed neque curiales. ergo ⁊ a patria potestate. ¶ Itē monachus a potestate dominica liberatur. vt. s. eo. §. sancimus. ⁊ §. sequen. ergo multo magis a paterna. ⁊ hec est ipsa veritas. ⁊ notatur. ff. de minoribus. l. si ex causa §. papinianus. Et per Ber. ⁊ Innocen. extra de eta. et qualita. c. indecorum. Alij dicunt ꝙ remanet in potestate. sicut etiam filiafamilias cōiugata que viro suo debet esse obsequiosa. vt. ff. de ope. liber. l. si quis. §. iudicum. ⁊ l. sicut. ⁊ tamen remanet in potestate. vt. C. de colla. l. filie; licet ⁊ de condi. inser. l. si vxor. Hec lex non placet.

¶ Queritur decimoquinto nunquid abbas iurisdictionem habeat inter monachos. Et dic vt habetur ⁊ notatur per Ber. ⁊ Innocen. extra de offi. ordi. c. quanta deuotio. ⁊ ij. q. j. c. nemo episcopus. ¶ Queritur decimosexto nunquid de his que in vniuersitate vel collegio aguntur. possit quilibet inibi existēs in iudicio ferre testimonium. Respondeo sic argumen. C. de repu. l. cōsensu. §. fuis ⁊ de adulte. l. in adulterij. ⁊ ad legem cornel. de sicca. l. fina. ⁊ extra de probatio. c. tertio loco. ¶ Queritur decimoseptimo quid si vniuersitas personali actione ad debitum conueniatur. ⁊ in communi nihil habet: an singularis persona de vniuersitate ad testimonium admittitur. Et videtur ꝙ sic vt hic ⁊ supra plenius dictum est. Sed tu dic ꝙ non quia oportebit collectam imponere: vt in communi aliquid habeant. ⁊ ex ea pecunia soluere possint. vt. ff. quod cuiusque vniuersi. l. j. §. quibus. vbi de hoc. ⁊ sic patrimonium vniuscuiusque minueretur. ⁊ in propria causa testificari quisque videretur. ⁊ ad hoc facit dicta. l. in concedendo. ⁊ dicto. §. in propria. ⁊ extra de testibus c. insuper statuimus. ⁊ c. cum nuncius. ⁊ c. tuus. ⁊ c. nuper.

Siquis autem forte semel.

Lectionem presentem vsque ad §. ordinationem. diuide in partes sex. Primo prohibetur monachus monasterium relinquere: ⁊ ad priuatam vitam se deducere. Secundo dicitur ꝙ ingressi monasteria ipso ingressu se ⁊ sua dedicāt deo. liberis legitima portione seruata ⁊ vxori dote ⁊ lucro nuptiali. Tertio extensio precedentium. Quarto prohibetur monachus monasterium relinquere ⁊ ad militiam se transferre. Quinto prohibetur monasterium relinquere ⁊ ad aliud monasterium se transferre. Sexto prohibetur monasterium relinquere ⁊ ad nuptias peruenire. Secunda pars incipit in. §. illud quoque. Tertia in. §. in omnibus. Quarta in. §. si vero relinquens. Quinta in. §. si vero relinquens. Sexta in. §. si quis autē monasticā. ¶ Casus breuis. Monachus monasterium ingressus monasterium relinquere non debet ex aliqua causa quia ipso ingressu se ⁊ sua deo legitime dedicauit. liberis legitima portione seruata. ac vxori dote ⁊ lucro nuptiali. alia eorum substantia apud monasterium perpetuo remanente. ⁊ hoc dicit vsque ad. §. ordinationem.

¶ Nota primo in. §. illud ꝙ ad ordinationem monachi est necessarium ꝙ monachus seculo renunciet. ¶ Nota secūdo ꝙ monachus de iure ciuili potest vxorem relinquere. vt in. §. si autem vxorem. ⁊ j. de nup. §. ꝯm occasionem. vbi de hoc. ¶ Nota tertio ꝙ monachus pro mortuo habetur. ¶ Nota quarto in. §. si vero relinquēs ꝙ qui bonum spernit dignus est vt suscipiat malum. ¶ Nota quinto in §. sequenti si vero relinquens contra inconstantiam ⁊ contra scolares vagos. ¶ Nota sexto in. §. si quis autem ꝙ cantores ⁊ lectores de iure ciuili possunt nuptias celebrare ⁊ alij omnes prohibentur. ¶ Nota septimo ꝙ ex. §. illud quoque sumitur auť. ingressi monasteria posita super. l. generalis. C. de sacrosan. eccl. ⁊ auť. nunc autem. posita super. l. si quis autem presbyter. C. de episco. ⁊ clericis. Item ex. §. si quis autem monachi. sumitur pars illius auť. Sed neque curialem ibi sed si post clericatus posite. C. de episco. ⁊ cle. super. l. officialem. Item pars illius auť. multomagis que est super. l. eum qui. C. de episco. ⁊ cleri. ¶ Expone litteram. si quis autem semel forte dedicatus ecclesie vel monasterio discedere voluerit idest voluntarie discesserit intrabunt res idest quas contulit in monasterium expresse vel tacite illud quoque suis. scilicet rebus ingredientem nāque. i. seculo renunciantem expresse vel tacite simul cum persona sua habuerit. i. ingressus monasterium iam. i. ante ingressum monasterij eum ingredientem monasterium abrenuncians seculo ⁊ pro prius. ⁊ facit extra de regulari. c. consulti. vbi de hoc. ⁊ xxvij. q. ij. c. desponsatam. ⁊ extra de regula. c. j. ⁊ ij. libro sexto. quatenus totum idest tota quarta. cum nihil ocderit eis. Et dos. nunc responder. si vero relinquens vbi. i. in quo monasterio competens. i. decens requirentis. ⁊ facit. xij. q. j. c. scimus nos. ⁊ hoc idest hanc inconstantiam. ordinationem in minoribꝰ ordinibus. qui gradus modis omnibus etiam si non sunt monachi ⁊ priuatos. idest non miles.

¶ Opponitur primo ad. §. si quis autem semel. In eo quod dicitur ꝙ res eius remanent apud monasterium in totum. immo videtur ꝙ vsufruc. retineat. vt. xii. q. vj. de lapsis. ¶ Solutio vsufructū habet. vt ibi. sed proprietatem non vt hic. Vel dic aut reliquit culpa sua. ⁊ tunc nihil retinet vt hic. aut sine culpa. ⁊ tunc retinet vsumfructum vt ibi. hec solutio satis est bona vel dic vt notatur. j. proximo. §. ¶ Opponitur secundo ꝙ mittendus sit in aliud monasterium cum rebus postea quesitis. Solu. ⁊ dic vt notatur. j. eo. §. si vero relinquēs. ⁊ vt nota. ⁊ dixi. s. e. §. si vero seruitij. ¶ Opponitur tertio ꝙ curie sit dandus. vt. j. de san. epis. §. sed neque curialem. Solutio aut semel reliquit ⁊ tunc in aliud monasterium mittēdus est. aut bis fugit. ⁊ tunc curie dandus est licet nulli fortune prius fuerit subiectus. vt dicto. §. sed neque curialem. et dic vt notatur. C. de epis. ⁊ cleri. auť. sed neque curialem. ¶ Opponitur quarto ad. §. illud quoque in eo quod dicitur. Et non erit dominus ⁊c. Immo videtur ꝙ dominus remaneat. vt. j. de san. episco. §. si qua mulier.

¶ Solu. vt hic not. ⁊ in auť. si qua mulier. C. de sacrosan. eccl. ⁊ j. de sanctis. epis. §. si qua mulier. Tu dic ꝙ licet inter filios diuidere possit. non tamen propterea remanet dominꝰ quia arbiter ⁊ iudex

diuidunt ⁊ non sunt domini. ¶ Opponitur quinto ꝙ liberi etiam vltra legitimam portionem percipere debeant. vt.j.vt nulli iudi. §.ad alteram.⁊.§.quia vero.Solu.vt in glosa.hic ⁊ in auť.ingressi. ¶ Opponitur sexto ꝙ monachi possunt testari.vt.C.de sacrosan.eccle.l.generali.⁊.l.si quis presbyter.Solu.hoc corrigit.

¶ Opponitur septimo ꝙ ingrediens monasterium non efficiatur statim monachus.nec desinat esse dominus nisi seculo renunciauerit.vt.j.e.ver.si autem.⁊.§.si vero relinquens.Solu.quod hic dicitur determinatur ibi. ¶ Opponitur octauo ad.§.si autem vxor.vt xxiiij.q.ij.§.quia vbi dicitur ꝙ coniugati sine consensu alterius cōtinentiam profiteri non possunt.Solu.vt hic ⁊.j.de nup.§.fm occasionem. Et nota extra de conuersi.coniuga.c.ex publico.⁊.c.j.⁊ dic vt ibi notatur. ¶ Opponitur nono ad.§.si vero relinquens.et dic vt dixi.ff.eo.§.si vero seruitij.⁊.§.si quis autem semel.⁊ vt hic notatur. ¶ Quero in.§.si quis autem forte semel.in glo.que incipit idem est in alijs quid de alijs clericis qui bona transferunt in ecclesiam ⁊ se ⁊ sua deo dedicant ⁊ seculo renunciant. Respondeo fm glo.idem ꝙ in monachis.vt.C.de epis.⁊ cle.l.fi.§.hoc etiam ⁊ hoc notatur in glo.⁊ in auť.ingressi. ¶ Queritur secundo in eadē glosa quid si non valuit monachatio.vel quia vxorem haberet que non consensit.vel alia ratione. Nunquid res in monasterio remanent. Respondet glo.distinguendo.aut vtrunq3 est expressum:aut alterum expressum ⁊ alterum tacitum.⁊ dic vt hic in glo.no.⁊ idem no. licet breuiter in auť.ingressi. Tu dic aut culpa sua interuenit vel sciētia aut non. Primo casu remanent penes monasteriū.arg.C.de inces.nup.l.qui contra legē.⁊.ff.de condi.ob causam.l.ij.⁊.l.auunculo de condi.sine causa.⁊ insti.de nup.§.si aduersus.⁊.ff.de ritu nup.l. inceste. Secundo casu si non valet monachatio non remanet bonorum dedicatio.arg.C.de inge.ma.l.j.licet vtrūq3 fuerit expressum. ⁊ ad hoc optime facit.C.de condi.ob cau.l.prima.vbi vtrūq3 fuit expressum.⁊ tamen non preiudicat in dote ⁊ donatione licet non valeat principale.⁊ maxime quia conditio tacita inesse videtur.vt dicta.l.j.C.de conditio.ob cau.⁊ arg.ff.de condi.ob cau.l.j.§.j.cū cōcordan.⁊ extra de conditi.appo.in despon.c.fi. Et hec est ip fauoritas.alis sequeretur absurdū:⁊ magna iniquitas quia alis daturus non erat.⁊ hoc est verisimile quia tacite cum persona sua sequitur dedicatio bonorum.vt hic ⁊ arg.C.de pactis inter emp.⁊ vendi.l. cum te.⁊ quia egestate laboret qui prius erat diues.quod esse non debet.argu.j.de exhiben.reis.§.quoniam vero.⁊.§.seq.cum cōcordan.⁊ quia ecclesia cultrix ⁊ altrix iusticie non patitur contra iusticiam aliquid fieri in se vel in alterum.vt decima collatione de aliena.feu.§.inde potest.⁊ extra de dona.c.per tuas.⁊ de hoc notatur. extra de cler.coniuga.c.iij. ¶ Queritur tertio in eadem glo.nūqd nomine earum rerum monasterium conueniatur. Et fm glos.dic ꝙ tanquam successor non conuenitur:licet omnia bona sua in monasterium contulerit.vt.ff.de iure do.l.mulier bona.⁊ institu.de acqui. per arroga.§.fi. Sed ratione possessionis reali actione conuenietur.⁊ vt quilibet.vt.ff.ad exhiben.l.de eo.§.fi.⁊ si quadrupe.pauper.fecis.dica.l.i.§.fi.⁊ de nora.l.penul.§.fi.⁊ de hoc dic.vt.j.proximo no. ¶ Queritur quarto in eadem glos.nunquid monachus an monasterium personalibus actionibus cōuenietur. Et primo glo. dicit ꝙ monachus est conueniendus ⁊ non monasteriū.vt.j.apud quos oportet monachos.⁊ idem notatur.ff.eod.§.i.in glo.que sit. Postea dicit glo.vel dic vt notatur in auť.ingressi.vbi dicitur ꝙ monasterium tenetur tanquam successor nō instar capite minuti.⁊ idem notatur in auť.si qua mulier vbi dicitur ꝙ monasterium tenetur tāquam successor monachi quasi semimortui.quod dic vt ibi notatur. Sed si monachus conueniatur inde resultare videtur magna iniquitas.quia monachus nihil habet.quomodo ergo tenebitur. vt notatur.j.de non alie.§.si autem creditor. Sed potes dicere ꝙ monasterium reuocatoria actione conuenietur.quasi in fraudē3 creditorum factum fuerit que presumitur.vt.ff.que in frau.credito.l. omnes.§.lucius. Sed glo.alibi distinguit aut contulit in monasterium omnia bona sua aut res singulares.vt.ff.de pecu.lega.l.si peculium in glo.non expectata. ¶ Quam distinctionem Dynus dominus meus reprobat.ff.de pecu.lega.l.stichus habet.⁊ tenet glo. que sunt in dicta auť.igressi.⁊ auť.si qua mulier. Sed tu teneas primā3 opinio.huius glo.⁊ glo.ff.e.§.j.quia monachus obligatus remanet.ergo non habet successorem.⁊ hoc patet quia cōuenitur.vt dicto titulo. Apud quos oportet mona.⁊.j.de sanctis.epis.§.si quādo.auten.causa.⁊.§.monachis.⁊.§.sportularum ⁊ quia viuus ⁊ loco viuentis habetur ⁊ ideo non habet heredē.vt.C.de capti.⁊ postli.reuer.l.nec nos.⁊.ff.de here.vendi.l.j.cum similibus. Nam certū est ꝙ obligatio durat in eius personam ergo non habetur pro mortuo.quia in ossibus homine mortuo non remanet.vt.ff.ad macedo. l.creditorem.cum si.hinc est ꝙ fiscus cum loco successoris debitoris habetur:desinit esse obligatus debitor.nec postea potest conueniri.vt.ff.de fideiuss.l.si debitori.⁊.C.de sen.pas.si debitor cum si. ⁊ de hoc notatur.ff.de iure fisci.l.iij.§.cum in causa. Et notaui.C. de here.institu.l.quotiens. Sed monachus conuenitur vt dixi modo.ergo remanet obligatus.⁊ adde quod notaui.j.vt null.iudi.§. ⁊ hoc vero iubemus in questione disputata. ¶ Queritur quinto in glo.que incipit:poterit ergo. Nūquid monachus potest sibi vel vsufructus nomine vel proprietatis aliquid seruare.⁊ videtur ꝙ sic. Si ante ingressum monasterij sibi reseruauit vt hic in princip. huius.§. Sed tu dic contra fm glos.quia nihil retinere potest vt hic sequitur.⁊ quia hic dicitur ꝙ vti potest quo voluerit modo.s.in alios ⁊ non in se.⁊ dic vt notatur.ff.de vsu ⁊ habi.l.per seruum.§.j. Et facit quod notatur.ff.de adoptio.l.si pater.in princ. Nam monachus fieri non potest sub hac conditione vt aliquid sibi retineat quia illa conditio est contra substantiā3 monachatus.nec papa potest dispensare.vt extra de statu mona.cum ad monasterium ad fi.⁊ notatur extra de condi.appo.in despō.c.fi.⁊.xxxij.q.ij.c.solet queri.⁊.j.q.ij.si quis propter.⁊ de hoc notatur.ff.ad trebel.l.lucius.§. tres heredes.vel dic ⁊ forte melius aut est certum ꝙ voluit omnino ⁊ in omni casu esse monachus.aut est certum ꝙ nullo modo voluit aliquo modo esse.aut est dubium. Primo casu valet monachatio licet non valeat retentio bonorum.argumē3.ff.de libe.⁊ posthu.l.si ita.§.regula.⁊ de heredi.institué.l.quotiens.§.si quis ita.⁊.l.si ita quis heres. Secundo ⁊ tertio casu dic vt supra dixi.

¶ Queritur sexto in eadē3 glosa nunquid monachus monasteriū intrando rumpat testamentum. Responde vt hic notatur.⁊ in auť. si qua mulier.⁊.j.de sanctis.epis.§.si qua mulier.vel dic aut ante ingressum testamentum fecit aut aliam vltimam voluntatem. Primo casu aut extraneum heredem instituit aut filium. Siquidem testatum est ⁊ extraneum heredem instituit si monasterio nihil reliquit testamētum rumpitur.alis nō.s.si institutionis iure aliquid reliquit ei quia monasterium exequatur filio.vt in.§.sed hoc presenti. Sin autem filium instituit.dic vt notatur in auť.si qua mulier. Si vero fecit aliam vltimam voluntatem eo casu non rumpitur. vt.ff.de iure codicil.l.si quis cum testamentum.⁊.l.ab intestato.⁊.l.penulti.et C.de codicil.l.j.⁊ hoc in glo. ¶ Tu dic et forte melius ꝙ aut dedicauit se ⁊ sua aut se tantum. Primo casu testamentum rumpitur cū capitis diminutione.tum quia dominiū rerum in monasteriū translatum est.tum quia monasterium hoc casu filio exequatur.⁊ dic vt notatur in auť.si qua mulier. Secundo casu aut seculo renunciauit ⁊ professionem statim fecit.aut ex interuallo. Si quidē statim:tūc non rūpitur testamentum quia pro mortuo habetur quo ad bona.⁊ monasteriū3 non exequetur filio.si monachus non vult.vt dicto.§. si hoc presenti.⁊ velle non videtur ex quo bona non dedicauit monasterio.si vero ex interuallo:tunc etiam testamentum non rumpitur ex quo bona non dedicauit monasterio.vt hic ⁊ dicto.§.sed hoc presenti.⁊.j.e.§.sin autem.aut nihil.et.§.si vero relinquens. ¶ Queritur septimo in glo.que incipit sed videtur quid si ingrediatur aliquis causa orationis vel probationis. Respondeo vt hic notatur in glo.⁊ in auť.ingressi. ¶ Queritur octauo quid si ecclesiam secularem vel capellam vel plebem vel similem intret. Respōdeo vt hic in glo.no.⁊ in auť.ingressi.vel dic vt supra dixi.aut seculo renūciauit et se et sua dedicauit aut non. ¶ Queritur nono nūquid dispositio parentis inter filios sit testamentum vel alia vltima voluntas an nō.⁊ dic vt hic notatur.⁊ in auť.si qua mulier.⁊.j.de sanctis.epi. §.si qua mulier. Sed vt credo dic fm Placētinum ꝙ testamentum non est quia non remanet dominus vlterius vllo modo vt hic:⁊ dic ꝙ filius legitimam portionem et portionem quam pater ei in diuisione dare voluit capiet magis a lege ꝙ a patre.vt.j.proximo.§.si vero.⁊ in dicto.§.si qua mulier. Nam lex ibi gratiam patri facit.vt possit diuidere inter filios quod pater facit tanquam minister legis sicut arbiter et iudex. ¶ Preterea parens ante ingressum testari potest. Postea non:quia pro mortuo habetur quo ad ius testandi.et ꝙ talis diuisio non sit testamentum facit bene.ff.familie herciscunde.l.si filia.§.si pater. ¶ Queritur decimo an seculi renunciatio sit de substantia. Respondeo dic de iure ciuili.vt.j.§. sin autem.aut nihil.et.§.si vero relinquens. Sed hodie non est de substantia:quia sufficit ꝙ professio fiat expresse vel tacite.vt extra de regularibus.c.secundo libro sexto.

¶ Queritur vndecimo.an portio que liberis debetur statim post ingressum parentis peti possit. Et glosa tenet hic ꝙ sic.⁊ dic vt in gl. Sed glosa que est in auť.si qua mulier. Recitat duas opiniones:nec firmat pedem.et idem facit glosa que est in.§.si qua mulier. Tu autem teneas hanc glosam tanquam verum veriorem ⁊ equiorem vt statim peti possit. Et est argumen.j.eod. §.si autem vxorem.vbi statim post ingressum dos mulieri seruatur.et ex morte pactum.sic.C.de episco.⁊ cleri.l.deo nobis.§.j.ergo ⁊ eadem ratione ⁊ liberis seruabitur legitima.

¶ Preterea pro mortuo habetur quo ad bona.vt hic.ergo filij petent statim legitimam portionem.que loco alimentorum surrogatur.sed alimenta eis debentur.vt.C.de alen.lib.per totum.cū similibus.⁊ difficile erit a monasterio exigere.ergo equum est ꝙ statim

statim petere possint. ¶ Nō obstat.j.vt liceat ma.⁊ auie.§.quiaue ro ex consensu.quia ibi filius distulit petere ex voluntate non ex ne cessitate. Nam si ab initio petere voluisset potuisset. ¶ Queritur duodecimo.nunquid monachus statim post ingressum monasterij pꝛebendas ⁊ beneficia perdat:respondeo non ⁊ nisi seculo renun ciet expresse vel tacite vt.j.e.§.finaliter nihil ⁊.§.si vero relinquēs ⁊ extra de regula.c.statuimus.⁊.xvij.q.ij.c. desponsatam . Et est casus hodie extra de regula ca.beneficium li.vj. ¶ Queritur deci mo tertio an monachus ante professionem.⁊ priusq̄ seculo renun ciet:⁊ infra tempus probationis existens possit condere testamen tum post ingressum monasterij.respondeo sic vt ex pꝛedictis mani feste apparet.

Oꝛdinationem. ¶ Casus breuis vsq̄ ad finem ti tuli. Abbas eligendus ⁊ oꝛdinan dus est optimus meritis ⁊ virtute:⁊ nō ex oꝛdine vel tempoꝛe .his obtinentibus generaliter in omnibus. vltimo pꝛecipit diuulgari. Litteram expone oꝛdinationem fieri monachoꝛum .idest vt ipsi mo nachi certo oꝛdine seu titulo ab eis obseruato eligant.forte vt di citur infra de defen.ciui.§.interiꝫ qui post pꝛimum est etate vel oꝛ dine ingrediendi monasterium vt.ff.de decu.l.honoꝛes . in pꝛinci pio omnino.idest semper tempus maius.i. q꞉ sit antiquioꝛ ⁊ senioꝛ dimittere secundum hanc litteram verbum inclinari.quod infra ē. pꝛopꝛie stat pro amittere.⁊ pro amicitie .quecunq̄ tamen pꝛius .i. ante huius constitutionis compositioneꝫ.hec omnia scꝫ.communia quia has sacras regula nostra sequitur lex in spiritualibus ⁊ nō in tempoꝛalibus.nisi in terris ecclesie.vt habetur ⁊ notatur extra de noui operis nuncia.c.j.⁊.x.di.c.constitutiones pꝛincipum.⁊ extra de testa.cum omnes ⁊ de iureiuran.c.licet. ¶ Nota pꝛimo ꝙ oꝛdo seruandus non est in dignitatibus. ¶ Nota secundo ꝙ non est ho noꝛandum tempus siue etas in electione ad dignitates . ¶ Nota tertio ꝙ homines honoꝛandi sunt secundum meritum ⁊ virtutem. ¶ Nota quarto ꝙ abbas eligendus est optimus meritis ⁊ virtu te. ¶ Nota quinto oꝛdinem subiectionis. ¶ Nota sexto ꝙ lex se quitur sacras regulas. ¶ Opponit̄ pꝛimo ꝙ oꝛdo seruādus sit vt s.de here.⁊ falci.§.inoꝛdinatuꝫ.Solo hic lex iubet oꝛdinē nō ser uari.ibi vero iubet seruari.⁊ sic patet ꝙ hic ⁊ ibi est certa legis dispoſi tio.⁊ ideo in vnoquoq̄ casu seruanda est.vt.ff.de solutio.l.nec eniꝫ ⁊.d.§.inoꝛdinatum.cum similibus. ¶ Opponitur secundo ꝙ epi scopus non eligat sed monachi vt.j.de sanctis.episco . §.iubemus. Solutio quod hic dicitur ibi corrigitur. ¶ Opponitur tertio ꝙ tempus.idest senectus non impediat oꝛdinandum.vt.vij.q.i.c.pe tisti. Solutio pꝛomotum non impedit vt ibi.sed pꝛomouendum:sic vt hic vel dic ꝙ non impedit sed non pꝛefert. ¶ Opponitur quar to ꝙ pꝛomouendum impedit senectus.vt.xlv.di.c. archidiaconi. Solutio aut est in senio.⁊ impeditur vt ibi:aut est senex.⁊ tunc non est eligendus ex etate solū vt hic. Sed si alias est idoneus meritis ⁊ scientia tunc eligi potest vt ibi colligitur.⁊ notatur. ¶ Opponi tur quinto ꝙ senioꝛes pꝛeponendi sunt minoꝛibus vt.lxi.di.c. sta tuimus. Solutio ibi in electione:hic in dignitate. ¶ Opponitur sexto ꝙ pꝛius oꝛdinati debeant pꝛeferri.lxxv.di.c.si. Solutio in honoꝛibus pꝛeferuntur sed non in dignitate.vt ibi notat̄. ¶ Op ponitur septimo ꝙ semper senectus sit veneranda.vt.ff.de iure im mu.l.semper cum concoꝛdan. Solutio in pꝛomouendis ad pꝛelatu ram vel dignitatem pꝛeferuntur optimi ⁊ dignioꝛes meritis ⁊ scien tia ⁊ non senioꝛes vt hic ⁊ dicta.l.potioꝛis.sed inter iaꝫ pꝛomotos vel cum de pꝛomotione non queritur pꝛeferuntur senioꝛes seu pꝛius pꝛomoti in assumendo pꝛioꝛem gradum in aliquibus aliis honoꝛi bus vt in locutionibus sessionibus actionibus scripturis ⁊ elemo sinis ⁊ similibus.vt ibi ⁊.j.de questo.§.ij.⁊.ff.de albo.scri.l.j.⁊.ij.⁊ de hoc notaui.C.de offi.pꝛefecti vrbis.l.pꝛimicerius:⁊ dicta.l.sem per.ff.de iureiur.⁊ notatur.lxj.di.c.statuimus. ¶ Opponitur oc tauo.ꝙ lex non sequatur sacras regulas.vt.j.titulo pꝛoximo in pꝛi ci.⁊ extra de noui ope.nuncia.ca.j. Solutio vt hic notaui in exposi tione littere. ¶ Argumentum est hic sm gl. pꝛo nouis doctoꝛibus sed dic ꝙ nouis doctoꝛibus honoꝛ est exhibēdus si periti sunt. alias valde iniquum esset ⁊ absurdum vt imperiti magistris. noui anti quis.rudes pꝛeferantur emeritis vt.lxj.di.c.statuimus circa pꝛin cipium. ¶ Queritur pꝛimo quid si eligatur bonus in abbatem. tamen est melioꝛ in ecclesia.nunquid viciabitur electio. respondeo non vt notatur.viij.q.j.c.licet ergo. ¶ Queritur secundo nunquid in electione habenda est ratio impotentie.respondeo sic.vt dicto.c. archidiaconus ⁊ hic cum similibus. ¶ Queritur tertio an in ele ctione habenda sit ratio diuitiarum.vel nobilitatis . sicut habetur ratio dignitatis.respondeo non. Sed meriti ⁊ virtutis ⁊ bone vite vt.s.e.§.hunc autem. Sed omnibus aliis concurrentibus pꝛo no bilibus pꝛesumitur.vt.xj.di.c.illud autem vbi de hoc.⁊ extra de ap pellatio.constitutus. Et ibi notatur.

¶ Quomodo opoꝛteat episcopos ⁊ reliquos clericos ad oꝛdina tionem deduci.

¶ Rubrice huius cōtinuatio ad pꝛecedentia fieri pōt.⁊ sic. superi⁹ de clericis ⁊ monachis dictum est.vt in titulo vt determinatus sit numerus clericoꝛuꝫ.⁊ in titulo de monachis sequit̄ videre de epis qui pꝛesunt clericis ⁊ monachis ⁊ eoꝛum oꝛdinatione ⁊ clericoꝛum ⁊ de expensis ecclesiarum.

Parima quideꝫ in omnibus.

¶ Diuide titulum in partes tres:pꝛimo de oꝛdi natione episcopoꝛum:⁊ vita eoꝛum. Secundo de oꝛdinatione clericoꝛum. Tertio de expensis eccle siaꝝ. Secunda pars incipit in.§.hec de deo ama bilibus. Tertia in.§.sed neq̄ effusas. Itē subdiuide lectioneꝫ pꝛe senteꝫ vsq̄ ad.§.⁊ illud in partes sex pꝛimo administrationū ⁊ iuris ditionum distinctio.⁊ intentio iustiniani. Secundo enumeratio ca suum impedientium electionem episcopi. Tertio quedam necessa ria ad oꝛdinationem episcopi. Quarto pene impositio contra faci entibus. Quinto redittur ad tertiam partem. Sexto contradicto re apparente qualiter ad oꝛdinationem procedi debeat. Secunda pars incipit in.§.sancimus. Tertia in.§.sed etiam. Quarta in.§. ⁊ hēc. Quinta in.§.opoꝛtet. Sexta in.§.si quis autem . ¶ Casus breuis vsq̄ ad.§.⁊ illud. Administrationes ⁊ iurisditiōes pape et pꝛincipis distincte sunt. Episcopus oꝛdinādus est honestus ⁊ glo ria fruens bona.eruditus verbo ⁊ opere:⁊ coꝛpoꝛis sapientia con tradictoꝛe nullo apparente. pena contra facientibus imminente : ⁊ hoc dicit vsq̄ ad.§.⁊ illud. Litteram expone . maxima quidem in omnibus.idest inter omnia.⁊ punctabis post dictionem in omnib⁹ vel lege coniunctiꝫ in omnibus hominibus:⁊ subaudi. idest apud omnes homines.hoc auteꝫ humanis.idest in omnibus que spectāt ad statum ⁊ vtilitatem rei publice.ex vno eodemq̄ pꝛincipio.idest a deo pꝛincipiante; vtrunq̄.vel dic.idest tempoꝛe.ideoq̄ idest quia sacerdotium ⁊ imperium humanam exoꝛnant vitam.humano ergo iurisditionē habet imperatoꝛ de omnibus que spectant ad statū rei publice.sancimus igitur.idest quia sacras regulas volumus obser uare.⁊ facit.xxiij.di.⁊ sequenti.nouella etate.idest triginta quinq̄ annoꝛum.vt.j.de sanctis.epis.§.sed neq̄ curialeꝫ.lnpe⁹ facit.xxviij. di.c.de syracusane.⁊ sequenti.⁊ neq̄ vxoꝛi alie facit.xxvi.di.c.i.ij.⁊ iij.⁊.iiij.neq̄ filios facit.xxviij.ut.dicto.ca.de syracusane. ⁊ dic vt ibi notatur.in glo.que incipit.idest pꝛincipium. Alioquin.idest cō tra pꝛedictam foꝛmam egit.idest qui pꝛeter dictam foꝛmaꝫ affectaue rit episcopatum.⁊ ipse scilicet oꝛdinatus cadet aliis repellitur.cum oꝛdinandum. Sed neq̄ ineruditus pꝛius aliter idest antequam eli gatur in episcopum renouamus.idest confirmamus.⁊ hoc testimo nium deponens.i.faciens anime sue .idest bone vite ⁊ honestatis.
¶ Nota pꝛimo ꝙ iurisditiones pape ⁊ pꝛincipis distincte sunt.
¶ Nota secundo ꝙ non debet quis falcem imponere in messem al terius:⁊ alterius iurisditionem vsurpare. ¶ Nota tertio differen tiaꝫ inter spiritualia ⁊ tempoꝛalia. ¶ Nota quarto ꝙ ideꝫ semper initium sumendum est. ¶ Nota quinto bene autem vniuersa geri tur ⁊c. ¶ Nota sexto in.§.sancimus ꝙ per omnia sequi debem⁹ sa cras regulas. ¶ Nota septimo necessaria ⁊ substātialia in electio ne episcopi. ¶ Nota octauo ꝙ filij nati ex damnato coitu sunt le gi odibiles. ¶ Opponitur pꝛimo in pꝛincipio huius tituli. ꝙ im perium non a deo sed a pplo romano datum fuit. Solutio. vt nota tur in glosa. ¶ Opponitur secundo ꝙ sacerdotium ⁊ imperium non eodem pꝛincipio processerunt.sed sacerdotiuꝫ pꝛius oꝛdine na scentium obseruato.quia ecclesia semper mater est imperij.vt. s.vt determinatus sit numerus cle.§.j.⁊.C.de sacrosan .eccle.l. decreui mus. Solutio vt notatur in glo. ¶ Opponitur tertio ꝙ non mul tum differunt ab alterutro sacerdotium ⁊ imperium.vt j.titulo pꝛo ximo.§.si minus. Solutio quo ad pꝛiuilegium non multum diffe runt vt ibi. Sed quo ad administrationem ⁊ iurisditioneꝫ differūt vt hic. ¶ Opponitur quarto ꝙ imperatoꝛ de oꝛdinatione episco pi intromittere se non debet cum sit res spiritualis:⁊ ad eum non p tineat.vt.s.in pꝛincipio huius tituli . Solutio; sm gl.ꝙ non inue niendo de nouo vel constituendo hoc facit. vel dic ꝙ auctoꝛitate ⁊ consensu pape hoc facit.vel dic ꝙ nul faciendo statum ⁊ vtilitatem reipublice tuetur quod facere potest ⁊ debet vt.s.circa pꝛincipium ibi imperium ⁊c.⁊ ibi notatur in glo.vel dic quarto ⁊ foꝛte melius ꝙ pꝛinceps tempoꝛe earum legum iurisditionem vtranq̄ habebat sed non administrationem in spiritualibus vt notatur.lxiij. di.aga to.⁊ per inno.extra de maio.⁊ obedien.c.ij. ¶ Opponitur quinto ꝙ dignitatum cuiusq̄ oꝛdinis ecclesiastici institutio ad romanam spectet ecclesiaꝫ.vt.xxij.di.c.oēs. in pꝛin.⁊.xcvi.di.c.cum ad verus Solutio vt supra pꝛoximo dixi. ¶ Opponitur sexto ꝙ mundus non regatur ex his duobus.sed naturali iure ⁊ moꝛibus.vt di .j.c. j. Solutio his duobus regitur tanq̄ autoꝛibus . vt . xcvj .distinc. c.duo .illis tanq̄ instrumentis. vt ibi notatur. ¶ Opponitur se ptimo ad.§. Et neq̄ ex officiali de.§.curialem. Solutio. vt nota tur in glo. ¶ Opponitur octauo ad.§.neq̄ ex idiota de.§.damus

j. de sanctis. episco. Solutio ex necessitate potest eligi. vt ibi alias
non. vt hic. & de iure canonico dic vt notatur. xj. distinctio. c. sicut.
& xxxvj. distinctio. capitu. i. ¶ Opponitur nono ad. §. Sed neque
de. §. S. c. Et neque vxori. Solutio duobus modis vt in gl. ij. placet.
vt. xxviij. di. c. de syracusane. vbi de hoc. ¶ Queritur primo quot
sunt capitula circa ęstum. & dic vt nota. hic in. §. sancimus. igitur.
in glo. que dixit: & facit. xxv. di. c. vnum orarium. & xxiij. di. c. ij.
¶ Queritur secundo an eodem tempore possint esse duo apostoli
ci respondeo non. quia vna est catholica ecclesia: & vnum caput. & dic
vt notatur. vij. q. j. c. non autem. ¶ Queritur tertio an eodem tem
pore possint esse duo imperatores. Et glosa dicit ꝙ nõ. & de hoc no
tatur dicto. c. non autem & vij. q. j. in apibus. & extra. de electi. c. ve
nerabilem. ¶ Preterea imperator est dominus mundi vt in. l. de-
precatio. ff. ad. l. ro. de iactu. & lxiij. di. c. adrianus. Sed eiusdem rei
dominium duo insolidum habere non possunt vt. ff. de castren. pe-
cu. l. hereditate. §. pater. cum similibus ergo &c. ¶ Queritur quar
to an imperium ex electione vel successione procedat. de hoc habe-
tur & notatur. xxiij. di. in nomine domini ver. saluo debito. & viij. q.
j. moyses. ¶ Queritur quinto quis olim creabat imperatorem.
respondetur ꝙ exercitus romanorum. vel deus vt notatur. x. di. c.
quoniam. & xxvj. di. c. nunquam. & facit. j. de instrumento. cau. §. qa
igitur & C. de leg. & consti. l. digna vox. & de veteri iure enucle. l. j. in
principio. ¶ Queritur sexto dominia: & dominationes & regna vn
de processerunt respondeo secundum innocen. a deo nam domini est terra
& plenitudo eius orbis terrarum: & vniuersi qui habitant in eo. & ip
se deus huiusmodi vniuersa subiecit dominio rationalis creature.
vt notatur per eum extra de voto & voti redem. c. quod super.
¶ Queritur septimo an donatio facta pape siluestro ab imperato
re constantino. de qua mentio habetur. xxj. di. c. nunquam. & c. con-
stantinus. & c. vtile. & c. sequenti. & xij. q. j. c. futuram ecclesiam va-
luerit & tenuerit de iure. Et dic vt notatur. in glo. que satis clara ẽ.
¶ Queritur octauo an iurisditiones sint distincte an vna. Et pri
mo videtur ꝙ sint distincte. vt hic. & xxvj. di. c. duo & c. si imperator
Et. ff. ad le. rodi. de iactu. l. deprecatio. & C. de quadri. prescrip. l.
fi. & de vete. iure enuclean. l. j. in princi. & ff. de iurisdi. omnium iudi.
l. prediorum. vbi de hoc in glo. ergo. & xij. q. j. si tributum. & c. sequẽ
ti. & xiiij. q. iiij. c. quesitum. & xj. di. quoniam. & xxiij. di. c. legimus.
& viij. di. quo iure. & vij. q. j. in apibus. & xvj. q. iiij. nemo & C. de iu
sti. co. confir. in prin. ¶ Econtra videtur ꝙ sit tantum vna in papa
vt extra de elec. c. venerabilem. & extra qui fi. sint legi. c. per venera
bilem & extra de re iudi. ad apostolice. li. vj. & lxiij. di. c. ego. & c. ti-
bi domino. Et glo. tenet ꝙ sit vna. vt extra qui fi. sunt legiti. c. cau-
sam que. & ibi notatur per hostien. & disputatur eodem titulo. c. per
venerabilem. & de iudi. c. nouit & dicto. c. p venerabilẽ. Et innocen.
videtur tenere ꝙ imperio vacante iurisditio sit vna. alias vero due. &
notatur per eum extra de fo. compe. c. licet sed de iure ciuili videtur
si non fallor: ꝙ iurisditio sit vnica in principe. Et ꝙ iurisditionẽ ha
beat vtranque. Sed administrationes sint due & distincte. vt hic in
principio huius tituli. & §. sancimus. Et. S. vt determinatus sit nu
merus clericorum. & S. ti. proximo. & j. e. per totum. & j. titu. proxi-
mo & in multis alijs titulis huius libri. & C. de sacro san. eccl. & C.
de epi. & cleri. & in multis alijs titulis & tractatibus. Non obstat. j.
apud quos opor. mona. & j. vt cleri. apud proprios episcopos. cum
similibus. quia episcopi tempore earum legum iurisditionem exer
cent autoritate principis sicut & defensores ciuitatum. & presides p
uinciarum. hodie teneo quod seruat ius canonicum. ¶ Queritur
nono an ecclesia romana prescripsit rebus donatis a cõstantino. po
sito ꝙ donatio non valuerit & videtur ꝙ sic. saltim. c. annis propter
titulum & bonam fidem. vt extra de prescrip. c. si diligenti. & ca. de
quarta & c. finali. & quia ea prescriptione tollitur omne ius publi-
cum & priuatum etiam ecclesie romane. vt. C. de prescript. triginta
annorum. l. omnes. & l. comperit. & de sacro san. eccle. l. fi. Preterea
successores omnes dictum donationem ratam habuerunt. vt. lxiij.
di. c. ego. & c. tibi domino. Econtra videtur ꝙ prescriptio nulla cu
currerit vt. C. ne rei dominice vel tem. l. j. & ij. ¶ Preterea publi-
cis successionibus pscriptio non currit. vt dicta. l. comperit. Item
nec vie publice. vt. ff. de via publica. l. viam. item nec his que publi
co vsui sunt deputata. vt. C. de ope. publi. l. prescriptio. & notat. C.
de prescripti. lon. tempo. l. j. in fine. & extra de prescriptio. cum non
liceat. in fine. Preterea iurisditioni pape generali non currit pre-
scriptio. vt extra. de prescrip. c. accedentes. & de re iudi. cum super.
& de capel. mona. cum dilectus. Et facit quod notatur in specu. de
prescrip. §. illud etiam queritur. ¶ Queritur decimo in. §. neque
vxori. quid si crediderit quis contrahere cum virgine. & est corru-
pta. dic secundum glo. eum non esse promouendum. & dic vt notatur. xxxij.
di. c. nemo ad sacrum.

Sed etiam sic. ¶ Continua ad precedentia sic. supe
rius quedam necessaria ad episcopi or
dinationem enumerantur. Sed est aliud necessarium. & ideo sequi
tur. sed etiam &c. ¶ Casus breuis. Episcopus ordinandus nõ est
prius ꝙ coram eo sacre legantur regule. & respõderit se eas velle ser
uare. Et hoc dicit vsque ad. §. & hanc. ¶ Textus expositio. sed etiã
s. nedũ predicta necessaria sunt ad ordinationem sed etiam quod se
quitur. preparatum. vt episcopus ordinetur competens. idest de-
cens mouere ordinatorem eum scilicet ordinatum. etiam sic vt supe
rius dictum est. permanserit firmus. vt adimpleat predicta. ¶ No
ta primo ꝙ qui suo iuri renunciat debet illud scire. ¶ Nota secun
do ꝙ decies repetita placebunt. ¶ Nota tertio ꝙ nõ debet quis
onus suscipere quod non potest implere. ¶ Nota quarto ꝙ sacre
regule pro legibus valent. ¶ Nota quinto ꝙ qui officium susce-
pit debet illud ex omni fide bona implere. ¶ Argumentum est. §.
iste ꝙ quotiens quis renunciaturus est suo iuri debet certiorari de
iure suo. vnde facit pro minore: & muliere. & dic vt notatur in glo.
¶ Opponitur primo ꝙ non sit necessarium ei legere venerabiles
regulas ante ordinationem. quia eas scire debet: & tanquam sciens
electus fuit. vt. S. e. §. neque ex ydiota. & §. Sed neque in eruditus.
Solũ huiusmodi notabiliter legunt. quia solet plus timeri quod
singulariter pollicetur ꝙ quod generali sponsione concluditur. vt
xxiij. di. quanquam. & ff. de iniur. l. item apud labeonem. §. hoc edi
ctum. ¶ Opponitur secundo ad idem. quia non videtur celatus
qui sciuit: neque certiorari debuit qui non ignorauit. vt. ff. de actio.
empti. l. i. §. fina. Solutio hic in spiritualibus: ibi in temporali-
bus. vel dic ibi requiritur denunciatio ad eius vtilitatem cui fit:
hic ad dei reuerentiam. & rei publice vtilitatem. ¶ Opponitur ter
tio ꝙ necessarium non sit renunciantem certiorari de suo iure vt hic
dicitur & notatur. quia aut ius illud consistit in iure. & presumitur illud
scire. tum quia ei renunciat tanquam suo iuri. tum quia omnes iu-
ra scire debent. vt. C. de legi. l. leges. Et de iuris & facti igno. l. con
stitutiones. Aut consistit in facto proprio. & presumitur etiam scie-
re. vt. ff. ad velleia. l. quanquam. Aut in facto alieno si per pactum ei
renunciat valere debet sine certioratione. vt habetur: & notatur. ff.
de pactis lege emptor. §. lucius nisi errore probato. ¶ Solutio.
secundum glo. certioratio hic necessaria est vt hic no. & ff. ad velleia. l. vlti
ma. §. penul. hoc non placet. vel dic aut renuncians est de personis
quibus permissum est ius ignorare. & tunc certioratio est necessaria
alias non. Et que sint persone quibus permittitur ius ignorare ha-
bes. ff. de iu. & fac. ignoran. l. regula vel dic ꝙ certioratio est vtilis:
vt excludatur renuncians a probatione erroris. Sed non est neces
saria. Tu dic & clarius aut ius cui renunciatur consistit in iure: aut
in facto proprio. aut in facto alieno. Primo casu si renuncians est
de personis quibus permissum est ius ignorare oportet eum certio
rare. ar. dicta. l. qui eum. cum similibus. Secundo casu non oportet
eam certiorare. quia presumitur illud scire vt. ff. ad velleia. l. quan
quam. Est tamen certioratio vtilis vt excludatur renuncians a p-
batione erroris. vt. C. de iu. & fac. ignoran. l. error. & ff. de conditio.
indebi. l. sed & si me. & de interroga. actio. l. etate. §. penul. & finali.
Tertio casu quando in facto alieno consistit si quidem per pactum
renunciat non est necessaria certioratio. vt dicto. §. lucius sed po-
test esse vtilis vt supra dixi. Si vero verbo renũciat sine pacto. tũc
certioratio est necessaria. vt dicta. l. mater decedens. cum similibus
& hoc in temporalibus. in spiritualibus autem certioratio est neces
saria. Et ratiões habes hic. & j. e. §. oportet. ¶ Opponitur quar
to ꝙ episcopus velle non debet episcopatum sed inuitus suscipere
vt. S. e. §. sancimus. C. de episco. & cleri. l. si quanquam. Solutio ab
initio debet esse inuitus. cum sibi electio presentatur. Sed postea
tempore ordinationis debet esse volens. vt hic. & j. e. §. oportet.
¶ Queritur an si aliquis iuri suo renunciet. presumatur certiora
tus. & videtur ꝙ sic. quia omnia presumuntur solenniter actu vt in-
stitu. de inutili stipula. §. si scriptum & de fideiuss. §. fina. & de ver-
bo. obligatio. l. sciendum. ¶ Sed glo. tenet contrarium in benefi-
cijs. vt in minore & muliere. vt notatur. ff. ad velleia. l. fina. §. pe-
nulti. Tu dic ꝙ in nullo casu presumendus est quis certioratus.
quia certioratio facti est argu. ff. de verborum obligatione. l. stipu-
lationum. §. stipulatio. & l. vbi autem. §. qui id quod & est solenni-
tas extrinseca que non presumitur apposita nisi probetur. vt. ff. de
publi. l. quecunque. §. fina. & C. de fide instrumen. & iure haste. fisca-
lis. l. j. libro decimo. & argu. huius. §. & j. eo. §. oportet. & §. hec de
deo ver. & ipsos. & §. quanta igitur. versi. oportet. ¶ Et nota ꝙ cy
nus dicit ꝙ testes testamenti presumuntur rogati. cum omnia psumunt
solenniter acta. vt. j. de tabellio. §. fina. Et dicit ꝙ speciale est in mi
nore. & muliere. quia in eorum fauorem & beneficium est inductum.
quod dic vt notatur dicta. l. sciendum. ¶ Tu dic ꝙ in eis non est
speciale sed ius commune vt supradixi. Item dic ꝙ testes testamẽ
ti non presumuntur rogati. quia potuerunt esse fortuiti. & transeun
tes & presentes. & non intelligentes. vt. j. de testi. §. & licet. & quia
lex iubet ꝙ sint rogati. oportet enim ꝙ ibi testes vel sint ob id col-
lecti: vel certiorati. vt. ff. de testamen. l. heredes palam. §. penulti.
& C. de testamen. l. hac consultissima circa principiũ. ¶ Nec ob-
stat ꝙ tabellio semper psumitur rogatus. vt. j. de tabellio. §. j. quia tabel-
lio officium istruz ẽ ergo verisile ꝙ sit rogatus cum tabelliõis scrũ interueniat.

Sed aliud

Sed aliud est in testibus. quia factum eorum non interuenit. & de eorum auditu potest dubitari. quia sepe quis est presens & nō intelligens. vt. ff. de verbo. signi. l. coram. & de arbitris. l. diem proferre. §. si quis. & §. coram.

Et hanc non pecuniis. ¶ Casus episcopus per pecuniam ordinatus dignitatem amittit ambitam & habitam. ac etiam ordinator. & quilibet alius suffragator dignitatem suam amittit & pecuniam reddit in duplum. Et hoc dicit vsq; ad. §. oportet. ¶ Expone litteram. Et hanc non pecuniis. s. dignitatem. & facit. i. q. i. per totum. & idem si precibus vel obsequio. & dic vt in glosa. dationem alias donationem a deo datam. scilicet episcopatus ordinationem vt ille imponens ordines. & enim etiam illud. & sic patet q amittit dignitatem habitam & ambitam. decentia. i. sine symonia dignitatem accipere indigne. i. symoniace. ¶ Nota primo q ordinatus per pecuniam amittit dignitatem ambitam & habitam. ac etiam ordinator. ¶ Nota secundo q pecuniam reddit in duplum ecclesie iniuriate. ¶ Nota tertio q talis electio & confirmatio non valet. ¶ Opponitur immo videtur q valeat. vt. s. vt determinatus sit numerus cle. §. sancimus & §. & hec quidem. Solutio ibi peccatum fuit in numero hic in accidenti. ¶ Et distingue aut peccatum est in forma aut in materia aut in accidenti aut in qualitate. aut in numero. Primo casu cum peccatum est in forma: vt quia non est seruata solennitas. electio ipso iure non valet. vt. s. e. §. Et neq; vxori. & ff. de decurio. l. habemus. quia fundamentum & radicem non habet. vt. i. q. i. principatus. & C. de numerariis & actuariis. l. actuarios li. xii. Secundo casu cum peccatum est in materia. vt quia electoribus ius non competit eligendi. solennitatem tamen iuris seruauerunt in forma. & dic idem per dicta iura. & C. de sacro san. eccle. l. decernimus. & ff. de rebus eorum l. qui neq; in prin. & de hoc notatur per Innocen. extra de electio. c. quod sicut. & c. nihil. Tertio casu cum peccatum est in accidenti. vt quia electio facta est per symoniam. tunc ipso iure non valet. vt hic. & C. de epi. & cle. l. si quisquam. quia non habet fundamentum neq; radicem. procedit enim a radice cupiditatis & auaricie que mater est omnium malorum. vt. i. vt iudi. sine quoquo suf. §. quanta impie. & i. q. i. c. scito & c. cum omnis per totum. Quarto casu cum peccatum est in qualitate. vt puta in personam electi. distingue aut vicium est notorium. & eo casu ipso iure non valet. vt. s. eo. §. neq; & C. si a nō compe. iudi. per totum. & extra de elec. nihil. Aut vitium est occultum & tunc valent gesta. sed electio non valet. ar. ff. de in ius vocan. l. sed si. §. patronum & de excu. tut. l. idem vlpianus. §. i. & C. qui admit. ad bo. pos. l. bonorum & C. si seruus. aut liber. ad decurio. aspirauerit. l. i. li. x. Quinto casu cum peccatum est in numero. dic plene vt notaui. s. vt determinatus sit numerus clericorum. ¶ Queritur an gesta valeant: & an error communis faciat ius. & dic vt notaui. C. de sen. & interlocu. omnium iudi. l. ii. in questione disputata. ¶ Queritur qua actione ecclesia agere debeat & dic q condictione ex hac lege. vt. ff. de condi. ex lege. l. i. & ad. l. iu. de adulte. l. quod ex his. ¶ Queritur quid si pecunia data est extraneo qui non est in dignitate. & glo. dicit idem & nihil allegat. Tu pro glosa alleg. i. q. v. c. eos. §. ex hac itaq; in fi. & c. presentium. & infra. vt iudi. sine quoquo suf. §. hec autem omnia. Et in glo. subditur. licet decretalis videatur dicere q tunc tantum sit symonia: quando ipsis electoribus datur. vt extra de elect. cum nobis. sed certe decretalis hoc non dicit. vt supra dixi & facit extra de eta. & quali. c. tuam in domino. & ibi notatur per her. & inno.

Oportet autem. ¶ Casus epo ordinando ante ordinationem predicta omnia coram omni fideli populo predicanda: & denuncianda sunt. & hoc dicit vsque ad. §. si quis aut. littere expositio opus facit. lxxxi. di. c. si quis sine examinatione. vbi de hoc. vt & ille ratio. & professionem. vt. xxiii. dist. c. quisquis. ¶ No. q denunciatio timenda est & erubescenda. ¶ Argumentum est iste. §. q contra ea que publice facta sunt nemo postea sit audiendus. vt. xi. q. iii. c. caue. & viii. q. i. c. licet ergo. & ff. de inofficio. l. si & si pupillus. §. proscribere.

Si quis autem talis. ¶ Diuide vsq; ad. §. & illud. i. partes quattuor. primo iubet. Secundo punit ordinatum. & ordinatorem. Tertio punit contradictorem calumniatorem. Quarto permittit. Secunda pars incipit in. v. quod si. Tertia incipit in versi. si tamen. Quarta in v. si vero. ¶ Casus episcopus ordinandus est contradictore nullo apparente vel repulso. aliter ordinatio aliter facta non valet. pena contra facientibus imminente. ¶ Textus expositio. Si quis autem talis quidem esse putetur scilicet vt superius dictum est. quia predicta omnia in eo concurrunt. transeat. i. in transitu existat. quia confirmandus & consecrandus. Contradicat in principio ante confirmationem alias audiendus non esset. vt. C. de municipa. magistratibus. l. i. & ff. de decurio. l. penul. §. fi. illicitorum. i. eorum que non licent in episcopo. querimoniarum. i. causarum contradictionis. imponi cause scilicet contradictionis. pro nihilo esse. vt. xxiii. di. c. illud sacerdotali. i. episcopali. vt. lxxxi. di. si quis sine examinatione. vbi de hoc. qui scilicet deus precipue omnium. i. que precipua sunt inter omnia querit scilicet puritatem. q est. i. probetur calumniator. quia in causa persistit. nec probauit. confidat. quia destitit a sui principio. a sacra communione. i. cum excommunicet & a clero & dignitate remoueat. & facit. i. de sanctis. episco. §. omnibus. proximus similitudine supplicii si potest. vt. C. de accusa. l. fi. non faciat. quia desistat accusationem veram. idest quia non probauerit eum subaudi ordinandum. ¶ Nota primo q ordinatio facta forma & solennitate omissa: & sine cause cognitione ipso iure non valet. ¶ Nota secundo q cause contradictionis debent ante omnia examinari. ¶ Nota tertio q qui non probat presumitur calumniari. ¶ Nota quarto q in accipitur pro valde. & etiam pro non. ¶ Nota quinto q virtus in necessitatibus comprobatur. vt. vii. q. i. c. aduersitas. in prin. ¶ Nota sexto q episcopus eruditus esse debet verbo opere & corporis sapientia. ¶ Opponitur primo q contradictio nihil operetur. vt. i. de deposi. & de. §. i. colla. v. Solutio ibi facti. hic iuris est contradictio. Item ibi cum causa. hic sine causa facta fuit. ¶ Opponitur secundo ad idem. q contradictor non sit audiendus vt. ff. de decurio. l. penul. §. fina. & C. de magistratibus municipalibus. l. i. Solutio hic interuenit in vitio ante confirmationem ibi post. ¶ Argumentum est iste. §. ad ea que testibus obiiciuntur: & contra accusatores: & contra electos ad dignitatem secularem: & contra testamentum q ab initio cause contradictionis examinari debeant. & facit. C. de testi. l. si quis testibus. & i. de testi. §. si vero dicatur & . C. de edicto diui adria. l. fi. ¶ Queritur primo quid si appellatum est. dic vt notatur per Inno. extra de appel. c. constitutis. & de iure ciuili dic q nil nouari debet. vt. ff. nil no. appella. pendē. l. i. & C. de appella. l. iiii. ¶ Queritur secundo quid si nullus est contradictor dic q ille qui confirmat electionem debet nihilominus inquirere de modo electionis & de persona electi. & dic vt notatur per her. extra de elec. c. cum nobis. ¶ Queritur tertio quid si obiiciatur contra electum per modum exceptionis. dic vt notatur per Innocen. extra de accusa. c. super his. ¶ Queritur quarto quid si ordinatus illegitime fructus percepit. dic vt notatur per Innocen. extra de restitu. spolia. c. ex litteris.

Et illud. ¶ Casus episcopus foras a sua ecclesia plus anno toto non debet demorari sine principis iussione. nec ad principem ad vrbem constantinopolitanam sine superioris litteris accedere omni occasione remota. pena contrafacientibus imminente. Et hoc dicit vsq; ad. §. hec autem de deo. ¶ Litteram expone. Et illud pro etiam. idest non solum ordinandus observare debet predicta sed etiam ordinatus obseruare debet predicta quod infra sequitur. foras a sua ecclesia. idest extra suam ecclesiam. plus aut anno toto ergo minus anno. potest etiam sine iussione imperiali. Sed anno toto vel amplius non potest sine iussione. hodie vero vltra annum non potest. etiam cum iussione. vt. i. de sanctis. episco. §. interdicimus. qui corrigit hunc. Nec annum. vt. vii. q. i. c. presentium. vbi de hoc. & c. quia frater. & l. di. c. contumaces. vbi de hoc. excedere. i. cum iussione principis hodie. vt dicto. §. interdicimus. Et deliquerit subaudi oberrando vltra annum foras a sua ecclesia. alias est dereliquerit scilicet ecclesiam. in clamationibus. idest citationibus huiusmodi. idest loco huius remoti. vel dic idest archiepiscopatui metropolitano. idest archiepiscopo eorum scilicet superiorum circuilustrant. idest circum circa vagantur per lustrum vel aliud tempus. hoc enim. idest q causa litium absint. religiosos clericos subaudi aut tacere. & secundum hoc aut pro & legetur. Tu vero legas proprie. aut iconomos etiam non clericos. vt hic & infra proxime sequitur. Non ad imperium facit. xxiii. q. viii. c. si quis episcopus. propterea. idest quia per iconomum vel similes debent mouere lites. coram imperio scilicet predictam necessitatem: non hoc. idest hanc necessitatem. metropolite ad imperium scilicet missas vt xxiii. q. viii. c. si quis episcopus eius presentie: idest q habeat necesse presentialiter adesse. dioceseos. idest patriarche. de cuius diocesi est archiepiscopus. Et nota q accipitur diocesis pro iurisdictione spirituali. vt & s. e. §. in princi. & C. de episco. & cle. l. fin. in fi. & extra de rescrip. c. Radulphus. nunciare. idest representaret vt aliquid imperatori nuncient. astiterint. idest coram imperatore aduenerint. Petentibus. idest petere aliquid intendentibus singere idest negocia sua exponere. ¶ Nota primo q episcopus debet ecclesie sue inherere. ¶ Nota secundo q episcopus propter absentiam ab episcopatu repellitur. ¶ Nota tertio q apocrysarii. idest iconomi possunt esse etiam non clerici. ¶ Nota quarto q episcopus non debet ad imperatorem accedere sine litteris sui superioris. ¶ Nota quinto q iuste petentibus gratia est exhibenda. ¶ Nota sexto q clericus potest esse in iudicio pro sua ecclesia etiam sine mandato. ¶ Nota septimo q episcopus potest abesse minus anno sine iussione principis. ¶ Opponitur primo q aduocare ei non liceat. ff. de officio presidis. l. illud obseruandum. Solutio ibi in preside. hic in episcopo. Ratio differentie quia ille habet iurisdictionem & potestatem maiorem. ¶ Opponitur

secundo ꝙ vltra annuꝫ non liceat abesse etiam cum iussiõe pñcipis vt. j. de sanctis. episco. §. interdicimus. Solutio quod hic dicit ibi corrigitur. ¶ Opponit tertio ꝙ hodie vltra duos menses abesse non liceat vt. vij. q. j. presentium. Solutio illa corrigit hanc. ⁊ dic plene vt notatur extra vt lite non contesta. c. fi. §. si vero ⁊. l. di. contumaces. ¶ Opponitur quarto ꝙ sine commeatu per biennium liceat abesse. cum commeatu per quinquennium. vt. C. de aduoca. diuer. iudi. l. fi. Solutio ibi in aduocato hic in epõ. ratio differentie quia hic maius periculum versatur. ⁊ ideo promptius remediuꝫ vt ff. de carbo. edi. l. j. §. sed ⁊ si quis. ¶ Opponitur quinto ꝙ vsque ad menses sex liceat episcopo abesse. ⁊ non vltra. vt extra. de cleri. non residen. c. ex tue. Solutio illa corrigit hanc. ¶ Opponit sexto ꝙ episcopus ad patriarchaꝫ prius debeat proficisci. vt. j. de sanctis. epi. §. interdicimus. Solutio illa hanc corrigit. ¶ Opponit septimo ꝙ apocrisarius: ⁊ iconomus debeant esse clerici. vt. C. de episco. audien. l. decernimus. ⁊. ix. di. c. quia in quibusdaꝫ. ⁊. ff. ꝙ cuiusqꝫ vniuersi. l. plane. ¶ Solutio clericus esse potest vt ibi. sed necesse nõ est vt hic. vel dic ꝙ si potest esse idoneus de clero: eo casu nõ debet esse secularis. vt ibi alis secus vt hic. ⁊ ar. j. c. §. quanta igit. cuꝫ concordan. ¶ Opponitur octauo ad ideꝫ. vt. j. de sanctis. epi. §. alium aliꝫ vbi dicitur iconomum aut alium clericuꝫ. sed dic ꝙ nõ implicat. sic. j. vt defun. seu fu. §. j. colla. v. ¶ Queritur an episcopus possit repetere fructus ecclesie postea cum reuertitur. in glo. l. di. contumaces dicitur ꝙ non. vt. C. de re milita. l. j. li. xij. Et qꝛ ex delicto quo penã meretur. ⁊c. vt. ff. de nego. ge. l. siue hereditaria. ⁊ de procura. l. qui proprio. §. penam autem. E contra videtur ꝙ fructus repetere possit. ff. de re milita. l. iij. §. his qui ad hostes in fi. ⁊ l. non omnes. §. penul. ⁊. l. penul. sed dic ꝙ fructus ⁊ stipendia repetere potest si abest ex improuiso i causa iusta secus si presidio. vt. j. de sanctis. episco. §. interdicimus ⁊ notatur dictu. l. j. C. de re mili.

Hec autem de deo amabilibus.

¶ Continua. supra huc vsqꝫ dixit de prima parte rubrice. sequitur de secunda. ¶ Casus clericus ordinandus est boni testimonij vir litteras omnino sciens concurrentibus quibusdam que in episcopi ordinatione statuta sunt. ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad. §. Quanta igitur. ¶ Litteram expone: hec autem de deo amabilibus facit. xxiiij. di. c. quando episcopus. ⁊. xxxiij. di. precipimus. aut cum vxoribus non cohabitantes. quia nullas habent vel castitatem vouerunt: vel si fuerit sꝫ nũc non est. quia mortua vel separata. vel sic. quia matrimonium durat ⁊ deinceps idiota. facit. xxvij. di. per totum. ⁊. xxiiij. di. per totuꝫ. ꝙ si ⁊ lector facit. xxxiij. di. c. lector ⁊ si ad secundas hodie de iure canonico correctum est. vt extra de biga. c. j. libro sexto. per omnia. i. in omni statu. pertinet viuere si lector: si vult ascendere. ad graduꝫ maioris sacerdotij constituti. i. caste viuentes. ¶ Nota primo ꝙ illitteratus non debet clericus ordinari. ¶ Nota secundo ꝙ in sacris ordinibus nihil sic diligitur ꝙ cum castitate viuẽtes. ¶ Nota tertio ꝙ bigami possunt esse in minoribus ordinibus. ¶ Nota quarto ꝙ pudice nobis per omnia ptinet viuere. ¶ Nota quinto ꝙ ex isto. §. sumitur pars illius aut. multo magis que est super. l. eũ qui C. de episco. ⁊ cle. ¶ Opponitur primo ꝙ non oporteat mulierem castam eligere. vt dicitur hic in ver. sed ⁊ ipsum vxorem vt. ĩ. de monachis. §. si autem vxorem vbi dicitur ꝙ indistincte potest vxorem dimittere. solutio. subaudi hic maxime: vel dic ꝙ ibi loquitur de monacho hic de clerico. ¶ Opponitur secũdo ꝙ coniugatus nõ possit esse clericus nisi castitatem vouerit. vt extra de tempo. ordi. c. vltimo. solutio ibi loquitur in maioribus ordinibus: vel dic ꝙ ibi loquitur de his qui tonsuram ⁊ vestes clericales deferre volebant. ¶ Opponitur tertio ꝙ coniugati non possunt esse clerici. vt extra de cleri. coniu. c. j. lib. sexto. Solutio ibi de ordinato. hic de ordinãdo. vel dic ꝙ hec intelligitur sm illaꝫ: ⁊ illa hanc determinat. ⁊ hoc placet. ¶ Opponitur quarto ꝙ causa principiuꝫ impediens post superueniens non destruat. vt institu. de legu. §. si qs debitori. Solutio vt notaui. ff. ad. l. aqui. quia in eum. ⁊ vt no. ff. de verb. obli. l. pluribus. §. ⁊ si placeat sm Dy ¶ Queritur quid si virgini recõiunctus fuerit. respondet glo. ꝙ potest esse clericus. dummodo castitatem voueat: non alis. ⁊ dic vt in glo Tu dic ꝙ de iure ciuili potest esse clericus in minoribus ordinatus. nec oportet ꝙ voueat castitatem siue sit coniunctus siue reconiunctus vt dicto. §. clericos ⁊ j. c. ver. ꝙ si lector in maioribus vero ordinibus siue sit coniunctus siue reconiunctus oportet ꝙ voueat castitatem. ¶ Et quando ad eos ascendere possit. dic vt patet hic in littera: ⁊ dicto. §. clericos. de iure vero canonico dic ꝙ non debet coniugatus ordinari clericus. sed clericus remanet virgini coniunctus. vt extra de tempo. ordi. c. fi. de cleri. coniuga. c. i. vel dic ꝙ virgini cõiunctus potest semper esse clericus si tonsuram ⁊ vestes semper deferat clericales. vt extra de cleri. coniuga. c. i. libro sexto. Sed si est reconiunctus virgini priuilegium retinet. sed si corrupte vel vidue priuilegiũ amittit. vt. lxxxiiij. di. quisquis. vbi de hoc. sꝫ hodie omni priuilegio bigamus est nudatus. vt extra. de biga. c. j. lib. vj.

Quanta igitur.

¶ Continua supra dixit de ordinatione masculorum sequitur de ordinatione feminarum. ¶ Casus diaconissa ordinari debet etatis q̃nquaginta annorum. ⁊ non minoris nisi ex necessitate imminente pudicitiam ⁊ castitatem seruare compellitur. pena contra facientibus imminente. ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad. §. semel autem. ¶ Nota primo medium seruandum. ¶ Nota secundo ꝙ media etas est quinquaginta annoruꝫ. ¶ Nota tertio ꝙ ex necessitate potest minor dyaconissa creari. ¶ Nota quarto ꝙ mulieres non debent esse viris admixte. ¶ Nota quinto ꝙ mulieres pudicitia exornat. ¶ Opponitur primo ꝙ dyaconissa etatis debet esse quadraginta annorum. ⁊ non est necesse ꝙ sit quinquaginta vt. j. de sanctis. epis. §. dyaconissa. solutio illa hanc corrigit. ¶ Opponitur secundo ꝙ substantia eius qui eas vxores acceperit aut corruperit non applicetur fisco. vt. j. de sanctis. epis. §. si qs rapuerit. ⁊. j. de mulieribus raptis. §. j. ⁊. C. de epi. ⁊ cle. l. raptores. ⁊. C. de raptu virgi. l. j. Solutio hic monasteriuꝫ neglexit per annum res vendicare. vt dicto. §. si qs rapuerit Et sm hoc hanc illa determinat. vel dic ibi eam rapuit. hic nõ. Sꝫ cõtra hoc est dicta. l. raptores. vel dic ibi mulier prius ⁊ postea fuit inuita vel statim postea. hic vero vtroqꝫ tempore consensit. vel saltim postea in eadem voluntate permansit. ⁊ hoc placet. ¶ Opponitur tertio ꝙ minor eligi non possit vt suffragium vocis habeat licet salarium percipere possit. vt. ff. de cura. l. spurij. §. j. Solu. hic erat etatis legitime. ⁊ ad annos discretionis peruenerat licet esset minor annis. ibi vero erat minor. ⁊ non erat etatis legitime vel dic hic ex necessitate. ibi ex voluntate.

Semel autem.

¶ Casus clericus ordinem susceptũ relinquere non debet. ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad. §. sed neqꝫ. ¶ Nota ꝙ clerico non licet ordinem susceptum relinquere. ¶ Queritur nunquid idem in alijs in minoribus ordinibus constitutis seruandum sit. sicut ⁊ in lectore. respondet glosa ꝙ sic. cum sit eadem ratio. Tu dic ꝙ hodie possunt vt. l. di. c. is q̃ post. vbi de hoc. ⁊ extra de cleri. coniuga. ca. j. li. vj. ¶ Argumentum est §. iste ꝙ comes ⁊ vasallus desinit esse comes ⁊ vasallus ꝙcito factus fuerit clericus. nec postea recuperet licet desinat esse clericus. vt. xxvij. q. ij. c. scripsit. ⁊. xx. q. iij. c. presens clericus vbi de hoc. ⁊. j. de episc. audi. §. ⁊ generaliter ⁊ decima colla. si de feudo fuerit controuersia. c. qui clericus. ⁊ de beneficio femine. c. i. §. j. ⁊ de vasallo milite qui arma bellica deposuit. c. j. ⁊ ar. contra. ĩ. c. §. neqꝫ autẽ ver. si autem aliquis. Solutio quod ibi dicitur hic determinatur. ¶ Item est ar. contra dicto titulo de cleri. coniuga. c. j. li. vj. sed dic ꝙ licet retineat priuilegium in spiritualibus: non retinet tamen in temporalibus.

Sed neqꝫ effusas.

¶ Continua. vidim⁹ supra de prima ⁊ secunda parte rubrice. sequitur de tertia. ¶ Casus ecclesiarum omnium antiquus numerus seruari debet vltra numerum constituti permanere debent is eorum locum alij creandi non sunt donec ad antiquam perueniatur mensuram. vltimo precipit diuulgari. ⁊ ab omnibus contra facientes publice nunciari. ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad finem tituli. Littere expositio. sed neqꝫ hactenus. i. ante hanc. l. propter tempus. s. preteritum. sinimus clericorum ordinationes in eo ordine in quo sunt de cetero. i. in futurum. propter hoc. i. quia preteritum factuꝫ sit. de tali modo. i. de tali mensura clericorum ordinationum mensuraꝫ. i. clericorum numerum quos ibi ordinare vult. prouidentiam in statuendo numerum clericorum. hactenus. i. ante hanc. l. informare. i. ordine illos añt metropolites expensam. i. que sufficiat expensa. ordinationem immensam. ¶ Nota primo ꝙ non est elemosina vnum altare tegere. ⁊ detegere alteꝝ. vt. j. q. j. non est putanda. vt. xij. q. ij. c. iniustum videtur. ⁊ ar. C. cõmunia delega. l. si. §. sed ⁊ si quis in si. §. ⁊ qui potio. in pign. habeantur. l. si. §. exceptis. ⁊. ff. depo. l. si hominem in prin. ¶ Nota secundo ꝙ consuetudo antiqua seruari debet sine aliqua penitus innouatione. ¶ Nota tertio in. §. que igitur. ꝙ imperium semper est. ¶ Nota quarto ꝙ nullus reipublice debet legem ignorare. ¶ Argumentum est iste. §. ꝙ banna que publice per ciuitatem diuulgantur nullus ea debeat ignorare. Argumentum est contra. ff. de decre. ab ordi. facien. l. si. sed dic ꝙ hic loq̃tur de eo qui est presens in loco ibi de absente. ⁊ facit extra de posta. c. j. ⁊ de concess. preben. c. j. li. vj. ⁊ qui matrimo. accusa. pos. c. si.

¶ De non alienandis aut permutãdis reb⁹ ecclesiasticis ⁊c.

¶ Continua ad precedentia ⁊ sic. superius dictum est de ecclesijs ⁊ personis ecclesiasticis. sequitur ex ordine videre de rebus ecclesiarum. vel dic ꝙ intentio principis est omne quicquid imperfectuꝫ ⁊ confusum videbatur expurgare. ⁊ perfectum ex imperfecto declarare. vt. j. c. in prin. ⁊. ĩ. de nõ eligẽ. in pri. iõ sequit iste titul⁹. ¶ Et nota ꝙ hic incipitur secunda collatio. Sed queri potest quare incipit rñ. rõ reddi non põt quia autor hui⁹ libri nõ diuisit nec ꝥ lex

sec

nec precedens titulus. sed magistraliter factum est. ¶ Collatio. ii.

Vnam semper intentionem.

Diuide titulum vsq; ad finem in partes quinq; primo iustinianus recitat ius antiquum. Secũdo prohibet. Tertio permittit. Quarto punit. Quinto precipit diuulgari. ⁊ contra facientes publice ab omnibus nũciari. Secũda pars incipit in. §. nos igitur. Tertia in. §. vt autẽ. Quarta in. §. quia vero leonis. Quinta in. §. hec nobis. ¶ Itẽ lectionem presentem vsq; ad. §. nos igitur diuide in ptes quattuor Primo exordium. Secundo legum antiquarum breuis enarratio Tertio legis leonis clara recitatio. Quarto fraudum ⁊ circumuẽtionum remotio. Secunda pars incipit in. §. a leone. Tertia in §. vult enim. Quarta in. §. lex itaq;. ¶ Casus res immobiles ecclesie maioris vrbis constantinopolitane: ⁊ ecclesiarum sue diocesis alienari generaliter prohibentur. pena contra facientibus imminẽte alienatione in casu permissa. omni fraude: ⁊ circũuentione remota. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. nos igitur. ¶ Litteram expone. de nõ alienandis. facit in decre. x. q. ii. per totum ⁊. xii. q. ii. ⁊. iii. per totum. vnam intentionem. i. precipuam. vel dic vnam. i. inter alias plures. declarare. quia nihil est tam proprium legum ꝙ claritas. vt. i. de testa. imperfec. §. i. ⁊. C. de pac. conuen. l. penulti. legislatione. i. compositione. super sacris. i. quasi sacris ecclesiarum omnium vniuersaliter honorẽ citra ordinationes episcoporum ⁊ clericorum ⁊ monachorum: ⁊ abbatũ ⁊ ecclesiarum. ⁊ rerum suarum conseruationẽ interdicta et statuendo. Et nota ꝙ dicit honorem ⁊ non dicit vtilitatem. quia inter hec est differentia. vt. ff. de iudi. l. si longius in fi. Item nota ꝙ dicit de omnibus ecclesiis ⁊ non de romana ecclesia tantum. ⁊ sz hoc non est hic argumentum. ad donationem constantini. ⁊ disciplinam i. vitam ⁊ doctrinam. minus habens ꝙ expediat. eam pro quia correctionem ad. l. leonis. causam. i. hanc extensionem per ipsum anastasium factam. introducentem. quia stricte loquebatur hic igitur. s. quia predicte leges imperfecte erant inferentes. i. simul inferentes vult enim taciturnitate degenerari. i. tacite consenserint contra generationem suam. s. clericorum. que debet esse audax pro ecclesia sua quod est notabile. ⁊ sine libertate. i. ac si liberi non eent sz serui. Ad hoc. i. iuxta hoc igitur. i. generalem prohibitionem alienationis. ⁊ quia videbatur iniquum omnem alienationem generaliter prohibere. increpans. i. reprehendens rei immobilis. repenset. i. compenset rem aliam eque bonam in vsum. i. in concessionem vsus vel vsufruc. vel dic. i. propter vsum ecclesie. s. ad eam transferendo. cuius s. rei compensare mox. subaudi est vel maxime quia non oportet ꝙ statim det proprietatem. vt. ii. ⁊ nota ꝙ hic loquitur quãdo res cõpensanda minus valet. sed supra dixit. quando equiualet. ⁊. ii. nõ interest det proprietatem mox vel postea. sed hec etiam si mox det proprietatem contractus non valet. lex itaq;: ⁊ mulctam. i. penã circũuentionem iam excogitatam retinere. i. compescere. vel refrenare dudum. s. post legem leonis. Aut certe minus ar. est ad id quod notatur. C. de sacro san. eccle. Aut. qui rem huiusmodi. dudum. s. post legem leonis respexerunt. s. homines dediti ad malitiam. redditus i. redditus soliti percipi. Ideoq;. i. quia minuebatur redditus anni quus fieri subaudi. s. propter fortuitos ⁊ ratio diminutionis. documenta circa emphiteosim. ¶ Nota primo intentionem principis esse quicquid prius imperfectum ⁊c. ¶ Nota secundo ꝙ constantinus auxit honorem sanctarum ecclesiarum. ¶ Nota tertio ꝙ reprehenditur quis de insufficientia ⁊ imperfectione. ¶ Nota quarto in. §. vult enim que res dicantur esse immobiles: ⁊ inter immobilia computari. ¶ Nota quinto qđ contra leges actum est periade est habendum ac si nec a principio gestum esset. ¶ Nota sexto ꝙ iconomus reddit lucrum: ⁊ restituit damnum. ¶ Nota septimo agẽtes ⁊ consentientes pari pena puniri. ¶ Nota octauo ꝙ tabellio delinquens in officio remouetur ab officio: ⁊ etiam iudex. ¶ Nota nono ꝙ alienatio permittitur in casu. ¶ Nota decimo in. §. lex itaq; ꝙ omnis fraus ⁊ circũuentio prohibetur. ¶ Opponitur primo ꝙ intentio principis non sit vna tantum. sed plures. vt. ff. de legi. ⁊ senatusconsul. l. legis virtus. ⁊. l. fi. Solutio dic vnam. i. precipuam inter alias. ¶ Opponitur secundo ꝙ intentio sit duplex cõmunis ⁊ singularis. vt notatur in summa azo. in principio in. C. ⁊ institu. solue vt supra. vel dic ꝙ vna est. s. de pluribus sed non est sola. Sic vna est via que ducit romam sed non sola. vt notatur. ff. de edi. l. i. circa prin. ¶ Opponitur tertio ꝙ ista non sit intentio legis sz ciues bonos facere. ⁊ vt humana coherceatur audacia. ⁊ vt nocẽdi facultas refrenetur. vt. iiii. di. in prin. ⁊. c. i. ⁊. ff. de iusti. ⁊ iur. l. i. in prin. ⁊ in cõstitutione greca habetur: ⁊. l. de lege. Solutio primeua legis intentio fuit ciues bonos facere. vt ibi. successiua vero intentio est pfectum ex imperfecto declarare. vel dic ꝙ ab initio quãdo leges condite fuerunt illa fuit legis intẽtio. sed postea est hic. vel dic ꝙ illa est communis intentio. huius singularis. ¶ Opponit̃ quarto ad. §. vult enim ꝙ emptor precium non amittat vt. i. e. §. si quis. sig. Solo. vt in gl. ¶ Opponitur quinto ꝙ tabellio clementiam ⁊ reuersionem possit a principe sperare. Sed dic vt in glo. ¶ Opponitur sexto ꝙ magistro census hec autoritas solummodo detur vt. C. de testa. l. consulta. Solutio. vt in glo. ¶ Opponitur septimo ad. §. lex itaq; de eo quod notatur. C. de sacro san. eccle. in aut. qui rem huiusmodi. Solutio illud procedit ex cõsuetudine magis ꝙ de iure: vel dic ꝙ ibi est alius contractus. vel dic ⁊ forte melius ꝙ non valet nec de iure nec de cõsuetudine. vt hic. ⁊. i. vt nulli iudi. §. i. ⁊. viii. di. c. mala consuetudo. ⁊. c. sequenti. ¶ Queritur primo que sit differentia inter colonum ⁊ mancipium. Et dicit in gl. ¶ Queritur secundo quid in actione competenti ecclesie pro qualibet re. nunquid poterit cedi vel alienari. dic vt in glosa notatur. Sed pro opinione prima glosa facit. quia actiones loco immobilium cõputantur. vt notatur. ff. de ver. sig. l. mouentium. Et est glo. C. in quibus cau. in inte. resti. non est necessaria. l. fi. pro secunda opinione facit. ff. de auto. tu. l. penul. item quia actiones diiudicari ⁊ disponi debẽt sm rem ad quam dantur. vt patet in actione in rem que triẽnio pro re mobili ⁊ decennio pro re immobili tollitur. vt institu. de vsucap. in pri. ¶ Preterea actiões oẽs mobiles esse censent̃. vt. C. de rei vxo. actio. §. exactio. ⁊ quando ⁊ quibus quarta pars debet̃. l. ii. ver. mobiles. item ius actionis dubium est ⁊ non liquidum. ergo eius alienatio debet permitti. ⁊ maxime cum competit pro re mobili. vt. C. de transac. l. preses. Et hec opinio etiam approbatur. C. si aduersus transac. l. i. ¶ Sed contra istam distinctionem facit quod habetur ⁊ notatur. C de vsufru. l. corruptionẽ. ⁊ de seruitu. l. sicut in principio. ⁊ de prescrip. lon. tempo. l. fi. Tu dic aut tractatur de actione respectu ipsius. aut respectu rei ad quam competit. primo casu actiones omnes censentur immobiles siue pro re mobili siue pro re immobili competant. ar. institu. de rebus corpo. ⁊ in corpo. §. incorporales. ⁊ dic vt notatur dicta. l. mouentium. Secũdo casu aut agitur de fauore aut de odio aut mixti de vtroq; siquidem agitur de fauore tunc censentur mobiles si fauor hoc exigit. vt dicto. §. exactio. si autem fauor exigit econtra scilicet ꝙ censeantur immobiles tunc loco immobilium computantur. si pro re immobili competunt ⁊ hec procedit in ecclesia: ⁊ in minore. vt hic ⁊ dicta. l. fi. C. in quibus causis cessat in integrum restitutio. ¶ Et nota ꝙ hic non dicit̃ ꝙ actiones sint mobiles sed ꝙ si pro re mobili competunt possunt cedi ⁊ alienari quod est sm rationem quia res mobilis existẽs penes ecclesiam potest alienari. vt notatur. i. e. §. nos igitur. quanto ergo magis actio ad eam rem competens poterit alienari. Et est argumentum a minori. secus est quando competit pro re immobili. que non potest alienari. quia eo casu nec actio poterit alienari vel cedi. Si vero de odio tractetur dic ꝙ si odium vitatur si mobiles cẽseãtur tunc mobiles censentur alias immobiles censeri debebunt. si autem mixtim de vtroq; tractatur siquidem res sine causa magis participat in odio ꝙ in fauore tunc immobiles censentur alias mobiles vt dicta. l. corruptionem. ⁊ dicta. l. sicut. ⁊ dicta. l. si. ad fi. ¶ Queritur tertio nunquid idem iconomus qui rem alienauit admittatur ad vendicandum. Et dic vt notatur in glo. ⁊ vt notatur. C. de sacro san. eccle. l. iubemus. §. sane. Tu dic ꝙ idem iconomus non admittitur. sed alter qui pro tempore fuit. vt hic. Preterea ipse suspectus est vt institu. de suspectis tuto. §. si quis autem nec refert an sit priuatus ipso iure vel non. Nõ obstat de libera. causa. C. l. i. ⁊ de agri. ⁊ censi. l. quemadmodum. quia ibi agit pro re sua vel quasi sua. ⁊ ideo non est ita suspectus. hic sic. quia pro re ecclesie. in qua alias male operatus est. ¶ Queritur quarto nunquid iconomus ipso iure sit priuatus. Et videtur ꝙ ipso iure: vt hic ostenditur super hoc autem excluditur. Sed dic vt in glo. vt dicta. l. iubemus. §. sane.

¶ Queritur quinto an quilibet ad vendicãdum admittatur. ⁊ dic vt notatur dicta. l. iubemus. §. sane. ⁊. l. sancimus. e. ti. ⁊ facit. i. e. §. fi. ⁊. ii. ti. i. §. ⁊ illud ⁊ extra de rebus eccle. non alienan. c. si quis presbyterorum. ⁊ dic vt ibi. ¶ Queritur sexto an dominium rei compensate statim ab initio transire debeat in ecclesiam. Et glo. C. de sacro san. eccle. l. iubemus. §. fina. dixit ꝙ non oportet iure isto ꝙ statim transeat. sed glo. hic dicit contrarium. vt in glo. que incipit. cũ proprietate. Tu dic ꝙ iure isto non oportet ꝙ statim. vt hic patet in littera. vsq; ad ver. Si vero minus. non obstat iste versi. vt ibi notaui exponendo litteram.

Nos igitur.

¶ Continuus supradictum est omne imperfectum esse purgandum ⁊ perfectum ex imperfecto declarandum. Sed leges leonis ⁊ Anastasii imperfecte sunt ⁊ correctione legis nostre digne. igitur ad. l. veniendum est.
¶ Diuide vsq; ad. §. vt autem in partes quattuor. Primo regula Secundo regule declaratio. Tertio pene impositio. Quarto temporum demonstratio. Secunda pars incipit ibi alienationis. Tertia ibi si omnes. Quarta ibi. Quod itaq;. ¶ Casus breuis. leges leonis ⁊ anastasii ad omnes ecclesias: ⁊ ad omnem venerabilem locum ⁊ ad omnes clericos ⁊ prelatos extenduntur. vt eorum res immobiles. ⁊ que immobilium nomine continentur: alienari non possunt alienationis nomine generaliter sumpto. pena

lege leonis statuta contra facientibus imminente. his obtinentibus in futuris casibus. in preteritis vetera iura seruent. et hoc dicit vsque ad. §. vt autem. ¶ Expone litteram. nos igitur facit. x. q. ij. hoc ius porrectum et hinc sumitur pars autentice. hoc ius porrectum que est C. de sacro san. eccle. l. iubemus. alienationis vero posuimus. supra proximo. §. in fine. §. et subaudi. s. emphiteosim. facit extra de re. ecclesie non alienan. c. nulli. quod itaque iam. i. ante hanc legem predictas vt. supra. e. §. vult. ¶ Nota primo ꝙ regulariter omnium rerum immobilium ecclesiarum alienatio prohibetur. ¶ Nota secundo ꝙ quedam mobilia loco immobilium computantur. ¶ Nota tertio ꝙ alienationis nomen est generale. ¶ Nota quarto ꝙ emphiteosis alienationis nomine continetur. ¶ Nota quinto ꝙ pene lege leonis statute etiam hodie locum habent. ¶ Nota sexto ꝙ lex non trahitur ad preteritas alienationes. licet de ecclesiarum fauore tractetur.

¶ Argumentum est. §. alienationis contra id quod notatur. ff. de le. ij. l. codicillis. §. instituto videlicet ꝙ alienare prohibitus non possit locare in mille annis. sicut nec in emphiteosim perpetuam dare dic vt ibi notatur per dy. ¶ Item est argumentum in eodem. §. ibi iam tanta documenta ꝙ si tabellio fuerit longo tempore in quasi possessione tabellionatum. et publice officium exercuerit: et multa instrumenta confecerit. ꝙ instrumenta omnia ab eo confecta valere debeant. et dic vt notatur per inno. extra de fide instru. c. j. et facit. ff. de off. preto. l. barbarius cum concordan. ¶ Opponitur primo ꝙ legum originem: et summi pontificatus apicem. ac priuilegia specialia anterior roma sit sortita. et ibi leges fieri debeant: et ab ea incoari. et non a maiori ecclesia vrbis constantinopolitane. vt. j. vt ecclesia romana in prin. Solutio illud habet locum ante tempora constantini et non tempore iustiniani. vt hic notatur in glosa. ¶ Opponitur secundo ꝙ alienatio permittatur in casibus vj. vt propter debitum quod aliis solui non potest. et in aliis casibus hic in glosa notatis. solutio hic est regulare. ibi casuale. ¶ Opponitur tertio ꝙ res ecclesiarum mobiles alienari possunt. Solutio. hic de immobilibus: et que immobilium nomine continentur tractatur secus in mobilibus. ¶ Contra hoc oppone. vt. C. de administra. tu. l. quia tutores. vbi res mobiles minorum que seruari possunt alienari prohibentur. et minor et ecclesia equiparantur vt. C. de sacro san. eccle. l. illud. et. l. illico et. l. fi. Solutio in minore aliud est. vt ibi. et aliud in ecclesia. et eius prelato. vt hic. et. j. de eccles. re. immo. alie. §. sed hinc plerumque ratio differentie. quia lex magis confidit de prelatis quam de tutoribus: et curatoribus. Tu dic idem in ecclesia seruandum esse sicut in minore: vt extra de his que fiunt a prelato sine consensu ca. c. tua et de rebus ecclesie non alienan. ca. nulli. et sic intellige hanc glosam. vt notatur. xij. q. ij. ca. j. et ca. alienationes. ¶ Opponitur quarto ꝙ res mobiles sacre alienari non possunt. vt institu. de rerum diui. §. nullius. et. C. de sacro san. eccle. l. sancimus Solutio dic ꝙ ille res alienari non possunt. ¶ Opponitur quinto ꝙ res mobiles etiam sacre alienari possunt pro captiuorum redemptione vt. j. de aliena. et emphi. §. sacris. et. §. si vero preter et. §. si vero plura. et. j. e. §. iisdem solutio ibi est speciale. ¶ Opponitur sexto ꝙ res mobiles obligari possunt etiam specialiter. j. de aliena. et emphi. §. hoc etiam. Solutio illa hanc corrigit: vel dic illud speciale causa necessitatis. hec non placet. quia iure isto etiam ex necessitate non permittitur speciale pignus. vt. j. e. si enim omnino. prima ergo placet. ¶ Opponitur septimo ꝙ generalis hypotheca cum traditione sit prohibita alias plus esset generale pignus quam speciale sed dic ꝙ generale pignus permittitur sine traditione. vt in rubrica huius tituli. et. j. e. §. si enim vbi dicitur de hypotheca. et ad hoc facit. ff. de pignorati. actio. l. si rem. §. proprie. sed speciale pignus iure isto nec cum traditione nec sine fieri potest nisi forte in casibus quibus alienatio fieri permittitur ex iure. et sic intellige hic et. j. e. §. si minus. et. §. si autem creditor. et. §. si enim. in fine vt et hic notatur in gl. sed que est ratio differentie. inter generale et speciale. pignus respondeo vt hic in gl. not. ¶ Opponitur octauo ꝙ alienationis nomen sic generalissime accipiatur vt etiam comprehendat specialem hypothecam vt C. de rebus alienan. vel non alie. l. fi. Sed dic ꝙ alienationis verbum accipitur stricte et proprie pro omni actu per quem dominium transfertur. C. de fundo do. l. j. quandoque accipitur stricte et improprie vt hic: et extra de rebus ecclesie non alienan. c. nulli. quandoque accipitur largissime et impropriissime ex interpretatione. vt. d. l. fi. vbi de hoc. ¶ Opponitur nono ꝙ perpetua emphyteosis sit permissa vt. j. de emphi. et alie. §. licentia. Solutio illa hanc corrigit. et dic vt hic no. in gl. ¶ Opponitur decio ꝙ leges primum in greca quam in latina lingua scripte fuerint. vt in constitutione digestorum in principio. Solutio ab initio cum leges inuente fuerunt et originem habuerunt scripte fuerunt in lingua greca vt ibi. sed postea regulariter primum in latina. nisi in casu huius. l. vbi primum in greca. vt hic.

Ut autem lex. ¶ Continua supra. e. §. nos igitur regulariter alienatio fieri prohibetur. Sed quia omnis regula est periculosa: et infirma: et exceptiones regule auxiliantur. ideo de exceptionibus sequitur videre. ¶ Casus breuis. omnis regula periculosa est et infirma: et exceptione indiget vt in auxilium eas habeat. et firma postea remaneat: et hoc dicit vsque ad. §. si minus. ¶ Expone litteram. vt autem lex a nobis condita vt supra. e. §. nos igitur. quod enim suspensiue lege: et subaudi benedixi ꝙ humana natura est variabilis. immutationem quasi dicat nihil eius pro quia necessarium. i. vtile. vt eas exceptiones in auxilio. l. confirmatione. lex. i. regula in lege tradita moueatur. i. firma remaneat.

¶ Nota primo ꝙ humana natura est variabilis. ¶ Nota secundo ꝙ nil est stabile inter homines et c. ¶ Nota tertio ꝙ iustus septies in die cadit. vt. xxv. di. c. vnum oratium. et de peniten. di. iij. quamuis cante. et. lxxxvj. di. ad hec vt. j. vt omnes obediant iu. prouin. §. fi. et de consangui. et vte. fra. in prin. ¶ Nota quarto ꝙ exceptiones regule auxilium dant. et eam confirmant. ¶ Opponitur primo ꝙ legis iusticia non sit variabilis: nec mutabilis. vt. ff. de iusti. et iure. l. iusticia. in princi. et institu. de iusticia et iu. in princi. Solutio ibi de diuina iusticia: hic de humana. et dic vt ibi notatur. ¶ Opponitur secundo ꝙ iusticia in nullo sit variabilis. quia semper est sancta in lege. vt. ff. de iusti. et iu. circa principium. et de legi. et senatusconsul. in constitutione greca hec est lex. et. l. de lege. et. l. j. et. ij. ti. j. §. itaque. et C. de veteri iu. enucle. l. j. §. j. Solutio rebus in suo statu manentibus iusticia semper est sancta. sed mutato statu. et rebus nouis postea emergentibus iusticia mutatur seu varianda est secundum rerum temporum et locorum varietatem. et hoc necessario contingit quia lex debet esse honesta iusta: possibilis secundum naturam et consuetudinem patrie. loco temporique conueniens necessaria et vtilis. vt. iiij. dist. erit autem lex. et ideo oportet ꝙ iusticia varietur vt conueniat supradictis.

¶ Opponitur tertio. ꝙ naturalia iura fuerint immutabilia. vt institu. de iure natu. §. sed et naturalia iura. Solutio hic de humana natura. ibi de naturali iure. vel dic ꝙ naturale ius est immutabile in genere et sua totalitate. Sed non in specie: et in sua particularitate. vt ibi notatur: et notatur. ff. de iusti. et iu. l. manumissiones. et. l. ius ciuile. et. l. ius pluribus. ¶ Opponitur quarto ꝙ exceptio regule non auxilietur. immo eam vitiet et destruet. quia propterea perdit officium suum. vt. ff. de regu. iuris. l. j. in fi. Solutio in exceptis casibus vitiat vt ibi. sed in non exceptis confirmat: vt hic. ¶ Opponitur quinto hic colligitur ꝙ omnis regula est ius. sed regula est que rem breuiter enarrat non vt ex ea ius fiat. vt. ff. de regu. iu. l. j. Solutio aut regula accipitur sine exceptionibus et tunc ex regula non sumitur ius vt ibi. aut regula excipitur cum suis exceptionibus et tunc regula facit ius vt hic. Nam regula dicta est eo ꝙ recte ducit nec aliquando aliorsum trahit. vel dicitur. quia regit. vel quia normam recte vel bene viuendi prebet. vel quia distortum prauumque corrigit. vt di. iij. c. regula. et ibi notatur. vel dic ꝙ non facit ius in exceptis. quia secundum hoc genus derogaret speciei quod esse non debet. sed econtra in non exceptis facit ius generale. vbi nulla est exceptio. Sed vbi regula habet exceptionem facit ius speciale. preterquam in exceptis. vel dic ꝙ etiam in non exceptis non facit ius cum tantum intendat narrare et coniungere iura. vel dic ꝙ non facit ius in exceptis nec in casibus iam in lege statutis: cum ibi ius precesserit Sed in casibus in quibus est eadem equitas nec sunt in iure positi bene facit ius. Tu dic ꝙ in casibus nouis ex quibus immediate resultat ius et de quibus regula fundatur et disponitur. tunc regula sine dubio facit ius siue habeat exceptiones annexas siue non. vt hic et. supra. e. §. nos igitur. sed quando regula fundatur et disponitur ex casibus iam in lege statutis: siue exceptiones sint adiuncte siue non. tunc regula non facit ius. vt dicta. l. j. ff. de regu. iuris. ¶ Opponitur sexto ꝙ exceptiones sint extra regulam. vt. ff. de penis. sanctio legum. et de lega. iij. l. vxorem. §. felicissimo. Sol. secundum placen. non sunt de regula sed extra regulam. vel dic secundum Dy. ꝙ exceptiones sunt de regula et similes regule. Sed non sunt de regula in specta dispositione iuris. hoc non placet ꝙ sint similes. quia exceptiones regule sunt contrarie: et contraria non sunt similia nec cadunt in eodem subiecto. sed ad positionem vnius sequitur destructio alterius vt. ff. de verbo. significa. l. hec verba. et de instito. l. sed et si pupillus. §. si institoria. Tu ergo dic ꝙ exceptiones sunt de regula. i. de materia regule. vt hic. Sed regule contraria vt dictum est. ¶ Opponitur septimo ꝙ exceptio regulam non confirmet: nec vitiet sed separet. vt. ff. de petitio. heredita. l. item veniunt. §. senatus. et. §. in priuatorum. Solutio ibi non est exceptio. sed extensio: et casuum distinctio. vt notatur. ff. de fundo instructo. l. quesitum. §. idem respondit domo instructa. et ille. §. facit ad hunc. §. cum suis concordan.

Siminus. ¶ Casus breuis. principi permutare licet cum ecclesia pro re meliori vel equali vtilitate rei publice exigente et pragmatica forma precedente. omni alia alienatione prohibita. Et hoc dicit vsque ad. §. emphiteosim. ¶ Expone litteram. si minus igitur imperio. idest imperatori hoc ei. idest imperatori. donatarum rerum patrimonialium vel dic fiscalium. et erit argumentum ad donationem constantini prima placet tale fiat fiat. i. si imperator cum ecclesia permutauerit. forma. s. super permutatione precipiens pragmatica forma rerum immobilium recompensauerit imperator. et

perator ⁊ vberiorem vel equalem vt. ī. domibus ecclesiasticis ab alterutro. i. vnum ab altero quando pro quia perpetue prebeatur. idest quia eadem priuilegia concessa sunt. vtrisq̄. sed differūt quo ad administrationem ⁊ iurisditionem vt. ī. titu. i. in prin. ⁊ dic vt ibi. sed neq̄ dationem. s. specialem vel etiam generalem cum traditione. ⁊ hoc scilicet totum quod dictum est. ī. hac constitutione. ab solute. i. breuiter dicam illam. s. anastasij faciendi obseruationis. i. gestorum super alienatione principia. i. principijs seu regulis dicte legis scilicet iuris antiqui contra dispositionem noui iuris deinceps. i. non valet quod sequitur. quia principijs sublatis per consequens ⁊ subsequentia perimi oportet. vt. C. de lati. li. toll. l. j. §. j. ibi ipsa origine. ⁊c. ⁊ facit. ff. de aqua plu. arcen. l. sed interdum. ⁊ quod vi aut clam. l. nam origo. Et ex hac littera colligitur ꝙ principijs ignoratis subsequentia ignorare necessario oportet. ¶ Nota primo ꝙ immensa donatio a principe in ecclesia fieri potest. ¶ Nota secundo ꝙ ecclesie permutare licet cum principe. ¶ Nota tertio ꝙ non multum differunt sacerdotium ⁊ imperium. ¶ Nota quarto ꝙ actio accipitur pro facto. ¶ Nota quinto ꝙ principijs sublatis ⁊c. Et principijs ignoratis ⁊c. Et dic vt dixi exponendo litteram. ¶ Opponitur primo ꝙ immensitas non sit optima mensura. sed pessima. vt. ī. vt determinat' sit nume. cle. §. j. solutio. ibi regulare hic casuale. vt ibi notatur. ¶ Opponitur secundo ꝙ sacerdotium ⁊ imperium multum differunt vt. ī. titu. j. in principio Solutio quo ad priuilegia non differunt vt hic. sed quo ad administrationem ⁊ iurisditionem differunt vt ibi. ¶ Opponitur tertio ꝙ actio nihil constituat sed prosequatur vt. ff. de actio. ⁊ oblig. l. nihil ⁊ institu. de actio. in princi. Solutio ibi pro iure. hic pro facto accipitur. ¶ Opponitur quarto ꝙ capituli seu cleri tractat' atq̄ consensus sit etiam necessarius. vt extra de his que fi. a prela. sine consensu capituli. c. tua ⁊ extra de rebus ecclesie non alie. ca. j. lib. vj. Solutio ibi de iure canonico hic de iure ciuili. vel dic ꝙ etiā de iure ciuili est hodie necessarius. vt. j. de alie. ⁊ emphi. §. hoc etiā super ⁊. §. licentiam. ¶ Argumentum est iste. §. ibi donaturum terrum eis imensitas ad donationem constantini vt valeat. ⁊ de hoc dixi exponendo litteram. ¶ Item est argumentum ibi. cum vtiq̄ nec multum differunt quod illud ius quod seruatur in rebus communibus ⁊ publicis seruetur in ecclesijs ⁊ rebus ecclesiasticis. ¶ Queritur an immensa donatio a priuato ecclesie facta valeat sine insinuatione. Et glo. primo arguit ꝙ sic vt hic. ⁊ C. de sacro san. eccle. l. illud. sed hec lex nihil facit. immo est contra quia hoc est speciale in principe ergo. ius cōmune ⁊ regulare est in oppositum. vt. ff. ad municipa. l. j. ⁊ de legi. l. ius singulare. item ⁊ lex. illud facit contra. ⁊ non pro. quia ibi dicitur ꝙ vsq̄ ad quingētos solidos valet sine insinuatione super eam quantitatem nō valet excepta imperiali donatione. Econtra determinat glo. ꝙ non valeat. quia vbi legem nō inuenimus correctam relinquimus eam antique figure vt. j. de admini. off. §. si. cum similibus. Et sm glosam dic ꝙ hic est speciale in principe vt hic notatur. vel dic sm glosam ꝙ imperator etiam non donat sine insinuatione etiam hic cum pragmatica forma sit necessaria. Tu dic ꝙ in priuato necessaria est insinuatio. sed non in principe. Et est casus in dicta. l. illud. Et dic ꝙ pragmatica forma hic exigitur propter alienationes rei ecclesiastice. vel dic ⁊ forte melius ꝙ insinuatio hodie non sit necessaria. quia a priuato in principem facta valet etiam sine insinuatione. vt. j. vt non fiant pig. §. penul. ergo. ⁊ in ecclesia. vt. j. e. §. ibi cum vtiq̄ ⁊c. vbi dicitur ꝙ eadem priuilegia habet ecclesia que habet princeps.

Emphitheosim autem.

¶ Casus breuis ecclesiarum ⁊ locorum venerabilium res in emphiteosim dari possunt in personam accipientis ⁊ duorum successorum ⁊ viri. ⁊ vxoris. si de eis specialiter dictū fuerit aliter non. ⁊ hoc dicit vsq̄ ad. §. quia vero. ¶ Expone litteram emphiteosim agi. i. fieri neq̄ quod fit circa predictam formam. ¶ Nota primo ꝙ emphiteosis fieri potest in personam accipientis ⁊ duorum successorum. ¶ Nota secundo ꝙ femine in emphiteosim succedunt sicut ⁊ masculi. ¶ Nota tertio ꝙ maritus ⁊ vxor succedunt ex speciali pacto. ¶ Nota quarto ꝙ emphiteosis non transit ad extraneum heredem. ¶ Opponitur primo de. §. licentiam. j. de ali. ⁊ emphite. Solutio illa hanc corrigit. vt dixi. ī. e. §. alienationis. ¶ Opponitur secundo ꝙ in emphiteosim dari possit quādiu pēsio prestatur. vt institu. de locato. §. adeo aūt. Solutio ibi iure priuati. hic ecclesie. ¶ Opponitur tertio ꝙ ad feminas non trāseat. vt decima collatione. de his qui feudum dare possunt. §. hoc autem notandum. ⁊ de successi. feu. §. filia vero. Solutio ibi in feudo hic in emphiteosi. ⁊ est ratio vt ibi notatur. ¶ Argumentum est. §. iste ꝙ si concesserit quis in emphiteosim rem tibi ⁊ tuis heredibus: ꝙ intelligatur de liberis tantum. vt ⁊. ff. ad trebel. l. ex facto. §. fina. ⁊ decima collatione. de aliena. feu. §. ⁊ si clientulus. Sed dic ꝙ etiam ad extraneos heredes debet transire regulariter. quia de natura sui transit ad quemlibet heredem. vt dicto. §. adeo. ⁊. ff. de verbo. sig. l. in conuentionibus. vbi de hoc. Non obstat lex ex facto §. si. quia speciale est in substitutione. Item non obstat. §. ⁊ si clientulus quia speciale est in feudo: ⁊ in precario que de natura sui non transeunt ad heredem licet extraneum. vt ⁊. ff. de precarijs. l. cum precario. §. j. Et sic non obstat glosa posita in dicto. §. si. ⁊ ibi notatur per dy. Item non obstat. §. iste quia hic est speciale in ecclesia. Item est argumentum ad aliam questionem. ecclesia cōcessit in emphiteosim rem alicui vsq̄ in suam tertiam generationem masculinā ⁊ femininā legitime finitā ꝙ ius: ⁊ actio: ⁊ emphiteosis trāseat ad nepotes ex filia. Et si nō sint heredes eōrū ꝙ ad eos nō trāseat nisi sint heredes vt. ff. ad treb. l. ex scō. §. si. vbi de hoc. ⁊ de leg. j. l. filius fami. §. cum quis. Preterea regulariter eis stipulari non potuit vt. ff. solu. ma. l. gayus in si. Tu dic emphiteosim non trāsire ad eos nisi sint heredes. quia emphiteosis hereditatis appellatione: ⁊ bonorum contineri videtur argumentum. ff. de verbo. signi. l. bonorum. ⁊ de bo. pos. l. j. §. ⁊ iij. ⁊ de acqui. rerum do. l. rem in bonis. ⁊ de adopti. l. si arrogator. §. j. ⁊ ita determinatur per ac. in brocardis in illa rubrica qui repudiat hereditatem.

Quia vero leonis.

Diuide. §. in partes tres. prio res ecclesie est magne pēsionis ⁊ tante quante ab initio fuit cum ad ecclesiam peruenit. Secundo minuta fuit pensio clade. Tertio est parue pensionis vel nullius respectu estimationis rei. Secunda pars incipit in ver. si vero minus Tertia in ver. si vero aliquis. ¶ Casus breuis. ecclesiarū res pensionem eandem reddentes in emphiteosim dari possunt. pro eadem pensione quanta ab initio fuit statuta. diminuta ad plus in sextam partem. pensione vero ob cladem minuta pro constante pensione in emphiteosim dari debet. ⁊ si res sit preciosa paruam aut nullā reddens pensionem re subtiliter estimata pensio constitui debet que in viginti annis faciat estimationem. ⁊ hoc dicit vsq̄ ad. §. scite autē. ¶ Expone litteram. quia vero leonis. facit. ⁊. q. ij. §. ppetua. ⁊ hic sumitur pars aut. perpetua que posita est. C. de sacro san. eccle. super. l. iubemus. dari in emphiteosim solum. i. solummodo. rei. i. mercedis percipiende. pro re danda in emphiteosim si locaretur annis tim eorum prediorum. datur in emphiteosim. Tanta an sit tanta. s. nunc cum datur in emphiteosim quanta ⁊c. tunc. i. quando nunc est tante pensionis quante fuit cum ad ecclesiam peruenit. ei accipienti in emphiteosim cum scrupulositate. i. sterilitate vel damno: casu fortuito contingente. computandam. i. compensandam. cōcedimus i. remittimus. minus tamen durat redditus in dimidia vel circa sz glo. pensionem que percipiebatur eo tempore quo peruenit ad ecclesiam. ⁊ subaudi. quare pro qua pensiōe dari debeat in emphiteosim. Aut in toto hic respondet. tunc cum datur in emphiteosim metiri emphiteosim. i. pensionem in contractu emphiteosi computari estimationi. seu precio rei. ex hoc precio. ¶ Nota primo qualiter pensio constitui debeat quando res est magne pensionis nec est diminuta. ¶ Nota secundo qualiter constitui debeat quando pēsio est diminuta. ¶ Nota tertio quemadmodum constituenda est pensio quando est parua vel nulla. ¶ Opponitur primo ꝙ iste. §. videatur inducere bellum intestinum. cum in vnoquoq̄ casu pēsio diuersimode constituatur. Solutio in primo casu pensio est magna: ⁊ in nullo diminuta. sed in secundo casu pensio est diminuta. In tertio vero casu pensio non est diminuta. sed est parua vel nulla respectu estimationis rei: vt hic notatur in glosa. ¶ Opponitur secundo ꝙ ecclesia deterioris sit conditionis ꝙ priuatus. cum ecclesia diminuat pensionem in sextam partem. priuatus vero in nihilū. So. diminutio fit propter sterilitatē. que quandoq̄ contingit varijs de causis. quo casu priuatus remitteret totum. vt. ff. locati. l. ex conducto. §. j. sed ecclesia nihil remittet. quia compensauit cum scrupulositate. vt hic notatur. ⁊ C. de sacro san. eccle. aut. ppetua. ¶ Opponitur tertio ꝙ ppter scrupulositatem ⁊ sterilitatē fieri debeat remissio. vt dicta. l. ex conducto. §. j. ⁊. C. de iure emphi. l. i. Solu. hic est spāle in ecclesia ppter sextā partem quam remisit. ¶ Opponit' quarto ꝙ minuta pensiōe nō debeat in emphiteosim dari p cōstāte pēsione. sed distingui debeat an emphiteota soluere velit pensionē ab initio an ex post facto. vt. j. de alie. ⁊ emphi. §. si vo quedā Solu. hic est ruinosa clade ibi vetustate. hoc nō plz. q: non interest qualiter sit ruinosa. vt. j. e. §. qđ aūt. ⁊ dicto. §. si vo. ibi antique habitatiōes deposite sunt. vbi loquit' generalr ⁊ indistincte. vel dic ꝙ hic aliquos hz redditus. ibi nullos: vel dic ꝙ illa hāc determinat ⁊ supplet. vel dic ꝙ hic res est minoris redditus in dimidia: vel circa ibi vo fere nullius ē redditus. scđa solo. plz ⁊ manifeste plz ex lra in dicto. §. si vo quedā. ibi ex qbus null' prebet' redditus. Sed tertia solutio ibi approbat' ⁊ in aut. ppetua. ⁊ in aut. si quas ruinas. sed hic reprobat' ⁊ approbat' quarta solo. Sed tertia nō plz. sed in casibus diuersis hec lex ⁊ illa loquunt'. qđ pz qr hic ē minoris pēsionis ibi nulli'. Et ideo ille. §. hūc nō supplet nec determinat. sz in suo casu vnūquodq̄ intelligi dz. itē quarta solo. ē nō plz. s. ꝙ ibi sit fere nullius pēsionis imo dicit ꝙ ē prorsus nullius. vt ibi pz in lra. in eo ꝙ dicitur deposite sunt. ⁊ in eo ꝙ subditur: ⁊ ex quib' nullus prebetur redditus. ⁊ in eo quod sequitur. vt autem vero ⁊c. Teneas ergo

bdam solutionē que est amica littere. ⁊ est scđa solutio. etiā in glo. in aut. ꝑpetua. ¶ Et ad declarationē huius materie distingue. aut res est hierosolimitane ecclesie: ⁊ tunc si de eius venditione tractatur dic vt habet. j. de aliena. ⁊ emphiteo. §. ⁊ hoc aūt. si vero de eius emphiteosi tractet forte idem seruabit̄ quēadmodum ⁊ in ecclesia constantinopolitana. vt. j. de aliena. ⁊ emphi. §. j. ⁊. ij. Si autem res est maioris ecclesie vel de cōpetentibus pauſtijs: eo casu dic vt dicto. §. j. ⁊. ij. ⁊. §. de cōpetentibus. si vero est alterius ecclesie distingue vt hic dicit̄ in glo. sed tu teneas qđ supra dixi. ⁊ glosam omitto. quia satis est clara. ⁊ ne aggrauem aliquos in multitudine scriptura. ¶ Opponit̄ quinto ꝙ nulla debeat fieri diminutio vt. j. de aliena. ⁊ emphiteo. §. ij. solutio. ibi est speciale vt hic notatur. ⁊ in aut. perpetua.

Scire autem. ¶ Casus breuis emphiteota si canonē non soluerit ꝑ biennium cadit a iure suo. ⁊ rē reddere cōpellitur. ⁊ pensionē ꝓ tēpore preterito soluere ⁊ damnum emendare nulla ꝓ melioritate retentiōe cōpetente: ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. quod aūt. ¶ Expone litterā. Scire aūt. facit. ⁊. q. ij. §. quire. ⁊ hinc sumit̄ aut. qui rem posita. C. de sacrosan. eccle. sup. l. iubemus. ⁊ continua. Ꝺ. ꝑmisit emphiteosim. hic punit non seruantē emphiteoticum. alias est debitum aliorū priuatorū. emphiteotecarij. i. amittunt omne suū ius. defendere. Nota ꝙ in aut. qui rē que hic sumit̄ est repellere seu repelli. ⁊ expone defendere si possidēt vel dic vendicando. vel condicendo ex lege ista. vel dic auctoritate sua expellendo: ⁊ possessionē recuperādo. poterunt postea defendere ⁊ repellere emphiteotā. ⁊ sm̄ hoc repellere: ⁊ defendere tendunt ad eundem effectū. Et obligatū conditione ex hac lege. oēs preteritas.

¶ Nota scđo ꝙ biennium locum hʒ in emphiteota ecclesie. Nota scđo ꝙ non soluens emendat damnū ⁊ redditum preteritū soluit: ⁊ non vtit̄ retentione ꝓ melioratiōe. ¶ Opponit̄ primo ꝙ triēniū locū habeat. vt. C. de iure emphi. l. ij. solutio. ibi in emphiteosi priuata. ¶ Opponit̄ scđo ꝙ tpe finito soluendi redditus possit statim expelli. vt. C. loca. l. edē. ⁊. ff. loca. l. cū dñi. solutio ibi in simplici colono. ¶ Opponit̄ tertio de. §. inter locatorē. l. quero. ff. loca. solutio. ibi locatio fuit facta ad maius tēpus biennio. ⁊ pactū appositum de non expellendo. vt ibi notat̄. ¶ Opponit̄ quarto de. §. si vero. ꝑpetua. j. e. vbi ēt ꝓ futuro tpe soluere tenet̄ ēt solutio ibi peniū in forma vel in materia. hic in accidenti. i. in solutione pensionis.

¶ Opponit̄ quinto ꝙ ēt. post biennium celeri satisfactione soluere possit ⁊ morā purgare vt extra. de loca. c. fi. solutio ibi de equitate canonica ꝑmittitur moram purgare. j. modicū tēpus post biennium elapsum. hic vo de iure ciuili. vt. C. de iure emphi. l. ij. §. fi. ¶ Opponitur sexto ꝙ ꝓ deterioratiōe. nō teneat̄. vt. C. de iure emphi. l. j. ⁊ institu. de loca. §. adeo. ⁊. ff. loca. l. ex cōducto. §. j. solutio ibi casu hic dolo vel culpa lata siue leui contendit. ⁊ ideo tenet̄. vt. ff. de reg. iuris. l. cōtractus. ¶ Querit̄ nunquid idē sit in priuato ꝙ in ēphiteota ecclesie si rem priuati deteriorē fecit. Et est hic ar. ꝙ nō. quia quod de vno conceditur ⁊c. ⁊ quia idem est speciale ⁊c. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. cum ita. §. fi. ⁊ de mino. l. ⁊ si sine. §. sed quod papinianus. ⁊. l. pater. in prin. Tu dic idem esse arg. C. loca. l. edem. ⁊ quia est eadem rō. vt. ff. de verb. obli. l. a titio. ⁊ ar. ff. de pigno. act. l. eleganter. §. fi. ¶ Queritur scđo nunquid emphiteota priuati si in solutione cessauerit ⁊ expellat̄ ꝑdat meliorationē. Et est casus ꝙ sic C. de iure emphi. l. ij. ⁊ idem videt̄ si ꝓpter deteriorationē expellatur ꝑ ar. a minori q: si id de quo minus ⁊c. sed si in omittendo hoc est. multo magis est in faciendo vt. ff. de vsufru. l. si cuius. §. de preteritis ⁊ de verbo. obl. l. si mora. ¶ Queritur tertio an idem sit seruandum in ꝑpetua emphiteosi. ⁊ videtur ꝙ non. q: non videtur dñi interesse. Tu dic idem. quia emphiteota non soluendo canonem cadit a iure suo. ⁊ res reuertitur ad ecclesiam.

Quod autem. ¶ Casus breuis. res imobiles ecclesiarum alienari ꝓhibent̄ in quācunq; ꝑsonam siue sint integre siue ruinose nisi in emphiteosi ⁊ a iure ꝑmissam rerū estimatione subtiliter facta ꝑ architectos omni reuolutione ⁊ machinatione remota. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. si quis aūt. expone litterā. Quod aūt ruina sit vt vetustate vel casmate. vt. ff. de mino. l. verum. §. penu. Mecanicis facit. ff. de acqui. re. do. l. lacus. §. j. Nec illud. ꝓ ⁊ non ⁊ ꝓ etiam. hactenus. ⁊ ante hāc legē. sed post constitutionē iustiniani. de qua fit mentio. Ꝺ. e. dudū vt. j. contractus emphiteosis. s. licitos: ⁊ in eorū calliditatē. ⁊ circumuentionē. de adiectione. que fiebat ea forma que sequit̄. vt vel addit adiectionem que fiebat contra tales cōtractus. illum. i. post scđm successorē. vnde. i. de quo ⁊ semꝑ eos accipientem in emphiteosim. ⁊ eius successores ꝑpetuū. eis locis venerabilibus reuerentissimis. alis sanctissimis. ¶ Nota primo ꝙ exceptio specialis de pricipe facta nō porrigitur ad alios casus vel ꝑsonas licet similes videant̄. ¶ Nota secundo ꝙ nō refert qualiter res sit ruinosa. ¶ Nota tertio ad architectos recurrendū esse. ¶ Nota quarto ꝙ eis non credit̄ nisi positis euangelijs. ¶ Nota quinto ꝙ hic requiritur scriptura

¶ Nota sexto ꝙ omnis reuolutio ⁊ machinatio. videt̄ eē remota.

Nota septimo que non licent simpliciter post tempus licere nō debent ꝑ reuolutionē. sic. C. de donatio. l. sancimus. §. si quis aūt. ⁊. §. seq. ¶ Opponit̄ primo ꝙ que licent principi licere debent ēt sue familie. ⁊ senatoribus. vt insti. de vsu. ⁊ habi. §. ij. ⁊. C. de aduo. diuer. iudi. l. iij. ⁊ de ꝓ. sa. scri. l. in sacris. ⁊. C. ad. l. iul. maie. l. si quis l pris. solutio. hic est regulare. vt ⁊. ff. de regu. iu. l. priuilegia. ⁊. l. a contractus. ibi casuale. ¶ Opponit̄ secūdo ꝙ euangelia tangi debeāt vt. j. iusiurandū qđ prestatur in prin. So. ibi est regulare. hic casuale ꝓpter epī reuerentiā vt. j. de sanctis. epis. §. nulli vero iudicum.

¶ Opponit̄ tertio ꝙ scriptura nō sit necessaria vt. C. de pactis. l. pactū cū similibus. Sol. hic est speciale ibi regulare. sic. C. de iure emphiteo. l. j. ⁊. ij. ¶ Queritur cū hodie ꝑpetua emphiteosis fieri possit. vt. j. de alie. ⁊ emphiteo. §. licentiā. an reuolutio ⁊ pactum huiusmodi valeat eo casu. Et respondet gl. ꝙ bene valet. q: fraus cessit ⁊ fraudis suspitio.

Si quis autem. ¶ Casus breuis. res ecclesie concedi pōt ad tps accipere volēti ad vsūfructū ⁊ alia eiusdem redditus statim in eius ꝯpensationē ecclesie vt tpe finito vtraq; res pleno iure ad ecclesiā redeat. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. Quia vero leōis. ¶ Expone litterā si quis aūt. facit. ⁊. q. ij. §. hic vsus. ⁊ hinc sumit̄ aut. hic vsus posita. C. de sacro san. eccl. super. l. iubemꝰ. mox. i. statim ab initio. post eius q̄ accepit. ¶ Nota primo casuʒ in quo ꝑmittitur alienatio ¶ Nota scđo ꝙ dare accipitur iꝓprie. ¶ Nota tertio ꝙ ꝯpensatio accipitur improprie q̄ñ fit de spē ad spēm. ¶ Opponitur primo ꝙ cōpensatio hic locū non habeat. s. de spē ad spēm. vt. ff. de condi. indebi. l. si non sortem. §. si centum. ⁊ de pigno. acti. l. si cōuenerit in prin. Solu. ibi ꝓprie. hic improprie accipit̄ compensatio. ¶ Opponit̄ scđo cōtra hanc solutionē de. l. fi. in prin. C. de cōpensa. vbi cōtra actionē in rem que datur ad spēm obijcitur cōpensatio. Solu. ibi ad estimationem deuentum erat. ¶ Opponitur tertio ꝙ res ecclesie nō detur accipiēti cum dare sit accipientis facere. vt insti. de acti. §. sic itaq;. ⁊. ff. de verbo. obli. l. vbi aūt. §. fi. Solutio hic verbū datur iꝓprie accipitur. sic. ff. depo. l. j. in prin. ¶ Opponit̄ quarto ꝙ ꝓprietas rei cōpensate non det̄ mox. vt. C. de sacro san. ec. l. iubemus. §. j. Solutio quod ibi dicit̄ hic corrigit̄ vt ibi notatur. vel dic ꝙ etiam iure veteri debebat ꝓprietas mox dari. vt. Ꝺ. e. §. hic igitur versi. si vero. Prima opinio videtur verior. Et exponit litteram ibi vt notaui in dicto. §. hic igitur.

Quia vero leonis. ¶ Casus breuis iconomi res ecclesiaꝝ in casibus prohibitis alienantes pena legis leonis afficiunt̄. ⁊ emptor preciuʒ amittit. ⁊ rē cum fructibus reddit. donatarius rem donatā cum fructibus reddere cōpellitur: ⁊ aliam eque bonam. ꝑmutator rem datam amittit ⁊ acceptam rem cū fructibus reddere cōpellitur. ⁊ hoc dicit vsq; ad §. si autem creditor. ¶ Expone litteram. Quia vero ⁊c. facit. ⁊. q. ij. qui vero res. ⁊ hinc sumitur aut. qui res posita. C. de sa. san. eccl. l. iubemus solum ꝓ solūmodo. Amatores periculi. i. pene ex qua sequitur periculū siue damnū. agunt. s. homines contractu. ꝑ quē res ecclesie alienant̄. statuere penam. vt qui non est sapiēs in culpa efficiatur prudens in pena. cadat quidē mox. i. statim ergo ipso iure: ⁊ non ꝑ exceptionē. vt. i. primo. §. ⁊ sequentibus. Et nota ꝙ ex hoc §. ⁊ sequentibus sumitur dicta aut. qui res. excepto fine illiꝰ aut. ibi. sed melius ⁊c. qui non est de corpore autenticorū sed verba sunt ver. Et non bene ponunt̄ ibi in ꝯparatiuo. q: ipso iure cadit a iure suo ꝑ hanc aut. ⁊ de rigore ⁊ de equitate. Preterea ꝑinde habetur ac si neq; a principio gestum sit. vt. Ꝺ. e. §. vult enim oino. i. ipso iure repensetur. i. det. ⁊ alis est repsentet agere. alis facere. cadat ipso iure. iuste ergo fuit sciens. ⁊ sm̄ hoc non refert an sit bone fidei vel male fidei. ei accipienti rem ex cā ꝑmutationis. ¶ No. primo ꝙ qui facit peccatū amat periculū siue penam. sic. ff. de postu. l. j. §. bestias. ¶ Nota scđo ꝙ ex delicto naturaliter quis obligat̄. vt. ff. de pac. l. j. in prin. §. j. ¶ Nota tertio de penis contra legē facientium. ¶ Nota quarto ꝙ locupletatur ecclesia cū aliena iactura. ¶ Nota quinto ꝙ iconomus de euictione tenet̄ ex cōtractu qui est cōtra legem. ¶ Opponit̄ primo ꝙ venditionis nomē sit generale. vt. ff. que res pig. obligari pos. l. j. §. j. ⁊ q̄bus modis pignus vel hypotheca sol. l. sicut. §. venditionis. ⁊ de sta. li. in fi. ¶ Solutio venditiōis nomen q̄ñq; accipit̄ large ⁊ iꝓprie vt ibi. q̄ñq; stricte ⁊ ꝓprie. vt hic. ⁊. C. de iure emphi. l. j. ⁊. ff. de pigno. l. in quorum. vel dic hic de odio vel pene iꝑpositione agitur ibi de fauore ⁊ ē hic mirabile ꝙ stricte accipitur cū in ꝓhibendo fauor versetur. sed hoc contingit odio pene quod est valde notabile. ¶ Opponit̄ secūdo ꝙ ex delicto nō obligetur quis naturaliter. sed ciuiliter tm̄ licet sit quis amator periculi. vt habetur ⁊ notatur institu. de iure natu. §. ius aūt gentium in glo. que incipit pene dicit. Solutio aut loquimur ciuiliter: aut ciuiliter primo casu obligatur naturaliter: vt hic. ⁊ ar. ff. de postu. l. j. §. bestias versi. deniq;. ⁊. ff. de pecul. l. id quod. §. j. ⁊ de pecu. l. licet. §. ex cā. ⁊ de pactis. l. si tibi. §. quedam vbi de hoc. ⁊ de his qui no. infamia. l. seruus. vel dic ꝙ crimen siue titulus cōis descendit a

iure

iure ciuili.sed ꝑpter tale crimen obligat naturaliter.quia volendo
delinquere amat penam.⁊ vult obligari.vt.ff.de acti.⁊ ob.l. sui ex
delicto.⁊ notatur.ff.de regu.iuris.l.in personam. ¶ Opponitur
tertio ꝙ ex inutili contractu non detur actio.vt.C.de legi.l.non du
bium ⁊.ff.de actio.⁊ obli.l.obligationes.Solutio ibi erat inutilis
simpliciter hic sm quid.i.fauore ecclesie tantum:⁊ odio iconomi.⁊
ideo valet.vt.C.de predi.mi.l.⁊ si his.vel dic sm gl.ꝙ ex inutili cō
tractu agitur vt ⁊ argu. ff.de actio.emp.l.ex empto.§.is q.⁊ de cō
trahen.emp.l.sed celsus.§.j.sed certe iste leges loquūtur quando
contractus ab initio tenuit.item facit.ff.de pig.actio.l.solutuz.§.
ij.Sed ibi contractus fuit preter leges.Tu dic aut contractus est
inutilis ab initio.aut ex postfacto.Primo casu si est contra legem
non oritur actio.nisi lex vltra procedat dando actionē vel exceptio
nem.vel confirmando.vt dicta.l.non dubium.⁊ dic vt ibi notatur.
Si vero est preter legem tunc oritur actio.vt dicto.§.ij.⁊.l.si rez.§.
penul.ff.de pignora.actio.Secundo casu oritur actio.vt dicto.§.
is qui.cum concordan. ¶ Opponitur quarto ꝙ iconomum agen
tem possit exceptione repellere.quia paria delicta ⁊c.vt.ff.solu.ma
tri.l.viro ⁊.l.cū mulier.Et qa potior est conditio possidentis.vt.l.
ij.⁊.l.si ob turpem.ff.de condi.ob tur.causam respondeo ꝙ emptor
hic fuit bone fidei.⁊ dic vt in glo.vel dic ꝙ non interest an fuerit bo
ne fidei vel non.vt notatur.x.q.ij.l.qui vero res.⁊.xij.q.ij.c.mone
mus.vel dic ꝙ si fuit stipulatus vel pactus agere potest alis non.vt
C.de euic.l.si fundum.⁊ de agri.⁊ cens.l.quemadmodū.vbi de hoc.
¶ Opponitur quinto ꝙ ecclesia nō retineat preciuz quia sm hoc
locupletabitur cum aliena natura alis lactura.quod esse non debet
vt.ff.de condi.inde.l.nā hec natura.Solutio vt in gl.no.⁊.xij.q.ij.
monemus.glosa tamen que est C.de sacrosan.eccle.super aut.qui
res.videtur dicere contrarium.⁊ male idem ꝙ hic notatur in dicta
l.iubemus.§.sane.⁊.xij q.ij.in antiquis. ¶ Opponitur sexto ꝙ
donatarius non compellatur donare eque bonam.vt.C.de dona.l.
nec ignorans.cum similibus.Solutio vt in glo.notatur.vel dic ꝙ
non est donatio sed pene solutio. ¶ Queritur primo quid si pre
cium non est solutum ab emptore an peti potest.dic vt notatur in di
cta.l.iubemus.§.sane. ¶ Queritur secundo quid si iconomus nō
est soluendo.vel nihil habet.dic vt notatur in dicta aut.qui res vel
dic ꝙ emptor sibi imputare debet quia fuit in dolo vel culpa.vt.ff.
de regu.iuris.l.quod quis.secus si fuerit emptor bone fidei qr ec
clesia cultrix vel altrix iusticie non patitur contra iusticiam aliqd
fieri in se vel in alterum.vt decima colla.de alie.feu.§.inde potest ⁊
extra de dona.c.per tuas. ¶ Queritur tertio an actio detur cōtra
iconomum siue emptor fuerit sciens siue ignorans.⁊ videt ꝙ si fuit
sciens nulla detur actio.vt.C.de euic.l.si fundum.Econtra videtur
ꝙ actio detur siue sit ignorans siue sciens quia licet emptor fuerit i
dolo:⁊ iconomus in dolo dolus iconomi dolo emptoris preponde
rare videtur.vt notatur in dicta aut.qui res.⁊ pro hoc facit quod
dicitur hic in l fa.in.§.si autē permutatio ꝙ emptor cadat ab vtro
q̄ iuste ergo emptor fuit sciens.item pro hoc facit id quod dicitur
in.§.si quis igit.emerit.ibi vt metu sue substantie.⁊ si non ⁊c.Pre
terea littera ista loquitur generaliter ⁊ indistincte.vtl.ff.de publi
ciana.l.de precio.⁊ de le.prestan.l.j.§.generaliter.⁊ ad.l.si fundum
respondeo ꝙ hic fuit stipulatus vel pactus.vt ⁊ notat.dicta.l.quē
admodum.vel dic ꝙ hic ratione officij tenetur iconomus.quia do
lus eius preponderat.ar.C.de predi.mino.l.⁊ si his.

Si autem creditor.

¶ Casus breuis creditor qui pro pecunia mutuata rez immo
bilem pignori accepit regulariter a contractu cadit ⁊ pecuniaz per
dit nullam habiturus actionem contra ecclesiam.Sed contra ico
nomum vel prelatum.his obtinentibus etiam in abbatissis.fallit si
ecclesie necessitas vel maxima immineat vtilitas.quo casu genera
lis permittitur hypotheca spāli prohibita.⁊ hoc dicit vsq̄ ad.§.si
vero ⁊c. ¶ Expone litteram.si autez creditor ab hoc cadat.i.ab hu
ius auri repetitione.⁊ dic ipso iure.vsq̄ ad generalem inclusiue.
¶ Nota primo ꝙ res immobiles ecclesie obligari non possunt.
¶ Nota secundo ꝙ creditor aurum perdit.⁊ ecclesia lucratur.
¶ Nota tertio ꝙ contra iconomum ⁊ prelatum habet actionem.
¶ Nota quarto ꝙ generalis hypotheca permittitur.⁊ specialis
prohibetur. ¶ Opponitur primo ꝙ etiam specialis permittatur.
Sed dic vt no.S.e.§.nos igitur. ¶ Opponitur secundo ꝙ icono
mus ⁊ prelatus non teneantur cū nihil habeant.vt.S.de monachis
§.illud.nam inanis est actio ⁊c.vt.ff.de dolo.l.nam is.Solutio.sz
quosdam affines ⁊ consanguinei eorum tenentur hec non placet vt
in glo.notatur.vel dic secundo ꝙ hic loquitur quando habebat ad
huc bona.hec etiam non placet.quia illa bona non manent sua.vt
in.§.si qua mulier.⁊.S.de mona.§.si vero filias.vel dic tertio ꝙ hec
constitutio loquitur de monachis vel abbatibus qui ante constitu
tionem illam de monachis intrabant monasterium qui non perde
bant propter ingressum rerum suarum dominium.vt.j.hec constitu
tio inno.cōsti.de his q ingrediunt monasterium.⁊.C.de sacrosan.ec.
l.generaliter ⁊ de episco.⁊ cle.l.si quis presbyter ⁊.l.sacrosce nec hoc
placet.quia leges futuris dant formam negocijs.vt.C.de legi.l.le
ges:vel dic quarto sm aldricum ꝙ hic loquitur de eo quod acquisi
uit ex genere coniuncto.⁊ dic vt in glosa.Sed dic ꝙ in ipso mona
cho non posset habere locum.quia propriū habere non potest.vt
habetur:⁊ notatur.xviij.q.j.c.j.⁊.xvj.q.j.c.de monachis vbi de hoc
vel dic quinto sm quosdam.ꝙ quidam sunt abbates laici non mo
nachi qui propria habere possunt.Nec hoc placet:vel dic sexto sz
quosdam ꝙ abbates omnes propria possunt habere ⁊ est in eis spe
ciale propter dignitatem quaz habent.vt hic.⁊.j.e.§.sicut.nec hoc
placet vt extra de testa.c.ij.Tu dic septimo.ꝙ propria habere non
possunt.Sed ex delicto magis q̄ ex contractu obligantur natura
liter.sicut ⁊ sui.vt.xj.q.j.de persona.ver.si quis cōtra aliquē.⁊.xij.
q.j.c.non dicatis.⁊ ar.ff.de mino.l.ꝙ si minor.§.si seruus.

Si vero etiam perpetuam.

¶ Casus breuis emphiteota q rem
in emphiteosim accepit legis obseruatione omissa rē reddit.⁊ qd
dedit perdit soluturus quod soluere tenebatur pro vnoquoq̄ ano.
tabellio qui scripsit instrumentum in exiliuz damnatur ⁊ ab officio
remouetur.iudex vero dignitate spoliatur.⁊ bona eius publicātur
ijsdem penis seruandis etiam in his que super rebus sacris cele
brant contractus nisi pro captiuorum redemptione eadez similiter
obseruatione obtenta super alienatione ciuilium panuz. Et hoc di
cit vsq̄ ad.§.quia vero verisimile.expone litteram.si vero etiam ca
dat ipso iure.⁊ quod datum est.id est si aliquid ob id dedit.soluere
idest soluturus pro futuro tempore.propter alienationem.idest ad
hoc vt facilius alienent.a qua haud quidam habent haud cum aspi
ratione h.⁊ ponitur pro non.⁊ sm hoc habeas in textu inferi' mi
nori.⁊ non habeas maiori.alij habent aut proprie ⁊ sine aspiratio
ne.⁊ tunc habeas.j.in textu maiori ⁊ non minori.quanto.s.magis
⁊ lege interrogatiue.impie sub.q̄ circa alienationem aliarum re
rum immobilium que non sunt sacre ⁊ dic certe multo magis.aliqd
tale vt venditio pignoris obligatio.vel similia.obseruatione.quo
ad penas ⁊ alia. ¶ Nota primo de pena emphiteote. ¶ Nota se
cundo ꝙ res ecclesiarum pauperum sunt vt.S.vt determinatus sit
numerus cle.§.fi.⁊.C.de epi.⁊ cle.l.ij. ¶ Nota tertio de pēa tabel
lionis ⁊ iudicis. ¶ Nota quarto ꝙ tanto grauius est delictū quā
to in digniori re cōmittitur vt.ff.de incen.rui.naufra.l.pedius.cuz
cōcordan.⁊.xxix.di.c.necesse est.⁊.j.q.j.c.iudices ⁊ in.c.si qui epi
scopi.⁊.q.iiij.c.ecclesia. ¶ Opponitur primo de.§.licentiaz.⁊ dic
vt in glo. ¶ Opponitur secundo de.§.scire:⁊ solue vt ibi notatur.

Quia vero verisimile.

¶ Casus breuis regula
riter res immobiles eccle
siarum alienari prohibētur omni priuilegio cessante.omni compul
sione ⁊ violentia prohibita.ecclesiarum ⁊ monasteriorum alienatio
ne penitus interdicta.pena contra facientibus imminente.Et hoc
dicit vsq̄ ad.§.sicut. ¶ Expone litteram.quia vero proferre typū
idest ēt si a nobis impetrauerit periculuz sustinebunt quia eo priua
buntur.Et nota hic ꝙ princeps iurisditionem exercet etiaz in spi
ritualibus communiter vt sunt pro communi vtilitate ecclesie inuē
te.sanciuntur vt prohibitio alienationis rerum immobilium ec
clesiarum q̄ ea priuilegia.contra quos.s.iconomos vel prelatos.i.
vt iconomi vel prelati res ecclesiarū alienare cōpellantur.studeant
impetrari ⁊ impetrata seruari cōmuniū.i.vt iura cōmunia per pri
uilegia tollant que tolli nō debent sed poti' priuilegia ⁊ specialia
iura.vel dic vt cōtract' per iconomos celebrati in casib' ꝓhibitis
valeant.q omnino valere nō debent.in eis casib' his solis.s.rebus
immobilib'.neq̄ sm sacramentū.i.nedū facto:sed nec etiam ꝑ viaz
iuris.alicui'.i.priuilegij.ei potenti. ¶ Nota primo ꝙ nullū priui
legiū valet super alienatiōe rerū ecclesiarū. ¶ Nota secūdo ꝙ cō
munis ⁊ publica vtilitas preferenda est priuate.vt.C.de primipi.l.
vtilitas li.xij.⁊ extra de postula.c.bone memorie.⁊.vij.q.j.scias fra
ter. ¶ Nota tertio ꝙ facili' priuilegia ⁊ specialia iura tollunt q̄
cōia.vt ⁊.C.ad velle.l.antique circa prin.cū simi. ¶ Nota quarto
ꝙ ecclesie ⁊ monasteria nullo casu possunt alienari. ¶ Opponitur
primo ꝙ priuilegia ⁊ pragmatice sanctiōes debeant valere:⁊ obser
uari.vt.C.de legi.⁊ cōsti.l.ij.⁊.ff.de constitu.prin.l.j.Solutio.ibi
sunt permissa impetrari.hic ꝓhibita. ¶ Opponit secūdo.ad idez
ꝙ etiam ꝓhibita debeant obseruari.vt.j.de manda.princi.§.dein
de.⁊ vt nulli iudi.§.hoc vero iubem'.Solutio.vt hic ⁊ ibi notatur.
¶ Opponit tertio ꝙ alia sit pena cōtra violatores priuilegiorū.vt
C.de epi.⁊ cle.l.⁊ si ecclesie.Solutio.vt ibi notat vel dic ibi de ipe
tratis ꝑmissis:hic de ꝓhibitis. ¶ Opponit quarto ꝙ cōtra ipe
trantē alia sit pena statuta.vt.C.qui nisi.nō possunt.l.eis q̄bus.cū
cōcordan.Solutio.hic de alijs priuilegijs:vel dic ꝙ hic ⁊ ibi illa
pēa locū habebit cū lege noua oriat obligatio penalis.vt.ff.de ac
ti.⁊ obli.l.quotiēs.⁊.C.de sepul.viola.l.iij.⁊.ff.de calū.l.si quis.⁊
de accu.l.senatus. ¶ Opponit quinto ꝙ priuata vtilitas sit pu
blice ꝓferenda vt.ff.ꝑ socio.l.actiōe.§.labeo.Solutio.aut iura sūt
varia ⁊ tunc ꝓfert publica.vt hic.aut sunt paria:⁊ tunc etiā prefert
publica si maior est ratio ꝑte publica alis secus.vt dicto.§.labeo.

⁊ dic vt ibi notaui. ¶ Opponitur sexto ad idē. vt. ff. de arbi. l. licet ⁊ de iudi. l. si longius. ⁊ ad. l. aquil. l. si quis fumo. ⁊ de pscrip. verb. l. qui fermandarii in prin. ¶ Solutio ibi ex eadem pte cōcurrit publicū ⁊ priuatū: ⁊ tunc pfertur vtilitas priuata si principaliter vult quis sibi consulere vt sibi psit ⁊ nulli noceat vt ibi alias secus vt hic. Et est rō. q2 ordinata caritas a se ipso incipit. vt. xxiij. q. v. si non licet. ⁊. C. de serui. l. prefec. ¶ Opponit septimo q priuilegia ⁊ beneficia ⁊ iura spālia non tollantur facilius. q2 omne priuilegium ⁊ beneficiū dz esse mansurū. ⁊ ois malicie ac diminutionis extraneū vt extra. de fil. presby. ex tua. ⁊ de priuileg. c. si. ⁊. j. constitutio que de dig. §. illud quoq. Solutio hic de īpetrādis ibi de impetratis. ¶ Opponit octauo q etiam īpetrata tollant facilius vt. C. ad vel le. l. antique. circa prin. ¶ Solutio ibi recedit a beneficio velleyani ⁊ spāli iure ppter confessionē. ⁊ nimiā solennitatē ⁊ presumptionem iuris. ⁊ legis dispositionē certam. ¶ Opponit nono q facilius cōia q specialia iura tollant. vt. C. si de momenta. possess. l. j. vbi tollit appellatio. ⁊ nō restitutio. ¶ Solutio aut ius cōsistit circa obseruātiā priuilegii legitime īpetrati ⁊ tū illud ius semp seruabitur. vt dicto. §. illud aut circa eius priuationē. ⁊ tūc in re dubia priuilegiū seruandū est. vt dicto. §. illud. alias in re certa ius cōe seruabit: vt dicta. l. antique: vel dic aut fauor dat ratione cāe. ⁊ tunc obtinet lex antiqua. aut rōne rei. ⁊ tūc obtinet quod hic dicitur. Aut ratione persone. ⁊ tunc obtinet quod notatur dicta. l. si de momentanea. pos. hec non plz. ¶ Opponitur decimo q priuilegiū semp tollat ius cōmune quia est lex priuata. vt di. iij. c. priuilegia. ⁊ habetur: ⁊ notatur. C. de legi. ⁊ consti. l. quod fauore. Solutio ibi loquitur de priuilegiis licitis. hic de illicitis. Item ibi de priuilegiis legitime impetratis. hic de impetrandis: vel impetratis non legitime. ¶ Et nota ex pdictis q. §. iste nō congrue intelligat q priuilegia ⁊ iura specialia facilius tollant q iura cōia. q2 hic loquitur de priuilegiis illicitis impetrandis. ⁊ non cōcessis vel impetratis contra ius que phibent impetrari: ⁊ impetrata seruari. ⁊ ideo non valent: nec obseruant vt dicta. l. eis quibus. ⁊ hec facilius impediuntur q q iura cōia tollantur sed in priuilegiis licitis ⁊ legitime īpetratis dic vt. s. ¶ Queritur hic in gl. unquid teneat lege cor. de falsa. ille qui vtitur priuilegio vero sed illicito ex eo capite quo tenetur qui scienter vtit illicito instrumento. ⁊ dic vt hic in glo. notatur que satis est clara ⁊ bona. ¶ Queritur secundo in. §. quia vero cognouimus. nunquid contractus talium valeat inter ignorātes. Et responde vt in glo. que satis est clara ⁊ vera.

Sicut autem. ¶ Casus breuis. vsq ad finem tituli dānosa possessio ecclesie nec dari: nec recipi debet pena contra facientibus imminente. Et hec lex generalis est ⁊ oibus datur licentia sine metu calūnie denunciandi ⁊ ab omnibus aliis iudicibus obseruari insuper iustinianus confirmat legē leonis preterq in casibus huic legi nostre contrariis vltimo precipit hanc legem seruari ⁊ publice diuulgari. ¶ Expone litteram. sicut autē facit. x. q. ij. §. sicut ⁊ hinc sumitur aut. sicut hic posita. C. de sacrosan. eccle. super. l. iubemus. aliquid agere. i. tales possessiones accipere cuiusmodi denunciationem que hic cōstituimus. i. dūmodo non sint huic legi nostre contraria. ¶ Nota primo q acquirere non debemus possessionem sterilem. ¶ Nota secundo q laudabile est nunciare. ¶ Nota tertio q nunciator qui non pbat penam calumniatoris non patitur. ¶ Nota quarto q vbi legem non inuenimus correctam relinquimus antique figure. ¶ Opponit primo q non sit laudabile denunciare vel accusare aliū. vt. ff. de iure fisci. l. ij. in prin. Solutio laudabile ⁊ vtile est bono zelo ⁊ ex caritate nocentum eria coram iudice deferre. q2 peccata nocentum ⁊c. vt. ff. de iniur. l. eum qui in prin. Sed extra iudicium corā omnibus arguere vel ēt in iudicio premii cā vel animo se vlciscendi non prouocatus. vel insidiando ⁊ per calumniam falsa obiicere vel insultando nā facile ex pbare non est laudabile vt ibi. ⁊. ij. q. j. si peccauerit. nam primū caritatis. secundū impietatis est officiū. vt. v. q. j. qui ambulat: ⁊ primus correctoz secūdus est pditoz. vt dicto. c. si peccauerit. ⁊ hec notaui in solutionibus cōtrariorū. ¶ Opponitur secūdo q calumniatoz si non probat penaz calumniatoris patiatur. vt. s. quomodo oportet episcopos. §. si quis autem. cum similibus. Solutio ibi est regulare. hic casuale. ⁊ dic vt notatur. ff. de his qui notantur infa. l. athletas. §. calumniatoz. ¶ Querit in. §. sicut quid si possessio prius fuit sterilis: nunc vero facta est idonea. respondet glo. q non prodest donatio ecclesie ar. s. e. §. quia vero leonis. ⁊. ff. de reg. iuris quod ab initio. ⁊. l. que ab initio. ⁊ extra de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. c. ij. ⁊ de his que fiūt a prela. c. iij. argu est contra. C. de legi. ⁊ constit. l. quod fauore. ⁊. ff. de legi. l. nulla. ibi nam q fauore ⁊c. Et hoc credo verius vt vtilitas ecclesie semper seruetur. ar. ff. de transac. l. cum hi. §. quid ergo cum concordantiis.

¶ Ut iudices sine quoquo suffragio.

¶ Continuatur rubrica dupliciter. Et primo ad materiam remotam ⁊ sic. supra enim prohibuit symoniam in dignitatibus spiritualibus. vt. s. quomodo oportet episcopos ⁊c. §. sed neq pecuniis ⁊ §. ⁊ hanc nō pecuniis. ⁊. §. hec de deo. hic vero prohibetur in dignitatibus temporalibus. ⁊ ideo sequitur iste titulus. Secūdo potest continuari ad proximam ⁊ vicinam materiam. ⁊ sic. s. titulo primo iustinianus prohibuit alienationem rerum immobiliū ecclesiarum fauore ecclesie hic vero prohibet donationem pecuniariā ⁊ terrā alienationem ex turpi causa odio dantium ⁊ accipientium. ⁊ ideo annectit hunc titulum vsq ad. §. illud tamen decernimus.

Omnes nobis. ¶ Diuiditur in tres partes primo exordiū ⁊ intentio iustiniani. Secundo iuris antiqui ⁊ multorum malorum inde prouenientium enarratio. Tertio iuris noui recitatio ⁊ antiqui iuris correctio. Secūda pars incipit in. §. cogitatio. Tertia in. §. hec autem omnia. ¶ Casus summarius dignitates ⁊ administrationes gratis conferri debent nullo suffragiorum nomine dato alias omnia mala sequentur. cum a radice procedit auaricie. que mater est omnium malorum. antiquo iure penitus sublato. Et hoc dicit vsq ad. §. illud. ¶ Expone litteram. omnes enim nobis subaudi. per ac. no et es facit extra li. vj. circa prin. degē. i. ducere. collatoribus. i. subiectis. qui nobis dare debent collectas. consilia procurantes. i. procurando in consiliis vtilibus subiectus. sollicitudine. i. illicita molestia: ⁊ vexatione discurrimus. alias decernimus a citra publicum alias citca. ⁊ dic q debent imperatori. ⁊ iustum. alias iustam. ⁊ hanc non olim. i. iure nouo. C. quod est vetus respectu iuris autenticorum temporibus nuper emergētibus post codicis cōpilationē cōpulisset ppter illicitas exactiōes ex iudicum electione emergentes ipsi subiecti. Quō enī bene dicit subiectos non posse de facili cōsueta ⁊ legitima psoluere tributa ex aliquo tempore nuper emergente post. C. ex prouentu. i. promotione. hos idest iperatores prefecti. s. p dignitatibus quas ipsi tribuūt lucrū accipientes. ex hac iniusticia. i. ex hoc q iniustū exigebat a iudicibus ppter qd sequebat iniustum vel dic q iniusticiā faciebāt princeps vel pfectus accipiendo p dignitate. Et fm hoc nota q princeps ⁊ rex delinquūt ⁊ iniusticiā facere dicunt. illatis subiectis. cogitatio igitur. i. vt hanc iniusticiā euitemus. agētes. i. facientes manibus psides. abstinere psides suffragiorū subaudi. s. ⁊ dic. i. vt aliquis eis suffraget pro dignitate habēda cingula. i. dignitates seu administrationes. hanc certe interrogatiue lege. manifestū est. quasi dicat imo oibus est manifestū. dat. i. vt habeat aliquā dignitatē ppter aurū quod dat cōmodi. i. ppter cōmodum. quod sperat habere e c administratione. facit p modum qui sequit ⁊ hoc. s. aurū p ipso ma tuo. i. occasione mutui cōtingētia. quapropter. i. ppter pdictas expensas quas patit futurorū alias furtoz respicientes. s. presides dimittunt. psides prestent aliquid vt absoluantur publice turbe. i. in publico celebrare: ⁊ accipet pdest. suffragioz. s. nole q auaricia sit. vt. i. q. j. c. cito ⁊. c. cum ois. ⁊ p totum. ⁊. xlvij. di. c. virū catholicū ⁊. c. se. ⁊ se. ⁊. xlix. di. c. hinc ⁊ enim. ⁊ extra de consti. c. nā cōcupiscentia dare aliquod suffragiū. i. aliquid vt eis suffraget. dignitatē neq alteri. i. nulli psone que possit aliquo modo suffragiū prestare abbreuiatum est. i. diminutū in minus q olim esset. ¶ Nota primo q pīceps per oēs dies ⁊ noctes vigilat p subiectorū vtilitate ⁊ facit ad hoc q vigilare debemus. ¶ Nota secundo q princeps iniusticiā facit illicite a subditis extorquendo. ¶ Nota tertio q tollenda est occasio malorū ⁊ delinquēdi. ¶ Nota quarto q dignitates a principe ⁊ pfecto tantūmodo cōferunt vt. C. ad. l. iul. repetū. l. fi. ¶ Nota quinto q reipublice interest locupletes habere subiectos. ¶ Nota sexto q pīcipis interest q sit rez vbertas. ¶ Nota septimo q adueniente vno malo sequunt ⁊ alia. ¶ Nota octauo puerbiū q cū aduenit vnū nō aduenit solū. ¶ Nota nono que malo incoata sunt principio vix est vt bono exitu pagantur. vt. j. q. i. pīcipatus ⁊. c. quibusdā magistratibus. ¶ Nota decimo q regulariter quilibet ex officio qd suscipit cogitat lucrari. ¶ Nota vndecimo cum pene delictoz vendunt oia mala ⁊ delicta sequunt. ¶ Nota duodecimo q diuine autoritates in cāis p legibus allegari possunt. ¶ Nota tertiodecimo q dūs cū turpitudinē subdito obiicit dz esse mundus. ¶ Nota decimoquarto consiliū ab vxore sumendū. ¶ Nota decimoquinto q dignitates ⁊ administrationes gratis cōferri debēt. ¶ Nota decimosexto. q p dignitate vel administratione non lz quicq dare palā vel clam. ¶ Nota decimo septimo q p litteris cōtinētibus collationē dignitatis pōt fz ius vel cōsuetudinē licite pecunia dari. vt. j. tit. pri. ⁊. j. de sanctis. epi. §. p cōsuetudinibus. ⁊. i. q. j. c. nullus epus. ⁊ extra de symo. cum in ecclesie. vbi de hoc. ¶ Opponit primo q princeps a subditis pecuniā accipiēdo quocūq mō non dicat iniusticiā facere cū oia sint principis. vt. C. de quadrien. pscrip. l. bene a zenone. §. j. ⁊ in cōstitutiōe. ff. in prin. Solutio patrimonialia ⁊ fiscalia sunt principis.

Sed non

Sed nō alia bona priuatorū ꝛ subditoꝝ. vt hic ꝛ ibi notaƚ. ¶ Opponitur scḋo ad idē ꝙ lex iulia ambitus ꝛ symonia in vrbe romana hodie cesset: qꝛ ad curā principis magistratuū cōdicatio ptinet vt. ff. ad. l. iuliam ambitus. l. j. in prin. Solutio hec corrigit. vt hic pꝫ in lra ibi quō enim valent collatores ꝛc. Tu dic ꝙ nullus teneƚ iperatori dare p dignitate. si tn̄ det cessat lex iulia ambitus. vt ibi princeps tn̄ illicite accipit. ꝛ iniusticiā facit vt hic lꝫ redargui nō possit vt ibi. ¶ Opponiƚ tertio ꝙ publica vtilitas pferenda sit priuate. vt. ß. ti. j. §. quero est verisimile. Solutio. ibi licite ꝛ legitime ꝛ sine subiectoꝝ iniuria seruari pōt publica vtilitas hic nō sine eorū iniuria ꝛ ideo pfertur priuata vtilitas. vt. C. de cad. tollen. §. j. ¶ Opponiƚ quarto ꝙ etiā ante hanc legē dignitates ꝛ administrationes gratis cōferri debeant. vt. C. ad. l. iul. repetun. l. fi. Solutio hoc cōtigit ex aliquo tpe. i. post tpa theodosij ꝛ valentini ꝛ codicis cōpilationē. ¶ Opponitur quinto ꝙ honores a decurionibus etiā cōferunƚ. vt. l. ij. C. de decu. lib. x. ꝛ. l. j. C. de magistra. municipalibus. Solutio ibi de honoribus tm̄. hic de dignitatibus ꝛ administratiōibus. ¶ Opponiƚ sexto ꝙ ad solā curaꝫ principis ptineat creatio magratuū. vt. ff. ad. l. iul. ambitum. Solutio qḋ ibi oƚ hic corrigiƚ. vt. C. ad. l. iul. repetun. l. fi. ꝛ hic. ¶ Opponiƚ septimo ꝙ princeps vel iudex studere dꝫ ꝙ sit rerū vbertas. qꝛ nemo cogiƚ rē suam vendere ꝛ iustū est cuicꝗ suū cōmittere. vt. C. de iudeis. l. nemo. ꝛ mā da. l. in re mandata. ꝛ de iure deliberan. l. nec emere. Solue vt not. ff. de offi. prefecti vrbis. l. j. §. cura carnis et. C. de episco. audien. l. j. vel dic ꝙ studere dꝫ in genere opam dando ꝙ sit pax ꝛ quies. ꝛ ꝙ illicite exactiones cessent. vt hic. sed nō in spē. s. vt quis rē suā vendere cogaƚ vt ibi. ¶ Opponiƚ octauo ꝙ p dignitate liceat dare palam. vt. ff. de officio pro. l. barbarius. ꝛ de pollicitationibus. l. j. §. j. Solutio. hec corrigit. vel dic ꝙ clā dare non lꝫ vt hic. sed palaꝫ sic. vt ibi vel dic ꝛ melius ꝙ principi seu reipublice dare vel pmittere palam lꝫ: vt ibi: sed suffraganeis nec clam nec palā dare vel pmittere lꝫ. vt hic. ¶ Sed quid si alius dedit vt pater vel alius. ignorāte eo qui dignitatē vel administrationē adeptus ē: credo ꝙ idem. quia eam dimittere debet. vt. ff. de calumn. l. ꝛ generaliter. i. responso ꝛ. j. q. v. c. j. ꝛ no. e. causa. q. iiij. in summa. ꝛ. C. ad. l. iul. repetū. l. fi.

Illud tamen. ¶ Casus breuis. duabus puincijs vnitis ꝛ sub vno comite: ꝛ vna administratione in locū duarū cōstitutus idem salariū debetur p vna qḋ olim pstabatur p vtraꝗ cū periculo functionū publicarū. vno tn̄ noie. s. comitis nuncupādo ꝛ hoc dicit vsꝗ ad. §. nulli quoꝗ. ¶ Expone litterā. illud tn̄ qui est quoꝗ. i. idem erat vicarius asiane ꝛ etiam iudex pacasiane frigie. ꝛ sic pꝫ apte ꝙ erant due puincie. ꝛ vnus administrator sub duob' nominibus: ꝛ duabus administrationibus. nominari. ꝛ sic pꝫ ꝙ de duabus puincijs fit vna: ꝛ vnus ē comes. ꝛ sub vno noie. ꝛ sm hoc ostendiƚ ꝙ glosa que incipit: ꝗtuꝫ ad nomen in eo ꝙ dicit ꝙ vnam tm̄ de duabus ꝛc. non pcedit vt hic. ꝛ. j. manifeste pꝫ. ꝛ capitoꝝ dic vt hic notaƚ. ꝛ in rubri. C. … anno. ꝛ tribu. lib. x. vti. vt olim. ꝛ vicarij. s. olim comitianū. i. comitatū. s. asiane: ꝛ pacasiane. ꝛ frigie. existens hodie ꝛ noiando. s. comite pdicto publicorum. qꝛ periculū ipse comes sustinere dꝫ vt sequiƚ ꝛ oibus q secum sunt non tm̄. i. tm̄modo in altera. i. p altera administratiōe pcipiat salariū pridem sub. alterū officialium pridē ꝛc. vicariū asiane. quē comitē frigie. s. existentē. diocesibus. i. quo ad nomen. vt ab ea denomineƚ cū nolatione. i. vt ab ea tantū denoietur. in sola. i. in sola denominatione a pacasiana frigia. hoc aūt ipsum. i. qḋ dictum est. s. pro primo. §. cū vicariū. non duo. s. officiales. erat forte vnus vicarius: ꝛ alter officialis. s. iudex vel comes. vel dic administratores sub duorum nominibus vt olim. ꝛ hoc est cōtra dictam glosam habitur' in futurum. ꝛ nunc. i. tpe cōpilationis huius legis ꝛ vnusquisꝗ. idest quas olim pcipiebat vtrunꝗ cingulū. miscendo vt. s. gerat officium vtriusꝗ puincie. vnam. i. vt p vna prouincia ambe reputentur: ꝛ simul vnite sint. alij eam cōem ergo cōiuncte sunt ꝛ simul vnite comitiano. s. vno in vtraꝗ puincia. vnius puincie. i. que hodie erit vna ex duabus vnita. hec autem vtrunꝗ facimus. i. de duabus facimus vnam. ꝛ vnū comitatum. ¶ Nota primo ꝙ princeps pōt puincias vnire sic ꝛ papa ecclesias: ꝛ epatus. vt. xvj. q. j. c. ꝛ temporis qualitas. ꝛ extra. ne se vaca. c. j. ¶ Nota secundo ꝙ qui duplici fungiƚ officio. vtriusꝗ officij pcipere dꝫ annonas. vt. j. de pretore pisidie circa prin. ꝛ ti. sequen. §. oportet autem. ¶ Nota tertio ꝙ prouincijs vnitis nomen mutari debet. ¶ Nota quarto ꝙ iudicibus salariū debetur de publico. ¶ Nota quinto ꝙ nomen sublatum non debet amplius refricari. ¶ Nota sexto ꝙ periculū functionum publicarum pertinet ad iudicem. ¶ Opponitur primo ꝙ prouincie non vniantur sed diuiduntur. vt. ff. de offi. asses. l. si eadem. Solutio ibi diuisio est vtilis hec contra vnitio erat vtilis. ¶ Opponitur secundo ꝙ licet vnitio fiat ꝛ vnus sit administrator: nihilominus tamen due remaneant prouincie sub duobus nominibus sicut in duobus epatibus. vt. xvj. q. j. c. ꝛ temporis. Solutio vnitio fit trib' modis vt ibi notatur ꝛ dicto. c. j. ne se. vacan. ¶ Opponitur tertio ꝙ dignitas nō debeat minui. sed addi. vt. C. de metropo. be. li. xj. Solutio ex eā pōt minui seu de duabus vna fieri. vt hic. ꝛ augeri cū dignitas additur rei. nō persone. vt ibi. ꝛ dic vt ibi notatur.

Nulli quoqꝫ. ¶ Casus breuis regulariter nulli iudici licet p puincias loci conseruatores mittere pena contra facientibus imminente. ¶ Nulli quoꝗ eleuare. idest qꝛ alius quoꝗ in locū eius substituetur. ¶ Nota primo ꝙ regulariter non lꝫ loci seruatores mittere. ¶ Nota secundo ꝙ q malum officialē mittit ab administratione cadit. ¶ Opponiƚ primo ꝙ iudex possit aliū delegare cū absit. vt. ff. de officio eius cui māda. est iurisditio. l. j. ij. ꝛ iij. dicit glo. solue vt. j. de māda. prin. §. eos hec solutio. non est ibi. sed solue vt notatur in lege contraria: vel dic ꝙ delegare non prohibeƚ ex eā: cum abest. sed phibeƚ mittere loci seruatores cum pñs est vel psens esse dꝫ: ꝛ p se ipsum p puinciā discurrere. vt. j. e. §. quod aūt. ꝛ. §. interdicimus. ꝛ. j. de māda. prin. §. eos autem. ꝛ. ff. de offi. proconsu. l. si in aliam. in princi. ꝛ. §. edes. vel dic ꝙ loci seruatores prohibentur in genere vt hic: sed nō specie vt ibi vel ibi est iusta causa. hic non. ꝛ facit. j. vt nulli iudi. in princi. ꝛ. §. j. ꝛ dic vt ibi.

Volumus autem. ¶ Supra precepit iustinian' iudices eligi gratis: ꝛ de eorū electione tractauit. sequitur de eorū iurisditione videre. ¶ Casus iudices qui puincias regunt iurisditionem a lege habēt in priuatos in pecuniarijs ꝛ criālibus causis oībus. ꝛ in milites in fiscalibus: ꝛ criālibus causis. ꝛ etiā in officiales: ꝛ iudices qui de principis curia emanant: ꝛ ptātem hñt de eis ad principē referendi. ꝛ hoc dicit vsꝗ ad. §. sic igitur. ¶ Expone litterā. volumus aūt puinciarū. i. iudices qui puincias nostras regunt subdi. i. eorū iurisditiōi subijci primo aūs primū. occasionibus. i. a mero vel mixto iperio etiaꝫ puenientibus foro. i. a quocunꝗ q sit in aliquo foro nostre curie sportularum. s. noie licentiam iudicibus puinciarū de eo officiali seu iudice delegato. ¶ Nota primo ꝙ presides puinciarū habent in priuatos merū ꝛ mixtū imperium. ¶ Nota secundo ꝙ iurisditionem hñt in milites in fiscalibus ꝛ criālibus causis. ¶ Nota tertio ꝙ iurisditionē etiam habent in officiales ꝛ iudices qui de principis curia emanant. ¶ Nota quarto referendū esse ad principem. ¶ Opponitur primo de. l. magisterie. C. de iurisdi. om. iudi. vbi dicit ꝙ presses iurisditionē non hꝫ in milites. Solutio vt ibi notaƚ. ¶ Opponitur secūdo ꝙ directo ad principē recurri non debeat sed ad iudicem. ꝛ iudex per se expedire teneƚ. vt. j. de manda. prin. §. sic tibi. ꝛ. ff. de appella. l. imperatores. Solutio hic est spāle. vt hic notaƚ. vel dic ꝙ litigatores phibenƚ vt ibi. sed iudici pmittitur ex causa. vt hic. ¶ Opponiƚ tertio ꝙ officio durante nō debeant cōueniri. vt. ff. de in ius vocan. l. ij. cum simi. Solue vt hic notaƚ in glo.

Si igitur a nobis. ¶ Cōtinua hunc. §. ad pcedētia superius dictū est ꝙ dignitates ꝛ administrationes gratis conferri debent. Sed qꝛ administratori non crediƚ. ꝛ iurare eum opꝫ. ideo sequiƚ iste. §. Et diuidiƚ iste. §. in duas partes. primo iubet. scḋo punit scḋa pars incipit ibi sicut enim ꝛc. ¶ Casus sūmarius. administratores iusiurandū prestare debēt vt in lra diciƚ. ꝛ maxime iudices ꝛ eorū officiales si delinquerint pena hac lege statuta punienƚ. Et hoc dicit vsꝗ ad. §. eos nōt. ¶ Expone litterā. sic igiƚ. i. premisso de electiōe ꝛ iurisditione iudicū igitur ꝛc. discretis. i. separatis. cingulis. aūs singulis. qui sic. i. vt supius dictū est. tuam aūs nostrā fuerint repete corā ꝛ idē in sequentibus. iusiurandū facit. C. ad le. iul. repetun. l. fi. sic eam administrationē. aut etiā pmittentes officiales. Et sm hoc nota ꝙ officialis qui deliquit in officio pōt penitere: ꝛ se emendare. si parat' est restituere qḋ accepit sponte ꝛ ad nutū superioris sm lamber. ꝛ male. Tu dic maximi iudices. offi. i. officiales. nō emendantes. s. officiales sm glosam Tu dic ꝛ melius. i. nō punientes. s. maximi iudices quasi dicat. si superior nō puniat officialē. qui aliqd extorsit ab electo: cū hoc ei fuerit nunciatū. puniēdus est. Et no. ꝙ hec duo sunt paria superiorē accipere ab electo. vel nō punire officialem. cū hoc sit ei nunciatū sm Fran. attēptauerunt accipere. i. post temptationē. acceperint. vel dic ꝙ non penituerint anteꝗ acciperent ꝙ lꝫ non postea. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. q falsam. ¶ No. pmo ꝙ administratores iurant p deū. ꝛ no. formā iuramēti. ¶ Nota scḋo ꝙ administratoribus non lꝫ dare nec accipere. ¶ Nota tertio ꝙ superior peccatū inferioris corrigere dꝫ. aūs puniƚ. ¶ Nota quarto ꝙ officialis qui attēptat delinquere puniƚ. ¶ Nota quinto de pena eorum. ¶ Opponiƚ primo ꝙ non sit necesse iurare p deum. vt. ff. de iureiur. l. iij. in fi. ꝛ. l. iiij. ꝛ. v. Solutio. hic a lege deferƚ iusiurandū. ibi ab hoie. vel hic a iudice ibi a priuato. ꝛ facit. j. ti. iij. in prin. ¶ Opponitur scḋo ꝙ necesse nō sit iurare corā principe vel alijs de qbus hic diciƚ sed inter gesta. vt. C. ad le. iul. repetun. l. fi. Solutio hic corrigit. ¶ Opponiƚ tertio ꝙ iudicibus vltra salarium liceat accipere. vt. ff. de offi. procon. l. solent. §. fi. ꝛ de offi. pres. l. plebiscito. solue vt notaƚ. j. ti. ij. §. j. ¶ Opponiƚ quarto ꝙ minores minori pena ꝛ non maiori puniri debeant. vt. ff. de penis. l. quidam ꝛ. C. de episco. ꝛ cleri. l. presbyteri. Solue plene vt ibi notaui.

¶ Opponit quinto q non liceat penitere. vt. ff. de fur. l. qui ea mē te. τ de edili. edic. quis sit fugitiuus in prin. Solutio fm gl. hic est spāle in officiali delinquente. Tu dic τ melius q delinquenti prin cipaliter non liceat penitere vt ibi. Sed iudici qui ab initio omisit corrigere officialē pmissum est postea penitere: τ eū punire. τ ita lo quit hic. Et hoc euidenter pz hic. q2 officialis si tēptauerit accipe re punit. ergo non lz ei penitere: nisi anteq̄ pficiat delictū. τ dic vt notaui. C. de episco. τ cleri. l. si quis non dicā. ¶ Opponit sexto q etiā delinquenti liceat penitere dum tū se pdat anteq̄ ab alio mani festet. vt. C. de decu. τ occulta. l. i. li. xij. Solutio ibi est spāle. vel dic. ibi lex pmittit penitere. ¶ Opponit septimo q ex attēptatio ne non sit puniendus. vt. ff. de penis. l. cogitatiōis. Solutio hic ad actuz pcessit. et dic vt plene notaui in dicta. l. si q̄s nō dicā. ¶ Op ponit octauo q administrator q̄ officialē delinquētē non corrigit nō sit propterea puniendus. vt. ff. de regu. iur. l. culpa. Solutio hic ex officio eum corrigere debet. τ dic vt notatur. dicta. l. culpa caret. τ. ij. q. vij. c. negigere. τ. ff. de dolo. l. eleganter. §. si qua irupca.

¶ Opponitur nono q pena quadrupli locum non habeat. cū oia bona sua publicent. Solutio dic q pena quadrupli datur pti. arg. ū. ti. pri. §. q2 vero leonis. hoc est falsum. q2 turpiter dedit. vt. ff. de calūnia. l. in heredē. §. i. τ. l. si quis ab alio. vel dic τ melius. aut fisc9 agit ciuiliter. τ tunc quadruplū. aut crialiter. τ tunc eo casu oia bo na sua consequitur. τ non quadruplum.

Eos autem. ¶ Casus breuis administratores prouin ciarū. ipsi τ eorū assessores τ qui circa eos sunt iusticiam oibus in publicis τ priuatis cāis debent seruare. τ deuotos paterne tractare. τ indeuotos punire. τ hoc dicit. Expo ne litterā. eos aūt p omnibus. i. super oia. vel ante oia decet. aūs de bent fiscalia tributa. τ indeuotos in soluendo deuotos aūt. i. aliis qui bene soluunt tributa. deinde. i. in oibus casibus subiectos de uotos qd psumitur in dubio. immorios. i. sine pena eos. s. immorios patres ciuitates. et sunt patres. vt. C. de ra. op. pu. l. i. eis subditis. cōsiliariuz. i. assessorē. eos sunt. i. socios: τ familiares. p alios. idest assessores. vel socios vt familiares sumat scientes hoc ab initio. vel ex post facto si eos nō corrigant. vt. ū. pri. §. Quis eni suspēsiue le ge vsq ad finē. §. testimoniū et autoritate. eligentis pcipuā. vt. C. de sta. τ imagi. l. τ virtutū. ¶ Nota primo q iudices deuotos de bet paterne tractare. τ tanq̄ filios diligere. ¶ Nota secūdo q ex psona eligentis fides τ bonitas sumit p electo. ¶ Nota tertio q indeuotos dz corrigere τ punire. ¶ Nota quarto q maius est deli ctū delinquere in aliū q̄ in se. ¶ Opponit primo q delictū sit par τ equale delinquere in aliū τ etiā in se. vt. C. de episco. τ cle. l. si q̄s τ. l. ad. l. iul. de vi pu. l. crimen. τ de malefi. τ mathema. culpa. Solu tio aut conditio oiuz psonarū est equalis. vel quasi aut nō. Primo casu in re dubia pena dz esse equalis vt ibi. Scdo casu magis pu nit superior peccans in alium q̄ inferior vt hic. vel dic. aut certum est q quis peccare facit τ princeps est τ autor delicti. τ tunc magis punit. vt hic. τ. C. ad. l. iul. de vi publica. l. qm cū concordā. aut ē du biū. τ tunc pena dz esse equalis vt ibi. vel dic τ melius. aut certū est q ille quē quis peccare facit erat alias facturus. aut certū est q nō aut dubiū est. Primo casu eadē est pena indubitāter. τ sic possunt intelligi dicte leges. cōtrarie. τ. C. de his qui latro. l. i. cuz simi. Se cundo casu minor pena dz ipom ei qui peccauit. τ maior ei qui pec care fecit. vt hic cū concordan. Tertio casu. aut cōditio personarū est equalis vel quasi. τ tunc eadē dz esse pena. vt dicta. l. si q̄s. τ. C. de adulte. l. si q̄uis. vbi in adulterio psonarū cōditio censet eē equa lis. Aut est inequalis. q2 alter est superior. vel alter masculus τ cō mitit incestū. vel alter doctus. τ idē in similibus: τ eo casu magis pu nitur qui peccare fecit: τ presumit peccare facere: τ in aliū peccare in dubio superior qui nō corrigit: τ masculus τ doctus vt hic. τ. C. de hereti. l. quicunq. §. nulli preterea. τ. §. se. τ. ff. de adulte. l. si ad ulteriū cū incestu. τ. C. de raptu virgi. l. i. §. vt huic pene. cum simi. ¶ Opponit secūdo q iudex minus delinquat q̄ officialis τ qui circa eos sunt. q2 minus punit. vt. ū. pri. §. Solutio hic iudex fuit sciens in initio. ibi ignorans. vel ibi omittendo. hic faciendo. deli quit. vel ibi accipiendo p administratione. hic a subditis acceptus fuit. vel hic pnceps iniusticiarū fuit. ibi non. ¶ Argumentuz est in ver. ideoq licebit p scolari qui psentatus est a bono doctore. q sit bonus. itē est argumentū p legatis τ ambasiatoribus qui mittun tur a bono dño: vel iusto populo. vt. ff. d off. prefec. pto. l. j. §. j. τ. vij. q. j. c. omnis qui. τ. xxiij. d. c. j. vbi of q electus representat autori tatem eius a quo eligitur. vt. C. de sum. trini. epistola inter claras.

¶ Item est argumentum p testibus τ instrumentis a fide digna τ honesta persona pductis q sint boni. τ vera sint ipsa instrumenta τ testium dicta. τ facit. j. de defen. ciui. circa prin. τ. ff. de eden. l. si q̄s ex argentariis. §. j. cum similibus.

Siquis autem preter. ¶ Continua ad pcedē tia superius pcepit ad ministrationem gratis conferri τ iusiurandū prestari. τ iurisditiōez eis cōcessit. nunc aūt penā statuit eis male administrātibus. Et di uiditur in partes duas. primo punit administratores in officio de linquentes. secundo licentiā relationis permittit. secunda pars in cipit ia ver. damus autem. ¶ Casus breuis. Administratores in officio. vel occasione eius delinquentes. etiam officio durante. pe na a legibus statuta puniendi sunt. licentia data prouincialibus eo rū delicta epo τ archiepo denunciandi sunt. vt per eos relatiōe ad principem facta in locis vbi fecerunt iniusticiā puniant. vt eorū pe ne sint aliis in exemplū. τ hoc dicit vsq ad. §. necessitatē. ¶ Expo ne litteraz. si quis autē preter hoc qd superius dictū est egerit qua le est qd infra sequitur: τ p idest furti. i. de publico aliquid furet. ex administratione a subditis. vtrunq delictum sit. i. vtrunq simi le est delictum dare pro administratione habenda. τ accipere ex ad ministratione a subditis illicite. τ confiscationem bonoz acceperit pecuniā p administratione danda ab eo electo in administrationez vt collatores. l. subditos. τ iste. s. pene. q est. j. sed non eedem oibus imponende. vt dictum est. iniustum. i. iniusticiam euidentem. τ ma nifestam: non occultam: nec presumptam. damnis. manifestis τ eui dentibus primates. τ archiepi. preces. i. lras dirigimus. i. legatuz mittimus ad inquirendū: τ cognoscendum. hoc. i. iudicis delictum ipse iudex. vbi. i. in quo. illic. i. eo loco ad exemplum. i. ad penam in aliorum exemplū impositam. ¶ Nota primo casus in quib9 iudex ex officio suo dicitur delinquere. ¶ Nota secūdo q officio duran te in his casibus pōt conueniri. ¶ Nota tertio de pena. ¶ Nota quarto q subditis licentia datur iudicis iniusticiam denunciandi. vt hic τ. j. proxi. §. ¶ Nota quinto q epi τ archiepi defendere de bent subditos ab iniusticiis. ¶ Nota sexto vbi q̄s deliquit ibi pu niendus est. sic. j. vt nulli iudi. §. si vero quis comprehensorum.

¶ Nota septimo q pena vnius debet eē aliis in exemplū. ¶ Op ponitur primo q delictum dantis τ accipientis non sit simile. τ q par pena non sit imponenda. q2 pene diuerse statuunt vt hic. τ. ū. c. §. sic igitur. ¶ Solutio aut conditio psonarum est par: aut dispar Primo casu pena debet esse equalis vt hic τ ibi in v. τ si certa. Se cundo casu si vterq est secularis pena maiori punitur dans q̄ acci piens: q2 minores pena maiori corporali puniunt q̄ maiores. si ve ro alter est secularis. τ alter clericus magis punitur accipiēs. vt. ū. ti. i. §. τ hanc non pecuniis. τ. §. sequenti. ¶ Opponitur scdo con tra hanc solutionē vt. C. de epi. τ cle. l. si q̄s q̄s in fine. Solutio ibi in spiritualibus: hic in tpalibus dignitatibus. vel dic ibi cōditio vtri usq est equalis. vel quasi hic inequalis. vel dic ibi in minoribus. se cus in maximis. vt dicto. §. sic igit. vel dic ibi delictuz penā corpo ralem non hz. aūs secus. vt dicto. §. sic igit. Non obstant glose pos te hic. s. glo. vtrunq simile. q2 eā intellige vt superius dixi. Et glo. hz non tantis: q2 eam intellige in maximis accipiētibus p admini strationibus. ¶ Opponit tertio q pena quadrupli tm̄ sit punien dus. vt. C. ad le. iu. repetun. l. i. τ fi. Solutio. hic pena augetur: τ sic la. τ hec imponi dz vt τ. C. de sepul. vio. l. iij. cum simi. τ no. j. primo §. ¶ Opponit quarto q durante officio cōueniri nō debeat. vt. ff. de in ius vocan. l. ij. cum cōcordan. Solutio vt in glosa notatur.

¶ Queritur quib9 casib9 iudex in officio delinquere dicat. ita q officio durante possit cōueniri. ¶ Respondeo q si de publico ali quid furet. τ si det vel accipiat p administratiōe danda. Et si ex ad ministratiōe accipiat a subditis. Et si iniusticiā damnū vel calūniā manifestā subditis inferat. vt hoc. §. τ. j. c. §. illud. itē si ledat vel op primat subditos vt. j. de dif. iudi. §. si tamen contigerit. itez est etiā si quis quacunq de causa improbum iudicem potest approbare. vt C. ad. l. iul. repetun. l. iubem9. quod intellige si est euidens τ manife stum. aūs semper sumi posset occasio. τ durante officio cōueniri qd esset contra legis voluntatem. τ facit. ff. de legi. τ senatusconsul. l. in ambigua.

Necessitatem habente. ¶ Continua. princeps superius puidit circa electiōes iudicū. τ eoz iurisditionē: τ administratione. τ penas sta tuit si male administrarent. nunc aūt puidet circa rōnis redditio nem faciendā. Et diuide. §. in ptes tres primo iubet rōnez reddi se cundo fugientē capi. tertio relationē delictoz. Secunda pars inci pit in ver. si tū. Tertia in ver. sed etiā ipsos. ¶ Casus breuis. admi nistrator in puincia finito officio quinquaginta diebus dz cōmo rari redditurus oibus rōnem. Et si ante fugerit ab oibus capi pōt Epo cūm ex nō scripto examināte. subditis relatiōe necessitate imi nente τ hoc dicit vsq ad. §. illud. ¶ Expone lram. necessitatē velut aliqd. i. sicut sit eēt quoddā mācipiū vilissimū. Et cūm ex nō scripto i. sine libello. τ snie in scriptis platione. τ actis in scriptis redigen dis administratoz officio durante. vt. ū. proximo. §. in fi. reus erit i. ab eo punit in quo. i. subquo administrabit. sic. C. ad. l. iul. repe tun. l. i. ¶ Nota primo de tpe syndicatus. ¶ Nota scdo q iudex fugiens capi pōt ab oibus. ¶ Nota tertio casum in quo eps est iu dex. ¶ Nota quarto q epus ex nō scripto cognoscit τ pnunciat. ¶ Nota qnto relationē iniustoz τ iniusticie fieri debere. ¶ Op ponitur primo de. l. nullus. C. de iudeis. solue vt ibi notat. ¶ Op ponit scdo q iudex fugiens pena maiori sit puniendus q̄ hic dicat vt. C. vt

vt.C.vt oēs iuꝫ ciuiles.l.i.§.ꝙ ſi quis.ꝛ.§.ipſe autē.Solutio hec pena ꝛ illa īponiť.vt hic notatur.Et facit.C.de ſepul.viola.l.i.ꝛ.l.iij.cū concordan.ꝛ dic vt notaui infra.vt defun.ſeu fu.§.i.¶ Opponitur tertio ꝙ tres alie pene īponitur vt.ſ.primo.§.ſolue vt.ſ.proxime.¶ Opponiť quarto ꝙ crie leſe maieſtatis teneať.vt.j.de adminiſtra.§.ij.Solutio ibi durante officio.hic finito fugit.
¶ Opponiť quinto ꝙ princeps vel eius delegatus cognoſceř debeat vt.ſ.primo.§.in fi.ꝛ.j.proxi.in ver.ſed ēt ipſos.Solutio vt i gloſa notať.¶ Opponiť ſexto ꝙ etiā durante officio cognoſcat.epus vt.j.vt diſ.iudi.§.ſi tñ.Solō qd hic dr ibi corrigitur.i.hac pte vt hic notatur.hec non placet. vnde dic ꝙ ibi iudex iuriſditionem denegabat.dic ergo.ibi loquiť officio durāte hic eo finito.¶ Opponitur ſeptimo ꝙ epus vna cum pſide cognoſcant vt.j.de manda.princi.§.nec occaſione.ꝛ.§.ſi vero canonicū.Solutio.ibi crimē canonicū laico inferebať.ꝛ ſic loquiť in alio caſu.¶ Opponiť octauo ad idem ꝙ epus vna cū preſide cognoſcāt vt.j.vt.diſ.iu.§.ſi vero contigit.Solutio.ibi pſes ſuſpectus habeť officio eius durāte.
¶ Opponiť nono ꝙ libellus ꝛ acta ꝛ ſnīa ſcribi debeant.vt.j.de exhiben.reis.§.ſancimus.ꝛ in medio litis non fieri ſac.for.§.nunc aūt.ꝛ.C.de ſen.experi.l.fi.Solutio.ibi eſt regulare.hic caſuale.Et dic vt notatur in glo.¶ Argumentū eſt hic.ꝙ in cā dilapidatiōis plati ſeu adminiſtratoris nō ſit neceſſaria ſcriptura

Illud. ¶ Continua ſuperius puidit ſubditis.hic puidet iudicibus:ꝛ adminiſtratoribus.Et diuide hūc.§.ꝛ ſequentē vſqꝫ ad.§.qd autē.in partes quattuor.Primo iudicib⁹ puidet phibendo eis iniuriā fieri.Scdo ſubditis puidet iubēdo eis iuſticiā fieri.Tertio adulať ſubditis.vt cū deuotione publica ſoluant tributa.Quarto mādat laudes ꝛ gratias de hac lege deo exhiberi.Secunda pars incipit in.§.opꝫ enim.Tertia in.§.oportet quoqꝫ.Quarta in.§.itaqꝫ deo.¶ Caſus breuis.ſubditi iudicibus nullā debent inferre iniuriā.ſed fauorē niſi in eoꝝ deliquerint officio pena mortis iminente.iudices iuſticiā oībus debent ſeruare.ꝛ ſuperior inferioribus oppreſſionē inferre nō dꝫ.Et ſubditi publica tributa cum oī deuotiōe ſine diminutione letāter debent pſoluere ꝛ hymnos ſeu laudes ꝛ gratias deo ꝛ ſaluatori dño nřo Jeſu xpo de hac lege offerre.qui eis dedit patrias hereditare caute ꝛ pprias facultates hēre firmiſſime.Et hoc dicit vſqꝫ ad.§.Quod autem.¶ Expone litterā.illud agere durante adminiſtratiōe vel finita etiā.i.nedū phibenť:ſed ꝛ penā patienť.eos ſubditos.ſꝫ eos pſides.poſtea repete ꝛ pſumpſerint ſubditi durante officio vel etiam finito deduxerint ſubditi forte aſſociando eos.Opꝫ enim .erit enī rō precidentiū.ipſi iudices exemplū.i.vt ab eis redargnanť in exēplum.nā ſicut alios iudicant ſic ꝛ ipſi iudicabuntur.vt.C.de iudi.l.rem nō nouā.teſtimoniū bonū in dubio.qꝛ eos eligimus.vt.ſ.e.§.eos in fi.ꝛ ſpem aſcendendi ad maiorē gradū.cōicare.i.eoꝝ iuriſditionē quoquo mō impedire.vt.j.de defen.ciui.§.nulla.vbi de h.eis iudicibus.iudices hodie inſidiantes vt olim.opꝫ quoqꝫ adminiſtrandorū alꝫ adminiſtratoꝝ dilationē.facit.C.de offi.pfec.pto.affrice.l.i.§.penul.ꝛ fi.ꝛ ſe.itaqꝫ deo.ꝛ pprias facultates argumentū ē hic ꝙ princeps non ſit dñs mundi.qꝛ ſi facultates ſunt ſubditoꝝ pprie ergo non ſunt principis qꝛ dñium inſolidū apud duos eſſe non pōt vt.ff.de caſtren.pecu.l.hereditate.§.pꝫ eis oppreſſis parcamus.i.auxiliemur.eius.ſ.dei ideoqꝫ.i.quia iuſticia in lege eſt.quoꝝ ſubiectorū increpandi.ſ.eos ipſi pſides.nec ipſi ſubditi pdicte.i.qꝛ principes eos pecunijs ordinabant.nos aūt ſufficientē.ergo vltra non lꝫ petere vel accipere.Et nota ꝫ reges qui a ſubditis petunt ſubuentionē.i.de criminibus cōpoſitionē faciunt fieri.cōmoueat.i.turbet.¶ Nota primo in.§.illud videlꝫ ꝙ ſubditi iudicibus durante officio vel finito nullā debent iniuriā inferre ſed fauoreꝫ.¶ Nota ſecundo de pena mortis.¶ Nota tertio in.§.opꝫ enim ꝙ iudices non magis alios iudicant ꝙ ipſi iudicabuntur.¶ Nota quarto ꝙ maiores ꝛ ſuperiores iudices inferioribus oppreſſionē nō debent inferre nec eorū iuriſditionē impedire.¶ Nota quinto ꝙ in dieb⁹ feſtiuis lex hec legi dꝫ.vnde nota qui celebrat oē feſtū ꝛc.¶ Nota ſexto in.§.opꝫ quoqꝫ ꝙ ſubditi publica tributa cū oī deuotione debent perſoluere.¶ Nota ſeptimo ꝙ milites ſine dilatione ſtipēdia recipere debent.¶ Nota octauo i.§.itaqꝫ deo ꝙ laudes ꝛ gratias deo referre debemus.¶ Nota nono ꝙ iuſticia in lege eſt.
¶ Nota decimo ꝙ princeps ꝛ dominus non debet deſpicere homines depreſſos.¶ Nota vndecimo ꝙ princeps ꝛ quilibet deo ſimilis eſſe poteſt in benignitate ꝛ clementia.¶ Nota duodecimo ꝙ pnceps dedignatur imitari predeceſſores in iniuſticia.ꝛ malis operibus.¶ Nota terciodecimo ꝙ ſufficiens queſtus eſt imperio vt collatores fiſcalia ſoluant tributa.ꝛ nihil aliud.¶ Opponitur primo ad.§.oportet enim.videtur enim ꝙ ſuperiores inferiorū iuriſditionem valeant communicare.vt.j.vt diſ.iudi.§.ſi vero.dū aliquis ꝛ.§.ſe.ꝛ.§.ſi tamen.ꝛ hic dicit contrarium.¶ Solutio vt ibi vel dic ꝙ ibi loquitur quando inferior iuriſditioneꝫ denegat ꝛ dic vt notatur in dicto.§.nulla.¶ Opponitur ſecūdo ꝙ ſuperior ſemper cōicet.vt.j.de queſto.§.ſi vero forſan.Solutio.vt.ſ.proxime.

¶ Opponitur tertio.ad.§.itaqꝫ deo ꝙ princeps dedignari debeat imitari predeceſſores ſuos.vt.C.de legi.ꝛ conſti.l.digna cū concor.Solutio i iniuſticia ꝛ malis operibus dedignari debet vt hic alꝫ non vt ibi.

Quod autem primitus. ¶ Continua ad precedentia ſuperius iudicibus dedit iuriſditionem.vt.ſ.e.§.volumus.hic declarat ꝛ ſpecialiter eam complectitur.Et diuide.§.in partes tres.Primo princeps iudicibus dat iuriſditionem contra omnes.Secundo punit declinantes iuriſditionem.Tertio iudicis expectationeꝫ.ꝛ miſſionem remouet.Secunda pars incipit in verſi.ſcientes.Tertia in v.vt nobis.¶ Caſus breuis.iudices omnem iuriſditionem habent aduerſus omnes omni priuilegio ceſſante pena contra facientibus imminente ꝛ hoc dicit vſqꝫ ad.§.interdicimus.¶ Expone litterā.Nō aūt nulla ſit nulli.ergo nec ſcolari:nec clīco:nec militi.vel ſimilibus.etiam a lege priuilegium habentibus.fori preſcriptio.i.vt i alterius foro ſeu coram iudice alio conueniatur ſub quo poterat eos conueniri:vel ratione fori.vel priuilegij.vel electionis iuris neqꝫ in criminibus alijs etiam maioribus ex animo prouenientibus.Nā crimen genus eſt.ꝛ comprehendit omne peccatū ex animo puenīēs.vt xxv.di.ca.vnum orarium.ꝛ.C.ſi aduerſus delictum.l.j.ſed factum hic ſumitur pro atrocioribus.hinc.ideſt ex criminibus ſimiliter.i.equaliter expectantiam preſidum poteſtatem.ergo ꝛ merum:ꝛ mixtum imperiuꝫ quia qui omne dicit ꝛc.vt.ff.de lega.iij.l.tertoribus ꝛ facit.e.§.volumus.Et ipſi repilogat quod dixit vt declaret.nec priuilegio a lege vel ab homine indulto clauſa in corpore iuris.vel non.quolibet.ergo omne priuilegiuꝫ remouetur.et hoc priuilegio impetrare.ideſt obtinere velle.innoxie.ideſt ſine pena.quod eſſet ſi priuilegio vterentur.aliud quidam vt priuilegiū delinquētis.Timori.quia quattuor modis humanum iudicium peruertitur.timore:cupiditate:odio:ꝛ amore vt.xi.q.iij.c.quattuor modis.Sed ad illum timorem.quia enim adhuc repetit predicta vt melius declararet:ꝛ huiuſmodi.i.eis ſimiles vel maiores.in prouincijs.ꝛ ſic extra militiam.vt notatur.C.de exhiben.re.l.i.vel dic ꝛ melius ideꝫ ſi in militia.ſꝫ in prouincia exercetur militia.aut a nobis.licet olim egeret.ꝛ ſm hoc corrigi videtur vt.C.vbi ſena.vel cla.l.i.ꝛ.ij.vel dic ꝙ hic loquitur in militibus ꝛ ſimilibus tantum.ꝛ nō in maximis.prima placet vt hic.ꝛ.j.e.§.ver.vt nobis.vtentur preſides.eis ſubiectis leſis.iudiciali.i.preſidiali.ſcientes milites egerli.i.niſi militeſ iudicib⁹ obedierint.ꝛ forum non declinauerint opus ſit.ideſt non ſit neceſſe a nobis vel ab eis mittere alium iudicem inhibitores.vt ſunt nuncij ꝛ bernarij mittere.ſit opus iudicum in vrbe romana exiſtentium alto cingulo.ideſt quemadmodum qui cingulum quod licet habent etiam maximum.¶ Nota primo ꝙ omne priuilegium ceſſat.¶ Nota ſecundo ꝙ ſpecialiter ꝛ in priuilegium cauſe meri ꝛ mixti imperij iudicibus committitur.¶ Nota tertio ꝙ iudices ſm leges debent iudicare.¶ Nota quarto ꝙ non debet qs in phibitis caſibus fori priuilegiuꝫ allegare.¶ Nota quinto de pena allegantium.¶ Nota ſexto ꝙ iudices non debent timere:nec precepta expectare vel alios iudices:vel coadiutores.¶ Opponiť primo ꝙ priuilegium non ceſſet.vt in prohemio digeſtorum.§.fi.ꝛ.C.de epi.ꝛ cle.omnes.ꝛ.l.cum clericis.ꝛ de iuriſdi.om.iudi.l.magiſterie.¶ Solutio ſm bulga.priuilegium a lege indultuꝫ ceſſat ꝛ etiā a principe conceſſum.ꝛ ſm hoc omne tollitur priuilegiū.niſi a principe ſit conceſſum non obſtante hac.l.vt.ff.de le.iij.l.ſi qs in principio.Alij vt azo dicūt ꝙ hic loquitur in priuilegijs que in iuris corpore non ſunt clauſa.vt in reſcriptis ꝛ ſimilibus.ſecus in his que a lege ſunt indulta.ꝛ in corpore iuris clauſa que hic non tolluntur.Tertij dicunt ꝙ priuilegium fori tollitur.per hanc legem.ſed non ſui iudicis.Quarti dicunt:aut delicta ſunt atrociora ꝛ tunc obtinet quod hic dicitur.alꝫ locum habet opinio azo.Quinti dicunt vt petrus ꝙ quedam ſunt priuilegia que excludunt aliquid in totum.vt clericorum ꝛ hec priuilegia valent:quedam ſunt que non in totum excludunt ꝛ hec priuilegia tolluntur.hec ſolutio non placet quo ad iſtum.§.quia hec priuilegia tempore huius autentice non excludebant aliquid in totum.¶ Opponitur ſecundo ꝙ celeſte oraculuꝫ non tollatur.vt.C.de iuriſdi.om.iudi.l.in criminali.Solue vt notatur in auť.Qua in prouincia.¶ Opponitur tertio ꝙ priuilegium clericorum non ceſſat.vt.j.vt cle.apud proprios epiſco.§.i.ꝛ apud quos oportet monachos cauſam dicere.Solutio hic priuilegium fori tollitur.ſed non ſui iudicis vt ibi.vel dic ꝛ melius ꝙ huic legi non derogatur ibi quia hec lex in exceptis criminibus.ꝛ ſpecialibus cauſis locum habet.ꝛ idem ibi in clericis obſeruatur.vt dicto titulo.vt cleri.apud proprios epi.§.ſi tamen de criminibus niſi in crimine eccleſiaſtico.¶ Opponitur quarto de §.ſi vero epiſcopi.j.de ſanctiſ.epi.Solu.ibi in legatis eſt ſpeciale ne ab officio legationis aduocentur:vt.ff.de iudi.l.ij.§.legatis.ꝛ §.omnes.¶ Opponitur quinto ꝙ hoc quod hic dicitur habeat locum in omnibus cauſis criminalib⁹ ꝛ pecuniarijs.vt.j.vt omnes obe.iudi.prouin.§.i.ꝛ.§.hoc conſiderantes ꝛ.§.ſi igitur ꝛ.§.arri-

piat autem. Solutio. hec locum habet in exceptis criminibus: ⁊
specialibus causis solummodo. illa vero locum habet in omnibus
causis. ⁊ dic ꝙ illa determinatur per hanc. ⁊ hec suppletur per illam.
¶ Opponitur sexto de l. si quando. ⁊ aut. ꝙ fieri. C. de dila. ⁊ j. de
exhiben. reis. §. j. Solue vt notatur in aut. qua in puincia. ⁊ dicto
§. si igitur. ¶ Opponitur septimo de aut. habita. C. ne filius pro
pre. vbi scolaris ex priuilegio habet electionem. Solutio in scola-
ribus hodie huic legi derogatur. ¶ Opponitur octauo de aut. sta-
tuimus. C. de episco. et cle. ⁊ extra de foro competenti. si diligenti.
Solutio in clericis iure ciuili ⁊ canonico est hodie huic legi dero-
gatum. ⁊ dic vt notatur. ff. de iudi. l. j. ¶ Opponitur nono de eo quod
hic dicitur in littera. neque in violentijs. ⁊ subditur. neque in cri. ⁊ sic
videtur ꝙ violentia non sit crimen. contra est. ff. de publi. iudi. l. j.
cum similibus. respondeo crimen est. Sed crimen hic accipitur stri
cte pro maiori. Crimen enim est genus. vt. xxv. di. c. vnum orarium
⁊ C. si aduersus delic. l. j. dummodo ex animo proueniat. Sed hic ac
cipitur stricte scilicet pro maioribus. ⁊ ad differentiam violentie ⁊
seditionis. Et ad solutionem omnium contrariorum dic ꝙ hec auten.
locum habet solum in exceptis criminibus. ⁊ specialibus causis ⁊
in priuilegijs omnibus indistincte a lege vel ab homine indultis clau
sis in corpore iuris vel non. vel quo ad priuilegium fori ⁊ iudicis vt
hic patet in littera. ibi. vt nulla sit nulli. ⁊ ibi. nec priuilegio vti quo
libet ⁊ ibi. quia enim milites. ⁊ huiusmodi. de quibus militibus con
stat ꝙ a lege priuilegium habent in corpore iuris clausam. vt in. l.
magisterie. ⁊ ibi dicitur de similibus. ⁊ ibi vt a nobis. vbi dicitur ꝙ
non debet expectare preceptum principis. vel iudicem principis.
vt. j. e. §. vt a nobis. ꝙ quandoque expectare necesse habebat vt. C.
vbi sena. vel claris. l. fi. sed aut. j. vt omnes obediant loquitur gene-
raliter in omnibus causis criminalibus ⁊ pecuniarijs. ⁊ in omnibus
priuilegijs a lege vel a principe indultis. Et dic ꝙ illa per hanc de
terminatur in casibus exceptis. idest atrocioribus ⁊ specialibus cau
sis. ⁊ hec suppletur per illam in minoribus criminibus ⁊ pecunia-
rijs causis. Et dic ꝙ ibi tollitur priuilegium fori. vt nemini liceat
extra prouinciam ad alterius forum causam trahere. propter pro-
bationum difficultatem vt ibi colligitur ex textu. ⁊ etiam in ratione
ibi posita. ⁊ hec est ipsa veritas. Sed glosa in dicto. §. si igitur. ⁊ in
aut. qua in prouincia approbat secundam opinionem. s. azonis. ⁊ male.
quia littera non patitur. vt hic ⁊ ibi euidenter apparet. ¶ Quero
an hic ius vetus corrigatur in scolaribus: ⁊ clericis. ⁊ glosa innuit
hic ꝙ sic. ⁊ ꝙ eorum priuilegia tolluntur. Tu dic ꝙ non corrigitur
nec eis in aliquo derogatur hic quia in eis erat in electione actoris.
vt ibi apparet. Et notatur. C. vbi in rem act. l. actor. ⁊ si sub preside
conueniebantur eis non licebat vti priuilegio. etiam iure veteri.
Sed in militibus derogatum est per hanc aut. quia licet glose ali-
ter loquantur. in dicta. l. magisterie. tamen necesse habebat preses
prouincie magistro militum denunciare. ⁊ eius preceptum expecta
re. vt. C. de exhiben. reis. l. j. ⁊ de re. mili. l. fi. ⁊. ff. de custo. reo. l. de
militibus. ⁊ hic patet in versi. quia enim milites. Sed hodie non
est necessarium. vt hic. ⁊ secundum hoc iuri veteri derogatur. Item in legatis
nihil derogatur per hanc aut. iuri veteri. quia ⁊ olim ⁊ hodie per hanc
aut. ⁊ inferiorem. j. de sanctis. episco. habebant priuilegium reuocan
di domum. ⁊ hoc patet hic manifeste. quia iudices prouincia-
rum habent iurisditionem eandem in prouincia quam habent ma-
ximi iudices in vrbe romana: sed legati in vrbe romana coram eis ha
bent priuilegium. ergo ⁊ in prouincijs coram iudicibus prouincia
rum vt hoc. §. in fi. ⁊ gl. in. §. si igitur. ⁊ in aut. qua in prouincia. ma
le hoc intellexit. Idem credo in illustribus: ⁊ forte superillustribus
per hanc aut. veteri iuri esse derogatum. ⁊ correctam esse legem secundam
⁊ tertiam. C. vbi sena. vel cla. ⁊ hoc patet ex eo ꝙ hic iudices non egent
preceptis a principe. nec expectare eos oportet alios iudices.
¶ Queritur an in clericis sit hodie derogatum huic aut. respon-
deo ꝙ sic. vt superius dictum est. ⁊ idem dico in scolaribus per aut.
habita. Nam clerici omnino ⁊ in totum sunt exempti a iurisditio-
ne iudicis secularis. vt dicta aut. statuimus. ⁊ dicto. c. si diligenti. ⁊
tamen scolares hodie habent electionem. ¶ Queritur quid si ac-
tor velit scolarem vel clericum iure isto in prouincia coram episco-
po conuenire de crimine. ⁊ non sub preside. an poterit. credo ꝙ pos
sit. Nam ius eligendi ei datum est. nec ei tollitur per hanc aut. sed
reo tollitur per priuilegium fori solummodo. ⁊ cum legem non inue-
nimus expresse correctam. vt. j. ne administran. offi. §. fi. ⁊ quibus
mo. naturales effi. sui. §. tribus scolaris tamen poterit postea decli
nare forum. ⁊ eligere presidem: vt dicta aut. habita. ⁊ §. diri.

Interdicimus autem. ¶ Casus breuis nemi-
ni licet loci seruatores
vel similes in prouinciam destinare. vel ob hoc ire pena contra fa-
cientibus imminente ⁊ iudices iusiurandum ⁊ cautionem prestare
debent. vltimo precipit diuulgari. ⁊ hoc dicit vsque ad fi. ti. ¶ Expo
ne istam. posita sit. i. habeat loci uolandis post hanc legem. que administra
tores precesserint ante hanc legem hactenus. i. ante hanc legem. ⁊ ipsi qui ad
ministrationem prius habuerint. ¶ Nota primo ꝙ loci seruato-

res ⁊ similes prohibentur. ¶ Nota secundo ꝙ pretextu liciti non
debet committi illicitum. sic. C. de sacrosan. eccle. l. qui sub pretex-
tu liciti. ¶ Nota tertio ꝙ administratores iusiurandum ⁊ cautio-
nem prestare debent. ¶ Nota quarto ꝙ lex non trahitur ad delicta
preterita in penis. ¶ Opponitur primo ad. §. interdicimus. ꝙ re
latio non permittatur. vt. j. vt iudi. non expec. sa. iuss. §. j. Solutio.
ibi regulare. hic casuale. vt hic notatur. Tu dic ꝙ cause ⁊ iuris re-
latio prohibetur preterquam in casibus vt ibi ⁊ C. de relatio. l. j. vbi de
hoc. sed persone relatio permittitur vt hic ⁊. §. e. §. si quis autem. ⁊
§. necessitatem. ¶ Opponitur secundo ꝙ pena maior loci habeat
vt. j. de administra. §. ij. Solue vt hic notatur ⁊ dicto. §. necessitatem
¶ Queritur primo. cum hodie administratores in suis ciuitatibus
fa rent. an locum habebit hec constitutio. Respondeo sic. quia
licet cesset solennitas non propterea cessare debet id quod cum so-
lennitate fiebat. vt. C. de formu. l. j. ⁊. ij. ⁊. ff. de publi. iu. l. ordo. Ar.
contra institu. de obli. ex delic. §. sed he actiones. responde vt in gl.
¶ Queritur secundo an quid cautio prestare debeat sine fideiusso
re ⁊ arguit glo. ꝙ sic. C. de verbo. signi. l. sancimus. in contrarium de
terminantur ꝙ fideiussor dari debeat. vt in. ll. in gl. allegatis ⁊ ad. l.
sancimus responde. vt ibi notatur. ⁊. ff. de verb. sig. l. habere. §. j. vel
dic ꝙ de natura rei. idest rei publice vtilitas ⁊ fauor hoc exigit. vt
C. de procura. l. j.

Scriptum est exemplar. ¶ Casus breuis. no
ticia eorum que ab
vnaquaque administratione debet preberi demonstrat hec lex. penam
contra facientibus statuens. ⁊ hoc dicit vsque ad finem. Ex fine huius
legis colligitur argumentum. contra id quod notatur extra de sy-
mo. c. j. vbi dicitur ꝙ si gratis ⁊ sponte aliquid offeratur: ⁊ sine om-
ni intentione ab initio accessit ꝙ non peccat notarius laicus acci-
piendo. Item est argumentum contra consiliarios qui vltra salarium
statutum a lege plerique accipiunt ⁊ est argumentum contra notarios
⁊ officiales qui accipiunt ab aliquibus spontanea voluntate largi
entibus quod aperte hic prohibetur cum dicat littera hec. nihil ⁊c.
Et nota ꝙ quotiens lex prohibet dare ⁊ accipere non licet eo casu
etiam a sponte dante. accipere. vt hic. ⁊ C. de re milita. l. fi. §. j. ⁊ de
metatis. l. deuotum in fi. li. xij. ⁊ de salgamo ho. non prestan. l. j. li. xij.

Scriptum exemplar. ¶ Diuide vsque ad titulum in
partes duas. primo de iudici
bus. Secundo de defensoribus ciuitatis. Secunda pars in. §. si vero.
¶ Casus breuis iudices ⁊ ciuitatis defensores pro administratio
ne nec dare nec licet accipere. nec a subditis ex administratione. nisi
in defectum sui salarij iureiurando ab eis prestando pena contra facien
tibus imminente. Et hoc dicit vsque ad finem tituli. Expone litteram
scriptum exemplar quantum inculpabilis antiquitas. i. bona: ⁊ recta
consuetudo. ¶ Et nota ꝙ consuetudo culpabilis non est seruanda:
vt. j. vt nulli iudi. §. j. ⁊. viij di. c. mala consuetudo. ad mediocrem, no
ta medium seruandum in largitatibus. ⁊ expensis. quia quod medium
est: optimum visum est esse. vt. j. de consulibus. §. j. collatione. iiij.
Et est argumentum contra legatos domini pape qui in his medium
non tenent. ¶ Nota primo ꝙ littere dignitatum presentari ⁊ acce
ptari debent presente episcopo: ⁊ alijs. ¶ Nota secundo ꝙ iudices
vltra salarium nihil accipere debent. ¶ Nota tertio ꝙ in defectum
salarij permittitur accipere. ¶ Nota quarto ꝙ medium tenendum
est. ¶ Nota quinto ꝙ consuetudo inculpabilis seruanda est.
¶ Nota sexto ꝙ iudex deo rationem reddere debet pro subdito-
rum iniusticia. ¶ Nota septimo ꝙ defensores ciuitatum nec dare:
nec accipere debent. ¶ Opponitur primo ꝙ liceat iudicibus ac-
cipere poculentum ⁊ esculentum. vt. ff. de offi. proconsu. l. solent. §.
fi. ⁊ de offi. presi. l. plebiscito. Solutio. quod hic dicitur. ibi corrigi
tur. vt. §. ti. ij. §. sic igitur. ⁊. j. ti. j. §. iuro quoque. nisi in defectum sui sa
larij. ⁊ tunc mediocriter ⁊ a sponte dantibus licet accipere. vt hic di
citur. ¶ Opponitur secundo ꝙ hodie liceat accipere esculentum ⁊
poculentum vt extra. de rescrip. c. statutum. §. insuper li. sexto. So
lutio. ibi in delegato. hic in ordinario iudice. Argumentum est hic
in. §. sicut enim in curialibus. ibi aut si non est aliquid ꝙ presbyter
si pauper est accipere potest pro celebratione misse. vt extra de pre-
ben. c. significatum. ⁊. j. q. j. iudices inquit vbi de hoc. Argumentum
est etiam ꝙ delegatus iudex expensas habere debeat quando pro-
ficiscitur extra domicilium suum. ⁊ ꝙ liceat ei accipere esculentum
⁊ poculentum in defectum salarij. vt extra. de vita ⁊ hone. cleri. c. cum
ab omni. ⁊ dicto. c. statutum. §. insuper. ⁊. ff. de procu. l. sed ⁊ he. §.
non solum. Argumentum contra. j. de iudicibus. §. nunc autem. Sed
dic ꝙ si habet salarium competens: tunc nihil vltra accipere debet
Argumentum est etiam ꝙ assessor possit petere mercedem item est
argumentum ꝙ testis ⁊ procurator ⁊ tutor ⁊ similes possint petere
sumptus. vt hic. ⁊. ff. mandati. l. ideoque. §. labeo. ⁊ de admini. tu. l. a
tutoribus. §. fi. ⁊ de tu. ⁊ rati. distra. l. j. §. si pupillus. ⁊ C. de testi. l.
quoniam ⁊ l. si quando. ⁊ dic vt notatur dicto. c. cum ab omni ⁊c.

¶ Iusiurandum quod prestatur.

¶ Continua sic ad precedentia. supra titulo. iij. §. sic igitur. ⁊ §. ius iurandum. ⁊ supra ti. proximo dictum est q̄ iudices iusiurandum prestare debent sumpta inde materia: ⁊ occasione substātia ⁊ forma iurisiurandi hic annectitur. ⁊ datur.

Iuro ego. ¶ Diuide titulū in ptes tres. Primo traditur iurisiurandi substantia. Secundo forma. Tertio pena. Secunda pars incipit ibi puram conscientiā. Tertia in. §. si vero. ¶ Casus breuis. sacramēti substantiam docet iurisq̄ iurandi formam demonstrat: ⁊ penam ostendit hec cōstitutio. Et hoc dicit vsq̄ ad finē tituli. ¶ Expone litterā. iusiurādū quod prestatur dicit hic quid sit iuramentū. quid iurare. ⁊ que cā institutionis iuramenti fuerit. ⁊ qualiter hodie iuret̄. vt notat̄. xvij. q. j. in summa. ⁊ de pena piurij. c. cā. ⁊ q. iiij. c. q̄ sacramēto. ⁊ c. diffinitio. ⁊. xxiij. q. v. c. rex debet. ⁊ quibus modis piurium cōmittitur. dic vt eadē cā. q. ij. in summa. iuro ego purā consciā. i. veram ⁊ separatā ab omni cōmodo germanā. i. fraternā seu fidelē. inspiciā exigendo possibilitatē. i. iuxta posse mihi a deo datā. Nam de iure bene pōt. Equitatem tā in factis q̄ in rebus sm q̄ visum per. l. iudicando sz leges vt sequitar. vel dic ex pbationibus ⁊ his que facti sunt vt. ff. de testi. l. iij. §. eu magis. vel dic in casibus in q̄bus deficit lex vel dic sm opinionē suam quā hz ex legibus: ⁊ non ex voluntate. vt. iij. q. vij. c. iudicet ille. quelibet expositio satis est bona. Et nota q̄ hinc sumit̄ aut̄. hodie iurant posita. C. de iudi. sup. l. rē non nouā que aut̄. male in Sricta tem sumpta fuit a guarnerio. vt hic pz in textu ⁊ glosa. ⁊ j. dicet̄ iustū. i. sm iusticiā que in mentē meā occurrerit. Et nota q̄ inter equitatē ⁊ iusticiā est aliqua differentia. vt notat̄. C. de legi. l. j. ⁊ in sūma institutionū de iusti. ⁊ iure. §. equitas. ¶ Nota primo iurandū esse p deum. ¶ Nota secundo huius ti. substātiā ⁊ formā iuramenti. ¶ Nota tertio q̄ iurans dz tangere euangelia. ¶ Nota quarto q̄ dn̄orum appellatione cōtinet̄ etiā dn̄a. Et sic nota q̄ masculinū concipit femininū. ¶ Nota quinto q̄ iudei nō admittūtur ad dignitates vt. C. de iudeis. l. fi. ¶ Nota sexto q̄ ptātes debēt expellere hereticos. ¶ Nota septimo q̄ deuotos debēt paterne tractare. ⁊ indeuotos punire. vt ⁊. ā. ti. iiij. §. eos aūt. ¶ Nota octauo q̄ in sacramento continet̄ possibile vt extra de iureiuran. c. breui ⁊ c. quēadmoduz. ¶ Nota nono q̄ iudices debent iudicare sm leges. vt. ā. vt iudi. sine quoquo suffra. §. quod aūt. ¶ Nota decimo q̄ iudices expellere debent malos assessores. ¶ Nota vndecimo penā mirabilē ⁊ terribilē. ¶ Opponit̄ primo q̄ sufficiat per vnum euangeliū iurare. vel sup libro: vel ligno. cū ad cor semp deus respiciat. Solutio dic q̄ sufficit vt hic notat̄. ⁊ decima coll'. de pace iuramēto firmanda. §. itē sacramēta. ¶ Opponitur scdo q̄ non sit necesse tangere euangelia. vt. C. de iudi. l. rē non nouam. Solutio hic regulare. ibi casuale: ⁊ dic vt hic notat̄ in glo. ¶ Opponit̄ tertio q̄ iudex in iuramento nō debeat se appellare germanū principis. cū sit subditus. ¶ Solutio sm quid pōt se appellere germanum ⁊ fratrē. cuz ad statū imperij: ⁊ rei publice vtilitates studere debeat sicut ⁊ princeps. vt. ā. vt iudices sine quoquo suffragio. §. opz. Et sic princeps se facit deo parē in clementia vt. ā. ti. iij. §. itaq̄. sz p id quod subdit̄ seruitiū reddit se subiecibilē. ¶ Opponit̄ quarto q̄ hec constitutio nō fuit edita apud theutonicos. sed apud grecos sicut ⁊ alie leges huius libri. vt. ā. de non alienan. §. Nos igit̄. vbi de hoc. ibi eniz princeps pmanebat hoc tpe vt. ā. quō opz epos. §. ⁊ illud. ⁊ facit. j. de nuptijs. §. nouim⁹. ⁊ iustinianus ortus fuit i prima iustiniana patria. vt. j. de priuilegijs. archi pme iustiniane i pri. extraua. ⁊ j. de ecclesia. titu. §. j. vel dic q̄ iperator iustinianus non fuit teuthonicus. nec hoc tempore erat imperiū trāslatū ad teuthonicos: sz erat apud grecos. Credo tamē q̄ electores potuissent eligere teuthonicū in principem. ¶ Opponit̄ quinto q̄ iudices contenti esse non debent de his que statuta sunt eis p salario vt. l. plebiscito. Solutio. vt hic notatur. ⁊. ā. ti. j. ¶ Opponitur sexto q̄ i sacramento non debeat inseri possibile cum iudices omnes habeāt potestatē: ⁊ possibilitatē. vt. ā. vt iudi. sine quoquo suffr. §. eos aūt. ⁊ §. quod aūt. ⁊ j. de māda. prin. §. sit tibi. cū seq̄nti. Solutio hic loquit̄ de potētia a deo ⁊ natura attributa. ibi vero de potentia iuris. ¶ Opponit̄ septimo q̄ iudices nō debeant iusticiā ⁊ equitatē seruare sm q̄ eis visum fuerit sed sm legē. vt. ā. vt iudi. sine quoquo suffra. §. quod aūt. ⁊ j. de iudi. §. oēs; aūt. Solutio sm guar. iudices iudicant sm quod eis visum fuerit: ⁊ sm suam consciam: ⁊ opinionē vt hic. ⁊ dicta aut̄. hodie. quā extraxit de hoc corpore. Sed defensores iudicant sm leges vt. j. de defen. ciui. §. iusiurandū. Tu dic q̄ quilibet iudicare dz sm leges ⁊ nihil ex arbitrio suo facere: ⁊ domestice ꝓprie voluntatis. sed iuxta leges ⁊ iura ꝓnūciare. vt. iij. q. vij. iudicet ille. ⁊ extra de constitu. c. j. Nec obstat hec littera que dicit sm quod visum fuerit. quia statim subiungitur scdm legem ⁊ cōem iusticiam. ⁊ sic patet q̄ guar. defectiue ⁊ contra veritatem extraxit dictam aut̄. hodie de corpore autenticorum. ¶ Opponitur octauo q̄ iudex sm conscientiam possit iudicare. vt. ff. de ter. l. ij. §. atrox. ⁊ finium regun. l. si irruptione. §. j. ⁊ insti. de acti. §. si minus. Solutio iudicare pōt scdm consciam quā habet vt iudex nō vt homo. vt. ff. de officio presi. l. illicitas. §. veritas. ⁊ dic vt ibi. ⁊ vt notatur dicto. §. si min⁹ ⁊ l dicto. c. iudicet ille. ⁊ C. vt que desunt aduo. par. l. j. ⁊ sic intelligere potes qō hic dicitur. ¶ Querit̄ pmo in gl. quare dominus noster Jesus christus fuit baptizatus? Respondeo ꝓpter tria. primo ꝓpter exemplum. vt nos idem faceremus. itē ꝓpter cōmendationem sue humanitatis. non vt caro mundaret̄ quā suscepit de nostra conuersatione. Non eniz ablutio peccati christo fuit necessaria. Sed nobis erat necessaria. qui peccato eramus obnoxij. Item fuit baptizatus ꝓpter vim regeneratiuam conferendā aquis. Nam oportet q̄ spiritus sanctus descendat in eam. ⁊ aquā illam consecret. ⁊ q̄ tactu dominici corporis sanctificata fuerit. vt de conse. di. iiij. c. per baptismum. ⁊ c. filius. ⁊ c. per aquam. ⁊ c. aliquā aqua. ⁊ hoc iudei non habent in se. ¶ Et nota q̄ in hoc nomie christus tria continentur qui ⁊ a quo: ⁊ de quo. i. tres persone pater vngens. filius vnctus. ⁊ spiritus sanctus. vnctio. i. a quo vngitur. vt de conse. di. iiij. c. a quodam iudeo. ¶ Queritur secundo an mens deferentis sacramentum sit consideranda si iurans veller malignare. ¶ Et dic q̄ sic. quia iuramentum accipitur sicut ille cui iuratur intelligit. Nam quacunq̄ arte verborum quis iuret deus tamen q̄ conscientie testis est sic intelligit vt dictum est. vt. xxij. q. v. quacunq̄ arte. Et distingue. aut vterq̄ habet rectum intellectum aut vterq̄ dolosum. aut alter tantum habet rectum. Primo casu interpretandum est sm intellectum vtriusq̄ si verba possunt vtriq̄ intellectui adaptari. Secundo casu quando vterq̄ habet dolosum tūc intelligendum est sm communem verborum significationem. vt extra de spon. c. ex litteris. Tertio casu quando alter habet tantuz rectū ⁊ alter est in dolo. tunc intelligendum est sm eum qui recte intelligit. considerando mentem potius q̄ verba. cum cōstet de intellectu alias in dubio a verbis non est recedendum. prout habetur. xxij. q. v. c. ex his. ⁊ dic vt notatur. c. causa ⁊ q. §. queritur de eo. ⁊ c. humane aures. ⁊ facit quod notatur de pactis. l. veteribus. ⁊ de verb. obli. l. quotiens. ⁊ extra de iureiuran. c. veniēs ad p̄sentiā ⁊ c. ⁊ si christ⁹.

¶ Ut ecclesia romana centum annorū gaudeat prescriptione.

¶ Continua rubricam ad precedentia dupliciter. Primo sic. dixit superius de romana ecclesia ⁊ constantinopolitana: ⁊ omnibus alijs generaliter sequitur specialiter videre de ecclesia romana. ⁊ alijs ei subiectis. ¶ Secundo etiam potest continuari sic. supra prouidit ecclesijs circa expensas ⁊ ordinandorum numerum ⁊ prelatorum ⁊ clericorum ordinationem ⁊ res ecclesiarum. hic autem prouidet ecclesie romane: ⁊ alijs ei subiectis circa prescriptionem.

Et legum originem. ¶ Diuide titulū in partes quinq̄. Primo intentio iustiniani. Secundo antiqui et noui iuris recitatio. Tertio precedentium repilogatio ⁊ declaratio. Quarto pene impositio. Quinto diuulgatio. Secūda pars incipit ibi. Cum enim. Tertia in versi. reminiscentes. Quarta in ver. nihilominus. Quinta in ver. sanctitas itaq̄. ¶ Casus breuis ecclesia romana cum ecclesijs sibi subiectis centenaria gaudet prescriptione. in contractibus causis rebus: ⁊ actionibus omnibus. pena hanc legem non seruantibus imminente. ⁊ hoc dicit vsq̄ ad finez tituli. ¶ Expone litteram. vt ecclesia romana ⁊c. ⁊ facit. xvj. q. iij. c. nemo vbi de hoc. ⁊ q. iiij. c. volumus. ⁊ ibi notatur. ⁊ extra de prescrip. c. cum vobis. ⁊ legum originem anterior Roma. i. prima seu antiquior. ⁊ summi pontificatus vt. ij. q. vij. c. beati Petrus. ⁊ ix. q. iij. c. ipsi sunt. ⁊ xj. q. j. c. relatum est. lege. s. ista. vbi. idest in quibus locis possessiōes romane ecclesie vel aliarum que ei subiecte sunt iura. s. C. exceptiones cōtra actiones reales: ⁊ personales. circumcludebant. idest coartabant ⁊ maxime in his. idest hec habet locum in omnibus rebus ecclesie quesitis ⁊ non quesitis. maxime tamen in quesitis: ⁊ quoquomodo amissis. lesionem. idest proprie rei amissionem. subsistiterunt circa actiones reales ⁊ hypothecarias. debeatur actiōe personali. ecclesijs profuturam. Romane ecclesie subiectis ⁊ tutus repete ne. dedicauit principaliter ⁊ precipue sibi prouidendo habeāt idest extendantur ad eas extēdunt̄: ⁊ romane ecclesie subiecte sunt. Reminiscentes repilogat supradicta: vt ea declaret romane ecclesie. idest ecclesijs inibi constitutis: ipsi romane ecclesie subiectis. vrbis rome per hoc apparet q̄ hec constitutio est specialis in roma-

na ecclesia ⁊ alijs ecclesijs: ⁊ rebus sibi immediate subiectis. ⁊ nos
alijs ecclesijs patriarche vrbis constantinopolitane subiectis: vel
alijs priuilegium simile cum ecclesia maiore vrbis cōstantinopoli.
habentibus vt patet hic ⁊ in rubrica. ⁊ . in prin. huius tituli. ⁊ .
primo ⁊ . c. ver. quod igitur. ¶ Et nota ꝙ hec constitutio sm̄ q̄d
est specialis ⁊ generalis. nam est specialis quia habet locum solum
modo in ecclesia romana ⁊ ecclesijs ei subiectis. vt dixi. Est autē ge
neralis quo ad contractus causas: res: ⁊ actiones. vt. . c. ver. cum
enim. Sed econtra illa constitutio. que est. j. hec constitutio inno.
consti. colla. viij. est sm̄ quid generalis ⁊ specialis. est quidem gene
ralis. quia pertinet generaliter ad omnes ecclesias. Est autem spe
cialis quo ad contractus causas: res ⁊ actiones. quia innouat sm̄
veritatem legem. vt inter diuinum. C. de sacrosan. eccle. que locum
habet in specialibus casibus quattuor. s. in venditione donatione:
hereditate: ⁊ legato possessiones. vel aliarum ecclesiarum que ei sub
iecte sunt. Temeratoribus iudicibus deducte nondū sententia vel
transactione decise. vt. C. de sacrosanc. eccle. l. antepenul. ⁊ fi. eccle-
siasticas possessiones ecclesie romane: ⁊ aliarum ecclesiarum que ei
subiecte sunt quarū possess. eis seruat hec lex. ¶ Nota primo ꝙ ro
ma multa sortitur nomina. vt hic notatur in glo. ¶ Nota secundo
ꝙ legum habet originem: ⁊ patria legum est: ⁊ summi pontificatus
apicem habet: ⁊ fons est sacerdotij. ¶ Nota tertio ꝙ priuilegium
datū ecclesie romane extēditur ēt ad ecclesias ei subiectas. ¶ No
ta quarto ꝙ hec lex locum habet in omnibus rebus: ⁊ actionibus.
¶ Nota quinto ꝙ vite longeui hominis plerūq3 est tempus cen-
tum annorum. ¶ Nota sexto ꝙ prescriptiones sunt impie ⁊ odio-
se: ⁊ prescriptor appellatur iniquus ⁊ peccator qui scienter rez alie
nam possidet. ⁊ prescribit. ⁊ allegatio prescriptionis improba esse
dicitur. ¶ Nota septimo ꝙ prescriptio temporis accipitur pro ve
ritate. ¶ Opponitur primo ꝙ anterior roma legum originem sor
tita nō fuerit sed grecia. vt. ff. de orig. iur. l. ij. §. j. ⁊ insti. de iure na.
§. ⁊ non ineleganter. Solutio hoc est verum apud latinos vt hic. sz
non apud grecos vt ibi. ¶ Opponitur secundo ad idē ꝙ anterior
roma non fuerit sortita sed noua roma. s. constantinopolitana. vt. .
de non alie. § nos igitur. Solutio originem habuit ab initio ante
tempora constantini. vt hic. sed non postea translato īperio ad gre
cos vt ibi. ¶ Opponitur tertio ꝙ ecclesia constantinopolitana ea
dem gaudet prerogatiua: ⁊ priuilegio vt. C. de priuilegio vrbis cō
stantinopo. l. vnica li. xi. Solutio vrbs constantinopolitana eadē
prerogatiua letatur. sed non patriarcha ⁊ ecclesia ipsius vrbis. vel
dic ꝙ eadem habet priuilegia sed non omnia. in quibusdaz eniz fal
lit. ⁊ dic vt hic notatur in glosa. ¶ Opponitur quarto ꝙ hec con-
stitutio locum non habeat in omnibus rebus ⁊ actionibus vt. C. de
sacrosan. eccle. l. fi. Solutio ibi regulare. hic casuale in ecclesia ro-
mana ⁊ ei subiectis. ¶ Opponitur quinto ꝙ male dicat littera
in eo quod dicit ⁊ maxime in his rebus cum nihil aliud habeat nisi
quod suum est. responde vt in glo. notatur. Tu dic ꝙ ideo dicit ⁊
maxime. quia hoc habet locum in omnibus rebus ecclesie acquisi-
tis ⁊ acquirendis maxime tamen in quesitis: ⁊ quoquomodo amis
sis. ¶ Opponitur sexto ꝙ hec prescriptio centum annorum locuz
non habeat sed quadraginta. vt. j. de ecclesia. titu. §. pro temporali
b9. Solutio ibi regulare: hic casuale ī ecclesia romana ⁊ ei subditis.
vel dic illud habet locum in alijs ecclesijs q̄ in ecclesia romana. ⁊ ei
subiectis. ¶ Opponitur septimo ꝙ hodie hec prescriptio locum
non habeat sed quadraginta annorum. vt. j. hec constitutio inno.
in rubro ⁊ in nigro collatione octaua. Solutio quidam dicunt ꝙ
hec constitutio est generalis ⁊ in omnibus ecclesijs locum habeat:
⁊ prout generaliter dicit generalius ⁊ in omnibus corrigitur. per
illam cum specialiter etiam de ea mentionem faciat in rubrica pre
dicta. sic dicens. hec constitutio innouat. ⁊ sm̄ hoc adiectio po-
sita in auc. quas actiones in fine. videlicet sola romana ecclesia. est
falsa. ⁊ hec opinio approbatur in dicta auc. quas actiones. Alij di
cunt ꝙ hec constitutio generaliter loquitur in omni ecclesia posita
sub romana. ⁊ prout generaliter dicit generaliter corrigi debent ⁊
in hac sententia fuit placentinus. y. ⁊ azo. Sed aldricus. ⁊ Jo. dicūt
ꝙ hec lex generaliter loquitur. ⁊ in vna tantum specie ei derogatur
scilicet rebus ecclesiarum aliarum q̄ romane: ⁊ hanc sententiam ap
probat hic glo. Et iure canonico hic approbatur: vt habetur: ⁊ no
tatur. xvi. q. iij. c. nemo. ⁊ q. iiij. c. volumus. ⁊ extra. de prescrip. ca.
cum nobis. Et glosa hic subijcit ꝙ per nouissimas decretales inno
centij omnis prescriptio tollitur. vt extra de prescrip. c. vigilanti. ⁊
c. quoniam omne. quod quidem ius canonicum sm̄ glo. iure natu-
rali firmatur. vt. ff de re. iur. l. iure nature. Tu dic ꝙ omnis prescri
ptio tollitur in scientibus rem alienam ⁊ malefidei possessoribus.
propter peccatum prescribentis: ⁊ ipsius malam fidem. quod pec-
catum non excusat negligentiam non petentis. ⁊ ideo nulla valet
prescriptio canonica vel ciuilis propter periculum anime. quia si-
ne peccato mortali non potest obseruari vt dictis iuribus compro
batur. ⁊ hic in versi. habeat itaq3. manifeste apparet. Sed de iuris
rigore prescriptio obseruatur de iure ciuili propter negligentiam
non petentis. ⁊ vt lites finem accipiant. ⁊ ne lites ex litibus orian-
tur: ⁊ hoc seruatur in foro ciuili. ⁊ vt notatur extra de noui ope-
ris nuncia. c. i. de testa. cum omnes. ⁊ de iureiuran. c. licet. ⁊ decima
distin. c. constitutiones principum. Alij dicunt ꝙ hec constitutio
de romana ecclesia ⁊ alijs ei subiectis tantummodo loquitur. Et si
le titulus hec constitutio innouat. facit mentionem de ea lege que
est posita. C. de sacrosan. ec. l. fi. hec asit ecclesia vt romana ⁊c. rema
neat in firmitate sua. ⁊ hec opinio approbatur ibi. ⁊ est hec ipsa ve
ritas. vt ibi manifeste apparet in littera. vt hic ⁊ ibi notaui. alio nul
lum esset priuilegium speciale ecclesie romane. sed erit priuilegium
omnium ecclesiarum. Alij dicunt ꝙ erit priuilegium ecclesie roma
ne ad differentiam priuatorum quod nihil est. ¶ Opponitur oc-
tauo. ꝙ prescriptiones non sint impie nec odiose sed fauorabiles.
vt. C. de edicto diui adri. tollen. l. fi. in fi ⁊. xvi. q. iij. §. potest etiam
Solutio prescriptionum alie sunt fauorabiles simpliciter alie sunt
introducte odio petentis ⁊ fauore possidentis. alie tantum odio pe
tentis. Et quidem vsucapio est fauorabilis simpliciter. quia est in
ducta propter bonam fidem ⁊ titulum possidentis. ⁊ non odio pe-
tentis propter sui temporis paruitatem quod non habet magnam
negligentiam seu desidiam. Sed longi temporis prescriptio indu
cta est odio petentis: ⁊ fauore possidentis. quia lex odit: ⁊ punit cir
ca rem suam negligentes: ⁊ desides. ⁊ fauet his qui bona fide ⁊ iu-
sto titulo possident vel longissimo tempore bonafide possident sine
titulo. prescriptiones vero longissimi temporis si malafide rez alie
nam quis possidere cepit odio tantum rem suam persequi negligen
tis introducte sunt: ⁊ non fauore male fidei possessoris. vt habetur
⁊ notatur dicta. l. fi. ⁊ dicto. §. potest etiam. ¶ Opponitur nono ꝙ
tempus pro veritate non accipiatur. quia prescriptionem siue exce
ptionem inducit. ⁊ remanet dominus qui olim fuit dominus. ⁊ pre
scribens vtilem in rem habet ⁊ non directam. cuius causa est vtile
dominium. accedit. ff. de iureiuran. si duo patroni. §. iul. ⁊. C. de pre
scrip. xxx. anno. l. si quis emptionis in principio. ⁊. xvi. q. iiij. dicto
§. potest etiam. ⁊ ibi etiam aduersus dominum verum vtiliter rem
vendicare poterit. Solutio vt hic notatur ⁊. C. de bo. mat. auc. ni-
si triceunale. ⁊ dic hic ꝙ tempus pro veritate habetur. quo ad effe-
ctum secundum bulgarum. ¶ Opponitur decimo ꝙ omne ius pre
scriptione triginta annorum vel quadraginta annorum tollatur. vt
C. de prescrip. triginta ann. l. sicut. ⁊ l. omnes ⁊ l. comperit. Solue
ibi regulare: hic casuale. ¶ Opponitur vndecimo. vt extra. de pre
scrip. capi. vigilanti. ⁊. c. si diligenti. ⁊. c. quoniam omne. Solutio
ibi in male fidei possessore loquitur. ⁊ dic vt supradixi. ⁊ dic vt nota
tur in dicto. c. quoniam omne. ¶ Opponitur duodecimo ꝙ ex pre
scriptione improba temporis allegatio non procedat. cum legis
autoritas sequatur. Solutio improba est iure naturali inspecto.
vt. ff. de condi. ⁊ de. l. nam hoc natura. ⁊. ff. de regu. iur. l. iure natu-
re. Sed iure ciuili comprobatur vt superius dixi. ¶ Opponitur
decimotertio ꝙ hoc non possit procedere ꝙ hec constitutio tantuz
locuz habeat in romana ecclesia ⁊ ei subiectis. quia de iure commu
ni omnes ecclesie per orbem diffuse ad romanam pertinent ecclesi-
am. ⁊ ipsius iuris ⁊ proprietatis existunt. vt extra. de priuile. c. si pa
pa ⁊. ix. q. iij. ipsi sunt. ⁊. xi. q. j. c. relatum. Solutio hic obtinet de iu
re ciuili. ibi de iure canonico. vel dic ꝙ omnes ecclesie subiecte sunt
ei quo ad reuerentiam. sed non quo ad subiectionem specialē ⁊ im-
mediatam. Et accipe hic romanam ecclesiam: ⁊ ei subiectas eccle-
sias: ad differentiam constantinopolitane ⁊ aliarum ecclesiarum si-
bi subiectarum. ⁊ ecclesiarum similium idem ius habentium. cū con
stantinopolitana. de quibus hic non loquitur. ⁊ facit. . vt determi
natus sit numerus cleri. §. j. ⁊ de non alienan. §. nos igitur. ⁊. C. de
sacrosan. eccle. l. iubemus. nulli. ⁊ l. decernimus. ⁊. j. de ecclesiasti. ti
tu. §. i. cum similibus. ¶ Argumentum est hic ꝙ abbas in ecclesia
quam patronus fundator ei contulerat habeat idem ius ac si ipse
fundasset ⁊ quale habebat in ceteris suis ecclesijs. cum priuilegiū
romane ecclesie indultum hic extendatur etiaz ad possessiones ⁊ ec
clesias postea acquisitas. ⁊ facit extra de iure patro. c. j. lib. vj. ⁊ de
hoc notatur extra de priuile. c. cum capella. ⁊. C. de his quibus vt
indi. l. polla. ¶ Ultimo nota hic ꝙ prescriptio triginta ⁊ quadra-
ginta annorum iure codicis inducte fuerunt. vt. C. de consti. pecu.
l. ij. ⁊ de prescrip. triginta annorum per totum titulum. Et sic nota
ꝙ princeps prescriptiones predictas induxit odio non petentis.
⁊ vt litibus finis imponatur. ⁊ ne lites ex litibus oriantur. ⁊ propter
probationum difficultatem. Sed iurisconsulti considerauerunt so
lummodo iustum titulum. ⁊ bonam fidem possidentis. ⁊ non respe-
xerunt ad iniquitatem hominis: ⁊ impietatem: ⁊ peccandi locum ⁊
improbam temporis allegationem. ad que omnia iuste ⁊ sanctifice
respicit hec lex. Et nota ꝙ hypothecaria actio habet quattuor vi-
tas: ⁊ tempora que dic vt hic notatur in glo. ⁊. C. de prescript. xxx.
anno. l. cum notissimi. in principio.

De referendarijs

¶ De referendarijs sacri pallacij.

¶ Continuatur ad pcedentia sic. superius habita est mentio de referendarijs. vt in titulo quomodo opor. epi. §. illud. ad fi. §. sumpta inde materia sequitur generaliter videre de referendarijs.

Cum alijs diebus. Diuiditur titulus in ptes duas. Primo exordiu. ⁊ iuris antiqui recitatio. Secundo iuris noui narratio pene impositio ⁊ allocutio ad eum ad quem direxit hanc cõstitutionẽ. Secũda pars incipit in. §. ppterea. ¶ Casus breuis. numerus referẽdariorum in viris dz pucnire ⁊ non in pluribus vltra numerũ iam cõstitutis in suo statu manentibus pena cõtra facientibus imminẽte. ⁊ hoc dicit vsq3 ad finem. ¶ Expone litteram. cum alijs fores. i. extra ordinem competentem. audiuimus alr adinimus. petitiones. i. vt petitiones indigẽtium per multos facilius proponantur nostrã largitatem circa referẽdariorum numerũ. honestam. i. referẽdarios quorum officium est causa honesta. finitiuũ. i. rectum finem ptinens qui sunt etiam vltra numerum. impetrabit petita. etiam si impetrauerit non tenebit librarũ decem. s. ille, qui postulauerit. onerosa. alr numerosa. in paucis. s. referendarijs. ⁊ facit. C. de veteri iure enu. l. j. §. cũq3 vo. v. oib9 autorib9. ⁊ dic. paucis. s. viij. ⁊ mult. i. iter multos vel dic. i. xiiij. virtutẽ. i. merita referendariorũ. soluat. i. hominũ substãtie ex quibus psone viuunt. ¶ Nota primo ꝙ immẽsum ⁊ infinitum est quod reducitur ad. xiiij. vnde nota ꝙ scdm naturã ⁊ qualitatem rei numerus breuis ⁊ magnus. ⁊ immẽsus dicit facit. ff. de verbo. signi. l. hec adiectio. ⁊ si quis cautioni. l. tñ post tres. ¶ Nota secũdo ꝙ beneficium principis debet esse ppetuum. vt. j. cõstitutio que de digni. §. illud. ¶ Nota tertio ꝙ non licet petere beneficium in casu a iure probibito. sic. C. qui mili. pos. vel non. l. his qdẽ. ¶ Nota quarto ꝙ multitudo onerosa nihil habet honestũ. ¶ Nota quinto ꝙ in paucis ⁊ ex multis sm virtutem vita saluatur. vnde nota ꝙ non est multum sperandum in multitudine. ¶ Nota sexto ꝙ filius presumitur bonus propter patrem. ¶ Nota septimo ꝙ laudabile est pauperes adiuuare. ¶ Queritur: q appellãtur referendarij. Et glo. que incipit sunt autem dicit. ꝙ sunt aduocati. ⁊ dic vt in glo. Tu dic ꝙ non erant aduocati simpliciter sed erant constituti certi numero. vt petitiones egentium cum honestate ⁊ curialiter per eos proponerentur. vt patet hoc ti. in. §. primum quidẽ. ⁊. §. hoc autem. ⁊ notatur in glo. que incipit sed in quo. ¶ Argumẽtum est hic contra illos qui allegant multa inutilia vt in decre. di. xxiiij. c. tales ⁊. xix. dist. ver. non mediocriter. xxiiij. q. ij. c. odi ⁊ pieci. Nã vtilius est pauca effundere ⁊c. vt. C. de veteri iure enuclean. l. ij. §. si quid autem. ver. sed ⁊ si quid.

¶ De incestis ⁊ nefarijs nuptijs.

¶ Continua rubricam. supra in titulo vt iudices sine quoquo suf. ⁊ titulo iusiurandum quod prestatur. dictum est indeuotos puniri sequitur ex ordine videre de pena indeuotorum.

Pro incestis. Diuide titulum in partes tres. Primo pena cõtrahentium illicitas nuptias. Secũdo temporum ordinatio. Tertio liberorum legitimatio. Secũda pars incipit in. §. ⁊ quidem. Tertia in. §. dubitatum. itaq3. Iterum primam partem subdiuide vsq3 ad. §. ⁊ quidem. in partes quattuor. Primo exordium ⁊ intentio iustiniani. Secũdo pena masculi. Tertio mulieris. Quarto liberorum prouisio. Secunda pars incipit in. §. sancimus. Tertia in versi. muliere quoq3. Quarta in ver. si vero contigerit. ¶ Casus breuis. masculi ⁊ mulieres illicitas contrahentes nuptias puniẽdi sunt pena eadem hic statuta. substãtia eorum liberis extantibus applicata alr fisco. ⁊. h. d. vsq3 ad. §. ⁊ hoc quidẽ. ¶ Expone litterã. pro incestis. i. p his qui incestas cõtrahunt nuptias. impunitos quia dũ viuebãt ppias facultates tenebant. vt. C. de ince. nup. l. si quis incesti. in prin. Sobolẽ legitimã vltra tertium gradũ existẽtem nam vsq3 ad tertiũ gradũ descẽdentes admittebant. vt. d. l. si quis incesti. Alij dicũt ꝙ hic loquit de naturalib9 ex hac cõditione natis. qd falsum est. qr legi sunt odibiles. nec nominãdi. ⁊ nõ veniũt ad succedẽdũ. vt. s. quõ opor. epis. §. ⁊ neq3 vxori. ⁊. j. qui. mo. na. ef. le. §. fi. ⁊ qui. mo. na. ef. sui. §. si. necessitas sic ex istis legibus antiquis. Sãcim9 hinc sumit auc. incestas posita sup. d. l. si qs incesti. igit. i. qr delinquẽs puniendus est. illicitas ⁊ cõtrarias ⁊ p idest. vel lege cõiunctiue. ⁊ tẽdit ad idem ⁊ nõ legas disiũctiue. qr intellectus littere nõ patit vt puto mor. i. statim ⁊ ipso iure. suarum rerum casum. i. dominiũ pdit ⁊ ad fiscũ puenit ⁊ hoc innuit lra. irrationabilia amonẽt aialia. Nota hic ꝙ nature decẽtia dz homo opari. ⁊ qui indecẽtia nature opatur nõ est homo sed bestia ⁊ animal irrationale. vt. s. de mona. in pri. ⁊. xxvij. q. j. c. si hõ verberatio alr castigatio. si vero ptigerit supra dixit bona pfiscari liberis nõ extãtibus hic dicit qd iuris seruet extãtibus liberis. filij mor. i. statim. cũ pater est nam filio psona pris semp honesta ⁊ sancta dz videri. vt. ff. de obse. l. liberto. ⁊ facit. xxx. di. c. j. ¶ No. primo ꝙ pene suos debẽt autores comitari. ¶ Nota secũdo ꝙ qui indecẽtia nature agit non est homo cẽsendus sed bestia vt dixi exponẽdo litteram. ¶ Nota tertio penã pbẽtiũ incestas nuptias. ¶ Nota quarto ꝙ quis pene metu efficit bon9. ¶ Nota quinto ꝙ caste ⁊ sm naturã dz homo viuere ⁊ nõ delectari amare vltra terminũ. ¶ Nota sexto ꝙ vnusquisq3 suis terminis dz esse ptentus. ⁊ se non immiscere alienis. ¶ Nota septimo ꝙ filius patri semp dz reuerẽtiam ⁊ alimẽta exhibere. licz sit legũ cõtemptor. ¶ Opponit primo ꝙ patris bonis publicatis pater magis ꝙ filius puniat. cũ vere ⁊ pprie sua fuerit substãtia ⁊ nõ liberorum ⁊ tamẽ hic pstrium df. in prin. Sol. sm glo. hoc ptingit ex eo qr cũ omnia bona patri auferebant magis filio auferri videbant. qd dic vt hic no. in glo. Alij dicunt ꝙ hic loqt de filijs natis ex tali coitu qd est falsum. qr legi sunt odibiles: nec succedunt vt dictũ est. ¶ Tu dic ꝙ hic loquit de liberis legitimis qui sunt vltra tertiũ gradum ⁊ non succedebant. etiam nõ extãtibus pcedentibus in gradu. ⁊ sm hoc parẽtes qui peccabãt nõ puniebant. qr dum viuebant ppias facultates tenebãt. Sed abnepotes qui innoxij ⁊ sine peccato erãt tanq3 peccãtes puniebant. quod erat iniquũ: ⁊ sic intellige hic. ¶ Opponit secũdo ꝙ bona nõ pueniant ad fiscum etiam filijs non extantibus. sed relinquant generi. vt. j. de manda. princi. §. oportet. Solutio hic corrigitur vel dic. vt ibi dicetur. ¶ Opponitur tertio. vt. j. vt nulli iudi. §. fin. vbi dicit ꝙ bona delinquentis perueniũt ad descendentes: ⁊ ascẽdentes vsq3 ad tertium gradum. Sol. hec corrigitur ibi. Alij dicunt hic speciale sicut ⁊ in crimine lese maiestatis. Alij dicunt ꝙ hec determinatur p illam. Tu dic ⁊ verius vt ibi notatur. ⁊ sm hoc dic hic ꝙ in exilium dãnatur. i. relegatur ⁊ non deportatur. ⁊ sic retinet ciuitatẽ ⁊ isto modo ibi intelligitur quod hic dicit. ¶ Opponitur quarto ꝙ mulier eadem pena non sit puniẽda. vt. ff. de adul. l. si adulterium cũ incestu. Solu. hic mulier fuit sciens. ibi ignorans. vt hic notat. ¶ Opponit quinto ꝙ pena huius legis locũ non habeat sed minor. vt. C. de incestis nup. l. qui cõtra. ⁊. l. si quis incesti. Sol. pena illa locũ habet: ⁊ ista cum lege noua inducatur obligatio. ⁊ dicit df pri. s. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatem. ¶ Opponitur sexto ad idem. vt. ff. de condi. sine causa. l. si. ¶ Solu. ibi errauit in iure. nec nuptie secute fuerunt. ⁊ dic vt ibi. ¶ Opponitur septimo ꝙ etiam ignorans sit puniendus. vt. C. de interdi. ma. l. j. So. ibi clam nuptias contraxit. ⁊ ideo sciens psumitur. vt hic ⁊ ibi notatur.

¶ Opponitur octauo ad idem ꝙ etiam ignorans puniatur. vt dicta. l. si adulterium. §. fratres. So. ibi loquitur in adulterio in quo iuris error non excusat. ¶ Opponitur nono. ꝙ nobilis magis sit puniẽdus. Solue ⁊ dic vt notaui. s. vt iudi. sine quoquo suf. §. sic igitur. ¶ Opponitur decimo ꝙ filius patrem legum cõtemptorẽ ⁊ male meritum pascere non teneatur sed egestate debeat laborare vt. ff. depos. l. bona fides. in princi. Solu. hic in patre. ibi in extraneo. ¶ Opponitur vndecimo ad idem ꝙ filius patrem non pascit: nec teneatur pascere: cũ sit in exiliũ condẽnatus. Solu. vt hic not. in glo. ¶ Opponitur. xij. ꝙ alia sit pena statuta. vt. ff. de adulte. l. si adulterium. in prin. ⁊. §. j. Sol. ibi de pena incestus cõmissi sine nuptijs. hic cum nuptijs. ¶ Queritur primo in quibus nuptijs locũ habeat hec cõstitutio. ⁊ sm Cipri. locum habet tñ in nefarijs vel incestis. vt patet in rubrica que intitulatur de incestis ⁊ nefarijs nuptijs tñ: ⁊ pene demolliende sunt ⁊ non exasperande. vt. ff. de penis l. si preses. ⁊. l. interpretatione. Econtra dicit glosa per litteram istã que dicit si quis illicitas ⁊ contrarias nature ⁊c. quod verbum scilicet illicitas. est generale. ⁊ nuptie illicite sunt. xiiij. modis. vt insti tu. de nuptijs. §. sunt et alie. vbi de hoc. Prima opinio placet. Nõ obstat littera que dicit si quis illicitas ⁊ contrarias nature. quia premittit genus ⁊ restringit per speciem sequentem. ⁊ hoc demonstrat copula ⁊ que cõiungit ⁊ repetit. ⁊ omniũ partium exigit cõcursum. quando cõmode potest et restringit genus ⁊ significationẽ precedentium vocabulorum. vt. ff. de penu le. l. nam quod. §. fin. ⁊. ff. de vino lega. l. fi. §. cui dulcia. ⁊ de fundo instru. lega. l. seyo. §. gayo seyo. et de condi. insti. l. si heredi plures. Nam si generaliter hec lex intellexisset illicitas quare subiunxisset et contrarias nature. cum sub genere comprehense fuissent. ⁊ nulla fuisset dubitatio. ergo videtur voluisse se restringere ad nuptias contrarias nature. ¶ Queritur secundo nunquid ipso iure vel per sententiam bona publicẽtur. Et glo. primo arguit ꝙ statim et ipso iure. ex eo quia littera dicit mox et dic vt in glo. Sed quidam dicunt sententiam necessariam fore. ⁊ videas in glosa. Dinus dominus meus distinguit aut delinquitur circa rem. aut extra rem. ⁊ de hoc notatur per eum. ff. de iure fisci. l. imperatores. Prĩa opinio placet et hodie approbatur in decre. x. li. Bonifacij extra de here. cum sm leges. et de hoc nota. C. vnde vi. l. si quis in tantã. vnde dic ꝙ est spãle in casibus hic notatis. Sed

regulariter teneas glo. que est in dicta. l. si quis in tantam. Et opinio domini mei non placet. quia contra eam est. C. de hereti. l. manicheos. ver. quos bonorū. et ad. l. iul. maie. l. fi. ver. nam ex quo. et in eo quod dicitur mox ei et c. ¶ Queritur tertio ad quid prodest scire cum bona non auferantur nisi lata sententia. Respondet gl. quo ad fructus medij temporis. vt. ff. de his qui. vt indig. l. cum qui. Itē ppter alienationem rei et propter supremam voluntatem. vt dicta. l. manicheos. et dicta. l. fi. et. ff. de publi. iudi. §. ex iudiciorum.

¶ Queritur quarto nunquid incestis nuptijs contractis p̄sumat cōtrahentis scientia an ignorātia. Glosa distinguit masculum a femina. et in femina dicit p̄sumi ignorātiā nisi ecōtra pbet: sed in masculo p̄sumi sciētiam nisi probetur ignorantia. ff. de iur. et fac. igno. l. regula. et. C. de iur. et fac. igno. l. fi. et. ff. de adulte. l. si adulterium. nisi persone qualitas et facti natura aliud demōstret. vt. C. de in inte. resti. l. de tutela. et. ff. vnde cognati. l. dotem. et. C. de incest. nupt. l. qui contra.

Et hoc quidem. Diuide p̄sentem. §. in partes tres. Primo de nuptijs illicitis contractis et dissolutis ante hanc legem. Secūdo de dissolutis post hanc legem intra biēnium. Tertio de durantibus vltra biēnium. Secūda pars incipit in versi. si vero hec. Tertia in ver. si vero vxorem. ¶ Casus breuis. pena huius legis in nuptijs futuris obtinet et nō in p̄teritis ante hanc legem dissolutis nec etiā in postea dissolutis intra biēnium. in nuptijs vltra biēnium durantibus sub eadem qualitate pena per omnia locum habet. et hoc dicit. ¶ Expone litterā. Et hoc quidē quod superius dictū est currens etiam in futurū seruetur. nullo homine iā. i. ante hanc legem: submittimus. s. cū distinctione que sequit. nuptie ante legem istā. dissolui. i. dissolutas fuisse. Si vero p̄dicta obtinent quādo nuptie dissolute fuerunt. si vero adhuc pmanent hic sequitur post. i. post hanc legem. tales nuptias s. secūdas. i. scđo contractas post primas legitimas vel dic breuiter. i. incestas. figuraliter. i. fictitie separando. Deferendo etiam si p veritate dimiserit. s. bienniū. Et omnis alia substantia. Expone duobus modis. vno modo sic filios. s. incestuosos. et lege litteram indirecte p circūlocutionem. Secūdo dic. i. legitimos: et lege litterā recte. et est plana. et dic vt in glo. quā. s. omnē aliam substantiam. alijs subaudi natis. ppter aliā. hoc quod sequit potest determinare p̄cedentia. et sequētia. Si vero nuptie predicta obtinent quādo soli extant incestuosi vel soli legitimi. Si vero extāt incestuosi et legitimi. hoc sequit. etiā quasi dicat. nedum si supsunt nuptie incestuose tātū sed etiam et c. fiet. i. fuerint prius. i. ante hanc legem et ante incestas nuptias p̄cipim⁹. s. alijs cū nō supessent legitimi et incestuosi. simul genitorū. i. parentum. hoc eodē p̄dicta obtinent quādo supsunt incestuosi et legitimi prius nati idem est et si legitimi fuerit nati postea. vel prius et postea p̄cedenti. i. qui ante hanc legem incestas contraxerunt nuptias. Si aūt vxorem p̄dicta obtinent quādo vxorem dimiserit ante biēniū. Si vero non dimiserit hoc sequit. tales incestuosi. ¶ Nota primo q pena in factis p̄teritis explicitis locū nō habet. ¶ Nota secundo q in durantibus et postea dissolutis intra biēnium locum non habet. ¶ Nota tertio q noua pena imponitur et non pena generaliter statuta. ¶ Nota quarto q in nuptijs pmanentibus vltra biēnium eadē est pena et locum habet sicut etiam in futuris. ¶ Nota quinto q animi pseuerātia esse intelligitur post biēnium. vt. C. ad velle. l. si mulier. et. j. q. j. constat marito. et. ij. q. iij. c. si quis iratus. et. ff. de vsur. l. cum de in rem verso. et de ritu nupt. l. plerisq. ¶ Opponitur primo q biēnium nō computetur ex tempore quo lex est insinuata sed post duos menses ab insinuatione. vt. j. vt facte noue consti. post insinuationē earum colla. v. Solu. vt in glo. no. Tu dic ibi loquitur de obseruantia legis. hic de computatione temporis. vel dic q hic et ibi valet post duos menses nec ante p̄iudicat. licet biēnium currat ab insinuatione. ¶ Opponit secundo q quarta substantie ad fiscum non pueniat. vt. j. de manda. princi. §. oportet. et. j. vt nulli iudi. §. fina. Solu. vt hic nota. et. s̄. eo. §. j. ¶ Opponitur tertio q nō sit puniendus si ignorans cōtraxit nuptias. vt. C. de ince. nup. l. qui contra. et. ff. de adulte. l. si adulterium §. j. et. §. ij. et. iij. Solu. hic fuit sciens. ibi ignorans. ¶ Opponitur quarto q si post legem insinuatam et manifestam factam statim dimisit eam tunc solūmodo non debeat puniri. vt dicta. l. qui cōtra ad fi. Solu. hic corrigit. vel dic et melius ibi post legem. hic ante legem nuptias contraxit. ¶ Opponitur quinto ad idem q biēnium locum nō habeat si ipse est sciens. et maior qui sibi potest p̄iudicare sed statim errore cōperto etiam si ab initio ignorauerit eam dimittere debuit. vt p̄dicta. l. qui cōtra in fi. Solutio ex clemētia et ex pietate legis hic expectatur quia ante legem contraxit nuptias: ibi post legem ɔtraxit nuptias. vel dic hic de equitate. ibi de rigore. ¶ Opponitur sexto q si post insinuationem legis huius luxurietur cum tali muliere teneri debeat ad penam sicut et iudex prior qui post legem furatur tenetur ad penam in lege noua statutam. vt. s̄. vt iudi. sine quoquo suf. §. fi. Nam totiens delicta ab eo cōmittuntur. quotiens fornicatur cum ea. et p qualibet fornicatione pena est imponēda. vt. vi. q. j. imitare. ¶ Solutio ibi in. §. fin. loquitur in delictis separatis iterationem recipiētibus. hic in cōtinuatis: et ideo p vno delicto pena imponitur: et non pro singulis. vt nota. ff. de fur. l. vulgaris. circa princi. Sed non est responsum ad. c. imitare. Item est cōtra. ff. de penis. l. diutino. Sed pōt dici q spāliter pena est imponenda pro quolibet delicto et qualibet fornicatione vt ibi. sed nō tēporaliter. Vel dic ibi regulare. hic casuale. quia nuptie legē nouam p̄cesserunt. vel dic vt infra dicetur. ¶ Opponitur septimo q incestuosi liberi non succedunt etiam ante hanc legem. vt. C. de incest. nup. l. si quis incesti. Sol. hoc intellige quod hic dicitur de media iuris prudētia ante. C. editum. vel dic q hoc est ius nouum clementia huius legis nouiter statutum. ¶ Argu. est hic q pro adulterio vel incestu continuato licet sint plura adulteria vel incestus pro vno tantum adulterio vel incestu pena vna imponitur vt hic. et. s̄. e. §. j. et probatur p locum a differētijs. vt hic. et. s̄. vt iudi. sine quoquo suffra. §. fi. et de hoc dic. vt nota. dicta. l. si diutino. Vel dic q nō est puniendus pro quolibet adulterio vel incestu pena statuta. sed pro omnibus propter diuturnitatem delicti pena est augenda. vt dicta. l. si diutino. Et notatur. ff. de adul. l. mariti. §. sex mēsium. et dicta. l. vulgaris. circa prin. et dicto. §. imitare. et facit de penitēn. distin. v. c. cōsideret. vbi de hoc. Tu dic et melius aut cōmissum est p vim aut in volentem. Primo casu quot sunt fornicationes tot sunt crimina et tot sunt voluntates illicite. et tot cause nocendi: et per ɔsequens tot pene imponende sunt. vt. ff. de iniur. l. pretor. §. si mihi. et ad. l. aqui. l. illud. §. fi. et. C. de actio. l. qui de crimine. et de penis. l. si diutino. et hoc casu potest procedere glo. que est in dicto. c. imitare. ¶ Secūdo casu non dicitur mulieri fieri iniuria sed viro et ppinquis. vt. ff. de iniur. l. j. §. vsq adeo. et ad. l. cor. de sicc. l. ie. corne. et. C. de raptu vir. §. et huic pene. et hoc casu accusatio vna et pena vna locum habz. Sed augebitur. vt dicta. l. si diutino. et isto casu potest intelligi gl. que est in dicto. §. sex mensium. et alia que est in. l. vulgaris. circa pri. et glo. que est. xxvij. q. j. virginibus.

Dubitatum. Continua. superius dictum est de filijs incestuosis ex illicito coitu natis. sequitur videre de liberis naturalibus ex legitimo cōcubinatu editis. Diuide in partes quattuor vsq ad finem. Primo iuris antiqui recitatio. Secundo iuris noui enarratio. Tertio ampliatio et declaratio. Quarto diuulgatio. Secunda pars incipit in ver. quod nullā. Tertia in ver. et licentiam. Quarta in versi. ma igit. ¶ Casus breuis. Naturales liberi nuptijs et nuptialibus documētis cum eorū patre: et matre legitime interuenientibus efficiuntur legitimi p omnia legitimis etiam ex priori matrimonio soluto existētibus et etiā liberi post dotalia instrumenta nati. his obtinētibus et nullis natis vel natis et mortuis. Vltimo precipit diuulgare et hoc dicit vsq ad finem titu. Vel dic breuius casum. legitimi naturales per matrimonium legitimum legitimantur in omni casu et quo ad omnia. et hoc dicit. ¶ Expone litteram. dubitatum. i. in dubium reuocatum est et neutraliter accipitur. Et notatur q ex hoc. §. sumitur aut. quod ius posita sup. l. nuper. C. de natura. libe. cōstitutione. vt. C. de nat. lib. l. cum quis. et. l. nuper. et insti. de nup. §. fi. et ɔstitutioni intellectu qui. j. sequitur ex omnibus alijs hominibus. transigente. i. diuortio separatum instrumēta. alijs documenta. aut etiam non solum prius. postea. i. post dotalia instrumēta suscepit filios. filij. s. nati. secūdis s. filijs quod. s. dictum eorum. filios natos ex cōcubina legitimi. i. legitimati. vero pro certe. primi. i. loco primorū. vel acsi primi essent nati: et ex matrimonio. in omnibus. i. p omnia. legitimis. i. quo ad omnia patri morienti sunt legitimi et primi et secundi. atq legitimi. i. legitimati filij nedum alij. alterutris. i. ad inuicem. s. legitimi. et legitimati contra testamētum. i. querelam et condictionem ex lege. que subaudi ea appellatione. i. oia que habēt liberi nati ab initio ex iustis nuptijs qui legitimi appellantur. ¶ Nota primo q princeps est legis pater. ¶ Nota secundo q naturales liberi possunt legitimari per nuptias. ¶ Nota tertio q dotalia instrumenta sunt necessaria. ¶ Nota quarto q in omnibus et per omnia pro legitimis reputantur. ¶ Argumentum est hic q naturales liberi per matrimonium legitimati succedant in feudum. quia in omnibus et p omnia legitimi facti sunt. vt hic et. j. quibus modis natura. efficiun. sui §. si quis igitur dotalia. ¶ Argumentum contra. j. decima colla. si de feudo controuersia fuerit. c. naturales filij. et. c. filij nati. et de filijs natis de matrimonio ad mor. contrac. capitulo. i. Sed dic q in feudum succedunt. vt hic. quia ab initio presumitur matrimonium interuenisse. vt. C. de natura. libe. l. cum quis. versi. neq enim. et argumen. j. vt liceat matri et auie. §. ad hoc autem. Non obstat. c. naturales. quia intelligi debet de naturalibus legitimatis aliter q per matrimonium. ¶ Item ad. c. filij et. c. primum responde in pacto filij exclusi fuerunt a feudi successione. et facit extra de electio. c. innotuit. Et qui fi. sunt legi. c. tanta. et quod ibi notatur.

¶ Argumētum est. iste. §. q huiusmodi liberi ad ordines et honores: et dignitates admittantur. vt dicto. c. innotuit. et. c. tāta. vbi de hoc. Nam matrimonium omnia precedentia purgat. et sic proxima

siue precedens

sine precedēs causa turpitudinis sublata est. vt hic. ⁊ C. qđ metus causa. l. ij. ⁊ ff. de cōdi. ob tur. cām. l. ex ea. ⁊ l. si ob turpem. ⁊ arg. C. de na. li. l. cōmunium in prin. ⁊ j. quibus modis natu. ef. sui. §. si qs igitur fuerit. ¶ Opponitur primo q legitimis existentibus legitimati nō possint. vt. j. quibus modis natu. ef. sui. §. generaliter autem. Solutio hic p matrimonium. ibi p rescriptum. ⁊ dic. vt ibi no. ¶ Opponitur secundo ad idem q etiam p matrimonium legitimari non possint extantibus legitimis. vt. j. de trien. ⁊ semes. §. fin. Solutio hic in libera ibi in ancilla. ¶ Opponitur tertio q idem debeat esse in ancilla manumissa postea. vt. j. vt liberi decetero. §. si quis autem. Solu. hodie est correctum. vt notatur dicto. §. fina. ¶ Tu dic q hic non corrigitur. quia oportet q liberi nati fuerint ex ea muliere quam licebat legitime in vxorem ducere. quod non licet cum ancilla. vt. C. de incest. nup. l. cum ancillis. ¶ Opponitur quarto q hodie etiam cum ancilla inter scientes nuptie legitime esse possint. vt extra de coniugio seruo. c. j. ⁊ fi. ⁊ p totum titulū. Solutio potest dici correctum hodie. vel dic ibi de iure canonico. hic de ciuili. Prima placet. ¶ Opponitur quinto q licet vxor esse nō possit tamen esse possit concubina. quod hic negari videt. vt. C. cōmunia de manu. l. fi. ⁊ ff. de concubinis. l. fi. Solutio hoc pcedit et locum habet hic quo ad legitimationem filiorum: ⁊ non quo ad cōcubinatum. ¶ Opponitur sexto q nocere non debeat ad legitimationem filiorum si vxor non potuit esse. vt. j. de trien. ⁊ semis. §. fina. Solutio hic liberi legitimi extant. ibi non. vel dic ibi ancilla erat ppria q̄ cito poterat manumittere. ⁊ vxorem ducere. Prima placet. ¶ Opponitur septimo q etiam sine instrumentis nuptie valeant. C. de nup. l. neq sine. ⁊ j. de nup. §. nuptias. Solutio ibi regulare. hic speciale ppter liberorum legitimationem. ¶ Opponitur octauo q liberi legitimati nō succedant fratribus suis legitimis. vt. j. quibus modis natura. ef. sui. §. filium vero. ⁊ dicta. l. cōmunium. circa princ. Solutio ibi est regulare. hic est casuale in legitimatis per matrimonium.

¶ De lenonibus. Rubrica. Collatio. iij.

¶ Continua ad precedentia. ⁊ sic. superius dictum est de incestis nuptijs. Sequitur de lenonibus qui plerūq causam dant. vt. j. et ff. de iniur. l. itē apud labeonē. §. comitem. ⁊ de extraor. cri. l. j.

VT antiquis legibus. ¶ Diuide titulum in partes tres. Primo prohibet. Secūdo punit. Tertio cassat ⁊ irritat. Secunda pars incipit in. §. pconizamus. Tertia in. §. si quis autem. ¶ Casus breuis. lenones qui iuuenculas decipiunt: ⁊ ad vitam miseram deducunt vltimo supplicio puniendi sunt. ⁊ pena decem librarum auri: ⁊ domus publicatione domino domus imminente: nulla contra hanc legem valitura cautione vel fideiussione. Et hoc dicit. Uel dic breuius lenones mulierum hac lege phibentur. pena contra facientibus imminēte. ⁊ hoc dicit. ¶ Expone litteram. Et antiquis ex causa scz lenonum. intantū visum est esse odibile. eos odibiles lenones ⁊ vestē. s. dare. ⁊ celebrare. s. lenones obseruabāt mulieres. ex petere lenones actionē. ⁊ actū. habitatiōes in quib⁹ morabant meretrices. miserātes. i. misericordiā habentes: crebro. i. freqnter vel cito. Sancimus igitur ne talia scelera ⁊ impietates decetero committantur. pāture facit. ā. de non eligendo. §. cū igitur ver. optimū ⁊ quo. opor. epis. §. quanta. versi. qui vero eas. ⁊ extra de pba. c. causam ad fi. ⁊ xxxij. di. c. hoc ast. ⁊ c. hospitiolum. ⁊ c. seque. ⁊ xxxiij. q. v. tunc saluabitur. humanam. i. multe hominibus ad malitiā vie sunt. vt. j. de nup. §. minores. Meretricem. i. mulierem inductā ad meretricandum vel dic proprie cogat vere vel presumptiue eis mulieribus. ciuitatem maxime. vt. j. e. versi. mulieres. inuitam. facit. j. e. versi. mulieres. si enim bene dixit pretores hoc debitum emendare debere. furtum facit extra de elec. c. innotuit. ¶ Nota primo q summa misericordia ⁊ pietas est meretricem ad matrimonium ⁊ castitatē deducere. ¶ No. secundo ibi decies milies. colorē rhetoricum. ¶ Nota tertio q castitas sola deo ⁊c. ¶ Nota quarto q lenones appellantur pestiferi ⁊ cōmunes vastatores castitatis. ¶ Nota quinto q castitatis furtum ⁊ latrociniū fieri pōt. ¶ Nota sexto q lex mulieres caste viuere hortatur. ¶ Nota septimo q princeps studium suum ⁊ labores circa castitatem ⁊ pietatē ducit ⁊ rei publice incremētum ex hoc sequitur. ¶ Opponitur primo q pena infamie ⁊ non capitis locum habeat. vt. ff. de his qui no. infa. l. athletas. §. ait pretor. Solu. ibi de lenonibus meretricū sua spōte ⁊ non lenonum causa peccantium vel occasione hic de lenone illarum mulierum. ¶ Opponitur secundo q licet mulieres sint volentes nihilominus pena legis locum habeat. vt. C. de episc. ⁊ cler. l. raptores. ⁊ de raptu vir. l. j. §. fi. Solu. subaudi hic maxime. vt notatur hic in glosa. ⁊ hoc intellige si leno mulieri dedit causam vel occasionem peccandi. ⁊ nō aliter. Et dic hic in. §. preconizamus inuitam puellam presumptione iuris. ⁊ facit. ā. e. in prin. ⁊ versi. quia vero plurima. ⁊ ā. proxime. ibi inuitā puellam. ⁊ j. e. ver. mulieres ⁊ hec est equitas summa fauore mulierū. ⁊ odio delinquētium lenonum. ¶ Opponitur tertio q fideiussor teneatur. vt. C. ⁊ ff. ⁊ insti. de fideicom. Solu. hic ex turpi causa intercessit. vt. ff. de fideius. l. cū lex. ¶ Opponitur quarto q fideiussor nullo modo vel iure sit obligatus. vt. ff. de pac. l. iurisgentiū. §. si ob maleficiū. So. vt hic ⁊ ibi notatur. sed dic q nulla est obligatio nec ciuilis nec naturalis vt hic ⁊ ibi patet in littera. quia a quo remouetur genus ⁊ omnis species videtur esse remota. vt. C. ne fiscus rē quā ven. euin. l. j. li. x. ⁊ ff. de fun. instru. l. fundi. §. fi. ¶ Argumētum est hic q si potestas habeat contra fures ⁊ latrones inquirendi ⁊ puniēdi q si virgo fuerit clam vel publice deflorata q potestas habeat arbitrium in tali crimine. vt hic in. §. preconizamus. vbi dicitur q castitatis furtum vel latrocinium cōmittitur. ⁊ facit extra de elec. c. innotuit. ⁊ arg. in insti. de obliga. que ex delic. nas. §. interdum. ⁊ ar. ff. de fur. l. qui tabulas. §. fi. Preterea voluptatis cōpletio ⁊ libidinis satisfactio furtum ⁊ furti actionem inducit. vt. ff. de condi. ob tur. cau. l. pe. Econtra videtur q non sit furtum quia. l. iulia de adul. ⁊ stupro. ⁊ de vi tenetur. vt. ff. de adulte. l. mariti. §. fi. ⁊ l. vim passam in princi. ⁊ C. de adulte. l. fedissimā. Preterea furtum est contractatio rei aliene corporalis: ⁊ que in bonis sit alicuius. vt. ff. de fur. l. j. §. fi. vbi de hoc. ⁊ l. hereditarie. ⁊ insti. de oblig. que ex delic. nas. §. j. Sed nemo est dominus membrorum suorū. vt. ff. ad. l. aquil. l. liber homo. in pri. ¶ Ergo proprie non videtur furtum esse cōmissum. Item regulariter libero homine detento furtū non cōmittitur: nec furti actio datur detento sed alijs remedijs iuris ei consulitur vt per interdictū l. fauie de plagia. vel de priuato carcere. vt. ff. de libe. homi. exhib. l. ij. ⁊ iij. in prin. ⁊ ff. ad. l. fau. de plagia. l. penultima. vbi de hoc. et C. e. l. si fratrem. ⁊ l. liberum. ⁊ de priua. car. l. j. Sol. de equitate videtur esse furtum. Sed questio disputabilis est ⁊ sabbatina ⁊c.

¶ De defensoribus ciuitatis.

¶ Hanc rubricā continuare potes: ⁊ sic superius dictū est de iudicibus. vt in titulo. vt iudi. sine quoquo suf. ⁊ seq. Sequitur videre de defensoribus ciuitatū. Uel dic aliter. supra dictum est de iudicibus maximis ⁊ medijs. Sequitur videre de minimis.

NIsi velociter. Diuide titulum in partes tres. Primo de electione defensorum. Secundo de officio ⁊ iurisditione eorum. Tertio de tempore administrationis exercende. Secunda pars incipit in. §. iusiurandum. Tertia in. §. que igitur. ¶ Item prima pars subdiuiditur in duas. Primo de veteri electione. Secūdo de noua. Secūda incipit in. §. interim. ⁊ durat vsq ad. §. iusiurādum. ¶ Casus breuis. Defensores ciuitatum debent eligi honesti viri fide digni. ⁊ ciuitatum nobiliores. ⁊ per circulum prestito iuramento ab electoribus antiqua solēnitate seruata. ⁊ hoc dicit vsq ad. §. iusiurandum. ¶ Expone litteram. Nisi velociter antiquorum numerum. vt. C. e. l. defensores nihil habebimus nisi velociter reuocemus alijs officialibus patientes subditi nunc autem. i. tempore cōpilationis huius constitutionis. misericordia. i. precibus q̄ electione. i. bonitate ⁊ veritate que considerātur in electione. vt. ā. de mona. §. ordinationem eos defensores delinquentes occasionem inde sumentes vt fecit lupus agno de turbatione aque. nam occasionem querit qui vult recedere ab amico. vt. ff. de iur. do. l. pe. agētes psides. iudices idest aduocati in nouissimo. i. infimo ab eis defensoribus. psumūt. s. defensores. eis psidibus. ⁊ illorū psidum. conficiant acta. summant officiū. i. honorem ⁊ statū iudicū. quē olim pdiderunt. iudex. i. pses iudicū. i. defensorū. interim illud ex hoc. §. ⁊ sequētibus sumit aut. psides gētium. posita. C. de epi. au. sup. l. iubemus. declinare. i. euitare se esse defensorē. Sed in vicē. i. in recōpensationem habitationis. vniuersis alis est vniuersis ⁊ nobiliorib⁹. ⁊ tunc expone. i. nobiliorem oībus habitatorib⁹ adimpleant. i. eligāt. Alia lra est vniuersi nobiliores. ⁊ hec est planior. hoc misteriū. i. hūc honorem defensoris. tēporibus. i. antiquissima tempora. hoc. i. esse defensorē. circulum. i. per modum circuli. in vnum congregatis ⁊ votum suum exprimētibus singulariter. reuertētib⁹. ad inuicē p pdictā curā. i. credo defensorē. ministrātibus. i. puidētib⁹ habitatorib⁹ defensor esse videat put erat tempore antiquissimo. ¶ Nota primo q nomen dz esse ɋsonās rei. ¶ Nota secūdo in ver. deniq q occasionē querit q vult discedere ab amico. sic. ff. de iu. do. l. pe. in fi. ¶ Nota tertio in vbi. Que vero q ex psone qualitate ⁊ fide fides scripture habēda est vel nō. vt. C. de pba. l. iubem⁹. ⁊ ad. l. cor. de fal. l. fi. ⁊ extra de fi. instru. c. cū dilectus. ad fi. ⁊ ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. j. ¶ Nota quarto in versicu. nos igitur. quāto enim quilibet preest melioribus tanto ipse maior ⁊ honestior est. ¶ Nota quinto q nobiliores ciuitatū eligi dbēt ad cā honorē. ¶ Not. sexto q electio

debeat fieri ꝑ circulum. ⁊ omnis si vota bis requiri. ¶ Argumentum est
hic in. §. que vero ꝙ ex ꝑsona tabellionis scribentis fides scripture
habenda sit vel non habenda. vt ꝓbatur hic ⁊ in legibus supradictis.
¶ Item est argumentum ꝙ si testes vel instrumenta adinuicem con
tradicant ⁊ a diuersis partibus producuntur ꝙ inspiciendum est quis
dignior sit. vt. ff. de eden. l. si quis ex argentariis. §. j. ad idem faciunt
leges superius allegate. Item est argumentum in. §. nos igitur ꝓ
doctore qui habet bonos ⁊ honestos scolares. ⁊ facit in prohemio
ff. §. fi. ¶ Argumentum est etiam de electione canonicorum quam fa
ciunt irrequisitis absentibus. Sed dic ꝙ de iure canonico debent
absentes requiri si in prouincia eadem sint. ⁊ dic vt extra de electi.
c. cum inter vniuersas. ⁊ c. seque. ⁊ ibi notatur per Innocen. ⁊. vij. q.
j. c. factus est. sed de iure ciuili sufficit eos solenniter vocari qui pre
sentes sunt. ⁊ absentes non est necesse vocare. vt hic. ⁊. C. de decu. l.
ij. ⁊. l. nominationum lib. decimo. Item est argumentum ꝙ tabellio
nis heredibus fides non habeatur de scripturis ⁊ actis tabellionis si ta
bellio fuerit ꝑsona inhonesta ⁊ non fide digna. Argumentum est hic etiam
ꝙ heres tabellionis instrumenta in nota redacta non possit in pu
blicam formam redigere sine autoritate superioris. vt extra de fi.
instru. c. pe. vbi de hoc.

Jusiurandum. Continua supra dictum est de electio
ne defensorum sequitur videre de iu
risditione ⁊ officio eorum. Diuide vsque ad. §. deinde eos. in partes
quinque. Primo de iureiurando. Secundo de tempore. Tertio de
confirmatione. Quarto de priuatione. Quinto de iurisditione. se
cunda pars incipit in. §. confirmandus. tertia in. §. in biennio. quar
ta in. §. non habente. quinta in. §. nulla. ¶ Casus breuis. defensor
ciuitatis iusiurandum prestare debet in biennio solo administraturus
confirmandus a prefecto ⁊ remouendus voluntariam exercens iu
risditionem ⁊ non meri ⁊ mixti imperii preside non valente iurisdi
tionem ipsius impedire. ⁊ hoc dicit. ¶ Expone litteram. confirman
dus autem sicut nunc. i. tempore compilationis huius. vt. C. e. l. defen
sores. Ita inde. i. ab eo. ei defensori. priuatio facit. ij. q. iij. encenia.
ver. sed illud. vnde. i. a quo datur. vt extra de of. archi. c. ad hoc nos
in fi. administratori. i. presidi. vices. i. vicarios agentes. i. vicarios
non valentes. facit. j. vt iudi. sine quoquo suf. §. oportet enim ver.
non simimus. iudice. i. preside. agendum per defensorem ei presidi.
homines. i. defensores. voluerit alias noluerit ⁊ dic. s. aliquis. ⁊. j. dic
agere. s. quelibet. alias noluerint. ⁊ dic defensores agere. expone. i.
defensores. eos. s. presides ciuitatibus. iudex. i. presses. sic. C. de pala.
l. nihil. libro. xij. ¶ Nota primo de iuramento defensorum. ¶ No
ta secundo de confirmatione. ¶ Nota tertio de tempore. ¶ No
ta quarto. qui confirmat dat. ¶ Nota quinto ꝙ eius est adimere
cuius est dare. vt. ⁊. ff. de offi. proconsul. l. solent. §. i. ¶ Nota sexto
ꝙ defensor habet voluntariam iurisditionem. ¶ Nota septimo ꝙ
superior non potest iurisditionem inferioris impedire. ¶ Nota
octauo in fine. §. nulla ꝙ defensor non habet merum nec mixtum im
perium. ¶ Nota nono ꝙ cause meri ⁊ mixti imperii maximis ⁊ me
diis committuntur specialiter ⁊ in priuilegium.
¶ Nota decimo ꝙ generale dictum restringitur per sequentia.
¶ Nota vndecimo ꝙ preter excludit. ¶ Opponitur primo ꝙ iu
dex secundum conscientiam possit iudicare. vt. j. iusiuran. quod prestatur
§. ⁊ equius. Solu. vt hic ⁊ ibi notatur. ¶ Opponitur secundo ꝙ
confirmatio non sit necessaria. vt extra de elec. c. cum inter cano. vbi
de hoc. ⁊. lxiij. distin. in synodo. ⁊. ff. de auc. tu. l. j. Solu. aut eadem
est persona electoris ⁊ confirmatoris aut diuerse sunt persone. Pri
mo casu. eo ipso ꝙ eligit confirmasse videtur. vt dicto. c. in synodo.
⁊ hoc habet locum quando ex eadem causa procedit vtrunque. Si
vero alia est causa eligendi. vt si arbiter est. ⁊ alia confirmandi. vt
quia est iudex. tunc necessaria est confirmatio. vt dicto. c. cum inter
vbi de hoc. Secundo casu confirmatio semper est necessaria. vt hic.
¶ Opponitur tertio ꝙ non sit verum ꝙ eodem modo procedat pri
uatio sicut ⁊ datio. Immo facilius debet procedere destructio quam
constructio. vt extra de transla. epi. inter corporalia. in prin. Solu.
hic in incorporalibus. ibi in corporalibus. vt ibi patet in littera.
¶ Opponitur quarto ad idem. de. l. non statim. ff. de pecu. Solu.
vt. j. prox. vel dic ꝙ ibi ab vna ⁊ eadem ꝑsona dependet vtrunque. ⁊ ideo
facilius destructio quam constructio procedit: quia in potestate vnius
consistit. ¶ Opponitur quinto ꝙ preses possit remouere defenso
rem. vt. j. de iudicibus. §. vno quoque. ver. si vero iudex. Solu. hic in
defensore: ibi in emptore ⁊ executore. ¶ Opponitur sexto ad idem
vt. j. vt iudi. sine quoquo suffra. §. volumus. ver. si autem ipsi. So
lu. hic est speciale. arg. j. e. ver. denique. vel dic ꝙ hic habetur copia
superioris. i. prefecti. ibi vero non. vel dic hic in iudice ordinario ibi
in delegato vel loci seruatore. hec solutio ⁊ proxima placet. ¶ Op
ponitur septimo ꝙ prefectus non possit remouere defensorem. vt
C. de of. pre. aug. l. j. Solutio hic in prefecto preto. ibi in prefecto
augustali. vel dic prefectus ibi non remouet iudices quos non con
firmauit. vt ibi. sed hic remouet quia eos confirmauit. ¶ Oppo
nitur octauo ꝙ qui confirmat non dat. vt. ff. de iurisdi. om. iudi. l. ⁊
quia. Solue vt ibi notaui. ¶ Opponitur nono ꝙ vicarium liceat mit
tere. vt. j. de collato. §. antequam. So. ex causa mittere potest antequam ꝓ
uinciam ingrediatur. vt ibi post non vt hic. ⁊. j. de administra. §. j. ⁊ de
colla. §. ad hoc ꝓhibemus. ¶ Opponitur decimo ꝙ testamenta
apud magistrum census debent insinuari. vt. C. de episco. ⁊ cleri. l.
repetita. ⁊ de testa. l. consulta. Solutio hec corrigit. vel ibi in vrbe.
hic in prouincia. vt. C. de do. l. in hac ¶ Opponitur vndecimo ꝙ
inferior iurisditionem amittat per maiorem. vt. xxxj. dist. c. denique.
⁊. xj. q. iij. c. qui resistit. ⁊ extra de of. lega. c. dolentes. ⁊ de priuile. c.
antiquas. So. vt notaui plene. C. de do. l. in hac. ¶ Opponitur duo
decimo ꝙ superior possit inferiorem. i. defensorem prohibere quod
agere vult. ⁊ ei precipere. vt. j. de questore. §. si vero forsan. Solutio
ibi inferior iurisditionem suam denegauit. ⁊ ideo deuoluitur ad su
periorem. vt ibi. ¶ Opponitur decimotertio ꝙ superior iurisdi
tionem habeat in inferiorem. vt. j. vt dif. iud. §. si tamen contigerit.
Solutio ibi inferior iurisditionem denegauit. ⁊ ideo superior eum
cogere potest iurisditionem exercere. ¶ Opponitur decimoquar
to ꝙ inferior superiori exhibere debeat omnem reuerentiam. vt. ff.
de of. proconsul. l. ⁊ ideo. Solutio hic est regulare ibi speciale in prin
cipe. cui omnis anima debet esse subdita. vt. C. de episco. ⁊ cler. l. iu
bemus. §. fi. vbi de hoc. ⁊ de legibus. ⁊ consti. l. fi. ¶ Opponitur de
cimoquinto nonne videmus ꝙ in lombardia ⁊ tuscia defensores ci
uitatum exercent merum ⁊ mixtum imperium. quod hic negatur.
ibi preter illa que ⁊c. Solutio a principe habent priuilegium vel ꝑ vsur
pationem. ⁊ lombardi habent per pacem constantie priuilegium. vt
hic notatur. ⁊ decima colla. de pace iuramento firmanda. §. iudices.
¶ Queritur primo quid si defensor preside presente non vult red
dere ius petentibus. sed eos ad presidem remittere pro iusticia an po
test. Et videtur ꝙ sic. vt. ff. de damno infec. l. iiij. §. pe. Ar. est contra. quia
actor habet electionem coram quo iudice agere vult. vt notatur. C.
vbi in rem ac. l. actor. Et etiam patet ex diffinitione iurisditionis. vt
hic notatur in magna glo. ⁊ ad hoc accedit dictus. §. nulla. ⁊. j. e. §.
⁊ iudicare. ⁊. §. audient. ⁊ hec est veritas. ¶ Queritur secundo nunquid
quid defensor ciuitatis in integrum restitutionem dare possit. Re
sponde secundum glo. iure veteri non. vt. ff. ad municip. l. ea que. §. j. Sed
hodie est contra. quia potest delegari specialiter ⁊ generaliter. vt
C. vbi ⁊ apud quem. l. fi. in fi. ergo competit iure magistratus. vt. ff.
de of. eius cui man. est iurisdi. l. j. §. que vero. vt hic notatur. ⁊ dicta
l. fi. ⁊ hoc intellige vsque ad. ccc. aureos. et non vltra. vt. j. e. §. ⁊ iudi
care. ⁊ arg. insti. de att. tu. §. j. ¶ Queritur tertio an vniuersitas que
dat iurisditionem possit exercere iurisditionem. ⁊ Jaco. dicit ꝙ non
⁊ bene quia licet det iurisditionem non tamen habet iurisditionem. vt
notatur ꝑ eum. extra de consti. c. cum accessissent. ⁊ de of. ordi. c. iij.
Vel dic ⁊ forte melius ꝙ vniuersitas nec habet: nec dat iurisditio
nem nisi de negociis publicis. sed eam dat lex vel princeps vel pre
fectus pre. vniuersitas autem solummodo electionem facit ⁊ prefectus
confirmat quod est maius. vt. C. de iurisdi. om. iudi. l. fi. ⁊. j. e. §. in
terim. ⁊. C. de episco. au. l. iubemus. ⁊ de defen. ciuita. §. defensores
ita. ⁊. j. eo. §. confirmandus. ⁊. §. non habente. vbi dicitur ꝙ prefe
ctus confirmat defensorem. ⁊ eum dat. ergo ⁊ iurisditionem dare vi
detur. ¶ Queritur quarto an consuetudo det iurisditionem in cau
sis meri ⁊ mixti imperii. Et glo. dicit hic ꝙ sic vt in magna glo. in fi.
⁊ est ar. pro gl. C. de fun. limitro. l. ij. lib. xj. ⁊ de diuer. of. l. viros. in
fi. lib. xij. ⁊ de pascuis publi. l. j. in fine. lib. xj. ⁊. C. de emanci. lib. l. j.
⁊. l. fi. Sed dic secundum Jo. ⁊ Azo. ⁊ Odo. ꝙ consuetudo non dat iuris
ditionem meri ⁊ mixti imperii. sed voluntariam. vt notatur ꝑ Odo.
ff. de iurisdi. om. iudi. l. more. §. item consuetudo. vel dic contentio
sam in causis que non sunt meri ⁊ mixti imperii quia lex ⁊ consue
tudo equiparantur. vt. ff. quod cuiusque vniuer. l. item eorum. secundo
responso. sed lex dat. vt. ff. de iurisdi. om. iudi. l. ⁊ quia. ergo ⁊ consue
tudo non procedit hoc arg. semper quia lex est principis. sed consue
tudo est populi. sed glo. tenet hic contrarium. ⁊ questio sabbatina
est. ¶ Queritur quinto an semper cum vniuersitas electionem fa
cit ⁊ dat iurisditionem aliquam. vel potestatem sit necessaria confir
matio superioris. Et est hic ar. ꝙ sic. ⁊. C. de. l. rei pu. l. j. E contra vi
detur ꝙ non. vt. C de iurisdi. om. iudi. l. fi. Tu dic necessariam esse.
vt dicta. l. j. ⁊. C. de decu. l. ij. libro decimo. ⁊ notatur. ff. quod cuius
que vniuersi. l. nulli. Et secundum hoc responde ad dictam. l. fin. ꝙ ibi supe
rioris autoritas intercessit. Sed de consuetudine contrarium ob
seruatur in ciuitate Bononien. Et de hoc notatur. ff. de iurisdi.
om. iudi. l. ⁊ quia.

Deinde eos. Continua supra proximo. §. dictum est de
iurisditione defensorum sequitur adhuc de
eorum iurisditione videre. ¶ Casus breuis. Defensor publica
debet exigere tributa. et inordinate agentes videre. ⁊ publicum
remouere tumultum. et officiales prouincie debent ei auxilium
impartiri. ⁊ ex prouinciali curia vnam exceptionem. ⁊ duos officia
les habere. Et hoc dicit vsque ad. §. et iudicare.
¶ Expone litteram. deinde eos contumacie. idest propter contu
maciam eorum qui contemnunt soluere tributa. interesse. s. defensores

⁊ is defensor.ipsis inornate viuentibus ⁊ dic.i.contra eos vel dic planius.idest subditis ornate viuentibus seu testimonium coram preside.cum ipse habeat iudicare.Uel dic coram se.sed improprie accipitur testimonium.nisi de eo quod vidit vt iudex.⁊ habet ⁊ notatur.ff.iusiurā.§.⁊ equus.⁊ facit.ff.de testi.l.ob carmē.§.j. ¶ Et est hic argumē.ꝙ iudex possit esse testis de his que aguntur coram eo.vt hic.⁊.C.de fide instru.l.apud eos.⁊ dicta.l.ob carmen.§.j.et C.de arbi.l.ne in arbitris.§.finautem.⁊ absolute.l.vt breuiter dicam.iudicum.i.presidum.ordinem.s.defensores.sub illorum defensorum.eis defensoribus. ¶ Nota primo ꝙ defensor debet exigere tributa publica. ¶ Nota secūdo ꝙ inornate viuentes debet videre ⁊ de eis testimonium perhibere. ¶ Et est argu.ꝙ doctor de peritia ⁊ honestate discipulorum debeat testimonium phibere.vt.C.de aduoca.diuer.iudi.l.nemini.§.iurisperitos.⁊.xij.q.j.c.ij. ¶ Nota tertio ꝙ officiales debent defensoribus auxiliū impartiri. ¶ Nota quarto ꝙ defensor non eligit sibi officialem sed officiales querit ⁊ recipit ex prouinciali curia. ¶ Argumētum est hic ꝙ milites ciuitatis talij officiales potestati debeant auxilium prestare pro iusticia.vt hic.⁊.j.xi.ij.§.sed etiaꝫ prouhertate. ¶ Argumētum est etiā ꝙ delegatus iudex vel arbiter non possit sibi eligere notarium vel nuncios sed eos accipere debeat de curia superioris. Argumētum est contra.C.de spor.l.ij.⁊.j.de iudicib⁹.§.vno quoqꝫ.sed dic ꝙ ex post facto possiat eligere.deficiētibus illis qui fuerunt eis dati ne impediatur eorum iurisdictio sed non ab initio.Uel dic ꝙ aut possint habere cōmode ex curia superioris:⁊ ex ea accipere debent.alias sibi eligere possunt.argu.C.de iudi.l.quotiens.⁊.ff.de iurisdi.om.iudi.l.ij.⁊facit quod notatur.ff.de interroga.actio.l.j.§.j.in glo.sꝫ quero.Sed hodie de cō suetudine seruati cōtrariuꝫ videmus.quis indistincte sibi eligunt. ¶ Opponitur ꝙ duos debeant habere.vt j.de iudicibus.§.nullo.Sol.vt hic notatur in glo.vel dic hic in ordinario ibi in delegato a principe.

Et iudicare. Continua.supra dixit de iurisditione voluntaria sequitur de contentiosa in pecuniarijs causis. Diuide vsqꝫ ad.§.audient.in partes sex. Primo princeps limitat iurisditionem. Secūdo appel.determinat. Tertio iniuriam prohibet. Quarto successoris electionē iubet. Quinto habitationem publicam fieri ⁊ custodeꝫ creare precipit. Sexto defensores prohibet dare ⁊ accipere vltra salaria publica. Secūda pars incipit in.§.⁊ defensoribus. Tertia in.§.si vero. Quarta in.§.si eidem. Quinta in.§.precepta. Sexta in.§.quia vero. ¶ Casus defensores iudicare debent in pecuniarijs causis vsqꝫ ad aureos.ccc. cōuentione in vetito examine prohibita appella.ad presidē permissa.i.iniuria defensoris ab officialibus vetita.successoris electione mandata ⁊ habitatiōe publica ⁊ officiali pro actorum custodia gratis administratione procedente.quia nec dare nec accipere licet:nisi salaria publica. Et hoc dicit vsqꝫ ad.§.audient. ¶ Expone litteram.⁊ iudicare.pecuniarijs que actionis iure vel officio iudicis expediuntur:⁊ decreti interpositionem non desiderant quia merie mixti cause imperij excipiuntur.vt.ꝟ.e.§.nulla.in fi.ipso.i.vt agāt coram preside ⁊ studio.i.dolo actorem licet victorem pro parte.⁊ nota reum licet victum in parte.officiales presidis vel ciuitatis habētes defensores.habeant custodiam. Argumētuꝫ est hic ꝙ actis ⁊ reformationibus que non sunt in archiuo publico vel in camera actoruꝫ fides non sit habenda.scient.i.scire debēt:vt nec dent nec accipiāt pro decretis confirmationum habent defensores. ¶ Nota primo de iurisdictione defensoris. ¶ Nota secūdo cōuentionem prohibitam in vetito examine. ¶ Nota tertio ꝙ victor cōdemnatur in expensis. ¶ Nota quarto ꝙ a defensore appellatur ad presidem.

¶ Nota quinto in.§.si vero ꝙ si inferior iudex iurisditionem denegat potest haberi recursus ad superiorem. ¶ Nota sexto ꝙ defensor gratis omnia agere debet preter salaria publica. ¶ Nota septimo pro consuetudine.⁊ facit.j.de sanctis.epis.§.pro consuetudine. ¶ Opponitur primo ꝙ defensor iudicare non possit vltra quinquaginta solidos.vt.C.e.l.j.Sola.hec corrigit. ¶ Opponitur secundo ꝙ victor victori in expensis non debet condēnari sed ecōtra.dic vt.C.de iudi.l.properandum.§.finautem.⁊.j.de iudi.§.oportet. Solutio ibi est regulare hic casuale in odium detrahentis aduersarium in vetito examine. ¶ Opponitur tertio ꝙ cum victor vicerit pro parte ⁊ pro parte iuste egerit ⁊ vicerit ergo saltim pro ea parte debuit fieri condēnatio.vt.C.de iudi.l.properandum.§.finautem ex gestu. ¶ Solu.hic est maius delictum quia deliquit in faciēdo ibi in omittendo. Uel dic ⁊ forte non male sm Placē.ꝙ etiam ibi solus victor condēnatur in expensis.argu.huius litere. ¶ Opponitur quarto ꝙ actor liteꝫ prodere debeat.vt.C.de plus peti.l.j. Solutio ibi plus deliquit.quia cautionem dolosam in crimine negocij exegit.⁊ in iudicio plus petijt.hic minus deliquit.vt hic notatur.⁊ insti.de acti.§.tripli. ¶ Opponitur quinto ꝙ pena tripli puniri debeat.vt dicto.§.tripli. Solutio hec determinatur p illā.vt.ff.de legi.⁊ se.consul.l.sed ⁊ posteriores.vel dic ⁊ melius ꝙ ibi actor plus petijt.vt plus solueret sportularū nomine.hic vero plus petijt solummodo vt iudicem haberet.vt ⁊ ibi notatur. ¶ Opponitur sexto ad.§.quia vero.in fi.vt.j.vt nulli iudi.§.j.Solu.hic cōsuetudo est circa salarium.propter quod acquiritur iudex iustus ⁊ iusticiam seruat.ibi vero consuetudo erat circa iudices.propter quod iudices mali ⁊ iniusti acquiruntur.vel dic breuiter hic ex consuetudine sequitur bonum.ibi malum simpliciter. ¶ Queritur primo vsqꝫ ad quam summam possunt extendi.ccc.aurei.⁊ dic vt in gl.⁊ vt notatur.C.de seruis fugiti.l.quicūqꝫ. Et caue tibi quia glosa habet respectum ad tempus sue compilationis quo tempore aurū erat vilius.sed hodie est preciosius.quia minus habemus cum in magna copia sit translatum ad sarracenos.⁊ ideo queras a mercatoribus quantum valeat libra auri.⁊ nō poteris decipi.quia.lxxij.aurei faciunt libram auri.vt.C.de suscep.⁊ archa.l.quotiens lib.x.vbi de hoc:queras ergo principaliter de libra. ¶ Queritur secundo an cause pecuniarie vltra.ccc.aureos possint delegari. Respondet glo.ꝙ non quia non competunt iure magistratus.vt.ff.de offi.eius cui manda.est iurisditio.l.j.in prin.⁊.§.j.nisi contingat presidem abesse.vt.e.l.§.huius rei.⁊ nisi propter multitudinem causarū vel propter occupationes publicas.vt.C.de peda.iudi.l.ij. Et nota hic ꝙ medie cause de quibus fit ibi mentio intelliguntur esse pecuniarie cause.que sunt supra.ccc.aureos.que expediunt iure actionis vel officio iudicis.sed decreti interpositioneꝫ non desiderant. ¶ Queritur tertio an possit defensor recusari.⁊ dic vt in glo.notatur.⁊.C.de iudi.l.aptissimi.Uel forte dicere posses ꝙ ordinarius potest recusari causa cognita euidenti ⁊ probata.vt.ff.de libe.causa.l.si pariter. Et in hoc differt a delegato. ¶ Queritur quarto an defensor iudicare possit in causis mixti imperij consistentibus vsqꝫ ad aureos.ccc. Et videtur ꝙ sic.quia hic in.§.⁊ iudicare.dicitur ꝙ in causis omnibus pecuniarijs iudicare potest vsqꝫ ad aureos ccc.⁊ qui omne dicit ⁊c.vt.ff.de legu.iij.l.textoribus.⁊.C.manda.l.a procuratore. Item tutoris datio mixti imperij est.vt.ff.de tutoribus.l.muto.§.tutoris.⁊ tamen defensor pupillo tutorem dare potest si paruas facultates habet.vt insti.de attili.tu.§.fi.in contrarium credo ꝙ non possit.vt.ꝟ.eo.§.nulla in fi.quia sola iurisditione egent.⁊ ex iudicum auctoritate pendet.⁊ facit.ff.de offi.proconsul.l.nec quicquam.§.vbi decretum.ff.de re.iur.l.omnia.⁊.ff.de iurisditio.om.iudi.l.j.⁊.l.imperium.

Audient quoqꝫ. Continua superius dictum est de iurisditione voluntaria ⁊ contentiosa in causis pecuniarijs sequitur videre de contentiosa in causis criminalibus. ¶ Diuide vsqꝫ ad finem tituli in partes tres. Primo princeps iurisditionem defensoris limitat in causis criminalibus. Secundo punit ↄtra hanc legem facientes. Tertio precipit diuulgari.⁊ prohibet defensorem vltra biennium durare. Secunda pars incipit in.§.si qua vero. Tertia in.§.si que igitur ¶ Casus breuis. Defensores leuia crimina audient.⁊ castigationi competenti tradent.pena librarum quinqꝫ contra hanc legeꝫ facientibus statuta.vltra biennium defensoris officium minime durante.nisi cuncta ciuitas reluctante nullo elegerit eum.vltimo precipit diuulgari.⁊ in omne euum seruari.⁊ hoc dicit vsqꝫ ad finem tituli. ¶ Expone litteram. Audient.contradent.i.dabunt.s.defensores capiuntur ab eis vel ab alijs officialibus.vt ⁊.C.de exhiben.reis.l.j.⁊.l.fina.vbi de hoc.iudiciali.i.preside ⁊ defensore.⁊ leuigant.idest alleuiant demonstrantes defensores preter hec que dicta sunt.ꝟ.eo.§.interim nobilium. Idem multomagis in popularibus si ad officium aliquod eligantur.⁊ facit.ff.de muneribus ⁊ honori.l.si quis magistratus.⁊.C.de offi.presi.l.fina.partem vero repilogat breuiter omnia supra dicta. Nisi autem existentes idest iā ordinati ante hanc legem.placiti.i.boni voluerīt omnes presides cum defensorem.in biennio alio.s.secundo. Si vero repetit quod supra proxime dixerat.vt addat ⁊ declaret.impleuerit administrationem habentes tempore huius ↄstitutionis.reliquum tempus quod supererat de biennio deponatur finito secundo biennio obduxit meritis ⁊ bonitate sua non precibus vel precio.ad hunc ordinē fidelem ⁊ bonum.vt supra. ¶ Nota primo ꝙ defensor cognitioneꝫ ⁊ castigationem competentem solummodo habet in leuioribus criminibus. ¶ Nota secundo ꝙ delinquentes debet comprehendere ⁊ ad presidem mittere. ¶ Nota tertio argumentum pro doctoribus antiquis.⁊ dic vt in glosa.⁊ vt notatur ꝟ.de monachis.§.ordinationem. ¶ Nota quarto ꝙ munus publicum nemini licet recusare.alias pena imponitur ⁊ munus subire nichilominus compellitur. ¶ Nota quinto ꝙ vnusquisqꝫ nobilium semper debet functionem agere ciuitatum quas inhabitant. ¶ Nota sexto ꝙ in contionando debet quis premittere maiores. ¶ Nota septimo ꝙ princeps repilogat in fine omnia supra dicta.vnde est argumentum pro allegantibus.ꝙ in fine sui dicti repilogare breuiter debeant que dixerunt. ¶ Nota octauo ꝙ honores ↄtinuari nō debent. ¶ No.nono casum in quo requirit ↄsensus eiuꝫ ⁊ nō sufficit maioris ptis. ¶ No.decimo qō bis sit ꝙ frequenter fieri.fic.C.de episcopa.audientia.l.nemo.in fin.⁊.j.de test.l.quia vero multi. Et

est arg. ad consuetudinē ꝙ ex bino actu iudicatur. ¶ Opponitur primo ꝙ defensor possit de omni crimine iudicare ⁊ maxime in lombardia ⁊ tuscia. Solue vt gl. no. ī. e. §. nulla. l. fi. §. ¶ Opponit̄ secūdo ꝙ defensori castigare non liceat nisi modice. vt. ff. de iurisdicti. om. iudi. l. magistratibus. Solutio hec determinat illam. ¶ Opponitur tertio ꝙ defensori nō liceat delinquentes cōprehēdere. vt C. de exhiben. reis. l. fi. Solu. ibi in priuata ꝑsona. hic in publica. vt ibi notatur. ¶ Opponit̄ quarto ad. §. si qua de. l. fina. C. de cri. fal. vbi dicit̄ ꝙ nemo debet suscipere administrationē in sua ꝓuincia vel ciuitate: nisi ex priuilegio principis. Solu. ibi est regulare. hic speciale. vt ⁊. C. de of. pre. l. fi. vbi de hoc. ¶ Opponitur quinto ad. §. finalem vbi dicitur ꝙ consensus omniū est necessarius reluctante nullo. ꝯtra. C. de decurio. l. nominationū. ⁊ ad municipa. l. quod maior. Solutio ibi est regulare. hic casuale in honoribus cōtinuandis. al's secus. vt ī. e. §. interim. ¶ Opponit̄ sexto. vt. C. ad l. iul. ambitus. l. j. vbi dicitur. ꝙ non licet idē officium repetere etiā per sacras litteras. Solu. ibi est regulare. hic casuale quādo legitimi deficiunt. ⁊ dic vt ibi. Argu. est hic in fine. §. ꝙ binus actus consuetudinem inducat. ⁊ arg. C. que sit longa consuetudo. l. j. Itē est argu. ꝙ ciuitates principis sunt. ⁊ ꝙ ciues ciuitatem principis alij dare non possunt. etiam si omnes cōsentiant reluctante nullo. ⁊ facit C. de fundis limi. l. ij. li. xj. ¶ Queritur ad. §. audient que sunt leuia crimina. Et dic vt no. ff. de accu. l. leuia. ⁊ ad. l. aquil. l. liber homo si iussu. Uel dic q: leuia sunt ex quibus sequitur leuis pena q: inde iudicantur leuia. vt. ff. de public. iudi. l. ij. ⁊ de penis. l. quod ad statum.

¶ De mensura ordinādorum clericorum.

¶ Continua ad ꝓcedentia superius dictum est de numero clericorū abbreuiando ⁊ certa mensura limitādo. vt. ī. vt determinatus sit numerus clericorū. ⁊ quomodo opor. epis. §. sed neq̄ effusas. sequitur videre de eadē mensura ⁊ numero ⁊ numeri abbreuiatione.

Legem nuper. Diuide constitutionē in duas partes. Primo legis ꝓcedentis cōmemoratio. Secundo eius suppletio. ⁊ huiusmodi legis diuulgatio. Secūda pars incipit in versi. si vero diminuto. rum at vsq̄ ad finem. ¶ Casus breuis numerus clericorū antiquus debꝫ seruari ⁊ nullo modo augeri. ⁊ in defunctorū locum nullus debet substitui. donec ad antiquū ꝑueniatur numerum. ꝑmanētibus antea ordinatis in eo in quo sunt secmate. sed si in vna ecclesia in qua clericus moritur diminuta est clericorū multitudo. ⁊ in alia ecclesia suꝑabundat eligi ⁊ assumi debet clericus ex ea ecclesia ⁊ ad aliā trāsferri. ⁊ nō noua ordinatione creari. vltimo precipit diuulgari. Et hoc vsq̄ ad finem tituli. Expone litteram. lege nuꝑ hinc autē. i. ex eo ꝙ abbreuiam⁹ ordinationē excellētem. i. excedētem modum. expensam. i. nobis intētio est abbreuiare expēsam. minuta mensura. i. nondū ꝑuenit ad antiquū numerū ⁊ eum repete ⁊ quātū ad eum ⁊c. in remedio ⁊ donec ꝑueniat̄ ad antiquū numerū in quo numero possessiōes ecclesiastice sufficiebāt ordinatis. multitudo. i. q: antiqu⁹ numerus est cōpletus. statutus. modus clericorū antiquus ⁊ ab initio ordinatus. ⁊ exinde. i. ex ecclesia suꝑabundanti. aliū in locū mortui implet̄. i. ex ecclesia abundante clericis. introductionibus. i. electionibus extraneorū iconomos. quādo reddūt rōnes capitulo sed ipsi iconomi agnoscant. i. agnoscāt fructū: hyronice loquit̄. ¶ Nota ꝙ ecclesiarū indēnitatibus ⁊ expensis subueniri dꝫ. ⁊ eis consuli ꝑ omnem viāꝫ qua pōt. ¶ Queritur quid addit hec cōstitutio illi que est supra. vt deter. sit nume. cle. Rñdeo in eo solo ꝙ hic dicitur s. quādo diminutus est numerus in ecclesia vna. ⁊ in alia superabūdat: dꝫ clericus sumi ex illa ecclesia in qua numerus suꝑabundat ⁊ non dꝫ noua electio creari. al's in infinitū trāseat tēpus donec omne qđ plus est diminuat̄. vt ꝑꝫ hoc titulo. §. si vero diminuto. Itē q̄rit̄ qđ differt a. §. sꝫ neq̄ effusas. ī. quō opor. epi. ⁊ dic ꝙ ille ē generalis. sꝫ hec ꝯstō est spālis in ecclesia romana ⁊ sibi adiacētibus.

¶ De mandatis principum.

¶ Continua sūpradictū est de iudicibus ⁊ defensoribus ciuitatū. ⁊ eoꝝ iurisditione. Sed q: mandata sunt necessaria ꝑ ꝓuincia laudabiliter gubernāda. ideo sequit̄ de mandatis principum.

Ex libris antiquis. Casus breuis vsq̄ ad. §. sit tibi. Exordio premisso administratores mundas debēt seruare manus ⁊ fiscalia tributa vigilanter inspicere ⁊ exigere. ⁊ pacē ciuitatibus dare. ⁊ inter ciues inducere. ⁊ seditiones prohibere. Et hoc dicit vsq̄ ad. §. sit tibi. Expone litteraꝫ ex libris romani. i. iura que nc miabant̄ iura romanorū volumine quod nos habemus reparātibus. argu. ad id qđ no. ī. de here. ⁊ falci. §. semper igitur ꝓterire. Nota hic ꝙ non licet iudici preterire vel transgredi legis ꝓceptum. codicillis. i. litteris cōtinentibus collationem dignitatis. ⁊ qui in futura. al's in futuro s. tpe priꝰ. i. ante hanc legē. hec tributa facile. ¶ Nota hic ꝙ lex noua liberat tributarios a cōtumacia. ⁊ hinc est ex pace. ¶ Nota primo ꝙ administratores debēt pre alijs oīb⁹ mūdas seruare man⁹. ¶ Nota secūdo ꝙ debet administrator prouidere ꝙ in ciuitate sit pax. ⁊ ex pace equitas seruet̄. ⁊ seditio amoueat̄. ¶ Argumētuꝫ in §. deīde ꝯueniēs. ꝙ prātes hoīes inimicātes vel discordātes adinuicē ad pacē debeāt reducere. ¶ Arg. est etiā ꝙ qñ timor est armorū. vel rixe vel rōne possessionis vel cōtrouersie. ꝙ iudex iubere possit ꝑtib⁹ ne accedāt ad possessi. vl' locū. Accedit ad hoc. xx. di. c. discordātes. vbi de hoc ⁊. c. ꝓcipim⁹. ⁊ extra de treu. ⁊ pa. c. j. ⁊. ij. ⁊ ar. ff. de vsufr. l. equissimū. in prin. ⁊. x. colla. de pace tenē. ꝑ totum. ⁊ de pa. iura. fir. ꝑ totum. ¶ Opponit̄ primo ad. §. opꝫ te. ꝙ iudicibus liceat lucrū ꝯtingere. vt. j. de iudi. §. ne aūt. So. ibi in delegatis qui nulla salaria de publico ꝑcipiunt. h in ordinarijs qui salaria habēt de publico. ¶ Opponit̄ scđo ad id qđ dicit̄ ꝙ collatores oī alia calūnia liberi ꝯseruati sunt. ergo videt̄ ꝙ exactio tributorū calumniosa sit. sed certe non implicat. ⁊ dicvt in glo.

Sit tibi quoqꝫ. Cōtinua superius dictū est de mādatis q̄busdā. sequit̄ de alijs mādatis videre. Casus breuis vsq̄ ad. §. deinde cōpetēs. iudices lites cum oī equitate audire debēt: ⁊ bacues lites. ⁊ viliū ꝑsonarū ex nō scripto cognoscere ⁊ iudicare. ⁊ ꝓuidere. ne occasione iudicialiū expēsarū dāmificent̄ subditi ⁊ ne subditi ꝓpter ipsius negligētiā accedant ad nostrā curiā. Et hoc dicit vsq̄ ad. §. deinde. ¶ Expone litteraꝫ sit tibi. hinc sumit̄ prin. illius aut̄. nisi breuiores. que posita est. C. de sen. ex peri. rec. super. l. fi. ex non scripto. i. sine libello. ⁊ sine actis in script⁹ redigēdis. ⁊ absq̄ sñie. scriptura causaliū expēsarū. Nota ꝙ ad officiū iudicis ꝑtinet ne illicite exactiōes fiant in iudicijs maxime ex negligētia. i. ꝓpter negligētiam officij tui. ¶ Not. primo ꝙ iudices lites cū omni equitate audire debēt. ¶ Nota scđo ꝙ breuiores lites ⁊ viliū ꝑsonarū ex non scripto iudicare debēt. ¶ No. tertio ꝙ pauperes insufficiētes sumptus litis ꝓstare non cogunt̄. ¶ Nota quarto ꝙ iudices iusticie sunt debitores. ⁊ oībus iusticiā petētibus facere debēt ⁊ ꝑ hoc ꝑꝫ ꝙ iudices de necessitate ius dicere debēt. ¶ Arg. est hic sm Mar. ꝙ iudices sm equitatē ⁊ conscientiā iudicare debeāt. vt hic. ⁊. C. de iudi. l. placuit. Et dic vt l gl. no. ⁊ de hoc notaui. ī. iusiurā. qđ ꝓsta. §. ⁊ equus. ⁊ no. C. vt que desunt aduo. par. l. j. ⁊ insti. de acti. §. si minus. ⁊. iij. q. vij. iudicet ille. ¶ Opponit̄ ꝙ acta oīa ⁊ sñia in scriptis redigi debeāt. vt. j. de exhi. re. l. sancim⁹. ⁊. j. in medio litis nō fiāt sa. for. §. vt autē oēs. ⁊. C. de sen. ex pe. reci. l. fi. So. ibi est regulare. hic casuale ⁊ spāle. Sunt ⁊ alij casus. vt no. ī. vt iudi. sine quoquo suf. §. necessitatē. ¶ Queritur que cause breuiores esse dicant̄. ⁊ dic vt hic no. vel dic vt not. in aut̄. nisi breuiores. vel dic ⁊ forte melius ꝙ sm ꝑsonarū qualitatē. vel loci ꝯsuetudinem intelligendū sit. ar. ff. de iudi. l. sed ⁊ si susceperit. §. ij. ⁊. ff. de var. ⁊ extraor. cog. l. j. §. in honorarijs. ¶ Queritur scđo que ꝑsone viles esse dicant̄. ⁊ dic vt in glo. ⁊ facit. C. de incest. nup. l. humilē. ⁊. j. de testi. l. si vero ignoti. ⁊. ff. de iudi. l. fi. Uel dic vt no. in aut̄. nisi breuiores. Alij dicunt ꝙ hoc totū pro vno casu ponit̄. quod non ꝑꝫ. quia cōmodius est casus distinguere. vt insti. qui. mo. testa. infir. §. sed q: ⁊ de leg. §. sed non vsq̄.

Deinde competens. Casus breuis vsq̄ ad. §. sꝫ neq̄. Administratores ꝓuidere debēt ne iudices ⁊ officiales de nostra curia veniētes ledāt subiectos: ⁊ eos punire. ⁊ ꝓcepta ꝯ ius vel vtilitatē publicā nō suscipere. nisi scđa iussio emanauerit. ⁊ ꝑ vbertate necessarioꝝ ⁊ operū ciuitatū diligētiā oēm adhibere. ⁊ delinquētes castigatione decēti punire oī priuilegio cessante. Et ꝓuidere ne officiales subiectos iniurijs afficiāt. ⁊ malos expellere. ⁊. h. d. vsq̄ ad. §. sed neq̄. ¶ Expone lrām. deinde ledere. s. subiectos. ci leso. ꝓcuratori. vt. ī. vt iudi. sine quoquo suf. §. volum⁹. fori principis vel ꝓfecti. vel alterius nostros subiectos. i. ea non serues si sint ꝯ ius vel vtilitatē publicam eos oēs. i. delinquētes. vt abstineant ⁊ alios vt omittant delinquere. ꝓsint. i. supra te innemant̄. ⁊ sint. ¶ No. primo ꝙ iudices precepta superioꝝ que emanant ꝯtra ius vel vtilitatē publicā suscipere non debeant nisi secūda iussio emanauerit. ¶ Nota scđo ꝯtra miseros prelatos. ¶ Nota tertio ꝙ priuilegium omne tollitur. ¶ Nota quarto ꝙ supplicium aliorum omnes saluos facit. ¶ No. quinto ꝙ cōsiliarios ⁊ eos qui circa eum sunt eligere debet optimos et puros ⁊ malos debet remouere. ¶ Nota sexto ꝙ terribilis esse debet delinquētibus ⁊ indeuotis ⁊ mansuetissimus deuotis. ¶ Argumētum est in. §. ꝙ si delinquētes. ibi insuꝑ. ⁊ ex emolumētis ꝙ in causis criminalibus victus victori condēnetur in expensis.

¶ Item est argumentum ꝙ criminale ⁊ ciuile iudicium possint simul ꝑponi. ¶ Arg. est etiā in. §. deinde ꝯtra miseros ꝓlatos qui timent litteras domini pape in tantū ꝙ non audeant reclamare.

¶ Opponitur

¶ Opponit̃ p̃io ad.§.deinde de.§.quia verisimile.et soluet hic et
ibi no. ¶ Opponit̃ secũdo ad.§.q̃ si delinquẽtes.q̃ p̃uilegio vti
possint.et solue vt no.i.vt iudi.sine quoquo suf.§.qd̃ autem.

Sed neq;. Hunc.§.diuide vsq; ad.§.coges autẽ.in par
tes tres. Primo de securitate in causis ciui-
libus. Secũdo in criminalib9. Tertio in tributis. Secũda pars inci
pit in.§.sed neq; autẽ. Tertia in.§.publicorũ. ¶ Casus breuis in
dices securitatem in causis ciuilib9 indistincte dare nõ debẽt sed cũ
aliqua cause cognitiõe.et si dederint trãscendere nõ dz.xxx.dierũ ĩdu
cias. Et si interim conueniat̃ dz deduci in publico respõsurus oĩbus
securitate ei seruata et forma hic tradita obseruata delinquẽtibus
non est danda fiducia.et si detur nõ est seruãda neq; etiã tributariis
est danda et infra tẽpla decenter exactio fieri debet. ¶ Vel dic bre-
uius fiducia in causis ciuilib9 danda non est vltra triginta dierũ in-
ducias interim cõuentione admissa securitate seruata.sed delinq̃n-
tibus et tributariis non est danda fiducia.et hoc dicit vsq; ad.§.co-
ges autẽ. ¶ Expone litterã sed neq; iusiurandũ.i.securitatem que
in vulgari appellat̃ fidãtia p̃ropte.i.eo ipso q̃ petit̃.sed cũ aliqua
cause cognitione.aut amplius.i.licet dederit eam.inducias.et no-
ta hic q̃ diu non debet quis esse in suspẽso.vt et.ff.de diuer.p̃scrip.
l.si seruus.feceris.i.fiduciam ei dederis.aduersus eũ.i.contra eum
agere volens eum.i.in publico eum p̃sentabis.terminorũ.s.ecclesie
custodies.s.seruabis.cautelam.i.verba seu fidãtiam.vel dic.i.fidẽ
caute a lege generaliter cõfugiẽtibus ad ecclesiã datã.vel dic et me
lius.i.cautionem seu verba seu fidãtiam.vt.i.p̃rori.§.non des.nec
datam serues.quod patet.q2 hic remouet̃ cautela in genere et quo
remouet̃ genus et oĩs species.vt.C.ne fiscus rem quam vendi.l.j.et
ff.de fun.instru.l.fundi.§.fi. Et q2 hic iubet extractio de ecclesia et
suppliciũ simpliciter indistincte et generaliter.vt.ff.de publ.l.õ p̃re
cio.et de lega.p̃stan.l.j.§.generaliter. Et q2 quod de vno cõcedit̃.s.
de causis ciuilibu s.vt.i.p̃rori.§.de alio.i.de criminalibus denega
tum esse videtur.vt.C.de p̃cura.l.maritus.cũ concordã. Et patet q̃
locum a differẽtiis quia hec lex differẽtiam facere voluit inter cau-
sas ciuiles et criminales:et inde.i.de ecclesia a p̃sumptionibus.i.ab
aliis qui essent magis p̃sumptuosi.de suo satisfacere. Et sic not.q̃
hec lex ligat clericos. ¶ Nota primo q̃ regulariter nõ est danda fi
dãtia. ¶ Nota secũdo q̃ in causis ciuilibus causa cognita dari po
test.sed nõ vltra triginta dierũ inducias. ¶ Nota tertio q̃ non de
bet quis diu esse in suspenso. ¶ Nota quarto q̃ mediocre tempus
appellat̃.xxx.dierũ. ¶ Nota quinto q̃ fidem legitime datã fallere
non debemus. ¶ Nota sexto q̃ delinquẽtibus fidantia danda nõ
est nec data seruãda. ¶ Nota septimo q̃ tributariis fidãtia danda
non est. ¶ Opponit̃ primo q̃ nullo casu fidantia dari possit cũ al-
terius iniuria.quia nõ est elemosyna et c.vt.i.quõ opor.epis.§.sed
neq;. Solu.hec fidantia datur ad tẽpus et breue et ius nõ absorbet.
quia in mora et c.vt.ff.de iudi.l.si debitori.et.C.de fideicõmis.lib.l.
deberi.et.C.de p̃ci.impera.offe.l.quotiẽs. ¶ Opponit̃ secũdo ad
idem q̃ non valeat priuilegiũ fidantie.cum sit cũ alterius dãno et in
iuria.vt.ff.ne quid in lo.pub.l.ij.§.merito.et.§.si quis a principe.et
extra de consti.vti.c.dilecta.§.notandum solue.vt.i. ¶ Opponi
tur tertio q̃ fidãtia nõ sit necessaria si est in ecclesia.vt.C.de his qui
ad ec.confu.l.p̃senti.in prin.et.§.j.et.§.sane. Solu.dum est in eccle-
sia non est necessaria.vt ibi:sed si volet exire ecclesiã tunc erit neces-
saria vt hic.vel dic q̃ corrigit̃ quelibet solutio satis est bona.
¶ Opponit̃ q̃rto q̃ ẽt in delictis fidãtia data d̃beat obseruari.q2
hosti seruãda est.vt.xxiij.q.v.dicit dñs.et.xxiij.q.ij.dñs noster.et.ff.
de pac.l.conuẽtionũ.vbi de hoc. Et notat̃.ff.de dolo.l.j.§.nõ fuit.
So.aut p̃sequit̃ q̃s c̃ hostem iniuriã seu inimicitiã p̃priã.aut ini-
riã publicã et vindictã reipub.aut iniuriã publicã. Primo casu fides
seu fidãtia seruãda est. Secũdo casu dic idem.si detur a duce belli.et le
gitime accedit ad hoc.ff.de consti.pecu.l.j.in prin.et dicta.l.conuẽ-
tionum. Tertio casu fides seu fidantia dari nõ debet.nec data de-
linquẽtibus obseruari quia pro bono et vtilitate delinquentis da-
tur tantũmodo.et non pro vtilitate rei publice et ideo dari videt̃ cõ-
tra legem et illegitime igit̃ seruari non dz cũ sit contra legem et ipse
idem iudex potest cõtrauenire.et facit quod habet̃ et notat̃.ff.de pa
ctis.l.iurisgẽtium.§.si paciscat.et.C.de transac.l.transigere.et.ff.de
adop.l.post mortẽ.vel dic melius cũ querit̃ cum fides datur an sit
seruanda:distingue aut datur hosti.aut subdito.aut alii. Primo ca-
su aut lex dat fidẽ aut homo. Siquidem lex dat fidẽ seruari debet.
vt.ff.de leg.l.fi. Si vero homo dat fidem.siquidẽ autoritate legis
seruari etiã debet.vt dicta.l.cõuentionũ.cũ concor. Si autem sine
autoritate legis potest a volente seruari.cũ quis p̃sequitur iniu-
riam propriam. Sed non est necesse pace non facta.vt dicta.l.j.§.
non fuit.vbi de hoc.sed pace facta semp̃ debet fides seruari.vt.ff.
de pactis.l.j.in princi. ¶ Si vero prosequit̃ iniuriã publicã.et vin
dictam rei publice et pacem facit cum hoste cum non liceat seruare
eam non debet.vt dicta.l.j.§.non fuit.vbi de hoc. ¶ Secundo ca-
su cum fides datur subdito siquidem datur a lege seruari debet. vt
C.de his qui ad eccle.confu.l.ij.et.l.p̃senti.§.j.et.§.sane.et.i.de mo-
na.§.si vero. Si autem ab homine datur.si autoritate legis seruã-
da est.vt.i.proximo.§.sed neq; hec.et.C.ad.l.iul.maie.l.quisquis.
in fi. Si autem sine autoritate legis fides dat̃ subdito seruari nõ
debet.vt hoc.§.neq; autẽ homicidis. Et est ratio vt supra dixi.q2
eam non dat s̃m legem.nec ad vtilitatem rei publice.et quia iudici
dare nõ licet nec potestatẽ habz ergo potest c̃uenire vt supra dictũ
est. ¶ Tertio casu cũ fides datur alii siquidem est solennis et obli-
gatoria seruari debet.quia graue est fidẽ fallere.vt.ff.de constitu.
pecu.l.j.in prin. Et depo.l.j.circa prin. Fallit cum quis fraudẽ re
pellere vult.vt.ff.de leg.ij.l.cum pater.§.titio.et.ff.de nego.gest.l.
at qui natura.§.cũ me. Si vero non est solennis p̃pter p̃bationis
defectum:est tñ obligatoria quo ad solẽnitatem obligationis .tũc
regulariter seruari debet.licet deficiat probatio sed ius nõ deficit
vt.ff.de testamẽ.ta.l.duo sunt titii.et.j.de instru.cautela.§.si tamen
quisq;. Si vero fides non est solennis nec obligatoria quia deficit
solẽnitas obligationis:licet forte p̃batio interuenerit.eo casu ser-
uari non debet de iure ciuili.vt.ff.de pactis.l.iurisgẽtium.§.sed cũ
nulla.et.§.igitur.et.§.quinimo.sed de iure canonico debet seruari:
nisi sit turpis.vt extra de pactis.c.j.vbi de hoc. ¶ Opponit̃ quin
to ad idem q̃ iudices fidantiam dare possint.quia omnẽ potestatẽ
et autoritatem a lege habẽt.vt.i.vt iudic.sine quoquo suffra.§.qd̃
autem.et de defen.ciui.§.nulla.in fi.§. Solu.ibi in cognoscendo et
puniendo.hic vero in dimittẽdo vel negligendo vel liberando non
habẽt.vt.i.e.§.et nõ p̃mittere.et.§.homicidia.et.i.vt iudi.sine quo
quo suffra.§.eos aũt.et.§.si quis autẽ. ¶ Opponitur sexto q̃ con
fugientes ad ecclesiam securi semp̃ manere debeant.vt dicta.l.ij.et
l.p̃senti.§.j.et.§.sane. Solu.vt hic et ibi nota.quia hec determinat
illam vel corrigit eam. ¶ Opponit̃ septimo q̃ etiam in delictis fi
dantia dari possit.et seruari debeat.vt.C.ad.l.iul.maie.l.quisquis.
in fi. Solu.hic regulare.ibi casuale pro vtilitate rei publice.vt con
siliorũ archana adhuc incognita patefierent vel dic ibi a lege dat̃.
hic ab homine prohibetur. Prima placet. ¶ Opponit̃ octauo q̃
delinquentes extra ecclesiam abducere nõ liceat nisi sint latrones
publici vel nocturni depopulatores.vt.xiiij.q.vj.c.hi qui.et.xvij.q.
iiij.c.sicut.et.c.reum.et extra de immunitate eccle.c.inter alia. ¶ So.
hic de iure ciuili obtinet.ibi de iure canonico. vt ibi notat̃. Et ad
solutionem omniũ cõtrariorũ distinguere hic in glo.notatur. Aut
ille qui confugit ad ecclesiaz est liber aut seruus. Et siquidẽ est ser-
uus.aut fugit p̃pter domini seuitiã. Et dic vt in glos.aut propter
maleficium suum magnũ.et dic vt in glos. Aut deliquit in ecclesia.
et tunc domino restituendus est:nec est dãda securitas.vt.C.de his
qui ad eccle.confu.l.si seruus.et.l.seq.aut fugit ad bonam cõsciẽtiã
et dic vt in glo. Si vero est liber aut fugit propter maleficiuz et aut
deliquit in ecclesia. aut extra ecclesiam.et eo casu non est danda se-
curitas.vt in.§.nec autem. Aut p̃pter publicam functionem:et tũc
dic.vt in.§.publicorum. Aut p̃pter debitum aut aliam causaz ciui
lem.et dic.vt in.§.sed neq;.et hec habent locum quãdo cõfugiens est
catholicus. Si vero est hereticus vel iudeus.dic vt.C.eo.l.j.et hec
obtinent de iure ciuili sed de iure canonico dic vt supra dicit̃. Alii
distinguũt in delinquente aut deliquit casu.aut proposito.hec di-
stinctio non placet.quia ante probationes ignoratur qualiter de-
liquerit. Alii distinguunt aut delictuz stimulo naturali cõmittitur
aut non.vt.xxxvi.q.j.c.de raptoribus.primo casu detur securitas.
secundo non. Nec hec placet.vt.i.de non eligen.secũdo nuben.§.cũ
igitur.et de mona.§.si vero his.et.j.de testi.et ea que parit.§.penult.
et fi. ¶ Argumentũ est hic in.§.neq; autẽ q̃ bãnitus impune possit
offendi in ecclesia cum per statutũ ciuitatis possit impune offendi
accedit ad idem.ff.de alea.l.j.§.j.et.ff.ad.l.corne.de sicca.l.iij.§.fi.
et.C.de his qui ad eccle.confu.l.si seruus. Arg.est cõtra.quia prin-
ceps hodie potestatem non videtur habere in ecclesiis et ecclesiasti-
cis personis.vt in aut̃.statuimus. Argu.est etiam hic q̃ in crimini
bus de iure ciuili fidantia danda non sit nisi pro vtilitate rei publi
ce daretur.vt dicta.l.quisquis.in fi. ¶ Queritur primo an titulus
de his qui ad ecclesias confugiũt hodie corrigatur.et in quibus ca
sibus innouetur.et dic q̃ non corrigit̃ sed innouatur in criminibus.
vel dic q̃ in eis corrigitur.vt supra dixi. Item innouat̃ in causis ci
uilibus quia p.l.codicis.vt.C.e.l.p̃senti.§.j.et.ij.habebat securita
tem intra ecclesiam tñ.sed hodie eam habet etiam extra ecclesiam
vsq; ad triginta dies.securitate ei data. Item innouatur in.§.pu-
blicorum. ¶ Queritur secundo quid de aliis delinquentibus et
maleficiis. Et glosa dicit idem.si pro quocunq; maleficio fugerit.
Alii dicunt aut delictum est atrox aut minimum. vt Jaco. de ra-
uen.et Pet.hec placet. ¶ Queritur tertio qualiter accipiatur ec-
clesia.et dic vt in summa.C.de sacrosan.eccle. ¶ Queritur quarto
quid si fidantia data est homicide.vel adultero et a iudice nõ est ser
uata.et decapitatus est.an iudex benefecerit. Et glosa dicit q̃ sic.
vt hic notatur in.§.neq; autem. Et est bonus dolus.vt dicta.l.j.§.
non fuit.ff.de dolo. Sed quidam dicunt q̃ malefecit.vt.ff.de lega.
l.fi. Et istum.§.neq; autem.aliter intelligunt q̃ nos et male.vt dixi
in expositione littere.et distingue vt supra dixi.

Coges autem. Diuide vsq ad. §. illud tamē in ptes tres. Primo de scriptura solutionis tributorū. Secūdo de tributorū solutione. Tertio de venditione rerum cessantiū in solutione tributorū. Secūda pars incipit in. §. si vero. Tertia in. §. non permittas. ¶ Casus breuis exactores tributorū scripturas de suscepto claras facere debent. pena contra facientibus iminente. & collatores ad solutionem tributorū sm consuetudinem compellendi sunt statim exponentium. causis dicentiū se non compelli soluere subtiliter examinatis postea venditione rerum in tributorū solutione cessantium periculo venditorū celebranda. Si emptor minus idoneus inueniatur. & hoc dicit. vel dic breuius. Exactor tributorum scripturam de suscepto claraz facere debet. & tributarius ad tributorū solutionem statim debet compelli. & rerum cessantium in solutione tributorū venditio fieri dz venditorū periculo. Et hoc dicit vsq ad. §. illud tamen. Expone litterā. Coges autem de susceptis. i. scripturas quas faciūt de tributis susceptis si vero inueniant exactores poni subaudi in eos exactores hinc. i. ex malignitate exactorū siue preiudicio exactorū & collatorum. sua. i. ea que solitus est percipere cum sit in quasi possessione: suscepta instrumenta de suscepto. percipiat. s. tributa. hoc tributuz nihil exigendi. i. nihil est exigendū ab his qui soluerūt aliquo tempore. s. amplius q̄ de consuetudine debent. causa. s. tributorū primitijs. i. de istis qui dicunt se non debere soluere tributū. expositiones. i. ea que exponūt qui nō cupiant & dicunt se non debere soluere tributū diiudicare facit. C. de offi. ciui. iudi. l. ij. iterim. i. dūz de causa cognoscitur. Non permittas ex hoc. §. sumitur aut. sed periculū posita. C. sine censu vel reli. sup. l. ij. presules. i. venditores: venditores. i. dominos antiquos qui in tributorū solutione cessarunt.

¶ Nota primo q scriptura debet esse clara. & maxime quando est de tributorū susceptione. ¶ Nota secūdo in. §. si vero q qui est in quasi possessione iuris alicuius debet in ea seruari. vt. j. §. si vero. ¶ Nota tertio q sufficit probare quasi possessionem nisi contrariū probetur. ¶ Nota quarto q post solutionem examinatur defensio rei. ¶ Nota quinto q ex consuetudine loci iuris quasi possessio inducitur. ¶ Nota sexto in. §. non permittas q venditio rei quādoq fit periculo venditoris. ¶ Opponitur primo q reus allegans defensione aliqua vtens non sit interim ad solutionem cogendus. vt. ff. de aqua quoti. & esti. l. penul. ¶ Solu. ibi est presumptio pro domino negante. quia quelibet res presumitur libera. vt. ff. de serui. l. si. cum concordā. hic econtra pro fisco est presumptio. quia omne predium presumitur tributarium in prouincia. ¶ Opponitur secūdo q ex consuetudine ius non acquiritur. vt extra de cōsuetu. c. j. & extra de censi. scientes. & c. peruenit. & j. q. j. c. nullus. & c. q. iij. quia cognouimus. & C. de pac. l. si certis. & de vsur. l. creditor. et ff. de oper. lib. l. operis. & extra de cau. pos. cum ecclesia. Item tempus non est modus inducende obligationis. vt. ff. de actio. & oblig. l. obligationū. §. placet. Solu. sm Io. ex cōsuetudine sola licet prescripta nunq̄ ius aliquod acquirit nisi forte esset tanta cuius memoria non existeret. vt. ff. de aqua quot. l. & hoc iure. §. ductus aque sed solūmodo cōmodum & ius quasi possessionis ex cōsuetudine acquiritur. & possessor nihil pbare tenet de iure suo. sed aduersarius probabit esse indebitum. interim tamen possessor in quasi possessione tuendus est vt hic. & xvj. q. iij. volum⁹. & extra vt lite penden. c. j. & hoc est verum cum allegat titulū seu consuetudinem vel causaz: tūc enim causa allegata & consuetudine longissima approbata debitū presumit. adeo vt non admittat pbatio in contrariū. vt. ff. de vsuris. l. cū de in rem ver. vbi de hoc. & hoc patet. ff. de serui. l. seruitutes prediorū. Vel dic sm Bar. q consuetudine prescripta spacio xl. annorū & bona fide ius & quasi possessio acquirat. vt extra de cōsue. c. iij. in fi. & ff. de legi. l. diutina. & in isto. §. si vero ibi sm consuetudinem. & j. eo. §. ibi sm consuetudinem. ¶ Opponit tertio q comes sacrarū largitionū exigere debeat. vt. j. de coll. §. eos aūt. Solu. ibi de tributis metallorū: hic de tributis alijs vt hic not. in glo. ¶ Opponit quarto ad. §. non permittas de. l. ius publicū. & l. inter debitorem. Sol. vt hic & ibi notat. ¶ Querit nūquid in Italia hoc locū habeat. & dic vt in glo. Item querit an sint correcte leges. C. sine censu. l. penultima. & dicta. l. inter debitorem. Et dic vt in glosa.

Illud tamen. ¶ Casus breuis iudices & milites siue de vna prouincia ad aliam proficiscant. siue ciuitates siue prouincie circumeant non debent gratis expēdere: sed de suo salario. nec debent iudices cuiuscūq sint dignitatis loci seruatores mittere. h. d. vsq ad. §. neq occasione. ¶ Expone literaz. illud tn̄ expēdere. i. expensas pcipere. vel p̄sides sint his q eos dant. sz ex tributis. i. ex his que tributarij soluere solēt p tributis. ¶ Nota q iudices nihil debent a subditis percipere vltra salaria publica siue resideant in loco siue proficiscantur de loco ad locū. et facit supra scriptū exemplar. §. j. cum seqq. vbi de hoc.

Neqz occasione. Casus breuis preses pmittere non dz occasione religionis puinciā cōmoueri. & si cōtra laycū crimen canonicū moueat. cū epo cognoscere dz & decidere. & hoc dicit vsq ad. §. oportet. Expone litterā. si vero canonicū. s. crimen petit. i. layco mouet. & intellige. §. neq occasione qn̄ questio est de religione inter p̄latos & religiosos de his q̄ spectant & pertinent ad substantiam religionis. vt in glo. no. vel dic large quocūq modo sit cōtrouersia vel q̄stio de religione quacūq. ¶ Opponit primo q eps solus cognoscere debeat & exigere. vt. j. vt cle. apud pprios epos conue. §. fi. So. ibi clerico hic layco obijcitur. ¶ Opponit secūdo nōne durū videt q dicit in. §. neq. sed dic vt in glo. no. & supra dicitur.

Oportet autem. Casus breuis delinquentiū bona nō debēt publicari: sed cōmuni relinqui. & hoc dicit vsq ad. §. patrocinia. ¶ Nota q delinquentes sunt pumēdi. ¶ Nota secūdo q res non delinquūt: sed persone. ¶ Nota tertio q bona pter delictū non publicant. ¶ Opponitur duobus modis vt in glo. & solue vt notaui. s. de incest. nup. §. j. ¶ Quero an hodie possit testari cū bona non publicent. Et dic q non. vt no. ff. de testa. l. eius qui. §. j. in prin.

Patrocinia quoqz. Casus breuis. patrocinia iniusta debēt p̄stari. & salaria licita pcipi. & hoc ptinet ad officiū p̄sidis. & hoc dicit vsq ad. §. sz etiā. ¶ Expone litterā. patrocinia quoq iniusta. i. potētiarū. vt. C. ne liceat potē. l. j. & ij. Tu dic large simpliciter & pprie de q̄buscūq aduocatis & patrocinijs. vitas. i. hominū substātias ex q̄bus viuunt. ¶ Nota hic q ad officiū iudicis ptinet q patrocinia iusta p̄stent. Et facit. C. de iudi. l. rem non nouā. §. patroni. Item no. q ad officiū presidis ptinet q salaria iusta & licita pcipiant. & facit. C. de postu. l. quisquis. §. p̄terea. & de suffra. l. j.

Sed etiam suscipientes. Casus breuis. nullus agricolas alienos suscipere vel occultare dz in eadem vel alia puincia. & p̄ses puincie litteris publicis destinatis eos dz ad suam puinciam reuocare. pena cōtra faciētibus iminēte. Et hoc dicit vsq ad. §. titulos. ¶ Expone litterā. sed etiam plurimū. i. multū. inobedientes. nolētes reddere agricolas. quos susceperūt. onus. i. damnuz. extraneis nō sit. i. rebus ad se non ptinentibus. ¶ Argumētum est hic q potestas ciuez suū vel comitatiuū vēdicare possit. Et dic plenius. vt no. ff. de rei ven. l. j. §. p hanc. & C. de agrico. & censi. l. omnes lib. xj. ¶ Querit primo an habeat locū in omni laboratore siue ascriptitio siue non. Et dic q sic vt in glo. no. ¶ Querit secūdo an in Italia locū habeat. Et dic q sic vt in glo. no.

Titulos autem. Casus breuis nullus titulos p̄dijs alienis imponere debet. pena cōtra faciētibus iminente. Nec debet quis arma deferre: nec populū in turbas sollicitare. Et hanc cōstitutionem diuulgari iubet. & hoc dicit vsq ad finem tituli. ¶ Expone litterā. Titulos applicabūt. s. eorū omnia bona publicabunt. experimentū. i. damnū. hec igit que in hac cōstitutione dicta sunt. in q̄bus. i. cuz q̄bus mandatis. super alia p̄cepta predicta. Neq armis vti. i. mouere siue portare. vt. j. de armis. §. j. & C. vt armorū vsus inscio princi. interdi. l. j. li. xj. vel dic pprie. i. in bello aliquo vel in exercitio. vt. C. de re mili. l. milites. li. xij. ¶ Opponit primo ad. §. titulos q pena maior imponi debeat. vt. C. vt nemo priua. l. ij. Solu. distingue vt in gl. no. que satis est clara. ¶ Opponit scd̄o de. §. opz. s. e. So. vt in gl. no. & hic & ibi. ¶ Ad. §. si quidē opponit q in milite sufficiat ense cingi ex cōsuetudine & non requirant alia. Sed dic q hic loquit de militibus rei publice. In q̄bus sex sunt accessaria. vt hic no. & ff. ex quib. cau. ma. l. pe. ibi loquit de militib⁹ qui fiunt ad suam volūtatem et sui honoris causa. & nō ad vtilitatem reipublice & talibus priuilegia non dantur. vt. ff. de testamē. mili. l. fina. & C. e. l. penulti. & de testa. mili. l. fina.

¶ De triente & semisse.

¶ Cōtinua. s. de here. & fal. §. primū itaq. & §. si quis aūt non implēs habita est mētio de quarta debita iure nature. sed q: hodie aucta est ad triētem & semissem. Ideo sequit titulus iste.

IAm quidem. ¶ Diuide titulum in ptes octo. Prio d triēte & semisse. Scd̄o de succes. filiorū & nepotū naturaliū. Tertio de collationib⁹. Quarto de distributionib⁹. Quinto de litterarū & numerationū inficiationib⁹. Sexto de terrū detērarum inficiationibus. Septimo de legitimatione liberorū naturaliū. Octauo diuulgatio. Scd̄a pars in. §. neq illo. Tertia in. §. illud quoq. Quarta in. §. & qd̄ sepe. Quinta in. §. studiū vero. Sexta in. §. illud quoq. Septima in. §. quod aūt. Octaua in. §. tria igit. ¶ Itē primā ptē vsq ad. §. neq illo. subdiuide in partes sex. Prio exordiū. Scd̄o iuris antiqui recitatio. Tertio ipsius correctio. Quarto declaratio. Quinto limitatio

to limitatio seu exceptio. Sexto extensio. Secunda pars incipit in §. frequenter. Tertia in. §. hec nos. Quarta in. §. hec seruãdo. Quinta in. §. excipiatur. Sexta in. §. phibemus. ¶ Casus breuis liberis a parentibus triẽs aut semis ſm liberorũ numerũ quoquo relicti titulo debetur. antiqua lege cessante. his obtinẽtibus in oĩbus quibus quarta portio p legem de inofficioso testamẽto debetur exceptis liberis curialibus quib⁹ nouiunciũ debetur. sed liberi a parentibus vsufruc. portionis debite defraudari non possunt. Et hoc dicit vsq; ad. §. neq;. ¶ Litteram expone. iam q̃dem ↄsiderantes. s. nos aliquid. repete quatenus quod est. j. frequenter hucusq; exordiũ. Sequit᷑ iuris antiqui recitatio. quibus filijs. agit. i. agere debent cõfundant᷑. i. in confusione ponant᷑. s. paupertatis. idonei erãt hoc nos. i. quia parũ dabatur filijs legem que de ista crudelitate loquebat᷑ triunciũ. i. tres vncias. vt olim. sed tertiam. s. partẽ. Et no. ꝙ hinc sumit᷑ aut᷑. nouissima. que est super. l. cũ queritur. C. de inof. testamẽ. ex quo. i. equaliter inter eos. circũstantia. i. qualitate ⁊ quãtitate. ⁊ natura. s. filij. vel dic. i. legitima que debet᷑ a natura. prohibemus legalem occasionem. i. causam contra hanc legem. quarũ rerum. s. omniũ proprietatem nudam. s. omniũ suarũ rerum. ⁊ istas expositiones indicat littera que loquitur indefinite simpliciter ⁊ generaliter nihil de vsufruc. eis filijs decetero. i. post hanc legem.

¶ Nota primo ꝙ deum semper considerare debemus ⁊ quatenus ei complaceamus ⁊ bonum aliquid agere. ¶ Nota secũdo ꝙ olim portio quarta erat debita iure nature. ¶ Nota tertio ꝙ hodie est aucta ad triẽtem ⁊ semissem. ¶ Nota quarto ꝙ inter fratres maxime debet equalitas ⁊ bona fides seruari. ¶ Nota q̃nto ꝙ hec lex est generalis. ¶ Nota sexto ꝙ excipiuntur filij curiales. ¶ Nota septimo ꝙ iura vetera in causis alijs confirmant᷑. ¶ Nota octauo ꝙ homo debet esse vir ⁊ maxime cum vxore. vt. j. de nup. §. per occasionem. ⁊. xxvij. q. i. c. si homo. ¶ Nota nono ꝙ filius in vsufruc. grauari non potest. ¶ Opponitur primo ad. §. primũ in eo qḋ dicitur ꝙ debita est portio quarta instinctu nature. immo videtur ꝙ non sed de iure ciuili videtur debita. quia ius ciuile eam ordinauit ⁊ de ea disponit. vt. ff. de iusti. ⁊ iu. l. ius ciuile. ver. itaq;. ⁊. l. ius autem ciuile. §. ius pretorium. solue vt notaui. s. de heredi. ⁊ fal. §. primum itaq;. ¶ Opponit᷑ secũdo ꝙ quarta sofficiat. vt. ff. de inof. testamen. l. papinianus. §. quoniam aut᷑. quarta. ⁊. §. quarta. solutio hec corrigit. ¶ Opponitur tertio ꝙ quarta ex necessitate derelinqui non debeat. cum a iudice ad hoc compelli non debeat. Solutio necessitas precisa locum non habet. sed causatiua ⁊ consecutiua habet locuz. q2 testamentum per querelam irritabitur. vt hic notatur in glo. ¶ Opponitur quarto ꝙ ex necessitate causatiua nõ debeatur si aliquod ei derelictum est. quia testamentum valet sed agit᷑ ad supplementũ. vt. C. de inof. testa. l. omnimodo. ⁊. l. sancimus. §. repletionem. So. illa corrigit leges veteres. ¶ Opponit᷑ qointo ꝙ liberis portio debita non debeat᷑. nisi eam velint ⁊ petant. vt. ff. de iniusto testa. l. filio. ⁊ de acqoiren. here. l. cum bonis. Sol. intellige hic actiue. vt dictum est ⁊ non passiue. ¶ Opponitur sexto ꝙ non sufficiat quoquo relicti titulo derelinqui. sed institutionis iure. vt j. vt cum de appel. cognosc. §. aliud. Solu. hec corrigitur. Vel dic vt ibi nota. Tu dic ꝙ si dispositio est solẽnis de iure communi tunc oportet ꝙ iure institutionis. vt ibi. Si vero est solẽnis iure spãli. vt inter filios ⁊ est testamentũ ⁊ dic idem. ⁊ de hoc nota. C. fami. hercis. l. quotiens. ⁊. l. filij. ⁊. l. si cogitatione. ⁊. l. fi. Si autez est minus solẽnis ⁊ valet de iure cõmuni. vt codicillus vel epistola. ⁊ tunc valebit etiam sine institutione. quia creditur patrisfamil. sponte sua liberis relinquere legitimam hereditatẽ. vt. ff. de iure codicil. l. conficiuntur. in prin. ⁊ facit. C. de testa. l. non codicillum. ¶ Sed queri solet que sit ratio quare iure institutionis derelinqui dz. Respondeo ꝙ honor est nomen heredis habere. vt. ff. de lega. prestã. l. filiũ §. si legata. ⁊ talis honor modicum habet vtilitatis quo ad cõmodum filij sed testamẽtum facit valere ⁊ a querela excludit. vt no. C. de rei ven. l. cum a matre. ⁊. ff. ad trebel. l. si quis priore. ¶ Opponitur septimo ad. §. excipiatur. ⁊ videtur ꝙ locum habere non possit: vbi duo filij sunt curiales vel filie nupte curiali vel curialis ⁊ nõ curialis. quia si vnus habet nouiunciam. alter curialis non potest habere aliud nouiuncium. vel quattuor vncias quam debet habere preteritus vel exheredatus. cum hereditas in duodecim vncias diuidat᷑. vt insti. de here. insti. §. hereditas. So. potest dicere ꝙ nouiunciũ quod datur vni minuitur ⁊ decrescit ppter partem que datur postea alijs. sicut cum testator transiuit ad dipondiũ. vt. ff. de here. insti. l. interdum. §. si alter. ⁊. §. sed si excesserit. ⁊ institu. de here. insti. §. si plures. ⁊. C. de te. l. cuz quid. vel melius ſm glo. intellige hic nouiunciũ. i. tres partes portionis debite ab intestato. vel dic ꝙ hic erat tm̃ vnus filius curialis. vel vna filia nupta curiali. ¶ Opponit᷑ octauo ꝙ curialis nõ debeat plus habere q̃ non curialis. vt C. de natu. lib. l. cõmuniũ. §. si. ⁊. j. qui. mo. na. ef. sui. §. si q̃s igitur. ⁊. §. ⁊ quod varie. ⁊. §. si quis aũt. Sol. ibi so perant filius curialis naturalis ⁊ legitimus nõ curialis. hic vero ambo erant curiales: ⁊ naturales vel legitimi. ⁊ eiusdẽ cõditionis. Vel dic ꝙ ambo erant legitimi. ⁊ alter curialis. alter non. vel dic ꝙ hic vnus tm̃ superat filius. ibi plures. ¶ Opponit᷑ nono ad. §. excipiat᷑. ver. oĩbus. Et videtur ꝙ leges loq̃ntes de ingratis filijs ⁊ de naturalibus non remaneant in sua virtute. vt. j. vt cum de ap. cog. §. aliud quoq;. ⁊. §. sine igit᷑. ⁊. j. qui. mo. nat. effi. sui. quasi per totum. Solutio hic loquitur de confirmatione legum veterum pteritarum. ⁊ non nouarũ futurarum. ¶ Opponit᷑ decimo de. l. vxori mee. ff. de vsufru. le. Solutio hic corrigit. vel dic ꝙ pater ibi filium instituit in omnibus bonis hic non. Prima placet vt dixi exponendo litteram. ¶ Opponitur vndecimo ꝙ in quarta grauari possit ppter libertates. vt. ff. de inoffi. testa. l. papi. §. quarta. Solu. hec corrigit vt hic ⁊ ibi not. ¶ Opponitur duodecimo ꝙ. §. iste nihil innouet. quia idem etiaz statutum fuit veteri iure. s. ꝙ filius quartam habere debeat ⁊ quarte fructum. vt. ff. de inof. test. l. papi. §. vnde si quis. Et est generale in omni quarta. vt hic notatur. ⁊. ff. ad treb. l. in fideicõmissaria.

¶ Sed dic ibi loquitur in quarta. hic in triente vel semisse. vel dic ꝙ ibi loquitur cum solam quartam habebat. Hic vero eẽ amplius ei relictum erat. ¶ Queritur primo si pater portionem debitã liberis non dereliquerit. qualiter eis consulat᷑. Et dic vt notatur in glo. que incipit. s. instinctu nature. Et in aut᷑. ex causa exheredationis. ¶ Queritur secũdo quid si sint filij vltra quattuor puta decez ⁊ quattuor tm̃. vel pauciores ex his exheredauit vel pterijt. Et dic ꝙ exheredatio ad lineã paternam pertinet ⁊ preteritio ad maternã. Et semper dic ꝙ iniuste exheredauit eos vel preteriuit. Ita tamẽ ꝙ eius testamentum valet nec rumpitur vel irritatur: ⁊ ſm hoc intellige exheredatos vel pteritos. i. non institutos. s. iure isto nũq̃ trientem vel semissez eis. s. exheredatis vel preteritis dabit sue partis. i. portionis quam habituri essent ab intestato. Respõdeo semissem quia ppter numerum liberorum. s. quia decez sunt sua legitima portio cuilibet de istis quattuor debita diminuta est. quia minor est. si decez sunt in vniuerso q̃ si essent quattuor ⁊ non plures. ⁊ est ar. hic in. §. hec nos. ⁊. j. de na. lib. in cu. depu. circa prin. ¶ Queritur tertio nũqoid filij instituti liberis iniuste exheredatis vel pteritis faciant partem vt exheredati vel preteriti habeant portionem eis cõtingentem de semisse. habito respectu ad filios qui sunt decem facta diuisione de semisse in partes decem. an vero exheredati vel preteriti habere debent semissem integrũ. Et certe glo. que est hic videtur innuere ꝙ instituti faciant partem. ⁊ exheredati vel preteriti habere debeant de semisse partem portionis quam habituri essent ab intestato. Sed alia glo. que est. j. e. §. excipiatur que incipit quã non habemus. dicit ꝙ pteritus vel exheredatus vel duo vel tres debent habere quattuor vncias. Idem tenet glo. j. ⁊. ij. in aut᷑. nouissima. sed tex. hic non aperit. Credo dubitando ꝙ hec glo. ⁊ illa que est in aut᷑. nouissima melius dicant. ¶ Item nota ꝙ hec glos. filijs exheredatis dat semissem. cum sunt quattuor vel pauciores. Sed illa glosa que est in. §. excipiatur. dat trientem. Sed dic ꝙ hic erãt in vniuerso decẽ: ibi vero quattuor vel pauciores. ¶ Querit᷑ quarto quid si vnus de tribus filijs exheredatur an alij debent habere trientem insolidum. Dominus meus Dy. arguit pro et contra ⁊ determinat ꝙ alij debeant habere trientem insolidum. vt. j. de natu. lib. in cu. depu. §. ꝙ si legitimorum coll᷑. iiij. Et no. per eum. ff. de le. j. l. plane. §. si duobus. Sed non intelligentes dicunt ꝙ hic est glo. Sed questio premissa q̃ formantur hic in glo. que incipit. ibi fuerint quattuor. Sed tu dic ꝙ hec glo. locuz hz in casu pmisso. vt. s. dixi. s. quãdo iniuste aliqui ex illis sunt exheredati vel preteriti. ita tamen ꝙ testamentum vitiari non possit. sed questionẽ domini Dy. intellige quando vnus de tribus est exheredatus. ⁊ iuste ab hereditate exclusus. ⁊ alij duo sunt exheredati eo modo quo glo. hic intelligit. vel preteriti etiam iniuste. ⁊ quartus extraneus quidẽ est heres institutus. ¶ Queritur quinto nunqoid in superiorib⁹ quarta sit aucta. ⁊ dic ꝙ sic. vt hic notatur ⁊ in aut᷑. nouissima. ¶ Queritur sexto an in collateralibus quarta sit aucta. Et glosa sup aut᷑. nouissima dicit ꝙ de collateralibus non videtur loqui. Alij dicũt etiam in fratribus augeri sed in nõnullis restringi ad filios tantũ. Tu dic ꝙ in collateralib⁹. scilicet fratribus turpi persona herede instituta est aucta. vt hic in. §. hoc seruando. ¶ Queritur septimo nunquid alie quarte sunt aucte. Respondeo non. vt hic in glo. notatur. ¶ Queritur octauo nunquid aliquo casu possint filij in vltima voluntate portione debita defraudari. Respondet glo. ꝙ sic. si habet seruos tm̃ in suo patrimonio. ⁊ omnibus libertatẽ relinquit. Sed caue tibi quia hec responsio procedit ſm vetus ius. vt hic ⁊ in dicto. §. quarta. Sed hodie iure nouo correctum est. vt. s. hac glo. notatur. ⁊ not. in dicto. §. quarta. Item caue tibi. quia opinio Jo. casiniani videtur. ⁊ sibi cõtradicere. quia aliter hic ⁊ aliter in. §. quarta ponitur. nisi dicas ꝙ hic consideratur vetus ius. ibi nouum.

¶ Quia in ciuitate Bononiẽ. quasdam questiones vtiles ⁊ necessarias disputaui: putaui expedire hic interserere.

¶ Questiones disputate p dñm Jacobũ de beluiso legũ doctorẽ d bononia. Anno dñi millesimo trigẽtesimo. xxv. inditione octaua.

¶ In christi nomine amen. Queritur primo an filius in potestate existens sit heres ipso iure. Queritur secundo qualiter sit heres. Queritur tertio an dictus filius in potestate constitutus paternā hereditatem non aditam transmittat ad quēlibet heredem etiā extraneum. Et questiones presentes subtilissime sunt et vtilissime et quotidiane. ⁊ ideo subtiliter indagande sunt ⁊ examinande. ⁊ quia iura sunt communia: ⁊ cōmunicatiua omnibus questionibus iccirco ad omnes questiones iura simul allegabo. ¶ Et primo ꝙ filius suus sit heres ipso iure. re ⁊ effectu. ⁊ paternam hereditatē ad quēlibet heredem etiam extraneū transmittat probatur legibus ⁊ iuribus expressis. ¶ Primo probatur ⁊ sic. lex duodecim tabularum suum heredem facit necessarium heredē velit nolit. tam ab intestato ꝙ̄ ex testamento. ⁊ viuo patre quodammodo dominos ostendit. ergo ipso iure ipsos facit heredes. etiam re ⁊ effectu. ⁊ ad quēlibet heredem etiam extraneum per consequens debet transmittere hereditatem. vt institu. de here. quali. ⁊ diff. §. sui. ver. ⁊ necessarij.

¶ Probatur secundo. ⁊ sic filij sui etiam ignorantes efficiūtur heredes. ⁊ eis ignorantibus acquiritur hereditas ⁊ tutoris vel curatoris autoritas nō est necessaria. Et textus dicit ꝙ ipso iure fiunt heredes. vt insti. de her. ab inte. §. sui aūt. ergo ipso iure re ⁊ effectu sunt heredes. ⁊ ad quēlibet transmittere debent hereditatem.

¶ Probatur tertio ⁊ sic filius suus ilico heres est. vt. C. de cura. furio. l. fi. §. sin autem prope. ergo ⁊c. ¶ Probat quarto filius suus patre mortuo statim est heres ⁊ obligatur creditoribus. vt. ff. de acquiren. hered. l. more. tertio responso. ergo ⁊c. ¶ Probatur quinto ⁊ sic. nepos suus statim est heres. ⁊ sine iussu ⁊ aditione hereditatem querit patri. vt. ff. de acqui. here. l. qui in aliena. §. interdum. ergo ipso iure est heres re ⁊ effectu ⁊ ad aliaꝫ hereditatem trāsmittit. ¶ Probatur sexto ⁊ sic filius suus statim est heres ⁊ creditoribus statim obligatur vt dictum est. vt. ff. de acquir. here. l. necessarijs. j. responso. ergo ⁊c. ¶ Probatur septimo ⁊ sic. patre mortuo relicto suo herede non videtur ei hereditas delata. quia dominij est continuatio ⁊ sola administratio dicitur transire. vt. ff. de liber. ⁊ posthu. l. in suis. ergo ⁊c. ¶ Probat octauo. Et sic filius suus patre mortuo statiꝫ est heres ex testamēto vel ab intestato: nec ꝙ abstinere potest quicꝙ̄ facit. vt. ff. si omis. cā testamē. l. j. §. qui sunt in potestate. ergo ⁊c. ¶ Probatur nono ⁊ sic. filius suus a patre institutus ⁊ de restituendo rogatus ⁊ si suspectam dixerit hereditatem etium sine intermissione restituere compellitur. ⁊ actiones que ei ⁊ in eum cōpetebant ad fideicōmissarium transeunt. vt. ff. ad trebe. l. ita tamē. §. si pater. igitur si eas transiert ipsus statim habebat. ergo ipso iure etiam re est heres. ⁊ ad quēlibet transmittere debet hereditateꝫ.

¶ Probatur decimo ⁊ sic suo existēte herede libertates competūt licet abstinuerit. quia non est sine herede qui suum habet heredē lꝫ abstinentem ⁊c. vt. ff. de fideicom. lib. l. cum quasi. §. sed ⁊ si quis. ergo ⁊c. ¶ Probatur vndecimo. ⁊ sic suus etiam ignorans paternaꝫ hereditatem transmittit ad quēlibet heredem. vt. ff. de castren. pecu. l. hereditate. §. filius ⁊ accedit. ff. de testa. mili. l. ex militari. §. fi. ⁊ l. sequenti. ⁊ sequenti. ergo ⁊c. ¶ Probatur duodecimo. Et sic. sola existentia sui heredis sine imixtione tabulas pupillares cōfirmat. vt. ff. de acquiren. here. l. questum. §. j. al's est l. filius. ergo ⁊c. ¶ Probatur decimotertio. ⁊ sic suus statim est heres ⁊ hereditatem paternam transmittit. licet intra paucos dies decesserit. vt. C. de iure delib. l. iij. ergo ⁊c. ¶ Probatur decimoquarto ⁊ sic. Si pater ⁊ filius suus in bello simul decesserint suus hereditatem ad matrem transmittit. ⁊ si simul perierint qualitercunꝙ filius paternam hereditatem ad quēlibet heredem transmittit. vt. ff. de rebus du. l. qui duos. §. cum in bello. ⁊ §. fi. ergo ⁊c. ¶ Probatur decimoquinto posthumus suus breui tempore mortuus ad matreꝫ deuoluit hereditateꝫ. vt. ff. de iure fisci. l. lucius. ergo ⁊c. ¶ Probatur decimosexto ⁊ sic. filia patre ab hostibus capto ⁊ in ibi mortuo etiam ignorans ad matrem successionem transmittit. vt. C. de suis ⁊ legi. l. apud hostes. ergo ⁊c. ¶ Probatur decimoseptimo ſm quosdam filius suus post abstentionem nudum nomen sui heredis retinet. vt ff. ad tertul. l. ij. §. adoptiui. ⁊ de manu. testa. l. sciendum. ⁊ de bo. li. l. ⁊ si ex modica. §. ij. ergo prius fuit heres nomine ⁊ re ſm eos.

¶ Probatur decimooctauo ⁊ sic. filie que eo animo fuit semper vt estimaret nihil ad se de hereditate patris pertinere iuris vel facti ignorantia ducta nihilominus per seruum hereditariuꝫ acquiritur tanꝙ̄ heredi. vt. ff. de stipul. seruo. l. liber homo. §. j. ergo est ipso iure heres re etiam ignorans ⁊ per cōsequens transmittere debet hereditatem ad heredem quēlibet. ¶ Probat decimonono p apostoli verbū. qui inquit si filius. ergo heres. ¶ Probatur vicesimo per suffragium glosaruꝫ aliquarum que dicunt ꝙ hereditas transit ad descendentes. ⁊ quādoꝙ glosa tangit ꝙ transit ad quēlibet heredē. vt no. C. de his qui an̄ aper. l. j. ⁊ dicta l. apud hostes. ⁊ dicta l. si infanti. Et quia casus aperti esse videntur ⁊ iura manifesta pro parte predicta non intendo eam alijs rationibus fulcire. ¶ Probat vigesimoprimo ⁊ sic. quotiens in diuersis est eadem ratio ideꝫ ius debet in omnibus seruari. vt. l. a titio. ff. de verbo. obliga. Sed cum eadē reuerentia ⁊ pietas debeatur matri quemadmodum ⁊ patri. vt. l. furiose. ff. de cura. furio. ⁊ arg. in aut. defuncto. ergo cum filius ad patrem transmittat hereditatem in potestate constitutus vel non. vt in dicta l. si infanti. §. j. ⁊ §. ea vero igitur eadē ratione ⁊ ad matreꝫ. ¶ Probatur vigesimosecundo. ⁊ sic. Constat ꝙ liberi ascēdentiū hereditatem ad suos liberos trāsmittūt ⁊c. ergo econtra ad ascendentes ne parentes filijs careant ⁊ hereditate. arg. ff. de inoffi. test. l. nam ⁊ si. ⁊ de iure dot. l. furio succursum. in prin. ⁊. C. de his qui ante aperta. tabu. l. j. in fine. ¶ Ecōtra probari potest rationibꝰ apertissimis ⁊ manifestissimis ꝙ non sit heres ipso iure re. Et ꝙ nō trāsmittat hereditatem ad quēlibet heredem. Et probatur per casus multarum legum. ¶ Primo probat. Et sic filius suus habet a pretore licentiam abstinendi vt potius parentum ꝙ̄ ipsorū bona a creditoribus possideantur. vt institu. de here. qua. ⁊ dif. §. sui. ver. sed his pretor. ergo ante immixtionem bona patris sunt non est ergo heres ipso iure re. ¶ Secundo probatur filius suus sine immixtione heres non est nec habet necesse hereditatem adire. ⁊ sufficit si se non immisceat. nec eget restitutione ex inito contractu. C. si vt ab here. se abstineat. ergo non est heres ipso iure re nec paternaꝫ hereditatem transmittere debet ad quēlibet heredem. ¶ Tertio probatur ⁊ sic suus impubes si paterne hereditati se immiscear sine tutore licentiam habet abstinendi. etiam sine restitutione. Sed si cū tutore non potest abstinere sine restitutione. ergo ante immixtionē solēnem est heres nomine tm̄. ⁊ non re ⁊ effectu ⁊ p consequens non transmitter hereditatem ad quēlibet. vt. ff. de acquiren. here. l. more. ⁊ l. necessarijs. versi. j. ⁊ l. impuberibus. vbi de hoc. ¶ Quarto probatur ⁊ sic. Cum suus ad hereditatem paternam vocatur. aut est certum hereditatem paternam repudiatam vel omissam esse aut est certum non aditam fore hereditatem. vt. ff. vt in pos. lega. l. j. §. fi. ⁊ l. se. Concluditur ex his ꝙ non sit delata ipso iure. quia non diceretur non adita. nec diceretur omissa. sed repudiata si quesita fuisset. ⁊ esset heres re. ¶ Quinto probatur ⁊ sic. quotiēs suus heres est. actus est necessarius. ⁊ actus ille qui aditioneꝫ inducit in extraneo immixtionem inducit in suo. vt. ff. de acquiren. here. l. pro herede. ⁊ l. cum bonis. ergo non est heres ipso iure re. nec transmittit ad quēlibet. ¶ Sexto probatur. ⁊ sic. Creditoribꝰ patre mortuo in liberos actio non datur si velint derelinquere hereditatem. vt. ff. de acquirē. here. l. necessarijs. in prin. Sed derelinquere p̄sumitur eo ipso ꝙ se non immiscent. vt. ff. de acquiren. here. l. more. ver. de ea. ⁊ l. ei qui. ⁊. C. si vt se ab here. ab. l. j. cum simi. ergo cōcluditur apertissime ꝙ suus non est heres ipso iure. quia actio daretur in eos simpliciter eo casu. ¶ Septimo probatur ⁊ sic filio a patre instituto. patre postea apud hostes mortuo ⁊ filio postea occiso serui in testamento manumissi torquendi sunt. vt. ff. ad sille. l. j. §. si pater ab hostibus. ergo filius non fuit heres ipso iure re quia eo casu manumissi non essent torquendi. vt. e. l. §. sed in eo. ¶ Octauo probatur ⁊ sic necessarij heredes edicto comprehenduntur si se immisceant nec aliter penam edicti patiuntur. vt. ff. ad sileya. l. necessarios. ergo ante imixtionem sui non sunt heredes nec re nec effectu. ¶ Nono pbatur ⁊ sic. suus a patre heres institutus ante imixtioneꝫ heres est ex testamēto vel ab intestato. Sed post immixtionem est heres ex testamento tm̄. ergo post immixtionem effectus est heres ex nunc quo ad effectum. ergo prius fuit heres nomine tm̄ ⁊ non re. vt. ff. si omissa causa testa. l. j. §. qui sunt in potestate. ⁊ ibi no. in glo. interlineari que incipit ex nunc. ¶ Decimo probatur per casum manifestissimū cui nullus posset respondere. Et sic. Nam suus heres si paterne hereditati se non immiscuit ob eaꝫ rem testificatio necessaria nō est. nec restitutio nec verba. seu loquela aliqua cum fides veritatis. i. veritas cui ab omnibus fides debet adhiberi. quia veritas est ipse deus qui est veritas ⁊ vita verborum adminicula non desiderat. vt. C. si vt ab here. mi. se. absti. l. j. in prīc. Sed si pro herede se gessisset eo casu restitutio necessaria foret. quia verus heres p immictionem seu heredis gestionem solēnem eēt effectus. vt. e. l. in fi. Cōcluditur apertissime ex tenore huius legis ꝙ ante immixtionē ⁊ pro herede gestionem non est heres. nec pro herede habendus nec creditoribus tenetur. ergo ipso iure non est heres: sed postea heres efficitur. ⁊ ideo hereditatem non debet transmittere. ¶ Undecimo probatur. Et sic. sui heredes paterne hereditati se debent immiscere. ne longi temporis prescriptione excludi possint. vt. C. de iure delib. l. licet. ergo immixtio non est necessaria. accedunt eo. ti. l. j. ⁊ ij. ¶ Duodecimo pbatur ⁊ sic filius suus deliberare solet an paterna hereditas sit adeunda vel non. ⁊ in suam posteritatē tantūmodo eam transmittit ⁊ non ad extraneos. nisi sciēs intra annale tempus decesserit. vt. C. de iure delibe. l. cum antiquioribus. ergo patet manifestissime ꝙ cum deliberatio locum habeat in suo. sicut in extraneo ⁊ cum non transmittat nisi ad posteros ⁊ nō ad extraneos nisi vt quilibet. vt dictum est. nullus ergo dicere poterit ꝙ suus ante imixtionem sit heres re ⁊ effectu. ⁊ ꝙ transmittat ad quēlibet.

¶ Tredecimo probatur ⁊ sic. suus enim abstinuisse paterna hereditate videtur eo ipso ꝙ se non imiscuit. i. domum paternaꝫ non habitauit.

bitauit.⁊ ideo a fisco vel alijs creditoribus conueniri non pōt. vt C.de repu.here.l.i.ergo patet apertissime ꝙ ante immixtionem nō est heres re.cum etiam abstinuisse videatur. ¶ Decimoquarto probatur.⁊ sic regulariter traditur hereditatem nisi fuerit adita transmitti non posse exceptis liberorū personis.ergo concludit ꝙ liberi transmittūt non aditā.cū exceptio sit de regula. Sed si heredes essent re ipso iure tunc transmitterent aditam.ergo patet ꝙ nō sunt heredes ipso iure re.accedit ad hoc.C.de cadu.tollen.§.in nouissimo.⁊.§.cū autem.⁊ in auē.de non alienan.§.vt autem. ¶ Decimoquinto probaē.⁊ sic.liberi ex speciali titulo ex hoc edicto ante tempora Justiniani parentū hereditatem ad liberos suos trāsmittūt. Et sequiē ratio quia perindignū esset nepotes vel pronepotes auita vel proauita successione fraudari:aliosq; vocari.sine ergo consideremus hoc dictū in quo conceditē ad liberos trāsmitti.siue rationem dicti ostenditē manifeste.cū ⁊ ratio dictum limitet ⁊ declaret.⁊ quis quod de quibusdam conceditur de alijs esse negatū videtur. ꝙ suus paternam hereditatem non debet transmittere ad quēlibet heredem.vt.C.de his qui ante aper.tab.l.i.alr cur titulus ille mēbranas occuparet si ad quēlibet transmittere potuisset. accedit.C. de procurato.l.maritus.⁊.ff.de conditio.⁊ demon.l.cū ita.§.fina. ⁊.ff.de pactis.l.quod dictū.⁊ de iure patrona.l.adigere.§.quis. ¶ Decimosexto probaē.⁊ sic infans si bonorū possessionē agnouerit vel hereditatē p̄mā adierit hereditatē transmittit ad suā matrē ⁊ matrem testatoris excludit.alr ei non nocet. ⁊ filius furiosus in furore defunctus etiam petita bonorū possessione hereditatem paternam ad matrem non transmittit nec nocet matri parentis defuncti.ergo patet manifestissime per hūc casum cui responderi non potest ꝙ ante immixtionē non est heres re.nec etiā trāsmittit ad matrem non aditam. Et est casus.ff.ad tertul.l.ij.§.si quis ex liberis. Et ꝙ ille casus in filio suo herede loquaē patet manifestissime ex principio dicti.§.in eo ꝙ ibi diciē si quis ex liberis.dū est in vtero. Item inferius in versi.ita demum.⁊ ver.sed si non sit diciē ꝙ filius fuit. Item diciē ibi ꝙ vxor defuncti missa fuit in possessionem ventris nomine.ergo patet ꝙ natus fuit filius.⁊ suus.nec fuit emancipatus. ¶ Nec obstat si dicaē quod in littera diciē. si non suus patri agnascaē.quia non debet exponi ꝙ non fuerit suus.sed debet exponi fm dominū meū.i.si non sit suus heres patri vt filius. vel dic idest si non agnouit bonorū possessionē nec se immiscuit cū sit suus heres. Et construe sic lrām si non dimitte su⁹ patri.⁊ accipe agnoscaē quod est infra.⁊ subaudi scilicet bonorū possef.vt.j.statim sequiē. Neq; enim sufficit ⁊c.⁊ postea redeas supra suus patri.s.existēs.i.cū sit suus suo patri.s.dictus posthumus in vtero matris existens tempore mortis patris ⁊ ex vtero postea natus. Et sic patet ꝙ dicit littera suus ad veritatem ostendendam ⁊ ad demonstrandū ꝙ in veritate est suus ⁊ hec omnia demonstrāt predicata etiam subsecta si subtiliter inspiciantē. ¶ Nec obstat hic ꝙ quidam dicūt ꝙ posthumus non est suus heres cū sit natus post mortē.⁊ ꝙ lex.xij. tabularū non facit eū heredem.quia in veritate est suus ⁊ legitim⁹ heres per.l.xij.tabu.⁊ leges sunt aperte.vt hic in textu ⁊ glo.que incipit. Sed quomodo. Et ꝙ sit suus est casus.ff.de iniusto testa.l.si quis filio circa princ.in ver.plane si forte.⁊ insti.de here.ab inte.§. ita demū.⁊.§.posthumi.⁊ ꝙ sit legitimus.i.per.l.xij.tabu.heres probatur.in dicto.§.si quis ex liberis.in ver.sed si non sit.⁊.ff.de suis ⁊ legiti.heredi.l.ij.§.ad legitimam hereditatem. Item notandum est ꝙ dictus.§.si quis ex liberis est generalis ⁊ cōmunis ⁊ habet locū non solum in filio posthumo. Sed etiam in filio iam nato infante.vt.e.§.ver.sed si infanti. Itē in filio impubere iam nato.vt.e.§. versic.sed si qui.⁊ versi.aut si.in prin. Item in filio maiore furioso. vt.e.§.ver.igiē ⁊ si furioso. Et sic patet manifeste ꝙ iste.§. totus in qualibet sui parte loquiē in filio suo.⁊ in filio posthumo.⁊ infante. ⁊ impubere ⁊ maiore vt superius dictū est. Item patet manifeste ꝙ secūda expositio ⁊ opinio que est in dicta gl.que incipit. Sed quomodo non pōt procedere.quia aperte esset contra tex.⁊ mentem dicti.§.et contra omnia iura. ¶ Decimoseptimo probaē ⁊ sic furiosus etiam suus eo mortuo in furore non transmittit hereditatē etiā paternam ad matrem nedum ad quēlibet extraneum.sed ad eos successio peruenire debet qui mortis tempore furiosi propinquiores erunt.vt.C.de cura.furi.l.fina.§ tali itaq;.⁊.§.si autem in furore. Et est casus apertissime in dicta.l.ij.§.si quis ex liberis. versi.igiē ⁊ si furioso.ergo ptz ꝙ añ imixtionē solēnem est heres tantū nomine:⁊ re fm quid.i.quo ad administrationem ⁊ fructuum perceptionē ⁊ alimentorū susceptionem. Sed nullo casu de mundo est heres re quo ad transmissionem.vt.ff.de peti.here.l.heres furiosi.§.i.⁊ dictis iuribus cōprobaē. Et sic debet intelligi dicta.l.finalis.§.sin autem perpetuus.vbi de hoc. ¶ Decimooctauo probaē.⁊ sic infanti a matre vel a quolibet alio hereditate delata hereditas ad patrē transmittitur patrio iure. vt.C.de iure deliberādi.l.si infanti circa principiū Sed illud est speciale ⁊c.vt.ff.ad municip.l.i.in fi. Sed speciale est in patre.ergo ⁊ in matre.⁊ in quolibet alio erit ius commune. Itē infans patre mortuo hereditate qualibet ei delata ⁊ nō agnita solēniter omnes hereditates ad eum deuolutas ⁊ non agnitas ita intelligi oportet quasi ab initio non essent ei delate.vt dicta l.si infanti.§.si vero.vel non sit tutor.⁊ expresse concordat ac etiam declarat manifeste lex ꝙ sic debeat intelligi.ff.ad tertul.l.ij.§.si qs ex liberis.cū igitur in dicto.§.si vero.non sic dicatur omnes hereditates.⁊ qui omne dicit nihil excipit.vt.ff.de leg.iij.l.tectoribus cū similibus. Ergo inferius paternam hereditatem etiam non agnitā non transmittet ad matrē. ¶ Decimonono probatur per regulas quia regulariter hereditas non adita non transmittitur.vt.ff.d bono.pos.l.iij.§.acquirere.⁊ dicto.§.in nouissimo.⁊.§.cum autem.cū similibus ergo ⁊c. ¶ Uigesimo suffragantur glose omnes posite in legibus omnibus ⁊ singulis supra dictis nulla excepta que diuisione ydonea non possit congrue adiuuari que omnes determinant ⁊ testantur ꝙ suus est heres ipso iure nomine tantum iure antiquissimo p legem.xij.tabularū. Et non re nec effectu exceptis quibusdā glosis que dicunt ꝙ paterna hereditas transmittitur non adita ad ascēdentes vt superius dictum est.⁊ alique glo.dicūt ꝙ non transmittiē ad ascēdentes.vt notatur dicta.l.ij.§.si quis ex liberis.

¶ Solutio prime questionis ac etiam secūde nomine dei inuocato veritate sola inspecta quē colere debemus:ea tantūmodo proferre que nostris legibus re ipsa obtinent.vt.C.de edi.li. toll.l.i. ⁊ quia fides veritatis verborum adminicula non desiderat.vt.C.si vt ab heredi.mi.se absti.l.i. Distingue aut suus potest se immiscere aut non propter aliquod impedimētum. Primo casu aut est pupillus:aut adultus:aut maior. Siquidē est pupillus etiā suus eo casu est heres ipso iure statim patre mortuo quo ad cōmodum quia potest se immiscere etiam sine tutore:sed non est heres quo ad commodū sine tutore sed si cū tutore se immisceat solēniter tunc est heres re ⁊ effectu ⁊ quo ad cōmodū ⁊ incommodū. Et primo casu abstinere se pōt verbo sine restitutione. Secundo casu per restitutionem ⁊ non aliter.ergo patet manifeste ꝙ pupillus ante immixtionē est heres nomine tantū.⁊ post suam immixtionē efficitur heres quo ad commodū tantū.sed post immixtionē solēnem est heres quo ad commodū ⁊ incommodū.⁊ sic loquuntur iura si subtiliter intelligātur.vt insti.de heredi.ab intesta.§.sui.⁊.ff.de acquirē.heredi.l.more.⁊.l.ei qui.⁊.l.necessarijs ver.j.⁊.l.impuberibus. vbi de hoc. Si vero est adultus vel maior.xxv.annis ⁊ est suus eo casu ante immixtionem est heres nomine tm̄ ⁊ non re. Sed post immixtionem efficitur heres re ⁊ effectu. Et est ratio quia patre mortuo si statim cum potest non immisceat se presumitur in dubio se abstinere velle.cum verbo nudo ⁊ animo solo possit adire seu immiscere.vnde si non facit presumitur coniectura tacite voluntatis abstinere voluisse.sicut extraneus quilibet qui heres non est.nisi adierit. Nā pretor qui liberis ⁊c.vt.ff.de lega.j.l.nam nec.in fi.⁊ facit.C.si vt ab hered.mi. se absti.l.j.⁊ de repudi.heredi.l.j.cum similibus.⁊ facit quod notatur dicta.l.impuberibus. ¶ Ex predictis patet manifeste ꝙ filij p legem.xij.tabu.de iure antiquissimo sunt sui ⁊ necessarij heredes etiam re quo ad commodum ⁊ incommodum.vt dicto.§.sui.versic. necessarijs. Sed est sciendum ꝙ iura quattuor sunt prenotanda videlicet primo lex.xij.tabularū. Secūdo pretoriana equitas. Tertio media iuris prudentia. Quarto principum vestigia. Primo iure.s.legis duodecim tabularū suus est heres ipso iure ⁊ re ⁊ effectu. Sed secūdo iure.i.de equitate pretoriana habet licentiam abstinēdi. Et tertio ⁊ quarto iure.s.de media iuris prudentia.⁊ de iure.C. ⁊ principum vestigia est hoc plus.quia non est necesse adire pretorem ob hoc:nec testificari:nec proferre verba.nec restitutionem petere.sed sufficit tacere ⁊ se non immiscere.⁊ interim a creditoribus hereditarijs non conuenitur ⁊ a creditoribus bona parentum ⁊ non filiorum possideri dicuntur.ergo patet manifeste ex tribus iuribus vltimis ꝙ sui sunt heredes.nomine tantū ⁊ nō re.nec effectu ⁊ hoc probant manifeste iura predicta ⁊ omnia ⁊ singula iura p hac parte allegata. Propter qđ notandum est ꝙ differentia est inter immiscere expresse ⁊ abstinere ⁊ tacere.quod obtinet medium inter duo extrema.vt.ff.de reg.iur.l.qui tacet.⁊ de exerci.l.j.§.si is qui. ⁊ de tribu.l.j.§.sciētiam. Primo casu quando se immiscet tunc est heres re ⁊ effectu. Secundo casu non est heres nec re nec effectu sȝ nudo ⁊ abusiuo nomine.ff.ad tertu.l.ij.§.adoptiui.⁊ de manu.testa. l.sciendum.⁊ de bo.lib.l.si ex modica.§.ij. Tertio casu cuȝ tacet nō est heres nec re nec effectu de equitate pretoriana.⁊ de media iuris prudētia:⁊ de iure codicis p principū vestigia.quia in re dubia presumitur abstinere velle.vt superius dictum est. Et hoc probant manifeste dicta iura. Sed iure antiquissimo p legem.xij.tabularuȝ est heres nomine ⁊ re.quia suus ⁊ necessarius heres est. Sed illud nomen et eius effectus dicta tria iura.i.equitas p̄toriana ⁊ iuris prudētia ⁊ principum vestigia debilitant ⁊ suspendunt. Et si suus post ea se immisceat fingitur statim heres fuisse ⁊ dominus viuo patre. Si vero se abstineat expresse fingitur nunq̄ heres fuisse. Remanet tamen heres nudo ⁊ abusiuo nomine.quia dictum nomē ⁊ eius effectus ānihilatur.sed non tollitur sed nullus remanet effectus.sȝ si tacite abstineat eo casu dictum nomen ⁊ eius effectus suspendiē

interim. quia dubiū est an velit se miscere vel abstinere. ⁊ medio tē-
pore fingitur abstinere velle. vt superius dictum est. ¶ Secūdo ca
su quando se immiscere non potest propter aliquod impedimentū
aut est impedimētum accidentis. aut nature. Siquidem impedimē
tum est accidentis. vt ignorantie vel alicuius impotentie iuris vel
facti eo casu suus est heres etiam ante immixtionem quo ad cōmo-
dum. vt ei acquiri possit. ⁊ vt paternam hereditatē trasmittat ad
quēlibet. ⁊ est ratio quia ratione impedimēti spes est in dubio ꝙ he
res esse volet. sed non efficitur heres quo ad incōmodum. quin pōt
abstinere. ⁊ sic est heres sm quid ⁊ non simpliciter ⁊ omnino quia a
creditoribus nō conuenitur. vt dicta. l. liber homo. §. j. ⁊ dicta. l. he
reditate. §. filius. ⁊ dicta. l. ei qui. ⁊. l. necessarijs cum concordā. Et
hoc contingit quoniam lex duodecim tabularū suum fecit heredē
necessarium nomine ⁊ re. ⁊ equitas pretoriana ⁊ iuris prudentia ⁊
principum vestigia non impediunt in totum sed coadiuuant in ca-
su. vbi equitas versatur propter iustum impedimētum. Et sic patet
ꝙ equitas rigorem mitigat. ⁊ ei derogat. sed equitatem nec impe-
dit nec tollit sed condiuuat eam. sed post immixtionem efficitur he-
res nomine ⁊ re. vt superius dictum est. ¶ Sin autem impedimen-
tum est nature. quia filius suus est infans vel furiosus eo casu sta-
tim patre mortuo ipso iure est heres nomine iure antiquissimo per
legē duodecim tabularū ⁊ equitas pretoriana ⁊ iuris prudentia ⁊
principum vestigia coadiuuant. illud nomen vt sit heres sm quid. i.
inquantum equitas suadet scꝫ quo ad administrationem bonorum
⁊ fructuum perceptionem. ⁊ alimētorum susceptionem. Sed non re
⁊ effectu. quo ad incommodum nec quo ad trāsmissionem. Et est ra
tio quia in eis capi non pōt coniectura voluntatis. cum nullam ha
beant nec ꝑsumptio aliqua nec equitas eis fauet vltra predicta. qꝛ
cōmodius est ꝙ pater suam transmittat hereditatē ꝙ ꝙ infans vel
furiosus. vt. ff. de acquirē. heredi. l. pupillus. ⁊ dicta. l. fina. §. sinau
tem in furore. ⁊ dicta. l. si infanti. §. si vero. vel si non sint. vt dicta. l.
ij. §. si quis ex liberis. vers. igitur ⁊ si furioso. ⁊ dicta. l. heres furio
si. ¶ Et ad probandum predicta induco regulas quattuor. Pri-
ma est quotiens suus potest se immiscere nec facit tunc in dubio ha
betur pro abstinente. tum quia pretor dat ei licentiam abstinendi.
tum quia a pretore fit similis extraneo. vt dicta. l. ei qui. ⁊ dicta. l.
nam nec. in fi. tum etiam quia de media iuris prudentia non habet
necesse adire pretorem. sed sufficit si se non immiscet. Tum etiā qꝛ
de iure codicis non est necessaria testificatio nec verba nec restitu-
tio. Sed satis est si domū paternam non habitauerit vel si se nō im
miscuit. vt dicta. l. ei qui. ⁊ dicta. l. necessarijs. ⁊. l. more. ⁊. C. si vt se
ab here. ab. l. j. ⁊ de iure deliberan. l. j. ⁊. ij. ⁊. l. licet. ⁊. l. cū antiquio-
ribus. ⁊ de repudi. he. l. j. ¶ Secūda regula est quotiēs suus se im
miscere non pōt propter impedimentum accidentis ignorantie vel
alterius impotentie iuris vel facti tunc est heres nomine ⁊ re quo
ad commodum tantū. aut ei acquiratur. ⁊ vt transmittere possit ad
quēcunqꝫ heredem. sed non quo ad incommoduꝫ. vt a creditoribus
conueniatur ⁊ hec contingunt in dubio: propter spem immiscendi
⁊ abstinendi. Nam quia pōt se immiscere ideo est heres quo ad cō
modum ⁊ quia pōt se abstinere ideo non est heres quo ad incommo
dum. quia equitas suadet predicta. vt dicta. l. liber homo. §. j. ⁊ di-
cta. l. hereditate. §. filius. cum concordā. ¶ Tertia regula est quo-
tiens suus non pōt se immiscere propter impedimentum nature. qꝛ
est infans. vel furiosus. tunc est heres nomine ⁊ re sm quid ⁊ nō sim
pliciter. Est enim heres quo ad incommoduꝫ. i. quo ad administra
tionē ⁊ fructuum perceptionem ⁊ alimētorum susceptionem. Sed
non quo ad incommodum nec quo ad transmissionē. ne quod fauo
re ⁊c. vt dicta. l. fina. §. sinautē perpetuus. vbi de hoc cū concordā.
⁊ vt superius clare probatum est. ¶ Quarta regula est quotiens
ius nouum addit iuri veteri vel detrahit vel illud mutat forma vel
materia ius nouum constituitur ⁊ vetus ius corrigi dicitur. vt. ff.
de iusti. ⁊ iur. l. ius ciuile. vers. itaqꝫ. ⁊. l. ius autē ei. §. ius ꝑtorium.
Sed certo certius est ꝙ equitas ꝑtoriana ⁊ iuris prudentia ⁊ prin
cipum vestigia. l. duodecim tabularū imitanf ⁊ ei addunt ⁊ detra-
hunt. ergo videtur esse correcta in casibus in quibus hec tria iura
noua ei repugnant. ⁊ cōtradicunt. vt accedit ad hoc institu. de legi.
agna. tute. §. fin. ⁊ de heredi. ab intesta. §. inter vetustas. ⁊ de legiti.
agna. succes. §. item si quis. ⁊. C. de legi. here. l. meminimus. ergo li-
quet manifeste ꝙ cum legi duodecim tabularū sit derogatū ꝑ equi
tatē ꝑtorianam ⁊ mediam iuris prudentiam. ⁊ principum vestigia
igitur suus hodie non erit heres ipso iure re ⁊ effectu. nisi vt supe-
rius dictum est. ¶ Et ad omnia contraria patet responsio manife-
ste si dicte distinctionis membra legibus singulis ⁊ suis casib⁹ ada
ptētur. Non ob. id quod dictum est superius in allegationib⁹ par-
tis contrarie videlicet ꝙ suus post abstentionē cū remaneat heres
nudo nomine. vt dicto. §. adoptiui ergo ante ⁊ sm eos qui hoc dicūt
fuit heres nomine re ⁊ effectu. sed hoc non sequitur. vnde dic veridi
ce loquendo ꝙ ante abstentionem heres est nomine solo. sed nomi-
ne vero propter spem se immiscendi. Non autem est heres re ⁊ effe
ctu propter spem se abstinendi. quia in dubio ꝑsumitur se abstinere

velle. si tamen post sed non immiscet. vt superius dictum est quia
equitas dictorū iurium in predictis consonat ⁊ concordare videtur
sed post abstentionem remanet heres nudo ⁊ abusiuo nomine quia
deficit spes se immiscēdi ⁊ eqtas dictoꝝ iurium legis duodecim ta
bularum in hoc repugnat quia nomen heredis dicto casu equitas
annichilauit. sed tollere non curauit. vt supradictum est.

¶ Solutio tertie questionis distingue cum de transmittenda here
ditate tractatur. aut in transmittendo fauor trāsmissionis versatur
ex omni parte aut ex vna parte tantum: aut ex nulla parte. Primo
casu cum fauor versatur ex omni parte tunc indubitāter sm omnes
fit transmissio hereditatis etiam non agnite. vt de liberis ad libe-
ros. vt dicta. l. j. C. de his qui ante aper. ta. Et est ratio quia fauor
versatur ex parte aui ⁊ proaui de cuius successione tractatur. ⁊ hoc
voluisse ⁊ cogitasse videtur. vt. C. de instit. ⁊ substi. l. generaliter. §.
fina. ⁊ de fideicom. l. cuꝫ acutissimi. Et eadē ratione fauor versatur
ex parte filij vel nepotis transmittere volētis non agnitaꝫ ad suos
filios vel nepotes. Et ex parte nepotum vel pronepotum in quos
fieri debet transmissio fauor versatur maximus. Ne auita vel pro-
auita successione fraudētur. ⁊ ne alij aduersus auitum vel proauitū
desiderium hereditatis commodo gaudeant. Est ⁊ tertia ratio. vt
habeant solatium tristicie sue hi quibus merito est consulenduꝫ. vt
dicta. l. auita. in principio ⁊ in fine. ¶ Secundo casu cum fauor ver
satur ex vna parte tantū: subdistingue. quia aut fauor versatur filio
rum ad patrem aut ad matrem. Siquidem ad patrem ⁊ filius est in
fans. eo casu transmittit hereditatem quālibet ad patrem siue sit in
potestate. siue emancipatus. vt dicta. l. si infanti. in principio. ⁊. §.
ea vero. Si vero est maior infante. ⁊ hereditas auita est eam trans-
mittit ad patrem. vt. ff. de acquiren. heredi. l. qui in aliena. §. inter-
dum. ¶ Si autem extranei. ⁊ filius est in potestate. siue ex causa
profecticia siue ex aduenticia siue ex castrēsibus occasionibus pro-
ueniat: filio recusante ad patrem peruenit hereditas quasi ipse pa-
ter ab initio fuisset heres institutus. vt. C. de bonis que libe. l. fina.
§. j. ⁊. §. simili modo. Si vero non est in potestate ⁊ est maior infan-
te: non inuenio legem que dicat ꝙ transmittat ad patrem non adi-
tam. ⁊ est argumē. ꝙ non transmittat ad eum. C. ad orfi. l. ij. ⁊. C. de
cadu. tollē. §. in nouissimo. ⁊. §. cum asit. ⁊ ti. se. l. vnica. Sin autem
fauor versatur filiorum ad matrem. ⁊ de paterna successione vel ex-
traneorum tractatur. casus aperte est ꝙ filius si non agnouerit bo-
norum possessionem vel non adiuerit hereditatem. non transmittit
ad matrem. vt dicta. l. ij. §. si quis ex liberis. in principio. versic. sed
si. ⁊ versic. ita demum. ¶ Est etiam casus in dicta. l. si infanti. §. siue
ro vel non sit. vbi dicitur ꝙ oēs hereditates ad infantem deuolute
⁊ non agnite ⁊ ita intelliguntur quasi ab initio non essent delate ei.
Sed qui dicit omne ⁊c. vt superius dictum est. ¶ Accedit eadem
lex in principio. vbi dicit ꝙ infans ad patrem transmittit iure pa-
trio. quasi iam infanti quesita. ergo speciali iure. Sed id est specia-
le ⁊c. vt superius dictum est. Et est ratio in patre cuꝫ filius est emā
cipatus ⁊ maior infante. ⁊ in matre. ꝙ ad eos paterna vel materna
hereditas vel extraneoꝝ non trāsmittatur nec transmitti possit. qꝛ
modicus fauor versatur ex parte filij ad patrem seu ad matrem vi-
delicet est fauor solūmodo in hoc ꝙ filius est. ⁊ filius optare dꝫ bo
num parentibus. Sed pietas non versatur de qua loquitur dicta
lex. nam ⁊ si pōt quia ibi tractatur de hereditate filij transferēda et
in casu nostro tractatur de hereditate nō sua. sed patris vel matris
vel extraneorum. vnde ex parte eius de cuius successione transmit-
tēda tractatur ⁊ ex pte eius in quem petitur fieri transmissio. s. pa-
tris vel matris filij successoris nullus prorsus fauor versatur. quia
non interest mariti vel extranei ꝙ transmittat suam hereditateꝫ ad
vxorem vel extraneum. ⁊ econuerso ergo non est admittendū. si he-
reditas non transmittitur in dictis casibus cum deficiant dicte ra
tiones inducte de liberis ad liberos. ⁊ cessante ratione cessare de-
bet ⁊ lex. vt. ff. de iure patrona. l. adigere. §. quis. ⁊ de pac. l. quod
dictum. ¶ Item ratio differentie quare infans ad patrem ⁊ non ad
matrem nō transmittit hereditatem non aditaꝫ potest esse. quia pa
ter iure digestorum ⁊ institutionum ⁊ codicis in filij hereditate an-
teponitur matri. vt. ff. ad tertul. l. ij. §. obijcitur. ⁊ insti. eo. §. pater. ⁊
C. e. l. ij. ⁊ de leg. here. l. si ab eo. ¶ Item pater filio recusante here-
ditatem quasi heres ab initio institutus vocatur ad hereditatē. vt
dicto. l. cum non solum. §. j. ⁊. §. simili modo. quod nūqꝫ in matre re-
perit. ¶ Item pater iure patrio filio infante defuncto delata ei he
reditate a quibuscūqꝫ personis hereditatem quasi iam infanti que
sitam capit. Sed nusqꝫ auditū est in matre de hereditate extraneo
rum. Iteꝫ patria potestas fuit ordinata tantū in patre. ⁊ ius acqui
rendi olim in totum. hodie quo ad vsumfructum. ¶ Preterea fi-
lius a patre habet genituram sm ꝙ phisici dicunt quia ipse est qui
dat semen et sanguinem. sed mater est vas: et ideo ex paterna linea
descendētes appellantur consanguinei. et ex materna vterini. vt. ff.
de suis et legi. l. j. §. post suos. et vnde cognati. l. si spurius. et. C. de
inoffi. testamē. l. fratres cum similibus. et alituram habet a patre:
et agnationem que iure digestorum ⁊ codicis in succedēdo prela-
tionem

tionem inducebant. Tertio casu quando ex nulla parte fauor versatur.vt quia heres est extraneus regulariter non transmittit nisi adita hereditate.vt dicto.§.in nouissimo.⁊.§.cum autem.⁊ ti.seq. Siue hereditas sit extranei.siue etiã materna.siue etiam paterna. nisi sciens intra ãnale tempus decesserit.vt.C.de iure deliberã.l.cũ antiquioribus.cum similibus.Et nisi in casibus notatis. ff.de acquiren.heredi.l.ventre. ¶ Sed ad contraria omnia potest responderi in genere⁊ in specie.Et quidem in genere:⁊ sic.aut enim filius heres potuit adire:vel immiscere.⁊ non fecit ⁊ tunc obtinent predicta. Aut non potuit propter accidentia.s.ignorãtie vel alterius impotentie iuris vel facti.⁊ hoc casu transmittere potest ⁊ debet hereditatem ad quẽlibet heredem etiam extraneum.vt.ff.de castren.pecu.l.hereditate.§.filius.⁊ de rebus dub.l.qui duos.§.cum in bello ⁊.§.fina.⁊ ad silleya.l.iij.§.eleganter.⁊ de contratabu.l.illud.§.fina.⁊.l.seq.⁊.C.de suis ⁊ legiti.l.apud hostes.alr̃ secus vt superius dictum est. ¶ Ad dicta contraria potest etiam responderi particulariter.Et non obstat ratio prima.quia legi duodecim tabularũ derogatum est hodie de iure pretorio.⁊ de media iuris prudentia ⁊ de iure codicis. ¶ Non obstat secunda ratio de.§.finautem:quia debet intelligi vt superius dictum est. ¶ Non obstat ratio tertia de §.finautem perpetuus.vt ibi notatur. Non obstat ratio quarta de l.more.quia intelligitur nomine ⁊ non re.vt superius dictum est. ¶ Non obstat ratio quinta.de.§.interdũ.itẽ quia ibi fauor versatur ex omni parte. Tum quia equitas iuris pretorij ⁊ iuris prudẽtie ⁊ principum in hoc concordare videntur. ¶ Nõ obstat ratio sexta de.l.necessarijs.quia est heres nomine tantũ ⁊ non re:vt ibi patet in littera. ¶ Non obstat ratio septima de.l.in suis . quia vt ibi notatur illa consistunt in nudo intellectu.quia inde sustentabantur ⁊ dic vt ibi notatur.⁊ hoc procedit ex artificio iuris ciuilis . ⁊ sm quid.⁊ iure antiquissimo per legem duodecim tabularum quod dic vt habetur ⁊ notatur insti.de heredũ qualita.⁊ differen.§.sui. ¶ Non obstat ratio octaua de.§.qui sunt in potestate.quia vt superius dictum est ante immixtionem sunt heredes nomine tantũ. sed post immixtionem sunt heredes re ⁊ effectu.vt notatur in glosa que incipit ex nunc.⁊ sic facit pro nobis. ¶ Non obstat ratio nona de.§.si pr̃ nec. ¶ Decia d̃.§.syt si q̃n.q: ibi illud pcedit de iure ciuili antiquissimo per legem duodecim tabularũ sm quam suus est necessarius heres.vt dicto.§.sui.Et est ratio aperta ⁊ manifesta ibi. quia ad filium nullum commodum vel incommodum pertinet.⁊ cõtingit fauore vltime voluntatis ⁊ libertatis.Et ideo equitas pretoriana ⁊ iuris prudentie ⁊ principum vestigia legi duodecim tabularum non resistunt:nec repugnant:nec derogant in hac parte.cum equitate magna vitatur nec equitas repugnat equitati sed rigori. vt superius dictum est. ¶ Non obstat ratio.xj.de.§.filius quia si subtiliter aduertatur.ibi fuit impedimentum accidentis quia filio militi fuit delata paterna hereditas in militia ⁊ ignorauit patrem mortuum errore probabili.⁊ ideo non est mirum si hereditatem nõ aditam transmittit ad quẽlibet etiam extraneum.Et expone ibi litteram filiusfamili.paganus.s.factus post delatam hereditatem in militia.Et ꝙ sic debeat exponi probatur.ff.de testamẽ.mili.l.ex militari.§.fina.⁊.l.seq.⁊.l.idem est.in quibus est idem casus.⁊ sic determinatur.§.filius. ¶ Preterea vtrobiq: dicitur ꝙ filius ignorauit se suum heredem extitisse.ergo iusta est ibi causa transmissionis ad quẽlibet heredem etiam extraneum. ¶ Non obstat ratio.xij.de §.⁊ quia.⁊ responde.vt.s̃.ad.§.si pater. ¶ Non obstat ratio .xiij. de.l.iij.quia respon.vt ibi notatur.cum promptum sit iura iuribus concordare.vt.C.de inoffi.dona.l.j. ¶ Preterea casus est expresse.C.de iure deliberan.de.l.cum antiquioribus.ꝙ non transmittit nisi ad posteros.vel nisi sciens intra ãnale tempus decesserit vt supra dictum est. ¶ Non obstat ratio.xiiij.de.§.cum in bello.⁊.§.fina.quia ibi interuenit impedimentum accidentis. s.mortis proxime ⁊ iuste ignorantie.propter quod tam leges duodecim tabularũ ꝙ etiam iuris pretorij ⁊ iuris prudentie ⁊ principũ hoc suadere videntur.⁊ in hoc omnia iura concordare videntur pater iustum impedimentum immixtionis.vt notatur.d.l.ventre.vt supra dictũ est. ¶ Non obstat ratio.xv.de.l.lucius.quia quotiens duo iura sunt. quorum vnum indeterminate ⁊ aliud determinate loquitur ⁊ de eadem materia loquuntur.eo casu vnum per alterum determinatur ⁊ determinandum est diuisione aliqua.vt.C.de veteri iure enuclean. l.ij.§.si quis autem legum. ⁊.§ .sequenti.⁊ sequenti. ⁊.ff.de legi.⁊ senatuscon.l.non est nouum.⁊.l.sed ⁊ posteriores.cũ similibus.hoc presupposito constat ꝙ infante mortuo priusquam agnouerit bonorum possessionem.vel hereditatem solẽniter adiuerit paternam hereditatem ad matrẽ non transmittit.vt clare ⁊ aperte dicitur in dicta.l.ij.§.si quis ex liberis.Sed lex lucius loquitur simpliciter⁊ indeterminate.⁊ ideo determinatur per dictũ.§.si quis ex liberis. Dicendum est ergo in.l.lucius ꝙ infans per tutorem adiuit . licet statim decesserit.⁊ aditam ad matrem suam transmittit.Et ꝙ sic debeat intelligi probatur in dicto.§.si quis ex liberis.versi.Sed si infanti.⁊ sic respondent Hugo.⁊ Dynus ⁊ Odofredus.

¶ Non obstat ratio.xvj.de.l.apud hostes.quia ibi pater ab hostibus captus fuit.⁊ hostium seruus effectus.⁊ patriam potestatem ⁊ suarum rerum dominium amisit ⁊ filia cepit esse domina rerum paternarum licet tale dominium esset in suspenso.⁊ pater prius decesserat ꝙ filia.⁊ fingitur mortuus preambula hora captiuitatis.⁊ filia fingitur heres ex tempore extitisse.⁊ est fictio iuris ⁊ de iure.et fictio consonat veritati non est ergo mirum si hereditatem transmisit ad matrem.quia etiam ad quẽlibet extraneum transmittere potuisset.cum pro adita habeatur.argu.ad hoc instit.quibus modis ius pa.pote.soluitur.§.si ab hostibus .⁊.C.de postli.reuer.l.j.⁊.l.captiuũ. ⁊.ff.de vsucapio.l.iusto errore.§.fina.vbi de hoc.cum similibus. Potest etiam aliter responderi.ꝙ ibi interuenit impedimẽtum accidentis.s.iuste ignorantie . ⁊ dic vt supra. ¶ Non obstat ratio.xvij.de.§.adoptiui.cum concordan.quia supra inuenies responsũ. ¶ Non obstat ratio.xviij.de.l.liber homo.§.j.quia ibi interuenit impedimentum accidentis.⁊ iuste ignorantie. ¶ Nõ obstat ratio.xix.quia verbum apostoli debet intelligi ꝙ est heres nomine tantum ⁊ re si vult se immiscere. ¶ Non obstat ratio.xx.quia glose ille debent intelligi cum distinctionibus supradictis.⁊ distinguendo iura iuribus cum omni equitate ⁊ sanctitate concordabuntur.ac etiam tempora ⁊ scripture. ¶ Non obstat ratio.xxi.q: non est eadem ratio in matre sicut in patre in succedendo ⁊ transmittendo.vt supra clare ostensum est.Sed in curando ⁊ alendo bene versatur eadem pietas.vt dicta.l.furiose. ¶ Item non ob.auct.defuncto quia loquitur cum filius moritur ⁊ suam propriam transmittit hereditatem:vel paternam vel alienam agnitam per eum:⁊ suam propriam effectam. ¶ Non obstat ratio.xxij. quia concedo ꝙ eadem pietas est hereditatis proprie transmittende de liberis ad parẽtes sicut econtra.sed ꝙ liberi patriam hereditatem non agnitam transmittunt ad matrem non versatur ibi aliqua pietas immo econtra pietas ⁊ equitas versantur ⁊ quia pater idemq: maritus suam hereditatem transmittit ad suos proximos ⁊ agnatos potius ꝙ ꝙ liberi paternam hereditatem transmittant ad matrem eãdemq: vxorem ad defunctum.⁊ in hoc equitas concordare videtur ⁊ ratio naturalis que in successionibus spectatur.vt.ff.vnde cognati.l.ij.⁊ in auc.in successione. ¶ Et ad ostendendum et clarificandum predicta quattuor regule concurrunt ex quibus ostẽditur intellectus eorum.que dicta sunt. ¶ Prima regula.est quotiens suus heres liberum arbitrium habet se immiscendi.quia est sciẽs et habilis etatis et mentis compos.nec habet impedimentum iuris vel facti.regulariter non transmittit hereditatem etiam paternam ad matrem vel extraneam ad patrem.sed ad liberos vel ad patrem.si est auita vel extranei si est infans.vel si est in potestate et eam recusauit . vt dicto.§.in nouissimo.⁊.§.cum autem.⁊ titulo seq.et dicta.l.si infanti.et dicta.l.qui in aliena.§.interdum.et.l.si quis filium.§.j.et.l.ei qui.ff.de acquiren.heredi.cum similibus. ¶ Secunda regula est. quotiens suus habet impedimẽtum accidentis vel ignorantie vel alterius impotentie iuris vel facti eo casu transmittit in non agnitam.et ignorans ad quẽlibet heredem etiam extraneum . vt dicta l.hereditate.§.filius.et dicta.l.qui duos.§.cum in bello.et.§.fina. et dicta.l.apud hostes.cum concordan. ¶ Tertia regula est.quotiens suus habet impedimentum nature:vt quia est infans vel furiosus eo casu non transmittit paternam hereditatem etiã ad matrem:vt dicta.l.ij.§.si quis ex liberis.⁊ dicta.l.fina.§. tali. ⁊.§.sin autem in furore.vt dicta.l.infanti.§.si vero vel non sit.⁊ ibi notatur in glosa que incipit.nũquid ibi.vel dic ꝙ de omni hereditate dicit. ¶ Quarta regula est.quotiens filius non est solus legitimus heres sed sunt alij liberi qui cum eo ad hereditatem admittuntur . eo casu nec pater nec infantis mater ex tertulliano vocatur.sed hereditas quecumq: ad fratres etiam coheredes quoscumq: transfertur exclusis ascendentibus.idest patre ⁊ matre.⁊ est casus aperte nec calũniari potest in dicta.l.ij.§.si quis ex liberis.in versiculo sed si non sit solus.⁊.C.ad orfi.l.ij.⁊ dicvt ibi notaui. ¶ Sed opponitur contra predicta ꝙ licet filius infans non transmittat hereditatem paternam ad matrem:debet tamen transmittere restitutionis beneficium ad matrem . quia lesus est . cum se non immiscuerit nec vltimo vite spiritu transmiserit ad matrem.⁊ ideo restitutio locũ habet vt ad matrem et heredem transmittat.vt.ff. de in integrum resti.l.non solum.⁊ de iureiuran.l.nam postea.§.si minor. ⁊ est casus sm quosdam.ff.de acquiren.heredi.l.pantomian.⁊.C.de testa.mili.l.i.Sed dic ꝙ infans non transmittit beneficium restitutionis ad matrem.Et est casus aperte in dicto.§.si quis ex liberis vbi dicitur ꝙ mater infantis bonorum possessionem non agnouit vel non adiuit excluditur.⁊ mater patris ex tertul.vocatur.ergo ad matrẽ infantis non transmittitur beneficium restitutionis.

¶ Item in dicta.l.si infanti.§.si vero vel non dicitur ꝙ perinde habetur ac si non esset delata.ergo non est lesus ⁊ non transmittit filius beneficiũ restitutionis. Item in dicto.§.si quis ex liberis defertur matri parentis.vt dictum est.ergo fingit̃ non delata infanti ⁊ non lesus.Et ꝙ non sit lesus patet aperte. Nam a patre fingitur

ei non delata. cum pater transmittat ad matrem suam. vt dicto. §. si
quis ex liberis. Item ex persona infantis fingitur ei non delata. ra
tione etatis nisi sit hereditas agnita. vt dicto. §. si vero alias nō. ⁊. C.
qui admit. ad bonorum posses. pos. l. infantis. ¶ Item ex autorita
te legis ⁊ iuris potestate fingitur etiam ei non delata. vt dictis iu
ribus. ergo non est lesus. ad. l. pantonius. ⁊ ad. l. j. Respondeo ꝙ
ibi fuit impedimentum accidentis. scȝ rei publice vel iuste ignorā
tie. Sed in infante est impedimentum nature vt supradixi. Et si di
catur lesus est: quia non adiuit. nō procedit. quia perpetuo potuit
adire. ergo non fuit lesus. vt. C. de iure deliberan. l. licet. ⁊. l. si cura
torem. ⁊. l. cum antiquioribus. vbi de hoc. ¶ Liquet igitur ex pre
dictis manifeste ꝙ mater infanti filio nullo casu succedit in heredi
tate paterna nisi sit agnita. nec ad eam iure aliquo vel casu trāsmit
titur siue filius suus sit solus heres siue cum alio. ⁊ maxime quan
do cum alio. vt pꝫ ex rationibus supradictis.

Neqȝ illo. Continua ad precedentia ⁊ sic. Supra dixi de prima parte rubrice sequitur ꝺ secūda. Itē
supra dixi de triente ⁊ semisse sequitur de successione filiorum ⁊ ne
potum naturaliū. ¶ Et diuide vsqȝ ad. §. illud quoqȝ in ptes tres.
Primo de successione nepotum ⁊ pronepotum. Secundo de succes
sione legitimorum ⁊ legitimatoꝝ. Tertio de successione filiorū na
turalium. Secunda pars incipit in. §. sed nec. Tertia in. §. conside
remus. ¶ Casus breuis. Tertie partis diminutio que lege anti
qua nepotibus ⁊ pronepotibus auferebatur hodie correctionē ca
pit ad equalitatis mensuram redacta. ⁊ filij ex nuptijs sine dote na
ti ⁊ etiam legitimati per nuptias tanquam legitimi per omnia suc
cedunt. Naturales vero filij ex legitimo concubinatu nati legiti
mis liberis ⁊ vxore defuncti non existentibus ex testamento succe
dere possunt. vsqȝ ad medietatem totius substantie ⁊ ab intestato
in duas vncias cū coꝝ matre in rē partiēdas. Sed si simul aliquis
concubinarū multitudinē habuerit ⁊ ex eis filios isti ab omni suc
cessione penitus excluduntur. Et procul ab hac lege omnibus mo
dis expelluntur. Et hoc dicit vsqȝ ad. §. illud quoqȝ.

¶ Expone litteram. Neqȝ illo vidēs quod erat etiam olim ⁊ bene
equalitatem. vt omnes sine diminutione succedant. hoc idem ex po
steriore. i. post eorum natiuitatem. Soboli prouidens erubescimꝰ.
vt. di. xxx. c. deinde. ver. quero. ⁊. lxviij. disti. c. corepiscopi. Remo
uebimus a precibus porrigendis. quia non erit necessarium reme
dium. Nam frustra precibus impetratur ⁊c. vt. C. de thesau. l. i. ⁊
ipsis. scȝ naturalibus. vel dic petentibus prole. subaudi. vel vxore.
legitimis enim ⁊ vxore. ei. s. morienti. ⁊ hoc cum habitauit. tempore
mortis. predisceedente dudum ante mortem. sic enim. interpositio
est. concubinam. s. vnam egit eodem tempore aliam habendo cōcu
binam. cum ea ex qua suscepit filios. ⁊ hoc repete. neqȝ dabimus.
⁊ hoc. s. ad successionem ⁊c. ⁊ quod preterijt nec pendet. alias secus.
vt. ꝭ. vt iudi. sine quoquo suf. §. fina. ⁊ de incest. nup. §. ⁊ hoc q̄dem.
¶ Nota primo ꝙ ex. §. neqȝ illo sumitur. auſ. que est tertie partis.
posita. C. de coll. l. illam. ¶ Nota secundo ꝙ differentia collitur in
ter masculum ⁊ feminam ⁊ non rationem. ¶ Nota tertio in. §. ⁊ hoc
quidem ꝙ legitimati per matrimonium per omnia succedūt quē ad
modum ⁊ legitimi. ¶ Nota quarto in. §. consideremus ꝙ erubesci
mus cum quid agimus quod lege non probamus. ¶ Nota quin
to in. §. ⁊ hoc dicimus ꝙ eodem tempore nō licet habere plures cō
cubinas ⁊ liberi nati ex concubina eo tempore sunt legi odibiles.
¶ Opponitur ad. §. neqȝ. ꝙ tertia portio minuatur. vt. C. de coll.
l. illam. ⁊ de suis ⁊ legiti. l. si defunctus. Solu. hec corrigit. ¶ Op
ponitur secundo ꝙ hec auſ. nihil innouet. vt insti. de here. ab inte
sta. §. fina. Solue vt in glosa notatur. ¶ Opponitur tertio ad. §.
consideremus ꝙ hodie omnem substantiam possit eis derelinquere
in testamento. vt quibus modis natu. effici. sui. §. nec igitur. ⁊. §.
si vero filios. Solutio hec corrigitur. ¶ Opponitur quarto ꝙ cō
cubina ab intestato ad succedendum non admittatur sicut nec vxor.
que non admittitur nisi in subsidium. vt. C. vnde vir ⁊ vxor. l. j. So
lutio sine liberis non admittitur. sed cum liberis venire potest ad
succedendum ab intestato vt hic. ⁊. §. quibus modis natura. effi. sui
§. si quis autem defunctus. ¶ Opponitur quinto ad. §. ⁊ hoc dici
mus. ꝙ lex ad preterita trahi possit ⁊ regulis subijci. vt. ꝭ. vt iudi.
sine quoquo suf. §. finali. ⁊ de incest. nup. §. ⁊ hec quidem. Solutio
hic in pteritis explicitis ibi in implicitis ⁊ pendentibus.

Illud quoqȝ. Bene continua. superius dictum est de prima ⁊ secunda parte rubrice. s. de triē
te ⁊ semisse ⁊ de successionibus filiorum ⁊ nepotum naturaliū. Se
quitur videre de tertia parte rubrice. s. de collationibus. ¶ Diui
de. §. in partes tres. Primo iuris antiqui recitatio. Secūdo ipsi
us correctio. Tertio confirmatio in alijs casibus. Secūda pars in
cipit in ver. nos sancimus. Tertia in ver. omnibus. ¶ Casus bre
uis. Collatio datorū ab intestato ⁊ ex testamēto fieri debet. nisi ex
pressim aliud dictum sit. omnibus que prius de collationibus a no
bis dicta sunt confirmatis. ¶ Expone litteram illud quoqȝ quod
infra sequitur nihil dicentes. idest in testamento non exprimentes

vt collatio fieret. datas idest per donationem ante nuptias vel mi
litie causa. que olim conferebantur oblitus est. expone sm glosam
per longitudinem temporis. propter quod aduenit obliuio. vel dic
idest propter cogitationem mortis que obliuionem inducit. vt. C.
qui testamenta facere possunt. l. hac consultissima. §. at cum huma
na. ⁊. ꝭ. de heredi. ⁊ falci. §. his omnibus. ⁊. §. hoc autem. datorum
idest eorum que data sunt que sm leges antiquas conferebantur.
⁊ ideo dicit datorum quin in datis ab eo requirebatur expressio pa
terna ⁊ non in aliunde quesitis. Et nota ꝙ. j. ampliat ⁊ reducit
ad ius antiquum. vt ibi exinde ⁊ ibi omnibus ⁊c. ⁊ hoc intellige sm
quid ⁊ omnino. idest ab intestato ⁊ ex testamento. ⁊ exinde idest ex
collationibus equalitatem. idest sicut olim seruabatur equalitas
ab intestato sic ⁊ hodie seruabitur tam ab intestato q̄ ex testamen
to ⁊ iure testamenti idest tanquam in hoc testamento sibi relictum:
omnibusqȝ. s. alijs preterq̄ in casu collationis ex testamento fiēde.
¶ Nota primo ꝙ collatio et ab intestato ⁊ ex testamento fieri de
bet. ¶ Nota secundo equalitatem seruari. ¶ Nota tertio ꝙ ho
mo pro tumultu mortis angustiatus obliuionem habet ⁊ memoriā
non tenet. ¶ Nota quarto ꝙ vetera iura confirmantur in casibus
non correctis. ¶ Opponitur primo ꝙ ex testamento non fiat col
latio nisi expresse dictum sit. vt. C. de colla. l. j. ⁊. l. filie. ⁊. l. filiaȝ. So
lutio hic corrigit. ⁊ ideo ibi super. l. prima posita est auſ. ex testamē
to sumpta ex hoc. §. que corrigit. ¶ Opponitur secundo hic de. l.
finali. §. sin autem extranei. C. communia vtriusqȝ iudi. Solutio fi
lij inter se conferunt. vt hic: extraneis vero coheredibus nullo mo
do vt ibi. ¶ Opponitur tertio ꝙ data simpliciter non conferātur.
vt. C. de colla. l. illud. §. finali. Solutio sm Johā. hic corrigit. sed
sm Azonem hic non loquitur de simplici donatione. ¶ Opponi
tur quarto de. l. ea demuȝ. ⁊. l. nec emancipati. C. de colla. Solutio
hic loquitur de his qui tempore mortis communis parentis habe
bant. ibi vero de his que postea quesierunt. ¶ Opponitur quinto
de. l. ex parte. §. i. ff. famil. hercisci. vbi etiam ab intestato nō fit col
latio. Solutio ibi pater omnia diuisit ⁊ plus filio dedit. ⁊ forte ho
die idem seruandum esset si pater testatus vel intestatus idem face
ret. ¶ Queritur an simplex donatio conferatur. ⁊ dic vt notatur
in auſ. ex testamento. ⁊ hic in glosa. Et hanc questionem disputa
uit dominus meus Dynus. ⁊ pro Azo. ꝙ simplex donatio non con
feratur multa iura allegauit. quia simplex donatio capit vim reli
cti. quod apparet quia in ea locum habet falcidia. vt. C. ad. l. falci.
l. in donationibus. ⁊. l. penultima que alias locum non haberet. vt. l.
si vsusfructus. §. dos. ff. ad legem falcidiam. ⁊ de donatio. cau. mor
tis. l. vbi ita donatur. Sed relicta non conferuntur. Sed precipua
capiuntur. vt. l. a patre. ⁊. l. filiam. C. de colla. ⁊. l. si qua fami. hercis.
Ergo nec iste donationes que capiant vim relicti. ¶ Preterea ces
sante ratione cessare debet ⁊ lex. vt. ff. de iure patro. l. adigere. §. q̄
nis. ⁊ de pactis. l. quod dictum. Sed ratio conferende donationis
simplicis est vt inequalitas euitetur. vt dicta. l. §. ad hec. Sed si vni
tantum vel omnibus est donatum cessat ratio inequalitatis. ergo
cessat collatio. Preterea illud est speciale cuius contrarium est ge
nerale. vt. ff. ad municipa. l. i. in fine. ⁊ de legi. l. ius singulare. Sed
speciale est in casibus vt hic notatur. ergo regulariter cessat colla
tio. ¶ Preterea hec donatio effectum sumit irreuocabilem demū
post mortem. ergo idem ius seruabitur quod in quesito post mortē.
argumē. l. j. §. si ab initio. ff. de colla. bonorū. Sed quesita post mor
tem non conferuntur. vt dictum est. ergo ⁊c. ¶ Item videtur esse ca
sus. C. famil. hercisci. l. filie. §. preterea. vbi tacita est donatio ⁊ nō
confertur. vt. ff. famil. hercisci. l. pomponius. ⁊. l. que pater. multo
ergo magis vbi est expressa. ergo ⁊c. ¶ Preterea quicquid patri
per filium non queritur non confertur. vt. l. finali. C. de colla. Sed
donatio simplex non queritur patri eo tempore quo assumit effe
ctum. quia mortuus est. ergo non confertur. Itē aut hic dicit do
tis ⁊ aliorum datorum. ergo ratione copulationis proprietatē pre
cedentis videtur attrahere. vt. ff. de fund. instru. l. seye. §. gayo. cuȝ
simili. Sed precedens non cōfertur ergo nec sequēs. ¶ Preterea
casus videtur. ff. de colla. bonorū. l. j. §. plane. Nam ibi mortuo pa
tre naturali consequitur ea re ipsa que habebat iuris fictione. vel
habuisse videt eo viuente. sic ⁊ in proposito. ¶ Itē quod nondū de
bonis exiuit sed exiturum spes est: non confertur. vt. ff. de collatio.
bonorū. l. i. §. sed an id quod dignitatis. ergo ⁊ in proposito. Item
si spes esset infallibilis quod sibi quereretur premoriente patre. ca
sus est legis ꝙ non conferetur. ergo ⁊ in proposito cum spes sit in
fallibilis ei queri premortuo patre ⁊ non reuocante videtur non cō
ferri. argumen. dicti. §. si ab ipso. ¶ Preterea id non confertur cu
ius actio ad heredem non transmittitur. vt. ff. de collatio. bonoruȝ
l. j. §. si impuberi. ⁊. l. secūda. §. emancipatus. Sed huiusmodi do
nationis petitio non transmittitur ad heredem mortuo filio existē
te in potestate. ergo ⁊c. ¶ Pro Johāne econtra arguit dominus
meus ꝙ simplex donatio conferatur. Et videtur esse casus. C. de
collatio. l. j. si donatione. ⁊. l. vt liberis. in fine.
¶ Item pro eo. C. de colla. l. j. vbi dicitur ꝙ ex eo successiones ob-
tinentes

tinentes conferre non oportet. ergo si non ex eo teneretur conferre.
igitur hodie simpliciter conferre debebit. ¶ Preterea vt hic dici-
tur. vniuersaliter omnino datorum facienda est collatio. ergo ⁊c.
¶ Item latior est via collationis ꝙ computationis in quartam.
vt. C. de colla. l. illud. Et quecunq computantur in quartam confe-
runtur. Sed hec donatio computatur. vt. C. de inofficioso testamē.
l. si quando. §. j. ⁊ fina. ergo confertur. vt dicta. l. illud. ¶ Preter-
ea si filius est in potestate non tenet donatio. sed remanet in bonis.
vt. l. pater. C. de inofficio. dona. si remanet in bonis. ergo debet con
ferri etiam ab emancipato. vt. ff. de collatio. bonorū. l. cum emanci-
pati. §. id quoq. ⁊. §. si duo nepotes. ⁊. l. si quis filium. multo ergo
magis ab eo qui est in potestate. Preterea si capit vim relicti fm
Azo. ergo computatur in quartam vt. l. omnimodo. ⁊ auc. nouissi-
ma. C. de inofficioso testamen. necessario sequitur ꝙ conferatur. vt
dicta. l. illud. Item que iuris fictione filius habuisse videtur viuen
te patre conferuntur. vt. ff. de collatio. bonorū. l. j. §. qui ab hostib⁹.
Sed donatū fictione iuris habuisse videtur viuente patre. vt. C.
de donatio. inter virum ⁊ vxorem. l. donationes. ergo conferantur.
¶ Preterea legatum relictum cum morietur pater conferre tene-
tur. vt. ff. de collatio. l. j. §. si emancipato. ⁊ hoc ratione infallibilis
spei. quam habet patre viuente ad consequendum. alias si spes esset
fallibilis. non conferretur. vt dicta lege cum emancipati. §. diuer-
sum ergo ⁊ in casu nostro cum spes sit fallibilis quia reuocari po-
test conferetur. vt dicta. l. cum emancipati. §. id quoq.

¶ Preterea is cuius acquisitio cōfirmatur ⁊ declaratur post mor
tem patris conferri debet non inspecta ipsa acquisitione facta post
mortem sed inspecto iure acquisitionis prouenient in vita patris
vt. ff. de colla. l. j. sed si iam ⁊ in proposito ius acquisitionis proue-
nit in vita patris. ⁊ trahitur ad patris vitam. vt dicta lege dona-
tionis. ergo ⁊c. ¶ Preterea videtur casus in dicta lege cum emā-
cipati. in principio. ¶ Item relicta conferuntur. vt. ff. de collatio.
bonorū. l. si fuerit. versi. plane. ergo ⁊ hec donatio conferetur. si ha-
bet vim relicti. ¶ Dominus meus obscure locutus est ⁊ in eman-
cipato videtur sequi opinionem Azo. Sed in eo qui est in potesta-
te videtur sequi opinionem Johan. Alij aliter reportarunt.

¶ Mihi videtur distinguendum esse aut pater donat filio eman
cipato: aut filio in potestate constituto. Primo casu si donat eman
cipato ob causam. scilicet res vt fructus earum ad sustentationem
habeat vel etiam in recompensationem alimentorum que ei sole-
bat ministrare. vel partis quam habiturus esset de bonis eius. vel
alio simili modo. tunc filius debet conferre. vt. C. e. l. prima. a con-
trario sensu. ⁊. l. vt liberis in fine que dicit pro tenore precedētiū
legum collaturis. ¶ Tenor autem precedentium legum est ꝙ vn-
decunq quesita conferantur. vt. C. e. l. ea demum. ⁊ lege nec eman-
cipati. ⁊. ff. eodem. l. ij. §. illud. ⁊. §. id quoq. ⁊. §. sequenti.

¶ Si vero pater donat filio emancipato simpliciter idest non ob
causam. nec aliqua repetendi lege. nec vt se exoneret. sed ob meri-
tum tunc non confertur. vt. C. eodem. l. penultima. §. fin. que etiam
in emancipato potest intelligi. cum locum habeat in quolibet pa-
rente. vt. C. de inofficio. donatio. l. ij. ⁊. §. de immensis dona. §. j. nisi
in duobus casibus. vt hic notatur. ⁊ in dicta auc. ex testamento.
Idem est si pater ei dedit alimenta. vt conferre non teneatur. ꝙ in
eam causam expendit. vt. ff. famil. hercisc. l. que pater. Idem est
etiam si donauit ei vt habeat post mortem patris. nec reuocauit.
vt. C. de collatio. l. a patre. ⁊. l. filie. ⁊. l. filiam. ⁊ famil. hercisun. l. fi-
lie. Secundo casu quando pater donauit res filio quem habet in
potestate regulariter conferre debet. vt. C. e. l. si donatione. secūdo
responso. Fallit in casibus in quibus conferre non tenetur. Pri-
mus est quando pater emit nomine eius res simpliciter ⁊ non ob
causam. nec postea reuocauit. vt dicta lege filie. C. familie hercisci.
Secundus est si pater donat vel relinquit filio rem. vt habeat
post mortem patris. vt dicta lege a patre. ⁊. l. filie. ⁊. l. filiam.

¶ Tertius est si donat ei simpliciter et propter meritum solum
⁊ constat. tunc etiam non confert nisi in duobus casibus. vt. C. eo. l.
illud. §. finali ⁊ de inofficioso testamen. l. si quando. §. finali. In du-
bio autem dic ꝙ semper conferre debet siue filius sit emancipatus.
siue in potestate. vt dicta. l. si donatione. secundo responso. ⁊. l. vt li-
beris. §. finali. Non obstat predictis iste. §. quia debent fieri col-
lationes animo. ⁊ exinde equalitas fm ꝙ olim dispositum est idest
sicut olim fiebat ab intestato. sic hodie fieri debet ex testamento
⁊ ab intestato. Et sic nota ꝙ ampliantur hic collationes quantum
ad modum cōferendi non quo ad res conferendas. Patet ergo ꝙ
debet fieri collatio hodie de eisdem rebus tantum de quibus fie-
bat olim ⁊ non de alijs ⁊ sic ostenditur euidenter ꝙ hec auc. nihil
facit pro opinione Johannis. Et etiam patet ex eo ꝙ sequitur. §.
priori. omnibusq. prius ⁊c. vbi confirmantur vetera iura. ⁊ de colla
tione dic vt notatur. C. eodem lege si emancipati in glos. ⁊ per domi
num meum Francis. ⁊ hic in glo.

Et quod sepe.

Continuatio ad precedentia. superius
dictum est de prima ⁊ secunda ⁊ tertia
parte rubrice. Sequitur de quarta. scilicet de distributionibus.
¶ Diuide. §. in partes tres. Primo iuris antiqui recitatio. Se-
cundo noui ⁊ antiqui correctio. Tertio pene impositio. Secunda
pars in versicu. hec nos. Tertia si vero aliquis. ¶ Casus breuis.
Diuisio bonorum a parente inter liberos facta non aliter valet
nisi in testamento fuerit facta vel in alia scriptura parentum vel li-
berorum omniū subscriptionem continente. Et hoc dicit vsq ad
§. studium vero. ¶ Expone litteram. Et ꝙ sepe eos. filios ser-
uent parentes. aut si non hoc. scilicet fecerint idest in testamento
non diuiserint cuiuspiam. idest extranei vel vnius filiorum ⁊ nō om
nis alicuius artificio. idest ex artificio ⁊ malitiose scribentis. hinc
idest ex hoc testamento. ⁊ diuisione inibi facere. cautela. idest firmi
tate. ¶ Nota primo ꝙ obuiandum est malicijs ⁊ falsitatibus.
¶ Nota secundo ꝙ sufficit subscriptio in diuisione facta inter fi-
lios. ¶ Argumentum est iste. §. ꝙ tabellio qui testes recipere de-
bet. suspectus dari non debeat. Idem etiam in iudice cui causa cō
mittitur. vt. C. de iudi. l. apertissimi. ⁊ supra de defen. ciuitatū. §. j.
¶ Opponit̄ primo ad ver. hic nos. ꝙ si pater non potest testari. er-
go nec poterit codicillari vel aliam vltimam voluntatem facere. vt
ff. de iure codicillo. l. diui. §. codicillos. ⁊ de legatis. iij. l. j. §. j. So-
lutio hic loquitur de impossibilitate facti. ibi de impossibilitate ⁊
necessitate iuris. que multe sunt. vt notatur instit. quibus non est
permissum facere testamentum. §. finali. ¶ Opponitur secundo
ꝙ huiusmodi diuisio ⁊ dispositio valere debeat. etiā sine subscriptio
ne ⁊ sine aliqua scriptura dummodo coram duobus testibus fiat.
vt. C. famil. hercis. l. quotiens. ⁊. l. filij. ⁊. l. si cogitatione. ⁊. l. fin.
⁊ de testamē. hac consultissima. §. ex imperfecto. Solutio hic loqui
tur quando in scriptura vult facere suam vltimam voluntatem. ibi
loquitur quando sine. ¶ Opponitur tertio ꝙ sine subscriptione
hodie valere debeat. vt. j. de testa. imperfec. §. j. Solutio ibi in te-
stamento. hic in alia scriptura. Alij vt mar. dicunt ꝙ hodie non po-
test fieri nisi cum subscriptione. quod est falsum. vt notatur dicta. l.
fina. C. famil. hercisc. ⁊ dicta. l. hac consultissima. auc. quod sine.
¶ Queritur quid si decem habet filios ⁊ quibusdam prelegat nū
quid etiam illi subscribent. quibus non prelegat. Respondet glos.
ꝙ sic. quia eos tangit. vt. C. de autorita. prestāda. lege finali. ⁊ facit
ad predicta. ff. familie hercisc. lege si filia. §. si pater. ⁊. l. ex par-
te. §. j.

Studium vero.

Continuare potes ad precedentia
sic. Superius dictum est de prima
secunda tertia. ⁊ quarta parte rubrice. Sequitur videre de quinta
scilicet de litterarum ⁊ numerationum inficiationibus. ¶ Diuide
vsq ad. §. illud quoq in partes duas. Primo de principali perso
na. Secundo de procuratore ⁊ curatore li. gante. Secunda pars in
cipit in. §. si vero lis. Iterum prima pars subdiuiditur in partes
quatuor. Primo de reo negante scripturam ⁊ numerationem vel
numerationem tantum. propria scriptura contentam ⁊ stante in fi-
nibus negationis. Secundo de eo qui primo negauit ⁊ post confi-
tetur. Tertio de eo qui negauit numerationem ⁊ post decurrit ad
solutionem. Quarto de actore qui pecuniam sibi solutam petit ⁊
litteras proprias solutionis negat. Secunda pars incipit in ver.
si. enim. Tertia in versi. si quis ast. Quarta in versicu. si autem.
¶ Casus breuis. Qui scripturam propriam vel numerationem in
ea contentam abnegat reus actor vel curator sit pena dupli condē-
nandus est. nisi aduersarium probationis onere sua confessione re-
leuauerit. In expensis nihilominus condēnandus. Sed si post in-
ficiationem numeratione probata ad solutionem decurrerint solue
re nihilominus compelletur. Et hoc dicit vsq ad. §. illud quoq.
¶ Expone litteram. Studiū vero approbare in casu qui sequitur.
protulit. plebs clementia iudicum superuenientibus penis. mali-
uolentiam idest mendacia cessauerunt scripturam priuatam. cū scri
pturam ⁊ numerationem ⁊ hic ad solēnitatem vel probationem fa-
ctam. tamen hic indistincte ⁊ generaliter loquitur. hec scriptura
eius scripture. suscipiat idest confiteatur. non solutum idest nō nu
meratum. in vtroq casu idest siue negauerit scripturam ⁊ numera-
tionem per consequens. siue confitetur scripturam ⁊ numerationē
tantum neget delectamur. idest non imitamur. precedentes quo ad
pene impositionem. omnibus modis idest siue negauit vtrunq siue
alterum. abrenunciās idest probare recusans. rei qui primo nega-
uit solui idest tolli. Si enim repilogat predicta vt addat ⁊ decla-
ret. egerit idest reus scripturam propriam negauerit vel numera-
tionem in ea contentam. Si vero longiori. predicta obtinent vt cū
actor propter negationem rei nullas fecit expensas. Si vero fecit
hoc sequitur probationes faciendas. Si quis autem numeratio-
nem in scriptura propria contentam quam non negat. vel quā scri
pturam etiam negat: secus si numerationem tantum negat propria

scriptura non contentam. vt. ff. de reg. iur. nemo ex his. in prin. vbi de hoc. vel dic et forte melius q hoc habet locum quando numerationem solam negat etiam in scriptura non contentam. cum generaliter et indistincte loquatur. vt hic. et .S. in rubrica et .S. eo. versicu. si enim. et ar. j. eo. §. illud quoq. ver. j. et ver. hec a nobis. Et dic q hoc est speciale cum quis inficiatur numerationem. quia multum frequentatur et est in vsu. arg. C. de fide instru. l. contractus. §. j. in fine. §. et ff. pro emp. l. ij. in prin. et argumen. insti. de rerum diui. §. gallinarum in fi. i. sibi. ita q ignorantiam non possit pretendere. pecuniarum ex causa mutui. vel alia. Si autem etiam predicta obtineret in reo negante. in actore vero. dic. vt. j. sequitur. repetetur alias repetetur. credo q debeat esse repetetur quia maius est delictum in agente q in patiente. quia reus tantummodo negat. sed actor agit et negat.

¶ Nota primo q de mendacio quis puniendus est. ¶ Nota secundo q iudex non debet esse nimium clemens. ¶ Nota tertio q qui non est prudens in culpa efficitur sapiens in pena. ¶ Nota quarto q ex mendacio quod nulli nocet non debet quis puniri. vt. ff. de eui ctio. l. fundum. §. fina. Et nota q multa sunt genera mendaciorum. vt xxij. q. ij. §. item quod dicitur. et c. quod primum est. ¶ Nota quinto q qui in vno grauatur in alio releuatur. et econtra. vt. ff. de iureiuran. l. cum qui. in prin. ¶ Nota sexto q parcitur sponte confitenti. ¶ Nota septimo in. §. si vero. q dolus contumacia et delictum procuratoris tutoris et curatoris non debent domino nocere.

¶ Opponitur primo q sponte confitenti parcendum non sit. vt. ff. de fur. l. qui ea mente. et vi bonorum rap. l. penul. Solu. ibi regulare hic casuale vel dic hic deliquit in iudicio. ibi extra. Et dic vt notaui. C. de epi. et cle. l. si quis non dicam ¶ Opponitur secundo q neganti liceat postea excipere de solutione. vt. ff. de regul. iur. l. nemo ex his qui negant. Solutio ibi regulare. hic speciale. vt ibi no. Et est ratio quia propriam scripturam negauit vel numerationem que multum frequentatur et est in vsu. vel propter mendacium. de hoc notatur per Dy. dominum meum. extra de regu. iur. c. nullus pluribus. ¶ Opponitur tertio ad id q cum actor est in dolo debet rei possidentis esse melior conditio q actoris qui petit q iam sibi solutum est. vt. ff. ne quis eum. l. i. in fi. et l. ij. Solu. secundum glo. hic actor fuit bone fidei prius et postea. ¶ Opponitur quarto q reus qui prius soluit non est cogendus amplius soluere. vt. ff. de reg. iur. l. bona fides. Solutio contingit propter mendacium suum et propter bonam fidem actoris. ¶ Opponitur quinto ad. §. si autem q actor mendax non debeat plus puniri q reus. Solutio si est in littera reputetur non plus punietur. Si vero est repetetur tunc punietur in plus. Et est ratio quia maius est delictum in agente q in patiente. vt dixi supra exponendo litteram. ¶ Opponitur sexto q pena non debeat crescere per inficiationem vbi nil debetur. ff. ad. l. aquil. l. inde neratius. §. fi. et l. seque. et de interrog. actio. l. confessionibus. Solu. hic est regulare. ibi speciale. vel dic hic precessit debitum. ibi non.

¶ Queritur primo que actio habeat locum ad petendum penam. Respondeo conditio ex hac lege. cum antiqua actio est sublata sic ff. de adul. l. quod ex his. alias si actio superesset agi poterit actione ex contractu precedenti. ¶ Queritur secundo an habeat locum quod hic dicitur in scriptura publica. Respondeo nonet notatur in aut. contra qui propriam. ¶ Queritur tertio an quod hic dicitur habeat locum in qualibet scriptura priuata. Et glosa que est in dicta aut. contra qui propriam. dicit q si scriptura facta est ad obligationem. et litteris contracta obligatio tunc habet locum. secus si facta est ad probationem. Tu dic in vtroq casu locum habere cum loquatur hic generaliter et indistincte. et cum pena sit statuta propter mendacium. et quia aduersarium in probatione onerauit. ¶ Queritur quarto in quantum sit puniendus. Respondeo si est reus punitur in simplum si precessit numeratio. si non tunc punitur in duplum. vt notatur in aut. contra qui propriam. vel dic vt hic notatur. s. q in reo vnum simplum est pena. aliud vero est rei restitutio. vt in. §. si quis aut. annumerationem. Sed in actione totum duplum est pena. vt in. §. si autem etiam reus. ¶ Queritur quinto in qua negatione locum habeat. Respondeo habet locum quando negat scripturam et numerationem. vel numerationem solam propria scriptura contentam vel numerationem solam etiam in scriptura non contentam. vt dixi exponendo litteram. ¶ Queritur sexto quid si litteras eius cuius negocium gerit negat procurator vel curator. Respondeo non tenetur vt hic notatur in. §. si vero lis. ¶ Queritur septimo. nunquid dolus vel contumacia procuratoris nocere debeat domino. hic est argu q non. et. ff. q quisq iur. l. iij. §. si procurator. et ij. seq. §. si procurator. Dic vt notatur per Ber. extra vt lite non conte. c. j. in fin. Et no. ff. de procura. l. non solum. in prin. et per Odo. ff. si quis ius di. non ob. l. j. §. si procurator. et per Dy. ff. de excep. do. l. apud celsum. §. quesitum.

Illud quoq. Continua superius dictum est de quinq partibus rubrice. sequitur de sexta videre. scilicet de rerum detentarum inficiationibus. ¶ Diuide. §. in partes quattuor vsq ad. §. quod autem. Primo dictum et iuris antiqui recitatio. Secundo iuris noui narratio. Tertio breuis precedentium repilogatio. Quarto ratio precedentium. Secunda pars incipit in versi. alio quidem. Tertia in ver. hec a nobis. Quarta in versi. hec vt. ¶ Casus breuis. vsq ad. §. quod autem. Possessor qui rem esse eius de quo actor affirmat negauerit et post probationem actoris confitetur ad exceptionem decurrens prius rei possessione priuatur q de iure suo audiatur. Et hoc dic vsq ad. §. quod autem. Expone litteram. Illud quoq. Ex hoc. §. sumitur aut. item possessor posita super. l. licet. C. qui potio. in pigno. habe. conuentus fuerit actione quacunq ad rem vel ad possessionem. illius esse. s. cuius esse affirmat actor illius in re. cuius primo negauit esse personam possidentis. relatis idest collatis ab eo. quem dominum prius esse negauit. hec. s. facta adhuc. i. post probationem actoris. ¶ Nota primo hic ex mendacio aliquem puniri. ¶ Nota secundo q punitur quis in translatione possessionis. ¶ Nota tertio q mediocris et clemens et cause conueniens pena infertur pro abnegatione. ¶ Opponitur primo de. l. officium. in princi. ff. de rei vendi. vbi post negationem exceptio locum habet sine culpa. Solutio ibi talis opponebatur exceptio que non erat contraria his que prius dixerat ipse reus. hic vero erat contrarius sibi ¶ Opponitur secundo q contraria proponens non sit hic audiendus. et q non sit hic iusticia in eo q admittitur quis tam varia dicens. quia primo non illius esse dixit cuius nunc dixit. vnde videtur repellendus tanquam sibi contrarius. vt. C. de furtis. l. j. et. ff. de peti. here. l. vj. ¶ Solutio satis punitur hic vel dic q in diuersis iudicijs admittitur. vt hic. et. ff. de inofficio. testamen. l. papinianus. §. sed nec impuberis. sed non in eodem vt ibi. Sic et alias in hoc est differentia. vt. C. de tempo. ap. l. per hanc. Et dic vt in glo. ¶ Opponitur tertio q etiam in diuersis iudicijs non admittitur. vt. C. de codicil. l. fi. circa princ. Solutio ibi in electione sibi preiudicauit. hic non et hoc est verius. Vel dic ibi contrarietas intercessit in scripture identitate hic rei. Vel dic ibi est sibi contrarius vtraq via agendo semper hic vna via agendo et alia excipiendo. Et ideo hic admittitur. arg. ff. de excep. l. nemo prohibetur. et de reg. iur. l. nemo ex his. Et hec solutio satis est bona.

¶ Opponitur quarto contra solutionem scilicet q contraria proponens audita etiam in eodem iudicio. vt. ff. de euicti. l. minor. §. si seruus. Solutio vt ibi notatur. s. q eodem et diuersis temporibus potest contrarias exceptiones proponere. vt dictis legibus. hoc non placet quia ibi agendo ambe proponuntur. Alij dicunt vt ibi not. q actiones contrarie proponuntur diuersis temporibus. non eodem vt dictis legibus. hoc non placet. quia ibi proponuntur contrarie actiones in eodem libello. Tu dic q illud procedit ex consuetudine et non de rigore iuris. vt notatur insti. de actio. §. alie.

¶ Opponitur quinto q etiam de rigore iuris in diuersis iudicijs contraria proponens audiatur. vt. C. de inoffi. testa. l. cum qui. et l. contra maiores. Solutio concordat quod ibi dicitur cum isto. §. et ad declarationem precedentium dic q quedam sunt contraria origine et effectu. et hec se non compatiuntur. vt dicta. l. fi. C. de codicil. et maxime quando electione tolluntur. Quedam sunt contraria origine tantum. et non effectu et ista se compatiuntur. et non tolluntur. vt dicta. l. cum qui. et l. contra maiores. cum similibus. Quedam sunt contraria origine et effectu. sed electione non tolluntur. vel quia vtraq est via excipiendi. vel altera agendi: et altera excipiendi. et eo casu se compatiuntur et vna altam non tollit. et maxime in diuersis iudicijs. vt hic et. d. §. sed nec impuberis. ¶ Opponitur sexto. vt. S. e. §. si quis autem ad numerationem. vbi primo negauit. et postea exceptione vtitur. et non auditur. So. ibi in eodem iudicio. hic in diuersis vel dic ibi directe per fidiam egit. hic per obliquum. vel dic ibi pena alia non potest imponi. hic sic. Vel dic ibi fidem fregit et contra caritatem venit hic non. vel ibi specialevt tanta pena imponatur. propter contractus frequentiam. vt ibi notatur. ¶ Notandum est q. §. iste est generalis. et locum habet in omni actione reali. et in eo qui experitur suo nomine et alterius nomine. Item etiam habet locum in possessorio iudicio. et dic vt in gl. que incipit. s. rei vendicatione. Et pone casum vt in glo. ¶ Queritur primo quo iure fiet hec translatio possessionis. Responsio. per officium iudicis. vel conditione ex lege. Et dic vt in gl. ¶ Queritur secundo an sententia dari debeat in. q. prin. Responsio. non ne absorbeatur ius conuenti. ar. C. qui legi. pso. in iu. ha. l. momentanee. et. ff. de rei ven. l. fi. ¶ Queritur tertio quid si in rem agor reus dicat se non possidere. an quid lis contestabitur et iurabitur de calumnia super translatione possessionis. vt. ff. de rei ven. l. fi. Responsio. gl. q sic quia prius non erat iuratum in actione in rem nec lis contestata quia illa questio. s. an possideat fit ante litem contestatam. vt. ff. de interroga. acti. l. qui seruum. §. in iure. Sed durus est sermo iste. q ad tantos anfractus perueniatur. Et cum tanta difficultate procedatur veritate agnita. Et pena translationis locum habente. Unde credo q sine libello et litis contestatione procedatur. vt. C. de plus petitio. l. j. et de iurisdi. om. iudi. l. in criminali. et de sacrosan. ec. l. iubemus. §. sane. et ar. ff. de procura. l.

eur.l.si reus ⁊.ff.e.§.studium.⁊.§.si quis autem.⁊ §.si autẽ.Sed in casu istius.§.non sunt hec necessaria cum causa fuerit incoata ⁊ offi cio iudicis hec expediantur.¶ Item dicit glosa ꝙ in dicto casu in quo dictum est litem deberi contestari eo ipso facta interrogatione habetur pro contestata super iudicio possessionis.sed non super iu dicio actionis in rem.Et dic vt in gl.sed dominus lambertinus de rampo.dicebat non fieri contestationem etiam super iudicio posses sionis quia ibi non est animus contestande litis.sed excludendi iu dicium.⁊ quia non interuenit narratio ⁊ petitiõis responsio: que ẽ necessaria ad litis contestationem.vt.C.de lit.cõ.l.j.Item per posi tiones non fit litis contestatio vt extra de elec.c.dudum.ij.versi.li cet vt ibi notatur.¶ Queritur quarto nunquid libellus est neces sarius.respondet glosa ꝙ non per auc.offeratur sed opponit gl.er go contestatio nulla erit.Et rñdet glosa ꝙ hic non fuit petitus:vl dic speciale est hic propter negationis naturam.de hoc notatur p odoff.C.de lit.conte.l.j.⁊ auc.offeratur.sed odoffr.alibi dicit ꝙ li bellus est necessarius.vt notatur per eum.ff.de petitio.here.l.regu lariter in fi.non credo libellum esse necessarium sed petitionem vel narrationem simpliciter.⁊ facit extra de verb.signi.c.seve in cle.
¶ Queritur q̃nto an reus possit penitere respõsi .respondet odof fre.ꝙ sicvt.ff.de interro.actio.l.de etate.§.celsus.⁊.C.de alie.iudi. mu.l.vna.

Quod autem. ¶ Continua.superius dictum est de sex partibus rubrice . sequitur videre de legitimatione liberorum naturalium. Et diuide vsq̃ ad finem.ti tu.in partes quattuor ⁊ p̃rio de naturalibus natis ex concubina li bera.Scd̃o de natis ex liberta.Tertio de natis ex ancilla . Quar to diuulgatio.Secunda pars incipit in versi.⁊ aduenerunt. Ter tia in versi.sed quoniaꝫ.Quarta in.§.tua igitur.¶ Casus breuis vsq̃ ad finem tituli liberi ex concubina libera vel liberta.vel ancil la postea manumissa nati:⁊ nuptiis ⁊ nuptialibus documentis iter uenientibus legitimi efficiuntur.siue alij nati fuerint.⁊ viuunt. siue nati mortui sunt.siue nulli postea nati sunt.vltimo precipit diuul gari.Et hoc dicit vsq̃ ad finem.Expone litteram . Quod autem. quia hec.s.ꝙ nati ante dotalia instrumenta sint legitimi. ¶ Nota hic de legitimatione filiorum naturalium qui nati sunt ex concubi na libera vel liberta:vel ancilla.Item nota ꝙ naturales liberi nati ex ancilla non possunt legitimari superstite coniuge vel liberis legi timis.¶ Opponit.j.ad.§.adinuenerunt.ꝙ liberte cum omnib⁹ li ceat contrahere dotalibus instrumentis interuenientibus vt. j̃ .vt liberti decetero §.si quis autem.Solutio hodie regulariter liceat vt ibi.¶ Opponitur secundo.ꝙ sine documẽtis liceat nuptias cõ trahere.vt.C.de nup.l.neq̃ sint.Solutio.ibi est regulare.fallit vbi de legitimatione filiorum tractatur.¶ Opponitur tertio ꝙ etiaꝫ extantibu3 legitimis liberos naturales liceat legitimare.vt. ff .de incest .nup. §.dubitatũ. Solutio ibi in libera.hic in ancilla concubi na postea manumissa.¶ Opponitur quarto ꝙ hodie sit ideꝫ in an cilla manumissa.vt dicto. §.si quis autẽ. Solutio fm azo.quod hic dicitur ibi corrigitur.hoc est falsum.quia oportet ꝙ eo tẽpore quo liberi nascuntur eam legitime vxoreꝫ ducere potuerit vt in.d.§. du bitatum qd̃ in ancilla procedere non potuit vt.C.de incest.nup.l.cũ ancillis dic ergo.ꝙ illud qd̃ ibi dicitur habet locum in alijs casib⁹ sed non quo ad hanc legitimationem liberorum vt hic.

¶ De filijs ante dota.instrumenta natis.

¶ Continuare potes rubricam sic.superius de incest.nup. §.dubi tatum ⁊.ff.ti.proximo.§.hisdem.⁊.§.quod autem.⁊.§.se. habitum est de filijs ante docalia instrumenta natis .sed q: dubitari potuit de natis ante legem conditam an possint legitimari fm formam no ue legis.ideo sequitur hec rubrica.

Peruenit ad nos. ¶ Diuide titulũ i p̃tes tres . Pri mo dubitationis de nouo emergẽtis ⁊ iuris ve teris precedentis enarratio.Secundo dubita tiõis remotio.Tertio diuulgatio.Secũda ps incipit in.§.quia vero.Tertia in.§ .que igitur. ¶ Casus breuis.constitutio noua ad interpre tationem antiquarũ adiecta.in eisdem casibus habet locuꝫ in qui bus ⁊ interpretatis legibus opus est.Et ideo in casibus pendenti bus locum habet sententia vel transactione nondum finitis.⁊ hoc dicit vsq3 ad finem. ¶ Expone litteram.peruenit ad nos non vt.s. est sancitum serantur attrahantur particulariter.i.diuisim.expres sim.i.eo tempore quo facta fuit.⁊ priusq̃ in.C.poneretur cõmemo rantibus.i.commemorationibus nitentibus ita iudicari sicut ibi cauetur ⁊ hic sequitur.adiecimus.s.nunc ⁊ ad seniora.i.preterita ⁊ adhuc pendentia.hinc quidem.i.quia non adieceramus etiã ad pre terita trahi:ablata sit eo ꝙ non adiecimus ibi ꝙ ad preterita trahe rentur compositione.i.priusquam in codice componerentur expres sim dictum fuit ad quod preterita pendentia traherentur . sed post ea cum in codicis compositione scripte fuerunt ablata dicta verba. quia in compilatione codicis generaliter ⁊ simpliciter dicta fuerũt coaceruatione.i.compilatione codicis.s.institutionum et .ff .⁊.C. talia.i.tales dubitationes.s.an ad pendentia traherentur pposui mus vt.C.de ve.iu.enucle.l.ij.§.leges auc.vbi statuimus nomina tim ꝙ omnes leges etiam in iudicijs pendentibus suuꝫ vigorẽ ostẽ derent codicibus.i.in qualibet lege singulariter edita.q: illud ope rat generale quo ad oĩa ⁊c.vt.C.de quadri.prescrip.l.ij.⁊. ff. de ad mini.tu.l.si duo adiecta sunt.s.in cõstitutiõe tertia p interpretatio nẽ.i.declarationẽ:⁊ extensionẽ in illis casibus in q̃bus casibus legi bus.C.sit locus.i.in oĩbus casibus pẽdentibus in q̃bus locũ hẽant leges institutionũ.⁊.ff.⁊.C.que locũ habent in oĩbus casibus pen dentibus vt dicto.§.leges.in eisdẽ casibus etiã locũ hꝫ constitutio noua ad interpretationẽ eorũ inducta. ¶ Nota ꝙ cõstitutio nõ tã tum valet in casibus in q̃bus scripta est.sed etiã in casibus ad quos porrigitur p interpretationẽ.Itẽ nota ꝙ constitutio de natura sui non trahitur ad pẽdentia nisi noiatim sit dictũ.vt.C.de legi.⁊ cõsti. l.leges ⁊ cõstitutiões.Et in hac cõstitutiõe pꝫ manifeste nã vt hic dicitur constitutio noua ideo ad pendentia trahitur.quia interpre tata lex in casibus pendentibus locum habet ⁊c.

¶ De administrantibus officia.

Iam quidem. ¶ Casus breuis. iudi ces appellationũ ⁊ eorꝫ officiales in causis appellationũ in q̃bus offi cium est cõe in iudicio simul examinationẽ face re debẽt ⁊ gestis p̃ticipare.⁊ hoc dicit vsq̃ ad fi nem tituli. ¶ Nota ꝙ iudices qui cõe habent officiũ ⁊ cõem administrationẽ simul debẽt cau sas examinare. ¶ Itẽ nota ꝙ officiales qui simul hñt idem officiuꝫ debent gestis simul p̃ticipare. ¶ Argumentũ est hic ꝙ si in castro sunt duo iudices ordinarij:ꝙ simul debeãt administrare:⁊ cãs exa minare.vt.j.e.v̇.cõplacuit ⁊ v̇.insup.⁊.§.in q̃bus asit.⁊.ff de re iu di.l.si duo ex tribus.⁊ de arbi.l .sicuti tribus.⁊ de orig.iur.l.ij.§ .⁊ hec oĩa.Argumentũ ꝫ.ff.de offi.pconsu.l.vna.⁊ dic vt notat. ff.de iudi.l.pomponius.alꝫ incipit si vni.Et notat p inno.extra de offi. deleg.c.prudẽtiã.
¶ De armenijs.diuide titulum in partes duas . Primo iuris an tiqui correctio.Secundo declaratio ad que tempora porrigatur hec constitutio.Scd̃a pars incipit in.§ .hec oĩa. ¶ Casus breuis mulieres quẽadmodũ ⁊ masculi ad successionẽ venire debent anti quo iure cessante.his obtinẽtibus in casibus pẽdentibus.⁊ non in p̃teritis s̃nia vel trãsactiõe finitis vel t̃pis diuturnitate roboratis ⁊ hoc dicit vsq̃ ad finẽ tituli. ¶ Nota ꝙ in successionibus non dꝫ esse differẽtia inter masculos ⁊ feminas. ¶ Itẽ nota ꝙ nõ debem⁹ exhonorare femineũ sexum:nec iniurgiare:nec iniuriare tanq̃ non a deo factũ.nec seruiat natiuitati. ¶ Itẽ nota ꝙ lex non dꝫ trahi in successionibus ad preterita ⁊ maxime ad ea que temporis diuturni tate sunt roborata:vel s̃nia: vel transactione finita alꝫ magne erit confusionis magis q̃ legislationis.

¶ De nuptijs. Collatio. iiij.

¶ Cõtinua.sup̃ius habita est mẽtio de nuptijs:⁊ primis: ⁊ scd̃is: ⁊ licitis.⁊ illicitis vt.ff.de nõ eligẽ.⁊ in titulo de icest.nup.in q̃bus dã alijs titulis sumpta inde materia ⁊ occasiõe sequit videre gene raliter de nuptijs.s.primis ⁊ secũdis:⁊ de diuortijs earum.

Plurime quidẽ. ¶ Diuide tituluꝫ in p̃tes tres. Primo de primis nu ptijs.Scd̃o de diuortijs.Tertio de scd̃is nuptijs ⁊ pena scd̃arũ nuptiaꝝ.Scd̃a ps incipit in.§.distrahũ tur.Tertia i.§.prime siquidẽ nuptie.Iterũ. Prima pars vsq̃ ad.§.distrahunt subdiuidit in p̃tes q̃nq̃. P̃rio exordiũ Scd̃o iuris antiq̃ recitatio. Tertio tẽporꝝ cõmemoratio.Quarto volũtatis vltie ꝯfirmatio.Quĩto nuptiarũ forme traditio . Scd̃a pars incipit in.§.antiq̃tas.Tertia i.§.duo.Quarta i.§.dispõat. Quinta in.§.nuptias. ¶ Casus breuis.cõstõ.ad futura trahit ĩ p̃teritis aũt vetera iura seruent.dispõ vltime volũtatis q̃ legi non repugnat p lege seruat.⁊ nuptias consensus facit:dotaliũ instrorꝫ augmẽto nõ egẽs.Et.h.d.vsq̃ ad.§ .distrahunt. ¶ Expõe lr̃aꝫ.de nuptijs supple primis:⁊ scd̃is:⁊ de diuortijs eaꝝ.⁊ dic de nuptijs vt habet ⁊ notat.xxvij.q.j.in prin.plurime q̃dẽ qd̃ nũc a nobis fit. ⁊ hec ꝯstitutio oĩbus hoĩbus honestũ vtile.ex quo.s.studio ⁊c . re notat . sunt ⁊ alia bõa mrĩmonij.qd̃ dic vt habet:⁊ notat .xxvij.q. j.in summa.⁊.q.ij.in summa.⁊.c.omne itaq3 alia omnia aliorum im peratorum tempora.idest in his que facta sunt ante legem istam.fu turis scilicet volumus valere.puenerũt.ante hãc legẽ nuptias aũt effectus alterius.i . amborum.s.viri ⁊ mulieris.⁊ facit . xxvij . q.ij.

in prin. solubile facit. xxvij. q. ij. c. j. vers. ergo. ⁊ ver. item ioannes. ¶ Nota primo ꝙ non erubescim⁹ nos corrigere. cum sapientis ē in melius mutare consilium. vt dicit salomon. vt. xxvij. q. iiij. c. vnusquisqꝫ. cum sequentibus capitulis. ⁊. xxiij. q. vj. c. iudex. ⁊ extra de accusatio. c. qualiter ⁊ quando. ¶ Nota secūdo in. §. duo ꝙ lex trahitur ad futura: ⁊ non ad preterita. quia contrahentes nullus inculpare potest. quare futura non scierunt. ¶ Itez nota in. §. disponat ꝙ voluntas defuncti est lex. ¶ Itez nota in. §. nuptias. ꝙ nuptias consensus facit. ¶ Itē nota ꝙ quicquid ligatˀ solubile est. ¶ Opponitur primo ad. §. disponat de le. nemo potest. ff. de lega. j. ⁊ de lega. ij. l. codicillis. §. fi. Solutio. hic loquitur quando dispositio est fm leges. ⁊ bonos mores. ⁊ hoc patet in eo quod dicitur hic. vt dignum est. ⁊ sic concor. ¶ Opponitur secundo de. l. si quis inquilinos. §. fi. ff. de lega. j. ⁊ de condi. institu. l. quidam. §. fi. Solue vt supra. ¶ Opponitur tertio ꝙ voluntas vniuscuiusqꝫ non sit lex. vt C. qui testa. facere possunt. per totū. ⁊ instit. quibus non est permis. facere testa. §. j. Solutio hic loquitur de eo qui non est habilis ad faciendum testamētum. ¶ Opponitur quarto ꝙ semper sit dignū ꝙ voluntas sit lex dummodo sit certa ⁊ clara. ⁊ ex ea nemini preiudicium generetur. vt quia testator fidem grauati eligit cum presentem instituendo: ⁊ grauando vt. ꝟ. de trien. ⁊ se. §. quod sepe. ⁊. j. de testa. imperfec. §. j. ⁊. ij. ⁊. C. de fideicom. l. fi. Solutio. dic ꝙ i dicto casu voluntas est lex etiam sine testibus dummodo constet saltim ꝑ confessionem. vt. C. de fideicom. l. fi. ⁊ insti. de fideicom. here. §. fin. ¶ Opponitur quinto ad. §. nuptias ꝙ dotalia instrumēta sint necessaria. vt. C. de incest. nup. §. dubitatum. cum similibus. Solutio hic est regulare. vt. C. de nup. l. neqꝫ. ibi est casuale. ¶ Queritur in glosa quid si sponsus vadat ad domum sponse cum per verba de futuro matrimonium fuerit celebratum. respondeo fm gl. non est matrimonium. vt. ff. de ritu nup. l. mulierem. Et dic vt in glo. Sed de iure canonico si eam carnaliter cognoscat matrimonium perficitur alš non. vt extra. de sponsa. c. tue. ⁊. c. is qui. ⁊. c. viri. ¶ Queritur quid si matrimonium contractum est per verba de presenti. an exigitur ductio in domum mariti. Placentinus dicit ꝙ sic. Tu dic ꝙ non fm ioannem. Et dic vt in glo. ⁊. ff. de sponsa. l. sufficit. naz de iure canonico etiam inter absentes matrimonium. contrahi potest. vt extra. de procura. c. fi. in prin. li. vi. ⁊ de hoc notatur. xxx. q. v. c. nec illud. ⁊ extra. qui cle. vel vouen. c. v. Et dic quare mulieres hodie velantur. ⁊ benedicantur. Et datur anulus ⁊ inseritur in quarto digito. vt notatur. xxx. q. v. c. femine. Item dic ꝙ duo sunt in cōiugio videlicet consensus animorum ⁊ commixtio corporum. Primuz facit matrimonium. ¶ Sed quid significet vnumquodqꝫ. dic vt extra de biga. c. debitū. ⁊. c. quapropter. xxvij. q. ij. c. vbi de hoc. Et in stitu. de patri. po. §. nuptie. in glo. animorum.

Distrabuntur. ¶ Continua ad precedentia. supius dictum est de nuptijs contrahendis. sequitur videre de distrahendis. Diuide vsqꝫ ad. §. sed etiaz in partes tres. Primo quadrimembris diuisio. Secundo de distractione matrimonij per occasionem inculpabilem voluntariam tamen. Tertio de distractione matrimonij per occasionem necessariam. rationabilem tamen. Secunda pars incipit in. §. Secunduz occasionem. Tertia in. §. per occasione. ¶ Casus breuis. matrimonia quadrupliciter distrabuntur sicut in littera distinguitur: ⁊ quandoqꝫ ꝑ occasionem inculpabilem alterutro religionem eligente quandoqꝫ per occasionem necessariam marito agente que a natura iuris sunt data infra triennium non valente. Et hoc dicit vsqꝫ ad. §. Sed etiā ¶ Nota primo ꝙ matrimonia distrabuntur quattuor modis.
¶ Nota secūdo ꝙ monachus pro mortuo habetur quantū ad matrimonium. ¶ Opponitur primo ꝙ matrimonium non diuidatur vt insti. de pa. pote. §. nuptie. Solutio. vt hic ⁊ ibi notatur. ¶ Opponitur secundo ꝙ pactum de lucrando in casu mortis non habeat locum in casu mortis ciuilis. vt. ff. de verb. obli. l. ex ea parte. §. insulam. Solutio. ibi in deportato hic in monacho. ¶ Opponitˀ tertio ad idem. vt. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. cum hic status. §. si donator. Solutio. ibi seruus. hic monachus: vel conuersus est effectus. ¶ Opponitur quarto ꝙ monachus pro mortuo non habeatur. vt ꝟ. de mona. §. cogitandum. Solutio. quantum ad matrimonium tātum pro mortuo habetur. vt hic patet in littera. ⁊ hic notatur in gl. ⁊. ff. de condi. ⁊ demonstra. l. intercidit ⁊ notatur. xvj. q. j. c. placuit. sed non quo ad alia. ¶ Opponitur quinto ꝙ hodie non est necessarius libellus repudij. vt. j. de sanctis. episco. §. si vero constante. Solutio. illa hanc corrigit. ¶ Opponitur sexto ꝙ per religionem nō liceat distrahere matrimonium altero inuito. vt extra. de conuersi. cōiuga. c. j. ⁊. c. ex publico. ⁊. xxvij. q. ij. §. ecce. quod solue. vt hic notatur in glo. ⁊. ꝟ. de mona. §. si autem vxorem. ⁊ dicto. c. j. ¶ Queritur quid si diuortium factum est consentiente vtraqꝫ parte. sed nihil dictum est inter eos de dote ⁊ donatione. respondeo. vt in glosa notatur. ¶ Queritur quid si vir ante cognitam vxorem ingreditur monasterium vł econtra nunquid manens in seculo statim potest nubere. dic vt notatur extra. de regu. c. statuimus. ⁊. xxvij. q. ij. c. de sponsatam. ⁊. c. scripsit ad si ¶ Queritur tertio in. §. per occasionem. quid econtra si mulier fuerit impotens respondet. glo. idem ⁊ facit extra. de frigi. ⁊ malefi. c. laudabilem. ⁊ notatur. xxxiij. q. j. in summa.

Sed etiam captiuitatis. ¶ Continua. supra de duab⁹ causis dissolutionem matrimonij inducentibus dictum est. sequitur videre de tertia. ¶ Casus breuis. matrimonium captiuitate alterutrius non dissoluitur nisi incertum sit viuere personam que ab hostibus capta est: tunc persona que in ciuitate remansit libere post quinquēnium nubere poterit dote: ⁊ donatione propter nuptias ad vnumquemqꝫ redeunte. Et hoc dicit vsqꝫ ad. §. quod autem. ¶ Expone litteram. sed etiam. Et subtilis ratio. idest rigor iuris. humanus de equitate. siue a viro in ciuitate remanente. transactiōibus. idest separationibus connumeratum vel commemoratum. ¶ Opponitur duobus modis. vt in gl. que incipit scilicet ex eo. ⁊ primo de. l. vxores. Et solue duobus modis. vt in glo. prima placet sed pro secunda facit. ff. de his qui no. infa. l. genero. ¶ Opponitur secundo. ꝙ perpetuo debeat expectare. vt. §. quod autem. Solue. vt in glo. ¶ Opponitur tertio ꝙ quantocunqꝫ annorum numero steterit debeat expectare quandiu certa fuerit de morte. vt extra de spō. c. in presentia. Solutio. de iure canonico est hodie correctum quod hic dicitur. ¶ Queritur quid si maritus in exercitu sarracenorum vel etiam in alijs partibus fuerit: nec est reuersus: nec potest certificari mulier de morte per magistrum militum vel per aliuz. dic ꝙ debet inquirere veritatem per communem viam quam potest mittendo ad locum: vel ad vicina loca. ar. extra. qui filij sint legiti. c. relatum. alš expectet quādiu certa fuerit de morte vt dicto. c. in presentia ⁊ dic vt ibi notatur. ⁊ dicto. §. quod autem.

Quod autem. ¶ Continua superius dictum est de causis quibusdaz ex quibus matrimonia dissoluuntur. sed quia crederet aliquis ꝙ per damnationem in metallum dissolueretur matrimonium ideo sequitur iste. §.
¶ Casus breuis. matrimoniuz non dissoluitur. alterutro in metallum damnato. quia nemo bene natus ex supplicio fit seruus. ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad. §. si vero. ¶ Nota hic ꝙ hodie nemo bene natus ex supplicio fit seruus. Item nota ꝙ ex hoc. §. sumitur autˀ. sed hodie que est posita. C. de dona. inter vi. ⁊ vxo. super. l. res. ¶ Opponitur primo ꝙ ex supplicio quis efficiatur seruus. vt. C. de his que ꝑ non scrip. ha. l. si in metallum. ⁊ de iure fisci. l. in metallum. Solutio. hec corrigit. ¶ Opponitur secundo ꝙ ex supplicio etiam hodie quis efficiatur seruus. vt. ff. de penis. l. quod ad statum. ⁊. l. qui vltimo. Solutio. ibi ex damnatione amittit vitam. hic post damnationem retinet vitam. Et dic vt ibi notatur. ¶ Opponitur tertio vt. j. proximo. §. Solutio. hic loquitur in bene nato: ⁊ ingenuo. ibi in non bene nato. vel dic hic ex supplicio nō fit seruus. sed propter ingratitudinem sic vt ibi.

Si vero decretum. ¶ Continua. superius dictū est de causis quibusdam matrimonij dissolutionem inducentibus. sed quia inter alias causas ē seruitus. ideo sequitur iste. §. ¶ Diuide hunc. §. vsqꝫ ad. §. deportatio in partes quinqꝫ. primo de nuptijs contractis cum liberto vł liberis eius. Secundo de contractis cum seruo vel ancilla domino ignorante. Tertio de contractis domino consentiente expresse. Quarto de contractis domino consentiente tacite. Quinto de cōtractis a seruo vel ancilla languente. ⁊ domino derelicto. Secunda pars incipit in. §. si vero ab initio. Tertia in. §. hoc autē. Quarta in. §. si vero ipse. Quinta in. §. ⁊ multo. ¶ Casus breuis. coniuge alicuius in seruitutem redacto nuptie dissoluuntur. nuptie autē cum seruo domino ignorante contracte nulle sunt ab ipso initio. ⁊ ideo dissolui possunt nuptie vero cum seruo vel ancilla contracte domino expresse consentiente vel tacite cuz seruo a domino eo languente derelicto valent: nec dissoluuntur. Et hoc dicit vsqꝫ ad §. deportatio. ¶ Nota primo ꝙ ex isto. §. si vero cum sequenti sumitur autˀ. ad hec posita. C. de lati. lib. tollen ¶ Nota secundo ꝙ inter seruum ⁊ liberum non est matrimonium. ¶ Nota tertio ꝙ seruus morti comparatur. ¶ Nota quarto qui tacet consentit.
¶ Nota quinto ꝙ si dominus seruum languentem derelinquit seu contemnit dominium amittit. ¶ Opponitur primo ꝙ filij liberti qui sunt ingenui in seruitutez redigi non possunt vt. ꝟ. proximo. §. Solue duobus modis vt in glo. ⁊. C. de lib. ⁊ eoruz lib. l. fi. ¶ Opponitˀ scđo ꝙ hodie ad seruitutē liberti redigi nō debeātˀ vt. j. vt liberi. de cetero. §. illud. Solo fm Jo. illa corrigit alij dicūt ꝙ quo ad dignitates ⁊ mřimonia ꝓ igenuis habeatˀ. sed nō quo ad ꝓronū. vnde ēt hodie remanet reuerentia. ⁊ ius reuocādi in seruitutē fm azo. vt ibi pꝫ in lřa. hec plꝫ: ⁊ dic vt ibi notatˀ. ¶ Opponitˀ tertio ꝙ. §. iste bellū inducat itestinū ⁊ ad inuicē ꝯdictorium videatˀ. sꝫ dic ꝙ i pri. loquitur i liberto nuptias ꝯhēte vel filijs ei⁹. i. §. si vo loqˀtˀ i seruo vel ancilla

cilla nuptias contrahente domino ignorante.in.§.hoc autem loquitur quando contraxit dño consentiente expresse.in.§.si vero loquitur quando contraxit domino tacente.in.§.⁊ multo loquitur quando dominus derelinquit languentē. ¶ Opponitur quarto de.§.ascripticiis solutio vt in glo. ¶ Opponitur quinto vt.ff.pro derelicto.l.fi.in fi.vbi dicitur ꝙ occupanti conceditur seruus pro derelicto a domino habitus.Solutio triplex est opinio.Prima est aldrici q̄ distinguit inter languentes ⁊ non languentes vt primo casu liberi efficiatur vt hic.⁊.C.de lati.lib.tolen.§.sed scimus.in secundo casu occupanti conceduntur.vt dicta.l.fi.in fine.Secunda est opinio ꝙ indistincte seruetur hec lex. Tertia est opinio ꝙ aut gerit se pro libero.⁊ tunc obtinet quod hic dicitur.⁊.C.de infan.expo.l.ij. aut se non gerit pro libero.⁊ tunc obtinet dicta.l.fi.in fi.⁊ hanc approbat glo.sed tu teneas primam.quia vt hic littera dicit ⁊.d.§.sed scimus. dominus statim amittit dominium ⁊ illi statim constituuntur in libertate.Et hec opinio approbatur.lxxxvij.di.c.fi.⁊ dic planē vt ibi notatur.Et extra de infan.expo.c.vno. ¶ Opponitur sexto ꝙ cum ancilla vel serui possint contrahi nuptie.etiam domino contradicente inter scientes.vt extra de coniugio seruo.c.i.⁊.c.fi.per totum. Solutio quod hic dicitur ibi corrigitur. ¶ Opponitur septimo ad.§.⁊ multo in eo quod dicitur ibi ꝙ serui pro derelicto titulo sui ⁊ non aliorum existunt.immo videtur ꝙ cum sint liberi effecti non sint sui quia dominus membrorum suorum nemo videtur.vt.ff.ad.l.aquil.l.liber homo.in prin.Solutio abnegatiue accipe.i.non est alicuius.sic.ff.de dolo.l.non debet in fine.vel dic ꝙ loquitur hic secundum illum titulum qui dicitur pro suo.qui est generalis.vt.ff.pro suo.l.i.⁊.ij.

Deportatio. ¶ Continua.quia de causis dissoluendi matrimonium dictum est sequitur de deportatione videre. ¶ Casus breuis.deportatio non dissoluit matrimonium.⁊ hoc dicit.

Nouimus autem. ¶ Continua.superius dictum est de morte incerta propter captiuitatem.sequitur videre de morte incerta propter militiam. ¶ Casus breuis.milite ad militiam accedente.vxor si litteras sospitatis eius non acceperit.⁊ eum pro veritate a duce belli mortuum esse audiuerit:⁊ per decem annos expectauerit.⁊ a principe gratiam impetrauerit.licite cum alio nuptias contrahere poterit. Et hoc dicit vsque ad.§.mitiores. ¶ Opponitur ꝙ mulier teneatur virum expectare quantocumque tempore steterit.vt.i.vt liceat matri ⁊ auie.§.quod autem.⁊ extra de spō.c.in presentia.Solutio.quod hic dicitur ibi corrigitur.

Mitiores. ¶ Itaque.Continua.superius dictum est ꝙ matrimonia distrahuntur quattuor modis ⁊ de causis quibusdam dictum est.§.sequitur videre de aliis causis. ¶ Diuide.§.in partes duas.Primo causarum enumeratio ex quibus mulier potest diuortium celebrare.Secundo de causis ex quibus vir potest diuortium facere.Secunda pars incipit in.§.⁊ rursus. ¶ Casus breuis.viro atque vxori ex causis hic enumeratis matrimonium dissoluere permittitur ⁊ tantummodo pena imminente qui dissolutioni causam prebuit.Et hoc dicit vsque ad.§.si vero altera. Expone litteram.mitiores solutiones.s.supradicte a.§.sed occasionem huiusque antiquiores sapientes deinde ab antiquis sue cabuerit vt amittat dotem vel donationem propter nuptias.aut ꝙ hec causa hodie remanet imperium ⁊ hec effodientem.⁊ hec rapuisse.⁊ hec sapientē:⁊ hec alibi:⁊ hec plagiarium esse.⁊ hec castas ⁊ hec aut si ⁊ hec si adulteratā.⁊ hec remanet vel viro vel etiā.⁊ hec aut contra ⁊ hec aut insidias.⁊ hec. ¶ Nota causas ex quibus potest diuortium celebrari secundum leges. ¶ Nota secundo ꝙ multe hominibus ad malitiam vie sunt. ¶ Opponitur primo ꝙ hodie non liceat ex his causis omnibus diuortium celebrare.i.vt liceat matri ⁊ auie.§.quia vero plurimas.Solutio dic ꝙ ex his causis plurime hodie corriguntur. ¶ Opponitur secundo ꝙ diuortium hodie celebrari non possit.quia quos deus coniunxit homo non separet: nisi proximi ratis causa.⁊ tunc non fit diuortium.sed declaratur nullum. vt extra de coniugio lepro.c.i.⁊ de diuor.c.i.⁊.c.plerumque.Solutio illa iura hec corrigunt.⁊ distingue.v.tempora.vt notatur.C.de repu.l.consensu.§.virum.in glo.⁊ fine. ¶ Opponitur tertio de.§.si quis autem.i.vt liceat matri ⁊ auie.vbi viro permittitur vxorem suam liberare.Solutio illa hanc corrigit.

Si vero altera. ¶ Continua superius dictum est quid iuris seruetur quando diuortium cum causa celebratur.sequitur videre quando sine causa. ¶ Diuide.§.in partes tres.Primo de muliere. Secundo de viro.⁊ tertio reditur ad primam.Secunda pars incipit in versi.quod non.Tertia in versi.ꝙ in mulieribus. ¶ Casus breuis.vxor si sine causa diuortium fecerit.vel diuortii causas prebuerit penas legitimas patiatur: ⁊ ante quinquennium nuptias contrahere non poterit.alias ante annum tantum nubere non licet.propter sobolis confusionem. viro autem in omni casu quandocumque nuptias contrahere permittitur.⁊ hoc dicit vsque ad.§.has itaque. ¶ Expone litteram si vero irrationabiliter.i.sine causa rationabili ⁊ iusta.⁊ hoc ipsum.s.ex causa finali vel consecutiua sine reatu.i.sine pena ⁊ reatus.venire.s.mulier.ꝙ nō.i.que expectatio.ꝙ in mulieribus.i.que ratio confusionis. ¶ Nota primo de pena diuortii. ¶ Nota secundo rationem quare ante annum nubere non licet.s.propter sobolis confusionem.vt infra.e.§.si quis enim in fi.§.⁊.ff.de his qui no.infa.l.liberorum.§.i. ¶ Nota tertio ꝙ cessante ratione debet cessare ⁊ lex.vt.ff.de iure patro.l.adigere.§.quis.⁊ de pactis.l.quod dictum. ¶ Opponitur ꝙ hodie pena expectationis quinquennii sit mutata.vt.i.vt liceat ma.⁊ auie.§.quia vero quedam mulieres.Solutio hec per illam corrigitur. ¶ Queritur quare aliud in viro ꝙ quandocumque nuptias contrahere potest.respondeo secundum glo.ꝙ in viro cessat ratio confusionis sobolis ⁊ cessante ratione ⁊c.vt hic ⁊ dicto.§.quis. ¶ Queritur quid si mulier edidit partum ante annum forte elapsis duobus mensibus vel septem.vel octo vel vndecim.quando certum est primo anno eam filium non habituram.respondeo secundum marti.nubere potest.quia cessante ratione ⁊c.vt dictum est. Ioannes econtra dicit. quia superest alia ratio.Et dic vt in glo.At.est contra Io.ff.de diuor.l.fi.§.sit lex vbi dicitur ꝙ vno remoto tollitur impedimentum.⁊ accedit.ff.de vsucap.l.vbi.§.interdum.Solutio hic duorum exigitur concursus ⁊ vtrumque est causa finalis.ibi secus.vel dic hic vxor causam diuortii prebuit ibi maritus cuius occasione ⁊ fauore nuptie prohibentur.

Has itaque causas. ¶ Cōtinua.superius dictum est de causis ex quibus permittitur diuortium celebrare.sed quia addite sunt ⁊ alie cause. sequitur de eis videre. ¶ Casus breuis.viro licentia datur in tribus casibus ⁊ iustiniano additis diuortium celebrare.⁊ dotem lucrari. Et hoc dicit vsque ad.§.ascripticio.

Ascripticio. ¶ Continua.quia inter causas distrahendi matrimonium.est causa ascripticie conditiōis ideo sequitur iste.§. ¶ Casus breuis.ascripticio nuptias contrahere cum muliere libera domino etiam consentiente non permittitur pena contrafacientibus imminente.Et hoc dicit vsque ad §.sic itaque. ¶ Opponitur ꝙ domino consentiente liceat nuptias contrahere.vt.§.e.§.si vero ab initio. Solutio ibi in seruo hic in ascripticio.Et est ratio.vt hic ⁊ ibi notatur.s.ne terra deseratur.vt §.de manda.princi.§.sed etiam suscipientes.⁊.C.de agri.⁊ censi.l.quisquis.Et nota ꝙ glosa sumit hic argumentum ꝙ ascripticius sit liber. Sed certe non est hic bonum argumentum ꝙ ascripticius est hic deterioris conditionis ꝙ sit seruus. Sed argumentum assumi potest ex eo quod habetur.i.de sanctis.episco.§.si seruus.⁊ §.ascripticios.⁊.C.de epi.⁊ cle.l.iubemus. ¶ Sed nunquid econtra est idem vt ascripticia iungi non possit libero.respondeo non.quia in ea cessat ratio.⁊ timor.cum partus sequatur ventrem:⁊ matris status desideretur vt.C.de agri.⁊ censi.l.fi.cum similibus.

Sic itaque. ¶ Continua.superius dictum est de matrimoniis dissolutis cum dote ⁊ donatiōe cōstitutis Sequitur videre de idotatis matrimoniis irrōnabiliter dissolutis. ¶ Diuide.primo continuatio ad precedentia. Secundo iuris antiqui recitatio. Tertio temporis ad nuptias in muliere limitatio. Secunda pars incipit in.§.si quis. Tertia i.§.⁊ si mulier.⁊ durat vsque ad §.est quoque. ¶ Casus breuis matrimonio sine dote ⁊ donatiōe cōstituto alterutro ex eis culpam ad diuortium cōmittente ille vsque ad quadringentas libras auri substantiā habens vel maiorē centum librarum auri quātitate damnificabitur.alias quarta parte sue substantie ⁊ mulieri ad diuortium culpam prebenti ante quinquennium nubere nō licet. alias ante annum tantūmodo non licet propter seminis confusionē. Et hoc dicit vsque ad.§.est quoque. ¶ Expone litterā. sic itaque.i.sicut superius dictum est a.§.distrahuntur vsque huc dissoluuntur matrimonia dotata si quis enim duxerit vxorē sine dote veniat siue ante nuptias donatiōe.atque sententia.i.consensu cōtingebat.i.presumptio ē ꝙ frequenter fiebat ex causa leui vel nulla.vt mulier separetur.i.vxor diuortium faciat ⁊ rō quoque.i.cōputatio ⁊ detractio eris alieni. ¶ Nota primo ꝙ nō debet quis vxorē accipere sine dote vt.xxx.q.v.c.nullum. ¶ Nota secundo de pena diuortii quando matrimonium est sine dote ⁊ donatiōe. ¶ Nota tertio ꝙ maritus ⁊ vxor nō debent ad imparia iudicari.vt.C.de repudi.l.fi.⁊.xxxij.q.i.c.si quis.sed hodie hanc quartā non habet si vltra tres liberos habeat sed pro numero liberorum.vt.i.vt lice.ma.⁊ aui.§.quero que hāc corrigit.sed ⁊ illa corrigitur per aliā.i.vt fra.fi.§.fi.⁊ sic reditur ad hanc.⁊ dic plene vt notatur dicto.§.quia vero. ¶ Queritur quid erit de hoc lucro respondeo liberis nō extātibus propriū est eius.sed extātibus liberis eis seruari debet.vt.C.de repu.l.fi.§.hoc lucro.

Est quoque. ¶ Continua.superius dictum ē de diuortio eorum q̄ sunt sui iuris Sequitur de diuortio eorum q̄ sunt in alterius potestate. ¶ Diuide in partes tres. Primo facti narratio.Secundo iuris antiq recitatio. Tertio ipsius declaratio.Secunda pars incipit in ver.ideoque. Tertia in ver.sed ⁊ si. ¶ Casus breuis liberis in potestate constitutis vel emancipatis diuortium cum vxoribus suis in parentum suorum lesionem facere non permittitur Et hoc dicit vsque ad.§.deinceps.Expone litterā.est quoque.ex hoc

§. sumitur auth. contra si filij posita super. l. dissentientis. C. de repu. Et studio. i. dolo exactione dotis. i. pene exactionin vt eas amittat soluto matrimonio culpa liberorum. et ipsi filij. ¶ Nota que filius vel filia in lesionem parentum diuortium celebrare non potest. ¶ Item nota que pater cum filio simul dotem recipere possunt. vt. ff. solu. mat. l. si cum dotem. §. nunc transgrediamur. ¶ Opponitur primo que liberi parentibus non possunt preiudicare vllo modo. vt. ff. solu. ma. l. quotiens. et C. de iur. dot. l. auia. Solutio ibi simpliciter fuit stipulatus. hic in casu mortis non diuortij. et diuertunt vt cesset pactum vt. ff. solu. ma. l. filie. et l. si cum dotem in prin. et ff. de diuor. l. si filia. ¶ Opponitur secundo quomodo si susceperunt parentes dotem poterunt damnificari. cum nemo iure communi reddere compellitur Solutio illud locum habet si filius causam diuortij non prestitisset nisi pater dotem reddere cogeretur. ¶ Ar. est hic que pater propter adulterium filie dotem amittere non debeat. de quo dic vt notatur C. de iure doti. l. si dotem. et de repu. l. consensu. §. virum. ¶ Queritur quid innouat hec auth. iure veteri. C. de repu. l. dubium et ff. de diuor. l. si filia. respondeo que olim licebat filijs diuortium celebrare sed non in lesionem parentum. hodie vero non licet diuortium facere vt hic.

Deinceps autem. ¶ Continua. superius dictum est quid iuris seruetur in matrimonio diuortio soluto. sequitur videre quid iuris seruetur eo soluto morte. ¶ Diuide. §. in partes tres. Primo continuatio. Secundo iuris antiqui recitatio. Tertio ipsius declaratio. Secunda pars incipit ibi in versi. non prohibendis. Tertia in ver. si enim. ¶ Casus breuis. inequalitas in quantitate dotis et donationis permittitur in quotitate: et qualitate prohibetur. in equalibus autem pactis in quantitate appositis maius et minus trahitur. Et hoc dicit vsque ad §. soluto. ¶ Expone litteram. deinceps soluit. facit. s. de here. et falci. §. nullus. sicut et ibi. i. super donatione ante nuptias secundum quantitatem in oblationibus. i. in oblatione dotis et donationis. potest esse inequalitas in quantitate pactis de lucrando ordinauimus. vt statim sequitur alter vero minus circa quotitatem pactorum quod pactum teneat. i. teneri debeat: ex vtroque pacto. i. viri et vxoris contrahere. i. attrahere ex vtraque quantitate. quia in quantitate potest esse inequalitas. ¶ Nota hic que mors omnia moderat. ¶ Nota secundo aduersandum esse moderationi. ¶ Opponitur que equalitas debeat in omnibus obseruari. vt. j. de equali. do. §. j. Solutio illa hanc corrigit. et etiam legem ex morte. C. de pac. conuen.

Soluto igitur. ¶ Continua. superius dictum est de distractione matrimonij et pena diuortij. sequitur videre de lucris prouenientibus ad eum qui culpam diuortij non prestitit. matrimonio soluto quocunque modo. ¶ Diuide §. in partes tres. Primo de liberis gratis. Secundo de ingratis. superstitibus. Tertio de liberis mortuis. Secunda pars incipit in versi. nisi forte. Tertia in versi. si vero. ¶ Casus breuis. parens soluto matrimonio morte vel bona gratia si ad secundas non peruenerit nuptias licentiam habet lucrum omne ex primo proueniens matrimonio alienandi. sed si expresse non alienauerit filijs seruare presumitur eis institutis solis: vel cum extraneis. vel preteritis exheredatis quidem exclusis mortuorum portionibus ad eorum filios transmissis. Et hoc dicit vsque ad. §. prime siquidem. ¶ Expone litteram. Soluto steterint nuptijs. i. ad secundas nuptias non venerint. possessione. et nihil fere differt ab alia possessione. i. ab alijs bonis a se possessis ex alia et specialiter de rebus lucratis non disposuerint maneant in bonis. quia eas non alienauit: nec specialiter de eis disposuit res lucrate. s. omnes alter extraneus. hec lucra filijs precipua. heredes cum extraneis vel non percipiens equaliter per presumptionem que presumptio sumitur ex eo que de eo lucro nihil disposuit repudians nihilominus etiam repudiantes debent hoc lucrum percipere. minuantur filij. et ideo siue adeant sine repudient debent hoc lucrum habere. ¶ Nota hoc. §. que parens presumitur. omnia lucra seruare nisi specialiter transponantur in alios. ¶ Nota secundo que beneficium legis nulla vi est auferendum. ¶ Nota tertio que iuste exheredatus in totum excluditur. ¶ Ar. est iste. §. in versi. primo que vxor sit domina rei dotalis. de quo dic vt in gl. notatur. C. de iure dot. l. in rebus. et insti. quibus alienare licet. in prin. ¶ Opponitur primo que hec lucra filijs prioris matrimonij a quo peruenerunt: parentes debeant seruare iure veteri et nouo. vt. C. de secun. nup. l. cum alijs. et j. neque virum que ex dote. Solutio quod hic dicitur debet intelligi in legatis et fideicom. ex donationibus simplicibus. sed aliud erit in dote et donatione propter nuptias vt ibi. hoc non placet quia littera hec apte loquitur in dote et donatione propter nuptias. vt patet hoc. §. in versi. et si hoc. et in versi. percipient. Et ideo solue et melius vt notatur in. d. §. nec illud. j. c. ¶ Opponitur secundo de auth. fratrum. j. vt filij. §. si. Solue et dic plene vt notatur. s. de non eligen. §. prosperimus. ¶ Opponitur tertio de. l. si quis prioris. §. certum vbi dicitur que heredem instituendo alienare videtur. Solutio hec corrigit. Et dic plene vt ibi notaui. Et nota que hinc sumitur auth. nunc autem. que est ibi posita. ¶ Opponitur quarto que obligando non videatur alienare. vt insti. de leg. §. idem rescripserunt. Solutio. ibi ab homine erat relictum. hic non sed a lege erat datum conditionaliter. Preterea facilius impeditur faciendum quam tollatur iam factum. vt. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. si conditioni.

Prime siquidem. ¶ Continua. superius dictum est de primis nuptijs. sequitur de secundis videre. ¶ Diuide. §. in partes quattuor. Primo continuatio ad precedentia. Secundo quadrimembris diuisio. Tertio primi membri exemplificatio. et penarum recitatio. Quarto infamie abolitio et declaratio qualiter impetrari debeat. Secunda pars incipit in ver. si vero. Tertia in versi. si igitur. Quarta in ver. Et que pre alijs. ¶ Casus breuis. soluto matrimonio liberis non extantibus vxor ante annale tempus ad secundas veniens nuptias penas patitur legitimas. infamie abolitione de facili obtenta liberis autem existentibus impetrari potest abolitio iuris solemnitate seruata. et hoc dicit vsque ad. §. si vero expectet. ¶ Expone litteram. prime siquidem et obseruationis. i. obseruantes primas nuptias non veniendo ad secundas manserint parentes secundo nubentes nuptijs fiunt sine filijs secundas. i. circa penas secundarum nuptiarum. ibunt ad secundas nuptias solummodo. i. eis: et non masculis. gesserint. i. offenderint. et alias nunc. s. penas subibunt. soboles ex primis nuptijs: et ante annale tempus nupserint percipiat mulier festinans neque fruetur. quia vsumfructum et proprietatem amittit: vt et. j. de restitui. et ea que parit. § si. et alij. s. cum ista muliere. extrinsecus. i. aliunde quam a viro: et ad alios quam ad fiscum. marito sunt relicta vxori secundo nubenti. j. tempus luctus. longius quam j. sequitur veniet. i. non admittetur ad successionem cognatorum. solui. i. dissolui. ab infamia. ¶ Nota hic de pena mulieris secundo nubentis infra tempus luctus. ¶ Item nota que infamie abolitio a principe impetratur. ¶ Queritur primo que pena sit mulieris si secundo marito non dabit vltra tertiam sue substantie. respondeo magna quia per hoc viliorem inueniet maritum nec eam sic diliget. vt. s. e. §. si quis enim duxerit. ¶ Queritur secundo nunquid alij de bonis suis dare possit. respondeo sic secundum glo. quia non inuenitur prohibitum. vt. ff. quibus ex cau. maio. l. nec non. §. que eis. ¶ Queritur tertio an mulier que nupserit. infra tempus luctus ad successionem filiorum admittatur. et videtur que sic. vt hoc. §. et C. ad tertul. l. si qua mulier. E contra videtur que non. vt. s. de non eligen. secundo nuben. §. cum igitur. versi. optimum. et. j. e. §. finaliter tutelam. sed dic que si abolitionem impetrauerit succedere potest. vt hic et dicta. l. si qua mulier. alias non vt in legibus contrarijs. ¶ Queritur quarto nunquid hodie patiatur istas penas ante tempus luctus nubens. Et videtur que non. quia viro mortuo secundum apostolum soluta est a lege viri: et in domino nubere potest cui voluerit. vt extra. de secundis nuptijs cap. penul. et fi. et. ij. q. iij. engeltrudam. vbi de hoc. Ergo videtur que penam non mereatur. quia omne beneficium debet esse mansurum vt. j. constitutio. que de dig. §. illud. et hoc approbat glo. C. de secun. nup. l. j. in fi. et. ff. de his qui no. infa. l. liberorum. §. j. contrarium tenet glosa. C. ex quibus causis infa. irro. l. decreto. et idem tenet odofre. C. de secun. nup. l. j. Tu dic secundum inn. que penas illas quas patiebatur nubens ante tempus luctus hodie non patietur. et per canones erit correctum sed penas secundarum nuptiarum etiam hodie patitur extantibus liberis. Et est ratio secundum inno. quia prime sunt mere pene. Sed secunde non sunt mere pene. sed ad liberorum prouisionem fuit introductum. vt notatur per eum extra. de secun. nup. c. fi.

Si uero expectet. ¶ Continua. superius dictum de pena secundarum nuptiarum muliere nubente ante tempus luctus. sequitur videre de pena secundarum nuptiarum quando nubit post tempus luctus. ¶ Diuide. §. in partes quattuor vsque ad. §. quoniam infirmas. Primo de pena mulieris. Secundo viri. Tertio de administratione lucrorum. Quarto qualiter perueniant ad filios. Secunda pars incipit in. §. et hoc communis. Tertia in. §. sed quod sancitum est. Quarta in. §. venient autem. ¶ Casus parente ad secundas nuptias conuolante liberis non extantibus lucra sunt parentum pleno iure liberis autem extantibus proprietas est liberorum et vsufructus parentum administratione parenti competente. extra castigationem filiorum alienatione penitus interdicta. aliis vendicatio filijs est permissa nulla prescriptione currente nisi triginta annorum incipiente currere cum sui iuris effecti fuerint. et puberes electione liberorum parentibus penitus interdicta Et hoc dicit vsque ad. §. quoniam. ¶ Expone litteram. si vero expectet tempus. s. anni. et ex hoc. c. sumitur auth. in donatione posita super. l. femine. C. de secun. nup. sine periculo. i. sine pena periculi. totum suum. i. lucrum omne. ex hoc matrimonio. primo proueniens. vt dic. et propter hoc quia liberi non extant soboles ex primo matrimonio hinc. i. ex secundis nuptijs exhonoratos. i. extra honorem. priuetur. s. in totum proprietate donationis. mox. i. statim cum alij nupserit ergo patet que ipsa non remanet domina. quia domino et c. vt. ff. commoda. l. si vt certo. §. si duobus genitoribus carnalibus idem in spiritualibus vt. ij. q. vij. c. oues et c. plerumque. et c. queritur pater. et. xxij. di. c. inferior. interminatur autem hinc sumitur auth. nisi triennale posita. C. de rebus ma. l. j.

venient.

venient ex hoc.§.sumitur auꝫ.lucrum posita super.l.femine.C.de secundis nup.ostensos aliis offensos.⁊ dic per secūdas nuptias: sed que interrogarime lege similiter.i.simili modo:⁊ non alij.s.filiorum succedunt parentes ad hoc lucrum despiciant.q.d.non est ratio diuersitatis.sm portionem equalem.¶ Nota ꝙ parēs ꝑ secūdas nuptias amittit ꝓprietatem lucrorum. Item nota ꝙ hec pena est communis in omnibus parentibus.¶ Itē nota ꝙ erubescit lex filios fieri castigatores parentum.¶ Item nota ꝙ parentes dicta lucra alienare non possunt ⁊ ipso iure nō valet.⁊ filiis cōpetit vendicatio.nec currit prescriptio donec sunt in potestate.¶ Item nota ꝙ prescriptio triginta annorum non currit impuberibus.¶ Itē no. ꝙ lucrum debet equaliter ad omnes filios peruenire parentibꝰ electione sublata.¶ Opponitur primo ꝙ in dote ⁊ donatione tantū modo hec pena locum habeat.vt.ī.de non eligen.§.prosperimus: ⁊.§.hoc aūt.Solutio sm gl.hec supplet illam. Tu dic ꝙ exempli gratia ibi loquitur de dote ⁊ donatione vel denotat hic accidentiā facti.⁊ non ministerium iuris.vt.C.de secun.nup.l.femine.in prin. ¶ Opponitur secundo ꝙ non amittat mox ꝓprietatem cum de ea possit testari.vt.C.de secun.nup.l.femine.§.j.Solutio sm placen. ꝓprietatem retinet sed seruare tenetur filiis.cum de eis testari possit.Sed sm bulga.ꝓprietatē statim amittit nec obstat ꝙ testari potest in filios.quia etiam alias de alienis rebus quis testatur. Et dic vt in gl.⁊ hec opinio hic approbatur.Alij dicunt ꝙ hodie corrigitur vt hic.⁊.ī.de non eligen.§.hec aūt. Tu dic ꝙ olim ⁊ hodie statim amittebat ꝓprietatem ⁊ habebat solum vsumfructum.vt hic ⁊ ibi patet in littera.sed olim habebat electionē vt.d.l.femine.⁊ hoc hodie corrigitur.vt.j.e.§.venient.Et dic ꝙ per.l.codicis permittebatur ei testari eligendo:⁊ non aliter disponendo.¶ Opponitur tertio ꝙ filij possunt castigare parentes.vt.C.de bonis que libe.l. fi.§.vbi autem ⁊.§.non autem.Solutio quo ad administrationem vsufructus castigare non debent.vt hic sed proprietatis sic vt ibi. vel dic sm glosā.ꝙ nec quo ad ꝓprietatem. Tu dic ꝙ possunt quo ad ꝓprietatem.vt in contrario.vt.ff.ad trebel.l.imperator.¶ Opponitur quarto ꝙ filius patrem castigare possit.vt.ff.de condi.cā da.l.iij.§.si quis q̄si. Solutio in scientia potest.vt ibi ar.C.de off. rec.ꝓuin.l.potioris.¶ Opponitur quinto ad idem.ff.de tu.⁊ cu. da.ab his.l.is qui.⁊ de cura.furio.l.j.in fi.Solutio hic est sane mētis.ibi non ⁊ dic vt hic notaui in solutione contrariorum.¶ Opponitur sexto ꝙ prescriptione dominium non acquiratur sed exceptio.Solue vt notatur in auꝫ.nisi tricennale.¶ Opponitur septimo ꝙ prescriptione vtile dominium acquiratur. quia prescribenti datur vtilis in rem.vt.ff.de iur.iuran.l.si duo.§.iulianus.sed causa vtilis actionis in rem est vtile dominiū.vt insti.de actio.§.alie; vbi de hoc ergo concluditur ꝙ vtile acquiritur dominium.⁊ dic vt notatur in dicta auꝫ.nisi tricennale.¶ Opponitur octauo ꝙ contra impuberem currat prescriptio sicut ⁊ contra adultū.vt.ī.de hered.⁊ fal.§.pupillis ⁊.C.de iudi.l.properandū in fi.Solutio hic est speciale in prescriptione trigiata annorum.l.sicut.⁊ in qbꝰ cau. in integr.resti.non est ne.l.fi.in fi.⁊ dic vt ibi notaui.⁊ dicto.§.pupillis.¶ Opponitur nono ꝙ electio liberorum parentibus sit ꝑmissa vt.C.de secun.nup.l.femine.⁊.l.generaliter.§.diuidendi.⁊.l. in quibus in fi.Solutio hec corrigit.¶ Opponitur decimo ꝙ lucrans possit eligere licet perdens non possit cum non inueniatur ꝓhibitum.Solutio parens perdēs per sm matrimonium eligere nō potest sed filij perdentis qui filij lucrari sunt propter secundum matrimonium.isti possunt bene eligere vnum de suis filijs cum non sit correctum.¶ Queritur an pater ⁊ mater cauere cogantur.Et dic vt in glosa.⁊ de hoc notatur.C.de secun.nup.l.hac edictali.§.illud ⁊.C.de bo.que lib.l.fi.§.hoc procul dubio.

Quoniam infirmas. ¶ Continua ad ꝓcedētia.superius l.§.sed q̄ð sancitum est.ꝓhibita fuit alienatio lucroꝝ ⁊ infirma declarata.sequitur videre adhuc de ipsis lucris ad declarationē ꝓcedentiū.¶ Diuide in partes quinqꝫ vsqꝫ ad.§.optime.Primo continuatio.⁊ iuris ꝓcedētis recitatio scd̄o ipsius iuris suppletio.⁊ correctio rebus lucratis non alienatis. Tertio de rebus alienatis lucratis.Quarto liberorū punitio.Quinto punitio parentū.Secunda pars incipit in versi.sed hic. Tertia in ver.quapropter.Quarta in versi.⁊ super. Quinta in vꝰsi.sicut enim.¶ Casus breuis.parente ad secūdas nuptias cōuolāte liberis supstitibus filioꝝ vno postea absqꝫ filijs defuncto lucrū redit ad parentes ꝓ rata portiōe ex pacto non existentium liberoꝝ reliquū vero ad filij heredes dꝫ ꝑuenire.⁊ ꝑ eadē portione alienatio cōfirmatꝰ que alienatio ꝑfecte in totū valet.si mater postea oibus liberis successerit.his obtinentibus etiā si filij parentum spreuerint hereditates.⁊ nullius heredes existant ingratitudine vbiqꝫ ipedimentū ad tale lucrū afferēte ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad.§.optime.¶ Expone litterā qm̄ infirmas.alienatio facta a parente lucrante qui cōuolauit ad scd̄a vota.⁊ ꝓdecessit postea filijs superstitibus.oēs filij ad orbitatē.qꝛ pater supest orbatus filijs ex affectu idest si mater oibus successerit tunc in totum.Sed si filij filiorū eis successerint tūc ꝓ pte.Sꝫ hic repilogat ꝓcedentia vt addat:⁊ declaret casuum.s.supradictorū duorū genitore lucrante qui lucruꝫ alienauit:⁊ conuolauit ad secunda vota.eis ꝓhentibus.cum patre morientibus patre superstite reuertebatꝰ.i.manebat cū effectu.vnde si pluribus hinc sumitur auꝫ.Sed ⁊ si quis posita.C.de secun.nupt. super.l.femine.filios iste filius moriens quꝰ propter.i.qꝛ mortuo vno filiorū locum habet pactum de lucrando in casu non extantiuꝫ filiorū in suspenso.i.in pendenti.interim anteq̄ mater vel aliq̄s de liberis decesserit.Et super his.ex hoc.§.sumitur auꝫ.hec res posita super.l.generaliter.C.de secū.nup.¶ Nota hic quid addit hec auꝫ.iuri veteri ⁊ nouo.Item nota ꝙ pactū cuius cōditio primo defecit reuiuiscitur postea.Item nota ꝙ pactū de lucrādo in casu nō extantium liberoꝝ locum hꝫ vno mortuo pluribus extātibus.Itē nota ꝙ alienatio est in suspenso.Item nota ꝙ liberi ad lucrū perueniunt etiā si nullius parentis adeat hereditatē.Itē nota de ingratitudine ⁊ hic casum pone ꝙ duo fuerunt pacta de lucrando videlicet in casum liberorū existentium ⁊ in casum liberorū non existētiū. ⁊ prosequere vt in glosa habetur.Alij ponunt casum ꝙ vnicum fuerit pactum factum.⁊ alij ponunt casum ꝙ pactum fuerit factū de lucrando totum in casum liberorum existentium.⁊ parteꝫ in casuꝫ nō existentium.⁊ alij ponunt econtra.Et dic vt notatur in auꝫ.sed ⁊ si quis.¶ Opponitur primo ꝙ pactum secunduꝫ de lucrando in casu non existentiū liberoꝝ non possit postea reuiuisci nec vires assumere.etiam si omnes moriantꝰ.⁊ multo minus si nō oēs.quia pacta sunt diuersa ⁊ contraria ⁊ se ad inuicē non cōpatiuntꝰ ergo vno effectum sortiente alterum non pōt vigorem habere.vt.ff.de verb.obl. l.si ita quis ⁊ de condi.insti.l.si ita plures ⁊ de manu.testa.l.si ita fuerit.Et ad positionem vnius sequitur destructio alterius.⁊ ecōtra vt.ff de verb.signi.l.hec verba.⁊ de insti.l.sed ⁊ si pupillus.§.si institoria.¶ Item opponitur ꝙ vno liberorum de pluribus superstitibus defuncto locum habere non possit pactum de lucrando in casum non existentium liberorum.quia non est sine liberis ⁊c.vt.ff.de verb.sig.l.non est sine liberis.⁊ si aliquid est in pluribus faciendū non sufficit fieri in vno.vt.ff.de condi.⁊ demon.l.pater seueriniā.§. j.⁊.C.de condi.inser.l.j.⁊ ad trebell.l.iubemus.§.sin autem.ergo non debet hic sufficere vnum mori.respondeo sm glo.hec iura sunt voluntaria magis q̄ rationabilia.iuxta istud.sic volo.sic iubeo sit ꝓ rōne voluntas.vt dixit do.petrus de vineis imperatori frederico.⁊ adde quod notatur.ī.de non eligen.§.ꝓsperimus.⁊.§.hoc aūt.

Optime vero. ¶ Continua.superiꝰ dictum est de pena secundarum nuptiaruꝫ in lucris asse in suis bōis.¶ Et diuide vsqꝫ ad.§.quia vero in partes quattuor. Et primo dictum.Secundo extensio.Tertio machinationis ꝓhibitio.Quarto exceptio.Secunda pars incipit in versi.hoc ideo. Tertia in versi.⁊ hoc.Quarta in vꝰsi.hoc autem.¶ Casus breuis. parenti ad secundas nuptias conuolanti non licet largiri vel relinquere plus secundo viro vł vxori q̄ vni liberorum prioris matrimonij.vel q̄ ei in quem minus contulit.⁊ quod plus dederit a liberis reuocari poterit.nisi liberi parentibus essent ingrati.⁊ hoc dicitꝰ vsqꝫ ad.§.quia vero.Expone litteram.optime vero sm vite tempus idest conferendam in vita in morte.i.conferendo tempore mortis. relinquere.¶ Nota hic q̄.§.iste locum habet quando parens largitur vel relinquit.secus ergo erit si dederit dotem vel donationeꝫ propter nuptias simpliciter sine pacto de lucrando.⁊ sic intellige.l. hac editali.circa prin.C.de secun.nup.relinquuntur filijs necesse ē licet plus dare velitꝰ ꝑcepit qui saltem legitimam ex necessitate ꝑcipere debet.vt.j.sequitur.omnino.i.preter beneficium huius constitutionis donatum.Nota ꝙ locum habet hec constitutio in relicto:vel donato.ꝑcipare cum liberis natis ex prioribus nuptijs. sed ex priori matrimonio.hinc sumitur auꝫ.ad eos posita super.l. quoniam preterite.C.de secun.nup.¶ Nota primo ꝙ iste.§.est generalis in omnibus parentibus ⁊ liberis ex linea qualibet prouenientibus.¶ Nota secundo ꝙ omnis machinatio remouetur.
¶ Nota tertio de ingratitudine.¶ Opponitur primo.de.l.si liberis.C.de dona.ante nup.vbi dicitur ꝙ secundo viro ⁊ vxori dotem ⁊ donationē potest dare simpliciter.quod hic negari videtur. Solutio sm glosam.non tenetur dotem vel donationem seruare filijs prioris matrimonij.sed tantum dare tenetur quantum dat secundo viro vt hic notatur.Alij dicunt ꝙ aut habet alia bona extra dotem vel donationem propter nuptias ex quibus consulere potest filijs prioris matrimonij.⁊ tunc obtinet quod ibi alias quod hic vt ibi notatur in principio glose.vel dic pactum hic appositum est de lucrando.ibi non.Tu dic clarius aut pater aut mater bona sua omnia dare vult in dotem vel donationem propter nuptias secunde vxori vel viro simpliciter.⁊ sine pacto de lucrando.⁊ tunc potest vt ibi.aut dare vult cum pacto de lucrando.ab initio facto vel ex post facto largiri vel relinquere.⁊ hoc casu non pōt.nisi vt hic dicitur.¶ Opponitur scd̄o ꝙ cuꝫ filius hēat beneficiū huius legis non sit necessarium ꝙ habere debeat debita iure nature.cuꝫ alterutro debeat esse contentus ⁊ sufficiat ei si habeat legitimam.vt.ī.de

trien. ⁊ semis. §. i. Solutio ſm glosam vtrūq; habere debet nec vnū perdit per reliquum. sed vtrunq; perdit per ingratitudinem. ⁊ dic rationem vt hic notatur in glosa. que incipit hic manifeste. ¶ Opponitur tertio de. l. quoniam preterite. C. de secun. nup. vbi dicitur ꝙ filij omnes primi ⁊ secundi matrimonij reuocant quod plus datum est ⁊ ad omnes debet peruenire. Solutio nota tria iura. primo iure antiquo debebat peruenire ad filios solos prioris matrimonij vt. C. de secun. nup. l. hac edictali. vsq; ad. §. his illud. Secundo iure nouo perueniebat ad omnes equaliter. vt dicta. l. quoniam preterite. Tertio iure nouissimo corrigitur lex quoniam preterite. ⁊ reditur ad. l. hac edictali. vt hic. ¶ Queritur primo quid si vxor viro mortuo extantibus liberis nubat secundo. ⁊ ei det omnia sua bona in dotem an potest. respondeo vt dixi. ſ. siquidem dat simpliciter ⁊ sine pacto de lucrando. Tūc potest. si vero pacto apposito de lucrando. tunc nō potest. vt dicta. l. si liberis. vbi de hoc. Et notatur. C. de inofficio. dona. l. vnica. ⁊ dicta. l. hac edictali. §. si vō plus. ¶ Queritur secundo quantū debeant habere ex necessitate filij prioris matrimonij parente ad secunda vota conuolāte. respōdeo si liberi sunt grati: debent habere debitam iure nature. ⁊ beneficium huius legis vt hic notatur. ⁊ supra dixi. ¶ Querit tertio quid si mater omnia sua bona dedit in dotem secundo viro pacto de lucrando totum apposito: nunquid reuocabunt totum filij primi matrimonij. Et videtur ꝙ sic. quia quod plus datū est reuocant ⁊ appellatiōe pluris totum continetur. vt. ff. de verbo. sig. l. ceterorum. Et ar. C. de here. instit. l. ij. sicut ⁊ minus dicitur quando nil datur. vt. ff. de tribu. l. illud §. minus. ⁊ de verb. sig. l. minus. respondeo ꝙ reuocare possunt. vt sint equales cū scdo viro. s. vt quilibet filiorum tantum habere debeat q̄tū secundus videtur. ⁊ sic intellige qd notatur in dicta. l. hac edictali. in glosa que incipit. sed pone. non autem intellige ꝙ vir solus debeat habere vnam dimidiam. ⁊ filij omnes aliam dimidiam. quia esset expresse contra intellectum legis. ¶ Queritur quarto an filij secundi matrimonij debitam iure nature habere debeant. ⁊ glo. innuit ꝙ non. quia filij soli prioris matrimonij reuocant: ⁊ non secundi. si totum datum est secundo viro. vt sint equales cum secundo viro. vt notat in dicta glo. sed pone in dicta. l. hac edictali. Alia glosa dicit ꝙ debita iure nature non debent defraudari. sed non fir mat vt notatur in dicta aut. ad eos. Tu dic audacter ꝙ debita iure nature non debent fraudari. vt. j. e. §. nec illud. ⁊. C. de secun. nup. l. cum alijs. ⁊. ſ. de trien. ⁊ semis. §. j. ⁊ dic ꝙ filij prioris matrimonij reuocabunt per modum supradictum. s. quod amplius datum est. ¶ Queritur quinto qualiter fieri debeat bonorū diuisio si pater vel mater secundo viro vel vxori plus dederit extantib⁹ filijs primi ⁊ secundi matrimonij. respondeo si non extarent filij secundi tunc filij prioris matrimonij debent habere primo debitam iure nature. ⁊ residuum diuidi debet inter maritum secundū. ⁊ filios prioris matrimonij vt hic patet in littera ⁊ supradixi. si vero extant filij primi ⁊ secundi matrimonij eo casu omnes filij tam primi q̄ secundi matrimonij debent habere debitā iure nature. quia ea priuari nō possunt. vt. j. e. §. nec illud. ⁊. §. si. cum concor. reliquum vero diuidi debet inter filios primi matrimonij. ⁊ maritum secundum. qui lucrari debet dotem inter viuos vel vltimam voluntatem. ⁊ fiet diuisio vt superius dictum est. Sed filij secundi matrimonij non admittūtur cum secundo marito: ⁊ filijs prioris matrimonij vltra debitam iure nature. quia eis nō est facta iniuria per tertias nuptias. sed filijs primi matrimonij sic. vt hic notatur in gl. que incipit hic manifeste sed si ad nuptias tertias peruenisset. dic vt. j. e. §. nec illud. ⁊. C. de secun. nup. l. cum alijs. ⁊. l. si quis prioris. §. talem vero. quo casu videtur ꝙ omnes equales esse debeant. tā primi q̄ secundi matrimonij. cum parens omnibus equaliter iniuriam fecerit per tertias nuptias.

Quia vero hactenus. ¶ Continua. supra proximo. §. dictū est ꝙ si plus datum est secundo viro vel vxori reuocari pōt. sequitur videre quādo conueniat quod plus est inspicere. ¶ Casus breuis plus tempore mortis binubi parentis inspiciendū est. Et hoc dicit vsq; ad. §. nec illud. Ex hoc. §. sumit aut. plus aūt posita. C. de secū. nup. sup. l. hac edictali. ¶ Expone litteram. quia vero habeant per eos pri⁹ disposita amplius q̄ prius dispositum fuerit fortune. i. post dispositionem contingentes. euentus. i. reuocationem eorum que prius disposita sunt donationi inter viuos vel causa mortis confirmatione egenti scriptura vltime voluntatis. ¶ Nota hic ꝙ prius inspiciendum est binubi parentis mortis tempore. ¶ Opponitur de. l. si constante. in fi. C. de dona. ante nup. et. j. e. §. de augmētis. vbi dicitur ꝙ tempus donationis sit considerandum ⁊ non tempus mortis. ¶ Solutio ſm quosdam hec corrigit. hoc non placet. Alij dicunt. ꝙ inspiciendum est vtrunq; tempus ſm ꝙ filijs est vtilius. vt notatur in dicta. l. si constante. §. fi. Tu dic ac diminutio dependet ex voluntate propria vt est in legato. ⁊ fideicommisso ⁊ donatione simplici. ⁊ causa mortis. tunc spectatur tempus mortis vt hic. aut dependet ex voluntate duoꝝ. vt est dos: ⁊ donatio ꝑpter nuptias. ⁊ tunc tempus donationis consideratur. vt in legibus contrarijs. ⁊ facit. j. e. §. si vero solum. in pri. ⁊ in fi. ⁊ hec est ipsa veritas. ¶ Opponitur secundo ꝙ euentus non consideretur sed initium. vt. ff. de nego. ge. l. sed an vltro. §. j. ⁊ de orig. iur. l. j. Solue vt hic notaui in solutione contrariorum.

Nec illud quoque. ¶ Continua. superius dictum est de pena secundarum nuptiarum separatim. sequitur videre mixtim liberis primi ⁊ secundi matrimonij extantibus. ⁊ circa omnia lucra. Diuide in ptes quattuor vsq; ad. §. quia vero lucra. Primo de proprijs rebus matris. Secundo de lucris donationum. Tertio extensio ad patrem. Quarto de lucris legatorum ⁊ fideicommissorum. Secunda pars incipit in ver. Antenuptiales. Tertia in versi. ex rerum. Quarta in versicu. reliqua vero. ¶ Casus breuis. parente ab intestato decedente post secundas nuptias liberis ex ambobus matrimonijs extātibus tertijs nuptijs non contractis res sue proprie ⁊ lucra legatorum ⁊ fideicommissorū ad omnes filios equaliter debent peruenire. lucra vero dotis ⁊ donationis propter nuptias ad filios tātummodo ex eo matrimonio susceptos a quo descenderunt venire debent. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. quia vero lucra. Expone litteram. nec illud. ⁊ ex solido. i. in solidum ipsi soli proprij parentis. i. eius a quo descēdit secundis quoq; repete seruetur. nuptijs. i. a secūdo viro vel vxore. nuptijs. ⁊ sic filijs secūdi matrimonij non secit iniuriam. eorum parentum. substantie proprie apud eos parentes lucrantes ꝑprias. s. res ¶ Nota ex hoc. §. de lucris ex primo matrimonio. ⁊ secundo ꝑuenientibus. ⁊ de successione liberorum primi. ⁊ secundi matrimonij Itē nota ꝙ mulier bona triplicis generis habere potest videlicet ꝑpria. Item donationes. Item ⁊ legata ⁊ fideicommissa. ⁊ dic vt i glo. ¶ Opponitur primo de eo ꝙ hic dicitur ꝙ dos ⁊ donatio ꝑpter nuptias seruatur. licet ad tertia nen migrauerit vota. Sed contra. ſ. e. §. soluto circa prin. ⁊ in fi. vbi dicitur. ꝙ seruare non est ⁊ eius lucro cedit. ⁊ potest facere quod vult. Solutio. hic transiuit ad secundum matrimonium. ibi non. hoc nō placet. quia hic nō trāsiuit ad tertium. Et ideo est insufficiens solutio: ⁊ non ē generalis. Alij vt azo. dicunt ꝙ in dote ⁊ donatiōe ꝑpter nuptias obtinet qd hic dicitur. ⁊ in pari causa est persona que trāsit ad ſm matrimoniū ⁊ que non transit. ibi vero loquitur in alijs lucris. i. in legatis ⁊ fideicommissis. ⁊ donationibus simplicibus. nec etiā hoc placet. qꝛ ibi etiam loquitur in dote ⁊ donatione ꝑpter nuptias. vt patet l dicto. §. soluto. ⁊ in ver. ⁊ si. ⁊ in versi. percipient. dic ergo. ꝙ hic ⁊ ibi loquitur etiam in dote ⁊ donatione propter nuptias. sed ibi mater ad secundas nuptias non peruenit. hic vero peruenit ad secundas. sed non ad tertias. ⁊ hoc contingit ratione vitande inequalitatis. ⁊ inuidie tollende. ¶ Opponitur secundo contra dictā solutionē ad finem istius. §. vbi dicitur ꝙ reliqua lucra ex secundis nuptijs ꝑuenientia peruenire debent ad omnes equaliter licet ad tertias nō peruenerit. Solutio lex non tantum curauit de inequalitate legatorum ⁊ fideicōmissorum. quātum de vna dote vel donatiōe ꝑpter nuptias. Item legata ⁊ fideicōmissa cōmixta sunt substantie eorū Item dos ⁊ donatio propter nuptias fiūt propter nuptias ex quibus liberi procreantur. sed legata ⁊ fideicōmissa fiūt post nuptias ⁊ tanq̄ extraneis relinquunt. ⁊ facit. C. de secun. nup. l. si quis prioris. §. talem. ¶ Opponitur tertio de. l. cum alijs. §. ad maternas. C. de secun. nup. vbi dicitur ꝙ lucra omnia ex secundo vel tertio matrimonio prouenientia peruenire debēt ad filios omnes. Solutio. ibi non extabant; liberi ex eo matrimonio ex quo lucrum descēdit. ¶ Opponitur quarto vt. j. neq; virum ꝙ ex dote. Item opponit vt. j. vt fra. filij. §. quia vero. Solue vt notatur in dicto. §. soluto. ⁊ dic plene vt notatur. ſ. de non eligen. §. prospeximus. ¶ Queritur quid si mater ad tertium transiret matrimonium an lucra amitteret ⁊ ad filios secundi matrimonij peruenire deberēt. respōdeo ꝙ sic. vt hic notatur in glo. que incipit non lucra. ⁊ hoc patet ex mente istius. §. ⁊ dixi. ſ. e. §. optime.

Quia vero lucra. ¶ Continua. superius dictum est de pena secundarum nuptiarum matrimonio soluto morte. sequitur videre de pena secundarum nuptiarū matrimonio soluto diuortio. ¶ Casus breuis. parentes filijs lucra matrimonio soluto diuortio seruare cogunt quēadmodū etiā si morte. Itē seruandū est in lucris sup indotatis vxoribus factis. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. de augmētis. ¶ Nota hic ꝙ i lucris idē ius seruādū ē soluto mr̄imonio diuortio sicut ēt morte ⁊ sup indotatis mr̄imonijs sicut in dotatis. Item nota ꝙ in casibus vbi est eadem ratio debet idem ius obseruari.

De augmentis autem. ¶ Cōtinua supius dictū ē de pēa scdarum nuptiaꝝ i lucris ⁊ bōis ꝑprijs sequit̄ de eadē pēa i augmētis ⁊ diminutōib⁹. dotiū ⁊ añ nuptias donationū. ¶ Casus breuis. parentib⁹ ad scdas nuptias cōuolātib⁹ liberis ex p̄io mr̄imonio existētib⁹ nō licz dotem vel donationem propter nuptias diminuere ne aliquid aduersus filios prioris matrimonij machinari videantur. Et hoc dicit vsq;

eit vsq ad.§.si vero solum. ¶ Expone litteram. de augmentis aūt de diminutione.s.dotis:⁊ donationis ante nuptias nuptie. i.de ea rum dote minuenda tractetur pepercimus.i.non permisimus cū .i. quando si enim suspensiae lege vsq ad finem. ¶ Nota hic casuz in quo dos ⁊ donatio ꝑpter nuptias minui possunt. ¶ Opponitur primo ꝙ dos ⁊ donatio propter nuptias possint augeri ⁊ minui. ēt constante matrimonio.vt.C.de dona.ante nup.l.si constante in prī. ⁊.§.sed ⁊ si.Solutio ibi est regulare.hic est speciale marito ad secū das nuptias migrante vel vxore liberis ex priori matrimonio exi stentibus.vt dicta.l.si constante in fi. ¶ Opponitur secūdo de.§. quia vero hactenus.ī.e.Solue vt ibi. ¶ Queritur primo quomo do potest esse ꝙ vitricus aut nouerca lucrentur:cum diminuatur. Respondeo ꝙ diminutio in fraudem fit filiorum ⁊ postea redditur absconse viro seu vxori. ¶ Queritur secūdo an filij necesse habeāt probare fraudem. respondeo non. quia presumitur. ¶ Querit' ter tio an probatio admittatur in contrariam.respondeo non. quia est presumptio iuris ⁊ de iure. vt hic. ⁊ dicta.l.si constante. ⁊ ar.ī.e.§. optime ⁊ idem als notatur.j.de equali.do.§.j.

Si vero solum. ¶ Continua superius dictum est de pena secundarum nuptiarū in lucris proprietatis sequitur videre in vsu fruc. ¶ Diuide vsq ad.§.quo niam omnino in partes duas primo de vsufructu relicto aut donato. Secundo de vsufructu dotis vel donationis propter nuptias. Secunda pars incipit in ver.Si autem in dote. ¶ Casus breuis. vsufructus vxori aut viro relictus non amittitur per secundas nu ptias.nisi expressim aliud sit dictum sed vsufructus dotis vel dona tionis per secundas nuptias non amittitur.etiam si a moriente mil lies sit dictum.Et hoc dicit vsq ad.§.quoniam omnino. ¶ Expo ne litteram si vero solum.Ex hoc.§.sumitur aut.hoc locum habet posita.C.si secundo nup.l.j.venire.i.veniente rerum in plena ꝓprie tate consistentium detur dic a lege.⁊ hec est ipsa veritas.quod pa tet quia littera loquitur simpliciter ⁊ indistincte.lucrum. i. vsufru ctus qui a lege datur. ¶ Nota primo ꝙ beneficium hominis reuo cabile est cum dependet ex propria voluntate. Item nota ꝙ benefi cium hominis ab homine auferendum non est.vt ⁊.ī.e.§.Soluto ⁊.ff.de adoptio.l.si arrogator. ¶ Opponitur primo de prin.§.ad fi.quia in principio seruatur voluntas eius a quo lucrum descen dit.si expressim dixit.sed in fine.§.non seruatur.Solutio in princi pio.§.vsufructus dependet ex mera ⁊ propria voluntate vnius tan tum.in fine vero ex voluntate duorum. ¶ Opponitur secundo ad fi.§.de.§.disponat.ī.e.vbi dicit' ꝙ vltima voluntas est lex.Solu tio ibi loquitur quando est digna.vt quia est sm legez ⁊ bonos mo res.⁊ de rebus proprijs.⁊ dependet a voluntate propria.hic loqui tur quando dependet ex voluntate duorum.Queritur primo qua re per secundas nuptias amittitur proprietas ⁊ non vsufructus vt ī.e.§.Si vero sit soboles.respondeo quia vsufructus multis mo dis amittitur.vt.ff.quibus mo.vsuf.amit.per totum.Sed proprie tas est perpetua.similis ratio redditur.de vsuf.ff.de vsufru.l.locuz §.j. ¶ Queritur secundo quid si donauit inter viuos vsumfructuz ita ꝙ tunc non valeat sed morte confirmetur.respondeo idem ꝙ in relicto vsufructu. Et reddit glosa istam rationem.quia donatio valide ab initio comparatur.vt.C.de dona.inter vi.⁊ vxo.l. donatio nes.hec ratio falsa est si ante mortem per penitentiaz reuocetur qđ fieri potest.vt.ff.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.cum hic status.§.ait ora tio.⁊.§.penitentiam ⁊ dicta.l.donationes.Et hoc patet in ver.no bis.⁊ in ver.nisi.⁊ in ver.sed hic quidez. Et ideo dic ⁊ melius vt no tatur.j.e.§.in glosa.j.donationem. ¶ Queritur tertio quid in vsu fructu aliorum lucrorum ⁊ proprietatis an erit idem vt non possit interdicere quominus habeat vsumfructum quem dat lex.vt.ī.eo. §.si vero sit soboles.respondeo triplex est opinio'. Prima est azo. ꝙ non immo semper potest interdicere. Secunda est quorundam qui dicunt idem nisi in ipsa donatione proprietatis aliud dictū fuis set.Tertia est opinio.g.distinguentis aut lucrum dependt ex pro pria ⁊ mera voluntate conferentis.aut ex voluntate duoruz. Pri mo casu est idem.Secundo casu non.⁊ facit.ī.e.§.quia vero hacte nus.⁊ quod ibi notatur.Et nota ꝙ iste.§.intelligitur duobus mo dis.secunda lectura placet.vt dixi exponendo litteram.

Quoniam omnino. ¶ Cōtinua. superius dictū est de pena secundarum nuptiarum.Sed crederet aliquis ꝙ pater per secūdas nuptias amit teret vsumfructum.ideo sequitur iste.§. ¶ Casus breuis.pater vsū fructum per filiuz sibi acquisitū non amittit per secundas nuptias in castrensi vero peculio ⁊ quasi nihil innouatur.⁊ hoc dicit vsq ad §.mater. ¶ Nota ꝙ pater per secundas nuptias non perdit vsum fructū.Itē nota ꝙ hodie in castrensi peculio ⁊ quasi nihil inouat'.

Mater tamen. ¶ Continua. superius dictum est de pena secundarū nuptiaruz circa lucra Sed quia est etiam pena circa reuocationem donationis. ideo sequitur iste.§.i.Casus breuis donatio a mre facta in filios nō re uocatur per ingratitudinez nisi ex causis tribus.matre ad secūdas nuptias conuolante.Et hoc dicit vsq ad.§.non tamen.Expone lit teraz mater tamen.ex hoc.§.sumitur aut.ꝙ mater posita sup.l. his solis.C.de reuocan.do. ¶ Nota ꝙ mater per secundas nuptias su specta efficitur. Item nota ꝙ donatio in tribus casibus solummo do reuocatur. ¶ Opponitur de.l.his solis.C.de reuocan.do.So latio hec corrigit. ¶ Queritur in glo.numquid idē in patre scđam vxorem accipiente.respondet glosa ꝙ non.⁊ est ar.pro gl.ī.de tri. ⁊ semis.§ prohibemus.Ar.contra.ī.e.§.si vero ex pecter ⁊.§.opti me ⁊.§.nec illud.⁊.j.e.§.placet.⁊.ff.de inoffi.testa.l.non est.

Non tamen. ¶ Continua supius dictuz est de pena se cundarum nuptiarum.sequitur adhuc de eadem pena videre. ¶ Casus breuis.mulier ad secundas veniens nuptias viri prioris dignitatem:⁊ priuilegia perdit.sed secundi ac quirit:⁊ retinet.Et hoc dicit vsq ad.§.iocundum quoq.Expone litteram.non tamē nuptias ⁊ hominibus inferioris dignitatis ha bentibus. ¶ Nota ꝙ vxor dignitatem mariti amittit si homini in ferioris dignitatis postea nupserit.vt.ff.de senato.l.femie. ⁊. C.de dignita.l.mulieres.⁊ de incolis .l.mulieres.

Iocundum quoqz. ¶ Casus breuis liberta nupta patrono soluto postea matrimo nio diuortio ad secundas nuptias peruenire non poterit.⁊ hoc di cit vsq ad.§.eiusdem quoq.Expone litteram iocundum elata in superbiam:⁊ epulata.i.nimis saturata vt ⁊.xiij.q.ij.socrates.sed deinceps.i.nuptias post diuortium cum patrono factū contractas indicat lex ista adulterium tamen cum ea non committitur.vt.ff.ad l.iul de adul.l.penul. ¶ Nota hic ꝙ saturus ⁊ venter plenus non sic discernit vt ieiun'.vt ⁊ dicto.c.socrates.⁊.C.de insti.C.confir. §.j.⁊.ff.de verb.sig.l.j.

Eiusdem quoqz. ¶ Continua superius dictum est de pena secundarum nuptiaruz se quitur de eadem videre. ¶ Casus breuis.mater omnibus fide di gnior est ad filioz educationez nisi ad secundas accesserit nuptias ⁊ hoc dicit vsq ad.§.dotes. ¶ Expone litteram.eiusdē quoq ac cesserit nuptias.q2 tunc simpliciter ⁊ in omni casu repelleretur.nisi filij essent inopes.⁊ omnis suspitio cessaret.⁊ dicvt notari.C.vbi pu pil.edu.l.j. ¶ Opponitur ꝙ educatio non impediatur per secun das nuptias.q2 vitric' pōt esse tutor priuigni.vt.C.de ꝫ.iudi.tu te.l.fi.⁊.ff.de adop.l.nō nunꝗ.Solutio aliud ē in educatiōe vt hic propter suspitionem vite.vt.ff.vbi pupil.edu.l.j.vel dic ꝙ testamē taria tutela ꝑmittitur vt ibi non legitima vel datiua ⁊ notat'.C.vbi pupil.edu.l.j. ¶ Opponitur secundo ꝙ filius semper ⁊ in omni ca su educari debeat apud matrē.vt.j.vt liceat ma.⁊ auie.§. illud quo q.dicit glosa solue vt ibi.quia ibi ad secundas nuptias non perue nit hic sic vel dic ibi diuortio.hic morte solutū fuit matrimoniū vel dic hic de educatione fienda de bonis filiorum .ibi vero de bonis matris.hec satis bona est:⁊ alie tolerari possunt.

Dotes autem. ¶ Continua.superius dictum est de pena secundarum nuptiaruz sequitur de eadem videre. ¶ Casus breuis dotes constante matrimonio re stitui non debent als donationis instar obtinet.⁊ maxime si ad secū das peruenerit nuptias.⁊ hoc dicit vsq ad.§.sin autez tutelaz. Ex pone litteram.dotes autem acceperint.s.viri.non dabunt.i.nō reci pient nuptias viri.qui reuocauerunt dotem quam restituerūt:⁊ eā lucrari debebant ex pacto.contrahentem virum cōstante matrimo nio que tamen erat permissa.illius mulieris.percipiat dotem datā ⁊ postea restitutam.vel dic promissam.⁊ dic ꝙ lucrari debet ex pa cto. ¶ Nota ꝙ constante matrimonio.regulariter dos restitui nō debet als donationis instar obtinet. ¶ Opponitur primo ꝙ con stante matrimonio dos solui possit.vt.ff.solu.ma.l .si constante.in prin.⁊.l.quis.⁊.C.de iure do.l.vbi adhuc ⁊.ff.de iure do.l.mutus §.manēte.Solutio hic est regulare ibi casuale.⁊ dic vt notatur. C. si dos cōstante ma.l.j. ¶ Opponit' scđo ꝙ semꝑ cōstante matrimo nio dos solui possit.lz sit donatio.q2 maritus iure cōpēsatiōis pōt esse securus.cū donatio per penitentiam possit reuocari vt.ff.de dona .in ter vi.⁊ vxo.l.si spōsus.§.si.⁊.l.cū hic stat'.§.ait orō . Solutio nō est ita q2 mulier nō cōpellit' cōpensare nisi locupletior sit effecta vt dicta.l.si sponsus.§.si.⁊.l.iij.§.vlti.⁊.l.seq. ¶ Opponit' tertio ꝙ maritus vxore defuncta ab heredib' eius ꝑcipere dotē nō debeat. q2 dolo facere videt' cum restituitur' sit siue dos ab initio fuit soluta siue ꝓmissa.vt.ff.de doli.excep.l.dolo.Solō dic hic ꝙ maritus ex pacto lucri facere dz.als locū non hz qđ hic df.⁊ dic vt notat',d.l. j.C.si dos constante matrimo.solu.fuerit.

Sin autem tutelam. ¶ Cōtinua supius dictū ē de pena scđaz nuptiaz seq̄ tur adhuc de eadē videre. ¶ Diuide in duas ptes vsq ad §.plz. Prio iuris antiq̄ recitatio.scđo noui ⁊ antiqui correctio .Secun da pars incipit in versū.ideoq sancimus . ¶ Casus breuis mater deserta tutela filioruz legitimoz vel naturaliū contra sacramentū: ⁊ ante rationes redditas ad scđas trāsiens nuptias easdē patit' pe nas quas ⁊ mulier ante tempus luctus nubens.⁊ dissolutionem

penarum eisdem modis cõsequitur. Et hoc dicit vsq; ad. §. placet. ¶ Expone litteram. si autem mariti secundi. ipsi mariti nostri dixerunt immaturam ratione tutele quam gerit et non ratione temporis. et deo propter sacramentum: et defuncti propter secundas nuptias filiorum. quia non petijt tutorem. nec rationẽ reddidit: agit sapienter. nupsit vt. s. e. §. prime si quidẽ. res datur ex tũc sine pena datur nubet secũdo. ¶ Nota hic ꝙ bona secundi mariti tacite obligantur. item nota de pena huius mulieris. Item nota ꝙ ex hoc. §. sumitur pars secunda auť. posite super. l. i. C. de secundis nup. ¶ Queritur nunquid dandus est ille tutor quem mater petierit. Et videtur ꝙ sic vt hoc. §. in prin. Et dic vt notatur. ff. de testa. tut. l. si quis sub conditione. et in auť. sacramentũ. C. quando mulier tu. off. ¶ Item queritur nunquid mater teneatur si nullus tutelã post ea gesserit et videtur ꝙ sic. C. de admini. tuto. l. si. §. personis et. ff. ad tertul. l. ij. §. et hoc et. §. si mater. E contra ꝙ non. vt. C. si mater indẽ. pmi. l. i. et. ij. Et dic eam teneri per preallegata iura. ¶ Item queritur nunquid mater teneatur. in subsidium si tutor ab ea petitus male administret. et videtur ꝙ sic vt dicto. §. personis cum concor. E cõtra ꝙ non. vt dicto ti. si mater indem. promi. l. i. et. ij. Sed dic sm lamber. de rampo. ꝙ non teneatur nisi hoc fecerit in fraudem. vt ff. ad tertul. l. ij. §. non solum.

Placet quoq;. ¶ Casus breuis. pater filio cautionẽ prestare compellitur de soluendo legato sub cõditione relicto si secundas contraxerit nuptias. Et hoc dicit vsq; ad. §. sed et si quis. ¶ Nota hic ꝙ pater per secundas nuptias suspectus efficitur. Et sic est arg. contra id quod notatur. s. e. §. mater.

Sed et si quis. ¶ Casus breuis. clerici vltra lectores aut cãtores nuptias cõtrahere nõ possunt. solis cantoribus et lectoribus permittitur. Sed si ad secundas peruenerint nuptias ad maiorem sacerdotij culmen ascendere non debẽt. Et lapsus etiã vxore demissa non ex virginitate suspecta et vnica ad sacros ordines promoueri nõ debet. Et hoc dicit vsq; ad. §. que vero. ¶ Nota ꝙ ex hoc. §. sumitur auť. multo magis. posita super l. eum qui. C. de epi. et cleri.

Que vero. ¶ Continua. superius dictum est de pena secundarum nuptiarum. sequitur de eadem videre. et de prohibitione nuptiarum. ¶ Diuide. §. in grosso in ptes tres vsq; ad. §. Et quia parum. ¶ Primo iuris antiqui recitatio ¶ Secundo noui. ¶ Tertio nouissimi. Secunda pars incipit in ver. nos igitur. Tertia in versi. vnde sancimus. Iterum tertia subdiuiditur in partes sex. Primo dictum. Secundo consulitur. onerato quando legatum consistit in rebus imobilibus. Tertio quando in mobilibus. Quarto quando in vsufructu. Quinto extensio Sexto exceptio. Secunda pars tertie partis incipit in versi. Sed vt Tertia in ver. Si vero mobilis. Quarta in v. si vero vsufr. Quinta in v. hãc ipsa. Sexta in. §. nisi forte. ¶ Casus breuis vsq; ad. §. Et q: paruz. legato sub cõditione nuptiarum prohibendarum relicto viro vel vxore. vel extraneo valet. et conditio seruari debet alis legatũ amittitur: et solutum restitui debet cum fructibus et accessione medij temporis iuratoria vel fideiussoria sm personarum: et rerũ qualitatem prestita cautione. Et hoc dicit. ¶ Expone litteram. Que vero. ex hoc. §. sumitur auť. cui relictum. posita. C. de indic. vidui. l. ij. presentia. i. in presenti tempore. venire. s. post annum. nã infra tẽpus luctus nubere non licet sine pena. i. annum. i. vsq; ad annum a morte defuncti numerandum. licentiã si ante annum finitum petat legatum prohibitionibus que consistunt in non faciendo. legi iulie vicelle filijs. s. tantũ deum propter iuramentum. animam voluntatẽ defuncti spernendo eis mulieribus anime. i. dispositiõi. oĩno. i. nullo casu. omnino abstinere. i. semper si vult retinere legatum. adueniens. i. superueniens partes. i. nedum qd remanet. sed etiam partem diminutam restituet soluat. ille qui iussus fuit prestare. ille legatarius. quãdo. i. quo casu: et restitutio. i. redditio ei. s. legatario accipiat. si legata est proprietas rei. ¶ Nota primo ꝙ tollenda est occasio delinquendi: et via ad periuria. ¶ Nota secundo in versic. sed vt. ꝙ non debet diu quis esse in suspenso. sic. ff. de diuer. prescrip. l. si seruum. ¶ Nota tertio differentiam inter res mobiles: et immobiles. Et inter diuites: et pauperes. Et inter potentes et impotẽtes. ¶ Nota quarto ꝙ si vsufructuarius satisdare non potest. recipere tamen debet vsuras vsq; ad tertiam centesime. ¶ Nota quinto ꝙ ista lex locuz habet etiam in extraneo. ¶ Nota sexto ꝙ testator potest remittere hanc cautionem et fideiussionem. ¶ Opponitur primo ꝙ conditio nuptiarum prohibendarum non valeat. vt. ff. de condi. et demonstr. l. cum tale legatũ. §. si arbitratu. et. l. meuie. et. l. quotiens. et. l. ticie. et hoc genus. Solutio distingue quattuor iura. s. vetustissimum vetus. nouum et nouissimum. Et dic vt in gl. que satis est clara. et adde quod notatur. ff. de condi. et demon. l. mulieri. ¶ Opponitur secundo ad. §. si vero pecunie de. l. properandũ. §. ij. et. l. sancimus. C. de iudi. vbi actor iurat. hic reus. Solutio ibi ex contumacia reus damnatur. hic ex alia inobedientia. Tu dic ꝙ ibi loquitur de expensis quas actor fecerat. hic de fructibus et vsuris quas reus percepit. et sic vtrobiq; iurat se veritatez dixisse. sed si veritatem vterq; equaliter sciret vel altera persona esset suspecta honestiori sacramentũ deferreť. vt. ff. de ec mi. l. non oẽs. §. a barbaris. et. ff. de legiti. tu. l. legitimos. §. i. in fi. et dicit plene notať. C. de iureiu. l. i. hõc fidei. et ff. de iureiu. l. admonẽdi. ¶ Opponiť tertio ad. §. si vero vsufruct9 ꝙ vsusfructus nõ debeať vxori nisi fideiussionem prestiterit vt. ff. de vsufru. lega. l. vxori. et de vsufru. l. si cui9. §. i. in prin. Solutio ibi de fideiussione de vtendo et fruendo loquitur hic vero de alia fideiussione. s. de reddendo si ad secundas peruenerit nuptias. ¶ Opponitur quarto ꝙ si mulier fideiubere non possit iuratoriam prestat cautionem. et non debeat manere vsusfructus apud heredem. vt. s. e. §. si autem non valuerit. Solutio ibi ppriętas: fuit relicta hic vsusfructus tantum. Et est ratio. quia ibi incertum est si proprietas redibit ad oneratum. hic certum est ppriętatem ad eum redire debere. et vsumfructum ad proprietatem. Ar. est. §. si vero vsusfructus ad questionez que mouetur in glosa. C. de vsusfru. l. iiij. videlicet ꝙ si non potest fructuaria satisdare ꝙ maneant res apud proprietarum. et vsuras ei prestet vsq; ad tertiam centesime. ¶ Item est argumentum. s. e. ver. si autem non valuerit. ꝙ iuratoriam prestet cautionem sub hypotheca rerum suarum. et facit ff. si cui plus ꝙ per. l. falcidiam. l. cum non facile. et. l. nisi. §. quis. Et hec opinio est equior vt notaui in dicta. l. iiij. ¶ Argumentum est hic. in versi. si vero ex isse ad questionem talem. Testator vxori reliquit vsumfructum ab herede et prohibuit heredem eam molestare: et hereditate eum priuauit pene nomine si eam molestaret nec adiecit ad quem hereditas debeat peruenire. hic est ar. ꝙ peruenire debeat ad substitutum. ad hoc facit bene. s. de heredi. et fal. §. si qs autem non implens. aut ad venientem ab intestato. Alij dicunt ꝙ peruenire debet ad vxorem defuncti oneratam. cuius fauore pena fuit apposita. quod est falsum. vt. ff. de leg. iij. l. vxorẽ. §. heres. ¶ Queritur quid si virgini relinquatur legatum sub conditione nuptiarum prohibendarum. Respondet glosa hic in ver. hanc ipsaz. ꝙ nõ valet conditio. vt. d. l. cũ tale. §. si arbitratu. cum concordan. Alij vt garnerius dicunt idem in virgine multo magis. cum virginum vita sit felicior ꝙ continentium. vt. s. de leno. §. i. et notatur extra de sũ. trini. c. i. in fi. et facit. xvij. q. ij. c. ij. et. xxviij. q. i. c. sic enim. et. xxxiij. q. v. tunc saluabitur Preterea si valet in vidua vbi est impedimentũ nuptiarum et sobolis: eadem ratione debet valere etiam in virgine per locum a pari. ar. C. de in dic. vidu. l. si. in prin. ¶ Queritur pater filie virgini vel vidue reliquit alimenta vel vsumfructum donec nuberet. deinde nupsit an post nuptias debeat habere alimenta vel vsumfructum. Et quidam dicunt ꝙ in vidua est casus hoc versu vnde sancimus. et in virgine dicunt esse glosam. i. e. versi. hanc ipsam. et in auť. cui relictum. Tu dic ꝙ post nuptias non debet habere etiaz hodie licet sit virgo. quia dicta verba donec nubet diem continent. et non conditionem. Item causa finalis relinquendi fuit vt pruideat eis de alimentis vsq; ad nuptias et non vt impediat nuptias causa debet inspici. vt. ff. de vsuf. lega. l. generaliter. §. duas: et de condi. et demon. l. si quis ita legatum. et. l. sed si hoc. §. fi. et. C. quando dies lega. ce. l. ex his. Item causa adimendi legatum post nuptias fuit quia maritus eam alere debet. vt. ff. solu. matri. l. si cum dotem. §. si autẽ l seuissimo. et. s. de nõ eligẽ. §. fi. Ar. contra. C. de vsufr. l. ambiguitatẽ. et. ff. de cõdi. et demon. l. ticio. §. i. Sed dic ꝙ ibi cã finalis fuit impedimentum nuptiarum vel conditionem continet hic vero non fuit nec finalis nec impulsiua quia non prohibuit eam nubere. sed voluit ꝙ anteꝙ nuberet legatũ perciperet: et non post. ¶ Queritur quid de eo quod quotidie in vsu habemus relinquendi. s. vxoribus nostris. victum et vestitum quandiu in domo nostra caste vixerint nonne quodammodo videtur induci viduitas. et sic videtur esse vt dicit auť. illa cui relictum scilicet ꝙ conditio teneat et dic ꝙ locũ habet auť. cui relictum sm quid et non simpliciter. nam per hec verba quandiu in domo et c. debet habere victum et vestituz singulis annis quandiu non nupserit. et si nupserit amittit. et nil restituet ar. C. de vsufru. l. ambiguitatem. §. i. et. ff. de annuis lega. l. filie. Sed per auť. vt hic dicitur aliud seruatur. quia cogitur restituere si legatuz relictum est ne secundas ineat nuptias. Alij dicunt ꝙ est casus. C. de indic. vidui. l. fi. §. fi. Sed certe ibi alia verba apposita fuerunt. et ibi apposita est conditio extitiua. hic non est cõditio extitiua. alij dicunt ꝙ sufficit semel extare conditionem. vt dicta. l. filie. Alij dicunt ꝙ legatum est purum sed post nuptias non capiet. alij dicũt ꝙ est annuum legatum quandiu non nubit. prima placet.

Et quia purum. ¶ Continua superius dictum est: de non eligendo. §. aliud vbi habita est mentio de lucro donationis ante nuptias matre conuolante ad secunda vota extantibus filijs sumpta inde materia sequiť iste. §. ¶ Diuide in grosso in partes duas. Primo iuris antiqui recitatio. Secundo noui iuris. Secunda pars incipit in ver. nos causaz. Item secunda subdiuiditur. Primo donatio consistit in immobilibus. Secundo in mobilibus. Tertio in permixtis. Secũda pars

secunde

secūde partis incipit in versi. si vniuersa. Tertia in versi. si vero per mixte. ¶ Casus breuis. mater si donatio ante nuptias in rebus im mobilibus consistit eas accipere debet vti ⁊ frui arbitrio boni viri. si vero in rebus mobilibus eas filijs dimittere debet ⁊ cautionē accipere de vsuris soluendis vsq ad tertiam centesime. si vero in p mixtis consistit idem seruandum est in parte quo ad partem quod i toto quo ad totum seruatur. ⁊ hoc dicit vsq ad. §. hinc nos. ¶ Expone litteram. Et quia parum. ex isto. §. ⁊ dicto. §. aliud sumitur: auť. sed si aurum posita. C. de secun. nup. super. l. hac edictali. nonvaleat vel nolit accipiens mater a filijs donationem. idem si ob aliam causam. vt ⁊. C. de secun. nup. l. hac edictali. §. is illud matri. i. iure vltimo decedente. s. post filios. res: ⁊ donatio. i. res in quibus consistit donatio. ¶ Nota hic q̄ dixi. ff. de non eligen. §. aliud. ¶ Opponitur primo q matri omnibus filijs defunctis non conseruatur vt. ff. e. §. quoniam infirmas. ibi vnde si pluribus. ⁊. ff. de non eligē. §. hoc autem circa finem. Solutio. hec fm illam intelligitur. quia aut remanent filij filiorum ⁊ illi succedunt vt ibi. aut non ⁊ tunc mater vt hic. ¶ Opponitur secūdo in eo quod hic dicitur q si omnes moriuntur tunc demum pactum de lucrando in casu non extantium liberorum locum habet. immo videtur q etiam vno defuncto. vt. ff. e. §. quoniam infirmas. ¶ Solutio hec determinatur per illam. nā hic recitando loquitur ⁊ non nouum ius statuēdo. ¶ Opponitur tertio nonne. §. iste est superfluus. vt dicto. §. aliud. vbi est de verbo ad verbum. ⁊ nullum superfluū esse debet. vt. C. de nouo codi. ppo nendo. §. quibus. respon. q ad materiam huius tituli pertinet. ⁊ p pter rerum cognitionē ideo hic applicari conueniebat. vt. C. de no. vi. l. ij. §. si quid autem.

Hinc nos. ¶ Continua. superius dictum est de pena secundarum nuptiarum in lucris. sequitur videre de eadem pena in successionibus filiorum. ¶ Diuide in partes duas in grosso. Primo iuris noui recitatio. Secūdo iuris nouissimi. Secunda pars incipit in ver. de his aūt. Iterum secunda subdiuiditur in partes quattuor. Primo de successione ex testamē to. Secundo ab intestato. Tertio de antenuptiali donatōe. Quarto de ingratitudine. Secunda pars secunde partis incipit in versi. si autem intestatus. Tertia in versi. ⁊ hoc dicimus. Quarta in ver. ratione contra. ¶ Casus breuis mater ad secūdas veniēs nuptias quandocunq liberis ex testamento succedit sicut extraneorum cuilibet ab intestato autem cum fratribus defuncti succedit in bonis a patre prouenientibus in vsufructu. tamē tenetur in residuis in totum. excepta antenuptiali donatione. in qua succedit in vsufructu tantum. ingratitudinis ratione semper seruata. Et hoc dicit vsq ad. §. ingratitudinē. ¶ Nota q ex hoc. §. sumitur auť. ex testamē to. que posita est. C. de secun. nup. super. l. femine. ¶ Item nota ordinem seruandum. Et ordo est q primo de successionibus ex testamento q̄ ab intestato tractetur quod facit ad continuationem titulorum. ¶ Itē nota q mater dz admitti ad successionē filiorum sicut ⁊ extranei. ⁊ multo magis. ¶ Item nota qualiter hodie mater admittitur ad successionem ab intestato. ¶ Item nota de ingratitudine parentum. Ar. est hic in vsi. si igitur q emancipatus succedat patri ex testamento. de iure ciuili. sicut extraneus quilibet. Et notatur. ff. de interro. actio. l. finali. ⁊ de acquirē. here. l. pro herede cō tra notatur. ff. de inoffi. testa. l. posthumus in glo. de suo. ⁊ male. ¶ Opponitur ad hunc. §. de. §. cum igitur. ff. de non eli. Et dic vt in glo. que satis est clara. Et dic plenius. vt notatur. C. ad tertul. l. mater. ¶ Opponitur secundo q hodie mater indistincte ad succedendum admittatur. vt. j. de heredi. ab inte. §. j. ⁊. ij. Solutio secundū quosdā illa corrigit. Tu dic q hec determinat illam. vt. ff. ď leg. l. sed ⁊ posteriores. Et dic vt in glosa. ¶ Opponitur tertio ad idē q etiam in proprietate mater succedat. vt. ff. e. §. quoniā infirmas. Solutio hic de rebus paternis. ⁊ proprijs filiorum non subiectis lucro matris. ibi de subiectis. ¶ Opponitur quarto q filio mortuo lucrari debeat etiam proprietatem pro rata portione ex pacto non existentium liberorum. vt. ff. e. §. quoniam infirmas. Solutio. hec determinatur per illam: vel dic ibi pepigit. hic non. ¶ Opponitur quinto q non debeat esse differentia ex testamento vel ab intestato succedat. vt. ff. de iure codicil. l. conficiuntur. in prin. Solutio. quo ad succedendum non est differentia. sed in rebus sic. vel dic q non est differentia in casibus in quibus ius repugnat. vt ibi alias est differentia vt hic.

Ingratitudinem autem. ¶ Hic. Continua. supra proximo. §. dictum est de successione fratrum. ⁊ ingratitudine parentum. Sequitur videre de ingratitudine fratrum. ¶ Casus breuis fratres ingratitudinis ratione tribus ex causis a successione fratrum excluduntur. his obtinentibus in futuris casibus. ⁊ in pendentibus. Et hoc dicit vsq ad. §. ⁊ illud. Expone litteram. ingratitudinem autem lucrum. s. successionis ab intestato nec eniz etiam ab intestato frater succedit fratri. cum ingratus extitit vt hic notatur. in glosa. ar. pro gl. ff. de adimen. lega. l. iij. §. fi. ⁊. ff. ex parte. ⁊ fami. hercis. l. his consequēter §. j. ⁊ quod ibi notatur. C. de his quibus vt indig. l. sororem. Sed hoc videtur falsum quia oportet q testator ingratos circa se fuisse dixerit. vt. C. de inofficio. testa. l. omnimodo. ⁊ hodie necesse est q causaz ingratitudinis inserat. vt. j. vt cū de appel. cog. §. aliud quoq ⁊. §. sine igitur. Item heredis institutio ex tacita voluntate non reuocatur. vt. ff. de acquirē. here. l. clodius. ⁊ dicta. l. ex parte. ⁊. ff. de his quibus vt indig. l. cum quidam. Preterea frater creditur fratri sponte sua ab intestato relinquere velle hereditatem legitimam vt. ff. de iure codicill. l. conficiuntur in prin. hec possunt habere locum quantum ad legitimam vt dicto. §. is cōsequenter. sed quo ad fiscum posset procedere quod hic dicit glosa. vt notatur dicto. §. l. potest tamen. §. iste intelligi ⁊ melius in alijs duobus modis ⁊ dic vt in glosa. ¶ Nota hic q tres sunt tantum cause ex quibus frater fratrem potest exheredare turpi persona herede instituta.

Et illud autem. ¶ Casus breuis mater filio i lucro antenuptialis donationis non succedit nisi in vsufructu. his obtinentibus in casibus futuris: ⁊ in preteritis pendentibus nondum sententia vel transactione finitis. Et hoc dicit vsq ad. §. ⁊ quoniam.

Et quoniam. ¶ Casus breuis mater. ⁊ cum solis fratribus: ⁊ cum solis sororibus ⁊ cum per mixtis in virilem portionem succedit filio. Et hoc dicit vsq ad. §. illud quoq. ¶ Nota q ex hoc. §. sumitur auť. ⁊ cum solis fratrib⁹ posita. C. ad tertul. l. j. ¶ Opponitur q mater filio non succedat. vt. ff. e. §. si igitur. Solutio hic est regulare ibi casuale fallit regula in casibus quibusdam. ⁊ dic vt in glo.

Illud quoqz. ¶ Continua superius dictum est de primis ⁊ secundis nuptijs ⁊ de filijs primi ⁊ secundi matrimonij. Sequitur videre de filijs vtriusq matrimonij. ⁊ de eorum successione actiue. ¶ Casus breuis. iustinianus princeps equalitatem hortatur inequalitatem permittit parentibus p uisione saltim habita erga filios in legitima portione. his obtinentibus in futuris casibus. ⁊ in preteritis vetera iura seruentur. vltimo precipit diuulgari. Et hoc dicit vsq ad finem tituli. ¶ Expone litteram. Illud quoq alioquin semel augentes nos ab intestato partem. i. legitimam que olim erat quarta portionis debite ab intestato hodie est triens vel semis. portionis debite ab intestato. ⁊ nota hic aperte q hodie triens ⁊ semis est portionis debite ab intestato. ¶ Nota q parentes debent ex consilio iuris quantum decet ⁊ in eo q possunt equalitatem inter filios obseruare. vt sint in omnibus equales.

¶ De appellationibus ⁊ intra que tpa debeat appellari. rubrica.

Anteriorum legum. ¶ Continua supius dictū est de iudicibus. vt in titulo vt iudi. sine quoq suf. ⁊ sequentibus. ⁊ de manda. prin. Sequitur de appellationib⁹ q̄ ab eoꝝ sententijs interponunť. hec rubrica habet duas partes. ⁊ de prima pte tractat tot⁹ titulus. de scđa tractat vsq ad. §. ad hec. ⁊ diuide titulū in grosso i partes tres. Primo de tpe appellationis interponēde. Secundo de tpe appellationis exercēde. Tertio ad quē iudicē appelleť. Secunda pars incipit in. §. ad hec. Tertia in. §. illud ēt. Tertia autez subdiuidiť in ptes octo. primo exordiū. Scđo de appellatiōibus i terpositis a sententijs iudicū latis in egypto vel libia. Tertio i asia: vł pontica. Quarto in oriente. Quinto de appellatōibus interpositis a sentētijs spectabiliū. Sexto a sentētijs clarissimoꝝ. Septimo a sentētijs delegatoꝝ a principe. Octauo cōfirmatio iuriū antiquoꝝ. Scđa pars tertie ptis incipit in vsi. ideoq. Tertia in ver. simili quoq mō. Quarta in versi. in orientalē. Quinta in ver. illo videlz. Sexta in. §. sed a p̄sidibus. Septima in versi. finalit. Octaua in. §. oibus alijs. ¶ Casus breuis. appellare lz oibus hoibus intra decē dierū spaciū a recitatione snie numerandum. Et si lis in cōsistorio principis sperať moueri eā intacta pmanet. nec tp̄s appellatiōi exercēde statutū currit ⁊ a minorib⁹ iudicibus ad maiores gradatim appellandū est. ⁊ a clarissimis ad spectabiles. ⁊ a spectabilibus ad illustres. ⁊ a delegatis a principe ad antiquos rome iudices. ⁊ hoc dicit vsq ad finē tituli. ¶ Expone litterā anteriorū legū. ⁊. s. remedia porrigendas semp ⁊ in omni casu. incidisse inuenimus. ⁊ biduo. s. cū condēnati erant. suo noie. Et trāsumimus. ex hoc §. sumiť auť. hodie posita. C. de appella. sup. l. eos. oēs appellatōes a sniā diffinitiua vel interlocutoria interponēdas. nā q̄ dē dicit. ⁊c. vt. C. mādati. l. a pcuratore. ⁊ notať. ff. de appel. reci. l. ij. ⁊ de appel. l. ij. ⁊ extra de test. c. significauerūt. ⁊ de sentē. ⁊ re iudi. c. qđ ad cōsultationē a recitatiōe. snie diffinitiue vel interlocutorie. ⁊ dic. ⁊ scie. ⁊ iudicis habita copia. instante tpis breuitate ne cito labať qđ olim erat. q2 breue erat tp̄s. frequenter. i. frequenter appellabať et iniuste. que deliberatio calores ex iracūdia puenientes.

Ad hec sancimus. ¶ Ex hoc. §. sumitur arg. sed his. posita sup. l. ij. C. de tempo. ap. speraṙ. facit extra de appella. c. et insinuatiōe litē periclitari. i. instantiam cāe. appellationis ergo ꝑmanet: nec est necessaria restitutio cā intacta. i. cū sine instantia ꝑmanet ⁊ durat ac si tacta nō eēt nec mota. vt nullum ꝑtibus fiat ꝑiudiciū ⁊ ipso iure nō currit instātia. ⁊ restitutio nō est necessaria. ⁊ hoc māifeste indicat littera. illud etiā digessit. i. ordinauit ad spectabiliū. i. ad medios minimis causis. i. j. decem libras auri. ⁊ dic ꝙ sunt minime respectu iudiciū. ⁊ nō forte respectu ꝑtium. vt. s. de man. princi. §. sit tibi. augustalē. i. venire q̄ moraṫ in illa cōtracta cognitoris. i. principis emerserit. quia prouocatio speraṫ. ita tū hic. i. vt prefectus: ⁊ questor cognoscant is inserit. per delegatiōnē spectabiles iudices. sed ad dictos illustres referṫ ad spectabiles. custodiendis in casibus nr̄e cōstitutiōi non contrarijs. ¶ Nota primo ꝙ in hoc volumine quattuor modis de appel. tractatur. ⁊ dic vt notaṫ. hic in principio ⁊. j. de appel. colla. octaua in rubrica. ¶ Nota secūdo ꝙ subueniendū est ignorātie imperitoꝝ ⁊ iracundie superboꝝ si pōt. ⁊ maxime qñ hec ꝓcedunt ex cā a lege inducta. vt. iiij. di. c. erit. ¶ Nota tertio ꝙ sapiens delibe rare dꝫ. ¶ Nota quarto ꝙ intra decendiū pōt quis plenissime deliberare. ¶ Nota quinto in. §. ad hec ꝙ instantia cāe appellatiōis non perit si princeps supsedere non potuit. ¶ Nota sexto in. §. illud etiā. ꝙ vetustas veneranda est. ¶ Nota septimo ꝙ tres sunt ordines magistratuū. ¶ Nota octauo ꝙ minime cāe appellanṫ. j. decem libras auri. ¶ Nota nono ꝙ a minoribus ad maiores appellandū est. ¶ Nota decimo ꝙ gradatim appellari dꝫ. ¶ Nota vndecimo ordinē appellandi. ¶ Nota duodecimo cōfirmationem iurium antiquorū. ¶ Opponiṫ primo ꝙ ratio legis non sit bona. videlicet ꝙ ꝓpter hoīes ignaros legū sobtilitates lex debeat imitari. cuꝫ nemini sit licitū ignorare leges. vt. ff. de iuris ⁊ fac. igno. l. regula. ⁊. C. de iuri. ⁊ fac. igno. l. constitutiones. ⁊ de legi. l. leges sacratissime sol. fm gl. nocere nō patiṫ iuris ignorātia. Et qḋ ibi dicit nocet expone. i. non ꝓdest. Et secundū hoc ratio bona est. hec solotio non plꝫ qꝛ iuris ignorātia oībus nocet. regulariter ⁊ maxime in iudicio vt. ff. de interro. actio. l. j. in fi. ⁊. l. de etate. §. penul. ⁊ fi. ⁊ ff. de confess. l. non fateṫ. Tu ergo dic ꝙ legē iam conditam ignorare non lꝫ. ⁊ regulariter ignorantia oībus nocet ⁊ maxime in iudicio sed lex debet esse vtilis oībus. ⁊ necessaria. ⁊ non frequēter nociua vt hic. ⁊. iiij. di. c. erit. ⁊ ideo cū frequenter olim iuris ignorātia pluribus hominibus noceret ideo lex vetus emendatione indiguit. ⁊ correctio necessaria fuit. ꝓpter subditoꝝ vtilitatē. qḋ est notabile. ¶ Opponiṫ secundo ꝙ decē dies non sufficiunt ad appellandum sed necessarij sunt duo mēses. vt C. de tēpo. appel. l. j. Solutio. hic regulare ibi casuale. cum a nuūatione appellaṫ. vel dic hic de tēpore appellatiōis interponende. ibi exercende. vt hic ⁊ ibi notatur. ¶ Opponitur tertio ad idē ꝙ nō sufficiant decē dies. sed requirātur quinquaginta. vt insti. de excusa. tu. §. Qui aūt. ⁊. ff. e. ti. l. quinquaginta. Solutio ibi de excusatione hic de appellatione. ¶ Opponiṫ quarto ꝙ a recitatione snīe non numeretur tp̄s sed sciētie vt sic. ff. qñ app. l. j. §. fi. ⁊. l. labeo. C. quō. ⁊ qñ iudex. Solo hec determinatur ꝑ illas. vt. ff. de legi. l. sed ⁊ posteriores. ¶ Opponiṫ quinto ad idem ꝙ necesse sit copiā iudicis habere. vt. ff. qñ appel. sit. l. j. §. dies. Solotio illa hanc determinat. vt dicta. l. sed ⁊ posteriores. ⁊ nota mirabile ꝙ hoc tp̄s est vtile fm quid. ⁊ dic vt hic notaṫ ⁊. C. de tempo. in integ. resti. l. fi. in priu. ¶ Opponiṫ sexto ꝙ a snīa ꝑfecti liceat appellare. vt. l. ꝑfecti. ff. de mino. Solutio. hic in appellatione ibi in integ. resti. ⁊ est rō differentie. vt hic notatur in glo. ⁊ ibi patet in littera. ¶ Opponitur septimo ad idem. vt. j. vt spon. largi. §. aliud vero. Solutio. ibi in supplicatione. hic in appellatione. ⁊ est ratio differentie. vt hic notaṫ. ⁊ ibi pꝫ in littera. ¶ Opponitur octauo ad. §. ad hec ꝙ coram principe nulla dilatio deṫ. ⁊ tp̄s currat. vt. l. cum a nobis. C. de dila. Solutio. fm glo. ibi ex relatiōe cā principalis vel appellationis fuit ad principē deuolata. sed hic ipse pīceps principaliter: ⁊ ex se ipso cognoscere debebat. Tu dic ibi loquiṫ de dilatione ꝑtis hic de dilatione litis siue instantie cāe. ¶ Opponitur nono ad idē ꝙ tempus currat etiam si per principē steterit. vt. C. de temp. appel. l. ij. Solutio. hec corrigit. ¶ Opponitur decimo ad. §. illud etiam ꝙ alius ordo in appellando debeat obseruari vt. C. de appel. l. a proconsolibus. ⁊. l. precipimus. ⁊. l. in offerendis. ⁊. l. si quando. Solutio. hec corrigit. ¶ Opponiṫ vndecimo. ꝙ error in appellando nocere debeat. vt. ff. de appel. l. si qs in appellatione. Solutio. hec determinatur. per illam. vt notaṫ dicta. l. precipimus. Ar. est in. §. ad hec ꝙ iudices debeant dare sententias cum consilio sapientum. ⁊ hoc ipsum consueuerunt scribere in eorum sententijs. ar. C. de legi. ⁊ consti. l. humanum. ⁊ de sen. ex peri. reci. l. ij. j. ꝛn̄so. ¶ Queritur primo intra quantum tempus a sententia interlocutoria sit licitum appellare. ⁊ dic vt hic notaui in exponendo litteram. ⁊ notatur. ff. de ap. reci. l. ij. ¶ Queritur secundo an tempus de momento ad momentum computanduꝫ sit. respondeo ꝙ computandum est. vt. ff. quando appel. sit. l. j. §. dies. Et hic vt notaui. ff. si quis cautio. l. j. ⁊ etiam notatur. ij. questione. vi. c. anteriorum legum. in glo. sed nunquid. ¶ Queritur tertio si princeps qui de appellatione cognoscit supersedere non possit an currat tempus. ⁊ detur restitutio. respondeo ꝙ ipso iure non currit. vt dixi exponendo litteram. vt. j. proxime. ¶ Queritur quarto quid si alius iudex de appellatione cognoscit ⁊ per eum steterit an tempus currit ⁊ glose variant hic ⁊ superiori casu. ⁊ fm hanc glosaꝫ nō currit tempus ipso iure. vt idem notatur. ff. ex quibus cau. maio. l. sed ⁊ si per pretorem in prin. ¶ Econtra videtur ꝙ currit tempus: sed datur restitutio. vt. j. vt spon. largi. §. Et hoc quoqꝫ. ⁊ in auṫ. itē si appellatione. C. de tempo. appel. Quod hic dicitur verius est vt hic patet in littera. ibi non ex hoc litem periclitari. ⁊ ibi causa intacta permaneat. vt patet in dicto. §. hoc quoqꝫ. ibi nullum ꝑiudicium partibus: aut vni earum ex hoc penit⁹ fieri. Et hec opinio approbatur extra de appella. ex ratiōe. ¶ Queritur quinto quid de causa principali. cui triennio si est ciuilis. si criminalis biēniū est statutum an tempus non currit si per iudicem steterit. ⁊ glo. dicit ꝙ aliud est hoc. quia tempus currit. nec etiam datur restitutio. vt. C. de iudi. l. properandum. in fine primi responsi. ⁊. C. vt intra certum tempus. l. si. quod etiam notatur in dicto. §. hoc quoqꝫ. ⁊ dicta auṫ. item si appellatione. Econtra notatur in dicta. l. properandū. §. sin autem vtraqꝫ. quod hic dicitur puto verius. quia minoribus nō datur restitutio nisi in subsidium. vt dicta. l. properandum in fi. Et est speciale in eis. ergo regulare est in alijs. vt non deṫ restitutio. vt. ff. ad munici. l. j. in fi. ⁊ de legi. l. ius singulare. ¶ Queritur sexto que est ratio differentie quare in causa appellationis ipso iure non currit ⁊ in principali currit cum effectu. respondeo in causa principali ibi ius non perit sed instantia tantum. sed in causa appellatōis ius periret. quia confirmatur sententia.

¶ De consulibus.

¶ Continua superiori titulo habita est mentio de dignitatibus ꝓpter appellationem sequitur de consulibus.

COnsulatus nomen. ¶ Diuide titulum in partes qn̄qꝫ. Primo iuris antiqui recitatio. Secundo ludorꝫ vij. denominatio. Tertio extensio. Quarto permissio ⁊ declaratio quid et quantum spargere possint. Quinto penaruꝫ impositio. Secunda pars incipit in. §. propterea estimauimus. Tertia in. §. hoc itaqꝫ. Quarta i. §. spargere. Quinta in. §. quod vero a nobis. ¶ Casus breuis. cōsules ipsi ⁊ eorum vxores ⁊ matres in ludis. vij. ⁊ processibus spergere possunt argentum. ⁊ ex argento muneribus populum honorare aurum autem spargere eis non licet. quia soli principi aurum contēnere prestat fortune fastidium. pena contrafacientibus imminente. ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad finem tituli. ¶ Expone litteraꝫ. consulatus nomen. ⁊ in decretis electionum. figura. i. vtilitate sine qualitate l quibus. i. contra quas. substantie magnitudo. i. magne diuitie. transcēdens. i. si transcendat ⁊ excedat modum in expensis. quia per hoc facultates minuit ⁊ non auget: ⁊ ad inopiam deducitur ēt magnificentiam. i. virtutem. non mensura. s. magna. i. quia maximas facisit expensas. magnitudine. i. virtute animi. tanquam. ex vtroqꝫ. i. immēso et medio consistente: vel dic. i. prodigalitate ⁊ auaritia electio. ⁊ inter hec extrema assumptio. vt extra de consue. c. ex parte. vbi de hoc. ⁊ ita septem notāter. de quo. j. sequitur. hanc nullus cuiuscunqꝫ sit dignitatis ⁊ diuitiaruꝫ. vt. j. sequitur. idoneus. i. valde diues. ¶ Nota primo ꝙ non venit ad plurimos sobstātie magnitudo ⁊c. ¶ Nota secundo ꝙ in expensis mediū seruandū est. ⁊ quod mediū est optimū est. ¶ Nota tertio que rara fiunt miraculosa fiunt vt lix dist. c. j. ⁊. xciij. di. c. legimus. ¶ Nota quarto ꝙ choruscāt vxores radijs maritorū. ¶ Nota quinto ꝙ soli principi licitū est aurū cōtēnere. ¶ Nota sexto ꝙ iperiū ē a fortuna. ¶ Nota septimo ꝙ argentum post aurū preciosius est metallū. ¶ Nota octauo ꝙ nō debemus dare occasionē ebrietatibus ⁊ potatiōibus. ¶ Nota nono ꝙ honorare plꝫ dignos nō expendētes imense. ¶ Nota decimo ꝙ princeps est lex animata in terris. Argumentū est. j. e. §. qḋ vero a nobis. ibi nequaqꝫ de maximis. ꝙ ad iudicis officiuꝫ ꝑtinet ludos prohibere ex quibus potest sequi seditio ⁊ iniuria.

¶ Vt nullus mutuās agricole.

PRopter auaritiam. ¶ Diuide titulum in ꝑtes tres. Primo dictū. Scdo extensio. Tertio pene ꝯtinuatio. Secūda pars incipit in versi. cuius exemplar iū. Tertia in versi. scituris. ¶ Casus legē in locis qbusdā agricolis subuenientē extendit hec cōstitutio. ad milites. iubens eos eandem legē seruare pena contrafacientibus iminēte. ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad finem

ad finem.tituli.¶ Nota contra auaritiam creditorum que mater est omnium malorum.vt.§.vt iudi.sine quoquo suf.§.j.

¶ Nullum credentem agricole tenere illius terram ⁊c.

¶ Continua.superiori titulo dictum est de agricolis in spē quo ad loca certa.sequitur in genere videre.

REm duram. ¶ Diuide titulū in partes quinq̃. Primo exordium. Scḋo accessionū ⁊ vsurarū limitatio. Tertio temporum ⁊ locorum declaratio. Quarto diuulgatio. Quinto pene ipositio. Secunda pars incipit i.§.sancimus. Tertia in.§.⁊ hanc. Quarta in.§.hec igitur. Quinta in.§.scituris. ¶ Casus breuis creditores ab agricolis accessionū ⁊ vsurarū noīe exigere possunt ꝓ modio octauam partē modij.⁊ ꝓ solido vnā siliquā.⁊ non amplius. his obtinētibꝰ in omni euo ⁊ loco.pena ꝯfacientibus iminente.vltimo precipit diuulgari.⁊ hoc dicit vsq̃ ad finē tituli. ¶ Expone litterā.rem durā ⁊ cōem omnibus.agricolis ⁊ creditoribus in loco quocunq̃ existētibꝰ.⁊ no.ꝙ hic ideo dicit cōem oibus.q̄ superior ꝯstitutio fuit localis.vt hic notaꝭ.⁊ patuit.§.ti.primo.in prīn.i.in casibus in tpe ꝑsenti pēdentibus.necatos etiā sine fuga.sancimus itaq̃ ex hoc.§.sumitur auꝭ.ad hec posita.C.de vsuris.sup.l.cum nō frumentū.omnes huius.i.in quocunq̃ loco morantes.hoc reddito.s.qḋ mutuo datū est.Et hanc repilogat que dixit vt declaret.in oēs agricolas ⁊ creditores in loco quocunq̃ morantes siue existentes.Et ex presenti quidem tpe.i.etiam in contractibus ante hanc legē celebratis ⁊ pendentibus tpe huius legis.vt.§.e.in prin.⁊.§.sancimus.⁊ hoc intellige ꝑ tpe currenti ex tpe huius legis.vt.C.de vsur.l.pen.cum i.tēpus legis in ꝯtractibus ēt postea celebratis.si qñ.i.ante hanc legē vel postea ꝑmanserit.i.cucurrerit ꝑcipientes creditores.cōem omnibus.agricolis ⁊ creditoribus in oī loco manentibus.sed nō oibꝰ creditoribus.q̄ non ciuibus.oibus creditoribus in quocūq̃ loco morantibus securus degat.q̄ actio nō durat.⁊ ea est liberatus ipso iure.videat. ¶ Nota ꝙ dicit videat.⁊ nō dicit petat.ergo creditor ipso iure actio cadit. ¶ Nota creditoribus obuiandum esse aduersus eorum duriciā inhumanitatē.impietatē ⁊ auaritiam.
¶ Itē nota ꝙ hec lex subuenit agricolis oibus contra oēs creditores. ¶ Itē nota ꝙ creditor ꝓpter delictū suū cadit ab actione sua. ¶ Opponitꝭ primo ꝙ accessio maior.s.vsq̃ ad duplū possit exigi.vt.C.de vsur.l.frumenti.⁊.l.cū non frumētū. Solutio hec corrigit in agricolis. ¶ Opponitꝭ scḋo ad idem.de.l.oleo.C.de vsur. Solutio ibi in liquidis.hic in aridis. ¶ Opponitꝭ tertio ꝙ vsura maior exigi possit vt.C.de vsur.l.eos. Solutio.hec corrigit in agricolis. ¶ Opponitꝭ quarto ꝙ vsure hodie exigi non possunt.vt.j.de ecclesia.titu.in prin. Solutio.vt ibi notaꝭ.⁊.C.de summa trini.l.j.
¶ Queritꝭ primo nunqḋ hoc ius qḋ est constitutū in aridis fructibus locū habeat in liquidis.respondet glosa ꝙ non.⁊ in eis vetus ius dꝫ seruari. Et est rō differentie.q̄ vbi maius ꝑiculū promptiꝰ remediū desideraꝭ.vt.ff.de carbo.edic.l.j.§.sed ⁊ si qs. Sed maius periculū versaꝭ in aridis.q̄ ex hoc sequitꝭ fames.q̄ i liqdis ex quorum defectu rustici de facili non necanꝭ.q̄ aquā bibere solent.
¶ Queritꝭ scḋo quid appelleꝭ siliqua. Et dic vt in glo.⁊ vt notaꝭ C.de epi.⁊ cle.auꝭ.sed hodie. ¶ Queritꝭ tertio an hec ꝯstitutio sit generalis etiā in ciuilibus debitoribus.⁊ dic vt in gl.⁊ teneas ꝙ locum hꝫ in creditoribus ⁊ agricolis oibus in quocunq̃ loco morātibus:⁊ nō in ciuibus debitoribꝰ.⁊ hoc manifeste ꝓbaꝭ in rubrica.⁊ etiam in textu.⁊ litterā expone vt.§.dixi ⁊ oia clara erunt. Et dic ꝙ iste titulus est generalis quo ad loca ad dr̄iam superioris tituli: qui est specialis ⁊ localis. Sed titulus iste ē spālis in agricolis oibus ⁊ non in ciuibꝰ. ¶ Queritꝭ quarto in quibꝰ tpibus hec cōstitutio locū habeat ⁊ glo.dicit ꝙ in futuro tantum tpe.⁊ nō in ꝑterito. Tu dic ꝙ in ꝑteritis finitis locū non hꝫ.sed in ꝑteritis ꝑnti tpe pendētibus locū hꝫ in tpe currenti ex pte huius legis.vt.C.de vsur.l.penul.⁊ sic intellige hic.⁊.§.e.in prin.⁊.§.sancimus. ¶ Queritꝭ quinto qualiter ab actione cadat.glosa dicit hic ꝙ ipso iure:sed in auꝭ.ad hec dicit.ꝙ per exceptionem quod hic dicitur verius est.vt dixi in exponendo litteram.

¶ De restitutionibus.⁊ ea que parit in vndecimo mense.

¶ Continua rubricā ad ꝑcedentia.superius in pte ꝑcedenti habita est mentio de muliere nubente infra tp̄s luctus sequitꝭ videre de muliere que parit sine nuptijs.j.tp̄s luctus.⁊ q̄ mulier que parit infra tp̄s luctus restituere teneꝭ quicquid ad eā peruenit de bōis primi mariti.vt.C.de secun.nup.l.j.⁊.§.de nup.§.prime siquidē.sumpta inde materia ponitꝭ hic de restōibꝰ. ¶ Diuide titulū i grosso i ptes duas.pmo de pma pte rubrice.s.d restōibꝰ scḋo de scḋa pte.s.de muliere que parit in vndecimo mense. Scḋa pars incipit in.§.vnū siquidem. Iterū prima pars subdiuiditꝭ in partes sex. Primo exordium. Scḋo iuris antiqui recitatio. Tertio iuris noui narratio. Quarto dubij motio. Quinto dubij decisio ⁊ exceptio. Sexto circūuentionis remotio. Secunda pars incipit in.§.sancimus. Tertia in.§.sed tamē. Quarta in.§.adierunt. Quinta in.§.quāobrem. Sexta in.§.hec igitur omnia.

DE cursio ⁊ varietas. ¶ Casꝰ breuis. res restitutionis onere pure vel in diē certā grauate ꝓhibenꝭ alienari.⁊ obligari.sub cōditione autē vel in diem incertā grauate alienari possunt.sed cū ꝑpria ambulant fortūa.q̄ cōditione vel die existente ad eū reuertunꝭ.cui dari iusse sunt. Excepta dotis ⁊ donationis ꝓpter nuptias oblatōe:⁊ exactiōe ob quas cās alienatio ꝑmittitꝭ antiquo iure sublato.⁊ oī circumuentione remota. Et hoc dicit vsq̃ ad.§.vnum siquidē. ¶ Expone litteram.decursio ⁊ varietas.sed tamē nos ex hoc.§.sumitꝭ auꝭ.res que posita C.cōia delega.l.fi.modis oibus.i.generaliter ⁊ indistincte.⁊ in omni casu. Et nota ꝙ hoc casu ⁊ sequenti nihil innouaꝭ quo ad alienationē.sed quo ad exceptionē de qua.j.sequitꝭ.vt.j.e.§.quāobrē.grauatas.s.pure vel sub certo die.vt.C.cōia deleg.l.fi.§.sed q̄ nostra ambulare.s.qñ sub conditione vel incerta die grauate sunt.vt.C.cōmunia delega.l.fi.§.finasit sub cōditione. Ex hoc hꝫ locū qñ ab homine ꝓhibita est alienatio.idē si a lege.vt.§.de nō eligen.§.hoc autem.⁊.§.de nup.§.qm̄ infirmas.fortuna.q̄ alienatio valet.sed res transit cū sua cā:⁊ onere.vt.ff.de ꝯhen.empti.l.alienatio cū si.firme i.irreuocabiliter iusse sunt cōditione vel die extante.adierūt defuncti.s.viri.aliunde.i.ex alia cā.existentibus filijs ergo sub ꝯditione fuit rogatus non solum pure.⁊ sic nota ꝙ hec auꝭ.locum hꝫ qñ sub conditione rogatus fuit qḋ est cōtra opinionē illorum qui dicunt ꝙ locum hꝫ solūmō qñ pure rogatus fuit.vxoris patrē qui dotem nō dedit:nec ꝓmisit sed filia ꝓ se dedit vel ꝓmisit.vel dic ꝙ donationē propter nuptias ipsa recepit.sui.s.viri ꝓmereꝭ.s.vir.sibi.s.viro.ꝓmereri.i.lucrari.horum.i.de dote vel donatōe ꝓpter nuptias ꝓpter sublationem.i.q̄ oia debent restitui substituto.quāobrē manere volente nota hic apte ⁊.j.pxi.ꝙ lex finalis.C.cōia delega.nō corrigitur hac cōstitutione sed cōfirmaꝭ nisi in casu qui sequitꝭ.⁊ sic intellige.§.e.§.sed tamē.restitutionē fecerit pure:vel sub cōditiōe:vel in diē.seruet filio.i.pure:⁊ libere ei dimittat.⁊ de resti.fideicō.excipiat.s.vt roget eū restituere deducta legitima. Et nota ꝙ hoc casu contra voluntatē testatoris trebel.deduceretꝭ.vt.ff.ad.l.falci.l.ticia.in fi.⁊ de dona.inter virū.⁊ vxo.l.si sponsus.§.si quis rogatus versi.⁊ magis. Et notaꝭ.C.fami.herci.l.filiū quē.⁊ hoc pꝫ hic.q̄ ēt filio nō seruat nec seruare cōpellitꝭ.⁊ ideo clementia legis ei non fauet vt detrahat trebellianicā cū habeat.l.⁊ sic nō obstat.l.si vt allegas.C.ad.l.fal.q̄ ibi nō hēbat aliquā quartā.vel legitimā vt.j.pxime.legitimā ptem.ergo in re certa:seu rebus vt possit filius vel filia ꝓ dote vel donatiōe ꝓpter nuptias offerre.modis oibus.i.in oī casu.nisi sit ingratus.⁊ ex reliqua que supest legitima pte deducta.si nō sufficeret ergo si sufficeret non lꝫ ex reliqua substantia sibi aliquid recipe. Itē si non sufficit non lꝫ aliquid accipere vltra.nisi ꝓ dote ⁊ donatione ꝓpter nuptias.⁊ sic notaꝭ ꝙ non ꝑmittitꝭ hic accipere quartam trebellianicā de iure cōi.cū hic ex priuilegio sit spāle.s.vt ex reliqua substantia si nō sufficiat legitima possit dotē vel donationē ꝓpter nuptias offerre.vel soluere. Item hic innuitꝭ.ꝙ reliqua substātia venit in restōne.legitia ps.i.debita iure nature. oblationē.i.cōstitutōe:vel ēt exactōe:vt.j.e.ibi sit q̄ hoc.⁊.§.e.§.adierūt.excipe.i.accipere.etiā ad hoc.i.ad huius dotis vel donationis ꝓpter nuptias oblationē.restitutionē.i.de restōne.alis ergo oia substantia alia vltra legitimā portionē venire dꝫ in restitutione fideicō. Et sic pꝫ manifeste ꝙ quartā trebellianicā non detrahit nec cōputat etiā si rogatus sit sub conditiōe:vel in diem incertā. Preterea hi duo casus soli excipiunꝭ a restitutione fideicō.ergo regula ꝑmanet vt oia alia bona veniant in restōne deducta legitima.ergo quarta trebellianica non detrahitꝭ nam exceptio viciat regulā in casibꝰ exceptis tm̄:⁊ in alijs cōfirmat.vt.§.e.in prin.⁊.§.e.§.sed tamē nos. Itē ex priuilegio dotis ⁊ donatiōis ꝓpter nuptias sit diminutio relique substantie ergo de iure cōi tota reliqua substantia vltra legitimam venire dꝫ in restitutione q̄ id est spāle.⁊c.vt.ff.ad munici.l.j.in fi.⁊ de legi.l.ius singulare.⁊.iij.di.priuilegia. Itē quod de vno conceditur de alio negatū esse videꝭ.vt.C.de ꝓcu.l.maritus.⁊.ff.de mino.l.⁊ si sine.§.ꝙ pap.cū concordan. Sed cōceditꝭ debita iure nature.ergo trebellianica ꝓhibita esse videꝭ. Itē si trebellianicā de restitutione excipere voluisset facile erat dixisse.vt.C.de cadu.tollē.§.sin aūt ad defici.⁊ extra.de deci.c.ad audientiā.⁊.ff.si mēsor fal.mō dixeris.l.j.§.hec actio.versi.sed ⁊ si. Itē verisimile est ꝙ si trebellꝭ.detrahere liceret.ꝙ eā ꝯputasset in dotē ⁊ donationē.alis esset iniquū si diceremus ꝙ duas quartas detraheret:⁊ vltra hō haberet dotē ⁊ donationē. Preterea ꝯ voluntatē defuncti trebellianica deduceretur.vt.§.dixi.in glo.j.pure ꝙ esse non dꝫ cū habeat legitimā.vnde

dementia legis filio in hoc non fauet cũ ex hereditate cõmodũ reportet. vt ar. ℥. de heredi. ꝛ falci. §. exhe. ꝛ de nup. c. disponat ꝛ ar. ff. ad. l. falc. l. in q̃rtã. § nõ ob. ꝛ. l. si vt allegas. C. ad. l. falci. q꞉ ibi nõ habebat aliam quartã vel legitimã. ſm quod adiectum. i. quatenus est necessariũ adijciendũ ad oblationẽ dotis ꝛ donationis vltra legitimam portionem. ad restitutionem. i. de restitutiõe. ergo vel omnis alia substantia vltra legitimam venit in restitutionẽ nec trebellianicam detrahit. vt ꝛ. ℥. dixi. in illis rebus oblatis ꝑ dote. Et sic nota ꝙ sicut ꝑmittitur filio accipere res certas ꝑ donatiõe ꝑpter nuptias eadem rõne videt̃ ꝙ etiam pro legitima sua possit filius accipere res certas. ꝛ sic est ar. ꝙ filius possit in vna re accipere. legitimam. oblationibus. i. dationibus seu cõstitutionibꝰ. ꝛ sic nota. ꝙ hec constitutio locum habet in dote cõstituenda. ꝛ harũ exactionibus. i. cũ ab eis est dos vel donatio. exigenda. ꝛ sic notat̃ ꝙ etiaꝫ locum hꝫ in exigenda. vt hic. ꝛ. ℥. c. §. adierunt. ꝛ. j. pxi. §. augmentum. vt dostea detrahetur de restitutione fideicommissi in casu dotis vel donationis restituende. restitutionũ fideicõmissi. ad restõeꝫ fideicõmissi. ¶ Nota primo ꝙ exceptio regulã cõfirmat ꝛ sub trãquilitate: ꝛ quiete dimittit. ¶ Nota secundo in. §. sed tanq̃. ꝙ recitat̃ tenor legis fi. C. cõia delega. ꝛ nihil noui addit̃. ¶ Nota tertio in. §. quamobrem ꝙ dicta. l. fi. confirmatur. ¶ No. quarto ꝙ renouatur solũmodo in dote ꝛ donatione ꝑpter nuptias constituẽda ꝛ exigenda. ¶ Nota quinto ꝙ cõis vtilitas ꝓferenda est priuate. ¶ Nota sexto ꝙ circũuẽtio remouetur. ¶ Opponit̃ primo ꝙ hodie legata ꝛ fideicõmissa sint vnita. ꝛ per omnia exequata. vt. C. cõmunia de lega. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. ff. de le. j. l. j. male ergo videtur hic fieri differentia inter fideicõmissa. Solutio ibi de singularibus. hic de vniuersalibus loquit̃. vt notatur dicta. l. j. ff. de le. j. ꝛ dicta. l. iij. C. cõmunia de le. ¶ Opponitur secundo ad. §. sed tanq̃ ꝙ illa littera repugnantiam ꝛ contrarietatem continere videtur sibi adinuicẽ. Solutio ſm gl. dic ꝙ valet. s. interim. nõ aũt valet irreuocabiliter. ꝛ dic vt in glo. Tu dic ꝙ non est ꝯria q꞉ hic loquitur in principio huius §. sed tanq̃ qñ res grauate sunt pure: vel in diem certã. sed. j. proxime qñ sub cõditione: vel in diẽ incertam. sic enim distinguitur in dicta. l. fi. §. sed q꞉ ꝛ. §. sin autem. Et dic ꝙ hic loquitur recitando sub compendio que dicta sunt in lege fi. ꝛ non nouum ius constituẽdo. ꝛ etiã dic ꝙ alienatio valet hodie sicut ꝛ olim: nec aliter prohibet̃. ¶ Opponitur tertio ad. §. sed tanq̃ ꝙ nugatorie adijciat̃ de obligatione. q꞉ alienationis verbo continet̃. vt. ℥. de non alie. §. alienationis. ꝛ. C. de rebus alie. non alie. l. fi. Solutio hic accipit̃ stricte ꝛ ꝓprie. vt. C. de fundo dota. l. j. ibi large ꝛ improprie per interpretationem. ¶ Opponitur quarto ꝙ nullo casu permittatur alienatio vt. ff. qui. ꝛ a qui. l. generaliter. §. sub cõditione. Solutio ibi in manumissione. hic in alienatione. ꝛ est ratio vt hic notatur. in glo. ꝛ. C. de condi. ob cãm. l. ea lege. ¶ Opponitur quinto contra hanc solutionem ꝛ videtur ꝙ manumissio etiam teneat vt. ff. ad trebel. l. quidam. §. si quis filium. Solutio ibi est speciale fauore vltime voluntatis ꝛ libertatis. ¶ Opponitur sexto credo certius est ꝙ legitima siue quarta remanet apud grauatum ergo alienatio valere dꝫ vsq̃ ad illam quantitatem. vt. ℥. de non eligen. §. hoc autem. ꝛ de nup. §. quoniam infirmas. Solutio ſm glosam alienatio valet vsq̃ ad dictam quantitatem. vt. ff. ad trebel. l. marcellus. §. res. ꝛ quod hic dicitur posse reuocari est verum si vltra quartam suaꝫ alienet vel obliget. Tu dic vt. j. e. §. notaui. ¶ Opponitur septimo hic dicitur ꝙ regula indiget quadam exceptione. immo exceptionibus pluribus indiget. s. dotis ꝛ donatiõis ꝑpter nuptias. vt. j. proxime. ꝛ. §. quãobrem. Solutio dic ꝙ vere sunt plures. ꝛ indefinita locutio ẽqpollet vniuersali. vt. ff. de lega. ij. l. si pluribus. ꝛ de pignor. actio. l. si necessarias. §. si annua. cum si. ¶ Opponitur octauo ad. §. quamobrem. ꝙ filius vltra legitimam de bonis patris nihil contra voluntatem patris percipere debeat. vt. ℥. de trien. ꝛ semis. §. j. Solutio ibi est regulare. hic speciale fauore dotis ꝛ donationis propter nuptias ꝛ matrimonium. vt hic dicitur in gl. ¶ Queritur primo an res oneri restitutionis subiecte possint alienari aliquo casu. Et ſm guar. regulariter alienari prohibentur. ꝛ alienatio ipso iure non valet. vt ꝛ notatur. C. cõia delega. l. fi. §. sin autem sub conditione. ꝛ. ff. ad trebel. l. marcellus. § res. ꝛ hoc voluit ostendere. in aut̃. res que quam sumpsit ex hoc corpore. sed eaꝫ sumpsit defectiue. ꝛ minus detruncare. Sed vt hic notatur in glosa alienatio valet interiꝫ. sed nõ valet irreuocabiliter. Tu dic ꝙ aut res grauate sunt pure vel ĩ diẽ certam. ꝛ tunc modis omnibus alienatio prohibetur. quia absurdum est ꝛ irreuocabile. vt. C. cõmunia delega. l. fi. §. Sed quia. aut grauate sunt sub conditione vel ĩ diem ĩcertam. ꝛ hoc casu meliꝰ faciet grauatus si se abstineat ab alienatiõe. sed alienare potest si vult sed ambulat cum propria fortuna. i. cum sua cã ꝛ onere. quia conditione vel die existente res reuertitur ad illum cui dari iussa ẽ. vt hic in versi. sed cum propria. ꝛ. C. communia delega. l. fi. §. sin autem sub conditione. ꝛ. §. se. ꝛ sic patet manifestissime ꝙ iste. §. sed tanquam nos. intelligitur cum distinctione ꝛ ſm intellectum dicte. l. fi. C. cõmunia delega. ꝛ recitat breuiter intellectum huius legis. qui est in §. sed quia ꝛ in. §. sin autem. sub conditione. ꝛ. §. se. Et no. ꝙ guar. imperfecte ꝛ detruncate ꝛ male sumpsit aut̃. res que. quia obscure ꝛ nimis simpliciter eam posuit in. C. vnde debes eam intelligere sic res que subiacent restitutioni. s. pure. vel in diem certam. ¶ Queritur secundo an filius possit aliquo casu detrahere duas quartas ꝛ quando. Et ſm azo. si rogatus est restituere sub conditione vel in diem potest. alĩs non. vt. ff. de inoffi. testa. l. papinianꝰ. §. meminisse. ꝛ. C. ad. l. falci. l. quanq̃. Sed alibi dicitur ꝙ si filius est institutus sub conditione vel in dieꝫ. ꝛ de restituendo rogatus potest detrahere duas quartas. vt habetur ꝛ notatur. in summa huius libri. de here. ꝛ falci. ꝛ quidam habent in apparatu. in dicto titulo in. §. si quis autem non implens. ꝛ ibi de hoc dixi. Et hec questio disputabilis est ꝛ potest allegari pro ꝛ contra. Et notatur. C. ad. l. falci. l. q̃q̃. ꝛ ꝙ vna tantum locum habeat probatur aperte. C. fami. hercis. l. filiũ quem vbi dicitur ꝙ filius sub conditione rogatus quartam trebellianicã detrahit ꝛ supra quartã habens reddere compellitur. ꝛ nulla mentio fit ibi de debita iure nature. sic. C. ad trebel. l. iubemꝰ. vbi dicitur ꝙ filius sub conditione rogatus quartam trebellianicam detrahit. ꝛ dodrantem hereditatis restituit. Ad idem facit. l. irritum. ꝛ. l. q̃q̃. C. ad. l. falci. in quibus legibus fit mentio solummodo de quarta trebellianica ꝛ non de debita iure nature. ¶ E contra videtur ꝙ hodie filius rogatus de restituendo in diem vel sub conditione possit detrahere duas quartas. s. debitam iure nature statim. ꝛ trebellianicam adueniente die vel conditione. probat̃ sic. filius hodie de iure aut̃. detrahit debitam iure nature. is dicto casu nec in ea potest grauari. vt dicto. §. si quis autem non implens. ꝛ. ℥. de trien. ꝛ semis. §. j. ꝛ. §. prohibemus. ꝛ hic in. §. quamobrem. Cuꝫ igitur statim debeat habere debitã iure nature. hodie hic iure aut̃. ꝛ per iura. C. videtur ꝙ habere debeat trebellianicam conditiõe vel die adueniente. ergo habere debebit duas quartas. Tu dic ꝙ filiꝰ etiam sub conditione vel die institutus vel rogatus de restituendo sub conditione vel die nullo casu habere debet nisi vnam quartã de iure ciuili: ꝛ iure veteri: ꝛ nouo. ꝛ hoc satis probatur iure digestoruꝫ ꝛ codicis in quibus iuribus si recte inspiciatur filius detrahit solam quartam trebellianicam. ꝛ computabat in eam debitam iure nature ꝛ credo ꝙ eligere poterat quam quartam habere vellet vel debitam iure nature vel trebellianicam. vt probatur per dicta iura. ꝛ accedit. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. si conditionem. ꝛ. §. vnde si quis ꝛ. §. meminisse. ꝛ. §. si quis impubes. Et est notandum ꝙ hodie ideo fit mentio de debita iure nature. quia regulariter est maior q̃ quarta trebellianica. quia est triens vel semis vt hic dicitur. Sed olim vtraq̃ consistebat in quarta. ꝛ vsq̃ ad quartam tantummodo: ꝛ ideo de trebellianica sola fiebat olim mentio. quia consistebat in eadem quantitate cum debita iure nature. in casu tamen fit mentio de debita iure nature iure nouo priusquam esset aucta. vt dicto. §. si quis autem non implens. videlicet cum filius est patris inobediens eo casu ex clementia ꝛ pietate legis sola quarta iure nature debita sibi reseruatur. quia cetera bona ratione inobediẽtie veniunt in restitutionem. ¶ Et ꝙ vnica quarta detrahatur probatur hic manifestissime. quia filio consulitur hic in debita iure nature sola ꝛ reliqua. substantia tota venit in restitutionem nec diminui potest nisi ex causa dotis vel donationis propter nuptias. sed si quartam trebellianicam detrahere posset: deberet ex ea dotem vel donationem propter nuptias constituere: licet debita iure nature nõ sufficeret. quia si sufficeret non liceret de reliqua substantia quicquaꝫ accipere. ¶ Item priuilegio dotis ꝛ donationis propter nuptias permittit̃ de reliqua substantia detrahere. sed illud est speciale. ꝛc. vt. ff. ad municipa. l. j. in fi. ergo de iure communi non licet detrahere trebellianicam. ꝛ maxime quia hic dicitur simpliciter ꝛ indistincte cetera bona venire in restitutionem nisi ex causa dotis vel donationis propter nuptias detractio fiat. Ex hoc ostenditur etiaꝫ euidenter. quia in nulla lege habetur mentio simul de duabus quartis sed de vna sola. vel trebellianica vel debita iure nature: vel de constitutione diui pij. Et est sciendum ꝙ quecunq̃ detrahatur semper vna in alteram computabitur. ꝛ sic debent intelligi dicta iura.

¶ Et hoc de iure ciuili teneas. sed de iure canonico in foro ecclesie vel in terris ecclesie teneas ꝙ due quarte veniant detrahende. vt extra de testa. c. raynutius. ꝛ. c. raynaldus. ꝛ ꝙ de iure ciuili detrahat hic solummodo debitam iure nature de qua sola nominatiꝫ hic cauetur. probatur euidenti ratione ꝛ clarius q̃ supra dixerim. quia quarta trebellianica cum non est expresse a testatore permissa videtur esse prohibita: ꝛ contra sententiam ꝛ voluntatem testatoris videtur eo casu esse inducta. vt. ff. ad. l. falci. l. ticia. in fi. ꝛ notatur in dicta. l. filium quem. sed vna est legis intentio vt volũtas ꝛc. vt. ℥. de heredi. ꝛ fal. §. exheredatos. ꝛ. j. de iureiur. a mori. in prin. igitur cum debita iure nature detrahatur: ꝛ forte contra voluntatem tacitam parentis non debet detrahi trebellianica contra volũtatem parentis. quia satis lex consulit filio in debita iure nature. ꝛ parenti vt filius sit heres patris. ꝛ eius voluntatem adimpleat. vel non impugnet: cum habeat vnam quartam. sic lex extraneo heredi

redi de restituendo grauato consulit de vna quarta tantum. q3 sufficere putauit tam ad commodum heredis q̃ etiam vt defuncti dispositio adimpleatur. vt. ff. ad trebell. l. i. circa prin. et institu. de fideicom. here. §. i. et §. sed quia. Et de ista materia dixi in. §. si quis autem non impleus. et non obstat illud quod dici solet q̃ statim de debita iure nature debet esse securus sine mora. et grauamine vt. l. quoniam cum simi. quia aut filius est institutus pure. et rogatus restituere pure. et tunc s̃m omnes quartam. idest solam detrahere debet. vt notatur dicta. l. quanq̃. Aut est institutus pure: et rogatus restituere in die vel sub conditione. et tunc s̃m azo. potest detrahere quartas duas. vt notatur in. §. meminisse. et in. l. quanquam. Tu dic etiam q̃ hoc casu debet vnicam detrahere. nec potest dicere se grauatum nec moram passum in debita iure nature. cum interim ante diem vel conditionem adita per eum hereditate sit effectus dominus olum bonorum. Et eligere potest debitam iure nature et si eligat. eam consequitur eã statim Nec poterit postea detrahere trebellianicam vt hic cum concordan. Et intellige. l. filium quem et. l. iubemus cum similibus quando filius elegit trebellianicam. quo casu debet illa sola esse contentus: nec poterit detrahere debitã iure nature. quia in eam computat trebellianicam. nisi in eo q̃ plus esset in vna q̃ in aliu. vt ibi patet aperte. Aut est institutus sub conditione vel in diem et rogatus restituere sub eadem conditione vel diẽ. et tunc etiam eligere potest debitã iure nature. Nec potest postea detrahere trebellianicam. quia eam computat in debitaʒ iure nature. cum nullo casu. et nulla lege reperiatur. q̃ duas detrahat quartas vt dictum est. sed quandoq3 de vna et quandoq3 de alia. s. de trebellianica sola. vt in. l. ff. et. C. et de debita iure nature solu. vt hoc in re aut. ergo in nullo casu permittendum erit duas quartas detrahere. cum nulla lege hoc caueatur ar. C. de colla. l. illam. et. ff. de pe na. l. iij. §. fi. et maxime quia cuʒ rogatus sit restituere simpliciter hereditatem si detrahi due quarte permitterentur veniret detrahendo forte contra voluntatem patris vt habetur et notatur dicta. l. ticia et dicta. l. filium quẽ quod esse non debet. ar. ii. de here. et fale. §: exheredatos. Preterea duo impossibilia non debent ad idem concurrere. vt. C. de do. promis. l. i. et. ff. de conditio. et demonstra. l. mulieri. et de lega. prestan. l. virilis. §. si quid vxo. et. l. is qui ipo. §. ei q̃. Preterea cum lex concedat de vna videtur per consequens aliam negare. vt. ff. de mino. l. et si sine. §. sed quod papinianus. et. l. patri in principio. Item si lex voluisset duas quartas detrahi facile erat id ei dixisse. vt. C. de cadu. tollen. §. sin autem ad de fi. et extra de decimis ad audientiam. liquet itaq3 ex predictis q̃ in omni casu statim ei consulitur de debita iure nature si eam eligere vult sed non licebit ei postea detrahere trebellianicam quia eam computat in debitam iure nature. vt superius clare dictum est. Et hoc intellige nisi de cõsuetudine locali aliud sit obtentum vt. ff. de legi. et senatusconsul. l. minime. et. l. si de interpretatione. ¶ Queritur tertio an filius de restituendo rogatus possit quartam accipere in vna re. et videtur q̃ sic. vt. C. fami. hercis. l. filium quem habentem. vbi dicitur q̃ in fundo vno accepit quartam et ar. ff. ad trebel. l. marcellus. § res que vbi res alienatas in quartam imputat et facit. ff. de lega. i. l. non amplius §. fi. et. l. post autem. et hic in. §. quamobrem vbi dicitur q̃ pater filio statim debet prouidere de legitima portione. et potest esse ratio. vt filius possit alienari pro donatione propter nuptias. et filia pro dote. et si res aliquas certas alienauit ex causa dotis vel donationis propter nuptias nihil quantum in illis rebus restitutio valebit. patet ergo q̃ in rebus certis eligere potest dotem et donationem propter nuptian. ergo etiam et legitimam. vt possit de ea dotem et donationem propter nuptias constituere vel restituere. et est etiam ar. ff. ad. l. fal. l. si ex pluribus. ¶ Econtra videtur vt. C. ad. l. fal. l. ij. cum concordas. vbi de hoc notatur. Et glose variant. et glosa que est in dicta. l. ij. C. ad. l. falci. dicit q̃ non potest accipere in vna re. ideʒ notatur in dicta. l. filium quem habentem. et dicta. l. marcellus. §. res que. et. C. communia de lega. l. fi. §. sed queritur. et. §. sin autẽ. sub cõditione et extra de testa. c. raynaldus in gl. imo huic. et facit. C. quando et quibus quarta pars debetur. l. ij. li. decimo vbi de hoc et. ff. ad trebel. l. si legatus. §. multum interest vt ibi notatur. in contrarium notatur hic in. §. sed tanquam nos in glo. irreuocabiliter. in fin. Et quod hic dicitur puto verius esse. Et est casus hoc titulo in. §. quãobrem et dic vt supra dixi. Et vt omnium saluetur opinio credo q̃ filio consuli posset etiam ante conditionem et diem existenteʒ. quia prouocare posset per iudicium fami. hercis. fideicommissarium ad diuisionem. vt legitimam suam habere possit in rebus certis. et maxime quia sibi potest prodesse: et fideicommissario non nocere. vt. ff. fami. hercis. l. ij. circa prin. et. l. et post. §. i. et. ff. ad trebel. l. ita tamen. §. si ex trebelliano in fi. et quia non debet dñi esse in suspenso. vt. ff. de diuer. prescrip. l. si seruus. et. ii. de nup. §. que vero versi. sʒ vt cum si. et inuitus in communione non debet quis detineri. vt. C. communi diui. l. fi. et ar. ff. fami. hercis. l. item labeo. §. fi. et. l. sequenti: et sequenti. §. i. et. l. lucius. et pro socio. l. si conuenerit. et. l. se. et. l. actiõe. §. labeo. et ar. ff. ad trebel. l. i. §. sed et quotiens. ¶ Sed non credo q̃ eligere possit optimam. sed medie estimationis rem ne dum filium satis est fouendũ existimamus. fideicommissarij commoda defraudẽtur. vt. C. communia de lega. l. fi. §. sed et si quis. et. ff. de lega. j. l. legato generaliter. et ar. j. de ali. et emphi. §. hoc etiam cũ similibus. ¶ Queritur quarto quid si extraneus est rogatus de restituendo respõdet glo. q̃ retinere potest pro dote et donatione constituenda. non autẽ pro reddenda. vt in nouell. e. ti. Sed certe hoc videtur esse contra textum aperte in. §. quamobrem. qui loquitur in filio et filia. Preterea extraneus heres forte quartam detrahit contra voluntatem patris quomodo ergo detrahit pro dote et donatione contra voluntatem. Item fideicommissario fieret iniuria. quia diminueret̃ fideicommissum. quod esse non debet. vt. C. communia de lega. l. fi. §. sed et si quis. et. j. de resti. §. i. colla. viij. et in filijs specialia multa seruantur. vt. C. de codicil. l. fi. cum similibus. et illud est speciale et c. vt. ff. de legi. l. ius singulare. et hoc verius puto. ¶ Queritur quinto an hec constitutio locum habeat etiam in dote exigenda seu reddenda respondeo sic. vt hoc titulo. §. adierunt. et. §. quamobrem. ibi sic que hoc. et. §. hec igitur. ¶ Queritur sexto an hec constitutio locuʒ habeat etiam si coheredibus restitutio fieri debeat. respondeo sic. cuʒ eadem sit ratio. vt. ff. de verbo. obliga. l. a ticio. ¶ Queritur septimo. pater filium instituit: et rogauit de restituendo si decederet sine liberis. et prohibuit eum alienare res: vt peruenirent ad fideicõmissarium. et penam adiecit. et postea filius suscepit filium: et in vita sua alienauit: et decessit filio superstite. ¶ Nunquid hoc casu alienatio reuocabitur. et pena locum habebit. Et videtur q̃ sic. quia cõtra voluntatem testatoris alienauit. ¶ Econtra videtur q̃ non. cuʒ eo tẽpore quo alienauit filium suscepisset. vt. ii. de non elig. §. hoc auteʒ et de nup. §. optime. et. §. quoniaʒ infirmas. et. ii. e. §. sed tanquã nos et. C. communia de le. l. fi. §. sin autem sub condi. et ar. ff. de leg. ij. l. peto. §. fratre. et. l. cum pater. §. libertis. et de lega. iij. l. pater. §. quindecim. et ar. ff. de pactis. l. tale pactum. §. fi. cum concordan. et vsufruc. quemadmo. caueatur. l. si vsufructuarius. §. plane. Preterea cum filium susceperit: et tempore mortis sue vixerit videtur conditio defecisse. ar. ff. de arbi. l. si ita demum. et maxime. quia casum. et c. ff. de verbo. obli. l. inter stipulantem. §. sacram. et aduenticij casus et c. vt ff. qui et a qui. manumissis. l. iulianus. et. ff. de vulga. substitu. l. ij. §. interdum. et hec placet. ¶ Queritur octauo quid si tempore mortis patris filia que dederat dotem a viro recuperauerat an veniat in restitutionem fideicommissi. respondet glo. in aut. res que. q̃ nõ s̃m hugolinum. et nihil allegat. Tu distingue aut dos fuit aduenticia. et tunc sine dubio non venit in restitutioneʒ. aut fuit profecticia et subdistingue. quia aut ad eam peruenit viuo patre. et est ar. q̃ fratribus si eis rogata est de restituendo debeat restituere. extraneis non vt. C. communia vtriusq3 iudi. l. fi. et aut. sed q̃uis. C. de rei vxo. actio. si vero post mortem recuperauit non veniet in restitutionem. vt. ff. ad trebel. l. a filia perit. in principio et ar. e. ti. l. mulier. §. pen. ¶ Queritur nono an sumptus poterunt fieri ex hoc quod est restituendum si aliunde non habet respondet glo. in aut. res que. q̃ non cum rogatus est restituere hereditatem. sed aliud est cum rogat̃ restituere quicquid superfuerit. quia tunc debet quadranteʒ seruare vt j. de restitu. §. i. Sed hic tres partes dʒ rogatus reseruare. Sed melior ratio reddi potest. videlicet q̃ testator cum rogauit heredeʒ restituere quod super fuerit videtur ei tacite permittere diminuere p expensis quasi dic aliquod superfuerit. s. commode. ar. ff. de peti. heredi. sed et si lege. §. quod autem. et ad trebel. l. ticius et lex eius voluntatẽ imitatur. sed cũ rogatus est restituere hereditatem simpliciter videtur rogatus restituere totum licet quartam contra voluntateʒ defuncti detrahere possit. vt. ff. ad. l. falci. l. ticia in fi. et notat. C. fami. hercis. l. filium quem. ¶ Queritur decimo an priuilegium datum filijs et filiabus locum habeat in eorum heredibus: et forte in eorum liberis locum habebit. sed in extraneis heredibus non arg. C. de priuile. dot. l. j. et. ff. solu. ma. l. etiam in principio legis. ¶ Queritur vndecimo an fructus ex hereditate percepti computari debeant in dotem et donationem propter nuptias constituendam vel exigendam. ¶ Et videtur q̃ sic. vt. ff. ad trebel. l. mulier. §. cum proponeretur. Econtra videtur q̃ non. vt hic. Sed distingue. aut mulier nupsit pari. aut impari. Et si pari aut dos congruit bonis omnibus hereditarijs. aut legitime portioni. aut maiori parti bonoruʒ. Primo casu quando nupsit pari. et dos congruit bonis omnibus hereditarijs. eo casu fructus non debent in dotem computari. vt hic tũ quia percipiuntur iudicio testatoris. Tum quia debent oneribus matrimonij seruire. Tum ẽt. quia res in dotem date non veniunt in restitutionem hoc casu. vt hic. In secundo casu cum dos congruit legitime portioni dic idem q̃ fructus in dotem de legitima constitutam non computentur. vt. C. de inoffi. testa. l. sancimus. §. repletionem. et ad trebel. l. iubemus. in tertio casu quando dos congruit maiori parti bonorum siquidem de reliquis bonis que sunt vltra id quod doti congruit percepti fuerunt tot fructus quot sufficiunt ad dotis augmentum eo casu fructus in dotem computabuntur vt dicto. §. cum proponeretur. Quarto casu qñ mulier nubit impari

eo casu dos ⁊ donatio propter nuptias honeste ⁊ fm qualitatē per
sonarum constitui debent vt hic. ⁊ inspecta persona filij vel filie pri
cipaliter magis q̄ mariti vel vxoris. quia pari nubere debebat. vt
dicit cato. ⁊ C. de nup. l. vidue. ⁊ ar. extra de testi. c. super eo. ⁊ quia
fraus semper posset excogitari: quod esse nō debet. vt hoc titulo. §.
hoc igitur. ⁊ hoc casu si mulier etiam ignorans viro impari superio
ri ea in dotem dedit: omnia bona hereditaria: fructus in dotez com
putandi erunt. vt dicto. §. cum proponeretur. nec ei proderit igno-
rantia. vt. ff. de iur. ⁊ fac. ignoran. l. iniquissimum.

Unum siquidem. ¶ Continua. superius dictū est de restitutione fideicommissi. se
quitur videre de restitutione aliarum rerum. ¶ Casus breuis mu-
lier ante annum pariens cum manifestum ⁊ indubitatum est ex viro
premortuo partum editum non esse: easdem penas patitur quas pa
titur aut subit mulier nubens ante tempus luctus: ⁊ vsufructu ante
nuptialis donationis priuatur. Et hoc dicit vsq3 ad fi. tituli.
¶ Expone litteram. vnum siquidem legis. vt superius dictum est.
⁊ nota q ex hoc. §. sumitur principium auc. que incipit eisdem pe-
nis posite super. l. i. C. de secun. nup. Et quoniam allegatio filiorū
etiam erit. vt. j. sequitur. sed quomodo allegatio mulieris. ¶ No-
ta hic suspitionem malignam nocere mulieri. ¶ Nota secundo q
presumptio capitur de presenti ad preteritum tempus sic. C. de ad-
ulte. l. si qui. ¶ Nota tertio q manifesta ⁊ indubitata seu notoria
probatione non indigent. vt hic cum concordā. ¶ Nota quarto q
non debet amplius concedi luxurie q̄ castitati. ¶ Opponitur pri
mo. dicitur hic q si mulier festinet ad nuptias ante tempus luctus
legitimas celebrans nuptias q nihilominus penam meretur contra
C. de adulte. l. gracchus. Solutio matrimoniū hic non punitur. sed
nimia festinantia. ¶ Opponitur secundo q mulier de stupro accu
sari non possit. vt hic dicitur quia est contra. C. de adul. l. si ea. So-
lutio ibi meretricio more viuebat. hic non. vel dic ibi adulterij. i. stu
pri. vel dic ibi loquitur de vxore. hic de vidua. ¶ Queritur primo
quid si circa vndecimum mensem erat mulier a quattuor vel quinq3
vel duobus diebus in antea. respondet glosa q idem erit seruandū
vt hic. quia mulier per decem menses. ⁊ duos dies ad plus potest fi
lium portare in ventre. vt hic. ⁊. ff. de suis ⁊ legi. l. intestato. §. fina.
Item plus q̄ sex mensibus oportet q portet duobus diebus tactis
de septimo mense. vt habetur ⁊ notatur dicta. l. intestato. §. fi. ⁊. ff.
de sta. ho. l. septimo. ¶ Queritur secūdo quid si natus est in. xiiij.
vel. xv. mense post mortem viri. respondeo idem. ⁊ dic vt in glo.
¶ Queritur tertio quid si post. xix. mensem natus est. respondeo
pena huius locum non habet. quia potest esse conceptus post tem-
pus luctus. ¶ Queritur quarto nunquid mulier que cogitur ex-
pectare vltra annum puta vsq3 ad quinquennium an perdit dotem
⁊ donationem si3 nubit vt. S. de nup. §. sed etiam captiuitatis ⁊. §. si
vero vxorem. respondet glo. q non quia hic loquitur cum fornica-
tur mortuo marito. ⁊ etiam est alia ratio. s. perturbationis sangui-
nis vt. S. de nup. §. si vero altera. ¶ Queritur quinto quid de mu-
liere tutrice filiorum que post annum stuprum cōmisit ⁊ peperit vel
que non peperit nunquid erit idem. vt patiatur easdez penas quas
patitur mulier que parit ante tempus luctus. ⁊ videtur q sic. vt. S.
de nup. §. si autem tutelam. sed tu dic contra fm glosam. cum non in
ueniam expressum. vt. S. de admistra. offi. §. fi. sed hoc videtur fal
sum. quia mulier nubens siue iurauit siue non patitur has penas vt
dicto. §. si autem. ⁊. j. vt sine prohibi. §. quia vero. ergo multo ma-
gis si stuprū cōmittit. Preterea lex nō concedit matri tutelā post nu
ptias. ergo nec post stuprum longe magis. ar. huius. §. ⁊. S. de non
eligen. §. cum igitur. S. si autem non voluerit. Item quere vt nota-
ui. C. quorum bonorum in questione disputata dic vt ibi.

¶ De tabellionibus. ⁊ vt protocolla dimittantur in cartis.

¶ Continua superius in pluribus partibus habita est mentio de
instrumentis. sed quia instrumenta fiūt a tabellionibus ideo sequi
tur de eis videre. ¶ Rubrica hec duas habet partes. Prima ē de
tabellionibus. Secunda est de protocollis. Et de prima parte ru-
brice tractatur vsq3 ad. §. illud quoq3. ⁊ ibi de secunda.

Item paulo ante. ¶ Et diuide titu-
lum in grosso in partes duas. Primo occasio legis condende. Secun
do sequitur lex. Secunda pars incipit in. §. nos
autem credimus. Item secunda pars subdiuidit
in partes sex. Primo lex iubet. Secundo punit.
Tertio dat formam officio tabellionatus. Quarto documentis.
Quinto locorum demonstratio. Sexto diuulgatio. Secūda pars
secunde partis incipit in versi. scientibus. tertia in. §. vt tū. Quar
ta in. §. illud quoq3. Quinta in. §. hoc itaq3. Sexta in. §. que igit.
¶ Casus breuis. tabellio a partibus rogatus debet per se audire
negocium: ⁊ ipsemet scribere. nec alij delegare. pena contrafacienti
bus imminente. ⁊ officiuz in vrbe constantinopolitana suscipere de
bet coram magistro census. ⁊ in documentis protocolla dimittere
his obtinentibus aliquando in vrbe constantinopolitana ⁊ ex ea
etiam in prouincijs. vltimo precipit diuulgari. ⁊ hoc dicit vsq3 ad fi
nem tituli. ¶ Expone litteraz. itez paulo que secuta sunt. i. que ob
idem precesserunt. ⁊ facta sunt. sibi qui scripsit ad completionem. i.
ipse non compleuit. alij. idest minori tabellioni. commisisse qui com
pleuit instigatur. idest a partibus mandetur. vt per se audiat ⁊ scri
bant. intersit. idest presens sit ⁊ ipsemet scribat. eius stationis ⁊ per
se causam. idest ipsi per se ab alijs quibus potuerunt. si veniunt. i.
negocium illorum qui ad eius stationem veniunt. ¶ Nota primo
in. §. nos autem q tabellio debet esse rogatus a partibus vt docu
mentum conficiat. ¶ Nota secundo in. §. scientibus. q nullus de-
bet verecundari nec dedignari artem suam facere. ¶ Nota tertio
q non debet quis propter suam requiem: ⁊ delitias alienas corru-
perevitas ⁊ sic est argumentum contra iudices ⁊ aduocatos. ⁊ me-
dicos qui sepe talia faciunt. ¶ Nota quarto q nihil inter homines
sic est indubitatum. vt non possit ⁊c. Et sic nota q de singulis dubi
tare non est inutile. ¶ Nota quinto q melius est pauca agere cau
te q̄ multis interesse periculose. Et notatur etiam vt in glo. habet.
¶ Nota sexto q tabellio in vrbe constantinopolitana officiuz suū
coram magistro census suscipere debet. ¶ Nota septimo q proto
colla dimitti debent in cartis vt ad ea decurratur. cum ex instrumē
to dubitatio oritur. ¶ Nota octauo q prouidendum est ne instru-
menta adulterentur ⁊ in eis falsitas committatur. ¶ Opponitur
primo de eo q tota die videmus aliquem esse magistrum stationis
florentie ⁊ per discipulos conficit instrumenta. respondeo ibi disci
pulus negocium audit ⁊ a partibus sibi iniungitur. ⁊ hoc nō est ve
titum. ¶ Opponitur secundo vt. j. de alie. ⁊ emphi. §. si vero contige
rit. in eo q hic solēnitas omnis adhibetur. ibi vero minuitur si nō
sunt cartularij. solue vt hic notaui in solutionibus contrarioꝝ. Tu
dic q ibi minuitur solemnitas propter summam necessitatem. quia
cartularij non inueniebantur. ⁊ propter cognitam veritatem. ⁊ hic
non quia de veritate potuit dubitari. vel dic hic de facili potest re-
medium adhiberi. quia rogato recusante alius inuenitur ibi non.
¶ Opponitur tertio ad. §. vt tamen. q documenta hoc casu con-
fecta valere non debeant vt. C. de seu. pas. l. fi. solue vt hic no. in solu
tionibus contrariorū. vel dic ibi in patre restituto: ne lucrosior sit
redditus q̄ discessus. vel dic ibi non viciantur. omnia imo quedaz
rata sunt. vt ibi patet in littera. ¶ Opponitur quarto ad. §. illud
videtur enim q protocolla dimitti non debeant in cartis hodie. qz
consuetudine non habetur. Sed tabellio in quaterno scribit vel in
alia carta suas rogationes ⁊ imbreuiaturas. vt. C. de fide instru. l.
contractus. ⁊ instit. de emp. ⁊ vendi. §. i. ¶ Solutio potest dici q
hodie de consuetudine sit ei derogatum. vt. ff. de legi. ⁊ senatuscon-
sul. l. de quibus in fi. vel dic hoc locum habet in vrbe constantinopo
litana tantum. vt. j. proxi. §. ¶ Queritur primo an hec constitutio
sit generalis in omnibus hominibus ⁊ terris. respondeo sic. vt hoc
titulo. §. nos autem in principio. §. in ver. vt igitur. sed in. §. vt tamē
⁊ in. §. illud quoq3 puto eam localez. vt manifeste patet in. §. hoc ita
q3. ¶ Queritur secundo an tabellio debeat esse rogatus a ptibus
respondet glo. q sic vt in. §. nos autem. ¶ Queritur tertio an ne-
cesse sit q rogatus sit ab vtraq3 parte respondet glosa primo q sic.
Et postea distinguit: ⁊ bene. aut documentum fit gratia vtriusq3 ⁊
in vtriusq3 preiudicium. tunc oportet vtranq3 partem mandare vt
hic. aut pro vno tantum. ⁊ tunc sufficit euz mandare cui fit quia for
te alter nunquam mandaret in cuius fit preiudicium ar. ff. de verb.
ob. l. inter stipulantem. §. j. ⁊ ita seruatur in denunciationibus ⁊ p
testationibus in stipulationibus. ⁊ in casibus similibus. ⁊ sic intelli
ge id quod notatur. ff. de eden. l. pretor. §. j. ¶ Queritur quarto
quid si non inuenitur in instrumento q sit mandatum vel iniunctuz
a partibus. respondet glo. semper presumo esse iniunctum. vt insti-
tu. de inutili stipu. §. si scriptum. ⁊ de fideiuss. §. fi. Et idem dicebat
dominus meus dynus in testibus scriptis in testamento. sed dic vt
notaui. S. quomodo oportet epi. §. sed ⁊ sic. vel dic vt notatur per
innocen. extra de fide instru. c. j. quod hic dicitur puto verius.
¶ Queritur quinto quare tabellio rogatus non potest audientiā
alij tabellioni committere. respondet glo. quia facere instrumentuz
non competit iure magistratus. ergo delegari non potest. vt. ff. de
offi. eius cui manda. est iurisdi. l. j. in principio. sed hec ratio non est
sufficiens quia certo certius est q tabellio rogatus nō est magistra
tus: nec vice magistratus nec h3 potestatem vel iurisditionem. sed
simpliciter officium conficiendi instrumenta. Est ergo ratio. qz nō
debet officiū vel negociū alteri iniunctum alius vsurpare ne promi
scuis actibus turbentur officia. vt. C. de numera. ⁊ actua. l. in prin
cip. ⁊. l. ne diutius. ⁊. l. nemini. li. xij. ⁊ de epi. ⁊ cle. l. repetita.
¶ Querit sexto tabellione magistro deposito quis soluet pensio-
nem. rndet glosa magister qui conduxit. ¶ Querit septimo nunqd
repetet a discipulo qui nunc est effectus magister. ⁊ qua actione. ⁊
dic vt

dic vt in glo. que satis est clara. arg. est in §. vt tamen. et §. nos autē q̄ tabellio non pōt delegare discipulū suū ad cōponenda instrumēta. imo pōt dicere q̄ casus est sed si fecerit instrumentū: nō viciat. et tabellio penam patit. et hoc indubitanter procedit in vrbe constanti. ¶ Quid aūt in aliis locis pōt dici idē rōne similitudinis. Tu dicas aliud. q2 ibi phibet oīno et in totum: et in nullo casu conceditur ergo non valet instrumentū. vt. C. de legi. et cōstitu. l. non dubiū. sed hic non est sic. ¶ Itē est hic argumentū q̄ vbicunq̄ tabellio perdit officium suū quod est ppter multas cās. vt. s. de non alie. §. ad hec aūt. et. C. de testa. l. iubemus. in fi. q̄ nō ideo viciari debeāt sua instrumenta vt. ff. de offi. pto. l. barbarius. et hoc est verū dicit glo. sed tu dic q̄ instr̄a postea facta vicianī vt. C. de suscep. et archa. l. si aliquid lib. x. vbi de hoc. et notat. ff. de edē. l. si quis ex ar. §. j. et. d. §. ad hec. sed post facta non. vt hic et ar. C. de transac. l. si ex falsis vel dic forte melius: aut tabellio pdit officiū suum in genere: et oīno. et in totum. et in ppetuum. et tunc teneas qd̄ supra dixi aut enim officiū perdit in spē secundū quid. et non iperpetuū. et tunc obtinet qd̄ hic. et. C. de numera. et actua. l. ij. li. xij. Preterea tabellio hic delegatus instrumēta poterat cōficere. ¶ Querit octauo quis possit facere tabellionem. et de eius officio: et de ipsius instr̄is. et dicvt notat p inno cen. extra de fi. instru. c. j. et. ij. et. c. penul. et fi. et est argumentū q̄ superior possit suū subditum tabellionē creare. vt hoc titulo. §. vt tū. ¶ Queritur nono an tabellio actione mandati teneat. et dic vt notatur. C. de eden. l. j. ¶ Queritur decimo an heres tabellionis ex rogationibus vel imbreuiaturis ipsius possit conficere documentum et hic est ar. imo casus q̄ nō. q2 tabellio rogatus et qui audiuit et scripsit rogationes dz conficere instrumentū. vt hoc ti. §. nos autem. et §. vt tū. et dz se subscribere in instr̄o. vt. j. de instru. cau. §. sed et si instr̄a. Et q2 protocollum scedam scribere dz. vt. j. c. §. illud. et. C. de fide instru. l. contractus. et scriptura heredis erit exemplū: cui non credit. vt. j. vt spon. largi. §. et hoc insup. Preterea ibreuiatura fit ad memoriā tabellionis. et breuiter et succincte Zctus vbi cōprehendit. et ideo alius veritatē scire non pōt. et dic fm dños meos franciscum et oynū q̄ necessitate iminente pōt heres vel etiā alius expedire. ar. ff. de offi. consu. l. j. ij. respon. et. ff. de iudi. l. mortuo cum fi. alia aūt non pōt ar. C. de iureiuran. l. generaliter. in prin. sed cum hodie ex cōsuetudine autoritate publica hoc pmittat. dicendū est fm eos q̄ autoritate superioris poterit expediri vt. ff de legi. et senatuscō. l. de quibus. et facit extra. de fi. instru. c. penul. vbi de hoc. ¶ Queritur vndecimo an tabellio cogendus sit exhibere procollū et rogationes suas si ab eo petat. et est ar. q̄ sic. vt hoc titulo. §. illud quoq̄ et. ff de eden. l. pretor. §. j. et. l. argentarius. §. j. et ibi notat. et est arg. C. de testa. l. publica. in fi. ¶ Querit duodecimo et vltimo quid si tabellio rogatus protocollum scripsit et non recitauit coram partibus et testibus. an hoc casu valebit respondeo non vt. ff. de lega. iij. l. fideicommissa. §. j.

¶ De ecclesiasticarum rerum imobiliū alienatione.

¶ Hic incipit quinta collatio. Sed quare hic. Certa ratio reddi nō pōt. q2 ex arbitrio et magistraliter factū est. vt dixi supra. in pri. huius libri. Continua. supra pmisit collationē quartā sequit quinta vel dic supra dixi de rebus ecclesiasticis imobilibus nō alienandis aut pmutā. eccle. et reb⁹ imobi. sumpta inde materia sequit hic iste titulus. vel dic ibi regula. hic exceptio.

Et circa leges. ¶ Diuide titulū i ptes qttuor. Primo iuris antiqui recitatio. Secūdo noui. Tertio exceptio Quarto diuulgatio. Secunda pars incipit in §. sancimus igitur. Tertia in. §. is aūt. Quarta in. §. tua igitur. ¶ Casus breuis. Ecclesia pter debitū fiscale regulariter mobilibus reb⁹ non existentibus res imobiles alienare pōt et in solutū dare. sed p priuato debito solū in solutū dationem facere potest consensu accedente cum iureiurando superioris: et oium ibidem seruientiū de suscepto adhibita cautione excepta maiore ecclesia cum sibi adiacentibus. vltimo precipit diuulgari. et hoc dicit vsq̄ ad finez tituli.
¶ Expone litteraz. Et circa legis studiuz sancimus igitur. ex hoc §. sumitur aut. Item predia. posita super. l. iubem⁹. C. de sacrosan. eccle. oēs in vnū. vel maior pars duabus in psentia cōstitutis. et dic vt notatur in aut. hoc ius porrectū. ¶ Nota in versi. mobili enim q̄ res mobiles ecclesiarum possunt sine decreto alienari. vt hic colligitur euidenter. et dicvt notaui. s. de non alie. §. nos igitur. et facit x. q. ij. §. item predium.

¶ De iureiurando a moriente pstito ppter mēsurā sue substātie.

¶ Continua ad precedentia. superius in multis partibus dictum est voluntatem defuncti seruari debere. sumpta inde materia sequitur de iureiuran. a morien. et c.

Semper hanc. ¶ Diuide titulū in ptes quinq̄. Primo iuris antiqui recitatio. Secūdo noui iuris. Tertio exceptio Quarto pene impositio. Quito diuulgatio. Secunda pars incipit in. §. sancimus. Tertia in. §. si hec quidem. Quarta in. §. sic que pena. Quinta i §. tua igitur. ¶ Casus breuis. iureiurando a moriente prestito in quo substantie sue mensuram facit manifestam inter heredes suos eam diuidendo ab heredibus seruandum est pena nō seruantibus iminente. creditoribus tn̄ nullū preiudiciū generat. Et hoc dicit vsq̄ ad finem tituli. ¶ Expone litteram. semp hanc sancimus igitur Ex hoc. §. sumitur aut. quod obtinet posita. C. de pbatiōibus. super. l. rōnes. descriptionē. i. designationē suoz bonoz ppria manu testibus adhibitis vel non. scripturā. dic testibus adhibitis vel nō et fm hoc intellige q̄ heredes fuerint psētes corā testatore. vt. C. de fideicō. l. fi. et insti. de fideicōmis. heredi. §. fi. neq̄ ex hoc. i. ad veritatē bonoz inuestigandā oīno frui. i. hereditate priuet. et oē lucrum amittat. cōtemnere. i. voluntatē nō seruare: nec lucrū capere. resultare. i. non lz in parte approbare: et in pte reprobare. ¶ Nota prio vnā intentionē legis et principis vt dispōnes morientiū firme sint. vt. s. de here. et falci. §. exheredatos. ¶ Nota scdō vnā esse psonaz quodāmō heredis et defuncti. ¶ Nota tertio q̄ iusiurandū defuncti piudicat heredibus sed nō creditoribus. ¶ Nota quarto q̄ heredes rōne iobediētie ipso iure priuant: ol iure cōmodo hereditario. ¶ Nota quinto q̄ non lz heredi volantatē defuncti p pte approbare: et p pte iprobare. sic. C. de iure deli. l. quidā elogio. cū concor. ¶ Opponitur primo q̄ huius voluntas nō sit seruanda cū sit enunciatiua vt. C. cōia vtriusq̄ iudi. l. scriptum. et de testa. l. verba. Solutio. hic cū iuramento ibi sine. vt notat dicta. l. scriptura. ¶ Opponit scdō q̄ defuncti dispositio semp seruet vt. s. e. ti. in prin. et dicto. §. exheredatos. Solutio vt notat. C. de pba. l. rōnes. ¶ Opponit tertio q̄ denūciatiue voluntates semp seruari debeāt ēt sine sacramēto. vt. ff. ad sille. l. j. §. fi. et. l. ij. Solue vt notat dicta. l. rationes. vel dic voluntas ibi est certa et nulli pōt piudiciū generari hic vero piudiciū generari pōt. ¶ Opponit quarto q̄ defunct⁹ non possit ampliare vel diminuere facultates. vt. C. de ar. l. j. Solutio. hic iurauit. ibi nō vt ibi notat. Itē hic seruat in preiudiciū heredū sed non in preiudiciū tutorū. vt ibi. ¶ Querit primo quid si corporaliter iurauit certū est q̄ multo magis seruandū est. vt. s. iusiuran. qd̄ presta. in prin. et. C. si minor se maio. dixerit. l. si alteri⁹. et si aduersus vendi. l. j. ¶ Querit scdō qd̄ si verbotenus iurauit. et dic idem vt dicta. l. si alterius. §. fi. et dicvt in glo. ¶ Querit tertio qd̄ si nullo mō iurauit. dic aut voluntas est dispositiua aut enūciatiua. et dicvt in glo. et notat dicta. l. scriptura. et. ff. de leg. ij. l. peto circa pri. in vsi. sine dubio. ¶ Querit quarto qd̄ in extraneis aliquid de bonis defuncti hn̄tibus. rn̄deo fm quosdam eis nō pdest. sed tu dicas idē q2 eis pdest cū heredibus suis potuit piudicare. et dic q̄ de heredib⁹ suis dicit gra exēpli. sic. ff. de pscrip. ver. l. j. et. l. natura et ad. l. aquil. ita vulneratus. ¶ Querit quinto aunqd̄ creditorib⁹ possit pdesse iurando rn̄deo sic. vt. ff. de lega. iij. l. cū quis. §. antepen. ¶ Querit sexto an debitori suo pdesse possit rn̄det q̄ cū iuramento et sine prodesse pōt. vt. ff. de pac. l. tale pactū. in prin. et hoc puto verū. q2 vim legati obtinet. et facit. ff. de lib. lega. l. qd̄ nihil. et. l. legaui cum simi. ¶ Querit septimo quid si defunctus iurauit sed in facto alieno errauit. rn̄deo heredib⁹ nō nocere pbato errore. vt ar. C. de iuf. et fac. igno. l. cū falsa. et. l. cū testm̄. et. l. idcirco. et de iureiurā. l. fi. et facit qd̄ notat in dicta. l. rōnes. ¶ Querit octauo quid si heredes iurare fecit. rn̄deo voluntatē defuncti seruandā esse. vt. ff. de leg. ij. l. cū pater. §. filius matrē. ¶ Querit nono an heredes qui nō seruāt iusiurandū defuncti: et voluntatē ipsius hereditate priuent et lucrū amittant ipso iure. et videt q̄ sic. vt hic in. §. sit q3 pena. Ecōtra q̄ non vt s. de here. et falci. §. si qs aūt nō adimplens. sed dic aut heres est inobediens agēdo vel aliud faciēdo cōtra voluntatē defuncti. et tunc ipso iure priuat. vt hic aut ē inobediēs in omittendo et negligendo defuncti voluntatē implere. et tunc nō priuat ipso iure. vt ibi qd̄ est notabile. ¶ Querit decimo qd̄ si testator cōfessus est se mihi debere centū ex aliqua cā. postea vult Zuenire an poterit. et vr̄ q̄ sic. quia eius volūtas est ambulatoria vt. ff. de adimē. lega. l. iiij. §. fi. et de dona. inter vi. et vxo. l. cū hic status. §. ait oīno. et §. psiam. ¶ Ecōtra videt q̄ nō. q2 in testamēto Zhi pōt. et Zctus occasiōe pnie reuocari nō pōt. C. de ac. et ob. l. sicut. Tu dic aut cōfessio facta ē absente aduersario et tunc pōt reuocari. q2 tūc nō piudicat cōfitēti. et vim obtinet vltime volūtatis. vt. ff. de interro. act. l. fi. et de cōfes. l. certū. §. si quis et. C. de falsa cā adiecta lega. l. ij. cū si. Si vero pnte aduersario eo casu dicendū est q̄ vim Zctus obtinet siue Zctus inter viuos celebrati. vt notat. ff. de testi. l. heredes palam. §. fi. et hoc casu non est

licitũ reuocare. vt. C. de nõ nume. pecu. l. generalr. ⁊. ff. depo. l. publica. §. fi. ¶ Argumentũ est hic in. §. sancimus igit̃ ꝙ vltima voluntas fieri possit que etiam sine testibus cum heredibus certa est. ⁊ ex ea nulli potest preiudicium generari. vt. C. de fideicom. l. questionem. ⁊ dic vt ibi notaui.

¶ Ut preponatur nomen imperatoris documentis.

¶ Continua rubricam. supradictum est de tabellionibus. Sed qꝛ documenta ab eis conficiuntur sequitur de documentis videre.

Illud omnium.

¶ Diuide in ptes sex. Primo iuris antiqui recitatio. Secundo iuris noui. Tertio limitatio. Quarto declaratio pcedentiũ. Quinto claritatis verboꝝ iussio. Sexto diuulgatio. Scḋa pars incipit in. §. vnde sancimus. Tertia in. §. si vero. Quarta in. §. nos enim. Quinta in. §. illud quoqꝫ. Sexta in. §. tua igitur. ¶ Casus breuis. in documentis dꝫ esse tpoꝝ designatio. ⁊ dei principis: cõsulis: inditionis: mensis: diei ac ciuitatis cõmemoratio: certis: claris: ⁊ notis litteris pteritis in eis. vltimo pcipit diuulgari. ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad fi. tituli. ¶ Expone lr̃am. illud oĩum esse honestius. i. inter oĩa: documentũ est magis honestũ. nõ ipetiũ his. i. documẽtis ⁊ gestis in iudicijs facit extra de pba. c. qm̃ cõtra falsam. obseruatio. i. ex consuetudine cautela aliqua adhibeat̃. custodiat̃. facit. C. de dona. l. sꝫ oĩ ⁊ leonis. ⁊ extra. de fide instru. c. cũ dilectus. §. i. tpibus qͥbus ciuitas fuit constructa. ¶ Nota primo ꝙ honestũ est oĩa facere cũ scriptura. ¶ Nota scḋo ꝙ scriptura memoriã tpis cõtinet. Nota tertio de origine documẽtoꝝ. ⁊ vrbis rome: ⁊ pricipũ. ¶ Nota quarto que apponi debẽt in documẽtis. ¶ Nota quinto in. §. si quero loci cõsuetudinẽ seruandã esse in documẽtis. vt hic. ⁊. d. c. cũ dilect⁹ §. i. ar. C. de testa. l. si non spãli. ⁊. l. fi. ⁊ quẽadmo. testa. aperi. l. ij.

¶ Nota sexto in. §. illud quoqꝫ. ꝙ instra scribi debẽt claris notis ⁊ aptis lr̃is. ¶ Opponit̃ ꝙ dies ⁊ cõsul in documentis necessarij nõ sunt. vt. ff. de pigno. l. pen. §. pe. Solutio hic in publicis scripturis. ibi in priuatis. ¶ Querit̃ quid sit inditio. ⁊ vnde dicat̃. ⁊ quo tpe inuenta fuerit: ⁊ qualiter inueniat̃. Et dic vt hic notat̃. ⁊. C. de iusti. C. cõfirman. §. fi. ⁊ extra de fide instru. c. inter dilectos ⁊ in spe cu. de instru. edi. §. breuiter cõmemoremus. ¶ Querit̃ nunqͥd anni dñice incarnatiõis apponẽdi sint in documẽtis. rñdet glo. lege non cauet̃. sed cõsuetudine habet̃. ⁊ ideo apponẽdi sunt vbi est talis cõsuetudo vt hic in. §. si qua vero ⁊ dicto. c. cũ dilectus. §. i. sed caue tibi qꝛ non in oĩbus locis anni dñice incarnatiõis apponunt̃. sed ĩ aliquibus locis anni natiuitatis dñi ⁊ in aliquibus aliter. sed semꝑ dic loci cõsuetudinẽ esse seruãdã. ¶ Querit̃ an locus apponi debeat in documẽtis ⁊ dic ꝙ sic. vt no. in summa. ĩ. de instru. caute. ar. contra. C. de contrahen. stipu. l. optimam. ⁊ insti. de inutili. stipu. §. item verborum.

¶ Scenicas non solum si fideiussionem prestent ⁊c.

¶ Continua rubricã supra de lenonibus probibuit lenones ⁊ mulierum fideiussores hic prohibet mulierum iusiurandum.

Dudum siquidem pridem

¶ Diuide titulũ i ptes quattuor. Primo legis noue cõmemoratio. Secundo excogitate fraudis remotio. Tertio pene impositio. Quarto diuulgatio. Scḋa ps incipit in. §. sed in pñti. Tertia i. §. vnde ⁊ nos. Quarta i. §. que igit̃. ¶ Casus breuis. illicite rei iusiurandũ seruandũ nõ est. ⁊ ena exigẽtibus iminẽte. ⁊. h. d. vsqꝫ ad finẽ tituli. vel dic clarius. lenones a mulieribus fideiussores. vel iusiurãdũ ꝙ ipsã ⁊ turpẽ opatione obseruabũt exigere nõ dẽt piurij pena exigentib⁹. nõ aũt mulieribus iminẽte. qͥnimo pecuniaria pẽa lenonib⁹ iusiurandũ exigẽtibus: ⁊ iudicibus negligẽtibus iposita vltimo pcipit diuulgari ⁊. h. d. vsqꝫ ad fi. ti: ¶ Expone lr̃aꝫ. scenicas nõ solũ. i. mulieres ludẽtes in scenã siue turpiter sine piculo. i. sine pena piculi tpalis vel spũalis quo ad iusiurandum. lꝫ ab eis nõ seruat̃ nouimus pridẽ penitẽtie tẽpus. i. ppter pniam nõ liberant̃ lenones a peccato vel a pena. sine obligatiõe quo ad effectũ vt. ß. de leno. §. si quis aut̃. vbi de hoc. vel dic ⁊ melius ipso iure. vt hic: ⁊ dicto. §. si quis aũt. ⁊. ff. de pac. l. iurisgentiũ. §. si ob maleficiũ. transgressiones. i. obmissiones obseruatiõis iurisiurandi. iusiurãdũ nec quo ad deũ. vt. ß. proxi. nec quo ad mundũ. vt hic. vitã. i. vt mulier ex ea possit nubere: vel alr̃ honeste viuere. ad eã penaꝫ alr̃ est ab ea. ⁊ tũc expone. i. ipsa exiget dictã penam. ¶ Nota hic ꝙ iusiurandũ illicitum seruandũ non est. ¶ Nota scḋo ꝙ transgressiones iurisiurãdi magis placent deo ꝙ iusiurãdi obseruatiões. vt extra de elec. c. vbi periculũ. li. vi. de regu. iu. c. non est obligatoriũ. ⁊ de iureiurã. c. i. e. li. ⁊ extra. de foro cõpe. si diligenti. ¶ Nota tertio ꝙ ex hoc titulo sumit̃ aut̃. quod est posita sup. l. iperialis. C. de nup. ¶ Nota quarto ꝙ piurij pena in iuramẽtis illicitis iponenda est exigentibus. ⁊ non pstanti ⁊ nõ seruanti. ¶ Nota quinto ꝙ exigenti iusiurandum illicitũ pena pecuniaria iponitur. ⁊ etiã iudici negligenti. ¶ Opponitur primo ꝙ nullũ sacramentũ obliget etiã licitum sicut etiam nec pactũ nudũ. cum vinculum sacri ⁊ eius effect⁹ sit debilis. vt no. hic. ⁊ decima coll. de pace iura. firma. in. §. item sacra in glo. etiã si nulla facta. Solutio iusiurandũ licitum seruare bonũ est. ⁊ honestũ sed seruans non punit̃ nec quo ad deum. nisi ad seruandũ est obligatus vt hic notat̃ in glosa. ¶ Opponit̃ scḋo ꝙ omne sacrm sit obligatoriũ. vt extra de iureiur. c. ij. li. vi. ⁊ de pac. e. li. c. ij. ⁊ dicto. §. itẽ sacra. Solue sm opinũ. vt notat̃ extra de reg. iuris. Non est obligatoriũ. qui dicit aut sacra phibita sunt ppter turpitudinẽ sui. ⁊ tũc iuramentũ nihil operat̃. aut priuilegio aut fauore psone. ⁊ tũc iuramentũ illius psone in cuius fauorẽ inducit̃ phibitio est obligatorium: ⁊ cõfirmat rem de qua agit̃. vt in dictis iuribus. sed salua reuerentia dñi mei hoc non vr̃ pcedere in scḋo ⁊ tertio casu qꝛ qñ ius phibet ⁊ stat in finibus sue phibitionis. lꝫ priuilegio vel fauore psone sacrm non valet. vt. C. de legi. ⁊ consti. l. non dubiũ. ⁊ si aduersus vendi. l. i. ⁊. ff. de pac. l. iurisgentiũ. §. ⁊ generaliter. ⁊ dic ꝙ in dictis iuribus ⁊ casibus sacrm ideo valet qꝛ iure ꝓprobatũ est. sic etiã pactum nudũ valet qñ lege aliqua ꝯfirmat̃. vt. ff. de pac. l. legitima sed qñ ius stat in finibus phibitiõis nõ valet vt supradixi. ¶ Opponit̃ tertio ad lr̃am in eo ꝙ dicit pena piurij si qua oĩno est. qꝛ nulla esse videt̃. vt. ff. de dolo. l. nam sufficit. ⁊. C. de iureiuran. l. ij. Solutio sm glo. que incipit. sed quare. aut venit ꝯ sacrm et pactũ ⁊ tũc est infamis. vt. C. de transac. l. si quis maior aut cõtra sacrm tantum ⁊ nõ ẽ infamis. vt. ff. de infa. l. lucius vbi de hoc. ¶ Opponit̃ quarto ꝙ piurus puniẽdus sit sp crimine stellionat⁹ extra ordinẽ. vt. ff. de cri. stelli. l. de piurio. Solue vt notat̃ dicta. l. lucius. Tu dic ⁊ melius ꝙ de sacro licito etiã de futuro pstito iure ordiario ciuiliter nõ curat̃. sed extra ordinẽ crie stellionatus curat̃ vt hic notat̃. ĩ magna glosa. ⁊ dic plene vt notaui. C. de iureiurã. l. ij. ¶ Opponit̃ quinto ꝙ talis mulier ad reliquã bone figure vitã redire nõ possit sine rescripto iperiali. vt. C. de nup. l. iperialis. §. i. Solutio sꝫ glosaꝫ hic corrigit. Tu dic ibi loquit̃ in muliere spontanea. i. sponte se prostituẽte. hic in decepta. vt hic ⁊ ibi appet in lr̃a. Ar. est hic in. §. vnde ⁊ nos. ⁊ sequẽti ꝙ si ordinari⁹ iudex petat̃ associari ⁊ eps ẽ absens vł suspect⁹. vel cognosceret recusat q associãd⁹ erat vt. ĩ. vt dic. iudi. §. si vo ꝯtigerit ꝙ alter iudex q̃ i loco ẽ vel ex vicinis i maiorib⁹ singul̃ associari debeat. vt hic. ⁊. C. si quacũqꝫ pdi. pot. §. de illoꝝ seqñti.

¶ Ut non fiant pignorationes. pro alijs personis.

¶ Continua supra ti. i. probibuit exigi illicitum iusiurandum hic probibet exigi alium pro alio.

In honestas pignoratiões.

¶ Diuide in ptes duas. Primo phibet exactione relictã. Scḋo pmittit donationẽ licitã. Secũda ps icipit in. §. illud quoqꝫ. ¶ Casus breuis. Nemini lꝫ sm pignoratiõis formã aliũ pro alio exigere. pena ꝯfaciẽtib⁹ iminẽte. ⁊ donationes equalr̃ ab iperatore in priuatis ⁊ eꝫ valere debẽt. gestis monumẽtoꝝ nõ exigẽtib⁹. vltio pcipit diuulgari. ⁊. h. d. vsqꝫ ad fi. tituli. ¶ Nota ꝙ aliũ p alio nõ lꝫ pignorare: nec alteri⁹ odio aliũ pgrauare. Itẽ nota ꝙ pignoratiões i hõeste sunt. Itẽ nota ꝙ ex pria parte hui⁹ tituli sumit̃ aut̃. ⁊ olo posita sup. l. fi. C. ne vxor p mari. Item nota i scḋa pte ꝙ equalitas int̃ principẽ ⁊ sibi subditos dꝫ in donatiõibus obseruari. ¶ Opponit̃ pmo ꝙ pignoratiões sint hõeste ⁊ licite vt extra. de testi. spo. c. oliꝫ cũm. ⁊ de iureiu. c. sicut. ⁊ extra. de appella. c. dilectus filius. ⁊. xxiij. q. ij. c. dñs nr̃. Solo. ibi debitor: ⁊ gẽs vel ciuitas vel dñs petiti fuerit ⁊ iusticiã denegarit: ⁊ ad superiorẽ nõ pot p iusticia recursus hẽri. ⁊ sic itellige dcã iura. vt notat̃ p inno. i. d. c. oliꝫ. ⁊ extra de foro ꝯpe. c. postulasti hic vo ad supiorẽ pot hẽri recursus. ⁊ nõ fuerit petitũ pdci. ⁊ facit. ĩ. de qño. §. si vero forsan. ⁊. ĩ. vt diffe. iudi. §. i. ⁊. ij. ⁊. § si tñ ꝯtigerit ⁊ extra de offi. ord. c. significauit. ⁊. c. irrefragabili. ¶ Opponit̃ scḋo ꝙ de vno phibetur de alio pmissuꝫ esse vr̃. vt. ff. de iudi. l. cũ pretor. i pri. sed hic pacto phibet̃. ergo sine pacto vr̃ pmissaꝫ. sꝫ dic ꝙ hoc argu. nõ ẽ necessariũ sꝫ phabile qñqꝫ. vt in casib⁹ in quibus ẽ eadẽ rõ. sꝫ in cãu nr̃o si pacto nõ lꝫ multo magis sine pacto licere nõ dꝫ. ⁊ pbat̃ p arg. a maiori. ¶ Opponit̃ tertio eodẽ mõ qꝛ pignoratio phibet̃. ergo in solutũ acceptio vr̃ eẽ pmissa. Solue vt supra dixi. ¶ Opponit̃ quarto de. l. iure ꝯpulsũ. C. de fabri. li. xi. Solue vt ibi notat̃. ⁊. C. de exec. ⁊ exac. l. nullã li. xij. ¶ Opponit̃ q̃nto ad. §. illud ꝙ nõ sit bõa equalitas qꝛ pricipis ẽ largiri p donatiões. sꝫ priuati est pdere. vt. ß. de nõ alie. §. si mir⁹ ⁊ de cõsulib⁹. §. spargere. ⁊. §. se. ⁊. ff. de dona. l. fili⁹ in pri. Solo vt credo in donãdo nõ dꝫ esse equalitas. sꝫ in solẽnitate hũ dꝫ seruari equalitas. ¶ Argu. ẽ hic ꝙ repsalie sint a iure phibite: facit. ĩ. vt nulli. iudi. §. qm̃ vo ⁊. C. vt null⁹ ex vicariis. l. i. li. xi. ⁊. d. l. nullã. ⁊ extra de iniurijs ⁊ dã. da. c. i. li. vi. ⁊. C. ne vxor p mari. pro. xi. ⁊ ti. se. proxi. ⁊. C. de iudeis. l. null⁹. vbi de hoc. ¶ Queritur pmo an repsalie aliquo iur̃ pñt licite ⁊ hõeste cõcedi. ⁊ hãc qõnẽ disputaui in ciuitate ꝑusij. ⁊ qꝛ vtilis est ideo hic inserere volui ad vtilitatem oĩum. in qõne ista videt̃ ꝙ de iure possint cõcedi saltim in casibus

in casibus. Probat̃ hoc rōnib⁹ plurib⁹. ⁊ p̄mo facit ad hoc a minori argumētatio. q: si id de quo minus vr̃ inesse inest. ergo ⁊ id de quo magis. vt. C. de rei vxo. act. circa prin. s3 sua autoritate creditor potest debitorē suū fugientē cū rebus suis reprehēdere. qđ minus videbat̃. ergo multo magis videbat̃ cū autoritate supioris. vt. ff. que in frau. cre. aut ꝑtor. §. si debitorē. ⁊ quod vi aut clā. l. aliud. §. bellissime. ⁊ iij. q. i. c. si. §. si. ⁊. C. vbi decur. vel coar. ꝯdi. l. j. ⁊ vbi agi opꝫ de ratiociniis. l. ij. ⁊. C. de decu. l. generali. cū si. ¶ Secūdo supioris autoritas ꝯcedētis represalias. vt. C. de ser. fu. l. requirēdi. ⁊. ff. ð dā. infec. l. ꝑtor. §. si. ⁊. l. se. ⁊ ar. C. qui. ad liber. pcla. nō lꝫ. l. ij. ⁊ ar. ff. de mino. l. ait ꝑtor. §. ꝑmittitur. cū si. ¶ Tertio locus a cōtrario sensu. Nā quotiens iudiciarius vigor iurisq̧ publici tutela locum habere pōt. vitio cessat. vt. C. de iude. l. nullus. ergo a contrario sensu si non pōt habere locū tūc vitio nō cessabit quia cessante rōne: et cū cessat ⁊ lex ⁊ effectus eius. vt. ff. de of. eius cui mā. est iurisdi. l. j. §. huius rei. ⁊ de iure pa. l. adigere. §. q̄uis. ⁊. C. de epis. ⁊ cle. l. generaliter. cū si. ¶ Quarto iniusticiaꝝ ꝑticipatio. quotiēs quis participat i iniusticiis ꝑticipare dꝫ ⁊ in pena. s3 si supiores ⁊ officiales populi denegant iusticiā. ergo oēs ⁊ singuli de populo videnť esse subiiciendi pena represaliarū. ar. ff. ad muni. l. qđ maior. ⁊ de regul. iur. l. aliud. §. referť. ⁊. ß. vt iudi. sine quoquo suf. §. cos. Et qui nō improbat approbare videť. vt. ff. furti. aduer. nau. cau. l. j. §. si. ⁊ de nora. l. ij. ⁊. l. iij. Quicquid ergo ꝓbať adeptū a prioribus accipi dꝫ. vt. ff. de incē. rui. ⁊ nau. l. quicquid. ver. j. Quinto nature ꝑmissio q: ꝑmittit vnicuiq̧ iniuriā ꝓpulsare. cū equitas suadet. vt. ff. de iusti. ⁊ iu. l. vt vim. ⁊ ad. l. aquil. l. sciētiam. §. qui cū aliter. ergo cum hoc casu denegetur iusticia videť fieri iniuria. ar. ff. qui satisd. cog. l. si vero. §. j. ⁊ de iniur. l. iniuriarū. ff. si q̄s igiť ⁊c. ¶ Sexto dei ⁊ iusticie dispositio. deus ꝑcipit ne cōcupiscas rem p̄rimi tui. Et iusticia vult vnicuiq̧ ius suū tribui. vt. l. iusticia. ff. de iusti. ⁊ iu. ideo cū superior ⁊ aduersarius denegent iusticiā ergo ꝑ viā represalie poterit actor ꝯsequi iusticiā. ¶ Septimo naturalis equitas ⁊ iuris boni ⁊ equi ⁊ ꝑcepti iuris ordinatio. Nā natura nō vult quem locupletari cū aliena iactura. ⁊ ius boni ⁊ equi ⁊ ꝑceptū iuris coadiuuāt. vt. ff. de ꝯdi. inde. l. nā hec natura. ⁊ si cer. pe. l. si qui me. ⁊. ff. de iusti. ⁊ iu. l. iusticia. ⁊. l. iuris ꝑcepta. ergo ⁊c. ¶ Octauo belli iusti cōstitutio. Nā quotiēs gens ⁊ ciuitas petita esse vindicare negligit qđ a suis improbe factū est. vel reddere quod ꝑ iniurias ablatū est. tūc iustū bellum potest indici. vt. xxiij. q. ij. c. dñs noster. igiť cū petiti fuerunt oēs superiores ⁊ officiales dicte ciuitatis ⁊ iusticiā denegarint. merito represalie pñt ꝯcedi in locū iusti belli. ar. ff. de iusti. ⁊ iu. l. ex hoc. ⁊ di. ij. c. iusgentiū. ⁊ quia ꝑ bellū a necessitate hoies liberātur. vt. xxiij. q. j. noli. ¶ Nono iusticie ⁊ iurisditionis executio. nā vbi deficit executio ꝑdictorum pōt quis sua autoritate sibi dicere ius. ⁊ pōt iustū bellū cōstitui. vt. C. de epi. ⁊ cle. l. raptores. ⁊ de raptu virginū. l. j. ⁊ quādo liceat vnicuiq̧ sine iudi. l. j. ⁊. ij. de his qui latro. l. ij. ⁊ de deser. ⁊ occul. coꝝ. l. j. ⁊. ij. ⁊. ff. de rei vē. l. qui restituere ergo ⁊c. ¶ Decimo necessitas vrgens sed cū iusticia non inueniatur. ergo de necessitate deueniēdū est ad bellū. vel ad represalias debēt ergo hic ꝑmitti ꝓpter necessitatē que sibi facit legē. vt. ff. de of. cōsu. l. j. cū si. ¶ Undecimo iuris ꝑmissio subsidiaria que neminē sine auxilio ꝑmittit. ar. ff. de eo ꝑ quē fac. est. l. si. in pri. ⁊ de neg. ge. l. si. ⁊ in auť. de here. ⁊ fal. §. si. ¶ Duodecimo pene extensio ꝓpter iniusticiā superioꝝ. vt in auť. vt oēs obe. iud. puin. §. j. ⁊. ij. q. iiij. §. ꝯtra. ⁊. §. itē petō. ⁊. xxiiij. q. v. si audieris. ⁊. c. si. ergo ꝓpter iniusticiā superiorū debēt puniri singuli de populo. hinc est q̄ ꝓpter delictū prelati ⁊ capituli ecclesia dānū patiť. vt. C. de sac. san. ec. l. iubemus ad si. vbi de hoc. ⁊ extra de reg. iu. c. delictū. igiť in nostro casu singuli de capitulo ⁊ populo erunt puniēdi. ⁊ facit glo. C. de iude. l. nullus. ¶ Ecōtra videť q̄ de iure nō possunt ꝯcedi in aliquo casu rōnibus pluribus. Et primo iuriū pluriū expressorū casuū denotatio. vt in auť. vt nō fiant pigno. colla. v. ⁊ vt nul. iudi. §. q̄m vero. ⁊ extra de iniur. ⁊ dā. da. c. j. li. vj. ¶ Secūdo grauitas que legibus et naturali equitate est inimica. vt. C. vt nul. ex vita. pro ali. vita. deli. l. j. li. xj. ⁊ de decu. l. ꝓuidendū. lib. x. Igitur cū ꝑ represalias plerūq̧ alij reprehendanť. qui debitores nō sunt quod graue est ergo ⁊c. ¶ Tertio dei ꝑceptum quodcūq̧ nō vultis vobis fieri. ⁊ vos nec facite aliis. vt in prin. decretorū. igiť cum ꝑ represalias reprehēdātur plerūq̧ innocētes. ergo ⁊c. vt. ff. quod quisq̧ iu. l. j. ¶ Quarto odij coitatio. Nā alieno odio alius non dꝫ pregrauari. sed ꝑ represalias ad idē deuemť. ergo ⁊c. vt. C. de inof. testa. l. si quis suo testa. ¶ Quinto regule traditio. Naꝫ nulla possessio ꝓ alienis debitis priuatis vel publicis dꝫ conueniri. vt. C. de execu. ⁊ exac. l. nullū. li. xij. ⁊. C. ne vxor ꝓ marito ꝑ totum. ⁊ ne filius ꝓ patre ꝑ totū. ⁊ de penis. l. sancimus. ⁊. C. de penis. l. crimē. ¶ Sexto culpa cessans. naꝫ culpaꝫ non ꝯtrahit qui ꝑrimum non adiuuat. vt. ff. de dolo. l. elegāter. §. si quadrupes. vbi de hoc. ⁊ nota. ff. de regu. iur. l. culpa caret. igitur licet ꝑsone singulares de ciuitate que non habēt officiū non adiuuent nō videntur esse in culpa. ⁊ maxime infantes furiosi ⁊ ignorantes ⁊ similes. ar. extra de cōsti. c. ij. ⁊ de symo. c. dilectus. ⁊ ð sen. excō. c. romana. in si. lib. vj. ⁊ extra de sen. excō. c. grauem. ⁊. ff. de dolo. l. sed si dolo. §. j. ergo aduersus eos represalie nō possunt cōcedi. ¶ Septimo administratoris ⁊ officialium eorum enim delictū nō debet singulis obesse. vt dicta. l. sed si ex dolo. §. j. ⁊. C. de cōmer. ⁊ mer. l. ij. in fine. Sed vniuersitati ⁊ administratoribus. vt. ff. q̄ met. cau. l. metum. §. animaduertēdum. ⁊ de regu. iur. l. aliud. §. refertur ⁊ notatur in dictis iuribus. ¶ Octauo illicita exactio. plerūq̧ enī ex represaliis sequunť exactiones illicite. ergo ꝯcedi non debēt. vt. ff. de of. presi. l. illicitas. in prin. hinc est q̄ omnia mala debemus potius pati q̄ malo ꝯsentire. vt. C. ð his que vi me. ve. cā fiūt. c. sacris ⁊. xxxij. q. v. c. ita ne ergo ⁊c. ¶ Nono singularis excessio represaliarū ꝑsone singulari facta que regulariter ꝓhibetur de iure. licet ꝑ bellum suis superioribus hic cōcederetur. vt. ff. de regu. iu. l. nō est singulas. ergo ⁊c. ¶ Decimo represaliarū concessio facta a iudice incompetenti cōtra eos qui non sunt subditi. ergo ⁊c. vt. C. si a non compe. iudi. per totum. ¶ Undecimo ordo iuris omissus. Naꝫ regulariter ordo iudiciorum seruādus est. vt. C. de senten. l. prolataꝫ. ⁊ de rei ven. l. ordinarij. ⁊. ß. de here. ⁊ fal. §. inordinatum. ergo cū in nostro casu nullus iuris ordo seruetur non debēt valere represalie. ¶ Duodecimo iniuriarū ⁊ violentiarū interuētus. Nam ad arma ⁊ rixas ob id ꝑueniret plerunq̧ quod euitare debemus. vt. C. vnde vi. l. meminerint. ⁊. ff. de vsufru. l. equissimū: ⁊ ne inde nascatur iniuriarum occasio ⁊c. ¶ Decimotertio sanctissima ratio que vult potius nocētem debere absolui ⁊c. ff. de penis. l. absentem. in prin. ergo ⁊c. ¶ Decimoquarto viarū publicarū aditus oibus apertus. ergo ⁊c. vt. ff. de his qui deie. l. j. §. j. ⁊. C. de serui. l. ꝑ agrū. §. j. ergo ⁊c. ⁊ maxime q: vie publice vsibus priuatorū deseruiūt iure ciuitatis. vt. ff. ne quid in lo. pub. l. ij. §. j. ergo ⁊c. ¶ Decimoquinto a maiori argumētatio. quia si id de quo magis videť inesse nō inest. ergo nec id de quo min⁹. vt. ff. de his que in te. delen. l. j. sed imperator nō posset facere q̄ alius pro alio soluat debituꝫ. vt C. de preci. impe. of. l. quotiēs. ⁊. l. ne dānosa. ⁊. l. nec reperta. ergo nec alter iudex. ¶ Decimosexto ꝑsonaꝝ detētio ꝓhibita. vt. C. de actio. ⁊ oblig. l. ob es. ⁊ auť. imo. ergo ⁊c. ¶ Decimoseptimo ꝓbať ꝑ argumētum a maiori. quia autoritate iudicis ꝓhibetur sequestratio bonorum etiam contra verum debitorem. vt. C. de prohi. se. pecu. l. j. ergo ⁊c. ¶ Decimooctauo ꝯsuetudo iniqua euitanda que potius corruptela est appellanda. vt in auť. vt nul. iudi. §. j. ⁊ di. viij. c. mala ꝯsuetudo. Et est glo. ff. de acqui. pos. l. iuste. ⁊. C. cōmina. vel epistolas ꝓgrā. l. index.

¶ Solutio q̄onis predicte est q̄ si gens vel ciuitas vel domin⁹ petiti fuerint: ⁊ iusticiam denegauerint: ⁊ ad superiorē pro iusticia nō potest recursus haberi. aliis secus esset. vt. j. vt dif. iudi. §. j. ⁊. §. ij. et §. si tū cōtigerit. ⁊ de questo. §. si vero forsan. ⁊ extra de of. iu. ordi. c. irrefragabili. ⁊. c. significauit. vbi ð hoc. eo casu represalie possūt cōstitui rei publice ꝓpter iniuriā ⁊ iniusticiā factā reipublice. Itē possunt cōcedi represalie ꝑsone priuate ꝓpter iniurias vel iniusticias sibi factas. Nā cū sit iniusticia nec pōt iusticia inueniri tūc iustuꝫ bellū suscipitur. ⁊ vtrū quis aperte pugnet vel ex insidiis nihil ad iusticiam interest. vt. xxiij. q. ij. dñs noster. si ergo ex insidiis licet pugnare patet etiā q̄ ꝑ formā represaliarū licitū est pugnare dicto casu. ⁊ ad hoc facit glo. C. de iude. l. nullus. ⁊ vnde vi. l. meminerint. ⁊ ad idem faciūt iura pro hac parte allegata. Sed debēt represalie cōstitui vel concedi contra delinquentes solūmodo videlicet cōtra magistratus ⁊ contra officiales ⁊ cōtra consiliarios iusticiam denegantes. vt. ff. q̄ quisq̧ iur. in alium sta. l. j. ⁊. ff. de dolo. l. sed si ex dolo. §. j. vbi de hoc. ⁊ extra de sen. excō. romana. §. si. cū similib⁹. ⁊ cōtra vniuersitatem iusticiam denegātem. vt dicto. c. dñs noster. ⁊. ff. q̄ metus cau. l. metū. §. animaduertendū. ⁊ q̄ cuiusq̧ vniuer. l. sic. §. j. ⁊ de reg. iur. l. aliud. §. referť. ⁊ extra de spon. nō est nobis. ⁊ ð sen. excō. c. si ciuitas. li. vj. cum si. Et etiā ꝯtra dños ⁊ coꝝ subditos auxiliū sibi ꝑstātes ad iniusticiā exercendā. vt extra de sen. excom. c. si sña. §. j. ⁊. C. de here. actiōe auť. si vero dñs. ⁊ ēt ꝯtra debitorē principalem. ⁊ cōtra detinentes res. vt. ff. que in frau. cre. l. ait pretor. §. si debitorem. cum ꝯcor. ⁊ vbi decur. vel choar. condi. l. j. ⁊ de decu. l. generali lib. decimo. ⁊ poterūt cōstitui ⁊ cōcedi represalie in dictis casibus in personis ⁊ rebus delinquētium. de quibus superius dictū est. Et q̄ possint concedi in rebus ꝓbatur. in. d. §. si debitorē. cū cōcordan. ⁊ in glo. superius allegata. Et q̄ possint etiā constitui contra personas probatur quia delinquentes ⁊ iusticiam denegantes habēntur pro condēnatis. quod patet quia potest eis bellum indici. ⁊ coꝝ res reprehendi. vt. ff. de rei ven. l. qui restituere. Et nevis fiat ei qui in pos. missus est. l. si quis in princi. ⁊. c. dominus noster. ⁊. C. de episco. ⁊ cleri. l. raptores in si. cum similibus. Sed condemnatus potest capi. ⁊ in carcerem detrudi. vt. C. qui bo. cede. pos. lege prima. Et etiam debitore qui dispersit patrimonium. vt creditor eius ad sibi debitum non ꝑueniat. vt. ff. que in frau. credi. l. fina. vbi de hoc. ergo ⁊ in casu nostro poterunt persone reprehēdi. Sed nō debent constitui vel cōcedi represalie in aliquo casu nec aliquo modo contra personas singulares que non deliquerūt cū ꝑ delicto vniuersitatis vel domini non teneātur persone singulares. vt. ff. q̄ me.

causa.l.metum.§.animaduertendum.⁊ ꝙ cuiuſqȝ vniuersita.l.ſicut §.i.⁊ de dolo.l.ſed ⁊ ſi ex dolo.§.i.⁊ de vi ⁊ vi arma.l.ſi me.⁊ de reg. iur.l.aliud.§.refertur. Et notatur in dictis iuribus.quod extra de ſentē.excō.c.romana.§.ſi.lib.vj.⁊ de ſymo.c.dilectus.vbi de hoc. Et plene per Innocē.extra de ſen.excō.c.grauem. Et in hac opinione videtur eſſe Inno.extra de reſtitu.ſpolia.c.olim vbi de hoc. ⁊ de appel.c.dilectus.⁊ de iureiurā.c.ſicut.⁊ de foro compe.c.poſtulaſti.⁊ de hoc notatur.ff.ꝙ quiſqȝ iur.in alium ſta.l.j.in glo.que incipit ꝙ ſcit ⁊ hic.⁊.j.vt nulli iudi.§.quoniam vero.colla.ix.⁊.C.de execu.⁊ exac.l.nulla.lib.xij.⁊ vt nullus ex vica.l.j.lib.xj.⁊ de decu. l.prouidendum.lib.decimo.cum concordan. ¶ Sed licet dicte repreſalie poſſint concedi perſone priuate in dictis caſibus non tamen eſt ei indulgendum ꝙ poſſit dictas perſonas reprehenſas in vinculis ponere vel detinere ſua autoritate.⁊ res reprehendere.⁊ de eis ſibi ſatiſfacere.ſed vt poſſit ⁊ debeat perſonas ⁊ res reprehenſas ꝑ eum repreſentare ſuo ſuperiori vt perſone in carcere publico cuſtodiant̄.⁊ vt de rebus eius ſatiſfaciat autoritate iudicis. quia non eſt ſingulis indulgendum ⁊c.vt.ff.de regu.iur.l.non eſt ſingulis.⁊ ne fiant exactiones illicite.quia quotidie fieri videm⁹.cum ad officium iudicis pertineat ne quis iniquum lucrum.aut dānum ſentiat.vt.ff.de of.preſi.l.illicitas in prin.§.j.⁊.§.ne potentiores.⁊ ſequētibus per.§. Et ne inde iniuriarū naſcatur occaſio ⁊c.C.vnde vi.l.meminerint. Et iſto caſu poſſunt intelligi gloſe que ſunt.C.cōmu.vel epi.ꝑgra.l.iudex.⁊.ff.de acqui.poſ.l.iuſte.⁊ facit.C.de acti. ⁊ obli.l.ob eo.⁊ aut.imo.⁊.C.que res pigno.ob.poſ.l.qui filio.⁊ in aut.vt non fiant pignora.in prin.⁊.§.j.⁊ de hoc notatur in dicto.c. dominus noſter. ¶ Queritur in glo.in.§.illud quoqȝ quid ſi quātitas eſt.j.quingētos ſolidos. Reſpōdet glo.eo caſu nec ſcriptura eſt neceſſaria nec aliqua ſolēnitas. quia nec in priuata donatiōe eſt neceſſe. Sed ſimplex ⁊ nudū pactum ſufficit.vt.C.de dona.ſi quis argentum.§.ſi.

¶ De exhibendis ⁊ introducendis reis.

¶ Cōtinua rubricā.ſuperius in multis partibus dictū eſt de iuriſditione iudicū quā habent in iudicijs ⁊ extra. Sequitur de exhibēdis reis in iudicio.

Lurimi adeuntes. Diuide titulū in partes ſex. Primo de exhibendis reis. Secūdo de libelli oblatione ⁊ deliberatoria dilatione ⁊ litis conteſtatione. Tertio de iuratoria cautione. Quarto de militie hypotheca. Quīto de matrimonijs indotatis. Sexto diuulgatio. Secunda pars incipit in.§.illud quoqȝ. Tertia in.§.ſi vero etiā ꝗdā. Quarta in.§.optimū quoqȝ. Quinta in.§.quoniā vero. Sexta in §.que igitur. ¶ Caſus breuis vſqȝ ad.§.illud quoqȝ.reus in iudicio exhibendus non eſt de ꝓuincia in vrbem cōſtantinopolitanam. vel de prouincia in aliā ꝓuinciam.niſi prius actor fideiuſſionē preſtiterit quātitatem certam ꝓmittens.ſi litem non exequntur aut exequens non vincat.⁊ reo cōparente ſi actor infra decē dies nō occurrerit reus a iudicio dimittēdus eſt eo exacto quod ꝓmiſſum eſt. Et ſi quid amplius reus ſe expendiſſe iurauerit a iudice taxatione premiſſa.⁊ hoc dicit vſqȝ ad.§.illud quoqȝ. ¶ Expone litteram. Plurimi adeūtes.hoc igitur ex iſto.§.ſumitur aut.quod fieri poſita.C. de dila.ſuper.l.ſi quādo.ipſe actor.i.iudex aſſentiens magis actori ꝙ̄ reo.vt.ff.qui ſatiſda.cogā.l.de dic.in prin.q̄ vero predicta obtinent quādo reus exhibendus eſt in vrbe conſtātinopolitana.ſi vero in prouincia hoc ſequitur. ¶ Nota primo ꝙ caluīnie ⁊ temeritati actoris occurrendum eſt. ¶ Nota ſecūdo ꝙ ꝓpter actoris calūniā ⁊ temeritatem redduntur expenſe.⁊ omnia dāna reo. ¶ Nota tertio ꝙ in expenſis ⁊ dānis rei iuramento ſtandum eſt taxatione a iudice premiſſa. ¶ Opponitur primo ꝙ etiam ſine ſatiſdatione actoris reus cogendus ſit ad iudicium venire.vt.C.de dila.l.ſi quādo. Solutio hec corrigit. ¶ Opponitur ſecundo ꝙ intra decem dies actore non comparente cauſa non terminetur.ſed cauſa ciuilis triēnio ⁊ criminalis biēnio durare debeat.vt.C.de iudi.properandum in prin.⁊ vt.j.cer.tempus criminalis queſti.§.ſi. Solutio ſm glo. ibi loquitur lite conteſtata.hic ante litem conteſtatam.⁊ ideo ſententia diffinitiua hic actore abſente proferri non poteſt.quia lis nō eſt conteſtata.⁊ quia de cauſa non eſt liquidum.vt.C.de tempo.app.l. ſi.§.illud.⁊ de iudi.l.properandum.§.ſi autem ex geſtis non eniȝ dici poteſt litem eſſe conteſtatam per ſolam reſcripti petitionē. lȝ ambe partes fuerunt ꝓ̄ſentes. quia ibi ſm hoc deberet iudicium finiri ⁊ facit.ff.de iudi.l.non videtur in iudicem.⁊.l.vbi.⁊.l.de qua re.in prin. ¶ Opponitur tertio contra ſolutionem ꝓ̄dictam.ꝙ ante lit. conte.tempus currere non debeat inſtantie cauſe.cuȝ a iure tūc nullum tempus ſit ſtatutum.vt.d.l.ꝓperandū.in prin. So.ibi loquit̄. cū reus corā ſuo iudice ꝯuenit̄.hic vo corā extraordinario.vel dic ⁊ melius ꝙ hic non eſt tēpus inſtātie.ſed ꝯtumacie actoris. ¶ Opponit̄ quarto.vt.j.de liti.§.omne vero.vbi dicit̄ ꝙ actor magis ſolēniter citādus ⁊ longiori tꝑe expectādus. So.hic actor reſcriptū impetrauit ad iudicē extraordinariū ibi non.vel dic ibi reus diffinitiue abſoluēdus eſt.hic ab obſeruatiōe iudicij. ¶ Opponit̄ quinto ꝙ hec ꝯſtitutio nihil innouet.q2 aut actor vicit ⁊ non videt̄ caluīnioſe feciſſe.⁊ ſic ad expēſas nō tenebit̄ aut litem ꝑdit. Et tūc de iure cōi ad expenſas tenet̄.vt.C.de iudi.l.ꝓperandū.§.cuȝ autē.⁊.§. ſiue aūt. So.ſm glo.alr̄ in expenſis dānatur ſi litē ꝑdit niſi iudici videat̄.ſed hic ſemꝑ videri dȝ vnde ſemꝑ in expenſis debet cōdēnari.vt.j.de iudi.§.oportet.vel dic non grauari quātum ad hoc. quia etiā ſine cautiōe ad expēſas tenetur.vt.j.de litig.§.oēm.⁊.C.de iudi.l.ſancimus.⁊ ſi quis ius di.non obtē.l.j.§.non ſolū. Sed innouatur quo ad hoc.q2 ex ſtipulatione ꝯuenitur.ſed ea nō interpoſita officio iudicis teneret̄. Item ſm glo.actor grauatur in alio.quia dilationē non petit ſed reus ſic.vt.C.de dila.l.ſi quādo. Item grauat̄ in cautione. Item q2 expenſe veniunt iure actionis. Itē q2 reus a iudice dimittit̄.nec vltra ex vi reſcripti ad iudiciū trahitur. ¶ Opponit̄ ſexto ꝙ iudicis taxatio precedere debeat.vt.j.de iudi.§.opȝ. So.hec determinat̄ ꝑ illā.vt.ff.de legi.⁊ ſe.cōſul.l.non eſt nouum. ¶ Opponit̄ ſeptimo ꝙ ad iudicē extraneū reus vocari nō debeat etiā ꝑ reſcriptū vl̄ priuilegiū.vt.j.vt oēs obe.iu.pro.§.ſi igit̄ fuerit. So.hic in actore.ibi in reo.⁊ dicit ibi no. ¶ Arg.eſt hic ꝙ delegatus iudex poſſit actori curatorē dare ſicut fideiuſſorē recipit ⁊ quātitatē diffinit.licet ante lit.ꝯte.iuriſditionē non habeat.⁊ eſt caſus extra de iudi.c.ſi.§.j.li.vj. Sed de iure ciuili non videt̄ ꝙ curatorem poſſit dare ante lit.ꝯte.ſed in cōpetēti iudicio cura ⁊ ꝓuiſione iudicis ſub quo lis exercetur.debeat ordinari.vt.C.de admi.tu.l.ſi. §.ſed ⁊ ſi quis. ¶ Querit̄ primo quo tꝑe currere incipiant hi decē dies de qb⁹ dic loquitur.nūquid a tempore reſcripti petiti.an a tēpore quo ad iudicē venire potuit. Rūdet gl.ꝙ a neutro ipſoꝝ temporū computat̄.ſed a tꝑe quod fuerit ꝑ iudicem cōſtitutū.⁊ poſtea finitū reo in iudicio cōparēte. ¶ Querit̄ ſcdo corā quo iudice fiet ꝓmiſſio ⁊ fideiuſſio ⁊ in quāta quātitate. Rū.glo.coram iudice extraordinario ⁊ eius arbitrio.vt hic.⁊ q2 ei cā cōmiſſa eſt. vnde hoc ꝑ conſequens.vt.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdi.l.ſi.⁊ de iuriſdi. om.iud.l.ij. ¶ Queritur tertio an valeat reſcriptū ante ſatiſdationē. Rūdet glo.ꝙ bene valet ſed eo vti non pōt niſi fideiuſſionē preſtet.⁊ ſm hoc aut.poſita ſup.l.ſi quādo.C.de dila.male continuari videtur. Sed dic vt ibi no.

Illud quoqȝ. Continua ſupius dictū eſt de prīa parte rubrice.ſequit̄ de ſecūda.vel dic ſupius dictum eſt principaliter de actore ſequit̄ principaliter de reo videre. Diuide.§.in groſſo in ꝑtes duas vſqȝ ad.§.ſi vero etiā quidam. Primo iuris antiqui narratio. Secūdo iuris noui. Secūda in.§. ibi ſancimus. Itē ſecūda pars ſubdiuidit̄ in ſex partes. Prīo de libello ⁊ dilatione deliberatoria. Secūdo de fideiuſſione ⁊ ſportularū datione. Tertio de litis ꝯteſtatione. Quarto de medijs ꝗbuſdam. Quinto de omiſſione ſolēnitatis. Sexto de iudicis electiōe. Scda ps ſcōe ptis icipit i.§.ſuſcepto. Tertia in.§.cūqȝ. Quarta in medio aūt. Quīta i.§.ſiūo hec. Sexta i.§.ſiūo ſemel. ¶ Caſus breuis.reo vocato ad iudiciū modis oībus offerri dȝ libellus ⁊ ſibi viginti dierū dilatio deliberatoria indulgeri.⁊ ab eo fideiuſſor dari.⁊ ſportule ſolui.⁊ medio tꝑe iudex poterit recuſari vel aſſociari.niſi ſit is quem petijt alio recuſato.⁊ viginti diebus elapſis litis cōteſtatio fieri debet ⁊ lite cōteſtata aliter facta pro nihilo eſt habēda. Et hoc dicit vſqȝ ad.§.ſi vero. ¶ Expone litterā.illud quoqȝ ſciētes.ſ.illam clemētiā.ſancim⁹ igit̄.dū admonitio ꝑ iudicē.vt.C. quo.⁊ quādo iu.l.ij.vel dic ꝑ quēlibet legitimū moduȝ.cum ſimplr ⁊ generaliter hic proferat̄ admonitio. Et ideo qualitercunqȝ reus fuerit requiſitus pōt dici admonitio. Et multi ſunt modi admonēdi ſeu citandi.vt nota.d.l.ij.⁊.l.ꝯſentaneū.C.quo.⁊ quādo iu.⁊.ff. de iudi.l.⁊ poſt edictū.⁊ de in ius vo.l.pleriqȝ.cum ſeq.⁊.j.de liti. §.oēm vero. Et nota ꝙ ex iſto.§. ſumit̄ aut.offerat̄.poſita.C.de litis ꝯte.alicui.i.cū ad iudiciū vocatus fuerit amicabiliter debitū ꝑſoluēdo habēte tꝑs oliȝ.q2 modicū erat.ſ.decē dieꝝ.ſubſcribere.ſ. notariū.vel dic reū.ſed hodie notarius ſcribit diē.in medio.i.libello oblato ⁊ dilatiōe nōdū finita.vel dic lite nō ꝯte.⁊ forte melius. iudicē aſſociatū.amicabiliter arbitrū cōpromittēdo.qui forte eum abſoluet.vel dic debitū ꝑſoluēdo nihil in medio.i.libello oblato ⁊ lite nō ꝯte.vel dic ⁊ forte melius dilatione pēdēte. dānificādo.i.nō dȝ interim dānū vel ꝓ̄iudiciū vel violētiā pati.nō ſeruent̄.i.libelli oblatio:dilatio:fideiuſſio.vel litis ꝯte.dicta forma ſeruata.i.viginti dieb⁹ elapſis diffinitos a lege viginti dies de nouo ordinādos ſeu currētes.⁊ eū.i.iudicē petitus eſt a reo. ¶ No.prīo ꝙ oīa mala ꝑ̄ plurimum orta ſunt a bonis initijs ⁊ reb⁹.vt.xxij.q.j.c.ita ergo vbi dē hoc. ⁊.C.ne li.po.ꝑ rotā. ¶ No.ſcdo ꝙ ad deliberādū in iudicio nō eſt ſufficiēs tꝑs decē dierū. ¶ No.tertio ꝙ obuiandū eſt executoruȝ malicijs ⁊ reis ꝯſulēdū. ¶ No.quarto ꝙ modis oībus offerri dȝ libellus. ¶ No.quinto ꝙ hodie decē dierū ꝓhibetur dilatio.⁊ inhibetur.xx. ¶ No.ſexto ꝙ dilatione pendente nihil debet innouari.

¶ Nota

¶ Nota septimo q iudiciorum ordo seruandus est et nihil ex solennitatibus omittendum. ¶ Nota octauo q semel approbaui non licet postea reprobare. vt hic cum pcor. ¶ Opponitur primo ad. §. sancimus q non admonitio sed per executorem citatio fieri debeat. vt. j. de litig. §. omnem vero. Solu. sm glosam illa hac corrigit. Tu dic aut admonitio pfertur a lege simpliciter et indeterminate et tunc eam intellige large. et sm quelibet legitimum modum. vt hic. et vt dixi ad literam. aut profertur determinate et tunc intellige. vt. C. quo. et quando iudex. l. ij. ¶ Opponitur secundo q libellus inscriptis non sit necessarius. vt. ff. de eden. l. j. §. eidem. Solue. vt hic et ibi notatur. ¶ Opponitur tertio q etiam hodie libellus non sit necessarius. vt. S. de manda. prin. §. sit tibi. et vt iudi. sine quoquo suf. §. necessitatem. Solue vt hic et ibi notatur. ¶ Opponitur quarto ad idem q etiam olim libellus fuerit necessarius. vt. C. de digni. l. quotiens li. xij. Solue vt hic notatur. ¶ Opponitur quinto q non sit necessarium tempus viginti dierum sed decem dierum. vt. S. eo. circa principium tituli. Solu. hic de dilatione deliberatoria ibi de dilatione actoris ad comparendum in iudicio. ¶ Opponitur sexto ad idem q sufficiat tempus decem dierum. vt. S. eo. §. illud circa prin. Solutio hic corrigit. ¶ Opponitur septimo ad idem q sufficiat tempus decem dierum. vt. S. de appel. §. j. in fi. Solutio hic tempus statuitur ad deliberandum super libello. et ad obuiandum maliciis executorum et iudicum. ibi vero ad appellationem interponendam. Et pot esse ratio. quia ibi citius potest quis esse instructus cum de facto preterito ibi tractetur. hic non sic. quia de facto futuro tractatur cum lis nondum sit contestata. argu. ff. si cer. peta. l. cum ad presens et l. respiciendum cum similibus. ¶ Opponitur octauo q iudex possit diminuere inducias. xx. dierum. vt. ff. de iudi. l. nonnunquam. et de re iudi. l. ij. Solutio vt hic notatur in glosa. s. q diminuere potest. Contra notatur in auf. offeratur. Et hoc quod ibi dicitur verius puto. quia hic expresse prohibet decem dies indulgeri et iubet duplices. hoc est viginti dierum inducias dari. et. j. cassat litis contestationem si hec non seruentur. Nec obstat. l. nonnunquam quia ibi loquitur de tempore statuto incitatione ad veniendum in iudicium. et ideo iudex artare et diminuere potest. cum forte reus sit presens et in iudicio statim et continue esse potest. ¶ Item non obstat dicta. l. ij. quia ibi loquitur de tempore sententie exequende. Et potest esse q reus condemnatus diuitiis abundat vel actoris vel cause fauor versatur. et ideo permittitur iudici diminuere causa cognita. sed hic statuitur ad deliberandum super libello. et lex putauit omnino necessarium propter malitias executorum et iudicum et actorum calumnias. Et ideo hic stricte procedit de hoc notatur per Dy. ff. de re iudi. l. ij. qui distinxit. aut tempus datur a lege sine facto et ministerio iudicis. et tunc iudex non potest diminuere: aut ministerio iudicis: tunc si datur ad ordinationem et processum potest diminuere. vt dicta lege nonnunquam. Si vero ad executionem prorogare potest sed non diminuere sine cause cognitione. vt. ff. de re iudi. l. iiij. §. si quis condemnatus. et. l. ij. ¶ Opponitur nono q fideiussio non sit necessaria. sed nuda cautio sufficit. vt. ff. de iudi. l. ij. §. sed si dubitetur. in fi. Sol. ibi speciale in legatis. vel dic ibi forum declinat et cauet iudicio sisti coram suo iudice. hic vero fideiussio prestatur coram iudice cause. coram quo conuentus est et litigat. ¶ Opponitur decimo ad idem vt. ff. qui satisda. cog. l. sciendum. in prin. Solue vt hic et ibi et in auf. offeratur notatur. ¶ Opponitur vndecimo q etiam post litem contestatam iudex peti possit associari. vt. j. in medio litis non fieri sa. forma. §. super hoc. in fine. Solutio sm glosam. illa corrigit hanc. Tu dic ibi permittitur per viam supplicationis ex principis priuilegio. nunc autem de iure communi sm Lambertum de ripolibus.
¶ Opponitur duodecimo q iudex petitus dandus non sit. vt. ff. de iudi. l. obseruandum. Solue vt hic et ibi notatur. ¶ Opponitur tredecimo q approbatum liceat reprobare. vt. ff. de mune. et hono. l. vt gradatim. §. penul. et. C. de profes. et medi. l. grammaticos. Solue. vt notatur. ff. de nego. gest. l. pomponius scribit. et hic notaui in solutionibus contrariorum. ¶ Quere primo quid quis cui. quo. quando. cur. quamobrem. Primo videndum est quid sit libellus. et dic vt in glosa. Secundo quis offerat libellum. et dic vt hic notatur. et in auf. offeratur. Tertio cui. et dic vt hic notatur. et in auf. offeratur. vt ff. de eden. l. j. in princi. §. j. Quarto quo. i. coram quo iudice sit offerendus. Et dic vt hic notatur. et dicta auf. offeratur. Quinto quando debeat offerri libellus. et licet a quibusdam disputetur dic q admonitione facta offerri debet libellus in iudicio coram iudice vt hic in §. sancimus. Sexto queritur cur libellus offeratur. Respondeo propter actorem et ad memoriam eius. vt hic notatur in magna glosa. et propter reum vt liberari possit. vt hic. et. ff. de eden. l. j. in principio. Et propter iudicem. vt certam possit proferre sententiam et vt lites citius expediantur. ¶ Queritur septimo quamobrem. i. que sunt necessaria in libello. et dic vt hic notatur. et. ff. de eden. l. j. in prin. Item queritur qualiter libellus sit concipiendus et dic vt hic notatur. et et dicta. l. j. et in libellis Rofre. que omnia omitto breuitatis causa. ¶ Queritur octauo nunquid in criminalibus causis offerri debeat libellus. et regulariter sic fallit in casibus. et dic vt in glos. quia plana sunt. ¶ Queritur nono an libellus possit remitti a partibus. Et glo. tenet hic q remitti possit expresse. E contra notatur in auf. offeratur. s. q expresse remitti non possit. sed tacite. vel dic vt notatur per Odofre. in dicta auf. offeratur. Tu dic q non potest remitti nec expresse nec tacite vt hic in. §. sancimus. vbi dicitur modis omnibus offerri libellum. et sic no. q lex precipit precise taxatiue et determinate. et cassat postea litis contest. Si hec non seruentur. ergo remitti non potest. vt no. j. vt sine prohibitione ma. debi. §. quia vero. Non obstat. l. finalis in fine. quia ibi loquitur de remissione appellationis propter quam sententia firma permanet. Item non obstat de priuile. scola. l. fi. circa fi. quia ibi loquitur in negociis vilibus. et leuibus ergo a contrario sensu in magnis et arduis negociis remitti non poterit. Item non ob. §. ad excludendas. vt ibi notatur. Item non obstat de fer. l. j. quia ibi vtilitas propterea tractatur. et ibi permittitur renunciare. vt notatur dicto. §. quia vero. Item non ob. l. pactum. quia ibi est regulare. hic casuale. Item hic communis et publica vtilitas versatur. Et hanc opinionem hic tangit glo. Et hec opinio approbatur de iure canonico. vt notatur extra de offic. dele. c. de causis. et de libelli obla. c. j. Nec obstat id quod quidam dicit q tacite remitti potest. vt in. §. sed quia veremur. quia hic iubet offerri libellum modis omnibus et cassat processum. si hoc non fuerit obseruatum. hec puto vera nisi ex loci consuetudine aliter obseruetur vt. ff. de testi. l. iij. §. fi. ¶ Queritur decimo nunquid reus qui immobilia non possidet possit fideiussorem dare alium non possidentem immobilia. Et dic vt in glo. Arg. est contra. C. de epis. et cle. l. omnes qui vbique. §. in hac autem. Sed dic ibi speciale in clericis. vel dic idem in scolaribus quia absentes sunt ratione publice vtilitatis. ar. C. de studi. lib. vrbis rome. l. vnica. lib. xj. et in prohemio. ff. orum. §. illud. et ex qui. can. ma. l. necnon. in prin. et in prohemio insti. §. fina.
¶ Queritur vndecimo quid si fideiussorem non potest dare dic. vt in glosa. ¶ Queritur duodecimo quid si nolo esse contentus sola promissione. Et dic vt in glosa. ¶ Queritur decimotertio quid si reus non vult dare fideiussorem sed pignus. et dic vt in glos. et vt notatur. ff. qui satisd. cogan. l. j. ¶ Queritur quartodecimo quid si dedit pignus et nunc vult fideiussorem dare. Et dic vt in glosa. s. q non potest. arg. C. de actio. et obliga. l. sicut. ¶ Queritur decimoquinto vsque ad quantum tempus teneatur fideiussor. Et dic vt in gl. Et vt notatur insti. de satisda. §. sed hec hodie. ¶ Queritur decimosexto in quanta quantitate teneatur fideiussor. Respondeo vt in glo. notatur. ¶ Queritur decimoseptimo a quibus debeant sportule solui. Respondeo vt in glo. notatur. Tu dic q sportule iudicum solui debent ab vtraque parte. vt. j. de iudi. §. non autem. cum concor. Sol. sportule executorum solui debent ab eo qui citatus est. et dic. vt notatur. insti. de acti. §. tripli. ¶ Queritur decimooctauo qualiter fiat litis contestatio. Respondet glo. q per narrationem et responsionem contrariam. vt. C. de lit. conte. l. vnica. et de iura. calum. l. ij. circa prin. et de iudi. l. rem non nouam. §. patroni. nisi respondeat cum protestatione. ar. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. si debitor. §. j. et. ff. de libe. agno. l. j. §. eleganter. Sed arg. contra. ff. de condi. inde. l. q quis. Sed ibi in mente tantum retinuit. de hoc notatur. C. de litis con. l. j.
¶ Queritur decimonono an per confessionem fiat litis contestatio. Respondet glo. aut confessio fit ex ordine aut extra ordinem. Primo casu est fit ex ordine. i. libello precedente tunc fit litis contestatio et nulle sunt iudicis partes in cognoscendo sed in iudicando tantum. vt. ff. ad. l. aquil. l. proinde. et de confes. l. j. et. l. iul. et de custo. re. l. si confessus. Secundo casu quando extra ordinem libello non precedente tunc non fit litis contestatio. sed preceptum fit in confitentem. vt. ff. de iudi. l. si debitori. et de confes. l. certum. §. fin. Sed opponitur contra hoc de dicta. l. si debitori. vbi videtur q libello etiam precedente fiat preceptum et non litis conte. Sed dic q ibi debitori actionem edere volebat sed non edidit nec libellum obtulit. Et nota mirabile sm glosam q hec confessio que facta est libello precedente obtinet litem contest. et probationis et quasi sententie alias sententia sine ordine non valet. et notatur. C. de lit. conte. l. j. et extra de lit. conte. c. j. ¶ Queritur vigesimo an litis contestatio fiat exceptione opposita. Et glosa dicit hic q sic. vt C. de excep. l. si quidem. et institu. de excep. §. j. cum seq. et hoc habet locum quando exceptio est correlatiua petitioni proposite. vt est pacti et solutionis in quibus excipiendo confitetur de intentione actoris et oportet ipsum exceptionem probare. Idem dicerem multo magis si exceptio negationem contineat. vt est exceptio non numerate pecunie. quia hec etiam litis contestationem inducet. multo magis. vt dicta. l. si quidam. C. de non numera. pecu. l. assueratio. Et hoc locum habet in exceptione peremptoria. Si vero exceptio est declinatoria. vel etiam dilatoria que ante litem contesta. opponuntur. vt dicta. l. exceptionem. et. C. de excep. l. penultima et fina. hoc casu non fit litis contestatio. Idem dic in exceptionibus peremptoriis que processum impediunt. vt extra de litis contestatio. c. j. libro. vj. et ff. de conditione indebiti. l. eleganter. §. si quis post. Et sic intellige id quod notatur. C. de litis contestatione.

¶ Queritur vigesimoprimo. nunquid in medio tempore nihilominus currat prescriptio. Quidam dicunt q sic. sed nos contra. et dic. vt in glo. et vt not. in dicta. l. sicut. et ff. de eo p quē factū erit. l. fi. in pri.
¶ Queritur vigesimosecūdo. nunquid litis cōtestatiōe p nihilo habita nihilominus interrupta sit prescriptio. Cypri. et Jr. dicūt q nō. Et est arg. pro eis. C. ne de testa. defun. l. pe. sed Aldricus cōdicit. s. q p solum executorem sit facta interruptio. vt. C. de prescrip. xxx. annorum. l. sicut. et l. cū notissimi. in prin. Sed pōt responderi sm glo. istud sm vetera iura qñ incognita erat libelli oblatio. vel aliter ibi non sit litis cōtestatio. sed si facta fuisset pro nihilo esset: nec prescriptio interrūperet. et dic vt no. in dicta aut. offeratur. vel dic aut defectus est in actis omnibus. et tunc nō fiet interruptio. aut in sola litis cōtest. et non in actis pcedētibus. et tunc facta est interruptio. ar. ff. de ap. l. si expressim. ¶ Sed oppone hic in ver. si vero hic in eo q vltra pgreditur ānullādo. ergo id qđ secutum est debet esse nullum. vt. C. de legi. et cō. l. non dubium. Sed dic q hic ānullatur sola litis cōtestatio. vel dic q ibi lex phibet. et vltra pgreditur ānullando tūc actus ille quem lex prohibet et quicquid secutū est nullum est. Sed actus ille quem lex non phibet qui sumpsit aliquem effectū añ actū prohibitum ille actus non vitiatur. q2 quod factum est pro infecto haberi non debet. vt. j. de equa. do. §. que igitur. Vel dic et forte melius aut actoris tantū vitium intercessit. et tunc non fit interruptio. arg. ff. e. in prin. titu. aut actoris et rei vel rei tantū. et tunc fit interruptio. et valet arg. ff. de ap. l. si expressim.

Si vero etiam quidem.

Cōtinua superius dictum est de fideiussione iudicio sisti. Sequitur de iureiurando iudicio sisti. vel dic. supra dictū est de prima et secūda pte rubrice. sequitur de tertia. ¶ Diuide in ptes duas vsq ad. §. optimū quoq. Primo modus compulsionis. Secūdo forma pcedendi contra contumacem in cōtumacia psistentem. Secūda pars incipit in ver. igitur ne latente. ¶ Casus hic vis. reo iudicio sisti iurante et a iudice recedente cogēdus est ad iudicium venire vel actor in possessionem bonorum eius sm mensuram debiti debet declarari summatim cognito de negocio mittendus est. reo postea ad iudicium redeunte res ei non restituentur nisi prius actori dānum soluerit et fideiussorem pstiterit. Et hoc dicit vsq ad. §. optimum quoq. ¶ Expone litterā si vero. Et isto. §. sumitur aut. et qui iurat posita sup. l. cum pponas. C. de bo. auc. iudi. pos. etiam quidā. i. nedum fideiussionem prestant qui fideiussores pstare possunt. sed etiam iusiurandū qui fideiussores dare non possunt. vel dic q implicat si fideiussorem et ēt iusiurādum pstitit locum habēt que hic sequitur. disperent ciuitate. i. a iudicio recedant denūciare. s. cōtumaciam rei illum vero iudicē. accusatorē. q2 confiteri videtur debitum. vt extra de psump. c. nullus dubitet. vbi de hoc. administrat. i. non sit ordinarius sed delegatus. aut iussione. i. a principe datus. igitur. i. si actori cōsulēdum est iudex ordinarius vel delegatus habēs iudex. mittat ordinarius tñ. habere res pignoris loco. et tunc. i. actore in possessionem misso ille. s. reus occurrerit. i. ad iudiciū venerit ei actori dānum. sic. C. de iudi. l. sancimus. Et dic q hodie plus grauatur q olim in fideiussione. et sic potes intelligere. C. de prescrip. xxx. anno. l. si quis emptionis. §. i.
¶ Nota primo q iuratoria cautio prestatur cum reus fideiussores dare non pōt. ¶ Nota secūdo q fuga facit quē suspectum et p confesso haberi. ¶ Not. tertio q ordinarius et nō delegatus citare potest re et verbo ante litem cōte. ¶ Nota quarto q isti. §. etiam habet locum in delegato a principe. ¶ Nota quinto de summaria cognitione. ¶ Nota sexto q missio in possessionem fit sm mēsurā debiti declarati. ¶ Nota septimo q reus postea rediens non auditur vt hic dicitur. ¶ Nota octauo q semel malus semper psumitur malus. ¶ Opponit primo q actor litis cōte. non facta nō possit iudicem adire q2 statim viginti diebus elapsis opz litis cōte. fieri. vt. j. §. suscepto. in fi. Rñdet glo. primo non statim. quia actor nō potest differre vsq ad duos menses. vt. j. de execu. et his qui conueniunt. et conueniūtur. §. j. Tu dic q vtroq comparente et litem cōtestari volente fit statim vt ibi. sed altero recusante litem contestari ex causa vel altero absente tunc non fit statum vt hic et ibi.
¶ Opponitur secundo q delegatus omnia possit expedire. vt. j. de litig. §. aliis. Solutio illa hāc corrigit in delegato a pricipe. vel dic ibi post litem cōtestatam. Tu dic ibi loquit in citatione verbali. et edicti ppositione. hic in reali citatione et in possessionē missione.
¶ Opponit tertio q plene cognosci debeat et non summatim. vt l. iudices. C. de iudi. So. ibi regulare. hic spāle. vt hic et in casib9 hic notatis. vel dic sm Dy. aut pudicium ad plenum generatur. et ius competens actori tollitur et reo tribuitur. et tunc plene cognoscitur vt. ff. de bo. pos. l. iij. §. si causa. et de iuris. om. iudi. l. j. et l. imperiū. et l. iubere. aut non pudicatur ad plenum nec ius in totum tollit: nec alij tribuitur tunc summarie cognoscitur. vt. ff. quis or. in bo. pos. fer. l. ij. §. dies cum simili. et not. p eum. ff. de pro. stipula. l. ij.
¶ Opponitur quarto q in possessionem missio fieri debeat in omnibus. vt. C. de bo. auc. iudi. pos. l. cum proponas. et l. j. et. ff. ex qui. cau. in posses. ea. Solutio hec corrigit. ¶ Queritur primo quid si reus fideiussorem dedit. et ad iudicium postea non venit an habeat locum hec aut. respōdet glo. q sic. ¶ Queritur secūdo quid si reus non iurauit nec fideiussorem dedit sed ad iudiciū venit et libellū suscepit sed postea venire recusauit. an etiam hoc casu habet locū hec aut. Respondet glo. q sic. ¶ Queritur tertio quid si reus nunquā venit coram iudice. Respondeo sm glo. adhuc locum habet. Et dic vt in glo. ¶ Queritur quarto nunquid ordinarius tātū faciet istā examinationem et alia que sequuntur aut etiam delegatus. Respondet glo. sm quosdam. Primo q ordinarius. quia mittere in possessionem mixti imperij est. vt. ff. de iuris. om. iudi. l. iubere. et ideo ei tantum competit cuius officium est latissimum. vt. ff. de iuris. om. iudi. l. j. et quia delegari non potest. vt. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. l. j. in prin. et de dam. infec. l. iiij. §. duas. Tu dic sm glo. q cognoscere potest etiam delegatus. et etiam pronunciare de mittendo in possessionem ex primo decreto sed non ex secundo sed mittere re ipsa in possessionem ex primo et secundo decreto non potest. vt. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi. l. cognitio. §. vt possessio. et de iurisdi. om. iudi. l. j. et l. imperiū. Et dic vt ibi notatur. et hic in glosa.
¶ Queritur quinto an delegatus a principe possit exequi suā sententiam. Et glo. notat alibi hanc questionem et dicit q non. vt notatur. ff. de re iudi. l. a diuo pio. in prin. Et pro glo. facit isti. §. qui loquitur etiam in delegato a principe. et ea que dicta sunt in prima questione. Arg. est. C. de iudi. l. a iudice. et. j. de liti. in. §. omnem vero non obsta. l. a iudice quia loquitur in alio casu. et non obstat. §. oēm. quia loquitur in citatione. et dic vt notatur in dicta. l. a diuo pio. in prin. sed de iure cano. delegatus pōt suam sentētiam exequi. vt habetur et notatur. extra de offi. delega. c. pastoralis. §. preterea. et de foro compe. c. si quis contra clericum. vbi de hoc. et xj. q. j. c. peruenit ad nos. et de appel. c. significante. et de ma. et obe. c. fin. ¶ Queritur sexto qualiter cognitio summaria fieri debeat. et respondet glos. q p assertionem actoris et sacramētum calūnie ipsius. et sic intellige gl. que incipit. l. sm actorem et aliam glo. que incipit. l. periti et phantasie minus plene. et dic. s. p actoris assertionem et iuramētum calūnie non autem intelligas p vnum testem. quia ante litem cōtest. testes produci non debent. vt. j. de testi. §. et quoniam. ¶ Queritur septimo in quibus rebus fieri debeat missio. Rñdet glo. primo in mobilibus. secūdo in immobilibus. tertio in omnibus sicut et in executione diffinitiue sententie. vt. ff. de re iudi. l. a diuo pio. §. j. et notatur. C. de his qui ad eccles. confu. l. psenti. §. sed si quidem. ¶ Queritur octauo nunquid si agatur hypothecaria ad omnia bona an habeat locum quod hic dicitur. Respondet glosa non. immo in omnibus bonis summittendis. alis mihi fieret iniuria. ¶ Querit nono quid si ex stipulatione vel alia actione psonali petam omnia bona mihi debita. Respondet glo. q in omnibus bonis summittendus. cuz hec sit mensura debiti. et notatur de hoc in aut. ei qui iurat. et. C. de procurato. l. eum qui. ¶ Queritur decimo nunquid fiet hec missio solūmodo quantum est debitum. an etiam in plus. Respondet glosa q in plus. Et dic vt in glo. et vt notatur in dicta aut. ei qui iurat.
¶ Queritur vndecimo nunquid fructus medij temporis lucretur missus in possessionem. dic vt in glosa. ¶ Queritur duodecimo vt q ad quot tempus reus reuersus auditur. Respondeo vt hic notatur in glosa. et in aut. ei qui iurat. et. C. de in rem verso. l. ij. et de iudi. l. properandum. §. sin autem reus. ¶ Queritur decimotertio an missus in possessionem possideat post annum. Respondet glosa sic sm eos qui dicant q reus vsq ad annum admittitur. et hoc si sm decretum interuenit. vt. ff. de dam. infec. l. a quo. Sed caue tibi hoc enim casu nulla est dubitatio. quia dominium et possessio acquiritur. vt. ff. de dam. infec. l. pretoris. et l. pretor. et l. si finita. §. si plures. et §. Julianus. et hoc in actione personali. sed in reali dic vt nota. C. de prescriptio. xxx. anno. l. si quis emptionis. §. penultimo. ¶ Queritur decimoquarto an primo eo reuerso restituatur res q satisdet. Et dic vt in glosa. ¶ Queritur decimoquinto quid si possidet immobilia acquisita forte de nouo an tenebitur nihilominus satisdare. Respondet glosa q sic. quia per fugam factus est suspectus. vt hic et dict. §. et semel malus et c. et extra de regu. iur. c. semel. libro sexto.
¶ Argumentum est hic sm glosam contra seruientes fugientes. vt eo ipso res ipsas amissas per dominum videantur subtraxisse. et facit. C. de iuramen. calum. l. ij. §. q si actor. et §. si autē reus. et. ff. de spec. tuto. l. si impuberibus. §. preterea. et ad sille. l. iij. §. de his. et l. lege. et. j. de colla. §. sup hoc sancimus. et extra de presumptio. c. nullus dubitat. et iij. q. ix. c. decretum. et [illegible] absens. E contra videtur. ff. de custo. reo. l. diuus. versi. sic. et Dynus dicit q fuga facit esse suspectum vt procedi possit ad tormenta. vt dicto. §. de his. Sed non credo q propter fugam solam sit tormentis subijciendus. quia exiguntur argumenta siue indicia. vt. ff. de questio. l. j. in principio. et C. de questi. l. milites. Et quia fuga afficit personam. est regula siue demonstrata directo et principaliter ad crimen. Et dic de effectu fuge. vt habetur. et notatur. C. de requiren. reis. l. j. et. ij.
Sequitur. §.

Optimū quoq

Optimum quoqz. Continua ad pcedentia. supius dictu est de tribus ptib9 rubrice. sequit videre de quarta. ¶ Diuide primo iuris antiqui narratio. Secundo iuris noui. Secunda pars incipit in ver. ppterea igit. ¶ Casus breuis militia que vendi pot vel ad heredes trasire pignori obligari potest z no aliter nisi nominatim pecunia ut militia emeret mutuo data fuerit. alis filij z vxor defuncti oibus pponunt. eis aute no existetibus tuc etia alis creditoribus hoc pbet auxilium. Et hoc dicit vsqz ad. §. z quonia. ¶ Expone littera. Optimu quoqz. ppterea igit ex isto. §. sumit auten. qd obtinet. posita. C. de pig. l. fi. damus hoc. sed cu determinatione que sequitur. modis. i. creditoribus qui no ad hoc mutuauerut vt militia inde emeretur.

¶ Nota ex isto. §. q ois militia publica est z nullum questu alium hz q ex imperiali munificetia. Et sic nota q militia ortuz habuit ab imperiali munificetia. z facit. ff. de leg. iij. l. pe. §. fi. Et est arg. ad feudu quia fili9 comitis vel vasalli no a patre sed ex impiali munificetia comitatu vel feudu habere dicat. vt. x. colla. an agnati vel fi. defunc. c. vnico. z de feu. cogni. c. ij. in fi. z. ff. de inter. z rele. l. iij. z de iure pa. l. diui fratres. z de adop. l. si arrogator. z. s. de nup. §. soluto. z. §. si vero vsumfructum. cu similibus.

Quoniam vero. Cotinua. supra de nup. coll. iiij. §. si quis enim duxit vxore. dictuz est de matrimonijs idotatis matrimonio soluto diuortio. sequitur de eis videre matrimonio soluto morte. ¶ Diuide. §. in ptes septem. vsqz ad fine tituli. Primo iuris antiqui narratio. Secundo iuris noui. Tertio limitatio. Quarto extensio. Quinto cosiliu ad res pprias. Sexto pcedetium determinatio. Septio diuulgatio. Secunda pars incipit in ver. ppterea. Tertia in ver. si tamen. Quarta in ver. etia his. Quinta in ver. si vo. Sexta i v. hoc itaqz. Septia in. §. que igitur. ¶ Casus breuis. viro aut muliere locupleta pmortuo matrimonio sine dote z donatione cosistente. coiuge inope superstite. quarta portio substatie morietis supstiti debet. liberis quotcuqz supstitibus legato in quarta portione coputade. z supstiti ad res suas pprias dat actio z defensio creditoribus mortue psone in ipsis rebus exclusis. Ultimo pcipit diuulgari. z hoc dicit vsqz ad fine tituli. ¶ Nota q ex isto. §. sumit pars aut. pterea que est. C. vnde vir z vxor. ¶ Nota secudo in prin. huius. §. q ois lex ad clemetiaz apta est. ¶ Nota tertio ex fine huius. §. q oibus modis cocordatie legum debet seruari. ¶ Opponit prio q aliter distingui debeat q h dicat. vt. j. vt li. ma. z aute. §. qr vero lege. So. illa hanc corrigit seu determinat. ¶ Opponit secundo q in iure aliud sit seruandu. vt. d. §. quia vero. So. hec corrigit. vt hic not. Tu dic ex melius. vt ibi no. ¶ Querit quis dicat pauper. Rnde vt hic not. in glo. z dic vt no. in. d. aut. preterea.

¶ Constitutio que ex ascriptitio z libera natos esse liberos vult.

¶ Cotinua. supra de aliendis. §. sancimus. dictu est q ecclesia cu principe pmutare pot. Ite supra de nup. §. ascriptitio habita e metio de ascriptitio sumpta inde materia z occasione sequit de ascriptitio z pmutatione videre.

In quadam nostraru. Diuide titulu in duas ptes. Prio de liberis natis ex ascriptitio z libera. Scdo de pmutatione rez ecclesiasticaz. Scda ps incipit in. §. qr igit. ¶ Casus breuis partus ventre sequit z ecclesie ad inuice pmutare possunt cu vtriusqz idenitate iureiurando z supioris autoritate accedete. Ultio pcipit diuulgari. Et. h. d. vsqz ad fi. titu. ¶ No. prio q partus vetre sequit. ¶ Not. scdo q ecclesie ad inuice pmutare possunt. ¶ No. tertio q requirit decretam superioris z iusiurandu.

¶ Ut de cetero comutationes rez ecclesiasticaz non fortuite fiant ad sacrum pijssimum imperatorem.

¶ Cotinua supra ti. pxi. §. j. habita est metio de pmutatione reruz ecclesiasticaz sumpta inde materia sequit titulus iste qui de pmutatione dictaz rez loquit. vel dic supra de no aliendis. §. sancim9 habita est metio de pmutatioe ecclesie cu principe. Ideo sequit iste titu. qr forte comodius alibi poni non potuit.

Legem scripsimus. Diuide titulu i duas ptes Prio de pmutatioe. Scdo de emphiteosi. Secunda ps incipit in. §. illud quoqz. ¶ Casus breuis. Ecclesia cu principe permutare pot vt res apud principe ppetuo pmaneant nec ad priuatos peruenlant his obtinetibus in futuris casib9 tm. Et ecclesie ad inuice res suas in emphiteosim ppetua dare possunt excepta maiore ecclesia. Ultio pcipit diuulgari. Et. h. d. vsqz ad fine titu. ¶ Expone lfam. lege scripsim9 postulauerut aliqui priuati ad eos priuatos apprehedere. i. vedicare seu pvedicatione petere. vt. j. ver. px. ibi imppetuu vedicari. ¶ Not. q directe phibet i. res ecclesie ad priuatos deuenire no dz p obliquu pcedi. i. p pricipe. Ite no. q phibet vna via. no dz pmitti alia via. ¶ No q inter ecclesias aliqd pmittit qd cu priuato phibet. ¶ Opponit prio de brocardico qd p me no possuz. no possuz p aliu. vt hic cu cocor. Econtra q no possuz p me habere possum p aliuz. vt. ff. ad. l. fal. l. penalis §. fi. cu cocor. Prosequere z solue vt notaui. ff. de adop. l. post morte §. fi. ¶ Opponit scdo q hodie res pmutate cu pricipe possint ad priuatos peruenire. vt. j. vt spo. lar. §. pe. So. fm gl. illa hac corrigit vel dic fm Lóber. hic loquit colore qsito. Pria plz. ¶ Opponit tertio q ecclesie no sit licitu sua autoritate re alienataz apphedere. vt. C. vt ne. in sua cu ius di. z. C. de iude. l. nullus. So. fm gl. ibi e regulare. hic spale. vel dic hac lfam itelligi q apphedere pot i iure rei vedicatione pposita. vel alia actoe. vt. C. de do. que sub mo. l. j. dicit gl. Primu verius puto z dicebat Lóber. in casu hui9 qstonis. Tu dic pruerius esse. vt. j. ibi imppetuu vindicare. z. C. de sac. san. ec. l. iubem9. §. sane. z. l. sancim9. §. finaut. z. j. de alie. z emphi. §. z qm. z extra de re. do. c. ij. z de re. ec. alie. vel no. c. si qs psbyteroru. ¶ Opponit quarto ad. §. illud quoqz. q hodie semp in ppetuu emphiteosim dare possit ecclesia. vt. j. vt de alie. z emphi. §. licetia. So. illa in hac pte ista corrigit z alias. Ar. est hic fm glo. q si re mea vedo tibi eo pacto ne alienes si et si alienata sit possum apprehedere. Tu dicvt habet z no. C. de pdi. ob cau. l. ea. ¶ Ar. etia est hic ad qone talem statutu est bononie q magnates actioes suas no cedat in populares. accedit q qda ex magnatibus cessit vice alicui qui no erat d populo. z ille cessit postea populari. nec pbat fictio vel fraus. in pri. hu ius titu. est argumen. q valeat. z. j. vt spon. lar. §. pen. Argumen. est econtra q non valeat. j. eo. §. de cetero aut. Sed dic q qn lex phibet dio z gnaliter z p oem via: tunc psumit fictio. vt. C. de na. lib. l. j. z. s. de no alie. §. necqz illud. z de nup. §. de augmetis. vbi de hoc. alis no psumit fraus nec dolus nisi pbet. vt. ff. de edi. edi. l. cu aute. §. fi. z de ritu nup. l. pe. z de acqui. he. l. si seruus eius. z. ff. de his qui. vt indig. l. fi. in prin. Ite est ar. q comes restitutus ad gram z ad bona possit alienata p principe vedicare. Et dic vt notaui in qone disputata. C. de sen. pas. z resti. l. fi.

¶ Ut ea que vocantur insinuatiua fint ec. zc.

¶ Cotinua supra quo opz epis. phibuit symonia. sumpta inde materia phibet hic insinuatiua.

Plurimas. Diuide titulu in grosso in ptes duas. Prio iuris antiqui narratio. Scdo iuris noui. Scda ps icipit in. §. sancim9. Iteru scda ps subdiuidit in ptes quatuor. prio pmittit. scdo phibet. tertio punit. quarto diuulgari pcipit. Scda scde icipit in ver. pterea. Tertia i ver. sz z si qs. Quarta in ver. tua. ¶ Casus breuis insinuatiua a clericis in ecclesijs ordinatis nulli accipe lz exceptis ordinatis i maiori ecclesia a qb9 permittit fm psuetudine accipe: pena z facietib9 iminete. Ultio pcipit diuulgari. Et. h. d. vsqz ad fi. titu. ¶ Not. prio q psuetudo seruat in ordinatione. ¶ No. scdo hic q lz dare sz no lz accipe. ¶ Not. tertio q licitu est sua redimere vexatione. ¶ No. quarto q administratores negligetes puniedi sunt. ¶ No. qnto q ecclesias vl pbedas no lz vedere nec mercari. ¶ Opponit prio q isinuatiua accipi pnt vt. j. de san. epi. §. p psuetudin9. Solue vt in gl. no. z teneas secuda solu. ¶ Opponit scdo q no debeat licere dare sicut no lz accipere. vt. C. de epis. z cle. si qs. z. s. quo opz epis. §. z hac no pe. z. j. de san. epi. §. sz neqz. So. ibi loquit de ordinadis. hic de ordinatis ia no receptis i ecclesia in qua ordinati sunt. vel dic ibi dedit vt ordinaret. hic vt i nuero alioz susciperet. vel dic ibi spote dedit. hic ex necessitate vt sua redimeret vexatione. quelibet solutio bona e. ¶ Opponit tertio q dare no liceat ad redimeduz vexatione. vt. ff. de pdi. ob tur. cau. l. ij. §. fi. So. vt ibi no. fm Mar. z no. xiiij. q. v. no sane. z extra de symo. c. dilectus. z. j. q. iij. c. vendetes. z. xj. q. iij. qui recte.

¶ Ut clerici qui recedunt alijs pro eis subrogatis zc.

¶ Cotinua. supradictu est de ordinatioe clericoz in titulo quomodo opz epis. sequit de eorum residetia videre.

Plurimi sepe. Diuide titu. i ptes tres Prio de clericis residetib9 z subrogatis in locu eoz. Scdo de clericis a psono psentatis. Tertio diuulgaro. Scda ps icipit i. §. illd qqz. Tertia i. §. q igit. ¶ Casus breuis. Clerici in ecclesijs suis residentia otinua facere debet: z ab eis no recedere alis i locu suu alij subrogadi sut cu eoz emolumetis z recedetib9 postea remeatib9 no sut suscipiedi nec emolumeta eis restitui debet. z psono clerici cu suo supiori psentat pmittit. vt ab eo ordinet examinad9 pri9 ab eo vt ydone9 ordinet. z no alit. vltio pcipit diuulgari. z. h. d. vsqz ad

finem tituli. ¶ Expone litteram. Plurimi sepe clerici recedētes fa-
cit. l. di. contumaces. ⁊ xxiij. di. c. si. ⁊ vij. q. j. quia frater. volum⁹ aliꝰ
est. hic volumus. ⁊ tunc nō debet esse infra aon. aliꝰ est volumus. ⁊ sic
habeas infra nō. aliquos subrogatos non lucrū extra ea que mini-
strantur. Recedenti vt sequit̃ ꝓbatione recedētium. Illud quoq̃
edificat ecclesiam. Nota hic ꝙ edificator ecclesie habet ius patro-
natus. ⁊ ius p̄sentandi. Et facit quod habetur ⁊ no. extra de iurepa
tro. c. nobis. ⁊ de offi. deleg. c. dilectus. ⁊ de offi. ordi. cum nos. ⁊ de
ꝯsecra. di. j. c. si quis basilicam. ⁊ xvj. q. vij. c. pie mentis. ⁊ p Innoc.
extra de p̄ben. c. in lateranensi. ⁊ de priui. cum ⁊ plantat. c. fiduciam
aliꝰ licentiam. eos. i. vt eis p̄sentatis eos statim ordinare cogaris.
sed eos ⁊c. ¶ Arg. est hic contra clericos vagabūdos vt non gau-
deant clericorū priuilegijs. Et facit. C. de epis. ⁊ cle. l. generaliter.
¶ Item est ar. sm glo. imo expressim ꝯtra ecclesias Italie q̄ semp
habent canonicos pauciores ⁊c. Et dic vt in glo. ⁊ facit extra de cō
stitu. c. cum. m. ferrariēsis. ¶ Nota hic cessante causa cessare debet
effectus. vt dicta. l. generaliter. Item nota ꝙ beneficiū clerico ab-
latum ⁊ alij collatum non potest postea reuocari. Et est hoc in arg.
ad questionē comitis qui cōmisit felloniam ⁊ postea restitutus est
ad gratiam ⁊ ad bona. ꝙ non possit res alienatas a principe reuo-
care. Et dic vt notaui in questione disputata. C. de sen. pas. l. fina.
¶ Nota etiam ꝙ patronus in ecclesia in qua est patronus potest
presbyterum ⁊ clericum presentare. vt dixi exponēdo litterā.

¶ De his qui ingrediuntur ad appellandum idest ad appel-
lationis exercitium dilationis. s. tollende.

¶ Continua superius dictum est in titulo de appellationibus de
tpe interposite appellationis. Sequit̃ de tpe exercende.

Volubile. Diuide titulū i grosso in ptes tres. Pⁱo de tpe appellatōis exercēde ⁊ de eius cognitione. Scđo de litarū collatione. Tertio de iuramēto calūnie p̄statio nis. Scđa pars incipit in. §. illud quoq̃. Tertia in. §. quia igit̃ nos. Iterū prima subdiuidit̃ in ptes quattuor. Primo iuris antiqui recitatio. Secūdo iuris noui. Tertio iuris nouissimi. Quarto temporū cōmemoratio. Secūda pars incipit in. §. hec nos. Tertia in. §. sed plurimi. Quarta in. §. illō quoq̃. ¶ Casus breuis. Appellāti a lege ad appellationē exercendā annus indulget̃. ⁊ ex iusta cā biēniū appellatore quidem in biēnio cām derelinquēte victori cui mensis vnus supest cām ꝓsequi ꝑmittit̃: vt aut firmet̃ aut infirmet̃ sententia in vtroq̃ casu appellatorē in expensis condēnando neutro autē occurrēte sentētia firma ꝑmanet. his obtinētibus in casibus futuris ac etiā in p̄teritis pendentibus nōdum finitis. Et hoc dicit vsq̃ ad. §. illud etiam. ¶ Exponendo litterā. Volubile est. sancimus enim ius antiquū ꝯtenti. i. appellabāt ob eam causam solā appellatores frui p executionem hec nos. ius nouum. Ex isto. §. sumit̃ autem. ei qui appellat posita. C. de tempo. ap. l. ij. hoc. s. annū. exequat̃ i. inchoet ⁊ ꝓsequat̃ ⁊ ad finem ꝑducat. si pōt vt hic sequitur. Et sic nota ꝙ debet appellator causam appellationis incipere ⁊ ꝓsequi tali tpe ꝙ si nullum impedimētum interueniret ante finē anni mereri posset sentētiam. ⁊ mereatur appellator. iusta sunt. i. sentētiam iustam. sine ꝓuisione. i. appellator causam appellatiōis ꝓsequi dꝫ inquātum pōt. appellatio. i. appellationis cognitio ꝓlonget̃ vltra annum. ineuitabile. sed in. C. de tpe app. l. vlti. §. illud. vere nisi inexorabile ꝫ. i. quā euitare nō potuerit. Et sic no. ꝙ icessanter dꝫ cāe adesse ⁊ eam ꝓsequi. ⁊ ad finē ꝑducere si potest vt hic. ⁊ j̄. pri. aliꝰ vt puto negligētia cōputaretur cum tpe impedimēti ⁊ illud corrodet. vt. ff. ex quib. cau. maio. l. ab hostibus. §. sed quia simpliciter. ⁊ C. de resti. mili. l. quo tpe. Et nota hic. ⁊ j̄. ꝑri. ꝙ non debet appellās relinquere cām sine ꝓuisione. sed plurimū ius nouissimuꝫ nos post dictam. l. C. denūciasse. vt in cā ꝓcederent. Et nota ꝙ appellator iudici debet ꝓtestari cum est negligens ꝙ in causa ꝓcedat coram tabellione ⁊ testibus examinare. i. examinationi interesse. ⁊. l. scꝫ. C. ineuitabile. i. ꝙ euitare non potuerit. ⁊ venerit in primo anno. exequitur. s. appellans. non obseruet. i. litem non ꝓsequatur nullo iusto impedimento detentus ingressum coram iudice fecerit in primo anno non occurrerit. in secūdo anno cōpendio. quia biēnium currit. ⁊ cum effectu. tunc. i. si non venerit infra biēnium nulla iusta cā īpeditus. Et sic not. ꝙ si iusta cā fuisset īpeditus ⁊ ineuitabile ꝙ contigisset eo casu iuuandus est. ⁊ victoris sentētia non confirmaretur. saltim restitutionis auxilio. vt. j̄. c. in glo. puta p in integruꝫ restitutionem. ⁊ facit extra de appel. c. ex ratione ingrediuntur causam inchoando. ⁊ ꝓsequendo in primo anno. vlterius in biēnio volunt. q: in totam cām dereliquerunt voluātarie sine impedimento aliquo. s. appellationes. in medijs. i. in secūdo anno. ꝓcedere incipiūt. sed postea causam derelinquūt spōte paruo. i. auxilio p veritate. i. expresse quodam. idest tacite ingredi victorem accusare. contumaciam appellatoris. desertorē. i. appellatorē qui deserit appellationē suscipiat appellator decretū. i. sniaꝫ. illud quoq̃ iā. s. an̄ hāc. l. victorias. cōfirmationem primas sentētias in qbus etiam actor vicerat cōmonebimus. i. snia valet. ⁊ iura vetera seruant̃. pēdent ante hanc. l. ⁊ in tpe huius. l. decreto. i. snia firmate p ṗis snia cādē. i. sicut supius dictū ē. j̄. hac. l. a. §. hec nos. hucusq̃ eas sentētias mōstrauerit. Et sic no. hic ꝙ victor qui in cā principali ꝓbauit debet etiā ꝓbare in cā appellationis. vt no. C. de ap. l. hiqm. ¶ Nota primo ꝙ nihil in idem ꝑmanet. quia volubile est ⁊ humanum quicquid agitur. ¶ Nota scđo ꝙ varietas negociorū emergētium legis correctionem inducit. ¶ Nota tertio ꝙ obuiandū est malicijs appellātium. ¶ Nota quarto ꝙ appellator debet liteꝫ inchoare tali tēpore ꝙ possit mereri sniam infra annū. ⁊ non debet relinquere causaꝫ sine ꝓuisione. ¶ Nota quinto ꝙ non excusatur nisi ꝓpter impotētiam cum impedimētum est ineuitabile. ¶ Nota sexto ꝙ ann⁹ primus ⁊ secūdus dant̃ a lege ipso iure. ¶ Nota septimo ꝙ si litē nō ꝓsequat̃ in biēnio appellator tunc victoris sententia firma ꝑmanet. Ergo a cōtrario sensu ꝓpter impotētiam ineuitabilem non erit firma. ¶ Nota octauo ꝙ victor ꝓsequi potest cām appellationis ante litem ꝯte. absente appellatore. ¶ Nota nono ꝙ snia diffinitiua ante litis ꝯte. fertur. ⁊ est priuilegiū spāle. vt. s. §. illud. ¶ No. decimo ꝙ victor victo in expensis condēnatur. ¶ Nota vndecimo in §. illud ꝙ lex noua trahitur ad p̄terita pendentia nondū finita snia etiam in causa appellatiōis. ¶ Nota duodecimo ꝙ victor dꝫ monstrare sniam recte latam fuisse. ⁊ sic not. ꝙ ꝓbare debet de iure suo. ¶ Nota decimotertio ꝙ nō p̄sumitur ꝓ sententia in cā appellationis appellatione pendēte. ¶ Opponit̃ primo ꝙ hec ꝯstitutio nouo iuri. C. nihil innouet. vt. s. §. illud. vbi annus datur. ⁊ ex iusta cā biēnium. ⁊ victori cām ꝓsequi ꝑmittit̃. So. hic datur ex iusta causa triēniū vt hic colligit̃ in. §. sed plurimi. in ver. que oia. ⁊ in ver. si vero ꝓ veritate. ⁊ §. quia enim. in eo ꝙ hic dr̃ ꝙ si impedimētuꝫ nō est ineuitabile ⁊ litem non ꝓsequitur snia firma ꝑmanet. Ergo si impedimētum esset ineuitabile ⁊ ꝓpter impotentiā cām dereliquisset adiuuandus esset in triēnio. ⁊ triēnium ei dandū esset vel a lege vel saltim bñficio restitutionis. vt hic colligitur in textu a ꝯtrario sensu si bñ aduertat̃. Et no. in glo. que incipit puta. ⁊ dic. vt. j. dicā. sed iure nouo. C. de triēnio nil fuit statutū nec expresse nec tacite. vt. s. §. illud. ver. nisi. ⁊ vsq̃. quo affluēte ⁊ hic in. §. sed plurimi. in princ. ⁊ §. p̄cedēti. vbi recitatio fit de nouo iure. C. ⁊ ostendit̃ manifeste ꝙ eo iure cā vltra biēniū durare nō poterat. Itē innouat in alio q: hic ꝑmittit̃ victori in biēnio cām appellationis ꝓsequi. absente appellatore. ibi vero ꝑmittebat̃ ꝓsequi in pⁱo āno tm̄. Itē p. l. C. appellatore se absentāte victore occurrēte statim snia ꝯfirmabatur. vt. s. §. illud. Sed hodie nō est sic. sed opꝫ victorē suas allegatiōes deducere ad mediū. ⁊ aut firmabit̃ aut infirmabit̃. vt hic in. §. quia enī. Itē innouat q: hodie appellator dꝫ inchoare litē intra annū. ⁊ eam exequi infra tale tps ꝙ possit sniam mereri ⁊ nō relinquere cām sine ꝓuisione. sed iure. C. nō fuit hoc expresse statutū. Item innouat qr appellator absens ⁊ ꝯtumax vincere nō pōt. ⁊ ꝙ appellator ⁊ victor victo in expensis ꝯdēnatur. ¶ Opponit̃ secūdo ꝙ victor non teneat̃ expectare vsq̃ ad finem biēnij p vnū mēsem quia appellatore citato appellatus pōt appellationē ꝓsequi. ⁊ sniam mereri etiaꝫ ante. vt. s. §. illud. So. ibi victor occurrit appellatore absente in anno primo. hic in biēnio. Et est rō differentie. q: in primo āno appellator absens ⁊ ꝯtumax p̄sumitur negligēs. vt. j̄. c. §. hec nos. ⁊ §. sꝫ plurimi. ⁊ §. si vero. ⁊ §. q: eñ. ⁊ ideo victori fauet̃ vt citius possit venire ⁊ cām ꝓsequi statim. cum appellator est ꝯtumax sed hic victor occurrit in biēnio appellatore absente. ⁊ appellator in pⁱo anno non fuit negligens sed diligēs aliꝰ biēnium non habuisset vt hic. ⁊ sic pꝫ ꝙ in primo anno cū semel fuit negligens semp p̄sumitur negligens quia semel malus ⁊c. vt. ff. de his qui a non dño manu. l. si. ⁊. ff. de admi. tu. l. si pupillus. ⁊ extra de reg. iur. c. semel. sed cuꝫ fuit diligēs in primo anno semp p̄sumit̃ diligens. vt. C. de inof. testa. l. eū qui. ⁊. l. j̄ maiores. ⁊. ff. d ꝯdi. ob tur. cām. l. si extraneus: ¶ Opponitur tertio ꝙ victor etiā prima cute cām inducere possit ⁊ exercere. vt. C. de tēpo. ap. l. si. §. nulli. Solu. ibi in introducēda hic in exercenda. vt nota. in aut̃. ei qui. vel dic hic in biēnio. ibi in primo anno victor occurrit. ¶ Opponitur quarto ꝙ victor victo in expensis ꝯdēnandus non sit. sed potius ecōtra. vt. C. de iudi. l. ꝓperandū §. sine autē. So. ibi regulare est. hic spāle. ꝓpter ꝯtumaciā appellatoris vt ⁊ ibi notatur. sic ⁊ aliꝰ ꝓpter calūniam victoris. vt. j̄. de de sen. ei. §. iudicare. ¶ Opponit̃ quinto ad. §. illud quoq̃ ꝙ lex noua ad p̄terita pēdētia in cā appellationis non trahatur. etiam si dicatur ꝙ examinari ⁊ terminari debeat sm leges que obtinebant tempore sententie. vt. j. vt cum de appella. cogno. circa principium. Solutio ibi lex noua pertinet ad decisionem. hic vero ad ordinationem cause. hec solutio procedere non videtur. quia hic ⁊ ibi loquitur de examinatione cause ⁊ per consequens de ordinatione. ¶ Item hic loqui videtur etiam de decisione. quia loquitur hic de sententia firmanda vel infirmanda. Vel dic ⁊ forte melius ꝙ hec lex non disponit formam cause decidende sm legem

nouam

novam. sed disponit ordinem cause. ⁊ precipit q sententia firmetur vel infirmetur secundum formam legis veteris ⁊ sic patet q spectat hec lex principaliter ad ordinationem tantum. ⁊ nõ ad decisionem. ibi vero totum pertinet ad decisionem. Vel dic q hec lex refert ad leges antiquas que tunc obtinebant. Et sic habeo hic in quodam interlineari qd incipit sicut dictum est supra legibus predictis. hoc non placet. quia secundum hoc nulla esset differentia inter preterita pendentia ⁊ finita. vel dic q hec corrigit p illam. nec hec placet. ¶ Opponitur sexto ad finem huius. §. q victor non probet sed appellator. vt. C. de appella. l. hi qui in fine. Solue vt ibi notatur. vel dic secundum Ber. aut sententia est diffinitiua. ⁊ tunc appellator probat. quia presumitur pro sententia. aut est interlocutoria. ⁊ tunc victor probat. vt notatur extra de renũcia. c. in presentia. de hoc notatur. extra de testi. c. ex pte. a. ⁊ de except. c. olim. ⁊ de appella. c. interposita. ¶ Opponitur septimo q victor necesse non habeat probare sententiam recte se habere. quia pro sententia est presumptio. vt. C. de appel. l. in offerendis. ⁊ de iusti. ⁊ iur. l. penultima. ⁊. ff. de his quibus vt indig. post legatum. §. sunt qui putant. vbi de hoc. Solutio secundum Inno. aut transiuit in rem iudicatam ⁊ tunc presumitur pro sententia. vt notatur p eum. extra de electi. c. bone memorie magistri. alias non vt hic. Et vt notatur extra de re. iu. l. non videtur. §. qui iussu. ⁊ sic intellige qd notatur in dicto. §. sunt qui putant. vel dic q secundum quid presumitur pro sententia. vt dicta. l. in offerendis. in prin. Sed non simpliciter nec quo ad veritatem cum sit extincta vel suspensa p appellationem. ⁊ hoc appellatione pendente. vt. ff. ad turpil. l. i. §. si. et. C. de appella. l. precipimus. §. qui etiam. ⁊. l. eo casu nisi in vigorem rei iudicate transiuerit. vt dictum est.

¶ Queritur primo an si appellator p impotentiam inevitabilem in biennio causam appellationis prosequi non potuerit sit restituendus in integrum ex generali clausula. Respondet glo. q sic. ⁊ idem notatur in auc. ei qui appellat. Sed alia glosa que est. i. tit. isto. in. §. qui enim. que incipit est ergo. dicit q si p iudicem vel principem steterit non currit tempus appellationis ipso iure. Et idem notatur de appella. §. i. ⁊. ff. ex qui. cau. maio. l. sed si p pretorem. in prin. alibi dicitur q iuvatur p restitutionem. vt notatur in auc. item si appellatione. C. de tempo. appel. Sed potes istas glosas ad concordiam sic reducere. aut enim appellator in biennio est impeditus p casum in suam personam contingentem ⁊ tunc datur restitutio. Et sic intellige glosas que de restitutione loquuntur. aut p iudicem vel principem. et tunc ipso iure nõ currit. ⁊ sic intellige alias glosas. aut p adversarium est impeditus. ⁊ tunc datur de dolo actio. ⁊ in subsidium restitutio. vt. i. vt spon. larg. §. hoc quoque. vbi de hoc. ⁊. ff. de dolo. l. arbitro. §. de dolo. ⁊ ibi notatur. ⁊ p Inno. extra de ap. c. ex ratione. nisi propter compromissum cum adversario factum impeditus fuisset. tunc etiam non currit tempus ipso iure. vt. i. de appel. §. i. colla. viii. Et hic notatur in dicta glosa est ergo. ¶ Queritur secundo an victor appellatore absente cogendus sit causam prosequi. Respondet glosa ⁊ bene q non. ¶ Queritur tertio nonne victor erit stultus si vadat ad prosequendam cum neutro concurrente sententia firma permaneat. vt hic in versi. si vero. Respondet glosa potest esse q victor in causa appellationis petiit plura q in causa principali. ⁊ super eis probationes facere ei expedit quod potest. vt. C. de ap. l. ampliorem. in prin. ⁊. §. in refutatoriis. ⁊. §. seq. ⁊. C. de tempo. ap. l. p hanc. ⁊ quãdo provoca. nõ est necesse. l. si. de hac questione vide in ti. C. de tempo. ap. auc. ei qui ap. q. iii. queritur. ¶ Queritur quarto quid si appellator p vnum diem solummodo postq appellationem prosequi inceperit fuit impeditus inevitabili impedimento quominus infra annum sententiam mereri potuerit in causa appellationis. an biennium sibi a lege indulgebitur. Inno. dicit q sic si litem prosequi inchoauerit. tali tempore quo si nullum impedimentum interuenisset ante finem anni sententiam mereri potuisset. ⁊ ad hoc allegat hanc auc. Sed tu dic q si appellator diligens fuit semper quia litem inchoauerit eo tempore quo intra annum sententiam mereri potuisset ⁊ litem prosecutus est. ⁊ p eum nõ stetit quominus non mereretur sententiam ⁊ causam non dereliquit sine provisione hoc casu etiam si per vnum diem est impeditus solummodo: et impedimentum est inevitabile: tunc alius annus integer sibi indulgebitur a lege vt hoc titulo. §. hec nos. ⁊. §. sed plurimi. ⁊. §. qr omni. ⁊. C. de tempo. ap. l. si. §. illud. si vero non inchoauit tempore congruo vel non est prosecutus nullo modo vel fuit negligens aliquo tempore ⁊ aliquo tempore fuit diligens ⁊ impeditus est p vnum diem vel plures impedimento etiam inevitabili. potuisset tamen si semper diligens fuisset sententiam mereri ante annum. tunc non indulgetur ei alius annus a lege. Sed potes dicere secundum Inno. q tantum tempus solummodo ei restituendum est quantum amisit. ⁊ non plus. argu. ff. ex quibus cau. maio. l. ab hostibus. §. sed q simpliciter. ⁊. l. sed si p pretorem. §. si ferie. ⁊. §. si cum ferie. ⁊. l. nec non. §. si quis sepius. ⁊. C. de re mili. l. quod tempore. ⁊ dic vt notatur p Inno. in dicto. c. ex ratione. vel dic ⁊ forte melius si sententiam consequi potuisset si negligens nõ fuisset. non obstante impedimento. tunc biennium ei non detur vt supius dictum est: nec restitutio aliqua. alias teneas opinionem Inno. s. proxi. ¶ Queritur quinto quid si in anno primo p vnum diem tantum fuit negligens ⁊ toto alio tempore anni fuit diligens an alius annus ei indulgebitur a lege. Respondeo si eo die potuisset si ad iudicium venisset sententiam mereri tunc nõ indulgetur ei annus alius. vt hoc titulo. §. hec nos in prin. ibi iuxta hoc litem exequatur ⁊ mereatur que iusta sunt. vt. §. sed plurimi. ver. si vero p veritate. ⁊ dicto. §. illud. Si nantem sententiam mereri non potuisset etiam si venisset eo casu alius annus ei indulgebitur. quia non dicitur negligens ex quo non potuisset mereri sententiam ⁊ forte potest esse q vix vsque ad aliud annum poterit mereri sententiam quia in negligentia modici temporis non est periculum nec magnum damnum. vt. ff. de iudi. l. si debitori cum similibus. Et dic vt notatur p Inno. extra de ap. dicto. c. ex ratione.

¶ Queritur sexto an propter impedimentum vnius mensis vel maioris vel minoris temporis in biennio contingens indulgeatur sibi p restitutionem annus tertius integer ⁊ totus. Et glosa hic non determinat. sed in auc. ei qui dicit q sic. Tu dic restituendum est ei solummodo tantum tempus quantum amisit. vt dicta. l. ab hostibus. §. si. cum concor. Et hoc probatur satis bene hoc titulo. §. hec nos. ⁊. §. sed plurimi. vbi dicitur q olim biennio elapso appellator omni carebat auxilio nisi a principe iuvaretur. Et ideo subditi plurimi principem interpellauerunt. ⁊ melius habetur in dicto. §. illud. versi. nisi. ⁊ ver. quo affluente. ergo cum hodie detur restitutio debet solum tempus lesionis restitui. ⁊ non amplius cum de anno tertio nihil hic dicatur nec in. C. est etiam arg. ff. ex qui. cau. ma. l. sed ⁊ si p pretorem. §. quotiens. ⁊ dicto. §. sed q simpliciter. cum concordan. Et sic notatur p Inno. in dicto. c. ex ratione. ¶ Queritur septimo quando incipit currere primus annus dic vt notatur in dicto. §. illud in vltima opinione. videlicet q si litis contestatio interuenit. tunc ex die lit. cte. Si vero non intercesserit tunc ex tempore appellationis interposite sic ⁊ alias currit tempus instantie cause ex die litis cte. vt. C. de iudi. l. properandum. circa prin. ⁊ vt. i. certum temp. ter. que. l. si. ¶ Queritur octavo quo tempore lis debeat inchoari. quidam dicunt intra biennium. vt. C. de ap. l. in offerendis. Alii dicunt statim postq appellatum est. vel vltra medium tempus appellationis. vt. C. de tempo. ap. l. nemo. Alii dicunt q sufficit infra annum. quandocumque inchoare. vt. C. de tempo. ap. l. si. §. in his. ⁊. §. nulli. Alii dicunt q. i. duos menses. vt. i. de iudi. §. appellationes. s. a iudicibus pedaneis a principe delegatis. In aliis vero tenent q sit medium tempus appellationis. Et dic vt notatur in dicta. l. in offerendis. Tu dic secundum Inno. q debet inchoari tali tempore q si nullum impedimentum interueniret ante finem anni sententiam posset mereri. ⁊ p hoc facit. s. e. §. hec nos. in princi. versi. deinde. ⁊ in. §. si vero p veritate. Fallit in iudicibus delegatis a principe. vt dicto. §. appellationes. ¶ Queritur nono an hodie tempora fatalia locum habeant. de quibus habetur. C. de tempo. ap. l. ii. ⁊. l. iii. ⁊. l. si. Respondeo non. quia hodie sunt tantum duo fatalia. s. annus primus ⁊ secundus. vt hoc titulo. §. hec nos. ver. i. ⁊. §. si vero p veritate. ¶ Queritur decimo quid si appellator causam executus est. ⁊ ad finem non perduxit. ⁊ dicit se impeditum breuitate temporis nec aliter probat an dabitur ei restitutio. Respondeo nõ. quia impedimentum debet esse inevitabile. ⁊ inexorabile. vt. s. eo. §. hec nos. ⁊. §. si vero p veritate. ⁊. §. quia enim. ⁊. i. vt spon. largi. §. hoc quoque. ⁊ dicta. l. arbitrio. §. dolo. ⁊ dicto. §. illud. ¶ Queritur vndecimo quid si appellatum est ab interlocutoria vbi licet quantum tempus debet causa ap. durare. Arg. est hic q eo tempore quo durat cum a diffinitiua appellatur. quia hic loquitur generaliter ⁊ indistincte. Et est casus. extra de ap. cum sit romana. Tu dic aut appellatum est ab interlocutoria lata super incidenti vel emergenti. ⁊ tunc debet causa huius ap. i. tale tempus terminari q principalis questio possit infra triennium decidi. vt. C. de iudi. l. properandum circa prin. ⁊. ff. de iudi. l. si iudex. Si vero interlocutoria respicit negocium principale ⁊ sapit naturam sententie diffinitiue ⁊ causam principalem determinat tunc dic idem ac si appellatum esset a diffinitiua. vt hic ⁊ quia est eadem ratio. vt. ff. de verb. ob. l. a ticio. ⁊ ar. ff. de accu. l. cum ticia. ⁊ de mino. l. ait pretor. §. quid tamen. ¶ Queritur duodecimo an hoc tempus anni possit abbreuiari. Et dic q non. vt no. in dicta auc. offertur. Et dic de hac materia. vt no. p Ber. in. d. c. cum sit rationale. ⁊ vt notaui. s. de exhi. re. §. sancimus.

Illud etiam iudicauimus.

Continua. supra de prima parte rubrice dictum est. sequitur de secunda. ¶ Diuide vsque ad. §. qr igitur in grosso in partes duas. Primo regula. Secundo exceptiones due a regula. Secunda pars incipit in ver. crebro. Vel diuide aliter. Primo iuris antiqui recitatio. Secundo iuris noui. Secunda pars incipit in ver. crebro. Secunda subdiuiditur in partes quinque. In prima thema. ⁊ questio in nube. Secundo rñ. Tertio rñsionis rõ. Quarto alterius casus decisio. Quinto iurisiurandi iuss. o. Secunda ps scdi icipit in v. sancim⁹. Tertia in v. cui esti. Quarta in v. si vo. Quinta in v. ⁊ iusiurandum.

¶ Casus breuis. regulariter ex documentis publicis solis ⁊ nõ priuatis oparatio fieri debet. Fallit regula i documentis priuatis qb⁹ adversari⁹ p seutit. ⁊ i documentis q ex archiuo publico proferunt. ⁊ publicum habent testimonium iurisiurandi. de calũnia prestito. ⁊. h. d. vsque ad. §. quia igitur.

¶ Expone litteram. Illud etiam scriptura nulla solēnitate munita. celebratis vel etiam priuatis. solēnitate fulciatur in similib9 documentis publicis ꝓferēs quidam primo cōuētus scriptura manu priuati ꝯueniēter vel alterius facta ꝛ postea recōueniens eādem ex alia scriptura manu eiusdē scripta. ad quam comparationem postea facere vult. ꝛ scriptura qua aduersarius ꝓtensus est minus curies ꝛ nunc ꝓducit documētum ꝓtulisse prius ꝓbationē litterarum a se ꝓductarum. ex inde. i. ex dictis litteris quib9 ꝓtēsa est pars aduersa vtebat actor recōuētus documētis vel ex aliis eis similib9. ex aliis. s. priuatis. trāsimus. s. quādo ex isto. §. sumit auē. ad hec. posita sup. l. cōparationes. C. de fi. instru. nō accusetur hoc documētum priuatū ex quo petitur fieri cōparatio. cui enim documēto priuato ipse qui primo litteras priuatas produxit. ꝓtulit prius is agens ꝯ quē. i. aliquē q̄ nūc ꝯuenit ꝛ ex quo documēto. hoc documētū. p eū documētū priuatū. iste q̄ pri9 ꝓduxit documētū. sibi. s. met. vel dic documēto carta manu publica scripta. nō tū i forma publica testimonii alicui9 iudicis vl officialis ꝛ signū hꝫ publicū seu testimoniū. vt ff. de iur. fis. l. i fraudē. §. quotiēs. ꝛ dic vt not. in. d. auē. ad hec discutiētes. i. inquirētes litteras. i. ille qui petit fieri comparationem.

¶ Nota primo ꝙ cōparatio regulariter fieri debet ex documētis publice celebratis. ¶ Nota secūdo ꝙ ꝯparatio aliquādo fit ex documētis priuatis. ¶ Nota tertio ꝙ semel approbaui nō licet postea reprobare. ¶ Nota quarto ꝙ comparatio fieri potest ex documētis ex archiuis publicis ꝓlatis. ¶ Nota quinto iusiurandū calūnie ꝓstandū tempore comparationis. ¶ Opponit primo ꝙ Iustinianus nō fateat verū in eo ꝙ dicit ꝙ ex solis documētis publice celebratis cōparatio fieri dꝫ quia etiā ex priuatis triū testiū subscriptionibus comparatio fieri potest. vt. C. de fi. instru. l. comparationes. ver. ideoq3. Solu. quod hic dicit ex solis documētis publice celebratis triū vel priuatis subscriptionē sub. testiū ꝯtinētibus publicis similibus. vt di xi exponēdo lraꝫ. Alij dicūt ꝙ illa ꝯtermi nat istā. Prima placet. ¶ Opponit secūdo de ea. l. cōparatiōes. ver. nō aliter. vbi dicit ꝙ ex cyrographis priuatis comparatio fieri nō debet licet in semetipsum aliquis cartam cōscriptam ꝓferat. Sol. ibi aduersarius negauit hic aperte confitet scripturam. ꝛ ibi ꝓducēs contra se. hic p se ꝓtulit scripturam. ꝛ semꝑ dicas ꝙ vterq3 cōfitetur hic. ꝛ ibi aliter negauit. vel dic ibi regulare hic casuale. ꝛ tēdit ad idem cum ꝑdicta. ¶ Opponitur tertio ꝙ ex documētis que nō sunt publica cōparatio fieri debeat. vt. d. l. comparationes non aliter. ibi vel ex huiusmodi cyrographis ꝛc. Solutio dic ꝙ licet nō sint publica. i. i forma publica facta. sūt tū publicis similia. ideo nō obstat quod hic dicit. ꝙ ex solis documentis publice celebratis comparatio fieri dꝫ vt supra dixi. ¶ Opponit quarto ad ver. si vero etiam ꝙ nihil addat. cum idem videatur esse statutū iure veteri. C. s. in forensibus scripturis. vt. d. versi. non aliter. Solu. de alia scriptura hic loquitur q̄ ibi. vt hic ꝛ ibi notatur. ¶ Opponit quinto ꝙ ex comparatione priuate scripture ad priuatam non fiat ꝓbatio sine augmēto testium. vt. j. de instr. cau. §. sed ꝛ si quis. ꝛ. §. si tamē. Solu. hic scriptura ꝓducta cōfessata fuit ab vtraq3 pte ibi negata ab altera pte. ꝛ dic de materia comparationis. vt ibi notaui.

Quia igitur nos. Continua supra primo. §. mētio habita est de iureiurando calūnie in specie. Sequit de eo videre in genere. vel dic supra dictuꝫ est de prima pte rubrice ꝛ secūda. sequitur de tertia. ¶ Diuide. §. in ptes tres. Primo iuris antiqui recitatio. Secundo iuris noui. Tertio diuulgatio. Secunda pars incipit. in. §. illud quoq3. Tertia in. §. que igit. ¶ Casus breuis iusiurandū calūnie generaliter semel in initio debet ꝓstari in iudicio. addito eo ꝙ nullus in tota lite exigeret ꝓbationem quaꝫ nō putauerit sibi necessariam. Ultimo ꝑcipit diuulgari. Et hoc dicit vsq3 ad finem. Expone litteraꝫ. q2 igit nos ex hoc. §. sumit auē. hoc sacramētuꝫ. ꝛ auē. in isto sacramēto que posite sunt. C. de iura. calū. sup. l. j. ꝛ. ij. ꝙꝙ. i. ab aliqua. sermonū. i. allegationū siue petitionū. Una quidem. i. actoris pars cui onus ꝓbationis incumbit. Reluctationē. i. defensionē. adijciat. s. pars rei ꝛ etiam actoris vt dictū est. ¶ Nota primo ꝙ iuramentum calūnie modis omnibus debet ꝓstari. ꝛ ideo remitti non potest. ¶ Not. secūdo ꝙ post litem ꝯtestatam in initio generale iusiurandūꝫ calūnie ꝓstandum est. ¶ Nota tertio ꝙ in iuramēto calūnie hodie adijciēdū est ꝙ in tota lite nō queret ꝓbationes quas nō putauerit necessarias. ¶ Nota quarto ꝙ semel iurandū est solūmodo. ¶ Opponit primo ꝙ iusiurandū calūnie possit remitti. vt. ff. de iuretur. l. iusiurandū. §. qui iusiurandū. ꝛ de ope. no. nū. l. de pupillo. §. qui opus nouū. So. hec corrigit illā. vl dic exꝑsse remitti nō pōt. vt hic. ꝛ. C. de iura. calū. l. ij. §. sed quia veremur. vbi de hoc. ꝛ nota. in. d. §. hoc iusiurandū. Prima plꝫ cum hic dicatur modis omnibus. hoc nulli ꝯcedentes. ꝛ patet aperte in. §. sed q2 veremur. ꝛ quia ꝑ cōmunivtilitate hoc statutū est. Ad quod facit id qd̄ habet ꝛ nota. j. vt sine ꝓhibitione matres debitrices. §. quia vero. nisi iudiciorū cōsuetudo aliter se haberet. tunc ei starem. vt. ff. de testi. l. iij. §. fi. cum simili.

¶ Opponit secūdo ad id ꝙ iusiurandū calūnie possit remitti parentibus ꝛ patrono. vt. ff. de iureiu. l. iusiurandū. §. hoc iusiurandūꝫ ꝛ qui satis. co. l. de dic. §. fi. Solu. vt in glo. no. vel dic vt not. in. d. §. sed q2 veremur. Tu dic vt not. d. §. hoc iusiurandum. in fine glose. ¶ Opponit tertio de. l. Frederici. j. vt de. iura. non compel. in fi. So. fm glo. ibi est spāle in clericis. Sed certe legem illā Federici non memini me vidisse. Et ideo dic vt no. C. de epi. ꝛ cle. l. cū clerici ꝛ. d. §. sed quia veremur. ꝛ extra de iura. calū. c. pe. ꝛ fi. ¶ Opponit quarto ꝙ crebro ꝛ frequēter iuret in oībus capitulis ꝛ exceptionibus. vt. ff. qui satisda. cog. l. de dic. §. fi. ꝛ de eden. l. si quis ex argentarijs. §. exigitur. ꝛ. d. §. qui iusiurandū. in prin. ¶ So. fm glo. hec corrigit. idē nota. in. d. §. qui iusiurandū. vel dic ibi extra iudicium. hic in iudicio. vt no. in dicta auē. hoc sacramētum. vel dic hic iurat de futuro ꝛ generaliter. ibi de ꝓsenti ꝛ spāliter. arg. ff. de nor. l. quotiens. §. fi. ¶ Opponit quinto ꝙ sepius iuretur. vt. C. de iura. calū. l. j. So. hec corrigit. Tu dic ibi loquit ante litem ꝯtestatam hic post. Et est ratio fm Dy. quia sacramētum generale ad ꝓterita nō extendit. vt. d. l. quotiens. §. fi. ꝛ not. p eum. ff. de admi. tuto. l. j. vbi de hac materia plene no. p Accur. ꝛ fm. B. est ratio quia iuramētū hoc generale est ꝛ extēditur ad oēs exceptiones que postea occurrūt. sed iuramētum quod ꝓstatur ante litem ꝯtestataꝫ sup aliquib9 capitulis vel exceptionibus non tangit principalē questionem. Et dic vt no. per Ber. extra de resti. spo. litteras. §. pe. ꝛ de iura. calū. c. ex litteris. hec opinio placet. ¶ Opponit sexto ad idem ꝙ etiaꝫ hodie sepe iuret. vt. j. de instru. cau. §. si vero nihil. ꝛ. ū. c. §. illud etiā in fi. §. ꝛ. C. de fide instru. l. comparationes. §. omnes autē. solue vt no. d. §. si vero nihil. ¶ Opponit septimo. vt. j. de testi. §. si vero deducēs. Solutio tribus modis. vt hic no. in glo. Tu dic ꝙ ibi nō est sacramētum calūnie sed de quodam ꝓterito. i. ꝙ non subtraxit. neq3 ꝓcunctatus est ꝛc. vt ibi no. vel dic fm Ber. ꝛ tēdit ad idem. ꝙ ibi iuramētum non est de calūnia sed de veritate. vt no. per Ber. extra de testi. c. pe. ꝛ. c. ꝓsenti. ¶ Opponit octauo ad idē. vt. d. §. ꝓsenti. Solue vt ibi no. ¶ Opponit nono ꝙ nō sufficiat semel. vt. ff. d le. iij. fideicōmissa. §. si quis decē. So. ibi de fauore. hic de odio q2 hic iuramētum vltra semel si ꝓstaretur tenderet ad iniuriā. vt hic patet in littera. vel dic ibi testator iubet ꝓstari bis q2 testator rursus reliquit. hic vero lex ꝓhibet amplius q̄ semel iurari. ¶ Argumētum est hic ꝙ positiones sint de iure ciuili. q2 positiones fiunt sub iuramento calūnie. vt quis releuetur onere ꝓbationis ꝛ in iureiurando calūnie adiciendū est ꝙ in tota lite non queret ꝓbationes ab aduersario quas nō putauerit sibi fore necessarias. ergo ꝛc.

¶ Ut in priuatis domibus sacra mysteria non fiant.

¶ Continua supra in multis partibus mentio habita est de ecclesiis veris. sequitur videre de fictis.

ET priscis. Diuide titulum in ptes tres. Primo ꝓhibet in casibus futuris. Secūdo in pendētibus. Tertio diuulgatio. Secūda incipit in. §. si aūt. Tertia i. §. scriptū est. ¶ Casum breuis. sacra mysteria ꝓhibētur celebrari in domibus priuatis sine autoritate superioris. Oratoria vō orationis causa ꝑmittuntur. ꝛ etiam clerici in eis cōuocari. pena ꝯtrafaciētibus immunite. his obtinētibus in casibus futuris ꝛ etiam in pēdentibus correctione non interueniente. Ultio ꝑcipit diuulgari. Et hoc dicit vsq3 ad finem tituli. Expone litterā. Et priscis agere. facit ꝯ de conse. di. j. c. j. ꝛ. c. vnicuiq3. ꝛ. c. si vero aliud. ꝛ. c. seq. ꝛ. c. ꝓcedimus. deputatos. clericos eius archiepi. ¶ Nota prīo ꝙ nemini licet sacra mysteria celebrare in priuatis domibus. vel facere celebrari. ¶ Nota secūdo ꝙ oratoria licitū est omnibus habere. ¶ Nota tertio ꝙ nō debemus inuidere hominibus bonis ꝛ deuotis ꝛ spūalibus sꝫ gaudere. ¶ Nota quarto de pena domus. ¶ Nota quinto q2 hec constitutio in penis ad pēdentia trahitur. si correctio nō interueniat. ¶ Nota sexto ꝙ veraciū solūmodo sumus amatores. ¶ Opponitur primo ꝙ duo menses sufficiant. vt. j. vt fac. no. ꝯsti. in rubro ꝛ in nigro. Solutio ibi regulare. hic spāle odio pene. ¶ Opponit secūdo ꝙ hoc sit p modicuꝫ tempus in pena sed habere debeat duos annos ad se corrigendū. vt. ū. de incest. nup. §. ꝛ hoc idem. ꝛ. §. si aūt vxorem. Solutio ibi pena est maior. ꝛ ideo tempus maius statuitur. vel dic ꝙ hic est magis facile ꝛ leue se corrigere q̄ sit ibi. vt. ū. de non eligendo. §. cum igitur. ꝛ ideo ibi maius tempus statuitur. hic minus.

¶ Ut defuncti seu funera eoꝝ non iniurient a creditoribus.

¶ Continua. s. in titulo. vt non fiant pignorationes prouidit ꝯtra creditores alium pro alio pignorātes. hic ꝓuidet etiam contra creditores defuncto seu funeri iniuriantes siue iniuriam inferētes. Et ideo sequitur iste titulus.

Qui varietateꝫ

Qui varietatem.

Diuide I duas partes. Primo de creditoribus. Scdo de cõsiliarijs. Secũda pars incipit I. §. illud etiã. ¶ Casus breuis vsq ad dictũ. §. illud etiã. Creditores moribũdus et mortuis z funeribus eoꝝ ac familie domui z rebus eoꝝ iniuriã īferre phibent absq decreto iudiciali pena ꝯfacientibus iminente. Et hoc dicit. ¶ Expone litteraꝫ. que varietatem. vel veritatē cõnciũt. i. agnoscūt ad culpam i. ad non culpandos examinent. facit. xxix. di. c. sciẽdum est. z. xi. q. iij. c. eoꝝ qui accusant p singula. i. ppter singulos casus. inopinate emergẽtes cõsiderantes culpãtes vocãte nos dũmodo. i. in pñti in morte. i. in actu moriendi existẽte. obseruãte. i. nõ pñte vel autorizante. deponi ad terrã. cũ iam esset sup equo vel hominib⁹. Sancim⁹ igit ex isto. §. sumit aut. qui domũ. que posita est. C. de sepul. vio. l. si. illo superstite. i. viuente. sed in actu moriendi existẽte. modis omnibus. i. ipso iure vt z. ß. nulli cre. agri. §. si. z vt non fiant pigno. circa prin. hominis naturam. cuiuslibet quia vniuscuiusq nature a deo z nature instinctu ordinata est z regulata ad bonuꝫ vt notaui. C. de inoffi. testa. l. omnimodo. vel dic hominis naturã. i. moribũdi. qui naturã tunc habet debilem. z dic non erubuit. vt. j. sequitur. s. nos habẽdo misericordiã nec pietatem nec caritatem quã habere debuit ſm diuinam scripturam. contra naturã suam inferẽtis iniuriam cum sua natura ab initio fuerit ordinata a deo. ad caritatẽ z dilectionẽ proximi. vel dic ꝯtra naturam patiẽtis quia est debilis z impatiẽs iniurijs. s. omniũ hominũ. qꝛ iniuria primo facta vnicuiq fieri videt z cõis est omniũ hominũ. quod est notabile. vt hic z est ar. ff. de iusti. z iure. l. vt vim. in fi. Et est hic arg. q iniuria factã meo socio itineris videat mihi facta fore. z liceat mihi eam propulsare. ar. ff. de iniur. l. itẽ apud labeonẽ. §. tenet hoc edicto. Item est ar. hic q iniuriam factã primo vel vicino liceat repellere z cũ defendere. vt. d. l. vim. z extra de sen. excõ. c. dilecto fi. in fi. li. vj. z de sen. excom. c. quãta. z nota. ff. de reg. iur. l. culpa caret. z de dolo. l. z eleganter. §. si quadrupes. Nota in prin. titu. ꝯtra eos qui sunt proni sine cã ad inculpandũ alios. Itẽ nota ꝯtra impietatẽ creditoꝝ z eoꝝ qui nõ habẽt caritatem. Itẽ nota q hoĩs natura ordinata est z regulata ad bonũ. Itẽ nota q iniuria facta primo cõis est omniũ hominũ. Arg. est hic in. §. huius rei prudẽtia q in delictis que cõtra naturam cõmitunt iudex quilibet possit cognoscere z punire.

¶ Opponit primo in. §. j. de eo q dicit seruos z alios z. ß. specialiter cauit milites. ergo implicando dicere videt q serui sint milites. qd esse non põt. vt. C. qui mili. nõ pos. sup seruis. Solue vt in glo. not. Tu dic q directo alij nõ implicat qñ pcessit materia extranea vel diuersa prorsus. vt hic cum ꝯco. Sed qñ processerũt similia in substãtia vel accidẽti vel qualitate vel participant simul in rõne vel in re z possunt simul coadaptari tũc implicat. vt. ff. de re. du. l. qdã. vbi de hoc. ¶ Opponit scdo. vt. ff. de sepul. vio. l. iij. §. nõ ppetue. Sola. vt in glo. no. vel dic hic intulit iniuriã. ibi non. ¶ Opponit tertio q creditor etiã teneat iniuriarũ heredibus iniuriati. vt. ff. de furt. l. j. §. z si forte. So. vt hic nõ vetat eũ teneri. ¶ Opponit quarto q duplex est pena. s. hui⁹ ꝯstõnis. z. l. C. nõ debeat imponi. vt. ff. de accu. l. senatus. So. aut in lege dictũ est nominatim q vtraq imponat. z tunc vtraq imponit. vt hic. z. C. de sepul. viol. l. iij. aut dictum est q altera tantũ z est certũ. z tunc vna tñ imponit. vt ibi. aut est dubiũ. z dic idem. vt ibi no. de hoc etiaꝫ notat. ß. vt iudi. sine quoquo suf. §. necessitatẽ. z. ff. de calũ. l. si quis ab alio.

Illud etiam recte.

Cõtinua. supra dictũ est de pñte rubrice sequit de secunda.

¶ Diuide. §. I ptes sex. vsq ad finẽ titu. Primo thema z questio in nube qua querit cõiunctim de iudicib⁹ ordinarijs z delegatis. Secũdo rñsio in ordinarijs. Tertio exceptio. Quarto pene impositio. Quinto rñsio in delegatis. Sexto diuulgatio. Et hoc vsq ad finẽ ti. Scda pars incipit in ver. sancim⁹. Tertia in v. z rursus. Quarta in ver. nullo. Quinta in ver. alios. Sexta in. §. tua igit. ¶ Casus breuis. Ordinarius iudex publicis occupationibus ipeditus cãm consiliarijs põt delegare sñia sibi seruata dũmodo audiat ter z sñiam proferat. z appellationẽ interpositã suscipiat. iudex autẽ appellationis ac delegatus sic delegare nõ põt. pena ꝯtrafaciẽtibus iminente. Ultio pcipit diuulgari. Et hoc dicit vsq ad finẽ. ¶ Expone litteram. Illud etiam. Ex isto. §. sumit aut. ad hec posita. C. de iudi. l. a iudice. cõsiliarios. i. assessores addicant. Nota hic q cõiunctim loquit de iudicibus ordinarijs z delegatis sed infra in responsione subdiuidit. Et res. i. testiũ exhibitiones. vbi. i. eo casu in quo lex zc. hoc. i. appellationẽ porrigi p se. i. sine delegato negocia s. in totum a prin. vsq ad finem. fiat cõtra. Id quod supius dictum est. causas totas. egeriat. i. cãm sibi comissam delegauerint alij. sententia sibi seruata. ¶ Nota hic q ordinarius iudex potest causam delegare ꝯsiliarijs sentẽtia sibi seruata dũmodo audiat ter. ¶ Nota scdo q iudex appellatõis cãm appellatõis delegare non potest seruata sibi sñia nec etiã iudex delegatus. ¶ Opponit pmo q iudex possit alij cãm delegare sñia sibi seruata qꝛ delegatus sentẽtiã dꝫ ferre. vt. C. de peda. iudi. l. plꝫ. z. j. de iudi. §. j. So. ibi cã delegata fuit simplr. hic sñia seruata. ¶ Opponit scdo q iudex testiũ receptionẽ cõmittere possit. vt. j. de testi. §. z qui nostra. z. C. de fide istru. l. iudices. So. ſm glo. hic regulare ibi spãle. qñ testes absentes sunt. vel dic hic in cã criali. ibi in pecuniaria. vt. ff. de testi. l. testiũ. §. idẽ diuus. vel dic ibi habẽti iurisdictionẽ cõmitti põt hic nõ iurisdictionẽ nõ habẽti. vel dic hic loquit qñ testes torquẽdi sũt. de hoc no. in aut. apud aliquẽ eloquẽtissimũ. C. de fide istru. z p hec. extra de offi. or. c. significauit. z de fideius. c. ꝯstitutus. z cõiter tenetur q in ciuilib⁹ causis possit z nõ in criminalib⁹. vt no. in. d. c. cõstitutus. z p Inno. no. de hoc extra de sen. z re iudi. c. cũ bertoldus. z not. ff. de excu. tu. l. scire. §. opꝫ aũt. ¶ Opponitur tertio q iudex possit semp delegare sñia reseruata. qꝛ põt totã cãm delegare qd est plus. ergo z ptem. quod est minus. vt. ff. de reg. iu. l. non dꝫ. z qd iuris est in toto zc. vt. ß. de nõ eligẽ. §. aliud cũ si. So. hoc pcedit rõne ꝯfusionis vitãde. vt. j. de iudi. §. j. z ar. ff. de arbi. l. sed z si seruũ suũ. §. si qs iudex. z de qui. re. ad eũdem iudi. ea. l. j. z. ij. z. C. de cõpẽ. l. j. Itẽ ar. de toto ad ptem nõ est semp necessariũ. z dic vt notaui. ff. de admi. tu. l. si duo. ¶ Opponit quarto ad idẽ q ordinarius semper cõmittere possit sñia sibi seruata. z maxie ꝯsiliarijs. qꝛ p eos cognoscit z ipse solus iudicat. vt. ff. de of. asses. l. j. z. C. de asses. l. ij. So. ibi ꝯsiliarius cognoscit eo pñte z autorizãte. z ideo ipse magistratus cognoscere dꝫ. ar. C. de ve. iu. enu. l. j. §. oĩa. vel dic q in ꝯsiliario cognitionem cõmittit lex z nõ homo. ¶ Opponit quinto q nõ possit ordinarius sñiam sibi seruare. vt. ff. de iudi. l. vbi. z. l. de qua re. in prin. So. ibi est regulare. hic est spãle. qñ delegãs spãliter sibi sñiaꝫ reseruauit. ¶ Opponit sexto q nõ possit iudex sñiaꝫ cõmittere. vt. ff. de of. eius cui mã. est iuris. l. j. in prin. z de iurisdi. om. iudi. l. imperiũ. z. l. iubere. So. hic est cã delegabilis ibi nõ. ¶ Opponit septimo q iudex appellatõis sicut z iudex cãe pricipalis possit cãꝫ sñia seruata cõmittere cũ vterq sit ordinarius. So. si est ordinarius potest. Si vero delegatus nõ põt. Alij dicunt q non põt etiã si sit ordinarius. qꝛ p se tñ audire dꝫ etiã si publicis occupationib⁹ impediat. vt hic patet in lra. in ver. z rursus. z dixi exponendo lram. Et hec oplo plꝫ z approbat in aut. ad hec. Et est rõ ppter ꝯfusionẽ vitandã. z qꝛ cã appellatiõis exigit maiorẽ celeritatẽ q causa principalis. ¶ Opponit octauo q delegatus a pricipe possit cõmittere sicut z ordinarius. vt. C. de iudi. l. a iudice. in fi. Solue vt hic z ibi no. vꝫ q si vult sñiam seruare nõ põt. etiã si audire velit ter. alr põt. Sed teneas primã solu. que est hec. z vltimã que est in aut. ad hec. Et caue tibi qꝛ glo. dicit hic q vltia z pria eadẽ est solu. hoc est falsum. qꝛ pria pmittit totũ delegare. z phibet ptem. sed vltima pmittit ptem cũ auditione trina. ¶ Opponit nono q delegatus hẽat administrationẽ. vt. ff. de of. eius cui man. est iurisdi. l. j. in fi. Solue vt in glo. ¶ Opponit deciõ q delegatus media cause possit committere z pricipiũ z finẽ cũ possit totũ delegare. vt extra de of. dele. c. sup qõnum. So. illud est de iure canonico. ¶ Opponit vndecio q administrator possit cõmittere cuicũq nõ solũ ꝯsiliarijs. vt. d. c. j. sup qõnum. So. ibi de iure canonico. hic de iure ciuili. ¶ Opponit duodecio q delegatus a pricipe possit cãm cõmittere sicut z ordinarius p ar. a minori. quia si id de quo minus videt inesse z inest. z id de quo magis. Sed minus videt inesse de ordinario q de delegato qꝛ delegatus a pricipe maior est ordinario quãtum ad cãm illam. vt extra de offi. dele. c. sane. z de of. ordi. c. pastoralis. z ar. ff. de mino. l. minor. magistratus. §. pe. z no. C. qui pro sua iur. l. j. in glos. Nam ipsi. So. ar. a minori pbabile est sed nõ semp necessariũ. z dic q maior est ordinario quãtũ ad cãm illã ſm quid. quia ordinarius delegati iurisditionẽ reuocare vel impedire non põt. sed solus princeps delegans. vt. ff. de iudi. l. iudicium. Et iõ dictã gl. que est. C. qui p sua iurisdi. reprobat Frã. dñs meus. Et p eo facit qd hic dicit. Sed Inno. approbat illã glo. vt extra de of. dele. c. venerabilis frater noster. Sed mihi absurdum videtur q delegatus a pricipe maiorẽ habeat ptãteꝫ q ordinarius qui etiã hꝫ iurisditionẽ a pricipe. vt. ff. de iuris. om. iudi. l. more. z. l. z quia. vbi de hoc.

¶ Ut immobilia antenuptialis donatiõis neq hypothece dẽtur.

¶ Cõtinua. supra in multis ptibus facta est mẽtio de donatõe z dote z in eis prouisum est mulieribus sumpta inde materia sequitur iste titulus.

Causam miserandam.

Diuide titulum in partes duas in grosso. Prio de donatione. Scdo de dote. Scda pars incipit in. §. Et multo potius. Iteꝫ pma subdiuidit in ptes tres. Prio princeps exordit. Secũdo phibet. Tertio pmittit. Scda pars incipit in. §. si quis igitur. Tertia in ver. non enim. ¶ Casus breuis. Maritus res imo-

biles in donatione ante nuptias consistētes alienare non pōt ɔsentiente etiā vxore. alienatione habita ꝓ nō facta in rē actione mulieri cōpetēte. nisi scdō ɔsenserit post biēniū viro locuplete existēte alienationis ꝓhibitione in dote multomagis obtinēte. Ultio ꝑcipit diuulgari. Et. h. o. vsq ad finē titu. ¶ Expone lrām. Cūm miserandas si quis igit ex isto. §. sumit auc. siue a me posita sup. l. iubemus. C. ad velle. existēte. i. elapso a tpe primi ɔsensus. facientibus vt patrimoniū suū ɔseruent ꝓ se ꝛ filijs. ꝛ multo potius atq sancita sunt vt alienatio nō valeat lꝫ pluries ɔsenserit. ¶ No. primo q misericordiā habere debemus mulieribus in donatione propter nuptias ꝛ dote. ¶ Nota secūdo q in plurimo tpe. s. biēnij mulier efficit cautior. ¶ Nota tertio q ɔsensus mulieris ei nō nocet nisi maritus sit locuples. ¶ Nota quarto q in dote ɔsensus mulieris nō nocet regulariter. etiā si milies ɔsentiat ꝛ etiāꝫ si maritus sit locuples. ¶ Opponit pmo q duplex ɔsensus nō plus operat q̄ vnicus. vt. ff. de ver. obli. l. qui bis. So. fm gl. hic est spāle. Tu dic q ad ɔfirmationē actus plus opatur vt hic. sꝫ nō ad solutionē binā. vt ibi. ꝛ no. ff. mā. l. si mādato. §. fi. ¶ Opponit scdō. vt. j. vt nulli iu. §. ꝛ illud vero ꝑuidimus. Solu. illa corrigit istam. Tu dic fm ro. ibi loquit quādo ꝓ marito intercessit. hic vero in alienatiōe donationis. Et sic est rō. qꝛ facilius fit intercessio q̄ alienatio. ¶ Opponit tertio q ɔtrahētibus cū viro nulla detur actio ꝓ euictione in alijs rebus mariti qꝛ alienatio est nulla. ergo id quod sequitur ex eo vel ob id. Solue vt no. C. de agri. ꝛ cēsi. l. quēadmodū. lib. xi. Uel dic aut alienatio ꝓhibetur priuilegio rei. ꝛ tūc datur actio. vt ꝫ. de nō alie. §. si quis igit emere. vbi de hoc. ꝛ d. l. quēadmodum. ꝛ hic. aut fauore ꝑsone. ꝛ dic idē. vt. C. de ꝑdi. mi. l. cū iā. vel dicvt ibi no. Aut oio ꝛ in totū. ꝛ tunc nulla datur actio. vt. d. l. nos dubium. ¶ Opponit quarto q res imobilis dotalis alienari nō possit licet mulier ɔsenserit milies. vt. C. de rei vxo. act. §. ꝛ cū lex. So. hāc litteram intellige in. §. sancim⁹. Et multopotius in ꝓhibenda alienatione ꝛ non in ꝑmittenda. vt insti. qui. alie. lꝫ. in ꝓ:ia. Et hic ptꝫ. vt in lrā. Preterea oīa priuilegia dotis hic ɔfirmātur. vt hic no. in glo. ¶ Querit quid si res mobilis in dotē data est. glo. hic dicit q si bis ɔsentit. q post biēniū sibi ꝑiudicat. Tu dic ꝛ melius vt nota. in. d. auc. siue a me. ꝛ insti. qui. alie. lꝫ. in prin. ¶ Querit quid si fundus sit estimatus an maritus vēdere pōt. Pla. q nō. Jo. q sic. ꝛ bene. vt. C. de iur. do. l. quotiēs cū si. ꝛ hic l lrā. ibi iā enumer. ꝛ dicvt in glo. ¶ Itē querit quid si mulier iuri hypothecarie renūciauit in rebus viri alienatis. ꝛ vir nō remanet locuples. nec alie res stāt apud eū. ex quibus possibile sit ei satisfieri ꝓ dote vel ante nuptiali donatione an huius renūciatio valeat. Et videt q sic. vt. C. ad velle. l. ēt ꝛ. l. iubemus. cū si. Ecōtra videt q non. qꝛ mulier ɔsentire non pōt viro alienāti donationē ꝓpter nuptias nisi secūdo ɔsentiat post biēniū. ꝛ maritus sit locuples. Ne donationē ꝓpter nuptias amittat. ergo ɔsentire poterit viro iuri hypothecarie renūciando. Cum viri substātia nō remanet idonea. Et est argumētum a minori. quia si id de quo minus videt inesse inest. ꝛ id de quo magis. Sed in donatione ɔsensus non valet si vir nō est locuples. ergo multo magis erit in dote si vir nō remanet locuples. vt hoc titulo. §. Et multo poti⁹. Itē in intercessione mulier ꝑ ɔsensuꝫ frequēter intra biēniū sibi nō ꝑiudicat. vt. C. ad velle. l. si mulier. ergo multomagis in alienatiōe rex sibi non ꝑiudicat ex ɔsensu frequēter. Et est etiā arg. a minori. Preterea si mulier ɔsentiat crediti instrō ꝓprio viro in suū ꝑiudiciū non valet ipso iure. vt. j. vt mul. indi. §. illud. ergo ꝛc. ¶ Quinimo quod directe ꝓhibetur non dꝫ ꝑ obliquuꝫ ɔcedi. vt. ꝫ. vt decetero cōmu. ec. re. §. de cetero auc. ꝛ. ꝫ. de nō alie. §. lex itaq. ꝛ. §. neq illud. Et qd interdicit vna via non dꝫ alia ꝑmitti. vt. ff. de tuto. ꝛ cura. l. scire opꝫ. §. j. cum ɔco:. ꝛ extra de ɔces. ꝑben. c. constitutus. in fi. Item mulier de facili ad renūciationē ꝓcedit. absurdum itaq est viro non locupleti q ɔsensus ipsius sibi ꝑiudicet. Preterea cū ꝛ si milies decies ɔsentiat alienationi rei dotalis sibi nō ꝑiudicat ne dotem amittat. ergo etiā si ɔsentiat viro non locupleti renūciando iuri hypothecarie. non dꝫ sibi ꝑiudicare. ne dote sua priuetur. Et hec est ipsa veritas.

¶ De operis noui nunciatione.

Causam que. Casus breuis. nulli lꝫ edificare in hac regia ciuitate vltra terminos etiā a iure permissos si principaliter etiā vicino noceat. ꝛ nō vt sibi prosit edificare velit. Pena ɔtrafaciētibus imminēte. Ultio ꝑcipit diuulgari. ¶ Expone litterā. Cūm que habentes. i. sui cōmodi edificant vltra centū pedes. ꝛ principaliter vt vicino noceat. ¶ Not. q a iure ꝑmissa nō licēt si fiāt in alterius iniuriā principaliter ꝛ vt alijs noceat. sic. ff. de dā. ifec. l. proculus. ꝛ de aqua plu. ar. l. j. §. idē aiunt. ꝛ. §. deniq. ꝛ. xxiij. q. ij. c. primū. Et arg. est hic. q nō liceat ecclesiam vel monasteriū edificare etiā intra numerū ecclesiarū a papa statutuꝫ. si principaliter edificet. vt alij ecclesie vel monasterio noceat.

¶ Ut facte noue ɔstitutiones post insinuationē earum post duos menses valeant ꝛc.

¶ Continua ad ꝑcedētia. Supius in multis ptibus habita est mētio de ɔstitutionib⁹ nouis ꝛ eaꝝ obseruātia. sumpta inde materia Sequit videre post quod tempus obseruāde sint de necessitate.

Semper legum. Diuidit i ꝑtes duas. Pmo de obseruātia legis noue in genere. Scdō in spē. vel dic. pmo de tempore legis seruande. Secundo de tempore testamēti seruādi. Scda pars icipit in. §. vt si vel prime. ¶ Casus breuis. Cōstitutiōes nes noue in vrbe Constantinopolitana condite cuiuscunq tenoris existant post duos menses ex quo insinuate sunt debēt inibi obseruari. in ꝓuincijs autem post duos menses ex quo directe sunt ꝛ palam facte in vna quaq ciuitate. ita q nullus de cetero occasionē sumere possit alicuius ignorātie. Testamēto aūt ɔdito ante ɔstōnes conditas vel post. priusq innotescerent obseruandū est ꝛ valet. licet supuiuētibus testatorib⁹ non fuerunt postea mutata. Et filij relictas sibi a patrib⁹ tres vncias ex testamētis ante ɔstitutiones factis vel post ante ipsoꝝ insinuationē percipiant: ꝛ nō vltra. nisi adiectū sit testamētis q ad supplemētū agere possint. Ultimo precipit diuulgari. ꝛ. h. o. vsq ad fi. titu. ¶ Expone lrām. Semp legum ɔdēdarum quale. vt. C. de testa. l. iubemus. ex tribus vt olim. ex quattuor. vt hodie. ex illo. s. tpe. vt autē repilogat predicta. vt addit. insinuationeꝫ numerandi. eius legis. sic nulli ratiocinat circa predicta custodiāt qꝛ oēs custodiēt. positas post eoꝝ testamēta. vel ante sed nondū insinuate. aut positā paululū ante testamētū. ꝓpositas publice. eius legis. seniorē. s. iubem⁹. qꝛ vero repilogat ꝑdicta. vt si vel prime. repilogat adhuc supra dicta. habētes etiā si lex postea testatori innotuit. nec testamētū mutauit lꝫ mutare potuerit. ab initio. i. ante insinuationē legis. mutatū. post insinuationē legis. mutari. ¶ No. hic qd legitime factū ē ex superuenienti tpe vel casu infringēdū nō est. collectiue. i. vt ꝑdicta breuiter colligam⁹. que dicta sunt de tribus vncijs filijs olim dandis. innotescere. i. ante insinuationē ꝛ ante duos mēses completos. Nota q lex noua dꝫ seruari post duos mēses ex quo fuerit insinuata. ¶ Itē no. q testamētū ɔditū ante legē nouā vel post ante insinuationē eius valet ꝛ obseruandū est. lꝫ testator postea supuixerit ꝛ mutare potuerit. ¶ Itē nota q filij debēt ex testō patris tres vncias solūmodo habere fm legē veterē. nec agere possunt ex testamēto ad supplemētum fm legē nouā nisi nominatim fuerit dictū. ꝛ facit. xvj. dist. c. qd dicitis. ꝛ extra de testa. c. ij. vbi de hoc. ꝛ de post. ꝑla. c. j. ¶ Opponit pmo q post tres mēses valere debeat. vt. ꝫ. vt in priua. domi. in fi. So. hic regulare ibi spāle. odio pene. Itē ibi loquit in factis pēdētibus hic forte in futuris tm̄. ¶ Opponit scdō q intra. xxx. dierū spaciū post insinuationē obseruari debeat. vt. j. vt neq miles neq federatus. §. sine igit. So. ibi est spāle fauore rei publice. qꝛ militū exercitium celeritatē desiderat. vt. C. loca. l. milites. ¶ Opponit tertio q intra biēniū ab insinuatione numerādū. l. valere dēbeat. vt. ꝫ. de incest. nup. §. ꝛ hoc q̄dē. ꝛ. §. si aūt vxorē. Solu. ibi est spāle odio pene. ꝛ qꝛ pena est atrox. Uel dic ibi loquit in factis pendentibus. hic forte in futuris. vel dic ibi correctio est difficilis. s. a muliere discedere. ar. ꝫ. de nō eligē. §. cūgit. Secus est cū est facilis. ¶ Opponit quarto q lꝫ testamētū valeat in quo pater filio tres vncias reliquit tm̄. nihilominus deberet litem filio ad supplemētū agere. vt. C. d inof. test. l. oimodo. ꝛ. l. sancim⁹. §. repletionē. So. ibi loquit qn̄ pr̄ minus tribus vncijs reliquit. hic vero eas integras reliquit. ¶ Opponit q̄nto q hoc nō sit iustū q liberi nō agāt ad supplemētū. vsq ad triētē vel semissem qꝛ testm̄ valere pōt ꝛ filijs ɔsulit vt ad supplemētū agāt. vt. d. l. oimodo. cū ɔco:. So. hic pr̄ ꝓhibuit expresse vel saltim tacite agi ad supplemētū. eoipso q tres vncias reliquit. ꝛ eoipso q nolatim nō adiecit ad repletionē. ar. ff. ad l. fal. l. tiria. in fi. qd facere potuit. vt. C. de inof. test. l. cū querit. ꝛ. l. parētib⁹. vel ibi nō. vel dic hic hꝫ legitimā fm legem que obtinebat tpe testamēti ɔditi. ibi min⁹ habebat. ¶ Opponit sexto q lex ad ꝑterita pēdētia saltim ꝓ futuro tpe in casib⁹ pēdentib⁹. si nōdū sum ꝑserūt effectū trahant. vt. C. de vsur. l. pe. ꝛ. ꝫ. de incest. nup. §. ꝛ hoc q̄dē. ꝛ. ꝫ. vt in priua. do. in fi. So. ibi in illicitis que correctiōe indigēt. hic in licitis ꝛ a iure ꝑmissis. in q̄bus versat fauor vltime voluntatis. ¶ Querit pmo vtrū quid hec ɔstitutio sit generalis in oīb⁹ casibus regulariter. nō solū in duob⁹ casibus de q̄bus loquit. Rndet glo. q sic. ꝛ dic vt in glo. ¶ Itē querit quid si in ciuitate vel castro statuta sunt renouata ꝛ vetera ɔfirmata ꝛ aliqua correcta. ꝛ quedā nouella facta sunt. ex quo tpe valere debeant. Et videt q tēpus renouationis sit spectādū. vt. ff. de capti. l. in bello. §. codicilli. ꝛ. l. tribuim⁹. §. fi. ꝛ. C. de dona. inter virū ꝛ vxo. l. de verbis. Ecōtra videtur q

rit q tps confectionis statutor sit spectādū.vt.C.de dona.iter vi.e vxo.l.donationes.e.l.ij.e.l.qdā.ff.de iure codi.e ad.l.fal.l.si miles. Sed si dictū est q abinde in antea valeāt tūc valere debēt statim ex quo in eōde manifesta facta sunt.vt hoc ti.§.sancim⁹.e arg.ī.vt neq miles neq fede.§.fuit igit.e ar.ff.de odi.e demō.l.iiij.Si vo nihil est dictū siquidē lex senior est valet statim ex quo insinuata est.si aūt est novella valere debet post duos mēses insinuationis.vt hoc ti.§.ne igitur.e.§.seq.e seq.

¶ Ut nullus fabricet oratorij domum pter voluntatem episcopi.

¶ Cōtinua ad pcedētia.superius habita est mētio d' ecclesijs e monasterijs e de cōstructiōe eoz.vt.s.de mona.§.j.e.s.vt in priua.do. sumpta inde materia sequit hec rubrica.

EA que. Divide titulū in ptes tres. Primo de fabricatiōe ecclesiarū e monasterioz. Scdo de epi residētia. Tertio de alienatione rez imobiliū ecclesiasticoz. Scda ps incipit in.§.illud quoq. Tertia in.§.qm vero. ¶ Casus brevis. nulli lz fabricare monasteria ecclesias vel oratoria pter volūtatē epi.epo inchoante edificiū statutis clericoz mēsura e expēsis in ecclesijs necessarijs.e si ad hoc nō est sufficiēs tūc ex cōfessione epi ecclesiā vetustate corruptā vel neglectā reedificare poterit. Et epi in suis ecclesijs debēt residētiā facere et eas nō relinquere vltra tps a iure statutū. Et res ecclesiaz imobiles sine decreto supioris.i.epi vel archiepi vel duoz epoz de sua synodo alienari nō debēt. Ultio pcipit divulgari.e.h.d.vsq ad fi.titu. Expone lfam. Ea que de sanctissimis.facit de cōse.di.j.basilicas.e.c.ecclesiaz.e.c.seq.e.c. nemo.e.c. seq.e extra de cōse.ec.vel alta.c.cū sicut.e dic vt ibi dictū est.in qua debeāt sacra ministeria celebrari. Qm sacratissim⁹ epo.i.archiepo sm se.i.i suo 3ctu.ipe archiepu pbens autoritatē epo sub se posito ¶ No.prio qre ecclesie e mōasteria debēt fabricari. ¶ No.scdo q epa dz residētiā i sua ecclesia facere. ¶ No.tertio q res imobiles ecclesiaz alienari nō debēt sine decreto supioris.e facit.s.quo.opor. epis.§.e illud.e dic vt ibi.e.s.de nō alie.re.eccle.per totū.

¶ Ut ab illustribus e qui super eam dignitatem sunt &c.

¶ Cōtinua.superius dictū est de iurisditione iudicū quā hīt cōtra oēs etiā in dignitate positos omni privilegio cessante.vt.s.vt iud. sine quoquo suf.§.volum⁹.e.§.qd aūt.e de mā.prin.§.nō pmittas. Sumpta inde materia sequit iste titulus.

QUecūq3 procedūt. Divide titulū in partes tres. Primo iuris antiqui recitatio. Scdo iuris novi. Tertio divulgatio. Scda ps incipit in.§.sancim⁹. Tertia i.§.tua igit. ¶ Casus brevis. Superillustres e illustres in pecuniarijs causis e iniuriaz crie p pcuratores litigare debēt: e nō p se absurditatis vitāde gra.oibus alijs post pdictos licentia concessa vt pcuratores ordinēt.e p se lites exerceāt. Ultio pcipit divulgari.e.h.d.vsq ad finē titu. ¶ Expone lfam. Quecūq e p se lites.i.sine pcuratore. Et nota q ex hoc.§.sumit aut.qd ius.posita C.de pcu.sup.l.quicūq. ¶ No.hic q litigatores debēt stare e iudices sedere. Itē no.q duo opposita nō psūt cadere in eodē subiecto. Itē no.q curiale est imitare aliquē pbū e nobilē holez ad sedēdū. Itē no.q quinq sunt genera magistratuū.e dic vt in gl. Et alibi dicit gl.q quattuor sunt ordines magistratuū.e vt not.ff.de of. eius cui mā.est iurisdi.l.j.in pri.sz dic q ibi nō enumeranf superillustres in alioz numero pter eoz supeminētē dignitatē. ¶ Opponit q nō sit necesse iudicē sedere.vt isti.de liberti.§.multis.e.ff. de interro.actio.l.voluit.§.j.Solue vt hic no.in gl.Tu dic e meli⁹ vt no.d.l.voluit.§.j.

¶ Ut ordinarie pfecture due vrbane e ptoriane pfecture &c.

¶ Cōtinua ad pcedētia.supra ti.pxi.dictum est de dignitatibus e eaz effectu quātum ad iudicia e litigia.sequitur videre de dignitatibus e earū effectu quātum ad curialem conditionem.

PLurima boꝛum. Divide titulū in ptes tres. Primo de collatiōe dignitatis e administrationis eius effectu. Scdo de collatiōe honoris tm. Tertio divulgatio. Scda pars icipit in ver.si vo solo. Tertia in.§.que igit. Casus brevis. Collatione dignitatis e administratiōis sola etiā ante administrationē susceptā curiales liberanf a curiali fortuna.sz collatione honoris seu dignitatis sola absq administratiōe nō liberaf curialis a curiali fortuna sed manet sub antiqua fortuna solū lucrat⁹ honorē. Ultio pcipit divulgari.e.h.d.vsq ad fi ti. Expone lfam. Plurima hoz dare ei codicillos.administratiōis.i.lfas prinētes collationē honoris e administratiōis libertare frui. sola collatione dignitatis ēt priusq administratiōes adipiscaf.honorē.i.lfas collationis honoris tm e nō administratiōis. ¶ No.prio q sola collatio dignitatis cū administratiōe in casib⁹ liberat a curiali fortuna ēt priusq administrationē qs adipiscaf. Itē no.q collatio sola honoris honorē tm tribuit e nō liberat a curiali fortuna.

¶ Ut omnes obe.iudici.pvin.e in crialib⁹ e in pecuniarijs cāis &c.

¶ Cōtinua.supra dictū est de iudicib⁹ in multis ptib⁹. Sequit videre de subditis iudicū e coz obediētia quā facere debēt iudicib⁹ omni privilegio cessante.

VNam quidem. Divide titu.in ptes novē. Primo exordiūt iusticie cōmēdatio. Scdo fori cōmōstratio. Tertio fori determinatiōis phibitio e forme pcedēdi in iudicio.vtroq psente vel actore traditio. Quarto ecōtra reo psēte vl' actore absente. Quito delinqntiū ablationis phibitio. Sexto exceptio. Septio repilogatio qdā pcedētiū ad declarationē. Octavo tēporū e locoz expressio. Nono pene ipositio. Et.h.d.vsq ad fi.ti. Scda ps icipit i.§.hec cōsiderātes. Tertia in.§.si igit. Quarta in.§.si vero ille. Quita in.§.arripiat. Sexta in.§.nisi q. Septima in.§.hāc dicētes. Octava in §.erit aūt. Nona in.§.sit ergo pena. ¶ Casus brevis vsq ad fi.ti. in pvincia i qua forū qs sortif illic est cōveniēdus vtroq psente vel altero. Iusticia vbiq servata.snia cōdēnatoria vel absolutoria lata oi privilegio cessante.nisi pragmatica forma aliud statuerit vel aliud acciderit pter appellationē oib⁹ arripienū.delinquētes adēpta licētia.his obtinētib⁹ in omni tpe e locis oibus pena cōfaciētibus iminēte. Et.h.d.breviter vsq ad fi.ti. ¶ Expone lfaz.vt oēs obediāt cōvēti in pvincia.vnā qdē pfectissimā.i.inter virtutes pfectissimas iusticia ē pfectissima. Et inter inferiores virtutes iusticia est pfectissima e maior:vel dic q iusticia est omniū virtutū pfectissima qz cōmunicat e participat oib⁹ ethicis virtutib⁹. vel qz distribuit oibus ius suū.vel dic q iure humano est omniū pfectissima.sz iure divino alie qdā pfectiores sunt.seu eque pfecte.q virtus.oib⁹ sz tm q iusticiā servat grām facit e misericordiā adhibet.vt.xlv.di.c. disciplina.e extra de rescrip.c.sedes.vbi de hoc.e de iusticia dic qlr iudex eā sequi debeat in iudicādo.vt.xi.q.iij.p totū.e.xlv.di.p totū.vbi de hoc. Et no.q iudex dr a iusticia.vt.xxiij.q.ij.cognominata.iusticia absq discretione cui⁹ nulli agere lz.vt.xij.di.p totū.e facit.i.q.j.c.dñs.e.q.iiij.c.hominū.in prin.e.xii.q.ij.c.cū devotissimā. Et no.q hic loquif de iusticia vera. Est aūt qdā iusticia falsa de q dic.vt.xlv.di.c.vera iusticia.in pri.e vnaqq.i.p vnā qq.cū iusticia.vt.xxiij.q.ij.c.j.e.q.iij.c.fortitudo.sm priam linguā.i.sz cōez vsuz loqndi.relictoz occasio.vt.xj.q.iij.c.estimat qdā.e sm hoc sequif iniqtas.vt s pe.di.iij.c.ille rex.§.si.intuētes.i.vidētes.ea fortitudine.i.vt iudices sint fortes.sm iusticiam cōtra potētes e divites extra.eas pvincias in qb⁹ reus est.qui eni.interrogative lege.vsq sibi.hec eiz ptulit.i.sustinuit.hec eni.i.tāta mala agētes.s.nos.fortitudinē armis sine iusticia.e hec.i.mala supra dicta ppetrant.i.faciūt.s.rei virtutē.i.potētiā.exēpla bona q ad deū tendūt e ad petū vitādū respiciūt divites pter eoz bonitatē e iusticiā inanes.ppt eoz iniqtatē iniusticiā.hec cōsiderātes. Ex isto.§.sumif aut.q in pvincia posita.C.vbi de cri.agi opz.l.j.illic.i.in ea pvincia in q reus deliqt seu reus est.nō pure.i.nō simul de oib⁹.sicut hic dicit.terminos fori qrat.s.reus pvincialē fallit in casib⁹.vt.iij.q.vi.in pric.no. patiaf penā.sz expectet reus delinqns cū actorē.cōvenire:als ē cōvenire e dic.i.recōvenire.als est venire.quē reū psentē subaudi ēt neq in pvincia in qua deliqt vel 3rit.vel quasi.illi⁹ sub.actoris si habes s.cōvenire.vel dic rei si habes supra cōvenire suā.s.rei si supra habes cōvenire.vel dic actoris si habes venire cōpetēter. subaudi multo. ergo min⁹ in alia pvicia.poterit enim cōvenire lesuz actorē ptulit.i. sustinuit ingemiscētē sic.C.qm ipe.inter pu.l.j.multitudo sic.C.qui po.in pig.ha.l.fi.in pri.si igif fuerit neq ex privilegio cuiuspiā.s.legis vel hois.vel dic.i.cuiuscūq vel a quocūq e modo quocūq idult ex domo.i.a domesticis. Tu dic a dño domus.q absens est e aliquā iniusticiā de pdictis facit ei q psens est.e cōquerif ipsi nūciāti.i.ei q dño nūciavit.credit.i.cōfidit.cōdēnet.diffinitive.ergo e hic licite dicere pōt litis cōte.insup.i.nō cū cōdēnet sz ēt dūm apparuerit.i. liquidū fuerit ipse.i.inqlin⁹ sive alius q psens est e cōdēnaf.decreta sunt. Ex hoc appet q diffinitiva snia pcessit cū executio snie sequatur.als nō pcederef tali via.vt.C.de execu.rei iudi.l.fi.e quod e qn iudex.l.cōsentaneū.e de bo.auc.iu.pos.l.cū pponas.e de iudi.l.ppeandū.§.finalit reus.vbi de hoc.cōdēnatione.i.executiōe cōdēnationis.hui⁹.i.ex snia lata 3 absentē.vel dic 3 psentē. Pria ptz cūtra q diffinitiva sit.e 3 vtrūq pcessit snia cogaf. Et sic ptz hic manifeste q nō intercessit litis cōte.qz nūq apparuit ad litē cōtestādā.cō

dēnet. ¶ No. q̄ dicit cōdēnet. ergo diffinitiue nō interlocutorie. q2 tūc nō diceret iudex cōdēnare. s3 interloqui. Itē no. q̄ lis nō fuit cō testata vere. sed quasi defecte cause. i. q2 iudiciū deserit. z hermodi ciū cōtra. ergo pcedi potuit ad diffinitiuā sniaz ēt lite nō cōtestata vt ar. j. de litig. §. oēm vero. putabit. i. pinde habet hoc casu acsi pñsens fuisset. z litē cōtestatus eēt. Et no. hic q̄ cōtumax p pñsente habet. fa cit. C. de iudi. l. pperandū. §. sinaūt ex gestis. z. §. cū aūt alibi habe tur p cōfesso. vt. j. de exhi. re. §. si vero etiā q̄dā. nisi forte pcipiat. q2 interim in puincia. cognitio differet. vel dic q̄ pnceps. id fecit q2 de cā cognoscere voluit dicēs nō obstāte hac. l. appellationib9. i. q2 de ea cā appellatū est extra puinciā. vel dic q̄ de alia cā fuit appellatū z interim in puincia in qua reus est cā differet, z eius cognitio hāc dicētes. repilogat que supra dixit de priuilegio vl' addit z dclarat.

¶ No. pmo q̄ iusticia est omniū virtutū pfectissima. q2 iura oibus distribuit. z oibus virtutib9 est cōis. ¶ Not. scdo q̄ fortitudo sine iusticia nō est laudāda. ¶ No. tertio q̄ iusticia tribuit bōis pmiū. z iniusticia penā. iniustis z soboli. ¶ No. quarto in. §. hec cōsiderā tes q̄ locū h3 hec cōstitutio siue delictū sit paruū siue magnum. vel atroe siue ciuiliter siue criminaliter agat. ¶ No. q̄nto in. §. si igit. q̄ lite quasi cōtestata diffinitiua pfert snia. ¶ No. sexto q̄ si de re bus pñsentis satisfieri nō pōt d3 executio fieri in rebus absentis.

¶ Nota septimo q̄ nullus d3 de manibus familie rapere delinquē tes. ¶ Not. octauo q̄ nihil in nobis pene manet qua natura currit semp multas euolaens mutatiōes. ¶ Opponit pmo q̄ iusticia nō sit omniū virtutu3 pfectissima sed veritas. vt. viij. distin. cōsuetudo.

¶ Opponit secūdo q̄ discretio sit magis pfectissima. q2 mater est omniū virtutū. vt. j. q. ver. pñsentiū. extra de of. custo. c. j. ¶ Oppo nit tertio q̄ caritas sit magis pfectissima. qz est virtus virtutū. vt de pe. di. ij. c. caritas est. ¶ Opponit quarto q̄ misericordia sit ma ior. q2 plenitudo virtutū est. vt. lxxxvj. di. c. singulis. So. ad oia pre dicta. dic q̄ iusticia ē pfectissima z maior. q2 magis ē cōis s3 alie sūt maiores fm q̄d. z excedūt in aliqua specie. vel dic q̄ duplex est iu sticia. vna q̄dē est cōis. z hec pōt dici maior. Alia est spālis. s. politi ca. z hec nō est maior. vel dic hic nō dicit q̄ iusticia sit maior. s3 q̄ p fectissima est inter alias pfectissimas. ¶ Opponit q̄nto q̄ exēpla non sunt respiciēda. vt. C. de sen. l. nemo. So. fm gl. hic loquit quo ad detest peccatū vitandū. ibi quo ad ciuilē actū. Tu dic q̄ mala exē pla nō sunt respiciēda vt ibi. s3 bona sicut hic vel dic exēpla penarū vt vitemus delicta respiciēda sunt vt hic. sed exēpla vt fm ea iudice mus nō sunt respiciēda vt ibi. ¶ Opponit sexto q̄ patrū iniusti ciā soboles sequi nō debeat. vt. C. de pe. l. sancim9. z. ff. de pe. l. cri men. z. ff. de accu. l. ex iudicioz. So. fm gl. hic loquit de pena diui na. Nā patres comederūt vuā acerbā zc. ibi loquit de humana. Tu dic z melius q̄ triplex est pena. s. eterna: corporalis: z spūalis. Eter na pena nūq̄ punit filios p patre. vt. j. q. iiij. c. crimē. z. c. iam itaq̄. Corporali vero pena plerūq̄ punit. vt hic. z. j. q. iiij. c. oēs. in prin. z versi. j. Nam deus zelotes vindicat peccata patru3 in filios vsq̄ in tertiā z quartā generationē. vt. §. item peccato. Spūali aūt q̄sq̄ punit: excepta excōicationis pena. vt extra de spō. c. non est nobis. z dicvt no. j. q. iiij. in summa. ¶ Opponit septio q̄ hec cōstitutio ni hil innouet q2 q̄d hic d'r q̄ in puincia q̄s forū sortiat. fuit etiā iure veteri statutū in oibus casib9 hic expssis. vt no. z varia iura hoc di cunt. So. fm Marti. hic nō loquit in criminibus vbi criāliter age retur. hec non pl3 quia hic loquit in delictis z in criminib9 z paruis z magnis. Dic ergo q̄ hec cōstitutio loquit generaliter. z q̄d alibi varie dictū fuit hec cōstō in sinus suos recipit. z simul recolligit z cō prehendit. vt hic pr3 i. §. hec cōsiderātes. ibi. hic eni zc. ¶ Opponi tur octauo ad. §. si igit q̄ nō tollat omne priuilegiū. q2 clericoz pri uilegiū z alioz adhuc durare vr. vt. j. vt clerici apud pprios epis. §. j. z. ff. de iudi. l. ij. §. legati. z. §. oēs. z. ff. de arbi. l. nō distinguem9. §. Itē si q̄s. Et in pemio. ff. §. illud. z in aut. habita. z. C. q̄n impe. in ter pu. l. j. z vbi sena. vel claris. l. ij. So. fm Guil. hec corrigit. Aliq̄ fm Azo. dicūt q̄ ibi loquit in priuilegijs clausis in corpe iuris. hic extra z hāc approbat glo. Alij dicūt q̄ tollit priuilegiū fori p hanc aut. s3 nō sui iudice. Tu dic vt notaui. S. vt iudi. sine quoquo suf. §. finaūt. s. q̄ omne priuilegiū tollit. vt dixi exponēdo lrām. Nec ob. j. de san. epis. §. si vero epi. q2 legatus qui nō pōt rome cōueniri in le gatione existēs nō d3 iterum in puincia cōueniri. nisi vt. j. dicet. Sed si in delegatione cōtrxit vel deliquit. tūc interi3 cōueniēdus est. ēt in tē pore legationis. vt. ff. de iudi. l. ij. §. oēs. z. l. nō alb. §. j. ¶ Oppo nit nono. S. de exhi. re. §. j. So. vt in glo. no. Nā in lite pseq̄nda z ad finē pducēda fauem9 actori. vt habet z no. ff. qui satisda. cog. l. de die. in pri. Et de hoc notaui. S. de nō eligē. scdo nubē. §. fi. ¶ Op ponit decimo q̄ alie inducie dande sunt. vt. C. de dila. l. j. Solue vt hic no. in glo. ¶ Opponit vndecio q̄ defendere liceat ēt inimicu3 vt. ff. de sol. l. solutionē. z de pen. l. titi9. Solue vt i gl. no. ¶ Oppo nit duodecio q̄ dñs nō veniēs nec mittēs nō debeat lite nō cōte. cō dēnari. vt. C. de tēpo. ap. l. fi. §. illud. z de sen. l. placuit. So. hic lis est quasi cōtestata q̄d pr3 ex eo q̄ curator siue inquilin9 denūciationē accepit ad denūciādū dño. z dñs nō venit nec misit denūciatiōe sibi facta. z

sic legem delusit. z facit. C. vbi in rē act. l. ij. ¶ Opponit decimoter tio ad idē q̄ curator nō veniēs lite nō cōte. nō debeat cōdēnari. Sol ue vt supra z dic hic z supra pxie semp q̄ liquidū fuit de cā. ¶ Op ponit decimoquarto q̄d vtraq̄ pte absente lite nō cōtestata fertur diffinitiua snia. Rū. vt in gl. no. z in aut. qui in puincia. z semp dic q̄ liquidū fuit de cā. ¶ Opponit decimoquinto q̄ factū curato ris siue nūciatoris dño nocere nō debeat. vt. C. de pcu. l. l3. z. ff. de p cu. l. in cā ver. sed hoc ita. So. hic dño ei mandare videt hoc ipso q̄ ip̄m nō improbauit. ar. ff. ad mace. l. si filius. cū cōcor. vl' dic q̄ factū suū nocet dño. q2 non venit. ¶ Opponit decimosexto q̄ executio in bonis alterius q̄ in bonis cōdēnati fieri nō possit. vt. ff. de re iudi. l. si se nō obtulit. z ne vxor p ma. l. ij. z q̄n fis. vel priua. l. ij. Sol. hic fit executio cōtra dñm ex snia lata aduersus eū. z nō ex snia lata cōtra pcu ratorē. l3 q̄dā aliter dicāt z male. vt no. in aut. qua in puin. sic z alii no. ff. de iudi. l. venditor. vt hic pr3 in lrā. q2 vterq̄ fuit condēnatus.

¶ Opponitur decimoseptimo ad. §. nisi forte q̄ ppter appellatio nē nō debeat ipediri cause cognitio in puincia. vt. ff. eu3 qui appel. in puin. defen. l. j. z. ij. So. ibi ante absentiā negociū inchoatū fuit. hic non. vt. ff. de leg. l. eundē. §. j. z dicvt no. in dictis iurib9. ¶ Op ponitur decimooctauo q̄ pragmatica forma non debeat valere. vt S. c. §. z plurimoz. z. §. si igit. z. j. c. pe. §. male ergo dicitur hic. nisi forte satis zc. So. hic publica vtilitas versatur. ibi non. vel dic hic non d'r q̄ p pragmaticā formā cā trahatur ad aliū locū. vel d'r q̄ si oc casione publice cause exhibeatur ad vrbē Cōstantinopolitanā tunc interim in puicia cā differtur. ¶ Queritur q̄d innouet hec cōstō in iure veteri. dic vt in aut. qua in puin. ¶ Ite3 q̄ritur q̄d si nō in puicia sed in Italia cōtractu3 est. Rñde vt in gl. no. ¶ Itē querit quid si pri ceps priuilegiū indulgeat z dicat non obstante hac lege. dic vt i gl. no. ¶ Item q̄ritur an lata snia cōtra reu3 executio fieri possit in bonis fideiussoris. Et gl. vr dicere q̄ sic. vt. ff. de iudi. l. vēditor. z. C. de vsu rei iudi. l. fi. in pe. gl. Hec q̄stio difficilis est z vr q̄ nō possit execu tio fieri in bonis fideiussoris. vt. C. res inter alios acta. p totū. z qui. res iudi. non no. p totum. Item executio fit iure actionis in factu3 z sup actiōe offertur libellus. Et si dicatur q̄ officio iudicis fit exe cutio adhuc videt idē q2 p actione accipitur. z d3 offerri libellus. vt no. S. de exhi. reis. §. sancim9. Preterea executio non fit nisi cōtra cōfi tente3 vel negantē cōiunctim. vt. C. de execu. rei iudi. l. fi. z. ff. de re iu di. l. a diuo pio. §. sed vtrū. Item nulla snia pcedente pignora capi z distrahi non debent. vt. ff. de re iudi. l. si cū nulla. E cōtra vr q̄ exe cutio fieri possit. vt. C. de vsu. rei iudi. l. fi. z ar. hic in. §. si igitur. ver. z si q̄dem. vbi d'r q̄ de absentis rebus satisfieri debet. Et facit. §. p z cōtra. si dicamus q̄ ex snia lata cōtra pcuratorem satisfiat de absen tis reb9 tūc facit cōtra fideiussorem. Si vero dicatur q̄ ex snia lata cōtra absentem satisfiat de absentis rebus tunc faciat pro fideiusso re. Solui solet q̄ si fideiussor est iudicialis tūc d3 executio fieri in bonis fideiussoris sic intelligātur dicte glo. Si vero fideiussor est extraiudicialis eo casu non d3 fieri executio in bonis fideiussoris. Et sic intelligātur iura p hac pte allegata. ¶ Itē queritur q̄liter debeat intelligi q̄ pñsens ex domo absentis iniusticiā patiatur. dic vt in glo. casum istū pono. vel dic vt dicebat quidā doctor meus do minus Nicho. de tramo q̄ ponebat sic. dñs posuit suspēsum vel ap pensam z cōductor patitur: pcedi d3 dño absente vt hic d'r. vt. ff. de his q̄ deie. l. si vero. §. positū. Tu dic q̄ Justinianus non habuit re spectū ad tantā subtilitatē. s3 ad pdicta. q2 talia sunt subiecta qua lia pdicata demonstrāt vn̄ dic ex domo absentis iniusticiā patiatur vel q2 absens tenetur ex cōtractu vel quasi. vel delicto vel quasi. vel te netur rōne rei z possessionis vel alia occasione. eo casu cōueniendus est ad domum ipse curator vel cōductor vel alius. Et si vterq̄ obno xius reperiatur. aut alter tm̄: tūc pcedetur ea forma que hic sequi tur. z. C. vbi in rem act. l. ij.

¶ Quibus modis na. efficiun. legitimi zc. Colla. vj.

¶ Cōtinua ad pcedētia. Supra in plurib9 locis habita est mentio de legitimatione liberoz naturaliū. sequitur principalr z simul de ea videre. vel dic dixi. S. de legitimatione que fit p matrimoniu3. se quitur de legitimatione que fit per rescriptum.

Ecte dictum. Diuide titulum in partes sex. Primo de legitima tione liberorum naturalium per matrimoniū. Se cundo per rescriptum. Tertio de nuptijs presum ptis. Quarto de nuptijs veris contractis a super illustrib9 z illustribus in ecclesia a militibus hone stis vel negociatorib9 vel professoribus. Quinto de nuptijs cōtra ctis a militibus caligatis vel agricolis vel cum iureiurādo. Sexto de nuptijs odibilibus. secunda pars incipit in. §. sed z aliud. tertia in. §. illud quoq̄. quarta in. § deniq̄ intantum. quinta in. §. quis quis. sexta in. §. si quis autē. ¶ Casus breuis vsq̄ ad. §. illud quo q̄. liberi naturales per nuptias legitimātur. quinimo per pricipis rescriptum

rescriptum in casibus quattuor adoptionis modo sublato. Et hoc dicit. Expone litteram. Recte quidem igitur de his. i. quia nō poterunt leges ⁊ senatusconsulta omnia cōprehendere. puro sibi affectu. i. amore honesto. non tamen ꝑ nuptias sed ꝓcio non legitimo. i. non legitimos vel dic. i. non ex matrimonio legitimo tunc. vt. ff. de concubi. l. in cōcubinatu. Si quis ergo ex isto. §. similiť auť. ꝑterea posita sup. l. nup. C. de natu. libe. via que. j. sequitur causis vel casibus. sicut enim bene dixi in ꝑdictis casibus ꝓuidendū est circa legitimationē liberorum. Hunc modū. qui. j. sequiť. talis casus. s. similis supradictis. diuersio. i. cōuersio. quia homines ꝯuertebāt se ad cōcubinas matrem in cōcubinatu existentē. ¶ Nota primo ꝙ leges ⁊ senatusconsulta nō potuerunt ita scribi vt ad omnia sufficerent. ¶ Nota secūdo ꝙ liberi naturales legitimātur per matrimoniū. ¶ Nota tertio ꝙ legitimātur ꝑ rescriptum in casib᷒ quattuor. ¶ Nota quarto ꝙ multe nature sunt nouitatis. ¶ Nota quinto ꝙ quādo ab initio sola natura sanciebat non erat differētia inter liberos. ¶ Nota sexto ꝙ similis morbus similem exigit medicinam. ¶ Nota septimo in. §. tūc nos ꝙ icōpetēs est que bene exclusa fuerunt rursus ad rem publicam reuocare. ¶ Opponiť primo ad ver. necꝫ enim ꝑsenti. in eo ꝙ diciť ꝙ similis morbus similē exigit medicinam ꝯtra. ff. de pe. l. quedā. vbi diciť ꝙ de eodē peccato magis punitur miles ꝙ̄ paganus. Solue vt notaui. C. de epi. ⁊ cle. l. ꝑsbyteri ⁊ de hoc no. C. de sum. tri. l. nemo. ¶ Opponitur secundo ꝙ liberi inuiti legitimari non debeant. vt. j. qui. mo. natu. effi. sui. §. gn̄aliter ⁊ tamē hic innuitur cōtrariū. in eo ꝙ hic dr̄ ꝙ legitimari possunt. etiā si matrem occultant vel abscondūt. Sol. hic erant inuiti sm̄ qd cōsentiebant tamē. vel dic hic in legitimatis ꝑ rescriptū. ibi ꝑ aliū modū. hoc nō placet. vel dic illa corrigit hanc.

Illud quoqꝫ. Casus breuis vsqꝫ ad finem tituli. Nuptie inter ꝑsonas liberas ex cōsensu et contractu aliquo ꝑsumunť quādoqꝫ superillustres ⁊ illustres absqꝫ dotalibus documētis nuptias cōtrahere nō possunt. Milites honesti ⁊ negociatores ⁊ qui in ꝓfessione digniori sunt nuptias in ecclesia cōtrahere possunt. in facie ecclesie etiā sine nuptialibus documentis scriptura tamen interueniēte. Agricole aūt ⁊ milites obscuri nuptias recte cōtrahere possunt cōsensu solo etiam sine nuptialibus documētis. ⁊ scriptura ⁊ etiam cum iure iurando. Et liberi nati ex odibilibus nuptijs non sunt nominādi liberi. Ultio ꝑcipit diuulgari. Et hoc dicit vsqꝫ ad finē titu. ¶ Expone lrām. Illud quoqꝫ sed falsariis cōtractibus. i. matrimonijs que ꝯsensu ꝯtrahuntur ex hoc. i. falsis matrimonijs finguntur. i. ꝑsumuntur nō pro veritate. i. quia in veritate forte contracta nō sunt. quem. s. furorem. cōfecerunt sermones blandos. Deinde hec matrimonia omnino. i. indistincte. patimur nisi ea forma que sequitur. j. quantum vero ⁊ negocijs. i. negociatoribus honestioribus. attestationē. i. scripturā. coram testibus ⁊ non aliter. i. nisi dicta forma seruata vel alia que sequiť. gestis in secūdo casu. Quisquis autem in abiecta. i. vili. licentiam idest liberam potestatē nuptias cōtrahendi prout volunt. aut extra idest sine filijs sed habere eas legitimam facit. xxx. q. v. nec illud vbi de hoc. processerunt nisi processerunt. Si quid aūt post hec. i. post hāc legem. ¶ Nota pr̄o in. §. illud quoqꝫ ꝙ nuptie ꝑsumunť qn̄qꝫ ex noiatione. ¶ No. scd̄o ꝙ nihil furore amoris ē vehemētius quē retinere philosophie est. ¶ Nota tertio in. §. quātū vero ꝙ nuptie quādoqꝫ in ecclesia ꝯtrahunť. ¶ Nota quarto in. §. quisquis ꝙ filij imitantur parētes. ¶ Nota quinto in. §. quoniam aūt ꝙ nuptie ꝑ iusiurandum contrahūtur. ¶ Nota sexto ꝙ in sacramēto de᷒ est testis. ¶ Nota septimo ꝙ liberi nati ex odibilibus nuptijs nō sūt nominandi filij. nec est eis participanda vlla clemētia. vt. s. quomodo. opor. epis. §. ⁊ neqꝫ vxori. ¶ Opponiť primo ad. §. illud quoqꝫ vt extra de ꝑsump. c. illud. vbi dicit ꝙ ad probandum ꝑsumptū matrimoniū nō sufficit nominatio sola sed exigiť fama vicinie ꝙ eā tractauerit tanꝗ̄ vxorem in lecto ⁊ in mensa. ¶ Solu. quod hic diciť intellige hodie sm̄ illam decretalē. ¶ Opponiť secūdo ꝙ tale matrimonium fit clandestinū. et non valeat. vt extra de clan. despon. c. j. ij. ⁊. iij. Solu. aut matrimonia ita occulte ꝯtrahuntur ꝙ exinde legitima probatio non apparet ⁊ tunc tale matrimoniū diciť clādestinum ⁊ nō tenet. vt dicto. c. ij. aut est aliqua legitima ꝓbatio. vel ꝑ ꝓbationes veras vel ꝑ ꝑsumptiones ⁊ tunc tenet vt dicto. c. illud ⁊ hic. vel dic ibi loquitur quādo interdicta sunt coniugia. quia contracta sunt in gradu prohibito. vt dicto ti. de clande. despon. c. fin. §. si quis vero. hic non sic. ¶ Opponitur tertio ꝙ cohabitatio sola sufficiat ad matrimonium nisi mulier corpore suo questuꝫ fecerit. vt. ff. de ritu nup. l. in libere. Solu. vbi apparet cohabitatio sine ꝓtestatione tunc sufficit vt ibi. Sed si de ea non apparet tūc sufficit nominatio vt hic. sed sm̄ canones non ꝑsumitur matrimonium. nisi ꝓbetur ꝓpter periculum anime. vt dicto. c. illud vbi de hoc. ⁊ de clā. despon. c. j. ⁊. ij. ⁊. iij. ⁊. xxx. q. v. c. j. ¶ Opponiť quarto ad. §. quātum ꝙ scriptura non sit necessaria. vt. C. de pac. l. pactum. ⁊ de nup. l. neqꝫ. So. vt in glo. no. ¶ Opponitur quinto ꝙ hodie oēs cōsensu solo nuptias contrahere possunt exceptis illustribus ⁊ superillustribus. vt. j. vt liceat ma. ⁊ auie. §. quia vero legē. Solu. illa hanc corrigit vt hic no. ¶ Opponitur sexto ad. §. quoniam aūt de. l. si. §. finautē. C. de acqui. pos. vbi dicitur ꝙ in acquirēdis ⁊ nō in acquisitis dolus: desidia machinatio ⁊ negligentia procuratorum ⁊ similiū domino nocent. Idē ergo videreť etiā hic ꝙ maritus possit mutare ꝯsilium etiam in iniuriam mulieris ⁊ liberorū. Solu. ibi procurator ꝯsilium non mutauit in iniuriā siue in dānum domini sed lucrum ei non quesiuit. qꝛ inter lucrum ⁊ dānum magna est differētia. vt. C. de iure delib. l. sancimus. §. licentia. Et de hoc notatur etiā. ff. de regu. iur. l. nemo. ¶ Opponitur septimo ad. §. eos aūt de. §. precedēti si quid autem. Nam in. §. eos aūt diciť ꝙ liberi nati ex odibilib᷒ ⁊ ꝓhibitis nuptijs non sunt nominādi liberi. sed in. §. si quid diciť contra. So. sm̄ glo. §. si quid loquitur in medijs qui nō ꝯtraxerūt in ecclesia solēniter hic loquitur de nuptijs que iure ciuili prohibētur. Sed. §. eos enim loquitur de nuptijs que iure naturali prohibite sunt. s. iure cognatiōis vel affinitatis. Alij dicunt ꝙ iste. §. eos enim loquitur de illis qui nuptias cōtrahere debuerunt cū scriptura. ⁊ non fecerunt. hoc non plꝫ. ¶ Opponitur octauo sm̄ glo. nōue. s. proxi. §. appellauit legitimos. i. in legitimo concubinatu natos nec interuenit scriptura. vt ibi dicitur. Rn̄det glos. ꝙ ille. §. si quid aūt refertur ad nuptias ante hanc legem cōtractas hoc est falsum. quia in. §. si quid aūt. subditur post hoc fiat. ergo loquiť de nuptijs contractis post hanc legeꝫ. Alij hunc. §. intelligūt in nuptijs futuris. hoc non placet vt dicit glo. hic qm̄ in breui tp̄e tenuit eam. Sed in. §. si quid autem diu tenuit eā. ⁊ hoc placet qꝛ in. §. eos enim dicitur qui semel ⁊c. sed hoc falsum est ꝙ plus peccet qui in breui tēpore tenuit mulierem ꝙ̄ qui diu qꝛ diuturnitas temporis non minuit peccatū. sed auget. tantoqꝫ grauiora sunt crimina quanto diutius infelicem animā detinent alligatam. vt extra de consan. ⁊ af. c. pe. in fi. Et ideo prima sol. placet. ¶ Opponitur nono ad. §. si qd autem ꝙ ex testamēto ⁊ ab intestato non succedant in totum simpliciter. vt. j. qui. mo. nat. effi. sui. §. discretis. Solu. hanc intellige sm̄ illam. ¶ Queritur quid de matrimo. s. superillustribus ⁊ illustribus si cum paribus eis cōtrahunt ⁊ non cōscripta copulatione. an erit idem in eis quod in medijs. Respondeo ꝙ sic. cum sit eadē ratio. vt. ff. de verbo. obli. l. a titio. Sed secus esset si cum humilib᷒ cōtraherent. vt. C. de natura. li. l. j. ⁊ no. in summa de natura. libe. §. qd si imperator. in fi. §.

¶ Ut hi qui obligatas se habere ꝓhibent res minorum ⁊c.

¶ Cōtinua ad ꝑcedentia. s. in aliquibus partibus mentio habita est de minoribus ⁊ eorum tutoribus ⁊ curatoribus. sumpta inde materia sequitur titulus iste.

Omnia quidem. Diuide titulum in partes decem. Primo exordium. Scd̄o ꝓhibitur debitor ⁊ creditor minorum tutelam ⁊ curam suscipere. Tertio ꝓhibetur susceptam credito vel debito superueniente solus retinere. Quarto consilium. Quinto de pena contrafacientis. Sexto ꝓhibetur cessio ⁊ de pena cōtrafacientis. Septimo extensio. Octauo de gubernatione pecuniarum. Nono de cautela tutele ⁊ cure. Decimo diuulgatio. Secunda pars icipit in. §. hec omnia. Tertia in. §. sed ⁊ si quis. Quarta in. §. vt autē. Quinta in. §. si vero. Sexta in. §. qd̄ si quis. Septima in. §. ⁊ hec. Octaua in. §. quoniā autē. Nona in. §. etenim. Decima in. §. tua igitur.

¶ Casus breuis vsqꝫ ad. §. quoniā aūt. Creditor vel debitor minoris eius tutelā vel curam suscipere nō debet ne eorum furētur probationes ⁊ tutelam vel curam susceptam debito vel credito postea superueniente sine adiuncto non administrabit. ⁊ ab initio hec debet ꝯfiteri vel iurare. ⁊ si tacuerit cadit ab actione. ⁊ solu. ei non ꝓderit nec cessionem actionū contra minores ab aliquo suscipiet. pena cōtrafacientibus in omni curatore immunēte. ⁊. h. d. vsqꝫ ad dictū. §. quoniā aūt. ¶ Expone lrām. Omnia quidē habeāt. i. viuant in bonis moribus. ⁊ vita relinquitur. vt. j. ti. iij. circa prin. subeuntes. i. subeant. non adinuentiāt. facit. s. de nup. §. mitiores. ibi multe nāqꝫ ⁊c. Hec omnia ex hoc. §. ⁊ seq. vsqꝫ ad. §. quoniam aūt sumitur auť. minoris posita sup. l. creditorem. C. qui dare tu. pos. hunc nō omnino. i. nullo modo ⁊ in nullo casu. vel ꝑ etiaꝫ. vel dic ꝓprie in legibus. vt. l. c. §. ⁊ hic vocetur. quocūqꝫ tamen iure illo sub. cum. s. ꝑmiserit illud. vel. ⁊ sic patet ꝙ comprehendere voluit omnem tutelam ⁊ curam ꝑ se. s. tutore vel curatore. ⁊ dic ad suam vtilitatem. manifestū est qꝛ omnibus est notoriū vel manifestuꝫ iuri minoris. i. actioni ꝑsonali vel reali. Et sic no. ꝙ cum hic dicatur generaliter ⁊ indistincte iuri ꝙ quidem est verbum valde generale ꝙ comprehendere voluit hic omnem actionem generalē: ꝑsonalem ⁊ realem. vt. ff. de insti. ⁊ in. l. pe. ⁊ quia eadē est ratio in omnibus actiōibus. s. ne ꝓbatiōes

minorum subtrahantur.it quia agitur de fauore minorum qui est ampliandus.vt.ff.de libe.et posthu.l.cum quidã.et hoc equissimum et sanctissimũ est.obnoxius.i.astrictus siue tenetur ea actione vel cõueniri potest.dicto iure et actione. Et patet etiam hic q etiã ad realem ptinere debeat qr hoc verbũ obnoxius trahi potest et ad reales et ad psonalem actionem.colligetur.repilogat predicta vt addat;et eius res.i.ius habẽt in ipsis rebus.qualitercũq.vt.s.proxi.dixi. Sed et si quis.s.curator.iam.i.ante aliquam obligationem cõtraetam.obligatam postea in se curatorem.vel dic minorem.nõ iam.i.nmodo.solum nomen est et casus accusatiui.et dic ipsum solum sine alio.cura.i.curationi.s.tutele.vel cure.vt.j.sequitur statim.et.j.proxi.§.in medio.i.administratione durante. ¶ Arg.est.§.iste q si tutor vel curator ab initio fuit ignorans et postea sciens est q remaneat in administratione.et cum adiuncto administret si ab initio bonam fidem habuit et de hoc notatur in aut.minoris. Item est arg.j.e.§.q si quis.q si plebeius fecit magnatem actionez cedere in aliũ non plebeium vt p alium ageret q cessio non valeat ipso iure vt hic in.§.q si quis.vt aut.tutele. ¶ Nota q titulus iste locũ etiam habeat in tutela.obligati sunt.s.minoribus.mox.i.statim ab initio.tutelam. ¶ Nota etiam hic q titulus iste locum habet etiam in tutela.si vero hic.i.se esse creditorem.curator.i.curam suscepit casuruz.idest cadit ea actione.et ipsam amittit ipso iure.ppter hoc.i.eo ipso q.i.quia firmetur a tutela et cura repellitur.nihilominus ne ex hoc ipso obstet etc.vt.s.proxi.et ar.s.e.§.sed et si quis.et.s.e.§.circa pri.et.§.hec omnia.fm Hugolinũ et bene. Az.ctra et male.vt nota.ff.de execu.tu.l.propter litem in princi.et.l.pater.ff.de procurato.et hoc teneas tanq verissimum et sanctissimum.aperte.i.notorie vel manifeste vel dic eo sciente.obligatus minori.tacuerit ab initio.q si qs fz neq postea.i.curatione finita cõsiderans.i.cessionẽ futurã et hoc in quibus curatoribus vel tutoribus leges sub.s.prodigorum. Et nota hic q cura furiosorũ prodigorũ et dementiũ defertur a lege.vt insti.de cura.§.furiosi. Sed cura adultorum nõ defertur a lege sz a iudice.vt.ff.de excusa.tut.l.amicissimos.§.fi. ¶ Nota primo q legum et principis intentio est ciues bonos facere.et vt viuant sine peccato.vt.j.ti.iij.in prin. ¶ Nota secundo q homo ad malitiam sepe deditus nihil est mali quod non inueniat. ¶ Nota tertio in.§.hec oia.q curator et tutor est dñs minorũ. ¶ Nota quarto q obuiandum est fraudibus curatorũ. ¶ Nota quinto q in.§.sed et si quis.q non viciatur tutela vel cura licet deueniat ad casum a quo incipere non potest. ¶ Nota sexto q titulus iste pariter locum habet in tutela et cura. ¶ Nota septimo q non debemus dare minori hostẽ siue suspectum pro tutore vel curatore. ¶ Nota octauo in.§.si vero tacuerit.de pena. ¶ Nota nono in.§.quod si quis q prohibet cessio omni tempore.et no.de pena. ¶ Nota decimo in.§. Et hoc.q titulus iste locum habet in omni tutore et curatore. ¶ Opponitur primo q creditor et debitor tutelam et curam suscipere possint.vt.C.qui da.tuto.pos.l.creditorem cum concordan. Solu.hec corrigit. Et dic vt notaui in exponendo litteram. ¶ Opponitur secũdo ad.§.sed et si quis.vt.ff.ad.l.aquil.l.quia in cuz. Solue vt ibi notaui. Uel dic fm Dy.ibi res deuenit in casum nullitatis. hic vero in casum translationis in alium statum.vt nota.p eum.ff.de verbo.obli.l.pluribus.§.et si placeat. Uel dic ibi lex prohibet simpliciter nec vltra procedit.hic vero vltra procedit cõfirmando fm quid et certo modo.i.vt cum adiuncto curatore administret. ¶ Opponitur tertio ad.§.vt autez.de.l.testiũ.et de.§.si vero absit. Solue vt in gl.no.qr ibi in sacramẽtis testis.et dic vt in glo. ¶ Opponitur quarto ad.§.si vero tacuerit.vt insti.qui.mo.tol.obli.in prin.solue vt in glo.no. ¶ Opponitur quinto ad.§.q si quis.vt.ff.de rebus cre.l.non fit. Solu.vt in glo. ¶ Opponitur sexto q ab actione cadere non debeat cum cessio non videatur iniqua.qr in potentiore nõ videtur facta. Solue vt nota.in glo.que incipit.ergo amittitur.
¶ Opponitur septimo q cedens agere possit.vt.C.manda.l.p diuersas. Solutio hic in potentiore facta est.vt hic nota.ibi nõ. Uel dic aut lex phibet simpliciter.aut vniuersaliter progreditur ãnullãdo et penam statuendo primo casu si factum est in fraudem hominis agit cedens in eo q cessionarius non potest agere.vt dicta.l.per diuersas.aut factum est in fraudem legis.et tunc neuter agit.vt.C.mãda.l.ab anastasio. Secundo casu neuter agit vt hic. ¶ Querit in §.hec omnia.quid in rei vendicatione. Et glo.hic.tñ aut.minoris et insti.de aut.tu.§.fi.tenet q in reali locũ nõ habet. Tu dic vt h notaui exponendo litterã.s.q locum habet etiam in reali. ¶ Queritur secundo nunquid titulus iste locum habeat in tutela.et dic q sic vt hoc titulo.§.sed et si quis iam.et.§.vt autẽ.vt dixi ad litteram.
¶ Queritur tertio an titulus iste locum habeat in quolibet tutore.de quo no.hic.et in aut.minoris et insti.de aut.tu.§.fi.tdicitur q sic. Tu dic q casus est hic in.§.hec omnia.vt dixi exponendo litraz.
¶ Queritur in.§.sed si quis.quid si debitum est modicũ an repellitur.dic vt nota.in glo.tñ aut.minoris. ¶ Queritur quid si ex tutela vel cura factus sit debitor vel creditor. Dic vt in glo.et in aut.minoris. Itez queritur que erit pena si adiunctus nõ corrigat priorem tutorem vel curatorem.dic vt in glo. Uel dic q pena erit grauior.vt.ff.de offi.prefe.vr.l.i.§.solent.et.ff.de tute.l.in eos. ¶ Itez queritur in.§.quod si quis. quid si minori postea soluit. an repetit glo.respondet forte non. Tu dic q sic.quia tutor cadit ab actione.et curator ipso iure.et omnis obligatio tollitur et ciuilis et naturalis autoritate legis.et ideo siue soluit per errorem iuris siue facti.competit repetitio.vt.ff.de condi.inde.l.si non sorem.§.indebitum.et §.a deo.arg.est contra.ff.q quisq iur.l.pe.§.fi. Sed dic q ibi sola ciuilis obligatio fuit sublata.et remansit naturalis.

Quoniam autem. Casus breuis. Tutore curator minoruz mutuo pecunias dare non debẽt periculo eis iminente.si mutuo dederint.nisi mobilis sit minorum substãtia.tunc illud solam mutuo dare possunt.q ad dispensationem minorũ et sue familie sufficiat. Reliqua pecunia in depositum collocata.vel in emptionem prediorum cõuersa.et tutor et curator decreto iudicis et iureiurando tutelam et curaz suscipere debent. Ultimo precipit diuulgari. Et hoc dicit vsq ad finem tituli. ¶ Expone litam. Quoniã aũt. Ex hoc.§. sumitur aut.nouissime.posita.C.de admi.tu.sup rubrica.res.i.successio tutele vel cure.adoptabilis als appetibilis.feneratorum.i.qr timent necessitatem fenerandi pro minoribus.existentes.fm quãtitatẽ precij.vt.C.de rescin.ven.l.si quos.et enim q.s.decretum.curam.i.cure siue curationis administrationẽ. Nã in tutore et curatore quolibet locum hz qd hic dicitur. Curatoribus.i.curis administratorum. ¶ No.q periculum est pecuniã mutuo dare. Itẽ no.in ver.licebit q q emere vult tria debet considerare.vt dicit in tex. Item nota de iuramento cuiuslibet administratoris minoris. ¶ Opponit primo q tutores et curatores minor regulariter iurare nõ cogantur nisi sit furiosi curator.vt.C.de epis.au.l.de creationibus.cum si. Sol.hec corrigit. ¶ Opponitur secũdo ad totũ titulũ q debitores et creditores ad tutelam admittantur.vt.j.vt sine phibitione.§.j. Sol.ibi spãle qr affectio suspitionẽ fraudis remouet.vt.ff.de ritu nup.l.penul.§.j.
¶ Opponit tertio ad.§.quoniã.q hodie tutores et curatores sicut non suo ita nec alieno noĩe fenus possint exercere.vt.xlvj.di.c.si.quia peccatum est fenerare. So.quod hic dicit in.§.quoniaz.ibi corrigitur.quia omnia mala pati potius debemus q malum operari vt extra de his que vi me.ve cã.c.sacris.ff.de ritu nup.l.palam.§.non est.et q me.cã.l.isti.§.q si. ¶ Querit primo quid si mutuo dederit nũquid lucrum erit suum: Arguit glo.prio q nõ.vt.ff.de nego.ge.l.si negocia. E contra videt.vt.ff.de reg.iur.l.fm naturã. Tu dic q de iure ciuili non erit suũ.vt.ff.de nego.gest.l.qui sinc.§.sed istius.et ar.ff.mã.l.idemq.§.si procurator. Sed hodie de iure canonico crederem ctrium.etiam hic qr administrator tenet ad restõnez vsuraz.vt no.in.d.c.si.xlvj.di. Credo tamen q ad interesse tenet minori.si eius interest.vt.ff.pro socio.l.sociũ.in prin.et.l.si vnus.§.si vnus.vbi de hoc. Et idem dicerem in fratre qui pecuniã cõem ad vsuram mutuauit. ¶ Queritur secũdo quid si nĩs negocietur.et dic vt in glo.no. ¶ Querit tertio in.§.etenim.an satisdare debeat rez saluam fore.et de rato.vindicatũ solui. Et dic vt in glo. ¶ Itẽ queritur an tutor testamẽtarius iusiurandũ pstare cogatur.et cuz decreto iudicis administrationem suscipere debeat.hic est argumentum q non.qr decretũ non tradit ei tutelam sed testator adita hereditate.vt.ff.de testa.tu.l.si nemo. Et facit quod no.C.de testa.tu.l.j.et l.antepe. Credo q cũ hoc sit hic statutum in fauorem minoruz et q titulus iste locum habet in tutore et administratore quolibet.vt supra dixi q locum hz in tutore testamẽtario et etiã in legitimo et p cõsequens in quocũq alio.vt no.ff.de legi.tu.l.legitimos.in princi.
¶ Queritur quid si a defensore ciuitatis datus est tutor.cum inquisitione.dic vt hic notatur. Contra nota.et male.C.de tuto.et cura.qui non satisde.l.j.

¶ De instrumentorum cautela et fide.

¶ Continua.supra dictũ est de tabellionibus.et de instrumẽtis que ab eis cficiunt. Sequitur videre generaliter cuz qua solẽnitate fieri debeant instrumẽta. Et de instrumẽtis priuatis et publicis et de cõparatione eoz.et ideo sequitur iste titulus.

Duimus. Diuide tituluz in partes nouẽ. Primo de instrumẽtoz cautela et fide in genere. Secũdo in specie de instrumentis priuatis in ctractu depositi mutui et alijs et eoruz collatione. Tertio de instrumẽtis publice confectis.et solẽnitate eoz. Quarto de cõparatiõe eorum. Quinto de instrumẽtis ab illiteratis et paucas lrãs scientibus factas. Sexto de ctractibus ex non scripto celebratis. Septimo de ctractibus factis.j.vnam libram auri. Octauo de cõtractibus factis in villa. Nono temporũ cõmemoratio. Secunda pars incipit in.§.si quis igitur. Tertia in.§.sed et si instrumenta. Quarta in §.oportet autem. Quinta in.§.oportet vero. Sexta in.§.et hec dicimus.

cimus. Septima in.§.vt nr̄. Octaua in.§.vt nr̄. Nona in.§.va-
leat itaq;. Iterum prima pars vsq; ad.§.si quis igit̄ .subdiuidit̄ in
ptes sex. Primo antiquaꝝ legum breuis cōmemoratio. Scḋo ex-
cogitata prouisio imperatoꝝ ne falsitas cōmittat̄. Tertio exemplū
vt falsitatibus obuiet̄. Quarto ad idē quedā rō cōis. Quinto rō
spālis ⁊ propria Iustiniani. Sexto rō singularis. Secūda pars in
cipit ibi. Et quis quidā. Tertia in.§.quoniā. Quarta in ver.vide-
mus. Quinta in.§.q2 igit̄. Sexta in ver.⁊ enim. ¶ Casus breuis
vsq; ad.§.si quis igit̄. Princeps falsitatibus obuiare vult.q2 sepe
cōmittunt̄ in collatione lr̄aꝝ.⁊ ad imitationē ⁊ mutationē verarum
lr̄arum.⁊ quia eoꝝ fides ⁊ cognitio pleruq; est dubia. Et q2 deus
ad hoc imperatorē cōstituit.⁊.h.d. Uel dic breuius.instrumētorū
falsitatibus obuiandū est.q2 plerisq; in collatione instrumentorum
cōmittunt̄ pluribus rōnibus hoc cōprobātibus. ¶ Expone lr̄aꝝ vs
q; ad.§.si quis igit̄. De instrumētorū dic omniū.s.priuatoꝝ ⁊ pu-
blicoꝝ cautela.i.solēnitate in eoꝝ cōfectione necessaria.⁊ fidei post
eoꝝ cōfectionem. Nouim⁹ nostras leges documentis dic nudacter
priuatis ⁊ publicis studiū falsitatis cōmittende.falsatoribus.i.fal
sum cōmittētibus vel solitis cōmittere exercent fabricando falsas
scripturas ad imitationē veracius eo ꝙ bene dixi ad imitationē.eo
ꝙ ⁊c. Quoniā igit̄ quia oliꝫ tp̄e pdecessorum nostroꝝ ⁊ etiā nobis
regnantibus innumerabiles falsitates cōmittebant̄.inopinabile.i.
inexcogitabile oblata a reo.cōmutationis.i.pmutationis.vel dic
idest lr̄e dissimilis ⁊ cōmutate documēto.s.scḋo postea.i.post secū
dam pductionē.testati.i.testificati in alia cā.vel dic.i.in testes sub-
scripti.documētum primū.lr̄e scḋe.in se.alīs in se.testiū deponētiuꝫ
pro instr̄o.caute in dubio.⁊ dic magis ꝙ instr̄orum existentiuꝫ sine
testib⁹.⁊ hoc sequit̄.videm⁹ ⁊c. Et sic primo soluit istam qōnem taci-
te.lꝫ glo.aliter dicat.videmus aūt bene dixit nō derogari olo pri-
me scripture p similitudinē.scḋe tp̄s.i.etas hois. vel dic.i.hyema-
le languor.i.infirmitas cōstituit.vt.C.de ve.iu.enucle.l.i.in princi.
¶ No.primo quid sit falsum.q2 est imutatio veritatis vt hic.⁊.ff.de
fal.l.quid sit falsum. Et no.etiam quid sit veritas.⁊ dic vt in glo.
¶ No.secūdo ꝙ obuiandū est falsitatibus. ¶ No.tertio ꝙ lr̄e et
scripture sunt valde variabiles ēt in eodē homine. ¶ Not.quarto
ꝙ imperiū processit a deo. ¶ Opponit̄ primo ꝙ testibus instrumē-
ti superstitibus ⁊ deponētibus in iudicio cōparatio nō debeat fie-
ri.vt.i.e.§.si vero moriant̄. So.ibi in publicis hic in veris quidā.⁊
loquit̄ in priuatis. ¶ Opponit̄ scḋo ꝙ fides testiū non sit magis
cauta ꝙ instr̄oꝝ sed equaliter.vt.C.de fide instru.l.in exercendis.
Solue vt no.i.e.§.si vero. ¶ Opponit̄ tertio ꝙ populus roman⁹
imperatorē cōstituit.vt.ff.de cōsti.prin.l.i.cum si. Solue vt nota.in
glo. ¶ Opponit̄ quarto ꝙ virtutib⁹ romani imperiū pmeruerunt
vt.xxviij.q.i.c.oēs deinceps. Solu.ibi loquit̄ fm̄ Hiero. Uel dic
ꝙ virtus illa a deo processit. Uel dic ꝙ post virtutes illas deus im
peratorē cōstituit.vt.C.de legi.l.digna vox. Nam quelibet digni-
tas a deo est.vt.C.de comit.⁊ tribu.sco.l.i.li.xij. ¶ Opponit̄ quin-
to ꝯ dictam auctoritateꝫ Hieronimi ꝙ imperatores deus distribuit
humano generi.vt.viij.di.c.quo iure. Sol.imperiū virtutibus sed
imperator a deo processit.vel dic vt supra no. ¶ Opponit̄ sexto ꝙ
imperiū a papa pcesserit.vt.xxiij.di.c.in nomine dn̄i.ver.saluo de-
bito. So.clamatio a deo pcessit.sed cōfirmatio a papa fit. ¶ Op-
ponit̄ septimo ꝙ imperiū ⁊ ois dignitas sit a fortuna ⁊ casu.vt.d.l.
digna vox.⁊.d.l.i.C.de comi.⁊ tribu.sco.li.xij. So.fortunā ⁊ casum
ibi accipe pro ipso deo.quia omnia dat.vt.i.q.ij.cp̄io. ¶ Oppo
nit̄ octauo ꝙ imperiū hodie ab apostolica sede pcesserit.q̄ in perso
nam magnifici Caroli a grecis imperiū romanū transtulit in ger-
manos.vt extra de ele.c. venerabilē. Solu.de iure ciuili a populo
romano processit deo autore.de iure canonico hodie a papa proce-
dere videtur pp̄ter translationē ⁊ cōfirmationē. Uel dic ⁊ forte me
lius ꝙ imperium origine a deo est ⁊ a populo romano.vt.s.quomo
do opor.epis.in pri.sed successiue est a papa fm̄ quid. ¶ Opponit̄
nono ꝙ imperiū habito respectu ad vetustissima tp̄a processit a tro
ianis in psonam Enee qui fuit princeps rei publice ⁊ ab eo denomi
nant̄ principes romani ⁊ si ad secūda principia respexeris.s.roma-
noꝝ imperiū pcessit a romanis. Et si quis sumat tertia principia
cesaris imperiū a romanis processit.vt.s.vt prepo.no.impera.§.si
quis enim pspexerit. Solu.illud processit ibi deo autore cooperā-
te.vel dic ꝙ virtutibus troianoꝝ primo.⁊ romanoꝝ postea impe-
riū processit.vel dic ꝙ ille princeps Eneas non dominabatur toti
rei publice.

Si quis igitur. Cōtinua.dictū est supra de prima pte rubrice. Sequit̄ de scḋa videre. Di-
uide in ptes quattuor vsq; ad.§.sed si instr̄a. Primo de cautela scri
pture in ꝯtu depositi. Secūdo in ꝯtu mutui ⁊ alijs. Tertio remo
tio dubitationis. Quarto de scriptura absq; cautela facta. Scḋa
pars incipit in.§.sed ⁊ si quis. Tertia in.§.si vero aliquid. Quar-
ta in.§.si tamē. ¶ Casus breuis. Scriptura contractus depositi
mutui vel alterius trium testium cautelam habens testium deposi-
tione phibita ⁊ cōparatione facta fidē accipit ex vtroq;.⁊ scriptu-
re cum testibus magis ꝙ soli scripture dissimili fides est habenda.
Scriptura vero sine testiū cautela facta creditor in fide debitoris
totū suspendit negociū iurisiurandi religione delata. cōparatione
facta. Et.h.d.vsq; ad.§.sed ⁊ si instrumēta. ¶ Expone lr̄aꝫ.si quis
igit̄.i.quia a deposito inchoandū est caute.i.cum cautela vt repete
re possit scripture scripte manu eius que depositum accepit.hoc ꝙ
interpositio est vsq; ibi.sed is qui. Et no.ꝙ ex hoc.§.⁊ sequētibus
vsq; ad.§.sed si instr̄a.sumit̄ aūt.si quis vult posita sup.l.scripturas
C.qui po.in pigno.ha.pfessus.i.cōfessus.is reus dicebat̄ ab acto
re.⁊ scribere negans alia instr̄a priuata.vt de eis fieret cōparatio.
Scripturam priuatam ab actore pductam.pmansit quia ex ea nō
potuit cām vincere. Reus cum fuit absolutus.examinatione.i.cō-
paratione. Sed ⁊ si quis sub.hec dicta superius in ꝯtu depositi.
obtinent ēt in ꝯtu mutui ⁊ alijs.hoc.s.ꝙ ꝯhit ex ipso ꝯhēte. quis
scribit fidem plenā.cā in priuata scriptura ꝯtenta ex vtroq;.i.ex te-
stibus ⁊ cōparatione.⁊ sequit̄ pcipiat.s. subaudi .s.examinatione.
ex alia scriptura priuata subscriptionē triū testiū habēte quoꝝ sub
scriptioni fides est imponēda.vt.C.e.l.cōparationes. Si vero ali-
quid collatio.i.scriptura scḋa ad cōparationē prime pducta ad fi-
dem prime derogandū testimonia pstita pro prima scriptura.hic.i.
cui magis sit fides adhibēda.prudētie alīs prudentie .veracibus.i.
primis pro quibus testes fide digni deposuerūt. Si tamē.i.lꝫ cum
dicta cautela scripture depositi vel alterius ꝯtus ꝯfici debeāt.scri
ptura sola.i.sine testibus facta in ipso erit.i.in arbitrio ipsi⁹ depo-
nentis vel alterius ꝯhentis qui scripturam solam suscipere vult.in
illius cum quo ꝯhit. Ex scriptura.i.probatione scripture.fides cō
paratione etiam facta testiū in ꝯtractu.⁊ hoc sequitur. Et dic scri-
ptura interueniēte vel non.sub scriptione testiū adhibita.vel non.
ꝙ ex iureiurando est nō intelligas hic ꝙ ex sola scriptura producta
⁊ negata iusiurandū deferat̄.sed dic ꝙ ad eam fieri dꝫ comparatio.
⁊ ea facta semiplena pbatio inducit̄.⁊ postea iudex iusiurandū de-
ferre poterit.vt.C.de iureiur.l.in bonefidei.alīs ridiculum esset di-
cere ꝙ scriptura negata cōparatione nō facta semiplena pbatio in
ducat̄.cum scriptura sit res fallax.⁊ deceptibilis.vt.s.e.§.i. muta-
tiones ex quib⁹ resultant falsitates.⁊ indicijs sine testibus factis.
eis scripturis.subtilitatem testiū ⁊ cōparationū. ¶ Nota primo ꝙ
scriptura dꝫ fieri cū cautela trium testiū. ¶ Nota secūdo ꝙ testes
debent cognoscere cōtrahentes. ¶ Nota tertio ꝙ cōparatio eget
augmento testiū.⁊ plenā facit fidem cū testibus. ¶ Nota quarto ꝙ
plus credit̄ scripture cū testibus ꝙ soli scripture dissimili. ¶ No.
quinto ꝙ ex priuata scriptura sine testib⁹ facta semiplena pbatio in
ducit̄ cōparatione facta ad eam. ¶ Opponit̄ primo hic dicit̄ in.§.si
quis igit̄ ꝙ sine termino cā pmansit.ꝯtra hoc est.ff.de iudi.l. vbi.⁊
l.de qua re.in prin. Sol.fm̄ quosdam quātū ad illam scripturam si
ne termino pmansit.sed p alias pbationes.s.testes vel instr̄a actor
obtinuit.glo.reprobat istam solutionē.q2 donec alie pbationes cer
te ⁊ manifeste sunt non recurritur ad comparationem.vt.i.eo.§.siue
ro nullus. Tu dic fm̄ glosam ꝙ sine termino causa permansit fm̄ in
tentionem actoris.⁊ quantum ad illam scripturaꝫ.quia ex ea actor
non potuit vincere causam.sed reus in veritate fuit absolutus.acto
re non probante.vt.C.de eden.l.qui accusare. ¶ Opponitur secū
do ꝙ incongrue hic dicatur depositum dat.⁊ ꝙ sit oppositum in ob
iecto.vt ⁊.ff.de conditio.inde.l.seruo manumisso. Solutio hic im-
proprie dicitur dare.vt.ff.deposi.l.licet.⁊.l.i. in princip. Proprie
enim dare est dominium transferre.vt insti.de actio.§.sic itaq;.⁊.ff.
de verborum obligatio.l.vbi autem non apparet.§.finali.
¶ Opponitur tertio ꝙ testes in scriptura non sint necessarij. vt.i.
e.§.si tamē. Solutio hic est consilium ⁊ non necessitas sic.i.eodē.§.
oportet vero.⁊ dic vt in glosa. ¶ Opponitur quarto ꝙ testes duo
sufficiant qui deponant.vt.C.e.l.comparationes. Solutio ibi te-
stes deponūt super contractu.hic super scriptura.vel dic hic loqui
tur de scriptura ad quam fit comparatio.ibi de scriptura ex qua cō
paratio fit. Tu dic ibi subscriptio intercessit ⁊ fuit necessaria ⁊ te-
stes deponunt super subscriptione tantum . hic non est necessaria
subscriptio.⁊ testes deponunt super tota scriptura. ¶ Opponi-
tur quinto ad idem ꝙ duo sufficiant.vt. i.eo.§.sed si instrumenta.
Solutio ibi in publicis documentis hic in priuatis.vel dic ꝙ etiā
ibi exiguntur tres computando tabellionem.vt ibi notatur.
¶ Opponitur sexto ad idem ꝙ duo sufficiant.vt.i.eo.§.⁊ hoc di-
cimus. Solutio fm̄ glosam hoc locum habet quando cōtractus fit
in scriptis.idest cum solēnitate scripture.⁊ non aliter. vt. i.eo.§.ex
hoc dicimus.⁊ not.s.eo.§.i. Tu dic ꝙ generaliter locum habet si-
ue fiat in scriptis siue sine scriptis.siue cum solēnitate siue sine.scri-
ptura tamen interueniente. Et dic ꝙ in.§.⁊ hoc dicimus non fit re
latio siue demonstratio ad omnia precedentia supradicta.sed ad p-
xime dicta tantum. vt ibi notatur in glosa intertruncari que incipit
que proxime ⁊c.vt ⁊ ibi dixi. Nam hic non dicitur ꝙ actum fuerit.
sed ꝙ scriptura intercesserit.⁊ tunc testes sunt necessarij ad compa
rationem ⁊ fidem plenam . ⁊ facit.i.eodem. §.si tamen. ⁊. §.sed ⁊ si
instrumenta in quibus nulla fit mētio de solēnitate scripture.

¶ Opponitur septimo ad idem q testes duo tantum sufficiant. vt j. eodem. §. quod autem. Solu. hic contractus excedit libram auri ibi non. ¶ Opponitur octauo q testes quinque sint necessarij. vt. j. eodem. §. oportet vero. Solu. ibi imperitus contraxit hic peritus. vel dic et melius. ibi in scriptis et imperitus contraxit hic sine scriptis et forte peritus. ¶ Opponitur nono q duo sufficiant in actione personali. vt. C. qui potio. in pigno. habe. l. scripturas. Solutio secundum quosdam hic corrigit. Tu dic secundum glosam q non corrigit et loquitur hec lex quando deficientibus alijs probationibus requiritur ad comparationem priuate scripture. vt hic notatur in glosa. Tu dic et melius secundum Franciscum dominum meum q ibi loquitur in scriptura priuata ab vtroque contrahentium scripta. vel ab vno scripta. et ab alio subscripta. vel a tertio scripta. et ab vtroque subscripta. hic vero ab vno tantum fuit scripta. ¶ Opponitur decimo q testes hic sufficere debeant sine comparatione. vt. ff. de testibus. l. vbi. et in l. iij. §. eiusdem. et. C. de fide instrumen. l. in exercendis. Solutio aut testes adhibentur ad substantiam contractus et deponunt super contractu. et tunc duo sufficiunt sine aliqua comparatione nisi excedat quinquaginta libras auri quia tunc tres. vt. C. si cer. peta. l. finali. Idem est si deponunt super confessione. vt. C. de non numera. pecu. l. generaliter. aut adhibentur ad substantiam scripture priuate et super scriptura tantum. et tunc requiruntur tres testes. vt comparatio fieri possit. et vt extra cum testibus sumatur plena fides. Nam soli testes non probant scripturam. quia possunt errare. et quia non deponunt super substantia contractus. vt dictum est supra in glo. que incipit caue tibi. et dicitur hic in glo. que incipit si ago. Item sola comparatio non probat. quia est res fallax et deceptibilis. vt. s. e. §. j. et facit. j. eo. §. si tamen ¶ Opponitur vndecimo q subscriptio est necessaria. vt. C. e. l. comparationes. Solutio secundum quosdam hec corrigit. Tu dic secundum glo. hec loquitur de scriptura ad quam seu de instrumento ad quod fit comparatio ibi de scriptura ex qua siue de instrumento de quo fit comparatio. et ideo ibi necessaria est subscriptio. quia ad maius producitur. s. ad primam scripturam productam et negatam probandam vel improbandam. vt hic notatur. et dicta. l. comparationes. ¶ Opponitur duodecimo q in comparatione necessarium non sit q testes superfuit. vt. j. eode. §. si vero moriantur. Solutio hic in priuatis documentis. ibi in publicis. ¶ Opponitur decimotertio hic dicitur in. §. sed et si quis q comparatio sic facit plenam fidem. immo videtur q semiplenam. vt. j. eo. §. si tamen. Solutio hic augmento testium reprobatio confirmatur ibi non.

¶ Opponitur decimoquarto ad. §. si vero aliquid q non debeat plus credi testibus quam scripture. sed equaliter. vt. C. de fide instrumen. l. in exercendis. Solutio secundum quosdam hec corrigit. Tu dic q ex vna parte erat scriptura. et testes qui pro ea testificabantur. ex alia vero parte erat sola scriptura dissimilis. vnde non sola vox viua: sed cum instrumento iuncta vincit vocem mortuam. Preterea hec scriptura que vincitur est priuata. Et nota q huius scripture non sunt contrarie. sed diuerse. alias dic. vt. C. de fide instrume. l. scripture. et de contrahen. stipula. l. optimam. ¶ Opponitur decimoquinto q magis scripture quam testibus creditur. vt. C. si mi. se ma. dixerit. l. si vlterius. et de suffra. l. j. cum concordan. Solutio hic est regulare ibi est casuale. vel dic hic q ex vna parte sunt testes et scriptura. et ex sola alia scriptura. vt supra dictum est. ¶ Opponitur decimosexto ad. §. si tamen. q ex sola scriptura negata non fit semiplena probatio nec deferri debeat iusiurandum. vt. s. eo. §. j. ver. videmus. et. s. de trien. et semis. §. studium quoque. et. §. seq. et. §. illud quoque. Solutio secundum quosdam hic iusiurandum defertur a parte parti. vel dic verius secundum glo. q defertur hic a iudice contra. hoc oppone. C. de proba. l. instrumenta. vbi dicit q sufficit si alijs adminiculis adiuuetur. Solue quia hic et ibi semiplena probatio inducitur. vt hic patet secundum glosam. quia ibi facit aliquam coniecturam. et sic intelligit glo. id quod notatur. C. de iureiuran. l. in bonefidei. et. ff. eo. l. admonendi. hoc non placet. quia ridiculum esset dicere q huiusmodi scriptura negata et nullo teste iurata faciat semiplenam probationem. vt supra eodem. §. si quis igitur. quia potest esse fallax et deceptibilis. vt supra eodem. §. j. versicu. videmus. Preterea comparatione facta et augmento testium confirmata fidem plenam facit. ergo comparatio sine augmento testium facit semiplenam probationem. vt supra eodem. §. si quis igitur. et. §. sed et si quis. igitur apparet q scriptura sola sine comparatione et augmento testium non facit fidem plenam nec semiplenam sed coniecturam. Et argumentum q minora sunt quam sit semiplena probatio. et dic vt notaui in dicta. l. instrumenta. Nec procedit illud quod hic dicit glo. ne videatur hoc durum etc. quia in veritate durum debet videri non obstantibus rationibus glosatoris. quia aliquando sacramentum defertur actori. vt notatur in dicta. l. in bone fidei. C. de iureiuran. Dic ergo hic q comparatio precessit et tunc inducitur semiplena probatio. vt dixi exponendo litteram.

¶ Queritur primo de qua scriptura loquatur in istis. §. Respondeo q de priuata secundum quosdam quando actum fuit q contractus fieret in scriptis. Sed tu dic vt supra dixi q non refert an actum fuerit q in scriptis fieret an non. ¶ Queritur secundo quot testes vincant instrumentum et dic vt hic notatur in glosa et institu. de inutili. stipu. §. item verborum. et. C. de fide instrumen. l. in exercendis. et de fideicommis. l. fina. et de contrahen. stipula. l. optimam. Tu dic secundum Innocen. q instrumento quantumcunque publice confecto. et quotcunque testes in scriptis habeat. derogatur per duos testes vel amplius per tres quia predictum instrumentum non habet autoritatem nisi a tabellione qui scripsit et huic autoritati preferri ius est dictum duorum testium. nisi testes deponant pro instrumento. vel super contractu. vt supra eodem si quis igitur. et. §. sed et si quis. et hic. et. j. eo. §. si vero moriantur. et. §. sequen. Sed opponere potes nonne instrumentum tot testium autoritate nititur quot in eo scripti sunt. vt. C. qui testamen. facere possunt. l. hac consultissima. et vt nota. C. de fideicom. l. fina. et presumendum est eos affuisse contractui. cum notarius fidem faciat omnibus que in instrumento continentur. propter officium publicum quod habet. vt supra de tabellio. §. j. et arg. ff. de eden. l. argentarius. §. j. et. C. de sal. l. si quis decurio. ergo maior numerus videtur esse necessarius. vt instrumentum derogetur quam sit numerus testium qui in instrumento scripti sunt. Respondeo secundum Innocen. verum est quamdiu non debilitatur fides instrumenti. sed ex quo probatum est falsum per duos testes debilitatur tota vis instrumenti. vt. ix. di. c. si ad scripturas. et. ff. quemadmo. testamen. ape. l. j. vnde de cetero non est credendum q testes fuerint presentes. quia probata qualicunque falsitate tollitur autoritas scriptoris instrumenti. argu. C. de hereti. l. damnato. in princi. et ita alijs que in instrumento continentur autoritatem prestare non potest. vt dicto. c. si ad scripturas. et. ff. de eden. l. si quis et argentarius. §. j. et supra de defen. ciui. §. j. Et dic plenius vt notatur per Innocen. extra de fide instru. c. cum iohannes.

Sed et si instrumenta.

Continua ad precedentia. supra dictum est de prima et secunda partibus rubrice. Sequitur de tertia videre. Vel dic. supradictum est de instrumentis priuatis. sequitur de publicis. Diuide vsque ad. §. oportet vero. in partes septem. Primo de solemnitate instrumentorum. Secundo solemnitate comparationum. Tertio de veritate instrumentorum inuestiganda siue de comparatione. Quarto de effectu comparationis. Quinto de iureiurando in tempore comparationis prestandu. Sexto constitutum vt falsitatibus obuietur. Septimo legum antiquarum confirmatio. Secunda pars incipit in. §. oportet autem. Tertia in. §. in his. Quarta in. §. si vero nullus. Quinta in. §. si vero nihil. Sexta in. §. de quibus. Septima in. §. his qui dudum. ¶ Casus huius vsque ad. §. oportet vero. Instrumenta publica testium egent presentia. et comparationes tabellione et testibus non apparentibus debent a iudice fieri cum omni subtilitate iureiurando et proferente prestito et instrumentorum veritas per tabellionem discipulum et annumeratorem ac testes declaratur. et eis non existentibus tunc per comparationem ex qua vna quedam colligitur et efficitur fides iureiurando a proferente et a petente comparationem prestito. instrumentorum insinuatio et partium confessio a falsitatibus liberat. legum antiquarum confirmatione facta. Et hoc dicit vsque ad dictum. §. oportet vero. ¶ Expone litteram vsque ad. §. oportet vero. sed et si instrumenta. vt habere debent. supplementum quo ad principium et seriem negocij. vt. et. ff. de pac. l. iurisgentium § q fere. vbi de hoc compleantur per subscriptionem nominis tabellionis. Oportet cum de comparatione tractatur iudicantes. coram quibus instrumenta in dubium reuocantur. ita q locus sit comparationi requirere. dic vt notatur. s. de here. et fal. §. si vero absunt. Si vero moriantur. repilogat que dixit supra proxime vt addat. et declaret testes subscripti in instrumento. subscriptionibus instrumenti negati. supererse eo loco vbi instrumentum factum est. vel dic vbi productum est. cum alibi sit factum. prohibeat pro se alij per se. et si habeas pro se dic. i. pro instrumento a se confecto. quando ipse tabellio superest. et hec est vera littera vt patet ibi. aut non etc. Si vero habeas per se. dic. i. sine aliquo alio adminiculo. eo q sine vituperatione vitio et calumnia. in prima figura appareat nec est negatum. et secundum hoc nota q presumitur pro instrumento et ei creditur in dubio vt hic. et C. de proba. l. cum precibus. et ad hoc allegatur iste. §. in ciuitate. in qua instrumentum conscriptum est. vel dic in qua productum est litterarum idest instrumentorum suppletiones. i. supplementum eorum testium. subscripserunt. i. oportet fieri debet ad subscriptiones eorum. assumere quia negatur tabellio esse qui scripsit vel negatur scriptura esse illius tabellionis. vel negatur vtrunque etiam testium subscriptio oportere credi. i. ad comparationem procedi debere non autem intelligas q comparationibus factis deferatur hoc sacramentum. vt. s. de his qui ingre. ad ap. §. fi. cum si. inijcere. i. deferre. proferenti instrumentum primum. ad quod probandum ipse vult facere comparationem in eo instrumento collationem per quam vult probare instrumentum a se productum verum esse. eo instrumento a se prolato in his vero repetit de comparatione vt addat et declaret. ministrantium. sibi qui etiam a partibus fuit rogatus. et per etiam ille. i. discipulus nedum tabellio. accidit. i. per ambos veritas scripture probatur et non

⁊ non minus.i.ꝑ eos veritas declarat.non est tabellio cum etiā discipulus rogati fuerunt.cōpletioni .i.subscriptiōi sue. Quod si tabellio superius a.§.in his bucusq̄ dictū est quid iuris seruetur qñ superest tabellio.hic dicit qñ non superest.suppletioni.i. cōpletiōi facte manu tabellionis.pstes sunt.i.testificētur ꝑ scripturā:eis tñ non credit absq̄ cōparatione.sed ꝯ hoc est.ꝟ. prī.vbi tabelliōi creditur absq̄ cōparatione. Sed dic ꝙ ibi credit tabellioni.q: magister est:⁊ magne autoritatis.hic vero nō creditur ei qui scripsit . q: discipulus est:⁊ nullius vel modice ē autoritatis. adimpletionū .i. scripturaꝝ seu lr̄arum discipuli que adimplent instr̄m. Si vero nullus.vna quedā.⁊ vere vna.i.quo ad negociū principale. ad qḋ ꝓbādum vna exigit fides.i.vna ꝓbatio.i.per instr̄m.ex cuius partibus cōparatione facta resultat vna fides.i.vna ꝓbatio.que in veritate est plena:⁊ ꝑfecta vel dic ꝙ relinquit arbitrio iudicis.vt no . C. de fi.instr.l.cōparationes.⁊ si iudex esset arbitraret ⁊ iudicarē ꝙ plena ⁊ ꝑfecta esset fides cōparatiōe legitime facta. Et nota ꝙ hic nō dr̄ ꝙ ꝓcedatur ad delationē iurisiurandi.sicut dr̄.ꝟ.e.§.si tñ. Et ex hoc notandū est ꝙ ibi semiplena .hic plena ⁊ ꝑfecta efficit fides . Preterea hic primo dicit.ꝙ vna quedā colligit vndiq̄ . s. fides ⁊ subinfertur ⁊ efficitur fides.ergo pꝫ ꝙ primo colligit vna fides ex instr̄o ⁊ ex comparatione.⁊ vndiq̄.i.ex oībus ꝑtibus instr̄i ⁊ postea efficitur fides.s.simpliciter ⁊ indistincte ⁊ generaliter.ergo plena:⁊ ꝑfecta fides.q: instr̄m in forma publica inuenitur.⁊ omni solēnitate munitur: nec debilitatum est:nec falsum ꝓbatuꝫ. ergo fides debet ei haberi comparatione facta.vt.ꝟ.e.§.si vero moriantur . vndiq̄.i.ex omnibus ꝑtibus instr̄i fides plena ⁊ ꝑfecta. Si vero istorum.i.si nullus ꝓdictorum supest ⁊ comparationi locus est. hactenus.i.ante hanc.l.fiat sub.s.documentum scḋm ad adiuuandū vel ī firmandū primū.habens fidem.s.instr̄o.vel dic.i.negociationi . sm diuersos casus.de q̄bus licebit.instituerit. Nota ergo ꝙ insinuatio fieri dꝫ ꝑte citata.ar.ff.de adop.l.nā ita.ea mista que insinuātur s.vera esse mala.vt ꝓfidiā ⁊ negationem talia.i. talibus ꝯuenientē ꝯpetētē vt.ī.statim sequit. ¶ Nota primo de solēnitate publicoꝝ instrumentorū. ¶ Nota secundo in.§.si vero non moriantur ꝙ ꝓsumitur ꝓ instrumento:⁊ ei creditur in dubio. ¶ Nota tertio ꝙ iuratur de calumnia tempore comparationis. ¶ Nota quarto in. §. in his ꝙ tabellio potest scribere instr̄m ꝑ discipulum.qñ vterq̄ rogatus est. ¶ Nota quinto in.§.si vero neq̄.ꝙ veritas scripture ꝑ tabellionem declaratur. ¶ Nota sexto in.§.si vero nullus.de effectu comparationis. ¶ Nota septimo in.§.si vero nihil ꝙ actor ⁊ reus iurant de calumnia in comparatione. ¶ Nota octauo in. §. de quibus ꝙ falsitatibus obuiandum est.per insinuationem instr̄i que fieri debet vtroq̄ cōueniente. ¶ Opponitur primo ad.§.sed ⁊ si istha ꝙ testes non sint necessarij.vt.l.in donationibus.C. de donationibus. Solutio ibi in actis.hic in instr̄is . ⁊ dic vt ibi notatur.⁊.ꝟ.ꝺ here.⁊ falsi.§.si vero absint. ¶ Opponitur secundo ꝙ in instrumentis alius sit ordo.vt.ꝟ.vt ꝓponatur nomen imperatoris . Solutio hic non traditur ordo principaliter.⁊ ideo dic vt ibi habetur.⁊ notatur.vt.ff.de pac.l.iurisgē.§.ꝙ fere. ¶ Opponitur tertio ad §.si vero moriantur.ꝙ ad tabellionem.⁊ testes absentes instrumentum mitti debeat.vt.ff.quemadmo.testa.aperi.l.sed ⁊ si quis ex signatoribus. Solutio ibi in testamento in scriptis conditio hic in instr̄o. Et est rō differentie.q: testm̄ predictum vires aliter sumere non potest.hic autem instr̄m ꝑ se vires habet.licet ꝓpter negatiōeꝫ in dubium reuocetur. ¶ Opponitur quarto ꝙ cōparatio non possit fieri si instrumentū in alia ciuitate vel loco ꝓferatur ⁊ nō ibi vbi confectum est.quia ibi vbi ꝓfertur non poterunt inueniri scripture vel instr̄a tabellionis qui scripsit. Solue vt in summa huius ti.notatur.vel dic aut ꝓductio fit alibi ex necessitate.aut ex volūtate.primo casu fiet cōparatio ibi vbi ꝓducit.instr̄m put melius ⁊ vtilius fieri poterit.scḋo non ꝓ vt no.ff.de eden.l.ꝑtor.§.fi.⁊.l.si q̄s ex .tu prin.cum si.vel dic ⁊ melius ꝙ cōparatio fieri dꝫ eo loco vbi instr̄m factū ē.⁊ ꝑ iudicem eius loci qui ad lr̄as iudicis cāe requisitus facere dꝫ ar.C.de fi.instru.l.iudices.⁊.ī.de testibus.§.⁊ qm̄ cuꝫ simi. ¶ Opponit quinto ꝙ cōparatio fieri nō debeat cū oi subtilitate vt hic dicit. Solue vt hic notat in glo. ¶ Opponit sexto ꝙ tabellio ꝓ se testimoniū ꝓferre nō possit.vt.C.de testi.l.oībus. Solue vt hic no.in glo. ¶ Opponit septimo ꝙ non iuret in cōparatione.q: iuratū fuit in cōtestatiōe litis.⁊ q: generalr̄ ⁊ semel iurandū est . vt ꝟ.de his qui ingredi.ad ap.§.fi. Solue vt hic notat in gl. ¶ Opponit octauo ad.§. Si vero neq̄.ꝙ tabellioni soli nō credat.vt.ꝟ. de here.⁊ falsi.§.si vero absint. Solutio.vt ibi notat.⁊.C.de donatio.l.in donatiōibus.⁊ dic vt ibi notaui. ¶ Opponitur nono ꝙ tabellio nō possit scribere ꝑ discipulū vt.ꝟ.de tabellio.§.ī. Solutio. hic vterq̄ fuit rogatus ibi tabellio tm̄. ¶ Opponit decimo ꝙ cãnumeratori credat tanq̄ testi.vt.ī.de testi.§.dīi vero. Solutio ibi super contractu.hic super scriptura testatur. ¶ Opponitur vndecimo ꝙ discipuli ānumeratoris testificatio fideꝫ faciat documento sine comparatione.quia discipulus scripsit sicut de tabellione dicit ꝙ scripsit.vt.ꝟ.e.§.si vero neq̄.⁊.C.de fal.l.si quis decurio. Solutio tabellio maioris ē autoritatis q̄ discipulus ⁊ ideo plus fidei sibi adhibetur vt ar.de pactis.l.maiorem ⁊ de eden.l.si quis ex ar.§. ī.⁊ de hoc dixi exponendo litteram. ¶ Opponitur decimosecūdo ad.§.si vero nullus.ꝙ comparatio probet ⁊ fidem plenam faciat vt C.e.l.comparationes. Solutio iure codicis omni collationi credebatur hodie vero vna qualis qualis ⁊ semiplena colligit fides.vt ꝟ.e.in prin.vbi de hoc non enim pro veritate cōparatio omnino habetur.vt hic in glosa notatur.licet ei testetur vel fietur.vt.ꝟ.e .§.ī. hoc est falsum si comparatio augmento testium adiuuetur . vt . ꝟ. e.§.si quis igitur.⁊.§.se.vel dic ꝙ iudicis arbitrio committitur.vt notatur dicta.l.comparationes in glo.quas litteras.⁊ in aut . ⁊ si contractus ⁊ in glo.notatur hic. Tu dic ꝙ olim comparatiōi fides habebatur in totum.vt dicta.l.comparationes ⁊.ꝟ.e.in prin.hodie vero iure autenticorum si comparatio fiat ad priuatam scripturam oportet eam augmento testium confirmari.vt.ꝟ.e.§.sed ⁊ si quis .⁊ tūc plena ⁊ perfecta efficitur fides. Si vero comparatio fiat ad publicum instrumentum.tabellione mortuo vel in ciuitate non existēte eo casu vna quedaꝫ colligitur vndiq̄ fides ⁊ efficitur fides ergo plena ⁊ perfecta vt hic in.§.si vero nullus.⁊ quantuꝫ ad hoc iura codicis non corriguntur.quicquid dicat glo.vt dixi.ꝟ.exponendo litteram. ¶ Queritur ad.§.sed ⁊ si instrumenta quo ordine cōfici debeant instrumenta.rn̄deo.vt habetur.ꝟ.vt prepo.no.impera . in documentis.⁊.ff.de pac.l.iurisgen.§.q̄ fere.⁊ dic vt no.in summa huius ti. ¶ Queritur secundo nunquid trium testiuꝫ exigitur hic numerus.⁊ videtur ꝙ sic.quia in priuato instrumento requiruntur testes tres vt.ꝟ.e.§.si quis igitur ⁊.§.sed ⁊ si quis .⁊ hoc extenditur ex continuatione materie ⁊ in eo quod hic dicitur sed ⁊ si.q: copula coniungit ⁊ repetit.vt.ff.de fundo instru.l.seye.§.gayo respōdet glo.ꝙ non vt.ff.de testi.l.vbi.⁊ reddit rationeꝫ q: tabellio est de numero testium.vt.ff.de testa.l.domitius.de hoc dic.vt dixi.ī.e.§.dꝫ vero. ¶ Queritur tertio nunquid testes debeant esse rogati.⁊ dic vt in glo.quia satis est clara. ¶ Queritur quarto quid si profertur quarta publica ⁊ in forma publica et de alia terra in loco vbi nō cognoscitur qui scripsit an ꝓsumendū sit pro carta.respōdeo vt in summa huius ti.vbi hec questio formatur.ei standum esse si appareat in publica forma esse factum nō viciatum in aliqua parte sui.vt.C.de edic.diui adria.l.fi.§.ī.vbi qui hoc obijcit probet cōtra.vt.C.de ꝓba.l.iubemus. Item videtur hec questio expediri.C . quemadmo. testa.aperi.l.ij.nec obstat ꝙ quilibet possit hoc instrumentuꝫ confingere.quia multis modis falsitas inuenitur.vt habetur ⁊ no.ꝟ.e.§.si tamen quisq̄ in fi. Iteꝫ barbarius quasi in forma liberi fuit pretor ⁊ valuit vt.ff.de offi.pręto.l.barbarius.⁊ predicta omnia dic vt habetur in summa huius ti. Contra hoc videtur aperte vt.ꝟ.e.§. si vero moriantur.vbi dicitur simpliciter ꝙ si tabellio non superest: aut non est in ciuitate ⁊ instrumentuꝫ negatum est:necesse est oīno collatione litterarum fieri.ergo videtur ꝙ non sit ei standum sine comparatione.quia hic non distinguitur in quo loco proferatur instrumētum.an in loco vbi confectum ē.vel alibi ⁊ etiam non dicitur hic in quo loco sit tabellio absens.videlicet an a ciuitate vbi factū ē instrumentum.an a ciuitate vbi productum ē.⁊ facit.C.de fi.instru.l.iudices.§.ī.vbi instrumentum proferebatur in alia ciuitate.⁊ fidem adhibere necesse erat.oportet eum qui producit in locis opportunis fidem instrumento dare.dominus inno.tenet ꝙ si nullum vel modicum ꝓiudiciū generat alij.tunc habet locum vt notatur in sūma huius ti.si vero ꝓiudicium magnū generetur non ē credendū instrumēto.nisi per collationem litteraruꝫ ⁊ sigilloꝝ vel alicuiꝰ littere ꝓbent vt dicto.§.si vero moriant.⁊ no.ꝑ eū extra.de cle.pegri.c.ī.in prin. ⁊ hoc plꝫ. Non ob.l.fi.C.de edi.diui adria.§.ī.q: ibi ꝓducit instrumentū eo loco quo scm̄ ē. Itē ibi non fuit negatū instrumentū testi.ab ꝓcedendū esset vt dicit hoc ti.§.opꝫ eum se.vsq̄ ad.§.de q̄bus licebit. ¶ Itē non obstat.l.iubemus.C.de ꝓba.q: ibi nō negabat tabellio nec scriptura sed dicebat mutatio ⁊ falsitas esse in scriptura. Itē non obstat.C.quemadmo.testa .aperi.q: ibi nō negabatur tabellio nec scriptura tabellionis.nec appebat ibi aliq̄s contradictor. Itē non obstat.l.barbarius.q: ibi fuit cōis opinio . que facit ius.sed in casu nostro nulla erat opinio ꝓ instr̄o in loco ꝓducti instrumenti apud homines nisi quatenus ex ipsa scriptura demōstrabatur. ¶ Queritur quinto an tabellioni credat sine testibꝰ.rn̄deo credendum esse ei de scriptura ⁊ veritate scripture nisi instr̄m sit suspectū vt habet:⁊ notat.ꝟ.de here.⁊ fal.§.si vero absunt ⁊ hoc ti.§. si vero neq̄.⁊.C.de dona.l.in donationibus.⁊ dic vt ibi notaui.⁊ facit.C.ad.l.cor.de fal.l.si quis decurio.⁊.l.fi.⁊.C.de ꝓba. l. iubemꝰ. Sed de solennitate instrumenti tabellioni nō credit.vt. C de test. l.ambiguitatem.vbi de hoc. ¶ Queritur sexto ꝑ quē debeat fieri cōparatio.⁊ dic vt hic notaui.in.§.si vero nihil in gl.qualr̄.⁊.ī .plenius dicā. ¶ Querit septimo in.§.de q̄bꝰ licebit.an post cōparationē insinuatio instr̄oꝝ fieri possit.rn̄det gl.sic.⁊ dic vt i gl.q: plana ē. ¶ Querit octauo q̄d ꝓdesset tūc insinuatio.dic vt in glo.q: clara ē.

Oportet vero in his. ¶ Cōtinua supra dem̄ ē de q̄tuor partibus . rubrice sequit

vltimo pcipit diuulgari.t.h.d. ¶ Expone lram.pfectis bonis. oibus a magno deo datis. Nota hic oē datū optimū t oē donum pfectū ō sursū ē descēdēs a pre luminū accedit.ff.de le.t.secō.hec ē lex t.j.q.j.ꝙpio.nō locis.qꝛ in oī loco manumitti possunt.vt insti. de libertis.§.serui.ppterea sancimus.ex hoc.§.t se.sumitur aut.sed hodie posita.C.de iu.anulo.aure.l.ij.lz.s.manumittere.mor.i.ex ipsa datione libertatis.prius.i.aū hanc legē.hec iura patronatus. nā si pbat p simile.t a lege dānati erunt.ergo vr ꝙ ppter ingratitudinem ipso iure ad seruitutē reuocati sunt.si quis aūt libertā.ex hoc.§.sumit aut.sed nouo iure posita.C.de nupt.sup.l.vxorem.inscriptiōe sola sine aliqua alia manumissione.vt.ꝟ.in rubrica.si enim pbat p simile.t similiter redit ad primā.t eā psequit vsꝗ ad.§.eū igitur.rōnes addendo.p manumissoribꝰ.i.in eoꝝ fauore. ¶ Nota primo ꝙ omne datū optimū est vt dixi exponendo lram. ¶ Nota secundo ꝙ manumissus ex datiōe libertatis efficit ingenuus.t ius anuloꝝ aureoꝝ t regenerationis consequit. ¶ Nota tertio ꝙ ius pronatus pōt remitti. ¶ No.quarto ꝙ quo ad pronā non habet p ingenuo qꝛ durat honor t reuerentia.t ius reuocandi in seruitutē. ¶ Nota quinto cōtra vitiū ingratitudinis. ¶ Nota sexto ꝙ pronus pris loco circa libertū reputat. ¶ Nota septimo in.§.t ita ꝙ si dñs cuz ancilla cōtraxit sola celebratiōe nuptialiū documētoꝝ t ipsa t filij efficiunt ingenui. ¶ Nota octauo in.§.sacimus ꝙ iperator qlibet appellat pius a pio antonio. ¶ Nota nono in.§.que igit.ꝙ imperator semp studet p subiectorū vtilitate. ¶ Opponit primo ꝙ liberti ex manumissione sola non efficiunt ingenui sicut si p principē restituti essent natalibus.qꝛ tunc vt ingrati accusari nō pnt.vt. C. de bo.lib.l.fi.at hic possunt vt.j.pr.§.Solu.hoc intellige quo ad dignitates t munera:vt hic t.j.pri.§.e.sed quo ad pronā nō est ingenuus vt.j.pri.§. ¶ Opponit scdo ad.§.illud versi.quapropter ꝙ liberti ppter indeuotionē t ingratitudinē non sint a lege dānati sed actiōe ingrati vel officio iudicis ad seruitutē debeāt reuocari. vt.C.de liber.t eoꝝ li.l.j.Solutio.hanc intellige sm illā. Nam t posteriores leges determinātur p priores.vt.ff.de legi.l.sz t posteriores.vel dic ꝙ hec corrigit vel dic ꝙ a lege dānati liberti idenoti t ingrati sed opz ꝙ sint cōuicti in iudicio.vt detegatur ingratitudo.t ea detecta p dānatis habētur.etiā ante sniaz iudicis. ¶ Opponitur tertio ad.§.si quis aūt.ꝙ nō liceat ei qui ē in dignitate cū liberta nuptias 9here.vt.C.de nup.l.vxorē.cū fi.Solutio hec corrigit. ¶ Queritur pmo quid sit dictu aureoꝝ anuloꝝ ius. quidaz dicūt ꝙ ideo sic dr qꝛ olim liberti nō poterāt deferre anulos qd est falsum.t iō dic ꝙ dr ex eo qꝛ ex necessitate deferebāt anulos in signū semiplene t nō plene ingenuitatis.vt.C.de iur.anu.aure.l.ij. vbi de hoc. ¶ Queritur scdo ex qbus cāis liberti possint in seruitutē reuocari.rñdet hic glo.ꝙ aut pronus remisit ius pronatus t tunc forte ex his cāis reuocatur t donatio ar.istius.§.aut non remisit t tūc reuocatur in seruitutē.ēt p leui culpa ɔsistēte in faciēdo vt.C.de liber.t eoꝝ lib.l.ij.vbi de hoc.sz nō si in nō faciēdo consistat.vt.C.de libera.cā.l.solo. ¶ Queritur tertio an libertus pronā in vxorē accipe possit rñdeo.oliz nō.vt.C.de nup.l.iij.hodie vero pōt vt hic in.§.si qs aūt. ¶ Queritur quarto qd de seruis ecclesie manumissis erit seruandum dic vt.xij.q.ij.si quis clericus quilibet cum sequentibus capitulis.

¶ Apud quos oporteat causam dicere monachos tc.

¶ Cōtinua.supra dictū est de monachis t monialibꝰ:t monachatiōis effectu quo ad vitā t bōa vt i ti.ō mōachis t i ti.quo.oz epi. §.ꝗta igit.sequtur videre de effcū mōachatōis quo ad cās t lites.

Em cognoscentes. ¶ Diuide titulū in ptes quinꝗ. Pmo princeps exorditur. Scdo iubet religiosas psonas ab epo ɔueniri. Tertio iubet diuulgari. Quarto penā iponit. Quito denoiat ad eos ad quos directa fuit hec ɔstitutio. Scdā ps incipit i §.ppterea in.§.cōis. Quarta in.§.sciāt. Quinta in.§.scripta. ¶ Casus vsꝗ ad fi.ti. Monachi t moniales in cāis eoꝝ ɔueniūtur corā epo qui disponere dz qualr debeāt rñdere an p abbates vl p alios an p se ipsos t celeriter de cā cognoscere dz t iudicare honeste atꝗ sacerdotalr sz leges t sacras regulas ciuiles aūt nō erūt eis iudices deīde pcipit diuulgari.t penā statuit 9facientibus vltimo declarat ad quos direxit hāc ɔstōnē.t.h.d.vsꝗ ad fi.ti. ¶ Expone lram.apud quos oporteat cām dicere.i.a cā eē.t eā psequi ergo ipsi cōueniūtur si cām dicūt.sed rñdent p aliū qñꝗ.rē cognoscētes.Ex hac cōstōne sumitur aut.cā.ꝗ posita est sup.l.oēs qui.C.de epi.t cle.siquidē litē.nota ꝙ hic dicit litē.sed in rubrica t.j. hoc ti. dicit cām.t sic pz ꝙ ɔstō ista locū hz generalr.tā in crialibus cāis ꝙ ēt in pecuniarijs.vt.ff.de testi.l.j.quasi tū.expressiuū ꝟeritatis vel dic ideo dicit quasi.qꝛ interdū rñdēt p abbatē t similes. vt. ꝟ. pri.§.t monachos tradere.sed ñ traduntur iudici.t in iudicio ergo. ipsi citātur.t ad eos mittitur nūcius.vt.j.§.pri.ibi ille vero mittat t.j.eo.ver.sed ēt.t.j.de san.epis.§.sportulaꝝ.vbi dr ꝙ mōachi admonitionē susceperint ergo ipsi citātur.hūerit cām crialē vel ēt ciuilē.magnā vel paruā.ɔsistentibꝰ.nota hic ꝙ si cā est cū monachis vel monialibꝰ ergo.t obligatio t actio durat ɔtra eos:t eis pncipalr cā mouetur t ipsi cōueniuntur.t ad eos nūcius mittitur vt.j. pri.interpellet actor.ille epus vel platus mittat nunciū. vel lras citatorias.ad personas religiosas.cū qbus cā ɔsistit vt.ꝟ.dixi.que sunt.i.qualiter rñdere t litigare debeāt an per abbates vel alios. t an p se ipsos de ptiū supradictarū cōuētarū pñtia.i.cū psone religiose se corā epo pñtauerint.vel dic.i.an debeāt se pñtare pria plz qꝛ.ꝟ.dixit mittat.s.prius.t pz ex rubrica ibi cām dicere.t.ꝟ.e.ibi: t monachos tradet.disponat.t sic notatur hic apte ꝙ monachi et moniales citati fuerīt t postꝗ se pñtauerīt tūc disponat epus qualr rñdere debeāt p respōsales.i.p syndicū vel yconomū monasterij.vt.j.de san.epi.§.ɔuidere.hoc fieri.i.cām dicere t respōdere:t subire defensionē.t subaudi an p se ipos si epus hoc disposuerit vt j.e.ver.sed ēt is.in rubrica ibi cām dicere.t ē casus.j.de san.epi.§. monachis.in prin.t iudicet sniam ferēdo.vt habetur t no.C.ō sen. t interlo.om.iu.l.j.t iudicare in pñtia eiꝰ qui cōuenitur .aliquaz rōnē nota ꝙ generalr loquitur vt det intelligere ꝙ locū hz in cāis pecuniarijs:t crialibus. Itē nota ꝙ dicit rōnē hēre.qꝛ ex hoc apparet ꝙ ius obligatio t actio pmanet aduersus dictas psonas patitur.cōtra dictas psonas iusticia.per sniam cōdēnatoriā vel absolutoriā.monachis illatas.quidā habēt illibatas.pria littera 9ior est.t expone.i.que eis mouētur principalr:qꝛ ipsi in cā ɔueniūtur t libellus in personis eoꝝ cōcipitur.t nō in personā abbatis. vel collegij.occupētur.s.diu ergo.nota ꝙ per se erūt in cā liberati per sniam condēnatoriā vel absolutoriā.t ex hoc pz ꝙ in personis mōachoꝝ libellus formatur t snia formatur.ex quo monachi velociter liberātur.vt t.j.de san.epi.§.si quis cōtra aliquē vbi dicitur ꝙ epus inter monachū t aduersariū iudicat.hūit cām.t sic ēt hic pz ꝙ causa mouetur eis. ¶ Nota primo ꝙ hodie ciuiles iudices in cāis monachoꝝ t monialiū non debēt iudicare sz epi. ¶ Nota scdo ꝙ epi debēt iudicare sm leges:t sacratissimas regulas. ¶ Nota tertio. ꝙ cāe monachorū t monialiū debēt accelari ne mētes eoꝝ occupētur circalitis sollicitudinē.vt in ver.sed ēt. ¶ Nota quarto ꝙ executores ciuiliū iudicū in personā ecclesiasticā delinquentes ab epo capiūtur.t detrudūtur. ¶ Nota quinto ꝙ hec constō.non hz locū in clericis. ¶ Ar.est hic in.§.ppterea.ꝙ epi qui debēt iudicare sz leges debēt scire leges.ar.C.de epi.t cle.l.plz t.l.repetita. vbi de hoc. ¶ Ar.contra.xxvij.di.c.j.t extra ne cle.vel mona. secula. nego.se imisce.c.sup specu.sed dic ꝙ leges scire possunt t eis scire est vtile:vt per leges melius intelligāt canones.sed non cogitur scire vt.d.c.j.notatur.t dic ꝙ hic non dicitur ꝙ debeāt scire leges.quia cū sint ordinarij iudices possunt per suos assessores sm leges iudicare.vt.j.de iudici.§.j.t.C.de iudi.l.certi iuris est. de hoc notat. d.l.repetita.t.j.de san.epi.§.si vero crimen. Itē est ar.in.§.sciāt ꝙ. executores ꝙ laycus rōne delicti cōmissi in personā ecclesiasticam efficitur de foro epi.vt.C.de sacrosan.ec.l.plz.in fi.t de epi.t cle.l. ij.aut. Itē nulla cōitas.vbi de hoc. Sz certe illa aut.nihil.facit qꝛ requisitionē solā ecclesie cōmittit.sed potes dicere ꝙ quo ad penā spūalem.i.excōicationē efficitur de eius foro t quo ad retrusionem vt hic t.d.l.plz in fi.t.C.de sum.trini.l.ij.§.qui vero.t.j.de interdictis coll.hereti.§.j.t.j.de san.epi.§.oibus aūt.sed non quo ad iurisditionē aliā t penā tēporalē.vt.C.de iurdi.om.iu.l.iuris ordinē t.l.in criali .nisi crimē esset ecclasticū.vt extra de fo.ɔpe.c.cū sit. t dic vt ibi notatur.t.c.ti.c.lz t.c.se.t.xj.q.j.in fine.t.xxxij.di.c.eos qui t.lxxxvj.di.c.lz.t.lxxxix.di.c.iudicatit per inno.extra de offi. deleg.c.sequē. ¶ Opponitur primo ad.§. ppterea ꝙ monachus per se respondere debeat.t ipse iudicari.vt.j.ō san.epi.§.si quis cōtra aliquē. Solutio illa determinatur per istā. ¶ Opponitur secūdo ꝙ per se vel per pcuratorē monasterij cām possit agere.vt.j.de san.epi.§.monachis in prin. Solutio hec determinatur per illā vt j.e.ver.sz ēt. ¶ Opponitur tertio ꝙ monachus ɔueniri nō possit nec esse in iudicio sicut nec seruꝰ.t hic dr 9triū.vt.xij.q.j.c.nō dicatis t.liiij.di.multos.t.xi.q.j.ō psona. Solō de iure ciuili mōachꝰ cōueīt t pōt eē i iudicio.vt hic.sz de iur cāonico nō vt ibi.vel dic ciuilr noīe monasterij pōt eē in iudicio t cōueniri nō suo vt ibi notatur.sz de iure ciuili teneas ꝙ pōt cōueniri t esse in iudicio suo noīe ēt i cā ciuili.t respōdet per abbatē t simul vel per se.vt.ꝟ.dixi. ¶ Opponitur quarto ꝙ ciuiliter suo noīe cōueniri possit sicut t seruꝰ.vt.C. de accu.l.si cuiusdā cū si. Solutio crialiter pōt de iure ciuili vt.j.ō san.epi.§.si vero crimē.t ēt de iure canonico cōueniri t castigari. vt notat in dictis.c. ¶ Opponitur quinto ꝙ per responsarios ecclesie debeat respōdere in oī cā.vt.j.de san.epi.§. ɔuidere. Solutio ibi loquitur quādo extra ciuitatē t locū monasterij sui in cā vocatur.hic vero quādo in eadē ciuitate t loco t ideo pōt hic per abbatē t simul respōdere vel per scipm vt supra dixi.vel dic ꝙ illa determinatur per istā.t alias pcedētes sic.ff.de legi.l.sz t posteriores ¶ Opponit

¶ Opponitur sexto q civilis iudex possit cognoscere vt. j. de sanc. epis. §. si quis aut litigantium. Solutio ibi loquitur in causa appellationis qn negocium p appellationem devolvitur ad iudicem civilem loci hic in causa principali. ¶ Opponitur septimo q ad archiepm et nō ad civilem iudicem debeat appellari. vt. j. de san. epis. §. si quis vero sanctissimorum. Solutio ibi eps vel clericus litigat cum epo. sed in. §. si quis aut litigantium laycus agebat contra clericum vel monachum. ¶ Opponitur octavo q civilis iudex de crie possit cognoscere sed non punire. vt. j. de sanctis. epis. §. si vero crimen. Solutio aut accusator prius adire vult epm et tunc civilis non erit iudex aut eum prius civilem. et tunc ipse est iudex in cognoscendo sed nō in iudicando vt ibi. et dic vt ibi notatur. ¶ Opponitur nono q iudex civilis de crie civili possit cognoscere et iudicare qnqz. vt. j. vt clerici apud ppzios epi. §. si tn. Solutio ibi loquitur de clericis hic de monachis et monialibus vel dic ibi in causis crialibus. hic in pecuniariis vel dic aut crimen est civile aut canonicum. et dic vt notatur in dicto. §. si vero crimen. ¶ Opponitur decimo q civilis iudex et in causa pecuniaria possit esse iudex. vt. j. de sanctis. epis. §. si quis aut iudex p pecuniaria. Solutio ibi epus iusticiam denegabat. ¶ Queritur primo quis sit citandus an monachus vel abbas vel monasterium. rndeo sm glo. q monachus lz p mortuo vt servus qntum ad mundum reputetur vel dicvt supra dixi exponendo lram et hoc de iure civili lz quidam dicant aliter ex eo q similis est suo de iure canonico dic vt habetur et notatur. xi. q. j. de psona. et. xij. q. j. ca. non dicatis. ¶ Queritur scdo p quem debeat rndere. gl. dicit q p abbatem vel syndicos: vel yconomos. vt. j. de sanctis. epis. §. pvidere et hic. Tu dic q epus disponere dz qualiter rndere debeat an p se vel p alios. vt hic. et. j. c. ver. sed et. nā āt p se cam agere pōt. vt. j. de san. epis. §. monachis in prin. et dicto versi. sed et. ¶ Queritur tertio i cuius psona recipi debeat libellus rndet glo. hic et in aut. ca que. q i psona monachi. et pbatur aperte hic in rubrica. vbi dicitur q ipse cam dicit. et. j. c ver. sed etiā. et. j. de san. epis. §. si quis cōtra aliquem vbi dicitur q contra eum actio cōpetit. et ipse citatur: et iudicatur. et maxime qn p se cam agit vt. j. de sancl. epis. §. monachis. alij dicunt q libellus dz formari in psonam collegij vel abbatis. vel syndici. sed in facto concludi dz in psonam monachi qd non plz in adventicia aut hereditate. et in minore non insisto. sed dic vt hic notatur in glo. et vt notatur in aut. ca que. ¶ Queritur quarto an cōtra collegium noie monachi possit libellus formari. rndet glo. q sic ar. j. de san. epis. §. sportularum. sed certe ille. §. ostendit cōtrarium. qz ibi dicitur q monachi admonitiões suscipiunt: et siliquas solvunt ergo monachi conveniuntur. et in eorum psonas libellus formatur. et hoc puto verum qn suo noie conveniuntur. ¶ Queritur quinto an monachus agere possit. rndet glo. q sic et cōveniri ar. est cōtra. s. de mona. §. illud vbi dicitur q ipso igressu se et sua deo dedicat. et non erit dns earum vlterius nullo mō. sed dic illud hz locum in corporalibus secus est in incorporalibus. i. in actionibus qz nō transeunt sine cessione vt. ff. de pecu. l. quos ergo et p socio. l. ea vero. Preterea sicut obligatio et actio durat cōtra eum vt supra dixi ita et obligatiões et actiões apud eum remanent. vt. d. l. cavero. et hoc de iure civili. de iure aut canonico si est in scolis agere pōt alias nō. vt dic vt notatur. xij. q. j. c. non dicatis. et p inno. extra. de sen. et re iudi. c. cuz i. et a. ¶ Queritur sexto an monachus iurare possit de veritate dicenda si agatur de eo qd p eum factum est rndet glo. q sic ar. ff. de pbatio. l. cum pbatio. et de testi. l. servi responso. et dic vt hic no. et in aut. que. et an sua rnsio et confessio debeat nocere ecclesie vel abbati. dic vt no. extra de elec. audita ecclesia. in gl. nota ergo. ¶ Queritur septimo an monachus iuret de calūnia rndet hic glo. q nō. qz monachus nihil hz. et inanis est actio rc. vt. ff. de dolo naz his. Tu dic q monachus si p se est in iudicio et suo noie cam agit ipse de calūnia iurabit cum sit in ca tanq principalis psona vt. j. de sanctis. epis. §. monachis. non obstat q nihil hz. qz paupertas nō excludit propterea iudicium lz effectum iudicij debilitet quo ad executionem snie. hinc est q inops cōdēnatur: et i carcerem detruditur. vt. C. qui bo. ce. pos. l. j. ¶ Queritur octavo qd de exempto rndet glo. sub papa conveniri tu dic distinguendum est vtrum deliquit circa rem non exemptā vt in ptractu vel maleficio vt occidendo hoiem. et tunc epus pōt punire. si vero circa rem exemptā vt alienando res ecclesie. et tunc solus papa pōt punire. vt no. vj. q. iij. c. placuit. Itē hodie p decretum inno. iiij. distinguitur aut in loco exēpto cōmissum est delictum. vel cōtractus initus et tunc solus papa. aut in loco non exēpto. et tunc etiā epus. vt extra. de privile. c. j. li. vj. de hoc no. extra. de privil. c. tuarum p hec. et inno. c. si. c. recepimus. ¶ Queritur nono p quem iudicez mandabitur snia executiom. respondet glo. q per civilem iudicem. vt. j. de san. epis. §. si quis contra aliquez. et. C. de epi. audi. l. episcopale in fi. et no. per inno. extra. de offi. dele. c. significasti. et de offi. ordi. c. j. ¶ Queritur decimo de quibus causis intelligitur hec constitutio. rndet alibi glo. q de precedentibus ante ingressum vt no. j. de sanctis. epi. §. providere. ¶ Queritur vndecimo an mōachus quicquid acquirit post igressum acquirat monasterio. dic q sic sm inno. vt no. per eum extra. de privile. c. cum olim. et no. etiam in dicto. c. non dicatis. et extra. de sen. ex. c. parrochianos et est ar. j. de san. epi. §. si monachus. ¶ Queritur decimosecundo in cuius bonis debeat executio fieri et dic vt no. j. de san. epis. §. si quis contra aliquem vel dic q executio fiet in bonis eius que ad ec. pervē. ar. insti. de acquis. per arroga. §. fi. et. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. fulcinius. §. si quis et ar. s. vt omnes obe. iudi. provin. §. si autem ille. vel dic q monachus in carcerem detruditur vt. C. qui bo. cede. pos. l. j. sed videtur q in bonis monasterij ab eo possessis non debeat fieri executio aliqua. vt. C. quādo fis. vel priva. debi. sui debi. cōve. l. j. et. ij. et. ff. de re iudi. l. a divo pio. §. si super rebus. et. C. de iure fisc. l. j. Tu teneas q de equitate fieri possit executio in bonis ecclesie. que ad eam a monacho pervenerūt. de hoc no. s. de non alie. re. ec. §. si autem creditor. ¶ Queritur decimotertio an monasterium nomine monachi sui debeat conveniri. et dic vt notavi. s. de mona. §. illud. et est hic ar. q non. quia monachus cōvenitur et actio et obligatio durat cōtra eum et dic vt supra dixi. ¶ Queritur decimoquarto quid de conversis. dic vt no. xij. q. j. c. duo sunt et. xxvij. q. j. c. vt lex.

¶ De questore.

¶ Continua. supra dictum est de iurisditione om. iudi. in genere in pluribus partibus nunc in spē sequitur videre.

Cum dei auxilio. ¶ Divide tit. in ptes septez. Primo de officio questoris in inquirendis personis. Secūdo de iurisditiōe in cognoscēdo. Tertio reditur ad pmū Quarto reditur ad lram. Quinto de pena questoris. Sexto reditur ad lram. Septimo ratio pcedentium. et hoc vsqz ad fi. ti. Secunda pars incipit in. §. si vero forsan. Tertia in. §. si vero vite. Quarta in. §. si vero aliqui. Quinta i. §. si vero aliqui. Sexta in. §. illud maxime. Septima in. §. hec omnia ¶ Casus brevis. officium questoris in inquirendis psonis i vrbe constantinopolitana cōmorantibus consistit. vt pscrutētur q̄ sint et vnde venerunt. et qua occasione: et cuius vite sint etiam si constantinopolitane sint cives civitatis et eorum causas et negocia facere celeriter expediri. et extraneos ad provinciam suam cuz litteris suis remittere. et alios expellere. et validos et potentes operari facere exceptis lesis: et canis qui dimitti debeant pena contrafacientibus iminente. et. h. d. vsqz ad fi. ti. ¶ Expone lram. fp cū dei relevare. i. sustineri. ipsi ad hec differant. i. eos nō liberant. si vero vite occasione. i. vt hic querant vitā nō sufficiat qz paup est. huius terre. i. constantinopolitane. si vero aliquis lesos. supra dixit de validis et potentibus hic dicit de ipotentibus. si vero aliquis vt cogatur lesus iudicem. i. questorem simul et castitatem. i. mundiciā oem sui corporis qd est notabile. illud maxime. de his psonis vel negociis. ¶ Nota primo in principio huius ti. q semp cum dei auxilio oia facere debemus. ¶ Nota scdo ibi q paulatim labitur ar. ad id qd no. s. de here. et falci. §. semp igitur. ¶ Nota tertio in. §. si vero alioquin q deferendum est lesis corpore. et canicici. vt. lxxxiiij. di. c. porro. ¶ Nota quarto in. §. si vero aliquis q si iudex iusticiā nō faciat lesus pōt denūciare principi. et notatur ibidem q iperium semp est. ¶ Nota quinto i. §. hec oia q nō debemus que agere debemus transitorio studio et pigre ptransire. qd facit cōtra scolares desides et pigros. ¶ Nota sexto q negligentia oia ledit. vt. lxxxiij. di. c. fi. ¶ Nota septimo in. §. si vero forsan q dni agricolarum iudices statuti sunt a lege iter suos agricolas. et est ar. q dns inter vasallos suos sit iudex. et facit. x. coll. de phi. seu. alie. p frederi. §. pterea. Itē est ar. q si iudex inferior iusticiā suis subditis denegat q semp iurisditio ad suum superiorem devolvatur. et est ar. ad feudum q si dns negat iusticiā vasallis suis q iurisditio devolvatur ad principem. i. ad comitem vel ad alium superiorem. et facit decima coll. quo tēpore miles investiturā petere debeat. c. fi. et si de investitu. inter dnm et vasallum lis oria. c. j. vsi. testis. ¶ Nota octavo in. §. si vero aliqui. q officialis in officio delinquēs cōprehendēdus est et puniēdus. et est ar. hic q contra clericos officialis possit per inquisitionem ex officio pcedi. ar. cōtra. j. pri. ibi et post iscriptiões rc. Sed forte potes dicere q hec lra per illā determinatur. vel dic et forte nō male q hic inculpatio tm intervenit ibi vero denūciatio. et facit. ff. ad turpill. l. ab accusatiōe. §. denunciatores. et de hoc no. ij. q. viij. in sūma et extra de accu. c. qualiter et qn. vel dic ibi crimē est ordinarium. hic extraordinarium. ¶ Opponitur primo q qstoris offim nō sit hmōi vt hic dicitur. sed aliud vt. ff. de offi. qsto. l. j. Solo iure veteri erat triplex offim. vt ibi. sed hodie cum isto est quadruplex vt hic. et dicitur hic qstor a genere inqrendi. ibi vero qnqz dicitur a genere reqrendi. ¶ Opponitur scdo q qstor sine accusatore pcedere nō possit vt. ff. de mu. et ho. l. rescripto. §. si qs accusatorem. Solo hic principaliter simplr et directo cōmittitur officio eius inqsitio personaz. et iō iudex pcedere pōt per se ex offō suo sine accusatore. ibi vero scdario et per obliquum. vel sm qd offim cōmittitur. et iō sine accusatore pcedere nō pt qd est valde notabile. ¶ Oppōitur tertio q validi et potētes a labore debēt expelli. et no cōpelli ad laborem. vt. C. de mēdi. vali. l. j. li. xi. et hic dicitur contrarium in. §. si vero vite huius. Solo hic i civibus. ibi in extraneis. vt et hic distinguitur hoc plz vl dic vt ibi no.

¶ Opponitur quarto. nonne hec constitutio est iniqua. quia videtur esse contra caritatem. cum primi expellantur. qui forte fame laborant: et forte ob id peribunt. cum domini sit terra et plenitudo eius orbis terrarum etc. et equaliter omnibus ministrat pluviam et solem. Solutio loca omnia in genere possunt omnibus servire. sed in specie non potest unus locus servire omnibus. ut hic dicitur vel dic aut cives leduntur propter extraneos vel patria periculum sustinet propter eos. et tunc expellendi sunt. aut non et tunc dimittendi sunt.

¶ Constitutio que de dignitatibus.

¶ Continua. superius dictum est in specie de dignitatibus quibusdam que liberant a curiali conditione. ut in ti. ut ab illustri. et qui super eam dig. sunt et in ti. de ordi. prefec. urbis coll. v. Sequitur videre in genere de dignitatibus. que liberant a patria potestate. et curiali conditione.

Quicquid ad utilitatem.

¶ Divide titulum in partes quattuor. Primo dignitatum enumeratio. Secundo repilogatio precedentium. et temporum commemoratio. Tertio effectus beneficii demonstratio. Quarto alterius dignitatis specificatio. Secunda pars incipit in. §. propterea igitur. Tertia in. §. illud. Quarta in. §. palam.

¶ Casus brevis. dignitates patriciatus consulis et consularis a patria liberant potestate dignitatis sola collatione. et generaliter omnis alia dignitas et omne cingulum a curiali fortuna liberare valent ac patria potestate administratione accedente. quinimo dignitas temporalis eum liberat a patria potestate. et h. d. usque ad fi. ¶ Expone literam. Constitutio que de dignitatibus obvenientibus: et ex patu adveniente. est quod ad utilitatem liberare q. d. non dicerentur honestissimi. prebent. instiis agnitis dignitatibus propterea igitur repilogat predicta. codicillos. i. honores. vel dic literas collationem dignitatis continentes. eum vanum. existentem in aliqua de predictis dignitatibus. nunc. i. tempore huius l. sive postea. i. post hanc legem palam vero ipsa ordinatione. i. sola collatione dignitatis temporalis ordinatione facta etiam antequam assumat administrationem. et facit extra que fi. sunt te. c. per venerabilem. ¶ Nota primo quod dignitates quedam liberant a patria potestate sola collatione dignitatis et quedam administratione accedente. et omnis dignitas a curia liberare valens liberat a patria potestate. ¶ Nota secundo quod honor et scientia filii laus gloria: et leticia est patris. ut. xcv. di. c. esto. ¶ Nota tertio quod omne beneficium a deo datum sive ab imperio debet esse mansurum et perpetuum. et omnis etc. ut extra. de fil. presby. c. ex tua et de privile. c. si. ¶ Nota quarto quod episcopi omnes sunt spirituales patres. ¶ Opponitur primo quod in rescriptis beneficium debeat stricte interpretari. ut extra de rescrip. c. significante. et c. nonnulli. §. j. et c. significavit. Solutio. hic in beneficiis ibi in rescriptis que sunt stricti iuris. quia emanant ad lites que sunt restringende potius quam laxande. ut. d. c. significante. ¶ Opponitur secundo quod beneficium non debeat plene interpretari. ut extra de rescrip. c. si gratiose in fi. li. vi. Solutio. ibi est ambitiosum ut ibi dicitur hic ad. ¶ Opponitur tertio quod in privilegiis stricte sit facienda interpretatio ut. C. de inoffi. testa. l. si quando in prin. et extra. de deci. ad audientiam. et de privile. si de certa. Solutio hic in beneficiis ibi in privilegiis vel dic hoc privilegium redactum est ad legem ibi est extra corpus iuris. vel dic hic expresse fit interpretatio in lege. ibi non. de hoc habetur et no. extra de transla. epi. c. inter corporalia. ¶ Opponitur quarto quod episcopus non liberetur a patria potestate. ut. C. de epi. et cle. l. sacrosan. Solutio hec corrigit. et nota quod ex hoc ti. sumitur aut. si dignitas inibi collocata. ¶ Queritur hic in glo. an finita dignitate recidere debeat in potestatem. et videtur quod sic. quia cessante causa etc. ut. C. de epi. et cle. l. generaliter. et ff. de dona. l. ii. §. fin. et ar. ff. de le. ii. l. ticia seyo. §. usuras. et C. si quis igno. rem mi. ec. l. j. ii. et iii. in contrarium determinat gl. quod dic ut in gl. et ad contraria non respondet. Tu dic aut res recipit esse sui propter beneficium aut etiam finem. et effectum: et perfectionem. et tunc obtinet quod hic no. et ff. de consti. prin. l. beneficium aut non. ut quia est in pendenti ratione alicuius spei de futuro. et tunc obtinet quod ibi.

¶ De iudicibus.

¶ Continua supra dictum est de iudicibus ordinariis in pluribus partibus. hic sequitur videre de delegatis.

A Zenone.

¶ Divide titulum in partes quattuor. Primo de iudicibus qui sint et quod sit eorum officium. et in quibus consistat. Secundo de arbitriis. Tertio reditur ad primam. Quarto divulgatio. Secunda pars incipit in. §. si vero. Tertia i. §. nostros. Quarta in. §. tua igitur. ¶ Casus brevis usque ad. §. audient. iudices denolat princeps leges eos scire iubens. ut per se cognoscant et iudicent exceptis administratoribus qui per suorum suppleant peritiam assessorum. videre autem debent mane meridie et vespere. et appellationes suscipere cognoscendas per eos quibus nunc leges precipiunt. et h. d. ¶ Expone literam. a zenone pie. sed usus sub audi malus non inducens consuetudinem rationabilem. quia tunc per consuetudinem et non per desuetudinem tolleretur lex. et dic ut notavi. s. de here. et falci. §. semper igitur. estimamus. s. convenientes esse. iudex itaque delegatus administratores. ordinarios. hos delegatos. nostrorum iudicum maiorum. qui sunt quattuor. ut supra dictum est. particulares. expone quattuor modis. ut in glo. et gl. approbat finem. Tu teneas primam. s. quod locum habeat in dictis quattuor iudicibus maioribus in regia basilica constitutis in quibus est speciale. et in eis corrigitur: sed in aliis a principe delegatis non corrigitur. et dic ut no. in gl. proxime precedenti. portaturus. i. sententiam laturus. vel dic. s. cogniturus semel in principio: et in medio et in fine. sedebunt et vespere dic et post etiam repete sedebunt. i. in hora vespere: et dum psallantur: et cantantur. et per consequens etiam sedebunt postea alis hora non est certa. alii dicunt. i. usque ad vesperas: et male. quia litera non patitur. miserunt delegantes. ¶ Nota primo. in prin. ti. quod lex tollitur per desuetudinem. quando usus eam in aliam transtulit figuram. ¶ Nota secundo quod iudex delegatus debet scire leges. quia iudex dictus est. ex eo quod ius dicit. sive quod iure disceptet iure autem disceptare est iuste iudicare. non enim est iudex si non est in eo iusticia. ut. xxiii. q. ii. c. j. ¶ Nota tertio quod administratores ea que legum sunt complent per tempus per suorum peritiam assessorum. ¶ Nota quarto in. §. sedebunt quod iudices sedere debent matutino meridie et vespere audientes causas. ¶ Opponitur primo quod iudex rei peritiam habere debeat: et legis scientiam etiam ordinarius. ut. C. de iudi. l. certi iuris. Solutio. ut hic no. in glo. que incipit non volumus. tu dic quod hec determinat illam. quia leges scientiam habere debet per suos assessores. ut ibi no. et sic patet quod illa loquitur in ordinariis ut hic. i. versi. nostris etc. hec constitutio loquitur principaliter in delegatis. ¶ Opponitur secundo ad. §. si quis autem uxorum de. §. illud. s. ut defuncti seu funera. Solve quattuor modis. ut no. in glo. et glo. approbat finem solutionem tu teneas primam. et dic ut notavi ad literam. ¶ Opponitur tertio ad eundem. §. in eo quod dicitur quod alteri omnino nulli delegare potest. immo videtur quod possit cum sit a principe datus. ut. C. de iudi. l. a iudice. in fi. Solutio totam causam potest delegare. ut ibi sed particulares examinationes non potest. nisi ut hic dicitur. vel dic hic est speciale in istis iudicibus urbis constantinopolitane. in regia basilica sedentibus. ¶ Opponitur quarto ad. §. sedebunt. de l. non minorem. C. de transac. et de. l. more. ff. de feriis. in quibus videtur quod de nocte possit sedere: et iudicare sicut de die. Solutio secundum gl. ar. huius §. iudicare potest de nocte ex voluntate. sed de die et necessitate. Tu dic quod etiam ex necessitate debet iudicare de nocte si casus serendus sive tunc occurrerit. quod patet quia hic litera dicit: et vespere. i. etiam hora vesperarum. nec postea determinat horam ergo etiam post vesperas. ut. ff. quando appel. sit. l. j. §. quod in sententiis. ibi cum suprema hora etc. ¶ Opponitur quinto de. §. et quia magistratibus. ff. de orig. iu. l. ii. ubi dicitur quod in vespertinis temporibus in publicum esse iconvenientes erat. Solutio ibi loquitur in prin. §. magistratibus maximis. s. illustribus. et supillustribus. sed in fine. §. loquitur in minoribus magistratibus qui erant quinque. et illi poterant sedere quacunque hora. ut ibi patet in litera. et secundum hoc in inferioribus concordat. Alii dicunt quod ibi loquitur in ordinariis. hic in delegatis. hoc non placet. ut. d. §. et quia in fi. et dicta. l. non minorem. vel posset dici dicit glo. quod usque ad vesperas debeant sedere et ius reddere. ut hic. non ex tunc. ut ibi hoc est falsum ut in fine illius. §. et hoc patet in litera. quia dicit. et vespere. et non dicit usque ad vesperas. ¶ Queritur quid si delegatur illitteratus a principe sciente. an delegatio valeat. glo. determinat quod sic. ut. ff. de re iudi. l. quidam consulebat. et facit. ff. de excusa. tuto. l. idem ulpianus. §. i. et de hoc no. C. si contra ius vel utili. publi. l. fi. sed si ab eo ignorante: vel ab alio sciente: vel ignorante illitteratus delegetur non valet ut hic. et ar. xx. dist. in prin. ubi de hoc. ¶ Ar. eo. §. sedebunt ad testes qui dicunt eum videre continue possidere. quod non sit intelligendum amare. ita quod omni puncto temporis viderit possidere et omni die. ar. ff. solu. ma. l. j.

Audient igitur etc.

¶ Continua supra dictum est de iudicibus que sint et in quibus horis sedere debeant. sequitur de eorum officio videre. ¶ Divide usque ad. §. oportet autem. in partes septem. Primo de officio. iudicum in cognoscendis causis. Secundo de appellationibus recipiendis. Tertio de appellationibus nunciandis. Quarto de sportulis illicitis non exigendis. Quinto de officialibus iudicum. Sexto de iudicibus subrogandis. Septimo de salariis iudicum. Secunda pars incipit in. §. appellationibus. Tertia i. §. appellationes. Quarta in. §. nullo. Quinta in. §. uno quoque. Sexta in. §. si quis autem. Septima in §. ne autem. ¶ Casus brevis. usque ad §. oportet autem. iudices delegati licet omnes audire debent lites secundum formam rescripti et appellationes suscipere casibus quibusdam exceptis: et eas infra duos menses initiare sportulis: et litis sumptibus licite tantummodo exigendis uno quoque iudice duobus exceptoribus et executoribus utente. et iudice quolibet a principe remoto subrogatio a principe fieri debet iudicibus pro eorum mercede duobus aureis in contestatione et duobus in fine ab utraque parte prestandis nisi lis sit modica. et h. d. ¶ Expone literam. audient iudices minores. igitur. i. quia de officio eorum videndum est omnes lites s. a prin. usque ad fi. quod fallit in maioribus iudicibus. ut. s. e. §. iudices. et §. si quis autem ubi de hoc. advocationis. i. secundum formam rescripti. vel dic in scriptis. prima plus. velocius. propter multitudinem iudicum. et rescripti formam ad breviandum lites cognitionalibus. i. quia non cognoscentur lites per circulum. i. de iudice in iudicem ut olim sed per eundem iudicem. ut. s. prin. ac temporis. quia olim lites erant inmortales. appellationibus in his iudicibus. vel dic causis. voluerit eadem pars que antea bis appellaverat per contumaciam vel tam appellationes post. quos duos menses. nullo iudice vel executore uno quoque. i. appellentibus. i. ut appellantur. isti officiales bene administrare. vel dic iudices ne plures habeant a locis exceptoribus. eorum exceptorum vel executorum

executor. ab aliq̃ exceptore vel executore. Hic aũt. ab vtraq; pte. s. qualibet mõstramus. lucrũ cum lites excedunt centum aureos. sed ⁊ no. ergo q; vtrunq; salarium pcipiunt ⁊ sibi retinent. Nota in. §. audiẽt. q; nõ ẽ recedẽdũ a forma rescripti. vt hic ⁊. C. qñ puoca. nõ est ne. l. cũ non. ⁊ extra. de rescrip. c. cũ dilecta. No. in. §. ne aũt q; duz labor est in dãno crescit mortalis egestas. ¶ Opponit̃ pmo ad. §. audient. de. l. ij. §. sed ⁊ iudex ⁊ de. l. de qua re in prin. ff. de indi. vbi recedit̃ a forma rescripti. Solutio cõsensu ptium põt recedi a forma forme rescripti substantia seruata vt ibi. ⁊ non aliter vt hic.

¶ Opponitur scdo ad. §. appellationibus q; iudices non solũ in his duobus casib' appellatiões perimere possunt. sed etiã in alijs plurimis casibus. vt hic no. ⁊. j. e. §. nostros. Solutio exempli gratia dicit̃ hic de duobus. sed idem intellige in alijs. vt. ff. ad legem aquil. l. ita vulneratus cum si. ¶ Opponitur tertio ad. §. appellationes q; etiã vltra duos menses possit nũciari. vt. C. de appel. l. in offerendis. ⁊ de tempo. ap. l. nemo ⁊. l. fi. §. nulli. Solutio dic vt hic no. ¶ Opponitur quarto q; reparatio locum habeat. vt. C. de tempo. appel. l. ij. Solue vt hic no. ⁊ ibi in. l. nemo. ¶ Opponitur quinto ad. §. vnoquoq; versi. si vero. de. §. interim. in fi. š. de defen. ciui. vbi dicitur q; preses pnincie non põt remouere defensorez. ⁊ hic iudex põt remouere officiales suos. Solutio. ibi in defensore. hic in alijs officialibus. ¶ Opponitur sexto q; nõ debeat licere remouere suos officiales cũ eos non elegerit vt. ff. de offi. pcõsu. l. solẽt. §. j. in fi. Solutio vt ibi notatur vel dic q; iudex iste eos dedisse videt̃ cum ad eius postulationẽ electi fuerint. vel dic spãle in his. ¶ Opponit̃ septimo ad. §. ne aũt. de. §. sportulaz. j. de san. epis. Solutio ibi in clericis. hic in laicis. Tu dic hic loquit̃ in sportulis iudicuz. ibi executorũ. ¶ Opponitur octauo vt. š. de manda. prin. §. decidere. §. si tibi. vbi iudicibus nil datur. Solutio ibi loquit̃ in pauperibus. hic in diuitibus. ¶ Querit̃ primo in. §. nullo quales fuerint iste sportule. rñde vt notat̃ in gl. q̃ incipit in greca. ⁊ insti. de act. §. tripli. ¶ Querit̃ scdo i ea. gl. quare dicant̃ sportule. ⁊ dicvt l gl. ⁊ vt no. i. d. §. tripli. ¶ Querit̃ tertio nunqd huiusmodi sportule fisco seruabant̃. ⁊ glo. dicit q; sic. qz iudices habebant salariũ de publico. Tu dic contra in delegatis. qz de publico salariũ pcipiunt. ⁊ sportulas a ptibus nihilominus. vt. j. e. §. ne auf. versi. ⁊ neq;.

¶ Queritur quarto q̃d si iudex vltra accipiat. dic vt no. in dcã gl. in greca. in prin. Et nota q; olim erat pena tripli tñ ⁊ pena illa dabat̃ leso tñ vt dicto. §. tripli. insti. de actio. vel dic q; erat quadrupli. ⁊ illa tripli iponebat̃ actori hec vero executoribus. vt instit. de actio. §. quadrupli. ¶ Querit̃ quinto in. §. ne aũt. quid in alijs iudicibus ordinarijs glo. dicit idẽ q; in delegatis vt. ff. de legi. l. non possunt. Tu dic in ordinarijs salariũ de publico pcipientib' aliud seruandũ eẽ. vt no. j. e. §. sed nunqd. ⁊ de hoc no. š. scriptũ exemplar §. j. sed posset sustineri glo. in ordinarijs salariũ de publico non pcipientibus. ¶ Querit̃ sexto quid in alijs delegatis. respondet gl. idem. vt dicta. l. nõ possunt ¶ Querit̃ septimo nunqd hodie hoc sit seruandũ. ⁊ glo. dicit q; non. qz huiusmodi aurei nõ sunt in vsu. ⁊ ideo cõsuetudo dz seruari. Tu dic hanc rõnem bonã nõ esse. vt no. š. de defen. ciui. §. ⁊ iudicare. dic ergo si loci est cõsuetudo dz seruari alr̃ aurei accipient̃. vt no. in dicto. §. ⁊ iudicare. vel dic q; cum de publico hodie non det̃ salarium iudicibus delegatis q; eis status debebit fm laborẽ ⁊ qualitatẽ cãe ⁊ persone facundiam. ar. ff. de va. cogni. l. j. §. in honorarijs. ¶ Querit̃ octauo nunqd quilibet duos aureos dabit. ⁊ glo. tz q; sic. qz littera dicit ab vtraq; pte a qualibet qd̃ est signum pticulare distributiuũ. vt no. ff. de le. ij. l. si pluribus. ⁊ facit. ff. de pigno. actio. l. si necessarias. §. si annua. ¶ Arg. est. §. audient. q; circuitus in iudicijs sit euitandus. sic. ff. de condi. inde. l. dicris testõ. Itẽ. §. ne aũt est ar. p donis doctoz q; licite accipiantur. ar. š. ff. de var. cog. l. j. §. pinde. sed dic q; honeste accipiunt̃. sed non honeste petunt̃. vt. exiij. q. iij. c. j. versi. sed ecõtra. ⁊. j. q. iij. c. vẽdẽtes vbi de hoc ⁊. c. q̃ studet: ⁊. j. q. j. c. placuit ⁊. c. iudicet. ⁊. xxvij. di. c. de quibusdam locis vbi de hoc plene no. ⁊ etiam dicitur ibi an doctor possit facere collectam.

Oportet autem. ¶ Continua. supra dictum est de officio iudicis circa principalem cãm hic circa expensas. Diuide. §. istum vsq; ad. §. qz vero in tres ptes. Primo iubet. Scdo excipit. Tertio cõfirmat. Scda pars incipit in versi. si tñ. Tertia in versi. oibus. ¶ Casus breuis. iudices oino victũ victori regulariter in expensis condẽnare debent fm qd̃ iuratum fuerit taxatione pmissa. nisi eis aliter fuerit visum propter negocij varietatem. legibus alijs omnibus huic legi nõ contrarijs confirmatis. ⁊. h. d. vsq; ad. §. quia vero. ¶ Expone lr̃am. opz aũt. ex isto. §. sumit̃ auẽ. nouo iure posita sup. l. sancimus. C. de iudi. el iudici clementiorẽ iudicis sniaz post iusiurandũ prestitũ a. l. j. q̃ sit lex. perspexerit iudex neutrũ litigatoz: ⁊ p idest varietatez. i. ignorantiã victi ⁊ victoris. nõ interueniente cõtumacia: ⁊ excusatiõib' litigatoris excusantis se non posse statim litẽ cõtestari ⁊ ad hoc cogi nõ debere. ¶ Nota primo q; iudex regulariter victũ victori i expensis condemnare debet. ¶ Nota secundo q; iudex debet pmittere taxationem ante iuramentum. ¶ Nota tertio q; iudex non dz esse clementior q̃ sit lex. Et sic nota q; iudex non debet fm suam fictam conscientiam iudicare. vel aliquid dispõere aliter q̃ lex dispo nat. ¶ Nota quarto. q; iudex neutrum litigatorum debet in expensis condemnare si hoc prospexerit propter varietatem negocij.

¶ Opponitur primo q; post iusiurandum liceat taxare. vt dcã. l. sancimus. C. de iudi. Solutio hec corrigit. ¶ Opponitur secũdo q; semper victus victori in expensis sit condemnandus. vt. C. de iudi. l. pperandum. §. sine autem. Solue duobus modis vt hic no. in glo. ¶ Opponitur tertio q; ex instrumento semper veniant expense. quia regulariter in instrumento promittuntur. sed dic fm glo. q; semper vbi promisse sunt semper veniãt. ¶ Opponitur quarto q; semper expense veniant prestande. vt. ff. de leg. iij. l. iij. §. pe. Solutio ibi iure actionis debentur. tanq̃ ex debito. ¶ Queritur primo an hodie circa sacramentum in litem sit correctum. vt post iusiurandum non liceat taxare. dic q; non. vt. ff. de in li. iuran. l. videamus. §. item videndum ⁊ in actionibus. §. j. ⁊ dic plene vt notaui in dicta. l. sancimus. ¶ Queritur quid si in causa iuratum fuit de calũnia an expense veniunt prestande. glo. respondet q; non nisi sint promisse. ⁊ dic etiam nisi euidẽs calumnia probaretur. vt insti. de pena teme. litigan §. hoc autem. vbi de hoc no. ⁊. ij. q. j. c. in primis. §. j. ⁊ extra de dolo ⁊ contu. c. finem.

Quia uero. ¶ Continua supra dictum est de iudicib' hucusq; sequitur de arbitris videre. Diuide hunc. §. vsq; ad. §. nostros in partes quattuor. Primo iustinianus recitat ius antiquum. Secundo prohibet. Tertio effectuz sue phibitionis ostendit. Quarto confirmat leges veteres. Secunda pars incipit in versi. ⁊ qz. Tertia in ver. scientibus. Quarta in vsi. oibus. ¶ Casus breuis. Cõpromissum sine pena cũ iusiurandi religione factũ non valet. sed cum pena sine iureiurando valet. cõpromisso autem facto sine pena cũ iuramento si arbiter dolo pnunciauerit a deo penas piurij sustinebit. si vero ignorantia. nihil eis erit pter iusiurandi reuerentiã oibus legibus antiquis cõfirmatis in casib' nostre legi nõ cõtrarijs. ⁊. h. d. vsq; ad. §. nostros. ¶ Expone lr̃am. qz vero. ex isto. §. sumit̃ auẽ. decernimus. posita sup. l. ne in arbitris C. de arbi. iusiurandũ iuris. i. q; iudicabunt fm ius ⁊ leges. scientibus. iudicibus ipsi litigatores. ⁊ cũ iusiurandi. dic pstandi a ptib' ⁊ ab arbitro. qz de his oibus supra locutus est ⁊ talia sunt subiecta qualia pdicata demonstrant. holes. i. ptes vel arbitri. sufficere. ergo si nõ putauerint sufficere. qz penã stipulati sunt ⁊ ad cautelam: ⁊ ex abundanti sacrm adhibuerunt. valebit cõpromissum. quasi iniquitas ⁊ periuriũ cessare videant̃. vel dic q; piuriũ adhuc locũ habebit pter iudicis ignorantiã. ⁊ maxime cũ damnũ maius erit q̃ pena sit: ⁊ sic durat hoc casu legis ratio. ⁊ p cõsequens phibitio legis. ⁊ dic vt. j. no. preter iusiurandũ. i. iurandi timorẽ. periuriũ. i. piurij penam vel dic pprie qz nõ est piurus. qz sacramentũ inutile nõ seruat vt hic. ⁊. š. scenicas non solum. §. j. magnum. quia sententia non valet. nec ei parere necesse est. reuerentiam. quia forte ex reuerentia pter timorem iurisiurandi sententie arbitri parebit. ¶ Opponitur de. l. penul. in fi. C. de arbi. Solue vt hic no. Tu dic clari' vt ibi no. quia ibi compromissum valet: hic non. ¶ Queritur primo de quorũ iureiurando hic loquitur. bulgarus hic dicit q; de dato ab arbitro glo. tenet fm Jo. ⁊ mar. q; de dato a partibus: ⁊ ab arbitro vt dixi exponendo litteram. ¶ Queritur secundo quando. ⁊ q̃bus causis pena committatur. dic vt no. in glo. quidam. ¶ Queritur tertio an hic res ⁊ pena peti possint. ⁊ videtur q; nõ. qz hic actor penam soluit ⁊ ad actionem suam redijt. ⁊ forte victoriã reportauit: vl̃ reportaturus est. vt. ff. de arbi. l. si quis rez in fi. ¶ Queritur quarto quid si reus nõ vult parere snie arbitri. nunqd actor penã petet ⁊ rẽ glo. arguit p ⁊ š. ⁊ tz finaliter q; vtrunq; actor cõsequi põt ⁊ dic vt hic no. ⁊. d. l. si quis rẽ. Tu dic q; neutro casu dz actor vel reus penam ⁊ rem cõsequi nisi in casu. s. si postea in lite pncipali obtinebit vt hic no. in glo. que incipit. i. penã circa principiũ. ⁊ apte hic pbatur hic in lr̃a. ⁊ in. d. l. si quis rẽ in fi. Et nota hic q; male allegatur iste. §. in eo q; dicitur simpliciter q; consequitur quis penã ⁊ rẽ. cuz pena apponitur loco cõteptus ⁊ inobedictie. qd̃ nõ ẽ verũ semp sz casuale. ¶ Queritur quinto an hoc hẽat locũ cã pendente corã arbitro rñdet glo. q; sic. vt. j. de ap. §. i. ⁊ dic vt in gl. ¶ Queritur sexto quid si penã stipulati fuerint ⁊ iusiurandũ pstiterint. Jo. dicit cõpromissum valere. ⁊ dic vt no. in gl. hic ⁊ in auẽ. decernimus. ⁊ hãc opi. approbat glo. Alij dicunt non valere. qz contra legem factum. vt. C. de legi. ⁊ consti. l. non dubium. ⁊ ar. huius. §. Tu dic q; non valet si in piuriũ incidere possunt qd̃ de facili accidere põt. cũ damnũ maius est q̃ pena sit ⁊ sic durat huius legis ratio. ergo ⁊ phibitio. ar. ff. de in. patro. l. adigere. §. quis alr̃ secus si in piurium incidere non possunt. quod est verisimile. si pena est tantũdẽ vel maior q̃ sit damnũ. ar. huius. §. in ver. ⁊ qz in prin. ⁊ vsi. si aũt. ¶ Queritur septimo nunquid nõ obstante iuramẽto ⁊ pena possit litigator cõuenire. dic q; nõ de iure canonico si arbiter iuste pnũciauerit alr̃ secus vt extra de arbi. c. ij. ⁊ de iureiuran. c. quintauallis.

Nostros tamen. ¶ Continua supra dictū est de iudicibus ⁊ arbitro. nunc redit ad materiā de iudicibus. diuide vsq; in finē ti. in partes quinq;. Primo de appellationibus recipiendis. Secundo de sententijs ꝓferēdis fm leges. Tertio de appellationibus suscipiendis. ⁊ pena non suscipientiuz. Quarto de relationibus. Quinto. diuulgatio. Secunda pars incipit in. §. omnia. Tertia in. §. si enim. Quarta in. §. si quid autem. Quinta in. §. tua igitur. ¶ Casus breuis. iudices omnes excepto prefecto pretorio appellatiões oībus modis suscipere debent. ⁊ oīs iudex custodiat leges in iudicando iussione principis non obstante. ⁊ appellationē recipiat. pena ei iminente si contrafecerit. ⁊ si iudices dubitauerint relationē principi facere possunt. principē consultando. vltimo precipit diuulgari. Et. h. d. vsq; ad fi. ti. ¶ Opponitur ad. §. nostros. q exceptio sit īperfecta. cum vna tantū fiat: ⁊ multe sint. vt no. in glo. Solue vt notaui. s. e. §. appellationibus. ¶ Ar. etiā in eodem. §. ad statuta ⁊ ad cās a papa vel a principe delegatas in q̄bus dicitur q nulla exceptio vel duo solū modo admittant. q hoc nō obstante, opponi possunt alie exceptiones nihilominus. vt. ff. qd vi aut clā. l. i. §. i. ⁊. C. de appel. l. si quis ꝓuocatione. ⁊ de adulte. l. ita nobis. ⁊ extra de offi. deleg. c. ex parte tua. ¶ Opponitur secundo ad. §. oīs aut. vt. s. vt iusiurandum. qd prestatur. §. ⁊ equus. Solutio vt ibi. ¶ Opponitur tertio ad §. si quid autem. vt. j. vt iudi. non expec. sacras iussiones. §. iubem⁹ Solue vt hic no. ⁊. C. de rela. l. j.

¶ Ut clerici apud proprios episcopos ⁊c.

¶ Continua. supra dictuz est de monachis apud quos cōueniātur vt. s. ⁊ apud quos op. mo. ⁊c. Sequit videre de clericis. hec continuatio accipitur ex principio huius ti.

Plurimas sacras. ¶ Diuide ti. i partes sex. Primo de pecuniarijs causis. Scdo de criminib⁹ ciuilibus. Tertio de criminib⁹ ecclesiasticis. Quarto tēporum cōmemoratio. Quinto legū antiquarū cōfirmatio. Sexto diuulgatio. Scda pars incipit i. §. si tn̄. Tertia in. §. si vero ecclesiasticū. Quarta in. §. si vero quidam Quinta in. §. oibus. Sexta in. §. tua igit. ¶ Casus breuis. Clericus apud ꝓprium epm in pecuniarijs cāis cōueniēdus est q ex non scripto ⁊ sine dāno cām decidere dz nisi ptes cōsentiant formam in scriptis seruari. Sed si cāe natura: vel alia difficultas epm cognoscere ipediat tunc ciuiles iudices cām decidere debēt celeriter. Si clericus de crīe ciuili cōueniat: tunc ciuilis iudex cām infra duos mēses decidere dz si vero de crīe ecclesiastico tunc eps solus cāz decidere dz his obtinētibus in casibus futuris tm̄. legibus antiquis cōfirmatis in casibus legi nostre nō cōtrarijs vltimo ꝑcipit diuulgari. ⁊. h. d. vsq; ad finē tituli. ¶ Expone litterā. plurimas sacras. ex isto ti. sumit aut. clericus. posita sup. l. oēs. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ facit ad hmōi ti. xj. q. j. p totum. ⁊ distingue vt ibi no. in summa. Et est hec cōstitutio quasi de verbo ad verbū eadē cā. ⁊. q. j. c. si q̄s cum clerico vbi de hoc. vt si q̄s ecce priuilegiū. ⁊ dic cleric⁹ vel laycus. eos clericos. ⁊ velociter id est intra duos mēses. ar. j. pri. §. sic no. in dicta aut. clericus. vel dic. i. citius q̄ pōt. cum cāe ciuiles lōgiori tpe durent q̄ crīales. si quidē ciuilibus vt de homicidio vel similib⁹. nō dedignant leges. s. in crīibus ecclesiasticis clerico motis. sec⁹ si layco. vt hic no. idē dic in spūalibus. sicut ⁊ in ecclesiasticis que tn̄ princeps sue ptāti ⁊ iurisditioni non reseruauit. ⁊ facit. s. de mona. §. si. ⁊ q̄lio opz epi. §. sancimus. ⁊ hoc no. di. ⁊. c. cōstōnes principuz. ⁊ extra. de noui ope. nuncia. c. j. ⁊ de iureiurā. c. lz: ⁊ de testa. c. cū oēs. ⁊ p hostiē. ⁊ Jo. an. no. extra de regu. iu. c. ij. ¶ Nota primo apud quos clerici de iure ciuili cōueniant. ¶ Nota scdo q eps non ex scripto cognoscit: ⁊ sine dāno nisi ptes aliud ordinauerint. ¶ Nota tertio q ꝓpter īpedimentū iudicis iurisditio deuoluit ad alium iudicē. ¶ Nota quarto differentiā inter crimē ciuile ⁊ ecclesiasticū ¶ Nota quīto q iudex ciuilis cognoscit cōtra clericum de crīe ciuili. sed nō de ecclesiastico de hoc no. lxxx. di. c. ij. ¶ Opponit primo q in scriptis ferenda sit snīa: ⁊ acta oia redigenda sint. vt. C. de sen. ex peri. reci. l. si. ⁊. j. in medio litis nō fieri sacras formas. §. vt aūt oēs. Solutio ibi regulare. hic est casuale. ¶ Opponit secūdo ad idē vt extra. de pba. c. qm̄ cōtra falsam. Solu. hodie p conciliuz lateranēse correctū est. ¶ Opponit tertio. q cām amittere debeat qui aliquē trahit in vetito examine. vt. xj. q. j. insolita ⁊. C. de iurisdi. om. iudi. l. i crīali. ⁊ de statu. ⁊ cōsuetudinib⁹ ꝯtra libertatē ecclesie editis. §. statuimus ēt vt nullus. Solutio hec fm illas dz intelligi. ¶ Opponit quarto q eps nō exaiet sine dāno. q: clerici sportulas soluere debēt. vt. j. de san. epis. §. sportulaz. Solutio executoribus soluere debēt. sed iudicibus forte nō. vt. s. ti. j. §. ne aūt. ver. priuilegijs. ⁊ verū. si enim. ¶ Opponit quinto de. c. si diligenti extra de fo. cōpe. vbi df q ꝓpter aliqd impedimentū nō deuoluit iurisditio ad iudicē ciuilē adeo q clerici priuilegio renūciare nō possunt. Solutio ibi loquit de iure canonico hic de iurē ciuili. ¶ Opponitur sexto q iurisditio ad iudicē ciuilē deuoluatur etiā sine īpedimento epī. vt. j. de san. epi. §. si q̄s autez p pecuniaria. Solue ibi eps iusticiā denegabat. ¶ Opponitur septimo q ciuiles cāe triēnio ⁊ crīales biēnio durare debeātvt. C. de iudi. l. ꝓperandū. ⁊ vt intra certum tps. l. si. Sol. ibi regulare. hic spāle. ¶ Opponitur octauo q eps clericum nō debeat ad petitionē iudicis ciuilis sacerdotio priuare nisi prius videat an iuste ꝓcesserit vt. j. de san. epis. §. si vero crimē. ⁊ extra de iudi. c. at si clerici. Solutio hec determinatur p illas. ¶ Opponitur nono q si cōdēnare non pōt non possit absoluere. vt. ff. de regu. iur. l. nemo. Solutio ibi regulare hic spāle ⁊ dic plene vt no. ff. de re iudica. l. ij. ¶ Opponitur decimo de. §. si vero canonicū. s. de manda. prin. ad. §. si vero ecclesiasticū. Solutio ibi crimen ecclesiasticū infertur layco hic clerico: ⁊ hoc de iure ciuili. de iure vero canonico vterq; ꝯuenitur sub epo. ⁊ dic plene de his cāis vt no. xj. q. j. in sum. ⁊. ff. de iudi. l. j. ¶ Opponitur. xj. q leges nō semp imitantur sacros canones vt hoc ti. §. si tn̄. Solutio vt hic dixi exponendo litteram. ⁊ vt notaui. s. de mona. §. si.

¶ De consanguineis ⁊ vterinis fratribus.

¶ Continua q: natura nouitatibus vtens nouū casum ꝓduxit decisione indigens. ideo ponitur hic hec rubrica vt pz in prī. hui⁹ ti.

Multis vndiq;. ¶ Diuide in ptes sex. prio thema. Scdo qō. Tertio solutio. Quarto solutiōis rō. Quinto declaratio. Sexto ⁊ vltimo diuulgatio. Secūda pars incipit in. § questio. Tertia in. §. vult aut. Quarta in. §. plurima. Quinta in. §. si vo. Sexta in. §. tua igitur. ¶ Casus breuis. fratres consanguinei ⁊ vterini simul in successiōe fratris sui ꝓferūtur. fratrib⁹ cōsanguineis tm̄. ⁊ vterinis tm̄. Sed cōsanguinei tm̄ ⁊ vterini tantum supstites fm leges veteres ad successionē vocātur his obtinentibus in casibus futuris tm̄. vltimo ꝑcipit diuulgari. Et. h. d. vsq; ad fi. ¶ Expone lrām. multis vndiq; hic sepe qd supra ꝓxime diximus. ꝯtrahit facit di. xiiij. c. sicut. ⁊ cōsanguineus ⁊ vterinus. i. ex vtroq; parēte natus. vult aūt ex isto. §. sumitur aut. itaq;. posita sup. l. si. C. cōis de succes. ad hoc. i. ad huius solutionē qōnis. primum quidē. s. argumentū vel dic. i. pria rō. qd ꝓxime dictū. ꝓbatio erat ad huius nr̄e qōnis solutione. rebus aduēticijs vndecūq; quesitis hec igitur lex vltima. C. cōis de success. occasiōe q: ēt ex antiq̄s legibus vel ēt nr̄is solo ei⁹ nō ꝑcipiebat. dicat mrimonia. ēt vltra aliās ꝯ vltra quattuor. ¶ Nota prio q natura nouitatib⁹ vtitur. ¶ Nota scdo ibi licebit aūt tali sapienti pauca dicere: ⁊ multa recipere. ¶ Nota tertio q multe sunt hominū anxietates ⁊ repētine mortes ¶ Nota quarto in. § hoc igitur q due rōnes vincūt vnam nisi vna melior sit duab⁹. ¶ Opponitur prio q fratres cōsanguinei ⁊ vterini nō ꝓferūtur fratrib⁹ nisi supersint ⁊ pr̄: ⁊ fratres. ⁊ aliij. vt. C. cōis de success. l. si. Solutio hec determiat illā. vel corrigit. ⁊ distingue vt no. hic ⁊ in dicta aut. itaq;. ¶ Opponit scdo q iustinianus mētiutur q̄ dicit q plurimi cū immutauerūt cū sit vnū tm̄. sed dic vt hic no. in glo. vel dic q grā exēpli posuit vnū. sz alias rōnes in corde retinuit. ⁊ cū sit. p cōsultorib⁹ ⁊ iudicibus q̄ p coꝝ cōsilijs ⁊ sentētijs plerūq; dicūt moti plurib⁹ rōnibus ⁊ vnā tm̄ reddūt. q: alis i corde cōseruāt. ¶ Opponitur tertio q pr̄ cū fratribus vocetur. vt. j. de heredi. ab intesta. §. si vero. cū ascendētib⁹. Solutio hec corrigitur p illā. ¶ Opponitur quarto q idē seruari debeat in omnibus aduenticijs. Solutio. vt hic no. in glo. ⁊ patet etiam in textu hic i. §. plurima ver. ⁊ his.

¶ De armis.

¶ Continua. s. vt iudi. sine quoquo suff. ⁊ de māda. prin. ꝓhibuit crīa hic ꝓhibet arma p que ꝑueniutur ad crīa vt hoc ti. in prin.

Magnum deum. ¶ Diuide ti. in partes quattuor. Prio ꝓhibet armificatores ⁊ fabricēses ⁊ priuatos pūit. Scdo punit iudices negligētes. Tertio ꝑmittit. Quarto iubet diuulgari. ⁊ penā cōmemorat ⁊ hoc vsq; ad fi. ti. Scda pars incipit in. §. sancim⁹ eniz. Tertia in. §. solos. Quarta in. §. pūtem igitur. ¶ Casus breuis. Princeps arma publica fieri iubet sed priuata fieri ⁊ vendi ꝓhibet. penā statuēs cōtrafaciētibus ac iudicib⁹ negligentib⁹. Cultellos aūt minores ⁊ fieri: ⁊ vendi a priuatis ꝑmittit. vltimo ꝑcipit diuulgari Et. h. d. vsq; ad finē ti. ¶ Expone lrām. magnū deū q sibimet. i. ad inuicē vel alter alteri vulnera vel cedes inserūt qn̄q;. q supplicium vesaniā. i. audaciā siue furorē vel delictū. mortibus. i. bellis que plerum

runq3 mortes ⁊ corporis ⁊ sic inducunt. ⁊ nota hic q tollenda ẽ oc casio delinquendi. qui operant̃. i. faciunt vel eis vtuntur cum eis li ceat. armificatores. i. qui sunt de numero eo⁊ qui possunt facere ar ma. sancimus priuatos operari. facit. C. vt armo⁊ vsus. l. j. lib. xj. ⁊ ꝟ. de mãda. prin. §. pen. ⁊. ff. ad. l. iuli. de vi publica. l. j. in prelijs vti tur. i. ad preliũ aliqd faciendũ. vel ad suppliciũ inferẽdũ. ¶ Nota primo q ppter arma duplex suppliciũ sequitur. primo vulnera ⁊ ce des. Scdo pena a iure publico statuta. Tertio etiam paupertas. Quarto aie piculũ. ¶ Nota secundo q belliũ aliud est licitũ aliud illicitum. vt. C. vnde vi. l. j. ⁊. ff. q me. cau. l. extat vbi de hoc ⁊. xxiij. q. j. in summa. ⁊ p to. ¶ Nota tertio in ver. hec quoq3 arma q pa tres ciuitatũ. i. primates: ⁊ syndici: ⁊ similes iurare debent de calũ nia ⁊ nõ oẽs ciues. ⁊ de hoc no. C. de iura calũ. l. ij. §. hec etiã ⁊. §. qd obseruari. ¶ Nota quarto ex hoc ti. q portantes arma contra bannũ debent amittere arma: ⁊ ad rem publicã puenire debent.
¶ Nota quinto in ver. ⁊ hoc a tua q societates debent hẽre cartu larios. i. notarios. ¶ Nota sexto in ver. op3 ar. ad statuta ⁊ banna que iponunt pretes manere ⁊ psonas. ¶ Nota septio in. §. vt aũt. q armorũ appellatione cõtinent̃ oia arma offensibilia: ⁊ defensibi lia. ¶ Nota octauo q cultelli minores non maliciosi pmittuntur. ¶ Nota nono inde q cessante cã cessare d3 effectus sed in cultellis minoribus cessat causa audacie vel belli. ergo ⁊ prohibitio ⁊ pena cessare d3. ¶ Nota decimo ar. ad statuta que prohibent arma por tari. vel aliquem offendi cum armis. ¶ Nota vndecimo in ver. pre sentem q tabellio ab officio remotus non d3 amplius ad idem offi cium redire vt habet̃ ⁊ no. ꝟ. de non alie. §. vult. enim. ⁊ dixi. ꝟ. de ta bellio. §. pe. ¶ Ar. est iste. §. ad statutum qd phibet crimẽ cõmitti ⁊ arma portari. q si quis deliquerit cũ armis debeat duplici pena puniri. s. p delicto: ⁊ p armis. Itẽ est ar. in ver. d3. q si suspicio ẽ de nobili vel potente vel dio ne violentiã iniuriã vel delictũ inferat q potestas possit ab eo exigere cõfessionẽ. ⁊ cautionẽ sub pena de nõ omittendo. vt. C. de his qui ad ec. confu. l. denũciamus. ⁊. ff. de offi. presi. l. illicitas. §. ne potentiores. ¶ Opponit̃ primo q arma li cet habere ⁊ portare. cũ liceat vim vi repellere. etiã armis. l. j. C. vn de vi. vbi de hoc cum si. Solutio armis se defendere l3 si aggrediẽs vtitur armis. sed neutri eo⁊ erat licitũ hẽre vel tenere arma. vt hic ⁊. ff. ad. l. iul. de vi. pu. l. j. ¶ Opponitur secundo ad. §. vt aũt. q ar morũ appellatio largius accipiatur ⁊ p lapide ⁊ fuste. vt institu. de pu. iu. §. item lex cornelia ⁊. ff. de verb. sig. l. item armorũ. Solutio ibi arma accipiuntur pro omni genere armorum apto ad nocendu3 hic vero accipiuntur pro his tantum que fiunt ab armificatoribus seu alijs similibus. ⁊ nõ pro alijs. vel dic ibi large. hic stricte. vel dic ibi de significatione vocabuli.

¶ De deposito ⁊ de denunciationibus inquilinorum ⁊c.

¶ Continua supra ti. i. prohibuit arma. hic prohibet interdictões depositarum rerum: ⁊ panum: ⁊ pensionu3.

Item nuper. ¶ Diuide ti. vsq3 ad fi. in ptes quattuor. Primo prohibet interdictionẽ depositi. Secunda panũ ⁊ pensionũ. Tertio prohibet interdictões defensionũ. Quarto iubet diuulgari. Secũda pars incipit in. §. sed ⁊ hec. Tertia in. §. ⁊ neq3 aliqui. Quarta in. §. tua igitur. ¶ Casus bre uis. nulli l3 depositarũ rerũ aut panũ aut pẽsio num interdictionẽ aliquibus psonis facere pena ꝫ facientibus imi nente oibus interdicto defensionib⁹ remotis. vltimo pcipit diuul gari. Et. h. d. vsq3 ad fi. ti. ¶ Expone lrãm. de deposito ⁊ denuncia tionibus inquilino⁊. i. inquilinis factis lr̃e nup. ⁊ nulla hunc sumi tur aut̃. sed iam posita. C. depo. l. penul. ibãchitis. i. valde frequẽter in bancis sedentibus: ⁊ eas calefaciunt. ⁊ nihil boni operant̃ sed po tius mala loquunt̃. nõ vident̃ sup. aliqd bonũ opori. calũniant̃ ali qui eis. i. dñs. ⁊ neq3 aliquis debitor defensiones. ꝫ creditorẽ pñs creditor ei. i. debitori. ratã. i. gratã siue multũ vtilis vel dic vt in gl. ¶ Nota primo q dolum calũnijs obuiandũ est. ¶ Nota secundo in ver. sed ne q nõ sufficit phibitio nisi pena a lege adijciat̃. ¶ No ta tertio q non d3 esse melior conditio stulto⁊ ⁊ puerso⁊ maligne versantiũ cursum q bono⁊ ⁊ sapientũ. vt. ff. q vi aut clã. l. seruus ⁊. ff. de noxal. l. non solũ. ¶ Nota quarto in. §. sed ⁊ hec q puidendũ est dolum alimentis. ¶ Nota quinto in. §. ⁊ neq3 q nõ est facilis, si deiussorũ datio. vt. ff. si cui plusq p. l. fal. ⁊ non facile. ¶ Opponit̃ primo de. l. officiũ. §. fi. ff. de rei vendi. ⁊ depo. l. bona fides. Solue vt hic ⁊ ibi notat̃. ⁊ in dicta aut̃. sed iam. ¶ Opponit̃ scdo q etia3 non iplens cõditionibus depositũ semp restitui debeat deponenti. vt. ff. depo. l. j. §. pe. ⁊. C. de peti. heredi. l. pen. Solue vt hic in glo. no. Tu dic aut cõditio est posita in fauorẽ depositarij vel alterius. ⁊ tunc obtinet qd hic dr̃. ⁊. ff. depos. l. j. §. est aũt. aut in fauorem de ponẽtis. ⁊ tunc obtinet qd ibi. ⁊ de hoc no. ff. depo. l. j. §. apud iu lianũ. ¶ Opponit̃ tertio ad. §. ⁊ neq3 de. l. penul. in fi. C. deposit. vbi defensiones depositarij admittunt̃. Solutio hec corrigit.
¶ Opponit̃ quarto q defensio rata esse debeat. etiam sine fideius soribus. vt. C. de verbo. signi. l. sancimus. Solutio hic loquitur in pretorijs stipulationibus: ⁊ in casibus alijs in quibus fideiussio de iure prestatur vt. ff. qui satisda. co. l. j.

¶ Quibus modis naturales efficiuntur sui. Collatio. vij. ⁊c.

¶ Hic incipit collatio septima. sed posset queri quare hic incipit. dic q hic rõ reddi non põt. qr magistraliter diuisio facta fuit. vt. ꝟ. dixi frequẽter. Continua supra dictũ est in plurib⁹ ptib⁹ de legiti matione liberorũ naturaliũ varie ⁊ dispersi3. sequit̃ videre simul ⁊ vni te sic. ꝟ. vt omnes obe. iudi. prouinci. §. hec considerantes.

Naturalium. ¶ Diuide titulũ vsq3 ad fi. in ptes octo. Primo exor dium. Scdo de liberis naturalib⁹ legitimãdis p curiã ⁊ de mõ legitimationis ⁊ eo⁊ successione a ctiue: ⁊ passiue. Tertio de liberis naturalibus le gitimandis p matrimoniũ. Quarto de legitiman dis p rescriptũ. Quinto declaratio pcedentiũ. Sexto legitimatio nis phibitio p adoptionẽ. Septimo de successione liberorũ natu raliũ qui legitimati nõ sunt. Octauo de liberis ex dãnato coitu na tis qui nec naturales nec legitimi sunt. Scda pars incipit in. §. si quis igit̃. Tertia in. §. tribus aũt. Quarta in. §. illud tñ. Quinta in. §. generaliter. Sexta in. §. adoptiõis. Septima in. §. discretis. Octaua in. §. vltima siquidẽ. ite⁊ prima pars ⁊ scda subdiuidũtur vsq3 ad. §. tribus in ptes septem. Primo exordiũ. Scdo de legiti mationis mõ p oblationẽ curie. Tertio de successione eo⁊ actiue. Quarto de successiõe eo⁊ actiue ⁊ passiue. quo ad alios agnatos ⁊ cognatos patris. Quinto de eo⁊ successione passiue tñ. Sexto de mõ legitimandi p instõnem heredis. Septimo p rescriptũ prin cipis. Scda pars incipit in. §. si qs igitur. Tertia in. §. si quis igi tur ex qualibet. Quarta in. §. ⁊ qm̃. Quinta in. §. filiũ vero. Sex ta in. §. sanciẽdũ. Septia in. §. si quis aũt legitimos. ¶ Casus bre uis vsq3 ad. §. tribus. iustinianus exordit̃ naturalitatis seruitutis ⁊ libertatis: ⁊ legitimationis ius ostendens docet q3 modũ legiti mationis p curie modũ ⁊ oblationẽ: ⁊ successiões eo⁊ actiue ⁊ pas siue. formãq3 tradit modũ aliũ legitimandi annectendo. s. p instõnẽ heredis in honorẽ curie factũ. ⁊ p rescriptum principis. ⁊. h. d. vsq3 ad. §. tribus. Expone lrãm. Naturaliũ nomen nõ eni3 vltimo. i. ho minum seruitus que plerũq3 ppter bellũ vel adultionẽ: ppter igra titudinẽ pcedit ⁊ interdicto. i. cõcupiscentia. ex qbus descendũt li beri naturales. Et qm̃ ⁊ inter oẽs legitimos minus habentẽ. i. tm̃ d3 habere legitimatus qntum legitimus q minus h3. si quis aũt na turalis p oblationẽ curie legitimatus. honore. i. in honorem curie eos naturales: nõ curiales. illi vero. pdicto mõ scripti. curiales fiãt ex testõ si voluerint nouẽ vncie. relique vero ad eos puenĩet qui ex l. vocant̃. vt. ꝟ. pri. §. ver. si vero etiã generaliter. si vero ille testator q h3 filios naturales. ipse tñ testator legitimat⁹ fuit p curie oblatio nem. ei. ples. sed naturales tñ. ¶ Nota primo gloriosum verbũ q vitio. s. dolum qui ppter vitionem facti sunt serui. ⁊ interdictio. s. cõ cupiscentia⁊ despicienda non est. Itẽ nota q diffigiendum malum est. ⁊ eligendũ ẽ qd melius ẽ. vt di. iiij. c. j. ⁊ di. xiij. duo mala. ⁊. xxij. q. iiij. c. non solũ. ⁊. c. iurani. ⁊. ff. de regu. iu. l. quotiẽs nihil. ¶ No ta scdo in. §. nã qd natura q natura ab initio nõ separauit natura les a legitimis. nec liberos o seruis. ¶ Nota tertio l. §. si quis igi tur. q naturales dignitates illustres adipiscunt̃. ¶ Nota quarto in. §. si quis igit̃ ex quolibet. q ortus in ciuitate est ciuis. sed in vil la ortus est rusticus. vt. C. vt rusti. ad vliũ obsequiũ deno. l. j. ⁊. j. p xi. ⁊. C. de testa. l. fi. Itẽ no. hic q ciuitas accipit̃ ad oñam ville. sic ⁊ vrbs ad oñam vici vt. C. e. l. iij. ⁊ f3 hoc nota q vrbs ⁊ ciuitas idẽ sunt. ⁊ quicqd est extra muros positũ: ⁊ ciuitati rñdet est castru3 vel vicus vel simile. vt. d. l. j. C. vt rusti. ⁊c. ⁊. C. q satisda. cogũ. l. sciendũ in prin. Itẽ nota q villa ⁊ vicijs sunt sub ciuitate. hr. j. sequitur. er go aliud est ciuitas. aliud villa. qr aliud ẽ dominãs ⁊ aliud oñatum ⁊ facit od pdicta. C. de edifi. priua. l. singulorũ. ⁊ de op. publi. l. pre scriptis. ⁊. lxj. di. c. nullus inuitis. ⁊. lxiij. di. ego lodouicus. ⁊ extra de sen. ex. c. si ciuitas. li. vj. Et ẽ ar. ad priuilegia principũ. ⁊ ad sta tuta terra⁊ que priuilegia indulgent ciuitatibus vel ciuib⁹. vt nõ transeant ad rusticos vel comitatinos. ¶ Nota quinto in. §. filiu3 vero q equalitas in successiõibus ab intestato seruari d3 vt ille cui succedit̃ sibi possit succedere ⁊ eõ cui non succedit̃ nec ipse alijs d3 succedere vt. C. de leg. here. l. lege. xij. tabula⁊. ¶ Argumentum ẽ hic ad feudũ q nepos succedat patruo in feudũ sicut ⁊ patruus sibi succedit. vt decima coll̃. Iperator lotharius eugenio pape. c. j. in fi. ⁊ de gradi. succe. in feu. §. sicut ticij. Et hec qd fuit in regno de comi tatu de aqno. ⁊ facit. C. de leg. here. l. si ab eo. ⁊ de naturo. h. l. cõiu3 circa prin. Ar. est contra qr successio in feudis ex cõsuetudine pce

dit decima coll. de succes. feu. sed cũ cõsuetudo nõ sit in nepote. sed i
patruo tm̃. ergo non dz succedere in feudũ. Preterea quotiẽs defi
cit successio in feudis feudũ dño aperit. & ad eũ reuertit. vt decima
colla. de beneficio fratris. c. i. in prin. cũ si. im̃ Jriũ est argumentũ ꝙ
simile cõsuetudinis primũ & cõsequens cõsuetudini debeat obser
uari. vt. ff. de legi. l. de qbus ver. primo. ¶ Ad. §. istũ opponit. vt. j.
e. §. reliq. & §. si quis igit dotalia. vbi legitimati succedũt. & eis suc
cedit. Solutio ibi loquit. de legitimatis p matrimoniũ. hic de le
gitimatis p oblationẽ curie. Jtẽ contra. C. de legi. here. l. si ab co.
fo. ibi de legitimis hic de legitimatis p oblationẽ curie. ¶ Queri
tur an legitimati a principe vel comite qui hñt autoritatẽ a pricipe
si dictũ est ꝙ possint oĩbus succedere nõ obstãte. l. tali succedere po
terunt ab intestato. liberis legitimis & naturalibus extantib⁹ & effi
ciunt legitimi agnatis & cognatis patris. Et vr ꝙ sic. vt not. j. e. §.
si. & C. de incest. nup. auc. incestus. & j. e. §. reliqui. & §. adoptionis.
Preterea patria ptãs est de iure ciuili. vt instit. de pa. po. §. ius au
tẽ. ergo ius ciuile. i. princeps põt eã cõstituere & naturales legiti
mos facere quo ad oĩa. Jtẽ beneficiũ principis plenissime interpre
tandum est. vt. ff. cõstitutio que de dig. §. illud quoq. & ff. de consti.
prin. l. beneficiũ. Jtẽ ius succedendi ampliare debemus vt insti. de
bo. pos. §. adhuc. Nã ius ciuile cognationẽ facit. vt. ff. vnde cog. l. j.
§. cognationẽ. & de adop. l. qui in adoptionẽ. ¶ E contra vr ꝙ libe
ris legitimis extantibus legitimatio fieri nõ possit. p ar. a sufficien
ti ptium enumeratione. q2 certi sunt casus in qbus legitimatio pce
dit extantibus liberis legitimis vt no. j. e. §. generaliter. sed iste nõ
est de illis ergo &c. vt. ff. de ac. & ob. l. obligationũ. §. plz. Jtẽ priui
legia sunt stricte interpretanda vt. C. de inoff. testa. l. si qñ in prin. &
extra. de transla. epi. c. inter corporalia. Jtẽ priuilegia cõtra ius eli
cita non valent nisi noiatim ius illud tollat. vt. C. de pci. ipera. offi.
l. nec dãnosa. & l. nec rescripta & si pra ius vel vti. pu. l. fi. vbi de hoc
Jtem viciũ cupiditatis pñe refrenandũ est vt. C. de natu. li. l. fi.
¶ Preterea hic vr esse casus. C. e. l. cõium. Jtẽ pbat p ar. a malo
ri. q2 si id de quo magis &c. sed p oblationẽ curie legis & principis
autoritate legitimati liberis legitimis extantib⁹ nõ succedũt agna
tis & cognatis patris. ergo multo magis nec hoc casu. Solutio ex
tantibus legitimis naturalibus liberis nõ credo ꝙ legitimatio va
leat hoc casu nisi nolatim fieret mentio de ipsis liberis legitimis. &
l. tali nõ obstãte vt. j. e. §. si quis ergo. Nõ obstãt dicte gl. q2 debẽt
intelligi cũ determinatiõe pdicta. s. legitimis & naturalib⁹ liberis
nõ extantibus legitiatio pcedat. hoc casu si dictũ est ꝙ possunt suc
cedere oĩbus ẽt agnatis & cognatis patris non obstante. l. tali cre
do ꝙ ad oiuz successionẽ venire poterunt. vt. d. l. si ab eo. C. de legi.
heredi. & ar. j. e. §. si quis ergo. ver. si igitur. Ar. est pra. ff. de adop.
l. nã ita vnde dic & melius ꝙ quo ad patrẽ successio locũ hz. vt inui
cem succedere possint. agnatis & cognatis patris exclusis. sed non
quo ad agnatos & cognatos vt hic. & d. l. cõium. & arg. j. e. §. genera
liter in prin. vbi dr ꝙ pater non põt legitimare eos inuitos vt eis
succedat. vel ius ptãtis hẽat. ergo nec inuitis agnatis vt hic. §. fi
liũ. & no. p inno. extra. qui fi. sunt legi. c. p venerabilẽ. ¶ Queritur
nunquid legitimatus post testm̃ patris rumpat testm̃ patris libe
ris legitimis & naturalibus nõ extantibus. Et vr ꝙ sic q2 filius ar
rogatus & ẽt monasteriũ rumpunt vt no. j. de san. epis. §. si qua mu
lier. & j. de mona. §. illud & ar. ff. de cõtra. tabu. l. nõ putauit. §. si qs
emancipatus. & de libe. & posth. l. filio in pri. & §. fi. & ar. C. de natu.
lib. l. cõmuniũ. in prin. & j. de trien. & se. §. hoc idem obtineat. Et q2
questiones quasdam ad materiam vtiles in ciuitate perusij disputa
ui ideo forte vtile putaui hic interserere.

¶ Pater hñs filiũ naturalẽ condidit testm̃ & instituit ticiũ sibi he
redem & eũ rogauit ꝙ hereditatẽ restituat pauperibus. & post testa
mentũ conditũ fecit p comitẽ autoritatẽ hñtem ab iperatore dictuz
filiũ legitimari in terris ecclesie. hic oriunt qõnes due. Prima an
valeat legitimatio. Scda questio ẽ an rũpatur testm̃ filio legitima
to. in qõne prima vr ꝙ legitimatio valeat. & ad hoc faciunt hec iura
primo iurisdictõis voluntarie larga autoritas nã legitimatio ẽ iuris
ditionis voluntarie vt in auc. qbus mo. na. eff. sui. §. generalr. & ff.
de his q sunt sui iu. l. fi. ergo corã quocũq iudice & i oĩ loco fieri po
tuit. vt. ff. de off. pconsu. l. ij. & de adopti. l. emãcipati in prin. & §. j.
cum si. ¶ Scdo cõsensus ptiũ iurisditionẽ progantiũ eo ipso ꝙ sci
uerunt comitẽ nõ esse suũ iudicẽ. vt. ff. de iu. l. sed & si susceperit. l pri.
& C. de excep. l. penul. & fi. & no. C. de emanci. lib. l. j. igitur saltim p
rogate iurisditiõis rõne valere dz legitimatio. ¶ Tertio a pari ar
gumentatiõe. nã legatus extra diocesim põt ɔfirmare beneficia. vt
extra de cõcess. pben. c. post electionẽ. & no. extra. de offi. le. c. nouit.
ergo &c. ¶ Quarto iurisditionũ distincta est ptãs pape & iperato
ris. Nã imperator a deo precst oĩbus tpalibus imediate. vt i auc.
qũo opz. epi. in prin. & de instru. cau. §. q2 igit. & extra qui filij sunt
legi. c. lator. & c. cãm vbi de hoc pz ergo ꝙ iperator iurisditionẽ hz
tpalem in oĩ loco aptitudine. lz non semp actualiter. vt in terris ec
clesie. igit iurisditionẽ voluntariã exercere põt in terris ecclesie p
se vel p aliũ ar. dicte. l. ij. ff. de offi. pconsu. cũ fi. & no. p hosti. extra q

fi. sunt legi. p venerabilẽ. sup verbo. casualiter. ¶ Quinto a mino
ri argumẽtatio. quia si id de quo minus vr inesse inest. & id de quo
magis. sed iudex existens extra territoriũ põt delegare cãm cogno
scendã intra territoriũ qd respicit iurisditionẽ ptẽtiosaz. ergo mul
to fortius poterit vbiq exercere voluntariã iurisditionem vt. ff. de
offi. presc. vrb. l. fi. & de offi. pro. l. iij. ¶ E contra vr. & ad hoc faciũt
iura infra scripta. primo territorij limitatio. Nã extra territorium
&c. vt. ff. de iurisdi. om. iudi. l. fi. & extra de ɔsti. c. ij. li. vj. ergo comes
in terris ecclesie nõ subiectis iperio iurisditionẽ exercere non põt.
¶ Scdo falcis in alienã messem ipositio a iure phibita vt extra. de
iudi. c. nouit & qui fi. sint legi. c. p venerabilẽ. & C. de epis. & cle. l. re
petita. igitur cũ ad papam spectet legitimatio in terris ecclesie er
go comes non potuit inibi legitimare. ¶ Tertio iurisditiõis volũ
tarie restricta voluntas extra locũ. vt. C. de emanci. l. j. & de dona. l.
fm diui. ergo extra terras iperij nõ potuit legitimare. ¶ Quarto
locus a pmissis & phibitis. Nã pape in terris ecclesie pmissuz ẽ le
gitimare. ergo iperatori vr esse phibitum. ar. C. de pcu. l. maritus.
& ff. de condi. & demon. l. cũ ita. §. fi. & dicto. c. p venerabilẽ. ¶ Quin
to heredis facienda difficilis cõstitutio. & heredis remouẽdi diffici
lior via. vt insti. de bo. pos. §. quos auc. & ff. p so. l. cũ duobus. §. idẽ
rñdit societatẽ. Jtẽ cũ p legitimationẽ cõstituat heres q non erat &
remoueat qui erat futurus heres. vt in auc. de incest. nup. §. dubita
ri. & de trien. & se. §. hoc idẽ obtineat nõ vr valere legitimatio.
¶ Jn qõne scda & vr ꝙ testm̃ sit ruptũ. & ad hoc hec iura faciunt.
¶ Primo a minori argumentatio. Nã si id de quo minus &c. Sed
cõstat ꝙ filius fictus testm̃ rumpit. vt no. in auc. si qua mulier. ergo
multo magis verus filius legitimatus: cũ veritas regulariter sit p
ferenda. vt. ff. de nego. ge. l. itẽ si cũ putaui. vbi de hoc. ¶ Scdo eo
dẽ argumẽto pbat. Nã filius arrogatus qui est legitimus fili⁹ tm̃
rumpit testm̃ vt posthumus ergo multo magis filius naturalis le
gitimatus vinculo duplici nitens dz testm̃ facere. Ad hoc facit. ff.
de libe. & posthu. l. filio qm̃. in prin. & §. fi. & de ɔ. ta. l. nõ putauit. §.
si quis emancipatũ. & institu. quibus mo. testa. infir. in prin. & i auc.
de cõsan. & vte. fra. §. fi. & C. de his q veniã eta. ipetra. l. fi. ¶ Ter
tio locus ab effectu. q2 p legitimationẽ filius iura legitima in pñns
successione adipiscit. vt. l. cõium in prin. C. de natu. libe. & in auc. q
bus mo. na. eff. sui. §. filiũ. ergo dz tanq filius & legitim⁹ successor
vt posthumus rũpere testm̃. ¶ Quarto a pari argumentatio q2 fi
lius legitimus & naturalis in locũ sui patris succedẽs vt posthum⁹
rumpit testm̃. vt. ff. de iniusto rup. testa. l. posthumoz. ergo ẽt filius
naturalis legitimatus testm̃ rumpit vt dicto. §. dubitatum & dicto
§. hoc idẽ obtineat. & in auc. qbus mo. na. effi. legi. §. sic igit licẽtia.
¶ Quinto patris negligentia qui post filij legitimationez potuit
testm̃ mutare. & ideo q2 nõ fecit dz eius testm̃ rumpi. ar. C. de inoffi.
test. l. iij. in prin. ¶ Sexto iuris succedẽdi ampliatio. Nã iura suc
cedendi ampliare debemus. vt insti. de bo. poss. §. adhuc ergo &c.
¶ Contra vr. & ad hoc faciunt iura. j. scripta. ¶ Primo legitime
factũ qd de actu supuenienti non dz rescindi. vt. C. de interdi. ma. l.
iij. vbi de hoc ergo &c. ¶ Scdo locus a differentijs. q2 filius natu
ralis nõ est oĩbus legitimus successor effectus. q2 nõ agnatis & co
gnatis patris. sed secus ẽ in filio legitimo & naturali. ergo vr ꝙ ip
se testm̃ nõ rumpat lz filius legitimus & naturalis rũpat vt argu. in
auc. qui. mo. na. effi. sui. §. filium. ¶ Tertio in successiõis voluntarie
patri pmissa licentia. ergo cõtra patris voluntatẽ nõ põt succedere
cũ hoc sit pmissum filijs legitimis: & naturalibus vt. ff. de inoffi. te
sta. l. j. & de cõtra ta. l. j. in prin. vbi de hoc. & C. de natu. libe. l. huma
nitatis. ¶ Quarto patris psumpta voluntas q2 nõ est verisimile
ꝙ pater cũ legitimando elegerit viã ad ipugnanda futura iudicia.
vt. ff. de in inte. resti. l. iij. ergo &c. ¶ Quinto locus a sufficienti par
tium enumeratiõe. sunt enim casus certi qbus testm̃ rũpitur. vt ins
titu. quibus mo. testa. infir. in prin & ff. de iniusto rup. test. l. j. & no.
C. de postu. l. j. Sed casus noster nõ est de illis. ergo &c. vt. ff. de ac
tio. & ob. l. obligationũ. §. placet.

Solutio questionis prime.

¶ Est ꝙ valeat & teneat dicta le
gitimatio facta in terris ecclesie. q2 est de iurisditiõe voluntaria. &
q2 princeps cã iurisditionẽ hz vbiq ergo & ille qui hz ab eo autori
tatem. vt. C. vbi & apud quẽ in integ. resti. postulet. l. fi. & de iudi. l.
apertissimi. & ẽt q2 ptes scientes vident ipsius progare iurisditionẽ
vt pbat p iura p hac pte allegata. ¶ Non obstat rõ prima in ɔriũ
allegata q2 loquit in iurisditiõe cõtentiosa. Et eodẽ mõ rñdeo ad
scdam. Preterea põt intelligi in his que spãliter quibusdaz cõmissa
sunt. & alijs expresse denegata. Et eodẽ mõ rñdeo ad tertiã rationẽ.
Preterea loquit de donatiõe facta in vrbe roma. sed si factã fuerit
alibi poterit vbicunq insinuari. vbi facta fuerit. vt. C. de dona. l. da
ta in fi. & l. in hac. Non obstat quarta. q2 nõ pcedit vbi qs hz iuris
ditionẽ voluntariã. cũ possit pluribus cõpetere in eodẽ loco. vt. d. l.
in hac. ¶ Non obstat quinta. quia in casu nostro hoc pcedit ex pa
tris voluntate. qui hereditatẽ suam posset ciuilẽ extraneo relinque
re: & sua bona. in quẽlibet alienare. ar. in auc. de nup. §. hinc nos.

Preterea

Preterea per consequentiam multa conceduntur que directo phi bentur. ff. de auto. tu. l. i. circa prin. ⁊ iiij. q. vi. §. serui. Item per con sequentiam licet non directo. debet hoc concedi. cum ad positionem alterius non prohibiti necessario hec sequatur.

Solutio questionis secunde.

¶ Est. ꝙ te stamentũ rũ patur filio legitimato. vt patet manifeste per iura pro hac parte al legata. ¶ Non ob. prima ratio. fallit quando actus superueniẽs ẽ contrarius primo: ⁊ vterqꝫ dependet ex eiusdem hois ptãte. ¶ Nõ obstat secunda ratio. quia quantum ad patrẽ pertinet consequit oia iu ra legitima sicut ⁊ legitimus: ⁊ naturalis. vt dicto. §. dubitatum est sini. ¶ Non obstat ratio tertia. quia procedit in naturali tantum. alis legitimatio nihil operaret. ¶ Non ob. ratio quarta quia illud procedit nisi euidenter contrarium appareat vt in casu nostro. ¶ Non obstat ratio quinta. quia casus noster non est de illis vt p batum est superius per iura suprascripta.

Tribus autem aliis.

¶ Superius dictũ est huc usqꝫ de legitimatis p obla tionem curie sequitur videre de legitimatis per matrimonium. Ca sus breuis vsqꝫ ad. §. illud tamen. nuptijs contractis cum concubi na: ⁊ dotalibus instrumentis confectis liberi primogeniti legitimi efficiuntur siue postea alij liberi nati sint ⁊ viuant siue decesserint si ue nulli nati fuerint. Quinimo ⁊ prius concepti: ⁊ post dotalia na ti legitimi efficiuntur liberis extantibus: aut non. ¶ Expone ilhaz. tribus aũt constitutionẽ tẽperate vt. C. de natura. li. l. leges anasta sij. etiã successiones. actiue ⁊ passiue vt. ã. de incest. nup. §. dubitatũ circa fi. legitimi sunt. i. sicut illi succedunt: ⁊ eis succedit. sic ⁊ i istis seruetur vt dicto. §. dubitatũ. circa fi. vel dic sicut illi. s. legitimi po tuerũt aptitudine ab initio ⁊ quolibet tempore succedere sic ⁊ isti nunc succedunt. ⁊ sic pꝫ ꝙ fictio non trahitur retro, sed ⁊ ex nũc suc cedunt. Et nota ꝙ hic dicit quas habent ij qui ab initio legitimi sunt ⁊ non dicit ꝙ legitimati pinde habeant. ac si ab initio cum na ti sunt essent legitimi. Et sic nota ꝙ iste. §. non facit pro illis qui di cunt ꝙ naturalis natus ante legitimũ ⁊ post natiuitatẽ legitimati legitimatus habeat ius primogeniture. Nã si hꝫ illas successiões quas hꝫ ille qui ab initio est legitimus constat ꝙ si plures sint legi timi nati ille qui est primo natus legitimus pfertur fratribus. ergo ⁊ ille qui primo est legitim⁹ natus antequaꝫ naturalis sit legitima tus debet ei preferri. filios primos. qui affectus posteri. i. post nu ptias nati. inuenerunt. i. iam inuentum a patre ante natiuitatem eo rum. dotalibus instrumentis amborum. idest primo natorũ. ⁊ post ea alij. i. post dotalia instrumenta nihil tale. i. casus natiuitatis vel mortis post dotalia instrumenta contingens causis. i. sm rationa biles cãs quasi expressiuum veritatis. auxiliator sui vt non conceptio nis sed partus tempus inspiciatur vt. C. e. l. nuper. §. fi. ⁊ j. sequit. ¶ Nota primo in. §. tribus ibi opꝫ enim semp ⁊c. ꝙ in dubio vita re debemus legum correctionẽ. ar. contra. j. vt ira. fi. j. rñ. sed dic ꝙ ibi expresse lex antiqua corrigitur. Itẽ ar contra. C. de indi vidui. l. j. in prin. vbi dr ꝙ lex illa sublata in feminis sm sensuz nostre legis intelligitur sublata esse in masculis. sed ex abundanti ppter simpli ces animos corrigitur. Solutio ibi loquitur in personis ⁊ casibus in quibus est eadem ratio ⁊ causa correctionis. per omnia hic vero in alijs. ¶ Queritur an naturalis filius ante legitimũ natus: ⁊ le gitimatus per nuptias post natiuitatem legitimi habeat ius prio geniture: ⁊ preferendus sit legitimo ⁊ naturali in regno vel comita tu vel alia dignitate. hic est ar. ꝙ non. quia legitimatio nõ trahitur ad tempus conceptionis. sed partus tps spectatur vt hic ⁊. C. e. l. nuper. in fi. Preterea legitimat⁹ oia habere dꝫ que huiusmodi ap pellatione decent. vt. ã. de incestu. nup. §. dubitatum in fi. Sed non decet ꝙ legitimati debeant preferri legitimis ⁊ naturalibus. vt de cima collatio ⁊c. si de feudo cõtrouersia fuerit. c. naturales filij ⁊. c. fi lij nati ergo ⁊c. ¶ Itẽ constat ꝙ legitimi ⁊ naturales fuerint legi timi ab initio priusquam naturales essent legitimati sed pluribus legitimis existentibus ⁊ ex ordine natis ex tẽpore prerogatiua ser uatur. sicut etiam in duabus dotibus in quibus fictio locum hꝫ. vt C. de rei vxo. actio. in prin. ⁊ qui potio. in pigno. habe. l. fi. §. exce ceptis. Preterea in fictione ad hoc vt fictio trahatur ad initiũ opꝫ ꝙ eadem cã ⁊ existentia pseueret alis secus. vt. C. de rei vxo. acti. §. videamus. sed hic cã mutata est p legitimationẽ ab eo ꝙ fuit ante le gitimationẽ. ¶ Item fictio non trahitur retro ad tpus in quo põt sequi iuris repugnantia. vt. C. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. donationes. sed hic posset sequi iuris repugnãtia. q: naturalis ⁊ legitimus suc cedere debent. ⁊ actualiter fuit in casu succedendi priusquã natu ralis fuit legitimatus. ⁊ ideo lex suã fictionẽ ad hunc non extendit casũ. vt. C. de condi. infer. l. ij. ⁊ no. ff. de le. j. l. talis scriptura. §. fina. Preterea fictio non trahitur ad initium qñ psone conditio muta ta est. vel qñ res viciaret. vt. ff. de mili. te. l. si certaz. §. fi. ⁊ de capti. l. in bello. §. codicilli. ⁊. C. de manu. testa. l. j. ¶ Itẽ fictio nõ potest trahi ad initium. cũ nuptie in pte tpis consistere potuerunt. ⁊ in pte non alis sequeret ꝙ in pte tpis erit legitimatus: ⁊ in parte non. qd esset absurdum. ar. C. de cura. furio. l. cum alijs. Preterea fictio nõ trahitur hic ad tempus conceptionis sed partus tempus spectat. ergo multo magis nec tempus ante conceptionem spectabitur. vt hic ⁊ dicta. l. nuper in fi. Et est ar. a minori. Item est ar. ff. de vulga. subsli. l. ex facto. §. igitur. vbi dicitur ꝙ substitutio rumpitur agni tione sui heredis. q: patrem aut principez de hoc casu cogitasse nõ est verisimile. sic in casu nostro non est etiam verisimile ꝙ princeps legitimatum preferre voluerit legitimo ⁊ naturali ar. est contra. ã. e. §. reliqui. Sed expone litteram vt ibi notaui. Item est ar. contra ff. de libe. ⁊ posthu. l. filio. Sed dic ꝙ ibi filius a sui principio fuit legitimus ⁊ naturalis ⁊ in potestate. ⁊ ideo non translatus. sed red ditus dicitur. Preterea hic legitimo ius fuit acquisituz efficax ap titudine ante legitimationem naturalis. ⁊ ideo ei auferri nõ potuit Et de hoc dic plene vt notaui in qõne disputata. C. de sen. pas. l. fi. ⁊ hec est ipsa veritas ꝙ ius primogeniture non habeat. Et hãc que stionem disputauit bononie excellens doctor Joã. and. ⁊ sic deter minauit.

Illud tamen a nobis.

¶ Continua. supra di ctum est de legitimatio ne liberorum per oblationem curie. ⁊ per nuptias. Sequitur vide re de legitimatione liberorum per rescriptum principis. ¶ Casus breuis. Pater filios naturales per rescriptum principis legitima re potest liberis non extantibus si concubina non est sine peccato. vel ex studio celata ẽ vel mortua est. vel alis cum ea nuptie impediũ tur propter sacerdotium vel aliam cãm. Quinimo moriente patre si naturales in testõ scripserit heredes volens eos esse legitimos si bi successores filij rescripto a principe impetrato effitiuntur legiti mi. Et generaliter sciendum est ꝙ ita demum legitimi efficiuntur si ab initio filij consenserint vel ex post facto ratum habuerit quibus cunqꝫ modis legitimatio pcesserit adoptionis modo antiquit⁹ ob seruato pro legitimatione liberorum hodie penitus sublato. ⁊ hoc dicit vsqꝫ ad. §. discretis. ¶ Expone litteram. generaliter autez in omnibus qui per predictos modos. i. per curie oblationem. vel per nuptias: vel per rescriptum principis. naz si probat per simile. alijs modis. illos naturales. non liceret. s. legitimationem. qui modus ẽ ꝙ extantibus legitimis legitimatio non fiat. vt sequitur olim enĩ ⁊c. ¶ Nota primo in. §. si qs ergo. ibi quapropter ⁊c. similez mor bum similem exigere medicinam. ¶ Nota secundo in. §. generalit ꝙ pater non potest facere filios legitimos nisi filij consenserint. vel ratum habuerint. Item nota per id quod dicit de ratihabitione ꝙ etiam absens legitimari põt. Item nota ꝙ sufficit ratihabitio. Sꝫ contra. ff. de adoptio. l. neqꝫ absens: in prin. ⁊. l. post mortem. in pri. §. j. Solutio ibi in adoptione: vel arrogatione hic in legitimatiõe. Item ibi forte loquitur de eo qui filius nunqꝫ fuit ante. hic vero lo quitur de eo qui prius erat filius licet non legitimus. ⁊ ideo hic fa cilius procedit. ¶ Nota etiam hic casus in quibus naturales non possunt legitimari extantibus legitimis. ¶ Queritur hic an com pellatur filius exire patriam potestatem in illis casibus in quibus pater compellitur eum emancipare. respondet glo. ꝙ non. ⁊ dic vt hic no. ⁊. C. de emanci. libe. l. nec nũs. ¶ Et quia questiones quas dam ad materiam vtiles in ciuitate bononie disputaui idcirco vti le putaui eas hic interserere. ¶ Rex concessit priuilegium siue be neficium ciuitatibus siue ciuibus regni sui. Queritur an ciuitatuz ⁊ ciuium appellatione terre ⁊ persone contineantur in questione p dicta. ⁊ videtur ꝙ ciuitatum appellatione ciuitates sole hoc nomi ne appellare contineantur. Et hoc probant iura infrascripta. Pri mo ciuitatis diffinitio siue descriptio. Nam sm azo. ciuitas ẽ mul titudo hominum collecta ad bene viuendũ. vt in summa prima de creta. circa prin. ⁊ sm odofre. ciuitas est ppẽe vbi est collectio mul torum hominum habens epm ⁊ muratis fossata. vt. ff. de verb. sign. l. vrbis. ⁊ no. C. de epi. ⁊ cle. l. in ecclesijs. vel potes dicere. ciuitas ẽ hoium multoꝝ honesta cõuentio ad simul habitandũ edificia vici na patrisfamilias cã sibi cõstruentiũ in aliquo certo loco. vt dist. vj. §. his ita. ⁊ insti. de re. diui. §. singulorũ in fi. §. vlt. Vel breuiter ci uitas est edificioꝝ collectio o multitudine hominum facta ad simul habitãdũ. vt. ff. de iusti. ⁊ iu. l. ex hoc iure. ⁊ cõia predi. l. j. ⁊ finiũ. re gun. l. iiij. §. pe. sed cum in ciuitate requiratur hominuz multitudo: ⁊ in castro ⁊ villa: ⁊ similibus non sit eadem multitudo igitur nõ cõ tinebunt appellatione ciuitatis. Secundo ciuitatis compositio. ciuitas enim edificijs vicinis patrisfamilias cã factis debet eẽ ful cita. vt. ff. de verbo. sig. l. vrbana predia. ⁊. l. fundi. ⁊ cõia predi. l. j. ⁊ fini. regun. l. iiij §. pe. ⁊. d. l. ex hoc. ⁊ muris vel foueis circumdata. vt. ff. de verb. sig. l. ij. ⁊. l. vt alfenus. ⁊. l. pupillus. §. vrbs. ⁊ epali di gnitate decorata. vt. C. de episco. ⁊ cle. l. nulli. ⁊. l. si quis ad declarã dam. ⁊ de epi. audi. l. iubemus. ⁊ de defenso. ciuita. l. defensores. ita ⁊ territorio aucta. vt. ff. ad municipa. l. qui ex vico. ⁊ de verbo. sign. l. pupillus. §. territorium. ⁊. C. de episco. ⁊ cle. l. nulli. §. ꝙ si. Terti o oppositoꝝ conditio. Nam ciuitas ⁊ castrum species sunt oppo site. ⁊ coeque. vt. C. de testa. l. fi. ⁊ extra de rescrip. c. statutuz ⁊. C. de offi. prefecti pretorio. l. in nomine domini. §. donec ⁊. §. si vero pro

minorum subtrahantur. Et quia agitur de fauore minorum qui est ampliandus. vt. ff. de libe. ⁊ posthu. l. cum quidam. ⁊ hoc equissimum ⁊ sanctissimum est. obnoxius. i. astrictus siue tenetur ea actione vel conueniri potest. dicto iure ⁊ actione. Et patet etiam hic quod etiam ad realem pertinere debeat quia hoc verbum obnoxius trahi potest ⁊ ad realem ⁊ ad personalem actionem. colligetur. repilogat predicta vt addatur eius res. i. ius habent in ipsis rebus. qualitercunque. vt. s. proxi. dixi. Sed ⁊ si quis. s. curator. iam. i. ante aliquam obligationem contractam. obligatam postea in se curatorem. vel dic minorem. non iam. i. amodo. solum nomen est ⁊ casus accusatiui. ⁊ dic ipsum solum sine alio. cura. i. curationi. s. tutele. vel cure. vt. j. sequitur statim. ⁊ j. proxi. §. in medio. i. administratione durante. ¶ Arg. est. §. iste quod si tutor vel curator ab initio fuit ignorans ⁊ postea sciens est quod remaneat in administratione. ⁊ cum adiuncto administret si ab initio bonam fidem habuit ⁊ de hoc notatur in aut. minoris. Item est arg. j. e. §. quod si quis. quod si plebeius fecit magnatem actionem cedere in alium non plebeium vt per alium ageret quod cessio non valeat ipso iure vt hic in. §. quod si quis. vt aut. tutele. ¶ Nota quod titulus iste locum etiam habeat in tutela. obligati sunt. s. minoribus. mox. i. statim ab initio tutelam. ¶ Nota etiam hic quod titulus iste locum habet etiam in tutela. si vero hic. i. se esse creditorem. curator. i. curam suscepit casurus. idest cadit ea actione. ⁊ ipsam amittit ipso iure. propter hoc. i. eo ipso quod. i. quia firmetur a tutela ⁊ cura repellitur. nihilominus ne ex hoc ipso obstet ⁊c. vt. s. proxi. ⁊ ar. s. e. §. sed ⁊ si quis. ⁊ s. e. §. circa prin. ⁊ §. hec omnia. secundum Hugolinum ⁊ bene. Az. contra ⁊ male. vt nota. ff. de execu. tu. l. propter litem in princi. ⁊ l. pater. ff. de procurato. ⁊ hoc teneas tanquam verissimum ⁊ sanctissimum. aperte. i. notorie vel manifeste vel dic eo sciente. obligatus minori. tacuerit ab initio. quod si quis sed neque postea. i. curatione finita considerans. i. cessionem futuram ⁊ hoc in quibus curatoribus vel tutoribus leges sub. s. prodigorum. Et nota hic quod cura furiosorum prodigorum ⁊ dementium defertur a lege. vt insti. de cura. §. furiosi. Sed cura adultorum non defertur a lege sed a iudice. vt. ff. de excusa. tut. l. amicissimos. §. fi. ¶ Nota primo quod legis ⁊ principis intentio est ciues bonos facere. ⁊ vt viuant sine peccato. vt. j. ti. iij. in prin. ¶ Nota secundo quod homo ad malitiam sepe deditus nihil est mali quod non inueniat. ¶ Nota tertio in. §. hec omnia. quod curator ⁊ tutor est dominus minoris. ¶ Nota quarto quod obuiandum est fraudibus curatorum. ¶ Nota quinto quod in. §. sed ⁊ si quis. quod non viciatur tutela vel cura licet deueniat ad casum a quo incipere non potest. ¶ Nota sexto quod titulus iste pariter locum habet in tutela ⁊ cura. ¶ Nota septimo quod nos debemus dare minori hostem siue suspectum pro tutore vel curatore. ¶ Nota octauo in. §. si vero tacuerit. de pena. ¶ Nota nono in. §. quod si quis quod prohibetur cessio omni tempore. ⁊ no. de pena. ¶ Nota decimo in. §. Et hoc. quod titulus iste locum habet in omni tutore ⁊ curatore. ¶ Opponitur primo quod creditor ⁊ debitor tutelam ⁊ curam suscipere possint. vt. C. qui da. tuto. pos. l. creditorem cum concordan. Solu. hec corrigit. Et dic vt notaui in exponendo litteram. ¶ Opponitur secundo ad. §. sed ⁊ si quis. vt. ff. ad. l. aquil. l. quia in eum. Solue vt ibi notaui. Vel dic secundum Dy. ibi res deuenit in casum nullitatis. hic vero in casum translationis in aliam statum. vt nota. per eum. ff. de verbo. obli. l. pluribus. §. ⁊ si placeat. Vel dic ibi lex prohibet simpliciter nec vltra procedit. hic vero vltra procedit confirmando secundum quid et certo modo. i. vt cum adiuncto curatore administret. ¶ Opponitur tertio ad. §. vt autem. de. i. testium. ⁊ de. §. si vero absit. Solue vt in gl. no. quia ibi in sacramento testis. ⁊ dic vt in glo. ¶ Opponitur quarto ad. §. si vero tacuerit. vt insti. qui. mo. tol. obli. in prin. solue vt in glo. no. ¶ Opponitur quinto ad. §. quod si quis. vt. ff. de rebus cre. l. non fit. Solu. vt in glo. ¶ Opponitur sexto quod ab actione cadere non debeat cum cessio non videatur iniqua. quia in potentiore non videtur facta. Solue vt nota. in glo. que incipit. ergo amittitur.

¶ Opponitur septimo quod cedens agere possit. vt. C. manda. l. per diuersas. Solutio hic in potentiore facta est. vt hic nota. ibi non. Vel dic aut lex prohibet simpliciter. aut vniuersaliter progreditur annullando ⁊ penam statuendo primo casu si factum est in fraudem hominis agit cedens in eo quod cessionarius non potest agere. vt dicta. l. per diuersas. aut factum est in fraudem legis. ⁊ tunc neuter agit. vt. C. manda. l. ab anastasio. Secundo casu neuter agit vt hic. ¶ Queritur in. §. hec omnia. quid in rei vendicatione. Et glo. hic. tan aut. minoris ⁊ insti. de auc. tu. §. fi. tenet quod in reali locum non habet. Tu dic vt hic notaui exponendo litteram. s. quod locum habet etiam in reali. ¶ Queritur secundo nunquid titulus iste locum habeat in tutela. ⁊ dic quod sic vt hoc titulo. §. sed ⁊ si quis iam. ⁊ §. vt autem. vt dixi ad litteram.

¶ Queritur tertio an titulus iste locum habeat in quolibet tutore. de quo no. hic. ⁊ in aut. minoris ⁊ insti. de auc. tu. §. fi. ⁊ dicitur quod sic. Tu dic quod casus est hic in. §. hec omnia. vt dixi exponendo literam.

¶ Queritur in. §. sed si quis. quid si debitum est modicum an repellitur. dic vt nota. in glo. ⁊ in aut. minoris. ¶ Queritur quid si ex tutela vel cura factus sit debitor vel creditor. Dic vt in glo. ⁊ in aut. minoris. Item queritur que erit pena si adiunctus non corrigat priorem tutorem vel curatorem. dic vt in glo. Vel dic quod pena erit grauior. vt. ff. de offi. prefe. vr. l. j. §. solent. ⁊ ff. de tute. l. in eos. ¶ Item queritur in. §. quod si quis. quid si minori postea soluit. an repetit glo. respondet forte non. Tu dic quod sic. quia tutor cadit ab actione. ⁊ curator ipso iure. ⁊ omnis obligatio tollitur ⁊ ciuilis ⁊ naturalis autoritate legis. ⁊ ideo siue soluit per errorem iuris siue facti. competit repetitio. vt. ff. de condi. inde. l. si non sortem. §. indebitum. et §. a deo. arg. est contra. ff. quod quisque iur. l. pe. §. fi. Sed dic quod ibi sola ciuilis obligatio fuit sublata. ⁊ remansit naturalis.

Quoniam autem. Casus breuis. Tutor ⁊ curator minorum mutuo pecunias dare non debent periculo eis iminente. si mutuo dederint. nisi mobilis sit minorum substantia. tunc illud solum mutuo dare possunt. quod ad dispensationem minorum ⁊ sue familie sufficiat. Reliqua pecunia in depositum collocata. vel in emptionem prediorum conuersa. ⁊ tutor et curator decreto iudicis ⁊ iureiurando tutelam ⁊ curam suscipere debent. Vltimo precipit diuulgari. Et hoc dicit vsque ad finem tituli. ¶ Expone literam. Quoniam autem. Ex hoc. §. sumitur aut. nouissime. posita. C. de admi. tu. super rubrica. res. i. successio tutele vel cure. ado probabilis alias apperibilis. feneratorum. i. quia timent necessitatem fenerandi pro minoribus. existentes. secundum quantitatem precij. vt. C. de rescin. ven. l. si quos. ⁊ enim quod. s. decretum. curam. i. cure siue curationis administrationem. Nam in tutore ⁊ curatore quolibet locum habet quod hic dicitur. Curatoribus. i. curis administratorum. ¶ No. quod periculum est pecuniam mutuo dare. Item no. in ver. licebit quod qui emere vult tria debet considerare. vt dicitur in tex. Item nota de iuramento cuiuslibet administratoris minoris. ¶ Opponitur primo quod tutores ⁊ curatores minorum regulariter iurare non cogantur nisi sit furiosi curator. vt. C. de epis. au. l. de creationibus. cum si. Sol. hec corrigit.

¶ Opponitur secundo ad totum titulum quod debitores ⁊ creditores ad tutelam admittantur. vt. j. vt sine prohibitione. §. j. Sol. ibi specialis quia affectio suspitionem fraudis remouet. vt. ff. de ritu nup. l. penul. §. j.

¶ Opponitur tertio ad. §. quoniam. quod hodie tutores ⁊ curatores sicut non suo ita nec alieno nomine fenus possint exercere. vt. xlvj. di. c. si. quia peccatum est fenerare. So. quod hic dicitur in. §. quoniam. ibi corrigitur. quia omnia mala pati potius debemus quam malum operari vt extra de his que vi me. ve ca. c. sacris. ff. de ritu nup. l. palam. §. non est. ⁊ quod me. ca. l. isti. §. quod si. ¶ Queritur primo quid si mutuo dederit nunquid lucrum erit suum? Arguit glo. primo quod non. vt. ff. de nego. ge. l. si negocia. E contra videtur. vt. ff. de reg. iur. l. secundum naturam. Tu dic quod de iure ciuili non erit suum. vt. ff. de nego. gest. l. qui sine. §. sed istius. ⁊ ar. ff. man. l. idemque. §. si procurator. Sed hodie de iure canonico crederem contrarium. etiam hic quia administrator tenetur ad restitutionem vsurarum. vt no. in. d. c. si. xlvj. di. Credo tamen quod ad interesse teneatur minori. si eius interest. vt. ff. pro socio. l. socium. in prin. ⁊ l. si vnus. §. si vnus. vbi de hoc. Et idem dicerem in fratre qui pecuniam communem ad vsuras mutuauit. ¶ Queritur secundo quid si alias negocietur. ⁊ dic vt in glo. no. ¶ Queritur tertio in. §. etenim. an satisdare debeat rem saluam fore. ⁊ de rato. vindicatum solui. Et dic vt in glo. ¶ Item queritur an tutor testamentarius iusiurandum prestare cogatur. ⁊ cum decreto iudicis administrationem suscipere debeat. hic est argumentum quod non. quia decretum non tradit ei tutelam sed testator adita hereditate. vt. ff. de testa. tu. l. si nemo. Et facit quod no. C. de testa. tu. l. j. et l. antepe. Credo quod cum hoc sit hic statutum in fauorem minorum ⁊ quod titulus iste locum habet in tutore ⁊ administratore quolibet. vt supra dixi quod locum habet in tutore testamentario ⁊ etiam in legitimo ⁊ per consequens in quocunque alio. vt no. ff. de legi. tu. l. legitimos. in princi. ¶ Queritur quid si a defensore ciuitatis datus est tutor. cum inquisitione. dic vt hic notatur. Contra nota. ⁊ male. C. de tuto. ⁊ cura. qui non satisde. l. j.

¶ De instrumentorum cautela ⁊ fide.

¶ Continua. supra dictum est de tabellionibus. ⁊ de instrumentis que ab eis conficiuntur. Sequitur videre generaliter cum quam solennitate fieri debeant instrumenta. Et de instrumentis priuatis ⁊ publicis ⁊ de comparatione eorum. ⁊ ideo sequitur iste titulus.

Nouimus. Diuide titulum in partes nouem. Primo de instrumentorum cautela ⁊ fide in genere. Secundo in specie de instrumentis priuatis in contractu depositi mutui ⁊ aliis ⁊ eorum collatione. Tertio de instrumentis publice confectis. ⁊ solennitate eorum. Quarto de comparatione eorum. Quinto de instrumentis ab illiteratis ⁊ paucas literas scientibus factas. Sexto de contractibus ex non scripto celebratis. Septimo de contractibus factis. j. vnam libram auri. Octauo de contractibus factis in villa. Nono temporum commemoratio. Secunda pars incipit in. §. si quis igitur. Tertia in. §. sed ⁊ si instrumenta. Quarta in §. oportet autem. Quinta in. §. oportet vero. Sexta in. §. ⁊ hec dicimus.

cimus. Septima in.§.vt añt. Octaua in.§.vt añt. Nona in.§.valeat itaq;. Iterum prima pars vsq; ad.§.si quis igit. subdiuidit in ptes sex. Primo antiquaꝝ legum breuis cõmemoratio. Scdo excogitata prouisio imperatoꝝ ne falsitas cõmittat. Tertio exemplũ vt falsitatibus obuiet. Quarto ad idez quedã rõ cõis. Quinto cõ spãlis ⁊ propria Iustiniani. Sexto cõ singularis. Secũda pars incipit ibi. Et quia quidã. Tertia in.§.quoniã. Quarta in ver. videmus. Quinta in.§.q: igit. Sexta in ver. ⁊ enim. ¶ Casus breuis vsq; ad.§.si quis igit. Princeps falsitatibus obuiare vult. q: sepe cõmittunt in collatione lraꝝ. ⁊ ad imitationẽ ⁊ mutationẽ verarum lrarum. ⁊ quia eoꝝ fides ⁊ cognitio plerũq; est dubia. Et q: deus ad hoc imperatorẽ cõstituit. ⁊.h.d. Uel dic breuius. instrumẽtoꝝ falsitatibus obuiandũ est. q: plerũq; in collatione instrumentorum cõmittunt pluribus rõnibus hoc cõprobãtibus. ¶ Expone lraꝝ vsq; ad.§.si quis igit. De instrumẽtoꝝ dic omniũ.s. priuatoꝝ ⁊ publicoꝝ cautela.i. solẽnitate in eoꝝ cõfectione necessaria. ⁊ fidei post eoꝝ cõfectionem. Nouim⁹ nostras leges documentis dic audacter priuatis ⁊ publicis studiũ falsitatis cõmittende. falsatoribus.i. falsum cõmittẽtibus vel solitis cõmittere exercent fabricando falsas scripturas ad imitationẽ veracius eo q bene dixi ad imitationẽ. eo q ⁊c. Quoniã igit quia oliz tpe pdecessorum nostroꝝ ⁊ etiã nobis regnantibus innumerabiles falsitates cõmittebant. inopinabile.i. inexcogitabile oblata a reo. cõmutationis.i. pmutationis. vel dic idest lre dissimilis ⁊ cõmutate documẽto.s. scdo pe stea.i. post secũdam pductionẽ. testari.i. testificati in alia cã. vel dic.i. in testes subscripti. documẽtum primũ. lre scde. in se. als in se. testiũ deponẽtiuz pro instro. caute in dubio. ⁊ dic magis q instroꝝum existentiuz sine testib⁹. ⁊ hoc sequit. videm⁹ ⁊c. Et sic prio soluit istam qõnem tacite. lz glo. aliter dicat. videmus añt bene dixit nõ derogari ois prime scripture p similitudinẽ. scde tps.i. etas hois. vel dic.i. hyemale languor.i. infirmitas pstituit. vt.C. de ve. iu. enucle.l.i. in princi. ¶ No. prio quid sit falsum. q: est imutatio veritatis vt hic. ⁊.ff. de fal.l. quid sit falsum. Et no. etiam quid sit veritas. ⁊ dic vt in glo. ¶ No. secũdo q obuiandũ est falsitatibus. ¶ No. tertio q lre et scripture sunt valde variabiles ẽt in eodẽ homine. ¶ Not. quarto q imperiũ processit a deo. ¶ Opponit prio q testibus instrumẽti superstitibus ⁊ deponẽtibus in iudicio cõparatio nõ debeat fieri. vt.i.c.§. si vero moriant. So. ibi in publicis hic in veris quidã. ⁊ loquit in priuatis. ¶ Opponit scdo q fides testiũ non sit magis cauta q instroꝝ sed equaliter. vt.C. de fide instru.l. in exercendis. Solue vt no.i.c.§. si vero. ¶ Opponit tertio q populus roman⁹ imperatorẽ cõstituit. vt.ff. de ori. iuris.l.i. cum si. Solue vt nota. in glo. ¶ Opponit quarto q virtutib⁹ romani imperiũ pmeruerunt vt.xxviij.q.i.c. oẽs deinceps. Solu. ibi loquit fm Hiero. Uel dic q virtus illa a deo processit. Uel dic q post virtutes illas deus imperatorẽ cõstituit. vt.C. de legi.l. digna vox. Nam quelibet dignitas a deo est. vt.C. de comit. ⁊ tribu. sco.l.i.li.xij. ¶ Opponit quinto ꝯ dictam autoritatez Hieronimi q imperatores deus distribuit humano generi. vt.viij.di.c. quo iure. Sol. imperiũ virtutibus sed imperator a deo processit. vel dic vt supra no. ¶ Opponit sexto q imperiũ a papa pcesserit. vt.xxiij.di.c. in nomine dñi. ver. salao de tro. So. damatio a deo pcessit. sed ꝯfirmatio a papa sit. ¶ Opponit septimo q imperiũ ⁊ ois dignitas sit a fortuna ⁊ casu. vt.d.l. digna vox. ⁊.d.l.i.C. de comi. ⁊ tribu. sco.li.xij. So. fortunã ⁊ casum ibi accipe pro ipso deo. quia omnia dat. vt.i.q.ij. Apło. ¶ Opponit octauo q imperiũ hodie ab apostolica sede pcesserit. q in persona magnifici Caroli a grecis imperiũ romanũ transtulit in germanos. vt extra de ele.c. venerabilẽ. Solu. de iure ciuili a populo romano processit deo autore. de iure canonico hodie a papa procedere videtur pter translationẽ ⁊ cõfirmationẽ. Uel dic ⁊ forte melius q imperium origine a deo est ⁊ a populo romano. vt.ß. quomodo opor. epis. in pri. sed successiue est a papa fm quid. ¶ Opponit nono q imperiũ habito respectu ad vetustissima tpa processit a troianis in psonam Enee qui fuit princeps rei publice ⁊ ab eo denominant principes romani ⁊ si ad secũda principia respexeris.s. romanorũ imperiũ pcessit a romanis. Et si quis sumat tertia principia cesaris imperiũ a romanis processit. vt.ß. vt prepo. no. impera.§. si quis enim ꝯspexerit. Solu. illud processit ibi deo autore cooperante. vel dic q virtutibus troianorũ primo. ⁊ romanorũ postea imperiũ processit. vel dic q ille princeps Eneas non dominabatur toti rei publice.

Siquis igitur. Cõtinua. dictũ est supra de pria pte rubrice. Sequit de scda videre. Diuide in ptes quattuor vsq; ad.§. sed si instrã. Primo de cautela scripture in ꝯtu depositi. Secũdo in ꝯtu mutui ⁊ alijs. Tertio remotio dubitationis. Quarto de scriptura absq; cautela facta. Scda pars incipit in.§. sed ⁊ si quis. Tertia in.§. si vero aliquid. Quarta in.§. si tamẽ. ¶ Casus breuis. Scriptura contractus depositi mutui vel alterius trium testium cautelam habens testium depositione phibita ⁊ cõparatione facta fidẽ accipit ex vtroq;. ⁊ scripture cum testibus magis q soli scripture dissimili fides est habenda. Scriptura vero sine testiũ cautela facta creditor in fide debitoris totũ suspendit negociũ iurisiurandi religione delata. cõparatione facta. Et.h.d. vsq; ad.§. sed ⁊ si instrumẽta. ¶ Expone lraꝝ. si quis igit.i. quia a deposito inchoandũ est caute.i. cum cautela vt repetere possit scripture scripte manu eius que depositum accepit. hoc q interpositio est vsq; ibi. sed is qui. Et no. q ex hoc.§. ⁊ sequẽtibus vsq; ad.§. sed si instrã. sumit añt. si quis vult posita sup.l. scripturas C. qui po. in pigno. ha. pfessus.i. cõfessus. is reus dicebat ab actore. ⁊ scribere negans alia instrã priuata. vt de eis fieret cõparatio. Scripturam priuatam ab actore pductam. pmansit quia ex ea nõ potuit eam vincere. Reus cum fuit absolutus. examinatione.i. cõparatione. Sed ⁊ si quis sub. hec dicta superius in ꝯtu depositi. obtinent ẽt in ꝯtu mutui ⁊ alijs. hoc.s. q ꝯhit ex ipso ꝯhẽte. quis scribit fidem plenã. cã in priuata scriptura ꝯtenta ex vtroq;.i. ex testibus ⁊ cõparatione. ⁊ sequit pcipiat.s. subaudi.s. examinatione. ex alia scriptura priuata subscriptionẽ triũ testiũ habẽte quoꝝ subscriptioni fides est imponẽda. vt.C.e.l. cõparationes. Si vero aliquid collatio.i. scriptura scda ad cõparationẽ prime pducta ad fidem prime derogandã testimonia pstita pro prima scriptura. hic.i. cui magis sit fides adhibẽda. prudẽtie als puidentie. veracibus.i. primis pro quibus testes fide digni deposuerũt. Si tamẽ.i. lz cum dicta cautela scripture depositi vel alterius ꝯtus ꝯfici debeãt. scriptura sola.i. sine testibus facta in ipso erit.i. in arbitrio ipsi⁹ deponentis vel alterius ꝯhentis qui scripturam solam suscipere vult. in illius cum quo ꝯhit. Ex scriptura.i. probatione scripture. fides cõparatione etiam facta testiũ in ꝯtracta. ⁊ hoc sequitur. Et dic scriptura interueniẽte vel a on. sub scriptione testiũ adhibita. vel non. q ex iureiurando est nõ intelligas hic q ex sola scriptura producta ⁊ negata iusiurandũ deferat. sed dic q ad eam fieri dz comparatio. ⁊ ea facta semiplena pbatio inducit. ⁊ postea iudex iusiurandũ deferre poterit. vt.C. de iureiur.l. in bonefidei. als ridiculum esset dicere q scriptura negata cõparatione nõ facta semiplena pbatio inducat. cum scriptura sit res fallax. ⁊ deceptibilis. vt.ß.c.§.i. mutationes ex quib⁹ resultant falsitates. ⁊ iudicijs sine testibus factis. eis scripturis. subtilitatem testiũ ⁊ cõparationũ. ¶ Nota prio q scriptura dz fieri cũ cautela trium testiũ. ¶ Nota secũdo q testes debent cognoscere cõtrahentes. ¶ Nota tertio q cõparatio eget augmento testiũ. ⁊ plenã facit fidem cũ testibus. ¶ Nota quarto q plus credit scripture cũ testibus q soli scripture dissimili. ¶ No. quinto q ex priuata scriptura sine testib⁹ facta semiplena pbatio inducit cõparatione facta ad eam. ¶ Opponit prio hic dicit in.§. si quis igit q sine termino cã pmansit. ꝯtra hoc est.ff. de iudi.l. vbi. ⁊ l. de qua re. in prin. Sol. fm quosdam quãtũ ad illam scripturam sine termino pmansit. sed p alias pbationes.s. testes vel instrã actor obtinuit. glo. reprobat istam solutionẽ. q: donec alie pbationes certe ⁊ manifeste sunt non recurritur ad comparationem. vt.i.co.§. si vero nullus. Tu dic fm glosam q sine termino causa permansit fm intentionem actoris. ⁊ quantum ad illam scripturaz. quia ex ea actor non potuit vincere causam. sed reus in veritate fuit absolutus. actore non probante. vt.C. de eden.l. qui accusare. ¶ Opponitur secũdo q incongrue hic dicatur depositum dat. ⁊ q sit oppositum in obiecto. vt ⁊.ff. de conditio. inde.l. seruo manumisso. Solutio hic impropriе dicitur dare. vt.ff. depos.l. licet. ⁊.l.i. in princip. Proprie enim dare est dominium transferre. vt insti. de actio.§. sic itaq;. ⁊.ff. de verborum obligatio.l. vbi autem non apparet.§. finali.

¶ Opponitur tertio q testes in scriptura non sint necessarij. vt.i.c.§. si tamẽ. Solutio hic est consilium ⁊ non necessitas sic.i. codẽ.§. oportet vero. ⁊ dic vt in glosa. ¶ Opponitur quarto q testes duo sufficiant qui deponant. vt.C.e.l. comparationes. Solutio ibi testes deponũt super contractu. hic super scriptura. vel dic hic loquitur de scriptura ad quam fit comparatio. ibi de scriptura ex qua cõparatio fit. Tu dic ibi subscriptio intercessit ⁊ fuit necessaria ⁊ testes deponunt super subscriptione tantum. hic non est necessaria subscriptio. ⁊ testes deponunt super tota scriptura. ¶ Opponitur quinto ad idem q duo sufficiant. vt.i.co.§. sed si instrumenta. Solutio ibi in publicis documentis hic in priuatis. vel dic q etiã ibi exiguntur tres computando tabellionem. vt ibi notatur.

¶ Opponitur sexto ad idem q duo sufficiant. vt.i.co.§. ⁊ hoc dicimus. Solutio fm glosam hoc locum habet quando cõtractus fit in scriptis. idest cum solẽnitate scripture. ⁊ non aliter. vt.i.co.§. et hoc dicimus. ⁊ not.ß.co.§.i. Tu dic q generaliter locum habet siue fiat in scriptis siue sine scriptis. siue cum solẽnitate siue sine: scriptura tamen interueniente. Et dic q in.§. ⁊ hoc dicimus non fit relatio siue demonstratio ad omnia precedentia supradicta. sed ad proxime dicta tantum. vt ibi notatur in glosa interlineari que incipit que proxime ⁊c. vt ⁊ ibi dixi. Nam hic non dicatur q actum fuerit. sed q scriptura intercesserit. ⁊ tunc testes sunt necessarij ad comparationem ⁊ fidem plenam. ⁊ facit.i. eodem.§. si tamen. ⁊.§. sed ⁊ si instrumenta in quibus nulla sit mẽtio de solẽnitate scripture.

¶ Opponitur septimo ad idem ꝙ testes duo tantum sufficiant. vt. j. eodem. §. quod autem. Solu. hic contractus excedit libram auri ibi non. ¶ Opponitur octauo ꝙ testes quinque sint necessarij. vt. j. eodem. §. oportet vero. Solu. ibi imperitus contraxit hic peritus. vel dic ⁊ melius. ibi in scriptis ⁊ imperitus contraxit hic sine scriptis ⁊ forte peritus. ¶ Opponitur nono ꝙ duo sufficiant in actione personali. vt. C. qui potio. in pigno. habe. l. scripturas. Solutio secundum quosdam hic corrigit. Tu dic secundum glosam ꝙ nõ corrigit ⁊ loquitur hec lex quando deficientibus alijs probationibus requiritur ad comparationem priuate scripture. vt hic notatur in glosa. Tu dic ⁊ melius secundum Franciscum dominum meum ꝙ ibi loquitur in scriptura priuata ab vtroque contrahentium scripta. vel ab vno scripta. ⁊ ab alio subscripta. vel a tertio scripta. ⁊ ab vtroque subscripta. hic vero ab vno tantum fuit scripta. ¶ Opponitur decimo ꝙ testes hic sufficere debeant sine comparatione. vt. ff. de testibus. l. vbi. ⁊ in l. iij. §. eiusdem. ⁊. C. de fide instrumen. l. in exercendis. Solutio aut testes adhibentur ad substantiam contractus ⁊ deponunt super contractu. ⁊ tunc duo sufficiunt sine aliqua comparatione nisi excedat quinquaginta libras auri quia tunc tres. vt. C. si cer. peta. l. finali. Idem est si deponunt super confessione. vt. C. de non numera. pecu. l. generaliter. aut adhibentur ad substãtiam scripture priuate ⁊ super scriptura tantum. ⁊ tunc requiritur tres testes. vt comparatio fieri possit. ⁊ vt extra cum testibus sumatur plena fides. Nam soli testes non probant scripturam. quia possunt errare. ⁊ quia non deponunt super substantia contractus. vt dictum est supra in glo. que incipit caue tibi. ⁊ dicitur hic in glo. que incipit si ugo. Item sola comparatio non probat. quia est res fallax ⁊ deceptibilis. vt. S. e. §. j. ⁊ facit. j. eo. §. si tamen ¶ Opponitur vndecimo ꝙ subscriptio est necessaria. vt. C. e. l. comparationes. Solutio secundum quosdam hec corrigit. Tu dic secundum glo. hec loquitur de scriptura ad quam seu de instrumento ad quod fit comparatio ibi de scriptura ex qua siue de instrumento de quo fit comparatio. ⁊ ideo ibi necessaria est subscriptio. quia ad maius producitur. s. ad primam scripturam productã ⁊ negatam probandam vel improbandam. vt hic notatur. ⁊ dicta. l. comparationes. ¶ Opponitur duodecimo ꝙ in comparatione necessarium non sit ꝙ testes supersint. vt. j. codẽ. §. si vero moriantur. Solutio hic in priuatis documentis. ibi in publicis. ¶ Opponitur decimotertio hic dicitur in. §. sed ⁊ si quis ꝙ comparatio sic facit plenam fidem. immo videtur ꝙ semiplenam. vt. j. eo. §. si tamen. Solutio hic augmento testium reprobatio confirmatur ibi non. ¶ Opponitur decimoquarto ad. §. si vero aliquid ꝙ non debeat plus credi testibus quam scripture. sed equaliter. vt. C. de fide instrumen. l. in exercendis. Solutio secundum quosdam hec corrigit. Tu dic ꝙ ex vna parte erat scriptura. ⁊ testes que pro ea testificabantur. ex alia vero parte erat sola scriptura dissimilis. vnde non sola vox viua: sed cum instrumento iuncta vincit vocem mortuam. Preterea hec scriptura que vincitur est priuata. Et nota ꝙ huius scripture non sunt contrarie. sed diuerse. alias dic. vt. C. de fide instrumẽ. l. scripture. ⁊ de contrahen. stipula. l. optimam. ¶ Opponitur decimoquinto ꝙ magis scripture quam testibus creditur. vt. C. si mi. se ma. dixerit. l. si ulterius. ⁊ de suffra. l. j. cum concordan. Solutio hic est regulare ibi est casuale. vel dic hic ꝙ ex vna parte sunt testes ⁊ scriptura. ⁊ ex sola alia scriptura. vt supra dictum est. ¶ Opponitur decimosexto ad. §. si tamen. ꝙ ex sola scriptura negata non fit semiplena probatio nec deferri debeat iusiurandum. vt. S. eo. §. j. ver. videmus. et S. de trien. ⁊ semis. §. studium quoque. ⁊. §. seq. ⁊. §. illud quoque. Solutio secundum quosdam hic iusiurãdum defertur a parte parti. vel uicerius secundum glo. ꝙ defertur hic a iudice contra. hoc oppone. C. de probatio. l. instrumenta. vbi dicit ꝙ sufficit si alijs adminiculis adiuuetur. Solue quia hic ⁊ ibi semiplena probatio inducitur. vt hic patet secundum glosam. quia ibi facit aliquam coniecturam. ⁊ sic intelligit glo. id quod notatur. C. de iureiuran. l. in bonefidei. ⁊. ff. eo. l. admonendi. hoc non placet. quia ridiculum esset dicere ꝙ huiusmodi scriptura negata ⁊ nullo teste notata faciat semiplenam probationem. vt supra eodem. §. si quis igitur. quia potest esse fallax ⁊ deceptibilis. vt supra eodem. §. j. versicu. videmus. Preterea comparatione facta ⁊ augmento testium confirmata fidem plenam facit. ergo comparatio sine augmento testium facit semiplenam probationem. vt supra eodem. §. si quis igitur. ⁊. §. sed ⁊ si quis. igitur apparet ꝙ scriptura sola sine comparatione ⁊ augmento testium non facit fidẽ plenam nec semiplenam sed coniecturam. Et argumentum ꝙ minora sunt quam sit semiplena probatio. ⁊ dic vt notaui in dicta. l. instrumenta. Nec procedit illud quod hic dicit glo. ne videatur hoc durum ⁊c. quia in veritate durum debet videri non obstantibus rationibus glosatoris. quia aliquando sacramentum defertur actori. vt notatur in dicta. l. in bone fidei. C. de iureiuran. Dic ergo hic ꝙ comparatio precessit ⁊ tunc inducitur semiplena probatio. vt dixi exponendo litteram.

¶ Queritur primo de qua scriptura loquatur in istis. §. Respondeo ꝙ de priuata secundum quosdam quando actum fuit ꝙ contractus fieret in scriptis. Sed tu dic vt supra dixi ꝙ non refert an actum fuerit ꝙ in scriptis fieret an non. ¶ Queritur secundo quot testes vincant instrumentum ⁊ dic vt hic notatur in glosa ⁊ institu. de inutili. stipu. §. item verborum. ⁊. C. de fide instrumen. l. in exercendis. ⁊ de fideicommis. l. fina. ⁊ de contrahen. stipula. l. optimam. Tu dic secundum Innocen. ꝙ instrumento quantumcunque publice confecto. ⁊ quotcunque testes in scriptis habeat. derogatur per duos testes vel amplius per tres quia predictum instrumentum non habet autoritatem nisi a tabellione qui scripsit ⁊ huic autoritati preferri ius est dictum duorum testium. nisi testes deponant pro instrumento. vel super contractu. vt supra eodem si quis igitur. ⁊. §. sed ⁊ si quis. ⁊ hic. ⁊. j. eo. §. si vero moriantur. ⁊. §. sequen. Sed opponere potes nõne instrumentum tot testium autoritate nititur quot in eo scripti sunt. vt. C. qui testamen. facere possunt. l. hac consultissima. ⁊ vt nota. C. de fideicom. l. fina. ⁊ presumendum est eos affuisse contractui. cum notarius fidem faciat omnibus que in instrumento continentur. propter officium publicum quod habet. vt supra de tabellio. §. j. ⁊ arg. ff. de eden. l. argentarius. §. j. ⁊. C. de fal. l. si quis decurio. ergo maior numerus videtur esse necessarius. vt instrumento derogetur quam sit numerus testium qui in instrumento scripti sunt. Respondeo secundum Innocẽ. verum est quamdiu non debilitatur fides instrumenti. sed ex quo probatum est falsum per duos testes debilitatur tota vis instrumenti. vt. ix. di. c. si ad scripturas. ⁊. ff. quẽadmo. testamen. ape. l. j. vnde de cetero non est credendum ꝙ testes fuerint presentes. quia probata qualicunque falsitate tollitur autoritas scriptoris instrumenti. argu. C. de hereti. l. dãnato. in princi. ⁊ ita alijs que in instrumento continentur autoritatem prestare non potest. vt dicto. c. si ad scripturas. ⁊. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. j. ⁊ supra de defen. ciui. §. j. Et dic plenius vt notatur per Innocen. extra de fide instru. c. cum iohãnes.

Sed et si instrumenta.

Continua ad precedentia. supra dictum est de prima ⁊ secunda partibus rubrice. Sequitur de tertia videre. Vel dic. supradictum est de instrumentis priuatis. sequitur de publicis. Diuide vsque ad. §. oportet vero. in partes septem. Primo de solẽnitate instrumentorum. Secundo solẽnitate comparationum. Tertio de veritate instrumentorum inuestiganda siue de comparatione. Quarto de effectu comparationis. Quinto de iureiurando in tẽpore comparationis prestando. Sexto consilium vt falsitatibus obuietur. Septimo legum antiquarum confirmatio. Secunda pars incipit in. §. oportet autem. Tertia in. §. in his. Quarta in. §. si vero nullus. Quinta in. §. si vero nihil. Sexta in. §. de quibus. Septima in. §. his qui dudum. ¶ Casus breuis vsque ad. §. oportet vero. Instrumenta publica testium egent presentia. ⁊ comparationes tabellione ⁊ testibus non apparentibus debent a iudice fieri cum omni subtilitate iureiurando ⁊ proferente prestito ⁊ instrumentorum veritas per tabellionem discipulum ⁊ annumeratorem ac testes declaratur. ⁊ eis non existentibus tunc per comparationem ex qua vna quedam colligitur ⁊ efficitur fides iureiurando a proferente ⁊ a petente comparationem prestito. instrumentorum insinuatio ⁊ partium confessio a falsitatibus liberat. legum antiquarum confirmatione facta. Et hoc dicit vsque ad dictum. §. oportet vero. ¶ Expone litteram vsque ad. §. oportet vero. sed ⁊ si instrumenta. vt habere debent. supplementum quo ad principium ⁊ seriem negocij. vt ⁊. ff. de pac. l. iurisgentium § ꝙ fere. vbi de hoc compleantur per subscriptionem nominis tabellionis. Oportet cum de comparatione tractatur iudicantes. coram quibus instrumenta in dubium reuocantur. ita ꝙ locus sit comparationi requirere. dic vt notatur. S. de here. ⁊ fal. §. si vero absunt. Si vero moriantur. repilogat que dixit supra proxime vt addat. ⁊ declaret testes subscripti in instrumẽto. subscriptionibus instrumenti negati. superest eo loco vbi instrumentum factum est. vel dic vbi productum est. cum alibi sit factum. prohibeat pro se alias per se. ⁊ si habes pro se dic. i. pro instrumento a se confecto. quando ipse tabellio superest. ⁊ hec est vera littera vt patet ibi. aut non ⁊c. Si vero habeas per se. dic. i. sine aliquo alio adminiculo. eo ꝙ sine vituperatione vitio ⁊ calũnia. in prima figura appareat nec est negatum. ⁊ secundum hoc nota ꝙ presumitur pro instrumento ⁊ ei creditur in dubio vt hic. ⁊. C. de proba. l. cum precibus. ⁊ ad hoc allegatur iste. §. in ciuitate. in qua instrumẽtum conscriptum est. vel dic in qua productum est litterarum idest instrumentorum suppletiones. i. supplemẽtum eorum testium. subscripserunt. i. spatio fieri debet ad subscriptiones eorum. assumere quia negatur tabellio esse qui scripsit vel negatur scriptura esse illius tabellionis. vel negatur vtrunque etiam testium subscriptio oportere credi. i. ad comparationẽ procedi debere non autem intelligas ꝙ comparationibus factis deferatur hoc sacramentum. vt. S. de his qui ingre. ad ap. §. si. cum si. iniicere. i. deferre. proferenti instrumentum primum. ad quod probandum ipse vult facere cõparationẽ in eo instrumẽto collationẽ per quã vult probare istum a se productum verum esse. eo iusto a se prolato in his que reperit de cõparatiõe vt addat ⁊ declaret. ministrantium. sibi qui etiã a partibus fuit rogatus. ⁊ per etiã ille. i. discipulus nedum tabellio. accidunt. i. per ambos veritas scripture probatur

⁊ non

& non minus.l.p eos veritas declaratur.non est tabellio cum etiam discipulus rogati fuerunt.cõpletioni .i.subscriptiõi sue. ¶ Quod si tabellio superias a.§.in his hucusq dictum est quid iuris seruetur qñ superest tabellio.hic dicit qñ non superest.suppletioni.i. cõpletiõi facte manu tabellionis.phtes sunt.i.testificentur p scriptura:eis tñ non credit absq cõparatione.sed cõ hoc est.ff. prí.vbi tabelliõi creditur absq cõparatione.Sed dic q ibi credit tabellioni. q: magister est:& magne autoritatis.hic vero nõ creditur ei qui scripsit . q: discipulus est:& nullius vel modice ẽ autoritatis. adimpletionũ .i. scripturaꝝ seu lrarum discipuli que adimplent instrm.Si vero nullas.vna quedã.& vere vna.s.quo ad negociũ principale. ad qd pbãdum vna exigit fides.i.vna pbatio.s.per instrm.ex cuius partibus cõparatione facta resultat vna fides.i.vna pbatio.que in veritate est plena:& pfecta vel dic q relinquit arbitrio iudicis.vt no . C. de fi.instr.l.cõparationes.& si iudex esset arbitrarer & iudicarẽ q plena & pfecta esset fides cõparatiõe legitime facta.Et nota q hic nõ di q pcedatur ad delationẽ iurisiurandi.sicut di ff.e.§.si tñ. Et ex hoc notandũ est q ibi semiplena .hic plena & pfecta efficit fides . Preterea hic primo dicit .q vna quedã colligit vndiq . s. fides & sabinfertur & efficitur fides.ergo pz q primo colligit vna fides ex instro & ex comparatione.& vndiq.i.ex oibus ptibus instri & postea efficitur fides.s.simpliciter & indistincte & generaliter.ergo plena:& pfecta fides.q: instrm in forma publica inuenitur.& omni solẽnitate munitur: nec debilitatum est:nec falsum pbatuz. ergo fides debet ei haberi comparatione facta.vt.ff.e.§.si vero moriantur . vndiq.i.ex omnibus ptibus instri fides plena & pfecta.Si vero istorum.i.si nullus pdictorum supest & comparationi locus est. hactenus.i.ante hanc.l.fiat sub.s.documentum scdm ad adiuuandũ vel firmandũ primũ.habens fidem.s.instro.vel dic.i.negociationi . fm diuersos casus.de qbus licebit.instituerit. Nota ergo q insinuatio fieri dz pte citata.ar.ff.de adop.l.nã ita.ea instra que insinuãtur s.vera esse mala.vt pfidiã & negationem talia.i. talibus ouenientẽ opetẽtẽ vt.j.statim sequit. ¶ Nota primo de solẽnitate publicoꝝ instrumentorũ. ¶ Nota secundo in.§.si vero non moriantur q psumitur p instrumento:& ei creditur in dubio. ¶ Nota tertio q iuratur de calumnia tempore comparationis. ¶ Nota quarto in.§. in his q tabellio potest scribere instrm p discipulum.qñ vterq rogatus est. ¶ Nota quinto in.§.si vero neq.q veritas scripture p tabellionem declaratur. ¶ Nota sexto in.§.si vero nullus.de effectu comparationis. ¶ Nota septimo in.§.si vero nihil q actor & reus iurant de calumnia in comparatione. ¶ Nota octauo in. §. de quibus q falsitatibus obuiandum est.per insinuationem instri que fieri debet vtroq cõueniente. ¶ Opponitur primo ad.§.sed & si ista q testes non sint necessarij.vt.l.in donationibus.C. de donationibus.Solutio ibi in actis.hic in instris . & dic vt ibi notatur.&.ff.de here.& falsi.§.si vero absint. ¶ Opponitur secundo q in instrumentis alius sit ordo.vt.ff.vt pponatur nomen imperatoris . Solutio hic non traditur ordo principaliter.& ideo dic vt ibi habetur.& notatur.vt.ff.de pac.l.iurisgẽ.§.q fere. ¶ Opponitur tertio ad §.si vero moriantur.q ad tabellionem.& testes absentes instrumentum mitti debeat.vt.ff.quemadmo.testa.aperi.l.sed & si quis ex signatoribus.Solutio ibi in testamento in scriptis conditio hic in instro.Et est rõ differentie.q: testm̃ predictum vires aliter sumere non potest.hic autem instrm p se vires habet.licet ppter negatiões in dubiam reuocetur. ¶ Opponitur quarto q cõparatio non possit fieri si instrumentũ in alia ciuitate vel loco pferatur & nõ ibi vbi confectum est.quia ibi vbi pfertur non poterunt inueniri scripture vel instra tabellionis qui scripsit.Solue vt in summa huius ti.notatur.vel dic aut pductio fit alibi ex necessitate.aut ex volũtate.primo casu fiet cõparatio ibi vbi pducit.instrm put melius & vtilius fieri poterit.scdo non p vt no.ff.de eden.l.ptor.§.fi.&.l.si qs ex .in prin.cum si.vel dic & melius q cõparatio fieri dz eo loco vbi instrm factũ ẽ.& p iudicem eius loci qui ad lras iudicis cãe requisitus facere dz ar.C.de fi.instru.l.iudices.&.j.de testibus.§.& qm̃ cuz simi. ¶ Opponit quinto q cõparatio fieri nõ debeat cũ ol subtilitate vt hic dicit.Solue vt hic notat in glo. ¶ Opponit sexto q tabellio p se testimoniũ pferre nõ possit.vt.C.de testi.l.oibus.Solue vt hic no.in glo. ¶ Opponit septimo q non iuret in cõparatione.q: iuratũ fuit in cõtestatiõe litis.& q: generalr & semel iurandũ est . vt ff.de his qui ingredi.ad ap.§.fi.Solue vt hic notat in gl. ¶ Opponit octauo ad.§.Si vero neq.q tabellioni soli nõ credat.vt.ff. de here.& falsi.§.si vero absint.Solutio.vt ibi notat.&.C.de donatio.l.in donatiõibus.& dic vt ibi notaui. ¶ Opponitur nono q tabellio nõ possit scribere p discipulũ vt.ff.de tabellio.§.j.Solutio. hic vterq fuit rogatus ibi tabellio tm̃. ¶ Opponit decimo q enumeratori credat tanq testi.vt.j.de testi.§.oim̃ vero.Solutio ibi super contractu.hic super scriptura testatur. ¶ Opponitur vndecimo q discipuli ãnumeratoris testificatio fidez faciat documento sine comparatione.quia discipulus scripsit sicut de tabellione dicit q scripsit.vt.ff.e.§.si vero neq.&.C.de fal.l.si quis decurio.Solutio tabellio maioris ẽ autoritatis q discipulus & ideo plus fidei sibi adhibetur vt ar.de pactis.l.maiorem & de eden.l.si quis ex ar.§.j.& de hoc dixi exponendo litteram. ¶ Opponitur decimosecũdo ad.§.si vero nullus.q comparatio probet & fidem plenam faciat vt C.e.l.comparationes. Solutio iure codicis omni collationi credebatur hodie vero vna qualis qualis & semiplena colligit fides.vt ff.e.in prin.vbi de hoc non cum pro veritate cõparatio omnino habetur.vt hic in glosa notatur.licet ei testetur vel stetur.vt.ff.e .§.j. hoc est falsum si comparatio augmento testium adiuuetur . vt . ff. e.§.si quis igitur.&.§.se.vel dic q iudicis arbitrio committitur.vt notatur dicta.l.comparationes in glo.quas litteras.& in aut . & si contractus & in glo.notatur hic. Tu dic q olim comparatiõi fides habebatur in totum.vt dicta.l.comparationes &.ff.e.in prin.hodie vero iure autenticorum si comparatio fiat ad priuatam scripturam oportet eam augmento testium confirmari.vt.ff.e.§.sed & si quis . & tũc plena & perfecta efficitur fides. Si vero comparatio fiat ad publicum instrumentum.tabellione mortuo vel in ciuitate non existẽte eo casu vna quedaz colligitur vndiq fides & efficitur fides ergo plena & perfecta vt hic in.§.si vero nullus.& quantuz ad hoc iura codicis non corriguntur.quicquid dicat glo.vt dixi.ff.exponendo litteram. ¶ Queritur ad.§.sed & si instrumenta quo ordine cõfici debeant instrumenta.rñdeo.vt habetur.ff.vt prepo.no.impera . in documentis.&.ff.de pac.l.iurisgen.§.q fere.& dic vt no.in summa huius ti. ¶ Queritur secundo nunqaid triam testiuz exigitur hic numerus.& videtur q sic.quia in priuato instrumento requiruntur testes tres vt.ff.e.§.si quis igitur &.§.sed & si quis .& hoc extenditur ex continuatione materie & in eo quod hic dicitur sed & si.q: copula coniungit & repetit.vt.ff.de fundo instru.l.seye.§.gayo respõdet glo.q non vt.ff.de testi.l.vbi.& reddit rationez q: tabellio est de numero testium.vt.ff.de testa.l.domitius.de hoc dic.vt dixi.j.e. §. oz vero. ¶ Queritur tertio nunquid testes debeant esse rogati.& dic vt in glo.quia satis est clara. ¶ Queritur quarto quid si prefertur quarta publica & in forma publica et de alia terra in loco vbi nõ cognosceitur qui scripsit an psumendũ sit pro carta.respõdeo vt in summa huius ti.vbi hec questio formatur.ei standam esse si appareat in publica forma esse factum nõ viciatum in aliqua parte sui.vt.C.de edic.diui adria.l.fi.§.j.vbi qui hoc obiicit probet cõtra.vt.C.de pba.l.iubemus. Item videtur hec questio expediri.C . quemadmo. testa.aperi.l.ij.nec obstat q quilibet possit hoc instrumentuz conficere.quia multis modis falsitas inuenitur.vt habetur & no.ff.e.§.si tamen quisq in fi. Itez barbarius quasi in forma liberi fuit pretor & valuis vt.ff.de offi.pcto.l.barbarius.& predicta omnia dic vt habetur in summa huius ti.Contra hoc videtur aperte vt.ff.e.§.si vero moriantur.vbi dicitur simpliciter q si tabellio non superest: aut non est in ciuitate & instrumentuz negatum est:necesse est oino collatione litterarum fieri.ergo videtur q non sit ei standum sine comparatione.quia hic non distinguitur in quo loco proferatur instrumẽtum.an in loco vbi confectum ẽ.vel alibi & etiam non dicitur hic in quo loco sit tabellio absens.videlicet an a ciuitate vbi factũ ẽ instrumentum.an a ciuitate vbi productum ẽ.& facit.C.de fi.instru.l.iudices.§.j.vbi instrumentum proferebatur in alia ciuitate.& fidem adhibere necesse erat.oportet eum qui producit in locis oportunis fidem instrumento dare.dominus inno.tenet q si nullum vel modicum piudiciũ generat alij.tunc habet locum vt notatur in sũma huius ti.si vero piudicium magnũ generetur non ẽ credendũ instrumẽto.nisi per collationem litteraruz & sigilloꝝ vel alicuius littere pbent vt dicto.§.si vero moriant.& no.p eũ extra.de cle.pegri.c.j.in ptin. & hoc plz. Non ob.l.fi.C.de edi.diui adria.§.j.q: ibi pducit instrumentũ eo loco quo scm̃ ẽ. Itẽ ibi non fuit negatũ instrumentũ testibus pcedendũ esset vt dicit hoc ti.§.opz cum se.vsq ad.§.de qbus licebit. ¶ Itẽ non obstat.l.iubemus.C.de pba.q: ibi nõ negabat tabellio nec scriptura sed dicebat mutatio & falsitas esse in scriptura. Itẽ non obstat.C.quemadmo.testa .aperi.q: ibi nõ negabatur tabellio nec scriptura tabellionis.nec appebat ibi aliqs contradictor. Itẽ non obstat.l.barbarius.q: ibi fuit cõis opinio . que facit ius.sed in casu nostro nulla erat opinio p instro in loco pducti instrumenti apud homines nisi quatenus ex ipsa scriptura demõstrabatur. ¶ Queritur quinto an tabellioni credat sine testibus.rñdeo credendum esse ei de scriptura & veritate scripture nisi instrm sit suspectũ vt habet: & notat .ff.de here.& fal.§.si vero absint & hoc ti.§. si vero neq.&.C.de dona.l.in donationibus.& dic vt ibi notaui.& facit.C.ad.l.cor.de fal.l.si quis decurio.&.l.fi.&.C.de pba. l. iubemus. Sed de solennitate instrumenti tabellioni nõ credit.vt. C de test. l.ambiguitatem.vbi de hoc. ¶ Queritur sexto p quẽ debeat fieri cõparatio.& dic vt hic notaui.in.§.si vero nihil in gl.qualr.&.j .plenius dicã. ¶ Querit septimo in.§.de qbus licebit.an post cõparationẽ insinuatio instroꝝ fieri possit.rñdet gl.sic.& dic vt l gl.q: plana ẽ. ¶ Querit octauo qd pdesset tũc insinuatio.dic vt in glo.q: clara ẽ.

Oportet vero in his. ¶ Cõtinua supra dictũ ẽ de quatuor partibus . rubrice sequit

de quinta videre. vel dic supra dictum est de 3ctibus celebratis sine
scriptis. i. sine solennitate. hic quem in scriptis. vel dic. supra de celebra
tis a peritis. hic ab imperitis. ¶ Diuide vsque ad fi. tituli in sex ptes
Primo de contractibus in scriptis celebratis ab imperito litteraz. Se
cundo de celebratis sine scriptura. Tertio de celebratis. j. libram au
ri. Quarto de celebratis in villa. Quinto temporum commemoratio
Sexto diuulgatio. Secunda pars incipit in. §. et hoc dicimus. Tertia
in. §. vt aut. Quarta in. §. hec aut. Quinta in. §. valeat. Sexta in
§. quapropter. ¶ Casus breuis. Contractus celebratus in scriptis
ab imperito litteraz. quinque testium et tabellionis eget solennitate. Sed si
ne scriptura factus testibus aut iureiurando probatur infra libram autez
auri vel in libra 3ctus celebratus nulla indiget solennitate. his obti
nentibus in futuris casibus. in preteritis vetera iura seruantur. vltimo
precipit diuulgari. Et. h. d. vsque ad fi. ti. ¶ Expone litteram. opz vero.
ex isto. §. et sequentibus sumitur aut. sed nouo iure posita sup. l. fi. C. si
certum peta. tabularios sub. inter testes vel dic et melius vltra testes
cum hoc dicat littera. et testes. et omnino tabularios adhiberi. nam hec copula
et auget et coniungit diuersa vt. ff. de vsuf. lega. l. si ticio. et C. de codi.
l. fi. inter quos. s. quinque. et qui. sub. testes. vt. j. prime dixi. et manife
ste apparet. aut totum. s. quod contrahens erat scripturus. vel dic qui nul
las scit litteras. Et hoc dicimus. s. dicta supra pri. §. et tunc dic sup
instris ex scripto. i. in scriptis celebratis cum solennitate scripture vel
dic quod demonstrationem hz ad omnia precedentia et secundum hoc. dic hic. et hec. s.
que dicta sunt a princ. huius tituli hucusque et quod sequitur sup instris
ex scripto. expone sic vt. 3. et sic intelligit glo. 3. e. §. i. et incipit. s. qui
prima plz. vt hic notatur in glo. interlineari que incipit que prime. et
hoc satis pz. 3. e. §. si quis igitur. vbi fit mentio de scriptura. et non quod
3ctus in scriptis fuerit celebratus. sic. 3. e. §. sed et si quis. et. §. si tamen.
et. §. sed et si instra. nam si quis imperitus. sed multo magis peritus ex
non scripto. i. sine scriptura. vel dic. i. sine solennitate scripture. pria
plz. actum est. expresse vel tacite. lex. s. ista iam. i. ante hanc legem.
¶ Nota primo in. §. opz quod in summa desideratur subtilitas. quando impe
ritus contrahit in scriptis. ¶ Nota secundo quod libra auri modica quan
titas appellatur. et de rebus exiguis maximas subtilitates homines su
stinere non debent. ¶ Nota tertio quod in villis multa simplicitas est.
¶ Nota quarto quod ad officium iudicis pertinere dz contentiones: et li
tium multitudinem tollere. ¶ Opponitur primo ad. §. opz vero. quod ne
cessarium non sit in his qui litteras nesciunt et testes et tabularios ad
hiberi. vt. 3. e. §. si tamen. Solutio hic loquitur consulendo. vel causatiue.
et non precise: vel dic hic in scriptis. ibi sine scriptis. ¶ Opponitur
secundo quod sufficiant tres testes vt. 3. e. §. si quis igitur. et. §. seq. Solu
tio ibi peritus. hic imperitus ibi sine scriptis hic in scriptis. ¶ Op
ponitur tertio quod sufficiat vnus tabellio regulariter. vt. 3. e. §. in his
vero. Solutio accipies hic plurale pro singulari vt. C. de epis. et cle
ri. l. orphanotrophos cum simi. vel dic quod hic comprehendit genera sin
gulorum: et non singula generum vt hic notatur. ¶ Opponitur quarto quod ma
xime dicat hic littera. maxime aut. quia hec dictio maxime denotat idem in ca
su conuerso. vt. ff. de dona. inter vi. et vxo. l. si quis pro vxore. Solutio secundum
glo. hic abundat. sic. C. de testa. ma. l. fi. §. finaut. Tu dic aut dictio ma
xime coniungitur in oratione cum verbis denotantibus causam sine ratione
finalem. et tunc abundat vt hic cum concor. aut coniungitur cum verbis deno
tantibus causam impulsiuam. et est certum et tunc denotat idem in casu conuer
so. vt. d. l. si quis pro vxore. et C. vnde li. l. fi. ¶ Opponitur quinto quod
tabellio non sit de numero testium vt. 3. e. §. sed et si instra cum si. So
lutio secundum glo. tabellio est de numero testium vt hic notatur et. 3. e. §. sz et
si instra. et ibi notatur. vt et. ff. de testa. l. domitius. et C. qui testa. fa. pos.
l. hac consultissima. Alij vt hauditi' dicunt. quod tabellio non est de nume
ro testium. vt per talem scripturam probetur. sed si per testes probaretur: tunc tabel
lio et testes cum alijs testibus admitteretur. et litteram hic expone. vt supe
rius dixi. Tu dic aut ad substantiam actus statutus est a iure nume
rus certus testium. et etiam tabellio. tunc tabellio non est de numero te
stium. sed vltra numerum. vt hic pz aperte in littera. et supra dixi in expo
nendo litteram. et facit. C. de epi. et cle. orphanotrophos. et de admi. tu.
l. tutores. et de iure deli. l. fi. §. ij. aut ad substantiam actus statutus
est numerus certus testium sine tabellione sicut est in testamentis que
valent coram septem testibus. et in contractibus qui valeat coram
duobus testibus. nec requiritur tabellio cum non exigatur scriptu
ra regulariter. vt. C. de fide instru. l. instrumentis. et l. cum instris.
cum si. et C. de testa. l. in testamentis. si fiat scriptura et interueniat ta
bellio. tunc tabellio in numerum testium computabitur. et supplere poterit
numerum testium. vt. 3. e. §. sed et si instra. et dicta. l. domitius et. d. l.
hac consultissima. ¶ Opponitur sexto quod testes quinque semper sint
necessarij et tabellio siue in scriptis fiat contractus. siue sit peritus
siue imperitus vt. C. de testi. l. testium. Solutio ibi in solutione de
biti in scriptis. hic in contractu in scriptis celebrato. vel dic hic in
scriptis ibi sine scriptis hoc non placz. vt. e. l. §. fi. apparet. vel dic et
forte melius quod illa determinatur per istam. vel corrigitur vt. ff. de
le. et se. l. non est nouum. ¶ Videndum est de materia comparatio
nis. Et primo querendum esset quot testes sint necessarij in contra
ctu vel scriptura. Secundo quo ordine perueniatur ad comparatio

nem. Tertio quid est comparatio. Quarto vnde dicatur. Quinto
ad quas scripturas fieri debeat comparatio. Sexto ex quibus scri
pturis fieri debeat. Septimo an cuilibet instrumento vel contra quod
libet instrumentum a quolibet instrumento fieri possit comparatio
Octauo a quo fieri debeat. Nono qualiter fieri debeat compara
tio. Decimo quid sit comparationis effectus. Primo ergo queren
dum est quot testes sint necessarij in contractu vel scriptura. Et qui
dem si contractus vel scriptura fiat infra libram auri tunc duo sufficiunt
siue fiat contractus in scriptis siue a peritis siue ab imperitis. siue in
ciuitate siue in villa. vt hoc titulo. §. vt aut. Si vero contractus vel
scriptura fiat vltra libram auri sed in villa. tunc etiam duo testes suf
ficiunt nisi contractus excedat libram auri. vt hoc tit. §. hec autem
omnia. et. C. si certum petatur. l. fi. Si vero contractus vel scriptu
ra fiat vltra libram auri et in ciuitate siquidez in scriptis: et ab impe
ritis litterarum tunc quinque testes sunt necessarij et tabellio qui pro
contrahente subscribat. vt hoc ti. §. oportet vero. Sin autem impe
ritus sine scriptis. i. sine solennitate scripture contrahat in maiori
summa exiguntur et testes tres vel duo cum tabellione vt. 3. e. §. sed
et si instrumenta. Si vero est peritus et contrahat in scriptis vel sine
scriptis et in maiori summa tunc testes sunt necessarij et in priuata
scriptura et publica. vt. 3. e. §. si quis igitur. et. §. sed et si quis. et. §. sz
et si instrumenta. et de hoc notatur. C. e. in auth. et si contractus in gl.
nota hic. et. C. si certum peta. l. fi. Et dic quod in scriptura priuata testes
sunt necessarij ad comparationem et plenam fidem faciendam alias
non. vt. 3. e. §. Sed et si quis. et. §. si tamen. ¶ Secundo queritur quo
ordine perueniatur ad comparationem. Circa quod est aduerten
dum quod aut instrumentum est priuatum: aut publicum. siquidem est
priuatum si est ab vtraque parte scriptum. vel ab vtraque subscriptum
et a tertio scriptum. vel ab vna parte scriptum et ab altera subscriptum
et sic habet scripturam ambarum partium. hoc casu standum est scri
pture duobus testibus adhibitis si personalis actio moueatur vel
tribus si hypothecaria. et comparatione non egemus vt dicta. l. scri
pturas. Credo tamen quod si ab vna parte esset negatum: nec aliud ap
paret de scriptura quia testes non deponerent pro ea. tunc necessa
ria esset comparatio. nisi calumnia negantis esset euidens. vt. 3. e.
§. si tamen. et. 3. de his qui ingre. ad ap. §. illud. Si vero scriptura
priuata continet scripturam vnius partis tantum. dic vt notaui. C.
de probationibus. l. instrumenta si autem est publica eo casu si su
perest tabellio discipulus et annumerator tabellionis. tunc non est
necessaria comparatio. si pro instrumento deponantur omnes vel sal
tim tabellio si vero tabellio defunctus est. et testes supersunt eius di
scipulus: et annumerator tunc perueniendum est ad comparationem.
vt comparatio fiat scripture signorum et notarum tabellionis et te
stium depositio pro scriptura recipiatur. Si vero testes deponerent
super contractu comparatio non esset necessaria. vt no. 3. e. §. l. et. §.
si quis igitur. et. §. sed et si quis. Sin autem nullus creditorum sup
esset comparatio fieri debet scripture tabellionis signorum et nota
rum eius et scripture discipuli. et subscriptionis testium: et contrahen
tium. vt. 3. e. §. oportet aut et. §. si vero moriantur et. §. in his cum se
quentibus vsque ad. §. si vero nihil. et semper intelligas quod nunquam
peruenitur ad comparationem nisi scriptura sit negata vel tabel
lio. ¶ Tertio querendum est quid sit comparatio et glo. dicit quod com
paratio. est scripturarum assimilatio vt. C. e. comparationes iuxta.
Sed hec diffinitio non videtur esse bona. quia debet conuerti cum
suo diffinito vt. ff. de capi. di. l. j. et institu. de ob. in prin. Sed constat
etiam quod comparatio est etiam dissimulatio littere ad litteraz. vt. 3.
e. §. i. et. §. si vero aliud. ergo diffinitio non est bona. potes ergo dice
re secundum Jaco. de rauen. comparatio est littere ad litteraz assimilatio
vel dic secundum eundez quod secundum grammaticos comparatio est littere ad lit
teram collatio. vel dic secundum me. Comparatio est duarum scripturarum
assimilatio simul ad alteram probandam vel improbandam. ¶ Querendum
est ergo. quarto vnde dicatur comparatio et certe dicitur a compa
roras. idest cognosco scis. nam comparatio est proportionum co
gnitio in similitudinem vel dissimilitudinem littere. ¶ Queren
dum est quinto ad quas scripturas debet fieri comparatio. et quidem
comparatio debet fieri ad priuatas scripturas testes tres continen
tes. vt. 3. e. §. si quis igitur. et. §. sed et si quis. Item etiam ad priua
tas scripturas nullo teste notatas vt. 3. e. §. si tamen. Item ad scri
pturas publicas. Item ad forenses. vt. 3. e. §. oportet aut. cum se
quentibus. §. et. C. e. l. comparationes. Item ad archiuales. vt. 3. de
his qui ingredi. ad appel. §. illud. ¶ Sexto querendum est ex qui
bus scripturis fieri debeat comparatio. respondeo ex priuatis con
tinentibus subscriptionem trium testium. vt. C. e. l. comparationes.
Item ex priuatis quibus quis vsus est pro se. vt. 3. de his qui in
gre. ad appella. §. illud. Item ex quibuslibet scripturis certis: et a
partibus confessatis ar. dicti. §. illud. Item etiam ex publicis do
cumentis. Item ex forensibus. vt dicta lege comparationes. Item
ex archiualibus vt dicto. §. illud. et dic vt notatur. C. e. aut. ad hec
in glo. non dico. ¶ Querendum est septimo an cuilibet instrumen
to aut contra quodlibet a quolibet instro comparatio fieri possit.

Et dic vt

Et dic vt notat̄ in dicta auť. ad hec in gl. nō dico. ⁊ teneas op. azo. qꝛ satis est equa: ⁊ rōnabilis. ¶ Querendū est octauo a quo fieri debeat cōparatio ⁊ glo. C. e. l. cōparationes. §. oēs q̄ incipit. s. ꝑtis scriptoribꝰ ⁊. dicit ꝙ fieri dꝫ a scriptoribꝰ ꝑtis. ar. C. de re mili. l. se mel. Tu dic ꝙ fieri dꝫ a iudice. adhibitis secū peritis scriptoribus vt. ȝ. e. §. opꝫ aūt iudicātes. ⁊ dic vt no. ȝ. e. §. si vero nihil. ¶ Querendū est nono qualr̄ fieri debeat ꝯparatio. r̄ñdeo ꝙ fieri dꝫ cōparatio priuati instr̄i ad priuatū. interdū ad fidē instr̄i ꝓducti ad iuuandā interdū ad infirmandā ⁊ derogandā ⁊ ad adiuuandā ⁊ cōfirmandā fit. ꝓducit tn̄ ꝯ me instr̄m priuatū. nego eū de quo dr̄ scripsisse. tu ad adiuuandā ⁊ cōfirmandā fidē instr̄i ꝓducti ꝓducis aliud instr̄m qđ cōstat scriptū fuisse manu eiusdē qui dr̄ scripsisse instr̄m ꝓductū ⁊ est similis lr̄e forme: ⁊ tractus. ⁊ signa: ⁊ notas similes hꝫ. ⁊ ex hoc appꝫ ꝙ primū instr̄m ꝓductū. ⁊ negatū verū sit. Ecōtra fit ꝯparatio ad fidē instr̄i priuati ꝓducti ⁊ negati infirmandā ⁊ derogandaꝫ vtputa ꝓducis cōtra me instr̄m priuatū qđ nego ⁊ ad fidē eius infirmandā ⁊ derogandā ꝓduco aliud instr̄m priuatū qđ cōstat fore scriptū manu eiusdē. ⁊ est dissimilis lr̄e forme: ⁊ tractus signa: ⁊ notas dissimiles hn̄s. ⁊ ex hoc fidei primis instr̄i ꝓducti derogari vr̄. Itē fit cōparatio instr̄i publici ad publicū interdū ⁊ ad fidē eius adiuuandā ⁊ cōfirmandā interdū ad fidē eius infirmandā ⁊ derogandā. ⁊ qđ fidē ad iuuādā ⁊ ꝯfirmādā fit ꝯparatio vbigr̄a. Producis cōtra me publicū instr̄m nego tabellionē ⁊ scripturā ⁊ tu ad ꝯparationem ꝓducis aliud instr̄m publicū scriptū manu eiusdē notarij. qđ ē similis littere ⁊ forme: ⁊ tractus: ⁊ notas. ⁊ signa similia hꝫ ita ꝙ ex hoc appꝫ eū scripsisse vtrūqꝫ. Ecōtra qñqꝫ ꝓducis cōtra me instr̄ꝫ publicū. qđ nego. ⁊ ad fidē eius infirmandā. ⁊ derogandam ꝓduco aliud instr̄m publicū scriptū manu eiusdeꝫ. qđ est dissimilis littere forme: ⁊ tractus. notas ⁊ signa dissimilia hn̄s. ⁊ ex hoc appꝫ illum tabellionē nō scripsisse primū instr̄ꝫ ꝓductū ⁊ negatū. ¶ Sic fit cōparatio instr̄i forensis ad forense item archiualis ad archiuale. ⁊ exempla accipe ꝑ eū modū vt superius dictuꝫ est ⁊ ideo breuitatis cā omitto. qꝛ ex ꝓdictis facile est tibi exēpla inuenire. ¶ Itē no. ꝙ iudex ⁊ alij qui cōparationē faciunt debēt iusiurādū prestare. vt. C. e. l. cōparationes. §. oēs aūt. Itē qui ꝓfert ad oblationē documentum. ⁊ ēt qui petit fieri cōparationē iusiurandū p̄stare debēt. vt. ȝ. e. §. si vero moriant̄. ⁊. §. si vero nihil ⁊ cōparationē facere debēt lr̄e ad lr̄am inspectis figuris: lr̄is: tractis. ⁊ notis: ⁊ signis vt. ȝ. e. §. oꝫ ⁊. §. si vero alibi. ⁊ dicta. l. cōparationes. ⁊. ȝ. e. si vero moriantur. ⁊ §. ꝙ si tabellio. ⁊. § si vero nullus. ¶ Querendū est decimo q̄s sit cōparatōis effectus. ⁊ sm̄ glo. effectus olīꝫ erat magnus. qꝛ iniustinꝰ ⁊ generaliter oī cōparationi habebat̄ fides plena. vt. C. e. l. ꝯparationes. ⁊. ȝ. e. in prin. ¶ Sed hodie cōparatiōis alius est effectus. qꝛ si cōparatio fiat ex instr̄o priuato testiū augmento cōfirmari opꝫ. qꝛ cōparatio sola non sufficit ex vtroqꝫ fidē plenā cū ꝑcipit. vt. ȝ. e. §. si quis igit̄ ⁊. §. sed ⁊ si quis igit̄. ⁊ ex his sumit̄ plena ⁊ ꝑfecta fides. Si vero cōparatio fiat ex publico instr̄o mortuo tabellione a numeratore discipulo ⁊ testibus. quedā glose tenent ꝙ vna qualis qualis. ⁊ semiplena colligit̄ fides. vt no. ȝ. e. in prin. ⁊ habetur. ⁊ no. sm̄ glo. ȝ. e. §. si vero nullus. ⁊. C. de iureiur. l. in bonefidei ⁊. ff. de iureiu. l. admonendi. ⁊. C. si cer. peta. l. fi. ⁊ quedā alie glo. dicunt ꝙ iudicis arbitrio cōmittit̄ an plenā faciat fidē cōparatio. vt no. C. e. l. cōparatiōes. ⁊ aut̄. ⁊ si cōtractus. Tu dic ꝙ ex cōparatione publici instr̄i vna colligit̄ vndiqꝫ fides: ⁊ efficit̄ fides plena ⁊ ꝑfecta. vt pꝫ manifeste in tex. ȝ. e. §. si vero nullus. ⁊ lr̄am expone vt ibi notaui. finaliter cōparatio fiat ad priuatā scripturā vllo teste vocataꝫ eo casu semiplena efficit̄ fides. ⁊ ad dilationē iureiurādi ꝓcedit̄. vt ȝ. e. §. si tn̄ quisqꝫ. quādoqꝫ nullū hꝫ effectū cōparatio. vt qñ ab vna ꝑte est instrumentū ⁊ vox viua ab alia vero ꝑte est sola cōparatio litteratū dissimilis. vt. ȝ. e. §. si vero aliqđ. ⁊ teneas in publicis documētis id qđ supra approbaui. vel teneas in publicis ꝙ iudicis arbitrio relinquatur. sed semper sit tuū arbitriuꝫ in publicis ꝙ ex cōparatione sumas plenam fidem. vt dicto. §. si vero nullus.

¶ Hec constitutio interpretatur priorem constitutionem de his q̄ ingrediuntur in monasterium ⁊c.

¶ Et cōtinua ad ꝓ. edētis. supra de monachis. §. illud dictum est ꝙ ingressi monasteria ipso ingressu se: ⁊ sua dedicant deo. sed quia dubitabatur ex quo tempore oporteat dictam constitutionem valere sequitur iste titulus.

Causa talis.

¶ Casus breuis. Cōstitutio de monachis loquēs de his q̄ ingrediunt̄ monasteriū ⁊ eoꝝ substantijs in casibꝰ futuris obtinet. ac in preteritis vetera iura seruentur. vltimo precipit diuulgari. ⁊. h. o. vsqꝫ ad fi. ti. ¶ Expone litteram. causa talis discesserunt. i. de monasterio recesserunt ingressa est. quia prius satis igressa fuit monasterium q̄ ꝯdita eēt hec lex. si vero nulla repilogat predicta. hec igitur. adhuc repilogat. Nota ꝙ ex hac constitutione ibi. vt pote. ⁊ ibi. ꝙ domini sumitur finis aut̄. ingressi monasteria. Itēꝫ nota ꝙ hec constitutio. non trahitur ad preterita pendentia in casibus in q̄bus versatur periculum vel damnum. cum delicto vel peccato. ⁊ facit. ȝ. vt sacre no. consti. §. j. ⁊. ij. Et dic vt notaui. j. vt cuꝫ de appel. cog. in prin.

¶ Ut non luxurientur contra naturam.

¶ Cōtinua. ȝ. in pluribus ꝑtibus dcm̄ est de delinquentibus ⁊ eorum delictis. vt in ti. vt iudi. sine quoquo suf. ⁊ ti. iusiurandū quod pre. ⁊ de manda prin. sed quia inter cuncta delicta hoc maius: ⁊ turpius est. ideo sequitur de eo videre.

Omnibus hominibus.

¶ Diuide ti. in partes tres. Primo ꝓhibet sodomas. Scđo ꝓhibet blasfemias: ⁊ iuramēta de deo. Tertio ꝯtrafaciētes punit. Scđa ꝑs incipit in. §. ⁊ qm̄. Tertia in. §. finaliter ⁊ post. ¶ Casus breuis. sodomie ac etiā blasfemie ⁊ iuramēta de deo que deū ad iracundiā ꝓuocāt modis oībus ꝓhibent̄. pena vltimi supplicij ꝯfacientibus iminēte. ⁊ hoc hic dicit vsqꝫ ad fi. ti. Expone litterā. oībus hoībus viuāt vt. ȝ. ti. iij. in pri. cōuersationē alr̄ cōuersionē. corrigunt̄. i. emendant̄ pariter perierūt facit extra de vita ⁊ hone. cle. c. vt clericoꝝ mores. ⁊ de excessi. ꝓla. c. vt clerici. cū cōcor. Et qm̄ deū ad iracundiā. vt. xi. q. iij. c. existimant qꝛ sm̄ apostolū oībus q̄ ꝑuersa sunt factis deū apl̄us asserit negari. ⁊ quotienscūqꝫ vincimur a vicijs atqꝫ peccatis deū negamꝰ vt ibi dr̄ in tex. ꝑ capillos. facit extra. de iureiu. c. ⁊ si xp̄us. ⁊ ibi no. in gl. sic. xxij. vbi dr̄ ꝙ ꝑ creaturas iurare licitū est. vt ꝑ crucē. vt. xxij. q. v. qm̄ ꝑiurat. Itē ꝑ euangeliū vt. xxij. q. i. si aliqua. ⁊. ȝ. iusiurandūꝫ qđ presta. in prin. ⁊ ꝑ ordinē. vt. i. q. vij. c. quotiēs. ⁊ ꝑ salutē principis. vt. ff. de iureiu. l. si duo ꝑroni. §. fi. ⁊ ꝑ salutē suā. vt. e. ti. l. qui. salutem. Nā oē oino licitū est iusiurandū ꝑ qđ voluit quis sibi iurari dūmodo non sit iprobate religionis. vt. ff. de iureiu. l. iij. §. fi. ⁊. l. nō erit circa prin. sed ꝑ creatorē non lꝫ iurare. vt ꝑ mēbra dei. s. per capillos vl̄ per caput. vel per filia. vt hic hodie vō cōiter iurat̄ per euāgelia vt. lxiij. di. tibi dn̄o. ⁊. ȝ. iusiurandū qđ presta. in prin. ⁊ vt no. in dicto. c. ⁊ si christus in glo. in veteri testō. si eni. sic eꝫ. s. in grā sicut est hic in pena. vt. ȝ. de morta. §. huic aūt in fi. §. celauerint. i. eos nō denūciauerit i publico. ¶ No. pr̄io ꝙ p̄nceps itēdit bonos ciues facere. ⁊ vt dn̄o deo bn̄ viuāt. ¶ Nota scđo ꝙ dei misericordia non vult perditionē aīe sed cōuersionē ⁊ salutē. ¶ Nota tertio ꝙ deus semper suscipit peccatorē se corrigentē. sed peccator nō dꝫ expectare vsqꝫ ad mortē pn̄iam suscipere. ¶ Nota quarto ꝙ dei timorem semper in corde debemus hēre ⁊ futurū iudiciū. vt. xxiij. q. vj. l. pri. ¶ Nota quinto pericula q̄ occurrūt ꝓpter viciū sodomiticū. ¶ Nota sexto cōtra blasfemātes deū: ⁊ iurātes per membra dei. ¶ Nota septimo de pena eoꝝ q̄ est vltimi supplicij. ¶ Nota octauo ꝙ ꝓpter ipsos ꝑeunt ciuitates ⁊ pñ q̄nqꝫ. ¶ Opponit̄ pr̄io ꝙ pena vltimi supplicij locū nō hēat ꝯtra sodomos. sed alia vt. d. c. vt clericoꝝ mores. extra. de vi. ⁊ hone. cle. ⁊. d. c. clerici. de exces. ꝓla. Solutio ibi de pena spūali. hic de tp̄ali. Itē ibi de pena ecclasticaꝝ ꝑsonarū. hic laicoꝝ. ¶ Opponit̄ scđo ꝙ deū blasfemātes: nō puniant̄. vltio supplicio. sed pena alia. vt extra de male. c. ij. Solo ibi de pena spūali hic de tp̄ali. ¶ Opponit̄ tertio ꝙ iurātes ꝑ capillos ⁊ caput minori pena puniant̄. vt. xxij. q. j. c. si q̄s ꝑ capillum. Solutio ibi de pena spūali hic de pena tp̄ali ⁊ dic vt notaui. C. de iureiur. l. ij. ⁊ facit ad ꝓdicta de sodomis extra. de exces. ꝓla. c. clerici. ⁊. xxxij. q. vij. c. flagitia. ⁊ de peni. di. j. c. ꝯtinuo ⁊ ibi enumerat ciuitates quas destruxit deus. ¶ Querit̄ an sodomita possit ꝯdere testm̄. r̄ñdeo nō sicut nec dānatꝰ ob crimē famosuꝫ. ar. ff. d testa. l. is cui. §. i. qꝛ insurgūt leges. armant̄ iura ꝯtra eos. ⁊ infames efficiuntur ipso iure. vt. C. ad. l. iul. de adult. l. cum vir. ⁊ ideo leges ei non patrocinantur. vt. ff. de mino. l. auxilium. §. fi. de hoc notaui C. de his qui. vt indig. l. hereditas in questione disputata.

¶ Ut liberti de cetero aureo non indigeant anulo ⁊c.

¶ Continua supra. de libertis mentio est habita in aliquibus partibus sequitur generaliter de eis hic videre.

Perfectis oibus.

¶ Diuide ti. in partes quattuor. Pr̄io de effectu manumissiōis quo ad ingenuitatē. Scđo de effectu manumissiōis quo ad nuptias. ⁊ quo ad nuptiaꝝ libertatē. Tertio redit̄ ad primā ꝑtē. Quarto diuulgatio. Scđa ꝑs icipit i. §. si q̄s aūt. Tertia in. §. hec sūt. Quarta i §. q̄ igit̄. ¶ Casus breuis. vsqꝫ ad fi. ti. manumittens manumissum ciuē denūciat romanū ⁊ ius anuloꝝ aureoꝝ: ⁊ regstatiōis ex ipsa manumissiōe ei largit̄. reuerētia ⁊ honore ⁊ iure i futurē reuocādi ꝑro no debitis reseruatis. nisi a patrono ei remissum fuerit. Quinimo ⁊ liberte pro ingenuus quo ad nuptias reputantur: ⁊ nuptijs cum ancilla serua cōtractis nuptialiū documētorū ꝯscriptione ipsa ⁊ liberi ex ea nati ingenui efficiunt̄. ⁊ oibus pluribꝰ hoc cōprobs itibꝰ.

vltimo pcipit diuulgari. ⁊ h. d. ¶ Expone lram. pfectis bonis. oibus n magno deo datis. Nota hic oē datū optimū ⁊ oē donum pfectū ō sursū ē descēdēs a pre luminū accedit. ff. de le. ⁊ secō. hec ē lex ⁊. j. q. j. cpio. nō locis. qz in oi loco manumitti possunt. vt insti. de libertis. §. serui. ppterea sancimus. ex hoc. §. ⁊ se. sumit aut. sed hodie posita. C. de iu. anulo. aure. l. ij. lz. s. manumittere. mor. i. ex ipsa datione libertatis. primo. i. an hanc legē. hec iura patronatus. nā si pbat p simile. ⁊ a lege dānati erunt. ergo vr q ppter ingratitudinem ipso iure ad seruitutē reuocari sunt. si quis aūt libertā. ex hoc. §. sumit aut. sed nouo iure posita. C. de nupt. sup. l. vxorem. infa ipti ōe sola sine aliqua alia manumissione. vt. s. in rubrica. si enim pbat p simile. ⁊ similiter redit ad primā. ⁊ cā psequit vsq ad. §. cū igitur. rōnes addendo. p manumissorib⁹. i. in eoz fauorē. ¶ Nota primo q omne datū optimū est vt dixi exponendo lram. ¶ Nota secundo q manumissus ex datiōe libertatis efficit ingenuus. ⁊ ius anuloz aureoz ⁊ regenerationis consequit. ¶ Nota tertio q ius pronatus pōt remitti. ¶ No. quarto q quo ad pronū non habet p ingenuo qz durat honor ⁊ reuerentia. ⁊ ius reuocandi in seruitutē. ¶ Nota quinto cōtra vitiū ingratitudinis. ¶ Nota sexto q pronus pris loco circa libertū reputat. ¶ Nota septimo in. §. ⁊ ita q si dñs cū ancilla cōtraxit sola celebratiōe nuptialiū documētoz ⁊ ipsa ⁊ filij efficiunt ingenui. ¶ Nota octauo in. §. facimus q iperator qlibet appellat pius a pio antonio. ¶ Nota nono in. §. que igit. q imperator semp studet p subiectorū vtilitate. ¶ Opponit primo q liberti ex manumissione sola non efficiant ingenui sicut si p principē restituti essent natalibus. qz tunc vt ingrati accusari nō pnt. vt. C. de bo. lib. l. fi. at hic possunt vt. j. pr. §. Solu. hoc intellige quo ad dignitates ⁊ munera: vt hic ⁊. j. pri. §. c. sed quo ad pronū nō est ingenuus vt. j. pri. §. ¶ Opponit scdo ad. §. illud versi. quapropter q liberti ppter indeuotionē ⁊ ingratitudinē non sint a lege dānati sed actiōe ingrati vel officio iudicis ad seruitutē debeāt reuocari. vt. C. de liber. ⁊ eorū li. l. j. Solutio. hanc intellige sm illā. Nam ⁊ posteriores leges determinātur p priores. vt. ff. de legi. l. sz ⁊ posteriores. vel dic q hec corrigit vel dic q a lege dānati liberti idenoti ⁊ ingrati sed opz q fiat conuicti in iudicio. vt detegatur ingratitudo. ⁊ ea detecta p dānatis habētur. etiā ante sniaz iudicis. ¶ Opponitur tertio ad. §. si quis aūt. q nō liceat ei qui ē in dignitate cū liberta nuptias zhere. vt. C. de nup. l. vxorē. cū si. Solutio hec corrigit. ¶ Queritur pmo quid sit dictu aureoz anuloz ius. quidaz dicūt q ideo sic dr qz olim liberti nō poterāt deferre anulos qd est falsum. ⁊ iō dic q dr ex eo qz ex necessitate deferebāt anulos in signū semiplene ⁊ nō plene ingenuitatis. vt. C. de iur. anu. aure. l. ij. vbi de hoc. ¶ Queritur scdo ex qbus cāis liberti possint in seruitutē reuocari. rnder hic glo. q aut pronus remisit ius pronatus ⁊ tunc forte ex his cāis reuocatur ⁊ donatio ar. istius. §. aut non remisit ⁊ tūc reuocatur in seruitutē. ēt p leui culpa ōsistēte in faciēdo vt. C. de liber. ⁊ eorū lib. l. ij. vbi de hoc. sz nō si in nō faciēdo consistat. vt. C. de libera. cā. l. solo. ¶ Queritur tertio an libertus pronā in vxorē accipe possit rndeo. oliz nō. vt. C. de nup. l. iij. hodie vero pōt vt hic in. §. si qs aūt. ¶ Queritur quarto qd de seruis ecclesie manumissis erit seruandum dic vt. xij. q. ij. si quis clericus quilibet cum sequentibus capitulis.

¶ Apud quos oporteat causam dicere monachos ⁊c.

¶ Cōtinua. supra dictū est de monachis ⁊ monialib⁹: ⁊ monachatiōis effectu quo ad vitā ⁊ bōa vt ⁊ ti. ō mōnchis ⁊ l ti. quo. oz epi. §. cōtra igit. seqtur videre de effcū mōachatiōis quo ad cās ⁊ lites.

Rem cognoscentes. ¶ Diuide titulū in ptes quinq. Pmo princeps exorditur. Scdo iubet religiosas psonas ab epo zueniri. Tertio iubet diuulgari. Quarto penā iponit. Quito denoiat ad eos ad quos directa fuit hec zstitutio. Scda ps incipit i §. ppterea in. §. cōis. Quarta in. §. sciāt. Quinta in. §. scripta. ¶ Casus vsq ad fi. ti. Monachi ⁊ moniales in cāis eorū zueniātur corā epo qui disponere dz qualr debeāt rndere an p abbates vl p alios an p se ipsos ⁊ celeriter de cā cognoscere dz ⁊ iudicare honeste atq sacerdotalr sz leges ⁊ sacras regulas ciuiles aūt nō erūt eis iudices deide pcipit diuulgari. ⁊ penā statuit zfacientibus vltimo declarat ad quos direxit hāc zstōnē. ⁊ h. d. vsq ad fi. ti. ¶ Expone lram. apud quos oporteat cām dicere. i. i cā eē. ⁊ cā psequi ergo ipsi zueniūtur si cām dicūt. sed rndent p aliū qnq. rē cognoscētes. Ex hac zstōne sumitur aut. cā. q posita est sup. l. oēs qui. C. de epi. ⁊ cle. siquidē litē. nota q hic dici ⁊ litē. sed in rubrica ⁊. j. hoc ti. dicit cām. ⁊ sic pz q zstō ista locū hz generalr. tā in crialibus cāis q ēt in pecuniarijs. vt. ff. de testi. l. j. quasi tn. expressiuū ē veritatis vel dic ideo dicit quasi. qz interdū rndēt p abbatē ⁊ similes. vt. j. pri. §. ⁊ monachos tradere. sed si tradunt iudici. ⁊ in iudicio ergo ipsi citātur. ⁊ ad eos mittitur nūcius. vt. j. §. pri. ibi ille vero mittat ⁊. j. eo. ver. sed ēt. ⁊. j. de san. epis. §. sportulaz. vbi dr q mōachi admonitionē suscipiūt ergo ipsi citātur. hūerit cām crialē vel ēt ciuilē. magnā vel paruā. zsistentib⁹. nota hic q si cā est cū monachis vel monialib⁹ ergo. ⁊ obligatio ⁊ actio durat ztra eos: ⁊ cis pricipalr cā mouetur ⁊ ipsi zueniuntur. ⁊ ad eos nūcius mittitur vt. j. pri. interpellet actor. ille epus vel platus mittat nunciū. vel lras citatorias. ad personas religiosas. cū qbus cā zsistit vt. s. dixi. que sunt. i. qualiter rndere ⁊ litigare debeāt an per abbates vel alios. ⁊ an p se ipsos de prīū supradictarū zcertarū pstitia. i. cū psone religiose se corā epo pstauerint. vel dic. i. an debeāt se pstare pria plz qz. s. dixit mittat. s. prius. ⁊ pz ex rubrica ibi cām dicere. ⁊. s. c. ibi: ⁊ monachos tradet. disponat. ⁊ sic notatur hic apte q monachi et moniales citati fuerūt ⁊ postq se psentauerūt tūc disponat epus qualr rndere debeāt p respōsales. i. p syndicū vel yconomū monasterij. vt. j. de san. epi. §. puidere. hoc fieri. i. cām dicere ⁊ respōdere: ⁊ subire defensionē. ⁊ subaudi an p se ipos si epus hoc disposuerit vt j. e. ver. sed ēt in. in rubrica ibi cām dicere. ⁊ ē casus. j. de san. epi. §. monachis. in prin. ⁊ iudicet sniam ferēdo. vt habetur ⁊ no. C. ō sen. ⁊ interlo. om. iu. l. j. ⁊ iudicare in psentia ei⁹ qui zuenitur. aliquaz rōnē nota q generalr loquitur vt det intelligere q locū hz in cāis pecuniarijs: ⁊ crialibus. Itē nota q dicit rōnē hēre. qz ex hoc apparet q ius obligatio ⁊ actio pmanet aduersus dictas psonas pstatur. cōtra dictas psonas iusticia. per sniam cōdēnatoriā vel absolutoriā. monachis illatas. quidā habēt illibatas. pria littera melior est. ⁊ expone. i. que eis mouētur principalr: qz ipsi in cā zueniūtur ⁊ libellus in personis eoz cōcipitur. ⁊ nō in personā abbatis. vel collegij. occupētur. s. diu ergo. nota q per se erāt in cā liberati per sniam condēnatoriā vel absolutoriā. ⁊ ex hoc pz q in personis mōachorū libellus formatur ⁊ snia formatur. et quo monachi velociter liberātur. vt ⁊. j. de san. epi. §. si quis cōtra aliquē vbi dicitur q epus inter monachū ⁊ aduersariū iudicat. hūit cām. ⁊ sic ēt hic pz q causa mouetur eis. ¶ Nota primo q hodie ciuiles iudices in cāis monachoz ⁊ monialiū non debēt iudicare sz epi. ¶ Nota scdo q epi debēt iudicare sm leges: ⁊ sacratissimas regulas. ¶ Nota tertio. q cāe monachorū ⁊ monialiū debēt accelari ne mētes eoz occupētur circa litis sollicitudinē. vt in ver. sed ēt. ¶ Nota quarto q executores ciuiliū iudicū in personā ecclesiasticā delinquentes ab epo capiūtur. ⁊ detrudūtur. ¶ Nota quinto q hec zstō. non hz locū in clericis. ¶ Ar. est hic in. §. ppterea. q epi qui debēt iudicare sz leges debēt scire leges. ar. C. de epi. ⁊ cle. l. plz ⁊. l. repetita. vbi de hoc. ¶ Ar. contra. xxvij. di. c. j. ⁊ extra ne cle. vel mona. secula. nego. se imisce. c. sup specu. sed dic q leges scire possunt ⁊ eis scire est vtile: vt per leges melius intelligāt canones. sed non cogūtur scire vt. d. c. j. notatur. ⁊ dic q hic non dicitur q debeāt scire leges. quia cū sint ordinarij iudices possunt per suos assessores sm leges iudicare. vt. j. de iudici. §. j. ⁊. C. de iudi. l. certi iuris est. de hoc notat. d. l. repetita. ⁊. j. de san. epi. §. si vero crimen. Itē est ar. in. §. sciāt q executores q laycus rōne delicti cōmissi in personā ecclesiasticam efficitur de foro epi. vt. C. de sacrosan. ec. l. plz. in fi. ⁊ de epi. ⁊ cle. l. ij. aut. Itē nulla cōitas. vbi de hoc. Sz certe illa aut. nihil. facit qz requisitionē solā ecclesie cōmittit. sed potes dicere q quo ad penā spūalem. i. excōicationē efficitur de eius foro ⁊ quo ad retrusionem vt hic ⁊. d. l. plz in fi. ⁊. C. de sum. trini. l. ij. §. qui vero. ⁊. j. de interdictis coll. hereti. §. j. ⁊. j. de san. epi. §. oibus aūt. sed non quo ad iurisditionē aliā ⁊ penā tēporalē. vt. C. de iurdi. om. iu. l. iuris ordinē ⁊. l. in criali. nisi crimē esset ecclīasticū. vt extra de fo. zpe. c. cū sit. ⁊ dic vt ibi notatur. ⁊. c. xi. c. lz ⁊. c. se. ⁊. xi. q. j. in fine. ⁊. xxxij. di. c. eos qui ⁊. lxxxvj. di. c. lz. ⁊. lxxxix. di. c. iudicatis ⁊ per inno. extra de offi. deleg. c. sequē. ¶ Opponitur primo ad. §. ppterea q monachus per se respondere debeat. ⁊ ipse iudicari. vt. j. ō san. epi. §. si quis cōtra aliquē. Solutio illa determinatur per istā. ¶ Opponitur secūdo q per se vel per pcuratorē monasterij cām possit agere. vt. j. de san. epi. §. monachis in prin. Solutio hec determinatur per illā vt j. e. ver. sz ēt. ¶ Opponitur tertio q monachus zueniri nō possit nec esse in iudicio sicut nec seru⁹. ⁊ hic dr zriū. vt. xij. q. j. c. nō dicatis. ⁊. liiij. di. multos. ⁊. xi. q. j. ō psona. Solo de iure ciuili mōach⁹ cōuenit ⁊ pt eē i iudicio. vt hic. sz de iur cāonico nō vt ibi. vel dic ciuilr noie monasterij pōt eē in iudicio ⁊ zueniri nō suo vt ibi notatur. sz de iure ciuili teneas q pōt cōueniri ⁊ esse in iudicio suo noie ēt i cā ciuili. ⁊ respōdet per abbatē ⁊ simul vel per se. vt. s. dixi. ¶ Opponitur quarto q ciuiliter suo noie cōueniri possit sicut ⁊ seru⁹. vt. C. de accu. l. si cuiusdā cū si. Solutio crialiter pōt de iure ciuili vt. j. ō san. epi. §. si vero crimē. ⁊ ēt de iure canonico cōueniri ⁊ castigari. vt notat in dictis. c. ¶ Opponitur quinto q per responsarios ecclesie debeat respōdere in oi cā. vt. j. de san. epi. §. puidere. Solutio ibi loquitur quādo extra ciuitatē ⁊ locū monasterij sui in cā vocatur. hic vero quādo in eadē ciuitate ⁊ loco ⁊ ideo pōt hic per abbatē ⁊ simul respōdere vel per seipm vt supra dixi. vel dic q illa determinatur per istā. ⁊ alias pcedētes sic. ff. de legi. l. sz ⁊ posteriores

¶ Opponit

¶ Opponit͛ sexto q̄ ciuilis iudex possit cognoscere vt.j.de sanc. epis.§.si quis aut̄ litigantiū. Solutio ibi loquit͛ in cā appellatiōis q̄n negociū p appellationē deuoluit͛ ad iudicē ciuilem loci hic in cā principali. ¶ Opponit͛ septimo q̄ ad archiepm̄ ⁊ nō ad ciuilē iudicem debeat appellari.vt.j.de san.epis.§.si quis vero sanctissimorum. Solutio ibi ep̄s vel clericus litigat cum ep̄o.sed in.§.si quis aut̄ litigantiū laycus agebat ꝯ clericū vel monachū. ¶ Opponit͛ octauo q̄ ciuilis iudex de crīe possit cognoscere sed non pūniciare. vt.j.de sanctis.epis.§.si vero crimen. Solutio aut̄ accusator prius adire vult ep̄m ⁊ tunc ciuilis non erit iudex aut eū prius ciuilem.⁊ tunc ipse est iudex in cognoscendo sed nō in iudicando vt ibi.⁊ dic vt ibi notat͛. ¶ Opponit͛ nono q̄ iudex ciuilis de crīe ciuili possit cognoscere ⁊ iudicare q̄nq̄.vt.j.vt clerici apud ꝓprios epi.§.si tm̄. Solutio ibi loquit͛ de clericis hic de monachis ⁊ monialib⁹ vel dic ibi in cāis crīalibus.hic in pecuniariu vel dic aut crimen est ciuile aut canonicū.⁊ dic vt notat͛ in dicto.§.si vero crimen. ¶ Opponitur decimo q̄ ciuiliu iudex ēe in cā peccūiaria possit esse iudex.vt.j. de sanctis.epis.§.si q̄s aut̄ iudex p pecuniaria. Solutio ibi ep̄s iusticiā denegabat. ¶ Querit͛ primo quis sit citādus an monachus vel abbau vel monasteriū.rn̄deo sm̄ glo.q̄ monachus lʒ p mortuo vt seruus q̄tum ad mundū reputet͛ vel dicet supra dixi exponendo lr̄am ⁊ hoc de iure ciuili lʒ quidā dicāt aliter et eo q̄ similis est suo de iure canonico dic vt habet͛ ⁊ notat͛.xi.q.j.de p̄sona.⁊.xij.q.j.ca. non dicatis. ¶ Querit͛ scd̄o p quē debeat rn̄dere.gl.dicit q̄ p abbatem vel syndicos:vel yconomos.vt.j.de sanctis.epis.§.puidere ⁊ hic. Tu dic q̄ ep̄s disponere dʒ qualiter rn̄dere debeat an p se vel p alios.vt hic.⁊.j.e.ver.sed ēt.nā āt p se cām agere pōt.vt.j.de san. epis.§.monachis in prin.⁊ dicto versi.sed ēt. ¶ Querit͛ tertio i cuius p̄sona recipi debeat libellus rn̄det glo.hic ⁊ in aut͛.cā que.q̄ i p̄sona monachi.⁊ p̄bat͛ aperte hic in rubrica.vbi dī q̄ ipse cām dicit.⁊.j.e ver.sed etiā.⁊.j.de san.epis.§.si quis cōtra aliquē vbi dicitur q̄ contra eū actio cōpetit.⁊ ipse citat͛:⁊ iudicat͛.⁊ maxime qū p se cām agitur.j.de sanc.epis.§.monachis.alij dicunt q̄ libellus dʒ formari in p̄sonam collegij vel abbatis.vel syndici.sed in facto concludi dʒ in p̄sonam monachi qd̄ nos plʒ in aduenticiis aūt hereditate.⁊ in minore non infitio.sed dic vt hic notat͛ in glo.⁊ vt notatur in aut͛.cā que. ¶ Querit͛ quarto an cōtra collegiū noīe monachi possit libellus formāri.rn̄det glo.q̄ sic ar.j.de san.epis.§.sportularum. sed certe ille.§.ostendit cōtrariū.qꝛ ibi dī q̄ monachi admonitōes suscipiunt:⁊ siliquas soluunt ergo monachi cōueniunt͛.⁊ in eorū p̄sonas libellus format͛.⁊ hoc puto verū qū suo noie conueniuntur. ¶ Querit͛ quinto an monachus agere possit.rn̄det glo.q̄ sic ⁊ cōueniri ar.est cōtra.ī.de mona.§.illud vbi dī q̄ ipso igressu se ⁊ sua deo dedicat.⁊ non erit dn̄s earū vlterius nullo mō.sed dic illud hʒ locū in corporalibus secus est in incorporalib⁹.i.in actionib⁹ qꝛ nō transfert sine cessione vt.ff.de pecu.l.quos ergo ⁊ p socio.l. ea vero. Preterea sicut obligatio ⁊ actio durat cōtra eū vt supra dixi ita ēt obligatiōes ⁊ actiōes apud eū remanent.vt.d.l.cavero.⁊ hoc de iure ciuili.de iure aūt canonico si est in scolis agere pōt alis nō.vt dic vt notat͛.xij.q.j.c.non dicatis.⁊ p inno.extra.de sen.⁊ re iudi.c.cum l.⁊ a. ¶ Queritur sexto an monachus iurare possit de veritate dicenda si agatur de eo qd̄ p eū factū est rn̄det glo.q̄ sic ar.ff.de p̄batio.l.cū p̄batio.⁊ de testi.l.serui responso.⁊ dic vt hic no.⁊ in aut͛. que.⁊ an sua rn̄sio ⁊ confessio debeat nocere ecclesie vel abbati. dic vt no.extra de elec.ouūū ecclesia.in gl.nota ergo. ¶ Querit͛ septimo an monachus iuret de calūnia rn̄det hic glo.q̄ nō.qꝛ monach⁹ nihil hʒ.⁊ inanis est actio ⁊c.vt.ff.de dolo maꝫ his. Tu dic q̄ monachus si p se est in iudicio ⁊ suo noie cām agit ipse de calūnia iurabit cum sit in cā tanq̄ principalis p̄sona vt.j.de sanctis.epis.§.monachis.non obstat q̄ nihil hʒ.qꝛ paupertas nō excludit propterea iudicium lʒ effectū iudicij debilitet quo ad executionē sn̄ie.hinc est q̄ inops cōdēnat͛:⁊ i carcerē detrudit͛.vt.C.qui bo.ce.pos.l.j. ¶ Queritur octauo q̄d de exempto rn̄det glo.sub papa couenuri tu dic distinguendū est verū deliquit circa rē non exemptā vt in ꝯtractu vel maleficio vt occidendo hoiem.⁊ tunc ep̄us pōt punire.si vero circa rem exemptā vt alienando res ecclesie.⁊ tunc solus papa pōt punire.vt no.vj.q.iij.c.placuit. Itē hodie p decretū inno.iiij.distinguit͛ aut in loco exēpto cōmissum est delictū.vel cōtractus initus ⁊ tunc solus papa.aut in loco non exēpto.⁊ tunc etiā ep̄us.vt extra.de priuile.c.j.li.vj.de hoc no.extra.de priuil.c.tuarū p her.⁊ inno.c.ti.c. recepimus. ¶ Queritur nono p quē iudicem mandabit͛ sn̄ia executioni.respondet glo.q̄ per ciuilem iudicem.vt.j.de san.epis.§.si q̄s contra aliquē.⁊.C.de epi.audi.l.episcopale in fi.⁊ no.per inno.extra.de offi.dele.c.significasti.⁊ de offi.ordi.c.j. ¶ Querit͛ decimo de quibus causis intelligitur hec constitutio. rn̄det alibi glo.q̄ de precedentibus ante ingressum vt no.j.de sanctis.epi.§.prouidere. ¶ Queritur vndecimo an mōachus quicquid acquirit post igressum acquirat monasterio.dic q̄ sic sm̄ inno.vt no.per eum extra.de priuile.c.cū olim.⁊ no.etiam in dicto.c.non dicatis.⁊ extra.de sen. ex.c.parrochianos ⁊ est ar.j.de san.epi.§.si monachus. ¶ Queritur decimosecundo in cuius bonis debeat executio fieri ⁊ dicut no.j.de san.epis.§.si quis contra aliquem vel dic q̄ executio fiet in bonis eius que ad ec.peruc.ar.insti.de acquisi.per arroga.§.fi.⁊.ff.ex qui.cau.in pos.ea.l.fulcinius.§.si quis ⁊ ar.ī.vt omnes obe.iudi. prouin.§.si autem ille.vel dic q̄ monachus in carcerem detruditur vt.C.qui bo.cede.pos.l.j.sed videtur q̄ in bonis monasterij ab eo possessis non debeat fieri executio aliqua.vt.C.quādo fis.vel ꝓui. debi.sui debi.cōue.l.j.⁊.ij.⁊.ff.de re iudi.l.a diuo pio.§.si super rebus.⁊.C.de iure fisc.l.j. Tu teneas q̄ de equitate fieri possit executio in boniu ecclesie.que ad eam a monacho peruenerūt.de hoc no. ī.de non alie.re.ec.§.si autem creditor. ¶ Queritur decimotertio an monasterium nomine monachi sui debeat conueniri.⁊ dic vt notaui.ī.de mona.§.illud.⁊ est hic ar.q̄ non.quia monachus cōuenitur ⁊ actio ⁊ obligatio durat cōtra eū ⁊ dic vt supra dixi. ¶ Queritur decimoquarto quid de conuersis.dic vt no.xij.q.j.c.duo sunt ⁊.xxvij.q.j.c.vt lex.

¶ De questore.

¶ Continua.supra dictum est de iurisditione om.iudi.in genere in pluribus partibuu nunc in spē sequitur videre.

Cum dei auxilio. ¶ Diuide tit.in ptes septez. Primo de officio questoris in inquirendis personis. Secūdo de iurisditiōe in cognoscēdo. Tertio reditur ad ꝓmā Quarto reditur ad lr̄am. Quinto de pena questoris. Sexto reditur ad lr̄am. Septimo ratio p̄cedentium.⁊ hoc vsq̄ ad fi.ti. Secunda pars incipit in.§.si vero forsan. Tertia in.§.si vero vite. Quarta in.§.si vero aliqui. Quinta i.§. si vero aliqui. Sexta in.§.illud maxime. Septima in.§.hec omnia ¶ Casus breuis.officium questoris in inquirendis p̄sonis i vrbe constantinopolitana cōmorantibus consistit.vt p̄scrutētur q̄ sint ⁊ vnde venerunt.⁊ qua occasione:⁊ cuius vite sint etiam si constantinopolitane sint ciues ciuitatis ⁊ eorum causas ⁊ negocia facere celeriter expediri.⁊ extraneos ad prouinciam suam cuꝫ litteris suis remittere.⁊ alios expellere.⁊ validos ⁊ potentes operari facere exceptis lesis:⁊ canis qui dimitti debeant.⁊ pena contrafacientibus iminente.⁊.h.d.vsq̄ ad fi.ti. ¶ Expone lr̄am.sp cū dei releuare.i. sustineri.ipsi ad hec differant.i eos nō liberant.si vero vite occasio ⁊c.i.vt hic querant vitā nō sufficiat qꝛ paup est.huius terre.s.constantinopolitane.si vero aliquis lesos.supra dixit de validis ⁊ potentibus hic dicit de ipotentibus.si vero aliqais vt rogatur lesus iudicē.i.questorē simul ⁊ castitatē.i.mundiciā oēm sa i corporis qd̄ est notabile.illud maxime.de his p̄sonis vel negocijs. ¶ Nota primo in principio huius ti.q̄ semp cū dei auxilio oīa facere debem⁹. ¶ Nota scd̄o ibi q̄ paulatim labit͛ ar.ad id qd̄ no.ī.de here.⁊ falci.§.semp igitur. ¶ Nota tertio in.§.si vero alioquin q̄ deferendū est lesis corpore.⁊ canicici.vt.lxxxiij.di.c.porro. ¶ Nota quarto in.§.si vero aliquis q̄ si iudex iusticiā nō faciat lesus pōt denūciare principi.⁊ notat͛.ibidē q̄ iperiuꝫ semp est. ¶ Nota quinto ī.§.hec oīa q̄ nō debemus que agere debemus transitorio studio ⁊ pigre p transire.qd̄ facit cōtra scolares desides ⁊ pigros. ¶ Nota sexto q̄ negligentia oīa ledit.vt.lxxxiij.di.c.fi. ¶ Nota septimo in.§.si vero forsan q̄ dn̄i agricolarū iudices statuti sunt a lege iter suos agricolas.⁊ est ar.q̄ dn̄s inter vasallos suos sit iudex.⁊ facit.x.coll͛. de ꝓhi.feu.alie.p frederi.§.p̄terea. Itē est ar.q̄ si iudex inferior iusticiā suis subditis denegat q̄ semp iurisditio ad suū superiorē deuolnatur.⁊ est ar.ad feudū q̄ si dn̄s negat iusticiā vasallis suis q̄ iurisditio deuolat͛.ad principē.s.ad comitē vel ad aliū superiorē.⁊ facit decima coll͛.quo tēpore miles inuestiturā petere debeat.c.fi.⁊ si de inuestitu.inter dn̄m ⁊ vasallū lis oria.c.j.vsi.testis. ¶ Nota octauo in.§.si vero aliqui.q̄ officialis in officio delinquēs cōprehendēdus est ⁊ puniēdus.⁊ est ar.hic q̄ ꝯ clericos officialis possit per inquisitionē ex officio p̄cedi.ar.cōtra.j.pri.ibi ⁊ post inscriptiōes ⁊c. Sed forte potes dicere q̄ hec isa per illā determinatur. vel dic ⁊ forte nō maie q̄ hic inculpatio tm̄ interuenit ibi v͛o denūciatio. ⁊ facit.ff.ad turpill͛.l.ab accusatiōe.§.denunciatores.⁊ de hoc no. ij.q.viij.in sūma ⁊ extra d accu.c.qualiter ⁊ qū.vel dic ibi crimē est ordinariū.hic extraordinariū. ¶ Opponitur p̄io q̄ q̄storis offim̄ nō sit hmōi vt hic dī.sed aliud vt.ff.de offi.q̄sto.l.j. Solo iure veteri erat triplex offim̄.vt ibi.sed hodie cū isto est quadruplex vt hic.⁊ dī hic q̄stor a genere inq̄rendi.ibi vero q̄nq̄ dī a genere req̄rendi. ¶ Opponitur scd̄o q̄ q̄stor sine accusatore p̄cedere nō possit vt ff.de ma.⁊ bo.l.rescripto.§.si q̄s accusatorē. Solo hic principalit͛ simpl͛r ⁊ directo cōmittitur officio ei⁹ inq̄sitio personaꝝ.⁊ iō iudex p̄cedere pōt per se ex offō suo sine accusatore.ibi v͛o scd̄ario ⁊ per obliquū.vel i sm̄ q̄d offim̄ cōmittit͛.⁊ iō sine accusatore p̄cedet͛ nō p̄t qd̄ est valde notabile. ¶ Oppōitur tertio q̄ validi ⁊ potētes a labore debēt expelli.⁊ nō cōpelli ad laborē.vt.C.de mēdi.vali.l.j.li. xi.⁊ hic dicitur contrarium in.§.si vero vite huius. Solo hic i ciuibus.ibi in extraneis.vt ⁊ hic distinguitur hoc plʒ vl dic vt ibi no.

¶ Opponit quarto. nōne hec cōstō est iniqua. q2 vr esse ꝯ carita tē. cū primi expellant. q̄ forte fame laborant: ꝛ forte ob id ꝑibunt. cum dn̄i sit terra ꝛ plenitudo eius orbis terraꝝ ꝛc. ꝛ equalr oībus ministrat pluuiā ꝛ solē. Solutio loca oīa in genere ꝑsūt oībus serui re. sed in spē non pōt vnus locus seruire oībus. vt hic dicit vel dic aut ciues leduni ꝑpter extraneos vel patria periculū sustinet ꝑpter eos. ꝛ tūc expellendi sunt. aut non ꝛ tunc dimittendi sunt.

¶ Constitutio que de dignitatibus.

¶ Continua. superius dictū est in spē de dignitatib⁹ quibusdam que liberāt a curiali cōditione. vt in ti. vt ab illustri. ꝛ qui sup eam dig. sunt ꝛ in ti. vt ordi. pfec. vrbs. coll. v. Sequitur videre in genere de dignitatibus. que liberāt a pria ptāte. ꝛ curiali cōditione.

Quicquid ad vtilitatem. ¶ Diuide titu. in ptes quattuor. Primo dignitatū enumeratio. Secundo repilogatio ꝑcedentiū. ꝛ tēpoꝝ cōmemoratio. Tertio effectus beneficij. demonstratio. Quarto alterius dignitatis specificatio. Scđa pars incipit in. §. ppterea igit. Tertia in. §. illud. Quarta in. §. palam.

¶ Casus breuis. dignitates patriciat⁹ cōsulis ꝛ cōsularis a pria liberāt ptāte dignitatis sola collatiōe. ꝛ generalr oīs alia dignitas et oē cingulū a curiali fortuna liberare valēt ac patria ptāte administratiōe accedente. q̄nimo dignitas tpalis eū liberat a patria potestate. ꝛ. h. d. vsq ad fi. ¶ Expone lram. Cōstitutio q̄ de dignitatibus obueniētibus: ꝛ epatu adueniente. est ꝙ ad vtilitatē liberare q. d. nō dicerent honestissimi. ꝑbent. iustris agmēs dignitatibus ppterea igit repilogat ꝑdicta. codicillos. i. honores. vel dic lras collationē dignitatis cōtinētes. eū vanū. existēte in aliqua de ꝑdictis dignitatibus. nūc. i. tpe huius. l. siue postea. i. post hanc legē palaꝫ vero ipsa ordinatiōe. i. sola collone dignitatis epalis ordinatiōe facta ēt anteq̄ assumat administratiōeꝫ. ꝛ facit extra q̄ fi. sūt le. c. p venerabilē. ¶ Nota pmo ꝙ dignitates quedā liberāt a patria ptāte sola collone dignitatis ꝛ quedā administratiōe accedēte. ꝛ oīs dignitas a curia liberare valēs liberat a patria ptāte. ¶ Nota scđo ꝙ honor et scia filij laus gloria: ꝛ leticia est pris. vt. xcv. di. c. esto.

¶ Nota tertio ꝙ oē beneficiū a deo datū siue ab iperio dꝫ esse mā surum ꝛ ppetuū. ꝛ oīs ꝛc. vt extra. de fil. psby. c. et tua ꝛ de priuile. c. fi. ¶ Nota q̄rto ꝙ epi oēs sunt spūales pres. ¶ Opponit pmo ꝙ in rescriptis beneficiū debeat stricte iterꝑtari. vt extra de rescrip. c. significāte. ꝛ. c. nōnulli. §. j. ꝛ. c. significauit. Solutio. hic in beneficijs ibi in rescriptis q̄ sunt stricti iuris. q2 emanāt ad lites q̄ sunt restringende potius q̄ laxāde. vt. d. c. significāte. ¶ Opponitur scđo ꝙ beneficiū nō debeat plene iterꝑtari. vt extra de rescrip. c. si gratiose in fi. li. vj. Solō. ibi ē ambitiosuꝫ vt ibi dicitur hic nō. ¶ Opponit tertio ꝙ in priuilegijs stricte sit faciēda interꝑtatio vt. C. de inoffi. testa. l. si q̄n in prin. ꝛ extra. de deci. ad audientiam. ꝛ de priuile. si de certa. Solutio hic in bn̄ficijs ibi in priuilegijs vel dic hoc priuilegiū redactū est ad legē ibi est extra corpus iuris. vel dic hic expsse fit interꝑtatio in lege. ibi nō. de hoc hr ꝛ no. extra de trāsla. epi. c. inter corporalia. ¶ Opponit quarto ꝙ epus nō liberetur a pria ptāte. vt. C. de epi. ꝛ cle. l. sacrosan. Solō hec corrigit. ꝛ nota ꝙ ex hoc ti. sumit aut. si dignitas inibi collocata. ¶ Queritur hic in glo. an finita dignitate recidere debeat in ptātē. ꝛ vr ꝙ sic. q2 cessante cā ꝛc. vt. C. de epi. ꝛ cle. l. generalr ꝛ. ff. de dona. l. ij. §. fin. ꝛ ar. ff. d le. ij. l. ticia seyo. §. vsuras. ꝛ. C. si q̄s igno. rē mi. eē. l. j. ii. ꝛ. iij. in ꝯriū determinat gl. qd̄ dic vt in gl. ꝛ ad ꝯria nō rādet. Tu dic aut res recipit eē sup ꝑpter bn̄ficiū aut ēt finē. ꝛ effectū: ꝛ ꝑfectiōeꝫ. ꝛ tūc obtinet qd̄ hic no. ꝛ. ff. de cōsti. prin. l. beneficiū aut nō. vt q2 r in pēdenti rōne alicuius spei de futuro. ꝛ tunc obtinet quod ibi.

¶ De iudicibus.

¶ Continua supra dictum est de iudicibus ordinarijs in pluribus partibus. hic sequitur videre de delegatis.

A Zenone. ¶ Diuide titulū in ptes quattuor. Primo de iudicib⁹ q̄ sint ꝛ qd̄ sit eoꝝ officiū. ꝛ in q̄bus cōsistat. Scđo de arbitris. Tertio redit ad primaꝫ. Quarto diuulgatio. Scđa ps incipit in. §. si vero. Tertia i. §. nros. Quarta in. §. tua igit. ¶ Casus breuis vsq ad. §. audiēt. iudices denoīat princeps leges eos scire iubens. vt per se cognoscāt ꝛ iudicēt exceptis administratorib⁹ q̄ p suoꝝ supplēt ꝑitiā assessoꝝ. videre aūt debēt mane meridie ꝛ vespe. ꝛ appellatiōes suscipe cognoscēdas p eos quibus nre leges ꝑcipiūt. ꝛ. h. d. ¶ Expōe lram. a zenone pie. sed vsus sub audi malus nō īducēs cōsuetudinē rōnabilē. q2 tūc p cōsuetudineꝫ ꝛ nō p desuetudinē tolleret lex. ꝛ dic vt notaui. ꝯ. de here. ꝛ falci. §. semp igit. estimamus. i. cōueniēs esse. iudex itaq delegatus administratores. ordinarios. hos delegatos. nroꝝ iudicū maioꝝ. q̄ sunt quattuor. vt supra dictū est. pticulares. expone: quattuor modis. vt in glo. ꝛ gl. approbat fam. Tu teneas primā. s. ꝙ locū hēat i dictis quattuor iudicibus maiorib⁹ in regia basilica cōstitutis in q̄bus ē spāle. ꝛ in eis corrigit: sed in alijs a pricipe delegatis nō corrigit. ꝛ dic vt no. in gl. prie ꝑcedēti. portaturus. i. sniam latur⁹. vel dic. i. cognitur⁹ semel in pricipio: ꝛ in medio ꝛ in fine. sedebunt ꝛ vespere dic ꝛ p ēt ꝛ repete sedebūt. i. in hora vespe: ꝛ dū pulsant: ꝛ cantant. ꝛ p cōsequēs etiā sedebūt postea al's hora nō eēt certa. alij dicūt. i. vsq ad vespas: ꝛ male. q2 lra nō patit. miserūt delegātes. ¶ Nota pmo. in prin. ti. ꝙ lex tollit p desuetudinē. q̄n vsus eā in aliā transtulit figurā. ¶ Nota scđo ꝙ iudex delegatus dꝫ scire leges. q2 iudex dict⁹ est. ex eo ꝙ ius dicit. siue ꝙ iure disceptet iure aūt disceptare est iuste iudicare. nō enim est iudex si nō est in eo iusticia. vt. xxiij. q. ij. c. j. ¶ Nota tertio ꝙ administratores ea que legū sunt cōplēt p tem p suoꝝ ꝑitiā assessorū. ¶ Nota quarto in. §. sedebūt ꝙ iudices sedere debēt matutino meridie ꝛ vespe audiētes cās. ¶ Opponit primo ꝙ iudex rei peritiā hre debeat: ꝛ legis sciam ēt ordinarius. vt. C. de iudi. l. certi iur. Solutio. vt hic no. in glo. que incipit non volumus. tu dic ꝙ hec determinat illā. q2 leges sciaꝫ hēre dꝫ p suos assessores. vt ibi no. ꝛ sic pꝫ ꝙ illa loquit in ordinarijs vt hic. i versi. nris ꝛc. hec cōstitutio loquit principalr in delegatis. ¶ Opponit scđo ad. §. si q̄s aūt nroꝝ de. §. illud. ꝯ. vt defuncti seu funera. Solue quattuor modis. vt no. in glo. ꝛ glo. approbat fam solutiōeꝫ tu teneas primā. ꝛ dic vt notaui ad lram. ¶ Opponit tertio ad eūdem. §. in eo ꝙ dr ꝙ alteri oino nulli delegare pōt. imo vr ꝙ possit cū sit a principe datus. vt. C. de iudi. l. a iudice. in fi. Solō totā cām pōt delegare. vt ibi sed pticulares exaiationes non pōt. nisi vt hic dr. vel dic hic est spāle in istis iudicib⁹ vrbis constantinopolitane. in regia basilica sedētibus. ¶ Opponit quarto ad. §. sedebūt. de l. non minorē. C. de transac. ꝛ de. l. more. ff. de ferijs. in q̄bus vr ꝙ de nocte possit sedere: ꝛ iudicare sicut de die. Solutio fm gl. ar. huius §. iudicare pōt de nocte ex voluntate. sed de die ex necessitate. Tu dic ꝙ ēt ex necessitate dꝫ iudicare de nocte si casus ferēde snie tūc occurrerit. qd̄ pꝫ q2 hic lra dicit: ꝛ vespe. i. ēt hora vesperarum. nec postea determinat horā ergo ēt post vespas. vt. ff. q̄n appel. sit. l. j. §. ꝙ in sentētijs. ibi cā suppꝛema hora ꝛc. ¶ Opponit quito de. §. ꝛ q2 magratibus. ff. de orig. iu. l. ij. vbi dr ꝙ in vespertinis tpib⁹ in publicū esse idōueniēs erat. Solutio ibi loquit in prin. §. magratib⁹ maximis. s. illustribus. ꝛ supillustrib⁹. sed in fine. §. loquit in minoribus magratibus qui erant quinq. ꝛ illi poterāt sedere quacunq hora. vt ibi pꝫ in lra. ꝛ fm hoc in inferiorib⁹ cōcordat. Alij dicūt ꝙ ibi loquit in ordinarijs. hic in delegatis. hoc nō plꝫ. vt. d. §. ꝛ q2 in fi. ꝛ dicta. l. non minorē. vel posset dici dicit glo. ꝙ vsq ad vesperas debeāt sedere ꝛ ius reddere. vt hic. nō ex tunc. vt ibi hoc est falsum vt in fine illius. §. ꝛ hoc pꝫ in lra. q2 dicit. ꝛ vespe. ꝛ nō dicit vsq ad vesperas. ¶ Queritur quid si delegaret illitteratus a principe sciēte. an delegatio valeat. glo. determinat ꝙ sic. vt. ff. de re iudi. l. q̄daꝫ cōsulebat. ꝛ facit. ff. de excusa. tuto. l. idē vlpianus. §. j. ꝛ de hoc no. C. si ꝯ ius vel vtilit. publi. l. fi. sed si ab eo ignorāte: vel ab alio sciente: vel ignorante illitteratus delegetur nō valet vt hic. ꝛ ar. xx. dist. in prin. vbi de hoc. ¶ Ar. ē d. §. sedebūt ad testes qui dicunt eū vid始re cōtinue possidere. qd̄ nō sit intelligendū amare. ita ꝙ ol puncto temporis viderit possidere ꝛ omni die. ar. ff. solu. ma. l. j.

Audient igitur ꝛc. ¶ Cōtinua supra dictū ē de iudicib⁹ que sint ꝛ in quib⁹ horis sedere debeāt. sequit de eorū officio videre. ¶ Diuide vsq ad. §. opꝫ aūt. in ptes septē. Pmo de officio. iudicū in cognoscēdis cāis Scđo de appellatiōib⁹ recipiēdis. Tertio de appellatiōibus nūciādis. Quarto de sportulis illicitis nō exiguēdis. Quinto de officialib⁹ iudicū. Sexto de iudicibus subrogādis. Septimo de salarijs iudicū. Scđa ps incipit in. §. appellatiōibus. Tertia l. §. appellatiōes. Quarta in. §. nullo. Quinta in. §. vno quoq. Sexta in. §. si quis aūt. Septima in. §. de aūt. ¶ Casus breuis. vsq ad §. opꝫ aūt. iudices delegati ꝫ oēs audire debēt lites ꝫ formā rescripti ꝛ appellatiōes suscipe casibus quibusdaꝫ exceptis: ꝛ cās infra duos mēses initiare sportulis: ꝛ litis sūptib⁹ licit tm̄mō exigēdis vno quoq iudice duob⁹ exceptorib⁹ ꝛ executoribus vtēte. ꝛ iudice quolibet a pricipe remoto subrogatio a principe fieri dꝫ iudicibus p eoꝝ mercede duob⁹ aureis in cōtestatiōe ꝛ duob⁹ in fine ab vtraq pte ꝑstādis nisi lis sit modica. ꝛ. h. d. ¶ Expone lram. audiēt iudices minores. igit. i. q2 de officio eoꝝ videnduꝫ ē oēs lites i. a prin. vsq ad fi. qd̄ fallit in maiorib⁹ iudicib⁹. vt. ꝯ. c. §. iudices. ꝛ. §. si q̄s aūt vbi de hoc. aduocatiōis. i. fm formā rescripti. vel dic i scriptis. pria plꝫ. velocius. ꝑpter multitudinē iudicum. ꝛ rescripti formā ad breuiandū lites cognitiōalib⁹. i. q2 nō cognoscent lites p circulū. i. de iudice in iudicē vt olim sed p eundē iudicē. vt. ꝯ. prie. ac tpus. q2 olim lites erāt imortales. appellatiōib⁹ in his iudicib⁹. vel dic cās. voluerit eadē ps q̄ an bis appellauerat p ꝯtumaciā vera appellatiōes post. quos duos mēses. nullo iudice vel executore vno quoq. i. ꝯpellētib⁹. i. vt ꝯpellant. isti officiales bn̄ administrare. vel dic iudices ne plures habeāt a locis exceptorib⁹. eorū. exceptoꝝ vel executoꝝ

executorum. ab aliquo exceptore vel executore. Ne aut. ab vtraque parte. l. qualibet monstramus. lucrum cum lites excedunt centum aureos. sed ⁊ no. ergo ꝙ vtrunque salarium percipiunt ⁊ sibi retinent. Nota in. §. audient. ꝙ non est recedendum a forma rescripti. vt hic ⁊ C. qui prouoca. non est ne. l. cum non. ⁊ extra. de rescrip. cum dilecta. No. in. §. ne aut. ꝙ duz labor est in damno crescit mortalis egestas. ¶ Opponitur primo ad. §. audient. de. l. ij. §. sed ⁊ iudex ⁊ de. l. de qua re in prin. ff. de iudi. vbi receditur a forma rescripti. Solutio consensu partium potest recedi a forma forme rescripti substantia seruata vt ibi. ⁊ non aliter vt hic.

¶ Opponitur secundo ad. §. appellationibus ꝙ iudices non solum in his duobus casibus appellationes perimere possunt. sed etiam in alijs plurimis casibus. vt hic no. ⁊. j. e. §. nostros. Solutio exempli gratia dicitur hic de duobus. sed idem intellige in alijs. vt. ff. ad legem aquil. l. ita vulneratus cum si. ¶ Opponitur tertio ad. §. appellationes ꝙ etiam vltra duos menses possit nunciari. vt. C. de appel. l. in offerendis. ⁊ de tempo. ap. l. nemo ⁊. l. fi. §. nulli. Solutio dic vt hic no. ¶ Opponitur quarto ꝙ reparatio locum habeat. vt. C. de tempo. appel. l. ij. Solue vt hic no. ⁊ ibi in. l. nemo. ¶ Opponitur quinto ad. §. vnoquoque versi. si vero. de. §. interim. in fi. S. de defen. ciui. vbi dicitur ꝙ preses prouincie non potest remouere defensores. ⁊ hic iudex potest remouere officiales suos. Solutio. ibi in defensore. hic in alijs officialibus. ¶ Opponitur sexto ꝙ non debeat licere remouere suos officiales cum eos non elegerit vt. ff. de offi. proconsu. l. solet. §. j. in fi. Solutio vt ibi notatur vel dic ꝙ iudex iste eos dedisse videtur cum ad eius postulationem electi fuerint. vel dic speciale in his. ¶ Opponitur septimo ad. §. ne aut. de. §. sportularum. j. de san. epis. Solutio ibi in clericis. hic in laicis. Tu dic hic loquitur in sportulis iudicum. ibi executorum. ¶ Opponitur octauo vt. S. de manda. prin. §. decide ⁊. §. si tibi. vbi iudicibus nil datur. Solutio ibi loquitur in pauperibus. hic in diuitibus. ¶ Queritur primo in. §. nullo quales fuerint iste sportule. vide vt notatur in gl. que incipit in greca. ⁊ insti. de act. §. tripli. ¶ Queritur secundo in ea. gl. quare dicantur sportule. ⁊ dicit in gl. ⁊ vt no. i. d. §. tripli. ¶ Queritur tertio nunquid huiusmodi sportule fisco seruabantur. ⁊ glo. dicit ꝙ sic. quia iudices habebant salarium de publico. Tu dic contra in delegatis. quia de publico salarium percipiunt. ⁊ sportulas a partibus nihilominus. vt. j. e. §. ne aut. versi. ⁊ acque.

¶ Queritur quarto quid si iudex vltra accipiat. dic vt no. in dicta gl. in greca. in prin. Et nota ꝙ olim erat pena tripli tantum ⁊ pena illa dabatur leso tantum vt dicto. §. tripli. insti. de actio. vel dic ꝙ erat quadrupli. ⁊ illa tripli imponebatur actori hec vero executoribus. vt institut. de actio. §. quadrupli. ¶ Queritur quinto in. §. ne aut. quid in alijs iudicibus ordinarijs glo. dicit idem ꝙ in delegatis vt. ff. de legi. l. non possunt. Tu dic in ordinarijs salarium de publico percipientibus aliud seruandum esse. vt no. j. e. §. sed nunquid. ⁊ de hoc no. S. scriptum exemplar §. j. sed posset sustineri glo. in ordinarijs salarium de publico non percipientibus. ¶ Queritur sexto quid in alijs delegatis. respondet gl. idem. vt dicta. l. non possunt ¶ Queritur septimo nunquid hodie hoc sit seruandum. ⁊ glo. dicit ꝙ non. quia huiusmodi aurei non sunt in vsu. ⁊ ideo consuetudo debet seruari. Tu dic hanc rationem bonam non esse. vt no. S. de defen. ciui. §. ⁊ iudicare. dic ergo si loci est consuetudo debet seruari vel aurei accipientur. vt no. in dicto. §. ⁊ iudicare. vel dic ꝙ cum de publico hodie non detur salarium iudicibus delegatis ꝙ eis statui debebit secundum laborem ⁊ qualitatem cause ⁊ persone facundiam. ar. ff. de va. cogni. l. j. §. in honorarijs. ¶ Queritur octauo nunquid quilibet duos aureos dabit. ⁊ glo. tenet ꝙ sic. quia littera dicit ab vtraque parte a qualibet quod est signum particulare distributiuum. vt no. ff. de le. ij. l. si pluribus. ⁊ facit. ff. de pigno. actio. l. si necessarias. §. si annua. ¶ Arg. est. §. audient. ꝙ circuitus in iudicijs sit euitandus. sic. ff. de condi. inde. l. dictis testo. Item. §. ne aut est ar. pro donis doctorum ꝙ licite accipiantur. ar. S. ff. de var. cog. l. j. §. proinde. sed dic ꝙ honeste accipiuntur. sed non honeste petuntur. vt. xxiij. q. iij. c. j. versi. sed econtra. ⁊. j. q. iij. c. vendentes vbi de hoc ⁊. c. qui studet. ⁊. j. q. j. c. placuit ⁊. c. iudicet. ⁊. xxvij. di. c. de quibusdam locis vbi de hoc plene no. ⁊ etiam dicitur ibi an doctor possit facere collectam.

Oportet autem. ¶ Continua. supra dictum est de officio iudicis circa principalem causam hic circa expensas. Diuide. §. istum vsque ad. §. quia vero in tres partes. Primo iubet. Secundo excipit. Tertio confirmat. Secunda pars incipit in versi. si tamen. Tertia in versi. omnibus. ¶ Casus breuis. iudices omnino victum victori regulariter in expensis condemnare debent secundum quod iuratum fuerit taxatione premissa. nisi eis aliter fuerit visum propter negocij varietatem. legibus alijs omnibus huic legi non contrarijs confirmatis. ⁊. h. d. vsque ad. §. quia vero. ¶ Expone literam. oportet aut. ex isto. §. sumitur aut. nouo iure posita sup. l. sancimus. C. de iudi. et iudici clementiorem iudicis salam post iusiurandum prestitum a. l. j. quam sit lex. perspexerit iudex neutrum litigatorum: ⁊ propter idest varietatem. i. ignorantiam victi ⁊ victoris. non interueniente contumacia: ⁊ excusationibus litigatoris excusantis se non posse statim litem contestari ⁊ ad hoc cogi non debere. ¶ Nota primo ꝙ iudex regulariter victum victori in expensis condemnare debet. ¶ Nota secundo ꝙ iudex debet premittere taxationem ante iuramentum. ¶ Nota tertio ꝙ iudex non debet esse clementior quam sit lex. Et sic nota ꝙ iudex non debet secundum suam siccam conscientiam iudicare. vel aliquid disponere aliter quam lex disponat. ¶ Nota quarto. ꝙ iudex neutrum litigatorum debet in expensis condemnare si hoc prospexerit propter varietatem negocij.

¶ Opponitur primo ꝙ post iusiurandum liceat taxare. vt dicta. l. sancimus. C. de iudi. Solutio hec corrigit. ¶ Opponitur secundo ꝙ semper victus victori in expensis sit condemnandus. vt. C. de iudi. l. properandum. §. sine autem. Solue duobus modis vt hic no. in glo. ¶ Opponitur tertio ꝙ ex instrumento semper veniant expense. quia regulariter in instrumento promittuntur. sed dic secundum glo. ꝙ semper vbi promisse sunt semper veniunt. ¶ Opponitur quarto ꝙ semper expense veniant prestande. vt. ff. de leg. iij. l. in. §. pe. Solutio ibi iure actionis debentur. tanquam ex debito. ¶ Queritur primo an hodie circa sacramentum in litem sit correctum. vt post iusiurandum non liceat taxare. dic ꝙ non. vt. ff. de in li. iuran. l. videamus. §. item videndum ⁊ in actionibus. §. j. ⁊ dic plene vt notaui in dicta. l. sancimus. ¶ Queritur quid si in causa iuratum fuit de calumnia an expense veniunt prestande. glo. respondet ꝙ non nisi sint promisse. ⁊ dic etiam nisi euidens calumnia probaretur. vt insti. de pena teme. litigan. §. hoc autem. vbi de hoc no. ⁊. ij. q. j. c. in primis. §. j. ⁊ extra de dolo ⁊ contu. c. finem.

Quia vero. ¶ Continua supra dictum est de iudicibus hucusque sequitur de arbitris videre. Diuide hunc. §. vsque ad. §. nostros in partes quattuor. Primo iustinianus recitat ius antiquum. Secundo prohibet. Tertio effectum sue prohibitionis ostendit. Quarto confirmat leges veteres. Secunda pars incipit in versi. ⁊ quia. Tertia in ver. scientibus. Quarta in versi. omnibus. ¶ Casus breuis. Compromissum sine pena cum iusiurandi religione factum non valet. sed cum pena sine iureiurando valet. compromisso autem facto sine pena cum iuramento si arbiter dolo pronunciauerit a deo penas periurij sustinebit. si vero ignorantia. nihil eis erit preter iusiurandi reuerentiam omnibus legibus antiquis confirmatis in casibus nostre legi non contrarijs. ⁊. h. d. vsque ad. §. nostros. ¶ Expone literam. quia vero. ex isto. §. sumitur aut. decernimus. posita sup. l. ne in arbitris C. de arbi. iusiurandum iuris. i. ꝙ iudicabunt secundum ius ⁊ leges. scientibus. iudicibus ipsi litigatores. ⁊ cum iusiurandi. dic prestandi a partibus ⁊ ab arbitro. quia de his omnibus supra locutus est ⁊ talia sunt subiecta qualia predicata demonstrant. homines. i. partes vel arbitri. sufficere. ergo si non putauerint sufficere. quia penam stipulati sunt ⁊ ad cautelam: ⁊ ex abundanti sacrum adhibuerunt. valebit compromissum. quasi iniquitas ⁊ periurium cessare videantur. vel dic ꝙ periurium adhuc locum habebit propter iudicis ignorantiam. ⁊ maxime cum damnum maius erit quam pena sit: ⁊ sic durat hoc casu legis ratio. ⁊ per consequens prohibitio legis. ⁊ dic vt. j. no. preter iusiurandum. i. iurandi timorem. periurium. i. periurij penam vel dic propter quia non est periurus. quia sacramentum inutile non seruat vt hic. ⁊. S. scenicas non solum. §. j. magnum. quia sententia non valet. nec ei parere necesse est. reuerentiam. quia forte ex reuerentia propter timorem iurisiurandi sententie arbitri parebit. ¶ Opponitur de. l. penul. in fi. C. de arbi. Solue vt hic no. Tu dic clarius vt ibi no. quia ibi compromissum valet: hic non. ¶ Queritur primo de quorum iureiurando hic loquitur. bulgarius hic dicit ꝙ de dato ab arbitro glo. tenet secundum Jo. ⁊ mar. ꝙ de dato a partibus: ⁊ ab arbitro vt dixi exponendo litteram. ¶ Queritur secundo quando. ⁊ quibus causis pena committatur. dic vt no. in glo. quidam. ¶ Queritur tertio an hic res ⁊ pena peti possint. ⁊ videtur ꝙ non. quia hic actor penam soluit ⁊ ad actionem suam rediit. ⁊ forte victoriam reportauit: vel reportaturus est. vt. ff. de arbi. l. si quis rem in fi. ¶ Queritur quarto quid si reus non vult parere sententie arbitri. nunquid actor penam petet ⁊ rem glo. arguit pro ⁊ contra. ⁊ tenet finaliter ꝙ vtrunque actor consequi potest ⁊ dic vt hic no. ⁊. d. l. si quis rem. Tu dic ꝙ neutro casu debet actor vel reus penam ⁊ rem consequi nisi in casu. s. si postea in lite principali obtinebit vt hic no. in glo. que incipit. i. penam circa principium. ⁊ apte hic probatur hic in litera. ⁊ in. d. l. si quis rem in fi. Et nota hic ꝙ male allegatur iste. §. in eo ꝙ dicitur simpliciter ꝙ consequitur quis penam ⁊ rem. cum pena apponitur loco contemptus ⁊ inobedientie. quod non est verum semper sed casuale. ¶ Queritur quinto an hoc habeat locum cum pendente coram arbitro videt glo. ꝙ sic. vt. j. de ap. §. i. ⁊ dic vt in gl. ¶ Queritur sexto quid si penam stipulati fuerint ⁊ iusiurandum prestiterint. Jo. dicit compromissum valere. ⁊ dic vt no. in gl. hic ⁊ in aut. decernimus. ⁊ hanc opi. approbat glo. Alij dicunt non valere. quia contra legem factum. vt. C. de legi. ⁊ consti. l. non dubium. ⁊ ar. huius. §. Tu dic ꝙ non valet si in periurium incidere possunt quod de facili incidere potest. cum damnum maius est quam pena sit ⁊ sic durat huius legis ratio. ergo ⁊ prohibitio. ar. ff. de iu. patro. l. adigere. §. quamuis alias secus si in periurium incidere non possunt. quod est verisimile. si pena est tantundem vel maior quam sit damnum. ar. huius. §. in ver. ⁊ quia in prin. ⁊ versi. si aut. ¶ Queritur septimo nunquid non obstante iuramento ⁊ pena possit litigator conueniri. dic ꝙ non de iure canonico si arbiter iuste pronunciauerit alias secus vt extra de arbi. c. ij. ⁊ de iureiuran. c. quintauallis.

Nostros tamen. ¶ Continua supra dictū est de iudicibus ꝛ arbitro. nunc redit ad materiā de iudicibus. diuide vsq; in finē ti. in partes quinq;. Primo de appellationibus recipiendis. Secundo de sententijs pferēdis sm leges. Tertio de appellationibus suscipiendis. ꝛ pena non suscipientiū. Quarto de relationibus. Quinto. diuulgatio. Secunda pars incipit in. §. omnia. Tertia in. §. si enim. Quarta in. §. si quid autem. Quinta in. §. tua igitur. ¶ Casus breuis. iudices omnes excepto prefecto pretorio appellatiões oībus modis suscipere debent. ꝛ oīs iudex custodiat leges in iudicando iussione principis non obstante. ꝛ appellationē recipiat. pena ei imminente si contrafecerit. ꝛ si iudices dubitauerint relationē principi facere possunt. principē consultando. vltimo precipit diuulgari. Et. h. o. vsq; ad fi. ti. ¶ Opponitur ad. §. nostros. q exceptio sit ꝑfecta. cum vna tantū fiat: ꝛ multe sint. vt no. in glo. Solue vt notaui. s. e. §. appellationibus. ¶ Ar. etiā in eodem. §. ad statuta ꝛ ad cās a papa vl a principe delegatas in qbus dicitur q nulla exceptio vel duo solū modo admittant. q hoc nō obstante. opponi possunt alie exceptiones nihilominus. vt. ff. qd vi aut clam. l. i. §. i. ꝛ. C. de appel. l. si quis ꝓuocatione. ꝛ de admitte. l. ita nobis. ꝛ extra de offi. deleg. c. ex parte tua. ¶ Opponitur secundo ad. §. oīs aut. vt. s. vt iusiurandum. qd prestatur. §. ꝛ equus. Solutio vt ibi. ¶ Opponitur tertio ad §. si quid autem. vt. j. vt iudi. non expec. sacras iussiones. §. iubemus. Solue vt hic no. ꝛ. C. de rela. l. j.

¶ Ut clerici apud proprios episcopos ꝛc.

¶ Continua. supra dictū est de monachis apud quos cōueniātur vt. s. ꝛ apud quos op. mo. ꝛc. Sequit videre de clericis. hec continuatio accipitur ex principio huius ti.

Plurimas sacras. ¶ Diuide ti. i partes sex. Primo de pecuniarijs causis. Scdo de criminibus ciuilibus. Tertio de criminibus ecclesiasticis. Quarto tēporum cōmemoratio. Quinto legū antiquarū cōfirmatio. Sexto diuulgatio. Scda pars incipit l. §. si cri. Tertia in. § si vero ecclesiasticū. Quarta in. §. si vero quidam Quinta in. §. oībus. Sexta in. §. tua igit. ¶ Casus breuis. Clericus apud ꝓprium epm in pecuniarijs cāis cōueniēdus est q ex non scripto ꝛ sine dāno cām decidere dz nisi ptes cōsentiant formam in scriptis seruari. Sed si cāe natura: vel alia difficultas epm cognoscere ipediat tunc ciuiles iudices cām decidere debēt celeriter. Si clericus de crīe ciuili cōueniat: tunc ciuilis iudex cām infra duos mēses decidere dz si vero de crīe ecclesiastico tunc eps solus cāz decidere dz his obtinētibus in casibus futuris tm. legibus antiquis cōfirmatis in casibus legi nostre nō cōtrarijs vltimo ꝑcipit diuulgari. ꝛ. h. o. vsq; ad finē tituli. ¶ Expone litterā. plurimas sacras. ex isto ti. sumit aut. clericus. posita sup. l. oēs. C. de epi. ꝛ cle. ꝛ facit ad hmōi ti. xi. q. j. p totum. ꝛ distingue vt ibi no. in summa. Et est hec cōstitutio quasi de verbo ad verbū eadē cū. ꝛ. q. j. c. si qs cum clerico vbi de hoc. vt si qs. ecce priuilegiū. ꝛ dic clericus vel laycus. eos clericos. ꝛ velociter forte intra duos mēses. vt. j. pri. §. sic no. in dicta aut. clericus. vel dic. i. citius q pōt. cum cāe ciuiles lōgiori tpe durent q criales. si quidē ciuilibus vt de homicidio vel similibus. nō dedignant leges. s. in cribus ecclesiasticis clerico motis. secus si layco. vt hic no. idē dic in spūalibus. sicut ꝛ in ecclesiasticis que tū princeps sue ptāti ꝛ iurisditioni non reseruauit. ꝛ facit. s. de mona. §. fi. ꝛ qūo opz epi. §. sancimus. ꝛ hoc no. di. x. c. cōstōnes principū. ꝛ extra. de noui ope. nuncia. c. j. ꝛ de iureiurā. c. lz: ꝛ de testa. c. cū oēs. ꝛ p hostiē. ꝛ Jo. an. no. extra de regu. iu. c. iij. ¶ Nota primo apud quos clerici de iure ciuili cōueniant. ¶ Nota scdo q epus non ex scripto cognoscit: ꝛ sine dāno nisi ptes aliud ordinauerint. ¶ Nota tertio q ꝓpter ipedimentū iudicis iurisditio deuoluit ad alium iudicē. ¶ Nota quarto differentiā inter crimē ciuile ꝛ ecclesiasticū ¶ Nota quito q iudex ciuilis cognoscit cōtra clericum de crīe ciuili. sed nō de ecclesiastico de hoc no. lxxx. di. c. ij. ¶ Opponit primo q in scriptis ferenda sit snia: ꝛ acta oia redigenda sint. vt. C. de sen. ex peri. reci. l. fi. ꝛ. j. in medio litis nō fieri sacras formas. §. vt aūt oēs. Solutio ibi regulare. hic est casuale. ¶ Opponit secūdo ad idē vt extra. de pba. c. qm cōtra falsum. Solu. hodie p conciliū lateranēse correctū est. ¶ Opponit tertio. q cām amittere debeat qui aliquē trahit in vetito examine. vt. xj. q. i. insolita ꝛ. C. de iurisdi. om. iudi. l. l criali. ꝛ de statu. ꝛ cōsuetudinibus ꝯtra libertatē ecclesie editis. §. statuimus ēt vt nullus. Solutio hec sm illas dz intelligi. ¶ Opponit quarto q eps nō examet sine dāno. qz clerici sportulas soluere debēt. vt. j. de san. epis. §. sportulaz. Solutio executoribus soluere debēt. sed iudicibus forte nō. vt. s. ti. j. §. ne aūt. ver. priuilegiis. ꝛ versi. si enim. ¶ Opponit quinto de. c. si diligenti extra de fo. cōpe. vbi dr q ꝓpter aliqd impedimentū nō deuoluit iurisditio ad iudicē ciuilē adeo q clerici priuilegio renūciare nō possunt. Solutio ibi loquit de iure canonico hic de iure ciuili. ¶ Opponitur sexto q iurisditio ad iudicē ciuilē deuoluatur etiā sine ipedimento epi. vt. j. de san. epi. §. si qs autez p peculiaria. Solue ibi eps iusticiā denegabat. ¶ Opponitur septimo q ciuiles cāe triēnio ꝛ criales biēnio durare debeāt. vt. C. de iudi. l. ꝓperandū. ꝛ vt intra certum tps. l. fi. Sol. ibi regulare. hic spāle. ¶ Opponitur octauo q eps clericum nō debeat ad petitionē iudicis ciuilis sacerdotio ꝑuare nisi prius videat an iuste ꝓcesserit vt. j. de san. epis. §. si vero crimē. ꝛ extra de iudi. c. at si clerici. Solutio hec determinatur p illas. ¶ Opponitur nono q si cōdēnare non pōt non possit absoluere. vt. ff. de regu. iur. l. nemo. Solutio ibi regulare hic spāle ꝛ dic plene vt no. ff. de re iudica. l. fi. ¶ Opponitur decimo de. §. si vero canonicū. s. de manda. prin. ad. §. si vero ecclesiasticū. Solutio ibi crimen ecclesiasticū infertur layco hic clerico: ꝛ hoc de iure ciuili. de iure vero canonico vterq; ꝯuenitur sub epo. ꝛ dic plene de his cāis vt no. xi. q. j. in sum. ꝛ. ff. de iudi. l. j. ¶ Opponitur. xj. q leges nō semp imitantur sacros canones vt hoc ti. §. si tū. Solutio vt hic dixi exponendo litteram. ꝛ vt notaui. s. de mona. §. fi.

¶ De consanguineis ꝛ vterinis fratribus.

¶ Continua qz natura nouitatibus vtens nouū casum ꝓduxit decisione indigens. ideo ponitur hic hec rubrica vt pz in prī. hu' ti.

Multis vndiq;. ¶ Diuide in ptes sex primo thema. Scdo qd Tertio solutio. Quarto solutiōis rō. Quinto declaratio. Sexto ꝛ vltimo diuulgatio. Secūda pars incipit in. § questio. Tertia in. §. vult aut. Quarta in. §. plurimu. Quinta in §. sivō. Sexta in. §. tua igitur. ¶ Casus breuis. fratres consanguinei ꝛ vterini simul in successiōe fratris sui ꝑcirātur. fratribus cōsanguineis tm. ꝛ vterinis tm. Sed cōsanguinei tm ꝛ vterini tantum supstites sm leges veteres ad successionē vocātur his obtinentibus in casibus futuris tm. vltimo ꝑcipit diuulgari. Et. h. o. vsq; ad fi. ¶ Expone lrām. multis vndiq; hic sepe qd supra ꝓxime diximus. ꝯtrahit facit di. xiiij. c. sicut. ꝛ cōsanguineus ꝛ vterinus. i. ex vtroq; parēte natus. vult aūt ex isto. §. sumitur aut. itaq;. posita sup. l. fi. C. cōia de succes. ad hoc. i. ad huius solutionē qōnis. primum quidē. s. argumentū vel dic. i. pria rō. qd ꝓxime dictū. ꝓbatio erat ad huius nre qōnis solutionē. rebus aduētitijs vndecūq; quesitis hec igitur lex vltima. C. cōia de success. occasiōe qz ēt ex antiqs legibus vel ēt aliis solo ci' nō ꝑcipiebat. dicat mhimonia. ēt vitia aliis ēt vltra quattuor. ¶ Nota prio q natura nouitatibus vtitur. ¶ Nota scdo ibi licebit aūt tali sapienti pauca dicere: ꝛ multa recipere. ¶ Nota tertio q multe sunt hominū anxietates ꝛ repētine mortes ¶ Nota quarto in. § hoc igitur q due rōnes vincūt vnum nisi vna melior sit duabus. ¶ Opponitur prio q fratres cōsanguinei ꝛ vterini nō ꝑferūtur fratribus nisi supersint ꝛ pr: ꝛ fratres. ꝛ ulij. vt. C. cōia de success. l. fi. Solutio hec determiat illā. vel corrigit. ꝛ distingue vt no. hic ꝛ in dicta aut. itaq;. ¶ Opponit scdo q iustinianus mētiatur q dicit q plurima cū inuenerit cū sit vnū tm. sed dic vt hic no. in glo. vel dic q gra exēpli posuit vnū. sz alias rōnes in corde retinuit. ꝛ est ar. p cōsultoribus ꝛ iudicibus q p eoz cōsilijs ꝛ sentētijs plerūq; dicūt moti pluribus rōnibus ꝛ vnā tm reddūt. qz ulls l corde cōseruāt. ¶ Opponitur tertio q pr cū fratribus voccetur. vt. j. de heredi. ab intesta. §. si vero. cū ascendētibus. Solutio hec corrigitur p illā. ¶ Opponitur quarto q idē seruari debeat in omnibus aduentitijs. Solutio. vt hic no. in glo. ꝛ patet etiam in textu hic l. §. plurima ver. ꝛ his.

¶ De armis.

¶ Continua. s. vt iudi. sine quoquo suff. ꝛ de māda. prin. ꝓhibuit cria hic ꝓhibet arma p que ꝯueniuntur ad cria vt hoc ti. in prin.

Magnum deum. ¶ Diuide ti. in partes quattuor. Prio ꝓhibet armificatores ꝛ fabricēses ꝛ priuatos pūit. Scdo punit iudices negligētes. Tertio ꝑmittit. Quarto iubet diuulgari. ꝛ penā cōmemorat ꝛ hoc vsq; ad fi. ti. Scda pars incipit in. §. sancimus enim. Tertia in. §. solos. Quarta in. §. ꝑntem igitur. ¶ Casus breuis. Princeps arma publica fieri iubet sed priuata fieri ꝛ vendi ꝓhibet. penā statuēs cōtrafaciētibus ac iudicibus negligentibus. Cultellos aūt minores ꝛ fieri: ꝛ vendi a priuatis ꝑmittit. vltimo ꝑcipit diuulgari Et. h. o. vsq; ad finē ti. ¶ Expone lrām. magnū deū q sibimet. i. adinuicē vel alter alteri vulnera vel cedes inferūt qsiq;. q supplicium vesaniā. i. audaciā siue furorē vel delictū. motibus. i. bellis que ple

runcq mortis ⁊ corporis ⁊ sic inducunt. ⁊ nota hic ꝙ tollenda ē oc casio delinquendi. qui operant̄. i. faciunt vel eis vtuntur cum eis li ceat. armificatores. i. qui sunt de numero eoꝝ qui possunt facere ar ma. sancimus priuatos operari. facit. C. vt armoꝝ vsus. l. j. lib. xi. ⁊ ff. de māda. prin. §. pen. ⁊ ff. ad l. iuli. de vi publica. l. j. in prelīn vti tur. i. ad preliū aliqd faciendū. vel ad suppliciū inferēdū. ¶ Nota primo ꝙ ꝓpter arma duplex suppliciū sequitur. primo vulnera ⁊ ce des. Scdo pena a iure publico statuta. Tertio etiam paupertas. Quarto aie periculū. ¶ Nota secundo ꝙ belliū aliud est licitū aliud illicitum. vt. C. vnde vi. l. j. ⁊ ff. ꝙ me. cau. l. extat vbi de hoc ⁊ . xxiij. q. j. in summa. ⁊ p to. ¶ Nota tertio in ver. hec quoqꝫ arma ꝙ pa tres ciuitatū. i. primates: ⁊ syndici: ⁊ similes iurare debent de calū nia ⁊ nō oēs ciues. ⁊ de hoc no. C. de iura calū. l. ij. §. hec etiā ⁊. §. qd obseruari. ¶ Nota quarto ex hoc ti. ꝙ portantes arma contra bannū debent amittere arma: ⁊ ad rem publicā puenire debent.

¶ Nota quinto in ver. ⁊ hoc a tua ꝙ societates debent hēre cartu larios. i. notarios. ¶ Nota sexto in ver. opꝫ ar. ad statuta ⁊ banna que īponunt pṫātes manere ⁊ ꝑsonas. ¶ Nota septio in. §. vt aūt. ꝙ armoꝝ appellatione cōtinent̄ oīa arma offensibilia: ⁊ defensibi lia. ¶ Nota octauo ꝙ cultelli minores non maliciosi ꝑmittuntur. ¶ Nota nono inde ꝙ cessante cā cessare dꝫ effectus sed in cultellis minoribus cessat causa audacie vel belli. ergo ⁊ prohibitio ⁊ pena cessare dꝫ. ¶ Nota decimo ar. ad statuta que prohibent arma por tari. vel aliquem offendi cum armis. ¶ Nota vndecimo in ver. pre sentem ꝙ tabellio ab officio remotus non dꝫ amplius ad idem offi cium redire vt habet̄ ⁊ no. ff. de non alie. §. vult. enim. ⁊ dixi. ff. de ta bellio. §. pe. ¶ Ar. est iste. §. ad statutum qd ꝓhibet crimē cōmitti ⁊ arma portari. ꝙ si quis deliquerit cū armis debeat duplici pena puniri. s. ꝑ delicto: ⁊ ꝑ armis. Itē est ar. in ver. dꝫ. ꝙ si suspicio ē de nobili vel potente: vel alio ne violentiā iniuriā vel delictū inferat ꝙ potestas possit ab eo exigere cōfessionē. ⁊ cautionē sub pena de nō omittendo. vt. C. de his qui ad ec. confu. l. denūciamus. ⁊ ff. de offi. presi. l. illicitas. §. ne potentiores. ¶ Opponit̄ primo ꝙ arma li cet habere ⁊ portare. cū liceat vim vi repellere. etiā armis. l. j. C. vn de vi. vbi de hoc cum si. Solutio armis se defendere lꝫ si aggrediēs vtitur armis. sed neutri eoꝝ erat licitū hēre vel tenere arma. vt hic ⁊. ff. ad. l. iul. de vi. pu. l. j. ¶ Opponitur secundo ad. §. vt aūt. ꝙ ar moꝝ appellatio largius accipiatur ⁊ ꝑ lapide ⁊ fuste. vt instit. de pu. iu. §. item lex cornelia ⁊. ff. de verb. sig. l. item armoꝝ. Solutio ibi arma accipiuntur pro omni genere armorum apto ad nocendū hic vero accipiuntur pro his tantum que fiunt ab armificatoribus seu aliis similibus. ⁊ nō pro aliis. vel dic ibi large. hic stricte. vel dic ibi de significatione vocabuli.

¶ De deposito ⁊ de denunciationibus inquilinorum ⁊c.

¶ Continua supra ti. i. prohibuit arma. hic prohibet interdictōēs depositarum rerum: ⁊ pānum: ⁊ pensionū.

Item nuper. ¶ Diuide ti. vsqꝫ ad fi. in ꝑtes quattuor. Primo prohibet interdictionē depositi. Secundo pānū ⁊ pensionū. Tertio prohibet interdictōēs defensionū. Quarto iubet diuulgari. Secūda pars incipit in. §. sed ⁊ hec. Tertia in. §. ⁊ neqꝫ aliquis. Quarta in. §. tua igitur. ¶ Casus bre uis. nulli lꝫ depositarū rerū aut pānū aut pēsio num interdictionē aliquibus ꝑsonis facere pena ꝯfacientibus imi nente oībus interdicto defensionib⁹ remotis. vltimo ꝓcipit diuul gari. Et. h. d. vsqꝫ ad fi. ti. ¶ Expone lrām. de deposito ⁊ denuncia tionibus inquilinoꝝ. i. inquilinis factis lrē nup. ⁊ nulla hinc sumi tur aut. sed iam posita. C. depo. l. penul. ibāchitis. i. valde frequēter in bancis sedentibus: ⁊ eas calefaciunt. ⁊ nihil boni operant̄ sed po tius mala loquunt̄. nō videnť sup. aliqd bonū opari. calūniant̄ ali qui eis. i. dn̄is. ⁊ neqꝫ aliquis debitor defensiones ꝯ creditorē pr̄is creditor ei. i. debitori. ratā. i. gratā siue multū vtilis vel dic vt in gl. ¶ Nota primo ꝙ hoīum calūniis obuiandū est. ¶ Nota secundo in ver. sed ne ꝙ nō sufficit ꝓhibitio nisi pena a lege adiciat̄. ¶ No ta tertio ꝙ non dꝫ esse melior conditio stultoꝝ ⁊ puersoꝝ maligne versantiū cursum q̄ bonoꝝ ⁊ sapientū. vt. ff. qui aut clā. l. seruus ⁊ ff. de noxal. l. non solū. ¶ Nota quarto in. §. sed ⁊ hec ꝙ pudendū est hoīum alimentis. ¶ Nota quinto in. §. ⁊ neqꝫ ꝙ nō est facilis fi deiussorū datio. vt. ff. si cui plusq̄ p. l. fal. ⁊ non facile. ¶ Opponit̄ primo de. l. officiū. §. fi. ff. de rei vendi. ⁊ depo. l. bona fides. Solue vt hic ⁊ ibi notat̄. ⁊ in dicta aut. sed iam. ¶ Opponit̄ scdo ꝙ etiā non iplens cōditionibus depositū semꝑ restitui debeat deponenti. vt. ff. depo. l. j. §. pe. ⁊. C. de peti. heredi. l. pen. Solue vt hic in glo. no. Tu dic aut cōditio est posita in fauorē depositarii vel alterius. ⁊ tunc obtinet qd hic dr̄. ⁊ ff. deposi. l. j. §. est aūt. aut in fauorem de ponētis. ⁊ tunc obtinet qd ibi. ⁊ de hoc no. ff. depo. l. j. §. apud iu

liant. ¶ Opponit̄ tertio ad. §. ⁊ neqꝫ de. l. penul. in fi. C. depositi. vbi defensiones depositarii admittunt̄. Solutio hec corrigit. ¶ Opponit̄ quarto ꝙ defensio rata esse debeat. etiam sine fideius soribus. vt. C. de verbo. signi. l. sancimus. Solutio hic loquitur in pretoriis stipulationibus: ⁊ in casibus aliis in quibus fideiussio de iure prestatur vt. ff. qui satisda. co. l. j.

¶ Quibus modis naturales efficiuntur sui. Collatio. vij. ⁊c.

¶ Hic incipit collatio septima. sed posset queri quare hic incipit. dic ꝙ hic rō reddi non pōt. qꝛ magistraliter diuisio facta fuit. vt. ff. dixi frequēter. Continua supra dictū est in plurib⁹ ꝑtib⁹ de legitima tione liberoꝝ naturaliū varie ⁊ dispersiꝫ. sequit̄ videre simul ⁊ vni te sic. ff. vt omnes obe. iudi. prouinci. §. hec considerantes.

Naturalium. ¶ Diuide titulū vsqꝫ ad fi. in ꝑtes octo. Primo exor dium. Scdo de liberis naturalib⁹ legitimādis ꝑ curiā ⁊ demō legitimationis ⁊ eoꝝ successione a ctiue: ⁊ passiue. Tertio de liberis naturalibus le gitimandis ꝑ matrimoniū. Quarto de legitiman dis ꝑ rescriptū. Quinto declaratio ꝓcedentiū. Sexto legitimatio nis ꝓhibitio ꝑ adoptionē. Septimo de successione liberoꝝ natu raliū qui legitimati nō sunt. Octauo de liberis ex dānato coitu na tis qui nec naturales nec legitimi sunt. Scda pars incipit in. §. si quis igit̄. Tertia in. §. tribus aūt. Quarta in. §. illud tm̄. Quinta in. §. generaliter. Sexta in. §. adoptiōis. Septima in. §. discretis. Octaua in. §. vltima siquidē. itēꝫ prima pars ⁊ scda subdiuiditur vsqꝫ ad. §. tribus in ꝑtes septem. Primo exordiū. Scdo de legiti mationis mō ꝑ oblationē curie. Tertio de successione eoꝝ actiue. Quarto de successiōe eoꝝ actiue ⁊ passiue. quo ad alios agnatos ⁊ cognatos patris. Quinto de eoꝝ successione passiue tm̄. Sexto de mō legitimandi ꝑ institōnem heredis. Septimo ꝑ rescriptū prin cipis. Scda pars incipit in. §. si qs igitur. Tertia in. §. si quis igi tur ex qualibet. Quarta in. §. ⁊ qm̄. Quinta in. §. filiū vero. Sex ta in. §. sanciēdū. Septia in. §. si quis aūt legitimos. ¶ Casus bre uis vsqꝫ ad. §. tribus. iustinianus exordit̄ naturalitatis seruitutis ⁊ libertatis: ⁊ legitimationis ius ostendens docet qꝫ modū legiti mationis ꝑ curie modū ⁊ oblationē: ⁊ successiōes eoꝝ actiue ⁊ pas siue. formāqꝫ tradit modū aliū legitimandi annectendo. s. ꝑ institōnē heredis in honorē curie factū. ⁊ ꝑ rescriptum principis. ⁊. h. d. vsqꝫ ad. §. tribus. Expone lrām. Naturaliū nomen nō enīꝫ vltimo. i. ho minum seruitus que plerūqꝫ ꝓpter bellū vel adultionē: ꝓpter igra titudinē ꝓcedit ⁊ interdicto. s. cōcupiscentia. ex qbus descendūt li beri naturales. Et qm̄ ⁊ inter oēs legitimos minus habentē. i. tm̄ dꝫ habere legitimatus q̄tum legitimus q̄ minus hꝫ. si quis aūt na turalis ꝑ oblationē curie legitimatus. honore. i. in honorem curie eos naturales: nō curiales. illi vero. ꝓdicto mō scripti. curiales fiūt ex testō si voluerint nouē vncie. relique vero ad eos ꝑueniēt qui ex l. vocant̄. vt. ff. pri. §. ver. si vero etiā generalr. si vero ille testator q̄ hꝫ filios naturales. ipse tm̄ testator legitimat⁹ fuit ꝑ curie oblatio nem. ei ꝑles. sed naturales tm̄. ¶ Nota primo gloriosum verbū ꝙ vltio. s. holum qui ꝓpter vltionem facti sunt serui. ⁊ īterdictio. s. cō cupiscentiaꝫ despicienda non est. Itē nota ꝙ diffugiendum malum est. ⁊ eligendū ē qd melius ē. vt di. iiij. c. j. ⁊ di. xiij. duo mala. ⁊ . xxij. q. iiij. c. non solū. ⁊ c. iurauit. ⁊ ff. de regu. iu. l. quotiēs nihil. ¶ No ta scdo in. §. nā qd natura ꝙ natura ab initio nō separauit natura les a legitimis. nec liberos a seruis. ¶ Nota tertio i. §. si quis igi tur. ꝙ naturales dignitates illustres adipiscunt̄. ¶ Nota quarto in. §. si quis igit̄ ex quolibet. ꝙ ortus in ciuitate est ciuis. sed in vil la ortus est rusticus. vt. C. vt rusti. ad villā obsequiū de no. l. j. ⁊. j. p xi. ⁊. C. de testa. l. fi. Itē no. hic ꝙ ciuitas accipit̄ ad drām ville. sic ⁊ vrbs ad drām vici vt. C. e. l. iij. ⁊ fꝫ hoc nota ꝙ vrbs ⁊ ciuitas idē sunt. ⁊ quicq̄d est extra muros positū: ⁊ ciuitati r̄ndet est castruꝫ vel vicus vel simile. vt. d. l. j. C. vt rusti. ⁊c. ⁊. C. q̄ satisda. cogū. l. sciendū in prin. Itē nota ꝙ villa ⁊ vicus sunt sub ciuitate. ht. j. sequitur. er go aliud est ciuitas. aliud villa. qꝛ aliud ē dominās ⁊ aliud drātum ⁊ facit ad ꝓdicta. C. de edifi. priua. l. singulariū. ⁊ de op. publi. l. pre scriptis. ⁊. lxj. di. c. nullus inuitis. ⁊. lxiij. di. ego lodouicus. ⁊ extra de sen. ex. c. si ciuitas. li. vj. Et ē ar. ad priuilegia principū. ⁊ ad sta tuta terraꝝ que priuilegia indulgent ciuitatibus vel ciuib⁹. vt nō transeant ad rusticos vel comitatinos. ¶ Nota quinto in. §. filiuꝫ vero ꝙ equalitas in successiōibus ab intestato seruari dꝫ vt ille cui succedit̄ sibi possit succedere ⁊ eū cui non succedit̄ nec ipse aliis dꝫ succedere vt. C. de leg. here. l. lege. xij. tabulaꝝ. ¶ Argumentum ē hic ad feudū ꝙ nepos succedat patruo in feudū sicut ⁊ patruus sibi succedit. vt decima coll̄. īperator lotharius eugenio pape. c. j. in fi. ⁊ de gradi. succe. in feu. §. sicut ticij. Et hec qd fuit in regno de comi tatu de aquino. ⁊ facit. C. de leg. here. l. si ab eo. ⁊ de natura. li. l. cōiuꝫ circa prin. Ar. est contra qꝫ successio in feudis ex cōsuetudine ꝓce

dit decima coll'. de succes. feu. sed cũ cõsuetudo nõ sit in nepote. sed i
patruo tñ. ergo non dz succedere in feudũ. Preterea quotiẽs defi
cit successio in feudis feudũ dño aperit. ⁊ ad eũ reuertit. vt decima
colla. de beneficio fratris. c. j. in prin. cũ si. in. Iriũ est argumentũ. ꝙ
simile cõsuetudinis primũ ⁊ cõsequens cõsuetudini debeat obser-
uari. vt. ff. õ legi. l. de qbus ver. primo. ¶ Ad. §. istũ opponit. vt. j.
e. §. reliq. ⁊. §. si quis igit dotalia. vbi legitimati succedũt. ⁊ eis suc
cedit. Solutio ibi loquit. de legitimatis p matrimoniũ. hic de le-
gitimatis p oblationẽ curie. Itẽ contra. C. de legi. here. l. si ab eo.
so. ibi de legitimis hic de legitimatis p oblationẽ curie. ¶ Queri
tur an legitimati a principe vel comite qui hñt autoritatẽ a pricipe
si dictũ est ꝙ possint oĩbus succedere nõ obstãte. l. tali succedere po
terunt ab intestato. liberis legitimis ⁊ naturalibus extantib⁹ ⁊ effi
ciunt legitimi agnatis ⁊ cognatis patris. Et vi ꝙ sic. vt not. j. e. §.
fi. ⁊. C. de incest. nup. aut. incestus. ⁊. j. e. §. reliqui. ⁊. §. adoptionis.
Preterea patria ptãs est de iure ciuili. vt insti. de pa. po. §. ius au
tẽ. ergo ius ciuile. i. princeps põt eũ cõstituere ⁊ naturales legiti-
mos facere quo ad oĩa. Itẽ beneficiũ principis plenissime interpre
tandum est. vt. s. cõstitutio que de dig. §. illud quoq. ⁊. ff. de consti.
prin. l. beneficiũ. Itẽ ius succedendi ampliare debemus vt insti. j. õ
bo. pos. §. adhuc. Nã ius ciuile cognationẽ facit. vt. ff. vnde cog. l. j.
§. cognationẽ. ⁊ de adop. l. qui in adoptionẽ. ¶ Econtra vi ꝙ libe
ris legitimis extantibus legitimatio fieri nõ possit. p ar. a sufficien
ti ptium enumeratione. q: certi sunt casus in qbus legitimatio pce
dit extantibus liberis legitimis vt no. j. e. §. generaliter. sed iste nõ
est de illis ergo ⁊c. vt. ff. de ac. ⁊ ob. l. obligationũ. §. plz. Itẽ priui-
legia sunt stricte interpretanda vt. C. de inoff. testa. l. si qñ in prin. ⁊
extra. de transla. epi. c. inter corporalia. Itẽ priuilegia cõtra ius eli
cita non valent nisi noiatim ius illud tollat. vt. C. de pci. ipera. offi.
l. nec dãnosa. ⁊. l. nec rescripta ⁊ si ɔtra ius vel vti. pu. l. fi. vbi de hoc
Item viciũ cupiditatis pfne refrenandũ est vt. C. de natu. li. l. fi.
¶ Preterea hic vi esse casus. C. e. l. cõium. Itẽ pbat p ar. a maio-
ri. q: si id de quo magis ⁊c. sed p oblationẽ curie legis ⁊ principis
autoritate legitimati liberis legitimis extantib⁹ nõ succedũt agna
tis ⁊ cognatis patris. ergo multo magis nec hoc casu. Solutio ex
tantibus legitimis naturalibus liberis nõ credo ꝙ legitimatio va
leat hoc casu nisi noiatim fieret mentio de ipsis liberis legitimis. ⁊
l. tali nõ obstãte vt. j. e. §. si quis ergo. Nõ obstãt dicte gl. q: debẽt
intelligi cũ determinatiõe pdicta. s. legitimis ⁊ naturalib⁹ liberis
nõ extantibus legitiatio pcedat. hoc casu si dictũ est ꝙ possunt suc
cedere oĩbus ẽt agnatis ⁊ cognatis patris non obstante. l. tali cre-
do ꝙ ad oĩuz successionẽ venire poterunt. vt. d. l. si ab eo. C. de legi.
heredi. ⁊ ar. j. e. §. si quis ergo. ver. si igitur. Ar. est ɔtra. ff. de adop.
l. nã ita vnde dic ⁊ melius ꝙ quo ad patrẽ successio locũ hz. et inui-
cem succedere possint. agnatis ⁊ cognatis patris exclusis. sed non
quo ad agnatos ⁊ cognatos vt hic. ⁊. d. l. cõium. ⁊ arg. j. e. §. genera
liter in prin. vbi dr ꝙ pater non põt legitimare eos inuitos vt eis
succedat. vel ius ptãtis hẽat. ergo nec inuitis agnatis vt hic. §. fi-
liũ. ⁊ no. p inno. extra. qui fi. sunt legi. c. p venerabilẽ. ¶ Queritur
numquid legitimatus post testm̃ patris rumpat testm̃ patris libe-
ris legitimis ⁊ naturalibus nõ extantibus. Et vi ꝙ sic q: filius ar
rogatus ⁊ ẽt monasteriũ rumpunt vt no. j. de san. epis. §. si qua mu-
lier. ⁊. s. de mona. §. illud ⁊ ar. ff. de cõtra. tabu. l. nõ putauit. §. si qs
emancipatus. ⁊ de libe. ⁊ posth. l. filio in pri. ⁊. §. fi. ⁊ ar. C. de natu.
lib. l. cõmuniũ. in prin. ⁊. s. de trien. ⁊ se. §. hoc idem obtineat. Et q:
questiones quasdam ad materiam vtiles in ciuitate perusij disputa
ui ideo forte vtile putaui hic interserere.

¶ Pater hñs filiũ naturalẽ condidit testm̃ ⁊ instituit ticiũ sibi he
redem ⁊ eũ rogauit ꝙ hereditatẽ restituat pauperibus. ⁊ post testa
mentũ conditũ fecit p comitẽ autoritatẽ hñtem ab iperatore dictuz
filiũ legitimari in terris ecclesie. hic oriunt qõnes due. Prima an
valeat legitimatio. Scda questio ẽ an rũpatur testm̃ filio legitima
to. in qõne prima vi ꝙ legitimatio valeat. ⁊ ad hoc faciunt hec iura
primo iurisditõis voluntarie larga autoritas nã legitimatio ẽ iuris
ditionis voluntarie vt in aut. qbus mo. na. eff. sui. §. generalr. ⁊. ff.
de his q sunt sui iu. l. fi. ergo corã quocũq iudice ⁊ i oĩ loco fieri po
tuit. vt. ff. de off. pconsu. l. ij. ⁊ de adopti. l. emãcipari in prin. ⁊. §. j.
cum si. ¶ Scdo cõsensus ptiũ iurisditionẽ progantiũ eo ipso ꝙ sci
uerunt comitẽ nõ esse suũ iudicẽ. vt. ff. õ iu. l. sed ⁊ si susceperit. i pri.
⁊. C. de excep. l. penul. ⁊ fi. ⁊ no. C. de emanci. lib. l. j. igitur saltim p
rogate iurisditiõis rõne valere dz legitimatio. ¶ Tertio a pari ar
gumentatiõe. nã legatus extra diocesim põt ɔfirmare beneficis. vt
extra de cõcess. pben. c. post electionẽ. ⁊ no. extra. de offi. le. c. nouit.
ergo ⁊c. ¶ Quarto iurisditionũ distincia est ptãs. pape ⁊ iperato
ris. Nã imperator a deo precst oĩbus tpalibus imediate. vt i aut.
quo ops. epi. in prin. ⁊ de instru. cau. §. q: igit. ⁊ extra qui filij sunt
legi. c. lator. ⁊. c. cũm vbi de hoc ps ergo ꝙ iperator iurisditionẽ hz
tpalem in oĩ loco aptitudine. lz non semp actualiter. vt in terris ec
clesie. igit iurisditionẽ voluntariã exercere põt in terris ecclesie p
se vel p aliũ ar. dicte. l. ij. ff. de offi. pconsu. cũ si. ⁊ no. p hosti. extra q

fi. sunt legi. p venerabilẽ. sup verbo. casualiter. ¶ Quinto a mino
ri argumetatio. quia si id de quo minus vi inesse inest. ⁊ id de quo
magis. sed iudex existens extra territoriũ põt delegare cãm cogno
scendã intra territoriũ qd respicit iurisditionẽ ɔtẽtiosaz. ergo mul
to fortius poterit vbiq exercere voluntariã iurisditionem vt. ff. de
offi. prefe. vrb. l. fi. ⁊ de offi. pro. l. iij. ¶ Econtra vi. ⁊ ad hoc faciũt
iura infra scripta. primo territorij limitatio. Nã extra territorium
⁊c. vt. ff. de iurisdi. om. iudi. l. fi. ⁊ extra de ɔsti. c. ij. li. vj. ergo comes
in terris ecclesie nõ subiectis iperio iurisditionẽ exercere non põt.
¶ Scdo falcis in alienã messem ipositio a iure phibita vt extra. de
iudi. c. nouit ⁊ qui fi. sunt legi. c. p venerabilẽ. ⁊. C. de epis. ⁊ cle. l. re-
petita. igitur cũ ad papam spectet legitimatio in terris ecclesie er-
go comes non potuit ibi legitimare. ¶ Tertio iurisditiõis volũ
tarie restricta voluntas extra locũ. vt. C. de emanci. l. j. ⁊ de dona. l.
fin diui. ergo extra terras iperij nõ potuit legitimare. ¶ Quarto
locus a pmissis ⁊ phibitis. Nã pape in terris ecclesie pmissuz ẽ le-
gitimare. ergo iperatori vi esse phibitum. ar. C. de pen. l. maritus.
⁊. ff. de condi. ⁊ demon. l. cũ ita. §. fi. ⁊ dicto. c. p venerabilẽ. ¶ Quĩ
to heredis faciende difficilis cõstitutio. ⁊ heredis remouẽdi diffici
lior via. vt insti. de bo. pos. §. quos aut. ⁊. ff. p so. l. cũ duobus. §. idẽ
rñdit societatẽ. Itẽ cũ p legitimationẽ cõstituat heres q non erat ⁊
remoueat qui erat futurus heres. vt in aut. de incest. nup. §. dubita
tũ. ⁊ de trien. ⁊ se. §. hoc idẽ obtineat nõ vi valere legitimatio.
¶ In qõne scda ⁊ vi ꝙ testm̃ sit ruptũ. ⁊ ad hoc hec iura faciunt.
¶ Primo a minori argumentatio. Nã si id de quo minus ⁊c. Sed
cõstat ꝙ filius fictus testm̃ rumpit. vt no. in aut. si qua mulier. ergo
multo magis verus filius legitimatus: cũ veritas regulariter sit p
ferenda. vt. ff. de nego. ge. l. itẽ si cũ putaui. vbi de hoc. ¶ Scdo eo
dẽ argumẽto pbat. Nã filius arrogatus qui est legitimus fili⁹ tñ
rumpit testm̃ vt posthumus ergo multo magis filius naturalis le
gitimatus vinculo duplici nitens dz testm̃ facere. Ad hoc facit. ff.
de libe. ⁊ posthu. l. filio qm̃. in prin. ⁊. §. fi. ⁊ de ɔ. ta. l. nõ putauit. §.
si quis emancipatũ. ⁊ institu. quibus mo. testa. infir. in prin. ⁊ i aut.
de cõsan. ⁊ vte. fra. §. fi. ⁊. C. de his q veniã eta. ipetra. l. fi. ¶ Ter-
tio locus ab effectu. q: p legitimationẽ filius iura legitima in pña
successione adipiscit. vt. l. cõium in prin. C. de natu. libe. ⁊ in aut. q-
bus mo. na. eff. sui. §. filiũ. ergo dz tanq filius ⁊ legitim⁹ successor
vt posthumus rũpere testm̃. ¶ Quarto a pari argumentatio q: fi
lius legitimus ⁊ naturalis in locũ sui patris succedẽs vt posthum⁹
rumpit testm̃. vt. ff. de iniusto rup. testa. l. posthumoz. ergo ẽt filius
naturalis legitimatus testm̃ rumpit vt dicto. §. dubitatum ⁊ dicto
§. hoc idẽ obtineat. ⁊ in aut. qbus mo. na. effi. legi. §. sic igit licẽtia.
¶ Quinto patris negligentia qui post filij legitimationez potuit
testm̃ mutare. ⁊ ideo q: nõ fecit dz eius testm̃ rumpi. ar. C. de inoffi.
test. l. iij. in prin. ¶ Sexto iuris succedẽdi ampliatio. Nã iura suc-
cedendi ampliare debemus. vt isti. de bo. poss. §. adhuc ergo ⁊c.
¶ Contra vi. ⁊ ad hoc faciunt iura. j. scripta. ¶ Primo legitime
factũ qd de actu supuenienti non dz rescindi. vt. C. de interdi. ma. l.
iij. vbi de hoc ergo ⁊c. ¶ Scdo locus a differentijs. q: filius natu-
ralis nõ est oĩbus legitimus successor effectus. q: nõ agnatis ⁊ co-
gnatis patris. sed secus ẽ in filio legitimo ⁊ naturali. ergo vi ꝙ ip
se testm̃ nõ rumpat lz filius legitimus ⁊ naturalis rũpat vt argu. in
aut. qui. mo. na. effi. sui. §. filium. ¶ Tertio in successiõis voluntarie
patri pmissa licentia. ergo cõtra patris voluntatẽ nõ põt succedere
cũ hoc sit pmissum filijs legitimis: ⁊ naturalibus vt. ff. de inoffi. te-
sta. l. j. ⁊ de cõtra ta. l. j. in prin. vbi de hoc. ⁊. C. de natu. libe. l. huma
nitatis. ¶ Quarto patris psumpta voluntas q: nõ est verisimile
ꝙ pater eũ legitimando elegerit viã ad ipugnanda futura iudicia.
vt. ff. de in inte. resti. l. iij. ergo ⁊c. ¶ Quinto locus a sufficienti par
tium enumeratiõe. sunt enim casus certi qbus testm̃ rũpitur. vt in-
stitu. quibus mo. testa. infir. in prin ⁊. ff. de iniusto rup. test. l. j. ⁊ no.
C. de postu. l. j. Sed casus noster nõ est de illis. ergo ⁊c. vt. ff. de ac-
tio. ⁊ ob. l. obligationũ. §. placet.

Solutio questionis prime.

¶ Est ꝙ valeat ⁊ teneat dicta le
gitimatio facta in terris ecclesie. q: est de iurisditiõe voluntaria. ⁊
q: princeps eã iurisditionẽ hz vbiq ergo ⁊ ille qui hz ab eo autori-
tatem. vt. C. vbi ⁊ apud quẽ in integ. resti. postulet. l. fi. ⁊ de iudi. l.
aptissimi. ⁊ ẽt q: ptes scientes videntur ipsius progare iurisditionẽ
vt pbat p iura p hac pte allegata. ¶ Non obstat rõ prima in ɔriũ
allegata q: loquit in iurisditiõe cõtentiosa. Et codẽ mõ rñdeo ad
scdam. Preterea põt intelligi in his que spẽaliter quibusdaz cõmissa
sunt. ⁊ alijs expresse denegata. Et codẽ mõ rñdeo ad tertiã rationẽ.
Preterea loquit de donatiõe facta in vrbe roma. sed si factũ fuerit
alibi poterit vbicunq insinuari. vbi facta fuerit. vt. C. de dona. l. da
ta in fi. ⁊. l. in hac. Non obstat quarta. q: nõ pcedit vbi qs hz iuris
ditionẽ voluntariã. cũ possit pluribus cõpetere in codẽ loco. vt. d. l.
in hac. ¶ Non obstat quinta. quia in casu nostro hoc pcedit ex pa
tris voluntate. qui hereditatẽ suam posset ciuilẽ extraneo relinque
re: ⁊ sua bona. in quẽlibet alienare. ar. in aut. de nup. §. hinc nos.

Preterea

Preterea per consequentiam multa conceduntur que directo prohibentur. ff.de auto.tu.l.j.circa prin.ꝛ.iiij.q.vj.§.serui. Item per consequentiam licet non directo. debet hoc concedi.cum ad positiones alterius non prohibiti necessario hec sequatur.

Solutio questionis secunde. ¶ Est. ꝙ testamentum rumpatur filio legitimato. vt patet manifeste per iura pro hac parte allegata. ¶ Non ob.prima ratio.fallit quando actus superueniens ē contrarius primo: ꝛ vterqꝫ dependet ex eiusdem hois ptāte. ¶ Nō obstat secunda ratio.quia ꝙtum ad patrē pertinet consequit̄ oia iura legitima sicut ꝛ legitimus: ꝛ naturalis.vt dicto.§.dubitatum circa fini. ¶ Non obstat ratio tertia.quia procedit in naturali tantum. alis legitimatio nihil operaret̄. ¶ Non ob.ratio quarta quia illud procedit nisi euidenter contrarium appareat vt in casu nostro. ¶ Non obstat ratio quinta.quia casus noster non est de illis vt probatum est superius per iura supraścripta.

Tribus autem aliis. ¶ Superius dictū est hucusqꝫ de legitimatis p oblationem curie sequitur videre de legitimatis per matrimoniuꝫ. Casus breuis vsqꝫ ad.§.illud tamen.nuptiis contractis cum concubina: ꝛ dotalibus instrumentis confectis liberi primogeniti legitimi efficiuntur siue postea alij liberi nati sint ꝛ viuunt siue decesserint siue nulli nati fuerint. Quinimo ēt prius concepti: ꝛ post dotalia nati legitimi efficiuntur liberis extantibus: aut non. ¶ Expone lrāꝫ. tribus aūt constitutionē tēperate vt.C.de natura:li.l. legeꝫ anastasij.etiā successiones.actiue ꝛ passiue vt.S.de incest.nup.§.dubitatū circa fi.legitimi sunt.i.sicut illi succedunt: ꝛ eis succedit̄.sic ꝛ in istis seruetur vt dicto.§.dubitatū.circa fi.vel dic sicut illi.s.legitimi potuerūt aptitudine ab initio ꝛ quolibet tempore succedere sic ꝛ isti nunc succedunt.ꝛ sic pꝫ ꝙ fictio non trahitur retro.sed ꝛ ex nūc succedunt. Et nota ꝙ hic dicit quas habent ij qui ab initio legitimi sunt ꝛ non dicit ꝙ legitimati pinde habeant̄.ac si ab initio cum nati sunt essent legitimi. Et sic nota ꝙ iste.§.non facit pro illis qui dicunt ꝙ naturalis natus ante legitimū ꝛ post natiuitatē legitimati legitimatus habeat ius primogeniture. Nā si hꝫ illas successiōes quas hꝫ ille qui ab initio est legitimus constat ꝙ si plures sint legitimi nati ille qui est primo natus legitimus pfertur fratribus.ergo ꝛ ille qui primo est legitim⁹ natus antequaꝫ naturalis sit legitimatus debet ei preferri.filios primos.qui affectus posteri.i.post nuptias nati.inuenerunt.i.iam inuenerant a patre ante natiuitatem eorum.dotalibus instrumentis amborum.idest primo natoruꝫ.ꝛ postea alij.i.post dotalia instrumenta nihil tale.i.casus natiuitatis vel mortis post dotalia instrumenta contingens causis.i.fm rationabiles cās quasi expressiuum veritatis.auxiliator sui vt non conceptionis sed partus tempus inspicitur vt.C.e.l.nuper.§.si.ꝛ.j. sequit̄. ¶ Nota primo in.§.tribus ibi opꝫ enim semp ꝛc.ꝙ in dubio vitare debemus legum correctionē.ar.contra.j.vt fru.fi.l.rū. sed dic ꝙ ibi expresse lex antiqua corrigitur. Itē ar.contra.C.de indi. vidui. l.i.in prin.vbi dr̄ ꝙ lex illa sublata in feminis fm sensuꝫ nostre legis intelligitur sublata esse in masculis.sed ex abundanti pter simplices animos corrigitur. Solutio ibi loquitur in personis ꝛ casibus in quibus est eadem ratio ꝛ causa correctionis.per omnia hic vero in alijs. ¶ Queritur an naturalis filius ante legitimū natus: ꝛ legitimatus per nuptias post natiuitatem legitimi habeat ius primogeniture: ꝛ preferendus sit legitimo ꝛ naturali in regno vel comitatu vel alia dignitate.hic est ar.ꝙ non.quia legitimatio nō trahitur ad tempus conceptionis.sed partus tēpus spectatur vt hic ꝛ.C.e.l. nuper.in fi. Preterea legitimat⁹ oia habere dꝫ que huiusmodi appellatione decent.vt.S.de incestu.nup.§.dubitatum in fi. Sed non decet ꝙ legitimati debeant preferri legitimis ꝛ naturalibus.vt decima collatio ꝛc.si de feudo cōtrouersia fuerit.c.naturales filij ꝛ.c.si hij nati ergo ꝛc. ¶ Itē constat ꝙ legitimi ꝛ naturales fuerint legitimi ab initio priusquam naturales essent legitimati sed pluribus legitimis existentibus ꝛ ex ordine natis ex tēpore prerogatiua seruatur.sicut etiam in duabus dotibus in quibus fictio locum hꝫ.vt C.de rei vxo.actio.in prin.ꝛ qui potio.in pigno.habe.l.si.§.exceptis. Preterea in fictione ad hoc vt fictio trahatur ad initiū opꝫ ꝙ eadem cā ꝛ existentia pseueret alis secus.vt.C.de rei vxo.acti.§. videamus.sed hic cā mutata est p legitimationē ab eo ꝙ fuit ante legitimationē. ¶ Item fictio non trahitur retro ad tpus in quo pōt sequi iuris repugnantia.vt.C.de dona.inter vi.ꝛ vxo.l.donatiōes. sed hic posset sequi iuris repugnātia.qꝛ naturalis ꝛ legitimus succedere debent.ꝛ actualiter fuit in casuꝫ succedendi priusquā naturalis fuit legitimatus.ꝛ ideo lex suā fictionē ad hunc non extendit casū.vt.C.de condi.inser.l.ij.ꝛ no.ff.de le.j.l.talis scriptura.§.fina. Preterea fictio non trahitur ad initium qn̄ psone conditio mutata est.vel qn̄ res viciaret̄.vt.ff.de mili.te.l.si certaꝫ.§.si.ꝛ de capti. l.in bello.§.codicilli.ꝛ.C.de manu.testa.l.i. ¶ Itē fictio nō potest trahi ad initium.cū nuptie in pte tpis consistere potuerunt.ꝛ in pte non alis sequeret̄ ꝙ in pte tpis erit legitimatus: ꝛ in parte non.qꝺ esset absurdum.ar.C.de cura.furio.l.cum alijs. Preterea fictio nō trahitur hic ad tempus conceptionis sed partus tempus spectat̄. ergo multo magis nec tempus ante conceptionem spectabitur.vt hic ꝛ dicta.l.nuper in fi. Et est ar.a minori. Item est ar.ff.de vulga. substi.l.ex facto.§.igitur.vbi dicitur ꝙ substitutio rumpitur agnatione sui heredis.qꝛ patrem aut principeꝫ de hoc casu cogitasse nō est verisimile.sic in casu nostro non est etiam verisimile ꝙ princeps legitimatum preferre voluerit legitimo ꝛ naturali ar.est contra.S. e.§.reliqui. Sed expone litteram vt ibi notaui. Item est ar.contra ff.de libe.ꝛ posthu.l.filio. Sed dic ꝙ ibi filius a sui principio fuit legitimus ꝛ naturalis ꝛ in potestate.ꝛ ideo non translatus.sed redditus dicitur. Preterea hic legitimo ius fuit acquisituꝫ efficax aptitudine ante legitimationem naturalis.ꝛ ideo ei auferri nō potuit Et de hoc dic plene vt notaui in qōne disputata.C.de sen.pas.l.fi. ꝛ hec est ipsa veritas ꝙ ius primogeniture non habeat. Et hāc questionem disputauit bononie excellens doctor Ioā.and.ꝛ sic determinauit.

Illud tamen a nobis. ¶ Continua.supra dictum est de legitimatione liberorum per oblationem curie.ꝛ per nuptias. Sequitur videre de legitimatione liberorum per rescriptum principis. ¶ Casus breuis. Pater filios naturales per rescriptum principis legitimare potest liberis non extantibus si concubina non est sine peccato. vel ex studio celata ē vel mortua est.vel alis cum ea nuptie impediūtur propter sacerdotium vel aliam cām. Quinimo moriente patre si naturales in testō scripserit heredes volens eos esse legitimos sibi successores filij rescripto a principe impetrato efficiuntur legitimi. Et generaliter sciendum est ꝙ ita demum legitimi efficiuntur si ab initio filij consenserint vel ex post facto ratum habuerit quibuscunqꝫ modis legitimatio pcesserit adoptionis modo antiquit⁹ obseruato pro legitimatione liberorum hodie penitus sublato.ꝛ hoc dicit vsqꝫ ad.§.discretus. ¶ Expone litteram.generaliter auteꝫ in omnibus qui per predictos modos.i.per curie oblationem.vel per nuptias: vel per rescriptum principis.naꝫ si probat per simile.alijs modis.illos naturales.non liceret.s.legitimationem.qui modus ē ꝙ extantibus legitimis legitimatio non fiat.vt sequitur diuo enī ꝛc. ¶ Nota primo in.§.si qs ergo.ibi quapropter ꝛc. similes morbum similem exigere medicinam. ¶ Nota secundo in.§.generalit̄ ꝙ pater non potest facere filios legitimos nisi filij consenserint.vel ratum habuerint. Item nota per id quod dicit de ratihabitione ꝙ etiam absens legitimari pōt. Item nota ꝙ sufficit ratihabitio. Sꝫ contra.ff.de adoptio.l.neqꝫ absens: in prin.ꝛ.l.post mortem.in pri. §.i. Solutio ibi in adoptione: vel arrogatione hic in legitimatiōe. Item ibi forte loquitur de eo qui filius nunꝙ fuit ante.hic vero loquitur de eo qui prius erat filius licet non legitimus.ꝛ ideo hic facilius procedit. ¶ Nota etiam hic casus in quibus naturales non possunt legitimari extantibus legitimis. ¶ Queritur hic an compellatur filius exire patriam potestatem in illis casibus in quibus pater compellitur eum emancipare.respondet glo.ꝙ non.ꝛ dic vt hic no.ꝛ.C.de emanci.libe.l.nec auus. ¶ Et quia questiones quasdam ad materiam vtiles in ciuitate bononie disputaui idcirco vtile putaui eas hic interserere. ¶ Rex concessit priuilegium siue beneficium ciuitatibus siue ciuibus regni sui. Queritur an ciuitatuꝫ ꝛ ciuium appellatione terre ꝛ persone contineantur in questione pdicta.ꝛ videtur ꝙ ciuitatum appellatione ciuitates sole hoc nomine appellate contineantur. Et hoc probant iura infrascripta. Primo ciuitatis diffinitio siue descriptio. Nam fm azo.ciuitas ē multitudo hominum collecta ad bene viuendū.vt in summa prima decreta.circa prin.ꝛ fm odofre.ciuitas est pprie vbi est collectio multorum hominum habens cōm ꝛ muratis fossata.vt.ff.de verb. sign. l.vrbis.ꝛ no.C.de epi.ꝛ cle.l.in ecclesijs.vel potes dicere.ciuitas ē hoium multoꝝ honesta cōuentio ad simul habitandū edificia vicina patrisfamilias cā sibi cōstruentiū in aliquo certo loco.vt dist.vj. §.his ita.ꝛ insti.de re.diui.§.singuloꝝ in fi.§.vlt. Vel breuiter ciuitas est edificioꝝ collectio a multitudine hominum facta ad simul habitādū.vt.ff.de iusti.ꝛ iu.l.ex hoc iure.ꝛ cōia predi.l.i.ꝛ finiū. regun.l.iiij.§.pe.sed cum in ciuitate requiratur hominuꝫ multitudo: ꝛ in castro ꝛ villa: ꝛ similibus non sit eadem multitudo igitur nō cōtinebunt̄ appellatione ciuitatis. Secundo ciuitatis compositio. ciuitas enim edificijs vicinis patrisfamilias cā factis debet eē fulcita.vt.ff.de verbo.sig.l.vrbana predia.ꝛ.l.fundi.ꝛ cōia predi.l.i.ꝛ fini.regun.l.iiij.§.pe.ꝛ.d.l.ex hoc.ꝛ muris vel foueis circundata. vt.ff de verb.sig.l.ij.ꝛ.l.vt alfenus.ꝛ.l.pupillus.§.vrbs.ꝛ epali dignitate decorata.vt.C.de episco.ꝛ cle.l.nulli.ꝛ.l.si quis ad declarādum.ꝛ de epi.audi.l.iubemus.ꝛ de defenso.ciuita.l.defensores.ita ꝛ territorio aucta.vt.ff.ad municipa.l.qui ex vico.ꝛ de verbo. sign. l.pupillus.§.territorium.ꝛ.C.de episco.ꝛ cle.l.nulli.§.ꝙ si. Tertio oppositoꝝ conditio. Nam ciuitas ꝛ castrum species sunt opposite.ꝛ coequeue.vt.C.de testa.l.fi.ꝛ extra de rescrip.c.statutuꝫ ꝛ.C. de offi.prefecti preto.l.in nomine domini.§.donec ꝛ.§.si vero pro

quibusdã. Et ciuitas ⁊ oppidũ. vt. ff. de verb. sig. l. pupill⁹. §. vrbs ⁊. §. oppidũ. ⁊ vrbs ⁊ vicus. vt. ff. de le. i. l. si heres. §. vicis. ergo neutrum alterũ est q: spẽs a spẽ differt. ¶ Quarto dominantis natura. Nam vicus ciuitati respondet: ⁊ subest ei. vt. d. l. q̄ ex vico. ⁊ dicta. l. nulli. §. ꝙ si. ⁊. C. de natura libe. l. iij. ⁊ de vac. mu. l. ij. in fi. Sꝫ constat ꝙ aliud dꝫ esse dñans: ⁊ aliud dñatum. ergo vicus ⁊ similia non continebunt appellatione ciuitatis. ¶ Quinto locus a differentia q: ciuitas a territorio differt vt extra de rescrip. c. radulphus. ⁊. xij. q. ij. c. fi. ⁊ ciuitas a castro. q: castellum dr ꝓpter in limine imperij factũ. vt. C. de fundis limitro. l. ij. li. xj. ⁊. C. de offi. ꝑfec. ꝑto. affri. l. in noīe dñi. ¶ Sexto locus ab effectu nam castellũ villa vicus nulla ciuitatis dignitate honorant sed vice ciuitatis reguntur. vel dicunt a via q: in via fiunt. ⁊ nõ muris cingunt. vt. ff. de le. i. l. si heres. §. vicis. vbi de hoc ergo ⁊c. ¶ Septimo a noīe argumẽtatio. q: diuersa noīa habent ergo neutrũ est alterum. ar. C. de fui. l. a nullo. ⁊ insti. de donatio. §. est ⁊ aliud. ⁊. C. de codicil. l. si idem. ¶ Octauo vrbis seu ciuitatis significatio. dr enim ab vrbo: ⁊ murali ambitu terminat. vt extra. de sen. ex. c. si ciuitas li. vj. vt. ff. de penu. l. nam ꝙ. §. pe. ⁊. d. l. pupillus. §. vrbs ⁊. §. oppidũ ⁊. §. territorium. hinc est ꝙ omne quod intra ciuitatem non est dr esse suburbanum vel rusticũ. vt. C. de admi. tuto. l. lex que. ⁊ de ꝑdi. mino. l. si ꝑediũ. Sed villa castra ⁊ similes terre non terminantur: nec cõstituuntur eo modo vt dicta. l. pupillus. ergo non sunt idem. ¶ Nono rectorum diuersitas. q: in ciuitatibus defensor: in alijs magistratus creantur. vt. C. de defen. ciui. ⁊ ti. se. ergo ⁊c. ¶ Decimo priuilegij stricta interpretatio priuilegia enim stricto mõ interpretanda sunt C. de inoffi. testa. l. si ante in prin. ⁊ extra. de transla. epi. c. inter corporalia. vbi de hoc. ⁊. C. de predi. mi. l. ⁊ si is. Econtra vr ꝙ ciuitatum appellatione oēs terre contineant. ⁊ hoc probant hec iura.

¶ Primo nominis larga appellatio. q: municipij ⁊ oppidi noīe. ciuitates continent. vt. ff. ad municip. l. j. vbi de hoc. ⁊. l. eius qui in prin. ⁊ in consti. ff. §. hec nũc. ⁊. §. illud. ¶ Secundo forme vnitas. forma enim dat esse rei. vt. ff. ad exhiben. l. iulianus. §. sed ⁊ si q̄s cũ simili. Sed eadẽ forma construi potest castrum ⁊ villa. s. vrbo: ⁊ muris ⁊ foueis. vt. C. de edifi. priua. l. per prouinciam. ⁊ de fundi. limi. l. ij. li. xj. ⁊ maxime cũ non inueniat ꝓhibitum. ergo permissum videt vt. ff. ex qui. cau. ma. l. nec non. §. ꝙ eis cum simi. igitur oēs terre ciuitatum appellatione ɔtinebunt. ¶ Tertio locus a differentijs ciuitas enim ad differentiam agrorum accipitur vt in aut. de instru. cau. §. hec autem. ⁊. ff. qui satisda. cog. l. sciendũ. in pri. ergo omnis locus ad habitandum construitur vbi agrorum non erit multitudo ciuitas appellabitur. ¶ Quarto nominis deriuatio. q: a ciuitate deriuatur ciuis. Sed ortus in municipio ciuis appellatur vt. l. incola. ff. ad municip. ergo ciuitatis appellatione municipium appellabitur. ¶ Quinto coniunctionum effectus. Nam quotiens est in effectu coniunctio licet in appellatione sit diuersitas dicendũ erit esse idem. vt. C. de here. l. quicunq. ⁊ maxime q: vnaqueq res disponitur sm suum effectum. vt. C. de dona. ante nup. l. fi. idem igitur cũ castrum insigne eundem hꝫ effectũ quẽ etiã ciuitas preterꝙ in ꝑpali dignitate. ⁊ ꝑpalis dignitas de substantia ciuitatis esse nõ reperitur imo inuenitur ꝙ ciuitas põt esse sine ep̄o vt. lxxx. di. c. ep̄i vero ergo ciuitatum appellatione etiam castra: ⁊ ville: ⁊ terre similes continebuntur. ¶ Sexto legalis ciuitatis compositio. lex enĩ ciuitatem componit. vt in constitutione greca. ff. de legi. hec est lex. sed lex omnem terram componit. vt. C. de temp. in integ. resti. l. supuacuã. igitur terra quelibet ciuitas esse dicetur. ¶ Septimo beneficij plenissima interpretatio. beneficium enim ⁊c. vt. ff. de cõsti. pri. l. beneficium. ⁊ de of. prefec. vt. l. i. §. cũ vrbem. ⁊ extra de verb. sig. c. olim. ⁊ de priuil. c. quia circa ergo ad oēs terras extẽdetur. ¶ Octauo vsus loquendi. ciuitas quandoq etiam appellatur ⁊ castrum ⁊ villa vt. ff. de ver. sig. l. vt alfenus. ⁊. l. fundi. ver. j. ⁊. l. vrbana familia. ⁊ ar. ff. de le. iij. l. librorum. §. ꝙ tamen cassius. igitur si terra aliqua de vsu loquendi appelletur ciuitas ergo terra illa dicetur ciuitas. ¶ Nono edificiorum collatio. edificia enim quocunq loco cõstructa patrisfa. cũ facta vrbana predia appellant. vt. ff. de verb. sig. l. vrbana predia ⁊ cõia predi. l. j. cum fi. Ergo vbicunq erit collatio edificiorum patrisfa. cũ constructor ibi erit vrbs ⁊ ciuitas. cum ꝑ eodem vrbs ⁊ ciuitas accipiantur. vt. C. de edifi. priua. l. singularũ ⁊ de ope. publi. l. prescriptio. ¶ Decimo ciuitatum descriptio. naꝫ sm yso. ciuitas est multitudo hominum ⁊c. Sed in castro insigni ⁊ magno est hominum multitudo. ergo ciuitas appellabit. ¶ Preterea sicut se habent insule ytalie ad ytaliã. ⁊ insule cuiusq prouincie ad prouinciam. ita se habere debent ciuitates italie ad italiam ⁊ ciuitates prouincie ad prouinciam: ⁊ per consequens territorium ciuitatis ad ciuitatem. Sed ita se habent ꝙ alterum est pars alteri⁹ ⁊ minus cedit maiori. ⁊ ex omnibus partibus fit vnum integrale vt ff. de iud. l. insule. ⁊ de verb. sig. l. notionẽ. §. j. ⁊ institu. de re. diui. §. cum ex aliena ⁊. §. si tñ ⁊. ff. de rei vendi. l. in rem actio. §. si quis rei ⁊. §. item quecunq. ⁊. §. tignum. cum fi. ergo necessario sequitur ꝙ castrum ⁊ villa que respondent ciuitati sub appellatione ciuitatis continebuntur. vt. ff. de reg. iur. l. in toto. ⁊. l. semper generalib⁹ ⁊ de auro ⁊ ar. leg. l. j. ⁊ de le. iij. l. si quid eorum. §. j. cum fi.

In questione secunda qua queritur.

¶ Ciuium appellatione que persone contineantur. videndũ ẽ pri⁹ qui appellentur ciues. ⁊ postea qui appellentur rusticani. ¶ Primo nunq ciuis appellatur ortus in ciuitate. vt in aut. quibus mo. na. effi. sui. §. si quis igitur. ¶ Secundo ortus in territorio ort⁹ dicitur in ciuitate. ergo ciuis esse dicetur. vt. ff. ad municip. l. incola. ⁊. l. qui ex vico. ¶ Tertio ciuis origine efficitur. vt. ff. de incolis l. ciues. ergo ortus in loco quocunq ciuis esse dicetur. ¶ Quarto ortus in ciuitate municeps appellatur. vt. ff. ad municipa. l. i. ⁊. l. ei⁹ qui. in prin. ergo eadem ratione ortus in municipio ciuis esse dicet quia contrariorum eadem est disciplina. ¶ Quinto ortus in continentibus natus dicitur in vrbe. vt. ff. de verb. sig. l. qui in continentibus ergo ⁊c. ¶ Sexto ciuium appellatione continetur ciuitas. vt. ff. de rebus dub. l. ciuibus. ergo in ciuitate ortus appellabit ciuis. ¶ Septimo a ciuitate deriuatur ciuis. ergo ortus in ciuitate appellabitur ciuis. ¶ Octauo ciuis habetur ortus in castris insignibus. vt. C. de testa. l. fi. ⁊ extra. de rescrip. c. statutum. lib. vi.

¶ Nono ciues facit manumissio adoptio. ⁊ collatio vt dicta. l. ciues. ¶ Decimo in beneficijs omnes persone debent ciues appellari. vt. ff. de consti. princi. l. beneficium. ⁊ in priuilegijs etiam oēs vbicunq habitantes. ar. C. de agen. in rebus. l. fi. li. xij. ⁊. C. de aduoca. diuer. iudi. l. iij. §. ad hoc. ⁊. l. petitur. §. ad hec. ¶ Undecimo vrbani ⁊ ciues appellantur qui in vrbe morantur. ⁊ quos paterfam. inter vrbanos annumerare solitus est. vt. ff. de le. iij. l. seruis vrbanis. vt ff. de verb. sig. l. vrbana familia. ergo ⁊c. ¶ Econtra videtur primo ꝙ ortus in villa vico: vel possessione seu castro rusticus appellatur vt in aut. quibus mo. natu. ef. sui. §. si quis igitur. versi. j. ⁊. C. de testa. l. fi. ⁊ vt nemo ad suum patro. l. j. li. xj. ⁊ dicta. l. seruis vrbanis.

¶ Secundo rusticani appellantur extra muros habitantes. vt. C. vt rusticani ad nullum obsequium devo. l. j. li. xi. ¶ Tertio ꝙ rusticani a rure deriuant. ergo in rure nati rustici appellabuntur.

¶ Quarto extra ciuitatem nati agricole appellantur. vt in aut. vt nullus mutuans agricole. ⁊ ti. se. ⁊. C. de agri. ⁊ censi. l. j. ⁊ per totũ.

¶ Quinto probatur. quia priuilegium stricte ⁊ proprie interpretatur vt dicta. l. si quando. ⁊ dicto. c. inter corporalia. ⁊ ar. ff. de iur. om. iu. l. semper. §. immunitati. ⁊ de vaca. mune. l. in honoribus. §. vacationum.

Solutio prime ⁊ secunde questionis.

¶ Aut priuilegiũ seu beneficiũ ad honorẽ vel ornatũ ciuitatis vel ciuiũ principaliter ptinet. aut etiã ad oium terrarum ⁊ ꝑsonarũ vtilitatem ptinere põt. Primo casu ciuitates ꝓprie ⁊ stricte intelligẽde sunt. s. ꝑ his que eo noīe appellate sunt. ⁊ non ĩproprie ⁊ large. ⁊ ciues accipiendi sunt ꝓprie ⁊ stricte. s. ꝑ his qui nati sunt in ciuitate. vel in suburbijs vel in cõtinentibus edificiis. vt. ff. de le. j. l. siquisdem relictũ. ⁊. l. ciuitatibus in prin. ⁊. l. si q̄s a filio. §. fi. ⁊. l. si heres §. vicis. ⁊ ad trebel. l. omnibus. ⁊. ff. de verb. sig. l. qui in continentibus. ⁊ de le. iij. l. seruis vrbanis. ⁊ de verb. sig. l. vrbana familia. siue de ciuibus cogitauit vt de vniuersis. siue vt de singulis. vt. ff. de rebus du. l. ciuibus. ⁊. l. cum senatus. ¶ Secundo casu aut certũ est quoquo mõ ꝙ rex oībus terris ⁊ ꝑsonis voluit ꝓuidere aut certuꝫ est ꝙ noluit. aut dubitat. siquidẽ certũ est ꝙ rex oībus terris ⁊ ꝑsonis ꝓuidere voluit: tunc priuilegiũ ⁊ beneficiũ extendet ad oēs terras ⁊ ꝑsonas. ar. ff. ad municipa. l. j. ⁊. C. de agen. in rebus. l. fi. lib. xij. cũ concor. Si vero certũ est ꝙ noluit. tunc nõ porrigit nisi solũmõ ad ciuitates. ⁊ ciues. Si aũt dubiũ est eo casu in priuilegijs ciuitates ⁊ ciues ꝓprie ⁊ stricte ⁊ nõ ĩproprie ⁊ large intelligere debemus. Nã potius sm ius cõe ꝙ sm priuilegiũ interpretatio faciẽda est. vt extra. de consue. c. cum dilectus. ⁊ de trãslatio. epis. c. inter corporalia. ⁊ de decimis. ad audientiã ⁊. C. de inoffi. testa. l. si q̄s. in prin. ⁊ de testa. mili. l. iij. Sed in beneficijs plenissima interꝑtatio facienda est. ⁊ in eis ciuitates intelligere debemus cũ suis adiacentibus ptinentijs ⁊ territorijs. vt ar. ff. de off. ꝑfec. vr. l. j. §. cũ vrbem ⁊. C. de bo. vacan. l. si q̄s. ⁊. ff. de consti. prin. l. beneficium ⁊ extra. de priuile. c. q: circa ⁊ de verb. sig. c. olim. ⁊ ar. a ɔtrio sensu. ff. de le. j. l. si q̄d relictũ. ⁊. l. ciuitatibus ꝑdicta intelligere debem⁹ nisi ex vsu loquendi. vel cõsuetudine regiõis vel ex mente regis aliud appareret. q: tunc aliud seruandũ esset vt. ff. de verb. sig. l. vt alfenus. ⁊. l. fundi ver. j. ⁊. l. vrbana famili. ⁊ de le. j. l. si seruus plurib. §. fi. vbi de hoc ⁊ de le. iij. l. seruis vrbanis. ⁊. l. liberorũ. §. q: tñ. ⁊ extra. de spõ. c. ex litis. ⁊ de verb. sig. c. abbate. ⁊ dicto. c. q: circa. Et ad ɔtria pꝫ rñsio ex predictis. si singula membra distinctionis singulis legib⁹ in vnoquoq suo casu subtiliter adaptentur.

Discretis igitur. ¶ Cõtinua ad ꝑcedẽtia. superius dictũ est de legitimatione liberorũ naturaliũ sequit videre de successiõibus eoꝶ actiue ⁊ passiue. diuide vsq ad fi. ti. in grosso in ptes duas. primo de successione naturalium

lium a iure pmissa. Scdo de successione eoz qui legi sunt odibiles et a iure phibita. Scda pars incipit in. §. vltima siquidē. vel diuide prīcipaliter et distincte vsq ad finē in ptes quinq. Primo iuris as tiqui recitatio. Scdo iuris noui quo ad successione filioz. Tertio de successione nepotū. Quarto de successione parētū. Quinto de successione liberoz odibiliū exclusiue. Scda pars incipit in. §. nos igit. Tertia in. §. de nepotibus. Quarta in. §. in qbus. Quinta in §. vltima siquidē. ¶ Casus breuis. naturales liberi legitima sobo le superstite antiquo iure patri in vna vncia succedunt tantūmō. cū sua matre diuidenda. Concubina vero in media vncia solūmō. ac le gitimis nō supstitibus antiquissimo iure patre et matre nō extanti bus. vsq ad tres vncias tantūmō succedunt. Quod aūt plus est re uocat iure nouo in sex vncias succedunt legitimis nō extātibus. in re vero nouissimo in vnā vnciā succedunt cū matre ptiendā. Quod amplius datū fuerit reuocatur. Concubine vero mediā vnciā dare pmittit. sed liberis legitimis nō extantib⁹: nec ascēdentibus licen tia petenti concedit oīa bona sua eis relinquere. vel donare. ascen dentibus non supstitibus legitimā eis relinquere dz. reliquā vero substantiā ad naturales transmittere pōt. ab intestato vero parēte defuncto legitima sobole non extante. duas vncias accipere debēt et alendi sunt legitima etiā cōiuge nō extante his: obtinentibus in li beris naturalibus ex cōcubinatu legitime natis. vnica existente cō cubina sublata differentia masculoz et feminarū. Naturales autez liberi a legitimis supstitibus: et etiā cōiuge supstite alendi sunt. de nepotū naturalium successione vetera iura seruent. in successiōe pa rentū naturaliū et eorum alimentis eadē cōpensatio a liberis natu ralibus pstanda est puisione tutele et cure in antiquis legib⁹ facta seruanda. liberi aūt nati ex damnato coitu nati non sunt nominādi. nec alēdi: nec ad successionē vocandi vltimo pcipit diuulgari. Pla na est littera expositione non indigens vsq ad. §. finalē. In. §. vltia siquidem a parentibus sub. i. mře et pře. in alijs aūt superiorib⁹ cre do q possunt si volunt lz non cogant. ar. C. e. l. fi. et l. legez. ver. j. ibi quonā si qua. tc. et. ß. qui. mo. na. eff. legi. §. pen. ibi sed si supplicio et. c. tū. §. sed neq enim a principio. Quidam tñ intelligunt hic lar ge et generaliter in oibus parentibus ar. ff. de in ius vocan. l. quib⁹ §. j. cum si. Quod non plz. et dic q de benignitate canonica alendi sunt. vt extra. de eo qui duxit in matri. quā polluit p adul. c. cuz ha beret. §. si. ad successionē tñ ēt eo iure nō admittunt. vt. xxxv. q. vij. c. j. ¶ Nota primo de successionibus liberoz naturaliū de iure an tiquo: et nouo: et nouissimo. ¶ Nota scdo q ex. §. ne igitur. vsq ad si. sumit aut. lz posita sup. l. humanitatis. C. de natu. libe. ¶ Nota tertio q naturales liberi alendi sunt ab heredibus patris. ¶ No ta quarto q non lz hēre eodem tpe nisi vnicaz concubinā. ¶ Nota quinto in. §. in quibus. ar. ad feudū. q nepos patruo in feudū succe dere debeat sicut et econtra. cū cōpensatio inuicē fieri debeat. vt hic et decima collatione. iperator lotharius eugenio pape. in fi. et ar. C. de legi. here. l. lege. xij. tabularū. §. cū et aliam. et de natura. libe. l. cō munium. circa prin. et. ß. e. §. filiū. vbi de hoc. ¶ Nota sexto q nati ex dānato coitu non sunt noiandi nati nec alendi: nec ad successionē vocandi. vt. ß. quo. opoz. episco. §. et neq vxori. et quibus mo. natu. effici. legi. §. pe. ¶ Opponit primo q cōiunx non ipediat natura les in successiōe. qz agnati et cognati qui eā vincunt nō ipediūt eos vt. C. vnde vir et vxor. l. j. sed regula est si vinco vincentē tc. vt. ff. de di uer. et tēpo. prescrip. l. de accessionibus. Solutio. hic fallit ista regu la. et dic vt hic no. et in dicta aut. lz. ¶ Opponit secundo q liberi nati ex vnica cōcubina succedere debeant tanq legitimi cū auptie psumant. vt. ff. de ritu. nup. l. q libere. et. ß. quibus mo. natu. effi. le. gi. §. illud quoq. Solutio hic ptestatio pcessit. vt. ff. de cōcubi. l. l cōcubinatu. et dic vt notaui. in dicto. §. illud. ¶ Querit primo an liberi naturales pter duas vncias alimenta pcipere debeāt. et gl. di cit q si. vt. ff. de libe. agno. l. pen. et l. si quis a liberis. §. idē in libe ris. vel dic si due vncie nō sufficiunt. tunc alimēta eis pstentur. alr̄ non ar. ff. de libe. agno. l. si quis a liberis. §. itē rescriptū est. et. §. sed si filius. et no. p dynū in dicto. §. idē in liberis. ¶ Querit scdo l. §. sicut enim. quid enim si testatus mortuus est. dic idē. vt. j. e. §. fi. ¶ Queritur tertio in. §. si quis igit. an pater filios naturales ale re cogatur. dic q sic si iuste pcreati sunt vt dicta. l. si quis a liberis. §. idē in liberis. et. §. idē rescripsit. ¶ Ar. est in. §. in qbus. q aucta sit portio ascendentiū. Sed casus est. ß. de triē. et semis. §. hoc seruā dū. vt. de hoc. ¶ Querit quarto qui dicunt nati ex dānato coitu Rñdeo vt in glo. magna notat in prin. et extra qui filij sunt legi. ca. referente. ¶ Querit quid in matre an idez sit sicut in patre. dic vt no. insti. ad orficia. §. j. et. C. ad orfi. l. si qua illustris. ¶ Querit sex to an princeps possit eos facere legitimos. si dicat nō obstante hac l. respondet glo. q sic. et dic vt in glo. et de hoc not. glo. C. de incest. nup. aut. ex cōpletu. et nota q illa aut. sumit ex isto. §. fi. ¶ Queri tur septimo nūquid ab extraneo possit ei relinqui. vel dari. Glo. re spondet q sic. Et dic vt in gl. ¶ Queritur octauo an pater possit eis inter viuos aliquid dare directo vel p obliquū. dic q non vt. C. de ince. nup. l. si qs incest. et de nat. libe. l. j. et dic vt ibi notaui. et. ff. de pba. l. qui testū. Sed qd si pater substituat eos solūmō. dic vt no. in glo. hic. et. C. de natu. libe. l. ij. et. ff. de dona. cā mor. l. cōditionis. et dic plene de hac materia vt notaui in dicta. l. j. C. de natu. li. et i. l. ij. ¶ Queritur nono an auus possit nepotē spuriū filij sui legitimi vel spurij heredē instituere. Et vř q sic. vt. C. e. l. fi. et qz in eo deficit rō phibitionis que est in dicta. l. fi. ibi qz viciū tc. et qz nepos nō pec cauit nec indignus est vt. C. de natu. libe. l. lege ver. j. Preterea pa ter filiū naturalē pōt substituere lz solidū a pře nō possit capere me dia psona. s. patris sublata de medio. vt. ff. de vulg. subsi. l. si is. si er go capere pōt a filio legitimo pñs. ergo et ab auo multo magis. Et est ar. a minori. Et pōt distingui an supsint liberi naturales an non vt no. in. d. l. vltima in fi. ¶ Preterea ab extraneo pōt eis relinqui Sed auus extraneus vř. vt. C. de rei vxo. act. l. vna. §. extraneū. Et dic vt notaui in qōne disputata quā posui. C. de natu. libe.

¶ De testibus.

¶ Supra dictū est de litis conte. et de iuramēto calūnie. vt. ß. de ex hiben. reis. et de his q ingrediunt ad appellandū. §. fi. Sequit vide re de testibus. qui post litis cōtest. et iuramentū calūnie pducuntur vt. j. e. §. et quoniam. et. §. et hic vero. vel dic. Supra dictū est de pba tionibus que fiunt p vocē mortuaz. i. p scripturam. vt. ß. de instru. cau. Sequitur videre de ea que fit per viuam vocem. idest per te stes: vel dic q vsus testium frequens est. et necessarius vt. j. eo. i pri. et. ff. e. l. j. ideo de testibus dicit.

TEstium. ¶ Diuide ti. vsq ad fi. in ptes duo decim. Primo exordium. Scdo de testibus adhibitis ad testimoniū in iudicijs. Ter tio de adhibitis in instris Quarto de testibus si bi ɔdicentibus in dictis eorū. Quinto de testibus qualiter et quotiens pducant. Sexto quo loco p ducant. Septimo de testium statu. Octauo de testiū inimicitijs. Nono de puectis qn ad testimoniū admittunt. Decimo quo tēpo re testes ad testimoniū admittunt. Undecimo legū antiquarū con firmatio. Duodecimo diuulgatio. Secūda pars incipit in. §. nos igitur. Tertia in. §. et licet. Quarta. in. §. si vero quidam. Quinta in. §. qz vero. Sexta in. §. et qm̄. Septima in. §. si vero dicat. Octa ua. in. §. si quis vero dicat odiosum. Nona in. §. qm̄. Decima in. §. et hec vero. Undecima in. §. oibus. Duodecima in. §. Que igitur. Iterum prima et scda subdiuidunt in ptes quinq. Primo testium vtilitas demonstrat. Secūdo testiū falsitas phibet. Tertio iusti niani intentio ostendit. Quarto de testibus bone opinionis con stitutis. Quinto de testibus ignotis et vilissimis. et hoc vsq ad. §. et lz. Secūda pars incipit in ver. et calliditate. Tertia in verū. nos igitur. Quarta in. §. sancimus. Quinta in. §. si vero ignoti. et du rat vsq ad. §. et licet. ¶ Casus breuis vsq ad. §. et lz. Testium vtili tas pper pbationes adinuenta est. et testiū falsitatibus obuiandū est. legibus antiquis cōfirmatis de phibitione aliquoz testiuz lo quentibus. Et testes bone opinionis: et fame noti esse debēt. igno ti autē et vilissimi et ad testimoniū festinantes. et se offerentes nō ad mittunt. vt eoz dictis credat sine tormentis. et h. d. vsq ad. §. et lz. ¶ Expone lrām. testiū pper pbationē facile actoz. i. eoz que acta sunt mō quocunq inter aliquos. vel dic de intentione actorum agentiū in iudicio: et calliditate repete ne plurima. i. maxima vel fre quenti aias saluandas si veritatē dicerent periclitet. i. peat vel mit tet in contrariū. i. in falsitatē vel dic in. i. in pditionem aiarum ordo tendens ad iusticiā: et ad bonū: et ad veritatē eēe. i. initiū ipsius eēe. fm ea pura et simplicia dicta vt esse debēt. vt. iij. q. ix. pura. patefiūt i. patefieri possunt qz deficiunt alie pbationes de eis oibus testi moniū phibere cōcesserunt regulariter legislatores exceptiōes fa cientes contra regulā que pmittit lře cuiq testari. fieret. i. in actu cōficiendi eēt. testatrix anteq cōpleret. detinere. i. retinere et dimit tere. s. ea que sunt vtilia: et bona. vt illa non corrigantur vt sequitur ad testimonium non procedere. si iudici est notorium. alr̄ admit tuntur sed cum tormentis. vt. j. proximo. §. et aliqui testes. et facit. j. q. vj. c. sicut is qui. festinantes. i. ad testimonium se offerētes. seu al licientes non citati. habeant quia sunt delegati. capiantur in eorū sermone. hanc viam. i. per tormenta. pecunijs acceptis vel pmissis vt testimoniū dicant. ¶ Nota primo q testium vtilitas frequens est et necessaria. ¶ Nota secundo q obuiandum est falsitatibus testium. ¶ Nota tertio q falsitas duobus modis cōmittitur. s. ta cendo et dicendo. ¶ Nota quarto in verū. licere q edictum de testi bus prohibitorium est certarū personarū. et oēs qui non phibet ad testimoniū admittitur. ¶ Nota quito in. §. sancimus q testes de bent esse bone opinionis: et carentes suspitione altero de quattuor modis. vel vt sint fide digni ex moribus siue virtutibus. ¶ Nota sexto q ignoti vilissimi obscuri ad testimoniū nō admittunt. vt eo rum dictis credat sine tormentis. vt hic et. §. si vero ignoti. ¶ Op ponit primo ad principiū huius ti. q testiū vtilitas non sit multuz

magna: cum multe sint spes pbationis. vt hic notat in glo. nota ꝙ ꝛ ff. c. l. iii. §. eiusdem. Solutio concedo hoc alijs pbationibus existētibus sed euenire pōt ꝙ oēs alie spēs pbationū deficiāt: ꝛ p testes solos pōt veritas inueniri. ¶ Opponit scđo. ad. §. sancimus l co ꝙ dr ꝙ in vrbe cōstantinopolitana p̄cipue hʒ locū hec lex vbi plurima copia multoꝝ bonoꝝ ꝛc. ergo si oēs hoies ville vel loci infames essent non admitterent ad testimoniū a ɔ̄rio sensu. vt. ff. e. l. iii. §. lege iulia. Solutio dic ꝙ nō pcedit argu. a ɔ̄rio sensu. q: tunc admitterent. ꝛ dic vt in glo. hic notat. ꝛ vt habet C. de hereti. l. quoniam hec plʒ. ¶ Opponit tertio in eodē. §. ꝙ nullus ad testimonium admittat nisi sit bone opinionis ꝛ fide dignus ꝛ hoc pbat vt. ff. e. l. ii. ꝛ. l. iii. circa prin. Sed dic ꝙ admittit regulariter quilibet vt. s. eo. ver. licere. ꝛ. ff. e. l. i. §. adhiberi. ꝛ semp quis presumitur bonus nisi ɔ̄trium pbet. vt. C. de inoffi. testa. l. omodo. ꝛ. ff. de le ii. l. cū quidam ꝛ ad partis postulationē iudex inquirere oʒ a vicinis de bonitate testis ar. ff. de fun. instru. l. cū de lanionis. §. asinā. ꝛ no. ff. e. l. iii. circa prin. ꝛ facit. ff. de questi. l. de minore. §. pe. ꝛ. j. pri. ver. sed vt si quis ꝛ no. ibi in glo. que incipit. in bonis morib'. ꝛ facit di. ix. c. ego. Teneas ergo ꝙ in dubio bonus p̄sumit. ꝛ p inquisitionē de bonitate inquiritur. ꝛ testiū vita inculpabilis et moderata pbat. si p inquisitionem ɔ̄trium fuerit pbatum vel dubitet. ¶ Opponit quarto ad. §. si vero ignoti. ꝙ ignoti ꝛ vilissimi a testimonio in totū repellēdi sūt vt s. pri. §. i. ꝛ. s. e. ver. licere. ꝛ hic dr ꝙ admittunt sed cū tormētis. Solutio qd ibi dr hic determinat. hoc plʒ. alij aliter dicunt vt no. in glo. ¶ Opponit quinto ꝙ testibus licere debeat se offerre ad testimonium. vt. C. qui mili. pos. l. i. li. xii. ꝛ. ff. de decur. l. cos. ꝛ de offi. preto. l. barbatius. Solutio sm quosdā. si publice se offert tunc lʒ. Sed si occulte non licet. vel dic sm py. meritis ꝛ virtute offerre se lʒ vbi suspitio eē nō pōt vt ibi als nō: vt hic hoc plʒ alij. vt Jo. dicūt ꝙ si reipublice necessitas iminet tunc licitū est se offerre als non. vt no. j. q. vi. c. si. ꝛ dicta. l. cos. ¶ Opponitur sexto ꝙ sponte liceat se offerre ad testimonium. vt. C. e. l. liberorum. Solutio sponte testis admittatur licet si fuerit citatus. licet non fuerit compulsus pignoribus captis. vel mulcta indicta vt ibi. als non vt hic. ¶ Opponit septimo ꝙ testis sponte admittatur ꝛ cogi nō debeat. vt. ff. e. l. lege iulia. ꝛ. l. inuiti. Solutio ibi sponte admittunt citati tn̄ debent esse nō autem lʒ eis se offerre vt hic. ¶ Ar. est hic in prin. ti. ad id quod no. j. ti. ii. §. q: vero. in glo. vt si qs. Item est ar. in. §. si vero ignoti ꝙ testes p vtraq̄ parte dicere debeant veritatem. ¶ Queritur primo qui testes: ꝛ qualiter a testimonio repellant. rn̄deo vt no. hic in ver. licere ast. in glo. duo dixerunt. vt. j. e. §. si vero dicatur. Sed de hoc no. in glo. sed quid. ꝛ in. §. si quis vero dicat ꝛ. §. quoniaʒ vero. ¶ Queritur scđo qualiter probetur ꝙ quis sit bone opinionis. ꝛ qū probari debeat respondeo. vt no. j. e. §. sancimus in glo. i. artis. ꝛ in glo. in bonis moribus. ꝛ facit extra. de spon. c. cum in tua. ꝛ p in no. extra. de accusa. c. qualiter ꝛ quando. ii. ¶ Queritur tertio an nobilioribus ꝛ honorabilioribus potius sit credendum q̄ alijs ēt in bonis moribus constitutis. rn̄deo non q: veritas a quocunq̄ probata semp preferenda est. vt di. ix. c. neq̄. ꝛ. ii. q. vii. c. queritur. nam eis magis credendum est qui vero proximiora proferunt. vt. ff. e. l. ob carmen. §. si testes ꝛ. j. e. §. si vero quidam. ꝛ ar. ff. de tuto. ꝛ cura. da. ab his. l. scire opʒ. §. pe. ꝛ. ff. de adoptio. l. nec ei. §. pe. ¶ Queritur quarto quare in dignitate constituti facilius admittantur. respondeo duplicatione. ꝛ dic vt no. hic in. §. sancimus. in glo. not. maiorem. ¶ Queritur nunquid eo ipso ꝙ quis est artifex presumatur vilissimus. respondeo non. ꝛ dic vt hic no. in. §. sancimus. in glo. no. ignobiles. ¶ Queritur quinto an testes debeant semp eē noti. dic vt hic no. ff. de testi. l. iii. §. i. ꝛ. C. de in. delibe. l. fi. §. sin autē dubius. ꝛ. s. de here. ꝛ fal. §. si vero absunt. ꝛ. s. de instru. cau. §. opʒ.

Et licet. ¶ Cōtinua supra dictū est de testibus in genere sequitur videre in spē. vel dic supra dictū est de testibus in iudicijs vel contractibus celebratis sine scriptura adhibitis sequitur videre de testibus in instrumentis adhibitis. ¶ Diuide. §. in partes tres vsq̄ ad. §. si vero quidam. primo iuris antiqui recitatio. Secundo falsitatis excogitatio. Tertio falsitatis remotio ꝛ antiqui iuris correctio. Secunda pars incipit in ver. hic aūt. Tertia in ver. neq̄ igitur. ¶ Casus breuis. in solutione vel confessione solutionis debiti in scriptis testes adhibendi sunt rogati non fortuiti vel transeuntes sicut etiam in testamētis seruatur antiquo iure sublato. ꝛ hoc dicit vsq̄ ad. §. si vero. ¶ Expone litteram. Et licet. non scriptarum. i. scriptura non interueniente. si enim repilogat predicta vt addat. debitum in scriptis contractum. eam probationem. ad hoc. i. vt videant solutionem fieri. vel confessionem audiant. manifestaʒ. si sunt suspecti. vel dic si sunt interrogati alij dicunt per famam. aut debere debitores ꝛ in scriptis hec testimonia. apud quem. i. apud aliquem. confiteri volunt. veracibus. i. loco veraciuʒ. in testamentis. s. locum habet. ¶ Nota primo ꝙ testes debent esse rogati. ¶ Nota secundo modum per quem debent esse rogati. ¶ Nota tertio in versi. neq̄ igitur. ꝙ etiam in iudicio testes debēt interuenire: ꝛ rogati esse. ¶ Nota quarto casus tres in quibus testes debent esse rogati. ¶ Ar. est in hoc ver. si eniʒ. ibi. aut etiaʒ per testes causam seu rationem dicti sui reddere debeant. ꝛ dic vt in gl. ꝛ vt no. C. e. l. i. ꝛ. l. iii. ꝛ. l. testium. Alij aliter intelligunt. ꝛ male vt in glo. no. de hoc no. per her. ꝛ inno. extra. e. cūm que. Item est hic ar. ꝙ confessio facta coram vicinis ēt extra iudicium sine causa valeat. Et propter hoc quidam ex hoc. §. sumpserunt quandam aut. vt no. C. de confes. Sed dic ꝙ hic ad liberandum cōfessio facta fuit. ꝛ dic vt hic no. ꝛ. ff. de his qui infa. no. l. quoniam. ꝛ de interro. actio. l. i. in fi. ꝛ de pba. l. cuʒ de indebito. §. fi. ꝛ. C. de non numera. pecu. l. generaliter. vel dic ꝙ hic confessio non est sine causa. quia facta fuit ex cā solutionis. que est sufficiens causa. vt. ff. pro solu. per to. ti. ¶ Opponitur primo hic dicitur ꝙ duo testes sufficiunt immo videtur ꝙ quinq̄ sint necessarij. vt. C. e. l. testium. Solutio hec determinatur per illam. q: simpliciter hic loquitur. vt. ff. de legi. ꝛ se. cōs. l. sed ꝛ posteriores. ¶ Opponitur secundo ꝙ confessio sine causa non valeat vt ff. de proba. l. cum de indebito. §. fi. Solutio hic est ad deliberandū ibi ad obligandum. vel dic ꝙ hic non est sine causa. quia facta fuit ex causa. s. solutionis. ꝛ dic vt supra dixi. ¶ Opponitur tertio ad versum. neq̄ igitur. vbi innuitur ꝙ etiam in iudicio testes sunt necessarij ꝛ debent esse rogati. Sed contra. C. de dona. l. in donatiōibus. Solutio ibi intercessit scriptura hic non. vel dic hic in iudicio. sed non in figura. iudicij ibi vero in figura iudicij. vt. C. de lib. causa l. iubem'. ꝛ de lati. lib. tollē. §. sed ꝛ si quis inter amicos. vel dic hic speciale in confessione debiti in scriptis. ¶ Opponitur quarto de l. ad fidē. ff. de testi. Solue vt ibi no. ¶ Opponitur quinto ꝙ sufficere debeat si testes sunt bone opinionis ꝛ fame ꝛ noti. etiam si non sint rogati. s. e. §. sancimus. Solutio ibi regulare hic casuale.
¶ Opponitur sexto ꝙ sufficiunt testes tres: ꝛ non sunt necessarij quinq̄. vt. C. si certum petatur. l. si. Solutio ibi testes adhibent in scriptura. hic sine scriptura. i. in confessione solutionis facta non interueniente scriptura: hic sine scriptura ꝛ dic vt no. in dicta. l. testiū als sufficiūt tres. vel dic hic in scriptis. ibi sine scriptis. scriptura tamen ibi intercessit. ¶ Opponitur septimo ꝙ testes duo sufficiant vt. s. de instru. cau. §. penu. ꝛ fi. Solue vt no. in dicta. l. testium. naʒ quantitas distinguitur. ¶ Opponitur octauo ad fi. istius. §. ꝙ testibus rogatis non fide dignis nedum rogatis fides haberi non debeat sine tormentis. vt. s. e. §. sancimus. ꝛ. §. si vero ignoti. Solutio aliud est in testibus rogatis vt hic innuitur. ꝛ aliud in non rogatis vt ibi. ꝛ est ratio hic quia cum testes hic sunt rogati a partibus videntur approbati tanquam idonei respectu persone. ar. C. e. l. si qs testibus. ꝛ. j. de executo. §. illud tamen cū similibus. ¶ Ultimo nota. ꝙ ex hoc. §. sumitur aut. rogati posita super. l. testium. C. e. ꝛ dic vt ibi no.

Si vero quidam. ¶ Continua. supra dictū est quibus testibus ꝛ quando fides habeatur cum concordant: nunc videndum est quando cōtraria dicūt. ¶ Diuide. §. in partes quattuor. Primo quando testes cōtradicūt sibiipsis. Secundo quando testes contradicūt adinuiceʒ. Tertio de pena contradicentium dolo. Et quarto de contradicentibus errore. Secunda pars incipit in ver. aut ab alterutris. Tertia in ver. si vero. Quarta in ver. nisi. ¶ Casus breuis. Testi qui contradicit sibiipsi fides adhibenda non est. Testibus contradicentibus adinuicem veraciora proferentibus: ꝛ dignioribus ꝛ numero pluribus credendū est. Testes scīēter falsum testimoniū deponentes puniendi sunt. errore autem dicentibus parcendum est. Et hoc dicit vsq̄ ad. §. quia vero. ¶ Expone litteram. si vero quidam alterutris. i. adinuicē. vel q: testes vni' ptis ɔ̄dicūt testib' alteri' partis. veraciora aliqua testificantis. i. inter testificātes aduersa seu cōtraria. aduersitates. i. q̄ sint dicta illorum qui eis aduersantur testificationes que non vident sibi vere. errore facit extra de testi. cogē. c. preterea in fi. ꝛ no. inno. extra. de hereti. c. fraternitatis. ¶ Nota primo ꝙ non creditur sibi ipsi contraria proferenti. ¶ Nota secundo ꝙ cum testes adinuicem contradicunt fides adhibenda est his qui veraciora proferunt testimonia. ꝛ dignioribus fide: ꝛ plurimis numero. ¶ Nota tertio ꝙ error excusat a pena. ¶ Opponit primo ꝙ tria non sunt necessaria inter testes aduersantes vt hic in littera dictum est. sed sufficere debeat vnum. vt. ff. e. l. ii. ꝛ. l. iii. circa prin. ꝛ. §. eiusdem. ꝛ. l. ob carmen. §. si testes. Solutio aut testis contradicit sibiipsi. ꝛ tunc repellitur dictum eius. vt hic cum cōcor. aut vnus alteri contradicit de testibus ab eadeʒ parte productis. tunc iudex credere debet his qui veraciora sint inter aduersantes proferentes testimonia. vt hic cum concor. Alij vt martinus dicūt ꝙ nullius dicto fides est adhibenda sicut in instrumētis. prima placet vt veracioribus credatur aut dignioribus fide: aut pluribus numero vt hic notatur. ꝛ dicto. §. si testes. Si vero aduersis partibus pductī contradicunt adinuicem. Primo numero secundo dignitati stādum est. vt dicto. §. si testes. ꝛ dicta. l. iii. §. eiusdeʒ. Tu dic etiā hoc casu credendum esse honestioribus ꝛ veracioribus. aut plurib' numero prout iudex motum animi sui poterit iuste informare in casibus predictis. vt hic ꝛ ibi cū concordan. Et distingue plenius put notat

notatur extra de testi. c. in nostra presentia. ⁊ de proba. c. licet. ⁊ iiij. q. ij. §. si testes. ⁊ c. iij. ⁊ per inno. in. d. c. fraternitatis quã distinctionem hic omitto breuitatis causa. ¶ Opponitur secundo q licet errore contraria dixerit nihilominus sit puniendus cum sit i culpa. si corrigere potuit: nec fecit. vt extra. de testi. cogen. c. preterea i fi. Solutio aut in continenti se correxit cum potuit: ⁊ sciuit veritatem. ⁊ tunc ei parcendum est: vt ibi ⁊ hic: aut non: ⁊ tunc puniendus est vt ibi. vel dic hic semper in errore permansit ibi postea sciuit. vel dic hic ia iusto ibi nõ vt ar. ff. de incest. nup. l. qui contra. quelibet solutio satis est bona. ¶ Opponitur tertio q ignorantia nõ excuset vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. diuus. in prin. ⁊ de penis. l. respiciendum. §. delinquetur. ⁊ ff. de legi. l. j. Solutio hic error pbabilis fuit. vt ibi no. alis secus. vt. ff. de incest. nup. l. qui contra legum. ¶ Queritur quid de instrumentis ab eadẽ parte productis. dic vt hic no. ⁊ in dicto. §. si testes. ⁊ C. de fide instru. l. scripture. ¶ Querit qualiter testes sunt puniendi. dic vt hic notatur. ⁊ C. e. l. nullum. ⁊ ff. e. l. qui falsa.

Quia vero multi testes sepe. ¶ Cõtinua. supra dictũ est de testibus qui ⁊ quot numero ad testimonium admittantur. ⁊ de testium contrarietate. nunc dicitur qualiter ⁊ quotiens producantur diuide in partes quattuor. Primo iustinianus prohibet. ⁊ rationẽ prohibitionis annectit. Secũdo permittit certo modo. Tertio declarat. Quarto limitat: ⁊ restringit. Secunda pars incipit in ver. si vero. Tertia in ver. ⁊ si hoc factum. Quarta in ver. illud tamen. ¶ Casus breuis. litigator qui didiscit testificata ⁊ in causa conclusit ẽt si semel tantum testes produxit vltra testium productionẽ vel non poterit. alis potest etiam quarta vti productione cum iuramento etiam sine principis iussione. ⁊ hoc dicit vsq ad. §. ⁊ quoniã. ¶ Expone litteram. quia vero ex isto. §. sumitur auc. at qui semel posita. C. de proba. super. l. exceptionem. concluserunt in cã. i. renũciauerunt testium ⁊ instrumentorum productioni. sic ⁊. j. vt cum de ap. cog. §. j. conduxit. i. secum duxit. post citationem alis esset suspectus. vt. ĩ. e. §. sancimus. ⁊ edictum. i. testimoniorum editionẽ. sed de precedentibus. sub. scilicet. aut non testificatus testificari omisus. in totum. vel quia non plene dixerunt eam dispositionem. hoc adijci. i. his que sibi sunt necessaria ad adijciendum dictis testium suorum. sacramento. facit extra. e. c. in causis. ⁊ c. penul. denunciatis. i. testibus citatis pro se productis. vel dic. i. j. dilationem producendis. de quibus constat: q citati fuerunt: ⁊ pignorati. ⁊ si hoc factum. s. sacramentum prestitum iussione principis. imponere per dilationem peremptoriam.

Illud tamen. ¶ Continua. supra dictum est quando litigator testes produxit ter: ⁊ testificata didicit. hic dicit idem ⁊ si semel. ¶ Nota primo q in causa cõcludendum est. ⁊ facit extra de proba. c. quoniam contra. ⁊. j. vt cum de ap. cog. §. j. ¶ Nota secũdo qd bis fit dicitur sepe fieri. sic. ĩ. de desen. ciui. §. fi. ¶ Nota tertio qd nõ licet post didicita testificata vl tertius testes producere propter timorem subornationis. ¶ Nota quarto q vltra tertiam productionem non licet quarto testes pducere sine sacramento. ¶ Oppõitur primo q in singulis causis vnica dilatio debeat indulgeri. vt. ff. de fer. l. fi. Solutio quidã dicit vt albaicus ⁊ bulgarus: ⁊ Johan. vnam productionẽ intelligi vnã dilationem. ⁊ ita dicunt quattuor dilationes debere dari. ⁊ dicunt q corrigitur quod est. ff. de fer. l. oratione ⁊ l. fi. ⁊ in qualibet istarũ dilationum poterũt produci testes quot quis voluerit refrenata tamen multitudine. vt. ff e. l. j. §. qq. Tu dic non corrigi. ⁊ teneas q vnica tantum dilatio datur infra quam fiunt dicte probatiões. alie vero dilationes nõ dantur sine cause cognitione. Quarta vero nõ permittitur sine sacramento. Et dic vt no. in dicta. l. fi. ⁊ hec opinio approbari videtur extra. e. c. in causis. Alij vt azo dicunt etiam hodie vnam dilationem dari tantum. ⁊ hoc placet vt dictũ est. ¶ Opponitur secũdo q vnica dilatio detur. vt. C. de dila. l. j. ⁊ dicta. l. oratione. Solutio. vt ĩ. dixi. ¶ Opponitur tertio q quattuor dent dilationes. vt. ff. de iudi. l. ad peremptorium. Solutio ibi ad sentẽtiam. hic ad probationem. vel ibi absenti hic presenti. ¶ Opponitur quarto de. l. exceptionem. C. de probationibus. ⁊ de. l. officium ff. de rei vendi. Solutio. vt hic no. ⁊ dicta. l. exceptionem. ⁊ auc. at qui semel. Tu dic ⁊ melius vt no. dicta. l. officium. ¶ Opponitur quinto de. l. eos. §. si quis autem. C. de app. cum simi. dic vt in glo. de iure aũt canonico aliud obseruatur. vt extra. e. c. fraternitatis. ⁊ iiij. q. iij. c. fi. ⁊ per inno. extra. e. c. cum clamor. ¶ Opponitur sexto de. §. fi. ĩ. de his qui ingre. ad ap. vbi semel iuratur de calumnia. Solue vt in glo. no. que mediam approbat. Tu teneas primã. Nã istud aliud est iuramentum q sit iuramentum calumnie. quia est de veritate illud de credulitate. vt no. extra. e. c. pe. ¶ Quero pro an testes post didicita testificata possint reduci. ⁊ argue pro ⁊ contra vt in glo. no. Et solue q ad partis sue postulationẽ possunt nisi in casu quando aduersarius non vult stare primo dicto vt. C. eo. l. fin. sed ad postulationẽ aduerse partis ex consuetudine reduci possunt non vt addant. sed vt rationem sui dicti dicant. Et hoc etiã fieri potest officio iudicis nemine petente si hoc iudici videatur. Et de hoc no. extra. de proba. c. in presentia. ⁊ de testi. c. cũ clamor. ⁊ iiij. q. ix. c. ij. ver. j. ⁊ de testi. ⁊ attesta. per tuas. Et caue quia illud quod dictum est q quando aduersarius non vult stare primo dicto q testes de nouo producendi sunt. vt. C. e. l. fi. locum habet quando testes pducti fuerunt coram arbitro. vt ibi. ⁊ C. de arbi. cum antea. in fin. ⁊ cum instantia perijt reditur ad iudicem. vel forte etiam si nõ perijt. alis secus sm quosdam. ⁊ male vt no. C. e. l. solam. Sed melius not. C. de indi. l. properandum. §. ⁊ si quidem. Aliter no. ⁊ male. ff. iudica. sol. l. cum lite mortua. in prin. Sed aliud seruandum est quando testes producti sunt coram iudice ordinario vel delegato. qz tũc acta sunt perpetua. vt no. C. de re iudi. l. gesta. ⁊ extra de proba. quoniam contra falsam. ⁊ c. vlt. Et hanc opinionem tenet inno. extra. e. c. causam que. et dic vt ibi no. per inno. ¶ Queritur secundo quid si testis per se sponte redijt ⁊ vult mutare dictum suum. Glo. determinat aut potuit habere colloquium cum parte aut nõ. Primo casu non potest propter timorem subornationis. Secundo potest vt hic. ⁊ dic vt in glo. ⁊ extra. de testi. cogen. c. preterea. §. fi. ⁊ de testi. c. causam que. vbi de hoc. ⁊ c. se. ⁊ c. per tuas. ¶ Querit tertio qd si medio tempore. i. post testimonium prestitum. ⁊ anteq sponte redierit vel post productionem ⁊ ante depositionem ceperit esse affinis ei qui eum produxit. Glo. determinat: ⁊ bene q licet sponte veniat non admittetur sed quod prius dixerat bene valet nec viciat. ¶ Queritur quarto quid si post publicationem testiũ volo de nouo producere testes ad reprobationem testium aduersarij quos ante publicationem induxerat. respondet glo. q possum. vt. j. e. §. si vero. ⁊ quot vicibus liceat reprobare. dic vt habetur: ⁊ no. extra. e. c. per tuas: ⁊ c. sequenti. ¶ Queritur quinto quid si meos testes velim hoc modo reprobare. ⁊ dic vt in glosa. Tu dic aut volo reprobare rõne psone: ⁊ non possũ. aut rõne dicti ⁊ possũ. vt. C. e. l. si quis testibus. Et sic debet intelligi glo. hic posita. ⁊ C. e. auc. at q semel. ⁊ de hoc no. extra. e. ti. c. presentium. ¶ Queritur sexto quid si nõ addere velim sed tantum ad confirmationem eorum que prius dixerunt velĩ post publicationem testes producere secundo inducere secundum karolum possum ar. ĩ. e. §. ibi qui testimonijs desunt. Tu dic contra vt in glo. notatur vt patet. ĩ. e. §. circa principiũ ibi. Sz de precedentibus. aut non testificatis ⁊c. ¶ Queritur septimo an sufficiat tantum renunciasse probationi vel tantum testificata didicisse vt deinceps testibus vti non possit. Jo. dicit renunciationem solam non nocere sed didicisse testificata nocere. ⁊ dic vt in gl. ⁊ hec opinio approbatur. j. ti. ij. §. quia vero. ⁊. j. vt cum de appel. cogno. §. j. ⁊ in auc. at qui semel ⁊ C. de iudi. auc. iubemus. Alij dicũt vtrũ q necessarium. ⁊ dic vt in glo. ⁊ glo. approbat primam opinionem de hoc no. extra. de testi. c. fraternitatis. ⁊ c. se. ⁊ c. cum venisset. ⁊ extra de proba. c. quoniam contra. ¶ Queritur octauo nunquid scientia dicti suorum testium noceat tantummodo. an ẽt. aliorum. Et dic vt in glo. ¶ Ar. est isto. §. in principio q consuetudo p binũ actũ inducatur. qz inducitur de his q frequẽter seruata sunt Sz frequenter dr qd bis factum ẽ. ⁊ sepe factum dr qd bis factũ ẽ. accedat. C. que sit longa cõsuetudo. l. j. ⁊ ĩ. de desen. ciui. §. fi. ⁊ hic. Jtẽ ẽ hic ar. in. §. si vero ibi. sed pp̃ter q non valuit primitus q dilatio scda ad testes pducendos dari debeat tantũmõ. p testibus citatis: ⁊ pignoratis: ⁊ non p alijs cuz littera dicat primitus. vti denũciatis testimonijs nõ valuit. ¶ Est etiã ar. in. §. ⁊ si hoc. q iudex ex cã possit dilatiõẽ pemptoriã post tertiã pductionem statuere: ⁊ non ante ad testium productionem.

Et quoniam sancimus. ¶ Cõtinua. supra dictum ẽ de testibus in presentia constitutis hic in absentia. Et diuide vsq ad. §. Si vero dicatur in partes sex primo iuris antiqui recitatio. Secũdo dubij excogitatio ⁊ ipsius remotio. Tertio ampliatio pcedentiũ. Quarto repilogatio precedẽtium. Quinto declaratio. Sexto restrictio ⁊ determinatio quid iuris seruetur in criminalibus. Scda ps incipit in ver. multe aũt. Tertia in ver. sancimus. Quarta in ver. illis. Quinta in versi. testimonijs. Sexta in versi. hec omnia. ⁊ hoc vsq ad. §. si vero dicatur. ¶ Casus breuis. lite mota in vrbe testibus in prouincia producendis vel econtra ab vrbe in prouinciam vel a prouincia in prouinciam apud aliquem eloquentissimum iudicem vel defensorem ciuitatis recipiendi sunt. dictis eorum litteris iudicis clausis ipsius sigilli munimine roboratis transmittendis. his obtinentibus in ciuilibus causis in criminalibus vero cogendi sunt coram iudice venire. vt si res exegerit tormentis subijciantur. Et hoc dicit vsq ad. §. si vero. ¶ Expone litteram. Et quoniam ex isto. §. sumitur auc. apud aliquem. posita super. l. iudices. C. de fide istru. in prouincia. iure antiquissimo: ⁊ huc. i. rome ⁊ licentiam repete volentibus: ⁊ iterum repete volentibus. huc. i. rome. illic repilogat q dixit vt addat. huc. i. rome. s. de roma in puinciam. testimonijs. i. dictis testiũ. destinandis. s. gestis. hec omnia dicta a. §. ⁊ qm̃ hucusq eis testibus. Nota notabilia in glo. que incipit hic nota tria. ⁊ dic

vt ibi. quia plana est. Quarto nota q in criminalibus causis testiũ receptio non demandatur. ¶ Opponitur primo q testium receptio etiam in pecuniarijs causis committi non possit. vt. s. vt desũ. seu su. §. illud. Solutio sm glo. committere potest vt hic. sed nõ cogitur vt ibi. Est ergo in iudicis arbitrio vt hic in principio. §. ibi licentiam habere: sed melius facit ibi: & licentiam esse: & considerare hoc debet ex cause magnitudine & testium suspitione vt hic not. in glo. hic nota. Tu dic aut causa est ciuilis: aut criminalis siquidem est criminalis non potest committere. vt hic in ver. in criminalibus & ff. e. l. iij. §. idem diuus. Si vero est ciuilis tunc committi potest iurisditionem habenti. Alij non vt hoc. §. vel dic aut testes suspecti sunt: & non potest aut non: & potest vt dicto. §. illud. vel dic aut testes sunt presentes & non potest aut absentes & potest vt hic. & C. de iudi. l. iudices. vel dic aut loci est consuetudo: & potest aut non: & nõ potest vt. ff. e. l. iij. in fi. cum similibus. Scda solutio. tertia & quarta satis sunt bone. Sed prima non placet, nisi testes essent absentes. de hoc no. in dicto. §. idem diuus. & in dicta aut. apud eloquentissimum. & C. de testi. l. si quando in prin. & ff. de excusatio. tu. l. scire oportet. & in dicto. §. illud. ¶ Opponitur secundo q lex iudices: nullas receperit interpellationes quando lis in prouincia vertebatur quia loquitur in vtroq casu. Solutio hic non loquitur de. l. iudices. sed de. l. greca que precessit illam. vt ibi patet in littera. & sm hoc glo. que hic incipit. vt. C. male dicit. vt ibi no. in gl. que incipit ad similitudinem. ¶ Opponitur tertio contra gl. q iudex iudicare non possit in secessibus licet sua sit cõsuetudo. vt. ff. de iusti. & iu. l. penul. §. fi. licet in arbitro aliud seruetur. vt. ff. de arbi. l. si cũ dies §. penul. Sed dic q arbiter potest que nullam habet sedem vt ibi. sed iudex non. quia sequi debet sedem: & morem maiorum. & sic intellige glo. & dic vt no. de emanci. libero. l. j. Et nota q iste. §. determinare videtur questionem vltimo motam. s. proxi. §. que incipit vnã productionem vt hic no. in gl. & no. ¶ Queritur quid addit hec cõstitutio. l. dicte iudices. Et dic vt in glo. que incipit vt. C. sed dic q non est verum q illa tantum locum habeat quando a prouincia rome tantum testes petebantur produci immo in vtroq casu loquitur vt ibi patet. in littera in principio. & supra dixi.

Si uero dicatur.

¶ Continua. supra dictum est de liberis testib⁹ sequitur de seruis. Diuide in partes tres. Primo quando testis dicit se liberum a natiuitate. Secundo a manumissione. & se probatiões in promptu habere. Tertio dicit se habere in prouincia. Secunda pars incipit i ver. si vero libertum. Tertia in ver. si vero in alia. ¶ Casus breuis Testis qui seruus esse dicitur si liberum se dicat a natiuitate recipitur eius testimonium. disputationum tempore questione seruata. Si vero ex manumissione ante debet eam ostendere. Si autem dicat in promptu probationes nõ habere & iurauerit recipiatur eius testimonium. disputationum tempore huiusmodi reseruata questione. & hoc dicit vsq ad. §. si quis vero. ¶ Expone litteram. Si quis vero dicatur. Ex isto. §. & sequenti sumitur aut. si dicatur testis. posita super. l. quoniam liberi. C. e. demonstratio postea. ¶ Nota primo q testes quidam nullo modo admittuntur. vt minores. vt. ff. de questio. l. de minore & ff. e. l. iij. §. lege iulia. & l. inuiti. §. j. & l. sequenti. Quidam admittuntur sed eis non creditur. vt inimici occulti: & dubij non manifesti. vt. j. proximo. §. & ff. de questio. l. j. §. preterea. & §. cum quis. & inimici vt. ff. e. l. j. in princi. & ignoti. & viles. vt. s. e. §. sancimus & §. si vero ignoti. & pauperes & infames. & dic vt no. s. e. circa principium ver. licere in glo. duo. & hic in gl. sed quid. ¶ Nota secundo differentiam esse vtrum se liberum dicat quis a natiuitate an a manumissione. Sed que est ratio respondet glo. quia primo casu presumptio iuris naturalis est pro eo. quia eo iure omnes homines liberi nascebantur. vt. ff. de iusti. & iure. l. manumissiões cũ simili. Secundo sua confessio presumptionem inducit contra eum. quia si manumissus fuit ergo olim ostenditur seruus fuisse vt. ff. de statu hominum. l. libertini. & per consequens hodie presumitur esse ar. ff. finium regun. l. in finalibus. & C. de proba. l. sine possidetis. & accidens debet probari vt. C. de excep. l. si quidem. & ff. de mino. l. minor. xxv. annis adito preside ex aspectu. & C. de testa. l. j. cum si. ¶ Opponitur primo q serui testes esse possunt vt insti. de testa. §. testes. Solutio vt in glo. no. & C. e. l. j. de test. ¶ Opponitur secundo q. §. iste repugnantiam continere videatur quia primo testis admittitur. Secundo repellitur. Solutio primo pro teste est presumptio. Secundo contra eum. ¶ Opponitur tertio q testimonium serui valere debeat quia pro testimonio torquetur. vt. ff. & C. de questio. Solue vt hic no. in glo. & ff. de questio. l. de minore. §. fi. & C. de questi. l. j. ¶ Opponitur quarto de. l. famosi. ff. ad. l. iul. ma. & C. e. ti. l. nullus in fi. Solutio hic regulare. ibi speciale. ¶ Opponitur quinto q sacramento vnius credi non debeat. vt. C. e. l. iurisiurandi. Solutio in re dubia: & in casu necessitatis imminentis creditur sm quid vt ad presens eius testimonium recipitur. & vt suam exoneret conscientiam vt hic. sed non creditur simpliciter & in totũ. vt ibi. ¶ Queritur primo quid si agatur iudicium liberale inter eum & dominum. dicit gl. aut agitur de possessorio aut dominio eius. Tu dic clarius vt no. dicta. l. de minore §. fi. ¶ Queritur secũdo quid de statu libero. dic vt in glo. ¶ Queritur tertio quid de ascripticio. Et dic vt in glo. ¶ Queritur quarto quid de monacho & conuerso & dic vt hic no. & s. de mona. §. cogitandum. ¶ Queritur quinto quid de infamibus. & dic vt in glo. & vt no. ff. e. l. iij. §. lege iulia. ¶ Queritur sexto quid de hereticis: & dic vt in glo. ¶ Queritur septimo quid de homicidis vel de alijs qui sunt in mortalib⁹ peccatis constituti dic q de iure ciuili admittuntur vt no. in dicto. §. l. iulie. Sed de iure canonico repelluntur. vt. vi. q. j. infames. & extra de testi. c. super eo. & c. testimonium. & c. fi. ¶ Queritur octauo quid si patronus non vult ei demonstrare instrumentum manumissionis dic vt in glo. ¶ Queritur nono quid si per testes vult pbare & dic vt in glo. de hac materia huius. §. no. ij. q. j. in primis. & extra de testi. c. ex parte a. ¶ Ar. est hic ex eo q creditur sacramento eius q vnus testis faciat presumptionem. & dic vt no. C. de iureiuran. l. in bone fidei. & ff. e. l. admonendi. ¶ Item est hic ar. q iudex admittere possit exceptiones & capitula sub protestatione. Si de iure valẽt & admitti debent de iure. & vt no. extra. de offi. dele. c. cum contingat. Item est hic ar. q testis a iudice possit interrogari. vt. ij. q. vij. querendum est. videlicet an sit criminosus vel periurus sicut hic de statu suo interrogatur. & no. extra de restitu. c. cum causam. & de cõfess. c. ij. sm inno. Item est arg. q debeat quis protestare in initio cõtra personas: & dicta testium. vt extra. e. c. presentium. & extra. de ac. c. inquisitionis. ver. aut etiam.

Si quis vero dicat.

¶ Supra dictum est de testibus non suspectis de inimicitia sequitur de suspectis propter inimicitias. ¶ Et diuide in partes duas. Primo de inimicis notis. Secundo de ignotis. Secunda incipit in ver. si vero. ¶ Casus breuis. inimici noti a testimonio repelluntur. ignoti admittũtur cũ protestatõe saluo iure disputationum tempore. & hoc dicit vsq ad. §. quoniam vero. ¶ Nota primo q inimici noti ab initio repelluntur. ¶ Nota scdo q inimici ignoti admittuntur cum protestatione. ¶ Opponitur primo q repugnãtia huius. §. continetur. quia primo inimicus repellitur secũdo admittitur. Solutio primo inimicitia certa est. secundo incerta. ¶ Opponitur secundo q quelibet inimicitia a testimonio repellat vt. ff. e. l. iij. in prin. Solutio illa determinatur per istam. vt ibi notatur. ¶ Queritur primo quare inimici repelluntur. Et dic vt hic no. in glo. ¶ Queritur secundo quis dicatur inimicus. Et dic vt hic no. in glo. & in dicto. §. inimicitie. & ff. de arbi. l. licet. ¶ Queritur tertio quid si post datum testimonium de facto reconciliatio interuenit. Et dic vt in gl. & facit. iij. q. v. c. accusatores. vbi de hoc & de peniten. di. j. c. homicidiorum & c. se. & extra. de accusa. cũ oporteat. & de symo. c. per tuas.

Quoniam vero.

¶ Continua. supra dictum est de testibus non psonetis sequitur de psonetis. Et diuide in duas partes. Primo iuris antiqui recitatio Secundo fraudis excogitatio. & ipsius remotio cum distinctione. Scda pars incipit in ver. & quidam. ¶ Casus breuis. mediatores seu prosonete vtroq consentiente ad testimonium inuiti coguntur altero non dissentiente volentes tantũmodo admittuntur vtroq dissentiente nõ admittuntur. Et. h. d. vsq ad. §. Et hoc vero. ¶ Expone litteram. qm vero. mediatores. i. psonete ipsis cõtentibus. phibitione de qua supra fecimus mentionẽ. ¶ Nota hoc. §. differentiã esse an vterq consentiat an alter tantum. Item nota q iste. §. intelligitur duobus modis primo in prosonetis. Secundo in executoribus. Et dic vt in glo. q est. Itẽ no. q hic in principio & in fine huius. §. requiritur q sit volens est ergo necesse q ei denũcietur vt testimoniũ dicat. vt. ff. de testibus. l. lege iulia. & q ipse testationẽ cõtic voluntatis interponat vel cõsentire vr. vt. ff. ad macedo. l. si filius cũ cõcor. Itẽ no. q volẽs nunq repellitur nisi vtroq dissentiẽte & et hoc ẽ ius cõe regulare pt; ergo q altero cõsentiẽte & alio dissentiẽte tunc volẽs ẽ admittẽdus. & facit. ff. eo. l. lege iul. & l. inuiti. & p hoc appet q glo. que ẽ. s. de instru. caute. §. in his versi. q si dz intelligi de inuito volente vtraq pte & non aliter cõpellatur sed volẽs admittatur. vt. s. dixi & hoc notatur in glo. & hoc pz in lra ibi: si vtraq pars cõsentiat. ¶ Opponitur q testis ẽt ad petitionẽ vnius ptis cõpelli debeat. vt ff. de tab. exhi. l. iij. §. exhibere. & C. e. l. si qñ. in prin. cũ simi. Solutio ibi regulare hic spale. Itẽ opponitur q volẽs nõ admittitur vna pte cõsentiente vt. s. e. §. si vero ignoti. Sola. ibi festinauit hic citatus vẽit. ¶ Queritur in glo. que sit rõ rñde vt in gl. no. q: dñs timet cũ pciũ accepit. vel accipe spat. sz qd si pciũ accipe nõ debeat. dic vt in gl. & facit quod no. j. q. j. c. si qs epus. & p inno. extra de arbi. c. ij.

Et hoc vero multociens.

¶ Continua supra de testibus post litẽ contestatam productis dictum est hic de testibus ante litem conte. producendis. ¶ Diuide. §. in ptes quinq. primo cõsulitur pductori testium. vt eos producere possit. Secundo contra fraudem aduersarij. Tertio cõsulitur aduersario. Quarto legũ antiquarum cõfirmatio

Quinto

Quinto diuulgatio. Et hoc vsq; ad fi.ti. Scda ps incipit in versi. vt nō. tertia in ver. queccūq;. qrta in ver. oībus. quita in ver. q igit. ¶ Casus breuis. Testes ex cā ante litē ɔte. pduci possunt. pte aduersa legitime citata ea pñte vel etiā absente. ꝛ venire nolēte intègro iur sibi reseruato ad disputādū sup dictis eoꝝ legib⁹ antiquis ɔfirmatis in casib⁹ legi nře nō ɔtrarijs. vltimo pcipit diuulgari. Et h.d. vsq; ad fi.ti. ¶ Expone lrāz. Ex hoc vo. ex isto. §. sumit aut. si qs ab aliquo. posita. C.e. sup. l. si qn. oauf vel absente ita q ɔueniri nō possit. vt extra vt lite nō ɔte. c. qm frequter. circa prin. ꝛ C.ō ad no. diuer. iudi. l. laudabile. §. quotiēs. vbi de hoc. pñtē esse si veni reuoluerit attestatiōes. i. iuramēta p attestatiōib⁹ pñtādis. vt. C. e. l. si qn. vbi de hoc. ꝛ de fi. instru. l. iudices. ꝛ ibi no. noluerit simile etiā verbū est qn post litē ɔte. pducunt vt. C. e. l. si qn. §. sz cū opz. sz respuerit. ꝛ venire qd pñmit eo q legitime citatus nō venit. ex hoc i. quia nō venit. ab vna pte. s. tm. depositionē. i. iura publicabunt. i. in scripturā publicā redigent. nō possit. i. deduci nō possit: ꝛ nullaz hz excusabilē cām necessitatis. de his. i. eoꝝ dictis ꝛ forte psonis. Sed vna pte. s. pñte tm. ¶ No. q testes ante litis ɔte. pducunt qnq;. Itē no. q citatio dz venire in noticiā citati. Itē no. q aduersario reseruat omne ius ad disputādū de dictis eoꝝ ꝛ psonis. sed ō psonis intellige qn venire nō recusant. Itē no. tria vt hic no. in gl. que incipit. hic nota. ¶ Opponit prio q ante litis ɔte. testes pduci nō debent. vt. ß. e. §. ꝛ qm. So. ibi regulare hic spāle casuale in casib⁹ certis vt hic no. in glo. ꝛ C. de vsu pupil. l. pe. ꝛ extra vt lite non ɔte. qm frequēter. ¶ Opponit scdo q semp ante litē ɔte. possint pduci. quia cause iuste semp pñt existere. vt. ff. de doli excep. l. pure. §. fi. So. hic in actore ibi in reo. ꝛ in eo est rō. quia in eius arbitrio non est qn ɔueniat vt ibi. ꝛ. C. de dila. l. si qn. ¶ Opponit tertio q testes in secreto ꝛ nō coram partib⁹ deponere debēt. vt. C. e. l. nullū. So. quod hic dicit audire attestationes. expone. i. iuramēta vt dicit expositū lram. ¶ Opponit quarto q testes nō debeāt publicari: q cis publicatis non liceat postea pducere. vt. ß. e. §. q; vero ꝛ. §. ꝛ qm. Solue vt. ß. ꝛ vt hic ꝛ ibi no. ¶ Querit an hic sit necessa riū q aduersarius sit in ciuitate ꝛ q etiā psonaliter citet: ꝛ q citatio perueniat in noticiā citati. Et videt q sic. vt. ff. de dā. infe. l. iiij. §. fi. ꝛ ff. qd vi aut clā. l. aut qui aliter. §. j. ꝛ extra ō dolo ꝛ cōtu. c. cūm que. ꝛ hic in ver. si vero noluerit aduenire. sed respuerint. Econ tra videt. C. de fi. instru. l. indices. ꝛ de dam. infec. l. iiij. §. abesse. ꝛ de excu. tu. l. scire opz. §. opz. Dy. dicit q ante litē ɔte. opz q perueniant in noticiā citati vt hic. post litem non. Tu dic q etiā absente altera pte ea ad domū citata ante litē ɔte. recipi possunt. vt no. d. l. laudabile. §. quotiēs. ꝛ hoc intellige si est absens ita q ɔueniri non pōt. vt. d. c. qm frequēter. circa prin. ꝛ qd hic dicit noluerit aduenire. sed respuerit sub. pñmptiue. i. eo ipso q legitime citatus nō venit alr si esset in eadē ciuitate ꝛ pñns ita q ɔueniri possit psonaliter tunc credo q citatio peruenire debeat in noticiā citati. ꝛ sic etiā potes hic intelligere. lz gl. q incipit. i. dicere. aliter innuere videat ꝛ etiaz. alia gl. que incipit. quasi dicat. Sed cas intelligere vt supra dixi. als posset sequi iniquitas.

¶ De immensis donationibus.

¶ Cōtinua. supra de trien. ꝛ se. dictū ad quem modū portio legitima aucta sit. sequitur de immensis donationibus que minuuntur per legitimam.

Udum de falcidia. ¶ Diuide i partes tres. Primo princeps auget legitimā portionē liberis gratis. Scdo tollit ingratis. Tertio iubet diuulgari. scda ps incipit in. §. hoc itaq;. Tertia ps in. §. que igit. ¶ Casus breuis. donatōe imensa a parēte facta in aliquē vel aliquos liberos alijs liberis gratis legitima portio ex necessitate debet aucta ad triētem vel semissem ingratis liberis penitus exclusis. vltio pcipit diuulgari. ꝛ. h. d. vsq; ad fi. ti. ¶ Expone lrām. de imensis donationib⁹ in filios factis sub. reuocādis p pte. dudū ō falcidia. ex hoc ti. sumit aut. vnde ꝛ si parens. posita sup. l. cuz querit. C. de inoffic. testa. inequale. vt est donatio qn est imensa. honorauit facere. No. q pmittit donationē maiorē posse fieri sed nō in fraudē. ingratitudinē infert. quia eos dicit igratos. ¶ Nota primo q inequalitas phibet. ¶ Nota secūdo q donatio etiam immensa pmittit. dūmodo non sit in fraudē facta. sz reuocat quaten⁹ est inofficiosa. ¶ Nota tertio q liberi ingrati repellunt in totū si pater eos ingratos esse dixit. ¶ Opponit primo q donatio a patre facta in filiū qui est in ptāte non valeat. vt. C. e. l. ij. ꝛ. l. donationes. ꝛ dona. inter vir. ꝛ vxo. So. hic erat emancipatus. vel dic q hodie valet. vt hic. Tu dic q hec ɔstitutio nō ɔfirmat nec infirmat donationē sed subuenit filijs gratis quibus nihil donatū est. ꝛ ideo donatio in casibus in quib⁹ olim non valebat nec hodie valet. ꝛ dic vt no. in. d. aut. vnde ꝛ si parens. ¶ Opponit scdo q iudicio fami. her. ꝛ nō querela agi debeat vt. C. e. l. ij. Solu. hic donatarius non fuit institutus ibi sic. vel dic hic donatio valet. sed reuocat quatenus est inofficiosa. Tu dic q hic non vetat agi fami. her. si filius donatarij esset heres. ꝛ fm hoc concordat. ¶ Opponit tertio q nō habeat locū nouellā solum in distributionē hereditatis factā p testamētū. sed etiam ab intestato. vt. C. e. l. pcibus. Solu. hec determinat p illam. ꝛ dic vt ibi. ¶ Opponitur quarto de. l. ticia seio. §. impator. ff. de le. ij. vbi non fit reuocatio legitime portionis tm sed p media parte. Soluerūt ibi no. ꝛ hic. ꝛ. C. e. l. j. ¶ Opponit quinto de. l. si nunq;. C. de reuo. dona. vbi si totū quod donatū est reuocatur. So. vt ibi no. ꝛ in. d. l. j. fm Hugo. Et distingue fm Dy. aut pater donauit ante natiuitatē liberorum reuocare volētium aut post. si ante aut filijs ꝛ fit reuocatio vsq; ad legitimā partez tm. vt. C. e. l. si totus. aut extraneis vel libertis ꝛ fit reuocatio in totū. vt. d. l. si nunq;. si postea tenet Dy. distinctionem Hugolini. ¶ Opponitur sexto q tēpus mortis spectet. vt. ß. de nup. §. quia vero hactenus. Solu. ibi est spēs reuocationis. hic vero ɔfirmationis. ¶ Opponitur septimo ad idem. vt. ß. de trien. ꝛ semis. §. j. vbi etiam tempus mortis spectatur. Solo. ibi pater inuita sua nihil diminuit nec vere nec ficte p aliquam donationē que ɔsat reuocanda. Hic vero diminuit p donationē vere vel saltim ficte. ¶ Opponitur octauo q dominiū nō transierit in filiū in ptāte ɔstitutum. vt. d. l. ij. ꝛ. d. l. donationes. sed dic vt ibi no. ¶ Opponitur nono ad. §. sinimus. ß. de nō aliena. vbi donatio valet imensa laudatur. So. ibi est spāle. ¶ Querit primo quid innouet hec lex illi titulo. C. e. Rñdet vt in glo. no. sed quid. ¶ Querit secūdo quo iure fieri debeat reuocatio. ꝛ dic vt no. hic in glo. als cōquerentur. ꝛ. C. e. l. j. ꝛ in. d. aut. vnde ꝛ si parens. ¶ Querit tertio quid si habeo filiom vnum tm ꝛ dono octo extraneo ꝛc. dic vt in gl. no. que incipit noluit. ꝛ. C. e. l. j. ¶ Queritur qrto an portio sit aucta in fratre. ꝛ dic q sic. vt hic no. in glo. sed an in superioribus. ꝛ dic vt no. in glo. de trien. ꝛ semis. §. hoc seruādo. ¶ Queritur quinto quādo donatio est inofficiosa ɔsilio. Rñdeo quādo parens eam fecit vt interuerteret inofficiosi testamenti querelam. vt dicta. l. ticia seyo. §. imperator. ꝛ. C. e. l. si liqueat. non aūt ob hoc soluz q donauit totū patrimoniū. vt hic. ꝛ. C. e. l. j. ꝛ. l. ij. ꝛ. l. si totas. ¶ Queritur sexto an hodie p hanc ɔstitutionem reuocetur in totū si re tantū sit officiosa. ꝛ Marti. dicit q sic. sed hoc est falsum. q; reuocatur solūmodo vsq; ad trientem ꝛ semissem. vt hic patet in. §. posita igitur. ꝛ in versi. cu. necessitatem.

¶ Ut sine prohibitione matres debitrices ꝛc.

¶ Continua supra. vt hi qui obli. prouidit de minorib⁹ aduersus tutores ꝛ curatores eorum creditores vel debitores hic vero excipit matres. ꝛ ideo sequitur iste titulus.

Uper scripsimus. Diuide in partes quattuor. Primo iuris noui recitatio. Secūdo ipsius correctio in parte. Tertio antique legis correctio. Quarto diuulgatio. secūda pars incipit in. §. quia vero matribus. tertia in. §. q; vero mulierā. quarta i. §. hoc igitur. ¶ Casus breuis. Matres creditrices ꝛ debitrices ad tutelā ꝛ curā nihilomin⁹ admittunt iureiurādo nuptiaꝝ nō ɔhendarum sublato. vltimo pcipit diuulgari. Et. h. d. vsq; ad fi. ti. Expone lrāz. Nup scripsim⁹. q; vero matrib⁹. Ex isto. §. sumit aut. ad hoc ꝛ si debitum posita sup. l. ij. C. quādo mu. tute. offi. ꝛ alijs. s. parentibus. s. auia ꝛ auo paterno et materno. ꝛ patre. quia vero ex isto. §. sumitur aut. sacramētū posita sup. d. l. ij. ¶ No. primo q hec aut. est generalis in oibus parētibus. ¶ No. secūdo quod raro fit nō obseruāt legislatores. ¶ No. tertio q p bonis mulierib⁹ non dz fieri lex q's rarissime sunt. ¶ No. quarto q ineptum est non fallere regulam vbi equitas suadet oppositū. ꝛ dic vt in glo. ¶ Opponitur primo q mulier ad tutelam vel curam non admittat. vt. ff. de tute. l. vl. ꝛ de testa. tu. l. iure nostro. Solu. distingue tria iura. Et dic vt hic no. in glo. nos dico. ¶ Opponit secūdo q mulier velleyano renunciare non possit si est ɔtra publicā vtilitatem. vt. ff. de pac. l. ius publicum. Solu. ibi ius est publicum autoritate ꝛ vtilitate. hic cōmune ꝛ in priuilegiū statutum. ¶ Opponitur tertio q etiam ad ea que raro fiunt iura debeāt adaptari. vt. C. de legi. here. l. si maior cū conco. Solu. hec hz locum in miraculis ibi in alijs casibus. vel dic ibi frequenter ɔtingere pōt. hic valde raro. ¶ Opponit quarto q mulieres iurent. vt. ß. de nup. §. si autem tutelam. ꝛ. C. quādo mulier tute. of. l. ij. ꝛ. iij. Solutio hec corrigit. ¶ Opponitur quinto q minor debeat pati penam si non iurat. cum hodie hec solēnitas sit sublata. vt insti. de obliga. que ex delic. nas. §. hec. Solu. hoc iuramentum est tm remissuz ꝛ nō aliud ꝛ ideo pena desertionis durat. vt. C. de infa. l. ō certo. vel dic q sublata solēnitate nō semp tollit pena. ꝛ id quod cū solēnitate fiebat. vt. C. de forma. l. j. ꝛ. ij. vt ibi not.

¶ Querit̄ primo quid in auia τ in alijs parētibus. dic vt in glosa. Tu dic q̄ casus est hic in. §. j. ibi matri. τ alijs vt dixi exponēdo litteram. ¶ Querit̄ secūdo quibus prodest hec renūciatio. R̄ñdeo vt hic no. in glo. vt si quādo. in prin. τ in aut. matri τ auie. ¶ Querit̄ tertio quomodo pōt prodesse. Et dic vt in eadē glo. no. hic τ in eadē aut. matri τ auie. ¶ Querit̄ quarto an mulier absoluat̄ in totū ab illo sacramento τ pena. Et dic q̄ non. vt no. in glo. τ sic no. τ supra dixi. Ultimo distingue ad materiam vt sciatur an semp̄ τ cui iuri liceat renūciare. quia ius aliud est publicū autoritate τ vtilitate aliud autoritate tantū. Siquidē est publicū autoritate τ vtilitate. vt quia tractat de iure fisci. al's pertinet ad publicam vtilitatē principaliter τ directo: τ tunc ei renūciare non pōt. vt. C. sine censū. τ reli. l. j. τ. ij. τ. ff. de pac. l. ius publicum. τ. l. inter. Si vero est publicum autoritate tantū τ non vtilitate. sed vtilitate priuatū quo casu dicitur priuatū principaliter τ directo. sed secūdario publicū. vt instit. de excusa. tu. §. ij. τ. ij. vt iudi. sine quoquo suf. §. cogitatio. tūc subdistingue aut tale ius est statutū tm̄ in vtilitatem renūciantis principaliter τ directo. aut in vtilitatem renūciantis τ communi τ hoc casu subdiuidit̄. quia aut cōmunis vtilitas id est publica τ renunciantis mixtim versat̄ principaliter aut renūciantis tantū. Siquidem statutum est in vtilitatem renunciantis tantū. tunc indubitanter ei pōt renunciari. siue sit priuilegiū τc. τ dic vt in glos. Si vero statutū est in vtilitatē renūciantis τ cōmunem. quia ibi versat̄ communis vtilitas mixtim. s. publica τ renūciantis τ tūc nō licet. vt. C. de iura. calum. l. ij. τ. l. sed q̄r. cum concordan. Et ex hoc not. glo. q̄ pactum quod facit debitor creditori q̄ non valeat probare solutionē. nisi p̄ instrumētum publicū non teneat cū sit cōmunis vtilitas testificādi. τ dic vt in glos. Sinaūt renūcietur iuri cōmuni. i. generali statuto ad priuatorum vtilitatē principaliter τ directo. q̄r nō est in fauorē statutū. nec est ibi publica vtilitas principaliter. certo certius est q̄ ei pōt renūciari. vt patet ex p̄dictis. τ no. ff. de pac. l. ius publicū. Patet vtiq; ex p̄dictis q̄ iuri ptinenti ad vtilitatem publicam principaliter τ directo τ in totū. vel saltim p̄ parte renūciari nō potest. sed iuri quod ptinet ad priuatā vtilitatē τ directo principalr siue sit priuilegiū siue ius ex aliquo 3tu vel pacto siue ob cōmunem vtilitatē si non est ibi publica vtilitas principalr semp̄ renunciari pōt. ¶ Opponit̄ glo. de. l. j. ff. de ser. τ ideo dat aliam solutionē videlicet aut ius consistit in p̄hibitione. τ dicvt in glo. hoc non placet quia nō est generalis nec vera semp̄. Alij dicūt aut ius est generale τc. nec hoc pl3. Sed primā approbo. τ ad. l. j. de ser. responde vt hic no. ¶ Quero que est notabilis differētia inter hec quattuor iura. R̄ñ. ius publicū autoritate τ vtilitate appellat̄ ius fisci. i. statutum sup̄ rebus fiscalibus. vel principalr ptinet ad bursam fisci. vel quod principalr ptinet ad statū romanū. siue imperij. ¶ Ius aūt publicū autoritate sed vtilitate priuatū appellat̄ ius qd̄ ptinet p̄cipaliter τ directo ad vtilitatē priuatorum τ secūdario ad publicā. τ est ius qd̄ est statutū in priuilegiū vel ex aliquo cōtractu vel pacto proueniēs. Jus aūt quod est statutū cōmuni vtilitate. i. mixtim. s. ad vtilitatem publicā τ priuatā appellat̄ illud ius quod principalr ptinet ad publicam vtilitatē τ incidēter. τ secūdario ad priuatā vt sunt pene delictorū ibi est enim publica vtilitas. i. vindicta publica τ pena que applicat̄ fisco τ etiā priuata vtilitas. i. vindicta p̄pria. Idē pone exemplū in iureiurando calūnie. τ idem dic in omni casu vbi statuta est a iure certa solēnitas ob cōmunē vtilitatē. ibi est enim publica vtilitas. i. iuris publici obseruantia. siue cōmunis iuris. de priuata pt3. facit. ff. de reg. iu. l. nec ex p̄torio. j. de opc. lib. l. cerdonem. τ. C. de iura. calū. l. ij. §. sed q̄r. τ. ff. de le. j. l. nemo cū similib⁹. Item pone exēplū. vt. ff. sol. ma. l. j. τ de pac. do. l. de dic. Itē pone exēplum in p̄batione p̄ testes. Item pone exemplū in eo qui h3 suspēsum vel appēsum sup̄ viam publicam. ¶ Jus aūt cōmune qd̄ nec est in fauorē nec est ibi publica vtilitas principalr appellat̄. Illud ius qd̄ est generale qd̄ principalr τ directo ptinet ad vtilitatē priuatorum. idest qd̄ respicit cōem vtilitatē omniū priuatorum. i. ius generale τ cōmune omniū. Et pone exēplū. vt. ff. de le. τ se. cō. l. fi. τ. ff. de ser. l. j. Itē pone exemplum in qualibet lege. τ de quolibet casu. vbi non est principaliter publica vtilitas nec est ibi priuilegiū nec fauor sp̄alis. patet igitur ex predictis manifeste q̄ inter ius quod est publicum autoritate sed vtilitate priuatum. τ ius cōmune quod non est in fauorem: nec est ibi publica vtilitas. Hec est differētia. quia ius priuatum vtilitate appellat̄ ius speciale. i. non generale. Et ius cōmune dicit̄. i. ius generale. sed in vtroq; casu est idē ius quo ad effectum. Item patet differētia inter publicū autoritate τ vtilitate τ ius cōmune quod ptinet ad publicam τ priuatam vtilitatem mixtim. quia primū non respicit priuatam vtilitatē aliquo modo. sed s̄m sic. τ tamē idē ius in vtroq; quo ad effectū. τ de hoc no. in b̄rocar. Accur. τ Azo. in rub. de pac. priua. ius publicū non ledi τ seq. τ extra de fo. compe. c. si diligēti. τ p̄ Hosti. de offi. delega. c. de causis. Item dic ad declarationem p̄dictorum q̄ quotienscūq; desiderat̄ aliqua solēnitas p̄ legem vel statutum vt falsitas euitetur. vel dolus vel fraus τ maxime cū de re magna agit̄ tunc renūciari nō pōt. vt. ff. de le. j. l. nemo pōt. τ de lega. ij. l. codicillis. §. fi. cum similibus. Idem est quotiens lex iubet solēnitatem p̄pter periculū magnū euitandū. vt. ff. de transac. l. cū his. in prin. τ. ff. de pig. act. l. iiij. in fi. τ. C. de fide instru. l. cōparationes. §. non aliter. vbi de hoc. Item quotiēs p̄pter fraudis suspitionem lex aliquid iubet vel vetat tunc etiam non valet renūciatio. vt. C. de pac. pig. τ. l. cōmisso. l. fi. τ si quis cau. l. sed τ si quis. §. questum. cum si. de hoc no. C. de pac. l. penul. Et ex predictis pt3 determinatio multarum questionū que ex statutis quotidie oriuntur.

¶ Ut exactione instante dotis prime τ secunde τc.

¶ Cōtinua supra in pluribus partib⁹ habita est mentio de exactione dotis τ lucri antenuptialis donationis τ maxime. ii. de nō eligē. scdō nubē. §. fi. τ p̄ totum ti. ii. de nup. Sumpta inde materia sequitur iste titulus.

Dudum iudicantibus. ¶ Diuide in partes tres. Primo de exactione dotis. Scdō de exactione lucri donationis antenuptialis. Tertio diuulgatio. Scdā pars icipit in. §. illō quoq;. Tertia in. §. que igit̄. ¶ Casus breuis. reb⁹ prime aut secūde vxoris in dotē datis a parētibus in bonis mariti mulieri cui in rem actio competit τ liberis eius restitui debēt eis non a parētibus. tunc prior tēpore potior habet̄ in iure τ ipsa τ eius liberi τ dote p̄missa τ oblata τ ōsignata postea mulier ex pacto lucri faciet donationē p̄pter nuptias ac si soluisset dotē. vltimo p̄cipit diuulgari. Et. h. d. vsq; ad fi. ti. ¶ Expone litteram. Dudū iudicātibus his igit̄. ex isto. §. sumit̄ aut. si quid ex reb⁹ posita. C. qui po. in pig. ha. l. si. appareat rem priorum. facit. ff. de tribu. l. p̄curatoris. §. sed si duas. τ de priuile. l. ex facto. ver. plane. debita publica. i. publica autoritate contracta. quia res publica duos sibi ōstituit debitores aut p̄fecticio. i. p̄ueniens a tempore. aut aduēticio. i. p̄ueniens a matre vel a quocūq;. defi̅cient hec. τ sic nota hic q̄ sufficit in iudicio denūciatio᷑ forte oblatio. Sed ōsignatio τ depositio non videt̄ necessaria. quia non dicit̄ hic de ea. sic. ff. de pig. ac. l. aliena res. vbi de hoc. non possit. s. vir. τ hoc qd̄ dictū est supra. ¶ Nota primo q̄ in duabus dotibus distinguit̄ an res appareāt vel non. al's prior t̄pe τc. ¶ Nota secūdo q̄ extra iudiciū necessaria est oblatio τ consignatio. sed in iudicio sufficit sola denūciatio vel oblatio. ¶ No. tertio qui paratus est soluere p̄rimus est soluenti. Nā soluisse videt̄ si de p̄rimo soluturus est. vt. ff. de pecu. l. sed si damnum. §. fi. τ manda. l. lucius. ¶ Opponit̄ p̄rio q̄ priuilegia dotis heredib⁹ non cōpetant. vt. C. de priui. do. l. j. So. vt ibi no. ¶ Opponit̄ secūdo q̄ non semp̄ sit vera regula. qui prior t̄pe τc. vt. ff. qui po. in pig. ha. l. interdū cum ōcor. Solu. hic est regulare ibi casuale. ¶ Opponitur tertio q̄ priuilegia non ex tempore τc. vt. ff. de priui. cre. l. priuilegia. Solu. hic in hypothecis ibi in p̄sonalib⁹ actionibus. Itē in p̄sonalibus actionibus. Fallit hoc casu dicta regula vt hic tibi no. ¶ Opponit̄ quarto q̄ sufficere debeat sola oblatio τ non sit necessaria cōsignatio. vt. ff. de pigno. act. l. aliena res. τ. C. de vsur. l. si non stat. τ. l. si creditrici cum similib⁹. Solu. alij sufficit sola oblatio. alij autē exigit̄ ōsignatio τ depositio. τ dic vt in glo. τ dic plene vt notaui. ff. de arbi. l. celsus. §. fi. Item nota hic q̄ exigitur ōsignatio. vt q̄s ius agēdi efficax ōtra aliū sibi acquirat. vt hic τ. C. de cōi ser. manu. l. j. §. si aūt. l. ij. in fi. ¶ Opponitur quinto q̄ sufficiat ōsignatio sine oblatione. vt. ff. de p̄cura. l. si reus. Sol. ibi creditor erat absens. τ dic vt ibi no. ¶ Opponitur sexto. vt. ii. de non eligē. §. fi. Solu. hic parata fuit soluere. ibi non. ¶ Opponitur septimo q̄ p̄pter oblationem τ consignationem non lucretur donationē. vt. j. de equali. do. §. j. Solutio hic pactū intercessit de lucrando ibi non. quando autē sufficiat oblatio vel non τ quādo necessaria sit ōsignatio. dic vt in glo. s. ōsignatio. Item queritur quid si tibi rem vendidi τ p̄misisti mihi reuēdere τ ego precium restituere infra certum diem vel econtra promisi tibi precium restituere τ tu mihi vendere. nunquid ego venditor debeo prius p̄cium offerre et consignare τ deponere. Et videtur q̄ sicut hic cum concordan. τ. C. de pac. inter emp. τ vendi. l. ij. τ. l. si a te. τ. ff. de. l. cōmisso. l. fi. E contra videtur q̄ non inspecta natura venditionis. Nam in venditiōe vt ad eā p̄ueniatur sufficit ōsensus rei τ p̄cium certum conuentum. Nec est opus de substātia ipsius q̄ offeratur vel soluatur. vt. ff. de contrahen. emp. l. j. τ. ij. cum similib⁹. Sed si petatur rei restitutio tunc p̄cium offerri debet. vt. ff. de actio. emp. l. iulianus. §. offerri. Item hoc casu actio p̄sonalis competit vt reuenditio fiat ex pacto ergo τc. τ hoc puto verum. Et hanc questionem vidi de facto. Nō obstant contraria quia in dicto casu natura contractus venditionis hoc operatur. Item in dicta. l. ij. τ. l. si a te. τ. l. si. agebatur ad rei restitutionem. quia erat simpliciter actum q̄ res restitueretur vel q̄ esset inempta. τ constat q̄ verba intelligi debent s̄m naturam contractus

cōtractus ⁊ rei agende extra ꝓpriā significationē. vt. ff. loca. l. si non. in prin. Itē est ar. hic in ver. volebat igit. ꝙ nec vsusfructꝰ nec aliud ius vel priuilegiū ꝑsonale debitori cōpetēs possit ad creditorē trāsire. sicut nec dotis priuilegia. nec possit creditor talia iura insolutū sibi accipere vt ⁊ hic no. in gl. Et de materia supra dicta dic plene. vt notaui. ff. de constitu. pecunia. l. item illa. in princ. ⁊. ff. de verbi. l. celsus. §. fina.

¶ De administratoribus.

¶ Continua. supra vt iudi. sine quoquo suf. §. necessitatē dictū est ꝙ administratores administratione finita debēt quinquaginta diebus in ꝓuincia cōmorari. Sumpta inde materia sequit iste titu.

Iam quidem. Diuide in partes sex. Primo iuris antiqui recitatio. Secūdo ipsiꝰ reuocatio. Tertio pene impositio. Quarto de aduentu successoris. Quinto ꝑcipit ꝓfecto ꝑtorio. vt ea faciat obseruari. Sexto iubet diuulgari. scōa pars incipit in. §. sancimus. tertia in. §. si quis. quarta in. §. illud. quinta in. §. que omnia. sexta in. §. que igit. ¶ Casus breuis. Administrator administrans si ꝓuinciā dereliquerit circa principis iussionē crimine lese maiestatis punit. sed si postea administratione finita ante quinquaginta dies decesserit antiquis penis punietur ⁊ successor ꝑdecessori amicabilē epistolā de suo aduētu dʒ destinare: ⁊ celeriter ꝯtinuatis diebꝰ sine mora ad ꝓuinciā accedere ꝑdecessor eo adueniēte deponit administrationē ante ꝑ duos dies. sed recedere non dʒ ante aduētum successoris ⁊ vsq ad ipsius aduētū emolumēta publica ꝑcipere dʒ licet ꝑcipit ꝓfecto ꝑtorio ꝙ hoc faciat obseruari. vltimo iubet diuulgari. ⁊ dicit hoc vsq ad fi. ti. ¶ Opponit primo ꝙ administrator recedēs nō debeat ad ꝓuinciā destinari sicut hic dr in. §. si qs. sʒ possit ꝑ se vel ꝑ ꝓcuratorem rñdere. vt. j. de colla. §. sup hoc. ⁊. §. si quis aut. So. illa corrigit hāc ⁊ similes vt in gl. Tu dic ꝙ ibi ex iussione principis dereliquit ꝓuinciā. hic sine vt dr in lra. vel dic ibi in pecuniariis causis. hic in criminalibꝰ. vt C. vt oēs tā ciui. ꝙ mil. iudi. lib. j. §. ꝙ si intra. ¶ Opponit scōo ꝙ administrator tarde ire possit ⁊ vicariū mittere. vt. j. de colla. §. anꝙ. So. vt hic no. in gl. ⁊ in gl. hac ꝯstōne. ¶ Opponit tertio ꝙ ex electione sola electo ius acqrat. vt. d. §. anꝙ ⁊ ibi de hoc. So. ibi ius acquirit. sʒ administratio nō trāsit statim ⁊ marie quo ad merum ⁊ mixtū imperiū qr opʒ ꝙ sit in loco administratiōis. vt iurisditionē valeat exercere. vt. ff. de of. ꝓcō. l. j. ⁊. ij. ⁊ de of. ꝑfec. vr. l. fi. ⁊ de offi. ꝑsi. l. iij. ¶ Opponit quarto ꝯ dictā solutionē. vt. C. de ꝯsu. l. fi. li. xij. ⁊ de decu. l. fi. li. x. ⁊. 3. cōsti. ꝗ de dig. §. j. So. ibi in marimis decoratis dignitatibꝰ. Et est ar. ꝙ impator ex sola electiōe ius ⁊ administrationē acquirat. cū semꝑ sit in loco administratiōis. ⁊ rōne marime dignitatis. ⁊ qr est supra oēs dignitates. Ar. est ꝯ. C. de quadri. ꝑscri. l. fi. in fi. vbi ex eo tpe valet lex ex quo nutu diuino imperiales suscepit īsulas. Sed dic ꝙ ibi iō trahit ad illud tps qr priceps sic disposuit: sʒ si trahere voluisset ad tps ꝑcedēs potuisset. cū ad tēpus ꝑteritū leges trahere possit. vt. C. de legi. l. leges. ⁊ ꝯ hoc no. ꝑ hosti. extra de ver. sig. c. sup quibusdā. §. j. ⁊ in speculo de rescrip. ꝑsen. §. rōne aūt cause. v. Itē ꝙ obtētū est ab impatore. ⁊. xciij. di. c. legimꝰ. ⁊ in. d. §. fi. ¶ Opponit ꝗnto ꝙ ꝑ substitutū liceat administrare. vt. C. de epi. ⁊ cle. l. ꝗsqs. ⁊. l. ad similitudinē. Solue vt hic no. in gl. ⁊ illis. vt ibi notaui. ¶ Opponit sexto de. l. meminisse. ff. de of. ꝓcō. Solue vt hic no. in gl. ⁊ illis. ¶ Opponit septio de. l. fi. ff. de of. ꝓcō. solue vt in ea. glo. no. Ar. est hic in. §. illud. ⁊. §. que oia ꝙ lʒ dies aduētus successori sit ꝓrogata ꝙ nō debeat habere ꝓpterea salariū in tpe ꝓrogatiōis sʒ ex die aduētus. vt. ff. de of. ꝓcō. l. meminisse. Et hec qstio fuit de facto in ciuitate Perusij. Itē est ar. in. §. illud. in prin. ꝙ dux vel comes vel ꝑses vicariū sibi seu ꝑ se datū a papa nō possit remouere. ⁊ facit. ꝯ. de desen. ciui. §. iterum. in fi. ⁊. ff. de of. ꝓcon. l. solent. §. j. ⁊ hec fuit in ducatu.

¶ De executoribus ⁊ de his qui conueniuntur.

¶ Cōtinua vt ex princi. huius ti. ostēdit. qm calūniā ⁊ tergiuersationē odit Iustinianus ideo posuit hic hunc ti.

Quoniam calumniam. Diuide i partes duas in gresso. Primo de executoribꝰ. Secūdo de his q ꝯueniunt ⁊ recōueniunt. scōa ps incipit in. §. illud. vł diuide in ptes ꝗnq. Primo calūnie cuiusdā demōstratio. Scōo ipsiꝰ expulsio. Tertio alteriꝰ calūnie ostēsio. Quarto ipsius remotio. Quito diuulgatio. Scōa ps incipit in. §. ne igit. Tertia in. §. illud. Quarta in. §. sancimꝰ. Quita in. §. ꝗ igit. ¶ Casus breuis. actor libellū reo dirigere nō dʒ priꝰ ꝙ cautionē legitie exponat. ꝙ infra duos mēses legitime ꝯtestabit alias omne dānū ꝯuēto restituet in duplū nō trāscendēte cautiōe. xxxvj. aureos. Et ꝯuētio ⁊ recōuētio mox a pricipio corā eodē iudice fieri debēt. alias ꝯuētiōis cū finita recōuētio fieri poterit corā iudice quocūq. antiqua calūnia cessante. vltio ꝑcipit diuulgari. ⁊. h. d. vsq ad fi. tit. ¶ Expone lrā. Qm calūniā volūtatē suā ꝓpriā ⁊ malā executores. i. executoribꝰ causaꝝ. Illud aūt in ꝯuētionē. i. ꝗ ꝯuētus est in iudicio. cum actorē. Sācimꝰ igit si ꝗs ꝯuētꝰ mox a pricipio. i. in ꝯtestatiōe litis vel ante vel parū post. vt. j. sequit ⁊ ex ꝑcedētibꝰ appet. vtrāq exerceri. Nota ergo hic in eo ꝙ dicit vtrāq ꝙ stati post litis ꝯte. vel ante vel parū post recōuētio fieri dʒ ⁊ ex eo ꝙ supra dicit mox a pricipio. Si itaq tacueris recusare iudicē. infra viginti dies. ¶ No. primo ꝙ lex calūnias ⁊ tergiuersatiōes odio hʒ. ¶ No. scōo ꝙ obuiādū ē maliciis executoꝝ ⁊ alioꝝ actoꝝ alios ꝯueniētiū. ¶ Not. tertio de cautiōe ꝑstāda ⁊ dānis restituēdis. ¶ No. quarto de recōuētione ⁊ recōuentionis tpe ⁊ recōuētionis effectu. ¶ Opponit primo ad primā ptē de. §. tripli. insti. de actio. vbi in triplū dat actio ⁊ sic ꝗ ante hāc legē ad dāna agebat. Solue vt hic no. Tu dic ibi loqtur de eo ꝗ plus petit. hic de eo qui in totū male petit. Et dic ꝙ ibi loquit de oi dāno ꝯtingēti rōne pluris petitionis sicut ⁊ hic sʒ i pte male petit hic vero in totū. ¶ Opponit scōo ꝙ cautio cū fideiussoribꝰ ꝑstari debeat. vt. ff. de ꝑto. sti. l. ꝑtorie. So. hic cautio est iuratoria. ibi ꝑtoria. ⁊ dicvt in gl. no. ¶ Opponitur tertio ad secūdā ptē ꝙ recōuētio locū non hʒ. cū cōpēsatio ipso iure fiat ⁊ cōpēsatio est idē ꝙ solutio. vt insti. de acti. §. in bonefidei. ⁊. ff. qui po. in pig. ha. l. si debitor. ⁊ de libe. cā. l. vel ꝑmutari. So. hic spēs ex vtraq pte vł ex altera debebat. vel dic ꝙ olim in stricti iuris actionibꝰ exceptio doli fuit necessaria. hodie vero ipso iure fit recōpēsatio si ab homie opponat. vt ibi no. Et dic ꝙ nihilominꝰ durat recōuētio qr cōpēsatio nō impedit ꝯtestationē litis. ⁊ marie qr nō est liquidū. vt. C. de cōpē. l. fi. Preterea ꝗ cōpēsat experit. vt. ff. de admi. tu. l. inter tutores. vel dic ꝙ opposita exceptiōe ⁊ debito liqdato extīc petitio et recōuētio nō dr cōpetere ſm quod alis fit. vt dictis iuribus appet. ¶ Opponit quarto ꝙ Iustinianꝰ in vanū hic gloriat quia etiā iure veteri corā eodē iudice recōuētio fieri debebat. vt. ff. de iurisditi. om. iu. l. si idē. §. j. ⁊ de iudi. l. qui nō cogit. cū ꝯcor. Solu. ibi iuder erat ordinarius etiā actoris. ⁊ iō corā eo fiebat recōuētio. hodie vero est hic plus. qr non interest an sit ordinarius vel nō. ⁊ dic vt i gl. ⁊ vt no. C. de sen. l. cū papinianꝰ. ⁊ aut. ⁊ ꝯsequēter. ¶ Opponitur ꝗnto de. l. cū papi. C. de sen. que hec eadē videt dixisse sicut ⁊ hic. rñdeo distingue hic tria iura. ⁊ dic vt hic no. in gl. ⁊ ibi in glo. sic enim. ⁊ in glo. marie. ¶ Opponit sexto ꝙ lites nō possint fieri imortales. vt. C. de iudi. l. ꝓperandū. circa prin. Sol. hoc ex necessitate. ⁊ nō ex volūtate hoc ꝯtingebat. ⁊ sic est arg. hic ꝙ necessitate interueniēte possit cā vltra triēniū durare. vt. C. de iudi. l. ꝓperādū. §. finaūt vtraq. ¶ Querit primo que sit dria inter hāc aut. §. ne igit. ⁊ inferiorē. j. de litig. §. ad exhibēdas. Rñ. vt hic ⁊ ibi no. ⁊ in aut. libellū. ⁊ in aut. generaliter. ¶ Querit scōo quare maius tps statuitur hic ꝙ. ꝯ. de exhi. reis. §. sancimꝰ. Rñ. ꝙ ibi ad deliberandū ⁊ iudices recusandū dat dilatio. hic aūt nō tm ad ꝑdicta datur dilatio. sʒ etiā vt possit emēdare ⁊ mutare libellū ante litis ꝯte. ꝙ olim licebat ⁊ etiā hodie. vt. C. de litigiosis. §. omnem vero. vbi de hoc dixi. vel dic ꝙ hic opponi consueuerunt infra hoc tempus. Hic plerunq exceptiones declinatorie ⁊ dilatorie et etiam quedam peremptorie ⁊ ideo hic maius spacium statuitur. ¶ Queritur tertio an ex stipulatione executorum actio queratur. Rñ. sic. vt. ff. rē pupil. sal. fore. l. non quasi. in princ. ¶ Queritur quarto quid si iudicem in cā tua puta de boue impetraueris ⁊ ego te coram dicto iudice reconuenire volo. an possum. Rñ. ꝙ possum indubitanter vt hic. ¶ Querit quinto quid si actor egit de boue. ⁊ recōuenitur de domo. ⁊ vult iterum reconuenire de agro coram eodem iudice delegato an poterit. Respondet glo. ꝙ non. ⁊ bene vt hic no. ⁊ in aut. ⁊ cōsequēter. Nā ab initio in eius fuit arbitrio iudicem de omnibus impetrare. sibi ergo imputet. vt extra de rescriptis. c. dispendia. libro sexto.

¶ Queritur sexto quando reconuentio fieri debeat quidam dicunt quandocunq posse fieri vsq ad sententiam coram eodem iudice. Alij distinguūt inter delegatum ⁊ ordinarium. Alij dicunt vsq ad aperturam testiuʒ. Glo. determinat hic ꝙ statim licet. siue ante parum siue post parum quia que incontinenti fiunt ⁊c. Et hec opinio approbatur extra de mutu. peti. c. j. Tu dic ꝙ statim reconuenire licet idest ante litis contesta. vel paruʒ ante: vel parum post. vt dicitur mox a principio. ⁊. j. versicu. prori. vbi innuitur ꝙ primo offertur libellus. ⁊ data dilatione iudex recusatur. ⁊ ante litis contesta. vel in contestatione vel parum post fit reconuentio. Preterea principium in iudicio appellatur tempus litis contesta. vt. j. de litig. §. si vero initiū. ⁊. C. de peda. iudi. l. placuit. Sed hodie de iure canonico ꝑ decre. Inno. ꝗrti extra de rescrip. c. dispēdia. §. reus. durante iudicio fit reconuentio. i. priusq sit in causa conclusum.

vt not. extra de mutu. peti. c. j. ¶ Multe possent formari alie questiones quas omitto breuitatis causa. de quibus dic vt not. in auten. ⁊ consequenter.

¶ De equalitate dotis ⁊ ppter nuptias donationis.

¶ Continua supra in pluribus partibus mentio habita est de dote ⁊ donatione ppter nuptias ⁊ augmentis. Sumpta inde materia ⁊ occasione. Sequitur iste titulus.

Quoniam plurimas. Diuide tit. in ptes sex. Primo exordiū. Secūdo de equalitate dotis ⁊ donationis ppter nuptias. Tertio de augmento earū. Quarto de priuilegijs dotis. Quito de dote ad patrem remeante nō minuenda. Sexto de collatione dotis. Secūda ps incipit in. §. hec igit. Tertia in. §. aliud quoq. Quarta in. §. his consequens. Quinta in. §. qr vero. Sexta in §. illud quoq. ¶ Casus breuis vsq ad. §. ⁊ his consequēs. in dote ⁊ donatione ppter nuptias constituenda ⁊ augmentis eax. equalitas p omnia seruari debet dotis augmento vere ⁊ non ficte celebrato. ⁊ hoc dicit. ¶ Expone litterā. quoniā plurimas nuptias contrahīt ex quibus nascimur. nuptialiū pactionū. i. pacte zum que inita sunt sup nuptialibus lucris equam. in quotitate. ⁊ non in quātitate que danf post dotem ⁊ donationem ppter nuptias mensura. i. quātitate. hec igif. i. vt equalitas p omnia seruef. Et not. q ex isto §. vsq ad. §. aliud quoq sumif auf. equalitas. posita sup. l. ex morte. C. de pac. conuen. mensure. i. equalitas seruari debet in quātitate: quotitate: ⁊ pactis lucroꝝ. non enim ratio pcedentium que igitur. de cetero. i. in futurū. clementiam. i. misericordiā ⁊ pietatem. Et nota hic q clemētia est inter pares. Arg. cōtra. C. de summa tri. l. j. in prin. Sed dic ibi ppzie. hic impropzie accipif. cū viris. sup dote quam dat pater vel alter eoꝝ viroꝝ ⁊ que repete credant substantijs. tūc quando matrimoniū contrahebaf. Nec pro et tuon. ⁊ pro etiam non substantie ppter multitudinem creditorum prius. i. ante matrimoniū contraxerūt. cū creditoribus. Primū quidem ex hoc §. sumif auf. sed iam posita sup. l. si constante. C. de dona. ante nup. non in figurato ex iuris psumptione. ¶ Nota primo q lex non debet irrideri. ¶ Nota secūdo q iusticia ⁊ equitas ⁊ equalitas debz inter coniuges seruari. non in verbis solis sed in reb' ex veritate. ¶ Nota tertio in. §. Que igitur q factum impossibile debet pro infecto haberi. ¶ Nota quarto q p omnia iusticiam ⁊ equitatem honorare debemus. ¶ Nota quinto in. §. aliud quoq q hec scia ⁊ circūuentiones perimit ⁊ purā iusticiā seruari iubet. ¶ Nota sexto in. §. primū quidē. q que postea fiūt suspitione non carent. ¶ Opponif primo q equalitas non seruef p omnia. vt. C. de pac. conuen. l. ex morte. ⁊ l. seq. cum concordā. So. hec corrigit. ¶ Querif primo an sit idem econtra si vir prius dedit donationem ppter nuptias q equalitas debeat p omnia obseruari. Respondet glos. q sic. ⁊ dic vt in glo. ¶ Querif in. §. primū quidem quid si mulier velit pbare p testes se augmētum in rebus mobilibus fecisse nūqd habebit priuilegiū. Respondet glo. sm Jr. q non quia. est iuris ⁊ de iure psumptio. vt hic not. in glo. sic. ff. de nup. §. de augmentis. vbi de hoc. ⁊ dixi supra vt sine probi. matres debitrices. §. qr vero. ¶ Ex isto. §. primū quidem ibi quod enim ab initio est arg. q si tabellio instrumētum confecit ⁊ partib' copiam dedit q non licet ei postea addere: detrahere; vel minuere: imutare sine supioris autoritate. ⁊ sic frequēter dedi ɔsiliū. ⁊ facit. ff. ad. l. cor. de fal. l. eos qui in prin. ¶ Itē est ar. q testis postq testimoniū deposuit volēs se corrigere non audiaf. qr que postea fiunt suspitione non carēt. de hoc dixi. ff. de testi. §. quia vero. Item est ar. cōtra eū qui post delictū alienauit bona sua. sic. ff. de priui. credi. l. si ventri. §. fi. ⁊ de dona. inter vi. ⁊ vro. l. vir mulieri. de hoc no. ff. de dona. l. post contractū. ⁊ ti. seq. ⁊ l. si aliquis. Item est ar. §. iste q cessio facta cū cōfessione pciȷ non valeat nisi pciū datū pbef. ⁊ facit. C. man. l. p diuersas. ⁊ l. seq. ⁊ de dote. cau. non nu. l. j. ⁊ ij. ⁊ de bo. dā. l. pe. ver. j. ⁊ ar. ff. de priui. cre. l. si ventri. §. fi. Dic q si opponaf exceptio simulata pbari oportet pciū esse datū vt hic est concor.

His consequens. Diuide vsq ad. §. qr vero iam in ptes duas. Primo de priuil. do. Scdo de priuil. credi. quorūdā. Scda ps incipit in. §. qr vero ⁊c. ¶ Casus breuis. Mulier dotis priuilegijs aduersus oēs creditores viri etiā si cuꝝ pecunia res sit empta vel refecta vti pōt. exceptis creditoribus quoꝝ pecunia militia empta est. Et hoc dicitvsq ad. §. quia vero. ¶ Expone litteram. His consequens ex hoc. §. sumif auf. quo iure posita super. l. assiduis. C. qui potio. in pig. habean. questus. constante matrimonio: quia nihil quesit. minuunf que primo quesierunt. ⁊ quia. repete nouimus prior sit solus ⁊ non vroz eius. ¶ Nota q mulier pfertur creditoribus etiam tpe prioribus priuilegium psonale pcedentibus sm quosdam de quo dic. vt no. ff. qui potio. in pig. ha. l. interdū. ⁊ C. e. l. fi. ¶ Nota etiam q ille cuius pecunia res est empta priuilegiū habet inter personales actiones. ¶ Nota tertio in. §. quia vero q ille cuius pecunia militia empta est pfertur dotis priuilegijs. ¶ Nota quarto casum in quo plus credif scripture q testibus regulariter cōtra. vt. C. de pactis. l. pactū. ¶ Opponif primo q res empta de pecunia mea nō sit mihi obligata sine pacto. vt. C. de pigno. l. Quis. So. hec determinatur p illam. Fallit in pupillo. vt. ff. qui potio. in pig. habeā. l. idemq. ¶ Opponitur secūdo ad. §. quia vero in eo q ibi dicif q militia empta de pecunia alicuius est sibi obligata. quod est cōtra d. l. Quis. Sol. speciale est in militia. ⁊ facit. ff. de exhiben. reis. §. optimū. ¶ Queritur quid si ille qui mutuauit in refectione dom' prior est tpe. an preferf mulieri. Glo. dicit q sic. de hoc no. in dicta l. interdum. ⁊ C. e. l. assiduis. Et oppositiones que fiunt ibi contra hanc materiam possent hic repeti. sed hic omitto breuitatis cā.

Quia vero iam. Casus breuis. dote pro filia a patre data ⁊ in ipsius patrimonio reuersa non licet parenti filiaꝝ de nouo nubenti diminuere nisi patris substantia fuerit diminuta. quo casu sm facultates dos erit constituenda. ⁊ hoc dicit vsq ad. §. illud. Expone litterum qr vero qr pro prium antenuptialem donationem q prius. i. primo viro.
¶ Nota primo casum in quo plus creditur scripture q testibus. ¶ Nota secūdo q qui casum allegat debet eum pbare. ¶ Nota tertio q qui semel fuit diues presumitur diues durare. nisi contra probetur. ¶ Nota quarto q mulier ppter dotem ditiori nubit viro. ¶ Nota quinto q particularis bonorum diminutio dotis particularem diminutionem admittit. ¶ Nota sexto q dos alienata esse dicitur a substantia patris. ¶ Opponif q sufficiat paupertatem allegare ⁊ non sit necessariū eam probare. vt. ff. de pbatio. l. cuꝫ de lege. Ubi de hoc. Solu. hic constat q pater fuit diues ibi dubitatur. de hoc no. ff. de proba. l. ei qui. ⁊ qui satisda. cog. l. si vero. §. qui p rei. De hac materia dic vt no. in auf. sed Quis que sumif ex hoc. §. ⁊ est posita. C. de rei vro. act.

Illud quoq. Casus breuis filia cū fratribus ad paternam successionem veniens dotē conferre debet. aut tanto minus in suam portionem accipere. viro locuplete existente. viro aūt ad inopiam deducto si mulieri imputari potest cur dotem non exegit viro inchoante male vti substantia sua tūc etiam dotem conferre cogitur vel tanto minus accipere qd quidem pcedere potest cum mulier sue potestatis ⁊ perfecte etatis existeret ⁊ cum pater ei consentit agenti: ⁊ cum dos est magna. alis solam actionem licet inanem conferre debet. his obtinētibus in omnibus parentib' ex quibus res fuit pfecta si de eoꝝ successione queraf. vltimo precipit diuulgari. Et. h. d. vsq ad fi. tit. Illud quoq. no. q ex isto. §. sumitur auf. q locū. posita. C. de coll. super. l. dotis. Item no. q viro inchoante male vti substātia sua dotis cōpetit repetitio. Itē nota q de dote actio competit filie in ptāte manenti in casibus specialib'. ¶ Opponif primo q dotis repetitio non def viro inchoante male vti substātia sua. sed expectari debeat quousq non sit soluendo. vt. ff. so. ma. l. si constante. in prin. ⁊. C. de iur. do. l. vbi adhuc. So. hec corrigit ⁊ dic vt hic ⁊ ibi nota. ¶ Opponif secūdo q de dote actio non detur filie sed patri. vt. C. de bo. que libe. l. fi. §. vbi aūt. ⁊. C. de rei vro. act. §. ⁊ hic. Solu. ibi regulare hic casuale. dotis fauore. ⁊ dic vt in glo. ⁊ vt no. in auf. q locū. ¶ Queritur primo quādo dicēdus sit vir inchoare male vti substātia sua. Respondet glo. vulgi opinionē spectari. vt. ff. de fun. instruc. l. cum delanionia. §. asinam. ¶ Queritur secūdo si socer dotem recepit ⁊ vergit ad inopiā. Rūdet glo. idē seruandū. ¶ Querif tertio quid si vtriq dos data sit ⁊ alter vergit ad inopiā. dic idē. ⁊ dic plene. vt no. d. l. si ɔstante. ⁊ d. l. vbi adhuc. ¶ Querif quarto qd si dotē mater dedit an erit necessarius ɔsensus patris. Gl. dicit q nō. cū dos non sit pfecticia. hec ratio non est sufficiēs. melior ratio est. quia pater non habet in ea vsumfructum. ⁊ dic vt no. C. de bo. que libe. l. fi. in questionibus disputatis.

¶ De duobus reis promittendi.

¶ Cōtinuare potes ad pcedētia. Superius in ti. de fideiussorib' dictū est de electione mandatoꝝ ⁊ fideiussorum. Sequif videre de duob' reis pmittendi. qui ei similes esse videbātur.

Duimus. Diuide ti. in ptes sex. Primo cōtinuatio ad pcedētia. Scdo dubij motio. Tertio dubij remotio cum distinctione bimembri. Quarto distinctionis declaratio et ratiocinatio circa pdicta. Quinto tēporū cōmemoratio. Sexto diuulgatio. scda ps incipit in ver. in psenti. tertia in ver. si quis. quarta in ver. non tū. quinta in ver. his olb'. sexta in. §. q igif. ¶ Casus breuis. Duo rei pmittēdi ɔstituūtur si adiectū fuerit vnū quēq lsolidū teneri. tūc enim vtroq pñte ⁊ soluēte singuli pro parte conueniuntur ⁊ communiter examinatur negociū.

negociu3.et fertur sententia. Sed alio non existente idoneo in totu vel pro parte vel absente alter insolidum vel in eo quod alter solvere non pot conuenit. et alius qui presens est p iudicem ordinarium ad iudicem venire compellit. his obtinentibus in futuris casibus tantummodo. ultimo p ecipit diuulgari. et hoc dicit usq ad finem titu.

¶ Expone litteram. Nouimus pridē ex genere cōtractuū neq usu contractuū. Si quis enim alternam fide iussione. i. promissione. ut j.e.ver.non tamē.ibi.q2 subalterna tc.vel dicit proprie. et hoc tūc procedit quando debitū est cōmune et certū est.als non esset alterna fideiussio.obligatos no.q dicit alternā fideiussione. et subdit q necessariū est adiici insolidū.ergo patet q loquit hic de fideiussione tacita. Nam si esset expressa certum fuisset q alter ut principalis pro parte: et ut fideiussor pro altera parte teneret. et sic insolidū quasi superuacua adiectio deberet insolidū. Est ergo hic fideiussio alterna hoc ipso q debitū est commune. et q2 alter promittere videt solvere si alius non erit soluendo. Vel dic q presumit fideiussio expressa si verbis obligati sunt et debitū est cōmune et adiectū est insolidū. ut. ff.e.l.reos.in prin.etiam tale.i.ut quilibet insolidū teneat.exigi licet p pactū hoc conuenerit. sm partem obligatus.s.pro parte equali vel inequali.in propria parte.i.pro ea parte que re vera est eius propria et ad eū pertinet principaliter sub alterna promissione et non dicit fideiussione.ut.j.et dic.i.q alter promisit si alius non solueret et econtra. et in casu isto nō oportet q adiiciat insolidū.quia de natura alternatiue intelligit necessario.ut.ff. de lega.j.l.si ex toto.§.j.et de leg.ij.l.si titio aut seyo. et hoc idem servat in qualibet disiūcta vel alternatiua.vel dic q non loquit de alterna promissione expressa.sed de tacita.quia tacite actu3 videt si alter non soluat q alius soluat.creditū est.i.a creditore in stipulationem deductū.vel dic.i.mutuo datū utriq.ut ob id creditori alternatim obligarent. Et sic nota aperte q hec aut.locū habet quando debitū est cōmune tantūmodo. et in duobus casib9.s.quando alternatiue promiserit. Item quādo copulatiue simul vel separatim incontinenti vel ex interuallo simpliciter. ut sint duo rei etiam sine expressa alternatione. Item nota q hec aut.non loquit etiam de expressa fideiussione.vel dic q loquet etiam de expressa,presumpta tamen in obligatione verbis contracta.ut.ff.eo.reos.in prin.omnino.i.insolidū.vel dic.i.siue verbis alternatiue de qua supra dixi et dic.i.siue copulatione siue separatim siue incontinenti siue ex interuallo siue litteris siue consensu non solū verbis dūmodo adiectū sit insolidū et debitū sit cōmune.ut hic.et.j.et.j. manifeste apparet. Et sic patet q hec aut.locū habet etiam in his que verbis non obligātur nec solēnitate verborū.obligati sunt. sub expresse cū actū non fuit q alternatiue teneant ut differat a precedenti.vel dic supra loquit quando aliquid creditū est hic vero quando nihil creditū est. sed donandi animo promissum insolidū. volens quilibet partem tātū donare.debitū.i.debitū quod re vera est cōmune. et certū est. et sic intellige hoc fieri onus et non debet conuerti ad onus proprium cuiuspiam eorū in totū nisi in casu qui sequit. Sic enim ratio precedentiū. et illis obligatis aliquid puta ut unus non teneat pro alio aliquo casu.illi obligati scripsi insolidū sed pro parte ut principalis et pro parte ut fideiussor sm naturā fideiussionis et intellige hoc quo ad effectū.quia in libello non oportet hoc exprimere et hoc habet locū quando alter est absens vel non soluendo.locis.i.oēs soluendo sunt cōmuniter.i.pro parte qua unusquisq obligatus est.sic et enim repilogatio precedentiu3. et rei omnes.i.siue verbis duo rei constituant siue re expressa.etiam sine solēnitate verborū dūmodo adiectū sit insolidū et debitū sit commune. et debitū cōmune sm rei veritatem similiter. et equaliter si sic contractū est aliquis et utero presens est et soluendo: et partem eius litis quia pro parte conuenitur tantū.dispositione.i.ab insinuatione eius post duos mēses. Et nota q dictio a separationem inducit.ut.ff.de actio.emp.l.ratio.§. si.in si. ¶ Nota primo q duo rei similes sunt in aliquib9 fideiussoribus. ¶ Nota secūdo in.§.si quis enim.q inter eos debet esse alterna fideiussio. ¶ Nota tertio q oportet adiici insolidū. ¶ Nota quarto q debitū debet esse cōmune. ¶ Nota quinto q hec aut. locū habet in duob9 reis quocūq modo obligent dūmodo adiectū sit insolidū. ¶ Nota sexto q in subsidiū conueniunt insolidum. ¶ Nota septimo q cōmuniter conueniunt. ¶ Nota octauo q delegatus non pōt citare re. ¶ Nota nono q hec constitutio non trahitur ad contractus preteritos qui formam pacificam et perfecta3 susceperint.ut.C.de fide instru.l.contractus.§.quoniā. ¶ Opponit primo q etiam antiquo iure necesse erat adiici insolidū. ut.ff.e. l.reos.§.si.et.C.e.l.ij. Sed dic q in hoc hec constitutio non inouat ut hic no.in glo.et.d.l.reos in secūda opinione. et de hoc dic.ut.j.notaui. ¶ Opponit secūdo q semp insolidū conueniant.ut.C.e.l.ij. et loca.l.si diuisa.et.ff.loca.l.cum apparebit. So.hec corrigit nisi in casib9 duob9 ut hic dicit in littera. et dic ut hic no.in glo. ¶ Opponit tertio q beneficiū diuisionis iustum sit si omnes soluendo sunt. sed iustius sit electionem creditori competere.ut dicta.l.cū apparebit. Sol.hec corrigit. ¶ Opponit quarto contra hanc solutionē q si olim erat iustius iusto semper iustius preferri debebit. ut. C. de procura.l.exigendi.et.ff.de furtis.l.si seruus.§.q vero. Sol.iustius est si non opponat beneficiū diuisionis.vel dic q olim fuit iustius sm quid.sed hodie est valde iustiu sm quid. Vel dic iustius est cū dubitat an debitum sit commune vel cum certū est non esse cōmune.ut ibi als secus ubi certū est debitum esse commune ut hic.

¶ Opponit quinto q cum inuicem videant fideiubere ergo alter conuentus petere potest tempus ad reducendu3 absentem.ut.j.de fideius.§.j.quod hic negatur. So.ibi in fideiussione expressa. hic in tacita.vel dic ut hic no.in glo.sed cū. ¶ Opponitur sexto q principalis et fideiussoria obligatio non possunt simul cōcurrere et eadē in eodem subiecto.ut.ff.de fideius.l.heres a debitore. So.sm azo. pro parte ut principalis et pro parte ut fideiussor tenet quilibet. et sic pro parte sua et seipso non tenet dictis modis. Tu dic. ut.j.notaui. ¶ Opponitur septimo q semp insolidū teneant.ut.ff.de exerci.l.j.§.si.et.l.ne in plures. So.hic loquitur in pluribus principaliter cōtrahentib9.ibi in pluribus obligatis ex contractu unius inter quos est differētia.ut.ff.de exerci.l.si tamen.in prin. ¶ Querit primo quare duo rei sic appellent.dic ut hic no.in rubri.et.ff.e.l.j. ¶ Querit secūdo quid in pluribus tutorib9 et fideiussoribus et mādatoribus an in eis habet locū hec aut. Et glos.dicit q sic.ut.ff.de tute.et rationib9 distrahēdis.l.i.§.nūc tractem9. Tu dic locū nō habere in eis.quia hec aut.loquit quando debitū est commune. ut.j. dixi.et de hoc dic.ut no.insti.de fideius.§.si plures.et.C.de fideius.l. si fideiussor. ¶ Querit tertio an beneficio hui9 constitutionis possit renūciari. Glos.respondet q sic.et dic ut notaui.j.ut sine prohibi. ma.debi.§.quia vero. ¶ Querit quarto an si quid hec aut.locū habeat etiam in reis stipulandi. Rūdet glos.q non.et dic.ut.j.dicet. ¶ Querit quinto an duo videant ad inuicem fideiubere. et dic ut hic notat.et.C.e.l.j.et.ff.ad velle.l.vir uxori.§.fina. Tu dic et melius ut infra notaui. ¶ Querit sexto an duo rei debendi possint uno libello conueniri.dic q sic ut hac constitutione versi.si autem.et ver. seq.ibi et cōmuniter examinari tc.ut ibi.et debitū similiter tc.

¶ Querit septimo an hodie correcta sint iura.ff.de pecul.l.quotiens.§.si creditor.et.ff.e.l.ex duobus.et.C.e.l.fina. Respondet gl. ad.l.ex duobus.et.l.finalem non corrigi.sed.§.creditor non loquitur in duob9 reis sed in venditore et emptore qui ex persona serui cōueniunt. Preterea ibi loquitur quando alter insolidū tantūmodo ab initio conuentus fuit.quo casu pendente iudicio alter conueniri non poterat.ut habet et not. C.de fideius.l.reos. Et forte hoc casu non corrigit si ab initio non fuit oppositū beneficiū diuisionis. ut arg.insti.de fideius.§.si plures. Et quia circa reorū materiam dubia plurima oriūtur et eorum questiones infrascriptas quas disputaui in ciuitate Bononie in. M.cccxxiiij.utiles et necessarias pro communi utilitate hic inserere putaui. ¶ Queritur primo an duo rei credendi vel debendi constitui possint tacite etiam si non fuerit adiectum insolidum. ¶ Queritur secundo an iure veteri per autē. de duobus reis sit derogatum in totum vel qualiter.

¶ Queritur tertio an duo rei debendi inuicem fideiubere videātur et quis sit fideiussionis effectus. ¶ Queritur quarto an reo credendi vel debendi debitu3 recipiente vel soluente an contra reum vel correo actio detur. et que. ¶ Queritur quinto an pactum vel factum rei credendi vel debendi prosit et noceat correo.

In questione prima videtur primo q duo rei debendi constitui possint tacite sine adiectione solidi probatur sic. Tacitu3 est cuius intellectus ex verbis non demonstratur et dubium esse potest et solet in questione deduci. Et est questio rei dubie per argumenta ostensio siue veritatis inquisitio.ut.ff.manda.l.lucius. Sed quod verbis est expressum illud clarum et certum esse putatur nec ad questionem deducitur.ut in aut.de non eligen.§.gregoria.et.C.de furtis.l.ancille. hoc presupposito casus est.ff. commoda.l.si ut certo.§.si duobus. ubi queritur simpliciter et generaliter utrum unusquisq insolidum an pro parte teneatur. Et ratiocinatione et disputatione premissa ibi dicitur verum esse pro parte effectum unum quemq usum habere. sed esse verius ait et dolum tc. Ex quibus colligitur euidenter q duo rei constituuntur tacite re et respectu doli culpe: diligentie: et custodie: et etiam respectu rei. Et q tacite constituantur ostenditur quia ibi in questione fuit deductum et etiam propter disputationem super questione habitam.que facta non essent si verbis actum fuisset expressim.ut.j.e.ostensum est. et quia respectu etiam rei non tantū respectu doli tc Probatur ex generalitate questionis et ex disputatione generali facta de tc. et ex generali responsione facta ibi.sed esse verius nam premisit verum et subdit verius quod profertur vero si autem iustius iusto et equius equo.ut.ff.loc.l.cum apparebit. et.C.de procuratoribus.l.exigendi.et.ff.de furtis.l.si seruus.§.q vero. Probatur etiam ibi ex vi contractum copule et dolum idest nedum vehiculum sed etiam dolum tc. Ostendit etiam ibi in littera sequēti.i.quart duo quodā modo rei tc. Nā rei dicunt a re.in qua participant.ut.ff.de acceptilatio.l.si ex pluribus. et de solutio.qui

hominem.§.i.et non a reatu.ergo respectu rei et non doli.quia ma leficiorum nulla est societas.vel cõmunicatio.vt notatur in tractatu duoꝝ reorũ in rubrica.et habetur de tute.et rationibus distrahen. l.i.§.nunc tractemus. Patet etiã ibi ex littera sequẽti. Et si alter ꝯuentus prestiterit.generaliter.scilicet dicit non distinguendo an con uentus fuerit ꝓpter vehiculum τ ad rẽ vel ꝓpter dolum vel culpaꝫ Nec etiã distinguit quid ꝑstetur vel vehiculũ vel estimatio .τ pre dicta omnia semper soliditatem demõstrant. ¶ Itẽ ibi furti, actio insolidum datur quod contingit respectu interesse sollicitantis.τ actione legis aquilie alter tenet propter dãnum ab alio datuꝫ si po tuit precauere τ insolidum tenetur. Preterea quando res duobus cõmuni periculo comodat quilibet tenet pro parte.vt.ff. cõmoda. l.reꝫ mihi.§.i.ergo quando comodatur duobus simul τ simplicitet quilibet tenet insolidũ.τ respectu doli τ rõne rei. Item si propter dolũ vel culpam tenetur quilibet insolidũ ad estimationẽ que ẽ res diuidua multomagis debet quilibet teneri ad vehiculũ insolidũ cũ res indiuidua.vt.ff.de verbo.ob.l.ij.§ pe.τ fi.τ.l.stipulationes nõ diuidũtur.circa prin.τ ver.celsus. Et sic pꝫ ꝙ opinio Ja.de rauẽ. τ Pe.de bellaper.non procedit in eo ꝙ dicit ꝙ ibi in.§ .duob⁹ nõ sunt duo rei respectu ipsius rei τ respectu doli τ culpe.vt.ff. mãda. l.creditor.§.duobus.vbi ad questionẽ deducit in insolidum tenerã tur.ergo tacite fuit actũ vt supra dictũ est. Et accedit aperte in.c. si.l.si mandato.§.paulus.vbi dicitur vnũquẽq; insolidũ elegi etiaꝫ si non sit adiectuꝫ. Est etiam casus.ff.deposi.l.i.§.si apud duos vbi dicit in respõ.j.ꝙ ad rem quilibet tenetur insolidũ.τ in secũdo re spõso ꝙ ꝓpter dolum cõmunem quilibet tenet insolidum exemplo duoꝝ tutorũ. Et in tertio respõso dicit ꝙ dolosus ꝓpter dolum ꝓ prium tenet.sed alter de alterius dolo non tenetur. Et ꝙ ibi taci te actum fuerit probatur.quia simpliciter apud duos fuit res depo sita. ¶ Item qꝛ exemplo tutorũ tenet .ergo non fuit actũ ꝙ essent veri rei.quia tũc non acciperent exemplũ a tutoribus sed naturam τ vires a seipsis. Probat etiam ꝑ locum a differẽtijs quia in.§.sed si duo sub sequẽti dicit ꝙ duo rei credendi deponentes non consti tuũtur insolidũ.nisi expresse adijciat ꝙ vel vnus tollat totum.cum igit in reis credendi sit necessariũ τ in reis debendi id expressuꝫ nõ fuerit.ergo non erit necessariũ ex parte reoꝝ debendi. Si enim lex id voluisset in reis debendi sicut τ in reis credendi facile erat dixis se.accedit.C.de cadu.tol.§.sin autem ad deficientis.τ extra de trãs la.epi.c.inter corporalia.§.nec tamẽ.τ.ff.si mẽsor falso mo.dixe.l.j. §.hec actio. Etiam est casus.C.loca.l.si diuersa.vbi diuisa condu ctione quilibet tenet ꝓ parte.ergo τc. Et ad idẽ.C.quo quisq; or di.ꝯue.l.j.τ.l.ij.nisi separatis portionib⁹ quilibet tenet pro parte τc. Item est casus in tutoribus pluribus.vt.ff.de tute.τ rationib⁹ distrahẽ.l.j.§.nũc tractemus.τ.l.si ex duobus. Est etiam casus.ff. de lega.j.l.si ex toto.§.j.vbi tacite constituũtur duo rei ex verbis so lis tacitis alternatiue prolatis. Item est casus.ff.de duobus reis l.ij.vbi duo rei constituũtur ipso iure eo ipso ꝙ eandem pecuniam: aut promiserunt aut stipulati sunt si ipso iure constituũtur.ergo ta cite.i.autoritate legis.τ accedit insti.eo.§.duo.τ ad ideꝫ.ff.de duo bus reis.l.iij.in prin.vbi sufficit ꝙ adijciat ꝙ sint duo rei.τ facit.l. iiij.eiusdẽ ti.τ accedit.ff.de nego.ge.l.cũ alicui.in prin.vbi dicit ꝙ actores insolidũ dati esse videtur non diuisis officijs. Et licet sup uacuum videat casus.l.rationib⁹ adiuuare.põt rationibus mani festis comprobari ꝙ tacite constitui possunt que licẽt expresse lice re debẽt τ tacite.vt.ff.de pac.l.si vnus.§.illud.τ ð procu.l.filius.§. milites.τ si cer.peta.l.cum quid. Preterea non interest quẽadmo dum declaretur volũtas.vt.ff.de edil.edic.l.si tamẽ.§.ei qui.τ de le gi.τ sena.consul.l.de quibus. Item mẽtem contrahẽtium debem⁹ spectare.vt.ff.cõmunia predio.l.si quis duas.§.si.τ.l.sequẽ.τ.C.vt acti.ab here.l.j.τ de contrahẽ.stip.l.veteris.τ.l.fi. Preterea rei re stitutio facti est τ eius diuisio obligationẽ corrumpit.vt dicta l.sti pulationes non diuidunt circa prin. Item quotiens de natura con tractus vel rei soliditas desiderat necessario sequit ꝙ duo rei con stituũtur.vt.ff.depo.l.si duo.τ dictis iuribus comprobat. ¶ Ecõ tra videt ꝙ expresse constituant duo rei τ non tacite τ est casus . vt ff.loca.l.cum apparebit ibi singuloꝝ insolidũ intuitũ ꝑsonam . Et est ad idem.ff.de duobus reis.l.eandẽ.in prin.τ.l.sine a ceteris. Est etiam casus.C.si cer.peta.l.si non singuli.τ.C.de duo.re.l.exprime re in reis credendi: est etiam casus in dicto.§.sed si duo.ff. depositi l.j. Item ꝙ tacite non constituantur insolidum videtur casus de ne go.ge.l.cum alicui.in fi.τ.ff.de duo.reis.l.sine a ceteris.τ de exerci. l.si tamẽ. Et licet superfluum videatur legũ casus rationib⁹ cõpro bari.possunt tamẽ ex abũdãti rationes adduci. Probat primo sic. Expressa plus valent ꝙ̃ tacita.vt.C.de noua.l.fina.τ ff.de regu.iu ris.l.expressa.τ de conditio.τ demonstra.l.nominãꝙ̃ cũ similib⁹ .ex hinc descendit brocardicũ licent pacto que sine pacto non licent et hoc regulare est.vt.C.de pac.l.si quis in conscribendo.τ.ff.de pac. l.j.τ.l.pacisci.τ.l.pactum.τ.ff.depositi.l.j.§.si conuenerit. Preter ea expressa illa sunt certa τ clara sed tacita obscura.vt.ff.si quis cau tio.l.sed si quis.§.questitum.τ de iure fisci.l.τ ita si fidei. Iteꝫ nihil est tam proprium legi ꝙ̃ claritas .vt in auth.de testa.imperfec.§.j. Cũ igitur varie loquantur de reis ac dubitatiue debemus in du bio de lege diiudicare tanquam de disponente expressum τ non ta citum.quia regula est cui in dubio deseruire debemus. vt.ff.de re gulis iuris.l.expressa. Preterea oportet vt duo rei constituantur ꝙ sit actum.igitur si verbis dictũ non est.videtur omissum. vt.ff.de verborũ obligatio.l.quicquid. Probatur τ sic in mutuo τ cõmoda to duobus facta obligatio re contrahit.sed vltra id quod ad vnum quẽq; peruenit non debet reobligari.vt.ff. de non numera.pecu.l. cum vltra.τ.ff.si certum peta.l.rogasti.§.si tibi.τ institu.quib⁹ mo dis re contrahi.obliga. Sed impossibile est rem ad vnũquẽq; per uenire insolidum.ergo duo rei tacite reconstitui non possunt. Iteꝫ cum duo simul rem recipiunt.aut dicemus ꝙ quilibet vult obliga ri insolidũ propter seipsum aut ꝓpter alium. Si propter se non est verisimile cuꝫ simul cũ alio rem recipiat τ ꝙ propter alium minus est verisimile.ergo non poterũt construi tacite.facit.ff.de reg.iu.l. semꝑ in dubijs.τ.l.in obscuris. Et circa materiam prelibatam glo se vario modo loquũtur. Et quedam glose dicunt ꝙ sufficit ꝙ iure veteri agatur tacite. Sed hodie oportet expresse τ glosas allegare superuacuum esset. Sed a requirentibus eorum varietatem videa tur in glosis supra dictis legibus positis. Et sm Azo.oportet agi ꝙ insolidum quilibet teneatur.vt no.in summa de duobus re. Iteꝫ sm Francis.oportet expresse esse actum ꝙ insolidum teneantur.vt no.per eum.in dicto.§.si duobus. Item sm Jaco. de rauẽ.duo rei non constituuntur verbis nisi sit actum expresse verbis . vel aliquo signo.vt no.ꝑ eum.ff.de duo.re.l.eandẽ.τ.l.reos.

Solutio questionis prime.

Distigue aut eli git quidã fidem duorum quantũ ad dolum culpam τ diligentiam tantũ.aut quo ad rem dolum culpam τ diligentiam τ custodiam.aut quo ad rẽ tantũ. Primo casu pone exemplum in duobus quibus negociorum ad ministratio commissa est simul absq; reorum custodia τ diligentia. hoc casu constituũtur duo rei debendi tacite re legis autoritate.li cet non sit adiectum insoliduꝫ.vt.ff.manda.l.si mandato.§.paulus. τ.l.creditor.§.duobus.τ.C.quo quisq; or.conue.l.ij.lib.xj.τ.ff.de tu.τ ratio.distrahen.l.j.§.nunc tractemus.τ.l.si ex duobus .τ sic in tellige.l.pluribus.ff.de procurato.τ quod dicitur ibi insolidum si mul datis dic tacite hoc ipso ꝙ simul dantur. Et non ob.ff.de neg. gest.l.cum alicui.in fi.que contraria allegatur.quia ibi loquitur in negociorũ gestoribus qui pro parte tantũ tenentur. Et est ratio qꝛ negociorum gestionem suscipit ex propria voluntate.τ illud suscipe re velle videtur quod non inuenitur ab alio occupatum.sed cum mã datum datur pluribus.tunc enim mandator vniuscuiusq; personaꝫ τ fidem videtur insolidum intuitus τ cuilibet insolidũ negociũ ex plicandum cõmittere.tum ꝓpter diligentiam τ custodiam que non adhibentur nisi insolidum.vt dicto.§.si duobus.tum etiam quia se gnius negocia a pluribus expediuntur.vt.ff.de administra.tuto.l. si plures.in prin.τ.§.appareret vbi de hoc. ¶ Aliud seruatur ho die de iure canonico in pluribus procuratoribus.vt extra de procu ra.c.si duo lib.vj. ¶ Secundo casu cum eligit quis fidem duorum quo ad rem τ dolum:culpam:diligentiam:τ custodiã.dic in reis de bendi ꝙ duo rei debendi constituũtur tacite re legis autoritate li cet non sit adiectum insolidũ.τ hoc intellige τ quo ad dolum culpã diligentiam τ custodiam τ etiam quantum ad rem nisi res sit diui sa.vt dicto.§.si duobus.τ dicto.§.si apud duos.τ dicta.l.j.τ.ij .C. quo.quisq; or.conue.lib.xj.cuꝫ concordan. Et est ratio.quia actor tacite fidem τ personam vniuscuiusq; videtur intuitus insolidũ re spectu doli:culpe:diligentie:τ custodie que soliditatem requirunt. τ etiam respectu rei restituende que diuisionem non recipit τ eius diuisio obligationem corrumpit.vt dicta.l.stipulationes non diui duntur.versi.j. Non obstat ꝙ re cõtrahitur obligatio.vt in mutuo et commodato.vt vltra quẽ ex re perueniat non possit obligari cuꝫ res ad vnumquẽq; insoliduꝫ non possit peruenire et per consequẽs insolidum constitui non poterunt. Ad hoc respondetur illud habet locum si veritatem consideremus.sed sm fictionem iuris fingit res ad vnum quẽq; insolidum peruenisse propter contrahentium volũ tatem. Et non obstat si dicatur ꝙ fictio adaptatur ad ea que facti sunt.vel contra naturam.vt.ff.ex quibus causis maio.l.denique . et de cap.in bello.§.facte.τ de interrogato.actio.l.confessionibus.τ si certum petatur.l.si filius. Ad hoc respondetur ꝙ illud locum ha bet quando fictio ex voluntate partium non procedit τ quando al teri preiudicium vel iniuria generaretur. Sed vbi omnium inter uenit voluntas et nemini potest preiudicium generari eo casu fi ctio quelibet procedit de iure.vt dicta.l.si non singuli.et patet in fi ctione legis corneł.que fingit captum ab hostibus hodie vero mor tuum fuisse mortuum iam est annus in tempore quo viuebat quod est contra naturam .i.viuum esse mortuum.et econtra τ idem in fi ctione post liminii.§.ostenditur.et in similibus et maxime in rebus corporalibus.vt.ff.ꝓ socio.l.j.§.j.τ.l.ij. Sed in reb⁹ incorporalib⁹ ꝗ̃ inherent ꝑsone.et ossibus aliud qũ seruat.vt.ff.ꝓ socio.l.cavero in prin.

in prin. ⁊ quãdoq̃ idem. vt. C. de actio. ⁊ obli. l. j. ⁊. ij. ⁊ sic debet intelligi glo. que est in. d. l. ea vero. in prin. alias falsa esset. vt patet in distinctionibus supra dictis. in reis aũt credendi dic q non constituũtur tacite re nisi adiectũ sit insolidum. vt dicto. §. sed si duo. ff. deposi. l. j. ⁊. l. licet. Et est ratio qr in contractu ⁊ obligatione habet ad rem respectus que communis est. ⁊ nemo põt plus parte sua alienare. vt ff. p socio. l. nemo. in prin. ⁊. d. l. si tamẽ. in princi. ⁊ de exerci. Tertio casu cum eligit quis duoꝝ fidem quantũ ad reꝫ tantũmodo aut tractat de reis debendi. aut credendi. Si de reis debendi. aut obligatur re aut solẽnitate verborũ. his enim duob⁹ modis possunt obligari. vt. C. si cer. pe. l. si non singuli. ⁊. l. si in rem cõmunem. Siquidem obligant re subdistingue aut res consistit in datione aut in facto diuiduo aut indiuiduo. Si in datiõe eo casu oportet vt duo rei debendi constituant q adijciat insolidũ. ⁊ q sint duo rei. Credo tamẽ q alterũ ex altero intelligat. vt dicta. l. si nõ singuli. ⁊. C. de duobus reis. l. j. ij. ⁊. iij. ⁊ dicta. l. eandẽ. ⁊ dicta. l. cum apparebit. ⁊. ff. ad vell. l. vir vxori. Si autem in facto diuiduo dic idẽ. vt. ff. de duo. re. l. nemo. Si vero in facto prorsus indiuiduo tũc tacite constituũtur re. vt. ff. de verbo. obliga. l. ij. §. penulti. ⁊ fi. ⁊. l. seq. ⁊. l. eandẽ. §. cato. ⁊. l. in executione. §. secũda. ⁊. l. stipulationes non diuiduntur. ⁊ no. in sum. aut. de duo. reis. Et est ratio qr creditor personam solaꝫ ⁊ fidem vniuscuiusq̃ insolidũ secutus videt. Si vero verbis constituant siquidem debitũ est cõmune et est certũ oportet q adijciatur insolidũ ita q sint duo rei. arg. ff. de duo. reis. l. reos. §. fin. ⁊ in aut. eo. §. j. Siue obligent alternatiue siue copulatiue siue separatim siue incõtinenti siue ex interuallo. vt dicta. l. si nõ singuli. ⁊. C. de duobus reis. l. j. ij. ⁊. iij. Si vero debitũ non est cõmune ⁊ est certuꝫ vel dubitat si quidem obligant alternatiue constituũtur tacite licꝫ nõ sit adiectum insolidũ. vt. ff. de leg. j. l. si ex toto. §. j. Et hoc pcedit ex natura alternatiue. que de natura sui psonam vel rem insolidũ respicere videt. vt ibi no. ⁊. ff. de verbo. oblig. l. si duo. ⁊ de consti. pe. l. illud. Si vero copulatiue oportet q adijciatur isolidũ ita q sint duo rei ⁊ est casus aperte in dicta. l. reos. §. fi. ⁊ dicta. l. eandẽ. circa pric. ibi vtputa ⁊c. ⁊. l. siue a ceteris. ff. de duo. re. Et est rõ ppter copulatiuorũ naturã. que res ⁊ partes simul omnes cõiungit. vt. ff. de heredi. instit. l. si ita quis. ⁊ de fun. instru. l. seye. §. gayo. ⁊ in aut. vt cum de ap. cogno. §. ad hoc aliud. ⁊. C. de consti. pecu. aut. si quãdo. et. ff. de verbo. oblig. l. si mihi. ⁊ insti. de inutili stipula. §. q si quis cuꝫ si. Si vero obligant separatim vnus post alium siquidem incontinẽti ⁊ tũc non oportet q adijciatur insolidũ. sed q sint duo rei. vel q eãdem rem nominatim pmittant. ⁊ sic intellige. l. ij. ff. de duo. reis. vbi dicit q ipso iure debet. ⁊ insti. eo. §. duo. Et est ratio quia separatio rem videt attribuere insolidũ vnicuiq̃ cum simpliciter reꝫ quis stipuletur. aut promittat. cum indefinita equipolleat vniuersali. vt ff. de pigno. act. l. si necessarias. §. sed iamiãs. ⁊ de leg. j. l. si plurib⁹. in prin. vbi de hoc. Sin autẽ separatim ⁊ ex interuallo obligantur. tunc duo sunt necessaria. s. q adijciatur insolidum. ⁊ q sint duo rei. Credo tamẽ alterũ ex altero cõprehẽdi. vt dicta. l. iij. in pri. ⁊. l. his verbis. ⁊. l. si ex duob⁹. in prin. ff. de duob⁹ reis. Dicit Dyn⁹ q duo dicta sunt necessaria. Si vero tractetur de duob⁹ reis credendi siquidem creditũ est cõmune oportet q semp adijciatur insolidũ. ⁊ q sint duo rei. ar. ff. de noua. l. si stichũ. §. fi. ⁊. l. si quis absente. ⁊. ff. depo. l. j. §. sed si duo. Si vero creditũ non est cõmune siquidẽ obligatio contrahit copulatiue oportet q adijciatur q duo rei stipulãdi sunt. ⁊ iste est casus. ff. de duob⁹ reis. l. reos. §. cũ tabulis. ⁊ hoc operatur copulatiuorũ natura vt supra dixi. Si vero alternatiue eo casu constituunt tacite non oportet adijci insolidum. ⁊ hoc cõtingit ppter alternatiuorũ naturam. vt ⁊ supra dixi. vt. ff. de leg. ij. l. si ticio aut seyo. ⁊ ar. ff. de verbo. obli. l. si titius. Sin aũt obligatio contrahitur separatim siquidem interrogatio fit incontinenti et eandem rem nominatim in obligationẽ deducũt. tũc constituũtur ipso iure tacite. vt dicta. l. ij. ff. de duo. reis. ⁊ insti. e. §. j. Sin aũt ex interuallo oportet adijci insolidũ ⁊ q sint duo rei. credo tamẽ alterũ ex altero intelligi. vt insti. e. §. j. ver. nam si. ⁊ dicta. l. iij. in prin. Ex distinctione pdicta demonstrat euidenter que glo. false sunt. ⁊ que vere sunt ⁊ quoꝝ dictoꝝ opiniones pcedũt. Et ad oia cõtraria patet responsio si mẽbra dicte distinctionis suis casib⁹ subtiliter ⁊ veridice ⁊ absq̃ calũnia adaptentur.

In questione secunda.

Que est an iuri veteri p aut. de duo. re. sit derogatũ in totũ vel qualiter. paucis egemus allegationib⁹. qr psens questio fundat ex tex. aut. Circa cuius intellectũ laborare opꝫ. Et quidem videt iuri veteri in totũ derogatũ. videlicet in modo forma et materia ⁊ etiam in effectu. quia iure veteri duo rei constituebantur tacite ⁊ sine beneficio diuisionis: sed hodie expresse ⁊ oportet q adijciatur insolidũ ⁊ nihilominus eis competit diuisionis beneficiũ et leges veteres superius sunt allegate que loquunt de reis tacitis. vt. §. si duobus. cũ concordã. ⁊ leges que pmittũt reos insolidũ conueniri absq̃ beneficio diuisionis habent. C. loca. l. si diuisa. ⁊ si certũ peta. l. si non singuli. ⁊. C. de duo. reis. l. j. ij. ⁊. iij. ⁊. ff. loca. l. cuꝫ apparebit. ⁊ de duob⁹ reis. l. reos. in prin. ⁊ casus aut. est in aut. de duobus reis. §. j. ¶ E contra videt q per aut. iuri veteri non sit derogatum in modo forma ⁊ materia. sed in effectu. solũmodo. quia de iure veteri oportebat in duobus reis q adijceretur insolidum in omnibus casibus de quibus loquitur in aut. de duobus reis. vt. j. patebit. ⁊ habetur. ff. de duobus reis. l. eandem. ⁊. l. reos in fi. ⁊ dicta. l. j. ij. ⁊. iij. C. de duo. reis. ⁊ dicta. l. si vero singula. ⁊ dicta. l. cum apparebit. cum concordan. Sed in effectu nulla est dubitatio q iura vetera corrigũtur in omnibus casibus in quibus in duobus reis veris ⁊ expressis olim iure veteri beneficium diuisionis fuerat prohibitum.

Solutio questionis secunde.

Dic q aut. de duo. re. iuri veteri in forma materia siue modo cõstituendi duos reos non derogat. Sed in effectu derogat quantũ ad diuisionis beneficiũ q in casibus iure autẽticoꝝ competit reis debendi. cum eis iure veteri denegatũ fuisset. vt dicta. l. si diuisa. ⁊. l. cum apparebit. ⁊ dicta. l. eãdem. ⁊. l. reos. in prin. ⁊ in fine. ⁊. l. j. ⁊. ij. ⁊. iij. C. e. ⁊ in aut. e. §. j. ⁊. ij. Uerum qr a multis dicte aut. de duobus reis verus intellectus est incognitus ⁊ de eo dubitat animaduertendũ est q dicta aut. loquitur in duobus reis debendi qui solẽnitate verborũ obligantur. Itẽꝫ etiam quãdo obligantur expresse re sine verborũ solẽnitate. et habet locum solũmodo cum debitũ est cõmune. ⁊ procedit cuꝫ duo rei obligant vel alterna promissione vel copulatiue simul. vel separatiꝫ incontinenti vel ex interuallo vel etiam expresse re siue verbis cum debitum est cõmune ⁊ adiectũ est insolidum. Credo tamẽ q quãdo obligatio duoꝝ reoruꝫ facta esset sub expressa alternatione q non oporteat adijcere insolidum. quia de alternatiuoꝝ natura intelligitur manifeste. vt superius clare dictũ est. Sed si obligatio facta esset sub alternatione tacita tunc oportet q adijciatur insolidum. ⁊ sic hic intellige. probantur pdicta ex tex. in. §. j. in prin. in eo qd dicitur alterna fideiussione. ⁊ in eo quod sequit. si vero aliquid ⁊c. ⁊ in eo q subditur inferius q sub alterna promissione ⁊ ibi aut ex equo ⁊c. ⁊ ibi ⁊ non cõmune debitũ ⁊c. ⁊ patet etiam ex eo q ibi cõmuniter conueniũtur si sunt psentes ⁊ locupletes. ⁊ in. §. sic ⁊ eniꝫ. ⁊ rei omnes obligabuntur. Et sic patet q aut. debet intelligi in duob⁹ reis qui constituũtur verbis vel re expresse vt superius dictuꝫ est. Sed in reis credendi locum nõ habet aut. vt ibi no. in. §. j. in glo. j. accedere. Itẽ nec etiam in reis qui constituũtur tacite re. Naꝫ hec aut. non vult homines credentes tacite re priuare fide sua circa amicos accedit in aut. de instru. cau. §. si tamẽ quisq̃. Probatur rõne euidenti q aut. non habet locum in reis qui constituũtur tacite re. qa aut. loquit quando cõmune est debitũ. sed in reis debẽdi qui cõstituũtur re tacite. creditor quẽlibet insolidum sibi voluit obligare ppter dolum culpam diligẽtiam ⁊ custodiam ⁊ ppter rei restitutionẽ ⁊ ideo non est reperire q debitum sit cõmune cum in dolo culpa custodia ⁊ diligentia ⁊ rei restitutione nulla inter eos pcessit cõmunio nec facta sit cũ dolus vnius nõ sit cõmunis alteri⁹. nec econtra. ⁊ idẽ in culpa ⁊ pdicta manifeste probantur ⁊ colligi possunt ex iuribus ⁊ rationibus superius allegatis. ⁊ ex distinctiõe premissa facta ad solutionem questionis prime.

In questione tertia qua queritur

an duo rei inuicem fideiubere videant. Probatur primo q fideiubere videantur p casum legis. vt. ff. de duo. reis. l. reos. in prin. ⁊ ad velle. l. vir vxori. §. fi. ij. iii. ⁊. l. seq. ⁊ in aut. eo. §. j. Scdo probatur p locum a pari quia sicut se habet reus ad fideiussorem. sic reus ad correũ. qd patꝫ qr sicut p pactum rei cum reo acquiritur exceptio fideiussori sic ⁊ p pactũ rei cum reo. vt. ff. de pac. l. ⁊ heredi. §. fi. ⁊. l. idem in duob⁹. ergo ⁊c. Item quẽadmodũ iusiurandum rei prodest fideiussori sic rei correo. vt. ff. de iureiu. l. duobus. §. j. ⁊. §. ex duobus. ⁊ quẽadmodũ fideiussoris obligatio confundit creditore succedẽte fideiussori sic etiã si reus stipulandi succedat vni de reis debendi socijs. vt. ff. de fideius. l. vranius. ⁊. l. generaliter. ergo ⁊c. Preterea reoꝝ obligatio cõmunis est ⁊ partem quilibet pmisisse videtur. vt. ff. de solu. l. qui hominem. §. j. ⁊ ad. l. falci. l. in lege falcidia hoc omne. igit quilibet pro parte alterius fideiussor esse videtur. Probatur eodẽ modo p locum a similibus. quia rei debendi fideiussoribus sunt similes. vt ff. de duo. reis. l. iij. §. fi. ⁊. l. nemo. ⁊ fideiussores cõiungũtur. i. simul cum eis iunguntur. vt. ff. de arbitris. l. si duo. ⁊ rem ratam haberi. l. j. ⁊. l. si quis vni. Preterea reus insolidum conuentus nomine correi saltim pro parte conuentus esse putatur. vt. C. locati. l. si diuisa. in fine. ergo cum reus naturam habeat fideiussoris ⁊ eius effectuꝫ merito fideiussores esse dicentur inuicem. Probari potest ⁊ alijs similibus. vt. ff. de in rem verso lege si pro parte. in principio. et §. fina. ⁊. ff. de acceptilatio. l. per iusiurandum. §. fideiussori. ⁊ lege si ex pluribus. ⁊. ff. de compensatio. l. verum. ⁊ lege si quis. ⁊ de duobus reis lege si duo. ¶ E contra videtur q fideiubere non videantur. Probatur primo p rõnes a Jo. alle. in glo. ff. ad velle. l. vir vxori. §. fi. Secundo videt esse casus. ff. ad macedo. l. sed iulian⁹. §. idẽ

ait. vbi dicit̃ ꝙ creditor duos reos accepit ne alter quasi fideiussor auxilio vtatur. ergo non videt̃ fideiubere. Est etiam casus. ff. ad vel le. l. vir vxori. §. fi. in prin. Probatur ⁊ aliis rationibus. Que etiã forma ⁊ materia differũt non sunt idem. vt. ff. de rerũ pmuta. l. j. ⁊ lo ca. l. ij. ⁊ de cõtrahen. emp. l. j. quia forma dat esse rei ⁊ forma muta ta mutatur etiam substãtia rei. vt. ff. ad exhibẽ. l. iul. §. sed si quis. ⁊ de acqui. re. do. l. a deo. §. insula. ⁊ de statu ho. l. nõ sunt liberi. igitur cum alia sit forma principalis obligationis ⁊ materia ⁊ alia accesso rie. quia altera ɔtrahit̃ re vel ɔsensu. ⁊ altera verbis ⁊ alia est de iu re gentium. ⁊ alia de iure ciuili. vt. ff. de iusti. ⁊ iu. l. ex hoc. ⁊ insti. de actio. §. de constitu. ergo neutrum est alterũ. ⁊ cõstituendo se princi pales nõ videbunt̃ fideiubere. ¶ Preterea principalis ⁊ fideiusso ria obligatio nõ cadunt in eadẽ psonam. vt. ff. de fideius. l. generalit̃. ⁊ l. heres a debitore. §. seruo. ⁊ §. seq. ergo reus qui est principalis non erit fideiussor in eadẽ re. Probat̃ secũdo p rõnes a Jo. allega tas in glo. ff. ad velle. l. vir vxori. §. fi. Itẽ videt̃ esse casus. ff. ad mace do. l. sed iul. §. idem ait. vbi dicit̃ ꝙ creditor duos reos accepit ne alter quasi fideiussor auxilio vtatur ergo non videt̃ fideiubere est etiam casus. ff. ad velle. l. vir vxori. §. fi. in prin. Itẽ si duo rei in uicẽ fideiubere vident̃ erit perplexitas. quia quilibet ɔuentus di ceret se esse fideiussorem. ⁊ creditorẽ remitteret ad aliũ. vt in aut. de fi deius. §. j. ⁊ obligatio redderet̃ inutilis. vt. ff. de cõdi. insti. l. si titi⁹. Preterea creditor reos debẽdi principales cõstituendo credẽtius nõ est genus obligationis elegisse ad impugnãda sua iudicia. vt. ff. de mili. testa. l. iij. quod esset si fideiussores dicant̃. cuz fideiussores in subsidiũ teneant̃. vt in aut. e. §. j. ⁊ de fideius. §. j. Itẽ verbis opus est in fideiussione si ergo nõ est verbis actum expresse videt̃ omissuz vt. ff. de verbo. ob. l. quicquid. Q minimo reus se cõstituendo princi palem obligationẽ fideiussori renũciare videt̃. quia altera obliga tio est directa altera obliqua. vt. C. de codi. l. fi. ⁊ de testa. l. nõ codi cillis. ⁊ ff. de leg. ij. l. cum filius. §. varijs. ⁊ de tribu. l. qui in heredẽ. §. eligere. ¶ Preterea reus pmittendi pmissionem fecisse estima tur respectu sui ⁊ nõ respectu correi. vt. ff. ad. l. fal. l. in lege falcidia hoc esse. ij. rñ. ergo non est censendus fideiussor. Item certũ est ꝙ ve ra fideiussio inter eos non est nisi sit verbis expressa. nec tacite intel ligit̃ nisi sit de ea ab vtraq; pte actum. vt. C. de condi. ob cau. l. si re petendi. ⁊ ff. de condi. inde. l. damus. ⁊ si cer. peta. l. cũ quid. sed nõ est verisimile ex pte actoris id actum fuisse. qz ei non esset vtilis. er go ⁊c. Preterea nil est idem cui idipm est simile. sed fideiussores ⁊ rei sunt similes. vt. ff. de duo. reis. l. iij. §. fi. ⁊ l. nemo. ⁊ ff. de arbi. l. si duo. ⁊ de decu. ⁊ rõ. di. l. i. §. nũc tractemus. ergo nõ vident̃ fideiu bere. ¶ Itẽ que spẽ differũt non sunt idez. vt. ff. de le. iij. l. heres. §. due. ⁊ l. quesitũ. §. illud. ⁊ de acquir. re. do. l. sed si ex meis. ⁊ l. quic quid. §. fideiussores a reis differunt eo modo qz accipiunt̃ vt spẽs opposite. vt. C. si cer. pe. l. si non singuli. ⁊ ff. rem ra. ha. l. j. ⁊ de vsu. l. mora. §. si. ergo ⁊c. ¶ Probat̃ p locum a differẽtiis. Mora rei no cet fideiussori. vt. ff. de ver. obl. l. mora. sed mora rei nõ nocet correo. vt. ff. de vsur. l. mora. §. fi. Preterea obligationes ex psonis agẽtiũ inducunt̃. vt. ff. si cer. peta. l. non omnis. in prin. ⁊ l. si ergo. Sed cuz deficiat consensus creditoris. quia fideiussio sibi nõ foret vtilis. er go non dicent̃ fideiubere. Probatur p argumẽtum a sufficienti di uisione partiũ enumeratione. quod est validũ. arg. vt. ff. de acti. ⁊ ob liga. l. obligationũ. §. placet. aut enim si est fideiussio inter eos erit quis obligatus ex cõtractu aut ex quasi ɔtractu ⁊ aut re aut verbis aut lr̃is aut cõsensu. sed nullo istorũ modorũ est obligatus vt fide iussor ergo nõ est fideiussor. Item separatorũ separata dz esse ratio natura ⁊ cõditio. vt. ff. de mino. l. papinianus. ⁊ C. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. si maritus. sed reo stipulandi succedẽte reo debẽdi nõ socio durat obligatio cõtra alium in totũ. quod non est in fideiussore. er go non videtur fideiubere. vt. ff. de fideiusso. l. vranius. ⁊ l. gñalit̃. Accedit ad hoc quia diuisionis beneficium fideiussoribus datum est a iure. vt. ff. de fideius. l. si, dubitetur. ⁊ C. e. l. fideiussor reis nõ cõ petit. vt. ff. loca. l. cum apparebit. ⁊ C. de duo. re. l. j. ij. ⁊ iij. ergo ⁊c. Item casus cuius euentus nihil oparet̃ non est spectandus p cre ditorem. vt. ff. ad velle. l. aliqñ. §. fi. ⁊ l. pe. de fideiusso. Sed fideius sio p creditore ad eius vtilitatẽ nihil oparetur. ergo ⁊c. Et accedit ad idẽ qz nemo videt̃ dixisse quod mẽte non agitauit. ff. de supel. le. l. labeo. ⁊ de rebus du. l. in ambiguo. Sed cũ fideiussio creditori nõ esset vtilis vt pbaui. non videt̃ mente agitasse. Preterea rõne ces sante cessare dz ⁊ lex. vt. ff. de iure pa. l. adigere. §. q̃uis. ⁊ ff. de pac. l. quod dictũ. Sed ratio inueniendi fideiussores fuit vt creditorib⁹ diligentius sit cautum. vt institu. de fideius. in princip. ⁊ de repli. §. fina. ergo ⁊c.

In questione quarta qua queritur

An reo credendi vel debẽdi contra correuz detur actio ⁊ que. Et vi detur ꝙ actio detur. qz quotiẽs equitas suadet actionẽ dari actio datur. vt. ff. si cer. pe. l. si ⁊ me ⁊ titium. ⁊ cõi diui. l. in sup. ⁊ l. iij. ⁊ l. in hoc iudicio. ⁊ de pscrip. ver. l. j. ⁊ l. quotiens. ergo ⁊c.

¶ Preterea quotiens insolidũ obligatio cõtracta est ɔtra plures ex rõne cõmuni. dat̃ actio pro soc. vel cõmuni diui. vt. ff. de exerci. l. sed quicq;. ⁊ de insti. l. habebat. §. fi. ⁊ l. seq. ergo in casu nostro agẽ dum erat actionibus supradictis. Hinc est ꝙ quotiens cõmune ne gocium explicari p pte non potest datur actio cõmuni diui. vt. ff. cõmuni diui. l. si quis putans. §. siue. ¶ Preterea videt̃ per locum a pari ꝙ nego. ge. detur actio sicut ⁊ tutoribus ⁊ magistratibus ⁊ si milibus. vt. ff. de tuto. ⁊ ra. distrahẽ. l. j. §. nunc tractemus. ⁊ de ne go. ge. l. ex facto. Quinimo cum p aut. de duobus reis. §. j. diuisio nis beneficiũ inter eos locũ habeat ⁊ p parte negocium poterit ex plicari nego. ge. dabitur actio. vt dicto. §. siue. ⁊ C. d neg. ge. l. fine. Preterea in reis debẽdi si eos fideiussores inuicem accipiamus si vtroq; psente obligatio fuerit contracta dabit̃ actio mandati. vel nego. gest. vt. ff. manda. l. ex mandato. ⁊ l. qui fide. ¶ Preterea ob ligatio reorũ cõmunis esse censetur. vt. ff. de solu. l. qui hominẽ. §. j. ⁊ ad. l. fal. l. in lege falcidia. hoc esse. ergo agetur vel p socio vel com muni diui. Rei enim loco vnius psone habent̃. ⁊ debitũ vnum esse censet̃. vt. ff. de pac. l. si plures. in prin. ergo ⁊c. Item reorũ quidam socij sunt. vt. ff. de pact. l. idem ex duobus. ⁊ l. si quis ex argenta. in prin. ergo p socio dabitur actio. vt. C. loca. l. si diuersa. in fine.

¶ Preterea reus qui solidum soluit cõmuni nomine soluisse vide tur. ⁊ ideo iuuandus est. vt. C. de duo. reis. l. j. ergo p socio vel com muni diui. dabitur actio. Item reus soluens correum liberat a sua obligatione. vt. ff. de duo. re. l. ij. ⁊ iij. §. fi. ergo eius nomine soluis se videtur. ⁊ nego. ge. erit actio. hinc est ꝙ qui soluit p alio ea actio ne experit̃. vt. ff. de nego. ge. l. soluendo. ⁊ l. cum pecuniã. ergo reus ɔtra reum soluens eius nomine vere vel psumptiue ea actione age re poterit. Preterea quotiẽs ob rem cõmunem vel ex rõne cõmu ni vel ex stipulatione facta de re cõmuni ad sociũ aliq̃d puenit actio p socio. vel cõmuni diuidũdo datur actio. vt. ff. de nora. l. si iure cõ muni. ⁊ famil. her. l. item ex aduerso. ¶ Econtra videt̃ ꝙ nulla det̃ actio inter correos. quia vnusquisq; fingit̃ solus insolidum stipula tus vel promisisse. vt. ff. de noua. l. si rem. §. si duo. ⁊ ad. l. falci. l. in le ge falcidia hoc esse. vt de duobus reis. l. ex duobus. ergo nulla da bitur actio. Preterea obligationes eorum sunt due. vt. ff. de duo. reis. l. iij. §. fi. ⁊ l. eandem. §. fi. ⁊ l. si reus. ⁊ de fideius. l. generaliter. ⁊ de solu. l. si duo. ergo quilibet suo nomine ⁊ nomine sue obligatio nis videtur soluisse. vt. ff. de in rem verso. l. si filius. ⁊ de solu. l. ⁊ ma gis. ergo ratum haberi non poterat. vt. ff. de nego. gest. l. si pupilli. §. sed ⁊ si ego. Item quotiens de obligatione non apparet presum ptione iuris spectare debemus principale ⁊ non accessorium. vt. l. nuptura. §. fi. ff. de iure do. ergo ⁊c. ¶ Probatur p argumentum a sufficienti partium enumeratione: quia aut inter correos est socie tas conuentionalis aut incidens aut alterius negocium gestuz est. vt. ff. p so. l. vt sit p socio. Sed in correis nullus dictorum casuũ in terueniet. ergo cessabit actio. vt. ff. cõmuni diui. in hoc iudiciũ. versi. diuersum. Hinc est ꝙ aut actio oritur ex contractu: aut ex quasi cõ tractu. Sed nulla sic oritur inter eos. ergo non competit aliqua.

¶ Item in duobus reis melior est conditio litem contestãtis ⁊ cõ stituentis. vt. ff. de duo. reis. l. ex duobus. ⁊ de constitu. pecu. l. idem est. ergo altero recipiente non tenebit̃ alteri cõmunicare. quia sua diligentia ei dz prodesse: ⁊ alterius negligentia sibi nocere non dz. arg. ff. de verbo. obli. l. si titius. ⁊ C. depo. l. fi. ¶ Preterea reoruz stipulatio in se habet tacitam alternationem. vt in aut. de duo. reis §. i. aut ergo dicemus ꝙ inter reos sit cõmunio de natura alterna tiue. Et hoc verum non est. quia quilibet sua stipulatione sibi pro uidit. aut de natura rei ⁊ hoc etiam non videtur. quia quilibet sti pulando rem insolidum rem totam sibi attribuere videt̃ aut de na tura solutionis. Et hoc etiam non procedit. qz debitor soluens sol uisse videt̃ reo stipulãdi ipsius noie ⁊ noie sue obligationis qz sibi tenebat̃. vt. ff. de in rẽ verso. l. si filius. ⁊ d. l. nuptura. in fi. ergo nul lo iure dabitur actio.

In questione quinta qua queritur

An pactum vel factum vnius de reis credendi vel debendi prosit vel noceat correo. videtur ꝙ factum ⁊ pactum prosit ⁊ maxime si so cij sunt. vt. ff. de pac. l. idem in duobus. ⁊ de arbi. l. si duo. ⁊ idem vi detur etiam si socij non sunt. Et est casus. ff. de duobus reis. l. ij. ⁊ d acceptila. l. si ex pluribus. ⁊ de libera. causa. l. si quis decedens. §. j. ⁊ l. si quis. ⁊ ad velle. l. q̃uis. §. q̃q̃. ⁊ l. si pro vno. ⁊ C. de duo. reis l. fina. ¶ Econtra videtur ꝙ non prosit nisi essent socij. vt dicta. l. si duobus de arbi. ⁊ ff. de duo. reis. l. si duo. ⁊ rem ra. ha. l. j. ⁊ l. si quis vni. ⁊ de dona. inter virum ⁊ vxo. l. si sponsus. §. j. ⁊ de libera. lega. l. si is qui. ⁊ de solutio. l. qui hominẽ. §. fi. Item ꝙ pactum ⁊ factũ no ceat est casus. ff. de dona. l. si rem. §. si duo. ⁊ de duo. reis. l. fi. ⁊ de ac ceptilatio. l. ⁊ per iusiurandum. §. fi. ⁊ de iureiuran. l. duobus reis. in prin. ⁊ ff. de duo. reis. l. ex duobus. ⁊ de consti. pecu. l. idem est. ⁊ C. de duo. reis. l. fina. ¶ Econtra ꝙ pactum ⁊ factum non noceat. est casus. ff. de pac. l. si vnus ex argen. in prin. ⁊ de vsu. l. mora. §. fi. ⁊ ad velle. l. q̃uis. §. q̃q̃. ⁊ de arbi. l. si duo. ⁊ ibi no. ⁊ ff. si quis cau. l. si duo. in prin. vbi non nocet sed socij non sunt. ¶ Primam pro bor nicam

bo vnica ratione.s.ꝙ pactum ⁊ factum vnius alteri noceat.qꝛ quilibet actionem ⁊ obligationem habet insolidum ⁊ sua ppria est.vt.ff. de duobus reis.l.iij.§.fi.⁊.l.si ex duobus reis. in princ.⁊.l.si reus. cum concordā.⁊ pinde habet̄ ac si solus stipulatus fuisset. vt. d.l.si rem.§.si duo.⁊.ff.ad.l.falci.l.in lege falcidia hoc esse scdo respō.sed sm sua re quilibet est moderator atqꝫ arbiter.⁊ ex pprio animo omnia facit.vt.C.manda.l.in re mandata ergo litē debet pacisci.⁊ omnia facere. ¶ Econtra ꝙ non quia obligatio est cōmunis . vt. ff.de solu.l.qui hominē.§.j.⁊ dicta.l.in lege falcidia hoc esse.in primo responso.Sed in re communi melior est conditio prohibentis sm regulam sabini.ff.communi diui.l.sabinus.⁊ si seruitus vendice.l. an vnus.ergo alteri litem non debet pacisci.vel aliquid facere in alterius preiudicium .

Solutio questionis tertie.

Distingue . aut duo rei constituuntur re tm̄.aut verbis ⁊ re aut verbis tm̄. Primo casu subdistingue. aut constituunt̄ tacite re aut expresse re.Siquidem tacite re non videntur inuicem fideiubere respectu creditoris quo ad modu3 ⁊ viā agendi p creditorem nec etiam quo ad beneficiu3 diuisionis sed inter se sic sm quid.i.vt alter ab altero suo modo repetere possit. Fallit in tutore ⁊ curatore qui exemplo fideiussorum pro portionibus virilibus tenent̄.vt.ff.de tu.⁊ ratio.distra.l.j.§.nunc tractem᷒. Itē fallit si color esset quesitus in fraudem.vt.ff.ad macedo.l.sed iul.in prin.⁊.§.j.⁊ ad velle.l.vir vxori.§.fi.scdo respon.⁊.l.se. Nam istis duobus casibus diuisionis beneficium obtinet inter predictos . ⁊ sic intellige.vt .ff.cōmo.l.si vt certo.§.si duob᷒.⁊ depo.l.j.§.si apud duos.vbi p3 ꝙ beneficium diuisionis locum non habet si alter ptueniat̄ ad rē vel ex suo dolo vel culpa.sic.ff.māda.l.creditor.§.duob᷒. Item fallit si expresse actum esset ꝙ inuice3 sint fideiussores.⁊ hoc casu potest habere locum opinio Jo.nec corrigunt̄ predicta p aut̄. de duobus reis.quia loquit̄ in alio casu.Si vero duo rei constituunt expresse re.non vident̄ inuicem fideiubere respectu creditoris. quia fideiussio nisi verbis concipiat̄ nulla est.vt.ff.de fideius.l. blādicijs.⁊ manda.l.si hereditatem.§.neqꝫ enim.Sed sic quantum ad beneficium diuisionis ptinet ⁊ etiam fideiubere vident̄ sm quid. sc3 vt suo modo alter ab altero repetere possit.⁊ hoc casu correcta erunt vetera iura que diuisionis beneficiū non pmittebant.vt.ff.loca.l.cū apparebit.⁊.C.e.l.si diuisa.⁊.l.j.C.de duobus reis.⁊.ff.e.l. reos.in princ.Et isto casu potest intelligi aut̄.de duobus reis.§.j. ibi ꝙ sub alterna promissione creditum est.aut ex quo omnino obligati sunt.⁊.§.sic ⁊ enim.⁊ hoc intellige si debitum est commune de natura contractus ⁊ rei.tunc enim diuisionis beneficium obtinet inter reos.vt.d.aut̄.de duobus reis.§.j.⁊ manifeste apparet in principio.§.⁊ in fine ibi ⁊ non cōmune debitum.Sed si debitum de natura contractus ⁊ rei esset insolidum ⁊ obligatio ⁊ actio eo casu starem iuri veteri.quia iustius est.vt.d.l.cum apparebit que loquit̄ in vtroqꝫ casu.cum concordan.Secundo ⁊ tertio casu subdistingue. aut debitum est cōmune.aut cōmunicandū.aut alterius ppriū .aut vniuscuiusqꝫ ppriū ⁊ est certū aut dubiū.Siquidē debitum est commune vel cōmunicandum tunc inuicem fideiubere vident̄ . etiam si non sit expresse actum.⁊ respectu creditoris ⁊ quo ad diuisionis beneficium ⁊ etiam inter se.⁊ sic potest intelligi.ff.de duobus reis.l. reos.in princi.⁊ aut̄ de duob᷒ reis.§.j.que pōt intelligi in fideiussione tacita.⁊ in dicto casu inexpressa.Et hoc equitas satis suadere videt̄.⁊ est rō.quia omnia solēniter acta esse presumunt̄.vt insti. de fideius.§.fi.⁊ quia creditori hoc pōt prodesse ⁊ non nocere.cū p aut̄.diuisionis beneficium semp locum habeat in dictis casibus . ⁊ isto casu procedere pōt opinio Martini ⁊ Azo.Si vero debitum est alterius pprium tunc fideiussio non presumit̄ quia non est verisimile creditorem fideiussionē facere voluisse.que nocere ei posset . vt.ff.de mili.testamē.l.iij.⁊ ad hoc accedunt iura pro hac parte superius allegata.Et isto casu aut̄.locum non habet cum debitu3 nō sit commune ⁊ creditori nocere posset. Fallit si color sit quesitus creditore sciente.vt.ff.ad macedo.l.sed iul.in prin.⁊.§.j.⁊ de in rem verso.l.si pro pte.§.j.⁊ isto casu procedere potest opinio Azo.⁊ fideiussio sm quid erit.i.vt per aut̄.de fideius.§.j.conueniatur in subsidium ille qui loco fideiussoris habet̄ ⁊ etiam inter se quo ad repetitionem.Sed respectu creditoris quantum ad modum ⁊ viam agēdi ex fideiussione per creditorem fideiussio nulla esse intelligit̄.Si autem debitum est vniuscuiusqꝫ pprium insolidum . quia quilibet vult donare vna ⁊ eadem.C.⁊ agunt ꝙ vno soluente alter liberetur et est certum. Nulla fideiussio presumit̄.nec inuicem fideiubere vident̄ aliquo respectu.vt .ff.de noua.l.si rem.§.si duo.⁊ ad legem fal. l.in lege falcidia.hoc esse.secundo responso.⁊ de dona.inter virum ⁊ vxo.si sponsus.§.j.⁊ de libe.leg.l.si is qui.in prin.⁊ hoc casu locum h3 opinio Jo.Si vero est dubiū presumendum est id quod verba sonant.vt.ff.de exerci.l.j.§.si is qui.ver.iure ligit̄.⁊ de lega.iij.l. non aliter.vnde si obligatio est contracta re presumendum est creditum fore commune pro parte.⁊ de fideius.dic vt ex predictis apparet.arg.C.de duo.reis.l.j.⁊ loca.l.si diuisa.in fi.⁊.d.l.in lege falcidia hoc esse.primo responso.Si vero solēnitate verborum presumēdum est ꝙ obligatio ⁊ res vniuscuiusqꝫ sit propria.cum quilibet rē promiserit insolidum.⁊ sibi insolidum fuerit stipulatus.vt dicta.l. si rem.§.si duo.⁊ dicta.l.in lege falcidia hoc esse secūdo responso cū concordan.⁊ fideiussione dic vt supra.Et sic nota ex predictis ꝙ fideiussio triplici respectu consideratur.vno respectu creditoris quo ad modum ⁊ viam agendi ex fideiussione.Secundo respectu creditoris ⁊ reorum quo ad beneficiū diuisionis.vt creditor actione3 inter eos diuidere compellat̄ . Tertio respectu fideiussorum.vt alter ab altero suo modo repetere possit.

Solutio questionis quarte.

Distingue aut creditu3 vel debitum est commune.aut cōmunicandum.aut alterius pprium.aut vniuscuiusqꝫ pprium.⁊ est certum.aut est dubium.⁊ aut loquimur de reis credēdi.aut de reis debendi.Siquidem loquamur de reis credendi ⁊ creditum est commune.Credo ꝙ si socij sunt ex conuentione competit actio pro socio.alis communi diui. Cum ex re cōmuni seu ex rōne cōmunionis stipulatio pcesserit ⁊ insolidum. vt .ff.de noxa.l.si in re cōmuni circa princi.⁊ famil̄.hercis.l.item ex diuerso. in prin.ibi stipulatus non est.⁊ ibi videt̄ esse casus.⁊ est argu.ff.de insti.l.habebat.§.fina.⁊.l.seq.Et cessat mandati actio ⁊ neg.gest. ⁊ hoc casu non h3 locum glo.que dicit competere actionem nego. ge.vt no.ff.de condi.indebi.l.frater a fratre.⁊ de lega.ij.l.si ticio aut seio.Secundo casu.s.cum cōmunicandum est dic ꝙ si vtroqꝫ psente obligatio fuit contracta mandati competit actio alis nego.gest. argu.ff.de verbo.obliga.l.iul̄.§.qui fundum.⁊ manda.l.qui patit̄. ⁊.l.qui fide.⁊.l.ex mandato. Tertio casu quando est alterius ppriū tunc datur. aut mandati.aut nego.gestorum actio .cum distinctione predicta ei cuius est pprium.sed alteri nulla. Quarto casu quādo est cuiusqꝫ pprium ⁊ est certum.tunc nulla datur actio.vt.d.l.in lege falcidia hoc esse.secundo responso cum concordan.⁊ hoc casu falsam esse credo glosam que est.ff.de lega.ij.l.si ticio. Quinto casu cum est dubium tunc presumendum est id quod verba sonant vt si debitum est contractum re: vel re ⁊ verbis presumendum est in dubio esse commune pro parte alis non . si verbis tm̄.vt dixi superius in solutione tertie questionis.⁊ sm hoc apparet qualiter dicte glo. intelligi debeant ⁊ quando sint vere ⁊ quando false ⁊ opinio illorū qui dicunt nego.gestorum actionem semp competere falsa est. Itē ꝙ opinio illorum qui dicunt competere actionem in factum subsidiariā falsa est ¶ Si vero loquatur de reis debendi siquidem debitum est commune competit actio pro socio vel cōmuni diui.⁊ est casus.ff.de exerci.l.nec quicqꝫ.⁊ de insti.l.habebat.§.fi.⁊.l.sequen. Et sm hoc apparet ꝙ falsa est glo.que dat actionem nego.gesto.in hoc casu.vt no.C.de duobus reis.l.j.⁊ hoc intellige cu3 diuisionis beneficium locum nō h3 ⁊ negocium pro parte non potuit explicari.alis negociorum gest.actio competet.vt.ff.fami.herciſ.l.heredes §.non tm̄.⁊ communi diui.l.si quis putans.§.siue autem.

¶ Si vero debitum est cōmunicandum siquidem tacite sunt re obligati.credo ꝙ nulla detur actio nisi credatur vt manifeste apparere videt̄.ff.commoda.l.vnde querit̄.⁊ loca.l.cum apparebit.in fi.⁊ C.loca.l.si diuisa.Sic etiam in fideiussione obseruat̄.vt.ff.de fideius.l.vt fideiussor. Nec obstat ꝙ tutoribus datur actio.⁊ si non cedatur.vt.ff.de tute.⁊ ra.di.l.j.§.nunc tractemus.⁊ de nego. ge.l.ex facto.quia ex necessitate obligant̄ hi vero ex volūtate.vt no.d.l. vt fideiussor.Si autem obligati sunt expresse re.siquidem ex natura contractus ⁊ rei quilibet tenetur insolidum dic idem.vt.d.l.cum apparebit.⁊.d.l.vnde queritur.⁊.C.loca.⁊ condu.l.si diuisa.in fi.Si vero de natura contractus ⁊ rei quilibet teneretur pro parte . tunc aut mandati aut negociorum gestorum agetur cu3 distinctione predicta.vt.C.de duo.reis.l.j.⁊ sic intellige glosam ibi positam.Sin autem debitum est alterius pprium tunc ei cuius est pprium nulla actio datur.sed alteri actio aut mandati aut nego.gesto. competit cum distinctione predicta. Quarto casu quando debitum est vniuscuiusqꝫ pprium ⁊ certum est nulla datur actio.vt.ff.de noua.l.si re3 §.si duo.⁊ ad legem falci.l.in lege falcidia hoc esse.secundo responso cum concordan.⁊.d.l.si ticio.Et hoc casu false sunt omnes glose loquentes simpliciter ⁊ actionem soluenti dantes indistincte p parte. Quinto casu quando est dubium presumendum id quod verba sonant.⁊ dic vt dixi supra in reis credēdi ⁊ in solutione questionis tertie .

Solutio questionis quinte

Distingue aut creditu3 vel debitum est commune vel cōmunicandum.aut alterius propriu3 . aut vniuscuiusqꝫ pprium ⁊ est certum.aut dubium.⁊ aut loquimur de reis credendi.aut debendi.Siquidem loquamur de reis credendi si creditum est commune.dic ꝙ non licet alteri sine altero pacisci innouare vel aliquid facere in alterius preiudiciu3.siue cōmune sit ex conuentionali societate.siue incidēti quia nemo ex socijs plus sua parte pōt alienare.vt.ff.pro socio.l.nemo.⁊ si cer.pe.l.si socius.⁊ proinde habēdum est ac si singuli partem pecunie stipulati essent.vt.ff.

ad l.fal.l.in lege falcidia hoc esse.z.ff.de vsur.l.mora.in fi.cu̇ cor. tm̄ enim cōstitutū est.vt solidū alter petere possit.z vt ei recte soluat z est casus.ff.de pac.l.si vnus ec.z.ff.de arbi.l.si duo.vbi de hoc.Et s̄m hoc falsa est opinio glose z omnium dicentium q̄ lite contesta ta p̄iudicat in hoc casu.vt ibi no.in.d.l.si vnus.quia licet forte per litis cōte.preiudicet quo ad iudicium non tamē ꝑpterea preiudica bitur quo ad paciscendum z liberationem faciendam.i.vt ipse qui litem contestatus est possit propterea solus pacisci vel accepto fer re vel aliter liberare.nisi forte per solutionem.vt patet in dictis le gibus.Secundo casu quando est cōmunicandum dic idem ꝑ dicta iura z rōnes.Tertio casu ille cuius ꝓprium est pōt pacisci z omnia facere.z alter non.arg.ff.ad macedo.l.sed iul.in princi.z.§.i.z de in rem verso.l.si pro patre.§.fi.Quarto casu licitum est alteri pacisci nouare accepto ferre z alia facere in alterius preiudiciu3.z est ratio quia perinde habetur ac si solus stipulatus esset.vt.ff.de noua.l.si in rem.§.si duo.z.d.l.in lege falcidia hoc esse.secūdo respōso.z de duo bus reis.l.ij.z de acceptila.l.z ꝑ iusiurandum.§.fi.z de iureiuran.l. duobus.in prin.z de duobus reis.l.ex duobus.z de consti.pecu.l. idē est.z.d.l.si ticio.Et in casu isto.s.quando creditum est vniuscu iusq̄ ꝓprium locum habent ista iura z intelligi debent.Quinto ca su quando dubium est verbis deseruiendum est.z dicvt superius di ctum est in solutione tertie z quarte questionis.Pactuz vero correi credendi correo proderit z maxime si nominatim actum est z etiam interruptio prescriptionis.vt.C.e.l.fi.arg.ff.de pac.l.z heredi.§.si ma.z.l.seq.z de arbi.l.si duo.Si vero loquamur de reis debēdi.sub distingue.aut socij sunt.aut non sunt socij.Siquidem socij sunt ex societate conuentionali vel incidenti.tunc pactū alterius alteri nō nocet.arg.ff.de pac.l.si vnus.circa prin.z de vsur.l.mora.§.fi.Sed pactum vnius alteri proderit.z maxime si actum fuerit.vt.ff.de pa ctis.Idem in duobus.z de iureiuran.l.duobus.§.ex duobus.z de duobus reis.l.ij.z de acceptila.l.si ex pluribus.z de libe.leg.l.si q̄s decedēs.§.i.z.l.si quis reum.ff.ad velle.l.quis.§.q̄d.z.l.si ꝑ vno. z.l.ij.z.l.si quis vni.ff.rem ra.ha.Si vero non sint socij nec ex cōuē tione nec re.tunc pactum vnius alteri non prodest.vt.ff.de so.l.qui hominem.§.fi.z.ff.rem ra.ha.l.i.z de libe.lega.l.si is qui.z de dona tio inter vi.z vxo.l.si sponsas.§.i.z.ff.de duobus reis.l.si duo.nisi nominatim sit actum.arg.ff.de pac.l.idem in duobus.§.fi.z.l.seq. Pactum autem vnius alteri non nocet si alij exceptio iam quesi ta esset.arg.ff.de pactis.l.fi.Sed z al's z pactum z factum alterius alteri debet nocere.ac si solus promisisset.vt dicta.l.in lege falcidia hoc esse.ij.rn̄.z.ff.de duo.re.l.pe.zc.

De tempore non solute pecunie super dote zc.

Continua.olim exceptio nō numerate dotis competebat proli xo tempore z probationes difficiles erāt q: multa tempus refutat vt.C.de dote cau.nō nu.l.fi.hodie vero abbreuiatū est tēps exceptio nis p̄dicte.vt hoc titulo.z ideo ponit̄ hic iste titulus.

Omnes pecunie. Diuide in grosso i par tes quattuor. Primo de maioribus.xxv.annis.Secundo de minorib᷑. Tertio temporum cōmemoratio.Quarto diuul gatio.Secunda pars incipit in.§.z si quidē. Ter tia in.§.valente.Quarta in.§.que igitur.Iterum prima subdiuidit̄ in partes quinq̄.Primo exordium.Secūdo iu ris antiqui recitatio.Tertio iuris noui.Quarto contestationis modus z forma.Quinto repilogatio precedentiū.Secunda pars incipit in.§.quia enim.Tertia in ver.si ergo zc.Quarta in ver.cō testationē.Quinta in.§.generaliter.Alie vero partes plane sunt. Casus breuis vsq̄ ad fi.titu.Exceptio non numerate dotis ve teri iure toto tempore matrimonij z postea infra annū competebat. Hodie vero soluto matrimonio intra biēniu3 exceptio predicta cō petit.z etiam postea vsq̄ ad annum.eo autem soluto post biēnium infra decēnium dicta exceptio viro z heredibus eius competit solū modo vsq̄ ad menses tres.Matrimonio aūt soluto post decēniu3 in maiore nullo locus est remedio.his obtinētibus matrimonio so luto modo quocūq̄.Exceptio p̄dicta in scriptis vel in iudicio de bet opponi in minoribus vero restitutio datur etiam post annos de cem vt non transcendat.xij.annos a tempore nuptiarū heredi autē eius datur ānus sed si minor minori vel maiori successerit quinquē nium ei datur.his obtinentibus in futuris casibus ac in preteritis aliud ius statuitur.vltimo p̄cipit diuulgari.z.h.d.vsq̄ ad fi.titu. Expone litteram.Omnes pecunie palam est voluisse p̄sumptio ne iuris z nota qui patitur rem prescribi.velle videt̄ soluere vel alie nare rem.vt.ff.de verb.signi.l.alienationis.in prin.z.C.de his qui a non dn̄o ma.l.fi.Generaliter igit̄ nota q̄ ex hoc titulo sumit̄ aut̄. quod locum posita.C.de dote cau.non numerata.l.fin.z si quidem. Nota q̄ ex hoc.§.sumit̄ aut̄.si minor posita.C.de tempo.in integ. resti.l.eaq̄ muliere.Nāq̄ coniuncta.i.nupta quarto z decimo āno idest viro existenti in decimoquarto anno post decimū annu3 numē randum a tempore mortis patris istius communis filij.curauim᷑ sta tuentes q̄ filius eam obijcere non possit post quinquēnium illo vel eius herede valente constāt.s.tempore huius cōstitutionis biēnio.i. si de decēnio numerādo a tpe contracti matrimonij adhuc tpe com pilationis huius cōstōnis superest decēnium vel biēnium transmis sionem ad heredē. Nota primo q̄ multa tempus refutat. No ta secūdo q̄ qui patitur contra se prescribi,voluisse videt̄ soluere z rem alienare. Nota tertio in.§.contestationē q̄ denūciatio fieri d3 in scriptis. Nota quarto sex specialia z dicvt hic no.z in aut̄. si minor. Nota quinto q̄ exceptiones non in pena3 sed propter subiectoꝝ libertatem adinuente sunt.z dic vt in gl.no.exceptiōes. Nota sexto q̄ hic tollitur materia peccandi que frequēter cōtin git ꝑpter tempus.z dic vt in glo.s.collude. Nota septimo q̄ con testatio d3 ei innotescere ad cuius dānum fit.vt z.R.vt exac.instan. do.§.illud quoq̄.z dic vt,in glo.no.querelam. No.octauo in.§. valente q̄ hec cōstitutio trahit̄ ad p̄terita pendentia tpe.licet pro pter cōtractum s̄m quid videantur finita. Opponitur primo q̄ cōfessio dotis solute statim p̄iudicare debeat.vt.C.de nō nume.pe. l.generaliter.z.ff.de proba.l.cum de indebito.§.fina.Solu.ibi re gulare hic casuale in exceptione non numerate dotis.

Opponit̄ secundo ad.§.contestationem q̄ exceptio non nume rate dotis opponi possit etiam sine scriptis.vt.C.de nego.ge.l.fin. Solu.ibi regulare.hic speciale. Opponit̄ tertio q̄ tēpus in mi nori etate currere non debeat ipso iure.vt.C.in qui.cau.resti.in in te.l.fi.Solu.ibi regulare.hic speciale. Opponit̄ quarto q̄ mi nori restitutio detur vsq̄ ad.xxix.annos.vt.C.de tempo.in inte.re sti.l.fi.z tamen hic dicit̄ currere in minori etate.Solu.hic est sp̄ale. Opponitur quinto q̄ post.xxv.annum z quadriēnium debeat currere tempus.vt.ff.de mino.l.interdum.z tamē hic dicit̄ currere a tpe nuptiarū cōtractarum vel contrahēdarum.Solu.hic est spe ciale. Opponitur sexto q̄ maiori succedenti minori detur qua driēnium.vt.C.de tempo.in inte.resti.l.ea que.Solu.hic est sp̄ale. Opponitur septimo q̄ siue minor minori vel maiori succedat tē pus currere non debeat nisi post minorem etatem completā.z post quadriēnium.vt.d.l.interdum.z.d.l.ea que.Solu.hic est speciale. Opponitur octauo q̄ minori hoc quinquēnium currere non de beat quin saltim restituatur.vt.ff.de mino.l.etiam ei.cum similib᷑. Solu.hic est speciale. Queritur primo an minori detur restitu tio ipso iure a lege etiam si eam non petat.Jo.dicit q̄ sic.Sed con tra eum est hic aperte littera in.§.z si quid in eo q̄ ibi dicit̄ tantum ad integram restitutionem ei damus tempus zc.z dic vt in glo. Queritur secundo quid si ante confectionem dotaliu3 instrumē torum maritus scripsit se dotem accepisse z est minor.qualiter iuua bitur.Respondet glo.q̄ non est necessaria restitutio.cum exceptio nem habeat de iure cōmuni sicut quilibet maior.sed certe licet exce ptionem habeat de iure cōmuni nihilominus restitui potest s3 azo. z Jo.vt.ff.de mino.l.in cause.§.pomponius.z no.e.l.in prin.Con tra no.z male.e.ti.de mino.l.iij.§.sed vtrum.in prin. Querit̄ ter tio quādo incipit currere hoc tempus restōnis an a tpe nuptiarum cōtractaꝝ an contrahēdarum.Et put est in littera in.§.z si quidē vt transcendat.xij.annos a tpe nuptiarū sub.s.cōtractaꝝ s̄m Marti. Sed prout est in littera vt non transcendat sub.Bul.z Jo.s.cōtra hendarum.hoc placet quia specialia seu priuilegia que contra ra tionem iuris sunt euitare debemus.vt.ff.de legi.l.quod vero cōtra rationem.z.l.q̄ non ratione.z de inofficio.testa.l.si quando.in pri. z maxime.quia hec constitutio tempus refutat.vt.R.e.in prin.z dic vt hic no.z in aut̄.si minor.

Nec virum ex dote zc. Collatio.viij.

Cōtinua.R.de nō eligen.§.gregoria.z.§.ꝓsperimus.z.§.se.di ctum est q̄ parentes non cōuolantes ad secūdas nuptias lucra sibi retinent s̄m vires pacti.nec liberis seruare coguntur.vt z.R.de nup. §.si vero expectet.sed quia iure isto nubat secundo vel non serua re compellitur filijs totam proprietatem.vt infra eodem.§.i.Ideo sequitur titulus iste.

Ea quidem. Diuide tit.in partes septem. Primo exordium. Secundo iuris antiqui recitatio. Tertio iuris noui paren te in primis nuptijs ꝑmanente.Quarto eo cōuo lante ad secunda vota.Quinto matrimonio solu to diuortio.Sexto bona gratia.Septimo diuul gatio.Secunda pars incipit in.§.nuptialibus.Tertia in.§.si eni. Quarta in.§.his que.Quinta in.§.illud quoq̄.Sexta i.§.noui mus.Septima in.§.que igitur. Casus breuis. Parentes ma trimonio soluto morte vel diuortio vel bona gratia nubent secūdo vel non liberis lucrum seruare coguntur quo ad proprietatem solo vsufructu retento.Et hoc dicis vsq̄ ad fi.ti. Expone litteram.

Ea quidem.

Ea quidē.τ quod ꝑ idest tumultū.i.ne diuidat in tumultū.quia ad huc hoīes vacillant.negocijs.i.quia leges ꝓpter negocia componunt̄.segnes.i.desides forsan esse.i.aliquem casum.diuisione ordinari nō displicentibus.i.nō displicuerūt de hoc ipso.i.de hac materia legibus primis nuptialibus hic Iustinianus ius antiquū recitat.Si enim hic recitat ius nouū.eos parentes legitimis moriuntur.i.qui moriunt̄ supstitibus solis filijs primi matrimonij secūdis nuptijs nō ɔtractis.Illud certū fuerint.lucra prouenientia ex p̄io matrimonio.filiorū natorū ex primo matrimonio taliorū dicit ad differentiā eorū qui nati sunt ex secūdo eis natis ex primo matrimonio.τ in his.natis ex vnico tm̄ matrimonio filijs natis ex primo matrimonio.scōo postea ɔtracto.ex quo etiam supsunt filij.fiat hoc diuortium trāsactionis.i.separationis τ ꝑ ɔsensum.i.sponte nulla cā interueniēte inuite rōne culpe.ab alio cōmisse.τ dicit̄ inuite.quia non facit ꝓprio motu.sed ꝓpter culpam alterius petente separationem.casu.i.amissione.vsu.i.vsufructu.trāsigētes lucrantes recedere.i.redire.¶ Nota primo ꝙ que ꝑpetua sunt τ semꝑ in idem permanēt τ eadem iusticia τ equitate non egent legibus varijs nec correctione aliqua.sed que imitationē recipiūt correctione indigent.¶ Et est hic arg.ꝙ lex bona iusta τ equa que in idem semꝑ ꝑmanet tolli nō possit ɔsuetudine ɔtraria.quia ɔsuetudo dꝫ esse rōnabilis.sed hoc casu necessario oportet ꝙ sit mala.τ facit.j.vt nul.iudi.§.j.τ extra de ɔsue.c.pe.τ fi.τ.viij.di.c.mala ɔsuetudo.cum similibus.Itē est arg.hic ꝙ lex que mutationē recipit vel ex loco vel ex tempore vel ꝓpter nature varietatē.vel patrie vtilitatem tolli possit ɔtraria ɔsuetudine.q₂ talis lex gubernatiua indiget sciētia.vt hic.in prin.τ di.iiij.c.erit autem lex.τ.ff.ꝙ cuiusq₃ vniuer.no.l.itē eorū.circa p₂ici.τ cōmunia predi.l.si vēditor.§.si ɔstat.Item not.in fine huius ti.ꝙ deus est cōis omniū pater.τ princeps post eū imperiū habet ꝑ legem.¶ Oppone ꝙ parētes nō amittūt ꝓprietatē si ad secūdas nuptias nō ꝑuenerint.vt.d.§.gregoria.Solue τ distingue plene vt hic τ ibi no.¶ Ultimo no.ꝙ ex isto.§.sumit̄ aut̄.vxore posita sup.l.generaliter.C.de secū.nup.

¶ De appellationibus τc.

¶ Continua.supra de his qui ingrediūtur ad appellandum dictū est de tempore appellationis exercende.Sumpta inde materia sequitur iste titulus.

Subiectorum. ¶ Diuide titulū in ptes sex.Primo thema τ q̄stio.Secūdo respōsio.Tertio respōsionis ampliatio.Quarto rñsionis limitatio.Quinto temporū cōmemoratio.Sexto legū antiquarum cōfirmatio.Secunda pars incipit in.§.sancim⁹.Tertia in.§.deinceps.Quarta in.§.si vero.Quinta in.§.qd etiam.Sexta in §.alijs ¶ Casus breuis.Appellatiōe a sñia interposita cōpromisso postea facto de lite biēnij tempus non currit quantocūq₃ tempore causa apud arbitros durauerit.nisi postquam litigato arbitros deseruerit biennij tempus transierit his obtinentibus in casibus futuris tantummodo.Ultimo precipit diuulgari.Et hoc dicit vs₃ ad finem titu.¶ Expone litteram.Subiectorum legum faciendarū.sententia hucusq₃ durat intentio dicte.i.stichum ꝓprium nomen τ causam appellationis quia non possit.vtebatur enim exceptione transacti biennij contra clientulum ipsius patroni.transim⁹ igitur ex isto.§.sumitur aut̄.si tamen posita super.l.ij.C.de tempo.ap.biennium transeat computato tempore ꝙ de anno vel biennio extabat ante compromissum factum.vel dic integro postea ei a lege dato.Prima placet.¶ Nota primo ꝙ tēpus non currit ei qui non est negligens.¶ Nota secūdo ꝙ postquam litigatores arbitros deseruerunt biēnium currit.¶ Nota tertio ꝙ biēnium cōpromisso pendēte non currit.licet decies milies plusq₃ biēnium excesserit.vt.j.eo.§.sancimus.τ.§.si vero etiā.Et sic videtur hic ex predictis ꝙ si appellans impeditus sit in secūdo anno ꝙ adhuc habere debeat annum tertium integrum.vt no.C.de tempo.app.aut̄.ei qui.τ.l.fina.§.illud.τ extra de appel.c.cum sit romana.Tu dic.vt no.per Inno.extra de appel.c.ex ratione.τ expone hanc litteram.vt supra dixi in.§.si vero etiam.¶ Opponitur ꝙ biennium cuꝫ effectu cucurrerit.vt.j.de his qui ingre.ad appella.§.j.Sol.ibi fuit negligens.hic non.¶ Queritur hic que sit differentia inter titulos quattuor huius libri de appellationibus tractantes.τ dic vt hic not.in glo.Item dic ꝙ infra vt cum de appella.cogno.in principio loquitur ſm quas leges appellationis causa debeat terminari.

¶ De testamētis impfectis a parētibus in filios factis.

¶ Continua.A constantino pie memorie lex scripta fuit que testādi facultatem parentibus indulsit.vt.C.famil̄.hercisciun.l.finali.

Sumpta inde materia sequitur iste titulus.

A Constantino. ¶ Diuide ti.in ptes tres.Primo de testamētis impfectis.Scōo de diuisionibus bonorum.Tertio diuulgatio.Scōa pars incipit in §.quia vero.Tertia in.§.que igitur.¶ Casus breuis.Testamētum in scriptis imperfectum inter liberos valet si pater edoctus litteras manu ꝓpria litteris claris τ ꝑ ɔsequētiam scripserit liberorū₃ nomina τ vnciarū numerum τ signa rerū τ in eo legata fideicommissa τ libertates relinqui poterūt.Et diuisiones bonorum a parēte in liberis facte valent dūmodo subijciatur ipsius parētis τ liberorum subscriptio vel saltim parētum.Ultimo ꝑcipit diuulgari.Et.h.d.vsq₃ ad fi.ti.¶ Expone litterā.A cōstātino pie memorie sic claritas facit C.de pac.ɔuen.l.pe.τ si quidē agere.i.prius testamētum reuocare.quādam talem.i.volūtatem prius factam mētionem spāliter de ea faciēdo.Et nota ꝙ hic non dicit ꝙ pater debeat facere spāliter mētionem de qualibet voluntate.i.de omni eo qd ibi cōtinet̄ si vult reuocare volūtatem primam in totū.sed de volūtate ꝑ signa qd ptꝫ.quia dicit quādam talem volūtatem.ita ꝙ appareat ꝙ eam vult reuocare.quia vero si quis pater.¶ Nota primo ꝙ ex.§.nos igitur.sumit̄ aut̄.hoc inter liberos posita sup.l.hac cōsultissima.C.de testamē.¶ Nota scōo ꝙ ex.§.siquidem sumit̄ aut̄.ꝙ sine subscriptione.¶ Nota tertio ꝙ ex.§.quia vero sumitur aut̄.si modo.posita super.l.fi.C.fami.her.¶ Nota quarto in.§.nos igit̄ ꝙ nihil est sicꝑ prium legum sicut claritas.Item nota duo notabilia.vt no.in glo.τ sic valet.¶ Opponitur primo ꝙ in dicto testamēto impfecto nō possit alijs relinqui nec valere debent quo ad aliam ꝑmixtam ꝑsonam.vt.C.fami.her.l.fi.τ.d.l.hac ɔsultissima.§.ex impfecto.Sol.hic est speciale.ibi regulare.τ est rō hic quia pater hic scripsit vt superius dictum est τ coram testibus τ quia in fine posuit generalem clausulā.τ dic vt no.in glo.ergo.¶ Queritur primo an in filijs in dicto testamēto testes sint necessarij.Et glo.dicit ꝙ non τ bene q₂ volūtas patris est certa τ clara τ filijs nota τ manifesta quia parentis scripturam cognoscūt.Et dic vt notaui.C.de fideicō.l.fi.τ hoc ptꝫ hic ex casuum diuersitate.¶ Queritur scōo in quo casu hꝫ locum prima pars huius ɔstitutionis.τ dic vt hic no.in glo.τ sic valet.τ in.d.l.hac ɔsultissima.τ.d.l.fi.C.famil̄.her.¶ Querit̄ tertio in.§.τ si quidē.quādo locum habeat hec solēnitas.Rñdet glo.cuꝫ extraneos instituit heredes in scōo testamēto τ nō filios.vt.d.l.hac ɔsultissima.§.ex imperfecto.τ.§.seq.Item dic ꝙ etiam locum hꝫ si testator filios instituit heredes si testamētum scōm non scripsit sua manu.alias si scōm scriberet sua manu τ cum solēnitate.eadem qua fecit primū tunc scōm tollet primū.licet de primo nō fecit mētionem.vt insti.qui.mo.testa.infir.§.posteriore.τ.C.de testa.l.sancimus.¶ Querit̄ quarto qn̄ habeat locum scōa pars huius ti.τ dic vt notaui in glo.nec enim.τ vt no.j.de trien.τ semis.§.τ ꝙ sepe.Et nota ꝙ talis dispositio valet etiam sine testibus dūmodo de ea constet ꝑ cōfessionem partiū.Et est ar.iste titulus τ ꝙ hic no.ꝙ testamētum possit fieri etiam sine testibus.quia inter filios valet testamētum.τ alia vltima volūtas sine testibus.τ dic vt notaui in.d.l.fi.C.de fideicom.Itē est arg.ꝙ prima voluntas derogatoria non tollat̄ ꝑ scōm testamētū.nisi in ea spāliter fiat mentio.vt.ff.de lega.iij.l.si quis in prin.testamēti.Et hanc q̄ōnem disputaui in ciuitate Perusij quam vtilē fore putaui hic interserere.Item est hic ar.ad rescripta cōtra ius elicita ꝙ valeant.Si dicat̄ in reis non obstante.l.tali.

¶ In christi nomine amen.Querit̄ vtrum testamētū in se cōtinēs verba derogatoria tollat̄ simpliciter ꝑ scōm testamētū.etiam nulla mētione habita de verbis derogatorijs an non.Et si nō tollit̄ quēadmodum debeat tolli an ꝑ verba specialia tm̄.τ an sufficiant generalia.Et ꝙ dictum testamētum ɔtinens verba derogatoria tollat̄ simpliciter etiaꝫ nulla mētione facta de verbis derogatorijs claris τ apertis rōnibus pōt demonstrari.¶ Primo ꝑ regulam quia posteriore testamēto τc.vt.ff.ad treb.l.si quis posteriore.τ.ff.de testa.l.hac ɔsultissima.§.si quis autē.τ.l.sancimus cuꝫ similibus.¶ Secūdo ꝑ aliam regulam.quia que postea geritur τc.ff.de iure codi.l.diui.§.licet.τ de cōtrahen.emp.l.pacta ɔuenta.¶ Tertio ꝑ locum ad oppositum.Nam testamētuꝫ posterius est primo testamēto oppositum.τ se non compatiūtur.cum nemo priuatus duobus testamentis decedere valeat.vt.ff.de mili.testa.l.querebatur.τ ad positionē₃ vnius de oppositis alterius sequitur destructio.vt.ff.de verbo.signi.l.hec verba.τ de instito.l.sed τ si pupillus.§.si institoria.cum similibus.ergo posterius tollit primum simpliciter.¶ Quarto q₂ omnis homo liberum arbitrium habet a natura τ a iure.vt.ff.de statu ho.l.libertas.τ instit.de iure perso.§.j.τ.C.de transac.l.si quis maior cum si.Sed ius naturale est immutabile.vt insti.de iure natu.§.sed τ naturalia.ergo liberum arbitrium non potest ligari quin semper remaneat in simplici τ pura libertate τ merꝫ liberavo

lmitate. ¶ Quinto quia liberum arbitrium habet de se velle ⁊ nol
le. ⁊ cum sequitur nolle post velle: tollitur statim velle. vt. ff. de reg.
iur. l. eius est velle. ⁊ de here. insti. l. si ita scriptum. in prin. ⁊ de ma
nu. testa. l. stichus. ergo posterius testamentum quod in se otinet pfe
ctionem voluntatis ⁊ solẽnitatis tollit primum simpliciter.
¶ Sexto quia ars imitatur naturam. vt. ff. de adop. l. adoptio. ⁊ de
interroga. l. confessionibus. Sed cum a natura homo habeat libe
rum arbitrium vt ꝓbatum est. ⁊ natura semꝑ ministrat homini li
bertatem. nec eum ligat sed eum manu tenet in libero arbitrio. ergo
hõ seipsum ⁊ in seipso in eo ꝙ a se solo dependet non potest se ligare
quin quecūq; voluntas eum dissoluat. ¶ Septimo qꝛ liberum ar
bitrium est in seipso mutabile ⁊ variabile vt libet. vt dicta. l. liber
tas. ⁊. ff. depo. l. j. §. penul ⁊ insti. de man. §. recte. ⁊. C. de appella.
l. si quis libellos. cum similibus infinitis. ergo si legem mihi pono
repugnantem menti mee possum eam dissoluere quocunq; modo.
¶ Octauo quia liberum arbitrium consistit in libera voluntate vt
dictum est ⁊ si quo casu voluntas inueniatur ligati non ligatur nisi
ex libera voluntate. ergo libera voluntate cõtraria quacunq; tolli
debet ligamen ⁊ vinculum quodcūq;. igit̃ cum testamẽtū scðm per
fectionem cõtineat voluntatis tolli debet primum simpliciter.
¶ Nono quia qui legem facit ea lege solutus est etiam si profitea
tur ea lege viuere velle. vt. ff. de legi. l. princeps. ⁊. C. e. l. digna. er
go nullus poterit lege sua seipsum ligare. quia nemo põt sibi leges
imponere a qua sibi recedere non liceat. vt. ff. de lega. iij. l. si quis in
prin. ⁊. ff. de donatio. inter virum ⁊ vxo. l. quod autẽ. §. penultimo.
¶ Decimo quia homo liber liberum habet arbitrium in omni eo
quod libet vt dictum est. ergo cum libet ei se ligare illud seruat̃ quã
diu sibi libet ⁊ cū libet ei se dissoluere illud etiam seruat̃. ergo quo
cūq; modo libet non debet interesse alẽ non haberet liberum arbi
trium. ¶ Preterea natura que ministrat liberum arbitrium illud
semper cõseruat nec eum tollit vel ligat. vt. ff. de iusti. ⁊ iu. l. j. §. ius
naturale. adeo etiam ꝙ si seruus efficiatur nihilominus sm̃ naturaꝫ
retinet arbitrium liberum ⁊ libertatem nisi vi aut iure prohibeatur
vt institu. de iure persona. §. j. vbi de hoc. ⁊. ff. de insti. ⁊ iure. l. ma
numissiones. ⁊ ibi notatur. ⁊. C. de here. institu. l. cum ꝓponas. ad si
nem. ergo modo quocūq; licitum est se dissoluere. ¶ Undecimo ꝓ
batur ꝑ rationem indirectam seu ꝑ argumẽtum ab surdum. quia cū
homo sibi legem imponit aut dicemus ꝙ cū lex non ligat aut ꝙ cū
ligat. siquidem dicere volumus ꝙ eum ligat aut eum ligabit ꝙ lex
sibi bona est ⁊ vtilis ⁊ hoc casu debet tādiu ligatus ea lege manere
quãdiu vult. sed si non vult non. quia cum non vult non pl3. ⁊ cū nõ
placet nõ dicitur bonum. vt insti. de actio. §. hinc. ⁊. ff. de vsu ⁊ habi.
l. fi. aut lex sibi non est bona nec vtilis. ⁊ tunc lex cõmunis eum non
ligabit. vt in auf. vt iudi. sine quoquo suf. §. cogitatio. ⁊. ff. de insti.
⁊ iure. l. j. in princi. Si vero lex eum non ligat ipse seipsum ligare
non potuit. ⁊ ideo quacūq; voluntate tolli potest. ⁊ ad hoc iura mul
ta suffragantur. quia ambulatoria est ⁊c. vt. ff. de adimen. lega. l. iij.
§. fi. cum concordan. Et quia nemo põt sibi legem dicere ⁊c. vt. d. l.
si quis in prin. Item quia neq; imperare sibi neq; prohibere se quis
põt. vt. ff. de arbi. l. pe. ergo nullo modo liberum arbitrium põt sibi
ligare. Hinc est ꝙ nihil hominibus magis debeatur ꝙ̃ vt supre
me voluntatis liber sit stilus vel licitum arbitrium. ⁊ rõ subditur qꝛ
iterum non reddit arbitrium. vt. C. de sacrosan. ec. l. j. ergo cum sem
per remaneat liber stilus ⁊ liberum arbitrium vel licitum non pote
rit se ligare. quia licet se liget durat liber stilus ⁊ licitum arbitriuꝫ.
ergo quocūq; modo ⁊ quacūq; voluntate dissoluere se potest. ⁊ ma
xime quia nec ligatus existit. quinimo vna est legis intentio vt vo
luntas ⁊c. vt in auf. de heredi. ⁊ fal. §. exheredatos ⁊ testatoris vo
luntas est lex. vt in auf. de nup. §. disponat. ⁊ posterior lex priorem
tollit simpliciter. ergo ⁊ testamentum posterius tollit prius simpli
citer. arg. ff. de legi. ⁊ senatuscõ. l. non est nouum. ¶ Duodecimo ꝓ
batur ꝑ hec ꝓportionalia. Sicut eniꝫ se habet posterior lex ad prio
rem. sic posterius testamẽtum ad prius. quod patet quia omnia pẽ
dent ex volũtate. Sed sic se habet posterior lex ad priorem. qꝛ suffi
cit legislatori ꝓhibere in posteriori lege ⁊ si vltra non procedat ce
tera quasi expressa voluntate colliguntur. vt. C. de legi. ⁊ consti. l.
non dubium. §. vt legis. ⁊. l. de quibus. circa finem legis. ff. eo. ergo
sic se debet habere posterius testamentum ad prius vt sola ꝑfectio
ne secũdi testamẽti tollatur primum. ⁊ cõcurrit illa ratio. quia testa
mẽtum est testatio mẽtis. vt insti. de testa. in prin. ⁊ mẽtem vnam et
volũtatem cõtinet. licet circa diuersa. vt patet. C. de testa. l. hac con
sultissima. §. si quis autẽ. ibi secũdã eius volũtatem. ergo hec secũ
da mens ⁊ volũtas tollit primam simpliciter ⁊ ipso iure. vt. ff. de adi
men. lega. l. iij. §. cõditio. Accedunt ad idem ꝙ̃plurime alie rõnes.
quia iustum est ⁊c. vt. C. de iude. l. nemo. Et quia iure suo ⁊c. vt. C.
manda. l. in re. Item quia hominis ꝓpositum per actum cõtratiuꝫ
tollitur. vt. ff. locati. l. cum in plures. §. locator. ergo ꝑ posterius te
stamẽtum primum tollit̃ simpliciter. hinc est ꝙ testator voluntateꝫ
vltimam approbando priorem videtur reprobare. vt. C. de iure co
di. l. cõficiuntur. §. fi. ¶ Decimotertio probatur ꝑ argumẽtum ad
absurduꝫ. quia cū testator posterius cõdidit testamẽtuꝫ ⁊ ꝑfectum.
aut dicemus ꝙ vult testamẽtum primũ reuocare. ⁊ põt de iure. aut
ꝙ non vult reuocare. aut ꝙ vult reuocare sed non põt de iure. Pri
mũ ostẽditur. s. ꝙ vult reuocare ⁊ ꝙ põt de iure quod patet. quia te
stamẽtū secũdū est ꝑfectum rõne voluntatis ⁊ solẽnitatis ⁊ cõtinet
vnam volũtatem. vt supra dixi. ⁊ est oppositũ primo. ⁊ verba volũ
tati coadaptantur. ⁊ ideo verboꝝ interpretatio nusquaꝫ tm̃ valeat
⁊c. vt. C. de libe. ꝑte. l. iij. ⁊. ff. de leg. ij. l. vnum ex familia. §. fina. ⁊ de
lega. iij. l. librorũ. §. item ⁊ cassius. igit̃ posterius tollit primũ ipso
iure. ⁊ simpliciter. Nam in ambiguo sermone non vtrūq; dicimus.
sed id dũtaxat quod volumus. vt. ff. de rebus dubi. l. in ambiguo. in
prin. Sed testator vult ꝙ scðm testamẽtum otineat ꝑfectionem se
cũde volũtatis. ergo non vult primũ. Secundũ autem non ostẽdit̃.
quia ꝑ verba testamenti secũdi cõtrarium demõstratur. a quibꝰ nõ
est in dubio recedendũ. vt. ff. de lega. iij. l. non aliter. ⁊ de vsufru. leg.
l. fi. Tertium etiam non ostẽditur quia nulla lege ꝓbatur illud im
mo omnia iura repugnare videnẗ ⁊ ideo hoc dicere non debemus si
nulla. l. dicitur. vt. C. de colla. l. illam. ⁊ de ꝑuarica. l. iij. in fi. ⁊ cõcur
rit illa rõ quia otra bonos mores est libertatem ⁊c. vt. ff. pro socio
l. cum duobus. §. idem respondit. ⁊ quia que ex volũtate pendent cõ
traria voluntate tolluntur nec refert quẽadmodum quis volũtateꝫ
suam declaret. vt. ff. de legi. l. de quibus ad fi. cum facto detur intel
ligi voluntas. vt. ff. de edil. edi. l. si tamẽ. §. ei qui. ⁊ quia volũtas ẽt
tacita tollit primam expressam. vt. ff. de adimẽ. lega. l. iij. §. fi. ⁊. l. ex
parte. ¶ Quartodecimo qꝛ vna est legis intentio ꝑfectum ex im
perfecto declarare. quam ꝑfectionem voluntas posterior declarat.
quia priores voluntates renouat ⁊ emendat ⁊ quod deest adiicit ⁊
quod sup̃fluum est abscidit. vt in auf. de non aliend. in pri. ergo te
stamẽtum posterius tanquam magis perfectuꝫ. quia vltimũ ⁊ quia
ꝑfectioneꝫ continet volũtatis tollit primũ simpliciter sicut ⁊ lex po
sterior tollit priorem. ¶ Quintodecimo probatur quia ꝑfectissi
ma veritas testium septem numero reuelatur ⁊ res per ⁊ testium so
lẽnitatem ostendit̃. vt. C. de fideicom. l. fina. §. cum enim. ergo cum
ꝑ testamẽtum posterius res. i. volũtas ⁊ veritas ꝑfectissima osten
datur tollitur primum simpliciter ⁊ ipso iure. ¶ Sextodecimo ꝓ
bat̃ quia omnis vltima dispositio vltima voluntas appellat̃. vt. C.
de codi. l. fi. §. fi. ergo scðm testamẽtū quod est vltima voluntas tol
lit primum simpliciter. ¶ Decimoseptimo quia testamẽtum poste
rius ꝑfectum est ⁊ consistit ex omnibus suis partibus. vt. ff. de ori
gi. iu. l. j. ergo ⁊c. ¶ Decimooctauo quia quotiens duo sunt quorũ
quodlibet ꝑfectionem hꝫ in seipso ⁊ se habent vt prius ⁊ posterius
⁊ in oppositum necessario sequit̃ ꝙ oportet posterius tollere pri
mum vt pꝫ in legibus ⁊ pactis. ⁊ vltimis volũtatibus. vt. ff. de pa
ctis. l. pacta nouissima. cuꝫ concor. ¶ Decimonono casus est legis
aperte ꝙ testator non põt suam voluntatem ligare verbis ⁊ ꝑ poste
riorem volũtatem ab ea recedere licet simpliciter ⁊ tacite ⁊ quocun
q; modo. vt. ff. de iure codicil. l. diui. §. l3. ⁊ de lega. ij. l. fi. in prin er
go nulla dꝫ esse dubitatio. vt in auf. de nõ eligẽ. secũdo nubẽ. §. gre
goria. ⁊ ideo nõ oportet ius ciuile calũniari. neq; verba captari. vt
ff. ad exhibẽ. l. penul. Et ad hoc suffragant̃ ꝙ̃plurime alie rõnes. qꝛ
nullus cogendus est vel ligandus ad ꝓprium suum bonuꝫ. vt. C. de
pac. conuen. l. hac lege. ⁊ extra de iudeis. c. sicut. ⁊. xxiij. q. v. c. ad fi
dem. Hinc est ꝙ omnis qui testat̃ secum loquit̃. vt. ff. de leg. ij. l. cū
pater. §. donationis. ergo ⁊c. ¶ Uigesimo probat̃ per argumẽtuꝫ
a maiori quia si id de quo magis videtur inesse ⁊ non inest. nec id de
quo minus dꝫ inesse. Sed constat ꝙ pactum stipulatio ⁊ iusiuran
dum de iure ciuili non ligant nec impediunt libertatem summi iudi
cij. vt. C. de pac. l. pactum. ⁊. l. l3. ⁊. l. fi. ⁊ de colla. l. pactũ vbi de hoc.
ergo multomagis voluntas simplex in seipso nullo modo ligabit ⁊
voluntate qualibet simplici reuocabit̃. ¶ Eodeꝫ arg. probat̃ quia
presentia ⁊ confirmatio principis non ligat volũtatem. vt. C. de te
sta. l. omniũ ergo ⁊c. Hinc est ꝙ non est credendus quisquaꝫ genus
testandi eligere ad impugnanda sua iudicia ⁊ liberum suũ arbitriũ
ligandum. vt. ff. de testamen. mili. l. si miles. ergo ⁊c. ¶ Uigesimo
primo probat̃ per argumentum a maiori. quia testamenti factio est
publici iuris. vt. ff. de testa. l. iij. ⁊ ideo priuatorũ pactis forma eius
ledi non debet. ergo multomagis nec voluntate vnius.
¶ Uigesimosecundo probatur. naꝫ constat ꝙ testator in primo te
stamento confirmare vel adimere ea que in secundo testamento re
licturus erat non põt. quia testamẽtum scðm sumit substãtiam ⁊ vi
res a seipso ⁊ est primo testamento oppositum ⁊ eum tollit necessa
rio vt supra dictum est. Sed econtra posterius testamẽtum tollit
primum ⁊ etiam põt ipsum confirmare. vt. ff. ad trebel. l. si quis prio
re cum concordan. quia tunc testamentum prius trahitur ad poste
rius ⁊ ex posteriore oritur actio. vt ibi nota. ergo necessario se
quitur ꝙ testamentum primuꝫ non determinat nec immutat poste
rius. sed econtra igitur posterius tollit prius simpliciter ⁊ ipso iu
re. ⁊ maxime quia scðm testamentum ꝑfectionem continet volunta
tis. Et ad hoc concurrit illa ratio quod ex sermonibus ⁊ exterior̃
bus mentis conceptum ⁊ animi voluntas ostenditur. vt. ff. de tuto.
⁊ cura.

et cura.da.ab his.l.is qui.cum similibus.et secretorum deus solus cognitor est et iudex.vt.xxxij.di.erubescant.et.ff.de interroga.act.l.ij. ergo cum scdm testamentum contineat perfectionem voluntatis vt dictum est videtur testator velle recedere a primo et priori voluntate. quia illud videtur dixisse q suo nomine verbis vsus est.vt.ff.de supelle.lega.l.labeo ad fi.ergo cum verbis exprimat in secundo testamento perfectam voluntatem videt velle recedere a primo testamento. ¶ Vigesimotertio probatur per locum a contrario sensu. quia cum testator in principio testamenti ascripsit cui bis legauero semel deberi volo postea eodem testamento vel codicillis sepius legando non debet nisi spaliter penituerit.vt.ff.de leg.iij.l.si quis.in prin.ergo a contrario sensu si in alio testamẽto vel codicillis postea bis legasset deberetur bis.vt.ff.manda.l.si procuratorem.§.si ignorantes cum similibus. Et concurrunt due rones.quia quod de vno negatur &c.vt.ff.de iudi.l.cum pretor.in prin.et illud est speciale cuius contrarium est generale.vt.ff.ad municip.l.j.ad fi. Sed in eodem testamento est speciale ergo in alio testamento est generale.

¶ Vigesimoquarto probat aperte.quia secreta et tacita voluntas non tollit per scdm testamentum nisi probet suscepti secreti ratione id operante.vt.ff.de proba.l.i. Ergo voluntas palam expressa p scdm testamẽtum presumit imutata et vere mutata est vt patet a contrario sensu littere. Et quia rone cessante debet cessare et lex.vt.ff.de iure patro.l.adigere.§.quis. ¶ Vigesimoquinto probat p locum a similibus. Nam princeps ex scientia sola tollit legem.vt.ff.de excu.tu.l.idem vlpianus.ad fi.ergo et testator qui scit se testamentum prius condidisse: et presumit scire.vt.ff.ad velle.l.qdq.et concurrit illa ratio quia si princeps sibi legem imponat sicut in.l.humanũ.C. de legi.et consti.nihilominus si princeps faciat posteriorem legem et in ea det formam nouam legis condende licet in ea de prima nõ faciat mentionem tollit prima.vt.d.l.non est nouum.ff.de legi.ergo etiam collet primum testamentum per posterius eodem modo simpliciter. ¶ Vigesimosexto probat quia inter continua iuncta simul et ex interuallo scripta magna reperit esse differẽtia quia ex interuallo scripta corrigunt priora et prioribus derogant.vt.ff.de cõdi.et demon.l.non ad ea.que ergo testamẽtum posterius quod ex interuallo conditum est corriget prius simpliciter.

¶ Vigesimoseptimo probat per argumẽtum a maiori quia si testator in institutione vel legato conditionem vel formam daturum se ascribit et per consequens se ligare in hoc voluit.et postea in eodem testamento id facere omiserit valet nihilominus institutio et legatum.vt.C.de insti.et substi.l.penul.cum similibus. Si ergo in eodem testamento receditur a lege tacite nulla de lege habita mentione vt ibi patet.ergo multomagis in alio testamento recedet simpliciter et quocũq modo. ¶ Vigesimooctauo quia falsitas in elogijs põt cogitari q vt exul fiat a re publica maxime in testamẽtorũ confectione cupit lex.vt. C.de testa.l.iubemus. Nam posset quis falsum fabricare testamentum testatore ignorante q testator tollere non posset ignorantia ductus quod esset absurdum et iniquissimum. et absurdus intellectus est euitandus.vt.ff.de lega.iij.l.offidius.cũ similibus. ¶ Vigesimonono quia leges benignius &c.vt.ff.de legi.l.benignius et in ambigua voce legis &c. vt.c.ti.l.in ambigua.

¶ Trigesimo probat quia lex dz esse iusta .vt.iiij.di.erit. Sed iustum non esset q liberum hominis arbitrium in his que dependẽt in se et a seipso liget.ergo &c. Et quia ratio legis condẽde est vt humana coerceat natura pp̃ter commune bonum. sed non propter seipsum.cum homo est sane mẽtis et etatis legitime.vt.iiij.di.c.j.et.ij. probatum est.ergo ex nullo iure põt homo seipsum ligare siue legẽ sibi imponere nisi vt libet et inquantum libet et maxime quia vltima voluntas defuncti dz omnibus modis obseruari.vt extra de celebra.missa.c.cum marthe.et.xiij.q.ij.c.vltima voluntas.

¶ Econtra videt q testamentum continens verba derogatoria nõ tollit simpliciter per scdm testamentum.nisi fiat mentio in eo de verbis derogatorijs. Et hoc pluribus rõnibus ostendi põt. ¶ Primo sm modernos doctores et antiquos.est casus.ff.de lega.iij.l.si quis.in princ.testamenti. ¶ Secundo accedit glo.que est ibi.et.ff. de lega.i.l.si mihi et tibi.§.in legatis.et.xviij.di.c.quoniam quidem. ¶ Tertio probat per regulam vulgarem quotiens enim priora vltimis sunt derogatoria eis preiudicant nisi specialiter reuocent.vt d.§.in legatis.et.l.si ita sit ascriptum.de lega.j.et.d.l.si quis.in pri. ¶ Quarto probat per argu.a minori.quia si id de quo minus videtur inesse inest.et id de quo magis dz inesse.sed vbi est tacita voluntas se ligandi testator ligat a lege scripta nec prius testamentum tollit per posterius nisi expresse de eo habeat mentionem. vt. C.de testa.aut.quod sine.et aut.hoc inter liberos.ergo multomagis vbi est expressa voluntas se ligandi dz esse ligatus a lege. ¶ Quinto probat quotiens prima voluntas est vltime derogatoria presumit durare nisi mutata probet.vt.ff.de proba.l.j.et.l.cum qui.neq enim in testamento secũdo dicere videt q vox signat.quia non vult.ff.de rebus dubijs.l.in ambiguo.secũdo respõso ergo sm testamẽtũ non tollit primum nisi de eo faciat mentionẽ. ¶ Sexto probat qui cũ legem sibi imponit et maxime in testamento verisimile est q faciat cum causa et ex rõne.cum quibus presumat diligens.vt.ff. de pba. l.cum de indebito.et.C.qui et aduer.quos in integ.resti.l.j. Sed cum in testamento secundo non habet mentio de primo presumitur perdurare eadem causa et rõ.argu.ff.de lega.j.l.si seruus plurium.§.fina.ergo effectus primi testamenti durabit.quia sicut cessante causa et rõne cessat effectus. Sic econtra esse dz. ¶ Septimo cum enim testamẽtũ primũ sit derogatoriũ.et in vltimo nõ habet mẽtio de primo presumit testator ex errore fecisse scdm testamentum . arg.ff.de here.insti.l.fina. ¶ Octauo.quia quod lz tacite dz licere expresse. vt.ff.de regulis iur.l.expressa.et de condi.et demon.l.nonnũq.sed tacite se lz ligare.vt.d.aut.quod sine.ergo dz licere expresse. ¶ Nono quia sepe solent testatores sibi legem imponere testamẽtum cõdendo in absentia vxoris et liberorum.vt possint sine eorum molestia saluti animarum suarum prouidere.et ideo postea eis presentibus scdm faciant testamentum ad eorum libitum nullam de primo in secundo sumentes mentionem.cogitantes primum valere. ergo dz valere primum testamentum inspecto eo quod fieri solet.arg.ff. de pac.l.labeo.et.l.iurisgentium.§.pactorum.vbi de hoc. Et cõcurrit argu.a cõmuniter accidentibus quod est validum.vt. ff.de publi.l.cum qui.in princ. ¶ Decimo probat quia omne quod consensu contrahit dissensu contrario dissolui dz.vt.ff.de sol.l.prout quisq.et de regu.iuris.l.nihil.ergo specialia verba precedentia debent tolli per contraria verba specialia subsequentia. ¶ Undecimo.qr in toto iure generi derogat per speciem.vt.ff.de regu.iuris.l.in toto.et de lega.iij.l.vxorem.§.felicissimo.ergo cum in primo continẽtur verba specialia derogatoria in secundo generalia primum testamentum dz valere. ¶ Duodecimo lex enim defuncti voluntatem et vestigia imitatur.vt.C.de necessa.et serui.l.quidam ergo cum testator legem sibi imponit et se ligat et lex eodem modo eum ligabit.arg. d.aut.quod sine. ¶ Tredecimo probat p locum a pari.quia rescriptum principis contra ius quod continet voluntatem principis cuius principis voluntas est lex.vt.ff.de consti.prin.l.j.non tollit legem nisi princeps expresse tollat legem.vt.C.si contra ius vel vtili. publi.l.fi.vbi de hoc et extra de rescrip.c.nonnulli.et hoc ea ratione cõtingere videt.quia princeps a lege videtur ligatus.ergo si princeps nõ tollit legẽ in dicto casu.igitur nec testator tollere dz prius testamẽtũ nisi de eo faciat mẽtionem in secundo cogitans.

¶ Ad solutionem et antiquorum et modernorum doctorum opinionem quorum vincula calciamẽtorum soluere dignus non essem cõsiderans tamen q vbi publica tractat vtilitas et iuris indagatio et si minor iudex veritatem inuestigauerit nulla maiori irrogat iniuria.vt.C.de offi.rec.pro.l.potioris.et.ff.de condi.cau.da.l.iij. §.sed si seruus. Idcirco tremescens ad solutionem accedo. Solu.dico q prius testamentum continens in se verba derogatoria tollit simpliciter per scdm testamentum.etiam si in eo de verbis derogatorijs nulla mentio habita est p iura pro hac parte allegata. ¶ Et ad contraria põt particulariter responderi primo non obstat lex si quis in princi.per quam doctores principaliter mouent pluribus rõnibus manifestis claris et apertis. Prima ratio est quia ibi hec verba cõtinent.cui bis legauero semel deberi volo.que verba sunt dispositiua verba et ademptiua. Nam cõtinent dispositionem voluntatis et ademptionem futurorum legatorum bis postea relictorum.vnde ex hoc apparet q non sunt verba legis sibi imponende sed volũtatis disponende.vt.ff.de adimen.lega.per totum titulum. ¶ Secunda ratio est quia legatũ postea bis relictum ideo non valet.quia prius fuit ademptum.et quod ademptum est nec datum videtur.vt. ff.de lega.j.l.si ita sit scriptum.que lex declarat et determinat legem si quis in prin.testamenti. Et credo q si iste due leges fuissent simul inspecte aperuissent intellectum antiquis et modernis doctoribus et eorum opinio cessasset. ¶ Tertia ratio est quia.d.l.si quis.in prin.testamenti loquit quando postea eodẽ testamento vel codicil.testator sciens eidem sepe legauit. Nam tunc legata bis postea in eodẽ testamento relicta ideo non valent quia prius adempta fuerũt. Sed si in secundo testamento bis relinqueret valere deberẽt etiam nulla facta mentione de primo testamento quia sm testamentum non pendet a primo.sed substantiã et vires sumit a seipso vt superius dictum est.sed legata et ea que disposita sunt in primo testamẽto.sumunt vires ab eo.et ex institutione heredum.vt instituti.de leg.§.ante heredis. ¶ Quarta rõ quia testator qui in prin.testamẽti ascripsit dicta verba videt diffidẽs et dubitans de sua memoria et timẽs etiam de sua constantia verba predicta ascripsisse in eodem testamento.q eodem contextu et nullo actu interueniente fieri dz.vt.C. de testa.l.cum antiquitas que rõ cessat in secũdo testamento.quia post primum testamentum sepius cogitare potuit et cogitasse verisimile est arg.C.ad velle.l.si mulier.et.j.q.j.c.constat.et.iij.q.iij.c.si quis iratus. ¶ Quinta rõ est quia cum testator sibi relinquit legatum in eodem testamento postea bis inuenit ademptum eodem puncto temporis quo relictum est.vt.d.l.si ita sit ascriptum.et arg. ff.de noua.l.si stichum.§.si quis ita.et.l.quotiens.§.j.et de accepti.

l. quod in diem. ⁊ ideo necessario oportet testatorem ex casu spāliter
penitere prioris voluntatis. ⁊ dicere ꝙ vult vt legatarius plu-
ra legata accipiat ⁊ est rō in euidēti quia cum legatum postea bis re
linquit̃ nisi spāliter testator peniteat prioris voluntatis remanet
ademptum ꝓpter precedētem ademptionem. ⁊ nisi spāliter dicat ꝙ
vult vt legatarius plura legata accipiat non posset legatum bis re-
lictum aliter valere quia prius fuit ademptum ⁊ remanet ademptū
testator spāliter peniteat. ⁊ leges quia omne legatum dꝫ continere
in se speciem siue specialitatem rōne persone legatarij ⁊ rei legate.
vt. C. qui testamē. face. pos. l. hac ɔsultissima. ⁊ o. aut. quod sine. ⁊ in
stitu. de lega. §. incertis. ⁊. ff. de iure do. l. cum post. §. gener. ¶ Et
ad hoc comprobandum quero quid si testator sic dixerit. cui bis le-
gauero semel deberi volo. ⁊ postea in eodem testamēto dixit cui bis
legauero sepius deberi volo. Et postea in eodem testamento lega-
uit alicui bis nec penituit specialiter de dictis verbis an valebit
legatum postea bis relictum. Respon. sic quia secūda voluntas est
prime contraria. vt. d. l. si ita sit ascriptum. de heredi. insti. cum simi-
lib⁹. Ergo patet manifesta rōne ꝙ verba derogatoria nihil ibi ope
rant̃. quia verba non sunt derogatoria ibi que illud operant̃. Sed
hoc operantur verba dispositiua ⁊ ademptiua. ¶ Sexta etiam pa
tet esse rō vbi quia testator eodem testamēto legans postea bis pre
sumitur obligatus ⁊ pro tumultu mortis angustiatus. argu. in aut.
de trien. ⁊ semis. §. illud. ⁊. C. qui testa. facere pos. l. hac cōsultissima
§. ac cum humana. ⁊ de lega. j. cum questio. cum simi. Sed in alio te
stamento cessat dicta rō. argu. d. l. si mulier. C. ad velle. ¶ Septima
rō est quia testator ibi nullam legem sibi imposuit si legata bis re-
linquenda voluit adimere. ⁊ in veritate ademit. ⁊. pure ⁊ simplici-
ter. vnde voluntatem suam nec suspendit nec ligauit sed eam com-
pleuit pure adimendo legata que postea erat relicturus. vt manife
ste apparet in. d. l. si ita sit ascriptum. ⁊. ff. de adimē. lega. l. si legatum
pure. vbi dicitur ꝙ conditionalis ademptio rem suspendit sed adem
ptio pure facta non suspēdit quia ademptio statim sumit effectum
de natura sui cum res producit̃ in esse. Item non obstat aut. quod si
ne. ⁊ nu. hoc inter liberos quia est ibi speciale liberorum fauore in-
ter quos pater testatus fuit ⁊ rōne solēnitatis magne adhibite in te
stando videlicet quia testamētum conditum est in scriptis ⁊ sua ma
nu scriptum ⁊ claris litteris. ⁊ etiam quia testamentum postea in-
firmatur ⁊ secundo testamento scripto manu alterius ⁊ nuncupati-
uo ⁊ quia in secundo liberos non instituit vel eorum diminuit por-
tionem. ¶ Unde quero ad hoc comprobādum quid si testator pri-
mum testamentum scripsit sua manu inter filios ⁊ postea scm testa-
mētum scripsit etiam sua manu ⁊ inter filios ⁊ cum eadem solēnitate
nulla in eo de primo testamēto habita mētione in hoc casu tolletur
primū p scdm. Rn. ꝙ sic. vt. C. de testa. l. hac cōsultissima. §. si quis
aut. ¶ Item quid si pater scdm fecit testamentum solēne nuncupa
tiuum ⁊ inter liberos ⁊ in eo de primo testamento nullam fecit men
tionem nunquid tollet primum. Glo. dicit dubitatiue forte sic. Tu
dic audacter ꝙ tollit. vt in aut. de testa. imperfe. §. ⁊ siquidem vbi de
hoc. no. in glo. hec solēnitas. ¶ Et est notandum ꝙ sufficat in aut.
hec inter liberos vt primum testamētum per scdm tollatur hoc ipsum
expressum significare. i. etiam generaliter non tm̄ specialiter. Nam
expressim siue expressim comprehendit ⁊ genus ⁊ speciem. vt no. C.
de nego. ge. l. penul. ⁊. ff. de procura. l. procurator. Preterea verbum
est generale. ergo debet generaliter intelligi. vt. ff. de lega. pstan. l.
j. §. generaliter. cum similibus. i. interdicta autē subditur. quia ibi fe-
cit talem quādam voluntatem ⁊c. Sed constat ꝙ dictio talem cōpre-
hendit genus de natura sui ⁊ non speciem. vt. C. de verbo. signi. l. fin.
in prin. ibi talem habere. ⁊ ver. j. ibi nulla spāli ⁊c. Sed in casu no-
stro quando testator verba derogatoria apposuit in testamento pri
mo ⁊ postea fecit scdm testamētum simpliciter nulla de verbis dero
gatorijs in eo habita mētione valere dꝫ scdm testamētum pluribus
rōnibus. ¶ Prima rō quia verba derogatoria non sunt verba dis
positiua. sed legis sibi iniungende impositiua. Nam non continent
heredum institutiones nec legatorum dationē vel ademptionem seu
translationem. ergo pendet ex libero arbitrio. ¶ Secūda rō quia
testamentum scdm continet secundam voluntatem ⁊ perfectionem vo
luntatis. vt. d. l. hac consultissima. §. si quis autem cum similibus.
¶ Tertia rō est quia potuit sepius cogitare ⁊ remedium adhibe-
re. vt. d. l. si mulier. C. ad velleia. cum concordan. ¶ Quarta rō qr
presumit̃ semper scire si fecisse prius testamentum temporis cursu
non obstante. vt. C. de testa. l. sancimus. ¶ Quinta rō est quia nul
la rō ligat eum. ⁊ ipse sibi legem non potuit imponere. ergo sua lege
non est ligatus. arg. C. de codi. l. si iam. cum similibus. ¶ Sexta rō
quia cum testator facit scdm testamentum ⁊ est perfectum inuenitur eo
dem puncto primū reuocatū. ⁊ quicqd in eo scriptum est. ⁊ per conse
quens lex sibi imposita scripta in primo testamento inuenit̃ reuoca
ta ⁊ ab eo recessum. quia scdm testamentum est oppositum primo. cū
nemo possit decedere duobus testamētis. ⁊ quia verba voluntati in
secundo coartant̃. ergo verborum interpretatio ⁊c. vt. d. l. iij. C. de li
beris prete. ⁊ quia testator faciendo scdm testamentum videt̃ velle
valere. ergo non primum. quia ad positionem vnius de oppositis se-
quit̃ alterius remotio. vt. d. l. hec verba. ff. de verbo. signi.
¶ Septima rō q: cum testator liberum habeat arbitriū. vt. s. aper
te probat̃. ergo cum scm faciat testamentum quod est oppositum pri
mo continet pfectionem voluntatis. vt. s. dictum est videtur statim
velle mutare primam arbitrium ⁊ voluntatem ⁊ legem renouare. qr
ostēdit se velle scdm testamētū valere. ⁊ scdm valere non pōt nisi re-
uocato primo. ergo videt̃ reuocare velle primum. ⁊ legem sibi impo
sitam. quia cum quid volo videor velle ⁊ omne id sine quo quod vo-
lo esse non pōt. vt. ff. de acqui. here. l. illud. ⁊ de libe. ⁊ posthu. l. si ita
scriptum. §. regula cum similibus. Item non ob. §. in legatis ⁊ lex si
ita sit scriptum. vt patꝫ ex predictis. Item non ob. l. iij. ff. de proba.
quia ibi fuit voluntas secreta ⁊ tacita ⁊ in fraudem legis. Et etiam
non ob. lex cum qui. ff. de proba. ⁊. l. in ambiguo. quia habēt locum
quādo testamētum scdm non ostenditur alis primum reuocat̃ p po-
sterius. Et eodem modo respondeo ad aliā rōnem qua dicit̃ ꝙ pre
sumit̃ lex imposita cum causa ⁊ ex rōne. Uel dic ꝙ per scdm testamē
tum presumit̃ reuocare omnem cām ⁊ rōnem. Item non ob. l. fin. ff.
de hered. insti. quia ibi. ergo probat̃ ignorās sed in casu nostro pre
sumit̃ sciens. quia de suo facto tm̄ tractabat̃. vt. ff. ad velle. l. qḋ. ⁊
arg. C. ad velle. l. si mulier. ⁊ de testa. l. sancimus. ¶ Item non ob. ar
gu. de expresso ⁊ tacito quod adducit̃ de aut. quod sine. vt. s. patet.
Item non ob. arg. ex eo quod fieri solet. quia probabile est sed non
necessarium. Item facere potuit primum testamentum ⁊ omittere
scdm. ⁊ etiam potuit facere testamentū in scriptis ⁊ vetare aliquam
ptē testamēti aperiri. vt insti. de pupil. substi. §. igit̃. ⁊. C. quemad.
testa. aperiā. l. penul. Item non debuit eos tenere. vt. C. si quis ali-
quē testa. prohi. l. ij. Item non obstat. l. prout quisqȝ. qr hꝫ locum in
his que non sunt opposita. Et etiam non hꝫ locum in his que non
pendent a seipso vel in se. sed cum qn aliū se ligat. Uel dic ꝙ contra
rio sensu dissoluitur eoipso ꝙ scdm fecit testamentum. Item nō ob
stat arg. de specie ad genus. vt. l. in toto. quia hꝫ locum in eodem te
stamento. ⁊ in his que non sunt opposita. vt. d. §. felicissimo.
¶ Item non ob. illud ꝙ lex imitat̃ voluntatem ⁊ vestigia defuncti
q: illud hꝫ locum dum voluntas durat ⁊ quādiu vult testator. Itē
non ob. id quod dictum est de rescripto principis ꝙ non tollit legem
quia princeps sibi legem de hoc non imponit sed impetranti tantū
prohibet postulari. vt. s. de preci. impe. offe. l. nec dānosa. ⁊ quia ple
runqȝ que ex importunitate petētium conceduntur. vt. C. de peti. bo-
no. subla. l. j. lib. x. ⁊ quia est minoris solēnitatis ꝙ lex scripta ⁊ qr
lex continet ius commune. Sed rescriptum ius singulare ⁊ in al-
terius preiudicium. ⁊ q: lex est in iure scripta rescriptū extra. Sed
an iuramētum liget. dic vt notaui. ff. de iu. codi. l. diui. §. licet.

¶ De restitutionibus.

¶ Continua. supra de restitutionibus ⁊ ea que parit. dictum est de
restitutione cum quis rogat̃ restituere simpliciter hereditatem. se-
quitur videre de restitutionibus cum quis rogat̃ restituere quod
supererit de hereditate.

NEgocium. ¶ Diuide titulum in ptes sex.
Primo thema ⁊ questio ⁊ alle-
gationes pro vtraqȝ parte. Scdo ratiocinatio cir
ca responsionē. Tertio responsio cum distinctione
bimēbri. Quarto exceptio ad scdm bimembrum.
Quinto consilium contra heredem. Sexto exten
sio ꝓcedentium. Secunda pars incipit in. §. nos igit̃. Tertia in. §.
nobis. Quarta in. §. si vero. Quinta in. §. si vero cōtingit. Sexta
in. §. hec igit̃. ¶ Casus breuis. heres rogatus simpliciter vniuer-
sam restituere hereditatē quartam portionē retinere dꝫ ⁊ tres resti
tuere. Sed heres rogatus restituere quicquid post mortē suam su
pererit tres partes retinere dꝫ ⁊ quartam restituere. Fallit in casi-
bus quattuor in quibus ea diminuere lꝫ alis de suis facultatib⁹ sup
plere cogit̃ qḋ si non pōt iure ⁊ hypothecaria fideicommissario cō-
petit actio cautione prestanda de quarta restituenda nisi a testato-
re fuerit remissa. his obtinētibus in omnibus casibus ⁊ psonis. vl-
timo ꝑcipit diuulgari. Et. h. d. vsqȝ ad fi. n. Hec littera nō indiget
expositione quia est satis clara ⁊ per se patꝫ. ¶ No. hac constitutio
ne aperte differentiam inter hunc titulum. ⁊. s. de resti. ⁊ ea que pa-
rit. ¶ No. secundo pro captiuorū redemptione quedam permitti
que alis prohibent̃ ⁊ intellige captiuos. s. primos. vt. ff. de iur. do.
l. mutus. §. manente. ⁊ sol. ma. l. diuis. alis fideicommissatius semp
excludi posset. ¶ Item no. ꝙ dotis ⁊ alimentorum fauore aliena-
tio permittit̃. ¶ Querit̃ primo hic que sit differentia inter hūc ti.
⁊ titulum. s. s. de resti. ⁊ ea que parit. ⁊ alium. j. de resti. fideicōmis.
Et dic vt in glo. no. ¶ Querit̃ secundo que sit rō quare heres ro-
gatus restituere simpliciter vel vniuersaliter aut totam hereditatē

detrahit

detrahit solam quartam. Sed heres rogatus restituere quicquid superit retinet dodrantē. Respondeo capitur coniectura volunta tis defuncti. quia primo casu testator prouidere voluit fideicõmis sario magis q̄ heredi. Secundo vero casu heredi magis q̄ fidei cõmissario. quia si quid superest voluit restitui alis non. ⁊ sic videt ei dedisse ptātē ɔsumēdi. Sed hec ɔstō refrenat volūtatē heredis. ¶ Querit tertio quare hic corrigit ⁊ immutat dictum papiniani ⁊ Marchi. quod videbat equitatem continere. quia distinguebat vtrum causa interuertēdi fideicõmissum fecerit vel non. vt. ff. ad tre bel. l. titius. cum concordā. Respon. vt tollatur materia discordia rum inter heredē ⁊ fideicõmissarium que plerūq̄ olim conueniebatur. Uel pp̄ter significationem ⁊ propter pp̄rietatem verborum. vt. s. eo. ver. eo moriente. vel propter iuris dispositionem. vt. s. eo. ver. nouimus. ¶ Querit quarto quid si tempore mortis heredis tota hereditas superest quia heres nihil consumpsit. Respondeo heres eius nihilominus retinebit dodrantē. vt hic no. in auk. contra rogatus. sumpta ex hoc ti. posita. C. ad treb. l. iubemus.

¶ Querit quinto qualiter pro dote vel donatiõe possit diminui. Respondet glo. q̄ p dote danda ⁊ restituenda. Sed hec littera vi detur loqui solum in dote danda. s. de resti. ⁊ ea que pa. §. quāobrē loquit etiam in dote ⁊ donatione propter nuptias restituenda vt ibi dixi. ⁊ idem intellige hic. ¶ Querit sexto quid si dos p ea da ta desinat esse dos soluto matrimonio morte viri an veniet in resti tutione ea postea defuncta. Respondet glo. q̄ non. arg. ff. ad treb. l. heredibus. §. fi. ⁊ l. mulier. §. pe. ⁊ l. a filia. in pri. ⁊ adde quod ibi nota. ¶ Querit septimo an permittatur alienatio ecclesie fauore. Respondet glosa q̄ non. ⁊ dic vt in glo. not.

¶ De priuilegiis dotis hereticis mulierib⁹ non p̄standis.

¶ Continua. supra in pluribus partibus mentio habita est de pri uilegiis dotis. ⁊ maxime supra de equa. do. §. his consequēs. Sūpta inde materia sequit iste titulus.

Nam nobis. ¶ Diuide titulū in partes tres. Primo qui di cunt heretici. Scdo quibus mulieribus dotis priuilegia dentur. Tertio diuulgatio. Secunda pars incipit in. §. que igit. de hereti. Tertia in. §. que igitur. ¶ Casus breuis. heretici appellant qui non sunt mēbrum sancte dei catholice ecclesie. ⁊ qui sanctam cõmunionem in catholica ecclesia a sacerdotibus non pcipiunt. Et priuilegia dotis mulieribus catho licis tantūmodo conceduntur ⁊ non hereticis nisi ad fidez fuerint cõ uerse. Ultimo p̄cipit diuulgari. ⁊ h. d. vsq̄ ad finem titu.

¶ Expone litteram. Unam nobis ⁊ hoc. s. spem in deo habere eis legibus. ⁊ nos autē ipsi. i. sicut ipsi fecerant. hoc sicut supra positus est. ¶ Nota primo q̄ in deo spez ponere debemus quia inde nobis ⁊ anime ⁊ cunctorum bonorum sequitur salus. ¶ Not. secundo q̄ ex dei priuilegiis sequitur bonum principium: melius mediuz: ⁊ fi nis deo acceptabilis. ¶ Nota tertio q̄ ex isto titulo sumitur auk. Item priuilegium posita. C. de hereti. l. j. ¶ Nota quarto qui di cant heretici ⁊ dic vt habet ⁊ no. C. de hereti. l. ij. ¶ Nota quinto q̄ nomen christianorum ei parum prodest qui fidem non seruat.

¶ Nota sexto q̄ Justinianus fuit filius Justini. ¶ Nota septi mo q̄ ecclesia recipit penitentem ⁊ ad veram fidem se conuertentē. ¶ Opponit primo q̄ non liceat penitere. vt. C. de aposta. l. hi qui in fi. Solue tribus modis. vt hic no. vel dic hic in lapsis ibi in relapsis. ¶ Opponitur secūdo ad idem. vt. s. vt cle. qui rece. in medio consti. Solu. ibi ex penitētia alius lederet. hic vero nemo leditur ⁊ deo seruitur ⁊ principi. vt. s. vt non luxu. contra natu. in principio. ¶ Queritur an sñia absolutoria lata in crimine heresis p eo qui ne gauit crimen heresis transeat in vigorem rei iudicate maxime si in dicta est ei purgatio. Et videt q̄ sic. vt. ij. q. v. c. hz. ⁊ c. interrogatū est. ⁊ extra de purga. ca. c. ex parte tua vbi de hoc. Econtra videt q̄ non. q2 in causa matrimoniali non transit si p̄nunciet ɔtra matrimo nium. vt extra vt lite non ɔte. c. j. ⁊ de re iudi. c. lator. Et est rō quia ibi separant a coniunctione quam deus fecit. ⁊ per ɔsequens a deo sed etiam in crimine heresis p dictam sñiam separaret a deo. i. sepa ratus remaneret ⁊ a cõmunione ecclesie vt hic ⁊ j. de san. epi. §. om nibus ⁊ p ɔsequens a deo ⁊ hec maior separatio esse videt. idez er go ius esse dz. ar. ff. de ver. ob. l. a titio. cum si. Preterea iuramentū ⁊ sñia ex magna causa retractant. etiam si appellatum non sit. vt. ff. de iureiu. l. admonendi. ⁊ de in litē iuran. l. videamus. §. pe. ⁊ est ibi spāle in odiuz periurantis. q2 offendit religionem ⁊ iudicem: sed cū hereticus semp offendit religionē ⁊ deum ⁊ iudicē q2 verum inficia tus est debebit retractari. Sic in causa fisci retractat quādoq̄ sen tētia. vt. C. de sen. aduer. fis. la. l. j. li. x. Idez est etiam in cā spāli di

recto. vt no. xxxv. q. j. in summa. ⁊ in. d. c. lator. ⁊ ar. ff. de ritu nup. l. palam. §. si. ver. ego. ⁊ hec placet. Credo tamē q̄ apertiores hoc ca su requirant pbationes q̄ prius ante per sñiam p dicta iura. ⁊ arg. q̄ me. cau. l. non est verisimile in prin. vbi de hoc. Sed quid si cõfes sus est ⁊ indicta est ei penitentia ⁊ absolutus est. dic q̄ sentētia tunc transit in vigorem rei iudicate nisi postea sit relapsus. vt in epistola inter claras. ⁊ C. de apost. l. hi qui. ⁊ istas questiones vidi de facto in ciuitate Bononie.

¶ De nauticis vsuris.

¶ Hec constitutio nullius est vtilitatis.

Ouimus. Casus breuis. Legem a p̄fecto pretorio editam Justinianus cassat ⁊ reuocat: licet fuerit insinuata ⁊ iubet negocia decidi s̄m communes leges. Ultimo precipit diuulgari. in ea non insisto.

¶ Hec constitutio innouat ɔstitutionem rc.

¶ Continua ad remotam materiam. dictū est de sacrosan. ec. l. fi. q̄ ɔtra ecclesias ⁊ monasteria non currit p̄scriptio nisi cētenaria in ca sibus suis. Sed quia dicta lex correctione indiget. Ideo sequitur hic iste titulus. quia alibi cõmodius poni non potuit.

Uod medicamenta. Diuide titulū i partes tres. Primo iuris antiqui recitatio. Secūdo iuris noui ⁊ antiqui correctio. Tertio tē poruz cõmemoratio. Scda pars incipit in. §. iubem⁹. Tertia pars in. §. si quas. ¶ Casus breuis. In negociis in quib⁹ priuato. xxx. an no. p̄scriptio currit quadriēnaria solūmodo ɔtra ecclesiam currere ɔ vsucapione triēnij ⁊ quadriēnij p̄scriptione in suo robore duratu ris. his obtinētibus in casibus futuris ⁊ pendētibus nondum sñia vel transactione sopitis. Et. h. d. vsq̄ ad fin. ¶ Expone litteram. Qd medicamenta a iudicio. i. a lege prima que credebat bona con iectura. i. p̄sumptione experimento. i. in effectu inuenitur ex post fa cto p tantū seculi. quia tempus cētum annoz est quodāmodo quod dam seculū potius q̄ temporis spacium. Et iubemus in negociis. s. priuatorum exceptio ɔtra priuatum. alias psonas non ecclesiasti cas. ⁊ causas quascūq̄ priuatoz cum religiosos cõtractus sub. vel quasi. ⁊ pone exemplum in venditione: donatione: hereditate ⁊ le gato: in quibus habebat locū dicta lex. vt inter diuinum ⁊ per hoc apparet aperte q̄ hec cõstitutio loquit tm̄ de illa. vt inter diuinum que in dictis quattuor casibus ⁊ contractibus vel quasi supra di ctis suum vigorem obtinebat. Sed illa constitutio vt ecclesia roma na est generalis quo ad contractus ⁊ actiones personales ⁊ reales memorato in. d. l. vt inter diuinum. vbi cõmemorantur quattuor ca sus solūmodo. sed in. d. ti. vt eccle. roma. nō fit cõmemoratio casuuz vel ɔtractuū. ɔstitutio nostra. s. vt inter diuinū. que ɔtulerat priui legiuz ecclesiis in casib⁹ certis tm̄. vt supra dixi ⁊ ex hoc apparet ma nifeste q̄ non loquit de illa vt ecclesia romana q2 illa puidit in om nibus cõtractibus causis: rebus ⁊ actionibus: vnde dic declaratio nez q̄ ista cõstitutio vt ecclesia romana generalis est quo ad causas ɔtractus actiones ⁊ res. Sed spālis quo ad ecclesiam romanam et sibi subiectas. Sed lex vt inter diuinū. est spālis quo ad causas ⁊ cõ tractus ⁊ quasi ⁊ generalis est quo ad ecclesias. Patet itaq̄ mani feste q̄ hec ɔstitutio innouat cõstitutionē vt inter diuinū solūmodo que spālis est quo ad cõtractus ⁊ quasi ⁊ causas. ⁊ hec est ipsa veri tas illis. i. in reliquis omnibus causis nōdum sopitis sed pēdenti bus. sanctionē. i. xl. annoz p̄scriptionem a sanctione inductā quas causas. ¶ No. primo q̄ medicamēta morbus rc. facit. ij. q. j. c. mul ti. ⁊ j. q. j. c. vetitum est. in prin. ⁊ q. vij. c. per illicitā. ⁊ extra de iura. calum. c. ceterum. ¶ Nota secūdo q̄ difficillimum est cētum anno rū tempus pbare ⁊ maxime p testes sed melius pbari pōt p instru menta. vt no. extra de verbo. signi. c. venientes. ⁊ de p̄scrip. c. cuz no bis. ⁊ ff. de proba. l. census. ⁊ C. de contrahen. stipu. l. optimaz. ⁊ fa cit. ff. de proba. l. si arbiter. ¶ Nota tertio q̄ fides testiuz pōt peri re. ⁊ dic vt in glo. ¶ No. quarto q̄ ex isto. §. ⁊ iubemus hic posito. ⁊ j. de ecclesia. tit. §. pro temporalibus sumit auk. quas actiones. vsq̄ ad versū. sola que posita est. C. de sacrosan. eccle. l. fin. ¶ Nota quinto in. §. si quas q̄ lex noua trahitur ad pendentia in p̄scriptio nibus. ¶ Opponitur q̄ centenaria p̄scriptio hodie duret ⁊ nō sit correcta. vt. s. vt ecclesia roma. Soluēt ibi no. vel dicvt no. in auk. quas actiones. Tu dic ⁊ melius vt hic no. quia hec auk. innouat cõ stitutionem vt inter diuinum tantūmodo ⁊ non illam. vt ecclesia ro ma. ⁊ s̄m hoc illa adiectio posita in dicta auk. quas actiones. inver. sola romana ecclesia verissima est s̄m Uin. ⁊ hec opinio approbat

extra de p̄scrip. c. vigilanti. ⁊ c. cum nobis. Item opponit̃ q̄ documētorum integritas ⁊ actorum fides tempor̄ pbationibus valeat suffragari. vt. C. ad l. cor. de fal. l. sicut. Solu. dic q̄ de iure subsistit ⁊ tp̄is interuallo nō euanescit vt ibi. sed hic ideo dicit. q̄r hec. s. documenta ⁊ acta subiecta sunt multis casibus ⁊ periculis. vt corrūpant̃ ⁊ amittant̃. vt hic innuitur.

¶ De litigiosis.

¶ Continua in. ff. ⁊ C. de litigio. dictum est obscure ⁊ impfecte sequit̃ videre clare ⁊ pfecte. vt ex prin. huius ti. apparet. vel dic. s. de execu. §. i. ⁊ ij. puisum fuit reo in iudicijs quo ad quedā. ⁊ s. de exhiben. reis. in princip. hic prouidet etiam reo in iudicijs aduersus calūniam actoris. ⁊ ideo sequit̃ iste titulus.

MUlta quidem. ¶ Diuide titulū in grosso in partes tres. Primo de litigiosis. Secūdo consulit̃ reo seu prouidet̃ cōtra actionē in lite prosequenda ⁊ finiēda ⁊ decima p̄standa. Tertio consulit̃ reo in actione psequēda ⁊ sniā obtinēda lite etiā non cōtestata. Secūda ps incipit in. §. ad excludendas. Tertia in. §. omnē vero. Iterū prima pars vsq̄ ad. §. ad excludēdas in partes quinq̄ diuidit̃. Primo cōtinuatio ad iura antiqua. Scd̄o que res litigiose esse dicant̃. Tertio de pena alienantis. Quarto exceptiones tres ⁊ cōsilium legatario indultū. Quinto cōsilium creditori datū. Scd̄a pars incipit ibi. ideoq̄. tertia in. §. in his. quarta in ver. ⁊ hoc. quinta in ver. ad hoc autē. ¶ Casus breuis vsq̄ ad. §. ad excludēdas. Litigiosa res est intelligēda de cuius dominio disceptat̃. aut p cōuentionē iudiciariam. aut p p̄ces principi oblatas ⁊ aduersario legitime cognitas alienatione rei litigiose prohibita pena cōtrafacientibus imminēte regulariter exceptis dictionibus ⁊ legatis ⁊ hypothecis ⁊ legatario herede litigante cause adesse pmittit̃ ⁊ creditori de p̄cio rei sibi non satisfacto rem venditam a quolibet possidēte aduocare cōcedit̃ nisi possessor sit creditor ⁊ tempore potior inueniat̃ ⁊ hoc dicit.

¶ Expone litterā. Multa quidē manifestissimum sit. i. fiat oporteat. hucusq̄ exordiū ⁊ iuris antiqui recitatio. ideoq̄ sancimus ex isto. §. sumit̃ aut̃. litigiosa posita sup. l. j. C. e. dominio directo vtili vel quasi. vt hic pꝫ quia dominiū accipitur large vt comprehēdat omnē actionē realē excepta cā pignoris ⁊ hypothecarie actiōis. vt j. eo. §. ad hoc ⁊ no. in. d. aut̃. litigiosa. ⁊ C. e. l. ij. Et sic no. hic q̄ dominij appellatione omne dominiū continet̃. sic. ff. de excep. rei iudi. l. si mater. §. eandē. in fi. aut p iudiciariā. i. p iudicis citationē libello porrecto factam. vt no. in. d. aut̃. litigiosa. Nam reus aliter citari non dꝫ. vt. j. e. §. ad excludendas. interpellatoris. i. actoris. ergo non exigit̃ litis cōte. sed requisitio ⁊ libelli oblatio casibus. i. re facta litigiosa vt dictum est. pendēte lite conte. vel non libello tamen porrecto. ⁊ requisitione secuta. vt. s. apparet. Et hec aut̃. ex hoc. §. sumitur aut̃. Nūc si heres posita sup. l. iij. C. e. dereliquit p̄sumptione iuris. ⁊ de iure etiā si cōiuncta sit psona legatario vnde. i. q̄r periculo est legatarij. ergo ⁊c. Ad hoc autē al's incipit ad hec hypothecas etiā sp̄ales hanc distinctionē que. j. sequit̃. non fecerit. i. creditori de p̄cio debitor non satisfecerit. vēdicare ab emptore. Et nota q̄ ex isto. §. sumit̃ aut̃. hoc ita posita sup. l. distractis. C. de pigno. ex quo. i. quia dirimus non contineri sp̄ales que sunt efficaciores. ergo multomagis nec generales vt pꝫ p argu. a maiori. ⁊c. C. que res pigno. obli. pos. l. spem cor. ⁊ dic vt ibi notaui ex hoc idem. ibi cōcludit ad premissa. ¶ Nota primo qualiter cōtrahat̃ iuris vitiū litigiosi. ¶ Nota secūdo exceptionem fieri in tribus casib'. Sunt ⁊ alij casus vt habet̃. C. e. l. fi. §. fi. ⁊ dic vt ibi. ¶ Nota tertio q̄ legatarius potest vna cum herede cause adesse ⁊ particeps litis fieri. ¶ Nota quarto in. §. ad hec q̄ in hypothecaria non cōtrahit̃ vitiū litigiosi. ⁊ in ea est sp̄ale. ergo ius cōmune generale locū habebit in omnibus alijs actionibus realibus. siue competāt rōne dominij directi siue vtilis siue quasi. ar. ff. ad municipa. l. j. in fi. ⁊ quod de vno ꝓhibetur de alijs concessum videt̃. vt. ff. de iudi. l. cum p̄tor. in pric. ¶ Nota quinto in ver. ex quo. q̄ argumētandum est de sp̄e ad genus ⁊ ex sp̄ali pignore ad generale negatiue. quia que non licent in sp̄e non debent in genere licere. vt in. d. l. sp̄ē. vbi de hoc. ¶ Opponitur primo q̄ non sufficiat libellus ⁊ citatio sed necessaria sit litis cōte. vt. C. e. l. ij. Solu. hec corrigit in actione reali. ⁊ dic vt hic ⁊ ibi no. ⁊ in aut̃ litigiosa. ¶ Opponit̃ secūdo ad idem. vt. C. e. l. j. ⁊. ff. e. l. j. Solu. ibi interdicto simplex intercessit. hic libelli oblatio ⁊ citatio. ¶ Opponitur tertio q̄ dominij appellatione directum tantūmodo cōtineatur. vt. ff. si ager vecti. l. j. §. qui imperpetuū ⁊ de auro lega. l. quintus. §. argento. So. aut dominiū profertur respectu quasi dominij aut respectu vtilis dominij. aut respectu actionis hypothecarie vel actionis psonalis. aut profert̃ simpliciter ex nullo respectu. sed rōne alicuius fauoris seu priuilegij. Primo casu cōtinet̃ omne dominiū ⁊ directum ⁊ vtile. vt. ff. de excep. rei iudi. l. si mater. §. eandē. in fi. §. ⁊ ibi est casus. Scd̄o casu cōtinetur directum tantum. vt in. d. §. que imperpetuū. Tertio omne dominium continet̃ vt hic. Quarto si fauor exigit vt omne dominium cōtineatur. tunc omne dominiū continebit̃. vt. d. l. si mater. §. eandē. in fi. §. ⁊ ibi est casus. si littera non calūnietur. tum quia ibi de rei conuenti fauore tractatur. tum quia absolutoriā sniam meruit. tum etiā quia actor cām non expressit seu cām cause. ⁊ ideo sibi est imputādū. vt. ff. de lega. iij. l. suos. ⁊ l. si quis suos. ⁊ de dote. l. quotiens. §. i. cum ⁊ ꝯcor. Si vero fauor exigit q̄ non contineat̃ omne dominiū sed directum tm̄ tunc directum dominium continebitur solūmodo. vt. ff. de relig. l. ij. §. in locum. ad sille. l. j. ver. ⁊ cum similibus. ⁊ adde quod no. in solutionibus cōtrariorum. in. d. l. j. ver. j. ff. ad sil'. ¶ Opponit̃ quarto. vt. C. ne liceat potē. l. j. ⁊ ij. vbi cessa actio amittit̃. Solu. ibi in actiōe psonali. hic in reali. ⁊ ibi in re corporali vel dic ibi cessa actio fuit in potētiorem ⁊ dic vt hic nota. ⁊ ibi. ⁊ C. e. l. ij. ¶ Opponitur quinto ad. §. de hoc. de. l. iij. in fi. §. fi. C. e. ti. Sol. distingue tempora vt hic no. ⁊ in aut̃. nunc si heres. ¶ Opponit̃ sexto ad. §. ad hoc vt. s. de fideius. §. sed neq̄. Solue vt hic ⁊ ibi not. ⁊ in aut̃. hoc si debitor scriptam. que approbat̃ in summa de pigno. §. datur. in fi. §. videlicet q̄ hic sit sp̄ale in actione hypothecaria in iudicio mota in quavitium litigiosi non contrahit̃. ⁊ quia creditor sibi prouidit agēdo contra debitorē. ⁊ quia debitor lite pendēte alienauit cōsulitur creditori cōtra quēlibet possidentem excussione bonorū debitoris etiam non facta ⁊ hec est ipsa veritas ⁊ summa nititur equitate.

¶ Querit̃ primo an sit necessaria litis contestatio. Rn̄deo non in actione reali. vt. j. eo. ver. ideoq̄. ¶ Querit̃ secundo an libellus sit necessarius. Rn̄det glo. q̄ sic. ⁊ est rō quia requiritur citatio siue interpellatio. Sed ante libelli oblationē cōuentio fieri non dꝫ. vt. j. e. §. ad excludēdas. ergo libellus est necessarius. ¶ Queritur tertio quid in corporalib' seu in actionibus psonalibus. Placē. dicit idē p hanc aut̃. Tu dic aliud in psonalibus. vt. C. e. l. ij. in quibus idē seruabat̃ sicut ⁊ in actionibus realibus. Sed hodie per hanc aut̃. aliud seruatur in realibus actionib' q̄r hic in his hoc cōcedit̃. ergo in alijs negatum esse videt̃. vt. C. de procu. l. maritus. cum similib'. Item iuriū correctio in dubio vitanda est. vt. s. qui. mo. na. effi. sui §. j. ¶ Queritur quarto quid si heres agere non vult an compellēdus sit. Rn̄det glo. q̄ sic. vt. ff. de lega. j. l. si sic. §. fi. ⁊ l. cum seruus. ¶ Queritur quinto an legatarius vel quilibet alius si adesse cause vult de interesse suo debeat pbare. ⁊ dic q̄ sic vt hic. ⁊. ff. de inof. testa. l. si suspec. in prin. ⁊ adde quod ibi no. ⁊. ff. de ap. l. si plurorio. ⁊ extra de testi. c. veniens ad apostolicā. vbi de hoc. ⁊ de offi. deleg. c. sup eo. ⁊ de sen. ⁊ re iudi. c. cum sup. ⁊ ibi etiam no. per Innocen.

¶ Querit̃ sexto nūquid debitor qui rē pignoratā alienauit causa mutandi iudicij actione in factum teneatur. Respōdet glo. q̄ sic ⁊ dic vt in glo.

Ad excludendas autem. Continua supra dictum est de prīa parte rubrice sequitur de secūda videre. Diuide in partes duas. Primo iubet. Secundo punit. Secunda pars incipit in ver. nam si.

¶ Casus breuis. Iudex prouidere debet libellum pulsato nō porrigi: nec sportulas ab eo exigi nisi prius actor in libello per se vel tabularios se inscribat ⁊ fideiussores prestet de lite prosequenda. et q̄ si victus fuerit iniuste litem mouisse decimam partem quantitatis in libello comprehense nomine sumptuum ⁊ expensarum prestiterit. ⁊ si fideiussorem non potest dare iuratoriam prestet cautionem ⁊ nisi hoc factum fuerit reus non compellitur ad iudicium venire pena contrafacientibus imminente nisi de partium cōsensu aliter fuerit ordinatum. Et hoc dicit vsq̄ ad. §. omnem vero.

¶ Expone litteram. Ad excludendas autem. ex isto. §. sumit̃ aut̃. generaliter posita super. l. cum clericis. C. de episco. ⁊ cleri. ⁊ executorum. i. iudeorum teneri idest citari verbo ⁊ re. libelli idest libelli conuentionalis. pulsatum idest cōuentum. concedimus. ⁊ sic no. hic q̄ reus non cogitur ad iudicium venire nec responsum dare si certum est s̄m iuris dispositionem actori ius agendi non competere. vt. ff. de pecul'. l. eo tempore. in principio. ⁊. ff. de iudi. l. non videtur. frustrande. Et est argumen. q̄ conuentus ab inimico vel ab excōmunicato notorio. vel ab alio cui ius reddi non debeat non teneatur in iudicio venire nec responsum dare. an etiam dictatum legū nostre legis idest in scriptis ⁊ fideiussoria vel iuratoria cautione non facta in iudicio idest cum dicte solēnitati in causa que in iudicio mouetur consensu partium renunciatum fuerit.

¶ Nota primo q̄ libellus pulsato porrigi non debet ante satisdationem vel iuratoriam cautionem prestitam. ¶ Nota secundo q̄ iste. §. habet locum in fideiussione ⁊ iuratoria cautione interponenda de lite prosequenda ⁊ finienda. ¶ Nota tertio etiam q̄ in actione personali si agatur ad quātitatem nedum ad speciem debet in libello res certa designari ⁊ dic vt in gl. ¶ No. quarto q̄ q̄ iniuste litē mouet ad expēsas tenet̃. vt i gl. not. ¶ No. quinto q̄ reus nō cogit̃ ad iudiciū venire si certū est actorē agere nō posse iure quocūq̄.

¶ Opponitur primo de. l. eos. in fi. C. de ap. ⁊ solue duob' modis vt hic

vt hic in glo. no. ⁊ ibi secunda placet cum sit in appellatiõe spãle remedium hodie datum. vt. ꝰ. de his qui ingredi ad ap. §. quia enim. ¶ Opponitur secundo ꝙ hec decima non transcendat. xxxvi. aureos. Solue vt in gl. notatur. ¶ Opponitur tertio ꝙ hec decima nullo modo sit prestanda. vt in institu. de pena temere liti. §. hec autẽ. Sola. hec corrigit. vt hic ⁊ ibi no. vel dic ꝙ ibi decima prestabatur fisco ⁊ hoc patet. quia ibi dicit mulctabatur. C. de mo. mulcta. l. mulctarum hic vero prestatur aduersario. ¶ Opponitur quarto ad §. istius. §. vbi dicitur ꝙ dicta satisdatio: ⁊ iuramentum remitti possunt etiam expresse in quo videtur ꝙ non. vt. C. de iura. cal. l. ij. §. Sed quia veremur. Solutio aliud est hic in satisdatione: ⁊ iuramẽto tali: ⁊ aliud in iuramento calũnie. quia licet hec remittantur hic remanet tamen legis prouisio circa iusiurandum calumnie. ¶ Queritur primo nunquid ex ista scriptura actoris vel tabularij actio reo queratur. respondet ꝙ non sed officium iudicis. Tu dic aut tabellio scripsit: ⁊ stipulatus est ab actore. ⁊ tunc actio vtilis queritur reo vt ff. rem pupilli saluam fore. l. non quasi. in prin. aut actor subscripsit nec promisit vel promisit sed non tabulario. vel reo tabularius subscripsit. ⁊ non est stipulatus. ⁊ tunc officium iudicis locum habet. vt ff. de iurisdi. om. iudi. l. j. ⁊ de in ius vocan. l. cum pro quo. Et nota hic ꝙ officium iudicis locum hꝫ etiam in his que aguntur an litem conte. cum regulariter locum habet in his que aguntur post litem conte. vt. ff. de edili. edi. l. ediles. §. item sciendum. ¶ Queritur secundo que cautio sit prius prestanda. an illa de executoribus. §. j. an hec. responde vt hic. ⁊ ibi no. ⁊ in auc. generaliter. ¶ Queritur tertio an statim hec post illam prestetur. glo. respondet ꝙ sic. vel dic fm Jo. illa loquitur ante receptiõem libelli. hec post sed anteꝗ reo detur. vt hic patet. quia actor in libello se subscripsit in iudicio. ergo obtulit hec placet. ¶ Queritur quarto. quid si reus plus expẽdit ꝗ sit decima. respondet glo. ꝙ totum sibi restituitur. ⁊ dic vt in glo. ¶ Queritur quinto cui satisdatio prestetur. respondet ꝙ aut executoribus aut conuento facit. ff. de in ius vocan. l. cum pro quo. in prin. ⁊ ꝰ. de execu. §. j. ¶ Queritur sexto an reus ex vtraꝗ cautione agere potest. idest ex illa. s. de executoribus. ⁊ etiam ex ista. ⁊ videtur ꝙ non. quia sepius de eiusdem hominis delicto queri non debet. vt. ff. nau. cau. sta. l. licet. §. fi. ⁊ de accusa. l. senatus cum simi. Econtra videtur ꝙ sic cum ex sua industria sibi prouiderit. vt. ff. de here. vendi. l. venditor. ⁊ ad. l. fal. l. iij. Preterea pena est iudicialis ergo videtur ꝙ res ⁊ pena peti possunt si specialiter partibus placuerit. vt. ff. si quis cau. l. ij. in prin. Tu dic ꝙ ante libelluꝫ porrectũ si actor non prosequatur litem: nec libellum porrigat tunc agendũ erit ex illa cautione. solummodo. Si vero libellus porrectus fuerit sed actor post hanc prestitam cautionem causam non prosequitur: nec litem contestatur. tunc in eo quod interest seu ad interesse nõ potest agi ex vtraꝗ. vt. ff. de verb. ob. l. qui bis. ⁊ de regu. iu. l. bona fides. si in eo quod pena venit. Ar. tamen est contra. s. ꝙ nõ possit peti res ⁊ pena vt. ff. si quis cau. l. si duo. §. j. ⁊ pro so. l. si quis a socio. ⁊ de actio empti. l. predia. ⁊ dic vt no. ff. de eo ꝙ certo loco. l. fin. Si autem lis contestata fuerit eo casu certo certius est ꝙ ex prima cautione agi non põt. cum agendi conditio defecerit vt. ꝰ. de execu. §. j.

Omnem vero. ¶ Continua. ꝰ. §. proximo princeps propter litem prosequendam instituit vnam calũniam. nunc tollit aliam calumniam. ¶ Diuide in partes octo. vsꝗ ad finem tituli. Primo iuris antiqui recitatio. Secũdo iuris noui ⁊ antiqui correctio. Tertio prouisio indulta reo lite contestata actore in cõtumacia persistẽte. Quarto prouisio rei lite non conte. actore causam agere recusante. Quinto prouisio rei actore comparente: ⁊ a iudicio iterum recedente. Sexto legis antique declaratio. Septimo tẽporꝫ cõmemoratio. Octauo diuulgatio. Secunda pars incipit in ver. Et hanc. Tertia in ver. quãobrẽ. Quarta in. § si vero initiũ. Quinta in. § si vero. Sexta in. §. legis. Septima in. §. hec autem. Octaua in. §. theodote. ¶ Casus breuis. actor qui actionẽ ꝓposuit aduersario suo in iudicio requisito cãm agere cõpellit: ⁊ si lite contestata prosequi distulerit iudex ordinarius ⁊ delegatus edictis aut voce preconia actorẽ ad iudiciũ legitime citare curabunt iusticiã oĩbus seruaturis. lite aũt non contestata libello oblato reo requisito actore sui ꝓsentiã facere recusante actor legitime citandus est. ⁊ actore recusante venire anni vnius spacium ei indulgetur ⁊ eo non comparente veritate subtilius perquisita iudex legitimam fm iusticiam proferat sententiam actore ꝗdeꝫ ante sententiam comparente. ⁊ postea iterum a iudicio recedẽte ab omni cadat actione lege antiqua obtinente actione nondum proposita. his obtinentibus in casibus futuris tantummodo vltimo precipit diuulgari. ⁊ hoc dicit vsꝗ ad finem tituli. ¶ Expone litterã. Omnem vero celeriter. i. sine tergiuersatione ⁊ dilatione. tantũmodo proponunt. i. causam postea deserunt nec in lite procedunt vt sequitur. actiones per libellum hodie. vt. ꝰ. de exhiben. reis. §. sancimus memorate legis ꝗ neminẽ cogit agere. Nota ꝙ alicuiꝰ legis auxilio que actionem emendare vel mutare permittit vti poterit qui ad iudicium venire non recusat conuentionem factam coram iudice ordinario. per preces super iudice delegando. ceptas per litem cõtesta. recusat actor. ergo si non recusat sed instat: ⁊ actionẽ vult emẽdare vel mutare potest. iudicium alis negocium. ⁊ dic per litem contesta. idem tamen est ⁊ ante vt. j. e. §. si vero. initium distulerint sed emendare vel mutare poterunt si velint. venire videtur ergo. ꝙ hec constitutio locum habeat quando actor recusat agere: ⁊ ad iudiciũ venire. Si vero initium. non acceperit per litem contestationem. vocare ergo recusabit venire. ordinem. ergo actor presens. ⁊ in causa persistens poterit fm legem petere actionem emendari vel mutari cum legum ordo hec permittat examinari. legitimum per sententiã diffinitiuam. vt. ff. de re iudi. l. j. persecutus actor partis. s. rei permanentis in presentia perferre sententiaꝫ diffinitiuam. fm leges ergo omnes leges actori seruantur excepta. l. supradicta. edictorum. s. triuꝫ ⁊ annal. s. vnius supradicti ꝙ patet ꝙ de eo loquatur. quia supra de vno anno tantum mentionem fecit. ⁊ non de pluribꝰ. ab omni cadere. ergo statim post ⁊ sic ipso iure sic. ꝰ. nullum credentẽ agi I si. ⁊ non fiant pignora. circa principium. ⁊ vt de sua. seu su. §. j. ⁊ sic tenet glo. ꝰ. de incest. nup. §. j. ceptam dereliquit ergo. hec constitutio locum habet quando actor persequi causam recusat. ⁊ quãdo ipsius dolus presumitur al's non mouerint questiõem al's ergo. si mouerint necesse habent in actione persistere. non obstante dicte legis auxilio sed alterius legis ⁊ auxilio vti poterunt. s. vt possint actionem emendare ⁊ mutare ⁊ alia facere que ad causam pertinent nisi fiat ex malignitate tergiuersatione calumnia vel dolo. vt. ꝰ. e. l pri. ⁊ ꝰ. proximo. §. ibi deterior nanꝗ ⁊c. ⁊ supra dixi exponendo litteram frequenter. ⁊ hec est ipsa veritas ⁊ clare patet licet sepe dubitauerim. ¶ Nota primo ꝙ qui semel actionem proposuerit in ea persistere debet. ⁊ causam prosequi. ¶ Nota secundo ꝙ actore absente post lit. cõtest. profertur sententia diffinitiua. ¶ Nota tertio ꝙ ordinarius ⁊ delegatus citare possunt per edicta. vt voce preconia. sed vox preconis paucis innotescit. ¶ Nota quarto de numero ⁊ tempore edictorum. ¶ Nota quinto ꝙ causa sumit initium ꝑ litis conte. ¶ Nota sexto ꝙ mandata principis. ⁊ in scriptis: ⁊ sine scriptis valent. vt in. §. si vero initium. ¶ Nota septimo ꝙ actore absente ante litis cõtest. fertur sententia diffinitiua. ¶ Nota octauo ꝙ humanum est peccare ⁊c. vt. xxv. di. vnum orariuꝫ ver. terris ⁊. C. quo. ⁊ quando iudex. l. consentaneum. ¶ Nota nono ꝙ actor propter secundam contumaciam ab omni cadit actione ipso iure. Iteꝫ nota in glo. que incipit quando lis vbi notatur in quibus innouet hec constitutio iuri veteri. Item nota contra variantes vt hic notatur. ¶ Opponitur primo ꝙ edictorum dilatio esse debeat decem dierum: ⁊ non. xxx. vt. ff. de iudi. l. per interualla. ⁊. C. de iudi. l. ꝓperandum. §. j. Solutio hec corrigit vt hic no. ¶ Opponitur secundo ꝙ etiã contra reum lite non contesta. feratur sententia diffinitiua vt. ꝰ. vt omnes obedi. iudi. prouin. §. j. Solu. ibi fuit quasi cõte. vel non datur ibi diffinitiua. sed de rebus absentis satisfit prĩa placet. ¶ Opponitur tertio ꝙ citatio fieri debeat per executorẽ ad domum vt. C. de annali excep. l. vt perfectius. ⁊ de damno infect. l. iiij. §. abesse. Solutio fieri potest citatio multis modis. prout iustum iudici videtur. vt no. ff. de iudi. l. ⁊ post edictum. ⁊. C. quo. ⁊ qñ iudex. l. ij. ⁊. l. consentaneum. ⁊. l. tres denunciationes. ¶ Opponitur quarto ꝙ delegatus non possit per edicta citare vt. ꝰ. de exhiben. reis. §. si vero. Solutio vt hic ⁊ ibi no. vel dic ꝙ delegatus a principe non potest citare verbo ⁊ re. vt ibi: sed per edicta ⁊ voce ꝓconia potest citare vt hic. ¶ Opponitur quinto ꝙ actori licere debeat actionem mutare ⁊ emendare. vt. C. de eden. l. edita. Solu. hec corrigit: ⁊ ei derogat in hac parte. vt hic ⁊ ibi notat. Tu dic ꝙ hec non contradicit: nec ei derogat. ⁊ per hanc licitum est actori hodie sicut ⁊ olim actionem suam emendare: ⁊ mutare vt dixi exponendo litteram. Nam hec constitutio actori tantummodo necessitateꝫ imponit. vt in causa persistat nec agere recuset. ⁊ a iudicio non recedat ⁊ ꝙ legis priuilegio non vtat. que volentibus agere ⁊ actões suas mouere necessitatẽ non imponit. sed si aliarũ legũ auxilio velit vti. s. que ꝑmittũt emẽdare vel mutare actõeꝫ hũ põt dũmõ cãꝫ ꝓsequat. vt dixi exponẽdo lrãꝫ. ¶ Opponit sexto ꝙ mãdata pricipum sine scriptis ꝓbari nõ possint vt. C. de mãda. pri. l. j. ⁊ hic l. §. si vo initiũ dẽ cõtrariũ. Solue vt ibi notaui. ¶ Opponit septio ꝙ litatio cẽe durat triẽnio ⁊ nõ anno ⁊ tribꝰ mẽsibꝰ. Solõ. vt hic ⁊ ibi notat vel dic hic loquit ante lit. cõte. ibi post hec plꝫ. ¶ Oppo octauo ꝙ testes an litẽ cõte. nõ ꝓducant vt. ꝰ. de testi. §. ⁊ hoc vero. Sola. ibi est regulare hic spãle actore absente ꝓpter ipsius cõtumaciã vel dic ibi in actore. hic in reo. vt ibi notatur. ¶ Opponitur nono ꝙ sententia diffinitiua dari non debeat ante litem conte. vt. C. de tempo. ap. l. vlt. §. illud cuꝫ cõcor. Solõ ibi regulare hic casuale actore absente: vt hic notat. ¶ Opponit decio ꝙ actore absente non ꝯdẽat heremodicius vt. ff. de iudi. l. ⁊ post edcm ⁊. C. de iudi. l. ꝓperãdũ. §. j. ⁊. §. hmõi. ⁊ maxĩe an litẽ. cõte. Solõ lex ꝓperandũ corrigit legẽ: ⁊ post edcm. ⁊ hec. l. corrigit. l. ꝓperãdũ actore absente an litẽ pdicta. ¶ Oppo. xj. ꝙ nõ cadat ab actõe ipo iur sꝫ ꝰ est si licet de cã ferat snia diffinitiua So. aut abest semel tñ ⁊ tãc fert snia diffi. v t. ꝰ. e.

§. si vero initiũ aut bis. ⁊ tunc cadit ab oĩ actiõe ipso iure ꝓpter sub terfugia calũniarũ ⁊ dilationes ipsius. ¶ Opponitur duodecimo variantem admitti. vt. ff. de colla. bo. l. nonnunq̃. Solue vt notaui ff. de procura. in cãe in pri. ¶ Queritᷣ primo an edictorũ tẽpus au geatur in reo sicut ⁊ in actore. respondeo sic vt. ff. de regu. iur. l. non debet. ⁊ . de fer. l. fi. cum si. ¶ Queritᷣ scdo an reo absente sñia diffi nitiua ferri põt ante lit. contest. rñdeo non. ⁊ dic vt hic notatᷣ. in gl. ⁊ in autᷣ. qui semel. sumpta ex hoc. §. ¶ Queritᷣ tertio an iudex nu merum edictoꝝ possit abbreuiare. ⁊ dic vt hic no. in glo. ⁊ in autᷣ. q̃ semel. Tu dic q̃ ante litẽ conte. minime. qꝛ hoc tẽpus a lege statuitᷣ ⁊ instantie attribuitᷣ. vt. j. e. §. Si vero intra. Sed post litẽ contest. credo q̃ possit. vt. d. l. ꝑ internalla. ⁊ ff. de re iudi. l. ij. ¶ Queritur quarto si actor scdo se absentauerit an debeat itenũ ter citari ⁊ aliũ annũ habere. ⁊ quidã dicunt q̃ sic. ⁊ quidã non. Tu dic q̃ hꝫ minus tantũ ⁊ tres menses. cum hic in. §. Si vero intra dicatᷣ simpliciter post predicta: ⁊ non adijciatur alᷣ. vt dixi exponendo litteram.

¶ Queritur quinto nunquid actor cadat ipso iure ab actione re spondet glo. pro ⁊ contra. vt. s. de incest. nupt. §. j. Tu dic q̃ ipso iu re cadit vt hic pꝫ in littera. ⁊ dixi exponendo litteram.

¶ Ut neq̃ miles neq̃ federatus ⁊c.

¶ Continuationem accipe ex principio huius tituli. quoniam mi litarium rerum ordinatione ⁊ prouidentia barbarorum incõtinen tia refrenatᷣ ⁊ res publica augetᷣ. vt. C. loca. l. milites. idõ sequitᷣ titu.

Um domini dei. ¶ Diuide titulũ in ptes q̃nq̃. Pri mo exordiᷣ. Scdo ꝓhibet. Tertio pũit. Quar to redit ad faz partẽ. Quinto iubet diuulgari. Scda pars incipit in. §. ⁊ q̃m. Tertia in. §. sint igitᷣ. Quarta in. §. nemo. Quinta in. §. que igi tur. ¶ Casus breuis. milites vel federatos nul lus priuatus domui aut possessioni sue obseruet seu occultet. Sed infra triginta dies ab insinuatione huius legis eos expellere debe at pena ꝯfacientibus iminente nullo ꝯ hanc legẽ valituro rescripto. vltimo ꝑcipit diuulgari. ⁊ h. d. vsq̃ ad finẽ tituli. Tertius est clarᷣ ⁊ non indiget expositione. ¶ Nota q̃ militariũ ordinatio ⁊ ꝓuidẽ tia barbaros refrenat: ⁊ rẽ publicã auget. Itẽ nota q̃ nullus dꝫ oc cultare milites. Itẽ nota de pena occultantiũ ⁊ de pena militũ. Itẽ nota q̃ lex valet post triginta dies ab eius insinuatione. Sed con tra. s. vt facte no. constitu. §. vt autᷣ. Soluevt ibi notatur. Et dicvt ibi dixi.

¶ Ut diuine iussiones.

¶ Continua qꝛ semꝑ princeps inuigilat ꝓ subiectorum vtilitate vt si quid in re publica corrigendũ est corrigat vt. j. e. in prin. ideo sequitur iste titulus.

Ostre serenitatis. ¶ Diuide in ptes quattuor. Primo princeps exordiatur. Scdo iubet. Ter tio punit. Quarto diuulgari mãdat. Scda ps incipit in versi. nã ꝑiti. Tertia in. §. scientibus. Quarta in. §. theodote. ¶ Casus breuis. Di uine iussiões subscriptionẽ gloriosissimi questo ris debẽt hẽre que cõtineatᷣ inter quos ⁊ ad quẽ iudicẽ ⁊ ꝑ quã per sonã fuerint directe pena ꝯfaciẽtibus iminẽte vltimo ꝑcipit diuul gari. ¶ Expone lrãm. nostre serenitatis annotatio. i. subscriptio. q̃ hec igerit. i. qui eas defert scienter in eũ deferentẽ. Nota q̃ pñceps inuigilat circa legum correctionẽ. Itẽ nota q̃ pñceps vol͠utarios labores appetit vt quietẽ subditis ꝑparet. Itẽ nota de subscriptio ne questoris. ¶ Item nota q̃ qui vtitur rescripto nõ cõtinente so lennitatẽ debitam tanq̃ falsarius est puniendus. ¶ Opponitur q̃ princeps nõ debeat studere ad correctionẽ legũ vt. s. de admini. offi. §. fi. ⁊ quibus mo. na. effi. sui. §. tribus. Solutio vt ibi notaui. qꝛ hic correctio est vtilis certa euidens ⁊ necessaria: ibi dubia.

¶ Queritᷣ quis appelletᷣ questor. ⁊ dic vt no. in glo. vel dic q̃ ap pellatur cancellarius vt no. C. de diuer. rescrip. l. fi. ⁊ dic vt ibi.

¶ Queritur que sit dña inter priuilegia ⁊ rescripta. rñdet glo. q̃ priuilegiũ appellatᷣ in quo princeps aliquid iubet vel cõcedit i fa uorẽ rescripta vero appellantᷣ in quo pñceps aliq̃d iubet que emit tuntᷣ vel eminẽt ad cãs. vel dic q̃ priuilegiũ est lex priuata ꝯ ius cõ mune vt di. iiij. c. priuilegia. ⁊ C. de inoffi. testa. l. si q̃s in prin. bene ficiũ vero appellatᷣ gratia rescriptũ vero qd̃ emanat ad cãs. vnde di ci solet q̃ in priuilegijs stricte fit interꝑtatio. qꝛ sunt ꝯ ius cõe vt ex tra de deci. ad audientiã: ⁊ de priuile. si de terra. Sed in beneficijs plenissime. vt. ff. de cõsti. prin. l. beneficiũ. in rescriptis aũt stricte. qꝛ stricti iuris. ⁊ restringende sunt potius lites q̃ laxande. vt extra

de rescrip. c. significante vbi de hoc ⁊. c. significauit ⁊. c. nõnulli. §. j. ⁊ no. ꝑ hos. extra de transla. epi. c. inter corporalia. ⁊ ꝑ inno. extra. d̃ deci. c. tua. ⁊ ꝑ dynũ. extra. de reg. iu. que a iure. li. vj. ⁊. xvj. q. j. c. po ter. ⁊. xxij. q. ij. his aũt. ⁊ extra de rescrip. c. j. ⁊. c. cũ ordinẽ. ¶ Que ritur in quibus locum habeat iste titulus. respondet glo. q̃ in priui legijs ⁊ in beneficijs: ⁊ non in rescriptis. vel dic large intelligi de bere vbicunq̃ diuina iussio: continetᷣ. cum hic non distinguatur.

¶ In medio litis non fieri sacras formas ⁊c.

¶ Continua. supra de iudicibus. §. oĩs aũt dictuꝫ est q̃ iudices le ges debent seruare. ⁊ fm eas iudicare sumpta inde materia sequitᷣ iste titulus.

Omnia secundum. ¶ Diuide in ꝑ tes octo. Primo princeps exordiᷣ. Scdo ꝓhibet sacras formas ⁊ iussiones in medio litis. Tertio ꝓhibet sniam principis ab alio retractari. Quarto relationẽ ꝑmittit. Quinto penã iponit. Sexto tpa decla rat. Septimo exceptiões quattuor inectit. Oc tauo cõcludit ⁊ ꝑcipit acta in scriptis redigi ⁊ hãc legẽ inter acta i scribi. Scda pars incipit in ver. Et ꝑterea. Tertia in ver. si quod Quarta in ver. si vero aliqua. Quinta in ver. si vero dudũ. Sexta in. §. sup hoc. Septima in. §. cũ aũt. Octaua in. §. venistᷣ. ¶ Casus breuis. iudices sacras iussiões aut formas in medio litis ipetratas sequi nõ debẽt sed leges. Et nulli lꝫ principis sniam retractare. re latiõe ꝑmissa. pena ꝯfaciẽtibus iminẽte. his obtinẽtibus in casibꝰ futuris: ⁊ pẽdentibus nondũ finitis ꝑdicta in quattuor casibus fal lit in q̃bus in medio litis licitũ est supplicare: ⁊ iudices sacras for mas ⁊ iussiões pñcipis sequi debẽt. ⁊ acta in scriptis redigi facere debẽt. ⁊ iterea hec lex inscribi dꝫ vltimo ꝑcipit diuulgari. ⁊. h. d. vsq̃ ad finẽ tituli. ¶ Expone lrãm. oĩa scdm nostras leges agi iudi cũ cognoscentiũ de cãis cãs dicitᷣ. i. litigatoribꝰ actoribꝰ ⁊ reis. di latiões. i. negociũ dilatiões. frequẽter. s. iudices egebit iudicio sed ei tm̃ apud quẽ negociũ motũ ẽ. Si vero dñ iubemus. iudicẽ de cã cognoscentẽ. si aũt hec que supius dicta sunt. neq̃ ex cõpromissis i feratur pena redde singula singulis. sup hoc adhuc. i. tpe huius cõ stitutionis q̃nes. i. q̃ pẽdentes sunt leges. i. nouas. s. fm hãc legeꝫ vel ꝑ ẽt ꝑcessit ante hãc legẽ iaꝫ volumus scdm tenorẽ huiꝰ legis q̃ ad illã ipetrationẽ porrigitur. ꝑuenit ante hanc legẽ. ꝑscrutari lege occasiõe supplicatõis que ꝑcessit hanc legẽ. qꝛ lex q̃ obtinebat tpe supplicatõis. ⁊ sñie dꝫ seruari. sicut ẽt lex q̃ obtinebat tpe suggestio nis obtinebat vt. j. ti. j. circa prin. vbi de hoc ꝯ sñiam qꝛ semꝑ dꝫ ob seruari lex que obtinebat tpe supplicatõis ⁊ sñie. ¶ Nota pño q̃ iudices debẽt ꝯuare leges. ⁊ scdm eas iudicarᷣ. ¶ Nota scdo q̃ lite pẽdẽte nemini lꝫ supplicare. ¶ Nota tertio q̃ pñcipis snia dꝫ esse scripta vt in. §. si vero. ¶ Nota quarto q̃ sacre iussiões ⁊ rescripta principis valẽt ẽt sine scriptis. ¶ Nota q̃nto qd̃ in legũ positum est ꝑrãte nõ eget alia dispõne. ¶ Nota sexto q̃ snia principis a nullo retractari valet. ¶ Nota septio ꝯ miseros ꝑitos q̃ in tm̃ timẽt q̃ ẽt illicita rescripta ⁊ priuilegia suscipiũt. ⁊ nota eoꝝ penã. ¶ No ta octauo q̃ lex noua trahitur ad cãs ꝑteritas pẽdẽtes. vt in. §. sup hec. ¶ Nota nono in. §. cũ aũt. q̃ in casibꝰ quattuor ꝑmittitur sup plicare lite pẽdẽte ⁊ dic vt i gl. no. ¶ Nota decio q̃ acta iudicioꝝ debẽt in scriptis redigi. vt hic ⁊ extra de ꝓba. c. q̃m ꝯ falsaꝫ vbi de h̃ ⁊. ij. q. ij. legũ. ⁊. ff. de ꝓba. l. quotiẽs. §. fi. ¶ Oppõitur hic in eo q̃ dr̃ q̃ sacre forme ẽt sine scriptis valẽt vt. C. de mãda. prin. l. j. Solo vt ibi. ¶ Argumentũ ẽ hac constõne ibi fm nostras leges cãs ⁊c. q̃ litigato allegationũ suaꝝ aduersario copiã facetᷣ nõ cogatur cũ su ꝑ iure fundẽtur qd̃ ẽ certũ. vt hic. ibi. qd̃ cũ priuilegiũ ⁊c. ⁊. ff. d̃ iuf. ⁊ fac. igno. l. ij. lꝫ q̃nq̃ inseratᷣ. sꝫ illud cõstat ex actis. hodie aũt nõ seruatur. Nota in ṽ. vt cũ iniq̃tatẽ. q̃ princeps iperiũ suscipit fm leges. Et sic ẽ arg. q̃ pñceps possit legẽ cõdere sup electiõe ⁊ cõfir matiõe iperatoris. cũ lege regia ⁊c. vt. ff. de cõsti. prin. l. j. ⁊. C. de le gi. l. digna vox. vt. ⁊. s. de priui. dot. circa pri. ⁊. s. neq̃ virũ q̃ ex do. §. fi. ¶ Ultio op. ⁊ rñde vt no. in gl. q̃ incipit q̃suit. ¶ Queritᷣ an acta iudicioꝝ ⁊ cõfessiões ⁊ similia ꝓbari debeãt ꝑ scripturã tm̃mõ an vero ꝓbari possint ẽt ꝑ testes. Et vr̃ esse casus q̃ ꝑ scripturã fie ri dẽat ꝓbõ. ⁊ nõ ꝑ testes vt h̃ titulo. §. vt aũt ⁊ ex̃. d̃ ꝓba. c. q̃m ꝯ. ⁊ fa cit. C. de sen. ex pi. re. l. ij. itẽ falsitas n potẽtibus posset excogitari. si ꝑ testes admitteretᷣ ꝓbõ q̃ euitari debemꝰ. C. d̃ test. l. iubemꝰ sꝫ io. Ecõtra vr̃ fm Inc. ⁊ bal. q̃ ẽt ꝑ testes ꝓbatio admittatur. vt. ff. de ꝓba. l. quotiẽs. §. fi. vbi idistincte q̃libet ꝓbatio admittitur ⁊ vt. C. de fide. instr. l. in exercẽdis. Preterea iniq̃tas seq̃ posset si actorum scriptura ꝑderetur nec ꝓbari posset ꝑ testes. quã euitare debemꝰ vt j. prime. ⁊ vt. C. de testi. l. testiũ. §. fi. Itẽ ꝓbationũ facultas nõ dꝫ angustari: nec astringi q̃s dꝫ ad vnã spẽm ꝓbãdi. vt. C. de hereti. l. fi. in fi. ⁊. ff. de testi. l. iij. §. eiusdẽ quoq̃. ꝓbatur ẽt ꝑ locũ a sufficien ti ptiũ enumeratiõe. qꝛ casus sunt certi in q̃bus oĩno exigitur scri ptura. Sed iste non est de illis ergo per testes admittetur proba tio. vt. ff. de actio. ⁊ obliga. l. obligationum. §. plꝫ. Solutio fm Io.

de equitate

de equitate per scripturam tantum admittitur probatio sed de ri-
gore iuris sm Ja. & Bal. admittitur probatio etiam per testes sm
odo. Tu dic q si potuit etiam ab initio tabellionis copia haberi de
bet probatio fieri per scripturam. alii etiam per testes admittit vt
hic. & dicto. c. quoniam contra. & j. vt prepo. no. impera. in docu. §.
vnde sancimus. & de donatio. l. in donationibus. & ff. de testa. l. cu-
rent vbi de hoc. & no. in dicta. l. quotiens. §. fi. & per inno. & hostien.
notatur in dicto. c. quoniam contra.

¶ Ut cum de appellatione cognoscitur &c.

¶ Continua supra dictum est de appellatione multipliciter & de p
teritione & exheredatione mentio habita est. Sumpta inde mate-
ria sequitur titulus iste.

Peruenit. ¶ Diuide titulum vsq ad fi. i
partes vndecim. Primo de ap
pellationibus secundum quas leges debeat ter
minari. Secundo de conclusione causarum. Ter
tio de liberis gratis. Quarto de ignratis: & cau
sis ingratitudinum. Quinto de effectu ingrati
tudinis & de effectu forme. Sexto de parentib'
ingratis. & causis ingratitudinum: & earum effectu. & de effectu for-
me. Septimo liberorum & parentum simul prouisio. Octauo parē
tum defuncti prouisio. Nono constitute pecunie dispositio. Deci-
mo temporum commemoratio. Undecimo diuulgatio. Secunda
ps incipit in. §. Sed hec presenti: Tertia in. §. aliud quoq. Quar
ta in. §. causas. Quinta in. §. siue igitur. Sexta in. §. sancim'. Se
ptima in. §. hec aut. Octaua in. §. meminimus. Nona in. §. ad hoc
aliud. Decima in. §. hec autem. Undecima in. §. pater. Subdiuide
principium huius ti. vsq ad. §. Sed hec presenti in partes quinq
Primo thema. Secundo questio. Tertio responsio. Quarto re-
sponsionis ampliatio. Quinto responsionis declaratio. Secunda
pars incipit ibi iudices aut. Tertia ibi nos itaq. Quarta ibi pre
uidimus. Quinta ibi ideo sancimus. ¶ Casus breuis. iudices ap
pellationum sm leges que tpe diffinitiue sententie obtinebant iu-
dicare debent his obtinentibus in omnibus casibus & sententiis &
suggestionibus etiam si noue leges ad preterita negocia referant.
& hoc dicit vsq ad. §. Sed hoc. ¶ Expone litteram. peruenit ad
scientiam causam examinare ita q examinatio non immutet natu-
ram modum & formam sententie ferende. hanc leges. sed quandocu
q. i. in quibuscunq personis: & causis & in suggestionibus & in rela
tionibus enunciauerint. i. in causa concluserint. debeat per senten
tiam referentem sub. in his que sententiā respiciunt. ¶ Nota prio
q sententia in causa appellationis debet proferri sm leges que ob
tinebant tempore date sententie in causa principali. ¶ Item nota
hic q lex ad futura tempora porrigitur & non ad preterita etiam si
nominatim sit dictum quod est mirabile. ¶ Queritur que est ratio
q ad preterita non refertur. Respōdeo quia iudex appellationis
debet pronunciare sententiam equam vel iniquam iustam vel iniu-
stam. & bene vel male iudicatum. vt. C. de appella. l. eos circa princi
pium. necessario ergo oportet q iudex iudicet secundum leges que
tempore sententie obtinebant alias si iudicaret sm legem nouam tūc
non emendaret primi iudicis sententiam. sed ipse nouam promul-
garet sententiam. ¶ Opponitur q lex ad preterita referri debeat
nisi hoc dictum fuerit. vt. C. de vsur. l. penul. & de legi. & constitu. l. le
ges. Solutio hic est speciale in causa appellationis. vel dic aut iu-
dicium nō est incohatum. & tunc dic q ibi obtinet. aut iudiciū est in
cohatum. & tūc quod hic. hec non placet vt. j. n. j. §. super hec. & j. d
litigio. §. hec autem omnia. prima ergo placet. & de hoc no. per Jo.
an. extra de elec. c. licet lib. vj. ¶ Item opponitur. j. de his q ingre.
ad appellan. §. aliud quoq in fi. vbi d' q lex noua refert ad pterita
negocia pendētia. Solutio hic est spāle hec non plz. q: hic & ibi lo
quit' i cā appellatōis pēdēte. vel dic q ibi cū refert ad leges pteri-
tas: & non ad nouas. vt ibi no. nec hec plz vt ibi no. vel dic hec corri
git. vel dic hic i icohatis. nec hec plz Tu dic ibi exalatio respicit or
dinē cāe vl' ipo decisiōis cāe & nō siuiazh vo respicit snlaz. ¶ Quia
qōnes ad materiā ptinētes vtiles: & necessarias disputam i ciuitate; bo
nōie. idcirco vtile eē putaui hic interserere. ¶ Querit' prio an ōsuetu
do. vel statutū ad pterita pēdentia trahant' si nolatim dictū non est
& si trahant' ad que pendētia trahi debeant. ¶ Querit' scdo si in cō
stitutione vel statuto dictū est hec locū habere in pteritis & futuris
an porrigat' ad pterita oia. vel ad que si nō ad oia. ¶ Queritur ter
tio in cōstitutiōe vel statuto post multa capitula ita cōtinet' & pteri
ta locum habeat in preteritis pendentibus & futuris. & post hec ver
ba sequuntur alia capitula sub conditione. Itē an etiam sequentia
capitula ad preterita trahi debeāt ex aliquo iure & ordine seruato.

Primo in prima questione Allegabo & q
ad pterita pen-
dentia trahat' primo pbat' p locū ab autoritate. q: iustinian'. leges
institutionū & digestoꝝ: & codicis ad pterita pēdentia trahit. vt. C.
de ve. iu. enucle. l. ij. §. leges aūt. ergo quelibet constō & lex ad pen-
dentia trahi debebit. ¶ Scdo pbat' p locū a pari. lex em̄ semp dis-
ponit qd iustū est. & illud qd disponit p iusto seruandū est. vt. ff. de
iusti. & iure. l. j. in prin. & ff. de legi. l. j. & ij. & iij. sed cū dicte leges lo
cū hēant in pēdentibus. ergo qlibet constō & lex in casib' similib' de
materia simili loquētib' debebit in pēdētibus seruari. vt. ff. de legi.
l. non pōt. nā iusticia in lege est. vt in aut. vt iudi. sine quo. suf. §. ita-
q. & d. l. j. in prin. Et est diuinarū & humanarū rez notitia. vt. ff. de
iusti. & iu. l. iusticia. §. fi. & in constōne greca. ff. de legi. l. de lege & ē in
uentio & donū dei vt in constōne greca. hec est lex. ff. de legi. & omnē
iniquitatē expellit. vt. C. de vete. iu. enucl. l. j. §. j. igit' cū dicte leges
sm iusticiā. & rōnem ad pēdentia trahant' merito quelibet constō &
lex ad pterita pēdentia trahet'. ¶ Probat' tertio p locū ab effectu
nā illud d' pendere qd non hz essentiā pfectionē & effectū. sed aut de
eo iudicabim' sm principiū. aut sm finē. si qdez sm prin. ergo nouū.
Sed finis laudabilior est. q: exitus acta pbat. vt. ff. de iu. fisci. l. iij.
§. qū aūt. Et nō qui incepit sed q pseuerauerit &c. ff de in rē verso.
l. si p patre. §. versum. & vij. q. j. c. suggestū. igit' constō noua seruari
debebit & ex vi quadā etiā necessitate ad pēdentia trahet'. vt lites fi
nē suscipiāt. ¶ Quarto pbat' & sic. quotiēs lex noua indetermina
te loquit' p veterē determinat'. & cō. vt. ff. de legi. l. nō est nouū. & l. sz
& posteriores. Sed cū constō noua simplr & īdeterminate loquatur
dz determinari p veterē. i. p dictā. l. ij. §. leges & ad pēdentia trahi.
sicut & in. §. leges. ¶ Quinto pbat'. & sic quotiēs pēdentia habent
principiū sed nō hīt pfectionē in forma. eo casu equitate dictāte cō
stitutio noua ad pterita trahit': pēdentia. vt. C. de fide instr. l. sicut
§. qui tā in prin. ergo &c. ¶ Sexto pbat': & sic quotiēscūq in pteri
tis pēdentibus nouū fcm̄ post constōnē interuenit: eo casu equita-
te dictāte noua cōstō ad illud fcm̄ trahit' vt in aut. vt iudi. sine quo.
suf. § fi. & in aut. scripēd exemplar. §. fi. & de sanc. epis. §. fi. ergo &c.
¶ Septimo pbat'. quotiēs ex pterito facto pēdenti sequi pōt ini-
quitas & iniustitia p tpe post constōnem currenti: & cōstōne noua emē
dari pōt equū est q ad pterita pēdētia trahat' constō noua vt. C. de
vsur. l. penul. & in aut. de incest. nup. §. & hoc quidē. & C. de pac. pig.
& l. cōmis. l. fi. ergo &c. ¶ Octauo pbat' quotiēscūq fauor versat'
siue ecclesie siue mulieris siue liberoꝝ siue nuptiarū his casibus cō-
stitutio noua ad pēdentia porrigat' nolatim a lege veteri. vt ostēdat
legis magnū fauorē. & vt memorie plus cōmendet'. ergo vbicūq ea-
dem rō fauoris inueniet' debebit constō noua ad pendētia trahi. Ac
cedit ad hoc. C. de sacrosan. ec. l. antepenul. & penul. & fi. & ad vell. l.
iubemus in fi. & C de natu. libe. l. diui & l. iubemus. & l. coium. l. ea
vero. & C. de dona. l. illā in fi. & de nup. l. nuptialis in fi. cū si. ¶ No
no pbat'. & sic. que a iure cōi discrepant ad ius cōe si pōt fieri redu-
cenda sunt ne peant. q: promptū est iura iuribus concordare. vt. C.
de inoffi. dona. l. j. & extra. de consuetu. c. cū dilectus. & C. de noxal.
l. ij. & facit. C. de testa. mil. l. iij. ergo constō nouū ad huiusmodi pen
dentia trahi debebit. ¶ Decimo pbat' & sic. vbicūq iniqtas ex le-
ge veteri pōt versari. & constōne noua emendat' eo casu ad pēdentia
trahi debebit ergo &c. vt in aut. in medio litis nō fieri sacr. for. §. su
p hoc. ¶ Undecimo pbat' & sic. Quotiēscunq pendētia ad caute
lam egēt additamento & constōne noua in casibus similibus ad cau
telam pulsum est. & tunc constō noua ad pendentia trahit'. vt. C. de
rei vxor. act. §. si ibi vel iam sine scriptis. ergo &c. ¶ Duodecimo
pbat' in pscriptionibus adhuc pēdentibus constō noua ad eas por
rigit'. ergo &c. vt in aut. vt ecclesia roma. §. fi. & hec constō. interpta
tur constōnem. & in aut. de tpe non solu. pecu. §. fi. ¶ Tertiodecio
vbicunq constō noua est iuris naturalis ad pendentia trahit' vt ex
tra de vsu. c. cū tu. ¶ Econtra vr' q ad pterita pendentia nō traha
tur. Probat' primo p regulā & exceptionē regulariter enim lex ad
facta pterita non trahit' nisi nolatim cautū sit. sed regule standum
est: & exceptio viciat regulā in casu excepto tm̄ mō. & in casibus non
exceptis cōfirmat: & conditiuunt. Accedit. C. de legi. l. leges & l aut.
de non alienan. §. vt aut. & in aūt. de resti. & ea que parit. in prin. er-
go &c. ¶ Scdo pbat' & sic rōne & cā cessante cessare dz & lex: & eius
effectus. vt. ff. de iure patro. l. adigere. §. quis. & de pacti. l. qd dcm̄
& de dona. l. ij. §. fi. Sed cōstat q leges ad pendentia trahunt' quā-
do nolatim est dictū. vt dicta. l. leges. & dicto. §. leges cū cōcordan.
supius allegatis. ergo constō noua ad pēdētia. nō trahet' vbi nola-
tim dictū nō erat. ¶ Tertio pbat' & sic quotiēs exp̄ssū ē necessariū
eo casu tacitū nihil opat' vt. ff. de re iu. l. expssa. & de cōdi. & demō. l.
nō minq. ergo &c. ¶ Quarto pbat'. & sic. vbicūq spāle ē necessariū
generale nō sufficit. vt. ff si qs cau. l. sz & si qs. §. quētū. et de pcur. l.
pōponi' in prin. cū cōcor. ergo &c. ¶ Quito pbat' sic. quotiēscūq
vbis op' est id nisi palā verbis exprimat' omissū itelligēdū ē vt. ff.
d v. ob. l. qcqd in pri. ergo i dubio phibitū vr' ne ad pēdētia trahat'.
¶ Sexto pbat' et sic quotiēs lex negatiue pmulgata ē qcqd i ea ex
pssum nō ē itelligit' phibitū. vt. ff. de colle. illi. l. iij. § ifirmari. et ex-
tra. de trāsla. c. iter corpalia. ergo etc. ¶ Septio pbat' et sic qtiens
res ē ambigua significatōez ei' accipe debem' vt volūtas legis ser
uet' vt. ff. de legi. l. in ambigua & l. benigni'. sed volūtas legis est q

ad pendentia non trahatur. vbi non est nominatim dictum ergo ⁊c. ¶ Octauo probatur ⁊ sic. nihil est tam proprium legum ꝙ claritas. vt in auẞ. de testa. imp. §. j. Sed lex legum disponens de legibꝰ ordinandis est clara. vt dicta. l. leges ⁊ constitutiones. ergo constitutio noua simplex ad pendentia non trahetur. ¶ Nono probatur ⁊ sic statutum stricti iuris est. nec parit sicut nec sterilis. vt. ff. ad municipa. l. constitutionibus. ⁊ de milita. testa. l. quod cōstitutū ⁊ hoc patet. quia ex eo oritur conditio: ⁊ ex lege que est stricti iuris. vt in fi. l. de actio. §. actionū. ergo ⁊c. ¶ Decimo probatur ⁊ sic quotiēs pendentia formam habent. ⁊ esse licet non essentiam constitutio noua ad ea trahi non debet. vt in auẞ. vt facte noue consti. §. si vero ergo ⁊c. ¶ Undecimo probatur sic. quotiens in pendentibus captio siue periculum versari potest constitutio noua ad ea porrigi non debet. vt in auẞ. hec consti. inter priores consti. de his qui ingrediunẞ mona. collatio. vj. §. j. ergo ⁊c. ¶ Duodecimo quotiēscūqȝ pēdētia multum frequentatur ⁊ in vsu sunt constitutio noua ad ea trahi non debet vt dicta. l. contractus. §. que tam. in fi. §. ergo ⁊c. ¶ Tertiodecimo probatur: ⁊ sic. quotiens per appellationem pendet constitutio noua etiam si nominatim dictum sit ad ea non porrigitur vt in auẞ. vt cum de ap. cogno. in prin. ergo ⁊c. ¶ Quartodecimo pbatur. ⁊ sic quotienscunqȝ preterita cursum temporis habent constitutio noua pro tempore currenti ante legem ad ea non porrigiẞ. vt dicta. l. vlt. C. de vsur. ⁊ auẞ. de tem. non solu. pecu. §. fi. ergo ⁊c. ¶ Quintodecimo probatur ⁊ sic. quotiens lege quid dispositū est non eget meditatione deinceps. sed obseruātie locus est vt. iiij. di. c. in istis. ⁊ C. de legi. l. leges sacratissime. Sed constitutio noua quedam edita fuit vt precedentem ad pendentia traheret. ergo constitutio de natura sui ad pendentia non trahetur. vt in auẞ. de fi. ante do. instr. na. §. j. coll. iij. ¶ Sextodecimo probatur ⁊ sic fm quosdā constitutio noua dat formam futuris litibus ordinandis tantum vt C. de iura. calum. l. ij. in prin. ⁊ de iudi. l. properandum. in princi. ⁊ l. rem non nouam. §. j. ¶ Decimoseptimo probatur. ⁊ sic fm quosdam vbicunqȝ de obligationibus tollendis tractatur cōstitutio noua debet seruari. vt in auẞ. hec constitutio inter prio. consti. in fin. ⁊ C. de sacro. san. eccl. l. pe. ⁊ fi. in fi. ¶ Decimooctauo probatur. ⁊ sic fm quosdam. quotiens constitutio loquitur de ordinatione sententie vel processus. eo casu constitutio noua ad pendentia porrigitur vt in auẞ. vt cum de appella. cogno. in prin. ¶ Decimonono probatur ⁊ sic decretalis noua ad pendentia trahitur. quia nominatiȝ dictum est. regulariter ergo non trahetur si dictum non erit. vt extra. de offi. lega. c. penul. in fi lib. vj. ⁊ in clemen. de sequestra. c. j. in fi. ⁊ de proba. c. j. in fi. ⁊ extra. de consti. c. fi. cuȝ similibus. ¶ Solutio. aut constitutio. vel statutuȝ est iuris diuini: aut humani. Primo casu. aut disponit circa obseruantiam aut circa penam. Siquideȝ circa obseruantiam tunc trahitur ad preterita. vt extra. de vsu. c. cum tu. ⁊ institu. de iure na. §. sed ⁊ naturalia. ⁊ no. extra. de consti. c. fin. Si vero disponat circa penam eo casu ad pendentia non trahiẞ nisi nominatim sit dictum. vt in auẞ. de incest. nup. §. ⁊ hoc quidem. ⁊ de sanctis. epis. §. fi. ⁊ ar. C. de testa. l. iubemus in fi. ⁊ extra. de consti. ca. ij. ¶ Secundo casu quando est iuris humani nota regulam generalem. regulariter enim in contractibus ⁊ obligationibus omnibus inducendis ⁊ tollendis: vt in matrimonijs ⁊ in libertatibus: ⁊ vltimis voluntatibus ⁊ in prescriptionibus: ⁊ in iudicijs ordinandis ⁊ decidendis: ⁊ in negocijs quibuscunqȝ si formam ⁊ esse habēt licet non essentiam. vel saltim principium habent. licet non habeāt formam constitutio vetus seruatur: ⁊ statutum ⁊ lex noua ad pendētia non trahitur nisi nominatim dictum sit. probantur hec per dictā regulam ⁊ exceptionem. vt dicta. l. leges ⁊ constitutiōes. ⁊ extra. de constitu. c. ij. ⁊ fi. Et quia in agendis semper in prin. habetur respectus ad veterem legem disponentem id quod agitur. vt dicta. l. iubemus. in fine. ⁊ dicto. §. si vero in auẞ. vt facte no. constitu. ⁊ dicta. l. contractus. §. que causa. Et probatur quia leges omnes per quas ipse leges ad pendentia trahuntur ideo adeo trahuntur quia leis nominatim dictum est. vt patet in omnibus legibus pro prima parte allegatis. ergo de natura legis ad pendentia trahi non dȝ quod patet per iura pro parte secunda allegata. fallit si nominatim dictū est. Item fallit quando pendentia a iure communi discrepent. vt dicto. §. ⁊ hec quidem. in auẞ. de incest. nup. ⁊ extra. de elec. c. cū in cunctis. §. hoc sane ⁊ ar. C. de testa. mili. l. iij. ⁊ extra. de consue. cum dilectus. cum nec formam nec esse: nec essentiam habere videntur. Iteȝ fallit in actibus a negocio principali dependentibus quoquo modo qui speciem formam ⁊ esse recipiunt a se ipsis nec a suo pricipio nec fine determinantur. vt patet in furtis ab administratore post nouam constitutionem administratione pendente factis eo casu constitutio noua seruatur in eis puniendis. vt in auẞ. vt iudi. sine quo quo suff. §. fi. ⁊ in auẞ. scriptum exemp. §. fi. ⁊ de sanctis. epis. §. fin. Item fallit quando constitutio noua ex verbis in ea prolatis potest simpliciter de sui natura ad pendētia vel preterita trahi. vt verbigratia bannitus eximi volens de banno soluat centum. hoc casu oportet necessario ꝙ ante legem de bannito loquentem fuerit bannitus. ⁊ fm hoc bannum debet habere preteritum. ⁊ exemptio futura. ⁊ sic patet ꝙ lex noua de natura sui fm quid trahitur ad preterita ⁊ fm quid ad futura. Item fallit in casibus pendentibus in quibus locum habent leges veteres expressim vel per interpretatiōeȝ in eisdem casibus constitutio noua adiecta ad interpretationem legis veteris debet valere in quibus ⁊ interpretatis legibus ē locus vt in auẞ. de fi. ante do. instru. §. penul. Non obstat opinio illorum qui distingunt inter litem ordinandam ⁊ decidendam. quia semper ⁊ in vtroqȝ casu constitutio vetus: ⁊ statutum ⁊ non noua que postea emanauit seruari debet. Et ē casus in auẞ. vt cum de app. cog. in prin. ver. nos itaqȝ. ⁊ ver. hoc codeȝ. vbi dicitur ꝙ appellatione interposita a sententia vel relatione facta ad iudicem pro iudicando ante sententiam vt sciat iudex qualiter disponere vel iudicare debeat semper seruari debent veteres leges que tempore sententie vel relationis obtinebant. Ad hoc ad idem in auẞ. in medio litis non fi. sa. for. §. sup h auẞ. vbi pēdente lite supplicatiōe facta ansi ⁊ alias a cōstitutiōne noua postea emanāte cōstitutiōne noua si postea noiatiȝ dictū ē ad hāc litē porrigitur. ⁊ nō aliter. vt in auẞ. de his qui ingre. ad appel. §. illud quoqȝ. Accedit ad idem etiam. C. de iur. calum. l. ij. §. fi. ⁊ in auẞ. vt litis. §. fi. vbi dicitur ꝙ constitutio noua ad cās meliorantes ⁊ pendentes super iureiurando prestando porrigitur si nominatiȝ dictum est: ⁊ non aliter. alās lex vetus deberet seruari. Et sic patet ꝙ siue causa pendeat per appellationem siue ante sententiam principalem pendeat: ⁊ siue tractetur de ordinatiōe litis siue processus ⁊ siue de lite ordinanda. siue decidenda semper veteres leges debēt seruari nisi nominatim aliud dictum sit dependentibus ante sententiam. Alās si ex appellatione pendent non trahitur ad preterita pēdentia si nominatim sit dictum. vt dicto ti. vt cum de ap. cog. circa prin. Item non obstat distinctio illoruȝ. qui dicunt aut constitutio loquitur super obligationibus inducendis aut tollendis. vt inducendis. l. antiqua. sed in tollendis. l. noua seruetur. quia in inducēdis. l. antiqua seruatur. si obligationes ex veteri facto inducantur. vt dicto ti. hec constitutio interpretatur consti. Sed si obligatiōes inducantur ex nouo facto nulla est dubitatio. quia lex noua seruabitur. vt in auẞ. vt iudi. sine quoquo suff. §. j. ⁊ in auẞ. scriptum exemplar. §. fi. ⁊ in auẞ. de incestu. nup. §. ⁊ hoc quidem ver. si autē vxoreȝ ⁊ sequentibus. ⁊ in auẞ. de sanctis. epis. §. fi. ¶ Item non est verum ꝙ in tollendis obligationibus per prescriptioneȝ temporis lex noua seruetur. imo lex vetus. nisi nominatim aliud dictum est. Et est casus aperte. C. de sacrosanctis eccle. l. fi. in fi. ⁊ in auẞ. hec constitutio. inter. cōsti. que prescri. §. fi. ⁊ in auẞ. vt lite. iu. §. fi. Ad contraria potest faciliter responderi. qȝ loquuntur qū noīatim dictum est in. l. vel locum habent in casibus superius exceptatis ⁊ si subtiliter aduertatur ex regula ⁊ exceptionibus solutio manifeste ostendiẞ.

In questione secunda primo.

Uidetur ꝙ cōstitutio siue statutum ad preterita omnia trahantur si nominatim dictum est ꝙ locum habeāt in preteritis ⁊ futuris. Et pluribus rationibꝰ hec probantibus. Primo probatur. ⁊ sic indefinita locutio equipollet vniuersalitati. vt. ff. de le. ij. l. in pluribus ⁊ de pign. actio. l. si necessarias. §. si annua. ⁊ xix. di. c. si romanorum cuȝ concordan. ergo cum indefinite dicatur ꝙ locum habebit in preteritis. igitur ad preterita omnia trahetur. ¶ Secundo probatur ⁊ sic verbū generaliter platum generaliter est intelligendum. vt. ff. de seruí. vr. predi. l. si seruitus. ⁊ de lega. prestan. l. j. §. generaliter ergo ⁊c. ¶ Tertio pbatur hic indistincta locutio. quia cuȝ lex indistincte loquitur ⁊c. vt. ff. de publi. l. de precio cū simili. ergo ⁊c. ¶ Quarto probatur verboruȝ significatio a quibus in dubio recedendum non est. vt. ff. de exte. l. j. §. si is qui. ver. iure igitur. ⁊. ff. de lega. iij. l. nō aliter. sed verba de sui significatione apta sunt ad preterita omnia ergo ⁊c. ¶ Quinto ꝙ ad preterita pendentia trahi debeat pbant iura in questione prima pro parte prima allegata. ¶ Sexto probatur ⁊ sic preterita dicuntur omnia que prius transierunt. ⁊ que facta sunt pro infectis haberi non possunt. Sed cum dictum sit ꝙ locum habeat in preteritis merito ad preterita omnia etiam infinita omnia trahētur. accedit in auẞ. de equal. do. §. que igitur. ⁊. ff. de capti. l. in bello. §. si quis seruum. ergo ⁊c. ¶ Septimo probatur ⁊ sic quotiēs lex ad preterita trahitur confirmando porrigitur ad omnia generaliter. vt. C. de quadri. prescrip. l. bene a zenone. §. quia igitur. ⁊ i auẞ. de mona. §. omnibus. ⁊ de non alie. §. fi. ergo ⁊c. ¶ Octauo pbatur. ⁊ sic quotiēs cōstitutio noua ad pterita trahiẞ ānullando porrigiẞ ad pterita oīa in casibus pteritis in qbꝰ captio ⁊ delictū versaẞ. vt C. de pac. pigno. l. fi. ¶ Nono pbaẞ ⁊ sic vbicūqȝ ambigua ē lex vel volūtas legis dȝ seruari cū vicio caret. vt. ff. de legi. in ambigua. sȝ volūtas legis esse vȝ ꝙ ad pterita oīa trahāẞ. ergo ⁊c. ¶ Decimo pbaẞ ⁊ sic. in ambiguo sermone id vȝ qs dixisse qd vult vt. ff. de rebus du. l. in ambiguo. sed cū lex dicat ꝙ ad pterita trahaẞ. ergo voluisse vȝ ꝙ ad oīa que trāsierūt in pterito. ¶ Undecimo pbaẞ ⁊ sic cōstō. iuris naturalis ad pterita nō trahiẞ ergo si ē hmōi ad pterita omnia trahetur. ¶ Duodecimo probatur ⁊ sic quotiens preterita aliquo

aliquo iure non adiuuant consti͂o noua ad preterita hm͂oi porrigi debet.vt extra de elec.c.cum in cunctis.§.sane.et in auc.de incestu.nup.§.et hoc quidem et de alie.et emphi.§.fi.et de rap.mulic.§.fi. ¶ Tertiodecimo probatur et sic.quotiens constitutio noua equitatem continet:et constitutio preterita iniquitatem eo casu constitutio noua ad preterita trahi debet ea annullando.vt.x.q.i.sic quidē et in auc.de incest.nup.§.ii.et dicta auc.de rap.muli.§.fi. ¶ Ecōtra videtur q ad omnia preterita non trahatur. Primo probatur et sic Certo certius est q per nullam legem constitutio noua ad preterita sniavel transactione finita porrigetur.C.de sacrosan.ec.l.penul.in fi.et in auc.in medio litis.§.super hoc.et.C.ad velle.l. iubemus l fi.cum infinitis similibus. ¶ Secundo pbat et sic.quotiens preterita formam esse et essentiā a ptium consensu habent.l.noua refricari non debēt vt.C.de fide instru.l.comparationes.§.fi.et de testi.l.testium.§.i.et de lati.lib.l.i.§.fi.et de rei vxo.ac.§.fi.et in auc.de non alie.§.alienationis.et de instru.cau.§.fi.et de duobus reis.§.fi. ¶ Tertio probatur et sic.omnis lex ad ea que frequentia sunt:et regulis subijci possunt adaptari debet.vt.ff.de legi.l.nam ad ea.et in auc.de trien.et semis.§.consideremus in fi.§.et de nup.§.duo.ergo ad preterita non dz trahi statim appellando vel penas statuendo.qui a regulis subijci non possunt. ¶ Quarto probatur et sic quotiens pena in lege noua statuitur ad facta preterita trahi non debet quia antiquitas non peccauit.vt in auc.vt iudi.sine quoquo suf.§.fi.et in auc.de sanctis.epi.§.fi.et.C.de test.l.iubemus.§.vlt.ergo etc. ¶ Quinto probatur et sic regulariter in delictis facti ignorantia.excusat.vt.ff.de penis.l.absentem.in prin.et.l.respiciendū.§.delinquitur.et de his qui no.infa.l.genero.et de pigno.actio.l.tutor.§.i.ergo etc. ¶ Sexto probatur per argumētū a maiori.qz si id de quo magis videt inesse non inest nec id de quo minus:sed in casibus de quibus agitur de fauore ecclesie libertatis et dotis cōstitutio.noua ad preterita non trahit ergo etc. Accedit.C.de sacrosan.eccl.l.ante penul.in fi.et de rei vxo.act.§.fi.et de lati.l.i.§.fi.et in auc.vt li.dece.§.vlt. ¶ Septimo pbatur sic.vbicunq lex de odio tractat cōstitutio noua ad pterita trahi non dz.vt.C.de cura.fu.l.fi.in fi.ergo etc. ¶ Octauo pbat et sic.que diuturnitate tpis corroborata sunt nō debent cōstitutione noua subijci.qz magne esset tergiuersationis et cōfusionis magis q̄ legislationis. Accedit in auc.de nō alienan.§.alienatiōis.et de armis.§.hec oia.et ar.ff.de ritu nup.l.q̄ in puincia.§.i. ¶ Nono pbat p locum a diuisione aut enim lex confirmādo pcessit et eo casu ad pterita trahi debet.vt dicta.l.bene a zenone.§.qz igitur.aut annullando pcedit.et tunc si ex annullatione sequit equitas qz precessit iniquitas eo casu trahitur ad pterita oia.vt dicta l.fi.C.de pac.pig. Si vero ecōtra sequeret iniquitas et equitas pcessit tunc non trahit ad preterita oia.vt.l.cōparationes.§.fi.C.de fi.instru.aut pene ipositio sequitur.et tunc non trahit ad preterita.vt extra.de constitu.c.cognoscentes et dicto.§.fi.in auc.de san.epi.cum simi. ¶ Decimo pbat et sic quotiens ex electione veteri lege ius aliquod acquisitū est constitutione noua reuocari non dz.vt in auc.vt deter.sit numerus cleri.§.sancimus etc.§.et hic.et quō dz epi.§.sed neq.et de men.ordi.de.§.i.et de referenda.§.i.et.C.de sac.san.eccle.l.non plures ergo etc. ¶ Undecimo pbat.et sic quotiens.de successione tractat eo casu cōstitutio noua ad pterita trahi non dz.qz cōfusionis magis q legislationis esset.vt dicto ti.de arme.§.hec oia.et de legi.heredi.l.lege duodecim tabu.§.fi.et.l.meminimus.§.vlt.et in auc.de nup.§.i.et.§.fi.et de heredi.ab intesta.§.fi.ergo etc. ¶ Duodecimo pbat et sic.quotiens ex cōstitutiōe noua iniquitas sequi posset si ad pterita trahat eo casu ad pterita porrigi nō dzvt in auc.hec consti.interpretat cōsti.§.i. ¶ Solutio aut constitutio noua siue statutū loquit determinate aut simplicit et indeterminate Primo casu qñ loquitur determinate et clare seruari dz regulariter.et ad pterita oia porrigitur de quibus cōstitutio loquit.arg.in auc.de manda.prin.§.deinde cōpetens.et de testa.imp.§.nos igit.et.C.de sacrosas.l.decernimus.et de incest.nup.l.pe.et fi.nisi nominatim lege veteri aliud sit statutū.vt in auc.vt cū de ap.cogno.circa prin.et.C.de sacrosan.ec.l.pe.in fi.et.l.fi.in fi. Nam absurduz esset et iniquū q ad preterita sniavel trāsactione finita traheret cōstitutio noua.vt dictis legibus cōprobat.et in auc.de iureiur.a mori.§.fi.et vt licent ma.et auie.§.vlt.et vt spon.lar.§.fi. ¶ Scd͂o casu qñ simpliciter loquit et indeterminate ad pterita trahit.aut āmullādo aut cōfirmando aut addēdo aut penas statuēdo. Siquidē annullando regulariter cōstitutio noua ad pterita oia trahit et oia annullat.vt dicta.l.fi.C.de pac.pign.et in auc.de rap.mulie.§.fi.et.x.q.i.sic quidez.et extra de elec.c.cū in cunctis.§.hoc sanc.et i auc.de incest.nup.§.et hoc q̄dem.et de alie.et emphi.§.fi.fallit qñ ex āmullatione sequit iniquitas nec emendari pōt nec equitas seruari nec regulis subijci alis lex noua esset iniqua:et iniusta.cū in culpa non sit qui legē veterem seruauit:et diuinare nō potuit.vt dicto.c.cognoscentes.et dicta l.iubemus.§.fina.et dicto ca.consideremus in fi.et dicto.§.duo in auc.de nup.et in auc.vt facte noue cōsti.§.vt si vel prime.et hoc ostē ditur manifeste quia lex quelibet debet esse honesta:et iusta:et possi bilis vt.iiij.di.c.erit a͂t lex. Item fallit in casibus sententia vel trāsactione decisis.vt dicta.l.penul.et fi.C.de sacrosan.eccle.cū cōcor. Item fallit etiam in his casibus qui diuturnitate temporis corroborati sunt al's esset magne tergiuersatiōis et confusionis.vt dicto §.alienationis.et dicto.§.hec omnia.et dicta.l.igit in puincia.§.i. ¶ Si vero constitutio noua confirmando procedit eo casu ad omnia trahitur.vt dicta.l.bene a zenone.§.quia igitur.et de mona.§.omnibus.et de non alie.§.fi.et.C.de iur eiu.l.generaliter.§.fi.cum similibus. Si autem addendo procedat siquidem preterita iure aliquo non adiuuantur eo casu constitutio noua ad ea trahi debet vt dicto.c.cum in cunctis.§.hoc sane.extra.de elec.et in auc.de alie.et emphi.§.fi.et.C.de fi.instru.l.contractus.§.que cū.cum si.si vero preterita a iure adiuuantur et iuris habent effectum:et certa sunt:et clara:et explicita.eo casu in dubio ad hoc trahi nō debet.vt dicta.l.cōparationes.§.fi.et.C.de testi.l.testium.§.i cum similibus. Si autē preterita sunt implicita.vel explicita sed dubia:et adiectio potest esse vtilis.tunc ad ea porrigitur.vt dicto ti.de re.vxo.act.§.fi.ibi.vel iam sine scriptis etc.vt dicta.l.contractus.§.que cum. Si vero constitutio noua procedit penaz statuendo eo casu in dubio ad preterita non trahitur.al's iniquitas et iniusticia sequeret.vt dicto.c.cognoscentes.et dicta.l.iubemus et.§.fi.in auc.de san.epis.

In questione tertia q capitula.

¶ Sequentia ad preterita trahantur ex virtute dictionis. Item et contextus et vicinitas verborum primo probatur et sic. Nam dictio item qualitatis.l.conditionis:et dici repetitionez inducit ergo et temporis preteriti vt.ff.de lega.iij.l.in repetendis. ¶ Secundo probatur et sic.dictio amplius repetitionē iducit omniuz precedentium ad sequentia.ergo et dictio Item que est repetitiua.vt.ff.de lega.iij.l.si sic.et l.si sic tibi pure probatur.et sic copulam et coniunctiōem:et repetitionem precedentium inducit.vt.ff.de fun.instru.l.seye.et.§.gayo ergo etc. ¶ Quarto probatur et sic.quotiens translatio sit legatorum repetitio precedentium facta videtur.vt.ff.de adimen.lega.l.legatum sub conditione.ergo etc. ¶ Quinto probatur et sic. Quotiescunq ex substitutione res ad aliuz deuoluitur dicta in precedentibus repetita esse intelliguntur.vt.ff.de lega.i.l.licet et de lega.ij.l.cum pater.§.ab instituto.ergo etc. ¶ Sexto probatur.et sic. Quotiens in vltima voluntate in precedentibus temporum fit commemoratio.non solum ad precedentia sed ad sequentia porrigitur.vt ff.de lega.i.l.talis scriptura.§.fi.ergo et in casu nostro commemoratio temporum precedens trahetur ad sequentia. ¶ Septimo probatur et sic. Talia sunt subiecta qualia predicata demonstrāt:et ecōtra.et media ad extrema et econtra trahuntur.vt.C.fami.hercisci.l.quotiens.cum concordan.et.ff.pro so.l.duo.§.fi.et extra de appell.c.ij.requiris ergo etc. ¶ Octauo probatur et sic. Quotiens in prima parte legis aliquid continetur equitate eadem dictante intelligitur in sequentibus repetitū.vt instit.de lege aquil.§.hoc tamē capite.ij.responso ergo etc. ¶ Nono probatur et sic quotiens mens se habet ad repetitionem repetitio intelligitur et facta esse presumitur.vt.ff.de pac.l.itemq.§.fin.et de verbo.obliga.l.ticia.§.idem respondit.et de conditio.institu.l.cum seruus ergo etc. ¶ Decimo probatur. Quotiens in principali apponitur conditio repetita etc intelligitur esse in additamento vt.ff.de pac.dota.l.inter socerum.§.cum inter et.C.de dona.ante nup.l.si constante.§.pactis.et de iur.doti.l.etiam.cū similibus ergo etc. ¶ Undecimo probatur. Quotiens repetitio potest esse vtilis et fructuosa intelligi debet esse facta.vt.ff.de pac.dota.l.cum pater circa prin.cum concordās.superius allegatis ergo etc. ¶ Duodecimo quotiens quis prouidet sibi in casum vnum videtur sibi prouidere voluisse etiam in omnē casum ad eundem effectum.tendentem.vt.C.de postul.l.fi.ergo etc. ¶ Tertiodecimo probatur et sic. Cum enim in precedentibus temporum commemoratio facta fuerit non est verisimile q in sequentibus incontinenti quis mutare voluntatem voluerit et se corrigere.ff.de condi.et demonstratio.l.non ad ea.ergo etcetera. ¶ Quartodecimo probatur et sic vicinitas et contextus scripture voluntatem declarat:et vnit.vt.ff.de testa.l.heredes.§.sed si notaz.de lega.i.l.qui filiabus.i.responso.et.l.si seruus plurium.§.fin.vbi de hoc ergo etc. ¶ Quintodecimo probatur et sic.videmus q in lege ponitur dictio Item.sub ea dictione inducitur pene repetitio vt.ff.de publi.l.i.in princi.et versi.Item si ergo etcetera. ¶ Econtra videtur q dictio item continuationem et non repetitionem inducat:et ad preterita non trahatur. Et hoc probant multa iura.vt ff.de his qui sunt sui iuris.l.Item in potestate.et de pactis.l.Item quia et q cuiusq vniuer.l.Item eorum.et de petitio.here.l.Item veniunt. ¶ Secundo probatur et sic quotiens mens se habet in oppositum ad repetitionem eo casu non intelligit repetitio esse facta vt.ff.de contrahen.emp.l.qui fundum.in prin.et de acti.emp.l.si venditor in prin.et de annuis leg.l.seyo.§.pe.ergo etc. ¶ Tertio pbat.qñ in casib' certis sibi puidet in casibus omissis sibi non vr puidere voluisse.vt ff.solu.ma.l.si cum dotem.in prin.et.ff.de libe.et post

bu.l.commodissime ergo ⁊c. ¶ Quarto vbicunq; verborum exigi
tur expressa prolatio eo casu quo pa verbis expressum nõ est omis
sum intelligendum est. vt. ff. de verbo. obli. l. quicquid. in prin. ergo
⁊c. ¶ Quinto probatur ⁊ sic. Quotiens nominatim quid deside-
ratur eo casu tacita non sufficiunt. vt. C. de noua. l. fi. ⁊. ff. de reg. iu.
l. expressa. ⁊ de condi. ⁊ demonstra. l. non nunquaz. ergo ⁊c. ¶ Sex
to videtur esse casus. C. de legi. l. leges ⁊ constitutiones vbi dicitur
q ad preterita non trahitur nisi nominatim etiam de preterito tem
pore: ⁊ adhuc pendentibus negocijs cautum sit ergo nominatiz de
bet repeti. ¶ Septimo probatur ⁊ sic quotiens in precedentib' est
aliqua ratio specialis que deficit in sequentibus nõ intelligit esse
repetitio facta. vt. ff. loca. l. ea lege in prin. ⁊ de condi. ⁊ demonstra.
l. legatum sub conditione. ergo ⁊c. ¶ Octauo quotiẽs adiectio in
precedentibus est vtilis ⁊ fructuosa ⁊ in sequentibus inutilis ⁊ vi-
ciosa non debet intelligi. vt. ff. de verb. ob. l. ticia. §. idem respondit
⁊. l. si ita. §. grisogonus. ver. sequens. ⁊. l. qui sic cum simili. ergo ⁊c.
¶ Nono probatur ⁊ sic temporum adiectio debet nominatim fieri
ad hoc vt lex ad preterita trahatur sed repetitio subintellecta sit ta
cite. vt. ff. de condi. ⁊ demonst. l. legatum sub conditione vbi de hoc
C. de here. insti. l. sub conditione. ergo ⁊c. ¶ Decimo probat. quo-
tiens personarum ⁊ rerum: ⁊ casuuz est diuersitas eo casu dictio itẽ
continuationem ⁊ non repetitionem inducere videtur. q: nec mens
nec voluntas concordare videtur: ⁊ quia absurdum sequi videt vt
dicta. l. in repetendis. ff. de leg. iij. ergo ⁊c. ¶ Undecimo probatur
⁊ sic. quotiens in accessorio ratione sui principalis aliquid disponi
tur non debet idem seruari in pluribus principalibus vt. C. p quas
perso. no. acqui. l. ij. ⁊. ff. de reg. iur. l. cum principalis. ⁊ de ver. ob.
l. stipulatio ista. §. alteri. Sed in. l. in repetendis qualitas que ẽ ac
cessoria a suo regulatur principali. ergo in pluribus principalibus
non debet seruari in casibus diuersis ⁊ separatis. ¶ Duodecimo p
batur ⁊ sic. quotiens de quibusdam quid conceditur nominatiz de
alijs negatum esse videtur. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. cum ita. §. fi. ⁊
C. de procu. l. maritus cum concordan. ergo cum in precedentib' di
ctum sit: ⁊ predicta locum habeant in preteritis ⁊c. ergo in sequen-
tibus negatum fuisse videtur. ¶ Terciodecimo probatur ⁊ sic vi-
demus aliqñ q quis statim ⁊ eodẽ contextu verborum se ipsum cor
rigit. vt. ff de here. institu. l. si ita scriptum. in prin. ⁊ de manu. testa.
l. sticbus. ergo ⁊c. ¶ Quartodecimo pbatur ⁊ sic si legislator idez
voluisset in sequentibus ei erat facile id dixisse vt extra. de deci. c.
ad audientiam. ⁊. C. de cadu. tol. §. finali addc. ergo ⁊c. ¶ Quin-
todecimo probatur ⁊ sic. dictum in prima parte legis positum ad se
quentia non trahitur propter rationis vel cause varietatem vel fa
cti atrocitatem. vt. ff. vi bono. rap. l. ij. in prin. ⁊. l. pretor. §. si qs v.
erit q ergo ⁊c. ¶ Solutio capitula sequẽtia ad preterita trahi nõ
debent ⁊ dictio Item. repetitionem non inducit sed continuatiõez
cum dicit: ⁊ predicta locum habeant ⁊c. vnde in precedentibus con
cedendo prohibuisse videtur in sequentibus ar. ff. de legi. l. cũ lex.
⁊. C. de genera. aboli. l. cum eo. ⁊. ff. de leg. iij. l. pater. §. fundum. tuz
etiam quia oportet q nominatim tempus preteritum exprimat vt
dicta. l. leges: ⁊ consti. probatur ⁊ alijs rationibus pro hac parte al
legatis. ¶ Et ad solutionem omnium contrariorum distingue cuz
tractatur de dictione Item. aut enim loquimur. de repetitione pri
cipalium ⁊ hoc nunquam intelligitur in dictione itẽ. vt dicta. l.
in repetendis. ff. de lega. iij. a contrario sensu. ⁊ hoc etiam patet
ibi. quia conceditur de quibusdam. i. de qualitate. s. de conditione
⁊ dic ergo de principali negatum esse videtur. vt ibi notatur. Aut
loquimur de repetitione qualitatis vel alterius accessorij. Et tunc
aut dictio Item profertur ab homine aut a lege. Siquidem ab ho
mine: ⁊ est personarum: ⁊ rerum identitas: vel personarum ⁊ non re
rum: vel econtra. eo casu repetitionem inducit in dubio. vt dicta. l. i
repetendis cum concordan. vbi de hoc. Si vero est personarũ ⁊ re-
rum diuersitas siquidem mens se habet ad repetitionem inducen-
dam tunc repetitio intelligitur. vt dicta. l. cum seruus. ⁊ dicta. l. cũ
pater. ⁊ dicto. §. idem respondit ⁊. ff. de pac. l. itemq. §. fi. Si vero
econtra mens ad repetitionem inducendum eo casu non intelligit
esse facta. vt dicta. l. seyo. §. penul. ⁊ dicta. l. si venditor. in prin. cum
concordan. Idem est vt repetitio non intelligatur. quando in sequẽ
tibus adhibita est specialis prouisio: vel speciale grauamen. vt di-
cta. l. sub condi. ff. de here. insti. vbi de hoc. Item est idem quando p
cedentia odium continent: vt. C. de vsur. l. per repetitionem. Item
est idem vt non intelligatur. repetitio quando in precedẽtibus spe
cialis fauor versatur. vt. ff. loca. l. ea lege. in prin. ⁊ dicta. l. legatum
sub conditione de condi. ⁊ demon. Als vbicunqz repetitio põt esse
vtilis ⁊ fructuosa semper repetitio intelligitur vt dicta. l. cum pa-
ter. cum concordan. Als vero dictio item non repetitionem indu-
cit sed continuationem. vt. C. de verbo. sign. l. j. ⁊. ij. Si vero dictio
item profertur a lege siquidem est eadem ratio causa: ⁊ vtilitas in se
quentibus quemadmodum ⁊ in precedentibus. ⁊ mens ⁊ voluntas
legis concordare videtur vt repetitio inducatur. ⁊ ex precedentib'
⁊ sequentibus demonstratur quoquo modo tunc dictio item repeti

tionem inducit. vt. ff. de publi. l. j. in prin. Et ver. item si damnũ. als
non repetitionem sed continuationem inducit tantuz vt dicta. l. itẽ
in potestatem. ⁊. l. item quia. cum concor.

Sed hoc presenti. ¶ Continua. quia supra proxi
mo. §. dictum est de renunciatio
ne allegationum ⁊ conclusione causarum. ideo sequitur plenius de
his videre. ¶ Casus iudices si pars vna cõcluserit i causa ⁊ suis al
legationibus renunciauerit altera vero pars renunciare recuset di
lationibus tribus etiam ad maliciam superandã ei datis iudex am
plius eum non expectans sententiam proferre debet legibus conso
nantem. Et hoc dicit vsq; ad. §. aliud quoq;. ¶ Expone litterã. sed
⁊ hec presenti. Ex isto. §. sumitur aut. iubemus posita. C. de iudi.
super. l. iudices. allegationibus iuris ⁊ facti. renunciare. i. in causa
concludere. concedant. i. tpe ferende sententie. si vero ⁊ sic. i. in se-
cunda dilatione sicut ⁊ in prima. Nota hic q iudices ante sentẽtiã
debent facere concludi in causa. ⁊ allegationibus renunciari. sic. s.
de testibus. §. quia vero. ⁊. s. proxi. §. item nota q dilatio tertia da
tur ad maliciam superandam. Item nota q iudex sententiam pro-
ferre debet legibus consonantem. sic. s. de iudi. §. omnis aũt. Nota
etiam hic q mensis legalis est triginta dieruz. sic. C. de adulte. l. iij.
⁊. l. fi. in prin. ¶ At contra. C. de tempo. ⁊ repara. ap. l. ij. ⁊. ff. de re
gu. in. l. vt lex ⁊ si cer. peta. l. lecta. Solutio distingue aut agitur de
fauore aut de odio. sic. ff. de mino. l. iij. §. minorem. ¶ Item opponi
tur de. l. fi. ff. de ferijs. Solutio. vt hic ⁊ ibi notatur. ¶ Opponit
vt. s. de litig. §. omnem vero. vbi tria edicta simpliciter dant: ⁊ nõ
ad maliciam superandam. Solutio vt in gl. notat. ¶ Querit ad
quid valet hec renunciatio. respondetur in glo. q valet pp̃ter all'. iu
ris ⁊ pp̃ter instrumenta sed non pp̃ter testes. ⁊ sm̃ hoc nota q post
conclusionem instrumenta produci non possunt s. oc. in dicta aut.
iubemus. sed pro ista glo. facit extra. de fide instru. cum dilectus ⁊
de hoc notatur. extra de proba. c. quoniam contra ⁊ de testi. cap. fra
ternitatis.

Aliud quoqz. ¶ Diuide vsq; ad. §. siue igitur in par
tes quattuor. Primo regula. Secun-
do exceptio regule. Tertio exceptionis declaratio. Quarto cau-
sarum ingratitudinum enumeratio. Scd̃a pars incipit in versi. nisi
forsitan. Tertia in v. sz q: Quarta in ver. cãs. ⁊ durat vsq; ad. §. si
ue igitur. vel dic in partes tres primo p̃hibet preteritionem ⁊ ex-
heredationẽ fieri cã omissa vel inserta ⁊ non legitima. Scd̃o per
mittit fieri causa legitima inserta ⁊ probata. Tertio causas enume
rat. Secunda pars incipit in ver. nisi forsitan. Tertia in. §. causas.
¶ Casus parenti non licet liberos preterire vel exheredare etiã si
legitimam portionem eis reliquerit nisi institutionis iure eis relic-
querit. vel nisi probentur ingrati. ingratitudinis causis a parẽte in
testamento expressis. causis ingratitudinis hic numeratis sub nu-
mero quattuordecim comprehensis. Et hoc dicit vsq; ad. §. siue igi
tur. Sed primo videas litteram vsq; ad. §. si quis de predictis.
¶ Expone litterã. Aliud quoq; capitulũ. Ex isto. §. sumit aut. nõ
licet posita super. l. fi. C. de libe. prete. debitã portionẽ: q: opz iure
institutionis filio aliquid relinqui vt hic manifeste colligitur iniu-
riam verbalem ⁊ aliam quãcunqz etiam sine manuum iniectione ad
differentiã eius qd̃ infra dictũ est. si alicui. ex predictis ex isto. §. su
mitur aut. non lz posita. C. de inoffi. testa. sup. l. si filiam elegerit ob
hoc poterit exheredari vt ⁊ no. xxxvi. q. i. c. de captoribus. ¶ No-
ta primo q hodie iure institutionis dz aliqd relinqui. ¶ Nota se-
cundo q cã ingratitudinis dz inseri ⁊ ab herede probari. ¶ Nota
tertio q cãe ingratitudinis qbus liberi exheredari pñt sunt quat-
tuordecim. ¶ Opponit. primo q nõ sit necessariũ iure instõnis re
linquere. Sed quoquo mõ relicti titulo sufficiat dimittere. vt. s. de
trien. ⁊ se. §. j. cũ cõcor. Solutio hec corrigit. vel dic hic in testõ hic
in codicillis hoc non plz q: si pater nõ fecit testm̃ sed codicillos ab
intestõ filius succedit ⁊ institutio fieri nõ põt vel dic tertio vt i gl.
prima plz de hoc notat instit. de inoffi. testa. §. sed hoc ita. ¶ Op
ponit scd̃o sm̃ mar. q hodie querela inofficiosi testamẽti locum nõ
habeat nisi inter fratres turpib' psonis institutis. ⁊ argue ⁊ videas
vt hic notat. in gl. ⁊ in aut. ex cã. ⁊. ff. de inoffi. te. l. nã ⁊ hic. Tu aũt
teneas audacter opinionẽ mar. ⁊ est casus p eo. j. e. §. siue igit. ⁊ dic
vt ibi notaui. ¶ Opponit tertio ad. §. cãs ver. si cõuict'. q p̃hibi
tio alijs nocere nõ debeat vt. ff. si qs ali. tes. p̃hi. l. j. §. sz si lega. ⁊. l.
ij. §. fi. ⁊ ad treb. l. iij. §. fi. Solo p̃hibẽti nocet vt hic. ⁊ nõ alijs. vt ibi.
¶ Opponit q̃rto q hodie sit maior pena. s. in duplici. vt. j. vt nul-
li. iu. §. ex hoc pueñt. Solo. dic q hec ⁊ illa pẽa iponit vt. s. vt iudi. si
ne quoq; suf. §. necessitatẽ. ⁊ dic vt ibi no. ¶ Querit p̃rio an h aut.
sit superflua p §. nulla istitu. de exheredã. lib. p. l. si defunct'. C. de suis
⁊ legi. herdi. ⁊ p legẽ fi. eiusdẽ tituli. dic q nõ q: i alijs casib' loqũ
tur vt hic ⁊ ibi appet lz placẽtin' aliter dixerit. ¶ Querit scd̃o qd̃ in
nouat hec aut. inter digestoz. ⁊ codicis. ⁊ dic vt notatur. ff. de inoffi.
testa. l. nam ⁊ his. ¶ Queritur tertio an hodie liberi parentibus
relinquere aliquid teneantur iure institutionis sic econtra seruan-
tur. Et hanc questionem disputaui in ciuitate perusij. Et quod
liberi

liberi parentibus relinquere teneantur institutionis iure ostendi potest manifeste. per casus euidentes vt hoc titulo. §. ⁊ hoc quidem de parentum. vbi dicitur ꝙ iustum est ⁊ econtrario de liberorum testamentis hec eadem cum aliqua disponere distinctione: ergo ea que statuta sunt in liberis: ⁊ non inueniuntur distincta ⁊ separata debent in eis equaliter obseruari. Item probatur eodem titulo. §. sancimus itaq; vbi dicitur ꝙ non licet liberis parentes suos preterire Sed preterire non est instituere neq; exheredare expresse. vt institu. de heredi. ab intesta. §. eadem. ergo iure institutionis debent relinquere ex quo non licet preterire. Probatur apertius. e. titu. §. hoc autem disponimus. in prin. vbi equaliter prouidet ⁊ parentibus ⁊ liberis. Et dicitur hic ꝙ heredes debent hic nominari: ⁊ liberi: ⁊ parentes. Item subditur inferi⁹ in eodem. §. ꝙ ad vtriusq; partis vtilitatem atq; cautelam presens lex fuit prolata. ergo cautela que in liberis obtinet debet etiam locum habere ⁊ in parētibus. ¶ Probatur per rationes. primo per locum a minori. quia si id de quo minus videtur inesse ⁊ inest ergo. ⁊ id de quo magis. Sed minus videtur inesse in liberis ꝙ in parentibus ⁊ tamen inest vt. j. e. ti. §. aliud quoq;. ergo multo magis inesse debet in parentibus qui ex causis paucioribus tamen liberi exheredari possunt ploribus. ¶ Secundo probatur per rationem. nam ratio quare debet relinqui iure institutionis est quia est honor habere nomen heredis. vt. ff. de leg. prestan. l. filium. §. si legata. Sed constat ꝙ in patre sit eadem ratio immo maior. quia seruamus honorificentiam patri que debet a filio: ⁊ non equamus filium patri in honore vt. ij. q. vij. c. querit. ergo liberi parentibus debent honorem exhibere quemadmodum econtra parentes liberis. ¶ Tertio probatur quia contrariorum eadē debet esse ratio. vt insti. de socie. §. illud. ⁊. ff. de lega. iij. l. fi. ⁊. j. q. j. c. gratia ⁊. C. de legiti. heredi. l. lege duodecim tabu. §. cum ⁊ alia. ergo statuta in liberis debent etiam in parentibus obseruari sicut econtrario ⁊ in liberis obseruatur. ¶ Quarto sicut enim vetus ius in liberis est sublatum ita ⁊ in parentibus quantum ad sensum legis: ⁊ verba etiam videntur esse sublata cum sit eadem ratio vel maior vt ar. C. de indi. vidui. l. fi. in prin. ⁊ liquet aperte in hoc titulo in. §. ⁊ hoc quidem. ⁊. §. sancimus. ⁊. § hoc autem. ⁊. §. ceterum. ¶ Quinto probatur per locum a differentijs: ⁊ a prohibitis ⁊ permissis. quia inter parentes ⁊ liberos distincta sunt iura hodie solummodo quantum ad causas ingratitudinis. quia in liberis plures cause ingratitudinis introducte sunt ꝙ in parentibus. vt hoc ti. vt cum de ap. cogno. Igitur cum non inueniatur distinctum ⁊ separatū ius inter eos quantum ad institutiones heredum faciendas. ergo videtur idē ius esse statutum ⁊ dispositum in liberis ⁊ parentibus. vt. ff. de iudi. l. cum pretor in prin. ⁊. C. de procura. l. maritus. ⁊ extra. de presumptio. c. nōne. ⁊. ff. de minori. l. ⁊ si fine. §. sed ꝙ pap. ¶ Sexto probat ꝙ equalitas tam in liberis ꝙ in parentibus debet in successionibus obseruari. vt. s. de trien. ⁊ semis. §. j. ⁊. §. ⁊ hoc obseruando. ergo sicut ⁊ liberis ita ⁊ parentibus debet relinqui institutionis iure. ⁊ iura vetera in parentibus sicut ⁊ in liberis correcta sunt. ¶ Econtra videtur quia cum legem non inuenimus correctam expresse relinquimus eam antique figure. vt. s. de admini. offi. §. fi. ⁊ in omnibus iurium correctio est vitanda. vt in auth. quibus mo. na. effi. sui. §. tribus. sed expresse non inuenitur correctum in parētibus. ergo ⁊c. Nā in auth. vt cum de ap. cogno. §. aliud quoq; capitulum loquitur in liberis. ⁊ non facit mentionem de parentibus. ¶ Item parentibus non sic debetur liberorum hereditas propter votū ⁊ naturalem erga filios caritatem. vt. ff. de inoffi. testa. l. nam ⁊ si in prin. Preterea glo. Joan. ⁊ azo. loquuntur in liberis: ⁊ non faciunt mentionem de parentib⁹ ꝙ eis debeat relinqui institutionis iure vt no. C. de inoff. testa. auth. nouissima. ⁊ notatur in dicto. §. aliud quoq; capitulum. ¶ Solutio dico ꝙ liberi parentib⁹ relinquere debent institutionis iure sicut econtra parentes liberis: ⁊ in hoc iura vetera videntur esse correcta. alias testamentum valere non debet vt probatur aperte per dicta iura: ⁊ rationes. ⁊ sic debent intelligi ⁊ suppleri glo. Jo. ⁊ azo.

Si quis de predictis.

¶ Casus breuis. liberi furiosi si curam eius neglexerint a patre sane mentis effecto exheredari possunt. extraneo autem curam eius suscipiente denunciatione liberis in scriptis facta curā negligentibus patre in furore mortuo extraneus qui obsequium ⁊ diligentiam ei exhibuit ad successionem eius admittitur euacuato testamento quo ad institutionem liberorum in alijs vero capitulis in sua firmitate manente. ⁊ h. d. vsq; ad. §. si vnum. ¶ Expone literas. Si quis de predictis parentibus. ex isto. § sumitur auth. liberi furiosi. posita super. l. penul. C. de epi. audi. attestationem neglexerit .i. liberi vel cognati. ¶ Nota quinque notabilia ⁊ dicvt in gl. que incipit nota attestationem. ¶ Queritur quid si non faciat iste testamentum nec liberi. nec etiam alius extraneus eum procurauerit. respondet glo. ꝙ liberi vel agnati sunt heredes. Sed potest eis auferri hereditas. vt. ff. de his quibus vt indig. l. iij. vel dic ꝙ eis denegantur actiones hereditarie. vt. j. proximo. §. glosa alibi approbat primam. vt no. ff. fami. hercis. l. his consequenter. §. j. ⁊ de his quibus vt indig. l. cum quidam. Sed secunda placet. vt hic ⁊. j. proximo. §. Nam ideo excluduntur a successione. quia indigni sunt: ⁊ ingrati. ⁊ in omni casu sic sunt. ⁊ ideo semper ⁊ in omni casu actiones hereditarie eis denegande sunt. vt hoc. §. in prin. ⁊ in fine. ⁊. j. primo. §.

Si vnum de predictis.

¶ Casus breuis. liberi ⁊ propinqui captiui ac etiam extranei qui redemptionem eius neglexerint ex testamento ⁊ ab intestato eius successione priuantur. deuoluenda ecclesie. ⁊ conuertenda in redemptionem captiuorum. testamento in alijs capitulis in sua firmitate manente: exceptis minoribus. xviij. annorum licentia omnibus permissa. dictis minoribus distrarat exceptis: res captiui pro ipsius redemptione alienare necessitate captiuo postquam redierit imposita tales contractus ratos habere. Et hoc dicit vsq; ad. §. si quis de parentibus. ¶ Expone litteram. si vnum de predictis. ex isto. §. sumitur auth. si captiui. posita super. l. si quis ad declinandam. C. de epi. ⁊ cle. Nota quinq; notabilia. ⁊ dic vt in glosa ex hoc autem. Item oppone quinq; modis. vt in eadem glo. ⁊ dic ꝙ in omnibus est hic speciale. Item no. vj. notabilia. vt in glo. no. minorem. Item opponitur. vj. vt. j. e. glo. ⁊ dic hic speciale.

Si quis de parentibus.

¶ Casus parētes catholici liberos hereticos exheredare possunt. Sed parentes heretici liberos ac propinquos catholicos a sua successione excludere non possunt. ⁊ ex liberis diuerse fidei constitutis soli catholici ad hereditatem vocantur nisi heretici postea ad fidem cōuertantur. liberis autem omnibus hereticis existentibus propinqui catholici ad successionem vocantur. omnibus autem propinquis hereticis cōstitutis si heretici sint clerici ecclesia succedit vltra annum. alias fiscus. his obtinentib⁹ tam ex testamento ꝙ ab intestato. vltimo confirmantur leges de hereticis loquentes. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. siue igitur. ¶ Expone litteram si quis de parentibus. Ex isto. §. sumitur auth. Idem est posita super l. cognouimus. C. de hereti. si vero post hanc. l. postquam bona ad filios catholicos peruenerunt. non cōmunicante fidei catholice. Nota hic ꝙ heretici ab hereditate excluduntur. ¶ Item nota ꝙ bona hereticorum quandoq; perueniunt ad ecclesiam quandoq; ad fiscum. ¶ Item nota ꝙ ecclesia annali prescriptione excluditur. Item no. ꝙ bona hereticorum quandoq; perueniunt ad ecclesiam. ¶ Opponitur vt. j. de ecclesiasti. titu. §. pro temporalibus ⁊. s. hec constitutio immo. consti. §. ⁊ iubemus. Solutio ibi regulare: hic speciale. ⁊ est ratio. quia hic tractatur de iure querendo hic de lucro. ibi de iure quesito conseruando. ⁊ facit. C. de acqui. pos. l. fi. ⁊ de admi. tu. l. pupillorum ⁊. ff. ad velle. l. bona fide. §. j. ¶ Queritur an filij orthodoxi loco patris sui heretici succedant. respondet glo. ꝙ sic vt institu. de heredi. ab intestu. §. cum filius. ⁊. ff. de his qui sunt sui iur. l. si qua. ⁊ de contra tabul. l. j. §. filium. cum simili.

Siue igitur omnes.

¶ Continua. superius princeps iussit institutionem fieri vel exheredationem siue preteritionem: ⁊ causas dixit: ⁊ eas ostēdit a. §. illud quoq; hucusq; nunc vero dicit de effectu: ⁊ defectu causarum siue inserte fuerint in testamento siue omisse. ¶ Diuide. §. presentem vsq; ad. §. meminimus in partes quattuor. Primo de testamētis parentum. ⁊ eorum effectu. ⁊ defectu. Secundo de testamentis liberorum: ⁊ eorum etiam effectu ⁊ defectu. Tertio de testamentis vtriusq; coniunctim ⁊ ratio precedentium. Quarto de testamētis parentum separatim tantūmodo. Secunda pars incipit in. §. sancimus itaq;. Tertia in. §. hoc autem disposuimus. Quarta in vsi. in aliquo autem caso. ¶ Casus breuis vsq; ad. §. meminim⁹. Parentum ⁊ liberorum testamenta liberis vel parentibus exheredatis vel preteritis legitima īserta causa: ⁊ probata valēt ⁊ suam obtinēt firmitatem. Causa vero non inserta: vel non legitime probata nullum liberis vel etiam parentibus exheredatis seu preteritis preiudiciū generatur euacuato testamento ⁊ ab intestato successione delata in alijs capitulis testamento suam vim obtinente. causis ex quib⁹ parentes exheredari possunt hic nominatim expressis: ⁊ enumeratis rationibus pluribus hoc comprobantibus. ⁊ hoc dicit breuiter vsq; ad. §. meminimus. ¶ Expone litteram. Siue igitur .i. quia causa legitima est necessaria. Tu dic igitur. idest si institutio de liberis non est facta sed exheredatio vel preteritio cum causa legitima. Et nota ꝙ ex isto. §. ⁊. j. proximo. §. ⁊. s. e. aliud quoq;. sumitur auth. nō licet ⁊ auth. ex causa. que posite sunt super. l. fi. C. de libe. prete. ⁊ memoria ingrati causas que sunt necessarie tam in exheredatione ꝙ etiam in preteritione. vt. s. e. §. aliud. parentes ex linea paterna vel materna puenientes. vt. s. e. §. aliud. ⁊. j. e. §. i aliquo aūt. īseruerit. i. in exheredatōe vel p̄teritōe a linea p̄na vel mřna scđ. in q̄b⁹ oīb⁹ cā ingratitudinis reqrit. vt. s. e. §. aliud. testm̄ paternū vel mřnū. vel vnā ex his. s. plurib⁹ nosatis finalit hec. l. s. prie dcā. ⁊. s. e. §. aliud quoq; circa pri. vbi dixit insti. vel exhedare vel p̄terire. cū cā legitiā fieri debet. ⁊ cā omitti non debet s; īserēdā eē ⁊ legitimā ⁊ pbādā. Et sic no. ꝙ supra tria dixit ad q̄ oīa in oppositū sequit. Siue autem ⁊c. obseruata non fuerint. idest si institutio de liberis non est facta.

nec in exheredatione vel preteritione causa inserta fuerit: vel nō legitima vel legitima sed non probata. Et sic patet ꝙ loquitur hic ē de preteritione facta a patre. de eo qui est in potestate cū causa vel sine causa facta. quia tunc nullum est testamentum quo ad heredis institutionem. Cetera namq̧ firma permanent. vt hic sequitur. ⁊ sic debet intelligi glo. ß. de here. ⁊ falci §. exheredatos ⁊ eā intellige in nato ⁊ nascituro in emancipato dic vt ibi notatur. Et ꝙ sic necessario debeat exponi patet aperte quia. ß. proxi. ⁊ ß. c. §. aliud quoq̧. dicit institutio fieri debet vel exheredatio vel preteritio cū causa ⁊ causa omitti non debet. sed debet inseri in testamento ⁊ legitima probari. ⁊ tunc testamentum suam firmitatē habet. ergo hic loquitur econtra in totum. i. quando nulla causa est inserta vel non legitima: vel legitima sed non est probata. q̄ talia sunt subiecta qualia predicata demonstrant. vt. C. fami. hercis. l. quotiens. cū concor. Nam pronomen hoc est demonstratiuum: ⁊ demonstrat oīa ⁊ singula supradicta. s. si non sunt obseruata vt dixi. vel dic breuiter sinautem hec obseruata non fuerint. i. nullum horū casuum intercessit de predictis qui valere faciunt testamentum. sequitur ergo ꝙ institutio nō fiut facta ⁊ nulla causa inserta fuit. vel non legitima. vel legitima sed non probata. Nam ex omnibus istis casibus euacuatur testamentū. ⁊ ſm hoc opi. azo. ⁊ dy. q̄ distingunt inter hec non ꝑcedit. quia est contra hanc. l. expresse vt dixi. Itē opinio Jo. ⁊ azo. ⁊ aliorum qui dicunt querelam hodie locum habere non procedit. Sed opinio mar. qui dicit hodie querelam cessare vera est si veritatē subtiliter inspiciamus de hoc no. ß. c. §. Aliud quoq̧. ⁊ in auē. ex causa. nam in omnibus ⁊ singulis casibus supradictis testamentum re vera nullum ē ⁊ ē euacuatum. i. sicut vas quod penitus vino vacuū est. quod substantiam ⁊ saporem vini non habet: ⁊ ab intestato succeditur vt hic patet in littera. licet legitima causa inserta fuerit. Et est ratio. q̄ hec causa presumitur falsa si probata non est. vt hic patet in littera. ibi ne liberi in falsis ⁊c. Sicut etiam cum causa nulla: vel non legitima est inserta sic quandoq̧ seruatur in sententia si iudex secutus ē falsam causam vt. ff. de excu sa. tu. l. qui testamento ⁊ notatur. C. si ex falsis instrumentis. l. pen. Et ē presumptio iuris ⁊ de iure ꝙ causa falsa fuit si probata non ē quia liberi presumuntur grati ⁊ boni: ⁊ obsequium parentibus prestitisse. vt hic ⁊ ß. c. aliud quoq̧ ⁊. C. de inoffi. testa. l. omnimodo. ⁊. ff. de adop. l. nec ei. §. preterea. Sic ⁊ als qui non probat presumitur regulariter calumniatri si de iure vel de facto contrarium non probauerit. vt. C. de aduoca. diuerso iudi. l. j. ⁊. ff. de re iudi. l. negociorū. vbi de hoc. ⁊ sic nota q̄ non refert an vicium sit visibile vel inuisibile. Arg. est contra. C. de edic. diui adria. l. ij. ⁊. iij. Sed dic ꝙ hic ē speciale causa legitima non probata. quia pater nimium credulus fuit contra filiū. ⁊ q̄ moueri non debuerit ex causa falsa. ⁊ quia causa presumitur falsa. ⁊ quia non ē verisimile si pater cognouisset veritatem filium exheredasset. vt. ff. de inoffi. testa. l. inofficiosum. ⁊. l. se. ⁊ ar. C. de fideicōmissa. l. cum acutissimi. cum similibus. ¶ Sed queritur quo iure aget filius quando causa legitima est inserta in testamento: cum testamentum sit aliquod: respondeo dicere poterit testamentum nullum allegando causam expressam: licet legitima esset: falsā: sicut ē ille qui dicit sententiam nullam propter causam falsam que tamen prima facie apparet legitima. Item in dubio presumitur causa falsa. quia presumptio est ꝙ filius sit bonus ⁊ gratus: ⁊ obsequiosus vt dictum est. Et nota ꝙ filius probat testamentum esse nullū hoc ipso ꝙ contrarium non probatur. vt hic patet in littera. ⁊ facit. C. q̄ testa. facere pos. l. ij. ⁊ de testa. mili. l. j. ⁊. ij. cum similibus. Nec obstat si dicatur ꝙ testamentum ē aliquod: ⁊ valet causa legitima inserta. quia de iure antiquo valebat ⁊ querela erat necessaria hodie vero nullum ē causa legitima non probata vt patet hic manifeste ī littera. ⁊. j. c. §. si tales ⁊. §. hoc autem ver. in aliquo. Et sic patet ꝙ ex post facto causa non probata testamentum ostenditur: ⁊ redditur nullum fuisse. sic. j. vt liceat ma. ⁊ auie. §. autem vbi de hoc. ⁊ hec est ipsa veritas. nullum ē exhereda. sub. vel preteritū cum sit eadem ratio. ⁊ patet in auē. non licet. ⁊ in auē. ex causa. ⁊ ē casus in. §. j. c. l. aliquo auē. vel dic ꝙ large accipitur. s. p. exheredatione ⁊ preteritione ⁊ vt in dicto. §. in aliquo. cum sit eadem ratio: ⁊ idem effect⁹ per oīa: ⁊ maxime in preteritione a linea materna. vt. ß. c. §. aliud quoq̧. ⁊ supra proxime vbi loquitur generaliter ⁊ indistincte de exheredatione ⁊ preteritione cum causa legitima facta. ⁊ talia sunt subiecta ⁊c. ⁊ per hoc apparet ꝙ non procedit opinio illorū qui dicunt ꝙ iste. §. tantum habet locum in exheredatione. Tu dic aut queritur de preteritiōe facta a linea paterna de eo qui ē in potestate quo ad causam inserendam ⁊ vbi testamentum valeat quo ad heredis institutionem. aut queritur de ea quo ad legē cū fideicōmissi. Primo casu hec auē. locum non habet vt notatur. ß. de here. ⁊ fal. §. exheredatos qō notaui in auē. ex causa. secundo casu habet locū hic auē fauore liberorum si testamentum sit euacuatum ⁊ etiam fauore petitum vt valeant leges ⁊ fideicommis. ex quo hic dicitur nullum exheredatum sub. vel preteritum als scilicet iudaice intelligeres nō haberet locum hec littera vsq̧ in finem huius. §. vsq̧ ad vñ. sinautē

hic locum habet generalr̄ in exheredatiōe ⁊ preteritiōe facta de emācipato ⁊ in preteritiōe facta a linea materna causa nulla inserta vel non legitima vel legitima ⁊ non probata ⁊ etiā in preteritiōe facta de eo qui est vel esse speratur in potestate predestinato siue cū causa siue sine causa legitima vel non legitima. vt in omnibus istis casibus testamentū sit euacuatū ad heredū īstitutiōes ⁊ cetera firma remaneant. Est ergo salua omnium reuerentia derisoriū dicere simpliciter ⁊ indistincte ꝙ hec auē. locum non habeat in preteritiōe facta a linea paterna q̄ ſm q̄d locū nō habet scilicet vbi testm̄ valeat ⁊ ſm q̄d locum habet scilicet vbi testm̄ sit euacuatum quo ad institutiones heredum cetera namq̧ firma debent permanere. vt ⁊. ß. dixi liberis preiudiciū. nota ꝙ hic dicit nullum exheredatis liberis preiudicium generari. ⁊ subdit testamento euacuato. ⁊ addit tanq̄ ab intestato: nec distinguit casus immo simpliciter generalr̄ ⁊ vniformiter loquitur. ergo comprehendere voluit omnes casus. s. quādo causa non est inserta: vel non legitima inserta est: vel legitima ⁊ non probata vt in omnibus casibus vniformiter idem ius obseruetur causa legitima non probata ar. ff. de publ. l. de precio. ⁊ de le. prestan. l. j. §. generaliter. ⁊ facit. j. c. §. si tales ⁊. §. hec autem ver. in aliquo. als si aliter voluisset casus distinxisset. quia cōmodium hoc esset. vt institu. quibus modis testa. infir. §. alio. C. de cadu. tollē. §. sinautem adde: ⁊ extra de deci. ad audientiam. Item in ambigua voce legitur ⁊c. Et benignius ⁊c. Sed benignius est ꝙ causa legitima non probata testamentum ex post facto declaretur nullum. quia filius presumitur in dubio gratus: ⁊ bonus: ⁊ pater falsā cām secutus: ⁊ nemini credulus: ⁊ circūuentus: ⁊ liberum filium non habuisse quem debet habere. vt. C. de sacrosan. eccle. l. j. ⁊ si quis ali. tes. ꝓhi. ⁊ per totum. ⁊ dolo inductus. vt. j. c. §. in aliquo ⁊ facit. C. de rescinden. ven. l. si dolo. Et non est verisimile si veritatem sciuisset ꝙ filium exheredasset. vt ⁊. ß. proxi. dixi. generari. patet ergo. ꝙ testamentum est ipso iure nullum als si esset aliquod ⁊ agendo querela rescinderetur tunc preiudicium generaretur propter sumptus. ⁊ vexationes. quia euentus iudiciorum est incertus. vt. ff. de mino. l. minoribus. ⁊ de pecul. l. quod debetur. Testamēto euacuato. per querelam ⁊ sententiam ſm Jo. vel dic ſm eundem euacuato proprie scilicet post querelam motam. ⁊ sententiam latam. ⁊ dicitur ideo euacuatum. quia prius aliquod fuit in se: ⁊ habuit substantiam sicut ⁊ vas quod prius plenum fuit vino ⁊ in se habuit substantiam ⁊ post ea factū est vacuū. deinceps enī dr̄ vacuū. Et ſm Jo. dic ꝙ cā fuit inserta ⁊ legitima sed nō ṽa. vel dic ſm azo. euacuato ip̄o iure ⁊ dic ſm azo. ꝙ cā nulla fuit inserta vel nō legitima. ⁊ dic euacuato scz existēte. vl̄ dic ꝙ euacuato accipitur ꝓprie. ⁊ improprie sic. ff. de off. ꝓcon. l. ij. hoc non placet. quia littera non patitur. vel dic ſm mar. idē ꝙ azo. Sed in hoc plus. quia etiam si causa legitima inserta fuit ⁊ non probata tunc etiam euacuatum est testamentum: ⁊ nullum ē ipso iure. ⁊ ideo necessaria non est hodie querela. quod patet quia vniformiter loquitur hic ⁊ casus omnes comprehendit. ⁊ idem ius statuit in omnibus casibus. ⁊ hec est ipsa veritas. Et dic euacuato ipso iure hodie autoritate huius. l. iure autenticorum. ⁊ proprie accipitur euacuatum habendo respectū ad iura digestorū ⁊ codicis q̄ olim erat aliquod exheredatione a linea paterna vel preteritiōe a linea materna cum causa: vel sine causa facta. vt notatr̄. ff. de inoffi. te. l. nam ⁊ his. Et etiam euacuatum dicitur habito respectu ad factū ⁊ ad formam testi. Nam quo ad hoc etiam dici potest esse aliquod ſm quid. vt. ff. ad. l. cornel. de fal. l. si quis leg. in prin. ⁊ ver. ceterum Sed hodie iure autenticorum euacuatum est. i. nullum factum quo ad esse ⁊ essentiam. ⁊ effectum causa nulla vel non legitima inserta vel legitia īserta nō probata. ⁊ iō dr̄ euacuatū. q̄ nullū ꝑiudiciū generat. nec substantiam in se habet: nec vtilitatem. ⁊ recissum est ipso iure per hanc legem. siue hominis facto vt hic. ⁊. j. c. §. si tales. ⁊. §. hec autem ver. si in reliquo. Et est ratio vt supra dixi. Et nota ꝙ testamentum in omnibus casibus predictis. i. sine causa nulla. vel nō legitima inserta sic vel legitima ⁊ non probata. valet in aliis capitulis. Et secundū h̄ apparet ꝙ ratio illa que est in lege ticia. ff. de inoffi. testa. s. ꝙ testamentum presumeretur a demēte factuz hodie nō procedit. als si illa ratio vera eēt legata ⁊ fideicommissa eo casu nō valerent ⁊ tamen hodie in omni casu valent. vt hic ostenditur euidēter. ¶ Item etiam apparet ꝙ distinctio sceuole ⁊ pauli ibi tradita non procedit hodie. quia legata. ⁊ fideicommissa hodie semper ⁊ in omni casu debentur si causa legitima nō est probata vt dixi. ¶ Itē etiam apparet ꝙ opinio azo. ⁊ dyni distinguentium an cā fuit omissa vel inserta: ⁊ non legitima: an legitima ⁊ non probata hodie non procedit. quia quo ad legata ⁊ fideicommissa. ⁊ cetera capitula in omni casu testamentum valet preterq̄ quo ad institutionem sed in dicto casu verius ⁊ proprius loquendo non est testamentuz quo ad cetera capitula. Sed est testatio mētis. de hoc no. per azo. l. auē. ex causa. ⁊ in lege maximum vicium. §. cum etiam. ⁊ hic ⁊. j. c. §. si tales. ⁊ hec est ipsa veritas. Scio tn̄ ꝙ alīi scripsi erronee contrariū sed non pudet me errorē meum corrigere quia nec princeps erubescit vt. ß. de nup. §. j. tanquaz ab intestato. i. sicut si de facto nullū fuisset testamētum

testamentum factum vt scriptus heres nec heredis nomen habere mereatur. vt. C. de sententia ex periculo recitanda. lege finali ⁊ dic ꝙ tanquam abundat. quia proprie ⁊ vere est intestatus. vt ff. de verborum significatione. l. intestatus. ⁊ instituta de hered. ab intesta. in principio. ⁊. ff. de suis ⁊ legitimis. lege prima. in principio. Ne liberi. ratio omnium precedentium. Et nota bene eam quia declarat precedentia falsis accusationibus. ex falsis causis prouenientibus legitimis tamen. sed non veris. vel dic etiam sed non legitimis. sed tunc non est dubium. ⁊ de his causis liberi parentibus incusati fuerint. vel dic. idest incusationibus mendosis. ex quibus parentes occasionem sumpserint exheredationis vel preteritionis. condemnantur a parentibus per exheredationem quasi snia a parente lata cõtra eos a sua hereditate excludat. patiant̃ forte minus ꝙ sit legitima. vel ꝙ parentes alꝭ reliquissent in quibusdam. Sed quare dicit in quibusdam. Respon. ꝙ in aliquibus testamẽtis cõtinet̃ institutio sola. ⁊ in aliquibꝰ etiã alia capitula inserta sunt. talibus. i. in quibus nulla causa vel nõ legitima est inserta vel legitima sed non pbata. ad omnia enim talia testamenta generaliter ⁊ indistincte refert̃. ⁊ ideo opi. Azo. ⁊ Dy. non pcedit hodie vt ⁊ supra dixi. ⁊ tanquã in hoc. i. quo ad hec capitula ⁊ ideo rescissum. Nota ꝙ quo ad hec capitula non est rescissũ ergo quo ad heredum institutionem rescissum est ipso iure simpliciter omnino ⁊ in totum ⁊ in omni casu. quia quod de vno conceditur de alio negatum esse videt̃. vt. ff. de mino. l. ⁊ si sine. §. sed quod pap. ⁊. l. patri p filio. in prin. obtineat testamẽtum dic. i. testatio mentis que remanet quo ad hec capitula. Sed testamentũ in veritate non est nec obtinet ⁊ maxime si causa nulla vel non legitima est inserta. quo casu sm omnes testamentum est nullum pp̃ter defectum solennitatis. ⁊ quia non habet heredum institutionem sine qua testamẽtum esse non põt. vt insti. de lega. §. an heredis. ⁊. C. de testa. l. nõ codicillum. Et hoc etiam patet ex eo ꝙ dicit tanquam improprietatẽ denotando. Item ꝙ ex eo ꝙ. ĩ. ab intestato succeditur. Preterea testatio est de iure ciuili. vt insti. de testamẽ. §. j. ⁊. ff. de testa. l. iij. ergo constitutio hec potest testamẽtum tollere ipso iure. quia ciuilis ratio ⁊c. vt institu. de legi. agna. tu. §. fi. ⁊ de iure naturali. §. sed et naturalia. ¶ Nota primo ꝙ causa exheredationis vel preteritionis in testamento inseri debet. ¶ Nota secũdo ꝙ ab herede debet probari. ¶ Nota tertio ꝙ sufficit probare vnam. ¶ Nota quarto ꝙ testamentum est euacuatum. ¶ Nota quinto ꝙ ab intestato succeditur. ¶ Nota sexto ꝙ parentes plerũꝙ falsis accusationibus instigati liberos exheredãt. ¶ Nota septimo ꝙ testamentũ obtinet quo ad alia capitula. ¶ Nota octauo ꝙ ex eo ꝙ hic dicitur ⁊ tanquam in hoc non rescissum ⁊c. ꝙ hic. ⁊. ĩ. prime loquitur de rescissione legis ⁊ non hominis. quia homo rescindit simpliciter. ⁊ in totum. vt. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. fi. cum similibus. ergo nõ loquitur hic de rescissione que fit per querelam sed per legem.

¶ Et hec quidem. hec eadem. Nota hic ꝙ in testamẽtis liberorũ omnia locum habẽt ⁊ obtinent que in testamẽtis parentum seruantur nisi expresse reperiatur contrariũ vt hic. ergo filius patri debet hodie iure institutionis aliquid relinquere. cũ distinctione que sola reperitur quo ad aliqualem varietatem ⁊ quo ad numerũ causarũ. ⁊ non quo ad alia. nisi ꝙ patri regulariter licet testari. sed non filio si est in potestate nisi de castrensi vel quasi testandi. i. in castrensi. ⁊ quasi vxoris sue. i. matris filij. Et nota ꝙ ex isto. §. sumit̃ aut̃. in testamento. C. ad tertul. l. fi. si tales igit̃ finasit hec nõ fuerint. Expone litteram hic. ⁊. j. vt dixi supra eo. §. siue igit̃. nullam vim. ergo ipso iure est nullum in omni casu testamentũ in quo causa nulla vel non legitima inserta est. vel legitima sed non pbata. Sed rescisso testamẽto ipso iure autoritate huius. l. ⁊ hic patet manifeste ex eo ꝙ supra dixit nullam vim. ⁊ hic dicit rescisso. ⁊. j. subdit eis qui ab intestato. ⁊ facit. ĩ. §. siue igitur. ⁊. j. eo. §. hec autem. ver. in aliquo ab intestato. ergo ipso iure est rescissum in omni casu. hec autẽ a testamentoꝝ. i. parentes a testamentis filioꝝ ⁊ filios a testamentis parentum. liberos. i. vt exheredationis penã non patiantur. qui causam non cõmiserunt. si qui. i. parentes vel liberi. heredes fuerint. Nota hic aperte ꝙ hodie oportet iure institutionis aliquid relinqui tam liberis ꝙ parentibus. Nam cõmuniter hic loquit̃ de eis. ⁊ facit. ĩ. eo. §. aliud quoꝗ. nisi fuerint. liberi a parentibus vel econtra esse pteriti. hic est arg. ad testamẽta hodierna in quibus parentes aliquid relinquunt minus legitima portione. et iubet eos esse contentos ꝙ nihilominus testamẽta valeant ⁊ liberi ad supplemẽtum agere possunt. ⁊ facit. C. familie hercisũ. l. quotiens. Et idem dic in testamentis liberorũ. quia de eis hic simul loquit̃ aut̃ ⁊c. i. ne liberi parentes: ⁊ parentes liberos iniurijs afficiãt p p̃teritionẽ vel exheredationem sed institutionis iure aliquid relinquant. considerare. ratio precedẽtium sperauerit que nũc filij sperant ab eis. honorati vt ab eis instituantur. si casus mortis in eis peruenerit. vtriusꝗ partis. i. parentum ⁊ liberorum. vtilitatem similem ⁊ equiualentem. ergo eadem in liberis ⁊ parentibus obseruari debent excepto causarum numero ⁊ varietate vt supra dixi. gratam ergo causa que inserta fuit falsu extitit. sed legitima expressa fuit alꝭ nulla esset dubitatio ⁊ exheredatam idest preteritam a linea materna et exheredatum a linea paterna. Et sic nota hic ꝙ large accipitur pro preteritione ⁊ exheredatione ⁊ proprie ⁊ improprie. vel dic ꝙ mater potest vti verbo exheredo. ⁊ verbo pretereo. vt hic ⁊ supra eodẽ §. aliud nominatim causa aliqua legitima in testamento inserta nõ vera sed falsa quia grata erat. alꝭ quare dubitaretur. scripturam. i. exheredationem ⁊ causam in scriptura appositam. quia dolo p̃sumpta ex quo causa non est probata. Et sic nota aperte ꝙ testamentũ ex post facto redditur nullum si causa non est probata. ⁊ pater presumitur causam falsam secutus dolo ⁊ machinatione alterius. vt. ⁊ dixi. ĩ. eodem. §. siue igitur cõperimus verũ causa legitima fuisset inserta. falsa tamen postea ostenditur si non est probata. nullo modo idest nullo casu vel iure vel dic. i. nulla via vel ratione. Et sic patet aperte ꝙ testamentum ex postfacto redditur nullum. si causa legitima probata non est obtinere. i. testamentum aliquas vires habere. quia parentes causam falsam secuti fuerunt. Et nota hic aperte reprobari opinionem Azo. ⁊ Dyni. vt supra dixi. Nota in. §. ⁊ hoc quidem ꝙ regulariter eadem locum habent in testamento liberorũ que obseruantur in testamentis parentum excepto causarum numero ⁊ varietate. Nota in. §. hec autem ꝙ liberi parentibus aliq̃d relinquere debent iure institutionis. ¶ Item nota ꝙ sufficit eos heredes institui ẽt in certis rebus. ¶ Opponitur p̃io ad. §. siue igitur quia hic dicitur sufficere vnã de pluribus causis probari. Sed contra. ff. de transactio. l. cum hi. §. si pretor. Solutio sm glosũ ibi fuerat a iure expressum. Tu dic ibi ad substantiam plura simul statuta sunt que omnia sunt necessaria ad solennitatem actus. hic vero cause enumerate sunt non vt omnes simul ad substantiam requirantur. Sed vt quelibet per se causam inducat preteritionis vel exheredationis. ⁊ ideo sufficit vnam probare. ¶ Opponitur secundo hic dicitur nullum preiudicium generari. immo videtur ꝙ generetur si causa legitima est inserta. quia testamentũ est aliquod ⁊ valet. sed rescindi debet per querelam. vt. C. de inofficio. testamẽ. tuo. ff. de testamen. l. j. Solutio sm Joan. ⁊ Azo. subaudi. hic quo ad effectum. quia per querelam rescinditur. Sed sm Marti. subaudi ipso iure ⁊ in omni casu. quia testamentum est nullum ⁊ euacuatum ⁊ ab intestato succeditur. ⁊ ideo querela non est necessaria quia testamentum ex post facto redditur nullum ⁊ ideo rescindi nõ potest. vt. ff. de iniusto irrito testamen. l. nam ⁊ si. §. rumpendo. ⁊ supra dixi. exponẽdo litterã. ¶ Opponitur tertio. hic dicitur ꝙ scriptura testamenti pro parte tenet ⁊ pro parte non. Sed contra. ff. de minoribus. l. etiam. §. ex causa. Glosa non soluit. Sed dic in capitulis disiunctis non est contra. ⁊ hec capitula sunt disiuncta. quia legata ⁊ fideicommissa vires assumunt a seipsis. ⁊ ab institutione non dependent. cum sit nulla. ⁊ facit. C. de codicillis. l. j. ⁊. ff. de iure codic. l. si quis cum. ⁊. l. ab intestato. ⁊ de liberis ⁊ posthu. l. iij. §. fin. ⁊ sm hoc concor. Vel dic ꝙ est speciale. quia pater presumitur causam falsam secutus ⁊ nimium credulus ⁊ non demens vel furiosus. que credulitas quandoꝗ excusat. vt. ff. de adulterijs. l. maritus. §. qui questum. ⁊ ideo scriptura testamenti quo ad institutionem non valet quia presumitur error in causa ⁊ quo ad eam fuit in culpa ⁊ facit ff. de inofficio. testamen. l. cum mater. Et nota ꝙ ratio que est in lege titia. in fine. Hodie non habet locum. cum legata ⁊ cetera capitula valeant in omni casu causa legitima non probata.

¶ Opponitur quarto ꝙ filius debeat probare se gratum. vt. C. de inoffi. testamẽ. l. liberi. Solutio distingue tempora ⁊ dic vt hic not. in glo. que incipit per Constantinum. ¶ Opponitur quinto de. l. papi. §. fi. ff. de inoffi. testa. §. fi. ⁊ de le. iij. l. patronus. §. fi. Solu. sm Azo. ⁊ Dy. hec cã fuit omissa. vel non legitima inserta ibi vero causa legitima fuit inserta. Et est ratio sm eos. quia hic est nullum ibi aliquod ⁊ hic sumunt vires a seipsis. ibi ab institutione dependet. Hec opinio non placet licet consueuerim eam approbare. Et ideo dic sm Martinum ꝙ hodie semper ⁊ in omni casu. siue causa sit omissa. siue inserta ⁊ non legitima vel legitima sed non probata legata ⁊ fideicommissa debentur. ⁊ cetera capitula obseruantur. quia pater falsam causam presumitur secutus vt supra dixi frequenter. ⁊ ideo dic breuiter ꝙ hec corrigit: ⁊ hec est ipsa veritas. ⁊ iustum equum ⁊ sanctum est ꝙ parens presumitur errasse ⁊ falsam causam secutus fuisse.

¶ Opponitur sexto de lege prima. C. posthu. here. institu. Solutio ibi testamentum fuit aliquod ab initio hic nullum. cum hic causa sit necessaria ⁊ non potest esse in posthumo. Vel dic hec corrigit vt ibi notatur. Vel dic hic in iam nato. ibi in posthumo vel hic in preteritione a matre vel a linea materna facta. ibi in preteritione facta a patre vel a linea paterna de posthumo qui nasci speratur. que ipso iure non valet. Et idem estu preteritione facta a patre vel a linea paterna de eo qui natus est in potestate cum causa vel sine cã. q: in vtroꝗ casu testm̃ est ipso iure nullũ. Nec

legata vel fideicōmissa ipso iure valent τ in preteritione huiusmodi. nihil est innouatū. vt τ no. τ bene. s. de here. τ fal. §. exheredatos. de hoc notaui in aut. ex causa. Scda solutio est ipsa veritas. ¶ Opponitur septimo de. l. filio. ff. de iniusto irri. testa. vbi dicit q legata τ fideicōmissa non valēt preterito filio. Solutio hec corrigit. vt hic no. in glo. que incipit immo. vel dic sm Azo. q hic causa fuit omissa vel non legitima inserta τ est hodie necessaria. ibi causa non fuit necessaria. Hec non pl3. vel dic sm Jo. hic p sententiam fuit rescissum. ibi nullu3. Nec hec placet. Uel dic hic de equitate. ibi de rigore. Tu dic ibi loquit de preteritione facta a patre de eo qui est in potestate. quo casu testamentū est ipso iure nullum. etiam causa legitima inserta. vt no. in dicto. §. exheredatos. hic vero. τ. s. eo. §. aliud quoq3 loquit in preteritione facta a matre vel a linea materna. quo casu testamentū valet cū causa. τ sic est ibi alius casus. Prima solutio placet. ¶ Opponit octauo q preteritione facta a patre de eo qui est in potestate causa inserta vel non valet testamentū si preteritus ad succedendū non veniat. vt dicta. l. filio. in fi. ff. de iniusto irri. testamen. hic dicit simpliciter τ indistincte nullum preiudicium generari τ testamentum euacuatum τ rescissum fore. Solu. hec determinat p illam. quia ibi filius abstinuit. hic aduocauit hereditate3. vel dic hic est aucta solēnitas in testamento. vt exheredatio vel preteritio fieri non debeat sine causa legitima. alis testamētum est ipso iure nullum a sui principio siue exheredatus vel preteritus aduocet hereditate3 siue non. quia aperta est via omnibus ab intestato venientibus. vt. j. eo. §. si tales. ibi sed reciso testamēto eis qui ab intestato τc.

¶ Preterea constat q hoc est nullum ipso iure τ euacuatu3 si causa est omissa vel nō legitima inserta. Nec oportet q dicat nullum. τ hoc pcedit in exheredatione facta a patre τ a linea paterna τ a preteritione facta a matre τ a linea materna. ergo τ idem erit dicendum in preteritione facta a patre eadem rōne cum testamentu3 sit iuris solēnitate destitutum. τ facit. ff. de transac. l. cum hi. §. si pretor. τ de in integ. resti. l. diuus. τ de ven. inspi. l. j. §. fina. τ. C. de sen. l. plarā. cū similibus. Nam hec constitutio simpliciter τ indistincte euacuat τ rescindit testamentum τ euacuatum τ rescissum declarat τ hoc dum institutione3 simpliciter τ indistincte euacuat annullat: τ etiam ab intestato hereditatem defert cuilibet ab intestato venienti priore exclusio quoquo modo. vt dicto. §. si tales. quod in legibus antiquis non dicebat: τ ideo testamentum rescissum non pōt restitui. vt. C. de postu. here. insti. l. ij. Item nota hic q hec lex huiusmodi testamentum in nulla sui parte nec in aliquo casu confirmat quo ad heredu3 institutionem. vel dic ibi de equitate. hic de rigore. vt dicta. l. filio. in princi. Secunda placet. quia hec lex pnunciat contra testamentū τ cum euacuat τ rescindit. ¶ Quero questionem tale3 quam de facto vidi pater heredem filium instituit in re certa in testamento suo τ extraneū instituit heredem. τ postea in codicillis ademit relictu3 filio. Querit an filius paternum testamentum dicere possit nullu3 tanquam preteritus a patre. Et videt q sic. quia filius in dicto casu loco legatarij habetur. vt no. C. de rei vendi. l. cum a matre. τ. ff. ad treb. l. si quis priore. Et videtur esse casus. C. de inoffi. testamen. l. omnimodo. §. τ hoc quidem. vbi dicitur q filius heres institutus in quātitate vel in certa re agit cōdictione ex lege ad supplemētū. ergo institutio sua non trahit ad vniuersum de natura institutiōis vel ex voluntate testatoris sed beneficio legis. Item antiquissimo tempore filius tanqua3 exheredatus vel preteritus in dicto casu querela agebat. vt. e. l. omnimodo igit apparet q loco heredis non est habendus. Preterea heres vniuersalis falcidiam detrahit de legatis alijs sed non de huiusmodi relicto filio. τ filius nullam detrahit falcidiam de legatis. ergo non habet loco heredis vniuersalis. vt C. de inoffi. testa. l. sancimus. circa prin. Item heres vniuersalis es alienum detrahit priusq soluat huiusmodi relictum. vt. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. quartam. ¶ Item filius in dicto casu honorarius est heres τ nomine tm̄ τ non re. vt no. in summa de inoffi. testa. §. τ bene. est ergo heres veluti in enigmate. arg. s. de equali. do. §. j. igit cū legatarij loco habeatur. ergo in codicillis adimi potuit saltim p exceptionem. vt. ff. de lega. primo si ita. vbi de hoc nota. τ ideo tanquam preteritus testamentum nullum dicere poterit. argu. C. de inoffi. testa. l. omnimodo. §. si vero. vel lex cum patri non puidet cum filio nihil relinquere voluit. vt ibi apparet. ¶ Ecōtra videtur q filius non possit dicere nullum. τ q legatum adimi non potuerit in codicillis. quia hereditas in testamento data adimi nō potest in codicillis. vt. C. de codicil. l. ij. cum similibus. Item filius agit ad supplemētum. vt habeat portionem legitimam. τ sic patz q eius institutio ad vniuersum redacitur. Preterea si adimatur institutio filij seu relictum filio p consequens etiam adempta esse videtur institutio vniuersalis que non potest adimi in codicillis.

¶ Solutio filius testamentum non potest dicere nullum. quia id quod sibi relictū est in testamento τ institutio facta de eodē adimi non potuit in codicillis. Testamētum enim recipit substantiam vires τ esse sui ab institutiōe pdicta. τ facit. ff. de testa. l. heredes. §. j. Non obstāt dicte glo. quia sm q̄d filius habetur p herede instituto quo ad substantiam τ vires testamenti. vt hic. τ in. §. hoc autem. Item non obstat q in codicillis quādoq3 adimit hereditas. vt. C. de his qsibus vt indig. l. hereditas. nam illud contingit. quia indignus est. Itē etiam non obstat q p obliquū hereditas adimit. vt C. de codi. l. ij. τ. ff. de leg. iij. l. cū quis decedens. §. ij. τ de do. excep. l. apud celsum. §. preterea. τ de regu. iur. l. qui cum alio. §. fi. Sed dic q ibi admittit p fideicommissum. τ non directo nec in totū. quia in casu nostro ademptio totum tolleret si valeret quod fieri nō potest. quia cum quid prohibetur τc. vt. ff. de spon. l. oratio. τ argumen. ff. si vsufruc. petatur. l. j. circa principium. τ. ff. de tuto. τ curato. da. ab. l. scire. §. j.

Meminimus.

Cōtinuari potest ad pcedētia sic. Superius prouidit corporibus defunctorum moribūdis τ mortuis: ne impedimētum fieret eorū sepulture. vt. s. vt defun. seu fu. Sequitur videre de puisione que fit heredibus τ ppinquis. τ familiaribus defuncti. ¶ Diuide in ptes quattuor. Primo princeps se ɔtinuat ad precedentia. Secundo vetat. Tertio cassat τ irritat. Quarto creditoribus consulit. Secunda pars incipit in ver. sed in psenti. Tertia in ver. si vero. Quarta in ver. nullo videlicet. ¶ Casus breuis. Nemini licentia datur heredibus ppinquis vel familiaribus aut fideiussoribus defuncti vllā inquietudinem vel molestiam alicuius cause occasione ante nouem dierum spaciū inferre alis omnia inualida sunt nullo creditori interim circa temporalem pscriptionem preiudicio generando. Et hoc dicit vsq3 ad. §. ad hoc. ¶ Expone litteram. Meminimus insuper legem. vt. s. vt defun. seu fu. in prin. τ. §. j. Et nota q ex isto. §. sumitur aut. Sed nūc posita. C. de sepul. vio. l. fi. ¶ Nota hic q consulitur heredibus ppinquis τ familiaribus defuncti vsq3 ad nouem dies. Item nota q mortui lugendi sunt a propinquis vsq3 ad nouē dies. ¶ Opponit primo q creditor maiorem penas patiat. vt. s. vt defun. seu fu. §. j. Solutio ibi inhumanitatem: crudelitate3: τ impietatem exercuit circa corpus moribundi vel mortui. ne sepulture traderetur. hic vero post sepultura3 τ quia ibi plus deliquit magis punitur. ¶ Opponitur secūdo q etia3 funus ducentes τ seruitia facientes τ psequentes cadauer non debeant in ius vocari. vt. ff. de in ius vocan. l. ij. Solu. hic non vetat. τ sic non est cōtra. τ dic vt ibi notat. ¶ Opponitur tertio q creditoribus circa actionem preiudicium debeat generari. vt. ff. de iudi. l. sed τ si. §. sed si dies. Solue vt no. e. ti. l. ij. §. pe.

Ad hec aliud.

Diuide vsq3 ad fi. tituli in partes sex. Primo ɔstituit quis simpliciter. Secūdo copulatiue. Tertio disiunctiue. Quarto impsonaliter. Quinto temporū cōmemoratio. Sexto diuulgatio. Secunda pars incipit in ver. si quis autem. Tertia in ver. si aūt. Quarta in versi. si quis. Quinta in ver. hoc autem. Sexta in ver. pater. ¶ Casus breuis. Qui ɔstituit vel spopondit p se vel alia psona dicens satisfaciam obligat in quātitate quā dixit. Si vero copulatiue dixit satisfaciet tibi a me τ ab illo non ɔsentiente ipse p rata tenetur. Si autem dixit alternatiue tūc illo non ɔsentiente insolidū ipse tenet. Si vero impsonaliter dixit nullus tenetur salua manente actione aduersus eū ɔtra quem de iure competit his obtinentibus etiam in casib9 pēdentibus nōdum finitis. vltimo pcipit diuulgari. ¶ Expone litteram. Ad hec aliud τ ab illo. τ sic nota q copulatiue locutus est. pre iudicium nominato psoluere ppter copulatiuam que de natura sui psonarum omniū exigit ɔcursum. vt. ff. de ɔdi. insti. l. si heredi. τ de verbo. oblig. l. si mihi aut ab illo. τ sic nota q disiunctiue locutus est psoluere ppter alternatiuoꝝ naturam vbi sufficit alteram pte3 esse veram. vt. d. l. si heredi. nominatas psonas. i. constituente actione3 ex principali ɔtractu cōpetere. sed ei cui ɔstituebatur. Nota q nō potest quis alium constituere soluturum τ dic vt in glosa.

¶ Item nota q certa τ specificata valent. sic. s. de testa. imperfe. §. j. τ de nō alie. in prin. ¶ Item nota q ex isto. §. ad hec aliud. sumit aut. si quando. posita super. l. j. C. de consti. pecu.

¶ Ut liceat matri τ auie.

Diuersis capitulis.

Diuide a principio vsq3 ad. §. ad hoc autem in partes tres. Primo prouisio parentu3. Secundo liberoꝝ. Tertio legū antiquaꝝ declaratio τ ɔfirmatio. Scda pars incipit in versi. res aūt. Tertia in ver. in illis. Casus breuis. parētes τ extranei liberis sub parētū potestate positis res suas donare τ relinquere possunt ɔditione adiecta ne parētibus eoꝝ vsufructus vel vllū participiū acquirat administratione liberis maioribus pmissa in minoribus ɔuisione legitima adhibita legibus antiquis in suo robore duraturis in casibus legi nostre non ɔtrarijs. τ hoc dicit vsq3 ad. §. ad hoc aūt. ¶ Expone lrām. Diuersis caplis. Nota q ex prin. huius ɔstitutionis sumitur aut. excipit. posita. C. de bo. que lib. l. cū op3. nulla parētibus filios habētib9 in ptāte sua nasceretur si extraneis relinquerēt. disponere inter viuos. Nota

q parentes

ꝙ parentes ⁊ extranei possunt cōmittere administrationē bonoꝝ relictoꝝ filiosfamilias cui volūt. vt hic. ⁊ ff. de vsuf. l. in fideicō. §. cū pollidius. ⁊ arg. C. cōmunia de manumis. l. j. §. si vero. ⁊ ff. ad treb. l. imper. Itē nota casum in quo pater vsufructu priuatur. Sunt et alij casus. vt in gl. no. Itē no. ꝙ filiofami. curator datur sine reb⁹. ¶ Opponitur primo ꝙ testator siue donator non possit facere castrense quod non est. vt. ff. de castrē. pecu. l. si forte. ⁊ C. de inoffi. testa. l. si filius. Solutio administrationē cōmittere potest vt hic. sed castrense nō pōt facere vt ibi: nec hic efficitur castrense nec habꝫ naturam castrensis peculij simpliciter. sed scd̄m quid. quia pater etiā vsufructu ⁊ administratione legitima priuatꝰ vt hic. ¶ Opponitꝰ secūdo ꝙ mater ⁊ extraneus administrationem simpliciter cōmittere non possunt sicut nec tutorem dare. vt. C. de testa. tu. l. j. ⁊ l. mater. Solu. aliud in tutore. quia ibi publica requiritꝰ autoritas. secus in administratione huiusmodi. ¶ Opponitꝰ tertio ꝙ curator dari non possit. vt. C. de cura. fu. l. fi. in prin. Solue vt hic no. in gl. Nota curatorem. Ar. est hic in ver. si vero forsan. ꝙ cōmissarius cogēdus non est inuitus officiū suscipere. ⁊ dic vt no. ff. de leg. j. l. huiusmodi. in prin. cum concordan. Item est ar. ꝙ cōmissarius satisdare cogitur. Sed contra est. ff. de annuis lega. l. liberto. §. largius.

¶ Queritur an etiam in debito naturali locum habeat quod hic dicitur. Respōdeo sic ⁊ dic vt in glo. Nam ⁊ mater. Tu dic aut filius est pupillus ⁊ tūc pōt. quia est consilium ⁊ prouisio. vt. l. ex tribus. C. de inoffi. testa. aut est adultus ⁊ maior viginti annis ⁊ nō potest. Si vero. j. tunc potest. ar. ff. de condi. ⁊ demon. l. fi. Item queritur an filiusfami: possit de his rebus cōdere testamētū. Respōdet glo. ꝙ nō. Et dic vt in glo. ⁊ est casus. C. qui testa. fa. pos. l. pe. ⁊ nota. ff. de testa. l. qui in potestate. ⁊ ad treb. l. j. §. hoc autem.

Ad hoc autem et illud.

Continua. supra proxime ꝓuidit liberis circa administrationem rerū nūc prouidet circa legitimationē eoꝝ. Diuide vsq; ad. §. hoc quoq;. in partes tres. Primo liberoꝝ legitimatio. Secūdo nuptiarū manifestatio. Tertio beneficij extensio. Secūda pars incipit in ver. ex hoc. Tertia in ver. si autem. Casus. Liberi ⁊ de libera muliere nati cū qua nuptie esse potuerūt a parente modo hic tradito legitimi appellati nō adiecto naturales legitimi efficiuntꝰ ⁊ verbis ad vnū prolatis etiam alijs prodest. quia nuptie ꝑsumuntꝰ ⁊ manifestantꝰ. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. hoc quoq;. ¶ Expone litterā. Ad hoc autē ex isto. §. sumitur aut. si quis liberos posita. C. de natu. lib. sup. l. nup. ex hoc. Ex tali. dicto appellatione manifestatꝰ ac monstratꝰ. s. iuris ꝑsumptione. requiratur. quia est ꝑsumptio iuris. ⁊ de iure. vt. ⁊ C. de natu. lib. l. cū quis. §. neq; enim. ⁊ facit. j. eo. proximo. §. ⁊ §. quia vero. ver. reliquos. ⁊ seq. habuisse ab initio. Et sic nota hic ꝙ accipitur ꝑsumptio de ꝑsenti ad ꝑteritū. vt. j. e. §. nec quoq;. ⁊ §. seq. ⁊ C. de adulte. l. si qui. ⁊ facit. C. de nat. lib. l. cum quis. ver. neq;. Arg. cōtra. s. quibus modis natu. effi. legi. §. illud quoq;. Solu. hic precessit honesta causa. s. liberoꝝ. ibi turpis. s. libidinis. ¶ Nota hic modū legitimandi nouum ⁊ mirabilem. Item nota casum in quo nuptie ꝑsumuntꝰ. Item nota ꝙ beneficium vni datum prodest etiam alijs. ¶ Opponitur primo ꝙ omnes alij modi legitimandi sunt inutiles hodie. cum causa leui et simplici via possunt liberi legitimari ⁊ modi alij sunt difficiles. Solutio modus iste locum habet cum nuptie ⁊ ꝑsumptū matrimoniū consistere potuerit ⁊ a iure ꝑsumitur interuenisse ⁊ nō aliter ⁊ sic nō est multū facilis. ¶ Opponitur secundo ꝙ sine nuptijs veris ⁊ legitime contractis legitimatio ꝓcedere nō possit. vt. s. de ince. nup. §. dubitatum cū similibus. Solutio hec corrigit. Tu dic ꝙ legitimatio potest fieri ꝑ matrimoniū dupliciter. vno modo ꝑ verum. vt ibi. alio modo ꝑ ꝑsumptum vt hic. ¶ Opponitꝰ tertio ꝙ tempore nuptiarū dotalia instrumēta sint necessaria. vt. j. e. §. quia vero. ver. ⁊ ꝑterea. Solutio ibi in illustribus ⁊ superioribus. hic in inferioribus. ¶ Opponitꝰ q̄rto ad fi. huius. §. ꝙ res inter alios acta alijs ꝓdesse nō debeat. argumē. ff. de mino. l. ꝙ si minor. §. si seruus. ⁊ de cōdi. fur. l. iij. ⁊ si quis cau. l. si seruus. Solutio hic est eadem ratio et cōuenientia in omnibus ibi dispar inter filium ⁊ seruū. ⁊ de hoc no. C. de diuer. rescrip. l. j. ¶ Opponitꝰ quinto ad idem ꝙ beneficium vni datum alijs ꝓdesse non debeat. vt. C. de transac. l. j. ⁊ ff. de iudi. l. cum ꝑtor. in prin. Solutio hic est eadem ratio ⁊ par affectio. argumen. ff. de ritu nup. l. penultima circa princi. ibi nisi ⁊ par ⁊ dicit nota. d. l. cum pretor. in princi. vel dic ibi regulare. hic speciale in correlatiuis. tum quia ꝑsumitur matrimonium. tum quia ex eisdeꝫ parentibus nati sunt. tum etiam quia absurdum esset vnum esse legitimum ⁊ alium illegitimum. ¶ Queritur an hoc quod dicitur de legitimatione liberorum locum habeat etiam legitimis ⁊ naturalib⁹ superstitibus. Respondet glosa alibi ꝙ non. vt no. in dicta aut. itē si quis. ⁊ s. quibus modis natu. effi. legi. §. generaliter. Tu dic ꝙ locum habet. quia illud quod operatur matrimonium verum operatur etiam ꝑsumptum quo ad nuptias ⁊ liberorum legitimationē. vt. s. quibus modis natu. effi. legi. §. illud quoq;. ⁊ ff. de ritu nup. l. in liberū. cum similibus. Sed liberi legitimantur per veras nuptias legitimis superstitibus. ergo ⁊ per ꝑsumptas. vt dicto. §. dubitatum. quia nuptie hic manifestantur ꝑsumptione iuris. ⁊ de iure vt hic. in ver. ex hoc. argumē. est contra. extra de clandesti. despon. c. j. ⁊ ij. ⁊ decima colla. si de feudo fue. controuer. c. naturales.

¶ Item queritur an ex hoc solo dicto siue facto de quo hic dicitur matrimoniuꝫ ꝑsumatur interuenisse ꝑsumptione iuris ⁊ de iure ita ꝙ ꝓbatione non egeat. Rn̄deo sic. vt hic in ver. ex hoc quod est valde notabile de iure ciuili.

Hoc quoq;.

Continua. supra ꝓuidit liberis circa administrationem rerum ⁊ circa legitimationem eorum. nūc ꝓuidet circa paternam hereditatem. ¶ Casus. Liberi nati ex nuptijs quibuscūq; legitime contractis licet non solēnibus ad paternam hereditatem cum filijs natis ex nuptijs solēnibus vocantur siue ꝑcesserint eos siue sequantur. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. quia vero. ¶ Expone litteram. Hoc quoq; per affectum idest solo consensu sine dote ⁊ donatione ꝓpter nuptias. Quero que sit ratio dubitationis. Respondeo videbatur enim ꝙ solēne vinceret minus solēne ⁊ ei ꝑferretur. sed hoc verum non est. q2 nuptie oēs sunt legitime. sed alie magis sunt solēnes quod est no. dignum.

Quia vero legem dudum pro.

Continua. supra eodē §. ad hec. ⁊ §. sequenti dixit de effectu nuptiarum. Sequitur de nuptijs videre. Diuide in partes tres vsq; ad alium. §. Quia vero. Primo de maximis dignitatibus ciuium romanorum. Secundo de dignitatibus barbaroꝝ. Tertio de reliquis dignitatibus inferiorum. Secūda pars incipit in ver. hanc autem. Tertia in ver. reliquos. ¶ Casus breuis. Maximis decorati dignitatibus vsq; ad illustres nuptias aliter contrahere non possunt nisi dotalia scribātur instrumenta nuptie tamen prius contracte permanent exceptis barbaris dignitatis cuiuscūq; existentibus reliquis autem omnibus solo affectu contrahere permittitur. Et hoc dicit vsq; ad. §. Quia vero. ¶ Expone litteram. Quia vero legem ⁊c. Ex isto. §. sumitur autꝰ. Maximis decorati. posita sup. l. imperialis. C. de nuptijs scribantur instrumenta. Nota hic ꝙ in tempore nuptiarum requiritur solēnitas. vt. j. eodem. §. verū. postq;. ⁊ §. illo in dignitatibus illustribus vel superillustribus. ducere vxores nuptiarum. ergo tempore nuptialis requiruntur instrumenta in huiusmodi personis. ¶ No. hic differētiam inter ciues ⁊ barbaros ⁊ decoratos maximis dignitatib⁹ ⁊ inferiores. ¶ Opponitur primo ꝙ barbaris maius priuilegium ꝙ romanis ciuibus indulgeri nō debuerit. Solutio ad dedecus ⁊ non ad honorem indulgetur. ¶ Opponitur secundo ꝙ princeps barbaros lege sua nō possit ligare. sed subditos tantum. C. de summa trini. l. j. cum similibus. Solutio hic loquitur de barbaris subiugatis ⁊ romano imperio subiectis.

¶ Opponitur tertio ꝙ nuptie solo affectu contrahantur. vt. s. de nup. §. nuptias. Solutio distingue ꝑsonas ⁊ gradus dignitatum. vt hic dicitꝰ. vel dic ibi regulare hic speciale.

Quia vero legem dudum posuimus.

Continua. supra dictum est de nuptijs celebratis ⁊ celebrādis ⁊ earum effectu. Sequitur de nuptijs distractis videre. ¶ Diuide vsq; ad. §. illo indubitanter. in partes tres. Primo legum ꝑcedētiū cōmemoratio. Secundo earum correctio quo ad mulieres. Tertio earꝫ confirmatio quo ad virū. Secūda pars incipit in ver. in ꝑsenti. Tertia in ver. virū enī. ¶ Casus breuis. Legib⁹ antiquis portionem quartam ꝑbentibus vxori primo cōmemoratis hodie matrimonio indotato existente ⁊ soluto sine causa vel morte viri liberi in casu vtroq; legitimi sunt ⁊ ad parentum hereditatem vocantur ⁊ vxor hodie superstitibus filijs vsq; ad tres quartam accipiet portionem alias virilem liberis cōmunibus ꝓprietate seruata eis autē non extantibus dominio etiam potiatꝰ viro modo omnibus ab huiusmodi beneficio excluso. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. illo indubitanter. ¶ Expone litteram. Quia vero legem. Ex isto. §. sumitꝰ pars autꝰ. ꝑterea que ponitur. C. vnde vir ⁊ vxor in vtroq; casu matrimonio soluto diuortio sine causa vel morte. vsq; tres. i. sine supsunt tres pauciores amplius. idest plures ꝙ tres. vni filiorum. i. virilem.

¶ Opponitur primo ꝙ vxor quartam habere debeat in vtroq; casu. ⁊ non amplius. vt. s. de nup. §. si quis enim. ⁊ de exhibendis re. §. quoniam vero. Solutio hec corrigit. ¶ Opponitur secundo ꝙ in viro idem sit seruandū sicut ⁊ in vxore. vt in dicto. §. si quis enim. ⁊ dicto. §. quoniam. Solutio hec corrigit illas. Tu dic scd̄m glos. ꝙ corrigit tantum illam de nuptijs. ¶ Opponitur tertio ꝙ eam non corrigat. vt. j. vt fra. fi. §. fi. Solutio illa hanc corrigit ⁊ illaꝫ de nuptijs. ¶ Queritur hic quid si liberi non supersunt sed ascendentes. Respondet glo. eos ꝑferri vxori in hereditate. vt. C. vnde vir ⁊ vxor. l. j. Itē queritꝰ quid si nullus descendentium nec ascendentiū superest sed tm̄ transuersales. Rn̄det glosa vxorem de iure accrescēdi debere ꝑferri scd̄m Bul. sed Pla. contra cuius opi. videtꝰ verior. q2 diuerso iure quarta portio ⁊ hereditas deferuntur. ⁊ ideo ius coniunctionis ⁊ accrescendi non contingit. vt. ff. quibus mo. vsufruc.

amit.l.si sub cōditione.ꝛ de bo.pos.l.si cum patrono.in prin.ꝛ de tri bu.l.pcuratoris.§.si plares.ꝛ.§.sed si duas.

Illo indubitanter. Cōtinua supra dictū est de nu ptijs ꝛ eaꝝ effectu ꝛ de solēnibus ꝛ non solēnibus.nūc sequit̃ de nuptijs spālibus olim ꝓhibitis hodie pmissis videre. ¶ Casus.nulla dignitas ꝓhibet hodie nuptias cū muliere libera humili vel vili ꝯhere dotalibus instrumentis interuenientibus.in reliquis quoqꝫ psonis dignitate carentib⁹ affectu solo nuptias cōtrahere permittitur.iure antiquo sublato.ꝛ hoc dicit vsqꝫ ad.§.illud quoqꝫ. ¶ Expone litterā. Illo indubitanter ex isto.§.sumitur pars aut̃.maximū decorati.posita.C.de nup. super.l.imperialis. ¶ Queritur in gl.que sunt ille cōstitutiones. Quidā dicūt ꝙ est lex illa humilem.C.de incestu nup.quod est falsum.qꝛ valētium est. Dic ergo ꝙ eas non habemus.

Illud quoqꝫ. Continua.supra dictū est.§.quia vero de nuptijs distractis ꝛ de effectu diuortij quo ad vxorem.sequitur videre de effectu diuortij quo ad liberos ꝛ eoꝝ alimenta. Diuide in partes tres. Primo prouidet liberis in alimentis prestandis de bonis parētis diuortiū non faciētis altero minus idoneo existēte. Tertio extensio precedētium. Secūda pars incipit in ver. Si autē. Tertia in ver.ꝙ aūt. ¶ Casus breuis. Diuortio celebrato liberi ad parentū hereditatem nihilomin⁹ vocantur.ꝛ alendi sunt apud parētem qui diuortij causam prestitit expensis parentes culpam diuortij cōmittētis nisi alter esset inops tūc apud locupletem alendi sunt his pariter obtinentibus in liberis ꝛ parentibus omnibus.ꝛ hoc dicit vsqꝫ ad.§.quia vero.
¶ Expone litterā. Illud quoqꝫ.s.quod.j.sequit̃ ex isto.§.sumitur aut̃.si pater.posita.C.de diuor.fac.apud quē liberi solui p. diuortiū.ex huiusmodi matrimonio patrē qꝛ diuortij cām pstitit idoneū esse in dicto casu manere etiā si ad secūdas puenerit nuptias qꝛ cū mater eos de bonis suis alere debeat omnis suspitio cessat.ꝛ sic patet ꝙ non obstat.C.vbi pupillus edu.debe.l.j.ꝛ sm̃ hoc glo.ibi male dixit quēadmodum ex hac littera ꝛ sequēti sumitur aut̃.quēadmodum filij posita sup dicto ti.diuortio facto ꝛc. ¶ Nota alimēta ab ascendentibus ꝛ descendentibus psonis hincinde in necessitatibus prestari debere. Item nota distinctionem psonarum habēdam apud quem liberi morari debeant ꝛ dic vt no.C.de nego.ge.nesennius.ꝛ de liber.agno.l.si quis a liberis.§.si mater. ¶ Opponitur ꝙ liberi ali.debeant vbi pater iussit.vt.ff.de ven.insp.ci.l.i.§.apud eum. Solu.hic diuortio ibi morte solutum fuit matrimonium.
¶ Queritur an clericus de bonis ecclesie propinquis alimēta prestare debeat. Respondeo sic.vt.lxxxvj.di.c.non satis.ꝛ.c.ceterum.ꝛ not.extra de eo qui duxit in matrimo.quā polluit per adul.c.v.ꝛ de conuer.infide.c.fi. ¶ Item queritur vtrū quid iste persone debēt etiam valitudinis impensas prestare. Respondeo sic.argumen.ff. de vsufru.l.sicut impendia.ꝛ soluto matrimo.l.si cuꝫ dotem.§.sin autem in seuissimo.

Quia vero plurimas. Continua.supra dictuꝫ est de diuortio.sequit̃ videre de causis diuortij. Diuide vsqꝫ ad.§. Quia vero in ptes duas. Primo de causis ex quib⁹ potest vir diuortiū celebrare. Secundo econtra de causis ex quibus vxor. Scdā pars incipit in.§.causas aūt. Casus breuis. Marito atqꝫ vxori diuortiū celebrare pmittitur ex causis legitimis hic enumeratis solūmodo pena cōtrafaciētibus imminente.hoc dicit vsqꝫ ad.§. Quia vero. Expone litteram.
¶ Quia vero facile.i.sine pena. Si de adulterio maritus. Ex isto §.sumit̃ aut̃.hodie posita.C.de adul.l.crimen ostēditur p sentētiaꝫ tunc.i.sñia lata conuictū p sñiam puniri criminaliter pena legitima mariti qui adulteriū commisit. Nota ꝙ de iure ciuili diuortiū permittitur. Item nota ꝙ cause sunt pauciores ꝙ̃ olim. ¶ Opponit̃ primo ꝙ ꝓpter adulteriū pena alia imponi debeat.j.vt nulli iudi. §.adulteram. Solue tribus modis vt hic in glo.ꝛ sm̃ hoc illa hanc determinat.vel dic ꝙ corrigit istam. ¶ Opponit̃ secūdo ꝙ maritus in causa adulterij se inscribere non teneat̃.vt.C.de adulte.l.hꝰius.cum similibus. Solue vt hic ꝛ ibi notatur. ¶ Opponitur tertio ꝙ maritus constante matrimonio de adulterio vxorem accusare non possit.vt.C.de adulte.l.crimē. Solu.hec corrigit vt hic notat̃. ¶ Opponit̃ quarto ꝙ bona non debeant cōfiscari.vt.j.vt nul.iudi.§.fi. Solu.illa corrigit istam.vel dic vt ibi not. ¶ Opponitur quinto ꝙ vxor virū de adulterio accusare non possit.vt.C.de adulte.l.j. Solu.vt ibi notatur. ¶ Opponitur sexto ꝙ maritus sine accusatione ꝛ inscriptione propter adulterium dotem lucret̃.vt.ſ.de nup.§.mitiores.in fine.§.vbi dicitur ꝙ sufficit vnam tantū probare. Solu ibi ciuiliter hic criminaliter agitur.ꝛ ideo hic se inscribere debet. ¶ Opponit̃ septimo.vt.C.de repu.l.cōsensu.§.hoc nisi.ꝛ.§.virū etiam.vbi dicitur ꝙ pōt vir vendicare donationē ꝛ ea via arguere vxorem de adulterio. Solu.ibi ciuiliter hic criminalit̃ agitur. ¶ Opponitur octauo ꝙ non deceat agere vel accusare sed excipere sufficiat.vt.C.de adul.l.fi. Solu.ibi ciuiliter hic criminaliter agitur. Et dic ꝙ ciuiliter maritus habet duplicem viam.s.agendi ꝛ excipiēdi.vt dicto.§.mitiores in fine.ꝛ dicto.§.adulterā.in fi. vbi de hoc.ꝛ no.in.d.l.fi. ¶ Opponitur nono ꝙ vxor de moribus coerceri non possit.vt.ff.so.matri.l.rei iudicate.§.j.in fi. Solutio a viro potest vt hic. Sed ab heredibus viri non vt ibi. ¶ Cōtra hoc opponitur decimo.vt.ff.de regulis iuris.l.heredem eiusdem. Solu.aut vir mores vxoris approbauit ꝛ certum vel dubium est ꝛ tūc heres non pōt vt ibi.aut certum est ꝙ non approbauerit ꝛ tūc pōt.ꝛ facit.ff.de adul.l.si vxor.§.pe.ꝛ fi.ꝛ extra de donatio.inter virum ꝛ vxo.c.plerūqꝫ.ꝛ dic ꝙ oliꝫ semper in dubio videbatur mores eius approbare nisi eam reijceret.quia eam tūc de adulterio accusare nō poterat. Sed hodie potest constante matrimonio accusare vt supra dici.de hoc no.in Specu.in titu.de donatio.inter virū ꝛ vxoreꝫ.§. Quid si mulier.

Quia vero ex consensu. Cōtinua.supra enumerauit causas ex quibus matrimonia dissoluūtur altero inuito nūc annectit cām aliā ex qua matrimoniū dissoluit̃ vtroqꝫ ꝯsentiente. Diuide in partes tres vsqꝫ ad.§.quod aūt. Primo regulariter ꝓhibet. Scdo excipit. Tertio punit. Secūda pars incipit in ver.nisi. Tertia in ver.si quis autem. ¶ Casus breuis. Nuptie regulariter consensu non soluūtur nisi castitatis concupiscentia dote ꝛ donatione ꝓpter nuptias liberis conseruata altero autem vel vtroqꝫ postea ali9 nuptias contrahente vel luxuriose viuente delinquētium substātia ad filios debet puenire. Filijs minoribus gubernatore dato legitimo liberis vero non existētibus ad fiscū substantia eoꝝ puenire debet ꝛ hoc dicit vsqꝫ ad.§.quod autem. ¶ Expone litterā. Quia vero ex isto.§. sumit̃ aut̃.ꝙ hodie posita sup.l.si constante. C.de diuor.concupiscentia.i.castitatem vouendo hmōi psone.i.maritus ꝛ vxor matrimoniū dirimentes castitatis cōcupiscentia.cōseruari in tpe mortis parentū coniugio primo pasica soluto.super dotē.i.vltra quā illam superius precepit filijs conseruari:tradi statim post secūdas nuptias vel luxuriam.deliquisse.i.castitatem non seruasse parente. idest de bonis parentis delinquentis vel de suis si alium de filijs son.vt.ſ.eodē.§.illud.applicari statim delictum parentum.aliter enim idest nisi castitatis concupiscentia. ¶ Opponit̃ primo ꝙ male dicatur hic pene. Solue vt hic notatur. ¶ Opponitur secundo ꝙ hodie de his bonis aliter disponat̃.vt.j.vt nul.iudi.§.quia vero. Solutio illa hanc corrigit vt hic notatur.vel dic ibi deliquit diuertendo.hic vero post diuortium. ¶ Opponitur tertio ꝙ hodie bona non confiscentur.vt.j.vt nulli iudi.§.fin. Solue vt ibi notatur. ꝛ.ſ.proximo.§. ¶ Arg.est hic ad id quod notatur in aut̃.ingressi. ꝛ in aut̃.si qua mulier.s.ꝙ legitima liberis statim non debetur sed post mortem parentum.sicut hic debetur post mortem.vel post delictum commissum:sed dic vt notaui.ſ.de mona.§.illo quoqꝫ.
¶ Queritur hic qualiter accipiatur castitatis cōcupiscentia. Respondet glo.hoc est intelligendū etiam si monasterium non intrent de hoc dic.vt extra de iureiuran.c.tua nos.ꝛ.xxxiij.q.v.c.quod deo ꝛ.xxvij.di.qꝛ quedā.ꝛ.c.seq.xxxij.di.c.seriatim.ꝛ.lxxvij.di.c.epis. ꝛ extra de conuer.coniuga.c.j.

Quod autem a nobis. Continua.supra dixit de causis quibusdam ex quibus matrimonia dissoluuntur.sequitur de alijs videre. Diuide vsqꝫ ad.§.predictis itaqꝫ in partes tres. Primo prohibet. Secundo permittit. Tertio punit. Secunda pars incipit in versicu.si qua vero. Tertia in ver.si autem preter. ¶ Casus breuis. Mulier virum quantocunqꝫ tempore in expeditione permansit expectare debet:licet nuncium vel litteras sospitatis eius non susceperit. Si vero maritum mortuum esse audierit non licet ei denuo nubere nisi iuramento ducis belli eum mortuum esse intellexerit anni cursu expectato pena contrafacientibus imminente. Et hoc dicit vsqꝫ ad.§.predictis. ¶ Expone litteram. Quod autem a nobis ex isto.§.sumitur aut̃.hodie posita super.l.vxor.C.de repud.
¶ Opponitur primo ꝙ sufficiat per decennium expectare.vt supra de nuptijs.§.nouimus. Solutio hec corrigit. ¶ Opponitur secundo ꝙ sufficiat per quadriēniuꝫ.vt.C.de repudijs.l.vxor. Solutio illa corrigitur per.§.nouimus. ¶ Opponitur tertio ꝙ sufficiat per quinquennium.vt.ſ.de nuptijs.§.sed etiam. Solue vt hic notatur. ¶ Opponitur quarto de.l.genero.ff.de infamibus. Solue vt hic notatur. ¶ Opponitur quinto ꝙ matrimonium legitime contractum non debeat ex superuenienti actu rescindi.vt.C.de administratio.tuto.l.sancimus.ꝛ de adulterijs.l.graccus. Solue vt hic notatur.vel dic hic deducitur ad casum nullitatis fauore prioris matrimonij. ¶ Opponitur sexto ꝙ de periurio queri non debeat.vt.C.de rebus credi.l.secunda cum similibus. Solutio ibi sacramentum est iudiciale ꝛ decidenda tum litium hoc est extraiudiciale. Argu.est hic ex eo ꝙ mulier interrogat a duce belli qui est testis de morte viri sui.ꝙ liceat litigatoribus interrogationes testibus facere ꝛ interrogatoria iudici dare.ꝛ facit.ſ.de testibus.§. si vero dicatur.ꝛ.ff.de adulterijs.l.si postulauerit.§.questionem. Item est argumen.hic ꝙ testis non tenentur dicere rōnem ꝛ causaꝫ

dicti sui

dicti sui. cũ simpliciter iuret ⁊ veritatem proferat. Sed dic vt hic notat̃. Item etiam est arg. ꝙ sententia lata in causa matrimoniali contra matrimoniũ non transeat in rem iudicatam. Sicut nec etiã hic iuramentũ. ⁊ dic vt nota. extra vt lite non conte. c. j. ⁊ de re iu. c. lator. ⁊. xxxv. q. ix. in summa. ⁊ facit. ff. de ritu nup. l. fi. §. palaꝫ. ver. ego. ¶ Queritur an in quacũꝙ militia obtineat quod hic dicit̃. Respondet glo. ꝙ non nisi esset bellum licitum aliꝰ serua legem antiquam. C. de nup. l. vxor. immo potius videretur seruanda lex noua ꝟ. de nup. §. nouimus. sed iure canonico generaliter obseruatur hec aut̃. ⁊ dic vt habetur ⁊ no. extra de spon. c. in presentia ⁊ vt lite non contesta. c. fina. §. si autem de carnali. ⁊ facit extra de testibus capitulo sicut.

Predictis itaꝗ causis.

Continua. supra dixit de causis quibusdã ex quibus matrimoniũ separari potest. Sequitur etiam de aliis videre. ¶ Casus breuis. Matrimonia ex causis tribus superioribꝰ adiectis distrahi possunt in quibus precedentia iura seruant̃ causis precedentibus solis remanẽtibus reliquis sublatis. ⁊ hoc dicit vsꝗ ad. §. quia vero quedam.

Quia vero quedam.

Cõtinua supra dixit de causis matrimonij distrahendi nũc dicit de pena distrahentiũ sine causa. Diuide in partes duas vsꝗ ad. §. si quis autem. Primo de vxore distrahente sine causa. Secundo de viro. Secunda pars incipit in. §. si autem vir. ¶ Casus breuis. Matrimonio sine causa dissoluto mulier ⁊ vir peccãtes pena legitima puniũtur. quinimmo ⁊ iudices ⁊ officiales puniuntur negligentes. ⁊ hoc dicit vsꝗ ad. §. si quis autem. ¶ Opponit̃ primo ꝙ vir ⁊ vxor non debeant ad imparia iudicari vt maior pena imponatur viro ꝙ̃ vxori. sicut hic fit. vt. C. de repu. l. fi. ⁊. xxxij. q. j. c. si quis. Solu. hic corrigit in hac parte. vel dic ibi regulare hic casuale ꝓpter simplicitatem mulierũ ⁊ masculorũ constantiam quam habere debent. vt. ꝟ. de trien. ⁊ semis. §. prohibemus. ⁊ institu. quibus aliena li. circa principiũ. ¶ Opponitur secũdo ꝙ hodie eadeꝫ sit pena in vtrisꝗ. vt. j. vt fra. fi. §. penulti. Solu. hec corrigitur.
¶ Opponitur tertio ꝙ pena alia sit statuta. vt. C. de repu. l. cõsensu. §. hoc nisi. ⁊. ꝟ. de nup. §. si vero altera. Solu. hec corrigit. dic vt no. ꝟ. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatem. ¶ Opponit̃ quarto ꝙ ad fiscũ ⁊ non ad monasteriũ bona ꝑuenire debeãt. vt. C. ꝺ modo mulctan. l. mulctarũ cum similibus. Solu. hic in missis in monasterium ibi in secularibus prorsus ⁊ est hic argumentũ ꝙ monasterium sit res spũalis quod patet. quia hic mulier tradit̃ episcopo et mittitur in monasterium ⁊ bona quandoꝗ applicãtur monasterio. Econtra est argumẽ. ꝙ non sit res spiritualis quia iudex secularis hic cognoscit ⁊ pronũciat ⁊ eam tradit epõ.

Siquis autem.

Continua supra dixit de causis legitimis sequit̃ videre de quadã cã que videbatur legitima ⁊ non est. ¶ Casus. Si maritus vxorẽ flagellis ⁊ fustibus verberauerit sine causa legitima matrimoniuꝫ propterea ei soluere non licet sed vir vxori de substantia sua tantũ dare compellitur quantũ facit tertia pars antenuptialis donationis. Et hoc dicit vsꝗ ad. §. is quoꝗ. ¶ Nota hic ꝙ maritus sine causa vxorem flagellis ⁊ fustibus verberare non debet. sed cũ causa potest aliꝰ punitur. ¶ Opponitur ꝙ propter hanc causam matrimonium soluere liceat. vt. C. de repu. l. consensu. §. j. ⁊. j. de nup. l. mitior. Solu. hec corrigit vel dic cum causa legitima licet flagellis ⁊ fustibus eam verberare: sine causa non licet. Sed matrimonium soluere non permittit̃ vt hic. ⁊ in hoc corrigitur quod hic dicitur.
¶ Queritur an maritus possit vxorem castigare ⁊ corrigere. Respõdeo ex causa legitima potest ⁊ flagellis ⁊ fustibus cedere. vt hic aliꝰ moderate potest. vt habetur ⁊ not. vij. q. j. sicut alterius. ⁊ extra de iureiuran. c. queadmodũ in fine. ⁊. xxv. dist. c. vnum. nam vxor de familia viri est. vt. C. de re milita. l. quicũꝗ lib. xij. ⁊. xxxiij. q. v. hec imago. ⁊ familiam suam licet corrigere. vt. C. de emẽ. ser. l. j. ⁊ de emẽda. propinquorũ. l. j.

His quoꝗ.

Cõtinua. Supra dixit de adulterijs veris nũc etiam hic. ⁊. j. prox. §. de adulterijs presumptis extra ecclesiam. Diuide vsꝗ ad fi. ti. in partes quattuor. Primo de adulterijs presumptis extra ecclesiam. Secũdo de presumptis in ecclesia. Tertio ampliatio ꝑcedentiũ. Quarto temporũ commemoratio ⁊ diuulgatio. Secunda pars incipit in. §. quia vero. Tertia in. §. ⁊ generaliter. Quarta in. §. que igitur. ¶ Casus breuis. Maritus si de vxoris adulterio cũ aliquo extra ecclesiam suspicatus contestationibus ex scripto coram tribus testibꝰ factis. Si postea illũ inuenerit sue vxori conuenientem in locis suspectis viro licitũ est eũ perimere. aliꝰ vero licitum est iuris solẽnitate seruata iudici eum tradere. qui nulla alia probatione exquisita sententiam in eũ proferre debet ⁊ executioni demandare. Si vero intra ecclesiam inuenerit aliquem talia delinquẽtem iuris solẽnitate seruata marito licitum est eos defensori ecclesie tradere. vt ꝑ iudice tã quam adulteri puniant̃. Idem in filiabus ⁊ nepotibus est seruãdũ.

his obtinẽtibus in casibus futuris ⁊ pendẽtibus nondum finitis. vltimo ꝑcipit diuulgari. Et hoc dicit vsꝗ ad finem tituli. Uel dic casum breuius. Adulteriũ presumptũ iuris presumptione probatum punitur sicut ⁊ verum. vindictã sua manu quandoꝗ permissa. his obtinẽtibus ⁊c. Expone litteram. His quoꝗ suspicatur. per signa aliqua vel forte ꝑ auditum ex scripto tres non simul sed separatim ⁊ temporibus diuersis. ⁊ facit. ff. de pigno. actio. l. si conuenerit infra. vbi de hoc talẽ punire ẽt nõ vilem illũ. s. iudicem subiacentem ex ꝑ̃sumptione supra dicta. Quia vero cõtestationis. Nota hic ꝙ admonitio debet precedere vindictam. vt extra de vita ⁊ hone. cleri. c. fi. vbi de hoc. ⁊. ꝟ. c. §. quia vero. ver. aut aliis. ⁊. §. si quis in sua domo. ⁊. ꝟ. prox. §. punietur ex ꝑ̃sumptione predicta. quem. s. locũ nã si. ratio ⁊c. ⁊ est hic argu. a maiori. ꝙ validũ ⁊c. etiam in delictis sit etiam a minori licet arguere. vt. C. de epis. ⁊ cle. l. si quis non dicã rapere. ⁊ dic vt ibi notaui. ab eis. s. ecclesijs. vendicari. i. defendi. et generaliter aut. filiam. ¶ Nota hic in delictis procedẽdum esse de similibus ad similia. ⁊ facit. C. de rap. vir. circa prin. ⁊ dic vt notaui dicta. l. si quis non dicaꝫ. ¶ Nota primo ꝙ ex presumptione quis damnatur. ¶ Nota secũdo ꝙ vindicta proprijs manibus homini ꝑmittitur quia lex eum facit iudicem ⁊ vltorem. ¶ Nota tertio in ecclesia potius ꝙ̃ alibi orandum. ¶ Opponitur primo ꝙ ex ꝑ̃sumptione non debeat quis damnari. vt. ff. de penis. l. absenteꝫ. in prin. Solu. hic est speciale in odio spernentis denũciationes. vt hic no. Uel dic hic est ꝑ̃sumptio legis ibi hominis. vt ibi no. ⁊. C. de adulte. l. si qui. ⁊ de hoc not ij. q. j. c. primo semꝑ. ⁊. xxij. q. l. dixit dominꝰ ⁊ dic vt ibi notatur. ¶ Opponitur secundo ꝙ marito non liceat ꝓprijs manibus perimere. vt. C. de iudc. l. nullus. Solu. ibi regulare hic casuale est ⁊ dic vt hic notaui. ꝟ. vt non fiant pigno.
¶ Opponitur tertio ad idem ꝙ non liceat quẽlibet perimere. vt C. de adulte. l. gracus. Solu. sm̃ glo. hec determinatur per illaꝫ. argumẽ. ff. de legi. l. sed ⁊ posteriores. Uel dic ibi speciale odio spernentis tantam solennitatem ⁊ propter ipsius adulterij nimiam cõtinuationem. ⁊ quia vicibus quattuor eum inuenit cum vxore. ⁊ quia hec lex loquitur generaliter ⁊ indistincte ⁊ quia hec lex facit virum huiusmodi delicti vltorem ⁊ iudicem ⁊ quia loca distinguit. ar. C. de rap. vir. ⁊. C. quando liceat vnicuiꝗ. l. j. ⁊. ij. Hec placet.
¶ Opponitur quarto ꝙ nõ liceat viro euꝫ iudici tradere. vt. C. de exhi. re. l. fi. Sol. ibi regulare hic spãle. vt ibi nota. ¶ Opponitur quinto ꝙ viro non liceat aliquo casu eum perimere. vt. xxiij. q. ij. c. inter hec. So. iure fori licet sed non iure poli licitũ est ergo sm̃ legẽ humanã sed nõ sm̃ diuinam. vt ibi not. ¶ Opponit̃ sexto ꝙ amicabili compositione non liceat de adulterio transigere. vt. ꝟ. de transac. l. transigere. Solue quattuor modis vt hic no. in. §. quia igitur. in glo. que incipit hic no. prima placet. Et sic nota hic ꝙ clausula finalis non refert̃ ad omnia precedentia quãdo resultare potest intellectus iuri cõtrarius. vt. ff. de adoptio. l. qui in adoptionem. ⁊ no. ff. de iurisdi. om. iudi. l. sed in idem. §. fi. Uel dic hic adulteriuꝫ est presumptũ ⁊ de eo licet transigere. ibi non est verũ. ⁊ ideo nõ licet. ⁊ hec solutio videtur bona. Ar. est hic optimum ꝙ instrumẽtũ quod plurimum facit quis sibi fieri qualiter equus suus percussus vel mortuus est vel qualiter talis fecit insultum in eum. vel vulnerauit euꝫ vel qualiter ille de regno imponit defensam ei qui vult eum offendere. valeat si fiat coram testibus tribus. ¶ Item est ar. ꝙ crimen per instrumentum probari possit. ⁊ facit. C. de proba. l. si. ⁊ extra de proba. c. fi. lib. vj. vbi de hoc per Io. an. ¶ Queritur primo an vtraꝗ parte presente sententiam proferre debeat an vero absente actore et reo presente possit ferri. Responde sm̃ glos. vtraꝗ parte presente debet ferri. vt. ff. de re iudica. l. de vno quoꝗ nisi actor crimine probato recesserit de causa. vt. C. de adulte. l. ꝗuis indubitati ergo ibi speciale duplici ratione. vt ⁊ ibi notatur. Contra videtur simpliciter. C. de iudi. l. properandum. §. sin autem reus. Tu dic ꝙ si accusator abest anteꝗ̃ de crimine sit cognitũ ⁊ dilationes statute ad ꝓbãdum tunc non debet sñia ferri actore etiam absente. eo etiam citato. vt. C. de probatio. l. fi. ⁊ qui accusa. non possunt. l. si ea. ⁊. C. de accu. l. fina. Et sic potest intelligi de plano qd̃ hic nota. ⁊ in. l. quãuis. Si vero actor abest postꝗ̃ de crimine cognitum est si quidem notorium est ꝙ ex causa iusta abest si ferenda est condẽnatoria sententia credo ꝙ possit proferri etiam actore absente ⁊ non citato. vt notat̃ in dicta. l. properandum. ⁊ hoc casu procedere potest glosa ibi posita. Et est ratio quia actoris non interest ꝙ citetur ⁊ sit presens. et quia notorium est eum iusta causa abesse ⁊ quia crimen probatum est. Si autem sententia absolutoria ferenda est tunc citatio necessaria est ⁊ vtriusꝗ partis ꝑ̃sentia vt hic notatur. ⁊ quia actoris interest vt citetur ⁊ sit presens. Et forte hoc locum habet quando crimen est tale ꝙ procurator interuenire potest vel eo absente procedi non poterit. vt argu. ff. eum qui appel. in prouin. l. ij. ⁊ de sen. l. cum qui. §. j. Si vero non est notorium eo casu debet citari actor. ⁊ vtraꝗ parte presente sententia ferri. vt dicta. l. de vno quoꝗ. ⁊. C. quo. ⁊ quando iudex. l. ab eo. ⁊. l. ea que. ⁊ no. C. de accus. l. iiij. ⁊. iiij. questione. v. quisquis. ⁊ extra de dolo ⁊ contumacia. c. vltimo.

¶ Itē querit̄ que pena ex adulterio sit imponēda. Respōdet vt hic no. in glo. que incipit. Nota hic. in fi. glo. ¶ Querit̄ etiam an contestationes iste tres simul fieri debeāt vna vice. Rn̄. non sed diuersis vicibus. vt no. d. l. si puenit. ff. de pig. act. ¶ Insup querit̄ quid si accusatus crimē adulterij obtentu proximitatis crimē depulerit nulla actoris probatione pcedente z post modū nuptias contraxerit cū ea an eo ipso puniendus erit quasi conuictus. Et videt̄ q sic. vt. C. de adul. l. si qui. que lex loquit̄ simpliciter z indistincte z generaliter. arg. ff. de publi. l. de precio. z de aleato. l. j. §. q autem. Preterea ex eo q nūc eam diligit presumit̄ tūc eam dilexisse z turpiter se cum ea habuisse. arg. j. vi nul. iudi. §. si quis vero accusatus. z. ff. quibus mo. na. effi. legi. §. illud quoq. in fi. z arg. dicte. l. si qui.
¶ Item difficilis est probatio adulterij extra de testib⁹. c. preterea cum quis. z de psump. c. litteris. z ideo piecture z psumptioni quādoq dimittit̄. vt hic. z. j. proxi. §. z maxime pp̄ter psumptum medacium. arg. ff. de trien. z semis. §. studiū. Et quia iudicem decepit. ar. ff. de infami. l. debuit. ¶ Econtra videt̄ q nō sit puniendus probatione non procedēte sed absoluēdus. vt. C. de eden. l. qui accu. z. ij. q. v. in prin. Siue ergo simpliciter negauit siue obtentu proximitatis se excusauit absolui debet vel puniri non debet. quia illud quod operatur simpliciter negatio operari debet in excusatione obtentu proximitatis facta probatione non precedente quia tendūt ad eūdem finem. Preterea absurdū z inconueniēs videt̄ q accusatio z afseueratio accusatoris simplex z negatio vel excusatio obtentu proximitatis facta inducant suspitionem. Maxime si reus pp̄ter amplam dotem mulieris cum ea nuptias ɔtraxerit. z quia non probat hoc esse. z c. vt. ff. de proba. §. neq natales. Si autē accusator nullo modo probauit reus tūc afseuerando vel obloquendo obtentu proximitatis se excusat tūc eo casu credo q si nulla in veritate inuenit̄ proximitas inter eos q matrimoniū teneat nec sit puniendus z q sua afseueratio falsa ei nocere non debeat. vt arg. C. de proba. l. non epistolis. z. l. non nudis. z. ff. ad. l. aquil. l. inde neratius. §. fina. Si vero proximitas inter eos inuenitur tunc nuptie sunt illegitime: et ex suspitione z iuris psumptione puniendus est z sic pōt intelligi dicta. l. si qui. z dictus §. si quis autem accusatus. Si autem accusator probauit semiplene vel p psumptionem vel p indicia z reus obtentu proximitatis se excusauit. hoc etiā casu procedere potest dicta. l. si qui. z dictus. §. si quis vero accusatus. ¶ Si vero accusatus plene probauit tūc reus obtentu proximitatis non excusaret̄. vt. ff. de adul. l. adulteriū cum incestu. in prin. z. §. j. z. ff. de incest. nupti. in princ. z. §. j. ¶ Deinde queritur nūquid iste qui se excusauit obtentu proximitatis postea cum ea contraxit matrimoniū puniendus sit ex veteri accusatione. an ex noua. an ex officio iudicis z credo q officio iudicis. quia crimen videtur notoriū esse. tū pp̄ter iudiciū. tum quia publice cum ea cōtraxit. z permanet. vt. ij. q. j. c. de manifesta. z. c. deus omnipotens. z. d. §. si quis vero accusatus tibi videtur esse casus prout est in littera nulla alia accusatiōe. Et quia pro conuicto z confesso habetur. arg. ff. ad. l. aquil. l. proinde. z de confessis. l. iulianus. ¶ Sed glo. in dicta. l. si qui videtur dicere q secūdus accusator sit necessarius. Sed contra nota. ff. de his qui no. infa. l. ictus fustiū. ¶ Sed opponit̄ quomodo si reus fuit absolutus querit̄ amplius de crimine. si de preuaricatione primi nō docetur. vt. ff. de accu. l. si qui. §. idem. Rn̄. dupliciter. vt no. d. l. si qui. Sed falsum videtur quod ibi dicitur. quia vbi precesserit hominis probatio plena non auditur postea accusator secūdus. vt. ff. de adulte. l. denūciasse. §. si. ergo eadem rōne multomagis vbi est legis probatio que minus est certa. Et est arg. a maiori quod est inualidum. vt. j. proximo. §. ¶ Sed ad hoc respondeo illud ibi contingit quia volēti postea accusare potest prima facie imputari culpa. quare tūc non accusauit z probauit. argumē. ff. de lega. l. argentarius. §. fina. hic non. quia deficit hominis probatio. ¶ Item notorium est crimen vt supra dixi z probatio est difficilis. argu. C. vnde vi. l. si quando. ¶ Sed nōne dominus Jesus christus d adulterio absoluit q: non erat probatum: sciebat tamen ipse adulterium. Responde durius agitur cum lege q̄ cum deo. vel dic q in lege si qui non fuit absolutus diffinitiue. Sed ab obseruatione iudicij vel destinatione. vel dicē forte melius q etiam diffinitiue fuit absolutus. vt dicto. §. si quis vero accusatus. z dic vt ibi notaui. z adde hoc quod notaui decima collatione de controuersia inuestiture. §. item si vasallus.

¶ De hereditatibus ab intestato venientibus. Colla. ix.

¶ Continua. Supra dictum est de successionibus hereditarijs testamentarijs. vt. ff. de heredi. z falci. z de trien. z semis. z de testamē. imperfe. ex ordine sequitur videre de his que ab intestato desc. vt. ff. de nup. §. hinc nos.

Plurimas.

¶ Diuide titulum vsq ad fi. in ptes octo. Prio exordium z trimēbris diuisio z prosecutio membri primi. s. de successione descendētium. Secūdo de successione ascēdentium per se z cum fratribus z sororibus. Tertio de successione fratrum z sororum z liberorum suorum. Quarto de successione collateralium vltra fratres z sorores z eoꝝ liberos. Quinto differentiarū remotio. Sexto onerū tutelarum remotio. Septimo limitatio precedentiū. Octauo ipsorū commemoratio z diuulgatio. Secunda pars incipit in. §. ɔsequens. Tertia in. §. reliquū. Quarta in. §. si vero neq. Quinta in. §. nullā. Sexta in. §. ex his. Septima i. §. hoc aūt. Octaua in. §. que igitur. ¶ Casus breuis vsq ad. §. consequens. Omnis generis ab intestato successio in tribus gradibus diuiditur. Hoc est ascendētium. descendentium z ex latere in successione quidē patris vel filijfami. prima causa est descēdentium. primi quidem gradus ceteri equaliter in stirpem vocant̄ vsufructu parenti seruato sublata differentia sexus z patrie potestatis. z hoc dicit. ¶ Expone litteram. De hereditatibus ab intestato veniētibus z de agnatorum iure. i. priuilegio. hec est differentia agnationis z cognationis olim inducta, sublata hodie. veniētes s. nos per quas leges veteres. inter cognatos ponitur vt genus cognationum. i. agnatorum z cognatorū. prioribus que contrariū inducebant. constituimus in hac cōstitutione. quia igit̄. i. quia de successionibus ab intestato tractandū est que inter. i. ex latere successio. primam esse. i. primo loco ad succedendū admittēdam. Si quis igitur ex isto. §. sumitur aut̄. in successione. posita. C. de suis z legi. l. fina. igitur. i. quia prima causa est descendentium nature masculorū vel feminarum aut gradus. i. priorum parentū vel vltimorum sit tamen descendentes veniunt succedere. s. auo. i. vt eandem portionē habeant de bonis aui quā parens eorū erat habiturus si viueret. morientis aui vel proaui. ordine descendentium. ¶ Nota primo q successiones ab intestato in tribus gradibus diuiduntur. ¶ Nota secundo q in eis est prima causa liberorum ¶ Nota tertio q successio in stirpem z non in capita procedit. ¶ Nota quarto q hodie sublata est differentia masculorum z feminarum agnatorū z cognatorum z patrie potestatis. ¶ Opponitur primo q differētie sunt multe masculorum z feminarum z agnatorum z cognatorum patrie potestatis z emancipationis. z dic vt hic notatur in glosa. Nam vsq. z institu. de legiti. agna. tu. §. finali. z. ff. de capi. dimi. l. tutelas. in quibus dicitur q olim multe fuerunt differentie. Sed hodie p hanc constitutionē sublate sunt. ¶ Opponitur secundo q hic in principio incongrue accipiantur cognati ex mare z ex femina. sed ex femina tantū. vt insti. de legiti. agnato. succes. in principio. z. §. j. z solue vt hic notatur in glosa. que incipit. Nam vsq in fine.
¶ Opponitur tertio q pater vna cum filio defuncti ad succedendum vocentur. cum ambo sint in primo gradu. vt insti. de gradib⁹ §. primo gradu. Respondeo propter commune nature votum hoc statutum est z dic vt hic notatur in glos. ¶ Opponitur quarto q filius ab intestato heredem habere non possit in aliquo peculio. s. nec in castrensi vel quasi nec in aduenticio nec in profecticio. Solue z dic plene. vt hic notatur in glo. quia hec corrigit. z hodie filiusfami. ab intestato habet heredem per hanc constitutionem sed secus ante seruabatur. Tu dic q etiam iure codicis filiusfami. ab intestato habebat heredem. vt. C. ad tertul. l. fina. z communia de succes. l. fina. z de bonis que libe. l. fi. ¶ Opponitur quinto q nō in stirpem sed in capita diuidi debeat hereditas. vt institu. de legiti. agna. suc. §. hic etiam. in fine. Solutio hic in descendentibus ibi in trāsuersalibus. ¶ Opponitur sexto q etiam diuidatur hodie in capita. vt. j. eo. §. si vero neq. Solutio ibi in collateralib⁹ vltra fratres z eorum filios: secus in alios vt hic z in sequentibus. §.
¶ Queritur hic an successio adoptiuorum sit hodie sublata. Respondet glosa q non. z dic vt hic notatur. z vt notatur in dicta aut̄. in successione. ¶ Item queritur an hodie sit correctus totus ille titulus. ff. de coniungendis cum emancipato liberis eius. Respondet glo. q sic: quia hodie sublata est differentia patrie potestatis. z dic vt hic notatur. z. ff. de coniungen. cum emancipa. lib. l. j. §. si emācipatus. z. ff. de inofficio. testamen. l. si proponas. circa principium. Sequitur. §.

Consequens autem.

Continua. superius de successionibus descendentiū actiue dictum est. sequitur de successionibus ascendentium etiam actiue videre. ¶ Diuide in partes duas. vsq ad. §. Reliquum est. Primo de successione ascendentium per se. Secundo cum fratribus. Secunda pars incipit in. §. si vero ascendentibus.
¶ Casus breuis. Parentes descendentibus succedunt liberis nō extantibus gradus prerogatiua seruata. eundem autem gradum obtinentes equaliter admittuntur. cum quibus fratres z sorores ex vtroq parente coniuncti vocantur. vsufructu cessante omni sublata antiqua differentia. z hoc dicit vsq ad. § . reliquum.

¶ Expone

¶ Expone litterã. Cõsequẽs.i.ex quo vidimus de successionibus descendẽtium actiue.⁊ descẽdẽtibus.i.de eorũ successione actiue. quia post descendentes vocant᷑. Si igit᷑ defunctus ex isto.§.sumit᷑ aut.defuncto.posita.C. ad tertulia.l.finali.⁊ pars illius aut.cessante.que posita est.C.de legi.heredi.l.iij.heredes.quia nullos h̃z. Si vero cum ascendẽtibus cum proximis.gradu.i.cũ patre ⁊ matre.quia proximiores sunt inter ascẽdẽtes.⁊ hoc sequit᷑.si pater ⁊c. Nam restringuntur statiz precedentia p̃ sequentia.sic.ff.de calum.l.in heredem.⁊.ff.de desen.ciui.§.nulla.in fi.alis quare nominatim adderet de patre ⁊ matre si habebat locum in omnibus ascendentibus.⁊ facit.j.e.§.si igitur defunctus fbinos patribus.⁊ vt.j.eo.§.huiusmodi.ver.illud palaz. Preterea frater cũ patre admittit᷑ qui auum repellit.ergo ⁊ frater auum vincere d̃z.arg.ff.de diuer.tẽpo.pscrip.l.de successionibus.fuerit.i.cum patre ⁊ matre tantũmodo. quia alijs pferuntur. ¶ Nota hic ꝙ secũda causa in successione ab intestato est ascendentium. Item nota ꝙ fratres ⁊ sorores ex vtroq̃ parente cõiuncti cum ascendentibus vocantur. ¶ Opponit᷑ ꝙ pater habere debeat vsumfructum.vt.C.de bo.que lib.l.cum oporteret. Solu.ibi regulare.hic speciale. Contra hoc oppone ꝙ pater si viuente filio eum vsumfructum habebat ⁊ eo mortuo retineat.vt.C.de rebus ma.l.ij. Sed dic ibi regulare hic spãle.vt nota.C.de vsufru.l.iij.in fi.vel dic ꝙ hic filius erat emancipatus. ¶ Querit᷑ an pater vel mater excludat auum. Et dic ꝙ sic vt hic dicitur ⁊ notat᷑. Item queritur an fratres ⁊ sorores admittantur ad succedendum cum auo ⁊ auia patre ⁊ matre non existẽtibus. Glos.dicit ꝙ sic.vt hic no.⁊ in aut.defuncto. Tu dic aliter scz ꝙ eis preferuntur vt hic notaui in expositione littere. Nec ob.ratio glo.quia proximus est quem nemo precedit ⁊c.quia illud verum est. quando lex ambigue loquitur. Sed hic determinate loquitur ⁊ ideo mens ⁊ volũtas legis seruãda est.q: benignior est ⁊ vitio caret.vt.ff.d̃ legi.l.benignius ⁊.l.in ambigua.⁊ de iure patro.l.adigere.§.quis.

Reliquum est. Continua superius dictum est de successione descẽdentium ⁊ ascẽdẽtiũ actiue. Sequitur videre de successione collateralium.i.fratrum ⁊ sororum cũ eorũ liberis actiue. ¶ Diuide vsq̃ ad.§.si vero neq̃ in partes quattuor. Primo de successione fratrum ⁊ sororũ ex vtraq̃ parte vel altero p̃ se. Secũdo de successione fratrũ ⁊ sororũ defuncti ⁊ eorũ liberos simul. Tertio de successiõe fratrũ ⁊ ascẽdẽtiuz ⁊ fratrũ filijs exclusis. Quarto de successione filiorũ fratrum sororum ⁊ patruorũ defuncti. Secunda pars incipit in.§.si autez defuncto. Tertia in.§.huiusmodi. Quarta in.§.illud palam. ¶ Casus breuis. Fratres ⁊ sorores ex vtroq̃ parente defuncto cõiuncti descendentibus ⁊ ascendibus non extãtibus ad eorũ vocãtur hereditatem et ceteris exclusis. Eis autez non supstitibus vocãtur fratres de alio latere ⁊ cum predictis filij fratrũ vocãtur.coniunctionis distinctione prehabita.filijs fratruz huiusmodi priuilegio solũmodo indulto. Et supstitibus fratribus defuncti cum ascendẽtibus filij fratrũ penitus excludũtur. Sed filij fratrũ patruis defuncti licet tertiũ obtineãt gradum preferũtur. Et hoc dicit vsq̃ ad.§.si vero neq̃.

¶ Expone litteram. Reliquũ est.i.restat seu supest.lex scz ista suggerit defunctus ab intestato. Et nota ꝙ ex isto.§.sumit᷑ pars dicte aut.cessante.⁊ aut.post fratres que sunt.C.de legi.here.l.iij.cũz de patre.i.attinẽtibus p̃ lineã paternam vt sunt patrui ⁊ amite.⁊ post subdit matre.i.attinẽtibus p̃ lineam maternã.vt sunt auũculi ⁊ matertere.qui in vulgari in quibusdam partibus appellãtur thu.siue chu.supstes.i.in stirpem vocãtur p̃ vtranq̃ partem.i.patrem ⁊ matrem.de his patruis excludebatur p̃ vtrũq̃ coniunctim filijs.

¶ Nota hic ꝙ nomẽ filiorũ hic stricte accipitur ⁊ etiam ꝙ priuilegium non transit ad nepotes fratrũ.⁊ est arg.hic ad statuta terrarũ que ciuibus dãt priuilegia que nõ trãseant ad filios fratrũ. Et est ar.hic ad statuta fratrũ.ordine trãsuersaliũ.chũs.i.patruis ⁊ amitis: auũculis ⁊ materteris siue ascẽdẽtibus.alis secus.vt.j.sequitur in tertio.idest filij fratrum qui sunt in tertio gradu .in secundo gradu.i.cum fratribus ⁊ sororibus defuncti qui sunt in secũdo.vocentur sab.ergo nõ est trahẽdum ad ꝯsequẽtiaz quãdo fratres cũ ascẽdentibus succedunt quia ascendẽtes sunt in p̃io gradu.siue a matre.⁊ non extantibus descendẽtibus nec ascendentibus pponitur s.filij fratruz defuncti patruis; amitis; auunculis; ⁊ materteris defunctis. Et nota ꝙ hic non supererant descendentes nec ascẽdẽtes nec etiam fratres vel sorores defuncti.sed etiã illi qui volũt venire ad successionẽ defuncti vt sunt patrui; auunculi; amite; ⁊ matertere defuncti. ¶ Opponit᷑ primo ꝙ fratres ⁊ sorores filijs fratrũ pferuntur.vt insti.de legiti.agna.succes.§.hoc etiã.in fi. Sol.hec corrigit. ¶ Opponit᷑ secũdo ꝙ p̃ capita fiat diuisio inter fratres ⁊ filios fratrum.vt.d.§.hoc etiam. So.hec corrigit. ¶ Opponit᷑ tertio ꝙ priuilegiũ vsq̃ ad pronepotes progrediat᷑.vt.C.de questi.l.diuo.⁊.ff.de sena.l.liberos.vbi de hoc.⁊ de hoc dicit᷑ in.§.huiusmodi.ꝙ nõ extendatur vltra filios. Solu.ibi lex extendit. hic restringit.vel dic ibi priuilegiũ sine alterius iniuria competit.hic nõ. Et sic nota hic ꝙ priuilegiũ ⁊ ius succedendi restringere debemus.cũ alium a successione excludit.⁊ alij iniuriã generat.vt.C.de emãcip.lib.l.nec auus cũ si. Ar.ꝯtra.insti.de bo.pos.§.adhuc.in fi. Solu.ibi successio ex bono ⁊ equo defert᷑.hic ex priuilegio.vel dic ibi successio defert᷑ de iure cõi scdm graduũ prerogatiuã.hic de iure spãli nõ seruata gradus prerogatiua.⁊ sõ hic restringitur ibi dilatatur. Et est hic arg.ad id quod notaui.ff.qui.mo.ius.ci.fin.§.filiuz vero. ¶ Opponitur quarto ꝙ filij fratrum cum ascendẽtibus admittãtur.vt.j.vt fratrum fi.j.respõ. Solu.illa hanc corrigit. ¶ Opponitur quinto aduersus illud ꝙ gradus debeant seruari exceptis filijs ⁊ nepotibus filiorũ. Solu.hic est spãle ⁊ in filijs fratrum.vt hic nota.in glo.j.quis.⁊ vt not.j.eo.§.si vero neq̃. ¶ Querit᷑ primo qualiter filij fratrum veniãt ad succedendũ. Rñdeo sm glo.ꝙ cum patruis vocãtur ad stirpes. Si vero non supsunt patrui sed filij fratrum tñ tunc in capita vocabuntur sm Accur. Tu dic ꝙ in stirpez vocãtur.vt.j.e.§.si vero neq̃.vbi de hoc ⁊ hec est ipsa veritas. licet glo.aliter notet ⁊ male.insti.de legiti.agna.suc.§.hoc etiam.

¶ Queritur secũdo vsq̃ ad quem gradum hodie vocent᷑ agnati ⁊ cognati. Rñdeo sm glo.ꝙ vsq̃ ad decimum .cum ius succedendi dilatare debeamus.vt insti.de succes.cogna.§.fi.⁊ de bono.pos.§.quos autẽ.⁊ vt notaui.ff.eo.§.huiusmodi. Et de hoc not.in.d.aut.in successione.⁊ in.d.§.fi. ¶ Queritur tertio an dominus cognato succedat cũ natura sola spectet᷑. Rñ.sm glo.ꝙ non.⁊ dic vt hic no.⁊ in.d.aut.in successione.

Si vero neq̃z fratres. Continua. Superius dictũ est de successione descẽdẽtium ⁊ ascẽdẽtium fratrum ⁊ sororũ ⁊ eorũ filiorũ. Sequit᷑ videre de successione collateraliũ vltra pdictos. ¶ Casus post fratres et filios fratrũ omnes a latere ⁊ cognati sm gradus prerogatiuam ad successionẽ vocãtur in capita sublata differẽtia agnationis ⁊ cognationis ⁊ patrie potestatis. Et hoc dicit vsq̃ ad.§.ex his autem.

¶ Expone lrãm. Si vero neq̃ fratres neq̃ filios fratrũ.ergo in filijs fratrum locũ non h̃z quod hic sequitur.sicut diximus.s.supra.hãc ꝯstitutionem.i.si non relinquit fratres solos de quib⁹ dixit.ff.e.§.si igitur defunctus. Nec etiã fratres cũ filijs fratrũ.de quib⁹ dixit.ff.e.§.si autẽ defuncto.⁊.§.huiusmodi. Itez nec filios fratrũ solos sine fratribus defuncti.de quibus dicit.ff.proxi.§.versi.illud. Et sic nota ꝙ diuidit pcedẽtes ab alijs ⁊ liberos a cognatis.vt pz hic.⁊.j.prox.ibi oẽs deinceps ⁊c. Item nota ꝙ in ceteris cognatis p̃mittit diuisionem in capita.ergo in superiorib⁹ phibere videt᷑.vt ff.de ꝯdi.⁊ demõ.l.cum ita.§.fi.⁊.C.de pcur.l.maritus cum si. Relinquit.subaudi nec ascẽdẽtes nec descẽdẽtes omnes. Nota ꝙ dicit omnes. Nã qui omne dicit nihil excipit.vt.ff.de leg.iij.l.textoribus.deinceps.i.post fratres ⁊ filios fratrum. Et sic nota ꝙ excludit filios fratrũ simpliciter siue veniãt soli siue cum patruis. Preterea proxime distinguit gradus.sed in filijs fratrum non est differẽtia gradus. Item inter ipsos ⁊ ceteros cognatos vltra descendẽtes ⁊ ascendẽtes ⁊ fratres non inspicit᷑ gradus.vt.ff.proxi.§.versi.illud igit᷑ apparet ꝙ non loquit᷑ de filijs fratrũ vt in capita vocentur. Et sic nota ꝙ vltra dictas psonas successio semp diuidit᷑ in capita. Querit᷑ an filij fratrũ succedãt in stirpẽ vel in capita fratrib⁹ vel sororibus defuncti nõ extãtibus.⁊ videtur in stirpem quia hic dicit. Si vero neq̃ ⁊c.⁊ statim subdit omnes deinceps ⁊c. Ecõtra videt᷑ ꝙ supra dixit de fratribus p̃ se ⁊ etiam de filijs fratrum cum patruis sed de filijs fratrum p̃ se venientibus ad successionem non dixit.sed certe hic determinare videtur diuidendo personas ⁊ post ea subijciendo. Si vero neq̃ ⁊c. Item.ff.eodem.§.si autem defuncto.⁊.§.huiusmodi dicitur ꝙ in locum suorum parẽtum succedũt. ergo in stirpem. Item de his solis siue precedentibus supra dixit proximo.§.versicu.illud.⁊ hoc placet de hoc no.ff.eo.§.si autez defunctus. ¶ Item queritur quid si decessit aliquis superstitib⁹ fratribus patruelibus vel consobrinis vni quorum pater defuncti erat coniunctus suo patri ex vtroq̃ parente alteri vero ex vno tantum parente an simul succedant.vel prelationi erit locus. Respondeo simul succedere debent ⁊ in capita.quia duplex ius consideratur solummodo in fratribus ⁊ filijs fratrum.vt.ff.eodem.§.si igitur.⁊.§.si autem defuncto. Igitur in alijs personis non est considerandum.vt no.C.de legi.here.aut.post fratres.in glo.que incipit. Et filiorum filios.⁊ facit supra proxi.§.versicu.si autem.ibi quando idem ⁊c. ¶ Queritur etiam an filij fratrum ⁊ sororum succedant indistincte patruis: amitis: auunculis: ⁊ materteris descendẽtibus ⁊ ascendentibus cum fratribus defuncti non superstitibus siue nati sunt ex vtroq̃ parente siue non. Et videtur ꝙ sic quia non inuenitur prohibitum.vt.ff.si igitur defunctus.⁊.§.si autem defuncto.⁊ argumen.ff.ex quibus causis maio.l.nec non.§.ꝙ ex eis. Sequitur.§.

Ex his autem. Continua. Dictum est de successionũ commodo: sequitur de onere earum videre. Diuide vsq̃ ad finem tituli in partes sex. Primo de onere tutele legitime secundum gradum masculis deferende. Secundo de onere mulieribus deferente sm ordinem. Tertio

de onere legitime tutele delate pluribus eiusdē gradum cognationis obtinētibus. Quarto personarum exceptio in iure successionum. Quinto temporum commemoratio. Sexto diuulgatio. Secūda pars incipit in ver. mulieribus. Tertia in ver. si autem. Quarta in §. hoc autem. Quinta in. §. que igitur. Sexta in. §. tua igitur.

¶ Casus. Tutela legitima defertur legitimis sm gradum ordinem quo ad hereditatem vocantur si idonei sunt differētia sublata agnationis et cognationis mulieribus repulsis matre et auia exceptis que omnibus ex latere cognatis preferuntur testamentarijs solis eas precedentibus pluribus autem in eodem gradu existētibus idoneior eligēdus est tutele periculo omnibus imminēte. His obtinētibus in catholicis. in hereticis autē vetera iura seruentur. hec lo cum habent in futuris casibus solummodo. vltimo precipit diuulgari. ¶ Expone litteram. Ex his autem et pro etiam de tutela legitima sunt obseruanda. cōsistunt. quia vbi emolumentum ibi onus collocetur. vt. ff. de regulis iur. l. sm naturam. et C. de legi. here. l. fi. §. fi. aut cum alijs per modum qui infra sequitur. et nota q ex isto. §. et sequēti sumitur auten. sicut hereditas. posita. C. de legi. tu. l. j. et auten. matri et auie. posita. C. quando mulier tu. offi. l. ij. hereditatis ordinem seruandum inter ipsas. i. matrem et auiam et etiam ex latere cognatos vt eis simpliciter et omnino preferātur et non in ascēdētibus. s. vt mater et auia eis pferātur. Nam mater et auia patri et auo pferri nō debēt vt pz ex littera pcedēti. et. j. proxime. ibi hec enī etc. Hec enī. i. velleiano renūciauerint seruantes mater et auia. omnibus a latere. i. ex transuerso. Sic exponitur insti. de gradi. §. j. et. ff. e. §. j. et. §. reliquū. et. §. si vero neq. et in auten. matri et auie. Et no. hic cōtra opinionem que est in auten. matri et auie. in eo quod ibi dicitur q auia admittit ad tutelam cum auo. qr cum hic dicat q auia pfertur legitimis ex latere ergo legitimis ascendētibus nō pfertur sicut nec matri et quia quod de vno cōceditur de alio negatum esse videtur. vt. ff. de mino. l. et si sine. §. sed q papi. et. l. pater. in prin. testamētarijs solis. ergo parētibus masculis ascendētibus preferuntur quod est falsum. dic ergo q nō est exclusiuum cor. vt. et. C. de pscri. xxx. āno. l. cum nouissimi. in prin. vel dic solum ad differētiam eorum tutorū qui datiui sunt qui nō precedūt. ¶ Opponitur pmo q mater ad tutelam nō admittatur nisi a principe impetrauerit. vt. ff. de tute. l. fi. Solu. quod ibi dicitur hic corrigitur. C. quando mul. tu. offi. l. ij. et. iij. et hic. ¶ Opponitur secūdo q mater et nō auia admittatur. vt. d. l. ij. et. iij. Solu. hec corrigit et supplet de auia. ¶ Opponitur tertio de. l. alienam. C. de pcura. Solu. hic est speciale.

¶ Queritur primo quo ordine mater et auia admittātur. Respōdetur primo q mater et postea auia sm ordinem hereditatis. vt. C. e. §. si igitur defunctus. ¶ Queritur secūdo an sit idē in cura. Rūdeo sic cum sit eadē rō. vt. C. de cura. fu. l. cū repudiāte. et. ff. vt sine phibi. ma. debi. §. j. ¶ Querit tertio an mater sit legitima tutrix an datiua. et videt q legitima. vt. C. ad tertu. l. omnē. Sed certe a iudice datur. vt hic. ergo videt esse datiua. cum legitimos etc. vt. ff. d legi. tu. l. legitimos. Sed dic sm glo. nec eam legitimā nec datiuā. sed extra ordinariam. vel dic eam esse legitimā. cum legitimis ex latere pferatur. et sm hereditatis ordinem vocetur. vt hic et no. in auten. matri et auie. et videtur esse ensus in. l. oēm. et. ff. ad tertul. l. ij. §. mater. ia fi. §. Preterea certo certius est q mater est cognata. vt insti. de succes. cog. §. vulgo. ergo legitima. vt hic cum et hodie sit sublata differētia agnatorū et cognatorū. et. l. xij. tabularū. Item matri defertur hereditas et tutela ex lege et nono noie a natura attributo. s. quia mater est. vt. ff. de capi. di. l. tutelas. §. ex nouis. et hic ergo ei defert rōne primitatis et piunctionis. Itē mater ad legitimā hereditatē filij tanq legitima admittit p bonorum pos. vnde legi. vt. ff. vnde legi. l. ij. §. fi. absurdū est ergo dicere q sit datiua ex eo solo q inter gesta et nuptijs etc. et hec plz et hanc opi. approbat Dy. ff. de tu to. et cura. da. ab. l. si tutor si petitus. Nec ob. q inter gesta nuptijs et auxilio velleiano renūciat qr nō pp ter est datiua. Nā quilibet tutor corā iudice iudicis decreto cū iureiurādo susceperit hodie tutelā. vt. ff. vt hi qui obli. §. fi. et nec. ff. de legi. tu. l. legitimos. in prin. et pp terea nō efficit datiuus. ergo idē in matre. Sz oppone si mater dicit legitima qr sm legē a iudice dat. ergo etiā datiui dicētur esse legitimi. Rūdeo hoc nō pcedit qr tutela matri defert a lege nominatim psona naturaliter designata. vt. ff. de capi. di. l. tutelas. ver. ex nouis. sz datiuis nō defert. Et dic q iō non dicit ob id lege. i. qa sm legē etc. sz rōne primitatis. Nō obstat q p legē. xij. tabu. nō vocat. qr ex nouis legib vocat que tutelas legitimis deferūt. vt hic et. d. l. tutelas. et no. insti. de legi. tu. §. fi. Preterea cognati ad tutelā vocant et legitimi appellātur. vt hic etamē nō veniant p legē duodecim tab. vt insti. de suc. cog. in prin. ergo etiā mater dicet esse legitima. cum sit primior ceteris cognatis. ¶ Sed oppone si mater est legitima. ergo admitti dz cum legitimis ascēdētibus. quod hic negat. et. d. l. ij. C. quādo mulier tu. of. Sed dic q hoc ptingit quia lex eos expresse pfert ei. ¶ Item opponitur si est legitima ergo nō eget pfirmatione. vt. d. l. legitimos qd est falsuz vt hic. et. d. l. ij. et. iij. Sed dic q pfirmatur vt de eius volūtate cōstet. vel dic q lex hoc iubet sed nihilominus legitima est qr iudex pfirmādo nihil dat. qa inuitus cogitur pfirmare etiā sine inquisitione. vel dic q non eget pfirmatione. sed sufficit q inter gesta nup. etc. et velleiano renūciet et hoc non est pfirmare. vt. d. l. fi. vt hi qui obligatas. et not. d. l. legitimos. cōcluditur ergo manifeste q legitima est et non datiua.

¶ Querit quarto an hec renūciatio sit necessaria quo ad nuptias. Rūdet glo. q non. vt. ff. vt sine phibi. §. quia vero. Sed quo ad velleianū sic. vt. ff. ad velle. l. vi. §. pe. ¶ Queritur quinto an p iudicē agenti ius acquirat. Rūdeo q sic et dic vt in glo. et vt not. in. d. auten. matri et auie. ¶ Queritur sexto quid si supest matri et auus maternus. Rūdeo sm quosdā mater auo pfertur quia sm hereditatis ordinem tutelam subit. vt hic. Sed in hereditate mater prefert auo. vt. ff. e. §. si igitur. ergo et in tutela. Preterea mater primior est in gradu. ergo debet pferri. vt. ff. e. §. in prin. Item legitimis pfertur testamētarijs solis pcedentibus vt hic. Tu dic auum pferendū esse vt no. in. d. auten. matri et auie. Nā legitimi p. l. codicis ei pferebant. vt. d. l. ij. C. e. Sed in collateralibus tm inuenitur correctū. vt hoc §. ibi. omnibus a latere etc. ergo in alijs stat. vt. ff. quibus mo. natu. effi. sui. §. tribus. Item mater ex priuilegio pra ius cōmune ad tutelam admittitur. ergo stricte est interpretandū. vt. ff. e. §. huiusmodi. et. C. de inoffi. testa. l. si quādo. in prin. Preterea in tutelis regula primitatis fallit in feminis quia vocātur ad successionē et nō ad tutelam regulariter. vt. ff. de legi. tu. l. j. §. j. cum similibus. Preterea prelatio conceditur in cognatis a latere. ergo in alijs videt prohiberi. vt. ff. de procura. l. maritus. Item mater et auia admittūtur cōtra rationem iuris. ergo stricte accipiendum. vt. ff. de legi. l. quod non rōne. et. l. q contra rōnem. Non obstat hec regula sm hereditatis ordinem. qr hic datur ordo quo ad matrem et auiā et non quo ad legitimos vt dixi exponendo litteram. et patet infra ibi hec enī etc. vbi dicitur simpliciter et indistincte et generaliter q omnibus a latere cognatis preponi debent. ergo ibi non attenditur ordo inter eas et cognatos. sed inter matrem et auiam. alr enim nugatorie adderet hoc enim etc. Item puto dicendum si superest auus et auia vel pater et auia q semp masculi legitimi ascendentes preferātur feminis vt hic. et. d. l. ij. C. quādo mulier tu. of. Nec est dicēdum esse aliud seruādum in auia q in matre. ideo quia matri preponebantur legitimi. Sed de auia non sic reperitur. Nam hic dicitur simul et cōiunctim q mater et auia subeunt sm hereditatis ordinem. sed constat q legitimi ascendētes preferūtur matri vt dictum est. ergo et auie. arg. C. de diuer. rescrip. l. j. cum similibus. Preterea est arg. a maiori quia si id de quo magis etc. Sed magis videretur in matre q omnibus pferatur. et non tamē prefertur ascendētibus. ergo nec auia. Et dic plenius. vt no. in. d. auten. matri et auie.

¶ Ut sponsalicia largitas spālis contractus sit.

¶ Continua. in multis partibus dictum est de sponsalicia largitate et de capitulis subsequentibus. sumpta inde materia. Sequitur iste titulus.

Sponsaliciam. ¶ Diuide titulum in partes vndecim. Primo de spōsalicia largitate. Scdo de libertatis datione. Tertio de exemplis. Quarto de appellationibus. Quinto de supplicationibus. Sexto de restitutionibus in integrum. Septimo de pscriptionibus. ¶ Octauo de testamentorū solēnitate. ¶ Nono de donationibus in principē collatis ab ecclesia. ¶ Decimo de prohibitione alienationis. ¶ Undecimo temporū cōmemoratio et diuulgatio. Et quia partes sunt manifeste de se: ideo eas non ostendo aliter. ¶ Casus breuis. vsq ad. §. et hoc quoq. Sponsalicia largitas specialis contractus est et ex omni parte valet cuiuscunq sit dignitatis etiam sine insinuatione. Et hoc dicit. ¶ Expone litteram. Sponsaliciam largitatem cōnumerari. i. assimilari. Sic igitur ex ista littera sumitur principiū auten. eo decursum que posita est. C. de dona. ante nup. l. fi. eius donationis. Opponitur. vt. j. vt fra. filij. §. illud quoq. Solue vt hic notatur in glo. ¶ Queritur primo quid appelletur hic sponsalicia largitas. dic vt in glo. ¶ Queritur secundo quid differt a donatione simplici dic etiam. vt in glo. notatur. et supra de non eligen. secundo nuben. §. finali. ¶ Queritur tertio quid innouat hec auten. iuri veteri. dic vt in glosa. et. C. de donatio. ante nupt. l. finali. autentica ibi posita.

Et hoc quoq. ¶ Casus minores et quo testari possunt libertates etiam relinquere possunt antiqua lege vacāte. Et. h. d. vsq ad. §. Et hoc insup. Expone lrām. Et hoc quoq minorib. xviij. an. volūtatib ergo inter viuos nō licet

licet. & sic est speciale fauore libertatis: & vltime voluntatis. Et nota ꝙ ex isto. §. sumitur auth. hodie posita super. l. si minor. C. qui ma. non pos. ¶ Opponitur dupliciter. & responde vt no. in. d. l. si minor. ¶ Item oppono ꝙ sit necessarium ꝙ tetigerit. xviij. annum. vt insti. qui & qui. cau. ma. non pos. §. cum ergo. ¶ Queritur in quo casu locum habeat iste. §. & dicvt no. in dicto. §. cum ergo. & dicta auth. hodie.

Et hoc insuper. ¶ Casus. Exemplo non creditur nec ex eo fit hodie actio nisi per originale vel testes fiat probatio. & hoc dicit vsque ad. §. hoc quoque. ¶ Expone litteram. Et hoc. insuper. ex hoc. §. sumitur auth. si quis in aliquo posita. C. de edendo. l. procurator. documenti tenor est illius exprimens simpliciter. nec nouum factum addens. quia quantitas. vel est factum si de facto fieret memoria memorie. i. mentione. ¶ Opponitur ꝙ exemplo credatur. vt. j. vt fra. filij. §. aliud. & ff. de administra. tu. l. quod cyrographis. Solue vt hic no. & in dicta auth. si quis in aliquo. & in dicta. l. cyrographis. & dic vt no. ff. de fi. instru. l. ij. & in contrario. & adde quod no. C. de re iu. l. gesta. & extra. de offi. dele. c. cum in iure. & extra. de testi. c. albericus per imo.

Hoc quoque sancimus. ¶ Casus breuis. appellationis tempus ipso iure non currit si per iudicem steterit quominus examinet causam: & sententiam proferat. Et hoc dicit vsque ad. §. Aliud ad hoc. Expone litteram. hoc quoque ex isto. §. sumitur auth. item si appellatione posita. C. de tem. ap. l. ij. induciarum. s. biennij in fi. secundum glo. propter id quod infra sequitur. s. de infinitis diebus. tu dic anni. quia tempus a lege statutum primo loco & principaliter est annus. Sed propter iustum impedimentum additur ei alius annus. vt. S. de his qui ingre. ad appel. §. j. Sed dic idem in anno primo in fi. & semper intellige ꝙ ante non fuit negligens. alias dic vt notaui. S. de his qui ingre. ad ap. in prin. & §. j. & ij. vel dic ꝙ si ante fuit negligens & vltima die fuit diligens ꝙ pro illo die tempus ei non currit quo fuit impeditus vt ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostibus. §. fi. & l. sed & si per pretorem. §. si ferie. & §. cum ferie. & §. quotiens alias forte appellator differt vsque ad diem nouissimam. & cum iudicem colluderet: nec eum ea die susciperet. & si annum alium preterea haberet vt quidam dicunt quod esset valde iniquum. Tu ergo teneas ꝙ si fuit diligens semper & iudex negligens vel per eum alias non sterit tunc tempus necessarium ad examinationem cause & ad sententiam ipso iure non currit & maxime anno secundo finito. vt hoc. §. in fine. Nam immo primo elapso adiungitur annus secundus. & dic vt notaui in dicto. §. j. & suam presentiam. dic etiam ꝙ ante se presentauerat nec fuerat negligens. indefinitis. i. a iure statutis. i. in nullo tempore anni vel biennij. & maxime in vltimo anno. Nam hic dicit diebus. & S. dixit die vnde apparet ꝙ voluit comprehendere solummodo. vnum vel duos dies. vel dic secundum glosam vt est circa fi. temporis positus. Sed secundum hoc. ¶ Quid si in principio fuit diligens: & in fine negligens: & in principio iudex noluit eum suscipere in fine autem voluit. sua ergo diligentia ei non proderit. vel dic ꝙ hic semper fuit diligens. & ꝙ dicit in nouissima die positum est vt ostendatur iudicis iniquitas. quia ea die eum suscipere noluit alias tempus negligentie computaretur cum tempore diligentie. & dic vt notaui in dicto. §. j. suscipere innuitur ergo ꝙ iudex semper ante eum susceperit & ꝙ ipse appellator non fuit negligens prius. differat consilium est ꝙ appellator hec protestetur coram eo vel coram superiore. quod est tutius vt. C. de tempo. app. l. si. §. illud. ver. nisi ipse. ex hoc. i. iudicis impedimento fieri quia non currit tempus impedimenti ipso iure. ¶ Nota hic ꝙ si per iudicem appellationis steterit quominus causam examinet tempus ipso iure non currit. ¶ Opponitur primo ꝙ post tempus appellationes examinari non debeant vt. S. de his qui ingre. ad ap. §. j. Solue vt hic no. in glo. vel dic ꝙ annus primus propter impedimentum iustum ipso iure non currit: sed in secundo anno si litigator per iudicem fuit impeditus tempore impedimenti ipso iure non currit vt hoc. §. in fi. & dic vt notaui in dicto. §. j. ¶ Queritur quid si stetit per iudicem vel alium principem. secundum glosam non currit tempus. quantum ad effectum quia datur restitutio. & videas in glo. Tu dic ꝙ tempus ipso iure non currit. vt hic patet in littera ibi nullum preiudicium partibus &c. Si enim tempus curreret: & restitutio daretur preiudicium generaretur propter sumptus: & vexationes: & quia euentus iudiciorum incertus est. vt. ff. de mino. l. minoribus. & de pecul. l. quod debetur. & dic vt no. ff. ex qui. cau. maio. l. sed & si per pretorem in pri. Et hanc opinionem approbat dominus meus franciscus. & approbatur. S. de appel. & intra que tempora. §. ad hoc placet. Sed prima opinio approbatur in auth. Item si appellatione: & male. ¶ Queritur quid in causa principali glo. dicit ꝙ currit tempus. licet steterit per iudicem. nec datur restitutio. idem notatur in dicta auth. item si appellatione. & in dicto. §. ad hec. Econtra notatur in dicta. l. properandum. §. si autem vtraque parte. & male. quia restitutio non datur etiam in minoribus nisi in subsidium vt. d. l. properandum. §. fi. ¶ Item queritur quum steterit per alium. dic vt in gl. notatur hic & vt notatur. in dicto. §. dolo.

Aliud ad hoc capitulum. ¶ Continuo. S. proximo. §. dictum est de appellatione. Sequitur videre de supplicationibus. ¶ Casus breuis. A sententia prefecti pretorio appellari non licet sed supplicare infra decem dierum inducias que executioni demandari debet fideiussione prestita supplicatione etiam porrecta alias non retractationis iure illi seruando qui se grauatum putauerit. & hoc dicit vsque ad. §. & hoc quoque. ¶ Expone litteram. Aliud ad hoc ex isto. §. sumitur auth. que supplicatio super. l. si quis. C. de preci. impera. offe. contra dat supplicatione pendente libellum supplicatorium procedere sicut seruatur. appellatione non interposita. ¶ Opponitur primo ꝙ supplicatio. tantum principi sit facienda vt dicta. l. si quis. & C. de senten. prefec. preto. l. j. Solue vt hic no. in glo. vel dic vt no. in dicta. l. j. & dic libellum hodie esse necessarium. vt hoc. §. ibi habere eum licentiam petitionem offerre &c. vt. j. e. §. ver. si non intra. vbi non obtulit libellum. sed principi non est necesse offerre & in hoc corriguntur vetera iura. ¶ Opponitur secundo ꝙ supplicatione pendente non debeat executioni mandari vt. ff. nil no. app. pen. Solue vt hic no. in glo. ¶ Opponitur tertio ꝙ retractatio intra biennium fieri possit. vt. C. de sen. prefec. preto. l. j. Solue vt hic & ibi notatur. ¶ Queritur an referendarij cognoscere possint de appellatione vel supplicatione. Et dic ꝙ non vt hic no. in glo. ¶ Item queritur an in causa supplicationis possit de nouo aliquid proponi & probari an ex eisdem actis debeat pronunciari respondeo ꝙ siue causa supplicationis equipolleat cause appellationis vt notatur per Inno. extra. de in integ. resti. c. ex litteris. siue cause in integrum. vt no. in dicta auth. que supplicatio: & hic in glo. qui referendarij. semper de nouo potest aliquid proponi & allegari: & probari. vt. C. de tempo. ap. l. plnie. & si sepius in integrum resti. postuletur. l. j. & ij. & pro hoc facit littera hic. ibi vt si post hanc retractationem modo legitimo &c. Sed modus legitimus est in causa appellationis & in integrum restitutionis ille quem dixi. ergo idem in similibus causis. Nam si non liceret de nouo aliquid proponere quare biennium statutum fuisset vel ad supplicandum vel ad diffiniendum cum tempus breuius sufficeret vt. C. de iudi. l. properandum. §. si autem in medio. Item supplicatio locum habet quando sententia valet vt no. in auth. que supplicatio. Sed tunc necessaria est noua allegatio. Sed ar. est contra quia hec sententia executioni contradicit supplicatione pendente. ergo non videtur ꝙ non liceat de nouo aliquid proponere: sed dic ꝙ hec obiectio non procedit: sed quia pro sententia est presumptio: nam per locum ab autoritate presumitur ꝙ recte iudicauerit licet etiam in alio iudice sit pro sententia presumptio vt. C. de appel. l. in offerendis. & ff. de his qui. vt indig. l. post legatum. §. sunt qui. sed maior est in prefecto. ¶ Queritur etiam que est ratio ꝙ executio sententie fit hic supplicatione pendente sed non fit appellatione vel in integrum restitutione pendente vt. C. de appel. l. iij. & in integrum restitutione postulata ne quid noui fiat. l. j. respondeo. secundum quosdam. quia supplicatio continet benignitatem petentis & iudicis sed certe & restitutio idem continet. s. fauorem petentis: & benignitatem iudicis. vt. ff. de mino. l. prefecti. Alij dicunt ꝙ supplicatio recipitur ex voluntate hoc est falsum. vt hic patet in littera. Tu dic ꝙ in causa appellationis est ius commune & est ibi ratio quia per appellationem extinguitur: vel suspenditur pronunciatum vt habetur & notatur. ff. ad turpil. l. j. §. fi. & de pactis. l. tale pactum. § j. Sed in causa supplicationis nec extinguitur nec suspenditur nisi per modum hic traditum. ac in causa restitutionis speciale est fauore minoris vel dic ꝙ hec corrigit per locum a pari. vel dic ibi maior vincit minorem vel minor maiorem.

Ad hoc quoque. ¶ Continua supra dictum est de appellationibus & supplicationibus sequitur de restitutionibus videre. ¶ Casus minore restitutionem petente vt ab hereditate se abstineat creditores in presentia constituti vocandi sunt omnibus autem vel quibusdam in absentia constitutis: & legitime vocatis: & trium mensium spacio expectatis restitutio nihilominus indulgenda est curatore bonis dato: & de bonis inuentario facto. & hoc dicit vsque ad. §. rursus. ¶ Expone litteram. ad hoc quoque &c. ex isto. §. sumitur auth. Si omnes posita. C. vt ab hereditate. l. j. & presentibus contumaciter absentibus. vt. ff. de re iudi. l. de vnoquoque. abscedere per in integrum restitutionem. que indulgetur lite etiam non contestata. vt hic euidenter apparet. Et potest esse ratio quia minor non petit quid sibi dari. tradi fieri vel restitui. sed a iudice se restitui contra factum suum. & de hoc notatur extra de offi. iudi. c. fi. & per odofre. in dicta auth. si omnes. manifestanda per scripturam loco inuentarij confectam. Nota hic ꝙ per presentes non preiudicatur absentibus paucioribus. Ar. est contra. ff. de pac. l. maiorem cum similibus. Solutio. secundum glo. etiam hic preiudicatur absentibus per presentes dummodo vocentur absentes. vt hic patet in littera. ¶ Sed quero in quo absentibus preiudicetur per presentes respondeo vt puto ꝙ causa in integrum restitutionis non differret

ad tres mēses. sed statim de ea cognoscetur ⁊ pronunciabitur. ⁊ q̄ sententia omnibus nocere debet vt. ff. de mino. l. de etate. ¶ Item queritur quid in legatarijs. ⁊ dic idem ꝙ in creditoribus. vt hic no. in glo. ⁊ in dicta aut. si omnes. ¶ Queritur etiam quare trium mēsium spacio expectatur. respondeo vt in glo. no. Tu dic ꝙ ratio reddi non potest. cum in positiuo iure consistat. vt. ff. de postulan. l. i. §. pueritiam. ¶ Item queritur quid si imbecillitate etatis aliqua perierunt. dic vt hic no. in glo.

Rursus sancimus. ¶ Continua. superius dictum est de appellationibus ⁊ supplicationibus ⁊ de restitutionibus sequitur videre de prescriptionibus. ¶ Diuide vsq̄ ad. §. quia vero in partes tres primo domin⁹ fuit sciens. Secundo ignorans ⁊ p̄sens. Tertio absens. Secunda pars incipit in ver. si autem. Tertia in ver. de prescriptione.
¶ Casus malefidei possessore alienante emptore bone fidei domino rei sciente prescriptio longi temporis currit. domino autem rei ignorante triginta annorum exigitur prescriptio bona fide possessori profectum non afferente domino vero rei quibusdam annis presente: ⁊ quibusdam absente existente tunc super decennium tot anni adijci debent quot annis ex decennio fuit absens. his obtinentibus in futuris casibus tantummodo. Et hoc dicit vsq̄ ad. §. qr vero. ¶ Expone litteram. rursus sancimus. ex isto. §. sumitur aut. male fidei posita super. l. i. C. de prescrip. lon. tem. easdem res alienatas sibi. i. ꝙ verus dominus sit ⁊ omnia nouit. hoc. i. hanc alienationem sue rei emptorē. i. emptori donationem donatario cum. i. emptores ⁊ similes. habet ex aliquo titulo supradicto vel simili. ⁊ quia ꝓ aut vel dic proprie alienatio. s. rei sue quā presumitur ignorare. ex quo ignorat rem suam esse de prescriptione. ¶ Nota ꝙ hic nihil dicit̃ de vsucapione nec. ff. pri. §. vnde no. ꝙ illa aductio de vsucapione que posita est in aut. malefidei. est guarnerij ⁊ legis: ⁊ ex isto. §. sumitur aut. ꝙ si quis posita super. l. i. C. de prescrip. lon. tem. quispiam verus dominus. ¶ Opponitur primo ꝙ mala fides autoris emptori nocere non debeat vt. C. de prescrip. lon. tem. l. i. cum similibus. Solutio hec corrigit. vt hic ⁊ ibi notatur. ¶ Opponit̃ secundo ꝙ superueniens scientia nocere non debeat vt. C. de vsucapio. transfor. §. hoc tantummodo. Solutio vt ibi notaui. ⁊. C. de incest. nup. l. cum ancillis. ⁊ l. qui contra. ¶ Queritur primo ex quo tempore prescriptio currere incipiat: ⁊ dic vt hic notatur in glo. que incipit quocunq̄ modo. ⁊ in aut. malefidei. ¶ Queritur secundo an sufficiat executoris missio ⁊ dic ꝙ sic. vt hic no. in glosa. ¶ Queritur tertio quid si emptor emit a colono an poterit prescribere. ⁊ dic vt no. C. de acqui. pos. l. cum nemo. ¶ Queritur quarto de qua scientia hic loquatur. ⁊ dic vt hic no. in glo. que incipit. vt duplicetur ⁊ in aut. ꝙ si quis.

Quia vero ante. ¶ Casus. testamentum vires suas obtinet siue testator per se: siue per alium nomen heredis inscribat vacante lege que contrarium asserebat. Et hoc dicit vsq̄ ad. §. legem vero. ¶ Expone litteram. quia vero ante. Ex isto. §. sumitur aut. Sed non obseruato posita. C. de testa. l. iubemus consuetudinem que obtinebat ante legem. C. ⁊ no. hic consuetudinē in testamentis seruari debere vt ⁊. C. de testa. l. si vero speciale. ⁊ l. fi. ⁊ quemadmo. testa. aperi. l. ij. ¶ Opponit̃ ꝙ testator manu propria ⁊ non per testes scribere teneatur. vt. C. de testa. l. hac consultissima. Solutio distingue tempora. vt hic ⁊ ibi ⁊ in dicta. l. iubemus notatur. ¶ Queritur quid si testator nutu nomē heredis exprimat. respondeo sm̄ quosdam non valet. Sed glo. hic dicit valere quia satis exprimit cum annuit iura sed alibi cōtrarium tenent in constitutione heredis. vt no. in dicta. l. iubemus. Tu dic ꝙ si alius exprimat ⁊ testator profiteatur verbis se agnoscere tunc valet testamentum. vt no. in dicta. l. iubemus. §. quemadmodum. ⁊ facit in. e. l. §. ꝙ si vero. ⁊. §. oportet. ⁊ qui testa. fa. pos. l. discretis. §. si vero. Sin autem nutu exprimat non valet testamentum. vt no. dicta. l. iubemus. §. oportet. ⁊ de hoc no. C. de fideicom. l. ⁊ in epistola ⁊ de here. institu. l. illa institutio in princi. ⁊ extra. de testa. cum tibi.

Legem uero. ¶ Casus breuis. legem prohibentē res ab ecclesia ad principes prouenientes trāsferri ad alios corrigit hec constitutio in casibus omnibus tam preteritis q̄ futuris. Et hoc dicit vsq̄ ad. §. si quando. Contra. ff. vt decetero commutationes rerum ecclesiarū ⁊c. §. i. Solutio hec corrigit vt hic ⁊ ibi notatur.

Siquando autem. ¶ Casus breuis. falcidia cessat iure a testatore alienari ꝓhibita his obtinentibus in casibus pendentibus nondum finitis. vltimo precipit diuulgari. ⁊ hoc dicit vsq̄ ad finem tituli. ¶ Expone litteram. Si quando ⁊c. ex isto. §. sumitur aut. Sed ⁊ in ea re. posita. C. ad. l. falci. l. in testamento. Et nota hic casus in quibus falcidia cessat. ⁊ dic vt habetur: ⁊ notatur dicta. l. in testamēto ⁊ aut. ibi posita. ¶ Opponitur ꝙ non videatur ob id legatarius alienare. quia falcidia ipso iure remanet in bonis heredis. vt. C. ad. l. falci. l. fi. ⁊. l. i. vbi de hoc. Solutio hoc facit hic voluntas expressa testatoris alienationem prohibentis vt hic notatur.

¶ De alienatione ⁊ de emphiteosi.

¶ Continua. supra prohibuit alienationem rerum immobilium ecclesiarum separatim. vt in ti. de non alienan. ⁊ in titulo de ecclesia. re. immo. alienatione sumpta inde materia: ⁊ occasione sequitur videre generalr̃ de his in titulo isto qui supplet ⁊ corrigit in aliq̄b⁹.

Ultis. ¶ Diuide vsq̄ ad. §. si vero quedā. Primo exorditur. Secundo prohibet. Tertio permittit. Quarto limitat in proaustijs. Quinto declarat precedētia in rebus emphiteoticis alienatis. Secunda pars incipit in. §. sancimus. Tertia in. §. emphiteosis. Quarta in. §. de competentibus. Quinta in. §. si vero cōtigerit. ¶ Casus breuis vsq̄ ad. §. si vero quedam. res immobiles vel quasi ecclesie maioris vrbis constantinopolitane ⁊ locorum venerabilium sibi subiectorum alienari prohibentur exceptis venerabilibus monasterijs. Emphiteosis vero permittitur in personā accipientis ⁊ duorum successorum pensione diminuta ad plus in sextam partem. in proaustijs autem propriam villarum si reddit⁹ habent aliquos integro canone dētur in emphiteosim. si vero nullos habent dentur. prout melius poterit fieri aut emphiteota alienauerit aut imperialem domum. aut in alios tunc ordinatoribus venerabilium locorum electio datur contractus huiusmodi approbandi vel improbandi. ⁊ hoc dicit. ¶ Expone litteram. Multis ⁊ diuersis scilicet legibus: ⁊ reliquis alijs in reliquijs de populatoribus. s. ipsas ecclesias. omnes leges predictas ꝺ colonis. i. ascripticijs instantis. i. presentis pensionis proaustijs. i. de proximis ville agris constitutis venerabilibus domibus. Tu dic proaustijs de proximo constitutis vt hic dicitur. alienationem. i. diminutionem aut imperialem domum. s. peruenire a dicto titulo emphiteota postea alienante in personas istas de quibus hic sequitur. ab his ordinatoribus. peruenit ad imperialem domum. vel alios supra cognominatos recipere. s. rem ipsam. soluta. i. dissoluta. ¶ Opponitur primo de. l. i. §. i. ff. de offi. procu. cesa. Solu. distingue vtrum quis habeat liberam an non. ⁊ an domino expediat an non. vt ibi legitur: ⁊ notatur ⁊. ff. de procura. l. procurator cui. cum similibus. ⁊ in primis casibus permittitur. vt ibi. in alijs prohibetur vt hic. ¶ Opponitur secundo hic dicitur ꝙ ecclesia priuilegiata a priuilegiato ī quē alienat rem accipiet. vt. §. Si vero contigerit. Sed contra. ff. de rebus eorum. l. si pupillorum. circa principium. Solutio ibi res ē eorum cōis hic non. Item illud habet locum in minoribus omnibus. Sed hic imperator ⁊ similes non habentur loco minorum. Itē est hic speciale ꝙ ecclesia possit isto casu alienare. Item hic imperator habet priuilegiū ⁊ autoritatem permittendi. alienationem minor non. ¶ Opponitur tertio ad. §. de competentibus. de. §. si vero minimi. ⁊ de. §. si vero alicuius. C. de non alienan. Solutio vt hic no. in glo. vel dic vt ibi notatur. Tu dic hic est speciale in proaustijs. vt no. in aut. perpetua. ⁊. i. e. §. si vero quedam. ¶ Queritur primo cū qua solēnitate alienatio fieri debeat in casibus a iure permissis. respondeo vt hic notatur in glo. que incipit hoc tenaciter. Tu dic ⁊ melius ꝙ cum solēnitate que habetur. i. e. §. licentiam ⁊. §. hoc etiā super. ⁊ dic vt ibi notatur. ⁊ vt notat̃ in aut. hoc ius porrectū. ⁊ vt habet̃ extra. de rebus ec. nō alie. §. nulli. ⁊ de rebus ec. non alie. c. i. ⁊. ij. lib. vj. ¶ Queritur secundo quid si alienatio facta fuerit sine solēnitate. respondeo vt hic notatur in dicta glo. hoc tenaciter. Tu dic ꝙ ipso iure non valet ⁊ ecclesia vendicare potest. vt. ff. de nō alienan. §. vult enim. ⁊. §. quia vero leo. ⁊. C. de sacrosan. ec. l. iubem⁹. §. fane. ⁊. i. e. §. ⁊ quoniam vbi de hoc. ¶ Queritur tertio an ecclesia possit donare. respondeo sm̄ glo. donare potest amicis bene merentibus. Tu dic ꝙ in rebus mobilibus potest remunerare: vt. ff. si q̄d in frau. pa. l. nimis. ⁊ de iusti. ⁊ iure. l. i. circa prin. ⁊. C. de stat. ⁊ imagi. l. ⁊ virtutū. ⁊ extra. de testa. c. relatū. §. lz ⁊. C. de non alie. §. nos igitur vbi de hoc. ⁊. xij. q. ij. c. i. ⁊. c. alienationes: ⁊ ibi no. Sz de rebus imobilibus non potest sine autoritate superioris. vt. i. e. §. licētiam. ⁊. §. ⁊ saper. ⁊. xij. q. ij. c. liberti ecclesie. §. fi. ⁊. c. quecūq̄. ⁊ extra. de dona. c. ceterū. ⁊ de hoc notaui in dicta. l. iubemus. ¶ Queritur quarto an prelatus possit dare in feudū glo. hic dicit simpliciter ꝙ dare potest. Tu dic vt habetur decima col. de his qui feu. da. pos. circa prin. ⁊ in titulo qui succe. tenent̃: ⁊ in titulo eōm vel abbatem. c. i. in prin. ⁊. §. i. ⁊ dic vt ibi notaui. ¶ Arg. est in. §. si vero cōtigerit ꝙ si emphiteota vel vasallus monasteriū ingredit̃ ꝙ ecclesia succedere debeat in tale ius. ⁊ facit qd̄ no. in aut. ingressi. Tu dic in emphiteota ꝙ iste. §. nihil facit quia locum habet in alienatione expressa ⁊ non in tacita. Item electionem ordinatori cōcedit in feudo vero. dic ꝙ ecclesia non succedit in feudum. vt decima coll. de vasallo milite qui arma bellica deposuit. c. i. ⁊ si de feu. fuerit cōtrouer. c. qui clericus ⁊ facit quod no. ff. de ver. ob. l. si ita q̄s. §. ca. l.

Si vero

Si vero quedam. ¶ Continua. supra in principio tituli huiusque dictum est de rebus ecclesiarum urbis constantinopolitane: nunc dicit de rebus omnium ecclesiarum ut hic no. ¶ Casus breuis. ecclesia domos ruinosas in emphiteosim perpetuam dare potest pensione statuta in tertia parte earum que extantibus edificiis colligebatur soluenda a principio ex post facto autem soluenda tertia prestabitur. ac etiam medietas pensionis aucte per reedificationem emphiteota vsuro materia depositionis domus. et hoc dicit usque ad. §. si vero aliquis. ¶ Expone litteram. si vero domorum predictarum vel dic omnium. cum hic generaliter loquatur. Nam constat quod hodie hoc est generale. ut. j. e. §. quecunque. posite. i. destructe ad terram clade vel alio modo nullus vero hic quod nullius redditus et pensionis est nam a quo remouetur genus etc. ut. C. ne fiscus rem quam vendidit euincat. l. j. li. x. et ff. de fundo instruc. l. fundi. §. fi. di. xcv. c. illud vero. nam quibus ex principiis. i. ab ipso principio ante reedificationem soluenda. procedat. i. fiat emphiteosis. s. ut tertia prestetur. et due remittantur et ex additis quod etiam i. nedum tertia prestabitur sed etiam medietas etc. ¶ Opponitur primo de. §. si vero minui. s. de non alie. Soluetur hic no. vel dic quod ibi no. in auth. si quas ruinas. et in auth. perpetua dic quod hic nullos habet redditus ut hic patet in littera ibi: et ex quibus etc. ibi vero habet aliquos. quod patet: quia ibi redditus fuit minus ergo ibi durauit aliquis redditus. ¶ Queritur primo que sit ista pensio in primo et secundo casu. et dic ut hic no. in glo. et teneas primam opinionem. s. ro. et placen. ¶ Queritur secundo que sit ratio differentie. respondeo secundum glo. quia emphiteote videtur melius et leuius id quod elegerit. dic quod ratio est. quia ab initio soluens grauatur statim soluendo: et ideo due partes ei remittuntur. sed ex postfacto soluens releuatur quia medio tempore habet interusurium pecunie. ar. ff. sol. matri. l. si constante. §. quotiens. et s. de trie. et semis. §. studium quoque. ¶ Argumentum est hic ibi et ex additis. illis etc. quod si redditus augeatur quod pensio augeri debeat de hoc no. ff. loca. l. si merces. §. vis maior. et extra de constitu. c. cum. M. ferrariensis. et de pactis. c. cum clerici. Et nota quod ex isto. §. sumitur auth. quas ruinas.

Si vero aliquis. ¶ Continua supra prohibuit alienationem et in casibus permisit. nunc autem etiam in aliis casibus permittit. Diuide usque ad. §. hec etiam insuper in partes septem. primo alienationem permittit nomine vsus. Secundo nomine locationis. Tertio nomine pignoris. Quarto nomine emphiteosis. Quinto prohibet in personis certis. Sexto emphiteosim perpetuam permittit. Septimo ampliat precedentia Secunda pars incipit in. §. locationes. Tertia in. §. si vero contigerit. Quarta in. §. emphiteosis. Quinta in. §. iconomus. Sexta in §. licentiam. Septima in. §. quecunque. ¶ Casus breuis. Ecclesia maior: et alie supradicte ecclesie rem immobilem nomine vsus et locationis: et pignoris: ac etiam nomine emphiteosis perpetue alienare possunt solennitate debita obseruata in personis iconomorum: et quibusdam aliis alienatione penitus interdicta supradictis in maiore ecclesia in domibus lapsis statutis extensis ad omnia loca et hoc dicit usque ad. §. hec etiam. ¶ Expone litteram. si vero aliquis moxdomini. i. statim ab ipso principio locationes simplices. supponere. i. pignori generaliter obligare ultra subaudi etiam et interpositam personam accipere possunt. tamen si pauperes sunt eis tanquam pauperibus largire. sed non sub horum occasione que sunt ecclesie fraudate. ut. xij. q. ij. quisquis episcopus. et facit quod habetur et nota. C. de sacrosan. eccle. l. illud in fi. licentiam igitur. ex isto. §. sumitur auth. perpetuo. ¶ Opponitur primo de. l. iubemus. §. fi. C. de sacrosan. ec. Solutio ut hic notatur. Tu dic ut notaui. s. de non alienan. §. si quis autem voluerit. ¶ Queritur in quibus ecclesiis locum habeat iste. §. dic ut hic no. in glo. Item queritur quod tempus spectandum sit circa pensionem statuendam. que etiam pensio statuenda sit. respondeo ut hic no. in glo. que incipit. si habet. Tu dic ut no. s. e. §. si vero quedam. et s. de non alienan. §. quia vero leonis. domibus de quibus superius dictum est a. §. in aliis vero. huiusque. i. in omnibus in prouincia constitutis.

Hec etiam. ¶ Continua. supra premisit alienationem perpetuam in casibus nunc permittit pignus speciale propter debitum. ¶ Diuide usque ad. §. hec vero in partes quattuor. Primo pignoris obligatio permittitur. propter debitum Secundo venditio. Tertio insolutum datio. Quarto declaratio quis dicatur creditor. Secunda pars incipit in ver. si vero noluerit. Tertia in ver. si vero secundum. Quarta in ver. si vero quis. ¶ Casus usque ad. §. hec vero. Ecclesia debitis obnoxia si ex mobilibus soluere non valet potest rem immobilem pignori specialiter obligare creditore inuento: et vendere potest eo non inuento. et creditori rem mediocrem insolutum dare rei iusta estimatione facta addita in precio. x. parte: et a creditore ecclesie vtilitate probata iuris forma: et solennitate seruata. Et hoc dicit. ¶ Expone litteram. hoc etiam super que. j. sequuntur et nota quod ex isto. §. sumitur auth. hoc ius porrectum posita super. l. iubemus. C. de sacrosan. eccle. iureiurando. ordinatorum iuramentum in animas suas: et illorum omnium de quorum consensu. et hec sequitur. Et est hic ar. quod procurator fieri possit ad iurandum de calumnia in anima domini. et facit. s. e. §. si vero contigerit et. §. licentiam. et de hoc no. decima coll. de pace iuramento firmanda. §. item sacramenta. et. lxiij. di. c. tibi domino. et addita precio. i. ad precium estimationis. i. ut hoc totum. s. estimatio iusta. ut. x. pars constituat vniuersalem estimationem rei secundum primam expositionem glo. quantitate. i. propinquitate debiti prebetur. i. in solutum datur secundum equitatem. i. ut mediocris detur: non melior: nec deterior fructiferarum i. non detur res que sit melior sterilium. i. ut non detur res deterior ordinationis. i. inspecto reddita et onere rei: et quantitate debiti accipientem: ordinatorem vel syndicum vel yconomum. vel similes personas. ¶ Opponitur primo quod ecclesia ad publicas collationes non teneatur. ut. C. de epi. et cle. auth. Item nulla. Solutio hec corrigit et dic ut ibi notatur. ¶ Opponitur secundo quod generale pignus solummodo permittatur. ut. s. de non alienan. §. alienationis. et. §. si enim. Solutio hec corrigit. ¶ Opponitur tertio quod prius in vsuras reputare debeat. ut. C. de solu. l. j. Solue ut hic not. in glo. et in auth. hoc ius. et de vsur. l. si vsuras. ¶ Opponitur quarto quod non semper apud suum creditorem. ut. s. ut nullus fabri. §. fi. Solue ut hic no. in glo. ¶ Opponitur quinto quod alienatio nullo casu permittatur. ut. s. de non alienan. §. nos igitur. Solutio ibi regulare hic casuale. ¶ Opponitur sexto quod creditoris sit electio. ut. s. de fideicom. §. quod autem. Solutio ut hic et ibi dicitur. ¶ Opponitur septimo quod creditori sufficiat probare ecclesiam debitis fuisse obnoxiam ut. ff. de exerci. l. fi. Solue ut hic notatur. et in auth. hoc ius. et. ff. de in rem verso. l. iij. §. sed et si. ¶ Opponitur octauo quod factum prelati ecclesie in damnum ecclesie redundare non debeat. ut extra de reg. iu. c. delictum li. vj. et. xvj. q. vj. c. si episcopum. Solue ut hic notatur. et. C. de sacrosan. ec. l. iubemus nullam. ¶ Queritur primo qualiter hic maior pars accipiatur et dic ut hic no. in glo. Nota duo. C. de decurio. l. nominationum et nota quod glosa hic dicit quod absentes requiri non debent: et facit dicta. l. nominationum. et de defen. ciui. §. interim et dic ut ibi no. Argumentum est contra extra de consti. c. cum omnes ubi de hoc. et de hoc notatur extra. per inno. de elec. c. cum nobis. Item queritur quid si minor pars est presens et maior absens dicit no. extra. de elec. c. bone memorie. in glo. sciscitati. et. c. cum inter canonicos. et facit. ff. de pac. l. maiorem. et. l. rescriptum in prin. ubi de hoc. et extra de maio. et obe. c. si. et ibi notatur. ¶ Item nota quod maior pars debet esse deseruientium et dic ut in glo. ¶ Item queritur quid si nescit quia forte nouiter fuit electus. respondeo non compellitur iurare. et dic ut no. hic in glo. que incipit. s. per eos. ¶ Queritur qualiter hic accipitur addita. x. parte. Et dic ut hic no. in glo. que incipit. s. ut si res. et in auth. hoc ius. ¶ Item queritur quid si solitus erat prelatus vertere in vtilitatem ecclesie. et diligens esse. respondeo ut hic no. in glo. et bene aliter notatur in auth. hoc ius porrectum et male de hoc no. per inno. extra. de deposi. c. j. et de fideicom. c. fi. idem quod hic no. ff. de in rem verso. l. iij. §. si sic. insuper queritur quid si creditor mutuauerit pecuniam toti capitulo. respondeo ut hic no. in gl. et bene notatur aliter in auth. hoc ius porrectum. et male. et facit. x. q. ij. §. hoc ius porrectum. cum sequen. et. xij. q. ij. per totum. et. e. alienationes.

Hoc vero iubemus. ¶ Continua. supra in casibus quibusdam alienationem permisit nunc etiam permittit in aliis. ¶ Casus breuis usque ad. §. si vero quis. ecclesie omnes excepta maiore ecclesia urbis constantinopolitane: et venerabilibus locis ei subiectis permutare adinuicem possunt cum alterius identitate iuris solennitate seruata. ea vero que ab imperiali domo processerunt nullo modo alienari possunt: nec etiam monasteria. predium autem inutile propter onus fiscalium alienari permittitur excepta maiore ecclesia yconomis et similibus in propinquis suis alienatione penitus interdicta. et hoc dicit. ¶ Opponitur primo ad. §. et quoniam quod vendicatio ecclesie non competat. et maxime ipsius monasterii. cum rei vendicatio domino detur et non alii ut. ff. de rei vendi. l. in rem actio in prin. §. loca. Solutio ut hic et ibi notatur. et facit extra de religio. do. c. ij. et extra. de rebus eccle. alie. vel non. c. si quis presbyterorum in fi. ubi de hoc et. ff. quod cuiusque vni. l. sicut. § fi. et de procura. l. j. in prin. et. C. de sacrosan. eccle. l. sancimus et. l. iubemus. §. sane in fi. §. et videas quod notatur in dictis iuribus. ¶ Opponitur secundo ad. §. yconomus. quod isti ut quilibet saltim admittatur. ut. ff. de adoptio. l. si pater. §. qui duos. Solutio ut ibi notatur. et decima coll. per quos fiat inuestitura. §. j. et facit. j. q. iij. c. peruenit et. lxxix. di. c. iudicatum. et. c. sequenti. ubi de hoc. ¶ Opponitur tertio quod clerici accipere possint. ut. j. de sanctis. epi. §. si autem. Solutio ibi de clericis subditis. hic de prelatis. ¶ Opponitur quarto quod predium non possit esse inutile propter tributum. ut. C. de alluuio. l. ij. Solutio hic loquitur propter preterita. et dic ut hic no. in glo. que incipit. sed hic.

Si quis vero aut locator. ¶ Continua. supra prouidit ecclesiis cir

ea alienationem eam prohibendo. hic prouidet circa rem alienatam
ea facta deteriore vel canone non soluto. ¶ Casus breuis. Condu
ctore vel emphiteota rem acceptam deteriorem faciente vel canonē
j. per biennium non soluente deijci potest de re et dampnum: et pensio
nem soluere cogendus est nulla pro melioratione actione ei compe
tente. Ecclesia vero cum compellere nolēte exigere potest quod sibi de
betur. et hoc dicit vsqz ad. §. sanctissimas. ¶ Expone litteram. Si
vero quis ex isto. §. sumitur aut. qui rem huius posita super. l. iube
mus. C. de sacrosan. ec. constitute contractu legitime celebrato. ac
cepit ante hanc legem. post hec. i. post hanc legem refugiat. i. placi
ta soluere recuset. ¶ Opponitur primo de. §. si vero quispiam. ß.
de non aliena. et. j. c. §. si vero emphiteosis. Solutio vt hic et ibi no
tatur. ¶ Opponitur secundo quod ecclesia locupletari nō debeat cum
aliena iactura. Solutio vt hic notatur et. ß. de non alienan. §. si autē
permutatio. et in aut. qui res iam dictas. ¶ Opponitur tertio quod
etiam emphiteota consequi possit vt. ff. loca. l. colonus in prin. So
lutio secundum glo. hic io colono ecclesie ibi priuati. et dicet ibi no. Tu dic
quod ibi colonus iustus erat: nec in solutione cessauerat hic secus. vel
dic ibi culpa domini deiect⁹ fuit. hic culpa sua. ¶ Opponitur quar
to quod non sit cogendus reconducere vel tenere conductionem. vt. ff.
de publi. l. locatio. §. j. et de iure fisci. l. iij. §. cum quinquennium. So
lutio hoc est speciale in ecclesia. vt hic notatur. vel dicit no. C. loca.
l. fi. cum si. ¶ Queritur quid si ecclesia ab ecclesia alia hanc rem cō
ductam vel in emphiteosim habeat. respōdeo vt hic notatur. et. j. de
ecclesia. titu. §. pro temporalibus. et in aut. quas actiones et no. quod
ex isto. §. sumitur aut. qui rem huiusmodi.

Sanctissimas vero. ¶ Continua. supra prohibuit alienationem regulariter et in
casibus permisit hic vero iubet alienationem et quandoqz permit
tit nisi in casibus. ¶ Casus breuis. vsqz ad. §. si vero preter. Eccle
sie res immobiles suas alienare iubentur pro captiuorum redēptio
ne nisi specialiter eorum alienatio fuerit interdicta. hierosolimorum
ecclesia res immobiles alienare legitime potest precio statuto legi
timo: sterilis autem possessio in ecclesiam alienari prohibetur nomi
ne vsus alienatione permissa sacratissima vasa regulariter alienari
prohibentur fallit pro captiuorum redemptione. et pro debiti solu
tione. et hoc dicit vsqz ad. §. si vero preter. ¶ Opponitur ad. §. Si
vero quidam. quod ecclesia non possit grauari tributorum nomine. vt
C. de alluuio. l. ij. Solutio vt hic no. et. ß. e. §. si vero quis de predi
ctis. Et nota quod ex isto. §. sumitur aut. sicut alienatio posita. C. de sa
crosan. eccle. l. iubemus. ¶ Queritur an valeat pactum quod res nul
lo modo possit alienari. respondet glo. quod sic. et dic vt no. C. de cōdi.
ob causam. l. ea lege. et extra. de condi. appo. in despon. c. verum. Et
no. quod ex isto. §. sumitur aut. preterea posita. C. de sacrosan. ec. l. san
cimus.

Si vero preter hec. ¶ Continua. supra prohibuit alienationem. hic vero penas
imponit. ¶ Casus breuis. qui ad contractus vetitos accessit et ab
ecclesia rem acceptam ecclesie reddere compellitur cum fructibus et
redditibus et futuri temporis nulla eidē actiōe contra ecclesiā cōpetente ad
precium vel debitū. vel ad aliud. pena conuenietibus iminente et tabel
lionibus. his obtinentibus in futuris casibus tantūmodo vltimo
precipit diuulgari. et hoc dicit vsqz ad finem tituli. ¶ Expone
litteram. Si vero preter ex isto. §. sumitur aut. res iam dictas. posi
ta super. l. iubemus. C. de sacrosan. ec. rebus mobilibus vt. ß. proxi
mo. §. alias alienari possunt. vt no. ß. de non aliena. §. nos igitur. Tu
dic et melius vt ibi notaui. ¶ Opponitur quod ecclesia non debeat lo
cupletari cum aliena iactura. Solutio vt hic notatur.

¶ Ut iudices non expectent sacras iussiones.

¶ Continua. supra de iudicibus. §. si. dixit de relatiōe sumpta in
de materia sequitur iste titulus.

Quoniam quidem. ¶ Diuide in partes quattuor. Primo iuris antiqui recitatio. Secūdo iuris noui. cū
iudex est vnus. Tertio quando duo sunt vel plures
Quarto diuulgatio. Secunda pars incipit in. §.
iubemus. Tertia in. §. Si autem duo. Quarta in
que igitur. ¶ Casus breuis iudices vt exonerent se: et ratione odij
vitandi relationem ad principem facere non debent. Sed ipsi per se
secundum iusticiam: et leges pronunciare debent que executioni le
gitime mittatur. nisi ab ea fuerit appellatum. Et si duo aut plures
iudices fuerint et discordent omnes suam sniam proferre. vltimo p̄
cipit diuulgari. Et hoc dicit vsqz ad finem tituli. ¶ Expone litte
ram. quoniam quidem legitimum. i. legibus consentaneum. vt. j. se
quitur decreta. i. sententie patere dissonantia omnibus sil' in presen
tia constitutis. vt. ff. de arbi. l. sicuti. et de re iudi. l. duo ex tribus. vi
detur et secundum leges. vt. ß. e. §. proximo et. ß. de iudici. §. omnes autē sen

tentiam. ¶ Nota hic quod iudex quilibet debet pronūciare ergo vn⁹
vices suas alteri committere nō poterit. vt dicta. l. sicuti. et dicta. l.
duo. et de hoc no. per inno. extra de elec. c. quia propter. ¶ Oppo
nitur primo quod iudex relationem facere possit vt. ß. de iudi. §. fi. So
lutio vt hic et ibi no. et. C. de relatio. l. i. ¶ Opponitur secūdo quod nō
sit necesse omnes iudicare vt. ff. de arbi. l. item si vnus. §. item si plu
res. et. §. item si vnus. Solutio vt hic no. in dicta. l. sicuti. ¶ Oppo
nitur tertio quod plurium sententia teneat vt dicta. l. duo ex tribus. cū
similibus. Solutio vt hic notatur in glo. et. ff. de arbi. l. diem profer
re. §. si plures. et extra. de sententia et re iudicata. c. si.

¶ Ut litigantes iurent quod neqz promiserunt iudicib⁹.

¶ Continua. supra de his qui ingredi. ad appel. §. si. dictum est de
iureiurando calūnie. sed quia hoc iuramentum est pars illius et ei si
mile. ideo sequitur iste titulus.

Presentem. ¶ Diuide titulum in partes quinqz. primo de iureiurādo et pena cō
trafacientium. Secundo de sportulis. Tertio de re
ferendarijs. Quarto temporum cōmemoratio. Quin
to diuulgatio. Secunda pars incipit in. §. et hec quo
qz. Tertia in. §. quia vero. Quarta in. §. hec autem. Quinta in. §.
tua igitur. ¶ Casus breuis. Principales persone. et ei similes in
lite quacunqz coram iudice quocunqz mota iusiurandum sub forma
hic tradita prestare coguntur partibus in presentia in iudicio con
stitutis. Sed si persone conditio vel natura non patiatur eas ad iu
dicem venire. tunc iudex iusiurandum ad eas mittere debet. pri ve
ro vtraqz in prouincia alia existente et tunc coram loci iudice iusiu
randum prestari debet pena recusanti iurare imminente. et hoc di
cit vsqz ad. §. Si quis autem ex litigatoribus. ¶ Expone litterā.
presentem legem iubemus. ex isto. §. sumitur aut. principales posi
ta. C. de iureiurando. c. super. l. ij. calūniantes. i. iudices delegatos
vel arbitros. administratores. i. ordinarios cuiuscunqz gradus vel
dignitatis. medium. i. lite pendente iudicium. Nota hic coram iudi
ce iurandum esse et non coram notario. tangentes. Nota quod iurās tā
gere debet et nota per euangelium iurandum esse sacri senatus. qui
principem associant in causa audienda. ¶ Opponitur quod in causa
appellationis non iuretur. quia sufficit semel. cum sit eadem. ei. vt
ß. de his qui ingre. ad ap. §. fi. Solutio vt hic notatur. et. C. e. l. ij. et
adde quod notaui. C. de procur. l. si ita demum. Et nota quod hic ap
probari videtur circa principium glo. opinionē azo. tu teneas opi.
Jo. vt. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. penul. et hic: et hanc probant glo.
hic in fine. ¶ Queritur an ab herede vel simili persona hoc iusiurā
dum prestari debeat etiam si principalis iam iurauerat: responso fiet
vt no. in aut. principales. ar. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. penul. et
no. ff. de iureiu. l. sed si vnus. §. filiofami. ¶ Queritur an procura
tor simpliciter hoc iusiurandum prestare debeat. Et glo. hic innuit quod
non. Sed contra notatur et bene in aut. principales.

Si vero ex litigatoribus. ¶ Cōtinua. supra prohibuit dare pro
mittere. et accipere. et ob id iusiurandum prestari precipit. nunc autē
veniam indulget penitenti: et penam contrafacientibus imponit.
¶ Casus breuis. litigator penitentia ductus si personam declara
uerit: et probauerit: veniam meretur. Sed ille qui dationem vel pro
missionem suscepit penam hic a iure statutam patitur. litigator au
tem si probare nequiuerit. iureiurando innocentie ab eo prestito quod
dicebatur suscepisse pena dignus est. sed periurio postea detecto de
periurio puniendus est. tutoribus et curatoribus iusiurandi neces
sitate: et pene periculo imminente iudicibus prouidentibus ne spor
tule illicite exigantur. referendarijs principis iussiones adimplen
tibus terminis suis contentis: et alienis se non immiscentibus. his
obtinentibus in casibus pendentibus et futuris. vltimo precipit di
uulgari. Et hoc dicit vsqz ad finem tituli. ¶ Expone litteram. Si
quis autem. ex isto. §. sumitur aut. nouo iure posita super. l. j. C. de
pena iudic. qui male iudicauit. litigator qui dixit se dedisse aut pro
misisse. ostendere se dedisse aut promisisse refutauerit iusiurandū. i.
se non suscepisse dationem vel promissionem. ¶ Opponitur primo
quod si non probat eo ipso calumniari videtur. vt. ff. ad turpil. l. j. §. j.
Solutio vt hic et ibi notatur. et dic plenius vt no. ff. de his qui no.
infa. l. athletas. §. calumniator. ¶ Opponitur secundo de. l. j. et. ij.
C. de iureiur. Solutio vt hic et ibi no. et dic plenius vt ibi notaui.
¶ Opponitur tertio ad. §. et hec quoqz. de. §. simpli. insti. de actio.
Solu: et dic vt ibi notatur. ¶ Opponitur quarto ad. §. quia ve
ro de. l. huius in fi. ff. de le. j. Solutio vt hic no. Tu dic quod ibi cōten
tio est inter partes de re cōi earum. hic vero de re propria vni⁹ par
tis tantum. et ideo iudex hic nō cogitur sed hortatur. vt. j. vt differ.
iudi. §. si eū contigerit et. C. de fer. l. fi. et adde quod no. C. cōtra de leg. l.
fi. in prin. ¶ Queritur de quibus legib⁹ hic loquamur in. §. et hec quo
qz. Item queritur quid in clericis. et de alijs dic vt in glo. notatur.

¶ De ecclesiasticis

¶ De ecclesiasticis titulis.

¶ Continua supra in multis partibus separatim dictum est de priuilegijs ecclesiarum in specie. sequitur in genere videre.

De regulis. ¶ Casus vsq; ad. §. ad hoc. princeps sanctas regulas in sacris quattuor cōcilijs expositas confirmat ⁊ pcipit pro legibus obseruari. ⁊ sedes ordinat ⁊ disponit omnia priuilegia ecclesijs: ⁊ venerabilib⁹ locis indulta etiam confirmat. ⁊ hoc dicit. ¶ Queritur an vsure iure ciuili sint prohibite. ⁊ glosa dicit ꝙ sic vt hic notatur. ⁊ in auť. ad hec. C. de vsur. Sed cōtra hoc est. j. de nauti. vsu. Sed ibi speciale. Item contra. j. e. §. Si autem legatum. Solutio ibi speciale fauore vltime voluntatis. ¶ Itē est ar. cōtra. C. de sum. tri. l. epistola inter claras. ⁊ de heretticis. l. quicunq;. vbi quattuor concilia seruari iubentur sicut ⁊ hic. ⁊ tamen vsure permittuntur vt. C. de vsur. per totum. Solutio ibi iubet ea seruari quo ad fidem catholicam. hic generaliter quo ad oīa hoc non placet quia de fide est vt vsure non exigant. cuȝ dei sit preceptum. vt extra. e. c. consuluit. postea ibi precipit diuulgari obseruari. etiam quo ad omnia. sicut apostolica sedes docet ⁊ predicat. ¶ Item queritur que est ratio quare vsure prohibite sunt. respondeo vt no. per inno. extra. de vsur. in rubrica ⁊ c. j. ¶ Iteȝ queritur an sit peccatū mutuum accipere ad vsuras. ⁊ dic vt no. per inno. extra. de vsur. c. ij. ⁊ glo. est ordinaria extra de iureiur. c. debitores in glo. fi. ¶ Queritur etiam an hodie vsure aliquo casu permisse sint ⁊ dic ꝙ sic. vt no. xiiij. q. iij. in summa. ⁊ q. iiij. per totum. ⁊ extra. de vsur. c. conquestus. ⁊. C. de sum. tri. l. j. ⁊ facit quod notatur. x. di. c. lex imperato. ¶ Ultimo no. hic ꝙ titul⁹ accipitur multis modis vt. C. fami. hercis. l. non est. vbi de hoc ⁊ no. extra. de elec. c. dudum ecclesia sic etiam ecclesia accipitur multis modis. vt no. extra ne p̄lati vices suas. c. fi. ⁊ de verb. sig. c. cum clerici. ⁊ in summa azonis. C. de sacrosan. eccle.

Ad hec sancimus. ¶ Casus breuis. Ecclesie immunitatem habent a sordidis ⁊ extraordinarijs muneribus exceptis his que pertinent ad refectionē ⁊ edificationem itinerū pōtium ⁊ viarum ⁊ similium: ⁊ libere sunt a lucratiuorum descriptione. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. pro temporalibus. Nota ꝙ hoc priuilegiuȝ datur heredibus ꝙ defuncto non cōpetebat. Sed contra de regu. iuris. l. hereděȝ. Solutio vt hic ⁊ ibi notatur.

Pro temporalibus. ¶ Casus breuis. Prescriptiones omnes. s. decem viginti: ⁊ triginta annorum aduersus priuatos currentes in ecclesia ad quadraginta annos extenduntur hoc obtinente etiam in legatorum. ⁊ hereditatum exactiones ad pias causas relictorum. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. Si quis autem noluerit. ¶ Expone litteram pro tēporalibus autem. ex isto. §. sumitur auť. quas actiones in pricipio posita. C. de sacrosan. eccle. l. fi. prescriptionibus. cōibus currētib⁹ contra priuatos. seruando. vt. xl. annorum prescriptio solummodo currere debeat. ¶ Opponitur primo vt. s. vt cum de ap. cogn. §. si vero liberis. Solutio. hic regulare hic ibi casuale. sic. j. de sanctissi. episco. §. si quis rapuerit: ⁊ est ratio quia ibi de lucro: hic de damno certat ecclesia ar. C. de acquiren. pos. l. fi. ⁊ de iure delibe. l. sancim⁹ §. ⁊ si prefatam. ⁊. §. licētia. ¶ Queritur primo quid si ecclesia contra priuatum velit se tueri. respondeo sm̄ Jo. xl. annis. ar. j. de sanctis. epis. sed ⁊ hec presenti. ver. si tamen. ⁊ dic vt hic notatur. ⁊ l auť. quas actiones. ¶ Queritur etiam an hec auť. sit superflua p illam s. hec constitutio innouat. ⁊ dic vt in glo. notatur. ¶ Iteȝ queritur quid de redhibitoria: ⁊ quanto minoris ⁊ ceteris similibus. ⁊ dic vt in glosa notatur. Item queritur an ecclesie restitutio detur contra ecclesiam. ⁊ ceteras minores prescriptiones. ⁊ videtur ꝙ sic etiā in minoribus seruatur quibus ecclesia equiparatur. vt. C. de sacrosan. eccle. l. illud. ⁊ l. fi. Sed certe minoribus ipso iure nō currit. vt C. in quibus cau. restitu. in integ. non est necessaria. l. fi. ergo ecclesia non est eiusdem conditionis cum minore. ¶ Queritur etiā vsq; ad quod tempus restitutio detur. ⁊ dic vt hic no. ⁊ in auť. quas actiones. ⁊ plenius videas de hac materia. vt ibi notatur. ⁊ extra. de in integ. resti. c. j. ⁊ c. auditis. ⁊ de restitu. in integ. c. i. ⁊. ij. lib. vj. ¶ Insuper quero quid si ecclesia agit rei vendicatione contra ecclesiam ⁊ probauit de prescriptione. xxx. annorum. ecclesia cōuēta allegat non cucurrit contra me prescriptio minor quadraginta annorum i eplicat ecclesia actrix illud habet locum si tu pbasses te dominam. respondeo ecclesia conuenta condemnari debet si non pbauerit se dominam. quia prescriptio querit dominium ⁊ currit ꝯ dominiuȝ ecclesia ergo non potest allegare ꝙ prescriptio contra eā currit si non probauit se dominam: nec dicere potest ꝙ domina presumatur. vt no. C. de proba. l. ij. ⁊ l. cum res. Preterea qui de dominio excipit debet illud probare. vt. ff. de publi. l. pen. ⁊ fi. ⁊ de vsuca. l. ei a quo. ⁊. C. locati. l. ei qui rem.

Si quis autem voluerit. ¶ Cas⁹ breuis monasteriuȝ ⁊ oratoriū per episcopum cuȝ orationibus ⁊ cruce icohari debent: ⁊ fabricatores ipsi ⁊ eorum heredes compellendi sunt adimplere. Et hoc dicit vsq; ad. §. si quis in sua. ¶ Expone litteram. si quis auteȝ explere. facit de consecra. di. j. c. nemo.

Si quis autem in sua domo. ¶ Casus breuis q̃ i domo vel suburbano predio ecclesiasticum ministerium celebrare p̄sumpserit: aut alij celebrare concesserit sine clericis dominiuȝ amittit. ⁊ ecclesie applicatur. Sed si domino rei ignorante aliquis permisit ipse debet puniri ⁊ non dominus. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. Si q̃s in nomine. Nota nō licere sacra ministeria fieri nisi in ecclesijs. Itē nota dominum rei puniendum si fuit sciens. Item nota ꝙ dominus ignorans non punitur. sed tutor curator ⁊ similes. ⁊ dic vt in glosa. notatur.

Si quis in nomine dei ¶ Casus breuis. hereditas ⁊ legatuȝ deo relictum ecclesie illius loci in quo testator domicilium habuit debetur. Si vero relictum est vni sanctorum ⁊ eiusdem nominis plures sunt ibi ecclesie pauperiori debetur. sed si in ciuitate non est ecclesia eiusdem nominis sed in territorio ei debetur si nec in territorio est tunc episcopo prebetur. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. si quis edificationeȝ. ¶ Nota hic ꝙ paupertas prodest. sed contra. s. de testi. §. sancim⁹ Solue vt hic notaui. C. de epi. ⁊ cle. si quis ad declinandam.

Si quis edificationem ¶ Casus breuis si q̃s oratoriuȝ edificari iusserit debet infra annos quinq; compleri. sed xenodochium intra annum: ⁊ heredes cogendi sunt adimplere. ⁊ persona etiam designata episcopus autem loco inutilium personarum alios eligere debet. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. si quis autem pro redemptione. ¶ Expone litteram. si quis edificationem. quid debeant. s. commissarij seu executores gubernatores. i. commissarios siue executores heredes. Nota hic ꝙ heredes possunt explicare relicta ad pias causas licet testator dimiserit cōmissarios ⁊ facit. ff. de lega. l. si a pluribus in pri. episcopis. Nota hic ꝙ ad epm̄ spectat executio vltime voluntatis. ⁊ facit extra de testa. c. si heredes. ⁊ c. tua nobis ⁊ c. relatum. ⁊ c. pe. ⁊. C. de epi. ⁊ cleri. l. nulli. ⁊ l. si quis ad declinandam. Item nota ꝙ gubernatio hospitalium spectat etiam ad episcopuȝ. vt extra. de reli. domi. c. iij. ⁊ c. iiij. ⁊ xvj. q. vij. c. omnes basilice ⁊ facit. xiij. q. ij. c. si quis ita. §. fi. ⁊ c. sequentibus. existentes gubernatores. siue executores ¶ Opponitur primo ꝙ inutiles non debeant remoueri ⁊ alij pro eis effici. vt. ff. de le. ij. l. lucius. §. quisquis. Solutio hic in commissarijs ibi in legatarijs. ¶ Opponitur secundo de. l. consulta. C. de testa. Solutio publicatio testamentoruȝ ad episcopū non pertinet vt ibi. sed executio testamentorum ⁊ vltime voluntatis. sic vt hic ⁊ extra. de testa. si heredes. ⁊ c. tua nobis ⁊ c. relatum. ⁊ c. penul. ⁊. C. de epi. ⁊ cle. l. nulli. ⁊ l. si quis ad declinandam. Argumentum est hic ꝙ officium cōmissarij non transeat ad heredes cum loco inutilium alij efficiantur Ar. est contra. ff. de ali. lega. l. a filio. circa prin. ⁊ l. cum vnus in prin. ⁊ l. alimenta. in prin. ⁊ de leg. ij. l. cuȝ ita legatur. §. j. Pro prima parte facit. ff. de cura. fur. l. cuius bonis. ⁊ de tutel. l. anpenul. vbi de hoc ⁊ hec est ipsa veritas. s. ꝙ nō trāseat. Et ad contraria patet responsio. quia hoc officium non transit ad heredem vt officium quia personale est. Sed vt quelibet obligatio personalis. de hoc no. per dynum in dicta. l. alimenta in prin. ¶ Queritur an commissarius ad pias causas cogēdus sit officiū suscipere. Respondeo ab initio suscipere nō cogitur. vt. ff. de arbi. l. iij. §. j. ⁊ de religi. l. si quis sepulchrum. §. j. sed si spōte susceperit cogitur adimplere. vt. ff. de religio. l. at si quis. §. si cui. ⁊ hic. ⁊. j. pri. §. ⁊. §. si autem qui hoc. ⁊. §. si asit legatum. ⁊. ff. de le. j. l. hui⁹ in pri. vbi de hoc. ⁊ notatur in dicta. l. nulli. ¶ Item queritur an legatarijs detur actio contra commissarium. ⁊ dic vt no. dicta. l. nulli. ⁊. ff. quando dies lega. l. j. §. j. ⁊ facit. ff. de religi. l. at si quis. §. si cui. ¶ Insuper queritur an religiosus commissarius cōstitut⁹ ad pias causas: ⁊ ad petendum: ⁊ exigendum: ⁊ ad soluendum ⁊ liberanduȝ possit procuratorem constituere ad litem. an autem actoreȝ debeat cōstituere. Et vꝫ ꝙ pcuratorē possit cōstituere: ⁊ nō actorē. q2 licentiā hȝ exigendi vt. d. l. nulli. ⁊ hȝ ius: ⁊ nomē hedis. ergo si hȝ ius ⁊ nomen heredis poterit procuratorem constituere. vt dicta. l. si q̃s ad declinandam. §. licentia. ⁊. ff. de procura. l. j. in princi. Preterea commissarij modis omnibus suum debent adimplere officiuȝ. vt. j. primo. §. ⁊ sequenti. Sed cum non sit honestum eum esse in iudicio poterit procuratorem constituere. vt ar. s. apud quos opor. mo. circa. pri. ⁊. C. de epi. ⁊ cle. l. oēs que. in pri. ⁊ l. repetita ⁊ facit. C. de pcura. l. quicunq;. ⁊ de his qui ve. eta. impe. l. omnes. ¶ Item filius familias patri iure veteri aduenticia acquirebat quo ad cōmodum ⁊ exercitiū actionum. ⁊ tamen filius procuratorem in casu poterit constituere. vt. ff. de procura. l. filiusfa. ergo ⁊ religiosus commisso

rius. Preterea legatarius qui alii legatum est restituturus. ⁊ p̄cu. qui ad commodum alterius stipulatus est possunt procuratorē cōstituere. vt. ff. de lega. iii. l. si legatarius in prin. ⁊ de acqui. pos. l. possessio quoq̄. §. fi. igitur ⁊ commissarius. Preterea absurdum videtur ꝙ religiosus commissarius constituat actorem cum in casibus certis constituatur. ⁊ iste non est de illis. ar. ff. de actio. ⁊ obliga. l. obligationum fere. §. placet. hinc est ꝙ per religiosuꝫ commissariū nihil eo casu monasterio acquiri potest. ar. C. de bo. que li. l. fi. §. fi. Nā commissarius acquirere non videtur. quia restituturus est alii vt. ff. si quis ali. testa. prohi. l. i. §. sed ⁊ si. ⁊ ad trebel. l. debitor circa prin. ⁊ de inoffi. testa. l. papinianus. §. meminisse. ergo ⁊c. Dic ergo ꝙ sufficere debet commissario supradicto consensus superioris: ⁊ eo consentiente habet ius exigendi. ⁊ postea potest procuratorem constituere. facit extra de testa. c. penul. ⁊. e. ti. c. ii. li. vi. Ideꝫ credo etiam in layco commissario qui habet ius ⁊ nomen heredis. cum habeat ius agendi. ar. ff. de inst. l. si vnus. §. idem ait. ⁊. ff. de pcura. l. i. in prin. Sed an commissarius ad dispensandum potest constituere procuratorem ad distribuendum. Et videtur ꝙ sic vt. ff. mā́da. l. si procuratorem. §. i. Ar. contra. ff. de diuer. prescrip. l. penul. §. iteꝫ adiiciendum. Sed dic ꝙ si electa est persone industria non pōt. alās potest. ff. manda. l. mandatum. ⁊ de cura. fur. l. cuius. §. i. ⁊ ar. extra. de offi. deleg. c. vlt. ⁊ de offi. leg. c. is cui. li. vi. ⁊. ff. de bo. auc̄. iu. pos. l. in venditione. §. fi.

Si quis autem pro redemptione.

¶ Continua. supra princeps prouidit in legatis relictis quibusdā ad pias cās. hic puidet etiam in aliis. ¶ Casus breuis. a testatore pro redemptione captiuorum aut alimentis pauperum hereditate vel legato relictis persona designata sm̄ testatoris voluntatem: omnia adimplere debet persona autem non designata eps̄ vel yconomus adimplere debet licet testator aut donator prohibuerit Si vero persona designata semel. ⁊ secūdo admonita adimplere distulerit omni lucro priuatur ⁊ episcopus vel superior sm̄ voluntatem testatoris distribuere debet ⁊ hoc dicit vsq̄ ad. §. si autem heres.

¶ Expone litteram. Si quis autem pro redemptione. ¶ Ex isto §. ⁊ se. sumitur auc̄. licet posita super. l. nulli. C. de episco. ⁊ cle. compleri si officium sponte susceperit alās secus vt notaui supra prori. §. quomodo. i. qualiter seu qua forma aut donatoribus. Nota hic ꝙ donatio facta captiuis seu pauperibus ⁊ in earum absentia valet. ⁊ adde quod no. C. de sacrosan. eccle. l. illud distulerit tanto tempore ꝙ commode adimplere potuerint. Et nota ꝙ hic non statuit annus vel aliud tempus certum. ⁊ facit. ff. de verbo. signi. l. nepos. ¶ Opponitur ad. §. si autem qui hoc ꝙ non sufficiat secunda admonitio sine cursu anni. vt. C. de here. ⁊ fal. l. si quis autem non implens Solutio vt ibi no. ⁊. e. ti. §. si vero nulla subest. ¶ Opponitur secundo ꝙ non amittat semper lucrum totum. vt. C. de inoffi. testa. l. si quis in suo circa princi. Solu. no. C. de fideicom. l. fin. §. fi. ¶ Queritur an commissarii habeant actionem contra heredē. respondeo sicut hic notatur. ⁊. C. de epi. ⁊ cle. l. nulli.

Si autem heres.

¶ Continua. supra prouidit legatis relictis ad pias causas vt soluantur. hic prouidet vt non minuātur. ¶ Casus breuis. vsq̄ ad. §. interdicimus. falcidia cessat in relictis ad pias causas. ⁊ heres soluere recusans infra sex menses ad fructus ⁊ vsuras tenebitur. ⁊ annale legatum alienari non potest nisi in prouincia remota relictum fuerit. ⁊ hoc dicit. Expone litteram. Si autem heres non impleuit ad plenum siue in totum non soluerit. non sufficere ex hoc videt̄ ꝙ hic loquatur de falcidia debita iure institutionis: Tu dic ꝙ loquitur in omni falcidia. ⁊ expone non sufficere detracta falcidia iure institutionis: vel per trebellianam debita ad ista integraliter adimplenda secundum voluntatem testatoris. omni falcidia. Nota ꝙ dicit omni. ergo cessare debet trebellianica quia qui omne dicit ⁊c. ff. de lega. iii. l. textoribus. ⁊ hoc etiam patet. quia est signum vniuersale collectiuum. vt no. ff. de le. ii. l. si pluribus in prin. ⁊ facit extra. de testa. c. i. li. vi. quicquid. Nota quicquid ergo etiaꝫ si nihil remanet heredi totum solui debet ergo trebellianica cessare debet. ¶ Opponitur ꝙ falcidia non cesset. vt. ff. ad. l. fal. l. i. §. ad municipiū. Solue vt ibi ⁊ hic notatur. ⁊ de epi. ⁊ cle. l. si quis ad declinandam.

¶ Opponitur secundo ꝙ vsure peti non possint. vt. ʒ. e. in princi. Solutio vt ibi notatur. ⁊ facit de vsur. l. ii. §. fi. ⁊. l. cum quidam. §. fi. ¶ Opponitur tertio ꝙ annale tēpus habeat heres. vt. ʒ. de here. ⁊ falci. §. illud. ⁊ extra de testa. c. nos quidem. Solutio ibi regulare hic casuale in relictis ad pias causas. ¶ Argumentum est hic in. §. Si autem annale ꝙ legatum solui debeat vbi relictum est vel vbi degit heres de hoc no. ff. de transac. l. cum hi. §. censere. ⁊ de iudi. sed ⁊ si suscepit. §. i. Et nota ꝙ ex isto. §. si autem heres. sumitur auc̄. similiter posita. C. ad. l. falci. l. in testamento. ¶ Queritur an quarta trebellianica detrahi possit in relictis ad pias causas. Et hanc questionem disputaui in ciuitate perusii. ⁊ videtur ꝙ quarta trebellianica possit detrahi de relictis ad pias causas. ⁊ primo ad hoc faciunt hec iura loca a permissis ⁊ prohibitis. quia non inuenitur prohibitum ergo ⁊c. vt. ff. ex qui. cau. maio. l. nec non. §. ꝙ eis. ¶ Secundo legis beneficium naꝫ trebellianica heredi debetur ex beneficio legis ergo ⁊c. vt in auc̄. constitutio que de dig. §. illud. ¶ Tertio a minori argumētatio. quia si id de quo minus ⁊c. Sed trebellianica detrahitur contra voluntatem testatoris vbi voluntas certa est. vt. C. ad. l. fal. l. si vt allegas. cuꝫ similibus ergo multo magis in casu nostro. vbi voluntas est dubia. ¶ Quarto locus a prohibitis ⁊ permissis. quia prohibetur falcidia. sed trebellianica non inuenitur prohibita. ergo videtur permissa. vt in auc̄. de here. ⁊ fal. §. si vero expressim. ⁊ ar. ff. de iudi. l. cum pretor in prin. ¶ Quinto locus a differentiis. Nam in multis differunt falcidia ⁊ trebellianica. vt de se patere potest. ergo ⁊c. vt. C. de codicil. l. si idem. ¶ Sexto locus a pari. quia falcidia detrahitur de relictis ad pias causas ⁊ in trebellianica non inuenitur correctum. ergo ⁊c. vt. ff. ad. l. falci. l. i. §. ad municipum. ¶ Septimo probatur eodem argumento q̄a trebellianica detrahitur rei publice. ergo ⁊ ecclesie: ⁊ personis piis que parificantur. vt. C. ad trebel. l. iii. ⁊ de sacrosan. eccle. l. illud. ⁊ l. fi. ¶ Econtra videtur ad hoc faciant iura. i. scripta. primo lucruꝫ contingens tre. loco. Nam non est sine lucro qui pie agit. vt i auc̄. de here. ⁊ falci. §. Si vero expressim. ergo ⁊c. Secundo locus a pari. Naꝫ falcidia ⁊ trebellianica sunt similes in multis vt patere pōt omnibus. ergo cum falcidia non possit detrahi hodie nec trebellianica. vt patet dicto. §. si vero expressim. ¶ Tertio a minori argumētatio. quia si id de quo minus ⁊c. Sed cōstat ꝙ pietatis fauore minuitur id quod debetur sm̄ voluntatem. vt auc̄. cōtra rogat⁹. C. ad trebel. ergo multo magis trebellianica que detrahitur contra vel preter voluntatem testatoris. ¶ Quarto fauoris ampliatio ⁊ odii restrictio. Nam fauor est plena res ⁊ odium est quarte detractio cōtra voluntatem. ergo ⁊c. vt. ff. de libe. ⁊ posthu. l. cum quidam. ⁊. C. de sacrosan. eccle. l. illud. §. fi. ⁊. l. se. ¶ Quinto casus expressus questionem decidens vt hic in hoc. §. si autem heres. ibi omni falcidia vacāte. ⁊ ar. C. de episc. ⁊ cle. l. si quis ad declinandam. ¶ Sexto ꝙ heres non potest detrahere falcidia trebell. de relictis ad pias causas. vt hic ibi omni falcidia vacante. Nam qui omne dicit nihil excipit. vt. ff. de lega. iii. l. textoribus cum similibus. ¶ Preterea omne. est signum vniuersale collectiuū. ⁊ colligit simul particularia plura vt no. ff. de le. ii. l. si pluribus in prin. igitur cuꝫ hic dicatur omni falcidia. ⁊ non dicatur tota falcidia ergo patet ꝙ loquitur tā de falcidia iure instōnis ꝙ̄ trebellianica ar. ff. de pac. l. si vnus. §. idem dicemus. ibi totam obligationeꝫ ⁊c. ⁊. §. sed si stipulatus. ¶ Preterea nomen falcidia aliquando largissime accipitur. vt notatur in. l. filium quem habentem. C. fami. hercis. Non obstat ratio prima q2 non procedit cum reperiatur prohibitum. Non obstat ratio secunda. quia tollitur illud beneficium a lege. que illud concessit ⁊ eodeꝫ modo respondeo ad tertiam. quartam quintam ⁊ sextam rationem Nam non est nouum ⁊c. vt. ff. de legi. ⁊ senatuscō. l. non est nouum.

Interdicimus autem.

¶ Continua. supra prouidit ecclesiis: ⁊ miserabilibus personis in relictis ad pias causas. hic prouidet eis in rebus acquisitis per prelatuꝫ. ¶ Diuide in partes quattuor vsq̄ ad §. iubemus. primo loquitur de rebus acquisitis post episcopatuꝫ a quocunq̄. Secundo de acquisitis ante a quocunq̄ vel post a cōiunctis personis. Tertio extensio precedentium. Quarto successoruꝫ declaratio. Secunda pars incipit in ver. illis. Tertia in versi. hec autem. Quarta. in ver. si quis autem. ¶ Casus breuis. Episcopi ⁊ administratores venerabilium locoruꝫ res ab eis acquisitas post episcopatum seu administrationis sue tempore alienare prohibent̄ regulariter fallit si ad pias causas alienauerit ⁊ post eorum obituꝫ earum proprietas rebus non alienatis ad ecclesiam peruenire debet. res autem ante episcopatum a quocunq̄ vel postea a cōiunctis personis acquisitas alienare possunt ⁊ ab intestato eis defunctis sine legitimo successore successio pertinet ad ecclesiā. ⁊ hoc dicit vsq̄ ad. §. iubemus. ¶ Expone litteram. interdicimus aūt ⁊cc. Ex isto §. sumitur auc̄. licentiam. posita de episco. ⁊ cle. l. sacrosancte ⁊ facit x. q. i. per totum. quecunq̄. i. a coniunctis: vel aliunde. pias causas facit. xii. q. i. c. non dicatis. ⁊. c. sint manifeste. ⁊ dic vt ibi. ex hmōi rebus post episcopatuꝫ acquisitis. aut relinquendi. xii. q. i. c. illi autem. ⁊. c. sequenti ⁊. c. duo sunt genera. administrationis. i. post administrationem susceptam successoribus. alās ipsi heredes haberēt Et nota hic ꝙ in rebus ante acquisitis vel etiam post a coniunctis heredem habent. in aliis non. quia ecclesia accipit suo iure vt. ʒ. eo. ver. quicquid. ⁊ facit extra. de testa. c. i. ⁊. c. requisisti. ⁊. c. cuꝫ in officiis. ⁊ dic vt ibi notatur per inno. ⁊ de successi. ab intest. c. i. ⁊. ii. vbi de hoc per bernardum. ¶ Opponitur primo ꝙ episcopus possit de omnibus rebus testari. vt dicta. l. sacrosan. ec. Solutio hec corrigit. ¶ Opponitur secundo de. l. si defunctus. C. de arbi. tu. Solutio. vt no. in dicta auc̄. licentiam. ⁊ hic in solutione contrarioruꝫ. ¶ Opponitur tertio vt. i. de sanctis. episco. §. presbyteros. Solutio hic in prelatis: ibi in subditis prelatorum. ¶ Queritur primo

que presumptio

ube presumptio sit hec. respondeo vt hic no. ⁊ in dicta auc. licentiã. ¶ Queritur secundo quare de quarto gradu hic dicit. respondeo vt hic ⁊ ibi no. ⁊. xij. q. j. c. sint manifeste. vbi de hoc. ⁊. q. iiij. c. j. ⁊ de pecu. cle. c. j. ⁊. c. fi. ⁊ dic vt ibi no. per hostiẽ. ¶ Queritur tertio qd si a coniunctis vltra quartum gradum dic vt hic: ⁊ in dicta auc. licentiam vero. ¶ Queritur quarto quid de fructibus earum rerũ dic vt no. xij. q. j. c. duo sunt genera. ¶ Queritur quinto qñ per abbatem ⁊ monachum monasterio acquiratur. dic vt no. per inno. extra. de priuile. c. cum olim.

Jubemus autem. ¶ Casus breuis. heretici ecclesiarum res ab ecclesia nullo modo accipere possunt: ⁊ heretici ⁊ iudei speluncam siue synagogaȝ cõstituere non debent. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. orphanotrophi. ¶ Expone litteram. iubemus autem aut alio heretico sciẽs. alias secus. vt. j. proximo. §. Nota hic hereticos ⁊ iudeos ab huiusmodi actibus phiberi.

Orphanotrophi vero. ¶ Casus breuis. Orphanotrophi tutorum ⁊ curatorum funguntur officio nec satisdare coguntur administrationem autem suscipere debent sub presentia publicarum personarum ⁊ ex necessaria causa res alienare possunt sed rationem reddere nõ coguntur. ⁊ eadem priuilegia indulgẽtur sancte marie sanson. que obtinet maior ecclesia constantinopolitana. vltimo precepit diuulgari. ⁊ hoc dicit vsq; ad finem tituli. ¶ Expone litteraȝ. officio pupillorum ⁊ adultorum vt. C. de epi. ⁊ cle. l. orphanotrophos. satisdatiõe facit. C. de administra. tu. l. tutores debita. ⁊. l. fi. §. defensiori. accipere facit. C. de administra. tu. l. tutores vel curato. ⁊. ff. vt hi qui obligatas. §. pe. ¶ Opponitur q hodie rationem reddere debeant vt. j. de sanctis. epis. §. yconomos. Solutio illa hanc corrigit vt dicta. l. orphanotrophos notatur. ⁊ ibi vel dic ibi loquitur in yconomis ⁊ alijs gubernatoribus venerabilium locorum hic in gubernatoribus personarum. vt dicta. l. orphanotrophos hec placet.

¶ Ut fratrum filij succedant ⁊c.

¶ Continua. supra de hereditatibus que ab intestato dictũ est de successione descendentium ascendentium ⁊ collateralium ⁊ filioruȝ fratrum de alijs capitulis. sumpta inde materia ad eoruȝ correctionem ⁊ emendationem sequitur titulus iste.

Nostras. ¶ Diuide tituluȝ in ptes quattuor. Primo de successiõe filiorum fratrum. Secundo de antenuptiali donatione. Tertio de parentibus nõ nubentibus secundo. Quarto de pena dissoluẽtium matrimonium sine causa. Secunda pars incipit in. §. illud. Tertia in. §. quia vero. Quarta in. §. quia vero interdicimus. ¶ Casus breuis. fratres ⁊ fratrum filij ex vtroq; parente coniuncti cum ascendentibus defuncti ad succedendum vocantur antiqua lege cessante: ⁊ insinuatio donationis ppter nuptias omissa mulieri non preiudicat: viro autem nocet. ⁊ parentes a secundis nuptijs abstinentes proprietatis portionem pro matrimonio liberorum deficiunt. pene autem dissoluentium matrimoniuȝ sine causa pariter locum habent tam in viro q in vxore. vltimo precipit diuulgari. ⁊ hoc dicit vsq; ad finem tituli. ¶ Expone litteram. nostras emendare. hec itaq; iuste. ex isto. §. sumitur pars auc. cessante. posite. C. de legi. heredi. l. iij. eos habere. i. filios fratrum ascendentium. idem etiam puto si non supersint fratres. sed ascendentes tantum. vt filij fratrum cum eis succedunt: cum sit eadeȝ ratio. illud quoq; ex isto. §. sumitur pars auc. eo decursum. que posita est. C. de dona. antenup. l. fi. per monumenta. i. per scripturam insinuationes continentem exemplum donationis propter nuptias ⁊ est argumẽtum q scriptura memorialium communis bononie fidem faciat ⁊ probet in iudicio. partis eius. quia lucrũ mulieris ex pacto cedit cõcedunt. quia mulier de pacto dotem lucri facere debet propter sexus fragilitatem vt institu. quibus aliena. licet. §. j. quia vero etiam ex isto. §. sumitur auc. si tamen abstineat. posita. C. de secundis nup. l. generaliter. ¶ Opponitur primo ad principium. huius. §. vt. ff. de heredi. ab intesta. §. si igitur defunctus in fine. Solutio hec corrigit. ¶ Opponitur secundo q exemplo credi non debeat vt. ff. vt sponsa. largi. §. ⁊ hoc insuper Solue vt hic ⁊ ibi notat. ⁊. C. de edẽ. auc. si quis in aliquo documento. ff. de fide instru. l. ij. ¶ Opponitur tertio vt. ff. vt sponsa. largi. in prin. Solutio hec corrigit.
¶ Opponitur quarto ad. §. quia vero. vt. ff. nec viruȝ quod ex dote. §. preterea. Solutio hec corrigit. ⁊ dic vt no. ff. de non eligen. §. prosperimus. ¶ Opponitur quinto ad. §. quia vero interdicim⁹. vt. ff. vt liceat matri ⁊ auie. §. quia vero legem duduȝ. Solutio hec corrigit vt hic ⁊ ibi notatur.

¶ De restitutione fideicommissi.

¶ Continua. superius in multis partibus mentio habita est de restitutionibus sumpta inde materia sequitur iste titulus.

Tanta nobis. ¶ Diuide titulũ vsq; ad finem in ptes quinq;. Primo tenor vltime voluntatis in testamento facte. Secũdo facte i codicillis. Tertio thema ⁊ qstio. Quarto solutio questionis. ⁊ solutiõis declaratio. Quinto extensio. Secunda pars incipit in. §. ⁊ hoc quidem. Tertia in. §. in istis quidem. Quarta in. §. nos igit. Quinta in. §. cõem enim. ¶ Casus restitutio fideicõmissi cõditione existente fieri dȝ. ⁊ phibitio alienationis facta filij appriis eorũ nominibus demonstratis non extendit vltra filios. phibitio aũt alienationis facta vt in ppetuũ res in familiã remaneant: ⁊ vnquã de noie defuncti egrediant vltra quartã generationẽ non extendit. ⁊ familie appellatione etiã nurus cõtinet ⁊ vltimo supstiti: ⁊ de familia post ea ad eum puenientes possunt in quãcunq; psonã alienari. his obtinentibus in oibus casibus: ⁊ psonis ⁊ hoc dicit vsqȝ ad fineȝ tituli. ¶ Expone litterã. Tanta nobis humilitatis. manifestũ igit facio. Nota hic principiũ bonũ in cõdendis codicillis. ⁊ descensũ. Nota hic p formulari notariorũ in statu in quo nunc est. ⁊ ppetuare. i. ppetuo ad meã familiã puenire. de meo noie. i. nullo tpe alienari vt semper ibi remaneat nomẽ meũ. ⁊ nota hic q phibitio in codicillis aliter facta fuit q in testamento. ⁊ ideo alterius est effectus vt. j. patet in responsione. Nos igit inuenimus heredibus. secus forte si simpliciter prohibuisset heredes sine aliqua demonstratione. quia tũc intelligeretur de liberis tantum: ⁊ per consequens de filijs vlterioribus. vt. ff. ad trebel. l. ex facto. §. si. demonstratis. i. eorũ proprijs nominibus expressis filijs. i. filios nominatim alienare prohibuit. quoniam ratio prohibitiõis sine filijs. i. quia sciebat possibile esse eos sine filijs decedere. ⁊ ista ratione tam substitutionem q prohibitionem fecisse videtur. fungi quos presumitur. quia substitutionem inter eos fecit si aliter decesserit sine liberis. non vlterius. s. extendi debet prohibitio filijs. i. non extẽditur ad filios vel heredes filiorum ⁊ ipsi filij. filios ergo a contrario sensu si extraneuȝ heredẽ instituisset alienare videtur. vt. ff. de le. ij. l. peto. §. fratre vbi de hoc vita quos alienare prohibuit noluisset sumpta coniectura ex interpretatione tacite voluntatis factum. i. alienationem fiendam ⁊ perpetuo. ⁊ istis. i. filijs filiorum ⁊ alijs descendentibus vsqȝ ad quartum gradum vt. j. sequitur. remanserint. ex liberis perpetuo alienare prohibitis. ⁊ nota hic q de hoc proauctio solo prohibuit in perpetuo alienationem ppetue ⁊ ideo in codicillis videtur voluisse de proauctio solo in perpetuum alienatum prohibere. ⁊ ideo ad filios filiorum prohibitio tunc transire debet ⁊ vsqȝ ad quartum vt. j. sequitur. ⁊ nota hic ⁊. ff. proximo. §. q hec lex voluntatem defuncti imitatur sumpta interpretatione ⁊ coniectura ex verbis testatoris. post eas generationes. Et nota etiam hic q nomen familie nõ transit vltra quartum gradum. vt hic ⁊. ff. in rubrica pro meritis. i. sub appellatione familie. vt. C. de verbo. sig. l. fi. Sancimus ergo. i. quia prohibitio non extenditur vltra quartam generationem. ⁊ nota q repilogat predicta vt declaret successiones. i. vsqȝ ad quattuor generationes: ⁊ vltra vltimus. i. quidam heres qui vltimus est de familia tempus. i. vsqȝ ad vltimuȝ de familia peruenit. familia. i. ille qui remansit vltimus in familia. res ad quẽcunqȝ voluerit. vt. ff. de le. ij. l. cum pater. §. libertis. cõmunem. ⁊ sic nota q hec lex generalis est. euenientem. ante hanc legem future post hanc legem. Nota hic in §. nos igitur q prohibitio alienationis filio facta eius proprio nomine demonstrato vltra filium non extenditur. vt hic ⁊. j. proximo §. ¶ Queritur quid si testator prohibuit liberos vel heredes alienare volens ad descendentes suos perpetuo peruenire vt fecit dominus franciscus accursij. respondeo prohibitio hoc casu extenditur etiam vltra quartum gradum in infinitum. quia descendentium nomen ad omnes in infinitum extenditur. vt. C. de suis ⁊ legi. l. fi. ⁊ ff. de here. ab intesta. §. j. ⁊. ff. de verb. sig. l. cognoscere. §. fi. ⁊. l. liberorum. Sed aliud est in nomine familie vt hic in. §. nos igitur. ver. codicillum. ⁊ sequenti.

¶ Ut nulli iudicum liceat habere ⁊c.

¶ Continua supra vt iudices sine quoquo suf. §. nulli ⁊. §. interdicimus ⁊ de manda. prin. §. eos prohibuit loci seruatores. in specie. hic prohibet in genere. ⁊ oino ideo sequitur iste titulus.

Uecunqȝ. ¶ Casus vsqȝ ad. §. ex hoc puenit. Nulli regulariter licet loci seruatores: aut similes per prouinciam mittere vel admittere. fallit diuina iussione ex causa emanante expeditionis tempore: vel publicarum exactionuȝ occasione vel emergentium querelarum vel contra

iudicem accusatum nomine loci seruatoris. his etiã casibus cessan
te sed iudices nomine vtente preside prouincie cum suis officialib⁹
sibi auxiliũ prestante omni consuetudine penitus sublata. iudices
autem necessitate imminente prouinciam suis debent expensis cir
cuire. pena contrafacientibus imminente prestita a iudicibus cau
tela ꝛ pro habita: habita pro soluendis pecunijs publicarũ exactio
num nisi speciales iudices ad hoc fuerint destinati. Et hoc dicit.
¶ Expone litteram. Quecunq; ab emissis vicarijs vice eorum se
gerentibus loci seruatoribus vel alio nomine appellatis. Et nota
hic ꝛ. j. ꝙ non licet generalem iudicem vel ad vniuersitatem causaꝝ
per prouinciam mittere. facere. i. causare: ꝛ pro aut ciuitatem. i. pro
vnaquaq; ciuitate vnum vel plures. Et sic nota ꝙ non licet genera
lem iudicem. vel ad vniuersitatem causarum ciuitatis vnius vel vi
corum siue castrorum destinare. confirmatur. facit di. viij. c. mala cõ
suetudo. et. c. sequenti. ꝛ. s. scriptum exemplar: et illo subijcies No
ta hic ꝛ. s. proxi. ꝙ magis punitur patiens ꝙ agens: ꝛ suscipiẽs ꝙ
mittens. habitant. Nota hic ꝙ habitatores ciuitatum non debẽt
suscipere officialem aliquem contra legum interdicta venientẽ. gu
bernare. per se ꝛ suos officiales administrare non autem dare iudi
ces generales vel ad vniuersitatem causarum transmitti ex iussiõe
principis. vt. s. e. §. insuper. ꝛ in rubrica transmittatur officialis
aliquis. ꝛ iesso suspendatur. ergo non licet eis dare vel mitte
re iudices generales vel ad vniuersitatem causarum cum per se ip
sos ꝛ officiales suos omnia expedire debeãt vt hic dicitur iudices
ipsos. i. iudices cognoscentes de ciuilibus ꝛ criminalibus causis.
illi iudices pecunijs publicarum exactionum seu fiscalium debitoꝝ
faciunt. i. fecerunt. vel dic. i. facere debent. ¶ Opponitur primo
ad. §. nulli ꝙ consuetudo licitum faciat quod alias est illicitum. vt. s.
de defenso. ciui. §. quia vero etiam. ꝛ. s. vt scriptum exemplar. §. si.
Solutio vt ibi notaui. vel dic hic de consuetudine sequitur illicitũ
ꝛ inconueniens: ꝛ malum simpliciter ꝛ nullum bonũ ibi vero sequi
potest bonũ aliquod: ꝛ iustũ ꝛ conueniens. ꝛ facit. j. de sanctis. epi.
§. pro consuetudinibus. ¶ Opponitur secundo ꝙ loci seruatores
non sint prohibiti in causis que iure magistratus competunt. vt. ff.
de offi. eius cui man. est iurisdi. l. j. §. que vero. Solutio vt ibi nota
tur. vel dic iudices inhonestos ꝛ iniustos prohibet vt hic sed bonos
ꝛ iustos permittit vt ibi. ꝛ. s. e. in prin. ꝛ ver. solum vero. ꝛ sequenti.
ꝛ. j. e. §. si vero opus. ꝛ. §. sequenti. vel dic iudicem generalem mitte
re non licet etiam vel in ciuitate. vel castro. vt hic. ꝛ. j. e. §. omni
no enim. ꝛ. j. e. §. si vero contra. ꝛ. j. de collato. §. ad hec sancimus. ꝛ
§. sequenti. Sed iudicem specialem mittere licet in causis delegabi
libus. vt ibi hec placet. vel dic officiales suos secum habere oꝫ suf
ficientes ꝛ bonos: ꝛ per se ꝛ eos prouinciam regere: ꝛ ideo eis non
licet alios destinare vt hic ꝛ sm hoc hec corrigit. hec non placet.
¶ Opponitur tertio videtur ꝙ hodie iudex non possit ad vniuer
sitatem causarum delegari. vt hic dicitur. sed contra. ff. de iuris. om.
iudi. l. solet. ꝛ. l. pretor. Solutio ibi est regulare hic casuale. vt. C. de
pedaneis iudi. l. ij. vel dic ex principis iussione licet hodie ꝛ nõ ali
ter vt hic. ꝛ sm hoc hec corrigit. Tu dic ꝙ ex iusta causa etiam ho
die licet. vt. j. de collato. §. ad hec prohibemus. ꝛ. §. sequenti. Si in
prouinciam impediatur venire. vel ex iussione principis in aliam p
uinciam mittatur. secus autem si in prouincia sua extiterit. qꝛ tunc
iudicem generalem ꝛ ad vniuersitatem causarum mittere non licet
p prouinciã nisi ex iussione principis ꝛ causa iusta. vt hic quod est val
de notabile. dic ergo. quod ibi dicitur hic corrigitur.

Ex hoc peruenit ad nos.

¶ Cõtinua supra di-
ctum est de iudicijs in
iusticijs ꝛ iniquitate delinquentium per alios vt per loci conserua
tores nunc dicit quando per seipsos delinquunt occasione lucroꝝ.
¶ Casus breuis nullus lucrorum occasione iniquitates ꝛ iniusti
cias facere debet. pena contrafacientibus imminente. iudicibus or
dinarijs ac etiam delegatis a principe appellationes suscipiẽtib⁹
quibus pendentibus nihil innouare debent. iudices debent puni
re delinquentes sm leges ꝛ non alios pro alijs comprehendere. nec
vicis damna inferre. nec pignorationes seu represalias facere. nec
delicta reuendere pena contrafacientibus imminente. ꝛ hoc dicit vs
ꝙ ad. §. si vero quis comprehensorum. ¶ Expone litteram. ex hoc
i. quia iudices plerunq; per alios ac etiam per se iniusticias faciũt.
quicquid. i. omne aliud quod est licitum de iure. ex testimonijs. i. ex
tra iudicia. vel in iudicijs. cuilibet priuato cuiuscũq; conditionis
presumere. i. rem licitam prohibere vel impedire. quidaꝫ. i. quodcũ
q; ꝛ cuiuscunq; conditionis vt. s. proxi. facere. Nota hic agentes
ꝛ consentientes puniri cingulum. i. cingulo priuatus. legis. facit. j.
e. §. quoniam vero ꝛ. §. quia vero. ꝛ huiusmodi in dupluꝫ. Nota hic
ꝙ preses prouincie quocunq; modo subditum leserit in duplum. te
netur. eis lesis sm leges. ꝙ presumitur ꝙ sm leges sit hoc ipso ꝙ cõ
trarium non probatur. vt. C. de appella. l. litigatoribus. ꝛ. l. ꝛ in ma
ioribus iudicibus. iudicibus a principe delegatis. edere. i. copiam
inspiciendi ꝛ describendi facere. vt. l. j. §. edere. ff. de edendo. de
his. i. ex eis decisionem recipiet. Super hoc neq; exactionem quan
do actum est actione personali fieri quia executio appellatione pẽ
dente differri debet. transferri quando actum est actione reali. quo
siã vero sm leges. Nota hic sm leges omnia iudicari. ꝛ tenere. i. cos
solos punire. vicis. i. illis qui sunt de eodem vico. propter rerum. i.
vt res lucrentur vendere iusticiam vel vindictã. Et nota contra prin
cipes: ꝛ dominos qui mandant fieri prouentus ꝛ ꝙ curia cõponat
cum peccantibus vt lucrum domino acquiratur. ꝛ per consequens
delicta venduntur in scriptis. lege ex parte predicati. quia respicit
precedentia. consentiant in scriptis vel sine scriptis. ¶ Et nota ꝙ
assessores ꝛ officiales iudicibus resistere debent si contraria faciãt
legibus. vt. C. de ap. l. quoniam iudices cum similibus. In. §. quo
niam vero No. s. potestatẽ qui punit quem pro aliquo delinquẽte
ꝛ facit. C. de execu. ꝛ exac. l. in illam lib. xij. ꝛ. s. vt non fiant pigno. ꝛ
dic vt ibi notaui. ¶ Opponitur primo ad. §. ex hoc peruenit ꝙ du
plum leso non detur. vt. ff. ad trebel. l. iij. §. si. Solutio hec corrigit
vt hic notatur. vel dic ꝙ simplum datur fisco vt ibi duplum vero le
so vt hic. ¶ Opponitur secundo ad. §. illas vero de. l. iudicib⁹. C.
de appel. Solutio vt hic no. in glo. vel dic edere debet statiꝫ. vt hic
sed dare potest litigatori intra viginti dies vt ibi. ¶ Opponitur ter
tio ad. §. quoniam vero de. l. nequid. ff. de incen. rui. nau. vbi dicitur
ꝙ lesi recipiunt a possessoribus. Solutio hec corrigit. vel dic ibi ẽ
speciale ar. ff. de exerci. l. j. circa prin. ꝛ deposi. l. j. §. j. ¶ Queritur an
damnum vel robaria probari debeat per testes vel iusiurandum. re
spondeo sm dynum dominum meum per testes. vt. ff. quando ex fa.
tu. l. j. ꝛ. C. de in litem iuran. l. alio iure ꝛ. l. sequenti ꝛ sc. cum simili.
Nec obstat. C. vnde vi. l. memineris quia ibi loquitur contra violẽ
tum ꝛ odio ipsius. secus contra alium vt hic. ¶ Item queritur an
pro capitibus vel pro estimatione patrimonij soluere debẽt posses
sores quando pro alterius delicto tenentur ꝛ singuli deliquisse vi
dentur: sed pro negligentia sua conueniuntur. ar. C. de epi. ꝛ cle. l. si
quenꝙ. Econtra quia pro estimatione patrimonij vt. C. de naufr. l. si.
li. xj. ꝛ ibi dicitur. ꝙ p rata muneris ꝛc. quod expõitur. C. de mune.
patri. l. j. §. pro estimatione patrimonij. ꝛ facit. C. de oper. pu. l. om
nes prouincie. ꝛ ad. l. iul. visoelliam. l. j. in si. ꝛ notatur per dynum de
cta. l. j. ꝛ in dicta. l. nequid.

Si vero quis comprehensorum.

¶ Cõtinua su-
pra dictum est de criminosis in presentia constitutis ꝛ publice ap
parentibus. Sequitur videre de criminosis latentibus vel absen
tibus. ¶ Casus breuis criminosus edictis legitimis vocand⁹ est
ꝛ eo latente iudex legitime procedere debet eo vero in prouincia alia
degente comprehendendus est ꝛ ad locum delicti transmittendus
inibi supplicium passurus. pena contrafacientibus imminente. Et
hoc dicit vsq; ad. §. ꝛ hoc vero. ¶ Expone litteraꝫ. si vero quis. su
pra dixit de criminosis presentibus: ꝛ publice stantibus. hic de lati
tantibus vel absentibus. ꝛ ideo dic vero pro sed. ꝛ nota ꝙ ex isto. §.
sumitur aut. Si vero criminis posita super. l. adulterium. C. de ad
ulte. cõprehensoꝝ. i. propter crimen. l. cõprehensuꝫ qd cõmisit edictis
facit. C. qui accu. non pos. l. iij. ꝛ de accusa. l. iiij. ꝛ ibi no. cum latitan
tem vel absentem. ꝛ nota hic ꝙ in criminibus latitans. ꝛ etiam ab
sens per edicta citantur etiam si sit quis in alia prouincia ar
gu. contra. ff. de requirẽ. reis. l. j. sed dic ꝙ hec citatio habet quo ad
absentem effectum requisitionis: ꝛ non vere citationis. vt. j. versi. p
xi. ꝛ dic vt notatur in aut. de fideius. §. i. ¶ Nota hic ꝙ in delictis
sit transmissio ad locum delicti ꝛ facit. ff. de incen. rui. nau. l. nequid
ꝛ de accusa. l. si cui. §. si. ꝛ. l. si. ꝛ. ij. q. j. c. si peccauerit ꝛ. q. iij. c. paulũ
ꝛ. iij. q. vj. in sum. ꝛ. vi. q. iij. c. vlt. ꝛ per inno. extra. de foro compe. c.
dilecti ꝛ. c. si. ꝛ de dilatio. c. ij. ¶ Opponitur ꝙ ita demum conue
niatur in loco in quo deliquit si inueniatur vt. ff. de iudi. l. heres ab
in prin. Solutio hic in delictis. ibi in contractibus vel quasi.
¶ Queritur quid in contractibus respondeo vt hic notatur ꝛ di
cta. l. heres absens. ¶ Item queritur an hodie in italia que per di
uersa regitur dominia iudices teneantur delinquentes transmitte
re ad requisitionem aliorum iudicum ꝛ videtur ꝙ iudex potest trãs
mittere si vult sed cogi non possit si sub eodem domino non sunt. ar.
C. de exhiben. re. l. j. vel dic ꝙ si lege communi vtuntur omnes ꝙ co
gendi sunt legem seruare ꝛ alter alteri parere. ar. est contra. ff. de iu
risdi. om. iudi. l. si. ¶ Insuper queritur quid si aliquis accusatꝰ de
aliquo crimine confessus est se plura crimina commisisse per mũdũ
extra illum locum vbi est accusatus an de omnibus criminibus ẽt
extra territorium commissis de quibus accusatus non est puniẽ
dus ab eodem iudice. ꝛ videtur ꝙ non nisi de eo de quo est accusa
tus ar. ff. de accusa. l. si cui. §. si. ꝛ de mune. ꝛ hono. l. rescripto. §. si
quis accusatorem. ꝛ. C. de libera. causa. l. si filium. vbi de hoc. ꝛ. l. iu
bemus. ꝛ. ff. de iurisditio. omnium iudi. l. si. ¶ Econtra videtur ꝙ
pro omnibus possit punire ar. ff. de his qui no. infa. l. quoniam. ꝛ
l. ictus vbi de hoc. ꝛ. ff. de iure fisci. l. in fisci. primum puto verius.
Credo tamẽ ꝙ propter alia crimina pena augeatur: ꝛ grauius sit
puniendus sed oẽs viuunt eadem lege quod potest iudex ei cogni
ta facere. vt. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. pena hinc est ꝙ ex

iteratiõe

iteratione delicti augetur pena.vt.ff.de penis.l.relegati:⁊.l.capitalium.§.famosos ⁊.C.ad legem iul.de vi.l.seruos vbi de hoc:vel dic aut loca sunt sub eodem domino ⁊ inter eos qui eadem lege vtuntur aut sub diuersis:vel diuersis vtentibus legib⁹ ⁊ de iuris subtilitate his casibus inuestigandum est diligenter.quia de hominis salute tractatur ⁊ ideo dubito multum.

Et hoc vero iubemus. ¶ Diuide vsq ad.§.quis vero huiusmodi in partes duas. Primo de iussione principis ad aliquem iudicem emanante.Secundo de precepto alterius iudicis.vel dic primo iussio vel delegatio principis intercessit.⁊ delegatus decessit.Secundo secundum preceptum iudicis ⁊ decessit alteruter.Secunda pars incipit in versi.Si vero ⁊ precepta. ¶ Continua superius dictum est de iudicibus ordinariis sequitur delegatis videre. ¶ Casus breuis.iudex alterius iudicis successor iussionem predecessori suo factam adimplere debet nisi sit contra ius vel publicam vtilitatem.⁊ nisi secunda iussio emanauerit idem secundum quid seruandum est precepto iudicis cuiuslibet.Et hoc dicit vsq ad.§.quia vero.

¶ Expone litteram.Et hoc ex interea eo.idest post litem contestatam ⁊ hoc quando delegatio persone est facta vel dic.idest post iussionem etiam ante litem contestatam ⁊ hoc quando delegatio facta est dignitati siue officio vel dic.idest lite pendente iste iudex delegatus dignitatem eandem.idest ille qui successit in dignitate. Et nota hic ꝙ successor in dignitate successit. ergo dignitati siue officio facta fuit commissio.priuata est causa. Nota ergo hic ꝙ delegatio cause facta fuit ⁊ assequi.idest executioni mãdare.rescriptum.idest sicut ad eum directum esset.publicum.idest publicam causa vel vtilitatem. Si vero predicta obtinent quando iudex fuit ex iussione principis.Si vero ex precepto iudicis hoc sequitur.⁊ precepta que cunq ⁊ cuiuscunq iudicialia vel extraiudicialia sic cuilibet facta.idest iudici.vel alij.quia hic non distinguitur.insinuentur delegato hec scilicet precepta.Et nota ꝙ delegatus iste ante insinuationem sibi factam ignorare potuit probabiliter.⁊ ideo responsio glose nõ procedit in eo ꝙ dicit ꝙ delegatus inceperat.factus fuerit. Nota ꝙ hic dicit factus.⁊.§.e.dixit suscepit dignitatem ergo patet. ꝙ si bi commissio facta fuit dignitati.⁊ successor successit in dignitate. hic vero officio:⁊ successor in officio successit iudex de nouo.idest successori.Suscipiat.idest successor eius cum persone preceptum factum est.vel dic successor precipientis erigat.idest exequatur.pro non scriptis esse quod iussit princeps vel precepit iudex. Nota ꝙ mandatum delegationis ⁊ precepti morte mandatoris ⁊ mandatarij non extinguitur commissione facta dignitati vel officio.

¶ Opponitur primo ꝙ morte mandatarij mandatum extinguatur.vt.ff.manda.l.inter causas.§.mortem.sicut ⁊ morte mandantis vt.ff.de iurisdictione omnium iudicum.l.⁊ quia.§.j.⁊ hic dicitur ꝙ ad successorem transit. Solutio hic dignitati seu officio facta fuit commissio vel delegatio.ibi persone.⁊ dic vt ibi notatur.

¶ Opponitur secundo ꝙ morte mandantis seu delegantis iurisdictio ⁊ mandatum finiatur.vt dicta.l.⁊ quia.§.j.⁊.ff.de penis.l.fina. Solutio hic inceperat delegatus ⁊ hoc innuit:cum dicit factus fuerit iudex.hoc est falsum.quia insinuatio non erat adhuc sibi facta. vt hic patet in littera.ibi ⁊ priusq in.⁊c.vel dic ꝙ successor confirmauit ar.ff.de iudi.l.venditor.§.iudices.⁊ hoc frequenter faciunt iudices successores.quia confirmant precepta predecessorum. vel dic ⁊ melius ad vtrunq contra ꝙ in primo casu huius.§.dignitati in secundo commissio facta fuit in vtroq casu non interest quis decesserit vel remotus fuerit vt ⁊ ibi notatur. ¶ Opponitur tertio ꝙ successor predecessoris sui sententiam non possit reuocare.vt.C.sen.rescin.non pos.l.j.Solutio per se non potest.vt ibi.Sed ex autoritate legis bene potest vt hic.vel verius.hic non rescindit sed rescissum declarat .quia ipso iure nullum est id quod factum est contra publicam vtilitatem.vt.C.si contra ius vel pu.vti.l.fi.

¶ Opponitur quarto ꝙ secunda iussio non sit necessaria.q: quod principi placet legis habet vigorem.vt.ff.de consti.prin.l.j. Solutio illud habet locum quando non versatur damnum rei publice ibi vt.C.de preci.impera.off.l.nec damnosa.Sed quare secunda iussio exigitur eo casu.respondet glosa quia melius deliberatur in secunda iussione ꝙ in prima.ar.§.vt cum de appel.cog.§.sed hec presenti.⁊.C.ad vel.l.si mulier ⁊ auf.siue ante.

¶ Argumentum est hic ꝙ littere ad successorem impetrantis.⁊ cõtra successorem,transeant ⁊ facit extra.de rescript.c.significauit.⁊ dic vt ibi notatur. Item est ar.ꝙ littere transeant ad successorem iudicis in dignitate vel officio succedentem ⁊ dic vt hic notatur ⁊ in dicta lege.⁊ quia.⁊ adde quod notaui.ff.si certum petatur.l.eius qui in prouinciam.⁊ de hoc no.per innocen.extra.de offi.delega.c.quoniam apostolica.⁊ no.extra de rescrip.c.pastoralis in prin.⁊ de officio dele.c.gratum.⁊.c.licet vndiq ⁊ de testi.c.cum venisset.

¶ Quidam habens dignitatem ex electione vel successione obuenientem ⁊ accepit mutuam pecuniam a mercatore ⁊ alter postea successit in locum eius in eandem dignitatem. Queritur an successor compelli debeat ad soluendum debitum antecessoris:⁊ quo iure.⁊ hanc questionem disputaui in ciuitate perusij. Et primo videtur ꝙ debeat compelli rationibus ⁊ iuribus infrascriptis.

¶ Primo facit ad hoc successionis natura.quia qui succedit in dignitate compellitur insinuare adimplere:⁊ assequi que priuata sit vt hic.ergo ⁊ hoc casu debet compelli cum debitum sit priuatum.

¶ Secundo quia omnem iussionem etiam publicam debet successor implere.si non leditur fiscus.vt hic.e.§.ver.si vero huiusmodi ergo cum non ledatur hic fiscus debet compelli.

¶ Tertio quia precepta cuiuslibet iudicis debet successor suscipere ⁊ erigere si legitime facta sunt.vt.e.§.ver.si vero ⁊ precepta.sed cum legitime contractus sit factus debet successor teneri.

¶ Quarto videtur eẽ casus extra.de rescriptis.c.significauit.vbi dicitur ꝙ si comes fuisset ad iudicium euocatus ꝙ littere debiti valerent etiam contra comitissam que ei succedit in dignitate.

¶ Quinto personarum identitas. Nam successor in dignitate censetur esse vna ⁊ eadem persona cum antecessore.vt extra.de offi.delega.c.relatum ⁊.c.gratum.⁊.c.licet.⁊ de offi.lega.c.fi.⁊ .ff.de iudi.l.mortuo.⁊.l.proponebatur.ergo ⁊c.

¶ Sexto videtur esse casus in dignitate ecclesiastica. vt extra.de solu.c.idem ⁊ in seculari per locum a similibus.ar.extra.de iureiuran.c.ego ⁊.c.intellecto.

¶ Septimo dignitatis vnitas:quia ⁊ eadem dicitur esse dignitas successoris.⁊ antecessoris.quia non moritur vt extra.de offi.deleg.c.quoniam abbas ⁊ in auf.quo.opor.epi.§.fi.

¶ Octauo honoris participatio ad commodum.qui enim succedit in dignitate debet succedere ⁊ in onere.vt extra.de immunita.eccl.c.aduersus in fi.⁊.ff.de consti.prin.l.j.⁊ de regu.iu.l.scđm naturam.

¶ Nono dignitatis contemplatio:cum enim pecunia mutuatur contemplatione dignitatis videtur mutuata esse etiam contemplatione cuiuslibet successoris.quia vna dignitas:⁊ vna persona esse censetur.Et ideo debet successor teneri suo nomine vt.ff.quod cuiusq vniuersi.no.l.sicut in principio.⁊.§.fi.⁊ de nego.ge.l.si pu.§.j.

¶ Decimo societatis natura.nam socius obligatur etiam nolens pro impensa facta iure communi vt.C.de edifi.priua.l.si vt proponis.igitur cum sit quedam communio ⁊ societas: in dignitate debet successor teneri.

¶ Undecimo dignitatis impensa quotiens quis impensam facit pro alterius dignitate eam repetit vt.ff.de nego.gest.l.que vtiliter in principio ⁊ de petitio.here.l.fi.igitur si pecunia mutuata est pro dignitate.ergo debet successor teneri.

¶ Duodecimo a minori argumentatio.Si id de quo minus videtur inesse ⁊ inest ergo ⁊ id de quo magis debet esse. Sed successor tenetur ex delicto.ergo debet multo magis ex contractu teneri. ar.extra.de immunita.eccle.c.aduersus.⁊ dicta.l.sicut.§.fi.⁊ de dolo.l.sed si.§.j.⁊.C.ex delictis defun.l.j.

¶ Tertiodecimo locus a similibus. Nam ciuitas mutui datione obligatur ⁊ successores obligatos dimittit.vt.ff.si certum peta.l.ciuitas.⁊ dicta.l.sicut.§.fi.ergo ⁊ successor dignitatis debet teneri

¶ Quartodecimo necessarie impense effectus si enim mutuata est pecunia in causam necessariam dignitatis ergo debet successor teneri.quia afficitur res.vt.ff.si cer.peta.l.creditor.⁊ qui potio.in pigno.ha.l.interdum.⁊.l.sequenti.

¶ Quintodecimo similitudinis conditio. Nam exterior institor obligauit dominum pro impensa facta in rem eis commissam.vt.ff.de exerci.l.fi.⁊ de insti.per to.titulum.⁊.C.quod cum eo.l.ei qui ergo ⁊ successor debet eodem modo teneri.

¶ Sextodecimo successionis conditio ⁊ bonorum prouentio quotiens bona debitoris mei perueniunt ad successorem generalem ipse tenetur velut heres vt patet in fisco:⁊ in ecclesia.vt.ff.de iu.fisci.l.iij.§.cum ex causa.⁊ notatur in auf.ingressi mo.⁊ habetur in dicto c.j.extra.de solu.ergo ⁊ in nr̃o casu dz successor cũ sit gñalis teneri.

¶ Decimoseptimo nominis identitas quotiens duo sunt eiusdem nominis ⁊ eadem ratio est in vtroq quilibet tenetur ⁊ creditoribus ⁊ legatariis.vt.ff.si cui plusq per.l.fal.l.hec autem.§.si duo.igitur cum sit vna dignitas ⁊ sub vno nomine ergo ⁊c.

¶ Decimooctauo rei obligate cõditio.si enim res dignitatis obligauit valet obligatio cum habeat vtile dominium. Sic ⁊ feudatarius.vt decima colla.Si de feu.vas.ab aliquo interfuerit.c.j.⁊ facit.ff.de pigno.acti.l.tutor.§.fi.⁊ de pigno.l.grege.§.⁊ insuper.

¶ Decimonono quotiẽs succedit qs in dignitate:⁊ eã hz ex successiõe.⁊ est filius dz cõpelli soluere debitũ antecessoris.vt decia coll.an agnat⁹ vel filius de repu.hered.c.j. ¶ Uigesimo successoris vniuersalis cõditio.nã successor vniuersalis tenet̃ ex oib⁹ heredib⁹ ⁊ quasi insolidũ.vt.ff de ac.⁊ ob.l.ex deposito.⁊.l.heredib⁹ ergo.⁊ dict⁹ successor ad eius silitudinem dz teneri vt dicto.c.j.⁊ extra de solutiõib⁹.

¶ Econtra videtur.ꝙ non debeat successor compelli rationib⁹ in-
fra scriptis. ¶ Primo successionis diuersus effectus ⁊ lucrum ab
alio procedens ꝙ a pdecessore. Nam dignitas procedit a principe
vel principali beneficio.vt in aut.vt iudi.sine quoquo suff.§.i.⁊ .ff.
ad.l.iuliam ambitus.l.i.ergo successor non debet teneri de facto p-
decessoris ar.ff.de adoptio.l.si arrogator.⁊ i aut.de nup.§.soluto.
¶ Secundo euidens casus nam successor in dignitate non dz com
pelli soluere debitum antecessoris nec eius factum adimplere.quia
nihil capit a predecessore sed a principe.vt decima colla.an agnati
vel fi.de.repu.here.c.i.⁊.ti.qui successores teneantur.c.i.in pri.vbi
de hoc. ¶ Tertio defectus honoris quem non honoro non onero.
vt.ff.de le.i.l.plane.§.fi.⁊.C.de fideicom.l.ab eo igitur.cum prede
cessor nõ honoret successorem vt dictum est ergo.non debet teneri.
¶ Quarto actionis natura ex mutuo enim oritur certi cõditio.vt
ff.si cer.peta.l.si quis certum.que est actio personalis ⁊ personam
afficit non rem vt insti.de actio.§.i.⁊.§.appel.⁊.ff.de actio.⁊ obli.
l.actionum genera.ergo ⁊c. ¶ Quinto successorum varietas.nam
si successor decurio nõ compellitur soluere debita ab antecessore cõ
tracta vt.C.de decurio.l.prouidendum.hec enim grauitas ⁊ eq̃tas
naturalis prohibet vt.C.vt nullus ex vica.pro ali.vica.debi.te.l.i.
li.xi.hinc est ꝙ regulariter pro alterius debito alter non tenet̃.vt
in aut.vt non fiant pigno.§.i.⁊.C.ne vxor pro marito ⁊ ti.ne fi.pro
patre.igitur nec successor debet teneri. ¶ Sexto puritas cõcessio
nis dignitatis.qui enim habet pure dignitatem nõ tenetur ad one
ra predecessoris.vt.C.de murileg.l.murileguli.li.xi.ergo ⁊c.
¶ Septimo specialitatis ad regulaz argumentatio id eniz est spe
ciale ⁊c.vt.ff.ad municip.l.i.sed speciale est in fabricensibus.vt.C.
de fabri.l.iure prouisum.ergo alter successor non debet teneri.
¶ Octauo bonorum successio non procedens iure successionis vni
uersalis.vt.ff.de iure doti.l.mulier.⁊.C.de do.l.cum res.Cum igi
tur successor dignitatis non sit vniuersalis iuris successor.ergo nõ
debet teneri vt dictis.l.hinc est ꝙ qui succedit in ius heredis non
tamen ex directo:nec ex titulo iuris non tenetur creditoribus vt.C.
de here.vel ac.ven.l.ij. ¶ Nono pacti debilitas nam nemo potest
per pactum obligationem personalem sic parare vt transeat contra
successorem singularem.vt.ff.de contrahen.emp.l.fi.§.fi.cum simi-
libus.hinc est ꝙ qui promittit alium daturum vel facturũ non obli
gat alium nisi heredem vniuersalez.vt insti.de inutili.stip.§.siquis
alium.⁊.ff.de verb.obli.l.stipulatio ista.§.i.igitur si non potest no
minatim quis alium obligare ergo nec hoc casu obligatum dimit-
tit. ¶ Decimo societatis conditio nam socius in socium non trans
fert actiões.licet sibi cõmunicet omnia bona.vt.ff.pro socio.l.i.§.
i.⁊.l.ij.⁊.l.ea vero.in prin.ergo ⁊c. ¶ Undecimo inseparabilis di-
uisio. Nam actiones non separantur a persona obligata.vel ei⁹ ve
ro herede.sicut nec anima a corpore.vt.ff.de pecu.l.quis ergo in fi.
ergo ⁊c. ¶ Duodecimo locus a sufficienti partium enumeratione
quod est validum.ar.vt.ff.de actio.⁊ oblig.l.obligationum fere.§.
placet igitur aut successor tenetur ex contractu vel quasi.aut ex de
licto vel quasi.Sed nullo horum casuum inuenitur obligatus.er-
go non debet teneri.vt insti.de obliga.ex quasi contrac.per totum.
⁊ insti.de obliga.ex quasi male.per to. ¶ Preterea successores iu-
ris certi sunt ⁊ determinati a iure.vt no.ff.de iure fisci.l.iij.§.cuz ex
causa.Sed iste successor in dignitate non est de illis.ergo nõ debet
teneri.Et probatur eo ar. ¶ Tertiodecimo a maiori argumenta-
tio.si id de quo magis videtur inesse non inest nec id de quo minus
debet inesse.sed si aliquis det se in alterius potestate.⁊ bona sua cõ
ferat in eum ille non tenetur.vt.ff.de pecul.l.in arrogatorem:⁊ insti.
de .per arro.fac.§.fi.ergo multo minus in nostro casu debet teneri
hinc est ꝙ si vxor committat viro se ⁊ sua vir non tenetur creditori-
bus eius.vt dicta.l.mulier.ff.de iure doti.sic nec etiam monasteriũ
tenetur sm glosam que est in aut.de monachis.§.si quis autẽ semel
in fi. ¶ Decimoquarto diuersitas successionis in dignitate ⁊ here
dis. Nam si alius est heres ⁊ alius successor in dignitate debet sol⁹
heres teneri.vt.ff.de heredi.insti.l.quotiens cum similibus.
¶ Decimoquinto odij restrictio omnis enim obligatio est odiosa
vt.ff.si cer.peta.l.eius qui.⁊ de actio.⁊ obli.l.arrianus.ergo debet
restringi ⁊ non produci ad alias personas vt.ff.de libe.⁊ posthu.l.
cum quidam. ¶ Decimosexto actionis defectus. Nam nemo sine
actione experitur.vt.ff.de nego.ge.l.si pu.§.fi.igitur ⁊c. ¶ Decio
septimo resolutionis extinctio resoluto iure datoris resoluitur ẽt
ius acceptoris.ergo ⁊ creditoris.igitur finita dignitate antecesso
ris creditor nullum habet ius pignoris ẽtiã ex pacto.ff.de pigno.l.
grege.§.i.⁊.ij.⁊.l.lex.⁊ decima colla.de controuer.inuestiture.§.fi.
¶ Decimooctauo iuris prohibitio. Nam dignitas prohibet̃ obli
gari vel affici.arg.C.que res pigno.ob.pos.l.spem ⁊ habetur deci
ma collatione de prohi.feu.alie.per frede.c.imperialem.§.i.
¶ Decimonono probatur per duo proportionabilia.sicut se habz
de peculio actio ad peculium sic se habet actio de mutuo ad digni-
tatem.Sed sic se habet actio de peculio ad peculium.quia non co
mitatur peculium sine seruo vt.ff.de pecul.l.quotiens.§.fina.⁊.l.si
stico.⁊ ibi notatur.⁊ quando actio de peculio est annalis.l.i.§.itez
heres.ergo sic se habet actio de mutuo ad dignitatem vt non co-
mitetur dignitatem sine persona que se obligauit.Et est etiaz hoc
casu argumentatio.a maiori.quia si id de quo magis ⁊c.sed magis
videretur inesse in actione de peculio que comitatur peculiuz sicut
lepra.vt.ff.de condi.indebi.l.frater a fratre.nec inest ergo multo mi
nus in nostro casu debet inesse. ¶ Uigesimo quia qui succedit i di
gnitate non compellitur succedere in alijs bonis.ar.ff.de iure pa-
tro.l.filij here.⁊ dicto titu.an agnatus.vel filius deffi.c.i.ergo si
non succedit in hereditate ⁊ in alijs bonis non debet teneri credito
ribus eius. ¶ Solutio aut ipse accepit pecuniam mutuam ob ho-
norem suum aut ob aliam suam vtilitatem.aut ob statum digni-
tatis aut ob res dignitatis. Primo nec secundo casu nullus suc-
cessor tenetur succedere in dignitatem:⁊ non in hereditatem.vt p
batur per iura pro hac parte allegata. Tertio ⁊ quarto casu est di-
stinguendũ aut accepit mutuã pecuniã in causam voluntariã:aut in
causam vtilem ipsius dignitatis.⁊ dic idem.quia neutro casu tene
tur successor.vt.C.si certum peta.l.si in rem communem.Et pz etiã
per iura superius allegata.Aut accepit in causam necessariam vt
puta ob statuz dignitatis conseruandum:vel res dignitatis conser
uandas ne pereant.⁊ tũc successor tenetur ⁊ est ratio quia afficitur
dignitas ⁊ res dignitatis.⁊ quodammodo persona habens digni
tatem:⁊ successor dignitatis.vt patet per iura pro hac parte allega
ta. ¶ Et queritur quo iure agatur.dic ꝙ hoc casu agendum est ac-
tione personali ex contractu contra successorem.ar.extra.de solu.c.
i.⁊ de rescrip.significauit.⁊.ff.si certum peta.l.ciuitas.⁊ ꝙ cuiusq
vniuersi.no.l.sicut.§.fi.⁊.C.quod cum eo.l.ei qui.⁊ maxime quia se
pe propter cause necessitatem ⁊ vtilitatem mitigatur rigor iuris ⁊
tenetur qui als non teneret̃.vt.ff.de exercito.l.i.in prin.⁊.§.i.⁊.§.
is qui.⁊ de insti.l.i.§.fi.⁊.l.ij.⁊ de peti.here.l.fi.⁊.C.de pigno.l.fi.
⁊ aut.ibi posita.Item datur hipothecaria actio pro rebus dignita
tis in quibus facta est impensa necessaria.ar.ff.in quibus cau.pig.
ta.contrahi.l.i.⁊ qui potio.in pig.habe.l.interdum:⁊.l.se.⁊ aut.de
equali.dotis.§.his consequens.als successor qui succedit in digni
tate tantum non tenetur nisi in dictis casibus.quia quotiẽs bona
aliqua non representant vicem persone tunc ex eis bonis nulla trã-
sit obligatio nec eis acquiritur:nec obligantur vt.ff.de stip.seruoz.
l.seruus cõis.in prin.⁊ vt lega.no.ca.l.postquam.in princi.⁊ dicta
l.mulier bona cum concordan.ergo vbi dignitas vel bona digni-
tatis non representant vicem persone obligate.quod est quãdo suc
cessor nihil capit a predecessore.quia predecessor non accepit pecu
niam mutuam in causam necessariam dignitatis eo casu non debet
transire obligatio contra successorem per iura predicta. ¶ Et ad
declarationem huius materie subdistingue.quia successorum
alius est successor vniuersalis iuris ciuilis seu pretorij vt heres bo-
norum possessor ⁊ trebellianicus successor.vt.ff.de peti.here.l.i.ij.
⁊.iij.⁊ de bonorum posses.hereditatis petitione.l.i.⁊.ij.⁊ titulo se-
quenti per totum. ¶ Alius est successor vniuersalis quasi iuris vt
est fiscus succedens in alterius bonis.vt.ff.de iure fisci.l.iij.§.cum
ex causa.cuz concordan.Item pater cum occupat bona filij iure pe
culij.vt.ff.de castren.pecu.l.ij.⁊ no.ff.de in integ.resti.mi.l.nõ soluz
versi.siue filij.Item dominus cum liber homo reuocatur in seruitu
tem vel seruus efficitur.vt dicta.l.non solum.§.proinde.C.de in
integ.resti.Item monasterium cum succedit in locum monachi vel
conuersi.vt not.in aut.ingressi.⁊.ff.de pecul.lega.l.si peculio circa
prin.Item ille qui succedit in peculio serui ⁊etiam in seruum.vt.ff.
de pecu.l.ij.⁊.l.hinc queritur.§.potest.⁊.l.quotiens.§.fin.⁊.l.si sti-
cho.⁊ ibi notatur.⁊ quando actio de pecu.est annalis.l.i.§.item
heres.⁊ de dote prele.l.ij.§.per contrarium.Et idem dic regulari-
ter quotienscunq quis succedit in locum persone obligate ⁊ etiam
in omnibus bonis eius.cum persona obligata non potest conueni-
ri nec esse in iudicio tunc enim successor eius semper censet̃ esse vni-
uersalis ⁊ quasi iuris. ¶ Alius est successor generalis tantũ ⁊ non
est iuris vel quasi.vt est vir cui vxor dedit omnia bona in dotem.vt
ff.de iure dotium.l.mulier.⁊ ille cui ego donaui omnia bona mea.
vt.C.de dona.l.cum res.⁊ ille cui vendidi hereditatem.vt.C.de he-
redi.vendi.l.ij.⁊.ff.eodẽ titulo.l.ij.⁊per totum titulum ⁊ ille ad quẽ
peruenit peculium serui.siue seruo.vt dicto.§.item heres.⁊ de pe-
cu.leg.l.si peculioz.§.pe.⁊ prelatus qui succedit in locum alterius
prelati.vt dicto.c.primo extra.de solutio.⁊ pater arrogator.vt.ff.
de pecu.l.per arrogatorem.⁊ institu.de acquiren.per arroga.§.fi.
⁊ idem dic etiam in eo qui succedit in dignitatem secularem ex ele-
ctione vel etiam ex successione obuenientem.vt dicto.c.significauit
de rescrip.extra.⁊ dicto.c.i.de solutio.⁊.ff.ꝙ cuiusq vniuersi.l.si-
cut.§.fi.⁊ de iudi.l.proponebatur. ¶ Alius est successor singula-
ris tantum.vt est ille qui succedit in fundum vel in aliam rem singu
larem

larem.vt.ff.de here.institu.l.j.§.si ex fundo:⁊ institu. de fideicom.
heredi.§.si quis vna.cum similibus.⁊ de hoc no.ff.de iure fisci.l.iij.
§.cum ex causa.sed glosa ibi non firmat pedem.⁊ alie glose variant
in monachis. Nam aliud no.in auc.de mona.§.si quis autem semel
in fine.§.⁊ aliud no.C.de sacro sanc.eccle.auc.ingressi. Sed dic ꝙ
in primo casu ⁊ in secundo casu est idem iuris:⁊ dic ꝙ successor iu-
ris ⁊ quasi succedit in totum.⁊ quo ad commoda ⁊ quo ad incõmo-
da.⁊ quo ad omnia bona.vt.C.de here.insti.l.quotiens.⁊ dicto.§.
cum ex causa.cum concordan. Tertio casu non tenetur successor ni-
si obligatio afficiat rem ⁊ dic vt dixi supra in solutione. Quarto ca
su dic ꝙ successor singularis regulariter non tenetur actione perso
nali sed reali.sic si res est obligata vel affecta.vt.ff.ad trebel.l.j.§.si
heres.⁊ de vsufru.l.hactenus.cum concordan. ¶ Non obstat ꝙ di
gnitas ex successione obuenit.quia in dignitate proprie nõ est suc-
cessio.licet dignitas ex successione proueniat. Nam successor debet
capere dignitatem.⁊ eam habere principali beneficio a quo perue
niunt dignitates ⁊ omnes militie publice vt in auc.de exhibẽ. reis
§.optimum.circa prin.⁊.ff.de lega.iij.l.penul.§.fi.⁊ in auc.vt iudi.
sine quoquo suffra.§.j.⁊.ff.ad.l.iul.ambitus.l.j. Et no.de hoc decl
ma collatio.qui suc.te.§.j.in pri.⁊ facit de alie.feu.§.si.⁊ de se.ma.
du.⁊ co.in prin.⁊ no.de se.co.c.ij.in fi.⁊ ti.an agna.vel fi.de.c.j.⁊ fa
cit.ff.de interdic.⁊ rele.l.iij.⁊ de iure patro.l.diui fratres. Item nõ
obstat dictum.c.significauit.quia debet intelligi cum predicta di-
stinctione. Item non obstat extra.de solu.c.j. Nam debet intelligi
ꝙ successor prelati tenetur soluere debita pro ecclesie necessitate cõ
tracta:ideo quia ecclesia est obligata.⁊ quia ipse est successor gene-
ralis. Non autem est dicendum ꝙ ipse sit quasi heres ipsius. Nam
hoc est falsum.cum non sit successor vniuersalis iuris vel quasi iu-
ris. Sed dicendum est ꝙ prelatus successor tenetur ibi ad similitu
dinem heredis vel filij:⁊ non quasi heres.vt supra dixi in distinctio
ne. Ad omnia alia contraria potest responderi.breuiter.quia aut p
sona obligatur.aut dignitas tenetur aut afficitur dignitas vel res
dignitatis primo casu non tenetur successor dignitatis.vt dicta.l:
mulier ff.de iure doti.cum concordan. Secundo casu tenetur suc-
cessor vt hic. Et extra de offi.delega.c.quia abbas.cum concordã.
Tertio casu successor tenetur vt in auc.de equali.do.§.his conse-
quens ⁊.§.se.⁊.ff.qui po.in pigno.habe.l.interdum.⁊.l.sequenti.
⁊ de vsufru.l.hactenus ⁊ sic debent intelligi iura. Item dicta glosa
que est.ff.de iure fisci.l.iij.§.cum causa debet etiam intelligi cum p
dicta distinctione:⁊ dic etiam ꝙ dicta glo.que est in auc. de mona.
§.si quis autem semel que dicit ꝙ monasterium non tenetur perso-
nalibus actionibus nomine monachi est falsa.cum monasterium sit
successor generalis ⁊ cum omnia bona monachi perueniunt ad mo
nasterium.⁊ cum monachus transeat sub obedientia ⁊ potestate ab
batis nec debeat esse in iudicio per se.vt in auc.de monachis.§.co-
gitandum.⁊.§.illud.⁊ auc.apud quos opor.mona.causam dicere.
in prin.⁊.§.j. Tu dic vt ibi notaui. Et alia glo.que est in auc.ingres
si que dicit ꝙ monasterium tenetur personalibus actionibus est ve
ra. Tu dic ⁊ melius.vt notaui.s.apud quos opor.mona.causam di
cere.⁊.s.de mona.§.si quis autem semel.⁊.§.sequenti.

Quia vero huius.

¶ Casus creditor q̃ filios de-
bitores presumpserit occasione
ne debiti retineri.a debito cadit.⁊ tantundem dabit retento aut pa
rentibus eius.⁊ corporalibus penis afficietur. Et hoc dicit vsque
ad.§.⁊ illud. ¶ Expone litteram. Quia vero ex isto.§. sumit̃ auc.
immo a debito posita.C.de actione ⁊ obligatione.l.ob es.aut con-
ductionem scilicet vt pro aliqua quantitate.⁊ vt debitum extenue
tur operas conducat. ¶ Opponitur primo ꝙ pater possit filium
⁊ pignorare ⁊ vendere.vt.C.de patri.qui filios occi.l.ij. Solutio.
ex causa iusta potest vt ibi alis non vt hic cum concordan.

¶ Opponitur secundo ꝙ pena maior locum habeat.vt.s.vt non
fiant pignora.§.j. Solutio ibi pro extraneo.hic pro patre alium pi
gnorauit. Item hic debitore ⁊ filio volente.ibi recusante.

¶ Quero an filij pro obsidibus dari possint de iure respondeo sic
vt.ff.de testa.l.obsides.⁊ extra.de iureiuran.c.ex rescripto. vbi de
hoc.⁊ de arbi.c.exposita ⁊ de pigno.c.ij.⁊.xxij.q.viij.c.vt prīdem.
vbi de hoc.

Et illud.

¶ Casus vxor si crediti instrumento consen-
tiat proprio viro in damnum suum vel suam
substantiam aut se ipsam pro eo obligatam faciat ipso iure non te-
netur.nisi manifeste probetur. pecuniam in vtilitatem ipsius fore
cõuersam.⁊ hoc dicit vsq3 ad.§.necessariam. ¶ Expone litteram.
Et illud vero.ex isto.§.sumitur auc. Si qua mulier posita. C.ad
vell.l.si mulier.consentiat per modum qui sequitur.vel etiam quo-
cunq3 alio modo ad damnum ipsius mulieris proprio viro subaudi
hic scilicet vel lege proprie.faciat pro viro. Si debitum. Nota hic
⁊.j.proxime ꝙ hoc locum habet quando maritus contrahit debi-
tum in pecunia. Sed dic idem etiam in quolibet alio contractu.⁊

debito si damnum vxoris quoquo modo versetur.⁊ siue pro viro fi-
deiubeat expresse vel tacite.vel alio modo se obliget pro eo.vtilita
tem. Nota ergo ꝙ licet vxor consentiat viro si tamen contract⁹ fiat
ad propriam vtilitatem mulieris valet contractus ¶ Opponitur
ꝙ si vxor consenserit viro suo multotiens teneatur.vt.s.vt immo.
antenuptia.dona.§.j. Solutio hec corrigit fm placen. Tu dic fm
Roge.⁊ alios hic pro marito intercessisse ibi non.⁊ est ratio diffe-
rentie.quia hic certum est ex intercessione vxoris damnum versari.
ibi vero contra certum est vel saltim eum sine damno manere. Item
opponitur ꝙ mulieri non subueniatur.vt.C.de distrac.pign.l.mu-
lier. Solutio hic est regulare.ibi casuale ⁊ fallit etiam in alijs casi-
bus qui no.ff.ad velleia.l.j.alij vt bulgarus hanc auc.aliter intelli-
gere voluerunt.vt no.in dicta auc.si qua mulier. ¶ Quero an vxor
simul cum viro in eodem instrumento possit se obligare. aliquo ca-
su.⁊ aduocati respondent communiter ꝙ non per hanc auc.⁊ argu.
ff.ad velleia.vir.vxori.§.fi. Tu dic ꝙ si manifestum est in propriam
mulieris vtilitatem contractum celebrari tunc contractus valet vt
hic in fine.§.alis ipso iure non valet in dubio.vt hoc.§.in prin.

Necessarium vero.

¶ Diuide vsq3 ad.§. Quia
vero aliqui.in partes qua-
tuor. Primo de custodia mulierum in causis ciuilibus. Secundo
in criminalibus. Tertio de pena adulterij in masculo. Quarto de
pena adulterij in femina. Secunda pars incipit in.§. Si vero cri-
men. Tertia in.§.si quando vero. Quarta in.§.adulterium vero.
¶ Casus nulla mulier in causis ciuilibus vel criminalibus in car-
cerẽ includi debet vel a masculis custodiri sed in criminibus grauis
simus mulieribus debet custodienda committi. In crimine adulte
rij masculus pena legitima hic statuta est puniẽdus: adultera vero
condemnata in monasterium mittenda est licentia viro permissa in
tra biennium eam recipiendi.viro autem illud recusante vel premor
tuo manebit vxor in monasterio omni tempore vite sue substantia
ipsius applicata descendentibus vel ascendentibus.⁊ monasterio
pactis dotalibus in omni casu viro seruatis.⁊ hoc dicit vsq3 ad.§.
quia vero.vel dic casum breuius. Nulla mulier in causis ciuilibus
debet includi vel custodiri.in criminalibus vero committenda est
fideiussorie vel iuratorie cautioni vel mulieribus. in crimine vero
adulterij mascul⁹ pena legitima puniẽd⁹ ẽ femina vero i monasteriũ
forma hic tradita est mittenda.⁊ hoc dicit. ¶ Expone litteram. ne
cessarium vero.ex hoc.§.sumitur auc. Sed hodie nouo iure posita
C.de offi.diuer.iudi.l.j.addita sic.i.in iudicio ducta.vel vocata. Si
vero grauissimum.vt puta adulterij ⁊ dic de his criminibus que di
cuntur grauiora ⁊ que grauissima vt habetur ⁊ no.ff.de mino.l.au-
xilium.§.in delictis.⁊ de regu.iur.l.ad ea.⁊ ad.l.aqui.l.l. liber ho-
mo.in prin.⁊.xxxij.q.vij.c.quemadmodum.accusatur.mulier. pec-
cantibus inserti masculis.in feminis vero secus est.vt.j.c.§.adul-
terium.donationem totam.ei vxori.adulteram vero.i.de adulterio
condemnatam criminaliter non ciuiliter vt.s.proximo.§. Sed fm
bernardum hic fuit ciuiliter condemnata vt no. extra.de conuersio.
coniuga.c.gaudemus. Sed non placet vt patet.s.proximo.§. Itẽ
nota ꝙ ex isto.§.sumitur auc. Sed hodie posita.C.de adult. super
l.Quis. ¶ Item nota ꝙ hic non dicitur in littera ꝙ hec mulier ver
beretur.licet. Jt.hoc dixerit in dicta auc.in medio tempore.i. post
nuptias:⁊ ante reconciliationem nuptias ledi.i.matrimoniũ:⁊ dos
⁊ donatio ꝓpter nuptias ⁊ pacta de lucrando transierit.nec vir eam
recipere voluerit moriatur vir proprie vite tempore. Nota hic ꝙ p
te ex eo ꝙ vxor tondet.⁊ habitũ recepit:⁊ bona amittit ⁊ in monaste
rio permanet omni tempore vite sue ꝙ monacha facta est post bien
nium ⁊ non ante ⁊ facit.s.de monachis.§.sancimus.⁊.§.illud.⁊.§.
sequenti.substantie totius.i.⁊ dotis.⁊ aliorum bonorum cum nihil
excipiatur.substantiam accipere.patet ergo ꝙ dotem ⁊ omnia alia
bona.quia qui omne dicit nihil excipit vt.ff.de le.iij.l. tectoribus.
vt per omnes casus.i.siue eam receperit siue non:⁊ siue premortuus
fuerit siue non:⁊ siue supersint descendentes vel ascendentes aut nõ
siue bona ipsius ad eos peruenerint siue ad monasterium. Et nota
ꝙ hic voluit.comprehendere omnes casus. Item nota ꝙ lex hec de
omni substãtia mulieris ⁊ per consequẽs de omnibus bonis ⁊ dote
disponit seruet̃ uero. Nota h ꝙ dos viri ex pacto cedit ⁊ forte tem-
pore mortis vxoris solummodo si in tẽpus mortis de lucrando pa
cti fuerint. ¶ Item nota ꝙ maritus non lucratur statim dotem oc
casiõe adulterij.vt olim fiebat.⁊ ex hoc patet manifeste ꝙ dos ⁊ om
nis alia substantia vxoris distribuitur per hanc legem.⁊ hoc ideo
procedit quia monacha facta est secus autem seruatur in masculo:
quia damnatur ad mortem vt.s.e.§.si quando vero. ¶ Opponit̃
primo ꝙ includi debeat ⁊ custodiri.vt.C.de custo.re.l.ij.⁊.iij.
Solutio ibi in masculis hic in feminis.

¶ Opponitur secundo ad.§.adulteram ꝙ prius debeat verbera-
ri ⁊ castigari.vt.j.e.§.si quid vero.ver.⁊ mulierem. Solutio ibi mu

lier ante accusationem: ⁊ post peccauit. hic ante tantum. ⁊ ideo hic non verberatur. ibi sic. quia in dubio pene ⁊c. vt. ff. de penis. l. interpretatione ⁊ scḋm hoc illa adiectio verberata que est in aut. sʒ hodie est falsa. ¶ Opponitur tertio. ꝙ in monasterium mitti non debeat quia alteri corpori ad penam quis dari non debet vt. C. de penis. l. ne quis. Solutio hic est speciale in corpore religioni deputato.
¶ Opponitur quarto ꝙ marito non liceat vxorē de adulterio dānatam postea recipere. vt. ff. de mino. l. auxilium. §. in delictis. Solutio hec corrigit. ⁊ dic vt in glosa notatur. ¶ Opponitur quinto ꝙ ascendentes excludantur in datum cum monasterium filij loco habeatur. vt. j. de sanctis. episco. §. sed hec presenti. ⁊ priuatio in successione est filiorum. vt. C. de heredi. ab inte. §. j. Solutio hic inuitus ibi spontaneus fuit ingressus. vel dic illa hanc corrigit ⁊ verius scḋm glosam hic se non: monachauit: sed tantum tonditur: hec non placet. quia post biennium tondetur: ⁊ habitū recipit ⁊ i mona sterio permanet omnibus diebus vite sue. vt hic dicitur in littera. ergo monacha efficitur licet forte volens non sit. sed verisimile est ꝙ de necessitate virtutem faciat. prima ergo solutio placet. Et est ratio differentie quia cum mulier sponte ingreditur monasterium tūc ipsa ⁊ lex bona defert monasterio. vt. ibi. ⁊. ā. de mona. §. illud quoq;. Sed quando inuita ingreditur, tunc lex tantum defert bona. vt hic ⁊ ideo legis dispositio per omnia obseruatur. ¶ Opponitur sexto ꝙ filij duas partes non accipient sed legitimam tantum. vt. j. de sanctis. epi. §. si qua mulier. Solutio illa hanc corrigit. vel dic ⁊ melius hic inuita ibi sponte ingressa fuit. ¶ Opponitur septimo de dicto. §. si qua mulier. Solue vt supra proxime. ¶ Opponitur octauo ꝙ pacta dotalia statim vxore missa in monasterium vendicent sibi locum. vt. C. de episco. ⁊ cle. l. fi. §. j. Solutio scḋm glo. ibi monacha facta fuit hic non. quod patet ex eo. quia pacta dotalia statim locum non habent. Sed in tempus de quo per pactuʒ est actū. Tu dic ꝙ hic monacha facta fuit post biennium. vt supra dixi. Sed hic inuita. ibi sponte ingressa est monasterium. Et est ratio vt supra notaui. ⁊ facit extra. de conuersio. coniuga. c. gaudemus. ⁊ extra. de diuor. c. ex litteris ⁊. xxiiij. di. c. si quis. ¶ Opponitur nono ꝙ maritus ex adulterio etiam sine pacto dotem lucretur. vt. ā. vt liceat matri ⁊ auie. §. quia vero plurimas cum similibus. Solutio hec corrigit. vel dic ibi ciuiliter fuit damnata hic criminaliter. vel dic hic extraneus. ibi maritus accusauit. vel dic vt ibi notatur. C. de repu. l. consensu. Tu dic aut de adulterio actum est criminaliter ad penam istius legis. ⁊ vir vxorem condemnatam postea intra biennium recepit tunc vxor fingitur non peccasse: ⁊ nullatenus nuptie leduntur ⁊ pacta dotalia suis temporibus obseruantur vt hoc. §. adulteram in prin. aut vir vxorem intra biennium recipere recusauit vel precessit ⁊ ipsa in monasterio permanet: eo casu vir ex adulterio dotē non lucratur. Sed ex pacto vt hoc. §. fi. Et est ratio quia pena mitigatur ex legis ⁊ principis clementia ⁊ pietate ex eo ꝙ in monasteriū missa est vt de peccatis suis penitētiam agat. ⁊ quia monasterium oēm humanam maculam detergit. vt in aut. de monachis. in prin. Aut ciuiliter actum est tn̄ vel criminaliter sed non ad penam huius legis: ⁊ non est damnata vt in monasterium mittatur tunc vir ex adulterio dotem lucratur. vt ibi dic ergo breuiter ꝙ hec lex corrigit illas quando vxor in monasterium est missa: ⁊ post biennium monacha effecta alā quia legum correctio ⁊c. vt. ā. quibus mo. natu. effi. sui. §. tribus. vel dic hic lex ista noua disponit de dote ⁊ omni alia substantia mulieris quando post biēnium est monacha effecta. ⁊ iō huius legis dispositio per omnia obseruatur. vt. l. dic hic est speciale fauore religionis. ar. ff. de relig. §. sunt persone. ¶ Opponitur decimo ꝙ pena mortis imponi debeat vt. C. e. §. si quando vero. Solutio. hic in masculis hic in feminis. ¶ Opponitur vndecimo ꝙ etiam in feminis pena mortis locum habeat. vt. C. de adult. l. Quis Solutio hec corrigit.

Quia vero aliqui.

¶ Continua. supra proxime habita est mentio adulterij ex qua matrimonium dissoluitur sumpta inde materia sequitur iste. §.
¶ Casus breuis. matrimonio sine causa diuortio soluto aut cōsensu delinquentes in monasterio mittendi sunt pena legitima eis imminente ac etiam eorum ministris reconciliato autem matrimonio consensu vtriusq; priusq̄ in monasterium mittantur pena remittatur. Sed altero recusante ille solus penam meretur. his obseruandis in omnibus locis: ⁊ ab omnibus iudicib⁹: ⁊ episcopis. Et hoc dicit vsq; ad. §. si quis vero. ¶ Expone litteram. Quia vero. mittantur in monasterium. ergo nō licet postea. sed contra. ā. e. §. adulteram. Solutio maritus qui non peccauit potest ante ⁊ post vt hic intra biennium tamen vt ibi. Sed peccator potest ante ⁊ non post. Et est ratio. quia penā lege impositaʒ non licet penitere vt. ff. de furtis. l. qui ea manente. cum similibus. vno viro. idest viro vel vxore.
¶ Queritur hic quid si collaterales consenserint. respondeo ideʒ in eis sicut in ascendentibus. vt. C. de incest. nup. l. si quis. §. testandi. ⁊ arg. ā. vt cum de app. cog. §. si vnum ex predictis. Arg. cōtra. ff. ad tertul. l. ij. §. finali.

Si quis vero accu.

¶ Continua. superius dictuʒ est de adulterio vero. Sequitur de presumpto videre. ¶ Casus accusatus de adulterio absolutus quoquomodo. si postea eidem mulieri inueniatur conuersatus turpiter vel matrimonio copulatus matrimonium non valet pena eidem mulieri legitima imminente nulla alia exquisita probatione Et hoc dicit vsq; ad. §. quia vero. ¶ Expone litteram. Si quis vero. quolibet modo. idest proximitatis obtentu vel alio modo. Et sic nota ꝙ hic diffinitiue fuit absolutus ⁊ nihilominus postea punitur licet de preuaricatione non doceatur. vt no. C. de adulte. l. si qui. ⁊ ā. vt liceat matri ⁊ auie. §. is quoq;. penas statutas effugerit p sententiam absolutoriam vel gratis marito mulieris. iubemus. Nota hic ꝙ non licet matrimonio copulare quam prius polluit adulterio. vt extra de eo qui ducit in matri. c. j. persusit penam vel sententiam condemnatoriam. omni iudici officio suo accusatione non pendente. Et nota hic ꝙ officio iudicis sine accusatore quis punitur. vt hic colligitur euidenter. ⁊. j. proxime. ibi nulla alia. ⁊c. tormenta idest post confessionem in tormentis factam alā nihil operaretur. ⁊ est mirabile. ꝙ confessioni in tormentis facte stetur. vel dic ꝙ perseuerauit in confessione. ⁊ dic ꝙ opaturꝙ appellare non licet: lʒ crimen non sit probatum. ⁊ facit. C. quorum appel. non reci. l. ij. vbi de hoc vel dic ꝙ tormenta inferuntur ad penam ⁊ non ad probationeʒ vt ⁊. j. seruatur in muliere que prius castigatur q̄ in mōasterio mittatur. vel dic ꝙ tormenta inferuntur ex abundanti. Credo ꝙ predictis probationibus interuenientibus tormēta non sunt necessaria postea ad probationem. cum sit presumptio iuris ⁊ de iure vt dicta l. si quis ⁊ dicto. §. is quoq;. faciendam ad accusationem probandā vel ad defensioneʒ fiendam. quia est presumptio iuris ⁊ de iure. Itē appellare non licet vt hic colligitur ⁊ facit. C. de rap. virgi. §. fin autem post ordinem. i. inter ascendentes ⁊ descendētes: ⁊ monasteriū vel fiscum scḋm modum superius statutum. ¶ Opponitur ꝙ tormēta non sint necessaria ad probatiōem. cum sit presumptio iuris ⁊ de iure. vt dicta. l. si quis. ⁊ dicto. §. is quoq;. Solutio vt hic notaui exponendo litteraʒ. ¶ Queritur quid si quis accusatus est de furto alicuius rei ⁊ absolutus est quoquomodo. ⁊ postea reʒ illā apud eum inuenitur habere. an est presumptio iuris ⁊ de iure ꝙ illius rei furtum fecerit. ⁊ videtur ꝙ sic vt hic. Credo tamen ꝙ non quia i furto non apparet ꝙ res actoris fuerit. sed hic apparet ꝙ vxor accusatoris fuerit. ⁊ adde quod notaui in dicto. §. is quoq;.

Quia vero nos.

¶ Diuide in duas partes vsq; ad finem tituli. Primo de diminutiōe pene quo ad corpus. Secundo de diminutione pene quo ad pecuniam. Secunda pars incipit in. §. vt aūt. ¶ Casus pene corporales ⁊ pecuniarie hodie minuuntur certo modo. preterq̄ in crimine lese maiestatis. ⁊ hoc dicit vsq; ad finem ti. ¶ Expone litteram. qz vero nos oʒ ex isto. §. ⁊ sic. sumitur aut. bona proscriptorum. posita C. de bo. proscrip. super. l. fi. in quibus. criminibus. leges. veteres mortem veram vel etiam fictam. vt sequitur. proscrip. i. bonorū publicatis propter deportationem vel in metallum damnationem cōtingentem que morti sunt similia vt. ff. de contra tabu. l. j. §. penu. ⁊ hoc satis dici potest ex eo quia supra p̄misit mortē. ⁊ facit. ff. de bo damna. l. l. in prin. ⁊ sic facit probationem. ⁊ hec est ipsa veritas diffiniunt. Nota hic ꝙ loquitur in casibus duobus cum quis damnatur ad mortem ⁊ ēt cum perdit ciuitatem vel ēt libertatem omnib⁹ modis. i. qualitercunq; deliquerint ⁊ ad quoscunq; bona peruenerint. Et no. ꝙ ex isto. §. quia vero sumitur aut. sed nouo iure posita C. de seruis fugitiuis. l. iij. ¶ Opponitur ꝙ bona delinquentium non perueniant ad fiscum. vt. ā. de incest. nup. §. j. Solue trib⁹ modis vt hic notatur in glo. Tertia solutio placet vt ⁊ ibi notatur.
¶ Opponitur secundo ꝙ ēt ad collaterales. ⁊ agnatos. ⁊ cognatos bona debeant peruenire. vt ā. de mā. prin. §. opʒ. Solutio hec corrigit. qa quod de quibusdam conceditur de alijs negatum est vt. vt. C. de peu. l. maritus. ⁊. ff. de mino. l. ⁊ si sine. §. sʒ qō papinianus. Preterea deficiētibus descēdentib⁹ ⁊ ascendētibus fiscus vocabitur. vt. j. e. §. si vero neminē ergo oēs alij repelluntur. Et sic pʒ ꝙ illa adiectio facta a. y. in dicta aut. bona pscript. est falsa in eo qō ibi dicitur. de latere. qō verbū ibi cancellaui. q: hic nō est in tex. ⁊ qr hic corrigitur dictus. §. ¶ Queritur que manus amputari debeat. respondeo vt in glo. no. hic ⁊ in dicta aut. sed nouo iure. sed prima opinio placet. ¶ Item queritur an hodie propter contumaciaʒ bona annotentur ⁊ publicentur respondeo. non vt decima colla. de pace tenēda. §. si vero pacis violator. nisi sint res mobiles vt ibi dr. ⁊ notatur de pace iuramēto firmāda. §. iniuria in glo. ille vero qui.

¶ Insup

¶ Insuper queritur an hodie damnatus ad mortem possit cõdere testamentum. ⁊ videtur q sic quia bona eius hodie non publicantur. vt hic. Tu dic q nõ vt habet ⁊ notat. ff. de testa. l. eius q. §. j.

¶ Ut differentes iudices ⁊c.

Ex quo. ¶ Diuide vsq ad finẽ tituli in partes tres. Primo de iudicibus differentibus iusticiam facere. Secundo de iudicibus susceptis. Tertio de cautela episcoporum Secunda pars incipit ibi. §. si vero contigerit. Tertia in. §. si tamen contigerit. ¶ Casus vsq ad. §. si tñ contigerit. episcopi debent iudices ad iusticiã compellere aut per se aut per litteras ad principem directas. ⁊ iudice existente suspecto adiungi sibi debet episcopus litigator autem principem adiens priusq iudicem vel episcopum puniendus est. Et hoc dicit. ¶ Expone litteram. ex quo nos deus prius interpellet q principem in dubitationem. i. suspectum cõuentum. i. tanq arbitratores: ⁊ amicabiles compositores. per annotationem. proprio animi motu. cognitionaliter. i. consilio aliorum. veniat huc. i. ad nostram presentiam. ¶ Opponitur q iudex arbiter esse non possit illius cause in qua est iudex. vt. ff. de arbi. l. sed si in seruum. §. si quis iudex. Solutio hec corrigit sm quosdam. Tu dic arbiter compromissarius esse non potest vt ibi. Sed arbitrator ⁊ amicabilis compositor potest esse vt hic. ⁊ dic plenius vt hic ⁊ ibi notatur. ¶ Queritur quid si est iudex vnius tantum. respondeo vi detur q tunc valeat compromissum vel distingue sm bul. ⁊ hic no. in glo. ¶ Quero quare iudex ordinarius non potest esse arbiter. respondeo vt no. in dicto. §. si quis iudex. ⁊ melius vt no. iij. q. vij. c. si contra patrem. §. si quis iudex. Alij dicunt q iudex ordinarius potest esse arbiter. sed partes eum cogere non possunt vt in eum compromittant. Sed si sponte in eũ compromittere velint possunt. vt dicto. §. si quis iudex ⁊. ij. q. v. a iudicibus. ⁊ ibi no. prima placet. ¶ Item queritur quid si archiepiscopus suspectus est vel non est in loco. dic q alter iudex ei non suspectus associabitur vt. C. si quacunq predit' po. §. illo videlicet ⁊. ã. sceni non solum. §. fi. ¶ Item queritur infra quantum tempus reduci debeat ad arbitrium boni viri. ⁊ videas in speculo i titulo de arbi. §. sequitur ver. sed. j. quod tempus. vel dic q si laudum est nullam tunc perpetuo potest vt. ff. de appel. l. sic expressim. Item per modum excipiendi perpetuo potest. vt. ff. de doli excep. l. pure. §. fi. Si vero laudũ est aliquod si dolus allegatur tunc auditur etiam vltra decem dies ar. C. de transac. l. sub pretextu. §. sane ⁊ facit quod no. C. ex quib. cau. ma. l. in contractibus. alis forte vsq ad decem dies tantum auditur sicut in appellatione: ⁊ supplicatione. ⁊ ar. C. de arbi. l. cum antea. Et nota q ex hoc. §. Si vero contigerit sumitur auẽ. si vero posita. C. de iudi. l. apertissimi.

Si tamen contigerit. ¶ Casus. Episcopus de iniusticia iudicis ⁊ lesione subditorum iudicare debet. ⁊ leso damnum facere emẽdari pena cõtrafacientibus imminente. In ciuitatibus autem iudice non existẽte subditi adire debent defensorem qui per se vel cum episcopo iudicare debet ⁊ monachi ⁊ clerici ⁊ episcopi litteris sui superioris muniti venire debent: iudices insuper prouidere debent ne sportule illicite exigantur. ⁊ hoc dicit vsq ad finem tituli. ¶ Expone litterã. si tamen contigerit ledi. i. lesionem contra iusticiam pati. ciuitatis episcopum. Nota hic q si iudex inferior iusticiam non facit põt haberi recursus ad superiorem. vt hic ⁊. ã. de offi. questo. §. si vero forsan. ⁊. ã. c. §. j. ⁊. §. sequenti ⁊ extra. de officio ordina. c. irrefragabili. ⁊. c. significauit. ⁊. viij. q. iij. c. cum scimus. quinimmo deuoluitur iurisdictio ad superiorem quandoq ppter iniusticiam inferioris vt dicto. §. si vero forsan. agere. i. satisfacere. vel sub episcopo litigare. ¶ Opponitur vt no. in gl. sed quõ ⁊ respon. vt hic no. ⁊ in dicto. §. illud. ⁊ dicta. l. iubemus.

¶ De vsuris nauticis.

Nautium. ¶ Casus leges antique et consuetudines in vsuris nauticis obseruate debẽt perpetuo ⁊ inuiolabiliter obseruari. Et hoc dicit vsq ad finem tituli. ¶ Opponit. vt ã. de eccle. titu. in prin. ⁊ solue vt ibi notatur.

¶ De interdictis collegijs hereticorum.

Plurimum. ¶ Casus breuis. heretici conuẽticulas. ⁊ adultera baptismata facere prohibentur. pena contrafacientibus imminẽte Et hoc dicit vsq ad finem tituli. Nota hic q heretici excommunicandi sunt ⁊c.

¶ De raptis mulieribus que raptoribus nubunt.

Legis interpretationem. ¶ Casus. mulier rapta substantiam raptoris lucratur nisi sno nupserit raptori. quo casu ad suos parentes vel ad fiscum debet puenire. his obtinentibus in casibus futuris ac etiam preteritis. vltimo precipit diuulgari. Et hoc dicit vsq ad finem tituli. ¶ Opponitur q muliere cõsentiente raptor nõ sit puniendus. vt. ff. de iniu. l. j. §. vsq. Solu. sm glo. hic cõtingit quia pari iniuria esse facta videtur. Tu dic ⁊ melius vt notaui. C. de rapt. virgi. §. hinc pene. ¶ Item opponitur hic dicitur in. §. sancimus q res ipso iure transeunt in mulierem raptam sine possessione. sed contra. C. de pac. l. traditionibus. Solue vt notaui. ã. de incest. nup. §. j. ¶ Itẽ opponitur q mulier rapta non licite possit nubere raptori. vt. xxxvi. q. ij. c. de puellis. ⁊. c. fi. ⁊ ibi no. in summa. ⁊ extra. de adult. c. j. ⁊. ij. ⁊ de rapto. c. penul. ⁊ fi. Solutio quod hic dicitur ibi corrigitur de iure canonico. ¶ Insuper opponitur q parente mortuo bona raptoris ad heredes parentis transferri debeãt vt. ã. quo. opor. epi. §. quanta igitur. in fi. §. Solue vt ibi notaui. ¶ Item contra ad idem insititu. de perpetu. actio. §. sed heredibus Solutio hic est speciale. vel dic q hic prodita est actio ad vindictã vel dic ibi de actione. hic de accusatione. vel dic ibi ciuiliter hic criminaliter agebat. ¶ Ultimo opponit q lex ad pterita facta trahi non debeat. vt. C. de legi. l. leges ⁊ cõstitutiones. ⁊. ã. de incest. nup. §. ⁊ hoc quidẽ. Solutio illud est regulare hic spãle. vel dic q lex nominatim se trahit ad pterita. Et est rõ q lex antiqua. idẽ statuebat ⁊ qui aliter dicebant male eã intelligebant. Et sic nota q quotiẽs lex vetus in preteritis factis interpretationem solã recipit per declarationem eo casu lex noua trahitur etiam ad preterita facta. vt ⁊. ã. de administra. offi. c. j. ⁊. ij.

¶ De collatoribus ⁊ alijs capitulis.

Uecunq. ¶ Casus vsq ad. §. eos autẽ qui. dispositiones ac denunciatiões collationum prouincias ⁊ ciuitates collatoribus fieri debent temporibus opportunis. exemplarijs petentibus datis ⁊ fiscalium quantitate ostensa ⁊ soluentibus de suscepto securitate prestita: ⁊ exactoribus ⁊ iudicibus ac etiam collatoribus pena contrafacientibus imminente licentia grauato appellandi permissa. ⁊ hoc dicit. ¶ Expone litteram. quecunq ad vtilitatem dispositiones ⁊ ordinationes siue denunciationes. sine ciuitati. Et nota q aliquando prouincie. ⁊ aliquando ciuitati imponebatur tributum. in ciuitatibus omnibus: vt singuli tam layci q clerici soluant tributum. vt. xj. q. j. c. si tributum. ⁊. ff. de munc. ⁊ hono. l. fi. §. patrimoniorum. vbi de hoc. Et no. hic ⁊. ã. c. q per singulas ciuitates notum fieri debet. ¶ Item nota q exemplum dispositionum dari debet petentibus vt ⁊. j. c. §. hec autem. ⁊. C. de iudi. l. ij. li. x. ¶ Et est ar. q ad feudũ q vasalli vocari debeant ad seruitiũ prestandum ista forma que hic tradita est. ⁊. j. c. §. hec autẽ. de hoc dic vt decima colla. de milite vasallo qui contumax est. ⁊ de pace iura. fir. §. fi. vbi de hoc. Item est ar. q vasalli ab imperatore vel rege vocati non debeant per edicta. sed per litteras pposita per singulas ciuitates. Ar. ã. de litigio. §. oẽm ⁊ extra. de postu. c. j. Sed p ẽ facit. ã. de mona. c. penul. Sed videas qõ nota. in dicto. §. fi. sine dilatione dari. iudicibus prouinciarum ⁊ omnibus petentibus. repetari nota q illicite exactum vel vltra debitum expensum computatur in tributum. Et est ar. q collecte possint reputari cõi cum eo qõ debet cõe collatori. particulares. Nota hic q in tributo particularis solutio admittitur. ⁊ facit. C. de collatiõe fundi patrimonialis l. placuit in prin. li. xj. hoc autem iubemus. quãtitatem. i. dubitat q̃tum vel quid soluere debeat cogi ad petitiones collatoris. ostendere collatori petẽti. ⁊ facit. ã. c. v. si igit ⁊ v. sed ẽt canonicaz. i. canonis exactorẽ fieri ppter tributũ soluẽdũ alij assignare q̃ possones similes hñt. si q̃s aliter putauerit puocare no. hic q lesus ab exactore põt appellare. Idẽ est si ledat aliq̃s a psecutore vt. C. de cẽsito. l. qui grauatos. Et ẽ hic ar. q ab oĩ grauamie ẽtiudiciali liceat appellare vt. C. de app. l. si ad scribatũ. ⁊. l. hi ⁊. l. si q̃s puocatione cũ simi.

Eos autem. ¶ Continua. supra dictum est de collatoribus tributorũ qualiter ⁊ qñ ad exactões admittant sequit videre qui exactores admittant ad exigendũ tributa. ¶ Casus breuis. exactores exactionẽ incohare nõ debent nisi prius insinuauerint mandatum hoc obseruando ⁊ in priuatis

negocijs.⁊ executores in causis priuatis nullam cognitionem vel executionem habere debent.⁊ debitor debitoris tributarij in subsidium debiti veritate patefacta conueniendus est ⁊ exactorum excusatio ex eo ꝙ in loco sacro resideant admitti nõ debet aduersus eos qui ab eis se lesos esse dicunt.⁊ exactores iustis ponderibus ⁊ mẽsuris vti debent ⁊ hoc dicit vsq; ad.§.iubemus.¶ Expone litterã eos autem non aliter incohare.i.eis exactionem facere in prouinciali.i.coram preside prouincie.insinuauerunt.i.ostenderunt seu probauerunt mandatum Et nota hic ꝙ procurator constitutus ad exigendum non admittitur nisi insinuet mandatum.vt hic ⁊.j.proxi.ex hoc.i.de eo qui exigere debent exsoluentes.exactori post insinuationem mandati.obseruando.s.vt non possit quis exigere alterius nomine nisi insinuet mandatum.executioni.i.vt possit causaȝ cognoscere vel exequi.Si autem aliquis non licere. Nota ꝙ exactor nõ debet debitorem debitoris conuenire nec molestiam eis inferre nõ in subsidium.vt ⁊.C.de condi.ex lege.l.j.excusationem.s.audire loco.s.in aliqua ecclesia.eos collatores.ab eis exactoribus. Nullus autem alicui possessori propriam ipsorum agricultorum.illos agricultores.sustinentes.Et sic nota hic ꝙ agricultor qui est in possessione dominus presumitur in dubio:⁊ tenetur ad tributa si alius dominus non apparet.Et sic est ar.pro plac.⁊ dic vt no.C.de probat.l.ij.⁊.l.cum res.se fecit.s.ciuem qui dominus esse dicitur.⁊ se dominum profitetur.obnoxium.ad tributa soluenda.eos qui mensuras Nota hic de mensuris ⁊ ponderibus.Item nota hic ꝙ mensure ⁊ pondera publica sunt.Sed quedam priuata sunt.vt.ff.de contrahẽ.emp.l.imperator.¶ Opponitur ad.§.eos aũt.de.l.hoc iure.ff.de solutio. Solutio ibi in procuratore ad iudicia hic in procuratore.⁊ exactore ad exigendum ⁊ dic vt no.ff.de procura.l.non solum.§.i. Item opponitur ad.§.nulli vero.vt.C.de his qui ad ec.confugi.l.presenti.Solutio ibi regulare hic speciale.vt.S.de manda.prin.§.publicorum.

Jubemus nullam. ¶ Continua supra dictuȝ est de exactoribus ⁊ modo exigẽdi nunc dicit de pecunia exacta. Casus.exactores pecuniam tributariam sine dilatione ⁊ diminutione prebere debent nulla etiã possessoribus:⁊ habitatoribus diminutione facta pena contrafacientibus imminente ⁊ singulis annis episcopus cum quinq; primatibus rationem exigere debet exactorum ⁊ nominatorũ periculo omnibus alijs prohibita commissione ratiocinia exigẽdi nisi ex iussione principis hoc processerit omnibus loci seruatorum mittendorũ etiam si episcopi sit adempta licentia pena contrafacientibus imminente. Et hoc dicit vsq; ad.§.Ad hoc ꝓhibemus.¶ Expone litteram.iubemus nulla. Nota hic ꝙ pecuniam tributoriam nullo modo ⁊ nullo casu licet alicui minuere sine iussione principis.aut accipere. Nota hic ꝙ dantes ⁊ accipientes pari pena puniuntur.vt.C.de epi.⁊ cle.l.si quenꝙ in fi.singulis autem annis. Nota hic ⁊.j.proxi.§.⁊ sequenti ꝙ solennitas maxima requiritur in exigendis rationibus adeo ꝙ alij ꝙ episcopo ⁊ primatibus quinq; committi non debet nisi iussione principis denominant. Nota hic periculum ad denominatorem pertinere.committi alicui vt ratiocinia exigat.bassus.i.si committantur ratiocinia vacantibus i.pro nullis abitis pro predictis. Nota hic ꝙ strictissime procedit hec lex in rationibus exigendis.quod hodie male seruant ytalice ciuitates. Ad hoc sancimus loci seruatorem. Nota ꝙ hec lex nos confidit de episcopo ꝙ sit iudex ⁊ loci seruator.agentem aliquem exactorem existentem esse.i.fieri:⁊ simpliciter.i.indistincte vel generaliter.

Ad hoc id prohibemus. ¶ Continua.supra proxime ꝓhibuit loci seruatores.hic repilogat idem vt addat.¶ Casus.regulariter loci conseruatores ⁊ eis similes prohibentur.fallit si iudex ex causa iussa ad prouinciam venire impediatur tunc enim vicarium mittere potest.Item cum ex iussione principis in aliam regionem mittitur.⁊ hoc dicit vsq; ad.§.iubemus autem.¶ Expone litterã. Ad hec prohibemus.damus ei licentiam si venire impediatur ex causa iusta.aut membri incisionem.hoc habet locuȝ anteꝙ veniat. sed certe idem est postꝙ venit si ex iussione principis in aliam regionẽ mittatur.⁊ hoc sequitur iussioni secus ergo.erit si ex propria voluntate.vel sine causa iusta vellet proficisci per similem.i.extra nouissimũ supplicium facere. Nota hic ꝙ iudices existentes in prouincia sibi decreta non debent loci seruatores vel vicarios facere.vt.S.e.§.⁊ §.proxi. Sed si ex iussione principis mittuntur tunc possunt vt hic sed anteꝙ veniant possunt si ex necessitate proficisci impediantur alias secus vt.S.proxime.⁊.S.de administra.§.penul.⁊ fi.vbi de hoc. ¶ Ar.est hic in ver.anteꝙ ꝙ prelatus electus aliquod ius habeat nec electores possint postea variare.vt extra.de elec.cum inter dilectos.⁊.c.publicato.⁊.xxviij.di.de synagoga.vbi de hoc ⁊ extra.de foro.compe.c.verum.⁊.j.q.j.quod quidaȝ ⁊ no.extra.de elec.c.transmissam.⁊.c.cum inter canonicos.⁊.lxiij.di.c.quãto apostolica.⁊ extra de rescrip.c.pastoralis in fi.⁊.C.de iurisdi.om.iudi.l.priuatorum ⁊.S.de administrato.in gl.j.litteris.⁊ ibi notaui.⁊ in speculo de re feri pri representatione.§.ratione autem cause.ver.Item quod obtentum est ab imperatore.⁊ per host.extra de verb.sig.c.super quibusdam.§.j.⁊ in dictis iuribus videre potes an imperatori ex electione ius quesitum fuerit ante confirmationem a domino papa factam ⁊ de hoc infra dixi.¶ Opponitur vt.S.de manda.pri.§.eos.⁊.S.vt nulli iudi.§.nulli cum similibus. Solutio ex causa potest vt hic.sed sine causa non potest vt ibi.¶ Item cõtra.S.de administra. Solue vt ibi no.¶ Item cõtra.ff.de offi.proconsu. l.iiij.§.fi. Solutio hec corrigit vt ⁊ ibi notatur.¶ Item contra.ff.de milita.testa.l.ex eo.Solutio vt ibi notatur.vel dic ibi in milite.secus i alio administratore.vel dic ꝙ miles ex electione non habet priuilegium ad suum proprium cõmodum anteꝙ in numero relatus sit vt ibi si ad cõmodum ⁊ vtilitatem rei publice sic vt hic.¶ Item contra.C.de quadri.ꝓscrip.l.fi.in fi.vbi dr ꝙ ante susceptas insulas imperiales nõ hȝ sol.priuilegiũ nõ hȝ in gestis ꝓpria seu negocijs factis añ electionem. Sed in negocijs gestis post electionem vel occasione electionis vel administrationis vel imperij ad vtilitatem rei publice:⁊ fisci ius habet ⁊ priuilegium vt hic.vel dic ꝙ licet ibi lex ex eo tẽpore valeat ex quo nutu dominio imperiales suscepit infulas vt ibi dicitur non sequitur ꝓpterea ꝙ princeps non potuit facere legem.⁊ eam trahere ad tempora preterita etiaȝ anteꝙ infulas suscepisset vt.C.de legi.⁊ constitu.l.leges ⁊ constitutiones cum similibus.

¶ Item opponitur vt no.dicta.l.ex eo.⁊ solue vt.S.⁊ ibi no. Item ad hoc quod hic dicitur ꝙ omnia vicarij agere possunt preter vltimum supplicium:⁊ membri abscissionem est econtra.ff.de le.iiij.l.j.§.a prefectis. Solutio hic corrigit vel dic hic vicarius constitutus fuit ab homine.i.a iudice sine autoritate speciali principis.ibi vero vicarius fuit constitutus ex mandato principis ⁊ eius autoritate speciali.⁊ ideo omnia potest ⁊ facit.C.de off.eius qui vicem alicuius iudicis obtinet.l.ij.⁊ sic intellige quod notatur ibi.¶ Itẽ contra extra.de off.ordi.c.quod sedi apostolice. Solue vt ibi notatur

¶ Et quia questionem sequentem disputaui in ciuitate bononie conuenientem huic materie idcirco vtile fore putaui eam hic interserere.

¶ Perusij elegerunt ticium in potestatem.⁊ miserunt syndicuȝ ad dicendum.vel non miserunt.titius statim cum sciuit nulla tamen facta denunciatione pro parte ciuitatis ratum habuit.dictum perusij elegerunt seyum in potestatem syndicus postea ticio denunciauit vel non.¶ Queritur an primus qui paratus est venire:⁊ nec per eum stat debeat habere salarium pro potestate qui est actor.Et videtur ꝙ petere possit salarium.¶ Primo.quia quotiens electio facta est legitime electo ius acquiritur ex ipsa electione.vt hic vbi de hoc.⁊ argu.ff.de offi.preconsul.l.j.⁊.ij.⁊.l.aliquando.

¶ Secundo quia publicata electione vel saltim facta non licet electoribus postea recedere ab ea.vt extra.de elec.c.cum inter in fi.⁊ c.publicato.⁊ plene notatur.lxiij.di.c.quanto apostolica.¶ Tercio quia facta electione electus statim habet iurisditionem licet nõ habeat exercitium.vt no.in auẽ.de defen.ciui.§.interim ⁊.§.si eadẽ ⁊.C.de iurisdi.om.iudi.l.priuatorum no.Et ex his ergo tribus rationibus concluditur ꝙ cum ius sit sibi quesitũ irreuocabile ꝙ possit petere salarium.¶ Quarto.regula est ꝙ non licet contra ꝓpriũ factum venire.vt.ff.de adop.l.post mortem.concludit ergo hec ratio idem quod proxima.¶ Quinto regula est ꝙ quotiens fit aliquid gratia vtriusq; sicut hic fit electio gratia eligentium ⁊ electi:non est licitum vni inuito altero contrauenire.vt.C.de transac.l.ꝙ vis.⁊ de actio.⁊ obli.l.sicut ergo ⁊c.¶ Sexto quotiens aliquis alteri impendit gratiam etiam si gratia non sumpsit omnem effectum non licet in pendenti eaȝ reuocare.vt.ff.de ser.rusti.predi.l.per fundum.ergo ⁊c.¶ Septimo quotiens mandatum cõfertur in aliquẽ valet quod per eum fit etiam mandato reuocato si non fuit certioratus.ergo si syndicus denunciauit poterit potestas petere salarium vt.ff.quod iussu.l.i.⁊ de publi.l.si quis prohibuerit.⁊ manda.si mãdassem.⁊ est glo.ff.de contrahen.emp.l.j.¶ Octauo quotiens quis ratum habet ante reuocationem id in quo consistit mandatum non reuocatur post mandatum tacite eadem ratione nec expresse, ff.de dona.l.ij.§.si pecunis ergo si electus ante ratum habuit.poterit petere salarium.¶ Nono cum missa est aliqua epistola alicui si interim intercipiatur sibi datur furti actio.ergo aliquod ius videtur sibi acquisitum per epistole missionem.vt.ff.de furti.l.cum qui.§.si epistola.ergo ⁊c.¶ Decimo.quia sola collatione dignitatis acqritur aliqñ ius electo vt insti.qbus mo.ius pa.po.sol.§.filius ergo ⁊ce.¶ Undecimo si electus ratum habuit regula est ꝙ statim sibi acquiritur ius.vt.ff.de nego.gest.l.fi. ergo ⁊ce.¶ Duodecimo.cum quis electionem profecit non licet ei postea penitere.vt.ff.de adoptio.l.apud aufidium.ergo ⁊c.¶ Terciodecimo quotiens alicui qd fieri debet ⁊ per eum stat:⁊ non per eum qui facere debet pro facto reputatur.vt.ff.de regulis iuris.l.in iure ciuili.⁊ loca qui operas ergo ⁊c.¶ Quartodecimo omnis dignitas procedit a deo.vt.C.legi.⁊ cõsti.l.digna.⁊ de comi.tri.sco.l.j.li.xij.ergo eẽ debet irreuocabilis vt in auẽ.cõstõ que de dig.§.illud ergo ⁊c.¶ Quintodecio quotiens

quotiens eadem res donatur duobus ille potior habetur cui prius possessio tradita est. vt. C. de rei vendicatio. l. quotiens in fi. Sed si denunciatum est priori vel ratum habuit videtur quasi possessionem accepisse. ergo ⁊c. Sic enim seruatur in prebendis collatis duobus vt extra. de preben. c. si tibi absenti. li. vi. ¶ Sextodecimo quotiens in donatione res facta est non integra non licet donum reuocare. vt ff. de donatio. l. ⁊ qui fatum. ergo ⁊c. Preterea regula est quod variare non licet. vt. ff. de procura. l. in cause circa principium ergo ⁊c. Item regula est quod semel sufficis voluisse. vt. ff. de aqua plu. ar. l. in diem ergo ⁊c. ¶ Decimoseptimo probatur per ar. a minori. Si id de quo minus ⁊c. Sed in contractibus innominatis re non integra non licet penitere ergo ⁊c. vt. ff. de condi. ob causam. l. quod seruus. ¶ Decimooctauo electiones ad honores fiunt ab ordine decurionum siue a populo. vt. C. de decurio. l. ii. ⁊ l. nominationum. ⁊. ff. de decurio. l. honores. §. is qui. ⁊ in auth. de defen. ciui. §. interim. ergo ordo vel populus non poterit reuocare. vt. ff. de decre. ab ordi. facien. l. quod semel. hinc est quod semel approbaui ⁊c. vt. ff. de nego. ge. l. pomponius ergo ⁊c. Item nemo potest mutare consilium ⁊c. vt. ff. de regu. iu. l. nemo. ex his ergo omnibus rationibus concluditur manifeste quod ticius potest petere rationabiliter salarium.

¶ Econtra videtur pro parte communis perusii quod non debeat habere salarium. ¶ Primo quia electio potestatis esse videtur propria ciuium ciuitatis perusii. cum eorum sit eligere confirmare ⁊ infirmare ex causa: ⁊ inuicem fiunt obligationes. ergo ⁊c. Argu. ff. de iusticia ⁊ iure. l. ius ciuile ver. ita quod licere ergo eis licet reuocare electionem. maxime si damnum non sentiat ticius ar. ff. quod cuiusque vni. l. item eorum. §. si decuriones. in fi. §. ⁊ insti. manda. §. recte. ⁊. ff. de iudi. l. iudicium soluitur. ¶ Secundo regula est quod alteri per alterum non acquiritur in absentia nisi interueniat nuncius vel epistola. vt ff. de pac. l. labeo. cum similibus. ergo si syndicus non denunciauit: nec epistolam presentauit non poterit petere salarium. ¶ Tertio electio facta est quedam gratia siue donum quod non acquiritur in absentia nisi modo predicto. vt. C. de sacro san. eccle. l. illud. §. fi. ergo ⁊c. ¶ Quarto cuius est confirmare eius est infirmare ⁊ tollere. vt in auth. de defen. ciuita. §. interim in fine. §. Sed commune perusii eligit: ⁊ confirmat: ergo priuare potuit. ¶ Quinto quia hodierna electio potestatis videtur transire in speciem contractus innominati facio vt facias. i. eligo vt administres vel do vt facias. vt. ff. depos. l. i. §. si quis seruum. ⁊ de prescrip. ver. l. naturalis. §. at cum do ⁊. §. fi. ergo secundum regulam licet penitere. vt. ff. de condi. ob causam. l. si pecu. in prin. ¶ Sexto nihil ex substantialibus est omittendum ⁊ priusquam omnia intercesserint res est integra. ⁊ cum ex parte altera nullus actus interuenit penitus res est prorsus integra ⁊ de facili reuocabilis ex parte eius quicquid fecit. Sed de substantialibus esse videntur littere collationis cautio ⁊ iusiurandum vt in auth. vt iudi. sine quoquo suff. §. iusiurandum. ⁊ in auth. iusiurandum quod prestatur. ⁊. C. de manda. prin. ergo re integra licuit penitere antequam predicta impleantur. vt dicta. l. si pecu. in pri. vbi de hoc. ¶ Septimo quotiens duobus datur prefertur ille qui habet possessionem. Sed secundus electus habuit potestatem. ⁊ administrauit: ergo ⁊c. vt dicta. l. quotiens in fine. ¶ Octauo quotiens superior quid indulget nec sequitur sententia diffinitiua potest reuocare. vt. ff. de re iudi. l. quod iussit ⁊ dicta. l. iudicium soluitur. ergo ⁊c. ¶ Nono in electione ⁊ susceptione contrahuntur obligationes: ⁊ requiritur consensus. i. simul sensus representatus per personam veram vel fictam. Cum igitur commune perusii secundum eligendo videatur reuocare primum. vt. ff. de procura. l. si quis cum. §. fi. ergo non poterit petere salarium. vt. ff. de actio. ⁊ obli. l. consensu. vbi de hoc. ¶ Decimo quod licet ex causa re non integra licet sine causa re integra. vt. ff. de procura. l. post litem. ergo cum fuerit res in tempore electionis secunde potestatis tenet reuocatio de primo ar. dicti. §. interim in fine.

¶ Undecimo probatur per ar. a sufficienti partium enumeratione. quia aut commune perusii est obligatum ex contractu. aut ⁊c. vt insti tu. de obli. ex quasi malefi. Sed commune perusii sibi nullo casu modo est obligatum. ergo non tenebitur ei. ar. ff. de actio. ⁊ obli. l. obligationum fere. §. placet ⁊ de his qui sunt sui iuris. l. patre. ¶ Duodecimo obligatio effectualis dicitur ciuilis ⁊ naturalis simul iuncta vt insti. de obliga. in prin. Sed naturalis contrahitur consensu. ⁊ consensus hic defecit vt probaui. ergo non tenebitur commune. ar. ff. de pac. l. i. in prin. ⁊. §. ideo. ¶ Tertiodecimo omnis actio aut est natiua aut datiua. vt no. per Io. in arbore. Sed in casu nostro actio non est natiua vt dixi. Nec reperitur competere aliqua datiua. ergo non tenebitur commune. Nam officium iudicis vel actio in factum de quibus posset magis dubitari non videretur competere hoc casu quia non competunt nisi ex summa equitate. Sed iste ticius non sentit damnum. licet perdat lucrum. ergo ⁊c. ¶ Quartodecimo vnumquodque prout colligatur ⁊ dissoluitur. vt. ff. de solu. l. prout quisque ⁊ de regu. iu. l. nihil. Sed electio consistit ex puris ⁊ meris motibus eligentium ergo: ⁊ nuda eorum voluntate tolli potuit. vt. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus in prin. ¶ Quintodecimo quia electo substantialibus non perfectis ius non acquiritur ex electione. vt. ff. de mili. testa. l. cum ex eo. cum concordan. ibi allegatis. ergo ⁊c. ¶ Sextodecimo regula est omne enim quod procedit ex mera voluntate potest reuocari sola voluntate. vt. ff. de lega. i. l. si mihi. §. in legatis. ⁊. C. de appel. l. si quis libellos. ⁊. ff. de iudi. l. iudicium. ⁊ de manumis. vindic. l. si pater. ⁊ insti tu. manda. §. recte. ⁊ dicta. l. si pecuniam. cum similibus. ergo ⁊c.

¶ Decimoseptimo licet enim nuncius vel procurator sit missus potest reuocari mandatum. ipso etiam non certiorato. vt dicta. l. si pater circa prin. ⁊ extra. de procura. c. fi. §. vlt. li. vi. ergo ⁊c. ¶ Decimooctauo quotiens mittitur epistola non acquiritur ius nisi sit presentata epistola. vt. ff. de acqui. re. do. l. pater in prin. ergo ⁊c.

¶ Decimonono donatio re integra reuocatur. vt. ff. de donatio. l. qui fatum. ergo ⁊c. ¶ Uigesimo cum mittitur vni epistola ad eius commodum nec ei presentatur postea sed alteri debet ille cui presentatur habere salarium. ⁊ non ille cui mittebatur vt. ff. ad municipa. l. ticio. in prin. ergo ⁊c. ¶ Preterea in beneficiis ⁊ priuilegiis potest papa re integra per secundas litteras ⁊ per secundum priuilegium primis derogare. ⁊ ipsas tollere ⁊ est ratio quia in eius voluntate mera hec consistunt. ⁊ no. extra. de rescrip. c. i. ⁊. xxv. q. ii. in prin. Ergo cum electio consistat a sui principio in mera voluntate eligentium poterunt electores per secundam electionem reuocare primam.

¶ Preterea certum est quod post electionem factam nullus alienigena cogitur suscipere electionem de se factam sed est in eius arbitrio re integra suscipere vel non licet sit secus de iure ciuili quando electio eo iure procedit vt in auth. de defenso. ciui. §. interim. ⁊. §. si qua ⁊. ff. de mune. ⁊ ho. l. si quis magistratus. si ergo est in potestate electi renunciare. ergo reuocare debet esse in potestate eligentium. ar. insti. de societa. §. illud ⁊ ar. ff. manda. l. potest. ⁊ ab vna ex his ergo rationibus concluditur manifeste quod ticius non debet habere salarium. ¶ Solutio aut electio facta stetit in finibus suis. quia nec syndicus nec epistola misse sunt: ⁊ tunc potuit indistincte reuocari per commune perusii. vt patet rationibus supradictis. aut missus fuit syndicus ⁊ epistola missa siquidem syndicus post ratihabitionem ⁊ factam electionem denunciauit ticio si fuit prius certioratus a communi ipse syndicus dic idem quod. s. Si vero non fuit certioratus non tenet reuocatio. ⁊ petere potuit salarium. vt. ff. quod iussu. l. i. §. i. ⁊ manda. l. si mandassem. cum similibus. i. allegatis. Si vero syndicus non denunciauit: nec epistolam transmisit aut presentauit eo casu tenet reuocatio nec tenebitur sibi commune siue syndicus certioratus fuerit siue non. ⁊ siue ticius ratum habuerit siue non. vt patet manifeste ex rationibus superius allegatis. ⁊ ad declarationem solutionis predicte ⁊ plurium. s. repugnantium in materia supradicta: distingue aut per se vult aliquis obligari aut per alium. aut vult aliquis sibi aliquod commodum per alium acquiri. aut vult alii donum seu gratiam impendere. Primo casu si misit nuncium. vel epistolam ⁊ prius penitet quam epistola vel ambassiata representetur penitentia interueniente statim reuocatur mandatum. nec interest an fuerit certioratus vel non. vt. ff. de manumis. vin. l. si pater cum concordan. ibi allegatis. ⁊ pro hoc facit ratio scripta extra de procura. c. fi. §. vltimo. li. vi. ⁊. ff. de actio. ⁊ obliga. l. consensu ⁊ de pac. l. labeo. ⁊ de acq. re. do. l. penul. in prin. ⁊ quod no. C. de sacrosan. ec. l. illud. §. fi. ⁊ est ratio euidens in casu predicto. quia nuncius siue epistola prestant solum ministerium sicut pica ⁊ organum. vt. ff. de consti. pecu. l. ⁊ licet. ⁊. C. si quis alteri vel sibi. l. multum interest. §. fi. vbi de hoc ergo cum penitet mandantem statim eius deficit consensus. ergo quod postea sequitur non potest in aliquo sui effectum sortiri. Et his manifeste apparet quod glo. posita ff. de contrahen. emp. l. i. que format questionem in littera vel nuncio falsa est nec potest procedere rationibus supradictis. ¶ Secundo casu siquidem misit procuratorem vel syndicum per quem voluit obligari tunc est necessaria certioratio vt possit in totum reuocari mandatum. ⁊ sic loquitur iura. ff. quod iussu. l. i. §. i. ⁊ manda. l. si mandassem. ⁊ de publi. l. si quis prohibuerit ⁊ de conditio. ob causam. l. si pecuniam. §. i. ⁊ argu. ff. de acqui. pos. l. qui absenti in principio. ⁊ de excep. rei iudi. l. i. §. i. Et per hoc apparet quod glosa posita. ff. quod iussu. l. i. §. i. que loqui videtur in eo casu cum quis per alium voluit obligari est falsa. Et est ratio quia quando quis vult per alium obligari. vt per procuratorem vel syndicum. tunc obligatur per alium ⁊ non per seipsum sed alterius facto vt dicta. l. multum interest. §. fi. ⁊ insti. de inutili. stipu. §. alteri. ⁊ etiam quia consensum suum in alium transtulit nec eum sibi reseruauit quantum ad actum gerendum: ⁊ ideo mandatum non debet nec potest reuocari ab ignorante. vt no. C. de satisdan. l. i. ⁊. ff. de procura. l. si procuratorem. ⁊ hoc obtinet. regulariter fallit regula extra de procura c. fi. Et per hoc appatet solutio questionis que mouetur nec soluitur. ff. de spon. l. nec sufficit. Tertio casu licet quis miserit nuncium vel epistolam: vel procuratorem licitum est penitere. nec exigitur certioratio vt. ff. de acquiren. here. l. si quis mihi bona penul. resp. ⁊ de diuor. l. si penituit ⁊. C. de repu. l. 3. ⁊ est ratio quia quotiens nulli preiudicium generat reuocatio dum consistit in pura ⁊ mera voluntate vt insti. manda. §. recte. ⁊. ff. pro socio. l. 3 ⁊ si socius. §. i. ⁊

l. actione. §. labeo. cum similibus iuribus superius allegatis. ¶ Quarto casu licet sit missus nuncius vel epistola licitum est mittenti penitere: nec requiritur certioratio. vt. ff. de manu. vindic. l. si pater. ij. ꝛ iij. responso. ꝛ dicta. l. qui absenti in prin. ꝛ de acq. re. do. l. penul. in prin. Et pro hoc facit glo. ff. de actio. ꝛ obli. l. consensu. ꝛ est ratio. quia requiritur interuentus persone medie vere vel ficte prestantis ministerium. ꝛ ideo tacite ꝛ expresse etiam sine certioratione reuocatur mandatum. vt. ff. de dona. l. ij. §. si pecuniam. ꝛ de donatio. inter vi. ꝛ vxo. l. sed interim. §. idem marcellus. ꝛ. §. si vxor. ¶ Ad contraria potest particulariter. responderi. non ob. l. ij. ꝛ. iij. ratio. Nam aut electio est auctorisabilis aut est propria siquidem est auctorisabilis aut quia defertur electoribus a canone vel ex lege vel ex autoritate superioris. tunc enim non est licitum eam reuocare. quia electores functi sunt officio suo. ꝛ eis non est vltra concessum ex potestate iuris vel superioris ar. ff. de re iudi. l. iudex. Si vero est propria sicut manifeste patere potest in nostro casu. quia communitatis est electio ꝛ propriam habet formam. ꝛ esse a iure ciuili proprio ciuium ciuitatis: ꝛ est ipsius communitatis electio. confirmatio ꝛ priuatio: ꝛ requiritur inter communitatem ꝛ electum solennis obligatio: nec fuit ciuis electus: ꝛ ideo ius ciuile quod est proprium ciuium ciuitatis: nec sibi debet prodesse nec obesse: nec dependet ex alicuius superioris autoritate probari hec possunt de iure quia potestatis electio formam habet a iure com̄i traditam: ꝛ eligit confirmationem superioris: ꝛ requiritur ꝙ sit de ciuibus ꝛ si fiat ab ordine decurionum requiritur ꝙ electus sit de ordine. vt in auth. de defen. ciuita. §. interim ꝛ. §. si qua vero. ꝛ. C. de decurio. l. ij. ꝛ. ff. de decurio. l. honores. §. is qui. mutata ergo forma ꝛ noua data ergo interire videtur prima substantia. ꝛ res transire de antiquo esse in proprium esse. vt. ff. de iusti. ꝛ iu. l. ius ciuile. §. itaque. ꝛ. l. omnes populi ꝛ ad exhiben. l. iulianus. §. sed ꝛ si quis. ꝛ de acqui. re. do. l. a deo. §. insula in fine. §. ergo electores potuerunt variare re integra. sicut ꝛ papa in beneficiis: ꝛ priuilegiis vt supra probaui. Nam si id de quo minus videtur inesse inest: ꝛ id de quo magis. Sed minus debet inesse in papa sicut ꝛ in imperatore ꝙ in alio. vt in auth. constitutio. que de dig. §. illud. ꝛ. C. de loca. prediorum. ciuilium. l. fi. li. xj. Non obstat quarta quia ibi intercessit consensus vtriusque. Non obstat quinta ratio. quia ibi fuit. consensus duorum: ꝛ ius alteri acquisitum. ꝛ eodem modo. respondeo ad sextam rationem. Sed septimam concedo. sed glo. allegata falsa est vt supra probaui. Non obstat octaua ratio quia per ratihabitionem ius acquisitum fuit. ꝛ dominium rei donate in eum transiuit. vel dic ꝙ ibi ex parte donatarij post suam ratihabitionem non requirebatur aliquis alius nouus actus obligatorius. vel dic ꝙ ibi tacita confirmatio. quo ad donationem sequebatur. vt patet in. l. in glo. ibi allegata. hic vero econtra tacite intercessit reuocatio. Non obstat nona ratio quia ibi mittens epistolam permansit in eadem voluntate. Sed hic mutauit. Non obstat decima ratio. vt ex predictis appet. Non obstat vndecima. quia ibi interuenit gestor eius cuius postea acquiritur per suam ratihabitionem hic vero non. Non obstat duodecima ratio. quia ibi sua electione ius efficaciter fuit acquisitum. hic non sic. Non obstat. xiij. ratio. quia illud habet locum quando ille per quem stat erat alteri obligatus re vel spe. Sed hic non erat obligatus. Non obstat quartadecima ratio. quia ea que sunt dei: ꝛ a iure naturali ab initio procedunt non obligant regulariter. vt not. ff. de iusti. ꝛ iure. l. ex hoc. Non obstat quintadecima ratio. quia ibi fuit consensus in presentia vel representatus saltim ficte. alias non valuisset donatio. vt nota. d. l. illud. Non obstat decimasexta ratio. quia hic res erat integra seu fingitur integra vt patet ex predictis. Non obstat decimaseptima ratio. quia locum habet vbi ego volui legitime ꝛ perfecte quod hic non fuit. Non obstat decimaoctaua ratio quia ibi fuit duorum consensus in presentia vel saltim in absentia. Item ibi penitens ꝛ volens seruare quod ibi factum fuit erat contrarius sibi. Non obstat decimanona ratio. quia ibi electio legis erat et autoritatem capiebat a superiore. vt patet in dicto. §. interim. ꝛ. C. de ser. rei publice ma. l. j. ꝛ. ij. vt. s. probaui. Non obstant alie rationes. quia loquuntur quando ius erat alteri acquisitum.

Jubemus autem omnes.

¶ Continua. supra prohibuit loci seruatores: hic repilogat adhuc idem ꝛ iubet iudices per se requirere delinquentes. ¶ Casus hactenus vsque ad finem tituli iudices per se delinquentes requirere debent. ꝛ non per latronum insecutores vel similes pena contrafacientibus imminente. ꝛ iudices per prouinciam proficisci debent expensis eorum. ꝛ administratione finita quinquaginta diebus in prouincia permanere nisi ex iussione principis euocentur. alias leso sacramento prestito omne damnum ei secundum ꝙ iurauerit emendare cogentur: ꝛ pene pecuniarie fisco applicari debent vltimo precipit diuulgari. Et hoc dicit vsque ad finem tituli. ¶ Et pone litteram. iubemus autem omnes per se. i. non per latronum insecutores vel similes. vt. j. sequitur versi. non enim. ꝛ dic vt notaui. ff. de offi. presi. l. congruit. requirere accusatione precedente sic supra. vt nulli iudices. §. si vero contra ipsum in prin. ꝛ in fine. §. ꝛ quod hic dicitur requirere ꝛc. expone per edicta vel per litteras sic. ff. de requiren. reis. l. j. vel dic requirere. s. legitimis modis. a iure statutis. ꝛ permissis. vt notaui in dicta. l. congruit. Consuetudinis. Nota hic ꝙ consuetudo exactionis illicite prohibetur militari iudici sub. s. Et nota hic ꝙ declarat precedentia. vt iudices per se requirere debeant delinquentes legitimis modis olim a iure adinuentis. Non autem per latronum insecutores vel similes nec per inquisitionem. Et sic patet hic manifeste ꝙ noluit nouum modum procedendi adinuenire. sed magis voluit modos veteres confirmare ꝛ latronum insecutores solummodo prohibere pro talibus causis quas debet per se cognoscere. ꝛ per se requirere delinquentes vt. s. e. §. in prin. Super hoc sancimus. simul ingredi sub. maxime ꝛ sub. gestis. i. coram archiepiscopo prestito iuramento ꝛ scriptura facta vnumquemque exponentem querelam palam facere. Nota hic mirabile ꝙ propter fugam rei statur hic sacramento actoris sine aliqua probatione. Item nota ꝙ fuga facit quem suspectum. vt ꝛ. j. proximo. §. ꝛ facit. s. de exhiben. reis. §. si vero etiam quidam. ꝛ. ff. de suspec. tuto. l. impuberibus. §. fi. ꝛ. C. de requiren. reis. l. j. ꝛ. ij. vbi de hoc. ꝛ. ff. de libera. ca. l. quod nisi. ꝛ. l. sequenti. ꝛ ad syll. l. iij. §. de his: ꝛ. l. lege. ꝛ. iij. q. ix. c. decreuimus ꝛ. c. absens vero procuratore constituto. credo ꝙ hoc locum habeat in causa ciuili. secus in criminali. vt. C. vt omnes tam ciui. ꝙ mili. iudic. §. ꝙ si littera dicas ad pecuniarias. facit. C. quo modo mulctarum. l. mulctarum. Ar. est. §. iubemus ad secundum quosdam ꝙ iudices omnes ex eo ꝙ hic in littera dicitur per se requirere hodie possunt de quolibet crimine ꝛ delicto inquirere sine accusatore. sic. ff. de offi. presi. l. congruit ꝛ ad. l. iul. pecu. l. lege. §. j. Tu dic ꝙ hec littera hoc non dicit. ꝛ eam expone vt supra notaui. ꝛ adde ꝙ notaui in dicta. l. congruit. Nam in dubio legem relinquere debemus antique figure. vt. s. de admini. offi. §. fi. ꝛ qui. mo. na. effi. sui. §. tribus. ¶ Opponitur ad litteram per se requirere. ꝙ per se non liceat sine accusatore vt. ff. de mune. ꝛ hono. l. rescripto. §. si quis accusatorem. ꝛ extra. vt ecclesiastica benefi. sine diminutione conferantur. in prin. Solutio. hec secundum illas intelligitur. vt hic notaui exponendo litteram. vel dic ꝙ hec determinatur per illas. vt. ff. de legi. ꝛ senatusconsul. l. sed ꝛ posteriores. Alij dicunt ꝙ hec corrigit hoc non placet. ¶ Ar. est. §. super hec sancimus ꝛ. §. se. ꝙ propter fugam quis efficitur suspectus. vt possit tormentis subijci. Et ad hoc faciunt iura superius pro hac parte allegata. ¶ Argumentum est contra. ff. de questi. l. j. circa prin. vbi non sufficit suspicio sola sine argumentis vel indicijs. ꝛ. C. de questi. l. milites. ¶ Ar. contra ad sylle. l. iij. §. de his. ff. sed dic ꝙ ibi est speciale in seruis libertate donatis. ꝛ fugientibus. secus credo in liberis. ꝛ facit quod no. C. de requi. reis. l. j. ꝛ. ij. sed dominus meus dyn⁹ tenet in dicta. l. impuberibus ꝙ propter fugam procedi potest ad tormenta. quod non placet: ꝛ adde quod notaui. s. de exhiben. reis. §. si vero etiam quidam.

¶ De sanctissimis episcopis. ꝛc.

¶ Continuationem rubrice accipe ex princi. huius tituli ꝛc.

De gubernatione. ¶ Diuide titulum in partes tres quas videas vt hic habetur ꝛ notatur in rubrica. Casus vsque ad. §. deo autem amabiles. episcopos clericos ꝛ primates decreta electionum in personis tribus que episcopum eligant conferre debent sacris canonibus et constitutionibus hic dispositis obseruatis. eis quidem eligere negligentibus electio deuoluitur ad superiorem. ꝛ si post electionem de crimine fuerit accusatus ordinatio differri debet donec de crimine iudicetur. ꝛ non per pecunias sed meritis eligatur ꝛ ordinetur episcopus post electionem de se factam ante ordinationem ꝛ post proprias res aut partem earum ecclesie conferre potest. ꝛ pro consuetudinibus pecuniam a iure statutam dare debet. pena contrafacientibus imminente. ꝛ ordinatus in episcopum a seruili: ꝛ ascripticia liberatur fortuna sed non a non curiali vel officiali quinimo etiam a patria potestate liberatur his obtinentibus in casibus futuris: ꝛ non in preteritis. Et. h. d. Expone litteram. de gubernatione. ꝛ priuilegijs mox in tribus personis qui eligere debeant episcopum. decreta electionum reis. i. clericis. ꝛ primatibus qui eligere debent. dictos tres electores. hos tres. eorum trium ex eis tribus habent esse episcopum. ꝛ nota ꝙ inepte transit de electoribus ad electum melior inter eos qui sunt boni propria forma. i. curiali decreta electionum. aut monachis predictis tribus electoribus eis adiunctis. ꝛ sic erunt quinque. edocti⁹ sufficienter. vt extra de elec. c. cum nobis. ꝛ. xxxvj. di. c. j. vbi de hoc. vel nulla persona. Nota hic ꝙ propter personarum defectum numerus minuitur electorum. competens. i. ad quem electio transfertur episcopum vel archiepiscopum. vel patriarcham ad quem electio deuoluitur propter negligentiam electorum. hic electum ordinare. facit. xxxvj. di. c. ij. vbi de hoc non probauerit. no. hic qui non probauerit presumitur calumniari. vt ꝛ. s. quo oportet epi. §. si quis autem. vbi de hoc. si quis autem episcoporum. i. in episcopum iam electum accepit per electionem factam de eo ꝛ no. ꝙ iste. §. locum habet quando post electionem offert pro intronisatione ꝛ facit. ff. de leg. iij. l. his verbis. §. fina. ¶ Nota etiam hic ꝙ episcopus. xxxv. annorum esse debet de iure ciuili. sed de iure canonico sufficit ꝙ trigesimum

annum etatis compleuerit. vt extra de electioni. c. cum in cunctis. ¶ Item no. ꝙ tres debēt eligere epm. ¶ Itē no. ꝙ eps debet esse doctus. qui enim alios docere dꝫ non dꝫ ab alijs edoceri. vt. viij. q. j. c. qualis erit. ꝛ. c. opꝫ. ꝛ. xvi. q. i. c. si clericatus. ꝛ extra de elec. c. cū in cunctis. ꝛ. c. cū nobis. ¶ Itē no. ꝙ ppter negligētiam electorꝫ deuoluit electio ad superiorē. vt extra de elec. c. cū in cunctis. §. penul. ꝛ fi. ꝛ. c. bone memorie magistri. vbi de hoc. ¶ Itē no. in. §. p cōsuetudinibus ꝙ ꝯsuetudo bona seruāda est. ¶ Opponit ad. §. curialē ꝙ ecclesia tres ptes retinere dꝫ. ꝛ quartā curie dare. vt. s. quo. opor. epis. §. neqꝫ ex officiali. So. hec corrigit. ¶ Opponit scdo ꝙ laicus eligi in epm non dꝫ. vt. s. quo. opor. epi. §. sancimus. So. hec corrigit. vel dic in defectū litteratorꝫ pōt eligi. vt hic aliās non vt ibi. arg. ff. de decu. l. generaliter. §. spurios. ¶ Opponit tertio ad idē ꝙ laicus non debeat ordinari eps nisi sit dyaconus aut pꝛsbyter. vt. xl. di. c. vl. ꝛ extra de tēpo. ordi. c. a multis. ꝛ no. xxxvj. di. c. i. Solu. hec determinat p illa iura vel dic ꝙ corrigit. ¶ Opponit quarto ꝙ inter tres mēses liceat eligere epm. vt extra de elec. c. cuꝫ nobis. So. hic de iure fori. ibi de iure poli. ¶ Opponit ad. §. pro ꝯsuetudinibus. vt. s. vt nul. iudi. §. j. ꝛ. j. q. iij. c. si quis pbēdas. ꝛ. q. j. nullus eps. extra de symo. c. cū in ecclesie. So. quod hic dicit ibi corrigit. vel dic aut ex datione aut ex acceptione sequi pōt bonum aliquod ꝛ est certū. ꝛ tūc obtinet quod ibi. ꝛ videas quod ibi nota. ¶ Querit pꝛimo an sufficiāt duo ex tribus ꝯsentire ꝛ dic. vt in gl. no. ¶ Itē querit quare tres sunt tm̄ electores. ꝛ dic vt in eadē gl. no. ¶ Querit tertio an laicus in electionibus interuenire possit. Et dic vt in glo. que incipit. s. ecclesiasticos. ¶ Querit quarto an potestas tribus decreta possit re integra per penitētiam reuocari. dic vt no. p Ber. ꝛ Inno. extra de elec. c. cū in causis. ¶ Queritur quinto infra qđ tempus eligi debeat eps ꝛ infra quod ordinari. ꝛ dic. vt extra de elec. c. cū nobis. ꝛ extra de elec. c. q̄sit. ¶ Queritur sexto quid si electus ignorauit se p suffragium electum. dic vt not. in glo. que incipit orati. ꝛ. j. q. iiij. in sum. ꝛ. q. v. c. j. ꝛ. c. ꝯsentium.

¶ Querit septimo quid si palam aliqͥs ita dixit offero meas proprias res ecclesie. vt eligar in epm. ꝛ electus est postea. Dic ꝙ licitum est ꝛ valet electio sm̄ Ioa. vt hic no. in glo. quid sic. Tu dic ꝙ post electionē licitum est offerre vt hic. ante non. vt. s. pri. §. ꝛ. s. e. §. vel dic: aut dignitas est secularis ꝛ tunc licet palam vt ibi. aut est ecclesiastica. ꝛ tūc non licet ante electionē. sed post sic. vt hic. ꝛ. s. pri. §. cum similibus.

Deo. autem amabiles episcopos.

¶ Cōtinua. superius a principio huc usqꝫ dictum est de electione ꝛ ordinatiōe epi sequit videre de officio epi. Diuide vsqꝫ ad. §. Nulli vero in partes quattuor. Pꝛimo phibet ꝛ pmittit in casibus tutele ꝛ cure officiū. Scdo officia secularia regulariter phibet. Tertio pmittit quedaꝫ in casibus. Quarto penā imponit ꝯfacientibꝰ. Scda pars incipit in. §. aliū aūt. Tertia in. §. si aūt. Quarta in. §. si qͥs aūt. ¶ Casus breuis. Tutele ꝛ cure officiū epis ꝛ monachis regulariter interdicit. pꝛsbyteris ꝛ alijs clericis pmittitur in casibus. Sed regulariter psonis ecclesiasticis secularia negocia interdicunt. Fallit in casibus a iure pmissis pena ꝯfacientibus imminēte. Et hoc dicit vsqꝫ ad. §. nulli vero. Expone lrām. Deo aūt amabiles. Ex isto. §. sumit autē. presbyteros. posita. C. de epis. ꝛ cle. sup. l. generaliter. pꝛsbyteris aūt facit. lxxxvj. di. c. puenit. aut curam legitimā non autē testamētariam aut datiuā. cognationis. i. nō ex donatione vel testamēto. administrationē tutele vel cure. aliū autem susceptorem. facit. xj. q. j. c. quidē. ꝛ de peni. di v. c. ꝯtrium omnino. ꝛ extra de obli. ad ratiocinia. c. j. vbi de hoc. dispēsatores. i. plati vel alij administratores. nā clericis. j. x. pmittit has possessiones ꝯsentiētibus. Nota hic ꝙ exigit omniū ꝯsensus ꝛ non sufficit maioris ptis. ꝛ adde quod no. extra de ꝯsti. c. cū omnis. ꝛ dic vt notaui. ff. de pac. l. maiorē. ad inuicem. i. vna ecclesia ab alia similiter damꝰ licentiā. qui publici administratores ꝯditionē. locando clericis et psonis ecclesiasticis. ¶ Opponit de. l. generaliter. C. de episc. ꝛ cleri. Solu. hec corrigit ꝛ dic vt ibi no. ¶ Opponit ad. §. aliū autem. de. l. cū clericis. §. memorati. C. de epi. ꝛ cle. Solue vt hic ꝛ ibi not. Itē opponitur ꝙ procurator litis esse possit. vt. j. c. §. sportularum in fi. Solue vt hic no. vel dic ꝙ pro clericis pōt in causis licitis vt ibi. Sed p priuatis non pōt vt hic nec etiam pro clericis in negocijs illicitis vt hic. vel dic vt no. ff. de pcu. l. neqꝫ femina. ꝛ. ij. q. vij. c. alieni erroris. vel dic ꝙ p ecclesia sua pōt vt ibi alās nō. vt hic. vel dic in foro ecclesie pōt vt ibi. sed non in foro seculari. vt hic. ꝛ. C. de epi. ꝛ cle. l. plꝫ. ¶ Queritur an possint esse testamētarij vel datiui. ꝛ dic vt hic no. ꝛ in aut. pꝛsbyteros. ¶ Itē queritur quid si nō declarauit volūtatem suam infra quattuor menses. dic vt hic no. ꝛ in dicta aut. presbyteros. ¶ Sed quid de lectoribus ꝛ cantoribus. dic vt hic no. ꝛ in dicta aut.

Nulli vero iudici.

Continua. supra tractare cepit de officio epi sequit etiam adhuc de officio ipsius videre. Casus. Nulli iudici licitū est epos coram se ad testimoniū exhibēduꝫ cōpellere sed ad eos mittere debet. vt pꝛepositis euangelijs dicāt que nouerint a iudice in iudicio venire cogendi nō sunt in aliqua cā ciuili vel criminali pena ꝯfaciētibus imminēte. Et hoc dicit vsqꝫ ad. §. interdicimus. ¶ Expone litteram. Nulli vero que nouerint. i. negocij seu facti veritatē. Et nota ꝙ p vtraqꝫ parte dꝫ dicere veritatē. causa. i. ipsius epi propria vel dic p exhibendo testimonio. prima placet. ¶ Opponit ꝙ euangelia tangere debeāt. vt. s. vt iusiurandū quod pstatur. in pꝛin. Solu. ibi regulare hic casuale. vt ibi nota. ¶ Opponitur ꝙ de credulitate liceat respondere. vt. C. de iureiu. calū. l. j. §. ꝙ obseruari. Sol. hic in testamēto ibi in calūnie iuramēto. Itē opponit ꝙ episcopus corā iudice cogēdus sit venire. vt. s. de testi. l. ij. §. ꝛ quoniā. ꝛ vt defunc. seu fu. §. illud vero. Sol. ibi in causa criminali. hic in ciuili. vel dic ibi regulare. hic spāle. ¶ Queritur quid si testes iuramento dixerint se nihil scire. Rñdeo sm̄ glo. auditur. ff. de re iudi. l. si vnī. ff. de arbi. l. pompo. ait. §. si. ꝛ. ff. re. amo. l. marcellus. §. j. ¶ Item queritur an testes cogēdi sunt ad iudicē venire causa testimonij. ꝛ an testium receptio possit cōmitti. ꝛ dic vt hic no. ꝛ dicto. §. illud. ꝛ. d. §. ꝛ quoniā. Et nota ꝙ ex isto. §. sumit aut. sed iudex. posita. C. de episco. ꝛ cle. sup. l. nec honore.

Interdicimus autem.

Cōtinua. Superius dictum est de electione ꝛ ordinatione ꝛ officio episcopoꝝ. Sequit videre de eoꝝ residentia. ¶ Casus vsqꝫ ad. §. Omnibus aūt episcopis. Episcopi in ecclesijs suis residentiam facere debent ꝛ non eas relinquere sine litteris sui superioris vel principis iussione: ꝛ tūc non amplius ānoꝝ vno pena ꝯtrafaciētibus imminēte. patriarche ꝛ epi debent sub se epos ꝯstitutos quolibet āno ad se ꝯuocare ꝛ disponere omnia que agenda sunt. ꝛ epi ꝛ clerici ad tabulas ludere vel participes vel inspectores ludi vel spectaculorū fieri phibentur. pena ꝯtrafaciētibus imminēte: nec cogēdus est episcopus clericū suum ab ecclesia sua dimittere ꝛ alijs dare. Et hoc dicit. ¶ Expone litterā. Interdicimꝰ aūt sm̄ hūc modum. s. supra dictū. Et nota ꝙ ex isto. §. sumitur aut. interdicimus. posita. C. de epi. ꝛ cle. super. l. placet. aut ministerij vel suas ecclesias non debeāt dimittere p singulos annos. Nota hic ꝙ patriarcha ꝛ archiepiscopus semel in āno debēt suos suffraganeos ad synodum conuocare. ¶ Quere duas questiones pueriles ꝛ dic vt in glo. no.

Omnibus autem episcopis.

Cōtinua. supra dictū est de officio episcopi ꝛ residentia hic repetit adhuc de officio eius vt addat. ¶ Casus. Episcopi ꝛ pꝛsbyteri sine causa iusta aliquem excōmunicare non debēt aliās absolution superiore fieri debet. pena contrafaciētibus imminēte. Et epo non licet ppꝛijs manibus aliqueꝫ pcutere ꝛ eps ab episcopatu repulsus non debet postea redire. Et hoc dicit vsqꝫ ad. §. clericos. Expone litteram. Omnibus autem episcopis ꝛ presbyteris. Nota hic ꝙ pꝛsbyteri excōmunicare possunt. Nam quilibet sacerdos habet claues ligandi ꝛ absoluendi. ij. q. vij. §. item cum dauid. ꝛ. xi. q. iij. quomodo. ergo potest excōmunicare. vt. ij. q. j. nec:io episcopꝰ. ꝛ dic plene vt ibi notaui. A sancta cōmunione. excōmunicando eum. Et nota ꝙ excōmunicatus segregatur a sancta cōmunione. hoc fieri. i. excōmunicari. a cōmunione ecclesie ꝛ fidelium sacerdote. Nota hic ꝙ quelibet excōmunicatio timenda est. siue iusta siue iniusta sit. ꝛ absolutio ad cautelam pati debet. vt extra de sen. excom. c. ex sacro approbante. ꝛ dic vt ibi. Sed neqꝫ liceat. facit. xlv. di. in summa. ꝛ. lxxxvj. di. c. non liceat. Et not. ꝙ ex isto. §. sumitur autē. sed neqꝫ. posita. C. de epi. ꝛ cle. Nota ꝙ excōmunicatio de iure ciuili procedit. ꝛ quandoqꝫ segregat a corpore christi ꝛ quādoqꝫ ab ingressu ecclesie. ꝛ dic vt hic not. in glosa. ꝛ facit iij. q. iiij. c. nullus engeltrudā. ꝛ. ij. q. v. quanto a nobis. ꝛ extra de his que vi me. ve causa fiunt. capitulo sacris. ꝛ de procuratoribus. c. finali. ꝛ de appella. c. pastoralis.

¶ In christi nomine amen. Queritur an excōmunicatus possit cōdere testamētum vel aliam vltimam volūtatem. Et videt ꝙ possit condere testamētum. quia excōmunicatus cōparatur relegato. vt nota. extra de appella. c. pastoralis. Sed relegatus ad tēpus ꝛ imperpetuum pōt condere testamētum. vt. ff. de relega. ꝛ interdic. l. relegatorum. §. ad tēpus. ꝛ de testa. l. eius qui. §. j. ergo ꝛ excōmunicatus p locum a pari. ¶ Secundo illud est spāle cuius cōtrarium est generale. vt. ff. ad municipa. l. j. ad fi. ꝛ de legi. ꝛ sena. cōsul. l. ius singulare. ꝛ. xxv. di. c. qualis. Sed spāle est in excōmunicatis propter heresim ꝙ post annum fiunt intestabiles. vt. C. de hereti. aut. credētes. ꝛ extra de hereti. c. excōmunicamus. §. credētes. ergo ius commune est generale seu erit ꝙ excōmunicatus simpliciter cōdere poterit testamētum. ¶ Tertio ꝙ heretici a cōmunione fidelium sunt exclusi. vt in aut. de priui. do. here. mili. non pstandis. §. antepenul. ꝛ. C. de sum. trini. l. ij. circa fi. ꝛ de sacrosan. eccle. l. placet. in fi. ꝛ tamen heretici testamētarij testes ꝛ in cōtractibus esse possunt. vt. C. de hereti. l. fi. §. fi. ergo multo magis catholici qui non sunt exclusi

a cõmunione sed a participatione sola poterunt esse testes ⁊ tabelliones in testamẽtis ⁊ cõtractibus ꝓpter necessariũ vsus vtilitatẽ. vt.d.l.fi.in fi. ¶ Quarto quia edictum de testamẽtis est ꝓhibitorium certarũ ꝑsonarum. Omnis ergo qui inueniť expresse ꝓhibitus nõ poterit condere testamẽtum. Sed excõmunicatus nõ est talis.ergo põt condere testamẽtum.vt.ff.de testa.l.si queramus.tar.ff.de pcura.l.mutus.§.cũ queritur.⁊ de testi.l.i.§.adhiberi.

¶ Quinto probať ꝑ locum a sufficiẽti partiũ enumeratione. sunt enim casus certi ⁊ ꝑsone certe in quibus ꝓhibitio testãdi fit.sed excõmunicatus non est de illis.vt insti.qui.non est pmis.face.testa.§.fi.⁊ dicta.l.si queramus.ergo poterit testari.arg.ff.de his qui sunt sui iuris.l.a patre.⁊ de acti.⁊ oblig.l.obligationũ fere.§.placet.

¶ Sexto quia a iure omnia licẽt que expresse non inueniunť ꝓhibita.vt.C.de reli.l.statuas.⁊.ff.ex qui.cau.maio.l.necnõ.§.qđ eis. Sed excõmunicato nullo iure inueniť ꝓhibitum expresse.ergo poterit testari.⁊ maxime quia vnusquisqȝ licẽtiaȝ habet de bonis suis testandi.⁊ nõ sint cassa iudicia.nihil est enim ⁊c.vt.C.de sacrosan.eccle.l.i.ergo excõmunicatus qui nullo iure inuenitur ꝓhibitus expresse poterit testari.cum legis intẽtio strona.vt que disposita sunt a moriẽtibus impleanť.vt in auť.de heredi.⁊ falc.§.exheredatos. ¶ Septimo ꝓbatur q excõmunicatus põt ⁊ vẽdere ⁊ donare res suas.vt extra de sen.excom.c.inter alia.⁊ c.si vere.⁊.c.cũ ex volũtate.§.ꝓdicatores.ergo poterit ⁊ ꝑ legata relinquere.cũ legatum sit donatio.vt.ff.de lega.ij.l.legatum.⁊ institu.de lega.§.i. ¶ Octauo patet ꝑ arg.a minori.quia si id de quo min⁹ videtur inesse inest.ergo ⁊ id de quo magis. Sed inter viuos minus videť inesse cũ iura omnia faueãt vltimis volũtatibus adeo ꝙ qui alienare ꝓhibeť põt in vltima volũtate relinquere vt minor adultus.ergo excõicatus qui põt inter viuos alienare vt dictũ est potest in vltima volũtate relinquere. Hinc est ꝙ qui libertates inter viuos ꝑstare nõ potest.tamẽ relinquere põt in vltima volũtate.vt in auť.vt spon.largi.§.i.⁊ insti.qui.ex cau.ma.non po.§.rogo.vbi de hoc. igitur ⁊c. Quinimmo ꝯsequens est ꝙ qui põt donatiões ⁊ ꝯtractus de suis rebus celebrare põt etiaȝ ꝑ legata ⁊ fideicõmissa relinquere. vt.C.de le.l.fi.ergo ⁊c. ¶ Nono regulariter traditur ꝙ que licẽt in contractibus ⁊ inter viuos licere debẽt.multomagis ⁊ in vltima volũtate.vt.C.de le.su.cani.l.i.⁊.ff.de leg.i.l.si seruus.§.cum quid.⁊ de ãnuis lega.l.i.ergo cũ liceat excõmunicato inter viuos debet licere ⁊ in vltima voluntate.multomagis. ¶ Decimo regula est ꝙ omnis qui retinet libertatẽ:ciuitatem.⁊ familiam ⁊ bona ⁊ qui nõ inuenitur expresse ꝓhibitus testari põt condere testamẽtum.vt.ff.de pe.l.quidam.⁊ de.l.in.l.i.§.hi qui. Sed excõmunicatus est talis.ergo poterit testari. ¶ Undecimo ꝓbatur q excõmunicatio plerũqȝ pcedit ꝓpter ꝯtumaciam.vt.xi.q.iij.nemo.⁊.c.certũ.⁊.viij.q.i.c.sciẽdum. Sed ꝯtumacia ⁊ pena ꝯtumacie non priuat ab actib⁹ ciuilibus.vt.C.de mõ mul.l.i.⁊ de requi.reis.l.fin.vbi de hoc.ergo ⁊c. Hinc est ꝙ si crimẽ pro quo quis est excõmunicatus infamiã nõ irrogat non videť ꝙ fiat infamis.ergo nec intestabilis.argu.xxiij.q.v.miles.⁊ facit quod no.iiij.q.i.in summa. ¶ Duodecimo quotiens sñia est ipso iure nulla lata etiam ex crimine quo fit intestabilis non priuat a testamẽti factione.vt ff.de iniust.ru.testa.l.si quis filio.§.quid tamẽ.ergo si sententia excõicatõis esset talis idẽ erit dicẽduȝ. ¶ Tredecimo quotiẽs excõicatio sine causa statuiť testamẽtum valet absolutione secuta.vt in auť.de sanctis.epis.§.omnibus asit. Igiť si excõmunicatio talis inueniatur valebit testamentum.

¶ Quartodecimo videtur ꝙ lȝ excõmunicatus diceret non posse testari cum nõ inueniatur expresse prohibitus possit saltim inter cõiũctas ꝑsonas testari.vt.C.de incest.nup.l.si quis incesti. Hinc est ꝙ hereticus qui est a fide extraneus est etiam a cõmunione sacrosancte ecclesie separatus vt dictũ est potest nihilominus inter ꝑsonas sibi ꝯiunctas testari.vt.C.de hereti.l.cognouimus.⁊ in auť.vt cum de ap.cogno.§.generalis.ergo excõicatus qui non est hereticus poterit multomagis testari. ¶ Quinimo videmus ꝙ ille qui desit esse suaȝ rerum oñs potest inter liberos testari.vt.C.de sacrosan.ec.auť.si qua mulier.⁊.xix.q.iij.c.si qua mulier.⁊.C.de secũdis nup.l.femine.ergo ⁊c. ¶ Decimoquinto probatur ꝙ excõmunicatio de iure ciuili segregat a sancta cõmunione.i.a corpore xp̃i ⁊ ab ingressu ecclesie.vt.d.§.omnibus.⁊ in auť.de inter.col.hereti.§.i.⁊ d.l.ij.§.fi.⁊ de sum.trini.⁊.d.l.pix.in fi.ergo de iure ciuili excõmunicatus põt condere testamẽtuȝ.cuȝ eo iure nõ inueniať ꝓhibitus. ¶ Decimosexto ꝓbatur quia si excõmunicatio lȝ ꝯdere testamẽtũ de iure ciuili multomagis ⁊ de iure canonico. Nam in penis ex caritate agẽdum est ⁊ non ex furore.⁊ in legibus cum seueritate.⁊ in canonibus cum mãsuetudine.vt.xij.q.ij.in antiquis.⁊.c.fraternitati.⁊.§.verũ etiam ⁊ ecclesie sanctitas ignoscendo gloriam derelinquit. vt.C.de episco.⁊ cleri.l.si quis in hoc.ergo ⁊c. ¶ Decimoseptimo testandi facultas ex clemẽtia reseruať dãnato quandoqȝ. vt C.de testa.mili.l.⁊ militib⁹.ergo ⁊c. Hinc est ꝙ in penis pene emolliẽde sunt ⁊ odia restringenda in dubio.vt extra de regu.iur.odia.⁊ c.in penis.⁊.ff.de libe.⁊ posthu.l.cum quidam.⁊ de penis.l.si ꝓces.

⁊.l.interpretatione. ¶ Decimooctauo lex sibi quedam reseruauit que iudici non cõmisit. Sicut est infamia ⁊ testamẽta dãnatorum.⁊ similia.⁊ ista non amittunť ex sententia nisi in casibus nominatim et expressim a iure statutis.vt no.ff.de his qui no.infa.l.i.⁊.l.furti.§.fin.⁊.d.§.fi.institu.quibus non est permissum facere testa.ergo ⁊c.

¶ Decimonono ꝓbať ꝑ locũ a pari. Naȝ infamis qui a cõib⁹ actibus est exclusus.vt.ff.de his qui no.infa.l.ij.§.miles.⁊ de testib⁹.l.iij.§.lege iulia.⁊.C.de digni.l.ij.lib.xij.cum multis similibus potest ꝯdere testamẽtum.vt.l.i.C.de secũ.nup.ergo etiam excõmunicatus.licet ab actibus cõmunibus sit exclusus. ¶ Uigesimo ptãs testandi de iure naturali siue gentium procedit.licet forma sit de iure publico.vt.C.de testa.l.testandi.⁊.ff.de iusti.⁊ iur.l.i.§.ius naturale.⁊ di.i.c.ius naturale. Sicut ⁊ ꝯtractus qui sunt de iure gentiũ vt.ff.de iusti.⁊ iure.l.ex hoc iure.⁊ iura naturalia sunt immutabilia.vt insti.de iure natu.§.sed ⁊ naturalia. Sed testamẽtum sola nũcupatione volũtatis fieri potest coram septem testibus.vt.C.de testa.l.hac ꝯsultissima.§.ꝑ nũcupationem.⁊.l.in testamẽtis.ergo excõmunicatus poterit rudi ⁊ simplici volũtate coram septem testib⁹ ꝯdere testamẽtum. ¶ Uigesimoprimo probať per argu.a minori ꝙ excõmunicatus possit ꝯtrahere quia deportatus põt de quo minus videtur.cũ ciuitatem amittat.ergo multomagis excõmunicatus qui retinet ciuitatem ⁊ nõ exulat nudus.vt dicta.l.quidaȝ.⁊.ff.de capi.dimi.l.tutelas.§.fina.⁊.l.bona fides.in principio depositi igitur si ꝯtrahere potest.ergo ⁊ testari.vt supra probatum est.

¶ Uigesimosecũdo regulariter tradi videtur ꝙ a cõmunione fidelium segregatus si amiserit bona testandi facultatem amittit sed si bona non amiserit põt testari.vt.C.de aposta.l.apostatarũ.⁊ de hereti.l.manicheos.⁊.l.cognouimus.⁊ auť.ibi posita. Sed excõmunicatus bona retinet.ergo ⁊ facultatem testãdi. ¶ Uigesimotertio ostẽditur per arg.a minori. Naȝ valet qđ cũ excõmunicato fit in iudicio ante exceptionem oppositã.vt extra de excep.c.pia.libr.vj.⁊ no.co.ti.c.excep.de quo minus videreť inesse.ergo multomagis debet valere quod fit extra iudicium in ꝯtractibus ⁊ testamẽtis cum etiam in iudicijs quasi ꝯtrahatur.vt.ff.de interroga.actio.l.de etate.§.qui interrogatus.⁊ de pecu.l.lȝ.§.idem scribit.⁊ maxime quia iudicialia magis probãtur ꝙ extraiudicia.vt.C.de hereti.l.si §.i.⁊ §.fi.⁊ patere potest in deportato ⁊ seruo ⁊ similibus. ¶ Uigesimo quarto probať aperte quia excõmunicatum iura nõ in plus artare videntur ꝙ vt vitetur ⁊ repellať.vt dicto.c.pia.sed si non repellatur nec vitetur licet pec.atiȝ ꝯbatur valebit quod cum eo agitur.vt.c.c.pia. ¶ Uigesimoquinto videtur ꝙ omni iure pmittatur excõmunicato pietatis causa ⁊ pro anime sue salute disponere.arg.C.de sacrosan.ec.l.illud.⁊.l.sancimus.⁊ in auť.de heredi.⁊ falc.§.si vero expressim.⁊ de ecclesia.titu.§.si autem heres.⁊.ff.de fideicom.liber.l.intestatam.⁊ extra de testa.c.cum esses.⁊.c.relatum.⁊ de sen.excõ.c.responso.⁊.c.cum volũtate.⁊.c.cum desideres.vbi de hoc.

¶ Uigesimosexto videtur ꝙ excõmunicatus possit causa mortis donare.quia cõparatur mortis causa donatio ꝯtractibus cum stipulatio vel traditio in ea requirať.vt nota.instit.de dona.§.i.hinc est ꝙ filiusfamilias nõ põt testari nec codicillari.vt.C.qui testa.fa.possunt.l.seyum.§.i.⁊.ff.de lega.iij.l.i.§.i.potest mortis causa donare.vt.ff.de dona.l.filius.§.fina.⁊ de dona.cau.mor.l.cum his.§.i.ergo ⁊ excõmunicatus ꝑ locum a pari. ¶ Uigesimoseptimo si voluisset papa testamenti factione eum priuare facile erat id expressisse.sed non expressit.ergo non videtur eum voluisse priuare.vt extra de deci.c.ad audiẽtiam.⁊.C.de cadu.tol.§.finautẽ ad deficiẽtis.et maxime in casu isto tolliť ꝯiectura volũtatis.quia edictum de testamentis est ꝓhibitorium certoꝝ casuum.⁊ certarũ ꝑsonarum.vt dictum est. ¶ Econtra videtur ꝙ excõmunicatus nõ possit cõdere testamentum nec aliam vltimã voluntatẽ. Primo videtur esse casus. quia excõmunicatus a cõmunibus actibus excluditur.vt extra de excep.c.pia.lib.vj.⁊ de sentẽ.excõmuni.c.licet.in fi.lib.vj. Sed hec verba generalissima sunt ⁊ ius testandi comprehẽdere videntur. vt ff.de verbo.signi.l.labeo.⁊.l.verba.⁊ institu.de testa.§.sed heredes ⁊.C.de sen.pas.l.fi.ergo ⁊c. ¶ Secundo probatur ꝑ locum a pari. quia vsuratius testari non põt.vt extra de testa.c.ꝙꝙ.libr.vj.ergo nec excõmunicatus.quia ipse est a cõmunione omniũ separatus.vt supra dictum est. ¶ Tertio excõmunicatus non potest heres institui.arg.in auť.vt cum de ap.cogno.§.generaliter.ergo non poterit testari sm Hostiẽ. ¶ Quarto probatur sm Hostiẽ.quia extraneo a fide ⁊ sepato a cõmunione sancte eccl'ie omne bñficiũ denegať.vt in auť.de pri.do.here.mulic.non ꝑstan.§.antepenul.ergo sic vt nõ potest esse in iudicio ad vtilitatẽ suam.sic nec extra iudicium.

¶ Quinto excõmunicato omnis participatio est interdicta.vt.xi.q.iij.excõmunicatos.⁊.c.cum de excõmunicatis.⁊ extra de excep.c.cum a nobis.cum similibus.ergo ex quo generaliter prohibetur.videtur etiam prohibita testamẽti factio.extra de sen.excom.c.cuȝ desideres.in prin.⁊.ff.de aleato.l.i.§.quod autem.⁊ de lega.ꝑstan.l.i.§.generaliter. ¶ Sexto quia intelligiť ꝓhibitum quod non est expresse cõcessum.vt extra de transla.c.inter corporalia.§.sed neqȝ.

ergo cum

ergo cum excōmunicato non inueniat expresse concessum sed sub generalitate prohibitū cum sit exclusus ab omnib' actibus non poterit testari. ¶ Septimo probat quia cū excōmunicato contrahere licet ex necessitate. vt extra de sen. excom. c. inter alia. & c. si vere. ergo ex volūtate non debet licere. vt extra de dolo & contu. c. veritatis. §. fi. & de regu. iur. quod non est licitum. igit eadem rōne non debet licere testari. quia que ppter necessitatem recepta sunt non debēt in arg. trahi. vt. ff. de regu. iur. l. que ppter. ¶ Octauo regulariter traditur q a quo remouet genus & omnis species videt esse remota. vt ff. de fun. instruc. l. fundi. §. fi. C. ne fis. rem quam ven. l. j. lib. x. ergo cum excōmunicatus generaliter remoueatur ab omnib' actib' non poterit testari. ¶ Nono probat p locum a pari. Nam qui participare prohibet omnino & in totū non pōt testificari. vt. C. de heret. l. fi. ergo cū quibus phibeatur participare excōmunicato nullus testis sibi esse potest. ¶ Decimo probatur ex natura participiū. nā vno participiū remoto alterum etiam remouetur. vt. ff. de accep. l. si ex pluribus. & l. fi. ergo remoto participāte consequenter etiam participatus. ergo vtroq remoto testamētum valere non poterit.

¶ Undecimo excōmunicatus fm Accur. cōparatur ei cui aque et igni est interdictū loco cuius hodie successit deportatio. vt habet & notatur institu. de capi. dimi. §. more. & ff. de penis. l. ij. §. j. Sed deportatus non potest testari. vt. ff. de testa. l. eius. §. j. & de inIusto ru. testamen. l. si quis filio. §. irritum. ergo nec excommunicatus.

¶ Duodecimo probat. quia excōmunicati a nullo suscipiātur nec eis quoq credātur que ab eis dicuntur vel scribuntur. vt. iij. q. iiij. c. nullus. ergo non poterit testari. & ipsius testationi fides nō erit adhibenda. cū eius dictis non sit credendum. ¶ Decimotertio q excōmunicatus fm Accur. arbiter esse non pōt. vt no. ff. de arbi. l. pedius. ergo &c. Solu. excōmunicatus pōt condere testamētum & quā libet vltimam volūtatem. vt patet per iura p prima parte allegata. Ad contraria subtile est respōdere nec potest generaliter respōderi. Sed particulariter potest responsio adaptari. Et ad rationē primam respōdeo q excōmunicatus a cōmunib' excluditur. i. ab actibus qui principaliter respiciunt cōmunem. i. publicam vel generalem vtilitatem. Sed ab actibus qui principaliter & in effectu respiciunt ppriam & singularem vtilitatem sicut sunt contractus & iudicia & testamēta que omnia in proprijs rebus exercentur & fiunt non videtur exclusus licet ipsi actus a iure publico sint introducti. vt supra probatum est p iura pro hac parte superius allegata. ¶ Preterea excōmunicatus non inuenitur in iure aliquo expresse prohibitus testari. & retinet libertatem: ciuitatem: familiam: & bona: & rerum suarum administrationem. ergo videtur ei pmissum testari. vt d. l. si queramus cum similibus quēadmodum & similes qui a cōmunibus actib' excludūtur. & nihilominus possunt testari. sicut est relegatus & hereticus minoris heresis & infamis & adultus & femina de adulterio vt habetur. ff. de mu. & hono. l. ad rem publicam. & ff. de testi. l. in testimonium. cū similibus. & de femina. ff. de regu. iur. l. ij. & de iudi. l. cū pretor. §. non aūt. & C. de arbi. l. fi. de alijs ostensum est supra. & quia si papa voluisset facile erat ei expressisse. vt in d. c. q. & quidem dubio omnia iura fauent vltime volūtati. vt supra de his plene dictum est. Et non obstant etiam q actuum appellatione cōtineri videntur iura testandi. quia illud posset habere locum quando de natura rei compellitur quis generaliter omnino & in totum a cōmunibus actibus. Sed in casu nostro excōmunicatus non repellitur in totū nec omnino vt probatur in dicta decre. pia. & etiam patet quia retinet libertatem: ciuitatem: & bona: sicut etiam relegatus & similes a cōmunibus actibus excludūtur: vt dictum est. & tamē possunt testari. Potest etiam aliter responderi. quia hoc habet locum quādo hoc nomen actus profertur per se sine adiuncto. Sed quando profertur cū verbo adiuncto. s. cum cōmunibus actibus tunc restringitur eius significatio vt referatur ad cōmunes actus qui principaliter non respiciūt ppriam & singularem vtilitatem sed publicam. arg. ff. pro socio. l. sed & si adijcietur. & l. duo. §. fi. Ad secūdam rationem respōdeo q ibi expresse prohibitus fuit: & edictum de testamētis est phibitoriū certarum psonarum. vt. d. l. si queramus. & vsure diuino iure prohibite sunt. & papa si voluisset in excōmunicato expressisset. vt. d. c. ad audiētiam. & illud ibi a iure cōmuni exorbitat cum de iure facultas testandi omnib' pmittatur. nequaq ergo ad cōsequentiam est trahēdum. vt extra de regu. iur. c. que a iure. & ff. de legi. & senatuscōsul. l. quod vero. ¶ Ad tertiam rōnem respōdeo & ad quartam. quia in heretico procedūt & non loquūtur de eo qui est simpliciter excōmunicatus. ¶ Ad quintam rōnem respondeo q participatio ei interdicta est vt debeat euitari & repelli. sed si nō euitetur peccatū cōtrahitur & indicenda est eis penitētia. valet tamen nihilominus quod fit. vt. d. c. pia. Sic etiā sponsus qui sponse sue prime fidem dedit pactionis non debet cōmunicare sponse secūde & tamē si secūdam duxerit & ei cōmunicauerit penitētiam debet agere de fide mentita. valet tamē quod fit cum secūda. vt extra de spon. duo. c. duobus. vel dic q excōmunicato non cōmunicat ad eius vtilitatem sed heredū suorū. & ideo potest esse testis sicut & pater qui in testamēto filij militis testis esse potest. quia nō filio sed inter heredes filij dicit esse testis. vt. ff. de testa. l. qui testamēto. §. p cōtrarium. & habetur. & no. C. de testi. l. parentes. ¶ Ad sextam rōnem respondeo q illud locum habet quādo prohibitio fit generaliter omnino & in totum & in casibus in quibus esset eadem ratio quē in casu nostro cōtingit. vt. s. est probatum. ¶ Ad septimam rōnem respōdeo. quia ibi cōtractus valet simpliciter & in totum quo ad vtrunq contrahētium. & sic patet q necessitas quātum est ad excōmunicatum qui contrahit ex volūtate non facit et valere omnino & in totū. vt. C. de patri. qui fi. distra. l. ij. Sed claudicaret cōtractus sicut in pupillo & doloso. vt. ff. de actio. emp. l. iul. §. si quis a pupillo & de mino. l. in cause. ij. §. j. vbi de hoc. Preterea participatio ibi excusat participātem a peccato. & hoc operatur. sed non facit valere cōtractum. quia de se valebat. ¶ Ad octauam rōnem respondeo q illud arg. est probabile sed non est necessarium. vel illud obtinet quod generaliter omnino & in totum phibito fieret. ¶ Ad nonam rōnem respondeo q in heretico procedit & non in participāte qui non est hereticus nec excōmunicatus. ¶ Ad decimam rōnem respondeo q illud locum habet quando alter participum remouet omnino & in totum vt superius dictum est. ¶ Ad vndecimam rōnem respondeo q non procedit. quia non cōparatur deportato cum retineat ciuitatē familiam: & bona. Sed relegato. vt no. in. d. c. pastoralis.

¶ Ad duodecimam rōnem respondeo q videtur debere intelligi in actione & testimonio tunc eius dicto credendum non est coram iudice sed in contractibus & testamentis extraiudicialibus et eius dictis credendum est. vt supra probatum est. Item scripture testamēti eo mortuo ipso nihil dicente creditur cum eius testamētū scriptum est ab eo qui non est excōmunicatus. Preterea sibi non credit si euitetur & repellatur. sed si non euitetur valet quod fecit. & postea credit. vt. d. c. pia. ¶ Ad decimātertiam rōnem respōdeo q aliud est in arbitro qui est introductus ad similitudinem iudicis. vel dic q illud locum habet si euitetur & repellatur. vt dictum est. & in hac opinione est Innocē. vt no. per eum in dicta decretali pia. Item in speculo de instrumentorum editione. §. compendiose. versicu. quid de excommunicato.

Clericos autem &c. Continua superius dictum est de prima parte rubrice. sez de episcopis. sequit de secūda videre. s. de clericis. ¶ Casus vsq ad §. sed neq curialem. Presbyteri & clerici & etiam dyaconisse ordinare debent qui sunt recte fidei vite honeste & caste viuentes & eam volentes. contradictore nullo apparente alis differenda est ordinatio. pena contrafacientibus imminēte. Et hoc dicit. Expone litterā. Clericos aūt non aliter ex isto. §. sumitur aut. presbyterez posita. C. de epi. & cle. super. l. nulla. Dyaconissa vero ex isto. §. sumitur aut. dyaconissarum. posita super dicta. l. nulla. ¶ Opponitur primo ad id quod dicit de. xl. annis in. §. dyaconissam. & solue vt in glo. l. codicis. Item oppon ex eo q hic dicitur q differtur ordinatio & per consequēs negocij negociatio. Sed contra. vt. s. vt spons. largi. §. illud. Solu. hic fieret contra substātiam ordinis clericorū. & ideo nō potest interim ordinari. quia nec papa cōtra hoc dispensare posset. vt extra de sta. mona. c. cum ad monasterium. §. fi. ibi vero non imminet tale periculum. Arg. est in ver. non valente q sacerdos non potest dando penitētiam non remittere peccatori. vt possit retinere concubinam. Sed arg. est. ff. de leg. iij. l. si quis. in prin. testamēti. Sed e q hic fieret contra substātiam ordinis. clericorum cōtra quā papa dispensare non posset. vt dicto. c. cū ad monasteriū. in fi. ibi vero non fit contra substantiam militie.

Sed neq curialem. Cōtinua. supra proxime dictum est de quibusdam que necessaria sunt in ordinatione clericorum. Sequit de alijs videre. que etiam necessaria sunt. ¶ Casus curiales & officiales non debēt clerici ordinari nisi monasticam vitam. xv. annis impleuerint. pena contrafacientibus imminente. in preteritis autem casibus iura vetera seruentur. Et clerici ex meritis & virtute & non p symoniam ordinari debent. ecclesie tamē in qua ordinantur bona sua ante ordinationem & post offerre possunt. Et hoc dicit vsq ad. §. si seruus sciēte. ¶ Expone litteram. Sed neq curialem. Ex isto. §. sumitur aut. sed neq curialem. posita. C. de epis. & cle. sup. l. ij. Et secularem fieri. i. negocia secularia facere. Sed neq xenodochium. Nota hic qd j. proxime q symonia cōmittitur non tm in dignitatibus. sed & pro quolibet officio & sollicitudine ecclesiastica. si quis autem clericus iam electus sed non ordinatus. ¶ Opponitur primo ad. §. sed neq curialem q ppriam substantie partem monachus dare non possit cum monachus rerum suarum dominus esse desierit. vt. s. de mona. §. illud. Solutio hic non erat monachus licet monasticam vitā peregerit. & facit extra de preale. c. ex parte tua. ¶ Item oppon ad idem de eo quod infra sequit in eodem. §. ibi hec aut. sup omnibus alijs monachis q clericus possit ordinari cum distinctione que habetur. C. de episco. & cle. l. officiales. Sola hec corrigit. Item opponitur q in monasterio sit mittendus si vxorem aut concubinam

habuit postea. vt. j. eo. §. si monachus. Soluet in gl. no. ¶ Itē opponitur q curie non detur cum ex delicto penā non debeat reportare. Solue vt hic nota. in glo. ꝛ dic vt no. s. de mona. §. si vero seruum. ꝛ. §. si vero relinquens. ꝛ. j. e. in dicto. §. si monachus.
¶ Item opponitur ad. §. sed neq clericum. vt. s. vt nulli iudi. §. ij. Solue vt ibi notaui.

Si seruus sciente.

¶ Casus seruus domino sciente ꝛ non ꝯtradicente clericus potest ordinari. eo ignorāte non pōt. Et si in clero ꝯstitutus ad secularem redierit vitam domino suo reddēdus est. Ascripticij vero preter dominoꝝ volūtatem possunt clerici ordinari. ꝛ hoc dicit vsq ad §. si quis oratorij. ¶ Expone litterā. Si seruus sciente. Ex isto. §. sumitur auk. si seruus posita. C. de epi. ꝛ cle. sup. l. iubemus. ꝛ seruilem fortunam. i. dominium vel possessionem. ¶ Opponitur primo q seruus domino etiam volente clericus ordinari non possit. vt. C. e. l. iubemus. §. seruos. Solu. hec corrigit ꝛ facit extra de ser. nō ordi. c. j. ꝛ. ij. ¶ Opponitur secūdo q domino ad seruiēdū non traditur sed curie. vt. s. e. §. sed neq curialem. in fi. Solue vt hic tibi notatur. ¶ Opponitur tertiu q domino onus probationis seruitutis ꝛ ppꝛietatis nō debeat imminere. vt. C. vbi cā sta. agi op. l. j. ꝛ ar. C. de agri. ꝛ cen. l. si quos. Solue vt in glo. no. ¶ Queritur an per substitutū agriculturā adimplere valeant. Respondeo sic. vt. C. eo. l. ad similitudinē. ꝛ. l. quisquis. ꝛ dic vt ibi. ¶ Item queritur an in ecclesia aliunde natus ꝛ habitans alibi possit clericus ordinari. et dic vt in glo. ꝛ. C. e. l. in ecclesijs. ¶ Queritur an hec auk. aliquid innouet legi. quisquis. C. e. ꝛ dic vt in glo. no. ¶ Item queritur qd si ascripticius cōtra domini volūtatem fiat clericus. Et dic vt hic not. in glos. Et nota q ex. §. ascripticios sumitur auk. ascripticios posita sup. d. l. iubemus.

Si quis oratorij domum.

Continua. supra dictum est de ordinatione clericoꝝ. sequitur videre de eorum presentatione.
¶ Casus. clerici a patrono ꝑsentari debēt epo si oīgni sunt ab epo ordinari al's epus quoscūq putauerit meliores poterit ordinare. ꝛ clerici in suis ecclesijs residentiam facere debēt. Et hoc dicit vsq ad. §. presbyteros autē. Expone litteram. Si quis oratorij. ordinari ꝑ epm. Et sic nota q epus ꝑsentatū a patrono debet ordinare. vt s. vt cle. qui rece. alijs ꝓ eis subrogatis. §. fin. ꝛ extra de iure pa. c. nobis. Et dic vt nota. in. d. §. si.

Presbyteros autem.

Continua. supra dictuz est de ordinatione ꝛ ꝑsentatione clericoꝝ sequitur de bonis eoꝝ videre. ¶ Casus. Presbyteri ꝛ clerici cōmunes res quocūq modo ad eos ꝑuenientes in suo dominio ꝛ potestate habere debent ꝛ eis licet donare ꝛ de eis testari liberis autē ꝛ parentibus eorū legitima portione relicta licet sub eorū fuerint potestate. Et hoc dicit vsq ad. §. reuerentissimis. Expone litteram. Presbyteros auk. ex hoc. §. sumitur auk. presbyteros posita sup. l. sacrosancte. C. de epi. ꝛ cle. sub sua potestate. facit. xij. q. j. c. j. ꝛ per totum. ꝛ ibi notatur in summa.
¶ Opponitur q non liceat eis testari cum sint in potestate. vt. C. qui testa. face. possunt. l. sexum. §. filiam. cum similibus. Sol. ibi regulare hic casuale. quia quasi castrense peculium hic censet. vt hic patet in littera. ¶ Item opponitur q ꝑsbyteri ꝛ alij in sacris ordinibus constituti non sint sub potestate. vt extra de eta. ꝛ quali. c. in decorum. ꝛ de sen. excom. c. cum voluntate. §. vlti. Solu. hic de iure ciuili. ibi de iure canonico. ¶ Queritur quo iure portio legitima debeatur. Respondeo vt hic nota. in glos. ꝛ in. d. auk. presbyteros.
¶ Item queritur quid in prelatis. ꝛ dic vt nota. s. de ecclesia. ti. §. interdicimus.

Reuerentissimis autem presbyteris.

¶ Continua supra dictuz est de ordinatione: ꝑsentatione: ꝛ bonis clericorū. sequitur de eoꝝ officio videre. ¶ Casus. presbyteri: dyaconi: ꝛ alij clerici si in causa pecuniaria vel criminali falsum perhibeant testimonium pena hac lege statuta puniendi sunt. ꝛ hoc dicit vsq ad. §. si quis cōtra aliquem. ¶ Expone litteram. Reuerētissimis autem ꝑsbyteris. Ex isto. §. sumitur auk. ꝑsbyteri. posita sup l. ꝑsbyteri. C. de epis. ꝛ cle. Sed etiā verberibus. i. legitimis penis vel dic. i. tormentis. ꝛ nihilominus penis legitimis.

Si quis contra aliquem.

Continua. supra dictū est de officio clericorum. sequit videre de eorū conuentionibus vel accusationibus.
¶ Diuide vsq ad. §. ꝑsbyteris aūt in partes nouem. Primo de cōuentione clericoꝝ ꝛ monachoꝝ in pecuniarijs ꝛ criminalibus causis in eoꝝ prouincijs cōstitutoꝝ passiue. Secundo de conuentione epi. Tertio de conuentione yconomi. Quarto de conuentione clericorum: epoꝝum: ꝛ clericorum in vrbe Constātinopolitana inuētorum. Quinto de ꝯuentione apocrisariorū actiue ꝛ passiue. Sexto de episcopoꝝ ꝛ clericoruz absentiū legationis causa. Septimo de modo conuentionis. Octauo de conuentione monachoruz ꝑ se ꝛ separatim. Nono de solutione sportularū. Secūda pars incipit in. §. si quis vero sanctissimoruz. Tertia in. §. iconomos. Quarta in. §. si quis episcopus. Quinta in. §. reuerētissimi. Sexta i. §. si vero episcopi. Septima in. §. si quando. Octaua in. §. monachus autem. Nona in. §. sportularū. ¶ Casus vsq ad. §. si quis vero sanctissimorū. Clerici ꝛ monachi ꝛ similes persone coram epo in causa pecuniaria cōueniendi sunt ꝛ iudicandi. ꝛ ꝑ iudicem ciuilem sentētia executiom mandari debet nisi ab ea fuerit appellatum. ꝛ si iudex ciuilis causam examinet: ꝛ sentētiam confirmet ꝛ executioni eam tradat: nec licet secūdo appellare. Si vero iudex sententiam infirmet tunc licet ab ea appellare ſm legis ordinem. sed si epus ex delegatione cognoscat appellari debet ad delegantem. In criminali vero causa clerici coram epo possunt accusari. quinimmo etiam coram ciuili iudice epo negligente iusticiam facere. iudex ciuilis causam examinabit. In pecuniaria quidem causa cautione sub hypotheca rerum suaꝝ sola prestanda. in criminali vero causa sub cautela legitima ꝑsona legitima dimittenda. de ecclesiastica vero causa iudex ciuilis nullam cōmunionem habere dꝫ sed epus solus. ꝛ hoc dicit vsq ad. §. si quis vero. Vel dic breuius casum. ¶ Clerici ꝛ monachi coram epo in causa pecuniaria conueniēdi sunt. In criminali coraz epo vel iudice ciuili ad electionem actoris. epo autem negligente iurisdictio ad iudicem ciuilem deuoluitur in processu iuris. Forma seruata. prout hac lege disponitur. Et hoc dicit. ¶ Expone litteram. Si quis ꝯtra aliquem. clericus vel laycus quia in littera nō distinguitur. ꝛ facit. s. vt cle. apud proprios epi. §. j. actionem pecuniariam. si quis autē litigantiuz. Ex isto. §. sumitur auk. si quis litigātium posita. C. de epi. audi. sup. l. episcopale. iudicata sunt. per epm. locoꝝ iudex ciuilis. immo videt q archiepiscopus. vt. j. eo. §. si quis vero sanctissimorū. Solu. ſm Jaco. de rauē. hic laicus ꝯtra clericum. ibi vero epus vel clericus vel alius agit cōtra episcopum. Item ibi non appellatur ad archiepm sed ad patriarchā vt hic tibi apparet. iudicata sunt quia eius sentētia illaz infirmet inuenire potuerit. s. cum deliquisse examinans de nouo iponat. ¶ Nota hic et j. proxi. q crimen ciuile per iudicem ciuilem ꝛ ꝑ epm examinatur ꝛ punitur ſm leges vel licet examinetur per epm ſm canones. examinatur tamē ꝛ punitur ꝑ iudicem ciuilem ſm leges. vt hic ꝛ. j. proxi. §. Et no. hic. ꝛ. j. proxime. qualiter ad degradationē procedendum sit. ¶ Itē no. q maior examinatio necessaria ē quo ad iudicē ciuilē q quo ad ecclesiasticuz. ¶ Opponitur ad. §. si quis autem litigātium q a sentētia epi appellari non debeat ꝛ equiparandus sit ꝑfecto ꝑtorio. vt. C. de epis. audi. l. episcopale. Solu. hec corrigit. Tu dic hic cognouit inter subditos. ibi īter extraneos. vel dic hic q iudex auctoritate principis hoc facit. ꝛ ideo princeps facere videtur qui est supra omnes. vt. C. de legi. l. fin. ꝛ de veteri iure enucle. l. j. §. omnia. Vel dic q iudex hic accipitur pro preside prouincie. vel dic lex epm honorat ꝛ exaltat in dubio. vt ibi. al's seruat lex quod sibi iustum videtur ꝛ defensorem ciuitatis ei prefert ſm quid vt hic.
¶ Opponitur secūdo q bis liceat appellare ab eadē parte. vt. C. ne liceat in vna ꝛ eadem cā. l. j. Solu. ibi regulare. hic aūt speciale.
¶ Opponitur tertio ad. § si vero crimen. q iudex ciuilis non debeat examinare causam de nouo. Sed ex eisdez actis. vt. ff. de iudi. l. mortuo. ꝛ. l. ꝑponebatur. Solu. iudex ciuilis penam irrogare debet. ꝛ ideo licet examinare de nouo. Sed epus occasionem solūmodo prestat ad penam. ꝛ facit extra de iudi. c. atsi clerici. vbi de hoc. vel dic ibi successor est idem iudex vel quasi hic non.
¶ Opponit quarto q ad delegantē non appellet etiā si princeps eum delegasset. sed ad aliū. vt. s. de ap. ꝛ intra que tpa. §. si. Solue ꝛ dic vt ibi no. ¶ Opponit quinto ad idē. ꝛ responde vt in eadem glo. nota. ¶ Opponitur sexto q clerici coram ciuili iudice conueniri non possunt. vt extra de foro compe. c. si diligenti. Soluē vt hic no. ꝛ. j. de iudi. l. j. ꝛ dic plene vt ibi not. ¶ Opponitur septimo q iudex ciuilis cōmunionem habet cum epo. vt. s. de manda. princ. §. si vero canonicū. Solu. ibi laico hic clerico obijcitur. ¶ Queritur ad. §. si quis ꝯtra aliquem in cuius bona sentētia debeat executioni mandari. ꝛ dic aut nomine ecclesie conuentus est aut suo nomine ꝛ dic vt in glo.

Si quis vero sanctissimorum.

Cōtinua. supra dictū est de ꝯuētione clericoꝝ. nūc autē dī de ꝯuentione epoꝝ ꝛ archiepoꝝ. ¶ Casus vsq ad. §. iconomos. Epus ab epo vel alio ꝯuētus ꝯueniēdus nō est sub archiepiscopo ꝛ ad patriarchā appellādū est. Archiepus vero corā patriarcha ꝯueniendus est ꝛ iudicādus nulla cautione vel fideiussione ꝑ lite exigēda. Et. h. d. vel dic breuius casum. Epus coram archiepo: ꝛ archiepus coraz patriarcha ꝯueniendi sunt appellatione ad superiorē deuoluenda. hoc dicit. Expone literā. Si quis vero sanctissimorū dubitationē. s. an iusticiam vel iniusticiam faciat ei credens q iusticiam metropolita. i. archiepus. ꝛ facit. x. q. j. c. si clericus aduersus clericum iudicata sunt. ꝛ a sñia appellatū fuerit ad patriarcham. huic eius. patriarche contradicere. Nota hic q non lꝫ secūdo appellare. ꝯtradixerit appellādo a sñia archiepiscopi

chiepi ⁊ patriarcham ꝓ idest. Nam ad eundem non appellatur sed de minori ad maiorem. vt ⁊. ꝫ. de ap. §. illud. ergo hic ad patriarchā appellatur causa appellationis cām principalem: ipsi: epi. sibi episcopo absoluere. idest absolui facere. clerico iusticiam cause ostendendo.

Iconomos autem ⁊c.

Cōtinua. superius dictū est de cōuentione epōꝝ ⁊ clericoꝝ. Sequit᷑ de cōuentione iconomorū. ¶ Casus vsq; ad. §. si quis epūs. iconomi ⁊ similes eoꝝ heredes ratiocinia coram epō reddere cogunt᷑. ⁊ ad archiepm appellare licitū est. Sed ab epō iudicāte ad patriarcham appellandū est. ⁊ hoc dicit. Expone līam. Iconomos autem gubernatoribus. s. locoꝝ venerabiliū non orphanotrophoꝝ immediate. reddēdum domui. Nota ergo ex hac litteraq; loquitur hic in gubernatoribus ordinariis ad administrandū venerabilem domū ⁊ nō in administratoribus orphanoꝝ. repetitionem relictoꝝ. cām appellationis. examinet appellatione ad eum deuoluta examinationē. s. cause. ¶ Opponitur primo. vt. ꝫ. de ec. titu. §. pe. ⁊. C. e. l. orphanotrophon. Solu. hec corrigit. Tu dic hic loquitur de gubernatoribus locoꝝ venerabiliū. ibi pueroꝝ siue orphanoꝝ. ¶ Opponit᷑ secūdo ꝙ appellatione pendente sn̄ia executioni mandari non debeat. vt. ꝫ. vt nulli iudi. §. sup hoc. cum cōcor. Solu. ibi regulare. hic spāle est. ¶ Opponit᷑ tertio ꝙ cōsensu partium interdicto possit prorogari. vt. ff. de iudi. l. j. ⁊. l. ij. in prin. Sol. ibi regulare. hic spāle. vel dic ꝙ ꝓrogare ī vtriq; parti vt ibi. Sed declinare non ī; vni parti tm̄ vt hic.

Si quis episcopus aut clericus.

Cōtinua. superius dictū est de cōuētione clericoꝝ epōꝝ ⁊ iconomorū in ꝓuincia facta. sequit᷑ de cōuentione eoꝝ facta in ciuitate Constātinopolitana. ¶ Casus. epi ⁊ clerici in vrbe Constātinopolitana degentes in ibi cōueniendi non sunt lite in ꝓuincia cōtestata. alr̄ coram ꝑfecto ꝑtoris sunt cōueniendi apochrisarij vero ad patriarcham vel metropolitas destinati interī cōueniendi nō sunt nisi ōr hoc spāle mandatū habuerint vel aliquos cōueniant vt ibi cōtraxerint. Et epi ⁊ clerici legationis tpe cōueniri non debēt ⁊ clerici ⁊ monachi citandi sunt ⁊ exequēdi sine iniuria loci reuerentia obseruata. Et monachi ꝑ se aut ꝑ ꝓcuratorem monasterij causam agere debēt sportularū quātitate legitima ꝑsonis supra dictis ⁊ casibus taxata. ⁊ hoc dicit vsq; ad. §. Presbyteris autem. ¶ Expone litteraꝫ. Si quis epūs ibi litem. i. in ꝓuincia. Reuerētissimi vero qui apocrisarij; aut aliquos. repete neq;. ⁊ dic nisi mandatuꝫ ⁊c. vel repete. nisi hoc placet. fecerit apocrisarius. Si vero epi clerico aut monacho. Nota hic. ⁊. ꝫ. proxi. ⁊. j. proxi. §. ꝙ monachi admonētur ⁊ executio fertur. ergo actio durat cōtra eos ⁊ in ꝑsonis eorum. Monachis aūt liceat siue ꝑ se. Nota hic ꝙ monachi ꝑ se causaꝫ agere possunt. ergo ein ⁊ cōtra eos competit actio. ⁊ ex hoc apparet ꝙ ecclesia non eīt heres monachi. vel loco heredis. quia eo casu aduersus monachuꝫ nulla actio competeret. vt. C. de sen. paſ. l. si debitor. ⁊. l. seq. cum similibus. Sportularū vero. Ex isto. §. sumit᷑ auē. sed hodie posita. C. de epi. ⁊ cle. sup. l. cum clericos. Suscipiant ergo ipsi monachi cōueniuntur ⁊ obligati remanent. vnam ⁊ solam. Not. hic ꝙ ꝓpter multitudinē ꝑsonarum ad quas cā eadem ꝑtinet nō debet expēsarum seu sportularū quātitas augeri. ordinati sint syndici vel actores. ¶ Opponitur ad. §. Reuerentissimi vero ꝙ apocrisarij agentes etiam cōtra. vnū omnibus debēt rn̄dere. vt. ff. de iudi. l. ij. §. oēs. ⁊. §. sed si agant. Solue vt hic notatur. ¶ Opponitur ad. §. si quādo aūt ꝙ ꝓcuratori non liceat ordinare ab aliquo in causa monasterij vel ecclesie. Solue vt in glo. no. ⁊ adde qd̄ no. j. e. §. sportularū. vel dic ꝙ non refert an syndicus vel actor vel ꝓcurator cōstituatur hodie de iure canonico. vt extra de rescrip. c. edoceri. ⁊ de exeū. quia in causis. ⁊. c. petitio. ¶ Opponit᷑ ad. §. sportularū. vt. C. de epiſ. ⁊ cle. l. cum clericis. in fi. ⁊. l. omnes qui. §. executoribus. So. hec corrigit. ¶ Queritur vtrū quid sit siliqua. ⁊ dic vt in glo. nota. ⁊ ī. auē. sed hodie. Sed quid dicemus de causis alienis vel publicis an iconomicas tractare possint dic. vt. ꝫ. e. §. aliū. Item quid si iconomus agere velit cōtra epm nomine ecclesie. Responde vt in glo. no. ⁊ dic vt no. extra de rescrip. c. edoceri. ⁊ dic vt notaui. ꝫ. ꝓxi. §. ¶ Queritur etiam qualiter cōtra hmōi ꝑsonan libellus formetur. ⁊ dic vt hic nota. ⁊ in auē. causa que fit cum monacho.

Presbyteris autem ⁊ diaconibus.

Cōtinua. supra dictū est de ordinatione: officio homis: ⁊ cōuentione ꝑsbyterorum ⁊ clericoꝝ. Sequit᷑ videre de vita ⁊ honestate eorum. ¶ Casus. Presbyteri ⁊ clerici in domo ꝓpria vxorem vel mulierē habere non debēt nisi cōmunem effugiat suspitionē. Epūs vero nullam mulierē secum penitus habere debet. Dyaconissa vero cum viro de quo pōt esse suspitio habitare non debet. pena cōtrafaciētib⁹ imminente. ⁊. h. d. vsq; ad. §. si quis autem. ¶ Expone litterā. Presbyteris aūt ⁊ diaconib⁹. Ex isto. §. sumit᷑ auē. multomagis ⁊ auē. epō que posite sunt. C. de epi. ⁊ cle. sup. l. cum qui. ⁊ semel ⁊ secūdo.

Nota de secūda admonitione. ⁊ facit. ꝫ. vt liceat matri. ⁊ auie. §. is quoq;. ⁊. §. seq. ⁊ de ec. ti. §. si autem qui hoc.

Si quis autem cum sacra misteria.

¶ Casus qui iniuriam infert in ecclesia dum sacra ministeria celebrātur verbera ⁊ exiliū sustinere dꝫ. Ille vō qui sacra ministeria cōturbauit capite puniēdus est. hoc idem in letanijs etiam obseruandū est. ⁊ letanias laici facere non debēt. sine epis ⁊ clericis. pena cōtrafaciētibus imminente. Et. h. d. vsq; ad. §. iubemus igit᷑. Expone litteram. Si quis aūt cum sacra ⁊c. Ex isto. §. sumitur auē. Sed nouo iure posita. C. de episcopis ⁊ clericis super. l. si quis in hoc genus.

Iubemus igitur.

Casus. Abbas eligēdus est non ꝑm gradum sed ex meritis ⁊ virtute. Idem in abbatissis ⁊ similibus seruandū est. Et. h. d. vsq; ad. §. Si quis autem ad monasticam. Expone litterā. Iubemus igit᷑ ꝑm gradum. i. non senior vel prior in ordine. vel meliori officio functus eligendus est. eligantur. s. vt ipsi eligant abbatem. ¶ Opponitur ꝙ epūs eligere debeat ⁊ non monachi. vt. ꝫ. de mona. §. ordinationē. So. hec corrigit.

Si quis autem ad monasticam.

Continua. superius dictum est de ordinatione epōꝝ ⁊ clericoꝝ. sequitur videre de ordinatione monachoꝝ. ¶ Casus. Ingressus monasteriū si notus est pōt statim ordinari monachus. Si vero dubius est differri debet ꝑ triēnium. domino eum intra id tempus repetente sibi cum iuramento reddendus est. alr̄ ordinandus est monachus. dn̄o rebus redditis. Eo aūt postea ad secularē vitam redeūte dn̄o reddendus est. Et monachi in vno habitaculo debēt morari. sed separatim dormire nisi necessitatis causa. his obtinētibus etiaꝫ in monasterijs feminarum. ⁊ viri a feminis omnibus modis separandi sunt. Rebus cōmunibus inter eos diuisis. Et femine sibi possunt eligere ꝑsbyterum aut diaconū ab epō cōfirmandū. ⁊. h. d. vsq; ad. §. sed ⁊ hoc presenti. ¶ Opponit᷑ ad ver. si aūt intra triēnium. ꝙ si principale valet accessoriū etiā dꝫ tenere. qꝛ sm̄ principalis sequit᷑ naturā. vt. ff. cōmo. l. si vt certo. §. vsq; adeo. ⁊ depoſ. l. j. §. que depositis. cum si. So. ibi regulare. hic spāle. Tu dic ꝙ vbi est eadē cā ⁊ rō in vtroq;: tūc accessoriū sequit᷑ naturā principalis. vt. ff. de edil. edic. l. itaq;. ⁊ de auro ⁊ ar. lega. l. cū aurū cū cōcor. Sed vbi est dispar rō tūc accessoriū non regulariter stat cū principali vt hic. Nam principale valet hic fauore religionis sed accessoriū nō valet rōne vitande iniquitatis. ⁊ qꝛ nō debet ecclesia cū aliena iactura locupletari. vt. l. nam hec natura. ff. de cōdi. inde.

Sed et hoc presenti.

Cōtinua superius dictuꝫ est ꝫ priuilegijs ecclesiaꝝ i multis ꝑtibus. Sequit᷑ etiā videre de priuilegijs alijs ipsaꝝ ecclesiaꝝ. Diuide vsq; ad. §. si qua mulier in ꝑtes quinq;. Primo donatio seu relictū sub cōditione facta fuerit. Scōo pure sed sub cōditione resoluta. Tertio premiū datur eligēti ⁊ seruāti vitā honestā. Quarto pena imponit᷑ eam relinquenti. Quinto priuilegium tollit᷑ contra priuilegiatū. Scōa pars incipit in ver. aut ab initio. Tertia in ver. hoc aūt. Quarta in ver. in ꝑsonis. Quinta in ver. si tamē. Casus donatione facta seu relicto dimisso sub cōditione aliqua vel pure sed substitutione vel restitutione facta sub aliqua de dictis cōditionibus honorata ꝑsonata monasteriū ingrediēte. vel clerico alicuius ecclesie facto. Seu dyaconissa effecta tales cōditiones inualide ⁊ pro nō scripte habētur. Et monachi clerici ⁊ diaconisse vita honesta seruata ad pia opa eas expendere ⁊ relinquere possunt alr̄ competūt monasterio. cum alia eoꝝ substātia nullo hmōi priuilegio aduersus priuilegiū valituro. vel dic breuius. Cū monasteriū ⁊ ecclesia liberoꝝ ⁊ nuptiaꝝ loco accipiūtur nullo priuilegio ꝫ priuilegiatū valituro. Et. h. d. Expone līam. Sed ⁊ hoc ꝑsenti. Ex isto. §. sumit᷑ auē. nisi ingrati posita. C. ad treb. l. iubem⁹. donauerit inter viuos vel cā mortis. Reliquerit in vltima volūtate pure. i. nulla de dictis cōditionibus vel alia adiecta. substitutiones directas. aut restitutiones fideicōmissarias. aut clerici in aliqua ecclesia. aut diaconisse alicuius ecclesie extra monasteriū cōmorāti. ⁊ facit. ꝫ. eo. §. diaconissam. hec auē. s. bona donata vel relicta ecclesiaꝝ monasterio vel aliaꝝ reliquerit. ¶ No. hic ꝙ hec ꝑsona pōt res istas expēdere ⁊ relinquere. Et sic pꝫ ꝙ nō acquiritur simpliciter ⁊ oio ac in totū monasterio. ergo monasteriū nō est ꝑ omnia loco filij. Ingrediunt᷑. Nota hic ꝙ non repetit de ꝑsonis que ordinant᷑ in ecclesia seculari quia supra ꝓxime dixit de eis. cōpetere in omni casu. i. siue derelinquat monasteriū siue ꝑmaneat in eo. Secus in ecclesia seculari. Nam opꝫ ꝙ diebus vite sue in ea ꝑmaneat. vt. ꝫ. ꝓxi. vel rectō. vel ab initio donatio vel relictū mō. i. qꝛ clerici vel diaconi efficiātur vel monachi. monasterium ingrediantur cum cōditionem.
¶ Opponit᷑ ad ver. hec aūt ꝙ postq; monachus factus est nō liceat ei expēdere vel relinquere. vt extra de mona. §. illud. ⁊. j. pe. §. So. hoc intellige hic quo ad hūc casum qui nō est ingressus mona-

sterium ibi vero fuit ingressus monasterium. vt ⁊.j.pr.⁊ fm hoc.§. iste locum hʒ siue monasterium ingrediat siue ecclesiam secularē. ⁊ siue seculo renūciet siue nō: dū tamē animū habeat ꝑpetuo ibi manere. vt hoc §. colligitur. Nam. §. iste alternatiue loquit in eo ꝙ dicit aut clerici aut diaconisse ⁊c. ⁊ ideo sufficit alteram partē esse veram. vt. ff. de ver. sig. l. hec verba. cū si. ¶ Querit pᵒ quo que sunt iste ɔditiōes de quibꝰ hic loquit. ⁊ dicit no. in gl. que incipit dō dicit ⁊ facit extra de pba. c. in ꝑsentia. ⁊ dic vt ibi no. ¶ Itē querit quid in clerico seculari. Rū. vt hic no. in gl. que incipit ēr secularē. Et no. ꝙ gl. ꝑcedens que incipit dō. videt intelligere istū. §. in eo ꝙ seculo renunciauit. Credo ꝙ iste. §. locū habeat siue ingrediat quis ecclesiā secularē. siue ēt monasterium eo animo. vt vsq ad vitā suā ibi ꝑmaneat. vt ver. hoc aūt. ⁊ ver. in ꝑsonis. Sed in hoc differūt q: siue ingressus est ecclesiā secularē opʒ ꝙ ad pia opa expēdat vel relinquat. Cū eni ei subueniat ⁊ in hoc releuet vt ɔditio deficiēs ꝑ impleta habeat: merito in hoc grauat vt ad pia opa expēdat vel relinquat. vt in ver. hoc aūt. q: qui in vno releuat ⁊c. vt. ī. de triē. ⁊ semis. §. studiū quoqꝫ. ⁊. §. se. Si vero ingrediat monasterium. tūc res remanēt apud monasterium. vt in ver. In ꝑsonis eni. ⁊. j. pri. §. ⁊. ī. de mona. §. illud. ⁊ fm hoc oīa iura ɔcordant. vt. C. de inoffi. do. l. j. ¶ Item querit an dotis ⁊ antenuptialis donatiōis cā accipi debeāt ꝑ cōditione. Et glo. dicit ꝙ nō. Tu dic idē esse in his casibꝰ sicut ⁊ in aliis q: ɔditionē inducere possunt nō solū cām. q: nuptie ɔsistere possunt sine dote ⁊ donatione. vt. ī. de triē. ⁊ semis. §. sed nec vsq. ¶ Itē queritur quid si aliam cām dixerit donādi. Rū. vt in gl. no. ¶ Insup querit quid si ingressus est ecclesiā secularē ⁊ seculo nō renūciauit eā postea dereliquit. Credo ɔditionē nō esse inualidaʒ necꝑ non scriptam. vt ī. pri. ver. hoc aūt. ⁊ ver. in personis.

Titius testamentum condidit et seyum sibi heredeʒ instituit. ⁊ si decederet sine liberis ex suo corꝑe descēdētibus substituit ei martinū. deinde seyus igressus est monasterium querit an substitutio expiret ꝑ ingressuʒ monasterij. Et hanc qōneʒ disputaui in ciuitate Perusij. ⁊ ꝙ substitutio expiret ꝓbari pōt apertis rōnibꝰ. Primo videt esse casus hic. ⁊. C. ad treb. auē. nisi rogati. ⁊ extra de pba. c. i ꝑsentia. ¶ Scdō ꝑ rōnē pbat. q: si testator dixisset simpliciter si decesserit sine liberis ɔtinent de iure liberoꝝ appellatione naturales liberi tm̄ ⁊ nō legitimi. vt. ff. de le. ij. l. si ita. §. j. ⁊ de ɔdi. ⁊ demō. l. fideicōmissuʒ. cum si. Et cum monasterium filio exequat. vt hic colligit. ergo lʒ testator adiecerit dicta verba de suo corꝑe debebit idē ius obseruari. videlicet ꝙ monasterium exequat filio nascituro in vtroqꝫ casu. ¶ Tertio q: tacita si exprimant nō faciūt rem ɔditionalē nec aliquē effectū operant. vt. ff. de le. i. l. iij. cū ɔcor. ergo ⁊c.
¶ Quarto pbat q: quotiēs in diuersis est eadē rō dʒ esse idē ius. vt. ff. de ver. ob. l. a titio. cū si. ¶ Quinto pbat q: summa cū rō que ꝑ religione facit. vt. ff. de religi. l. sunt ꝑsone. ergo ⁊c. ¶ Sexto q: leges nō verbis sed ipsis rebꝰ imponimꝰ. vt. C. cōia de le. l. ij. in fi. ergo verboꝝ diuersitas vbi idē est effectus nō dʒ aliquid opari. vt. C. de vsur. l. fi. ⁊ de noua. l. fi. ¶ Septimo q: nō refert quid ex eqpollētibus fiat vel dicat. vt. C. de dona. que sub mo. l. fi. ⁊ de insti. ⁊ substi. l. iij. ergo ⁊c. ¶ Octauo pbat q: ingrediēdo monasterium videt heres suo corꝑe suscipere liberos. i. corporeo actu. quē exercet cū monasterium ingredit ⁊ in monasterio ꝑmanēdo. ¶ Nono pbat. q: verba addita nō augent sensum semꝑ. vt. ff. ꝓ socio. l. sed ⁊ si adijcietur. ergo ⁊c. ¶ Decimo pbat. q: monasterium iuris fictione filio exequatur vt hic. Sed fictio capit ɔtra veritatē vt peʒ in qualibet fictione in qua fingit ius aliud esse ꝙ̄ sit in veritate. ergo in casu nō non videt curandum esse de veritate sed de fictione. cū monasterium exequat filio. ¶ Ecōtra videt manifestissimis rōnibus Primo q: testator expressisse videt naturalitatē in eo ꝙ dixit ex suo corpore ⁊ videtur voluisse excludere ciuilitatē. ergo monasterium nō dʒ filio exequari. vt. ff. de le. i. l. si ita. §. i. cū si. ¶ Scdō pbat. nam cū testator dixerit ex suo corpore. ergo voluisse videt testator ꝙ ꝑ se ⁊ nō per aliū. vel ꝑ iuris artificiū. suscipiat liberos. vt. C. de cad. tol. §. ne autē. ibi. vel domū suis manibus extruere vel pingere vel vxorē ducere que oīa ⁊c. ¶ Tertio quotiēs volūtas testatoris est certa vel q̄si certa tunc monasterium nō exequatur filio. vt patet quādo relictum est aliquid ꝑ redemptione captiuoꝝ vel egētium alimēta. vt hoc. §. in fi. §. ergo ⁊c. ¶ Quarto pbatur. quia verba dicūt ex suo corꝑe. ergo non dʒ recedi a verbis. vt. ff. de leg. iij. l. nō aliter. Preterea testator de liberis naturalibus ⁊ non legitimis solūmodo cogitauit. ergo liberi legitimi erunt excludēdi. vt. ff. ad treb. l. ex facto. §. fina.
¶ Quinto quia sensum spectare debemus. vt. ff. de adimen. legā. l. iij. §. ɔditio. ergo ⁊c. ¶ Sexto pbatur quia aut voluntas est certa: ⁊ tūc seruanda est aut est dubia: ⁊ tunc nō est recedēdaʒ a significatione verborum. vt. ff. de ɔdi. ⁊ demonstra. l. in ɔditionibus. in priū. ⁊. l. pater. §. ɔditionū. ⁊. C. de fideicom. l. voluntatis. ergo ⁊c.
¶ Septimo pbatur quia natura corpus edidit vt suo corpore ꝓcrearet. vt. C. de legi. here. l. lege duodecim tab. in priū. ergo ⁊c.
¶ Octauo pbatur. q: cum testator dixerit ex suo corpore videtur

exclusisse fictos liberos ⁊ natos ex alienis corporibus. argu. ff. de leg. iij. l. cum suc. ⁊. l. suos. ⁊ de verbo. signi. l. pupillus. §. fina.
¶ Nono pbatur quia ad positionē vnius de contrariis sequitur alterius destructio ⁊ priuatio. vt. ff. de verbo. signi. l. hec verba. ⁊ de insti. l. sed ⁊ si pupillus. §. si institoria. igitur cum suo corpore ⁊ alieno sint opposita. ergo ⁊c. ¶ Decimo probatur. quia quotiens homo sibi prouidet expresse cessare debet omnis prouisio legis. vt. ff. de fideicom. liber. l. iiij. §. penul. ⁊ de preca. l. ⁊ haber. §. cum quis. ⁊. C. de pac. cōuen. l. fina. ergo ⁊c. ¶ Undecimo probatur aperte. nā de quibus liberis testator senserit ex dignitate ex voluntate ⁊ ex cōditione eius qui fideicōmisit accipiēdum est. vt. ff. ad trebel. §. ex facto. §. si quis rogatus. Sed cum testator dixerit ex suo corpore apparet euidenter de eius voluntate. debet ergo obseruari ⁊ maxime quia quando verba ⁊ scriptura voluntati adaptantur debent obseruari. vt. ff. de legatis. ij. l. vnum ex familia. §. fina. ⁊ de lega. iij. l. liberorum. §. ꝙ tamen cassius. ¶ Duodecimo probatur. quia quotiēs quis sibi prouidet in casum vnum. videtur etiam voluisse sibi prouidere in casu omisso tendente ad eundem effectum. vt. C. de posthu. here. insti. l. fina. ergo in casu nostro videtur testator sibi voluisse ꝓuidere in omnem casum. ¶ Decimotertio probatur. quia verba debent aliq̄d operari. vt. ff. de le. i. l. si quando. in priū. ⁊ de vsuris. l. si stipulatus. cum similibus. ergo ⁊c. ¶ Quartodecimo probat manifeste. Nam per verba illa si decesserit sine liberis potest intelligi de legitimis quia liberoꝝ appellatio est generalis. Sed per hoc ꝙ dicitur ex suo corpore videtur ꝙ testator interpretatus est nomē liberorum. ⁊ non reliquisse nec relinquere voluisse iuris interpretationi. ⁊ ideo recedendum non est ab eius interpretatione. vt. C. de lib. ꝑte. l. iij. ⁊ de institu. ⁊ substitu. l. generaliter. §. fi. vbi de hoc. ⁊ ad treb. l. ex facto. §. si quis rogatus. ¶ Decimoquinto probatur q: vna est legis intentio vt voluntas testantis seruetur que est lex. vt in auē. de here. ⁊ fal. §. exheredatos. ⁊ de nup. §. disponat. ergo ⁊c.
¶ Solutio dico ꝙ substitutio per ingressum monasterij non debet expirare. quia testator elegit naturalitatē ⁊ eam voluit seruari: ⁊ non ciuitatem ⁊ voluntatem interpretatus est. ⁊ non reliquit eam interpretationi iuris. ⁊ ideo non obstat. §. iste cum ɔcordan. ⁊ ꝑ hoc patet responsio ad contraria omnia. Item ad. l. iij. ff. de lega. i. cum concordan. potest responderi specialiter. quia ibi tacita ⁊ expressa producunt eūdem effectum per omnia. Sed in nostro casu alius est effectus taciti ꝙ̄ expressi. quia quando testator dixit simpliciter si decesserit sine liberis videtur tacite volūtatem suam iuris interpretationi relinquere. Sed quando expresse adiecit illa verba ex suo corpore tunc videtur suam voluntatem interpretatus esse. ⁊ noluisse relinquere interpretationi iuris. ⁊ ideo debet plus operari expressum ꝙ̄ tacitum. vt dicta. l. generaliter. §. fina. ⁊ dicta. l. iij. C. de libe. preteri. ⁊. ff. de conditio. ⁊ demon. l. non nunquam. Et de regu. iur. l. expressa.

Si qua mulier aut vir. Continua. Supra proximo. §. dictum est de ingredientibus monasteriam vel ecclesiam quid iuris seruetur in bonis ab alio prouenientibus. Nunc dicit quid iuris seruetur in bonis propriis eorum. ¶ Diuide vsq ad. §. Sponsalibus in partes quattuor. Primo de ingredientibus monasterium liberis non extantibus. Secundo de liberis extantibus cuʒ parens minus ꝙ̄ potest eis dare vult. Tertio quando dare vult plusꝙ̄ potest. Quarto quādo predecessit priusquam inter filios distribuat. Secūda pars incipit in ver. si vero talis. Tertia in versicu. Si vero oēm. Quarta in versicu. immo. ¶ Casus breuis. Muliere aut viro ingrediēte monasterium liberis non extantibus res eius competunt monasterio. liberis vero superstitibus rerum suarum ante ingressum monasterij dispositione non facta post ingressum licet ei inter filios distribuere legitima portione nulli diminuta vel propria sua persona filijs cōnumerata suam sibi retineat portionem. que monasterio cōpetere debeat eo autem preuento filij legitimam percipiūt portionem reliqua substantia monasterio cōpetente. Et hoc dicit vsq ad §. sponsalibus. ¶ Expone litteram. Si qua mulier. ex isto. §. sumitur auē. si qua mulier posita. C. de sacrosan. eccle. super. l. generali. minuat. ⁊ sic patet ꝙ hic volebat dare minus ꝙ̄ poterat. Si vero cōmunem hic volebat dare aliquid plusꝙ̄ poterat. cōnumerata id est simul cū filiis numerata. partē. s. legitimā. ar. ī. pri. Tu dic virilē. Et est ratio differentie. quia bona patris fuerunt ⁊ nō filiorum. ⁊ ideo equum est ꝙ pater maiorem accipiat portionem.
¶ Opponitur ad hunc. §. vt. ī. vt nulli iudi. §. quia vero. Solue vt hic ⁊ ibi nota. ⁊ facit ad hunc. §. xix. q. iij. c. si qua mulier.
¶ Queritur primo quid si causa orandi ingrediatur. Et dic vt in glo. Item queritur secundo quid si capellani intrēt. ⁊ dic vt in glo.
¶ Queritur tertio quid si de rebus nihil dixerit. ⁊ dic vt in glosa.
¶ Querit quarto quid si nō hʒ liberos sed parētes. Rūdeo vt in glo. nota. ⁊ dic vt not. in. d. auē. si qua mulier. ¶ Queritur quinto quam partem sibi retinere debeat cum liberis dare vult plusquam potest. ⁊ dic vt in glosa. ¶ Queritur sexto an filij compellere

possunt

possunt patrē viuentē. vt distribuat. Rñ. vt in glo. no. ⁊ in. d. auḱ. si qua mulier. ⁊. ſ. de mona. §. illud quoq;. ⁊ dic vt ibi notaui. ¶ Queriť septimo an hec dispositio sit testamētum. ⁊ dic vt not. in. d. auť. si qua mulier. ¶ Queriť octauo quid si filios non h₃ ⁊ extraneos heredes instituit. Rñ. vt in glo. no. ⁊ in. d. auť. si qua mulier. ⁊ dic plene de hac materia. vt ibi no.

Sponsalibus. Cōtinua. supra dictū est de psonis solaris monasteriū igredientibus. sequitur videre de legatis. Diuide. §. in ptes duas vsq; ad. §. nullā vero. Primo de sponsalib⁹. Scdo de nuptiis. vel dic primo de sponsis. Scdo de ꝯiugatis. Scda pars incipit in ṽ. si vero ꝯstante. ¶ Casus breuis. Spōsalib⁹ factis alterutri eoꝝ pmissum est monasteriū ingredi absq; arraꝝ pena. Matrimonio vō ꝯstante quilibet ex eis monasteriū ingredi pōt pactis dotalibus inter eos seruatis. vtroq; autem monasteriū ingrediēte lucra dotis ⁊ donationis cessare debent nisi alter alteri sponte aliquod largiať. Et. h. d. vsq; ad. §. Nullā vero. ¶ Expone lrām. Sponsalib⁹ quoq; vacātibus. i. cessantibus ⁊ locū nō habētibus nuptialibus. sed ex mera liberalitate. ⁊ facit. ſ. de nup. §. ſm occasionem. ⁊ dic vt ibi. ⁊. ſ. de mona. §. si autem vxorem. vbi de hoc.

Nullam vero. Supra puidit liberis parētibus eoꝝ ingrediētibus monasteriū hic puidet liberis monasteriū ingrediētibus. ¶ Casus parētibus liberis monasteriū ingrediētibus nulla licētia data eos velut ingratos exheredare. vel ex monasterio abstrahere licet. Et. h. d. vsq; ad. §. si monachus. Expone lrām. Nullam vero licētiam facit. xix. q. iii. c. non licent. ⁊ no. c. q. ii. in summa. ¶ Queriť primo an filiusfamilias voto obligeť. ⁊ dic vt hic no. in glo. ⁊. C. e. l. fi. §. i. ¶ Queriť scdo qd si filius ante ingressum erat ingratus. ⁊ dic vt hic no. in glo. ⁊. ſ. de mona. in prin. ⁊. C. e. l. fi. §. i. ⁊. xxvii. di. c. si vir. ⁊. c. pſbyteris. ⁊ extra qui cle. vel vo. c. pe. ¶ Queriť tertio an agnatis vel cognatis suis possit succedere. ⁊ dic vt in glo. no. ⁊. C. e. l. fi. §. i.

Si monachus reliquerit. Cōtinua. supra dictū est de ingrediētibus monasteriū. Sequiť de relinquētibus videre. ¶ Casus. Si monachus reliquerit suū monasterium. ⁊ aliud igrediatur res eius priori cōpetunt monasterio. Et monachi nō debēt circuire ciuitates. s₃ in suis monasteriis pmanere. Et si monachus reliquerit monasteriū ⁊ ad secularē vitam puenerit. pena legitima hic statuta est puniēdus. Et. h. d. vsq; ad. §. si quis rapuerit. Not. hic si monach⁹ reliquerit monasteriū hunc militia ⁊c. ꝙ monachus ēt post ingressum monasterii militiā ⁊ honorē retinet. Sed postea amittit. vel dic ꝙ si prius respicit pcedētia. ⁊ dic prius. s. ꝙ̃ monasteriū reliquerit. vt. ⁊. colla. de vasal. mi. qui arma bellica deposuit. c. i. ⁊ si de feu. fue. ꝯtrouer. c. qui clericus. vel dic militia ecclesiastica. vt hic not. in gl. interlineari que dicit. quā ideo est adeptus quia secularē amisit statum cū monachus factus fuit. cōpetere facit extra de cler. ꝯiuga. c. iii. vbi de hoc. ¶ Opponiť primo duob⁹ modis. ⁊ solue vt in glo. no. que incipit duo ꝯtraria. Et dic vt dixi. ſ. eo. §. sed neq;. ⁊ dic vt habeť ⁊ no. xxvii. q. i. c. nec aliqua. ⁊. c. puenit. ¶ Queriť quid de rebus postea acquisitis. dic vt in glo. que incipit. hoc idē. ¶ Queritur quā causam habere possint monachi ⁊ assistere. Rñde vt habetur in glo. sed qm. ⁊ dic vt notaui. ſ. apud quos opoꝛ. §. i. ¶ Queritur an monachus in fuga ꝯstitutus acquirat monasterio qd reliquit. Et videť ꝙ sic sicut ⁊ seruus. vt. ff. si cer. pe. l. rogasti. §. fi. ⁊ de sol. l. fugitiuus. ⁊ ar. ff. de ver. ob. l. seruus. ⁊ de acqui. pos. l. i. §. per seruū. ⁊ ar. ff. de ꝯdi. inde. l. si non fortē. §. qui filio. vbi de hoc. Sed videť ꝙ in pēdēti sit acquisitio. ar. huius. §. ⁊ ar. ff. de vsufru. l. arboꝛib⁹. §. iulianus. al's incipit. l. si fur. ⁊. l. sed ⁊ si quis. §. i. ⁊. C. q̃ admit. ad bo. pos. l. i. Ecōtra videť ꝙ monasterio nō acquirať. vt. d. §. p seruū. ⁊. xviii. q. ii. c. abbates p humilitate. vbi de hoc s₃ dic ꝙ possessionē nō acquirit si ab alio possideť. sed in dominiū in omni casu acquirit. vt in dictis iuribus. Nec obstat iste. §. si monachus reliquerit monasteriū ⁊c. quia loquiť de rebus postea acquisitis. ⁊ qñ mittiť in aliud monasteriū ⁊ in eo pmanet postea legitime. Secus autē est si vagatur in fuga. vel in aliud monasteriū illegitime ingrediatur. vt. ſ. eo. §. si monachus reliquerit. de hoc no. per Hosti. extra de cleri. ꝯiuga. c. iii.

Si quis rapuerit. Casus. Raptores monialiū ⁊ similes capitali pena ⁊ bonorum amissione dānantur ⁊ participes eoꝝ bonis raptoris ecclesie applicādis annali pscriptione currēte ꝯtra ecclesiā histrionibus monachali habitu vtēdi interdicta licētia pena legitima eis iminēte. his obtinētibus non tm̄ in casibus futuris. sed etiā in pteritis. vltimo pcipit diuulgari. ¶ Expone lrām. Si quis rapuerit. facit. xxvii. q. i. c. si quis rapuerit. vbi de hoc. penas aūt sunt note. s. in legibus ⁊ casibus antiquis. vt hac. l. repetūtur ⁊ ei sunt ꝯsonantes. vendicari vt pena eadē imponať in oibus casibus sed nō ex eadē lege. q₂ in pteritis ex lege veteri sed in futuris ex lege noua que nō trahiť ad pterita nisi nominatim dicať vt hic sequiť. ⁊. C. de legi. l. leges. lege s. tm̄ tēpoꝛibus. ꝙ nulla lex vetus in his casibus puidit nec penas statuit. ¶ Opponiť ꝙ ānalis pscriptio currere nō debeat ꝯtra ecclesiā. vt. ſ. de eccle. ti. §. p tēpoꝛalibus. So. ibi regulare hic spāle. Vel dic ibi in rebus acquisitis. hic in acquirēdis. ⁊ facit. C. de acqui. pos. l. fi. ¶ Queriť qualiter pena sit imponēda in casibus pteritis ⁊ futuris. Rñ. glo. ꝙ pene que ante. l. istā fuerit imposite circa casus huius ꝯstitutionis valent etiā ante hanc legē. Et intellige in casibus pteritis. vt ex lege veteri pene imponanť in eis. ⁊ nō ex noua lege. cū singule leges suis casib⁹ adapteńť. Sed pene que p hanc legem imposite sunt non valēt nisi in futuris casibus. vt. C. de legi. ⁊ ꝯsti. l. leges. ⁊ dic vt notaui. ſ. vt cum de app. cogno. circa principium. Deo Gratias.

¶ Explicit Lectura domini Jacobi de beluiso Utriusq; iuris doctoris super nouem collationibus.

¶ Apparatus familiaris domini Jacobi de beluiso Utriusq; iuris p̄fessoris super cōsuetudinibus vsus feudorum.

Liber iste quez annuēte domino lecturi sumus liber vsus seu cōsuetudinem feudoꝝ nuncupatur verum quia ꝓpriam habet naturam. nec sequit̄ ordinem nec stilum librorum iuris ciuilis. Et quia breuis ⁊ compendiosa narratio solet auditoꝝ animos excitare; ⁊ ad retinendum facilius informare. ideo vtile fore putaui omittere p̄fationes consuetas hic nec vtiles nec necessarias secutus cōsilium Gaij fidelissimi legum interpretis. ff. de origi. iuris. l. j. ⁊ modernorum breuitate gaudētium qui etiam syllabam vnam non necessariam apponūt. vt. ff. q̄ me. cau. l. j. ⁊ C. de preci. impe. offe. l. fi. ⁊ de appel. amplioꝛē §. in refutatorijs. Et huius libri materiam rudem specialem ⁊ propriam extraneam ⁊ separatam multimode a iure cōmuni p distinctiones volumus aperire. que multum operātur. vt in prohemio insti. §. igitur. ⁊ ff. de do ex. l. j. ¶ Uideamus igitur primo quid sit feudum seu beneficium vnde dicatur feudum seu beneficium. deinde qualiter distinguatur feudum. Item qualiter feudum acquiratur. Item qualiter feudum constituatur. Que persone possunt feudum dare. Et que accipere. Et que res in feudum dari possunt. Et quibus modis feudum amittatur. Item qualiter cause feudi examinētur de his ⁊ alijs suis locis plenius ptractabimus: ⁊ ideo de his ad p̄sens breuiter ptranseamus. Aduertatis ista declarāt totā materiam de vsibus feudorum incognitam.

¶ Primo ergo videndum est quid sit feudum. vnde dupliciter describitur. Uno modo sic. Feudum est concessio rei pro homagio facta. arg. ad istam descriptionem. extra de p̄scrip. c. diligenti. Et bene dixit homagio ad differētiam iuris emphiteotici quod conceditur propter quandam annuam prestationem. C. de iure emphi. per totū. institu. loca. §. adeo. ¶ Secundo modo describitur sic. Feudum est concessio rei facta cum traditione vtilis dominij ad vtendū ⁊ fruēdum cum exhibitione alicuius honesti seruitij. Utendum et fruendum: ideo dicit quia feudatarius habet vsum ⁊ vsumfructum. Item honesti seruitij ideo dicit q̄ rei turpis nulla est obligatio. ff. de verbo. obliga. l. generaliter. ff. manda. l. si remunerandi. §. rei turpis hoc non prosequor. Et dic plenius vt in summa. vel dic aliter. vt no. extra de feu. c. j. in lectura Hostiē. §. est autem ratio. Uidim⁹ quid sit feudum. Sed quid est beneficium. Primo beneficiū est beniuola actio tribuens gaudium capiēti: capiensq; tribuendo ⁊ in id quod facit prona ⁊ sponte sua parata. vt infra in quibus causis feudum amit. §. beneficium. Ideo autem dicatur beniuola actio. q: ex beniuolentia quadā procedit. Ideo additur tribuens gaudium. q: qui accipit feudum percipit vsumfructum ⁊ cōmodum qd̄ est gaudium: quia gaudium est ⁊ solatium capere fructum. ideo subiungitur capientiq; tribuendo ⁊c. quia ꝓpter cōmodum quod capit tribuit seruitium domino ⁊ sponte. vt. j. de vas. qui ↄtra. cōsti. lot. feu. ali. c. j. §. fi. Describitur ⁊ alio modo beneficium. vt dicto ti. in qui. cau. feu. amit. §. fina. ¶ Sequitur videre vnde dicatur feudum. dicitur aūt a fide seu fidelitate. i. fidei datione. hinc est q̄ inuestitura fieri non debet ei qui fidelitatem facere recusat. vt tit. per quos fit inuestitura. ⁊ per quos ac. c. nulla. ¶ Sed nōne in quolibet contractu bona fides requiritur. vt. C. de actio. ⁊ obliga. l. bonam fidem. ⁊ graue est fidem fallere. vt. ff. de consti. pecu. l. j. in prin. Respondeo sic. Sed hic magis ⁊ exuberantior requiritur bona fides. q: feudū principaliter datur ꝓpter fidem ⁊ fidelitatem. vt. j. per quos fiat inuesti. c. ij. ⁊ de for. fi. c. j. ⁊ de no. fi. for. c. j. Sed beneficium dicit̄ eo q̄ beat hoc est beatos facit accipiētes. quia beare est idez quod prodesse. vt. ff. de verbo. signi. l. bonorum. ¶ Secundo videndū est qualiter feudum distinguatur. distinguitur aūt sic quia feudum aliud paternum. aliud nouum. aliud maternum, seu femineum. Item feudum. aliud cum fidelitate. aliud sine. Item feudum. aliud conditionale. aliud non. Item feudum aliud habet propriam naturaz. aliud non. Item feudum aliud nobile. aliud minus nobile. aliud mediocriter nobile. aliud ignobile. Item feudum aliud ecclesiasticum. aliud seculare. Item feudum aliud est diuisibile. aliud non. Itē feudum aliud est transitorium ad masculos tantū. aliud ad masculos ⁊ feminas. Item feudum aliud est transitorium ad omnes qui tenent eundem gradum. aliud ad primogenitum tantū. De singulis breuiter videamus. ¶ Prima distinctio est q̄ feudum aliud paternum ⁊c. paternum quidem dicitur equiuoce proprie ⁊ large quod acquisitum est a superioribus. hoc est ab eo qui fuit agnationis cōmunis vt. j. de natu. suc. feu. circa prin. ⁊. j. de gradi. succes. in feu. §. in vero. Dicitur improprie ⁊ stricte quod a patre tm̄ questitum est vt de his qui feu. da. pos. §. cum vero coraz ⁊ no. j. de suc. in feu. §. j. ¶ Nouū autez feudum dicitur quod de nouo ⁊ primo est acquisitū. vt. j. qui. test. sunt nc. ad probā. inue. c. j. circa princ. ¶ Maternum autē seu femineum dicitur quod p feminam est acquisitum. vt. j. de bene. feu. c. j. ⁊ que sit eius feu. natura. dic vt in eisdem. c.

¶ Distinctio secunda q̄ feudum aliud cum fidelitate ⁊c. dic q̄ regulariter simplex ⁊ directum feudum est cuz fidelitate. In feudo tamen interdum p pactum remittitur fidelitas. i. sacramētum fidelitatis. vt ti. per quos fi. inuesti. c. nulla. ⁊. j. que fu. prima cau. bene. amit. §. est ⁊ alia in fi. ⁊. j. de cap. cor. in prin. vbi de hoc. ¶ Tertia distinctio est q̄ feudum aliud cōditionale est ⁊c. Regulariter dic q̄ feudum simplex ⁊ rectum est purū. Interdum tamē ex pacto datur ad certum seruitiū. vel ad conditionem certam. vt. j. q̄ sit inuesti. §. pc. ⁊ fi. ⁊. j. qui. ca. feu. amit. §. fi. ⁊ de capi. qui cur. ven. c. fina. vbi de hoc. ¶ Quarta diuisio est q̄ feudum aliud perpetuū ⁊c. Regulariter quidē feudum simplex ⁊ rectum est perpetuū. vt. j. in quib. ca. feu. amit. §. fi. ⁊ dicitur ꝑpetuū quod transit ad heredes vt ibi. Casualiter autem feudum non est perpetuū. vt. j. quib. mo. feu. con. potest. c. j. ⁊ de consu. rec. feu. c. j. ⁊ de feu. march. c. j. Sed hodie hoc est vsurpatum in feudo march. comitatus ⁊ aliarum dignitatum. vt. j. de aliena. feu. §. j. ¶ Quinta diuisio est q̄ feudum aliud habet propriam naturam ⁊c. Feudum quod dicitur habere propriam naturam quod est simplex ⁊ rectum. de quo non debet quis diuestiri sine culpa. quod etiam transit ad heredes vel ad eum etiam cui in feudū dederit. vt. j. de na. feu. c. vno. ⁊ ti. de feu. non habente ꝓpriam naturam. c. j. ⁊ de his qui feu. dare pos. c. j. per totum. ¶ Feudū vero nō dicitur habere ꝓpriam naturam quod datur accipienti vt ipse ⁊ sui heredes ⁊ cui dederit habeant. vt dicto titu. de feudo non habente ꝓpriam naturam. Item feudū quod sine inuestitura est acquisitum dicit̄ non habere ꝓpriam naturam feudi. vt. j. qui. mo. feu. cōsti. po. c. j. Item feudum gardie ⁊ castal. vt. j. de feu. gar. ⁊ castal. Item feudum camere ⁊ canene. vt. j. de feu. cogni. c. ij. ⁊ de no. feu. in princip. Itez nec feudum soldate. vt. j. quis dicatur dux: marchio. comes. c. j. §. fina. Item nec feudū quod non est transitorium ad heredes de quo dictum est supra. ¶ Sexta diuisio est q̄ feudorum aliud est nobile ⁊c. ¶ Nobile quidem dicitur quod datur ab imperatore regi. ⁊ qd̄ datur marchioni comiti ⁊ similibus habentibus dignitatem. ¶ Minus nobile dicitur quod datur his qui accipiunt a march. comite ⁊ similibus. ¶ Mediocre seu aliqualiter nobile dicitur quod datur ab his qui feudum habent a march. vel comite. Primi appellantur capitanei regni. Secundi valuasores maiores ⁊ capitanei. Et tertij minores valuasores. Ignobile dicit̄ feudū qd̄ datur a minoribus vasallis ⁊ alijs inferioribus. tunc enim accipientes nullam acquirunt nobilitatem. vt. j. de his qui feu. da. pos. circa pri. ⁊ ti. quis di. dux marchio. c. j. ¶ Septima diuisio est q̄ feuduz aliud est ecclesiasticum ⁊c. ¶ Ecclesiasticū feudum dicit̄ quod dedit a psonis ecclesiasticis. ¶ Seculare quod a secularibus. vt. j. de his qui feu. da. pos. in prin. ⁊ ti. episco. vel abbatem. c. j.

¶ Octaua diuisio est q̄ feudorum aliud est diuisibile ⁊c. regulariter quidē ⁊ omne feudum est diuisibile. Fallit in march. duca. comi. vt. j. si de feu. fue. cōtrouer. c. oēs. ⁊ de probi. feu. ali. p fre. §. j.

¶ Nona diuisio est q̄ feudorum aliud est trāsitorium ad masculos tantuz. Dic regulariter q̄ feudum simplex ⁊ rectum transit ad masculos tm̄ ⁊ non ad feminas. vt de his qui feu. da. pos. §. hoc autē notandū. ⁊ de suc. feu. §. filia. Fallit si per pactū aliud actum esset ibi. tunc enim succedit non relicto masculo. vt. j. epis. vel ab. c. j. § . quia etiam. ⁊. j. de eo qui sibi ⁊ here. mas. vel fe. inuesti. ac. c. j. ¶ Fallit ēt in casibus vt ti. queadmo. ad fi. per. c. j. ¶ Fallit in feudo feminco j. de bene. feudi. c. j. ⁊ de natura suc. fe. circa princi. ⁊ in mari. suc. vt. in he. vbi de hoc. ¶ Decima diuisio est q̄ feudorum aliud est quid transitoriū ad omnes qui tenent eūdem gradum. Regulariter dic q̄ feudum transitoriū transit ad omnes heredes. vt. j. de his q̄ feu. da. pos. §. ⁊ quia. de suc. feu. in prin. ⁊ titu. si de feu. fue. contro. c. omnes. ¶ Fallit in his qui viuunt iure francorū tunc trāsit ad primogenitum tm̄ vt in regno francie ⁊ sicilie ⁊ in anglia seruatur.

¶ Tertio videndū est qualiter feudum constituatur. Constituitur quidem inter viuos pactionibus ⁊ stipulationibus. Constituit̄ et in vltima volūtate. Sicut ⁊ seruitutes prediales ⁊ personales. argu. ff. de vsufru. l. iij. ⁊ institu. de serui. §. fi. ⁊ de vsufru. in principio. ¶ Constituitur etiam mera libertate concedentis facta propria inuestitura cum fidelitate. vt ti. quibus modis feu. consti. po. c. j.

¶ Quarto sequitur videre qualiter feudum acquiratur. Acquiritur quidem feudum inuestitura. aut eo quod habetur pro inuestitura. Item successione. vt. j. de feu. cogni. c. ij. in fi. ⁊ de consu. rec. feu. c. j. Item acquiritur propter delictum agnati. vt. j. si de feu. fue. controuer. c. si vasallus. ⁊ tit. si vas. feu. pri. cui. de. c. j. Item acquiritur prescriptione. vt. j. de feu. da. invicem. l. cōmis. c. fi. ⁊ si de feu. fue. cōtrouer. c. si quis per triginta annos. ¶ Quinto videamus que persone possunt feudum dare. ⁊ quidem si feuduz est vetus quilibet potest inuestituram facere. Si vero nouum potest omnis qui habet legitimam seruorum als suoꝝ bonoꝝ administrationē. vt. j. per quos

fiat inuestitura

fiat investitura.c.j.in prin.§.fi.ℸ de notis feu.§.item scien. ¶ Sexto sequitur videre que persone possunt. Et certe regulariter quelibet psona pot accipere feudu nisi ignorantia prendatur in dante. vt j.per quos fit investi.§.psonam. ¶ Septimo videndu est que res in feudu dari pot. ℸ quidem regulariter pprie dari possunt ad rectuz feudu res imobiles. aut solo coherentes. aut que inter imobilia co putantur. vt.j.de feu.cong.c.ij.in prin. nisi earu reruz alienatio prohibeat vt.j.p quos fiat investi.c.j.§.si.ℸ res. ¶ Octauo videamus q.mo.feu.a. Et quid regulariter amittit si vasallus deserit sacramentum fidelitatis vt.j.de for.fide.ℸ ti.de no.fi.for. ¶ Ite si vasallus comittit feloniam vt in curia amplius stare non possit vt in ti. an ille qui interfecit fra.do.c.j. ¶ Ite si delinquat i dnm. vt.j. que fuit prima ca be.a.§.deniqz. ¶ Ite alienatione vt.j.de phibi.feu.alie.per frederi.§.j. Et amittit in multis alijs modis vt.j.qui.mo.feu.amit. per totum.ℸ in ti. que fuit prima causa be.a.per totu. ¶ Nono ℸ vltimo sequitur videre qualiter cause feudi examinent. Sed quia no possunt simpliciter sub regula tradi dic de his vt.j.apud quem vel quos cotro.feu.di.debeat.c.j.ℸ de ptro.luc.ℸ de conten.inter do.ℸ vasal.de investi.feu.ℸ ti.se.ℸ de cotro.feu.apud pares terminanda c.j.ℸ de.l.corradi.c.j.ℸ.ij.in prin. Et plene habet.j.de phi.feu.alie. per frede.c.j.§.preterea ℸ.§.si inter duos.ℸ hec sufficiant ad declarationem huius libri. ¶ Et lz glosa no exponat hanc rubrica possumus tn breuiter circa eius expositionem insisti. Nam tractaturus de feu. sumit exordiuz a psonis que feu.da.pos. Et qz p dationem correlarie sequit acquisitio ℸ post acqsitionem habet retentio. subiungit in rubrica qualiter acquirat ℸ retineat. Sed queri posset principaliter quare pmittit de psonis que feu.da.pos. respondeo q propter eas e ius esse ℸc. vt isti.tu.de iure natu.§.fi.post originem.ℸ qz psona est dignissima creaturaru creatura vnde boetius hic clausit mebris anima celsa cede petitas mortales igit cunctos edit nobile germen. ff. de edi. edic.iustissime.in prin. Et qz primo est de psonis querendum q de rone iuris. vt.ff.de testa.l.si quamus.ℸ de iure codicill. quidam referunt.post prin. ¶ Queri pot scdo quare pmittit de datione ante acquisitionem. rndeo q beatius est dare q accipere ℸ sic dignior est datio q acquisitio.xij.q.ij.c.princeps.ff.commo.in rubrica descendamus ad nigrum.

¶ De his qui feudum dare possunt rubrica.

Uia de feudis ℸc. ¶ Titulus iste diuidit in tres ptes. Primo de psonis q feudu dare pos. Secundo de feudoz acqsitione ℸ retentione. Tertio de natura feudoz. Scda ps incipit ibi ℸ qz. Tertia in.§.notandu e vsqz ad fi. ¶ Ite prima ps subdiuidi pot in tres ptes. Primo cotinuatio ad sequentem materiu. Scdo que psone ecclesiastice ℸ qn possunt feudu dare. Tertio que psone seculares. Secunda pars incipit in ver. feudu. Tertia in ver. marchi. ¶ Casus summarius vsqz ad.§.ℸ qz ℸc. feudu dare possunt plati ecclesiaru si ecclesie est cosuetudo.ℸ nobiles seculares.ℸ qui ab eis feuda accipiut. videte litteru. ¶ Casu in terminis attendite. Tractaturus de feudis cotinuat se ad materiam dicens. Primo videndu est de psonis que feudu dare possunt. Scdo dicit q feudu dare possunt plati ecclesiaru si ecclesie consuetudo est. Tertio dicit q feudu dare possunt seculares nobiles marchi.ℸ comes qui pprie appellant capitanei. ¶ Ite qui feudum ab eis accipiunt qui pprie dicunt regis valuasores ℸ hodie capitanei feudu dare possunt. sed q ab eis feudu recipiunt dicuntur minores valuasores. hoc dicit. videte expositionem. ¶ Quia de feu. ℸc. Archiepus et sine consensu capituli si est ecclesie cosuetudo vt hic.ℸ.j.e. vel ab.ℸ extra. de his que fiunt a pla.c.j.ℸ.c.cum apostolus nisi secus. vt extra. de rebus ec.alie.vel no.c.ad nostru. vel dic vt in summa que incipit. Tractaturi de feudis. rubrica qs pot dare feu.§. Sed quero ab istis.i.marchi.ℸ a comite. qui ℸ ipsi ℸ hi qui feudum hnt a marchi. vel a comite. qui ab eis.i.qui feudu hnt. ab eis.s.a marchi. vel a comite. quia prin. huius ca. obscure ℸ iperfecte traditur. ideo latius ℸ plene insistendu est. ¶ Et prio oppono octo vel nouem modis. dr hic q platus pot dare feudu si ecclesie est cosuetudo. sed vr q lz non sit osuetudo dare possit sicut ℸ laicus quilibet vt.j.de cleri. qui investi.fa.in prin. ¶ Scdo de rebus ppriis pot vt ibi. de rebus ecclesie non pot nisi antiquitus fuerit cosuetudo vt hic. ¶ Oppo. vr q non possit etia si sit cosuetudo eccle. vt.j.epis. vel ab. in prin.
¶ Solutio res de qbus est cosuetudo dare pot vt hic. Sed res ecclesie subiectas de qbus no est osuetudo dare no pot. vt ibi. ¶ Oppono q hodie no pot. lz sit ecclesie cosuetudo. qz papa vrb. hodie phibet simpliciter in futuru dationem. vt dicto ti.epi.vel ab.in prin.ℸ cofirmat pteritu dationem si pcesserit cosuetudo vt dicto titu. epus vel abba.j.ℸ.ij.respo. ergo vr phibere in futuru dationem et si est consuetudo. ar.ff.de le.ℸ senatuscosul.l.cu lex.ℸ qz qd de vno conceditur de altero negat. vt.ff.de codi.ℸ demon.l.cu ita.§.fi. Solutio in eo q confirmat ibi consuetudinem preteritam videt approbare cosuetudinem simplr.ℸ p cosequens vr permittere cosuetudinem noua induci. et autem quod dr quod phibet simplr in futuru dationem veru est vbi nulla est nec induceret cosuetudo. vel dic q noua non pot induci cosuetudo sed antiqua seruabit. vt extra. de deci.c.quis est spale in rebus spiritualibus. Secus in tpalibus vt dixi vel dic vt no. dicto ti.epi. vel ab.ℸc. ¶ Oppono q archiepus non pot in feudu dare et res illas de qbus est consuetudo. vt.j.de cle. qui investi.fa.§.fi. Solutio aut tpe introitus invenit res illas in dnio: ℸ non pot vt ibi nisi pot vt hic notat. ¶ Opponit q platus no possit in feudu dare et si sit ecclesie cosuetudo. vt.j.qui suc.teneant.c.j. Solutio aut dat in feudum rem de qua est consuetudo post feu.apertu.ℸ potest vt hic aut ante.ℸ non potest pure. sed sub conditione. vel si possidet qui accepit. vel cosentiente eo qui detinet. vt ibi notat. ¶ Opponit q no possit dari in feu. res ecclesie nec cosuetudo inducit q det vt extra. de deci.c.ad hoc.ℸ.c.quis.ℸ.c.fi. Solue ibi loquit in spualibus rebus hic in tpalibus. vel dic vt.j.no.in distictione. ¶ Opponit videt q res ecclesiaru in feu. dari pos. et si ecclesie no sit cosuetudo. vt extra. de rebus ec.alie.vel no.c.ad nostru. Solutio ibi ex ca prelatus pot dare in feu. cu consensu capituli lz nulla sit cosuetudo. sed sine ca non pot nec et cum ca sine consensu capituli vbi non est consuetudo vt hic ℸ.xij.q.ij.c.abbatibus. vel dic vt in summa. ¶ Oppono. q hec pmissio q res de quibus est cosuetudo possit dari in feudum sit insufficiens. quia distinguendaz est aut ecclesia est locuples. aut deducta est ad inopiam potius quia si deducta est ad inopiam potius debet prelatus retinere q in feudum dare. ar.in aut. vt deter. sit numerus cleri.ℸ de ecclesiasti. rerum immo.al.col.j.§.investigantes. Solutio credo q cu hac distinctione debeat intelligi quod hic dr simpliciter. ¶ Ad solutionem hoz contrarioz distingue aut clericus siue platus dat in feudu rem ppriam: aut rem ecclesie. Primo casu pot. vt.j.de cleri. qui investi.fa.in prin. Secundo casu aut dat i feudum rem spualem aut tpalem. Si spualem aut ab antiquo est consuetudo ecclesie ea in feudu dare.ℸ tunc et pot. vt extra. de deci.c.quis.ℸ.c.phibemus.ℸ.c.fi. vbi de hoc. Aut nulla est cosuetudo vel de nouo inducit.ℸ tunc siquidem platus dat in feudu ius spuale non pot. Si vero fructus pot ad tepus: ℸ cum ca. sine ca vel in ppetuum non pot. vt.j.q.iij.c.peruenit.ℸ.xvj.q.ij.in prin.ℸ extra. de deci.c.ad hoc.ℸ.c.quis.ℸ.c.phibemus.ℸ.c.fi. finaliter rem tpalem. aut rem qua ecclesia tz in feudum.ℸ fm Azo. si feudu est regale pot: ℸ si ab alio tz non pot. sed hoc dictu nec pbat iure nec cosuetudine ℸ ideo dicerem indistincte q pot hoc casu a quocuqz teneat ecclesia. sicut ℸ qlibet vasallus pot. vt no.j.de cap.cor.§.pp ter quinimo magis dz licere ecclesie si teneat ab alio q si teneat a rege in aut. de al.ℸ emphi.§. cavero erit tn necessarius cosensus capituli qz alienatio est. vt in suma qn dat aliam qua non hz in feudu. Siquidem est ecclesie cosuetudo feudum dare aut dat res ecclesie subiectas: ℸ no pot vt.j.epm. vel ab.l.pri. aut al. tunc aut epus est inferior platus.ℸ pot si sibi appropriatur vel tpe introitus invenit in dnio si vero est archieps vel supior aut tpe introitus invenit in dnio ℸ non pot aut si postea aperit ℸ pot. vt.j. de cleri. qui investi.fa.§.fi. aut platus qcuqz dat in feudu alicui rem qua miles tz in feudu ab ecclesia aut dat ei qui possidet aut alij. Si alij: aut eo qui possidet cosentiente aut phibente vel ignorante: et tunc aut pure: vel in die aut sub coditione. ℸ aut pmoritur investitor aut investitus aut tenes feudu hoc non psequit. Sed dic plene vt no.j.qui suc.teneant. Si vero nulla est ecclesie cosuetudo aut solus platus dedit in feudu sine cosensu capi ℸ no pot. vt extra. de rebus ecclesie alie. vel no.c.ad nram ℸ.xij.q.ij.c.abbatibus. aut platus dat cu cosensu capituli ℸ cu ca ℸ pot sine ca no pot vt hic ℸ.d.c.ad nram cum si. ¶ Circa hanc materia remanent queda dubia que p qones debet decidi. ¶ Querit ergo quanto tpe inducat cosuetudo talis q platus possit in feudu dare. Quida dicunt q a tpe quo non extat memoria ar.ff.de aqua plu.ar.l.ij.in prin.ℸ.ff.de aqua quoti.ℸ esti.l.hoc iure.§.duct aque. Alij vt azo. dicit q triginta an.ar.C.de pscri.xxx.an.l.opit ℸ.l.oes.ℸ de emanci.lib.l.j.ℸ.ij.ℸ.l.fi. Alij dicut q longo tpe. qz p vsum ℸ cosuetudinem talem q possit eccl'a feu. dare. querit ecclesie honor: ℸ spes iurisditionis nec pdit ecclesia directum dnium.ℸ recipit seruitiu ℸ multis de cas vasallus pdit feudu ℸ reuertit ad dnm. ar.C.de emanci.libe.l.fi.ℸ de mu.ℸ hono.l.j.ℸ in aut. vt deter. sit numerus cleri.§.nouimus.ℸ.ff.de legi.ℸ senatusco.l.diutina. Sz mihi vr q.xl.annis inducat. vt.C.de sacrosan.ec.aut.qs actiones. qz sicut iura ℸ res ecclie no pscribunt minori tpe. vt.d.aut. sic nec ius dandi in feudu dz pscribi. qz correlatiua sunt. si.n.pcedit datio ergo sequit acqsitio.ℸ vbi est acqsitio ex vna pte. ergo ex altera erit spes alienationis vt.ff.de re.pmu.l.j.ℸ de verb.sig.l.alienationis ergo.xl.annis: ℸ no minori tpe dz pscribi qz vno correlatiuo: n posito ponit ℸ reliquu.ℸ vno remoto remouet ℸ reliquu. vt.ff.de pcur.l.pomp.§.sed ℸ his.ℸ de institu.l.sed ℸ si pupillus.§.penul.tutor.
¶ Querit an inducat cosuetudo si vnus platus semel dat in feudu ℸ accipies possideat.xl.annis. Rndeo non. sed exigit binus actus ar.C.de epi.audien.l.iij.§.fi. Na requirit cosuetudo vt hic. Sed

cõsuetudo est cõis assuetudo ⁊ frequens. vt. C. que sit longa ɔsue. l. j. frequens dr̃ que fit bis vt in auẽ. de defen. ciui. §. fi. ⁊ cõis que cõiter ꝓcedit. ergo saltim a duobus vel saltim bis ar. ff. de testi. l. v. cũ auẽ. de testi. §. qr vero ergo est necessariũ vel ꝙ idẽ ꝓlatus dederit bis duobus. vel ꝙ duo prelati duobus vel eosdẽ seu eundẽ bis inuestierit diuersis tp̃ibus successiue cũ prescriptione predicta.

¶ Queritur si ꝓlatus dederit in feudũ de nouo ẽt duob⁹ an sit necessarius tacitus cõsensus capituli in cõsuetudine inducenda. tp̃is cursu. respondeo sic. sicut ⁊ populi. ar. ff. de legi. ⁊ senatuscõsul. l. sed eo ⁊ debebit acquisitio ⁊ datio fieri eo animo vt inducaẽ cõsuetudo sicut in qualibet cõsuetudine de iure est statutũ. ¶ Queriẽ an sit necessarium vt possit induci cõsuetudo ꝙ ipsa datio in feudũ facta a prelato sit vtilis ecclesie non dãnosa respondeo sic. qr cõsuetudo dz esse rõnabilis. vt extra. de consue. c. fi. ⁊ ff. de le. qđ non rõne. ⁊ l. qđ contra rõnem. ¶ Queriẽ an in cõsuetudine requiratur cũ ꝓbabilis: iusta: ⁊ sufficiens. r̃ideo sic vt notaẽ dicto. c. fi. extra. de cõsue. ergo vr̃ ꝙ consuetudo nõ possit induci si datio sit facta a ꝓlato sine consensu expresso capituli. qr datio in feudũ ⁊ rerũ ecclesiastica rũ alienatio facta a ꝓlato sine cõsensu capituli est nulla. vt extra. de dona. c. ij. ⁊ xij. q. ij. c. sine ergo. ⁊ cũ nulla ⁊ ꝓ non cũ habeẽ. ⁊ sine ti. ar. ff. de condi. sine cã. l. j. ⁊ l. pe. ⁊ C. de epi. ⁊ cleri. auẽ. hoc ius porrectum. r̃ideo illud ꝓcedit in longa cõsuetudine nõ lõgissima vt puto. Nam dz in ea sufficere tacitus consensus capituli. vt. ff. de le. de quibus. ⁊ C. de ꝓscrip. xxx. an. l. si quis emptionis. ¶ Queritur si ɔsuetudo ecclesie est feudũ dare an ꝓlatus possit dare feudũ cognatis suis. Et vr̃ ꝙ non. vt in auẽ. de alie. ⁊ emphi. §. yconomũ. ⁊. ij. q. iij. c. peruenit. ⁊ lxxxix. di. c. indicatũ. ⁊ c. sequenti. Ecõtra vr̃ ꝙ sic sic vt. lxxxvj. di. c. non satis. ⁊ ff. si quis in fran. pa. vnius libertus ⁊ C. de sacro san. ec. l. iubemus nulli. ⁊ xij. q. ij. in prin. ⁊ c. caritatem. ⁊ c. si quos de seruis. ⁊ c. liberti ecclesie. §. fi. r̃ideo ꝙ põt eis dare feudũ modicum tñ ⁊ maxime si sint pauperes bone vite benemeriti. ⁊ vtile est ecclesie. ar. lxxxix. di. c. decenter. ⁊ ar. dicti. c. non satis. cũ similibus. Et notaẽ in summa Jaco. ⁊. j. qui suc. de. ⁊ ti. si de inuestit. inter dñm ⁊ vasa. lis ori. c. j. §. fi. ¶ Queriẽ numqđ vasallus ecclesie possit dare in feudũ alijs sine consensu prelati. ⁊ vr̃ ꝙ sic si hz rectum feudũ sicut ⁊ vasallus priuati. si tñ eadem lege ⁊ equali ꝓsone qr ecclesia non vr̃ ledi cum non ꝑdat dñium. Nam vasallus directũ retinet ⁊ vtile dñium translatũ in eũ transiert in sm̃ vas. ar. j. de ca. cor. c. vno. §. ꝓpter. vbi. de hoc. de. l. cor. c. ij. ɔtra tñ notaẽ extra. de deci. c. ꝓhibemus. ¶ Queriẽ aliud si est ecclesie cõsuetudo vnã vel duas res in fe. da. an possit alias res in feudũ dare ꝓlatus de ꝗbus non est cõsuetudo. respõdeo non vt. j. epi. vel ab. in prin. ¶ Queritur si cõsuetudo ecclesie sit dare feudũ accipienti ⁊ successorib⁹ masculi. an possit ꝓlatus dare alicui: ⁊ successorib⁹ masculis ⁊ feminis. vr̃ ꝙ non. qr a cõsuetudine recedi non dz. vt. ff. de le. ⁊ senatuscõsul. de quibus. ⁊ maxime ꝓlatus dz seruare cõsuetudines in datiõe feudi. vt hic ⁊ ti. epis. vel ab. iij. respon. ⁊ ꝓpter iuramentũ qđ papa ꝓstat. femina feudo seruire non põt. vt. j. an mutus vel aliter iperfect⁹ c. j. in fi. ergo ꝑ talẽ dationẽ ecclesie conditio fieret deterior. Sed ꝓlatus conditionẽ ecclesie non põt facere deteriorẽ. meliorẽ sic. vt. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus nullã. ⁊ l. iubemus nulli. ⁊ auẽ. hoc ius porrectũ. ⁊ extra de his que fiunt a prela. sine cõsensu ca. cũ apostolica. ¶ Econtra vr̃ ꝙ possit. qr vbi est cõsuetudo ecclesie dare feudum ꝓlatus põt dare in feudũ nec distinguiẽ cui vt hic. ergo ⁊c. ff. de publi. l. de ꝓcio. ⁊ extra de feudis. c. ij. Preterea ꝓlatus potest dare rẽ ecclesie ⁊ in emphiteosim ecclesie a successoribus masculis ⁊ feminis. vt in auẽ. de non alie. aut ꝑ. re. ec. §. ꝑ emphi. ergo ⁊ in feudum dare qr vtrobiꝗ transit vtile dñium ⁊ eadem rõne videẽ inesse. ⁊ vbi est eadẽ rõ idẽ est ius. ff. ad leg. aquil. l. illud cũ suis cõcordã.

¶ Itẽ vasallus põt seruire feudo ꝑ substitutũ ergo sicut põt dari masculis sic ⁊ feminis. qr seruire poterunt ꝑ virum. ar. C. de natu. lib. l. si quis seu lib. §. fi. ꝓterea qui põt dare dz ⁊ posse reformare. ar. ff. de pac. iuregentiuz. §. adeo. ⁊ de in li. iuran. videamus. §. iurare. Credo ꝙ non põt nisi ꝓcesserit meritũ ex ꝑte accipientis. vt. j. de lege. cor. c. ij. §. ꝑ socio ⁊ ti. quemadmo. feu. ad fi. ꝑti. c. fi. ⁊ ff. de pub. ⁊ vec. ⁊ con. l. vectigalia. ⁊ siquidẽ in fra. pa. l. vnius libertus.

¶ Queriẽ an vasallus ecclesie possit vendere feudũ sine consensu ꝓlati. vel cũ consensu ꝓlati sine consensu capituli. ⁊ vr̃ ꝙ possit proximo agnato qui successurus est in feudum sine consensu ꝓlati. vt. j. de alie. feu. §. ⁊ si clientulus in fi. §. ⁊ ti. ꝑ quos fit inuesti. §. sz ⁊ res Econtra vr̃ ꝙ non possit sine consensu ꝓlati alicui alienare qr rerũ ecclesiasticarũ ꝓhibeẽ alienatio. vt in auẽ. hoc ius porrectum. ⁊ extra. de re. ec. alie. vel non. c. j. ⁊. j. de ꝓhi. feu. alie. per fre. in prin. ⁊ de deci. c. ꝓhibemus. extra. de ɔstitu. c. que in ecclesiarũ. in fi. ¶ Sed cũ ɔsensu ꝓlati vr̃ ꝙ possit fieri venditio maxime qr ꝓcium videẽ succedeẽ in locũ rei: ⁊ cõuerti in feudum. ar. ff. de peti. here. l. si is rẽ. ⁊ vasallus vr̃ durare ⁊ iureiur. cogi sicut prius. vt. j. de ali. feu. §. ⁊ si clientulus. hinc est ꝙ si emphitecota det in emphiteosim aliꝗ ipse manet obligatus. vt. C. de iu. emphi. l. ij. in fi. vbi de hoc. ergo ⁊ primus vasallus remanet obligatus a simili. Sed vr̃ ꝙ nõ possit vendere etiã cũ consensu ꝓlati. sine consensu capituli. vt in auẽ. hoc ius porrectũ ⁊ xij. q. ij. c. sine. ⁊ extra. de his que fi. a ꝓla. sine consensu. ca. cũ apostolica. ⁊ de rebus ec. alie. vel non. c. fi. Sed vr̃ ꝙ ẽt cum consensu ꝓlati ⁊ capituli. non possit fieri alienatio qr ꝑ venditionẽ cũ cõsensu ꝓlati ⁊ capituli ecclesia ꝑdit directũ dñium. vt. s. de rebus ecc. alie. vel nõ. l. penul. ⁊ l. ij. ⁊ extra. de rebus ec. alie. ꝑ totũ. Preterea resoluto iure donatoris resolueret ius acceptoris. vt dicto. §. ⁊ si clientulus. Itẽ precium non põt cõuerti in feudũ vt. j. si de feu. vas. inter fu. c. j. vbi de hoc. ⁊ ideo vr̃ feudũ totaliter extinctũ. qr nõ consistit in rebus imobilibus vt. j. de feu. cog. c. sciendũ. ⁊ vasallus vr̃ absolutus a sacramẽto fidelitatis ꝑ hoc ecclesia vr̃ omni iure priuata: ⁊ enormiter lesa. r̃ideo mihi vr̃ cum vasallus ecclesie vult vendere ꝙ duplex possit cõsilium ⁊ remediũ adhiberi. vnũ est ꝙ vasallus vendat cũ consensu prelati ⁊ tutius est etiã ꝙ capitulũ vendat eadẽ lege qua hz. ⁊ equali ꝓsone. vt. j. de leg. cor. c. ij. hec actio in ɔtũ ante ɔtum ⁊ post ɔtum ꝙ emptor debeat recognoscere feudũ ab ecclesia. ⁊ sibi seruire ꝓ eo ⁊ venditor refutare: ⁊ facit. j. qua. olim feu. po. ali. §. j. in fi. §. ⁊ sm̃ hoc emptor erit successor. ⁊ venditor tenetur de euictione. ⁊ ecclesia nõ inueniẽ lesa. ¶ Secundũ est cõsilium ⁊ hoc magis frequentaẽ in vsu. ꝙ vasallus qui vult vendere nõ vendat sz refutet feudum ꝓlato. vt ipse inuestiat eũ qui empturus esset ꝓlato consentiente in id ne deciperet refutando. ⁊ tunc post refutationez vasalli ꝓlatus inuestiat eũ qui alis empturus esset ipse recognoscere dz feudũ ab ecclesia ⁊ fidelitatẽ facere. ⁊ si timet nouiter inuestitus casum euictionis stipulari põt ⁊ vasallo qui vendidit de idẽtitate sua ꝓut fuerint cõcordes. ¶ Sed numqđ talis venditio vel refutatio. ꝑiudicabit filijs vł agnatis. dic. j. de suc. feu. §. j. ⁊ de vasal. decrep. eta. §. j. ⁊ si de feu. fuerit ɔtro. c. ticius. ⁊ de alie. feu. pater. c. j. Et eadẽ ɔsilia ẽt ꝓcedeẽ pñt in vasallis laycoꝝ ⁊ secularium ꝑsonaꝝ.

Et quia vidimus de personis

¶ Iste. §. cõtinuatur ad ꝑcedẽtia in hunc modũ. dictũ est. s. a prin. vsꝗ ad pñtẽ. §. de prima ꝑte rubrice. s. de ꝑsonis que feu. da. pos. Sequiẽ de sa ⁊ tertia ꝑte rubrice videre. s. de acꝗsitiõe ⁊ retentiõe feudi. ¶ Diuidiẽ aũt iste. §. vsꝗ ad. §. Notandũ in tres ꝑtes. Primo tractaẽ de acꝗsitione ⁊ retentione feudi iure antiquo: ⁊ nouo. Scđo de successiõe filie in feudũ. Tertio de successione feudi iure nouissimo. Prima pars durat vsꝗ ad. §. hoc aũt notandũ. Scđa vsꝗ ad. §. hoc quoꝗ sciendum. Tertia vsꝗ ad. §. notandũ. ¶ Casus vasallus ipso viuo non priuaẽ feudo ipso vero mortuo ad filios equaliter feudũ ꝑtinet ⁊ si filij non sint ad nepotes ⁊ ad fratrẽ eius nõ extantibus si feudũ est primũ vel nouũ si hoc ꝑ pactum actũ sit. filie vero in feudũ nõ succedunt. Nouissimo aũt tp̃e collaterales vsꝗ ad septimũ gradũ descẽdentes masculi vero succedunt in infinitũ. Videamus ergo litterã vsꝗ ad. §. notandũ. Casum pueriliter ita potestis ponere sz nõ ẽẽt necesse ꝓpter prouectos. Primo cõtinuat se impator dicens vidim⁹ de ꝑsonis que feu. dare possunt videamus nunc de initijs feudi. Et sciendũ est ꝙ antiquissimo iure fuit in ꝑtãte dñi feudũ reuocare qñ cumꝗ sibi placuerit. postea vero ante annũ finitũ nõ potuit reuocare. deinde fuit vita feu. extensa vsꝗ ad vitã fideẽ. postea vero mortuo fideli ꝑtinebat ad filios. ad illum tñ quem dñs voluerat eligere. deinde cepit ad omnes equaliter pertinere. postea vero imperator corradus romã profectus rogatus a fidelibus legẽ condidit. ꝙ ad nepotes feudũ ꝓduceret. ⁊ vt fratri sine legitimo herede defuncto frater in feudũ qđ erat patris eorũ succederet. Si vero frater a domino feu. nouũ accepit. ipso defuncto sine legitimo herede frater ei nõ succedit. Idem ⁊ si cõiter acceperint nisi ꝑ pactũ aliud fuerit spãliter ɔuentũ. relicto tñ legitimo herede semꝑ frater excludiẽ. Ex hoc. §. vsꝗ ad. §. hoc aũt notandũ ⁊ primo expediam⁹ istã ꝑtẽ. ⁊ videam⁹ expositionẽ lr̃e. ⁊ bene aduertatis qr liber iste multũ indiget subauditionibus. Et qr de ꝑsonis. s. in ꝑte ꝓcedenti initia circa acꝗsitionẽ ⁊ retentionẽ. auferre ẽt sine culpa ꝓduceret. i. extenderet nõ ꝑtineret etiã in antiquo tp̃e. filios nõ oẽs. sz quẽ ⁊c. hodie iure nouiori ꝑtineat. equaliter. vt. j. de suc. feu. in prin. ⁊ oẽs ꝓstabunt fidelitatem equaliter. nisi ex dictiõe ad vnũ ꝑueniat vt. j. si de feu. fuerit cõtro. c. oẽs. ⁊ dic vt ibi. ex filio acꝗrentis feudũ. herede. i. filio ⁊ masculo ⁊ sic intellige in feudo. vt. j. de alie. feu. §. ⁊ si clientulus. ꝙ fuit. i. in feudo paterno. feudũ nouũ. defuncto postea ꝗdẽ ⁊ non succedit vt. j. sequiẽ. accepit feudũ nouũ. hic. s. ꝙ alter alteri succedat. ¶ In §. hoc aũt notandũ etiã ita poniẽ casus. Filie lz de iure romano succedebant vt masculi in feudũ. non tñ succedunt. nec eaꝝ filij nisi hoc spãliẽ ɔueniaẽ ꝑ pactũ. ⁊. h. d. vsꝗ ad. §. hoc quoꝗ. in ꝗ ita poneris casũ oli collaterales nõ succedebãt nisi vsꝗ ad patrueles. hodie autem vsꝗ ad. vij. gradũ. descendentes aũt masculi in infinitũ. Videamus expositionẽ. legibus romanis. ipse ⁊ eoꝝ filij. patrueles ꝗ sũt in quarto gradu. antiquis respectu modernoꝝ. ⁊ hoc sequiẽ tñ antiquiores eis. bene fuerunt. moderno. i. nouissimo frequentatum. i. frequenter in vsum deductũ. ff. de vsu. l. ij. iure nouo. i. nouissimo. ⁊ aduertatis bene qr liber indiget inquisitione ⁊ diligẽtia lz quidaz derideant. Sed qui deridet derideẽ. In isto. §. vsꝗ ad. §. hoc autẽ ita procedam

ita pcedam. Primo ex isto. §. eliciaꝫ tria ar. ad cās. Scđo assigna
bo nouē vel decem ↄria ꝛ breuiter vos expediā. Primo est arg. ad
cās. s. ꝙ ius accrescendi locū habeat in feudis. Nā littera dicit ꝙ
si fratres simul succedunt in feudo paterno ꝙ postea frater fratri
succedit quasi iure accrescendi. vt. s. ver. cum vero corrados. Argu.
tñ contra. in ver. qđ ēt ꝛ est fortius ar. in eo ꝙ ibi frater fratri nō suc
cedit: nec ad eū puenit iure accrescendi. licet simul fuerint inuestiti.
Sed ista fuit magna questio apud antiquos. Odofredus tangit
eam. C. qñ nō pe. preꝫ. circa fi. py. in. xij. q. atqꝫ in brocardico libro
xxxviij. dñs meus dynus tangit similē. ff. de vsuf. l. codicill. in prin.
ꝛ ibi videatis quid sit tenendū de iure cōi. Si queraẜ quid sit tenē
dum de iure cōsuetudinario distingue aut est feudū paternum aut
nouū. Si paternū tunc locū hꝫ successio ꝛ ius accrescēdi tñ magis
pprie dẜ successio seu successoriū edictū vt hic ꝛ. j. de bene. fra. c. vno
ꝛ de feu. mar. c. ij. ꝛ extra. de feu. c. ij. vbi de hoc. Si vero nouum tūc
non hꝫ locum regulariter successio: nec ius accrescendi. vt hic. ꝛ ver.
quod. ēt fallit in duobus fratribus inuestitis vt ipsi ꝛ post eoꝝ mor
tem filij ēt habeant vt. j. de duo. fratribus a capi. inuesti. c. j. Itē fal
lit qñ hoc cōuenit p pactum vt. j. in ver. nisi hoc ꝛc. Itē qñ cōi pecu
nia est quesitum. vel si cum armis ꝛ equis cōibus vel in hoste regis
dño etiā sciente si ꝛ in simul steterint. de quo dic vt. j. de bene. fra. ꝛ
qualiter frater. c. vno. ꝛ de fra. de nouo benefi. inuesti. c. ij. eū ar. ad
cās. ꝛ ad brocardicū male solutū videlꝫ ꝙ cū pacto lꝫ quod sine pa
cto non lꝫ hic pbaẜ in ver. nisi hoc noīatiꝫ ꝛc. de hac materia tracta
tur in libro disputatorio dñi py. in rubrica. licitum est tacite ꝛc. Sꝫ
tñ super hoc quattuor sunt brocardica. primū que licent sine pacto
licēt ꝛ pacto. Scđm q̄ sine pacto nō licēt: nec cū pacto licēt. Tertiū
que sine pacto nō licent cū pacto licēt. Quartū quedā nō licent pa
cto que licēt sine pacto. Sed glo. non tangit. nisi vnū tñ. ¶ Assu
mo primū. que licent sine pacto licent ꝛ cū pacto vt sunt illa que au
toritate legis licent illa ꝛ pacto licēt ꝛ istud regulariter est verū q̄
licēt autoritate legis licēt ꝛ pacto. vt. ff. de pac. non īpossibile. ꝛ. l. iu
risgētiū. §. ait ꝑtoꝛ. ꝛ de ver. ob. l. stipulatio ita facta in fi. §. ¶ Se
cūdū que sine pacto nō licent nec cū pacto. vt sunt illa que omnino
sunt pbibita p legē ꝛ est regulariter verū vt. ff. de verb. obl. l. gene
raliter ꝛ. l. nolenti. ꝛ de pactis iurisg en. §. si ob maleficiū. ꝛ. §. si pa
ciscar. Tertiū est q̄ sine pacto nō licent licēt cū pacto. ꝛ hec est regu
la. ꝛ obtinet in alijs casibus a pmissis vt his que lex expsse nō pmi
tit: nec expresse pbibet. sꝫ al. sunt ꝑter. l. vel his similia. vt hic. ꝛ. C.
de pactis. l. j. ꝛ. l. si quis in cōscri. ff. depo. l. j. §. si cōuenerit ꝛ de pac.
l. j. ꝛ. l. pactū. fallit. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. instit. de
inutili. stip. §. alteri. ꝛ tangit gl. ff. de pac. l. ꝛ heredi. §. filia. Quar
tum quedā non licent pacto que licent sine pacto. ꝛ hoc spāle ī suis
casibus. ff. de pac. l. iurisgen. §. si paciscar. ꝛ. l. si vnus. §. illud ꝛ đ re
gu. iu. l. actus legi. ꝛ. l. expressa ꝛ de cōdi. ꝛ demon. l. nō unq̄ ꝛ hec
pcedit vel pmissione vel q̄ magis p expressum q̄ p tacitū hoīes in
uitarenẜ ad delinquendū. vel q̄ magis offendereẜ lex. ¶ Tertium
ar. ad cās colligiẜ ex hoc. §. hec quoqꝫ. sciēdū in fi. §. ꝙ infinitas to
leraẜ vt. ff. de fideicō. si ita. Sed contra. C. de sacrosan. eccle. vt inter
diuinum. dñs dy. soluit istud brocar. ff. de dam. infec. l. qui bona. §.
fi. sꝫ defectiue ī meo iudicio diximus tñ dixit. ipse enī distinxit aut
agitur de ↄhenda obligatione. aut de extendenda aut de tollenda:
ꝛ exemptione ↄtrāda. Primo casu vitaẜ. vt. d. l. qui bona. §. fi. Se
cundo casu aut est ↄcta certa significatio verboꝝ: ꝛ ad infinitatē ex
tendiẜ ꝛ tunc toleraẜ alꝯ in dubio vitaẜ. Tertio casu toleraẜ. Sed
ↄ primū membrū est. ff. de dam. infec. si finita. in prin. Nam ibi agi
tur de obligatione inducenda. ꝛ tñ ibi toleraẜ. lꝫ ↄditionaliter quū
ad quid. Itē toleraẜ infinitas: ꝛ tñ agiẜ de obligatiōe inducēda in
l. illa. ff. de fideicō. si ita ē ibi ppetua. Itē eodē mō. ff. de verb. ob. l.
ꝛ ideo hesitaẜ. §. j. ꝛ institu. de loca. §. adeo. ꝛ in his oībus agitur de
obligatōe inducenda. Itē in alio deficit sua solutio q̄ vbi dixit de
iure quolibet querendo ꝛ tollendo: ꝛ ꝑiudiciū generādo. ꝛ ideo dā
tur tres solutiones. vna est mea alia est azo. tertia est py. dic ergo sꝫ
meā. aut certa est legis dispō vel hoīs voluntas aut dubia. Si cer
ta aut se hꝫ ad finitatē tñ. ꝛ tunc euitaẜ infinitas. vt. l. allegata vt ī
ter diuinū. ꝛ in auẜ. vt determina. sit numerus cle. §. j. aut se hꝫ ad in
finitatē ꝛ tunc toleraẜ legibus allegatis. ff. de ver. ob. ꝛ ideo. §. legi
tur de dāno infecto. si finita in prin. siue agaẜ de obligatiōe inducen
da siue cōtracta extendenda siue de ea tollēda. vt. ff. de in litē iuran.
l. in actiōe. §. iurare. ꝛ de doli. excep. l. pure. §. fi. ꝛ de fideicō. l. si ita.
Si vero dubia est regulariter in dubio euitaẜ: vt dictu. l. q̇ bona. §.
fi. ꝛ de verb. ob. l. eū qui in prin. ꝛ de le. iij. l. fi. eū. §. si quis. ꝛ. fallit in
obligatōe tollenda. ꝛ liberatiōe q̄renda. vt. d. l. pure. §. fi. ꝛ de fer.
l. oratione p ea que dixi pꝫ ꝙ non vẜ pcedere distinctio dñi dyni. ꝛ
non obstat. d. l. qui bona. §. fi. q̄ non determinaẜ ibi simplr ꝙ ī obli
gatōe inducēda vitetẜ infinitas. Sed dẜ ibi oppositū. q̄ dẜ ibi ꝙ si
dies est apposita in obligatione inducenda certa vel incerta finita
vel infinita vitaẜ infinitas vt. d. §. fin. et. l. si finita in princi. Sed si
nulla esset dies expressa tunc q̄ scienter fuit omissa tunc in dubio ī
infinituꝫ dꝫ esse obligatus vt in scđo dicto. §. fi. in. l. qui bona. ꝛ ista

est breuis solutio. ꝛ bona. azo ꝛ canoniste dicūt ꝙ regulr infinitas
euitatur vt. l. vt inter diuinū. fallit aūt ex pmissione. l. vt. ff. de in li
tem iuran. l. videamus. §. iurare. Itē ppter consensum ptium vt. ff.
de verb. ob. ꝛ ideo ꝛ de dā. infec. si finita in prin. Item ex generali
tate verboꝝ vt. ff. de fideicom. l. si ita Py. dicit aut ex infinitate se
quitur absurdū vel inconueniens. ꝛ tunc vitaẜ. alꝯ toleraẜ. ꝛ sic in
telligit. l. p vtraqꝫ pte all. Sed quia difficile est hoc scire. ideo tene
as primā que est breuis ꝛ bona. ¶ Modo veniamus ad contraria
ꝛ in ↄrijs expediā duas glosas nostras ꝛ erimus expediti. ¶ Op
ponitur primo hic dẜ ꝙ feudū seu beneficiū fuit breuissime vite. q̄
dñs potuit reuocare qñcunqꝫ. ↄ. Nam beneficiū dꝫ esse ppetuū. vt
in auẜ. consti. que de dig. §. illud. ff. de consti. prin. l. beneficiū. So
lutio. regulariter beneficiū dꝫ esse ppetuū. vt in ↄrijs. fallit vt hic. vẜ
aliter. aut beneficiū cōcediẜ ppetuo. tunc est ppetuū. vt in ↄrijs aut
ad tēps tunc secus. vt hic aut est dubiū. ꝛ in dubio est perpetuum vt
ibi. ¶ Opponiẜ scđo nā hic dẜ ꝙ durat ēt post mortē fidelis. ↄ im
mo hodie solum duraẜ p annū vt. j. ti. i. in prin. Solutio sm quosdā
quod ibi dẜ est hodie correctū p hoc quod hic habemus. Sed cer
te nō est verisimile vt posteriora iura p priora corrigan̄. vt. ff. de le
gi. ꝛ senatusconsu. l. non est nouum. ideo dic ꝙ regulariter est hodie
longissime vite vt hic. fallit tñ in quibusdā casibus vt in feudo gar
die ꝛ castaldie. ꝛ in alijs in glo. tactis ꝛ est rō q̄ accessoriū regula
tur iuxta suū principale. ff. de regu. iu. cum principal. Sed cōcessio
nes ꝛ officia ppter que feudū cōcediẜ sunt tpales ꝛ ipsum benefi
ciū ē tpale ꝛ multotiēs rex carolus in regno sicilie facit tales cōces
siones officioꝝ ad bñplacitū. ¶ Opponiẜ tertio hic dẜ ꝙ mortuo
fideli feudū ad oēs filios equaliter ptinet. ↄ. Nā ī frācia ptinet ad
primogenitū. Solutio triplex est ius cōsuetudinariū videlꝫ cōe lō
gobardoꝝ ꝛ francie. iure cōi: ꝛ longobardoꝝ ptinet ad oēs equali
ter vt hic. in francia vero ad primogenitū. in regno sicilie fe. march.
ꝛ comitatus ptinet ad primogenitū. in alijs aūt equaliter ad oēs.
¶ Opponiẜ quarto. Nā dẜ ꝙ filij ꝛ nepotes succedūt in feudo ↄ
no. j. de feu. fe. c. ij. Solutio in filijs in ptāte retentis non hꝫ locum
successio. in emancipatis: ꝛ alijs sic. ꝛ est rō. q̄ sui etiā viuēte patre
dñi dicunẜ. ꝛ ideo post mortē magis accedere dẜ eis administratio
q̄ successio. institu. de here. quali. ꝛ dif. §. sui ꝛ ista est veritas ꝛ dic
vt ibi no. ¶ Opponiẜ quinto ꝙ nec in alijs hēat locū successio vt
j. an agna. vel fi. d. c. j. Solutio sm veritatē nō est successio ex testō.
vel ab intestato nisi ea rōne quis teneaẜ ad onus feudi. Sed est que
dam successoꝝ cōtinuatio. q̄ de ꝑdecessore transit in alium. sicut ē
in beneficijs ecclesiasticis. ar. ff. de adop. l. si arrogator. ꝛ. j. ti. ij.
¶ Opponiẜ sexto ad ver. cū vero nam vẜ ꝙ lra sibi ipsi repugnat.
Nā primo dicit ꝙ frater fratri succedit scđo dicit ꝙ non succedit ꝛ
mō venio ad glosam. distingue ergo aut feudū est paternū aut nouū
si paternū regulariter frater fratri succedit. vt hic primo dicit fallit
vt dicit glo. qñ frater cōmisit culpā in dñm. nec satisfecit vt in lōbar
dia de benefi. ꝛc. c. viti. ꝛ ar. j. đ pbi. feu. alie. p fre. §. illud si sit nouū
regulariter nō succedit. vt in ver. finali. fallit ppter pactū. vt hic in
ver. sed noīatim. ꝛc. Itē si quesitū est fe. pecūia cōi. vel armis: ꝛ eq̄s
cōibus vel si simul inuestiti fuerit ita ꝙ alter alteri succederet: vel ī
hoste regis dño sciente si ꝛ simul steterint. de quo dic vt. j. de benefi.
ꝛ qua. c. j. ꝛ. j. de duobus fratribus. c. vno. ꝛ hoc vult glosa dicere lꝫ
inordinate. ¶ Opponiẜ septimo ꝛ iam est solutū. j. de benefi. fra.
c. vno. Solutio aut simul sunt inuestiti. ꝛ actuꝫ est ꝙ vnus alteri suc
cedat: ꝛ tūc succedet. alꝯ non nisi pecunia cōi. vel armis ꝛ equis cōi
bus ꝛc. vt supra dixi. ¶ Opponiẜ octauo. Nā vẜ ꝙ nullo casu suc
cedat frater nā hic dẜ ꝙ tunc succedit cū frater sine herede successit
sed nunq̄ aliquis succedit sine herede. q̄ saltim succedit fiscus. ff.
ad trebel. ex facto. §. fi. vnde vir. ꝛ vxo. l. j. Solutio regulariẜ nemo
decedit sine herede. vt. ff. de iure fisci. l. j. ꝛ de bo. na. l. j. fallit in feu
do vt hic. Nā in feudo filius dẜ succedere vt hic. ꝛ. j. de feu. alie. c.
vno. §. si vero. ꝛ ideo qui sine liberis decedit dẜ mori sine herede.
¶ Opponiẜ nono nā hic dẜ ꝙ vsqꝫ ad nepotes est successio ī linea
descendenti ꝛ collaterali vsqꝫ ad fratrē ↄ. Nā. j. in. §. hoc quoqꝫ dẜ
ꝙ succedunt collaterales vsqꝫ ad septimū gradū: ꝛ descēdētes vsqꝫ
ad infinitū. Solutio distingue octo iura: ꝛ istud est notabile Tu ca
ptiue qui non intelligis me. primo enim fuit ius antiquissimū. ꝛ tūc
nulla erat vita feudi. q̄ dñs qñcunqꝫ ēt sine culpa vasalli potuit re
uocare. Scđo fuit aliud ius antiquū. ꝛ tunc vsqꝫ ad vitā accipiētis
erat modica vita videlꝫ vnius anni tertiū antiquū ꝛ tunc vsqꝫ ad vi
tam accipientis ꝛ non vltra. Quarto erat ius nouū. quo iure ptine
bat ad vnicū filium quē dñs eligere voluerit. Quinto ius nouius
quo iure extendebaẜ ad oēs filios. Sexto de iure magis nouo ex
tēdebaẜ ad nepotes: ꝛ eodē tpe ad res. Septio iure adhuc nouiori
vsqꝫ ad q̄rtū gradū in collateralibus. Octauo de iure nouissimo in
collateralibus vsqꝫ ad septimū. gradum descendētibus vsqꝫ in infi
nitum. Et nota ꝙ hodie in successione feudi vocanẜ collateralia in
linea trāsuersali ascēdētiū: descēdētiū ꝛ ex latere vsqꝫ ad. vij. gradū
vt. j. e. §. hoc quoqꝫ. ꝛ. j. in ti. impator lotharius. c. sꝫ qđ. ꝛ. j. de gra.
suc. in feu. §. his vero. in linea vero descēdentiū vocanẜ descēdētes

vsq; in infinitū vt ß in. §. hoc quoq; sciēdū in fi. nisi ꝑdecessor cōmi serit feloniā nec eius successori ingratus sit ⁊ dic vt in glo. vel dic clarius vt notaꝛ in glo. de feu. mar. du. ⁊ co. c. j. §. fi. ascendētes autē nō succedūt descēdentibus vt. j. de gradi. in prin. ⁊ de na. suc. feu. in prin. ⁊ pōt esse rō naturalis. naꝫ pbitas decrescit ex etate ⁊ manet suis viribus in etate iuuenili vt. C. de athletis. l. j. li. x. ⁊ ideo quia pater senex debilioꝛ ꝑsumiꝛ ꝙ filius iuuenis ideo filius pri nō eā. j. feu. succedit ꝑ hoc. j. de vas. decre. eta. c. j. ¶ Modo redeo ad glosaꝫ.

¶ Querit glo. nūquid querendū sit in cōtractu cuius sit ꝑcium vt ꝙ sic. vt hic. Nā queriꝛ. hic ex cuius pecunia feudū ematur. sed con tra nā in emptiōe non queriꝛ cuius sit ꝑcium. C. de rei ven. l. si ex cu pecunia. Solutio regulariter non queriꝛ cuius sit ꝑciū in emptiōe qꝛ semꝑ queriꝛ cōtrahenti suo noie. vt. l. si ex ea pecunia. fallit in do te. Itē in pupillo ⁊ milite. scōm ꝙ istos casus notat glo. ꝑ tres ver. ⁊ leges in q̄bus isti casus cōprehenduntur. videatis in gl. Itē credo in re empta ex pecunia ecclesie. Itē fallit in feu. interdū. ¶ Oppo niꝛ ad hunc. §. hec aūt. nā hic dꝛ ꝙ filia nō succedit in feu. cōtra. naꝫ sublata est in feudo dr̄ia inter masculos ⁊ feminas. C. de libe. ꝑteri. maximū vitiū. Solutio de iure romāo sic succedit femina vt mascu lus. Sed fallit in feudo. vt hic rō est. qꝛ non pōt femina dño seruire Sed quare tūc filij eius qui seruitia facere possunt excluduntur. glo. dicit ꝙ nulla est rō. sed potes dicere ꝙ rō est. qꝛ sublata est prorsus media ꝑsona in successiōe vt puta mater ꝑ quā transitū facit vel ap tum esse dꝫ vt posset ad sequentē ꝑsonam transire ⁊ iō ad subsequen tem media ꝑsona deficiente nō transferꝛ. ar. C. de le. here. l. memini mus. ⁊ ar. C. de questio. l. diuo mar. ⁊. ff. de penis. l. heredi. in prin. ⁊ §. j. ⁊. C. de decu. l. nullꝰ. li. x. ¶ Opponiꝛ ad idē. j. de natu. suc. feu. in prin. Solutio in paterno nō. sed in materno sic vt ibi. vel dic vt ibi no. ⁊. j. de bene. feu. in prin. ⁊. j. an ma. suc. vt. l. hc. c. i. ¶ Oppo niꝛ. j. quēadmodū feu. ad fe. per. c. vno. Solo regulꝛ. non succedit fallit si a dño redemit. vel si dñs ꝓpter seruitiū vel amorē patris ei dedit. vel si ꝑ pactum est. vt hic. ⁊ vide in dicto ti. ꝓxime allegato.

¶ Opponiꝛ ad idē nā in regno sicilie femine succedunt. Solutio istius ibi seruaꝛ ꝓpter pactū. Sed in ciuitate padue ⁊ verant dꝫ idē seruari si ꝑ pactū sit actū. sed idē dicas cū spāliter ꝓpter amorēꝫ pa tris conceditur. feudum femine fm ꝙ de hoc no. ß. in prin. Si autē simpliciter dominus aliquem inuestiret tunc intelligitur feu. cōces sum fm suam propriam naturam vt hic.

Notandum est autem. ¶ Intellectus breuis vsq; ad fi. ti. cū iste feu dum. qō datur a capitaneis vel regis valuasoribus ꝓpriā naturam hꝫ. qō vero a minimis daꝛ ꝓpriā naturā non hꝫ. duobus casibus exce ptis qui in lr̄a continenꝛ videatis lr̄am. ¶ Casum autē lꝛ aliter ita ponetis. Si queraꝛ qō feudum hꝫ ꝓpriā naturā certe illud qō a ca pitaneis vel regis valuasoribꝰ daꝛ. sed illud qō a minimis datur ꝓ priā naturā nō hꝫ. qꝛ lꝫ dño auferre q̄ñcūq;. lꝫ aliter in curia medio lanēn. obseruaꝛ. ⁊ hoc est verū nisi fideles cū dño romā in exercitu ꝑ rexerint vel nisi dñs aliq̄d ꝓpter feudū acceperit tunc enim auferre nō pōt nisi restituto ꝑcio qō datū est videatis expositionē. vasallo i. qui hꝫ a march. vel comite ꝓpriā. qꝛ nō auferꝛ sine culpa. minimis qui feu. hñt a capitaneis vel valuasoribus. alr̄ ꝯria mediolꝛ. quid er go hēmus facere de iure feudorū cū cōsuetudo mediolanēn. que est localꝛ. plerūq; seruaꝛ in his feudis vt. j. patebit volunt quidā diceꝛ ꝙ liber iste nō est autorisabilis sed est bolzelza q̄ hoc dicit. ⁊ quidā fecerat vetius pridie istā oppōnē nec cogitaui istā q̄ōnē. ante hec tē pora disputare. ⁊ tamē octo vicibus librū istū legi. sed ꝓbo ꝑ quat tuor argumēta ꝙ liber iste est autorisabilis. Primo ꝑ locū ab au toritate. Scdō ab opinione. Tertio a ptiū sufficiēti enumeratiōe. Quarto a similibus. ¶ Ab autoritate. sic. nā iste cōsuetudines in serte sunt inter iperiales constōnes ⁊ de principis consēia qō ē ve risimile qꝛ ex quo inter constōnes suas sunt inserte. ergo seruande sunt quasi eius autoritate facte ar. C. de emēda. insti. C. §. j. ff. de le gi. l. nā vt ait. Imperator. preterea istū librū approbare vꝛ vt dixi. er go cēseꝛ eius cōsuetudines. ar. C. de ve iure enu. l. ij. §. ola. ⁊ ꝑ con sequens ab oibus obseruande sunt. vt. ff. de supel. lega. l. iij. §. fina. Scdō ab opinione. Nā cōis est opinio ꝙ sit autorisabilis. ⁊ vltra montes: ⁊ citra mōtes ⁊ hoc oēs tenēt. Itē glosatores tā in iure ca nonico. ꝙ in iure ciuili ipm approbāt allegādo eius titulos: ⁊ capi tula: ⁊ cōis opinio multū operaꝛ. C. de testi. l. j. ff. de offi. pre. l. bar barius. Tertio a sufficiēti ptiū enumeratiōe. Nā si queraꝛ qualiꝛ deciduntur negocia feudorū certe vel legibus romanorū vel iure lom bardorū vel iure cōsuetudinario vt. j. de feu. co. c. j. in pri. ⁊ insti. de offi. iudi. in prin. Sed cū in iure romanorū nō tracteꝛ de feudis: ⁊ i paucis locis in legibus longobardorū ergo sequiꝛ ꝙ fm ius cōsue tudinarium dꝫ decidi ar. insti. de his qui sunt sui iuꝛ. §. plꝫ. ⁊ dō act. ⁊ ob. l. obligationū fere. §. placet maxime si cōsuetudines nō repian tur de feudis. ergo iste tanꝙ generales debēt seruari. vt. ff. de legi. ⁊ senatus scōsul. l. de quibus. Preterea cū in legibus de eis nō tra cteꝛ nec in iure lōbar. ergo qñ feu. daꝛ vꝛ dari fm naturā feu. in isto iure cōsuetudinario cōtenti. ergo tacite quasi in pacto ⁊ cōuentiōe deductum vꝛ ꝙ iure isto cōsuetudinario. est dispositū igiꝛ seruabi tur qō in isto libro scriptū est ar. ff. si cer. pe. l. cū quid. ⁊ de heredi. in stitu. l. a se toto. ¶ Quarto a simili. Nā iura romanorū in pte ori ginē sumpserunt a iure nō scripto quo vna ciuitas vtebaꝛ vt insti. de iure natu. gen. ⁊ ciui. §. ⁊ nō inelegāter. ergo nō est absurdū hec iura seruare ꝑ dictas rōnes. ⁊ qꝛ pñt dici gñales cū in principum cu ria seruarenꝛ ⁊ ipso mādante fuerunt in scriptis redacte. qō credeꝛ debemus. nō attendas ergo cōsue. mediolꝛ. seu placēn. sed istud ius cōsuetudinariū gñale in hoc libro approbatū. ⁊ sciatis ꝙ in regno cicilie cāe feudales magne cāe reputanꝛ. ⁊ alibi. ⁊ iō hñ aduertatis.

¶ Opponitur ad istū. §. nā hic facit drīam inter maiores valuaso res ⁊ minores. Solutio. ibi corrigitur qō hic dꝛ. ¶ Oppōitur. nā hic lꝫ minoribus nō maioribus cōtra. ff. de off. pre. l. barbariꝰ. glo. hic tangit sed nō soluit. j. de feu. mar. c. j. Sed solue ꝙ quedā per ex cellētiā cōceduntur maioribꝰ ⁊ illa nō licēt minoribꝰ vt in cōtrario. quedā ꝓpter vtilitatē cōceduntur minoribꝰ ⁊ illa nō licēt maioribꝰ vt hic. Sed vile est cōferenti beneficiū illud auferre. ⁊ iō hoc non lꝫ maioribꝰ. ar. in auꝛ. cōsti. q̄ de dig. §. illud. ff. de offi. eius cui man. ē iurisdi. l. j. in prin. §. i. ¶ Oppōitur nā hic dꝛ in fi. ꝙ feudū emitur. Sed cōtra. j. de feu. da. in vicē. l. cōmissꝛ. sola. a dño nō emitur vt ibi. a vasallo sic vt hic. ⁊ pōt esse rō. qꝛ donatio cū fit a dño ⁊ maxime a nobili dꝫ esse mera ⁊ libera: ⁊ a remuneratiōe pecuniaria absoluta. ar. ff. de dona. l. l. in prin. ⁊ dicto ti. cōsti. que de dig. ⁊ hic. sed donū a vilissimo factū semꝑ hꝫ remunerationē annexā similē ar. ff. de pe ti. here. l. ⁊ si sc. §. cōsuluit ⁊ manda. l. idemq;. §. fi. ⁊. l. se. ⁊ se.

¶ De feudo guardie ⁊ castaldie. Rubrica.

¶ Licet in isto libro nō cōtinuentur rubrice sicut in iure ciuili. qꝛ nō est hic idē stilus ⁊ ordo sumpta tñ materia ex ꝑcedētibus istā rubri cā sic potestis ꝯtinuare a ꝑcedenti. dictū est. ß. ti. j. §. ⁊ qꝛ de vita ⁊ hu ius feudi inde sumpta materia ⁊ occasiōe seq̄tur rubrica in qua tra ctatur de vita feudi guardie: ⁊ castaldie. Et ad euidentiā istius ti tuli sciendū est ꝙ quoddā est feudū qō hꝫ ꝓpriā ⁊ rectā naturā ⁊ il lud est simplex perpetuū: ⁊ transitoriū ad successores nec sine culpa amittendū. vt. ß. ti. j. §. hoc quoq; sciendū. aliud est feudū qō non hꝫ ꝓpriā naturā qō nec est simplex nec ꝑpetuū nec ad heredes trāsito riū sed tpale ⁊ de tali loquitur titulus iste. Sequitur nigrum.

Item illud quod datur. ¶ Et intelligaꝛ Nā titulus iste diuiditur in duas ptes. In pri ma pte tractat de vita feudi castaldie ⁊ guardie ⁊ qō datur ꝓ mercede alicuꝰ rei. ¶ Scdō ꝯ cō tentione eius feu. inter dñm ⁊ vasallum. Pria pars durat vsq; ad. §. si vero ⁊ scda durat vsq; ad fi. ¶ Aduertatis ergo ad sūmarium intellectū i toto titulo. Feu dū guardie ⁊ castaldie. ⁊ illud qō ꝓ mercede alicuꝰ rei datur elapso anno reuocari pōt. nisi ad certū tps detur. Sed si castaldi noie pro prij feudi dicāt se possidere. nō defendūt sibi possionem nisi de iure suo ꝓbent. ¶ Ad casum in terminis aduertatis vsq; ad. §. si vero. questitū fuit ab iperatore debita feudi qō datur noie castaldie guar die: ⁊ mercedis rñdet imperator dicēs ꝙ tale feudū ē ānale: ⁊ post an num reuocari pōt ēt precio ꝓ eo dato nō restituto. ⁊ hoc est verū ni si vsq; ad certū tps fuerit cōstitutū. tunc. n. ante tps finitū reuoca ri non pōt. ⁊ hoc vsq; ad. §. si vo. ¶ Expōnes videatis. Item istud itē est dictio cōtinuatiua. vt. ff. de leg. iij. in repetendis. dic ergo nō solum illud feudū qō datur a minoribꝰ valuasoribus minimis ē reuo cabile. vt. ß. ti. i. §. fi. hic ⁊ illud qō datur noie castaldie ⁊c. ¶ Di cet ꝓrectus q̄ sunt ista feuda guardie ⁊ castaldie ⁊ illud qō ꝓ mer cede datur tangit aliquantulū glo. Sed dic ꝙ sicut actor dicit ille cui res dñi gubernāda mādatur sit castaldio dꝛ cui res dñi gubernā da cōmittitur. Sicut dicimꝰ in yconomo. C. de sacrosan. ec. l. iube mus. ⁊ qō cum eo. l. fi. dꝛ ergo feudum castaldie qō dñs cōcedit ali cui ꝓpter castaldiā quā exercet. i. qꝛ castaldus est dñi sic. n. facit rex in cicilia ⁊ in apulia. Guardia est vbi quis deputatur ad guardiā. alicuius castri. ⁊ ꝓpter hoc feuduꝫ sibi cōstituitur. ⁊ talem. guardiā rex carolus militibꝰ committit. feudum qō ꝓ mercede dꝛ illud qō cōcessuꝫ est alicui in mercedē ꝓpter laborē facit. j. de cōtē. inter do. ⁊ vasal. §. fi. ¶ Opponitur ad istius constōnis principiuꝫ. Nā hic dꝛ ꝙ feudum est ānale ꝫ cōtra. ß. ti. i. §. ⁊ qꝛ. ⁊. §. hoc quoq; sciendū vbi dꝛ ꝙ feuduꝫ est ꝑpetuuꝫ. Solo fm quosdā qō hic dꝛ determina tur ⁊ corrigitur ꝑ hoc qō ibi dꝛ. sed ista solutio nō plꝫ. nā priora in ra posteriora nō corrigunt. ff. de legi. nō est nouū. Solo dic aliter. ꝙ illud est regulare. videlꝫ ꝙ oē feuduꝫ sit ꝑpetuuꝫ. illud autem qō hic dꝛ est spāle. ⁊ hec ē veritas. ⁊ rō est: qꝛ oē accessoriuꝫ regulaꝛ fm principale. ff. de regu. iu. cuꝫ principalꝛ. ff. de fideicō. l. grece. §. illud ⁊. C. de vsu. l. cos. Sed guardia siue castaldia ꝓpter qō feudū illud conceditur. ⁊ ad tps datur qua finita finitur ⁊ accessoriuꝫ ⁊ hic te tigi in prima lectione.

Si vero. Sciatis ꝙ iste. §. subtilis est valde. ⁊ glo. intelli git vno modo ⁊ ego alijs duobus modis. ⁊ fm glo.

glo.vasall⁹ hic ignoráter accepit in feudū castaldie qđ erat ꝓprium ꝛ simplex. Pone ergo casum sm gl. quidá miles regis noie ꝓprij ꝛ recti feudi tenebat quoddá castrū. fact⁹ est castaldio ꝛ accepit illud idē ignoráter vt feudū castaldie. anno elapso curia vult ab eo auferre castrum. dicit miles feudū est ꝓpriū rectū ꝛ simplex. curia negat. Querit́ qđ iuris. rńdet́ ꝙ nisi ꝓbet p pares curtis. vl' p breue testatū se antequā castaldio factus esset vel postquā castaldio eē desijt inuestiturā accepisse nō poterit defendere possiōnē: ꝛ dño cogetur restituere. Videamus expositionē. ꝓprij feudi.i. tanquā ꝓpriū feudū. i. noie recti ꝛ simplicis feudi nō noie castaldie. ꝓpterea. qr dicit feudū nomine ꝓprio possidere. curtis. pares curtis appellant́ cōuasalli dñi. Nā p eos dz fieri ꝓbatio. si qui sint: alias aūt p extraneos .j. quid sit inuestitu. §. si vero. j. de ꝯsue.rec.feu.c.j. §. si. breue testatū. i. p istrum publicū. ꝛ a paribus approbatū. j. quid sit inuestitu. §. si. a inuestitura noie ꝓprij feudi. ¶ Sup isto. §. in appatu antiquo fuit vna gl. in qua fuit vnū ꝯtrariū bonū ꝛ subtile. Sed in nouo appatu quē habemus est omissa: ꝛ male. Primo ergo sup isto. §. videamus brocardicum. Scđo ꝯtria. ¶ Nota ergo brocardicū ꝙ rōne adiuncti ꝓsumitur qđ ademptū nisi ꝓbet́ cōcessum. ꝛ forte ꝓuect⁹ nescit elicere illud ex ꝓnti. § sed sumit́ sic. Presumit́ .n. hic feudū a milite rōne adiuncti. i. ꝓpter castaldiā ademptū. i. nō cōcessum nisi ꝓbet cōcessum. vel dic ademptū. i. aptū possit de facili adimi. vt hic ꝛ allegat gl. p ꝛ ꝯ. p facit. ff. de his q no. infa. l. furti. Cōtra. ff. de dona. inter vi. ꝛ vxo. l. si spōsus. §. generalr. Nā ibi rōne cōnexitatis tz dōatio. dño pręl. soluit. ꝛ hū aūt adiectio est vtilis ꝛ necessaria. ꝛ addēda in eo: vel inseꝑabilis tunc rōne adiecti ꝓsumit́ quid cōcessum nisi ꝓbet́ ademptū vt dicta. l. si spōsus. §. generalr aut ē adiectio viciosa turpis vl' seꝑabilis ꝛ tūc ꝓsumit́ ademptū nisi ꝓbet́ cōcessum vt hic. ꝛ l. allegata p ista pte. Sed dicet ꝓuectus quō est adiectio viciosa in isto §. rńdeo qr fuit castaldio dñi. vt. j. de cōten. inter do. ꝛ vas. §. habita. ¶ Opponit́ ꝛ istud ꝯtriū est in gl. hic dr ꝙ miles dz ꝓbare ꝯ. j. si inter do. ꝛ vas. c. ij. §. si. vbi nulla exigit́ ꝓbatio sed stat́ eius iuramento. Solutio dicit gl. ꝛ male ibi vasall⁹ possidet hic nō. sed ista solutio est ꝯ. istā lrām. Nā hic dr in lra ꝙ possidet ergo ē in possione. ꝛ possidet. cū aliud sit possidere ꝛ in possione eē. ff. de acq. pos. possideri. §. si. ꝛ iō dic alr ꝙ hic vasall⁹ fuit vel est castaldio ibi nō iō sufficit ibi iuramētū. hic nō. ꝛ ē rō ꝓp suspitōe ꝫ vt mō dixi. ar. j. de ꝯtē. inter do. ꝛ vasal. c. j. ¶ Opponit́ scđo. ꝛ hoc ē subtile ꝯtriū. ꝛ nō est in gl. sed est in antiquo appatu: ꝛ hū ꝯ. j. ti. ij. §. itē si vasall⁹. vbi dñs ꝓbat hic aūt vasallus ꝓbat. Solutio sm py. hic vasall⁹ nō possidet ibi sic. sed hoc ē falsum vt dixi in primo ꝯrio. vel dic ibi vasall⁹ fuit ad guardiā. hic ad castaldiā deputat⁹ hoc nō pz. qr nō nitit́ ratōe. vel dic tertio hic castaldio dicebat se aliquo tpe vt castaldio possedisse in contra. simplr negauit. ar. C. de excep. si qdē. in auf. de testi. §. si vero dicat́ vel verius dic. hic dñs agēdo ꝯ vasallū negat simpliciter cōcessisse in si. sed in ꝯrio cōfitet́ se dedisse noie guardie. ꝛ hoc bene dr in lra. rō diuersitatis est. nā cū dñs negat simplr res ꝓsumit́ oino libera. C. de serui. alteri⁹. ff. de serui. l. si. ꝛ de libe. cā. liberis: ꝛ ideo qr hic dñs simplr negat vasallo incūbit ꝓbatio. sed ibi ꝯstat p ꝯfessionē dñi rē eē subiectā alicui seruituti. lz sit dubiū d qlitate seruitutis. ꝛ iō ibi in dubio ꝓbat dñs qui ē actor. vt. C. de eden. l. quaecū. ꝛ de ꝓbatio. l. actor. Pōt sic intelligi. §. iste ꝙ vasallus id qđ in feudū prius accepit p castaldiā accepit noie ꝓprij ꝛ recti feudi postquā desijt esse castaldus. sed dñs hoc negat in lite vel dic tertio ꝙ vasall⁹ simplr possidet noie ꝓprij ꝛ recti feudi. ꝛ dñs agēdo ꝯ eū simpliciter negat se sibi nullā inuestiturā fecisse certe succūbere dz vasall⁹ nisi ꝓbet qđ hic dr. ꝛ tūc expone lrā possident sub. ꝛ dñs negat aliquā inuestiturā se fecisse. cetera nō mutant́. ꝛ etiā nō ē opus dicere qđ dicit glo. qr hic ignoráter ꝓpriū feudū accepit p castaldo in feu.

¶ Qui succes. feudum dare tenentur.

¶ Ista rubrica cōtinuat́ ad ꝓcedentia sic. dictū est. ꝯ. ti. ij. de personis que feudū dare pñt: ꝛ accipe. sumpta inde materia ꝛ occasiōe dicit hic de successorib⁹ eorū qui feudum dare possunt.

Si vero. ¶ Archieps. Titul⁹ iste diuidit́ in duas ptes. Prima ps loquit́ de plato qui feudū qđ ali⁹ tz ab ecclesia alteri ipso viuēte cōcessit in diē certā feudū. Scđa loquit́ de layco. pria ps durat vsq ibi. i laico vo. ibi icipit secūda ꝛ durat vsq ad fi. ¶ Casus sūmari⁹ successor plati nō cogit́ inuestiturā a ꝓdecessore factā ꝛ nō expletā de feudo qđ ali⁹ tz ratā hre nisi eo cōsentiēte q feudū tz sic ali⁹ inuestit⁹. inuestiēs aūt cogit́ eā adīplere feu. sibi apto. Sz laici successor cogit́ indistincte adimplere inuestiturā a ꝓdecessore factā videte lrā. ¶ Sz casū lralē videatis. Prelat⁹ ecclie vt archieps eps vl' aliis feudū ecclesiasticū qđ ali⁹ tz cuidā alij cōcessit: ita ꝙ post decessum istius q nūc feudū possidet ali⁹ feudū hēat. ¶ Querit́ nunqd successores istorū platoꝝ teneant́ istā cōcessionē ratificare. rńdeo aut plat⁹ decedit ante illū q feudū possidet ꝛ tūc nō tenent́ successores cōfirmare lz in illa cōcessiōe ptes curie fuerint vel sup ea breue testatū scm̄ fuerit. ꝛ hoc est verū nisi ꝯsentiēte eo q detinet. ali⁹ missus fuerit i possionē aut nisi ꝓmoriat́ ille q feudū detinet. añ inuestitorē tūc oino teneret́ inuestitor adimplere. heredes vo laycorū oino tenent́ ꝯcessiōes feudi p ꝓdecessores scās ratas hre. ꝛ cōfirmare. ꝛ. h. d. vsq in fi. videatis expōnes. Et prio expōnes rubrice q successores plati vel layci teneant́. s. īplere inuestiturā scām a ꝓdecessorib⁹ aduertatis mō ad nigrū. detinet i feu. ab ecclia. hāc quā de nouo accepit. inuestit́ d feu. alieno. detinet feu. ab ecclia. decesserit añ successorē. ꝛ sic feudū dño fuit aptū. ꝛ de feu. in vicē. l. cōmis. c. ij. ꝛ si de feu. ꝯtro. fu. inter do. ꝛ vasal. c. morib⁹. modis oībus. i. ꝯsentiēte eo q detinet. vel nō oimō. i. siue ꝓmoriat́. inuestitor siue inuestit⁹ siue feu. tenēs. vt. j. pōt eē. ti. q suc. te. c. i. in prin. ¶ Opponit́ nā hic dr ꝙ successor plati nō tenetur ex scō ꝓdecessoris. cōtra. ff. de reg. iur. ee qua ꝑsona ꝛ. l. cū here dē eiusdē. Solō aūt loqmur d successiōe plati tūc nō tenet́ vt h aut de successiōe layci ꝛ tūc tenet́ vt in ꝯrio. rō diuersitatis ē qr plat⁹ nō ē successor. i. nō hz platurā a ꝓdecessore iur successiōis testāti vel ab intestō. sz ee electōe. ex. d electio. c. j. viij. q. j. p totū. sec⁹ i layco vt pz i suis tractatib⁹ i iur ciui. ¶ Oppōit́. nā hic sp supposito ꝙ inuestitura ista valuit. nā d futura successiōe scā ē. g. nō vz. ff. d v. ob. l. stipulo. h mō. C. d pac. l. si. Solō aūt ē cōcessio scā de feudo ꝑsone certe. ꝛ tūc iure romanoꝝ nō valet. Sz iure cōsuetudinario sic. vt hic. vel alit́ pōt dicere vbi de feudo certe ꝑsone scā ē cōcessio. aut scā est pure: ꝛ nullo iure valet. vt in cōtrarijs. ꝛ hic pt eē ti. q suc. tenea. c. j. vel dic nō vz nisi statim capiat effectū vt ibi notat́. Aut in diē vel sub ꝯditiōe. ꝛ tūc valet ar. ff. de pig. si fund⁹. §. aliena res. vel dic ꝙ valet in feudis sed nō de iure cōi. Et est rō i feudis qr multis alijs casib⁹ q p mortē pire pōt vt. j. patebit. aut scā ē cōcessio de feudo icerte ꝑsone tūc valet vtroq iure ar. ff. p so. l. iij. §. de filio. ꝛ de hoc ē bōa gl. C. de pac. l. si. ¶ Distingue ergo. ꝛ gl. tāgit cū plat⁹ facit inuestiturā feudi qđ ali⁹ tz. Aut sit pure qđ nō vz quo ad hoc vt successor teneatur. vel vt statim sumat effectū vt. j. hic pōt eē ti. q succes. tenea. c. j. Aut in diē vel sub ꝯditiōe. ꝛ tūc aut inuestitor ꝓmorit́ antequā tenēs feudū ꝛ nō tenet́ successor. vt hic i pri. Idē ē si añ mortē suā non existat dies vel cōditio sub qua vel in quā fuerat inuestit⁹ vt. j. hic pōt eē ti. q succes. tenea. c. j. in fi. Nisi sit scā ꝯsentiēte eo qui feudū tz vt hic. c. j. ver. nisi ille. aut tenēs ꝓmorit́ vel existit dies vel cōditio antequā inuestitor decedat ꝛ tūc tenet́ inuestitor idistincte vt hic in ver. sz si ille. Si vero ꝓmorit́ inuestit⁹ ante inuestitorē siquidē feudū apiatur inuestitor tūc tenebit́ heredi inuestiti inuestiturā adīplet́. ¶ Si vo sibi nō aperiat́ sed suo successori successor nō tenebit́ ratā eā habere vt hic ꝛ. j. hic pōt eē titul⁹ q suc. te. c. j. successores aūt layci sp tenent́ siue ꝓmoriat́ inuestitor vel inuestit⁹ vel feudū tenēs. vt hic in §. laici vo. ꝛ. j. hic pōt eē ti. qui suc. tene. c. j. in pri. ¶ Querit glo. nunquid plat⁹ ecclie pōt dare feu. ecclie cognatis suis vl ꝙ nō. C. de sacrosan. ec. auf. qbuscūq. j. q. iij. c. ꝑuenit. ꝛ hoc tz gl. hic ꝛ. j. ꝛ hic pōt esse ti. qui succes. tene. c. j. Tñ potes dicere ꝙ plat⁹ cognatis suis bñmeritis si sint vtiles ecclie: ꝛ marie si sint paupes pt feu. ecclie dare. dūmō nō imensum vt. xxxvi. di. c. nō satis ꝛ. lxxxviij. di. c. ꝛ decēter. ꝛ. xij. q. ij. c. quisqs eps. ꝛ. C. d sacrosan. l. iubemus ꝛ si qs istrau. pa. l. min⁹. In his .n. caplis ꝛ legib⁹ dr ꝙ plat⁹ pt ꝓuidere eis ꝛ ecclesiastica officia cōmittet́ si sint bñmeriti. idē ergo dico i feudis cū non videā diuersitatis rōnē. ꝛ hoc dixi. ꝯ. ti. ij. in pri. ¶ Querit́ nunquid vasallus ecclie nouo successori teneat́ iterū ꝓstare sacrm distingue aut simplr iurat. ꝛ tūc tenet́ iterū iurare hoc. n. ꝛ in laycis obseruatur vt. j. q fuit pria cā bñ. a. in pri. ꝛ de ca. cotra. in prin. aut plat⁹ recepit ab eo iuramētū p se ꝛ alijs canonice itrantib⁹ tūc non tenetur iterū iurare extra de iurein. c. ego eps. ꝛ. c. veritatis. ꝛ sic facit episcopus paduanus multotiens.

¶ Si de inuestitu.feu.contro.fuerit.

¶ Continuatur sic superius de ꝑsonis que feu. dant ꝛ accipiunt ꝛ de retentiōe: ꝛ acquisitiōe feudi dictum est. qr tamē super hoc interdum inter dñm ꝛ vasallum multe oriūtur cōtrouersie iō de ea dicit.

Si aūt cōtrouersia. ¶ Sūmariū itellectū isti⁹ tituli. vsq ad. §. itē si vasallus. videatis si inuestitutu sit scā corā pib⁹ curtis vl' p breue testatū dñs tenet́ inuestitū mittere in possessionē. Si vero in possiōe fuerit: ꝛ lis ei moueatur a dño sibi dat́ defensio p iuramentū si nō fuerit i posses. tunc dño datur defensio p iuramētū nisi i casu qñ ē vasall⁹ de alio feu. dño tūc remittitur sacrm. Si aūt aliqs dixerit feudū ad se p successionē ptinere. si de iur suo ꝓbare poterit obtinebit. ꝛ. h. d. vsq ad. §. itē si vasall⁹ videas lrām. Et prio videas vsq ad. §. cū aūt. dñs inuestiuit aliquē de feu. coram pibus curie. vel p breue testatū: nūquid tenetur eū mittere i possionē feudi certe sic. Sed qd si missus ē in posses. ꝛ possidet dñs tñ mouet sibi qōnē de feudo. qritur cui datur defensio certe vasallo. si aūt in posses. nō fuerit nec supradictis modis ꝓbare se inuestitū poterit dño datur defensio. Sz qd si quis possidet feu. vnū sine cōtrouersia dicit tñ se eē inuestitū de alio ab eodē dño cui datur defensio. certe ex quo vasall⁹ nec in possione ē: nec supradictis modis ꝓbare poterit lz de rigore iuris dño daretur defensio. s. ꝙ teneretur iurat́ tñ qr aliūde vasall⁹ ē de equitate dño remittitur. Et. h. d. videte expōnes

inuestitura abusiua.nā dr abusiua q̄ fit p anulū vel p martellū ꝑ pria p missionē in possiōnē hic ergo dicit de abusiua.vt hic pz i lra.Se cus si vera facta eēt.q2 tūc tenef dñs amplr' eū mittere i possione. vt.j.q̄d fit inuestitura in pri.¶ Expōe lrā3.defensio.i.facim ad sui defensionē.vt j.de ꝯsue.rec.feu.c.ij.t sic expone in sequēti lra.t no. hic cōmodū possidētis.vt no.is gl.t facit.ff.de rei ven.is q.insti.de interdictis.§.cōmodū.inuestiturā.de qua dñs sibi facit ꝯtrouersiā fuerit seu.de quo ē cōtrouersia seu cōtentio ordine sup2adcō aliūde l.alio beneficio defensio de rigore remittif.Jac.l sima dicit.remit tif.i.tollif.q2 datur vasallis.Sed certe ista expō nō v3.q2 hoc non iportat lra.nā hic nō possidet:nec pbat vasall'.quō ergo sibi darcf defensio:certe nullo mō.Itē de rigore daretur dño vt hic dicit s3 ex eq̄tate remittitur sed remittere nō ē tollere.vt.ff.de iureiu.l.remit tif dic ergo remittif ꝑprie.s.dño defensio.i.iuramentū.ar.j.de con sue.rec.feu.c.ij.§.is q̄busdā t.ff.de iureiu.l.iusiurandū.§.hoc iusiu randū:t hec pl3 vt no.j.q̄d fit inuestitur.in pri.Sed dicet puectus vnde sumif hec eq̄tas:r̄ndeo certe ex eo q̄ alias vasall' ē nec possi det:nec pbat t iō l3 de rigore dñs iuraf deberet:ex eq̄tate tñ ista de fensio sibi remittif.ar.j.de cōtē.inter do.t vasal.de inuestit.§.hec ita.¶ Mō veniam' ad gl.t aduertatis.q2 sō ꝑsequor gl.nā cecus dr q̄ p aliā viā pgredi nescit nisi fm q̄ glo.docet.¶ Oppo.nā hic dr q̄ possidēti incūbit pbō.sed ꝯ.j.de cōsue.rec.feu.c.ij.in fi.Solo qō simplr hic dr ibi determinaf.¶ Oppo.nā nō pbāte actore re' absoluitur sine facto q2 actor pbare d3.C.de pba.actor.de eden.q̄ accusare.Solo.aut iuramētū deferf a pte pti:t tūc d3 iuramētū p̄ stari vel referri.vt.j.de cōsue.rec.feu.c.facim.manifeste.s.turpitu dinis ē nec iurare:nec facim referre.ff.de iureiu.manifeste vl' dic ali ter de iure cōi vt sibi aut deferf a iudice:tūc aut actor pbat plene:t reus condēnaf.ff.de rei ven.l.offm.aut nullo mō pbat t tūc re' ab soluif de iure.vt in ꝯrijs.t.C.de his q̄ ad ec.cōfu.l.pfiti.§.sicubi.s3 in feudo pōt iudex deferre si sibi videbif expedire:vt in.d.§.facim. aut actor semiplene pbat:aut p vnū testē aut p priuatā scripturā vl' p cōparatōes lrā2:t tūc aut vn' tm̄ nouit veritatē.t sibi deferf iura mentū.vt.ff.de iureiu.iusiurandū de pec.§.j.aut vterq̄ nouit.t tūc honestiori deferf.Si aūt sint pares tūc.aut feudū ē modicū:t tunc actori deferf ar.C.vñ vi.l.si qñ aut magnū.t tūc reo deferf.vel ꝯfer tur in arbitrio iudicis vt.d.c.facim.in dubio vero magis deferf pos sidēti magnū.n.est cōmodū possionis vt hic t insti.de interdic.§.cō modum t tunc potius reo.vt no.C.de re.cre.in bone fidei.

Cum autem. ¶ Si inter dñm t vasallū de inuesti.sit cō tentio dcm̄ est q̄d fiat.sed q̄d si q̄s agna tus vasalli defuncti dicit feudū ad se iure successiōis ptinere q2 pa ternū fuit:dñs dicit illud eē nouū.q̄ritur q̄d fiet.r̄ndeo.q2 aut agna tus est is possionē medietatis vel ptis feudi.vel ꝑprietatis cābiū noīe illius feudi h3.vel alio mō poterit pbare feudū esse paternum obtinere d3 t.h.d.Aduertatis q2 nō oēs intelligūt istū casum.d3 hic agnatus fuit in possione ptis feudi.t ptē feu.petit.t sic hic fuit actor t iō vel pbatōne vera.vel p p̄sūptionē obtinet.videatis expō nē ptinere.dño affirmāte.nouū in possione.agnat' ptis t minoris di midie qō est ꝯ regulā.nā appōne ptis dimidia cōtinetur.ff.de ver. sig.l.nomē filiarū.§.portiōis.t no.j.de cōten.feu.inter do.feudum i.p pte eius feu.de qua nō facit cōtrouersiā.hūerit ab codē dño q̄ si hi remouet cōtrouersiā.vel dic ēt ab extraneo t tūc admittentur ex tranei testes obtinebit.s.iurādo ad pbōnē suā videtis ergo hic intel lectū.t q̄s hic petit.t qualr.Caue tñ.q2 si est inuestitura vetus nō est opus pbare p pares.vt.j.q̄ testes sint ne.in fi.t no.j.q̄d sit inuesti. in prin.S3 quare in pte nō possessa hic vincit gl.non tractat.S3 pōt esse rō pp ptē quā possidet.q2 pp hāc p̄sumif de toto ar.ff.de p ba.cū de indebito.§.sed hoc ꝯ.Sed quare dicit q̄ agnatus ē actor r̄ndet gl.hoc dicit.Itē q2 sibi incūbit onus pbādi.ergo actor ē alis enim non probaret.C.de proba.actor.Et potest iste.§.intelligi tri bus modis.i.Primo quando agnatus.agit vel asserit feudum paternū sed dñs dicit nouū.Scdō qñ agnat' agit t asserit feudum paternū dñs aūt negat se vllā fecisse inuestiturā.t his duob' casib' dic q̄ agnat' pt petere ptē feudi qñ possidet vel cābiū ptis:sed vbi nō possidet ptē vel cābiū ptis dic q̄ tūc petit totū vt is fi.§.Tertio dic q̄ dñs hic agit.t agnat' iō pbat q2 p dño erat p̄sumptio.vt.j. de gra.suc.feu.§.fi.t de cōsue.rec.feu.in prin.¶ Oppo.primo q̄ agnat' p has cōiecturas nō d3 obtinere sine pbōne vel iuramēto. vt.ꝯ.c.v.si vero fuerit t.j.de cōten.iter me.t do.de portōe fra.mei. Solo dic idē hic q̄ ibi.¶ Scdō opponif q̄ vasallus nō d3 pbare sed dñs.vt.j.de inuesti.i ma.fac.§.i.Solo hic agnat' agit ibi dñs.vl' dic q̄ hic erat p dño magna p̄sūptio.ibi p agnato.vt.j.de gra.suc. in feu.§.fi.¶ Oppo.tertio q̄ agnat' nō d3 cogi pbare p testes s3 p iuramentū.vt.j.si de feu.cōtro.fuerit.c.j.t in dcō ti.de inuesti.i ma. fac.§.j.t.j.si d inuesti.iter do.t vas.lis ori.c.ij.§.fi.solo aut pbat ple ne:t vicit.t obtiet sine iuramēto.vt.j.aut nō pbat:t possidet tūc in rat vl' iuramētū dño refert.sinaūt nō possidet s3 dñs tūc dñs iurat.vt ibi.¶ Oppo.quarto q2 non stetur solo iuramēto vasalli.sine.xij. facta.vt.j.si de inuesti.inter do.t vas.lis oria.c.ij.in prin.t de cōsue.

rec.feu.c.ij.§.j.¶ Solo aut p aduersario ē p̄sumptio t tūc iurans nō solus sed cū.xij.iurabit alis aūt solus.vel dic aut iurat principal' q̄ nouit veritatē tūc iurat sol'.aut successor q̄ ignorat t iurat de cre dulitate:t tūc nō iurat solus sed cū duodecim sacralib' hoc nō pl3 vt dicto ti.de cōsue.rec.feu.c.ij.§.j.vel dic q̄ est is arbitrio iudicis hoc nō pl3.vt dicto ti.de cō sue.rec.feu.c.ij.§.j.vel dic aut p eo q̄ iu rat est pbō alia tūc iurat sol' alis nō hoc nō pl3.vel dic q̄ nunq̄ iurat solus.t sic determinētur oia capl'a.vel dic aut dño sciēte vel ignorā te fuit in possessione vasallus.vel dic aut vasallus possidet āno aut minus anno.domino sciente.vt.j.si inter do.t vas.lis oria.c.ij.§.fi. t de conten.inter do.t vas.de inuestitu.feu.

Item si vasallus. Quia inter cōtrouersias est illa q̄ sequitur iō subsequenter de ea tractat.Ad summariū intellectū attende vsq̄ ad.§.si qs de manso. Si vasallus possidet castrū noīe feu.dñs aūt dicat noīe guardie eū possidere dño incūbit pbatio.t si pbauerit vasallus ꝯdēnabitur ni si vasallus pbet legitime se inuestitū a dño postq̄ ius guardie ab eo accepit.dño vō in pbatōe deficiēte vasallo datur defensio.idē ē di cendū si vasall' dixerit se noīe recti feudi possidere.dñs aūt dicit se p pignore dedisse.vide lram.Ad casu3 aduertatis.q̄dā miles possi det castrū vel aliā rē noīe recti feu.dñs dicit q̄ sibi dedit noīe guar die.queritur cui detur pbatio.t r̄ndetur q̄ datur dño quo pbāte va sallus cōdēnabitur:t dño restituet possionē.si vasall' p pares curie vel p breue testatū pbauerit se a dño inuestitū noīe recti feudi.post q̄ illud a dño guardie suscepit dño vō pbāte datur vasallo iuramē tū.t hoc vsq̄ ad.§.sil'r.vide expōnē.illi'.vasalli defensio.i.iuramen tū ad defensionē sui.Nota hic q̄ cū miles possidet noīe recti feudi dño datur pbatio.t si pbauerit dñs miles possiosē restituet nisi ex ceptionē suā pbauerit.ff.de rei ven.officiū.in prin.C.de excep.sig̃ dē quo deficiente datur vasallo iuramētū vt.j.sciatis q̄ iste.§.cōti net fala3.t pōdus magnū l3 ista sit facilis.¶ Opp.dutissime ad.§. istū prio p gl.ꝯ.de feu.guardie.c.j.§.j.Solō vt ibi t ē ibi duplex re sponsio.prio q̄dē illud qō noīe recti feudi t3 postea recepit vt p cas tal.Sed hic qō noīe ꝑprij feu.accepit postea recepit vt p guardia. ista nō est bona solō.q2 nō est repire rōnē diuersitatis.Scda ē scd3 py.q̄ ēt hic vasallus possidet t nō dñs secus ibi.vel non p̄sumitur ibi possidere.S3 istud ē cōtra.lrā3 illā vt ibi dixi.p̄terea quaf in cō trario p̄sumeretur nō possidere castaldiā.hic sic.nō est rō.t ideo dic solutionē meā.Nā ibi cōstat q̄ p castaldiā accepit vasall' qō noīe recti feudi possidet.q2 cōfitebaf.hic aūt nō cōstat.q2 in aliquo tpe pro guardia accepit.q2 hoc semp negabat vel dic quarto q̄ ibi dñs agendo simplr negat sed hic cōfitef p guardia datū.iō ibi vasallus pbat.hic dñs rō est q2 vbi dñs negat simplr p̄sumif res libera nisi pbef ꝯriū.ar.C.de ser.expor.l.moueor.de serui.t aqua.l.altius.ff. de libe.cā.l.liberis.t ideo ibi vasallo asserēti incūbit pbatio.s3 vbi dñs dicit p guardia se cōcessisse cōstat rē subiectā alicui seruituti. l3 sit dubiū de qualitate seruitutis.t iō hic in dubio pbat dñs q̄ est actor ar.C.de pba.actor.t de edē.q̄ accusare.¶ Oppo.gl.fo i eo q̄ hic dr vasallo deferri iuramētū.q2 vr nō pcedere de iure.actore nō pbante tc.C.de edē.l.q̄ accusare.Solo fm gl.hic ad cautelā de ferf iuramentū.sic.C.de re.cre.in bone fidei.t de iureiu.l.admonē di.hec solutio nō pl3.q2 in.d.l.nō deferf iuramētū ad cautelā sed se miplena pbōne p̄cedēte.ideo dic fm me.aut actor pbat plene t re' cōdēnaf.aut semiplene t tūc deferf iuramētū.vt hic t dictis.ll.aut nullo mō.t tūc aut suspicio est ꝯ reū:tūc iurat ad sui purgationē:vt hic t.j.de ꝯtē.inter do.t vas.c.j.§.hoc ita.aut nulla suspitio ē t tūc absoluitur.vt in ꝯrijs.t fm hoc illa lra dño vero tc.dupliciter pōt intelligi vno mō q̄ dñs semiplene pbauerit.hoc posset ipugnari.q2 simplr dicit lra in pbōne deficiēte.t a quo remouef gen' t ei' spēs vt.C.ne fil.rē quā ven.ei.l.j.t.ff.de fun.instru.l.fundi.§.fi.r̄ndef h̄ ar.pcedit qñ nō distinguitur alibi.vt.l.de p̄cio.de publi.t d testa. l.q̄strum.vel dic alio mō q̄ nihil pbauit s3 erat p̄sumptio ꝯ vasallū q2 officialis dñi fuit.t sciatis q̄ iste.§.ꝯtiet ius cōe.t q̄cq̄d loquor in isto.§.loquor de iure cōi.¶ Oppo.extra gl.vr q̄ dño nulla incū bat pbatio.nā suspitio est ꝯ vasallū rōne officij.p̄sumptio ergo q̄ ē ꝯ vasallū trāsferre deberet onus pbādi.j.de ꝯten.iter do.t vas.§. hoc ita.C.de epis.t cle.auf.licentiā t.ꝯ.de feu.guar.§.j.t.C.de do na.iter vi.t vxo.l.ēt t.ff.de do.iter vi.t vxo.l.q̄ni'.Solo fm canōes triplex ē suspitio q̄dā temeraria q̄dā pbabil' q̄dā violēta.Teme raria non inducit presumptionem nec aliquam probationem seu obligationem aliquam operatur.C.de iure deliberan.scimus. in prin.ij.q.j.c.j.t.vj.q.j.c.omes.Si vero sit suspitio pbabilis:ex purgationē inducit vt.j.q.j.c.multi.t.j.q.v.c.p̄sbyter.Scōm nos dic.aut ē p̄sumptio iuris aut hois.si iuris trāsfert pbōnē.vt hic.t C.de pba.sine possidetis t.C.de do.iater vi.t vxo.etiā aut hois t tūc subdistingue aut ē suspitio p actore ꝯ reū tūc h3 locū facim ad purgationē.t hoc nulla intercedēte pbōne.C.de his q̄ ad ec.cōfu. l.pfiti.§.sicubi.ibi est p̄sumptio q̄ aliqua bona sint penes eu3 ex q̄ debitor ad ec.cōfugit.iō ibi iurat nulla p̄cedēte pbatiōe.sic.C.de iure deli.l.sancim'.§.licentiā ibi eñ est ꝯ heredē suspitio iō sibi da tur facim

tur iuram ad sui purgationẽ. ff. re. amo. l. marcellus. Aut est suspitio p reo ꝫ actorẽ. ⁊ tũc nõ daꝛ iuram actori. q: reo posset magnum periculũ vite iminere. Sed maioꝛ pbatur ex pte actoris reqrit. ff. ꝙ me. cã. l. nõ est verisile. vt in gl. q̃ dcõ mõ dꝫ intelligi. Et nota ꝙ hic loquiꝛ de suspitiõe hois ⁊ est p actore ꝫ reũ rõne officij. iõ hic nõ actori sed reo daꝛ iuram. Aut ẽ suspitio violẽta. ⁊ in hoc concoꝛdãt oẽs. Nã talis suspitio opaꝛ pbõẽꝫ ⁊ cõdẽnationem in auꝛ. vt nulli. iudi. §. q: vero. C. de adul. l. si q̃s ⁊ ista sunt optima ⁊ notabilia. ¶ Oppo. adhuc extra gl. nã vꝛ ꝙ iste vasallus debeat puniri i trãslatiõe possionis pp suũ mẽdaciũ. q: sic fit in actiõe in rẽ. in auꝛ. de trien. ⁊ semis. §. illud. ff. de rei vẽ. l. si. Solo distinguiꝛ. q: aut cõuentus in actiõe reali simplr negat qd actoꝛ ponit. sed postea cõfiteꝛ post pbõnem actoris ⁊ tũc puniꝛ in trãslatiõe possiõis. vt ibi. aut pmissa negatiõe excipit ⁊ tũc serua. l. C. de excep. siquidem. aut cõfiteꝛ sed addit exceptiões. ⁊ tũc ẽt dic vt. d. l. siquidẽ aut nõ negat feũ simplr sed qualitatẽ facti. tũc hꝫ locũ. §. nꝛ hic eñ vasall⁹ possidebat rẽ dñi. ⁊ hoc null⁹ negabat. Sꝫ in qualitate possidẽdi discoꝛdabant. q: dñs dicebat ipm possidere noie guardie. sꝫ vasall⁹ dixit se possidere noie feudi recti iõ non puniꝛ ar. ff. de pba. l. cũ de indebito. ⁊ .j. de cõten. inter do. ⁊ vas. §. sitr. vbi de hoc. ⁊ .j. si de feu. vas. ab. ali. interpe. fue. §. fi. vbi de hoc. ¶ Tertio opponiꝛ gl. p locũ a disiũctiõe. aũt vasallus cõfiteꝛ. aut negat ⁊ ita nullo casu actoꝛ pbat q: si fateaꝛ dñs hꝫ ppositũ. si inficieꝛ postea nõ admittiꝛ q: qui scripturã ppriã negat nõ admittiꝛ vt. C. de nõ nu. pe. auꝛ. q̃ ꝫ ppriã gl. rñdet in his finib⁹ ⁊ male supponẽdo p regula ꝙ qui negat postea nõ audiꝛ. Sed nõ est verũ. ff. de re iudi. l. nemo ex his. fallit si lex impediat. vt. d. l. nemo. ⁊ sic itelligitur dicta auꝛ. in casu spãli. vt ibi noꝛ in. d. l. nemo. q: ibi dꝛ nisi lex ipediat. ẽ ergo regula ꝙ qui negat bñ audiꝛ. sed fallit ibi in odiũ negãtis ppriã scripturã. ⁊ i alijs casib⁹ ibi notatis. ⁊ ibi notant canoniste. xij. q. iij. c. ij. §. fi. ⁊ bene sciatis istum. §. quia totus est de iure cõi. vnde lꝫ liber iste sit cõsuetudinarius infinita tamen loquuntur de iure communi. in eo.

Similiter ⁊c.

Hic repetiꝛ idẽ qd supra in pri. §. alio tñ mõ loquẽdi. ⁊ vide casum. q̃dam possidebat castrũ noie recti feudi. dñs dicit ipm dedisse noie pignoris. q̃riꝛ q̃s pbabit. certe dñs ⁊ si pbauerit vasall⁹ dño castrũ restituet. nisi supradicto mõ pbet. s. p pares curte. vel p breue testatum. dexisse castrũ accepisse in rectũ feudũ. postq̃ illud pignori accepit. dño vero in pbõne deficiẽte tũc vasallo daꝛ iuramẽtũ. vide expõnẽ. accepit. i. nisi pbet excep. condẽnabiꝛ. vt. ff. de rei ven. officiũ. in prin. de sensio dic vt supra primo. §. dixi. ¶ Extra glo. formo forte ꝫriam hic dꝛ ꝙ dñi est pbatio ꝫ. j. de cõten. inter do. ⁊ vas. §. sitr. ⁊. §. b ita vbi dꝛ ꝙ vasallus pbat. ⁊ in alio ẽt est ꝫ. q: ibi dño datur iuram. ¶ Solutio aut vasallus cõfiteꝛ se accepisse aliquo tpe p pignore prius tñ. vel postea dicit se possedisse noie recti feudi. tunc vasallus ppter psumptiõeꝫ q̃ est ꝫ eũ aut negat se aliquo tpe p pignore accepisse. ⁊ tũc dñs pbat vt hic aut est dubiũ. ⁊ tũc in dubio psumitur magis p libertate ar. C. de seruit. l. altius. ⁊ .j. de feu. guar. §. j.

Si quis de manso.

¶ Sũmari⁹ intellect⁹ in isto. §. talis est. Si inter dominum ⁊ vasallum fit cõtentio de incremẽto feudi si dñs in ea curte aliq̃d sibi retinuit tũc vasalli est pbõ. Aut nihil sibi retinuit. ⁊ vasallus possidet tũc iuramẽto suo staꝛ. Aut nõ possidet. ⁊ tũc incrementũ suũ amittet. nisi pbet legitime. vide lrãm. ¶ Casus talis est quidã comes vel baro inuestiuit. quendã militẽ de quodã mãso postea creuit mãsus. queriꝛ ad quẽ ptinet incrementũ. ⁊ rñ. aut dñs i ea curte aliq̃d sibi reseruauit. ⁊ tũc ad dñm ptinet nisi vasallus pbet se de incremẽto inuestitũ p pares curte vel p breue testatũ. aut nihil sibi retinuit. ⁊ tũc aut possidet vasall⁹. ⁊ tũc pbat cũ iuramẽto. aut non possidet. ⁊ tũc p pares curie vel p breue testatũ pbabit se inuestitum de incremẽto. vide expõnẽ. dixit vasall⁹ ptinet. i. ptinere debeat p inuestiturã dño negãte. in curte. i. in loco in quo ẽ mãsus. obtinere si pbet incrementũ p inuestiturã. ⁊ hoc eo nõ possidẽte. alr secus si possidet. ⁊ hoc sequiꝛ. sepe ẽ cõtentio de isto incremẽto: ⁊ tñ gl. leuiter trãsit. primo ergo opponã ad. §. ⁊ indistincte recitabo glo. ¶ Oppono huic. §. ꝙ incremẽtũ ptinere nõ debeat dño. vt i pzio rñso. nec accrescere debeat feu. vt in scdõ ⁊ tertio rñso. hic dꝛ vt. j. de inuesti. de re. al. §. ex ꝫrio. Solo aut incremẽtũ accedit scdõ vasalli. aut casu. si scdõ vasalli. ⁊ tũc aut ẽ sepabile tũc ptinet ad vasallum. nec accrescit feu. vt in pzi. aut insepabile. tũc accrescit feu. vt in ꝫo rñso. si cãu tũc distingue. vt dicit iste. §. q: aut dñs aliq̃d reseruauit. ⁊ tũc ad eũ ptinet nisi vasall⁹ pbet. aut nil. ⁊ tũc staꝛ facto. vasalli si possidet alr pbare cogeꝛ. vt hic. ¶ Oppo. ꝫ pzimũ dcm hui⁹. §. q: vꝛ ꝙ sit insufficiẽs. Nã debet distingui q̃s hẽret maiorẽ ptẽ in curte vñ q̃ accipiens sicut distinguiꝛ in donatiõe. C. de dona. sancim⁹. §. ne aũt. sol uemus textũ de iure cõi q: de iure cõi loquiꝛ. dic ergo ꝙ ibi loquitur i diuisiõe. ⁊ in electiõe pstãde estimatõis rõne ptis. hic in icremẽto vt hic. ⁊ est rõ. q: istud incremẽtũ nõ trãsit nisi cõstet de volũtate trãsferẽtis. ar. ff. de regu. iu. qd euinciꝛ ⁊. C. de pba. siue possidentis. iõ p dño psumiꝛ vt hic nisi cõstet de eius volũtate. vt. d. l. siue possidentis. Sed in ꝫrio bñ cõstat de volũtate trãsferẽtis. sed dubiũ erat de electiõe. fit ergo platio in quadã qualitate nõ in re ipsa vel in tute ipsius rei. ¶ Oppo. ad idẽ ꝙ nõ deberet distinguere q̃s maiorẽ hꝫ ptẽ cũ magis trahit ad se min⁹. insti. de re. diuisi. §. si tñ. ff. d ꝫhẽ. emp. l. in emptiõe in prin. Solo. aut aliud est pꝛcipale aliud accessoriũ aut vtrũq principale pzio accessoriũ principale vt ibi ⁊. C. de vsuris. l. cos. ff. de reg. iur. cũ pꝛcipalis. Scdõ casu nõ. q: vtrunq censeꝛ suis virtutib⁹ p se subsistere vt hic. vel ibi est spãle iure specificatiõis vel terminatõis. vel dic aut est sepabile aut insepabile. vt ꝫ. ¶ Ad solutionẽ ꝫrioꝛũ distingue si queraꝛ de incremẽto feu. de quo loquiꝛ. §. iste dic aut incremẽtũ accedit scdõ vasalli aut casu. Si scdõ vasalli. ⁊ tũc aut ẽ sepabile. ⁊ tũc ad vasallũ ptinet. aut insepabile. ⁊ tũc accrescit feu. vt in. §. ex ꝫrio. Aut casu. ⁊ tũc aut dñs vasallũ de feu. inuestiuit cũ oi incremẽto. ⁊ certũ est ꝙ tũc ad vasallũ ptinet vt. j. priori. §. in prin. aut sine incremẽto ⁊ certũ est. ⁊ tunc aut est latẽs incremẽtũ aut appens. si latẽs tũc ptinet ad vasallũ nõ obstante pacto. si appens tunc nõ vt. ff. de vsuf. l. si fundi. §. j. vbi est similis q̃stio. vt. ⁊. ti. l. vsufr. ff. de condi. sine cã. l. j. §. fi. aut ẽ dubiũ: ⁊ tũc venio ad istũ. §. q: tũc aut dñs aliq̃d sibi reseruauit. tũc si latẽs ptinet ad vasallũ. si appens tũc ad dñm. ad h̃ in prin. rõne ipossibilitatis ⁊ difficilis discretiõis. ar. ff. de vsuf. l. itẽ si fundi. §. j. ⁊. §. ij. ⁊. l. vsuf. venari. §. j. aut nil sibi reseruauit. ⁊ tũc aut vasall⁹ possidet. ⁊ tunc sibi deferꝛ iuramẽtũ. vt in fi. §. aut nõ possidet. ⁊ tũc oꝫ eũ p pes curie vel p breue testatũ pbare incremẽtũ ad eũ ptinere. vt in v̇. sꝫ si dñs. ⁊ in v̇. si vo fidelis. ¶ Sꝫ extra materiã feudi cam⁹ p aera si q̃ritur q̃d iuris sit incremẽto aut vtrũq ẽ pꝛcipale. ⁊ tũc aut ẽ separatũ aut cõiũctũ. si separatũ tũc nõ ẽ dubiũꝫ. q: neutrũ sequiꝛ aliud sꝫ qdlibet stat p se. aut ẽ cõiũctũ. ⁊ tũc mai⁹ attrahit ad se min⁹ lꝫ min⁹ sit pciosius vt pꝛeallegato. §. si tamen insti. de re. diuisi. aut vnũ est principale aliud accessoriũ. tũc accessoriũ sequiꝛ principale. vt in. l. si i em ptiõe. ff. de ꝫh. ẽpt. ⁊ ar. ff. d re. iu. l. cũ pꝛcipal. ⁊. C. d vsu. l. cos. cũ si.

Rursus.

Sũmari⁹ itellect⁹ ẽ scdã iuestitura cũ icremẽto ptinet incremẽtũ ad vasallũ nõ ad dñm. resolutore ro iure datoris resoluiꝛ ius acceptoris cũ oi icremẽto. videatis lrãꝫ Casꝫ iuxta lrãꝫ videatis. marchio comes vel baro militẽ inuestiuit de quodã castro cũ oi incremẽto incremẽtũ postea accrescit queriꝛ ad quẽ ptinet. ⁊ rñdeꝛ ꝙ ad vasallũ. sꝫ põe miles accepit feu. ⁊ illud alij cõcessit moriꝛ miles q̃ alij cõcessit sine herede. ⁊ sic apertũ est dño feudũ nunq̃d resoluiꝛ ius acceptoris. ⁊ redit ad dñm. certe sic. ⁊ cũ oi icremẽto. Uide expõnẽ. eueniret ⁊ dñs cõfiteꝛ. sꝫ si negaret dic vt in pcedẽti. §. viuente eo fatue locut⁹ ẽ hic. ⁊ iõ sub. idẽ si eo mortuo. si feu. ñt ppetuũ. q: tũc nõ ẽ maioꝛ rõ quare ipso viuente q̃ eo mortuo ⁊ iõ potes subaudire marie. ille vasall⁹ fecit de feu. qd hꝫ. sine herede. i. sine filio. aliũ. i. dñm antiquiorẽ. ⁊ sic multi pñt succedere dare. ⁊ tũc sp ad primũ dãtẽ redit feudũ. post mortẽ. idẽ ẽ de eo qd in vita creuit cũ eadẽ sit rõ vt dictũ ẽ. redit feu. totale. ¶ Aduertatis nã gl. ẽ defectiua: ⁊ idiget suppletiõe magna. ⁊ meli⁹ ẽ in sũmaria addã vñ alr de forma mea. ⁊ in isto. §. ẽ vnũ brocardicũ. ¶ Nota ergo duo. primo ꝙ vasall⁹ feudũ qd hꝫ põt in feudũ dare. nec est hodie correctũ. nisi dolo hoc faciat. j. de ca. coz. c. j. §. pterea. vbi de hoc. Scdõ nota ꝙ resoluto iure datoris resoluiꝛ ius acceptoris. j. ti. j. §. rursus. ⁊. §. pterea. j. de suc. feu. §. hoc quoq. gl. nõ arguit i ꝫriũ. Tu potes arguere. j. qualr olim feu. po. ali. §. j. ⁊. j. de ali. feu. §. j. in fi. ⁊ illa sunt ꝫ. de iure cõsuetudinario. de iure ro. est ꝫ. ff. q̃ mo. pig. vel hypo. sol. l. si debitoꝛ. de alie. iudi. mu. cã sca. l. ex hoc edcõ in fi. cũ. l. se. dicas ergo in feudis aut accipiẽs ius p feudũ acq̃suit accipiẽdo in feudũ rẽ feudalẽ a vasallo tũc regulr resoluto iure datoris resoluiꝛ ius acceptoris siue datoꝛ ius suũ amittat refutatiõe morte vel culpa. vt hic ⁊. j. ti. j. §. rursus. cũ cõcoꝛ. fallit ⁊ gl. nõ dicit qñ vasall⁹ scdus recognoscere vult dñm primũ ⁊ sibi seruire ⁊ iuramẽtũ pstare. hoc tãgiꝛ. j. qua. olim feu. po. ali. §. j. in fi. nisi in fraudẽ accepit. ⁊ hoc tenet Ja. i sũma. itẽ fallit ⁊ istud nõ ẽ in sũma qñ vasall⁹ dat primo agnato q̃ successur⁹ ẽ. vt. j. de alie. feu. §. ⁊ si clẽricus ⁊ p quos fit iuestitura. §. sꝫ ⁊ res. nisi amittat prim⁹ vasall⁹ p culpaꝫ cõmissaꝫ i dñꝫ. vt. j. q̃ sit pria cã. be. a. §. j. aut accepit rẽ feudalẽ a vasallo p ꝫctũ aliũ. ⁊ tũc aut ꝫct⁹ celebraꝛ volũtate dñi. aut sine. si cum volũtate dñi tũc nõ resoluiꝛ ius acceptoris resoluto iure datoris. vt. d. §. sꝫ ⁊ res ⁊. d. §. ⁊ si clẽric⁹. aut sine volũtate dñi ipso ignorãte. ⁊ tũc aut ꝫct⁹ ẽ licit⁹ ⁊ tũc resoluto ⁊c. resoluiꝛ ius acceptoris vt hic ⁊ in. §. rursus. aut ẽ illicit⁹ ⁊ tũc nõ resoluiꝛ sed statiꝫ dño feudũ apiꝛ. j. ti. j. §. itẽ. ⁊ de alie. feu. in prin. ¶ Sed q̃d in alijs casib⁹ de feudo nunq̃d resoluto iure datoris resoluiꝛ de iure cõi acceptoris Ja. tãgit i sũma. sꝫ dic plen⁹ aut resoluiꝛ ius datoris scdõ suo pprio ⁊ tũc nõ resoluiꝛ ius acceptoris. q: alteri p alterũ nõ dꝫ iniqua cõditio inferri. ff. d re. iu. nõ dꝫ ⁊. ff. q̃. mo. pig. vl hyp. sol. si debitoꝛ i pri. de edili. edic. bouẽ. §. pignus aut scdõ iuꝛ alteri⁹. ⁊ tũc bñ resoluiꝛ. vt. ff. de pig. l. lex. ⁊. l. grege. §. j. ⁊. ij. ⁊. iij. ⁊ ita ẽ in ꝫctu emphiteotico. ⁊ facit. C. si pig. da sit. l. j. aut casu tũc resoluto ⁊c. resoluiꝛ ius acceptoris. vt hic ⁊. j. ti. j. §. rursus. ¶ Querit gl. ⁊ nõ itelligit feudũ q̃d vasall⁹ vasalli dño dñi. i. priori dño teneaꝛ seruire. ⁊ rñdet gl. sꝫ

illa iura q̄ nō. j. qua. olim feu. po. alie. c. j. hodie forte tenet᷑ et liberi᷒ determinabit᷑ iudicio. Tu dicas regulꝛ vasall᷒ vasalli nec olim nec hodie cogit᷑ primo dn̄o seruire. vt hic. et ar. ff. quēad. vsuf. a. l. si vsus fru. in leg. nā vasall᷒ vasalli mei nō ē vasall᷒ meus sicut nec libertus liberti mei ē libert᷒ me᷒. ff. de lib. agno. si q̄s ali. §. si q̄s a liberto. itē nec socius. ff. p̄ socio. nā socius. ar. ff. de ver. sig. modū nō tn̄ dꝫ dn̄m offendere alr̄ amittit feu. vt. j. de ꝓhi. feu. alie. p̄ fre. §. illud. fallit qn̄ vasall᷒ vasalli vult recognoscere a p̄rio dn̄o et ei seruire. vt. j. qua liter olim feu. po. alie. §. j. in fi. et hoc verū est qn̄ scd̄us vasall᷒ ē eius dē cōditiōis cū primo et eadē. l. accepit. alr̄ nō vt. j. de. l. cor. c. ij. §. penul. cum similibus. Tamen quidam p̄ illud. c. dicunt q̄ cogit᷑ ser uire qd̄ falsum est. et teneatis bene in mente lectionem istam.

¶ Quibus modis feudum amittatur.

¶ Continuatio istius rubrice pꝫ ex p̄tia. text᷒ supra dcm̄ est de ac quisitiōe et retētiōe feudi. sed q̄r illud qd̄ ligat᷑ est solubile vt in aut. de nup. §. j. et corporalia sunt faciliora ad dissoluendū q̄ cōponēdū licet in incorporalibus sit secus. vt extra. de transla. ep̄i. inter cor poralia. ideo post constitutionem sequitur videre de dissolutione.

Quia supradictū est. ¶ Videatis sū marū intellectū vsq̄ ad. §. rursus. ¶ Si vasall᷒ peccat in dn̄m amit tit feudū et reuertit᷑ ad dn̄m. si in aliū amittat feu. sꝫ nō reuertit᷑ ad dn̄m. et. h. d. vsq̄ ad. §. rursus. videa tis l̄ram. ¶ Casus vsq̄ ad. §. sir actor. primo cōti nuat se ad p̄cedētia dicēs. visū ē de acq̄sitiōe et retētiōe feudi seq̄ tur videre de ei᷒ amissiōe. Primo feudū amittit᷑ si vasall᷒ dn̄m suū in ꝑlio pugnātē nō mortuū nec ad mortē vulneratū dereliq̄rit. Itē amittit᷑ si vasall᷒ dn̄m cucurbitauerit. i. cū vxore dn̄i ꝯcubuerit. Itē si cōcubine dn̄i se exercuerit. vel cū ea turpiter luserit. Itē si cū filia dn̄i vel cū nepte ex filio. vel cū mulier᷑ filio nupta. vel si cū sorore dn̄i in dn̄i domo cōcubuerit: feudū amittit et hoc vsq̄ ad. §. sir. vide ex positionē. si enī. prima cā amittēdi dn̄m nō ad mortē vul. facit p̄ hac l̄ra optime. ff. qd̄ vi aut clā. l. ij. §. est et alia. de. nō dꝫ eē in l̄ra. exercue rit. Nota verbū exercuerit. luserit ponēdo man᷒ ad pect᷒ vel sir. sꝫ hoc nō ē turpe padue nec ēēt dare sup̄ spatulas bonoñ. tn̄ turpe non reputaret᷑. hic ita. videte l̄ram bñ. nā q̄dā hn̄t hoc ita obtinēt. et hec bona et tūc fit relatio ad p̄imū dcm̄. et dic hec. i. si cū sorore dn̄i i do mo dn̄i. et c. vt. j. q̄ sit p̄ima cā. §. rursus vnde in sorore interest vtrū in domo vel extra in alia nō est al᷑. in l̄ra hic ita obtinēt et ista mala. q̄r tūc ad oīa p̄cedētia fieret relatio. qd̄ nō est verū. Et nota l domo et anteq̄ veniā ad materiā expediā me de isto. §. sir. vsq̄ ad. §. rurs᷒. ¶ Dictū ē supra de cāis q̄busdā q̄b᷒ feudū amittit᷑. sequit᷑ de aliīs. Et quidē amittit᷑ si vasall᷒ sir dn̄m assallierit. vel si vasall᷒ dn̄m vel dn̄am in castro existētes assallierit sciēter. Itē fratrē suū occiderit vel dn̄i vel nepotē. i. filiū fratris. Itē si libellario noie. i. p̄ ꝯctū em phi. ampli᷒ medietate rē alienauerit. vel p̄ pignore dederit. ita vt trāsactū p̄mittit vel dolo se fecisse amittit. et his oībus casib᷒ feudū ad dn̄m reuertit᷑. et hoc vsq̄ ad. §. rursus. vide expōnē. assallierit in p̄sonā sciēs marie fratrē suū. i. vasalli vel dn̄i nepotē. i. fili᷒ frīs. No ta istā l̄ram. Nā aduocati bonoñ. multū allegāt eā. vt. j. dicā libella rio. l. l ꝯctu emphi. vel dic sir. vt qn̄ dat᷑ ad libell᷑. p̄mutat apud cre ditorē sub vt sua sit. vel ad aliū trāsmittit. Nā baratatores hoc mul tociēs facīt. Nā vidētes. l. cōmi. in pignorib᷒ esse ꝓhibitā faciunt b. ac sub noie trāsactōis pign᷒ recepissent. qd̄ sir in feudū est ꝓhibitū. vt hic et. j. de feu. da. in vic. l. cō. c. j. his oībus et c. quidā habēt hoc in l̄ra: et q̄dā nō. In ista materia sic p̄cedā. p̄imo dicā duo argumēta. ad cās. Scd̄o veniā ad oppōnes. Tertio ad q̄ōnes q̄ sunt in gl. que sitē. ¶ Nota ergo si vasall᷒ cū sorore in domo dn̄i ꝯcubuerit feudū amittit. secus si extra. Et sic nota q̄ rōne loci aliq̄d ē illicitū qd̄ alr̄ nō esset illicitū. sic et in aut᷑. vt liceat matri et auie. §. si v̄o. ff. d adul. qd̄ aie. Sed ꝯ. nā ex varietate loci et c. C. de tē. in inte. resti. pe. super uacuā. de insti. cū interdū. ff. de arbi. si cū dies. §. si arbiter. gl. nō sol uit et est forte brocardicū. nec inuenio alibi solutū soluas ergo sic. et est vera solutio in iure scripto seruādo regulꝛ nō inspicit᷑ locus. C. de legi. l. leges: et de iuris et fac. igno. l. constōnes et. d. l. sup uacuam fallit aliqñ. vt. C. de ep̄i. et cle. l. nō plures. de his q̄ ad ec. cōfugi. p̄e sēti. in iure aūt nō scripto tūc idē dico et h̄ si sit gn̄ale vt po. roma. se cus aūt si sit locale. vt. ff. de legi. l. de q̄bus. cōia p̄di. l. vēditor. §. si cōstat. in aliīs aūt casib᷒ aut a iure statuit᷑ locus. et tūc locus specta tur. vt. ff. de insti. et iur. l. pe. §. fi. aut nō statuit᷑ locus aut ē locus ho nestus et sup̄ re honesta et tūc nō inspicit᷑. vt hic. et. ff. de penis. aut fa cta. §. locum. aut ē locus in honestus et tunc inspicitur. vt. C. si ma. sta fue. alie. ne p̄ sti. l. fi. ista ē mea distinctio. aliā ēt poteritis notar᷑ sm̄ me et hec ē magis p̄ticularis in iure scripto regulꝛ nō inspiciat᷑ locus. fallit in casibus al᷑. in iure nō scripto si sit gn̄ale nō inspicit᷑ locus. si sp̄ale tunc sic. in iudiciīs v̄o aut sunt ordinariī aut delega ti. in ordinariīs aūt aut volūtarie iuridictiōis. aut cōtentiose in vo lūtaria nō inspicit᷑. vt insti. de libe. §. multis aut᷑. in cōtētiosa aut re quirit᷑ plena cāe cognitio aut semiplena. si plena tūc locus inspicit᷑ vt. ff. de insti. et iu. l. penul. §. fi. si semiplena tūc nō inspicit᷑ vt. ff. d in terroga. act. l. noluit. §. j. in delegatis aut ē statutus certus aūt nō si certus locus statuat᷑ tūc inspicit᷑. si nō tūc nō inspicit᷑ vel dicut. ff. de iudi. l. si locus in arbitris. aut certus locus statuit᷑: et ille ispicit᷑ alr̄ non dūmodo locus sit honestus. ff. de arbi. l. si cum dies. §. si ar biter. in appellationibus idem vt. C. de senten. et interlo. om. iudi. l. cum sententiam. in contractibus autem non attenditur. vt. C. de cō trahen. emptio. l. j. in delictis enim sic. Aliqñ enim pena augetur p̄ pter locum. vt. ff. de penis aut facta. §. locus et hic alr̄. ex varietate loci non generatur et c. vt. C. de tempo. in inte. resti. l. superuacuam. ff. de legi. l. leges. ¶ Item littera illa nepo. i. fi. fra. facit ad questio nem que multum frequentatur in ytalia. et p̄cipue bonoñ. Nam quidam sunt priuilegiati pro se et nepotibus suis vtrū quid ad filios fratris extenditur priuilegium. videtur q̄ sic ar. ff. de inoffi. testa. si instituta. §. si de inoffi. Sed ibi dicitur de nepote quo ad auum. ff. de in rem verso. l. et nihil interest. et ibi etiam loquit᷑ de nepote ad auū. Sed iste textus multum facit q̄ ad nepotes extendatur. i. ad filios fratris. et per istum textum obtinent aduocati in palatio bonoñ. q̄ ad filios fratris extendatur. et ad hoc. C. de succes. edic. l. j. ¶ Op ponitur. j. ad. §. istum et glo. tangit. Nam hic dicitur si vasallus do minum vel dominam in castro existētes scienter assalierit. feu. amit tit: innuit ergo. q̄ si ignoranter fecerit. feudum non amittit. Sed cō tra. j. de no. fi. for. per totum. Solutio hic subaudi maxime. ¶ No ta hic quando vasallus venit contra formam iuramenti fidelitatis feudum amittit. vt hic. Sed contra nam propter hoc non amittit feudum. vt. j. que sit prima cau. be. a. §. illud. Solui᷑ glo. aut venit contra formaꝫ iuramenti fidelitatis alienando tunc non amittit iu re isto vt in contrario. Sed hodie sic. j. de prohi. feu. alie. per frede. §. j. aut venit contra formam iuramenti delinquendo. et tunc semper perdit vt hic. ¶ Opponitur tertio. Nam hic dicitur q̄ si vasallus fratrem suum occiderit feudum amittit. Sed contra. j. an ille qui occidit fratrem domini sui. c. j. Solutio aut vasallus fratrem domi ni occidit. et tunc non amittit vt hic aut suum. et tunc amittit vt in contrario. Sed istius solutionis nulla ratio est ideo dic aut va sallus occidit proditionaliter fratrem domini vel suum: et tunc feu dum amittit. vt hic aut casu vel alio modo et tunc non. vt in contra riis. ¶ Nota ergo q̄ propter aliquam proditionem vasallus feu dum amittit: et merito proditor nullum debet habere beneficiuꝫ. cū beneficium propter fidem concedatur. vt. j. que sit prima causa be. amit. c. ij. et proditor nullam fidem habet. Et iste sunt due bone re gule. vna q̄ vasallus veniens contra. formam iuramenti feudū amit tit. Alia q̄ propter proditionem feudum amittit. ¶ Opponitur extra glosam. ad vltimam solutionem in qua dicitur q̄ si vasallus si ne proditione occiderit fratrem domini non amittit feudum. vide tur q̄ oīmō amittat. Nā qui cū sorore dn̄i cōcubuerit siue p̄ditio naliter siue nō feudū amittit vt hic. et in tertio respōso. Solutio cū sorore domini cōcumbēs. feudū amittit. sed fratrē occidēs non nisi cū distinctione. vt dixi. ar. C. de rap. vir. l. j. §. pe. Et est rō q̄r inter oēs iniurias lex reputat illā maximā iniuriā. et lex magis abhorret et id eo casu lex p̄mittit vindictā. vt. d. l. j. C. de rap. vir. et de ep̄is. et cle. l. raptores. Sed nulla lege inuenitur cautū q̄ occidēs fratrē do mini sui tāta pena puniat᷑. Tenēt tamē doctores q̄ defendēdo se li cite pōt vt. j. de pace tenēda. §. si q̄s hoiēꝫ aliū. et. d. l. de rap. vir. ¶ Nota ergo q̄ maius delictū est cū sorore domini ꝯcūbere q̄ fra trē eius occidere. ¶ Opp. extra glo. nā hic dr̄ q̄ q̄ fratrē occidit feudū amittit. et ad dominū reuertit᷑. Sed ꝯ. q̄r reuertit᷑ ad p̄imio rē agnatū. j. si de feu. fuerit. cōtro. c. si vasall᷒ et si vasal. se. pri. c. vno et an ille q̄ interfecit fratrē domini sui in p̄in. et. §. j. Gl. soluit istud ꝯriūm et male. aut occidit fratrē domini et tūc ad dominū reuertitur aut suū. et tūc ad p̄imū agnatū. Sed ista solutio nō est bona. q̄r in ter eos nō reperit᷑ talis differētia. vt hic et dictis ti. ¶ Dicet pue ctus. nōne rōnes due vincūt vnā. Sꝫ in fratre due sunt. ergo et c. ve rū est quādo in vnū cōiungunt᷑ p̄ rōnē. sed hic tales nō reptunt᷑. er go et c. Itē regula est q̄ ad dominū nō reuertit᷑ si fratrē occiderit. vt dictis ti. et pōt r p̄ gl. et sic est indistincte quādo cū sorore domini concūbit. vt hi . Sed dic aliud in fratre. aliud in sorore vt hic dixi et tunc dic sui domini. q̄ ad p̄imū agnatū reuertit᷑ vt in ꝯriīs. et qd̄ hic dr̄ in l̄ra his oībus et c. refert᷑ ad alios casus sic. j. ti. primo. ¶ Oppo. ad v̄. aut si libellario vbi dr̄ q̄ ad dominū reuertit᷑. sꝫ ꝯ nā reuertit᷑ ad p̄imū agnatū. j. de suc. feu. §. j. Sol̄o aut feuduꝫ est nouū. et tūc reuertit᷑ vt hic aut paternū. tūc ad p̄imū agnatū vt ibi. vel hic nō superāt agnati. ibi sic. et dic vt in ꝯrio vbi plene notatur. ¶ Venio ad q̄ōnes. et gl. tangit oēs et bene. ¶ Quero ergo p̄io quia dicitur q̄ vasallus debet dominū in prelio existentē iuuare nū quid iuuare debet siue iuste siue iniuste. p̄eliet᷑ dicit glo. rn̄ . vt. j. hic finitur. l. deinde. in cl. con. reg. c. j. non soluitur aut dominus iu ste p̄liat᷑. et tūc tenet᷑ eū iuuare. vt hic. aut iniuste. et tunc tenet᷑ eū iu uare ad sui defensionē. nō aūt ad alterius defensionē nisi velit. Ta mē de iure canonico secus crederē. Nā misericordius ē iniuste ope rantibus operā non prebere q̄ si impendamus. Nō eniꝫ opem fert qui ad peccandum adiuuat. et sic vbi iniuste p̄liat᷑ de iure canonico

non dꝫ

non dꝫ eum aliquo mõ iuuare.xiiij.q.vi.c.j.ꝛ hoc teneas. ¶ Quero scḋo qd si dñs iniuste preliet an si vasallus sciens sponte incepit eũ iuuare.ꝛ postea eũ non mortuũ nec ad mortẽ vulneratũ dereliqt. Nunqd feudũ amittit. Certe nõ.qꝛ sufficit ꝗ cui vel in paucis ꝛc. vt.C.de nego.ge.tuto.ar.C.de ap.ꝗ quis libellos. ¶ Quero tertio si vasallus in ꝑlio brachiis abscisis vel ad mortẽ vulneratus.ita ꝙ olo iustiis ad auxiliũ dñi reddit.fugitnunqd feudũ amittit. Certe casus est ꝙ non amittit.vt.j.de feu.sine cul.nõ amit.c.ij. Jtẽ nõ videt dãnum dare ꝛc.ff.qd vi aut clã.l.si alius.§.est ꝛ alia. ¶ Quero nunqd salutẽ domini sue saluti dꝫ ꝑponere:videt ꝙ sic. Nã seruus salutẽ domini sue ꝑponit saluti.ff.ad sylle.l.j.§.hoc aũt. Glo. tꝫ ꝯtrium.ꝛ bene.qꝛ non tm̃ ius hꝫ dominus in vasallo quãtuꝫ in seruo. ¶ Quero qd si vasallus cuꝫ inimicis domini copulauerit amicitiã.vel aliter ꝯtra dominuꝫ se habuerit vt magis inimicus ꝙ amicus domini presumat nunqd feudũ amittit. Videt ꝙ sic.arg.C.de inof.te.l.liberi. Sed casus est.j.quo.te.fue ne.ad ꝑban. ingra.c.j. ¶ Queritur qd si vasallus culpã cõmiserit ꝓpter quã feuduꝫ dꝫ amittere.dominus in vita sua nõ placitauit eum. Nunqd heredes dñi poterunt ꝯtra eum eũ excitare. Videt ꝙ nõ.vt.C.de reuo.do.l.j.de inoffi.te.olmodo. Et sic põt distingui.aut dñs fuerit sciens ꝛ potuit euꝫ placitare.ꝛ noluit tũc est verũ qd dicit glo.vꝫ ꝙ heredes nõ possunt eũ excitare.aut fuit ignorãs vel sciẽs nõ potuit eũ placitare. ꝛ tũc possunt heredes eũ excitare.ar.ff.de inoffi.test.l.mater decedens.ꝛ de pigno.ac.l.gaius. ¶ Quero si vasallus cũ sorore domini cogitauit cõcumbere ꝛ attẽtauit nõ tamẽ ꝑfecit aũꝙ feudũ amittit. Et glo.tractat sup hoc distinctionẽ que tangit sup.l.si qs nõ dicam rapere.C.de epi.ꝛ cle.ꝛ no.in distinctione dñi Py.in rub.cum qs hꝫ voluntatẽ delinqndi ꝛc. Sed tu distingue.vt distinguit.j.de capi.qui cur.vẽ.c.si voluerit.ꝛ.d.l.si qs nõ dicã.ꝛ de fur.q ea mẽte. ¶ Quero nunqd quod hic dr̃ sit hodie correctũ.s.vt possit auferri feudũ sine certa culpa ꝯuicta. Certe nõ cũ nõ inueniat hodie spãliter correctuꝫ imo.j.ꝯfirmat.vt in aut.q.mo.na.ef.§.trib⁹.ꝛ.j.quo tem.mi.inuesti.pe.de.c.iij.de feu.sine cul.nõ amit.c.j.ꝛ.s.de his q feu.da.pos.§.fi.

Rursus si fidelis. Summarius intellect⁹ istius.§.est iste.vasallus amittit feudũ si alienet ꝑ libellũ min⁹ medietate.ꝛ sine herede decesserat.vel posꝙ ad libelluꝫ dederit.vel pignori obligauerit.dño refutauerit.tũc feudũ ad dñm reuertit.vide lrãm. ¶ Ad euidẽtiã istius.§.ꝑmitto vnum iure antiquo vasallus potuit vẽdere feudũ vsꝙ ad medietateꝫ sine ꝯsensu dñi.vt.j.q olim po.fe.alie.c.j. Sed iure nouo vẽdere sine voluntate dñi nõ posset. Sꝫ ad libelluꝫ dare sic.vt hic.ꝛ.s.tit.j.§. fin. ¶ Jure nouissimo nullo mõ alienare põt sine voluntate dñi.vt.j.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ lotha.ꝛ de ꝓhi.feu.alie.ꝑ fre.in princ. Jtẽ sciatis ꝙ iste.§.loquit de licita alienatiõe. Sꝫ precedẽs de illicita. Aduertatis ergo ad casuꝫ. Miles qdã hñs castruꝫ in feu.min⁹ medietate cuidã dedit ad libellũ.vel forte in feuduꝫ ꝯcessit postea sine herede decessit nũqd feuduꝫ amittit. Certe sic.ꝛ redit ad dñm. Jdẽ si postꝙ ad libelluꝫ dedit vel pignori obligauit dño refutauerit.tunc enĩ ille q ab eo accepit nullo iure aduersus dñm se tueri põt.ꝛ.h.o. Videte expositionẽ.min⁹ medietate.ꝛ idẽ si medietatẽ.j.de feu.ali.§.j. dederit.ꝛ sic licite iure isto vt dixi.redi.vt.j.de ali.feu.§.ꝛ si dictus.lus. Refutauit vasallus qd põt ẽt dño inuito.vt.j.de vas.q ꝯtra cõsti.lotha.c.j.§.fi.nullo iure.nisi velit priori dño seruire.ꝛ ab eo feudum tenere.vt.j.qua.olim feu.alie.põt.c.j.§.j. ¶ No.ergo resoluto iure datoris resoluit ius acceptoris.ꝛ.d.hoc no.s.ti.j.§.rursus. ¶ Quid si culpa datoris ius suuꝫ dissoluat nunquid codẽ mõ resoluit ius acceptoris. Certe sic sine culpa sine alio mõ dissoluatur ar.istius.§.ꝛ.s.ti.j.§.fi. Sed qd si refutatione vel morte ius datoris resoluat nunqd acceptor aget de euictione. Rñ.aut acceptor accepit sciens vel ignorãs. Si sciens nõ nisi stipulatus vel pact⁹. Si ignorãs sic.vt.j.de inue.de re.alie.fac.c.j. ¶ Sed qd si ꝓpt culpaꝫ dans feudum amiserit.nunqd accipiens agere poterit de euictiõe. Certe sic.ar.ff.so.ma.l.pe.circa prin.ff.loca.si merces.§.ꝯductor.

Preterea. Casus si frater maior ad quẽ feudum ptinere dꝫ fratrẽ minorẽ ꝯsenserit inuestiri vt feudum habeat postea reuocare non põt.ꝛ hoc vsꝙ ad.§.item. ¶ Casus. comes vel baro hꝫ filium minorẽ bone vite pulchre forme magnivaloris hꝫ ẽt filium primogenitũ male vite ꝛ hebetẽ ꝛ negligẽtẽ fecit minorẽ de feudo a dño inuestiri primogenito ꝯsentiẽte.pr̃ morit.vult feudum postea reuocare.nunqd põt. Certe nõ. Et ista qstio fuit de facto in alamania. Vide expositionẽ.ꝯsenserit tacite vel expresse.eos ẽt extraneos hꝫ.vt.j.si de feu.fue.ꝯtro.c.titi⁹.ꝛ.j.de alie.feu.c.j.§.j. ¶ Querit gl.nunqd opꝫ ꝙ expresse ꝯsentiat. Certe nõ imo sufficit quocũꝙ mõ siue expresse siue tacite.vt.j.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ lotha.impe.c.j.ꝛ ibi no.

Jtem si fuerint ꝛc. Casus. Si duo fratres feudum inter se diuiserint.ꝛ vnus pl⁹ medietate sue ptis alienauerit.ꝛ sine herede legitio decesserit ad dñm feudi reuertit.vide lrãꝫ. ¶ Casus. Quidã castruꝫ quoddã accepit in feuduꝫ.eo tenore vt frater suus cũ eo ptẽ hẽret.postea feudũ iter se diuiserũt. Jlle autẽ q ptẽ accepit plus medietate alienauit ꝛ sine herede legitimo decessit. Querit vtrũ feuduꝫ ptineat ad dñm vl' ad frẽm. Certe ad dñꝫ. Vide expositionẽ.accepit eo tenore ꝙ simul succedãt.medietate sue ptis. Jste.§.est subtilis.ꝛ alibi tractabo eum. ¶ Op.gl.nã indistincte vr̃ ad dñm ptinere.vt.j.q sit pria cã bñfi.amit.c.j.§.fi. Sꝫ illud intelligas cuꝫ determinatiõe isti⁹.§.ꝛ qd ibi dr̃:reuertit ad dñm.verũ est cuꝫ sine herede legitimo decesserit tamẽ lra illa loqtur indistincte. ¶ Jtẽ alio mõ oppo gl.ꝛ vr̃ ꝙ ad primũ agnatuꝫ ptineat.j.q fuit pria cã.c.j.§.pe. So.hic peccauit alienãdo ibi alio mõ. Sꝫ gl.hic vr̃ tenere ꝙ reuertitur ad dominuꝫ.alibi tꝫ ꝯtriuꝫ.j.de suc.feu.§.hoc quoꝙ.ꝛ ibi pꝫ. ¶ Op.extra glo.nã vr̃ ꝙ ad frẽm debeat ptinere.j.de suc.feu.§.hoc quoꝙ. So.aut est paternuꝫ.ꝛ reuertitur ad frẽm vt ibi.aut nouũ.ꝛ tũc ad dominũ vt hic. Sed q est rõ. Rñ.hic feu.ꝑuenit a fratre ad frẽꝫ ibi a genere.ꝛ a principe hꝫ feuduꝫ.ꝛ iõ hoc scm̃ fratris ꝑiudicat fratri.ibi nõ.arg.ff.de lret.ꝛ re.l.iij.ꝛ de iure pa.l.iiij.ꝛ.l.diui frẽs. Et est not. ¶ Oppo. nã hic innuitur ꝙ nõ reuertitur ad dominũ si sit legitim⁹ heres sꝫ ad filiũ.sꝫ ꝯ.j.si de feu.fue.ꝯtro.c.titi⁹.ꝛ gl.ẽ ꝯ.j.de suc.feu.§.hoc quoqꝫ.ꝛ q fuit prima cã bene.amit.§.fi.ꝛ.s.e.§.itẽ si fratrẽ. ver.aut filii. Jtẽ ꝙ non ad filiuꝫ dꝫ reuertere vr̃ ꝑ locuꝫ a diuisione.qꝛ aut filius non succedit patri in hereditate.ꝛ tũc nec succedit in feudo aut succedit in hẽditateꝫ tũc nõ põt venire ꝯ factuꝫ pris.vt.j.an ag.vel fi.de.c.j. So.dic ꝙ nec hic nec ibi reuertitur ad filiuꝫ.fili⁹ tñ fa.nõ admittit dominuꝫ nec frẽm sic.ff.de inoffi.test.l.pap.§.qm̃ autẽ.ꝛ.d.le.j.l.plane.§.si ꝯiunctiꝫ. Nec solu.nos plꝫ.vt.d.c.titius. Dic ergo aut nouum.aut paternuꝫ fuit feuduꝫ seu in paterno vocãtur agnati.vt ibi. Jn nouo autẽ filius facit partẽ sꝫ non vocetur ad partẽ.vt hic.ꝛ dictis legibus. ¶ Sed quare hic pactuꝫ nõ opatur idem in nouo.ꝙ ibi antiquitas in paterno.ꝛ dic vt ibi no. ¶ Vltimo nota ꝙ iste.§.põt intelligi duobus modis. Vno modo sꝫ gl altero quãdo alter fratruꝫ tantũmodo fuit inuestitus in casibus qbus querit vterꝙ.ꝛ succedunt ad inuicem.vt no.s.de his qui feu.da.pos.§.cum vero.

Jtem si quis feudum. Si vasallus feudum in curte domini vel extra cur.cum dominus districtuꝫ vel honorẽ habuit.ꝑ nulla parte potest feuduꝫ alienare sine domini cõsensu.ꝛ hoc dicit vsꝙ ad finẽ. Vide litterã. ¶ Casus.quidã comes vel baro alicui militi in curia sua concessit aliqd mansum in feu.qritur an idẽ vasallus ptẽ aliquam istius mãsi poterit alienare vel libellario nomine dare sine domini voluntate.ꝛ certe nõ. Nam nec obligare quideꝫ potest. Jdẽ est si extra curtem habeat.ꝛ dominus districtum vel alium honorẽ habuerit.qꝛ si tunc sine voluntate domini aliquid alienauerit feudum ad dominuꝫ reuertitur. Vide expositionẽ.in curte multipliciter exponitur.i.in camera regis. Sicut ego ꝑcepi annuatim trecẽtos florenos de camera regis Caroli in sicilia.alr̃ intelligit in curte.i.campa.vt quia quolibet die ꝑcipiebat certã mẽsurã vini ꝛ certos panes de campa regis ꝛ sic hic vel dic in curte.i.in aliqua villa vel castro.ꝛ sic põt hic intelligi in aliqua pte ẽt min⁹ dimidia.j.si inter dominuꝫ ꝛ vas.§.si vero. ¶ Distingue ergo circa istum.§.aut vasallus hꝫ feudum in curia domini aut extra. Si in curia tũc nõ põt aliquo modo alienare.vt hic.in prin. Si extra tũc aut dominus hꝫ districtum vel honoreꝫ.tunc non põt vt hic in s.aut non hꝫ.tũc aliter de iure veteri aliter de iure nouo. Naꝫ de iure veteri vasallus potuit alienare vsꝙ ad medietateꝫ sine ꝯsensu domini.j.qua.olim feu.po.alie.c.j.ꝛ.s.e.§.itẽ si fratrẽ.ꝛ.§.sequẽti.ꝛ.§.item si fuerit de iure nouo vendere non potuit sed libellario nomine dare.vt.s.§. rursus.ꝛ no.j.de suc.feu.§.j.iure nouissimo nullo modo alienare sine voluntate domini põt.vt.j.de ꝓhi.fe.ali.per lotha.in princ.ꝛ de prohi.feu.alie.per fre.c.j.§.j.

¶ Episcopum vel abbatem vel abbatissam feu.dare non posse.

¶ Huius rubri.ꝯtinuatio sumitur ex ti.s.de his qui feu.da.pos.in prin.quia ibi dictuꝫ est de ꝑlatis ecclesie.ꝛ qui feudum dare possunt.ideo sumpta inde materia seqtur presens titu.

Jtem si episcopus. Jste tit. totus diuidit in tres ptes. Jn pria pte tractat an ꝑlati ecclesiaꝝ pñt dare in feuduꝫ. Jn scḋa an femine succedant in feuduꝫ. Jn tertia an mut⁹ succedat in feudum. Prima ps durat vsꝙ ad.§.quinctiã. Secũda vsꝙ ad.§.mut⁹. Tertia vsꝙ in fi.§.vt meli⁹ ꝓcedã videatis intellectuꝫ summatiuꝫ vsꝙ in fi.ti. ¶ Papa vrban⁹ inhibet ꝑlatis ecclesie res ecclesie in feudum dare in futuruꝫ. Sed consuetudo feudalis confirmat dationem preteritam ꝛ permittit etiam dare in futurum.si est ecclesie consuetudo. Secundo dicit ꝙ existente filio regulariter femina non succedit. Tertio dicit ꝙ mutus non retinet feudum.si tamen magnum sit ꝛ ipse est inopo

tñ ei relinqui debet. vnde sustineri possit. ⁊ hoc vsq; in finē. videatis litteram. ¶ Casum aduertatis vsq; ad. §. quinetiā. Diuidit̃ tñ ista p̄:la ps i tres ptes. Primo ꝓhibet res eccl'ie i futur: i feudū dari. Scđo prius datuz cōfirmat. Tertio si ꝯsuetudo sit ecclesie feudū dare ꝑmittit. Prima pars durat vsq; adver. quod aūt. Scđa vsq; ad ver. idem iuris. Tertia vsq; in fi. §. Dic ergo papa vrbanus ꝓhibet ꝓlatis ecclesie res ecclesie in feudom dare que eis subiecte sunt. ⁊ si ꝯ fecerint nō vz. postea ꝯfirmat feudū datū añ ei' ꝓhibitionē. deinde ꝑmittit ꝑsonis ecclesiasticis res ecclesie i feudū dare si antiq̄tus eccl'ie fuerit ꝯsuetudo. al's eñ ipso iure nō vz datio. ⁊. h. o. vsq; ad. §. quinetiā. Uide expositionē. que. s. res. eis. s. ꝓlatis. subiecte sunt. i. tpe sui igressus i feu. data nō iuenisst eoꝝ tñ erat cōsuetudo aliqua in feudū dare aliquā rē vt differat a sequenti. vel dic simplr̃. i. nō erat ꝯsuetudo ecclesie feudū dare. vigore illa datio i feudū. ante decretū pape datū legitime. i. s; iura q̄ eo tpe obseruabant'. al's secus. vt ar. in aut̃. de icest. nup. §. ij. ⁊ vt fra. no. ꝯsti. in pric. ⁊. §. i. ⁊ ij. dz sm ꝯsuetudinē tūc obtinētē feudū dare. de aliquib' reb' eccl'ie hoc solū adoertatis ad dictaꝝ casuū. In p:io caso papa ꝓhibet res ecclesie in futuꝝ in feudū dari. Scđo ꝓteritā dationē ꝯfirmat. ⁊ merito cū leges dant formā futuris futuris ⁊c. C. de legi. l. leges. i aut̃. vt fa. no. ꝯsti. in prin. In tertia vero pte ꝑmittit papa res ecclesie in feudū dare si ecclesie sit ꝯsuetudo. De ista materia videatis qđ dixi. s. de his q̄ feu. da. pos. in prin. Ubi plene no.

Quinetiā. Casus. regularit̃ femina nō succedit i feudū filio relicto masculo l; hoc actū fuerit in datione feudi. filio eñ masculo relicto vlterius femina nō admittit̃. Et hoc vsq; ad. §. mut'. Uide expositionē masculo siue femina. sm g. nō admit. hec regula bona est. Nota ergo ex quo mascul' supest nō succedit vlteri' femina. vt. j. de eo q̄ fi. vel suis he. c. j. circa prin. ¶ Querit gl. q̄d si vasallus relicto filio masculo ⁊ femina nūquid vterq; succedet. certe nō. s; mascul' tm̃. p. §. istū. ⁊ p. c. alle. j. de eo q̄ fi. vel suis. c. j. in p:i. ⁊. j. ti. ij. §. ij. ¶ Querit gl. incidēter q̄d si masculꝰ subito post mortē p̄ris moriat̃. vel nat' illico decesserit. nunq̄d femina succedit. Gl. dicit q̄ sic. ar. ff. de inia. rup. testa. l. posthum' partū facit. q: in vita p̄ris decessit. p gl. facit. C. cōia de le. l. fi. §. s; q: ⁊ de bo. que lib. l. fi. §. fi. ⁊ de vi ⁊ vi ar. l. q̄ post. ⁊. ff. de inios. test. l. filio. tñ ꝯtrium fatit. C. de postb. he. l. ij. ⁊. iij. ⁊. ff. de lib. ⁊ postb. l. qđ de. Teneas tñ opi. glo. q: inuestitor ⁊ inuestitus videnk̃ hoc voluisse p pactū q̄ femine succedāt. ⁊ ꝓpter ꝑcedentē voluntatē itendū recedit̃ a iure cōi ar. in aut̃. de her. ⁊ fal. §. si q̄s aūt nō implēs. cū se. §. ⁊ facit. ff. si cer. pe. l. cū q̄d. ⁊ de po. l. j. §. si ꝯuenerit. ¶ Et no. q̄ hec ꝯsuetudo q̄ femina hic succedat nec ꝯtinet eq̄tatē nec iuris rigorē. q: est ꝯ pactū. ⁊ vr̃ esse ꝯtra dñi ⁊ vasalli intētionē. dz tñ seruari si feuduz est simplex ꝯdatum est ad rectum feudum. ⁊ istum. §. vidi de facto in regno Sicilie.

Mutus. Iste. §. pōt intelligi dupl'r q̄ loquat̃ de feudo paterno. vel de nouo. melius est q̄ intelligat̃ de nouo. Dic ergo marchio: comes: vel baro: militē quēdā inuestiuit postea ex accidēti miles iste fact' est mutus. nunq̄d pōt feudū retinere. Certe nō. Et intelligo de muto q̄ nullo modo loquit̃. Si tñ amplū sit feudum. ⁊ miles sit inops tñ ei dz relinqui de quo possit sostētari. ⁊ his oīb' casib' feudū amittit̃ ⁊ reuertit̃ ad dñm. ⁊. h. o. vsq; in finem. Uidere expositionē. mutus post inuestiturā fact'. ⁊ sic ex accidēti feudū nouum nō loquit̃. secus si loqueret̃ ꝓprie. insti. de inuti. stipu. §. mutū. ⁊ quib' non est ꝑmis. fa. testa. §. itē surdus. Retinere. l. aliter his omnib' aliqū dixi his omnib'. i. hoc casu. ⁊ sic plurale resoluit̃ in singulare. S; nūc dico his oīb' trib' casib'. in ꝑmissis tamē casib' nū est dictū expresse s; tatite intelligit̃. In primo eñ casu amittit̃ ⁊ reuertit̃ ad ecclesiā. In scđo si nō sit mascul' nec pactū reuertit̃ ad dñm. Jo tertio idē de quo nō est dubiū. Et adoertatis ad glo. q: posset nos ducere in errorē. ¶ Opponit glo. sed obscure p locum a diuisione. aut iste. §. loquit̃ de muto a natora aut ex accidēti. de muto a natura non pōt loqui. q: ille pōt feudū acq̄rere. vt. ff. de reg. iu. l. vbi nō voce. ergo multo forti' pōt retinere. ar. ff. de supfi. l. j. §. qđ ait. ⁊ de va. ⁊ extraor. cog. l. j. §. ꝓinde. ⁊ de his q̄ sunt sui iuris. l. p̄re. De muto ex accidēti nō. q: ois homo ante vltimā spūs respirationē mut' efficit̃ ⁊ sic ois hō feudū amittit. nec ad heredes trāsiret quod eēt absurdū. dicit glo. amice tu nimia subtilitate loq̄ris. rō loquela tua nō est admittēda. ar. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. l. sicut. §. si debitori. ⁊. C. ad treb. l. pe. Sed gl. nō bene aperit nec p omnia bū dicit. Redeo ergo ad oppositionē vt eā melius videatis. Opponit gl. sic. aut loq̄ris de moto a natura ⁊ talis feudū acq̄rit. ergo ⁊ retinet. addo verū est sm hūc modū. opponit si siue sit p̄rnuz. siue nouū. Nouum eñ acq̄rit cum q̄libet hoc faciat. vt. j. p quos fit inue. c. j. §. pe. ergo ⁊ antiquū a simili igit̃. ⁊ retinet q̄strū. Aut loqueris de muto ex accidēti. ⁊ tūc q: ois hō in vltio articulo vite fit mutus añ vltimā vite respirationē. ⁊ sic feudū amittit in vita ⁊ nō trāsit ad heredes. hoc nō est veꝝ. q: aliquādo in vita amittit̃. ⁊ transit ad successores. vt. j. si de feu. fue. ꝯtro. si vasallus. ⁊. c. titius. ⁊ si vasal. se. ꝑi. c. j. qđ ergo dicit gl. q̄ nimia subtilitas ⁊c. hoc fateor. vt. C. ad treb. l. vt act. ab herede. ⁊ ꝯ. l. j. ⁊. d. l. sicut. §. si debitori. ff. q̄. mo. pig. vel hypo. sol. Et no. q̄ hec scđa opi. est de ꝑfecto tpis de quo loquebat̃ Jo. ff. de in inte. resti. l. nō solū. in prin. ⁊ q̄ me. cā. l. s; ⁊ par rus. §. fi. ¶ Sed ad declarationē op. ⁊ eaꝝ rñsiones q̄ro nūquid in muto ex accidēti intelligit̃ iste. §. Gl. dicit q̄ sic. ⁊ hec est p:ia pars gl. Uenio ad scđaz ptē. ¶ Querit gl. de quo feudo itelligit̃. §. iste. Quidaz dicūt de paterno. vt. j. an mu. vel ali. imp. c. j. alij dicūt de nouo. Gl. intelligit ēt de nouo ⁊ bñ sic ēt dr̃ i paruula sōma. Et ego ꝓbo sic. Nam lra ista dicit retinere ⁊ nō dicit acq̄rere. s; feudū retinet̃ postq; est acq̄situ q: primo est acq̄sitio ⁊ inde sequit̃ retētio acq̄ritur aūt inuestitura vel successio. vt. j. de feu. co. c. ij. ⁊ de ꝯsu. rec. feu. c. j. ergo iste mut' feudū acq̄stū volebat retinere. ergo ipse de eo feu. erat de nouo inuestitus. antiquū aūt non vult retinere. sed acq̄rere nisi eēt filius. sed ille. §. loquit̃ gñaliter. ¶ Querit̃ de quo muto intelligit iste. §. aut loqueris de paterno feudo tunc nō refert. vt C. de acq̄. pos. l. donataz. ⁊. ff. de mo. l. deniq;. §. fi. ⁊. l. cuz mādato Si de nouo tūc loquit̃ de muto ex accidēti nō a natura. Nā si a natura tūc non reuocaret̃. vt. C. de act. ⁊ ob. l. sicut. ⁊ no. h̄ q̄ legitime factū ē ex supueniēti casu irritat̃. qđ dicet in gl. ¶ Ultimo opponit̃. j. an mutus vel ali. imp. c. j. vbi sm ob. ⁊ alios pōt mut' feudū retinere. So. aut est feudū nouū. aut feudū paternū. S; nouuz nō pōt retinere vt hic si paternū sic. vt ibi. Et rō est. q: cū quis dat feuduz nouū dat loquēti. ⁊ sic non videt̃ animū habere q̄ alius retinere possit q̄ ille q̄ loquit̃. ⁊ iō ipso scđ muto reuocat̃. S; in p̄rno sciuit vel scire debuit q̄ mutus potuit habere successorē. Et hoc ꝯsiderare potuit. ⁊ si nō fecit nec sibi ꝓuidit sibi iputet. ⁊ istud alibi nō tāgit̃. S; diceret ꝓuectus. nōne ille q̄ loquit̃ sic pōt fieri mutus. ⁊ sic dos debuit hoc ꝯsiderare sicut alius mutū habere successorē. Certe sic. s; nō est ita verisimile vt ipse q̄ loquit̃ postea fiat mutus. ar. ff. de le. l. naz ad ea. ⁊ q: aduersa fortuna homioū nō est sperāda. ff. de ver. ob. l. inter stipulātē. §. sacrm. ¶ Queres a me rōnē ⁊ mihi sine rōne non credes q̄re mut' nō retinet feudū. Rñ. q: feu. seruit̃ nō pōt. S; obijcis immo pōt. q: retinet itellectū ⁊ vires. Rñ. imo nō pōt q: seruitiū ꝯsistit in locutiōe. vt. j. de for. fi. ⁊ de no. fi. for. ¶ Et no. sm oēs q̄ siue feudūz sit paternū siue nouū semꝑ saltim pōt retinere vnde possit se exhibere vt hic.

¶ De natura feudi. Rubrica.

¶ Cōtinuatio hui' rub. sic pōt fieri. Quia illud qđ dictū est. s. de his q̄ feu. da. pos. §. j. ē correctū. vt pz in isto ti. Ideo istū ti. ponit.

Natura feudi. Sūmariū itellectū isti' ti. Uidere maiores olī; sine culpa si poterāt feudū a vasallis fois auferre minores poterāt. hodie ē idē i oīb' vt h̄ dicit. videatis lraz. Casus olī; si impator dabat feudū marchioni: vel comiti: vel baroni: vel ēt ipsi alijs dederāt sine culpa cōmissa ⁊ ꝯuicta nō poterāt ab eis feudū auferre. Minores vō feudū ꝯcedētes sine culpa auferr̃ poterāt: nisi rome hoitē fecerit vel nisi feudū emerit. hodie autē idē ius i oīb' suat̃. vz vt null' vasallū sine culpa feudo priuat̃ posset. videatis expo. mar. No. q̄ impator cōit̃ maiores inuestit. aliqū tñ alios. vt. j. q̄s di. dux: mar. co. capita. de his pz. s. de his q̄ feu. da. pos. ij. i fi. maiore. vt a nemine possit auferri sine culpa. ¶ No. ergo hic duo p:io q̄ iur̃ āntiquo ex ꝑsonaꝝ q̄litate ⁊ dñia olī; erat illicitū qđ al's erat licitū. ¶ Scđo no. q̄ i feudo tollit̃ ꝑsonaꝝ dñia. s; l; tñ hoc hodie nō sit veꝝ quo ad feudi priuationē sine culpa nō faciēdā. tñ quo ad alia bñ ē hodie dñia. Nā maiores hodie magis puniūt̃ p pace violata q̄ miores. vt. j. de pa. iur. fir. §. si q̄s aūt. Itē maiora feuda nō diuidunt̃ minora sic. j. de ꝓhi. feu. alie. p fre. §. ꝓterea. Itē i feudo marchionat': ducat': ⁊ comitat' nō est successio ⁊ hodie sic vsurpatu. vt. j. de ali. feu. §. fi. ⁊ ti. seq. Itē not. q̄ feudū ab initio spōte cōcessuz nō pōt postea auferri sine culpa cognita ⁊ cōmissa. ⁊ sic hodie remanēt dñe. Et sciatis q̄ hic sunt q̄ttuor brocarda. ⁊ gl. nō soluit. Primū est q̄ rōne ꝑsonaꝝ q̄d dr̃ licituz qđ al's eēt illicitū. ⁊ glo. arguit ꝓut. ff. de ꝓba. cuz de indebito. ⁊ insti. ad le. aq̄l. §. ij. ⁊. C. de pen. l. in lite. S; nō arguit ꝯ. S; tu potes arguere ꝯ. vt. ff. de ver. obl. l. cum seru'. ⁊ de re mili. l. iij. §. fin. in aut̃. de mona. §. hinc aūt nobis. Distingue aut loquit̃ de iure diuino aut de iur̃ humano. ⁊ si de iure diuino tūc nulla est exceptio ꝑsonaꝝ. vt in aut̃. de mona. §. hinc aūt nobis. Si de iure humano tunc aut est licitū simplr̃. ⁊ tūc nulla ē distinctio ꝑsonaꝝ. Itē si sit simplr̃ illicitū. aut ē licituz sm q̄d ⁊ s; q̄d illicitum. ⁊ tūc est ꝑsonaꝝ discretio. vt hic. q: aliqū l; maiorib' qđ nō l; minorib'. ⁊ aliqū ecōtra. ⁊ aliqū magis punit̃ maior q̄ minor. aliqū ecōtra. ¶ Scđm brocardum est aliq̄d l; ab initio qđ nō post ea. aliter tamē glo. elicit istud brocardū. s. qđ ab initio est volūtariū ex postfacto ē necessariū p. l. C. de act. ⁊ ob. l. sicut cum fois concor. ¶ No. ergo regulā qđ ab initio est volūtariū ex postfacto est necessariuz. vt. d. l. sicut. Fallit in societate mādato deposito ꝑcario ⁊ cōmodato. ⁊ no. hic in. d. l. sicut. vel alit̃ potes soluere. aut ab initio q̄d fit volūtariū ⁊ legitime nūciatū ⁊ tūc ex postfcō necessariū. aut fit illegitime ⁊ contra iura ⁊ tūc semꝑ est voluntarium. vt. C. de agrico. ⁊ cens.

z censi.l.quẽadmodum.ff.de adop.post mortem.z ibi tangit glo. ¶ Tertium brocardicũ est ꝙ licitũ est ante quod postea non licet.ff. de servis.l.j.de procu.sed z hc.de os.pro.si senatus nec expedit ponere casus omniũ legũ pp̃ter breuitatẽ tp̃is sed ar.ↄ.ff.de iudi.l.ij.§.fi.ff.de ritu nup.si q̃s tutor.§.quibus.Et si volum⁹ ampliare istũ brocardũ possum⁹ aliter dicere ꝙ alibi ptineat.z sic licitũ est ante qđ nõ postea licitũ z non licitũ est:aut qđ postea est licitũ.qđ nõ lꝫ ante nec postea licebit. ¶ Distingue ergo aut cã pmanet eadẽ post ea que fuit ante aut mutatur.Si pmanet tũc quod ante fuit licitũ.z post erit licitũ.z qđ ante non erat licitũ nec post.q₂ iũs non variatur.Et hoc regulariter obtinet in pmissis z phibitis oĩo.aut causa mutat.z tũc aut q₂ noua cã tendit ad casum pmissionis aut phibitionis.Si pmissionis tũc qđ ante non erat licitũ licebit postea.z ita intelligit.ff.de iudi.l.ij.§.penul.z.d.l.si q̃s tu.§.q̃uis.Si ad casum phibitionis.tũc qđ ante lꝫ postea nõ lꝫ.vt hic in princ.z.d.l.sicut.Et teneas bene in mẽte.nec alibi sic inuenies. ¶ Quartum brocardicũ est ꝙ q̃s non dꝫ duplici dãno affligi.vt colligit hic in fi.sup verbo restituẽdũ est zc.ff.de ɔdi.ob cau.si pecu.§.pe.ff.de pe.l.sanctio legũ.ff.de iure do.iure succursũ.C.de epi.aud.cũ demẽtis.Contra ar.ff.de trãsac.qui fidẽ.C.de trãsac.cũ pponas.z.l.si quis maior.In decretis soluit sic.aut afflictio est p se sufficiẽs.z tũc nõ afficitur duplici dãno.aut nõ.z tunc sic.vt.ff.ad.l.ro.de iac.l.nauis ho.§.pe.z fi.z ista est solu.viij.q.j.cũ pcussio.vel aliter.z ista cõiter tenet regl̃a nõ dꝫ q̃s duplici dãno affligi ne afflicto addit afflictio.Fallit vbi petm̃ vel culpa suadet oppositũ.vt ex.l.in glo.alleg.colligi põt. ¶ Opponit gl.z nõ soluit.hic dicit ꝙ feu.emit.ɔtra.j.ↄ feu.da.inuicẽ.l.cõ.c.j.So.aut feudũ recipit a dño.z tũc non emit.vt in ɔrio aut a vasallo.z tũc bene põt emi vt hic.z de hoc plane dixi.ↄ.de his qui feu.da.pos.§.fi.

¶ De successione feudi. Rubrica.

¶ Cõtinuat sic.ↄ.in ti.de his qui feu.da.pos.§.z q₂.z.§.hoc quoq₃ scitẽdũ dictũ fuit de successione feudi.Sumpta inde materia sequit hic de successione feudi.

Equitur zc. Titulus iste vsq₃ ad finẽ diuidit in quattuor ptes.Primo de successione feudi in genere.Scđo in spẽ de successione collateraliũ in feudo pt̃no.Tertio de successione filie.Quarto de successione collateraliũ in feudo nouo.Pria ps vsq₃ ad.§.hoc quoq₃.Scđa vsq₃ ad.§.filia.Tertia vsq₃ ad.§.in alia.Quarta vsq₃ in fi. ¶ Ut ergo breuius me expediam vide sũmariũ intellectũ tot⁹ tituli.Casus breuis.Decedente vasallo ab intestato succedunt filij masculi tm̃ equalit̃ z nepotes ex filio i locũ sui pris.Sꝫ ex testõ nulla vꝫ ordinatio in feudo pt̃no frater fratri succedit.filia in feu.non succedit nisi p pactũ in feudo nouo frat̃ fratri nõ succedit nisi aliter p pactũ ɔueniat.z.h.d.vide lr̃am. ¶ Casus vsq₃ ad.§.hoc quoq₃.Prio actor se ɔtinuat dicẽs.ↄ.de acq̃si.feu.z eius retẽtione dictũ est.Sꝫ q₂ de modis acq̃rẽdis est successio.iõ sequit de successione feudi videre.Scđo dicit ꝙ mortuo vasallo filij equaliter succedũt exclusis feminab⁹.z si filius moriat̃.nepotes in locũ pris succedũt.ex testõ aũt nulla est ordinatio defuncti.z.h.d.Expositio lr̃e decedit ab intestato tm̃ nõ filie pris.z sic descẽdit in stirpẽ nõ in capita.z facit insti.de here.ab inte.§.cũ filius.z.C.de suis z le.here.l.ij.in locũ sui pa.etiã cũ patruis.vt.j.de na.suc.feu.v̇.succedit.vbi ð hoc ordina.si est dñi voluntate habita.defuncti.s.vasalli.z facit.j.qua.olim po.feu.alie.§.donare.z de phi.feu.alie.p frc.§.j.z extra de prebẽ.c.j.z in decre.viij.q.j.p totũ.manẽte.z sic no.ꝙ vasallus non disponit de feu.qđ transitoriũ est ad successores ex vi ɔcessionis sicut nec platus.no.ff.de tute.l.tutela.vt.ↄ.episco.vel abba.in princi.z qui succe.zc.

Hoc quoq₃. Istum.§.intelligo in pt̃no feudo nõ in nouo.Vide casũ pono ergo duo frẽs in antiquo feudo prio successerũt z feudũ puenit ad vnũ tm̃ vel ad vtrũq₃ p parte p diuisionẽ.deinde alter partẽ suã alienauit.vel fecit inuestire filiã suã z decessit sine filio masculo.Quero ad quẽ ptinet feu.R̃ñ.Certe ad frẽm supstitẽ.vł ad primos agnatos olĩ vsq₃ ad q̃rtũ gradũ.hodie vero vsq₃ ad septimũ.z.h.d.Vide expositionẽ feudi.i.paterni.filiã suã que regulariter nõ succedit in feudo.z dic me fratre nõ ɔsentiẽte masculo.No.hic ꝙ si filius supesset nõ reuertit̃ ad frẽm.ad me.aliũ frẽm.aliꝗ dicũt ad septimũ gradũ in collateralibus.De hoc dic.vt.ↄ.de his qui feu.da.pos.§.hoc quoq₃.Aduertatis.q₂ recitabo magnã glo.in tribus ɔtrarijs z subijciã tria mea ɔtraria. ¶ Oppono ergo hic,ꝙ mortuo fratre feudũ reuertit̃ ad frẽm superstitẽ z sic in vita fratris nõ reuocat̃.cõtra.j.si de feu.fue.ɔtro.c.titius.Glos.soluit z bene.aut enim alienatio facta est iure z ɔsuetudine approbãte.tũc non in vita sed demũ post mortẽ reuocat̃.vt hic.aut ɔsuetudine refragante tunc in vita reuocatur vt ibi.Sed quero qñ dicitur fieri alienatio iure z ɔsuetudine ɔmittente.

Certe iure veteri vsq₃ ad medietatẽ p venditionẽ vel per libellũ.j.q̃liter olim feu.po.alie.in prin.iure nouo p libellũ tm̃ vsq₃ ad medietatẽ fiet alienatio.ↄ.qui.mo.feu.alie.§.itẽ si frẽm.z.§.fi.iure nouissimo omnis alienatio phibet̃.j.de phi.feu.ali.p fre.§.oĩs.z iõ hodie agnatus dẽm alienationẽ reuocat.z etiã in hac parte hodie corrigit̃ iste.§.q₂ non expectata morte fratris hodie primus agnat⁹ reuocat alienationẽ.z sic est expedita glo.vsq₃ ad ver.qđ intelligitur zc. ¶ Opponit̃ hic dr̃ ꝙ feudũ reuertit̃ ad frẽm.ɔtra.j.que fuit prima cã be.amit.§.fi.Glo.soluit duob⁹ modis z bene.Uno modo sic.aut feudũ est nouũ.z tũc reuertit̃ ad dñm.vt ibi.aut pt̃num z tũc ad pximũ agnatũ vt hic.Alio mõ sic.Aut supsunt agnati z tunc reuertit̃ ad eos vt hic aut nulli supsunt.z tunc ad dominũ vt ibi.Glo.pbat p duas rõnes ꝙ ad agnatũ ptinebat q₂ agnatus etiã olĩ pferebatur in phibendo z redimẽdo.ergo z p ɔsequens in reuocando dꝫ pferri.j.qua.olim feu.po.alie.§.porro.ergo idem in succedẽdo.Preterea cũ vasallus peccat in aliũ a dño feu.ad agnatum ptinet nõ ad dñm.j.an ille qui iter fra.dñi vel se.amit.c.ij.z si de feu.fue.cõtro.c.si vasallus.ergo agnatus pferendus est dño. ¶ Soluit gl.tertio z male.aut supsunt filij tm̃.z tũc reuertit̃ ad dñm.aut supsunt filij z agnati vel agnati tm̃ z tunc reuertit̃ ad agnatũ vt hic z sic glo.sentit ꝙ pr̃e alienãte feudũ nunq̃ reuocat̃.ar.j.si de feu.fue.ɔtro.c.si vasallus.Sꝫ sequẽs gl.dicit ɔtrariũ.Ista gl.bene dicit in agnatis de filio patet inferius in agnatis.ɔtra dicit glo.ↄ.qui.mo.feu.amit.§.itẽ si fuerint. ¶ Opponit̃ hic dr̃ ꝙ pertinet ad fratrẽ ɔtra ↄ.qui.mo.feu.amit.§.itẽ si fuerint.Sol.ibi nouũ.hic paternũ z est rõ q₂ in feu.nouo facto fratris nõ põt feudũ descendere in fratrem.ibi nocet factum fratris vt ibi.Secus in antiquo feu.quod a genere descendit.ar.ff.de iure patro.l.iij.z.l.duo fratres.z.ff.de interdi.z rele.l.iij. ¶ Opponit̃ hic dr̃ ꝙ si moriat̃ sine herede ptinet ad fratrẽ sed si cũ herede nõ ptinet ad fratrẽ sed ad heredeꝫ.Sed ɔtra j.si de feu.fue.ɔtro.c.titius.So.vt dixi.ↄ.qui.mo.feu.amit.§.itẽ si fuerint.Sed illa solutio hic nõ est bona.quia hic admittit̃ ad ptẽ frater superstes.ideo potest aliter dici.ꝙ ibi loquit̃ in nouo feudo.hic in paterno.Sed hoc est falsũ.q₂ vt ibi apparet.ibi loquit̃ etiã in paterno.iõ dic alter.aut pater alienat cõsuetudine.z iure pmittẽte aut ɔsuetudine refragãte.Primo casu pertinet ad filiũ.vt hic z j.de alie.feu.§.z si clientulus.Scđo casu ad agnatos vt in ɔtrarijs. ¶ Opponit̃ hic dicit̃ ꝙ si fecit inuestiri filiam ꝙ nihilominus ad agnatos pertinet feudũ.ɔtra.j.quẽad.feu.ad fi.per.c.vno.in summa paruula huius dat ur intellectus.ibi enĩ dicit̃ ꝙ istud.c.loquit̃ in feudo nouo.sed hoc nõ est verũ.iõ dic aut viuente vasallo vasallus fecit inuestiri eam.aut eo mortuo amore patris dñs eam inuestiuit.Primo casu non vendicatur agnatis.vt hic.Scđo casu sic.vt in ɔtrarijs.ratio est q₂ ipso viuẽte si inuestiat̃ filia nõ tollit̃ spes agnatis de succedẽdo in feu.ꝙ hũt vt succedãt in feu.vel eo mortuo vel quia multis modis põt amitti etiã eo viuo.Sed post mortẽ certũ est nil tale põt accedere.z dic vt no.d.ti.quẽadmodũ feu.ad fi.perti. ¶ Queres ergo a me nũquid aliquo casu vasallus põt preiudicare agnatis pp̃ter filiam.Et dico ꝙ nõ ipso viuẽte.titulũ autẽ istũ intelligo quãdo mortuo vasallo fit inuestitura p dñm vt dixi. ¶ Querit glo.quid si frater ɔsentit fratri alienanti nũquid cõsensus nocet filijs.Glo.arguit p et cõtra z soluit aut est nouũ.z nocet aut antiquũ.z non nocet.Glo.tamẽ prima superior videtur tenere ꝙ etiam in antiquo filio nocet.sed nõ agnatis. ¶ Querit̃ si vasallus perdit feudũ culpa sua mediãte sine dñi ero nõ tamẽ alienãdo nũquid alijs pindicat.Gl.dicit ꝙ sic.vt.j.que fuit prima cã be.amit.§.pe.z de na.fe.in prin.z de phi.feu.ali.per fre.§.insuper.Tu distingue in feudo aut est nouũ.aut antiquũ.Si nouũ regulariter tũc patris factũ nocet filio.z dicit glo.hic que incipit.q̃d ergo zc.arg.j.si de feu.fue.ɔtro.c.si vasallus.Si est antiquũ.aut pater alienat feudũ.aut ɔsentit alienãti.aut culpã ɔtrahit.Prio casu aut legitime alienat z iure permittẽte tm̃ succedit filius vt hic.z nõ nocet sibi factũ pris.vt.d.§.itẽ si fuerit.z.d.§.z si clientulus.aut nõ est legitime tũc si ex hereditate patris peruenit aliq̃d ad filiũ vel peruenire põt repellit̃ filius nec succedit nec reuocat.z sic factũ patris sibi nocet vt hic in glo.z.j.si de feu.fue.ɔtro.c.titius.al's nõ puto ꝙ filius succedit in feu.z reuocat alienatũ.vt.j.an agna.vel fi.de.c.j.quẽ titulum sic puto debere intelligi.Secũdo casu nõ nocet filio.vt hic in gl.Et põt esse rõ quia filius nõ venit nec diceret̃ venire ɔtra factũ patris.quãdo pater vẽditioni cõsensit nec per se obligauit.quia p ɔsensum tm̃ naturaliter obligat̃ vel repudiãdo suo iuri.vt.ff.de pac.l.j.z.l.si vn⁹.§.pactus.vbi de hoc.Sed quãdo pater se naturaliter z ciuiliter obligat tũc filius nõ reuocat.q₂ nõ potest venire ɔtra factum patris.vt.C.de restit.mi.l.ea que.z.j.an agnat.vel fi.de.c.j.Tertio casu aut filius cõtrahit culpam viuo auo.z tũc nõ nocet filio.z succedit nepos auo quasi pater nũquã fuerit in rerũ natura et sic obtinet ex psona aui.nõ patris.vt.ff.de sena.l.emãcipatuꝫ.§.fi.z de in ius vocã.l.adoptiuũ.§.fi.z de his qui sunt sui vel alie.iur.l.si qua.z.l.j.§.pe.z fi.auc.de ɔra.z de iterdi.z rele.l.iij.z C in.pa.l.diui frẽs aut ɔtra post mortẽ aui tũc indistincte nocet filijs.z repelluntur

vt. j. si de feu. fue. controuer. c. si vasallus. ⁊ in glo. preall. ⁊. C. de que sti. l. diuo marco.

Filia ⁊c. §. in alio. Isti duo. §. nõ pl' dicūt nisi q filia nõ succedit in feudum nisi in pacto aliud actū sit inuestitura patris ⁊ demū filijs nõ extātibus. vel nisi fuerit inuestita in feudo paterno. Hic idē in fratrib' dicēdū est q vbi feudū habuit initium a fratribus non succedit vnus alteri nisi hoc fuerit actum. hoc dicit. Ista videatis p vos. quia de istis satis habuistis s. de his q feu. da. pos. §. ⁊ qz. ⁊. §. hoc aūt notā dū. ⁊. §. se. Et teneatis bene in mēte lectionem istam quia vtilis est valde.

Qui successores teneantur.

Cōtinuatio rubrice sic potest fieri. qz. s. qui suc. tent. obscure de materia huius ti. quedā dicta sunt ad coꝝ declarationē sequit rub.

Si quis inuestitus ⁊c. Diuide ti tu. in duas ptes. Prio de inuestitura facta a laico alicui de alieno bñficio. Scdo de inuestitura facta a plato eodē casu. Scda ps incipit ibi hoc ita est. Casus summarius. Si inuestitura fcā ē a laico de alieno feudo in diē vel sub cōditiōe sortit effectū vasallo mortuo. siue successor pmoriat. siue inuestitor siue inuestitus siue tenēs feudū. Sz pure fctā inuestitura nõ vz. facta vero inuestitura ab ecclesiastica psona mõ pdicto nõ sortit suū effectū si pmoriat inuestitor anteq̄ feudū tenēs. vel cōditio vel tps existat. videte litterā. Ad casuz lralē atēdatis. Marchio vel comes militez inuestiuit de alieno feudo eo tenore q habere deberet post mortez vasalli vel sub cōditōe. vel i diē q̄rit q̄s sit effect' hui' inuestiture. Rñ. q siue pmoriat inuestitor siue inuestit' siue tenēs feudū. inuestitor ⁊ ei' heres tenet inuestito ⁊ ei' heredi adimplere inuestiturā aduenīēte die vel cōditione lz alij dicāt ɔtrariū qñ pmorit inuestir'. Si vero inuestitura sit fcā pure de alio feudo nõ vz. hoc prio. Scdo dz q si psona ecclīastica fecerit inuestiturā de alieno feudo i diē vel sub cōditōe si pmoriat inuestitor anteq̄ tenēs feudū vel cōditio vel dies existat successor ei' nõ tenebit adimplere inuestiturā. pdicta locū obtinēt decedēte vasallo sine successore ⁊ nõ aliter. Vide expositionē fuerit a laico post mortē. i. eo tpe vt post mortē ei' q̄ feudū hz id hēat. vel tpe. i. ex tpe de quo feudo. dicāt ⁊ male s; me. ⁊ sz gl. diceres ⁊ bñ. pure. i. nõ adiecto die vel cōditione. de alie. feudo. eo q̄ feu. tz nõ ɔsentiēte. al's sec'. vt. s. q̄ suc. te. ver. si. inuestitura. vt statī capiat effectū. sz demū eo mortuo sine suc. q̄ feu. tz. vt. j. de feu. da. inuicē. l. cōmis. c. ij. ⁊. c. morib'. j. si de feu. fue. ɔtro. c. j. in sum. no. suc. illi'. Si vero pmoriat tenēs feudū. dic vt supra dixi. hoc qd dictū est. s. hoc. c. hucusq̄ intelligēdū ē vt inuestitura sumat effectū post mortē tenētis. feudū de vasal. de quorū feu. facta ē inuestitura. Quero hic ad declarationē oppositionū q̄ hic tangunt in lra in pria pte q̄ sit verior an pria. s. q heres inuestiti debeat inuestiri. an secūda q nõ debeat. Gl. approbat secūdā tali rōne qz p pdecessorē acq̄rit feudū. sz eo decedēte ante diē vel cōditionē in ipsi' psona locū nõ habuit. ergo nec heredi cōpetit qz nõ lz heredi. qd nõ lz defuncto. ff. de diuer. ⁊ tēp. pscri. cū heres. cū si. ⁊ in libello py. in rub. Nõ ē licitū heredi ⁊c. Tu dic primā veriorē qz regulr oīs obligatio q̄ cōpetebat defuncto re vel spe trāsit ad heredes. lz dies vel cōditio nõ extiterit. vt insti. de ver. ob. §. ex cōditionali. Vnde ē q interdū sumit obligatio initiū ab herede vt. C. vt ac. ab here. l. vna. ⁊ plenī' cōpetit heredi q̄ defuncto. vt. ff. de cuie. si p impzudētiā. §. nõ mirū. ⁊ ad. l. fal. l. reperit. Preterea heres ⁊ defunctus eadē psona cēset. vt in aut. de iureiu. a mo. pstī. circa pri. ⁊ eiusdē iuris ⁊ ptātis dz cē heres cuius ⁊ defunct' fuerat. vt. ff. de regu. iu. l. heredē. Nec obstāt ɔtria gl. qz vel pcedūt ⁊ loquunt de successore singulari. vel qñ nõ lz defuncto rōne vitij vel turpitudinis. vel pter factū ppriū. cui' nõ lz heredi infringere. sz qñ non lz rōne tpis. vel cōditiōis non pcedūt dicta iura. imo tūc lz heredi qd nõ lz defūcto vt in alia rubricella in li. py. Itē q̄ro qd si inuestit' de alieno bñficio missus est in possessionē ante diē vel cōditionē an heres eius dz inuestiri seu talis inuestitura firmari. Rñ. gl. q sic sz lz gl. hoc tetigerit non est dubiū p ea que supra dixi. qz siue sit missus in possessionē siue nõ semp heres dz inuestiri aduenīēte die vel cōditiōe. Oppo. gl. quō potuit secūdus vasallus mitti in possessionē ante diē vel cōditionē cū prior vasallus adhuc possideat. Rñ. q ante diē vel cōditionē vasall' potuit amittere feudū. qz multis modis amittit. vl dic q vasall' forte decessit sine successore ante diē vel cōditōis existētiā. De materia istius ti. dic plene vt supra dixi q̄ suc. ⁊c.

De contentione inter dominū ⁊ vasallum ⁊c.

Ista rub. sic põt ɔtinuari ad pcedētia in hūc modū. superi' in ti. de ɔtrouer. inuest. dictū est in genere de ɔtētione inuestiture. hic sequit in specie videre qñ oritur ɔtētio inter dñm ⁊ vasallū.

Si cōtētio fuerit. Diuide capl'm istd i q̄tuor ptes. Prio dat forma dirimēde ɔtētiōis qñ vasall' possidet vl' pbat. Scdo qñ dñs. Tertio qñ vasall' pdit inuestiturā rei. quā p pignore acceptit. Quarto de effectu feudi gardie ⁊ castaldie. scda ps icipit i. §. ceteꝝ. Tertia i. §. sim. Quarta i. §. isup. Casus summari'. Orta ɔtētiōe iter dñz ⁊ fidelē d inuestitura decidi dz p ptes curtis testimōiū p hibētes. vel p iuramētum possessoris iurātis cū duodecim sacramētalibus in casu solus vel dñs vel vasallus feu. aut gardie. vel castaldie quādocūq̄ post ānū auferri põt. Ad casuz iuxta lrām attēdatis. Inter dominū ⁊ vasallum orta est ɔtentio de feudi inuestitura. Querit qualiter sit faciēda pbatio. Rñ. q p ptes curtis non per alios lz regularit oēs alij admittātur q̄ non phibent. ⁊ qui pbauerit obtinere dz. Sed inopia pbationū interueniēte aut possidet vasallus ⁊ iurabit solus. vel sz quosdā cū duodecim sacramētalibus. Aut possidet dñs ⁊ regulariter iurare dz cū duodecim sacramētalibus. Fallit regula si vasallus est castaldio vel actor qz tūc iurat solus. Item si dñs plene pbauerit tūc obtinet sine sacramēto. Idē dicendū est de gardia. ⁊ hoc vsq̄ ad. §. similiter si quis. vide expositionē per ptes curtis. i. p coꝝ sniam phibita tamē cause cognitiōe. vt j. de ɔtro. feu. inter pares. c. j. ⁊ de phi. feu. alie. p fre. §. pe. vel dic. i. p coꝝ testimoniū. ⁊ sm coꝝ dispositionē. vt. ff. de of. pro. l. illicit'. §. veritas ⁊ que sequunt. j. dirimat sub p iudicē cōpetētē ⁊ hoc plz qd j. dicit alij ⁊c. ⁊ sic implicat. vt in aut. de defen. ciui. §. j. col. iij. sit regulariter in alijs causis. vt. ff. de testi. l. j. nõ sufficit etiā qōnib' seu doꝝ. pbationū emergēte ⁊ semiplena pbatione interueniēte. vt. s. de ɔtro. inue. in prin. ⁊. §. j. ⁊. j. de ɔsu. rec. feu. c. sacramētum. vel dic aliter vt ibi. clientuli. i. vasalli. possessoris soli sacramētalibus. i. deponētibus sm ɔsciam ⁊ credulitatē. ⁊ ad purgationē ɔscie pducentis. ar. extra de purga. ca. c. quotiēs. ⁊. c. de testibus. ⁊. c. si. ⁊ facit. j. de consue. rec. feu. c. sacramētū. §. finalr a iudice. Et nota q inopia pbationū emergēte pcedit ad iuramētum. facit. C. de iureiu. in bonefidei. ⁊. ff. de iureiur. admonēdi. hoc ita põt legi duplr. vno modo q fiat demōstratio ad prime dicta. ⁊ bene ⁊ sic in pcedenti lra datur regula q dñs iuret cuz duodecim sacramētalibus. hic sequit exceptio quādo vasallus est castaldus vel actor. tūc dñs iurat solus sine testibus. Põt secūdo legi demōstratiue ad pcedētia ⁊ sic. inver. inopia. dictū est q vasallus possessor iurare dz. hic ponit exceptio q non iurat ipse. sed domin' si est castaldus vel actor domini. ⁊ hec ɔtinuatio recipit ɔtrium. vt. j. patebit. pcedens nõ. ⁊ id prima placet. sue. i. domini. duplex est lra. Nam quidam habēt ⁊ sue. i. domini religioni statur ⁊ hec cōuenit pcedētibus lecturis. alij habēt sue religioni nõ statur. nec habēt. i. domini. ⁊ tūc sit demōstratio ad pcedentia. ⁊ nõ ad prima ⁊ dices sic. inopia pbationū iuret vasallus possessor. Fallit si est castaldus vel actor qz tunc pbare cogitur. nec stabit solo eius sacramēto habeat dñs in feu. quo casu obtinebit sine sacramēto. Nam alioquin multa. Nota hic q rōne officij psumitur quis subtraxisse vel abstulisse bona domini eo quia apud ipsuz officialē reperiunt. quod est multū nota. Idē dicendū qz dictuz est de vasallo castaldio vel actore lz in gl. illud non tractet. Et qz littera est obscura ⁊ recipit ɔtraria id insistēdū est. Opponit primo dicit lra in prin. q pares curtis sunt testes. q. d. nõ iudices imo videt q pares debeāt cē iudi. hoc casu. vt. j. d ɔtr. feu. apud pares termi. c. j. ⁊ de phi. feu. alie. p fre. §. pe. So. aut pares sūt plures ⁊ sufficiant ad vtrūq̄ officiū aut ad alterū tm̄. qz sunt pauci. Primo casu pares erūt testes ⁊ iudices. ⁊ sm hoc ɔcordant. ⁊ non sunt ɔtra. Secūdo casu aut pbatio põt fieri p pares tm̄ ⁊ non p alios ⁊ certū est q tunc pares erūt testes ⁊ non alij iudices vt hic. arg. C. de here. ⁊ ma. l. qm̄. aut pbatio fieri põt etiaz p alios testes ⁊ certū est tūc pares curtis erūt iudices. vt in ɔtrarijs. aut est dubiū. ⁊ in dubio pares erūt testes ⁊ alij iudices. vt hic qz facilius possunt inueniri iudices q̄ testes. Opponit scdo q non soluz pares sed etiam alij possunt esse testes. vt. j. quid sit inuesti. §. si vero inuestitura. Solu. aut dominus habet pares: ⁊ probat p pares. vt hic. aut nõ habet ⁊ tunc etiam p alios. vt ibi. Idem cōtra ad idem. j. de ɔsue. rec. feu. c. sciēduz. in si. ⁊. j. qui testes sunt neces. ad pro. no. inuesti. c. j. circa si. Solu. hic de noua inuestitura agit que probat per pares. ibi de veteri que probat etiam p extraneos. Itē opponitur dicit littera q vasallus iurat solus vel cū duodecim sacramētalibus. vl q semp iurare debeat cū. xij. sacramētalib'. vt. j. si d inue. inter do. ⁊ vas. lis oria. c. ij. i pri. ⁊ d ɔsue. rec. feu. c. ij. §. j. So. sm quosdā aut ɔstat feudū cē sz dubitat d q̄litate feudi vtputa an sit pñuū. vl' collaterale. tūc iurat sol' vt hic. als sec' vt i ɔtrijs. hec so. est in gl. s. d ɔtro. inue. §. cū aūt. Sz hec so. nõ plz quātū ad ɔtria. qz in ti. si de inue. iter do. ⁊ vas. in prin. erat dubiū de q̄litate. ⁊ tm̄ iurat cū. xij. sacramētalib'. vt ibi apparet ⁊ id dic aut possidet ānno dño sciēte ⁊ nõ ɔdicēte ⁊ tūc iurat sol' vt h iū. iopia. i pri. aut mīn' ānoto dño ignorāte vl' phibēte. tūc iurat cū. xij. sacralib'. vt. d. v. iopia. ibi vl' cū. xij. ⁊ facit. j. si d fe. fue. ɔt. inter do. ⁊ vas. c. ij. §. si. vl' dic aut pcessit semiplena pbatio tūc iurat sol' vt h aut nulla. tūc iurat cū. xij. vt i ɔtrijs. vl' dic aut est psumptio

pro eo

ꝓ eo qui iurare dꝫ. ⁊ tūc iurat solus vt hoc.c.ver.hic ita.aut nulla est ꝓsumptio nec intercessit semiplena ꝓbatio.tūc iurat cū duodecī sacramētalib⁹ vt in ɔ̄tis.vel dicit no.d.§.cū aūt. ¶ Itē opp.dr in lr̄a q̄ si vasallus est castaldus vel actor q̄ dn̄s idistincte iurat.sed ɔ̄ s.de ɔtro.inue.§.itē si vasallus ibi ꝓbare cogit dn̄s. So.ibi desiit esse castaldus vel actor.⁊ iō dn̄s ꝓbat.sꝫ hic adhuc durabat in officio.⁊ iō dn̄s iurat.⁊ est hec rō ꝓpter ꝓsentē administrationē quam egerit vel dic hic possidet dn̄s.ibi vasallus. ¶ Itē oppo.dicit i lr̄a q̄ rōne officij ꝓsumit dn̄o bona auferre.sꝫ ɔtra.C.ar.tu.l.si defūct⁹. So.aut de bonis domini aliq̄d reperit apud eū q̄ gerit officium.⁊ tūc in dubio ꝓsumit subtraxisse vel abstulisse dn̄o nisi sibi reddiderit vel ꝓbat a dn̄o datione sibi factā.vt hic.⁊ ar.ff.de fur.l.qui vas.§. vetare.⁊.ff.mā.si creditor.§.si inter ⁊ vocatū.aut de bonis alterius ⁊ nō domini reperiunt apud eum.⁊ nō ꝓsumit quesisse de bonis domini nisi a domino ꝓbetur cōtrarium.vt ibi.

Similiter si quis. Casus.comes militi castrū obligauit ex cā aliqua.miles postea dicit se de eo castro inuestitū. ¶ Querit cui incūbat onus ꝓbationis. R̄n̄.q̄ militi q̄ ꝓbare dꝫ idoneis testib⁹ parib⁹ curtis ⁊ nō per iuramētū.dinde dr q̄ feudū guardie ⁊ castalde quādocūq dn̄s a vasallo post ānū auferri pōt.h.d. Videte expositionē.si q̄s miles q̄ se dicit inuestitū.⁊ no.hic q̄ ɔfitet pignus.dicit se tn̄ postea nole feudi accepisse nō credat etiā si possideat.alis nō esset dubiū. ¶ Op. fm gl.ad.§.s.qui suc.te.§.si mulier in eo q̄ hic ꝓbat vasall⁹ ibi dominus. So.hic ɔstat pignus ꝓcessisse.⁊ iō ꝓbat vasallus.ibi nō cōstat q̄ vasallus negabat ⁊ iō probat ibi dn̄s ⁊ nō vasallus dn̄o tn̄ ꝓbāte suam intentionē succūbit vasallus nisi ꝓbet exceptionē vt ibi. vel dic q̄ iste.§.dꝫ intelligi cū de terminatione illius.⁊ fm hoc dic aliter casū.⁊ dices q̄ hic dn̄s defecit in ꝓbatione ⁊ nō creditur iuramēto vasalli.Sꝫ testib⁹ paribus si assistit.alis secus vt hic ⁊ ibi.
¶ Cōtra id quod dicit in.d.§.sūt si quis.opponit glo.vt.C.q̄ po.in pig.ha.l.naturaliter.antē.Itē si possessor. So.illud locū hꝫ quādo reus inficiat rē fuisse eius de quo dicit actor.sꝫ hic nō inficiabatur rem actoris sꝫ erat discordia in qualitate iure rei quātū ad possidentem.vel dic vt ibi notaui.

¶ De contentione inter me ⁊ do.de portiōe feu.fratris inci.

¶ Cōtinua ad primū titulū rubricā. Dictū est in ꝓcedēti ti.de cōtentione que est inter dn̄m ⁊ vasallū. Sequit de ɔtentione que est inter me ⁊ fratrē vasalli de por.feu.fratris defuncti.

Si contentio fuerit ⁊c. Diuide.c.istud in duas ptes. In prima pte frater sup̄stes ptē feudi recepit quā vel possidet vel alienauit de feu.de quo ē ɔtētio. In secūda pte nullā recepit ptē.vel nullā possidet p se vl p aliū. Secūda ps icipit ibi. Si vero nullā. Casus sūmarius.fratri sup̄stiti defert iusiurandū si ptē hēat in eo feudo de quo est ɔtētio inter eū ⁊ dn̄m.sed si nullā hꝫ ptē.datur dn̄o.h.d.vide litterā. ¶ Casus lr̄alis. Ego ⁊ frat me⁹ feudū paternū diuisim⁹.frater meus decessit sine herede ɔtētio est inter me ⁊ dn̄m ꝫ de portiōe feudi fratris mei.q2 dn̄s dicit nouū eē ego p̄riū.
¶ Querit q̄s nostrū obtinere debeat. R̄n̄.si possideo ptē meā.vel eā alienaui mihi defert iusiurādū.⁊ obtinere debeo.sꝫ si nullā ptem habeo de eo feudo dn̄o defert iusiurādū eius tn̄ iuramētū mihi nō nocebit in alio feudo quod ab eo possideo sine ɔtrouersia.h.d.vide expositionē dicēdo si ego de portione dimidia vel maiori vel ēt minori.vt.s.de ɔtro.inue.§.cū aūt.ille dn̄s possideo portionē meā. vel dic portionē fratris. alienaui ⁊ rōne ptis alienate aliq̄d habeā. vt cambiū vel ꝓciū.vt.d.§.cū aūt.tunc eīm meā ptē possidere videor vt ar.ff.de vsufr.nō vtit.⁊.l.se.⁊ q̄.mo.vsuf.amit.l.pōp.fratris mei habui tn̄ meā ptē de eo feudo.nec dn̄o.nec possidēti supradictā rōnē.s.e.ti.q̄ est vt possidēti dat rōne possessionis.⁊ fm hoc expone. dn̄o.s.possidenti.vel dic.s.ti.pr.ver.hoc ita.ibi.nāq alioq̄n ⁊c.vt sꝫ eā rōnē.detur hic dn̄o iuramētū sicut ibi.⁊ sꝫ hoc dic q̄ frat supstes est actor.vel castaldio dn̄i. Hoc nō plꝫ q2 nō agit de feu.fratris sup̄stitis.sꝫ de portione fratris defuncti. Vel dic tertio q̄ frat defunctus fuit actor vel castaldio dn̄i.⁊ ɔstat tūc ꝓpt ꝓdictā rōnē defert domino iuramētū.ar.s.de feu.gar.§.fi.⁊ ar.ff.de diuer.⁊ tēp.l.cū heres.⁊ de reg.iu.l.cū heredē.⁊ fm hoc nō dꝫ huic.c.applicari rubri.⁊ hoc plꝫ ꝓpt hoc.s.iuramētū feudi.qđ possideo ab eo dn̄o.sꝫ nō est ɔtrouersia. ¶ Op.dr in lr̄a q̄ ēt si alienaui ptē meā q̄ nihilomin⁹ mihi defert iuramētū nō videt ꝓcedere q2 iuramētum defert possidēti.⁊ rōne possessionis.vt.s.ti.j.circa prin.ergo ⁊c. So.trib⁹ modis sꝫ gl.prio sic dic alienaui.i.detētationē in aliū trāstuli ⁊ per eum possideo.⁊ fm hoc ɔcordat.vel dic aut est ɔtentio de feudo.et defertur iuramētum possidenti vt in ɔ̄tio.aut de qualitate feudi et tunc defertur agnato.vel hic possideat vel nō.vt.s.si de feu.fue.cōtro.c.j.vel dic tertio q̄ hic ꝓ possessore censetur.quia cambium vel ꝓcium habet vt dixi in littera.

¶ De alienatione feudi.

¶ Continuatio rubrice pōt sumi ex ꝓcedētibus dictis.q2.s.quib. mo.feu.amit.de alienatione tractatū est ⁊c.ideo sequitur rubri.

Si clientulus ⁊c. Diuide.c.vsq ad fi.in ptes q̄ttuor. Primo dr que alienatio ⁊ quēadmodū fit pmissa. Secūdo cui possit fieri alienatio. Tertio de effectu alienationis q̄ñ sine volūtate domini.⁊ quādo cū voluntate.⁊ quādo cū p̄rio agnato facta est alienatio. Quarto de successione feudi. March.⁊ comi.an locum hēat. Secūda pars incipit ibi vnde pōt. Tertia ibi ⁊ si cliētulus. Quarta ibi in.§.in fe. ¶ Casus sūmarius istius ti. Vasallus hoc iure pōt etiā sine voluntate dn̄i feudū alienare ad libellū vsq ad medietatē.⁊ non in plus.⁊ nō p aliū ɔ̄tum.⁊ nō ecclesie in ppetuū sꝫ priuato sic.⁊ tunc resoluto iure datoris resoluit ius acceptoris. sꝫ voluntate dn̄i facta alienatio vel p̄rio agnato manet stabilis omni tpe in feu.autē march.⁊ comi.nō est successio.hodie tamē vsurpatū est.⁊.h.d.vide litterā. ¶ Casus litteralis vsq ad.§.ide pōt.vasallus vult feudum alienare.q̄rit an possit ⁊ qualit. R̄n̄.q̄ pōt alienare p pte dimidia.⁊ ad libellū tn̄.ēt sine volūtate domini iur isto sꝫ p legē lotharij imꝑatoris nō pōt fieri alienatio p aliqua pte mō aliquo.sꝫ sꝫ mediola.alienare pōt totū.⁊ sine domini volūtate.h.d. vide expositionē. Si cliētulus.i.vasall⁹ domini med.i. No. appellatione ptis dimidiū ɔtineri.sic.ff.de vsuf.l.ēt.⁊ de verb.sig.l.nomē filiar.§.portionis petit p modū q̄ sequitur.vlterius.i.vltra medietatē.de libello.i.in emphiteosū ɔsuetudinē.p quā pmittit alienare.
¶ Op.dicit hic in prin.q̄ alienare pōt ad libellū.ergo nō poterit vēdere vel aliom ɔ̄tum inire q2 cū vnū ex plurib⁹ ɔcedit ceteraū dētur denegata esse.vt.ff.de ɔdi.inde.l.cū ita.§.fi.sed ɔ̄.j.qua olī feu.po.alie.c.j.in prin. So.iure antiquo poterat oēm ɔ̄tum imreuf q̄ ad dimidiū vt ibi.⁊.s.qui.mo.feu.amit.§.itē si frēm.⁊.§.fe. Nouo iure non pōt nisi ad libellū vt hic.iure nouissimo nō pōt aliquo mō p aliqua pte alienare.p.l.lotha.⁊ fre.impa. ¶ Querit in glos. nunq̄d vasallus hodie pōt feudū pignori obligare. Py.tꝫ q̄ sic p iura antiqua q̄ dicit nō correcta p iura nouissima.quod dicit in gl. In q̄one ista nō intēdo insistere.q2 casus est q̄ hodie non pōt.vt.j. de ꝓhi.feu.alie.p fre.c.iperialē.§.hac edictali.nec pōt dici vt dicit Py.q2 loquat.d.§.de fraudulēta pignoratione vel quādo totū obligare vult.q2 loquit simplicit indistincte.⁊ generalit.⁊ ideo sic dꝫ intelligi.vt.ff.de pub.l.de ꝓcio.⁊ de le.j.l.j.§.⁊ generalit.nō sic ergo sicut ipse dicit dꝫ intelligi ⁊ marie q2 lex illa ad correctionē iuris antiqui facta est. Preterea si intellexisset ibi imꝑator in.§.hac edictali de fraudulēta pignoratiōe expressisset.hoc in tpe sicut fecit in alio casu in eadē.l.in.§.callidis.⁊ facile erat sibi hoc dicere.sic.C. de cad.tol.l.vnica.§.sin autē ad deficiētis.⁊ extra de trāsac.iter corporalia. Itē lr̄a ibi ꝓhibet pignorationē expresse in totū.⁊ p pte.

Inde potest. Casus vasallus feudū vult dare ad libellum in ppetuū alicui ecclesie.q̄rit an possit. R̄n̄.non pōt.sed priuato bene pōt ⁊ reddit duplicē rō. Prima q2 si daretur ecclesie feudū reuersurū nō esset ad dominū.cū nō desinat ecclesia hēre heredē. Secunda q2 ecclesia cultrix ⁊ altrix iusticie nō patitur iniusticiā.⁊.h.d.vide expositionē.inde.i.q2 alienatio pmittit p libellū p pte dimidia.ꝓsumi.i.q̄ri libellū.ēt p parte dimidia.vt sit aliquod dubiū.q̄.i.q̄ possit dare ad libellū.in priuato.i.alicui priuato.ex natura ppetui libelli.i.sꝫ naturā libellarij ɔ̄tus q̄ sit ippetuū. ¶ Op.extra gl.q̄ttuor modis.⁊ p̄rio littera dicit q̄ nō pōt dari ecclesie in ppetuū ad libellū.q2 nūq̄ eēt reuersurū feudū ad dn̄ū cū ecclesia nō desinat eē heres.imo hec rō vr̄ esse falsa.q2 reuerti pōt ad dominū i casu.s.resoluto iure datoris vt.j.p ri.§.⁊.s.de ɔtro.inue.§.fi.⁊.s.q̄.mo.feu.amit.§.rursus. So.si resoluat ius datoris.rō nō ꝓcedit vt in ɔ̄tis alis sic. ¶ Secūdo op. sic q̄ dr̄a ⁊ rō.nō ꝓcedit iter ecclesiā ⁊ priuatū sꝫ idē ius seruari debeat in vtroq.q2 eadē rō in effectu locū hꝫ l eis quod pꝫ q2 aut resoluitur ius datoris.⁊ tūc resoluit ius acceptoris.sic ecclesia vel priuatus sꝫ trāsit ad oēs successorē i ppetuū.vt hic.⁊ isti.de loc.§.adeo ⁊ lꝫ priuat⁹ posset decedere sine successore nō ppterea reuerteret ad dominū.sꝫ ad vasallū q̄ dedit in feudū.⁊ ipsi⁹ successores si nō est resolutū.ius datoris ipsi⁹. Respō.salua veritate nō debuit eē differētia inter ecclesiā ⁊ priuatū ꝓpter rōnes hic traditas sꝫ pōt esse rō alia.q2 difficile ē litigare cū ecclesia ꝓpter multa priuilegia que hꝫ ⁊ in hoc ɔ̄tu excipiūtur multe ꝑsone.vt.C.de iur.emphi.l.fi.ar. ff.de ali.mu.iudi.l.j.⁊.ij. ¶ Oppono tertio q̄ rō littere non est bona in eo q̄ dicit q̄ priuatus obuiat iusticie.q2 iure diuino ⁊ humano cogitur seruare.vt.ff.q̄ quisq iur.l.j.⁊.ff.de iusti.⁊ iu.l.iusticia ⁊ in decre.di.j.c.j. Respō.sine dubio rō nō ꝓcedit de iure sꝫ de factō potest procedere. ¶ Quarto oppono q̄ reuerti possit ad dominū si ecclesie detur ad libellū statim post spacium centum annoꝝ.vt.ff. de vsufru.an vsufru.vbi de hoc. Sol.ibi in vsufructu qui perit multis modis hic in libellario ɔ̄tu.qui de sui natura est perpetuus.vt hic.⁊ dicto.§.adeo. ¶ Sed quero nunquid quod hic dr̄ in ecclesia sit idē in ciuitate.videt q̄ sic.q2 ciuitas nō desinit esse de facili sicut

nec ecclesia. Et q: difficile est cũ ciuitate litigare. ꝛ hoc puto verũ.

Et sicl ientulus. Casus litalis. miles vasallus feudũ dedit ad libellũ ꝓ pte dimidia sine dñi voluntate decessit sine liberis. Querit an feudũ alienatũ reuertat ad dñm. R̃n. ꝙ sic. Sz si cũ voluntate dñi alienauit in totũ vel ꝓ pte vel alienauit fratri vel nepoti seu ꝓximo agnato qui successurus est sibi manet firma alienatio ol tpe. h. d. vid expositionẽ. Et si d me dietate tũc licito eo clientulo sine filio instituto. sic j. de le. cor. c. ij. §. pfecto. ꝑmanet etiã eo mortuo sine herede. fratri vero ꝛc. ꝑ ver. iste respicere ꝑcedẽtia ꝛ sequẽtia ꝑcedẽtia dupliciter fm gl. ꝛ hũ. Primo sicut dictũ est in prin. §. ꝙ alienatio facta sine voluntate dñi. vltra medietatẽ nõ vz. fratri tñ facta vel nepoti vz etiã sine dñi voluntate. Scdo sic. ꝛ caue. q: gl. vr nõ bñ intellexisse. dictũ est. s. pr. §. ꝙ si vasallus alienauit etiã totũ voluntate dñi stabilis ꝑmanet alienatio subaudi in ꝑiudiciũ dñi ꝯsentiẽtis. ꝛ etiã alienãtis. sz fratri vel nepoti alienatio libelli facta nõ nocet si nõ ꝯsentiat. Tertio respicit põt sequẽtia sz nõ apte ꝛ tũc nõ est. §. ibi in feu. ꝛc. §. iste est no. ¶ Primo nota ꝙ resoluto iure donatoris resoluit ꝛ ius acceptoris. dic. vt. s. de cõtro. inue. §. fi. ¶ Nota scdo ꝙ in feudo heres habet ꝓ filio seu pro liberis. ¶ No. tertio ꝙ si vasallus alienat feudũ legitime nõ reuocat in vita vasalli. facit ad ꝑdicta. ff. ad treb. l. ex facto. §. fin. ꝛ. s. de suc. feu. §. j. ¶ No. quarto ꝙ si vasall⁹ alienet feudũ legitime ꝛ moritur supstite filio reuerti põt ad filium nõ ad dñm. ¶ No. quinto ꝙ alienare põt ꝯsensu dñi in totũ tũc dño ꝑiudicat in totũ. ꝛ ꝯcludit ab oi suo iure. facit. j. de ꝓhi. feu. alie. p fre. §. j. ¶ Not. sexto ꝙ vasallus ꝓximo agnato põt dare ad libellũ ꝛ ẽt vẽdere sine ꝯsensu dñi vt. j. ꝑ quos sit inuesti. §. sz ꝛ res. ¶ No. septimo ꝙ si vasallus alienauit ꝯsensu dñi nõ ꝯsentiẽtibus agnatis nõ nocet agnatis. vt ꝛ. j. de alie. feu. pa. c. j. in prin. Potes opponere vt hic dixi. s. de succes. feu. §. j. ꝛ solue vt ibi notaui. ¶ Deinde opponit fm gl. dicit hic in lra in prin. ꝙ si vasallus legitime alienauit. ꝛ postea decessit sine herede ꝙ reuertit ad dñm. sz videt falsum. q: qd legitime factũ est pena nõ meret. ꝛ hz effectũ. vt. C. de admi. tu. l. sancim⁹. ꝛ de adulte. l. graccus. So. hic nõ punit vasallus. q: illicite fecerit sz q: sine herede decessit. vel dic aliter ꝙ legitime factũ est ꝛ irreuocabiliter factũ manet nec rescindit postea. vt ibi. sz legitime factũ cui inheret tacite resolutio reuocat vt hic. ¶ Opponit iterũ lra dicit ꝙ appellatione heredis ꝯtinent filij tñ imo videt ꝙ etiã nepotes ꝛ descẽdẽtes in infinitũ. vt. s. de his qui feu. da. pos. §. hoc quoq. So. qd hic dr declarat ꝑ illud. ꝛ id intellige hic appellatiõe filiorũ ꝛ nepotes ꝛ descẽdẽtes. ar. ff. de ver. sig. filij. ꝛ. l. iusta. ꝛ. l. liberorũ. ¶ Tãgit hic gl. brocardũ nũqd appellatiõe heredis ꝯtineat filius tñ: an prim⁹ heres tñ: an ois successor in infinitũ. ꝛ nõ soluit. sz solue ꝑ. l. in tex. ꝛ in glo. ff. de ver. sig. l. sciẽdũ. vbi dr ꝙ regulr appellatiõe heredis ꝯtinet ois successor in infinitũ. Fallit ibi regula in trib⁹ casib⁹ illis l. Fallit ẽt in alijs. vt no. ff. de reg. iu. q ꝑ successorẽ. Fallit etiã hic.

In feu. cõ. Casus. marchio: dux: vel comes decessit supstite filio querit an filius succedat in march. duca. vel comita. R̃n. ꝙ nõ fm rõnabilẽ vsũ. hodie tñ alit vsurpatũ est. h. d. vide expositionẽ. in feu. vsurpatũ. i. ꝯsuetudine abrogatũ. hoc plz vt in sũma. Glo. dicit nõ tenere vsurpationẽ talẽ. arg. in auf. vt aul. in. §. ij. ꝛ fm hoc expone hic vsurpa. i. frequẽter vsitatũ. vel dic. i. ꝯsuetudine roboratũ. sic. ff. so. ma. si ꝯstãte. §. quotiẽs. ꝛ de vsuca. l. ij. Et no. hic ꝙ dignitates acquirunt electione seu ꝯcessione principis nõ successione. vt in auf. vt iud. sine quo. suf. §. j. ꝛ. ff. ad l. iuli. ambitus. l. j.

¶ De feudo marchie: ducatus: ꝛ comitatus.

¶ Rubrice huius ꝯtinuatio sumit ex fine tituli precedentis.

DE marchia. Diuide caplm primum in duas ptes. Prio d successione feu. dignitatẽ habẽtis an locus habeat dr. Scdo d suc. aliorũ fe. Pria ps durat vsq ad. §. capitanei. Scda vsq ad fi. Casus breuiter dant due regule. Pria est i feu. dignitatũ nõ succedit heres. nisi sit inuestit⁹. Scda est i oib⁹ alijs feudis nepotes succedũt filij ꝛ nepotes. ꝛ ex filijs vel nepotib⁹ defũctis sine descẽdẽtib⁹ succedũt eis frẽs: nepotes qntinno ꝛ ꝯsobrini. ꝛ. h. d. vide expositionẽ. Ille q inuestiturã accepit. si capi. vel ꝑ ꝛ. vel dic ꝓprie vt. j. patebit filij vel li. dic vel ꝓprie nõ extãtib⁹ legitimis. vt dixi. s. de suc. feu. in prin. ex his filijs. s. capitanei vel valuasoris maioris vel minoris ꝑdicti. s. filij vel nepotis defuncti. frẽs. Not. hic ꝙ filij fratris defũcti succedũt cũ patruis. ꝛ dic in stirpẽ. ar. s. de suc. feu. in pri. ꝛ facit in auf. de her. ab inte. §. si igit dfunct⁹. ꝛ nepotes. i. filij fratrũ ꝑmortuorũ in locũ sui pris. ꝯsobrini. i. vt dfuncto ꝯsobrino succedãt ꝯsobrini. ꝛ dic ꝯsobrini ex fratrib⁹ natis. ꝛ sic ĩꝓprie ponit q: nati ex sororib⁹ nõ succederẽt. vel dic ꝓprie si femineũ ẽ feudũ vel ꝑ pactũ actũ ẽẽt. vt. j. de eo q si. vel here. suis maf. ꝛ fe. c. j. ꝛ d feu. femi. in pri. ¶ Gl. tãgit hic tria brocarda. Primũ ẽ ꝙ ex rerũ qualitate ꝛ dña licitũ ꝯprehẽdit. dic. vt. s. de nat. feu. dixi. Scdm est qd licitũ est minori ꝛc. Sed dic latius qd lz minori fortius ꝛ maiori lz. ff. de of. ꝑto. l. barbarius. ꝛ. C. d postu. l. j. Et qd nõ maiori nec minori. vt. C. de decu. l. fi. ꝛ. ff. de regu. iu. nõ dz actori. ¶ Qd lz minori nõ lz maiori. vt hic. ꝛ. s. de his qui feu. da. pos. §. fi. ꝛ. C. de arbi. l. j. ꝛ si d momẽ. pos. ap. fu. l. j. ¶ Qd nõ lz minori nec maiori. vt ff. de ritu nup. l. obseruãdũ. So. regulariter dicit qd dictũ est in primis duob⁹. In tertio ꝛ in qrto est casuale. vel dic aut que agunt sũt digna notabilia vel ꝑeminẽtia gradu dignitate vel excellẽtia. tunc obtinet primũ ꝛ scdm. Si vero turpia ꝛ vilia tũc tertiũ ꝛ quartum. Tertiũ brocardũ. nõ lz heredi ꝛ dic plenius lz heredi qd lz dfuncto vt hic. ꝛ. ff. de reg. iu. l. heredẽ. ꝛ de pba. l. pactũ. Nõ lz heredi quod nõ lz defuncto. vt. ff. de diuer. ꝛ tẽpo. ꝑscri. l. cũ heres. ff. de testa. mi. l. ea que lz heredi qd nõ licebat defuncto. vt. C. si qd in frau. pa. l. j. ꝛ ij. ꝛ d euic. l. fi. ꝛ vt act. ab her. ꝛ cõtra. l. j. ꝛ ne ex dli. defũ. l. j. Licebat defuncto qd nõ lz heredi. C. de reuo. do. l. j. §. fi. ꝛ. ff. de reg. iu. l. in oibus. ꝛ. l. priuilegia. ¶ So. in pria ꝛ scda est regula in tertio ꝛ qrto est casuale. Nã fallit regula qñ heres innitit infringere factũ defuncti. Itẽ qñ obligatio ꝛ actio incipit ab herede. Itẽ qñ dies vel ꝯditio cessit in ꝑsonã heredis. Itẽ cũ heres suo iure vtit. Itẽ in penalibus actionib⁹. Itẽ in his que sunt ꝑsonalia seu coherẽtia ꝑsone defuncti. ¶ Op. q: lra videt repugnãtiã ꝯtinere q: i ꝑncipio cap. dr ꝙ heres comitis ꝛ similiũ nõ succedit. in. §. si capitanei dr ꝙ heres capitanei valuasoris maioris vel minoris succedit. sz capitane⁹ ad dñiaz maioris valuasoris dr ꝓprie comes ꝛ silẽs. vt. s. de his q feu. da. pos. circa pri. ꝛ. j. qs dica. duc. mat. co. c. j. ergo ꝛc. So. si distinctio vel accipi dz ꝑ ꝯiũcta expositiue ꝑ. i. vt plerunq accipit. ꝛ fm hoc nõ loquit. §. si capitanei. de comite ꝛ similib⁹. sz de valuasorib⁹ q hodie capitanei appellant. vt. s. de his q feu. da. pos. circa pri. vel dic ꝙ dictio vel ꝓprie accipit ꝛ tũc accipe capitaneũ ꝑ eo q inuest. est de plebe vel de plebis pte sine dignitate q capitaneus appellat j. qs di. dux: mar. co. c. j. §. q vero a ꝑncipe. Itẽ op. ad fi. c. Gl. tenet ꝙ ꝯsobrini olim succedebãt vsq ad septimũ gradũ hodie in infinitũ. sz hoc videt falsum in ꝯsobrinis seu collateralib⁹. vt. s. de his q feu. da. pos. §. hoc quoq. sz põt saluari gl. sic aut feu. de acq̃rẽte fecit trãsitũ p̃mordialiter ad ascẽdẽtes ex eo tũc trãsit ad dscẽdẽtes in ĩfinitũ ꝛ trãsuersales descẽdẽtiũ. Sz ad trãsuersales descẽdẽtiũ acq̃rẽtiũ regulr nõ. vt no. j. de gra. suc. in feu. c. j. §. si tñ titij. ꝛ hic. j. de na. suc. feu. §. fi. aut de acq̃rẽte p̃mordialiter fecit trãsitũ ad collaterales ex pacto vel in alijs casib⁹ qb⁹ põt. j. de bene. fra. c. j. tũc nõ ꝓgredit vltra septimũ gradũ. vt. d. §. hoc quoq.

¶ De inuestitura noua Rubr.

SI duo. Casus. Tradit regula ꝙ frater fratri i feu. nouo nõ succedit nisi ꝑ pactũ sit actũ. sicut ꝛ de filia dr. h. d. vide expositionẽ. sic ꝛ ꝑ pactũ. No. hic ꝙ in feudo de similib⁹ ad similia ꝓcedẽduz est. sic. ꝛ. j. an mut⁹ vel alit imp. c. j. ꝛ facit ff. de legi. l. de qbus. ꝛ. C. que sit lon. ꝯsue. l. j.

¶ Rubrica an maritus succedat ꝛc.

¶ Quia de successione ꝑcedẽti ti. sermo habitus ẽ. id sequit rub.

SI femina. Diuide. c. in tres ptes. Primo an marit⁹ succedat vxori i feudo femineo. scdo an filij. tertio dclaratio ꝑcedẽtiũ. Scda icipit ibi. ꝛ si ipsa. Tertia ibi hoc dicim⁹. ¶ Casus. marit⁹ vxori nõ succedit i bñficio ẽt femineo nisi spãlr sit inuestit⁹. filie ẽt nõ succedũt matri ẽt in eo feudo de rigore nisi spãliter sit dictũ. vel nisi fuerint inuestite. Sz de eq̃tate bñ succedũt hoc locũ obtinet in capitaneis ꝛ maiorib⁹ ꝛ minorib⁹ valuasorib⁹. h. d. vide expositionẽ. inuestit⁹ marit⁹ a dño. dicũt qdã de rigore ꝯsuetudinario fm eq̃tatẽ. No. hic eq̃tatẽ ꝑferri rigori in feu. qd dictũ est hoc caplo ꝛ ꝑcedẽti. ꝛ sz hoc nõ deberet hic esse rub. sic seruat. vt sequit. j. ti. px. Sz nũqd filie succedũt i feu. dic. vt. j. de bñ. feu. c. j. in prin. ꝛ de na. suc. feu. in prin. Et no. hic ꝙ lz marit⁹ succedat vxori d iure cõi nõ extãtibus ꝓpinquis. vt. C. vñ vir. ꝛ vxor. l. j. nõ tamẽ succedit in feudo vt hic.

¶ De feudis datis minimis valuasoribus.

¶ Huius rubrice ꝯtinuatio patet ex fine ꝑcedentis titu.

SI minores. Casus. minores valuasores a minimis feudũ auferre pñt qñcũq. tñ restituto ꝑcio si qd acceperit. h. d. hoc caplz est hodie correctũ. vt. s. de na. feu. habet ꝛ dic vt ibi.

¶ Quibus modis feudum amittitur.

¶ Hanc rubricam non expedit continuare.

SI capitanei. Casus. vasall⁹ qcũq amittit feu. si dñm in bello dimiserit nec cũ iuuit dũ potuit vel si credẽtiã dñi sciẽter manifestauerit in dãnũ eius. vel si ei⁹ vxorẽ adulterauit vel si ꝯ eũ fecit insultũ. vel siles culpas cõmiserit. h. d. vide expositionẽ. seniores. i. dominos suos. ¶ Querunt hic due qõnes in glo. pria est si vasallus pandit credentiam domini sui an hec duo sunt necessaria ad hoc ꝙ feudum amittatur. s. ꝙ scienter pandat ꝛ ꝙ in dannum domini.

Rñdet

Rñdet glo. ꝙ sic. argu. ff. de pe. l. interpretatione. Tu dic ꝙ lȝ non seruie. Si tamē scire debuit cedere ad dānum dñi seu. amittit. ar. ff. si cer. per. l. ꝙ te mihi dare. in fi. ꝛ ff. mā. l. si fideiussor. Scḋa q̄stio ē q̄d si vasallus vxore sua absente dominā suā vel vxorē dñi sui in lecto suo inuenerit ꝛ putās suā vxorē cognouerit eā. nūquid feudum amittit. Rñ. glo. ꝛ bene ꝙ nō. vt. xxxiij. q. ij. c. in lectū. ꝛ. xxix. q. j. §. his ita. Rñ. vt. ff. de adul. l. pe. De materia huius rubrice dic. vt. ī. qui. mo. feu. amit. in prin. §. j.

¶ Apud quem vel quos ꝯtro. feu. diffiniatur.

¶ Rubrica hec sic pōt ꝯtinuari dictū est supra. de inuesti. feu. ꝛ de feu. ꝓso. que feu. da. pos. ꝛ que acci. ꝛ de natu. ꝛ qualitate feudi. sed qꝛ parum ꝓdesset ius esse nisi essent ꝑsone que iura redderent. vt. ff. de orig. iu. l. ij. §. post originē. Ideo sequit̄ hec rub. Apud quos ꝛc.

Si contentio. Diuide capl'm in duas partes. Primo tractat ꝺ ꝯtētione inter capitaneos. Scḋo ꝺ ꝯtētione inter valuasores maiores ꝛ minores. Scḋa incipit ibi. si vero. ¶ Casus. Si ꝯtentio est inter capitaneos de beneficio. impator est iudex. Si vero ꝯtētio est inter valuasores maiores ꝛ minores tunc pares curtis vel iudex curie cognoscunt. hoc dicit. Vide expositionem. Capitaneos. qui ꝓprie dicunt̄ capitanei. i. duces: comites: vel similes: regalē dignitatē habētes non differut a sequēti. valuasores. maiores. i. maiores ꝯtendūt cū minoribus. vel dic ꝙ maiores ꝯtendunt inter se. ꝛ minores inter se. lȝ quidā dicāt ꝯtra ꝛ teneāt prim ꝺ inherētes littere. ¶ Oppo. ꝙ inter pares capitaneos sint iudices. vt. j. de le. cor. c. j. ver. j. So. sȝ ꝯsuetudinē que mediola. l. obtinet. pares sunt iudices vt ibi. Sȝ sm ius cōe ꝯsuetudinariū impator est iudex vt hic. ꝛ. d. c. in princi. ¶ Oppo. scḋo ꝙ inter capitaneos ꝛ valuasores hodie nō debeat eē dñia. vt. ī. de na. feu. c. j. So. sm glo. qḋ hic dr̄ ibi corrigit̄. Hec so. nō pl'z tum qꝛ hoc. c. est posterius. ar. ff. de legi. l. nō est nouū. tum qꝛ correctio vitāda est in dubio. vt in aut̄. de admi. of. §. fi. dic ergo aliud ibi ꝙ hic. Nā ibi tollit̄ dñia quātū ad hoc vt a nemine possit auferri sine culpa. hic autē manet dñia quātū ad iudices. quia alius iudex datur maioribus alius minoribꝰ. Remanēt hodie alie dñie. vt ibi no. ¶ Oppo. tertio ꝙ inter oēs vasallos iudex debeat esse dominus. vt. j. de ꝓhi. feu. alie. ꝑ fre. §. ꝑterea si inter duos. Solu. sm quosdā aut ꝯtentio est inter capitaneos. tunc imperator est iudex. aut inter valuasores maiores ꝛ minores. tūc pares vel iudex curie. vt hic. aut inter alios valuasores tūc dñs vt ibi. Hec sol. non videt̄ bona. qꝛ ibi dicit̄ simplr̄ dñm esse iudicē. hic distinguit vasallos vel dic ꝙ inter capitaneos impator est iudex si ab eo feudū hȝ. vel rex si a rege. Sed inter alios vasallos aut dñs hȝ pares vel iudicem curie sue. tūc illi erūt iudices vt hic. Si vero nō habeat tales tūc ipse dñs erit iudex. vt ibi. ¶ Opp. quarto ꝙ nec pares nec iudex curie nec etiaȝ dñs sint iudices sȝ iudex rei vel arbiter cōis. vt. j. de inue. in mari. fac. c. j. ꝛ de. l. cor. c. ij. in prin. So. aut vasalli inter quos est ꝯtētio sunt vasalli eiusdē dñi. de aliis feudis. ꝛ se. de quo ē q̄stio inter eos ꝑtinet ad eūdē dñm tunc aut dñs hȝ pares vel iudicē sue curie. ꝛ illi erūt iudices vt hic. aut nō hȝ. ꝛ tūc ipse dñs. vt. d. §. ꝑterea. aut non sunt vasalli eiusdē domini de aliis feudis. vel diuersos inuestitores ꝓducūt. tūc iudex rei erit iudex vel arbiter communis cognoscet. qꝛ actor sequit̄ forum rei. vt. C. vbi in rem act. l. actor. vt in contrariis. ꝛ dic. vt ibi no.

Si aliquis. Casus. Si vasallus quicq̄ȝ feudum alienauerit legitime sine volūtate domini eo vel ipsiꝰ herede defuncto sine herede feu. dño aperit̄ ꝛ ad eū reuertit̄. hoc dicit vt de expositionē. vel partē pro. i. ꝛ sic correctiue vel expositiue. vel dic ꝓprie vt in glo. ¶ Oppo. dr̄ hic in l'ra ꝙ post mortē vasalli feudum aperit̄ imo videt̄ ꝙ statim si alienauit totū. vt. ī. qui. mo. feu. amit. §. itē si fratrē. Sol. dic ꝙ hic disiuncta vel accipit̄ correctiue seu expositiue. vel dic ꝙ hic denotat accidentiam fratri non ministerium iuris.

¶ Cōstitutiones feudales dñi Lotharii ꝛc.

¶ Ista rubrica sic ꝯtinuat̄ qꝛ ꝑcedēti ti. habita est mētio de ꝯstōne edita de bñficio mili. Ideo hic sequit̄ rub. sub qua ponit̄ hec constitutio predicta.

Si quis ex militum. Casus. precipit imperator ꝯstōnem editā sup bñficiis militū ꝛ successione ꝛ culpa. ꝛ cū ꝯsilio viroꝝ prudētū ab oībus obseruari. h. d. ¶ Querit gl. vbi sit ista ꝯstō. Rñ. ꝛ bñ. lȝ quidā dicāt aliter qḋ est in titu. sequē. vl' ꝙ ad ti. quēad. feu. ad filiam ꝑtineat.

Si quis miles. Casus descēdēte milite vasallo succedit filiꝰ sibi vl' nepos ex eo ꝛ frater q̄ndimmo ꝛ patruus si feudū sit auitū. vide expositionē. ꝛ nepotē ex filio ꝛ fratrē cum filium nō hȝ. q. d. nedū filiū cū hȝ. aui defuncti. no. aui qꝛ si feu. eēt nouū tūc ei nō succederet. vt. j. de gra. suc. in feu. § si cum titij. Itē no. ꝙ ascēdētes in linea trāsuersali succedūt descēdētibus. Sed secus est in ascēdētibus in linea directa. vt. j. de nat. suc. feu. in prin. ¶ Opp. videt̄ ꝙ frater pr̄is nō succedat in feu. vt ī. de feu. mar. si duo cū fi. So. sȝ quosdā hoc spāle in milite. Tu dic idē in milite qḋ in aliis. dic ergo ꝙ hic feu. fuit antiquū vt pȝ l'ra ibi nouū. ꝛ sm hoc idem ius est in oibus. vt. ī de his qui feu. da. pos. §. cū vero corradus. ¶ Querit̄ in glo. q̄d si duo fratres inter se pr̄na bona diuiserūt ꝛ ex diuisione feudi in solidū ad vnū ꝑueniēt q̄ postea morit̄ sine herede nūquid succedet frater an redibit ad dñm. Rñ. gl. ꝛ bñ ꝙ frater succedit nisi eū refutauerit dño. ꝛ pactū in rē fecerit vt. j. de na. suc. feu. c. j. ꝛ si de feu. fue. ꝯtro. c. fi. ꝛ de eo qui feu. ag. de feu. pater. c. j. vbi de hoc.

¶ De beneficio fra. ꝛ qualiter frater ꝛc.

¶ Quia precedenti titulo habita est mētio de successione fratris Ideo sequitur hec rubrica.

Si quis acquisierit. Et diuide capl'm in duas ptes. Primo ponit̄ regula. Scḋo exceptiōes a regula. Scḋa ps incipit ibi. nisi ꝑ inuestiturā. Casus dat̄ regula ꝛ exceptiones a regula. Et regula ē ꝙ frater fratri defuncto sine filio nō succedit in feu. nouū. Fallit regula si tpe inuestiture ꝑ pactū ꝯuenit. Itē si de q̄bꝰ bonis est emptū. Itē si frater est inuestitus vtriusq̄ȝ noīe dño sciēte. Itē si frater acq̄siuit in hoste regis. ꝛ. h. d. vide expositionē. bñficiū nouū. emptū ꝑ vnū de fratribꝰ. dño sciēte acq̄sierūt. qḋ est. j. si in simul steterint ꝛ nūc si simul. hoc casu q̄n nō ꝺ cōibus bonis est emptū. vel nō de cōi pecunia. tūc nō interest. steterint simul vel nō. vt in gl. in hoste. i. in exercitu. fratribꝰ in cōi eā dimissis. vel dic qꝛ nō simul stabāt sȝ cū armis ꝛ equis cōibꝰ acq̄siuit. ¶ Sup hoc tāgit gl. duo brocarda. ꝛ oppo me duobꝰ modis. Primū brocardū est. licitū est gratis qḋ lȝ ꝑcio. ꝛ ecōtra. ff. de reg. iu. l. cū ius. ꝛ mā. l. in re mādata. Qḋ ꝑcio nō lȝ: nō lȝ gratis nec ecōtra. vt. ff. de ri. nup. l. palā. ꝛ. C. de auc. indi. pos. l. j. Licitū est gratis qḋ ꝑcio nō lȝ. vt. ff. de his q̄ no. i'fa. l. furti. §. pactus. ꝛ. C. de ꝓdi. curi. l. fi. li. x. Licitū ē ꝑcio qḋ gratis nō lȝ. vt. ff. de ꝯtrhē. emp. l. j. ꝛ de ꝓcu. l. ꝓcurator. cū si. So. aut negociū est dño ꝓhibitū aut dño ꝑmissum. aut ē ꝓhibitū vel ꝑmissuȝ sm q̄d. Primo casu qḋ non lȝ gratis nec ꝑcio. nec ecōtra. Scḋo casu qḋ lȝ gratis lȝ ꝛ ꝑcio. ꝛ ecōtra. Tertio casu aut ꝓhibitū est gratis ꝛ ꝑmissuȝ ꝑcio ꝓpter aliquā rōnē tūc lȝ ꝑcio qḋ nō lȝ gratis. aut ecōtra ꝑmissuȝ est gratis ꝛ ꝓhibituȝ ꝑcio ꝓpt̄ aliquā rōnē. tūc lȝ gratis qḋ nō lȝ ꝑcio. ꝛ est rō vt in q̄libet casu legū apparet. ¶ Scḋm brocardū est. Qui scit tacet nec ꝯdicit cōsentire. vt. ff. ꝺ reg. iu. q̄ tacet. ꝛ de euic. q̄dā. Qui scit tacet nec ꝯdicit nō ꝯsentit. Nā scia sine ꝯdictiōe ꝓ ꝯdictiōe est. vt. ff. de ꝓcu. l. si iussa. §. initus. ꝛ ꝺ ser. vr. pre. l. initiū. So. regula est q̄ tacet nō consentit. vt l dcā regula q̄ tacet. Fallit i casibꝰ vt ibi no. hoc plȝ. vl' dic sm quosdā. vt no. d. l. filiussa. §. initus. ꝛ. ff. de pig. act. l. gaius. ꝛ ꝺ fur. quas. §. vetare. ff. so. ma. l. ij. §. volūtatē. vl' dic sȝ dy. extra ꝺ reg. iur. q̄ tacet vbi no. ꝙ q̄ tacet neq̄ȝ ꝯsentit neq̄ȝ dissentit. ꝛ iō distingue i isto casu. aut tractat̄ ꝺ aliquo obligādo ꝛ tūc ꝑ taciturnitatē nemo vr̄ ꝯsentire qꝛ in ꝯtribꝰ reqrit̄ ꝯsensus exꝑssus sȝ q̄ tacet nō exꝑsse nō ꝯsentit ꝛc. Fallit dicit ipse in casibꝰ alle. in gl. in. d. §. initus. ff. ꝺ ꝓcu. aut tractat̄ de ꝑiudicio alicui generādo ꝛ refert aut loqueris in tali materia vbi exponere extrema ꝛ mēbrū ꝛ iō ꝯsentit neq̄ȝ dissentit sȝ trahis ad mēbrū. vt. ff. de tribu. l. j. ff. cōi di. l. sabinꝰ aut loqueris in tali materia q̄ nō hȝ extrema ꝛ mediū sȝ caret medio. tunc illa taciturnitas trahit̄ ad ptē fauore ptis. vt ī. de pig. l. fideiussor §. pater. ꝛ ecōtra ad aliā ptē. vt. ff. ꝺ fur. quas. §. vetare cū suis ꝯcor. ¶ Op. j. de feu. da. inuicē. l. cōmis. c. j. So. a dño nō pōt emi. vt ibi a vasallo sicut hic. ꝛ est rō vt no. ī. de his q̄ feu. da. pos. §. fi. ¶ Op. scḋo ꝯ istā sol. ꝙ ēt a dño emi licere. vt. j. quēad. feu. ad fi. ptī. c. j. in prin. So. aliter ibi. qꝛ qḋ ibi dicit redimere nō dȝ itelligi ꝑcio sed seruitio ꝛ amore. ¶ Op. tertio ex gl. ꝙ nō iterūt an steterint simul vel nō. vt. j. de fra. de nouo bene. inue. c. ij. in prin. Sol. ibi frat̄ noīe suo fuit inuestitus. hic vtriusq̄ȝ noīe vel ibi dño ignorāte. hic sciēte. ¶ Op. quarto ꝙ feu. cōi pecunia q̄sitū nō acq̄rat̄ vtriq̄ȝ. vt. d. c. ij. §. j. So. ibi dño ignorāte hic sciente vt ibi pȝ in l'ra.

¶ De feu. sine culpa non amit.

Sancimus. Casus. dat̄ regula regulr̄ cū miles vasallus feudū nō amittit nisi culpa rōnabili cognita ꝛ ꝯuicta. h. d. Hec regl'a obtinet in omnibꝰ. vt. ī. de nat. feu. de his q̄ feu. da. pos. §. fi. ꝛ qui. mo. feu. amit. in prin.

Si quis. Casus. miles feudū amittit si totū alienauerit. vl' si dñi adulterauerit. vel si eū nō iuuit cū potuit in pugna. h. d. ¶ Querit̄ q̄d si dñm iuuare nō potuit sȝ culpa militis ꝑcedēte. nūquid feu. amittit. Rñ. sic. ve. xxiij. q. ij. c. laborē. ꝛ ar. ff. si q̄s cau. l. ij. ꝛ ꝺ reg. iu. qḋ q̄s.

¶ Quo tpe miles inuestiturā petere debeat.

¶ Ista rubri. pōt ꝯtinuari ad ꝑcedētē dictū est. ī. vt in ti. de amis. feu. sed qꝛ inter casus amittēdi feudū est si nō petat miles inuestituram. Ideo sequitur hec rubrica.

Sancimus. Diuide in duas partes. Primo regulam. Secundo instantiam. Secunda pars incipit ibi. Nisi iusta causa ⁊c. Casus datur regula. ⁊ instantia. Regula est. Si miles intra annum ⁊ mensem post mortem domini nõ petat inuestituram ab eius herede vel post mortem patris a domino amittit feudum. Fallit regula si iusta causa impediatur vel mortis vel capitalis inimicitie vel infantia vel iusta absentia. hoc dicit. Uide expositionẽ. vadat. i. expectat vel differat. patris sui. s. sui militis. alterius vasalli. debet miles qui postea petere debet inuestituram. Justa facit. j. de phi. feu. alie. p lotha. imperatorem. c. si. mortis domini vel vasalli inimicitie orte inter dominũ ⁊ vasallum sine culpa vasalli. vel dic inter vasallum ⁊ extraneum. p cuius loca transire non põt sine periculo. ar. ff. ex qui. cau. ma. l. iij. ⁊ ad treb. l. de etate. infantia domini vel vasalli non habẽtis tutorem. Facit. j. de phi. feu. alie. p fre. §. pterea si quis. ⁊ sĩoe feu. fuc. pero. c. si minori. ⁊. c. si quis decesserit. ⁊. C. de int. ocllb. si infanti. ⁊ ad trebel. l. sancimus. Et nota q duplex est hec littera. Quidam habẽt infantiam. ⁊ hec est plana. et expone vt dixi. alij habent infamia. alij habent vtranq; litteram. et ego sic habeo prout est infamiã in litterã. subaudi. Uel quia dominus est excõmunicatus. vel a rege bãnitus quo casu vasallus est absolutus interim a sacramẽto fidelitatis. vt. j. hic finitur lex. deinde ↄsue. regni. circa prin. Sed de infamia vasalli non põt intelligi. qr ppter delictum puniendus est. ⁊ ideo ex eo non põt mereri excusationem ⁊ pmium. vt. ff. de nego. ge. sine hereditaria. ⁊ de interdic. ⁊ rele. l. relegatorum. §. si. Uel põt intelligi hec littera infamia aliter q de priuatione fame. ⁊ tunc dices vel infamia. i. nulla fama habita de dñi morte qui forte est vltra mare. ⁊ ideo tẽpus sibi ignoranti non cedit. ff. de her. insti. l. si. ⁊. C. de testa. mili. l. certi iuris. ⁊. l. si cũ in vtero. ⁊. C. de testi. mili. l. j. ¶ Oppo. q vasallo detur annus et dies tñ. vt. j. que fuit prima cã bene. amit. in prin. ⁊ de cã. coz. in pri. ⁊. j. de phi. feu. alie. p fre. §. pterea. Solu. fm quosdam quod hic dicitur ibi corrigitur. vel dic q spãle est in milite. in quo spãlia multa sunt. hoc placet. ¶ Querit glo. quattuor qõnes sed due ↄcordare videtur. ⁊ idem esse tamẽ separatim recitabo. ¶ Queritur quid si post annũ ⁊ mẽsem dñs vasallum recepit ⁊ inuestituram fecit: nunquid videt remisisse talem ingratitudinem. s. quia non petijt inuestituram. Glo. determinat q sic. arg. ff. de le. cõmis. l. post diez. ⁊ de eo qui cũ lo. l. si. ⁊ de arbi. l. celsus. ¶ Queritur quid si dominus receperit seruitiũ post annũ ⁊ mẽsem an videatur renũciasse iuri suo. Et glo. determinat q sic p dictã. l. cum ↄcoz. nisi dominus receperit seruitium cum ptestatione. saluo iure suo. ar. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. si debitoz. §. j. ⁊. C. de his qui mu. sub. l. j. lib. x.

¶ Queritur quid si miles moziatur anteq petat inuestituram cũ superessent tñ duo vel tres dies. de anno ⁊ mense vel dic quantum tempus dabit heredi suo. Nunquid residuum an tempus integrum. Respõdet glo. distinguendo. vt. C. de tempo. in inte. resti. pe. l. vlt. ⁊. l. ea que. ⁊. ff. de mino. l. interdum. ¶ Alij dicunt q dari debet tertia pars eius totalis temporis heredi. vt ar. C. de iudi. l. pperandum. §. finantẽ. ⁊. ff. de iudi. l. si iudex. Alij dicunt q datur tantũmodo tempus quod supereat defuncto. quia ex facto defuncti incurrit. si feudum est nouum. argu. ff. de mino. l. emilius. Tu dic dari heredi annũ ⁊ mẽsem quantũcunq; tempus superest defuncto. quia heres feudum habet a principe. ⁊ sic alieno beneficio magis q a predecessore ⁊ quasi ex successorio edicto succedit. ⁊ ideo tempus quod currit in psonam predecessoris sibi non nocet. arg. ff. de suc. edic. l. j. §. quibus. ⁊ insti. de bo. pos. §. fi. ⁊. C. qui ad bo. pos. l. fi. §. fin. hoc est verum si feudum est antiquum. secus si nouum. ff. de mino. l. emilius. ⁊. l. etiam. ¶ Queritur de qua absentia debeat intelligi hoc. Respondeo de iusta absẽtia. cũ abest ex causa rei publice vel alia iusta de causa; secus si voluntaria nec rẽfert: põt relinquere pcurato rem vel non. vt de resti. in inte. l. j. ⁊. ff. de acqui. here. l. pantonius. ex qui. cau. maio. ⁊ qui. da. opera. l. 3. l. sed si p ptorem. §. fi. ⁊. l. seq. ⁊ de in integ. resti. l. fi. ¶ Queritur nũquid tempus istud sit vtile vel cõtinuũ. Respon. q est vtile quo ad quid. ⁊ quo ad quid cõtinuũ. Est enim vtile q tempus non currit ignorãti. Item nec ei qui impedit petere vt hic. Sed est cõtinuum quia currũt in eo feriati dies ⁊ non feriati. sic. ff. de calum. annus. ⁊ de edil. edic. l. cũ sex. ⁊. C. de in inte. resti. l. fi. vbi de hoc.

Si quis dominus. Casus. Tradit regula que est q si dominus de beneficio sui militis alium inuestiuit. vel feudum sui militis alienauit pro non facto habet. hoc dicit vide expositionem. si quin subaudi dominus. ¶ Queritur in glo. ⁊ non soluitur nunquid dominus feudi possit feudum locare. Respon. non vt in Lombardia. de benefi. ⁊ certis tribu. l. fi. §. fi. ⁊ arg. j. in qui. cau. benefi. amit. §. beneficium. ¶ Item queritur nunquid possit alij infeu. dare beneficium. Rñdeo non pure. sed sub ↄditione sic sine consensu vasalli. vt. s. qui. suc. te. §. fi. ⁊ tit. hic põt esse ti. qui suc. te. in prin. ¶ Item queritur an possit pignori obligare. Respondeo vt no. j. de probi. feu. alie. §. hac edictali. ¶ Item queritur quid si totam curiam alienauerit. an feudum transit cum curia. Respõ. q sic vt. j. de l. coz. c. ij. §. ex eadẽ. ⁊ de capi. qui cur. ven. c. j. Item querit quid si dominus alienauit feudum sine consensu domini. ⁊ post decessit miles sine successore an teneatur dominum attendere promissum ⁊ facere inuestiturã. Rñ. glo. q sic. ⁊ facit p glo. ff. de vsucap. l. cũ vir. ⁊ qui ⁊ a qui. l. si seruo alieno.

Sancimus. Casus. Primo datur regula q miles nõ põt diuestiri a domino sine culpa cognita ⁊ cõuicta per laudamẽtum parium. Secundo dicitur q si pares sententiam tulerint cõtra militem. ⁊ miles ad imperatorem appellauerit miles in possessione perseuerare debet per sex hebdomadas. ⁊ ad imperatorẽ accedere cum paribus qui laudarunt. vt per eum cã diffiniatur. Et hoc dicit vide expositionem abnũciatur. i. denũciatur. iudicassent appellando. vel petendo reduci ad arbitrium boni viri. laudamẽtum eorum. diffiniemus bene iudicauerint vel non. ¶ Oppo. q detur annus. vt. j. si dõ inuesti. inter do. ⁊ vas. lis ozi. c. j. §. si autem. Glo. nõ soluit. nec hic nec alibi. Sed dic ibi cã appellationis. hic in cã principali. Et est ratio quia causa principalis habet maius tempus q causa appellationis ad decisionem. vel dic q hic habet sex hebdomadas ad separandum ad iter. ⁊ componẽdum sarcinulas. ⁊ facit. ff. ex qui. cau. maio. l. ab hostibus. §. sed q simpliciter ibi non datur ad se presentandum. ⁊ ideo ibi maius. vel dic hic de proximo erat absens. vbi de longinquo. vel dic q minus tempus non datur q sint sex hebdomade. sed maius dari potest cognita causa ⁊ arbitrio iudicis. ar. ff. de re iudi. l. iij. ⁊. l. iiij. §. si quin condẽnatus. ¶ Oppo. q detur annus. vt in aut. ei qui app. Solu. fm quosdam hic in feo. ibi in alijs causis. hoc non placet. Tu dic hic de tempore ad iter parandum. vel fm quosdam ad se presentandũ. ibi de tempore exercende appellationis. ¶ Querit glo. nũquid hoc tempus sit vtile vel ↄtinuum. Respon. q tale est sicut ⁊ tempus quod indulget ap. quod est continuum. vt. C. de fer. l. j. ⁊ in aut. de his qui ingre. ad ap. §. j. Credo q gl. bene dicit. sed non est bona rõ q regulariter illud tempus est continuum. ergo istud. Sed põt esse ratio qr omne tempus est continuum. vt. ff. de diuer. tempo. l. j. vel dic q est vtile. arg. s. e. c. j.

¶ De cõtentione inter dominũ ⁊ vasallum ⁊c.

¶ Rubrica ista sic põt continuari. Quia de cõtentione frequẽter habetur mẽtio in pcedẽtibus. sequit hec rubrica.

Si quis miles. Diuide capitulũ i duas partes. In prima possidet vasallus. In secunda dñs. Secunda incipit ibi si dominus. Casus si inter militem vasallũ ⁊ dominũ sit ↄtentio de inuestitura domino deficiente in pbatione vasallo possidenti: defertur iusiurandũ domino aũt possidenti e militi vasallo incumbit pbatio eo autem in probatione deficiente domino dabitur iusiurandum. ⁊ hoc dicit. Nota hoc. c. q possidenti datur iusiurandum ⁊ sic nota q magnum cõmodum est possidendi. Sed cui sit deferendũ iusiurandũ dic plene vt dixi. s. de inuestitura. in prin. adhibe aut p vasallum.

¶ Quẽadmodum feudum ad filiam ⁊c.

¶ Sic ↄtinuatur hec rubrica. Quia feudum in casibus pertinet ad filiam. Ideo sequitur hec rubrica.

Si quis sine. Diuide in duas partes: Primo ponit regula. Secundo exceptiones. Secunda pars incipit ibi. nisi a domino. Casus. Primo datur regula. Secundo exceptiões a regula. Regula est. vasallo defuncto sine filio. filia non succedit in beneficio patris. Fallit regula hec in duobus casibus. Primus est si filia a dño redemerit feudũ. Secundus est si dominus inuestiuit filiam ppter amorem ⁊ seruitiũ patris. hoc dicit. Uide expositionem redemit dic bene seruiendo domino. ⁊ optime circa eum se habendo. vt no. s. de bene. fra. c. j. siue filie vel dic patris sine dãnetur filia vel dic dominus. ¶ Oppo. fortiter dicit littera q si filia inuestiatur ppter amorem ⁊ seruitium patris. vel quia redemit q non reuocabitur ab vllo ex parentibus suis. sed ↄtra. j. de alie. feu. pa. c. j. §. j. ⁊ de vas. decre. eta. §. j. ⁊ si de feu. fu. contro. c. titius. ⁊ de eo qui si. feu. ag. c. j. ⁊. s. de alie. feu. §. ⁊ si clientulus. in fin. §. ⁊ de suc. feu. §. hoc quoq;. in quibus omnibus dicit q non piudicatur agnatis seu parentibus si non consentiunt. So. illud regulare hic speciale. s. quãdo redemit vel inuestitur ppter amorẽ patris. ⁊ hoc not. s. an agna. vel filius de. in gl. que incipit sed nũ quid. vel dic vt in summa q hoc. c. loquitur in feudo nouo. Sed cõtraria de feudo paterno. Hec sol. non plz quia hec littera dicit. non reuocetur ab vllo ex parentibus

parentibus.ergo loquitur de paterno.quia si esset novum tunc indubitanter nõ posset a parentib⁹ revocari.cũ non succedant in feudo novo.vt satis supra dictũ est.dic ergo ꝙ hic post mortẽ vasalli dñs filiam investivit.vt patet hic in lra.Sed in ɔtrarijs supstite vasallo. Et põt esse ratio:quia ibi agnati defraudarẽtur ipso facto.qz investitura fit supstite vasallo.cuz multis modis possit amitti.⁊ ad eos etiaz redire post servitiũ.Sed quãdo post mortẽ fit investiturum cõstat servitiũ ⁊ amorem vasalli precessisse.⁊ꝙ postea p nõnũ casuz cõtingẽtem non possit amitti.❡ Sed opponitur ɔtra hoc post mortez vasalli statim questitum est ius agnatis in feu.antiquo.vt.j.an agn.vel fi.defun.§.fi.ergo a domino nõ potuit eis auferri.ar.C.d pba.sive possi.⁊.ff.de regu.iur.id quod. Rñdeo ꝙ fingitur ius non questitum agnatis.tum quia filia fuit investita prius ꝙ̃ agnati.arg.C.de bo.que lib.l.cũ non solum.§.fi. Tum quia videtur ꝙ ɔsuetudine pmittente fit vt hic.tum etiam qz a sui principio videtur fcã investitura fm tenorem huius.§.vt succedere debeãt agnati ⁊ non filia.nisi filia investiatur eo modo quo traditur hic.s. quãdo investitura est simplex ⁊ adiectum feu.datur.Et nota ex pdictis ꝙ in feudo antiquo non põt filia a dño investiri supstite vasallo nisi consentientibus agnatis.

❡ Quibus modis feu.consti.potest.

❡ Rubrica hec sic põt ɔtinuari ad precedẽtes.Dictũ est supra de initio feudi ⁊ de personis.⁊ de natura ⁊ qualitate feudi. Sequitur videre quẽadmodum feudũ constitui possit.

Ciendum est. Casus. Traditur regula ⁊ regule declaratio. Et regula est feudũ sine investitura nõ põt ɔstitui. Declaratio regule est.vasallus iubente dño ingressus est possessionẽ castri nomine feu.sine alia ppria investitura.certe dum vixerit quasi nole feudi poterit retinere.sed eo defuncto heres non succedit in feudo.hoc dicit. Vide expositionem sine investitura etiam ppria que dr pzio.vt.j.que sit investitura.in prin.licet abusiua intervenerit.⁊ satis pz ex littera que sequitur hic.sed si nõ intervenirret propria vel abusiua nõ est dubiũ ꝙ non ɔstitueretur feu.vt.j.de feu.cogni.c.ij.⁊ de ɔsue.rec.feu.c.j.in prin.licet.i.licitum est. ❡ Oppo.glo.dupliciter non soluit.⁊ primo sic.videtur ꝙ heres succedit in feu.qz vas.queritur possessio si iubente dño ingreditur possessionẽ.vt.ff.de acquir.pos.l.i.§.si iusserim.⁊.l.ꝙ meo.in prin.⁊.§.⁊ si vẽditorem.⁊.l.quarũdam.ergo primo intercessit investitura ⁊ abusiua pcessit.qđ est verisimile.ergo feu.ppriam videtur habere naturã.cũ ergo ɔstat feu.ppriaz naturam habere in vita vasalli.igitur ⁊ in herede idem dr servari.vt.ff.de pba.si pactum.⁊ de ver.ob.l.ij.in prin. Solu.illud est regulare.hic spãle pter suspitionem fraudis tollẽde.arg.j.de ɔtẽ.inter do.⁊ vas.§.hoc ita.⁊.C.de lati.lib.tol.l.vnica.§.pe.⁊ de dona.i.donatio.⁊.l.data. ❡ Oppo.scđo.vt.j.de ɔsue.rec.feu.c.j.in prin. Sol.aut dñs dixit coram curia seu paribus curie vade in possessionem.⁊ tunc feudum hz ppriam naturam.⁊ trãsit ad heredes.vt ibi patet in lra.aut coram alijs tunc non.vt hic hoc plz. Et est rõ ppter suspitionem fraudis vt dixi. Alij dicunt simpliciter ⁊ male ꝙ nisi dñs induxerit vasalium in possessionẽ seu investierit ꝙ nunꝙ̃ habet feudum ppriam naturam vt hic.⁊ cũ hac determinatione intelligitur.c.in ɔtriũ. Sed tu dic vt dixi.⁊ sic no.in ɔtrio.⁊ potest pbari p rõnem.qz omnis investitura põt probari p pares.vt.j.ti.primo.cũ similib⁹. Itẽ possessio acquiritur non solum p inductionẽ sed etiam p iussuz:⁊ multis alijs modis vt dixi.⁊ no.C.de acquirẽ.pos.l.j.ergo si dominus iussit coram paribus videtur sic sufficere sicut si induceret in possessionem coram paribus cum eadem sit ratio.

Si dominus. Casus datur regula q̃ ẽ ꝙ si cleric⁹ de alieno bñficio aliũ investiat:⁊ pri⁹ moriatur ꝙ̃ sibi feudũ apiatur:evanescit feudũ nec successor tenetur ratã hre investituraz.hoc dicit. Expositio textus. Naciscerit de bñficio sui militis nanciscerettur.i.prius ꝙ̃ feudum dño aperiatur.evanescit.i.annihilatur quod.i.qz quod supra dictũ est.de hoc satis.supra dictũ est ti.qui suc.te.⁊ ti.hic põt esse ti.qui suc.tene.

❡ Si de investitura inter do.⁊ vasal.⁊c.

❡ Cõtinua sic. Quia de ɔtentione inter dominũ ⁊ vasallũ superi⁹ obscure ⁊ imperfecte dictum est ad declarationem precedentiũ subiicitur titulus iste.

I inter dominum. Divide in tres partes. Primo qualiter sit faciẽda pbatio si cõtentio est inter dominũ laicum ⁊ vasallum. Secũdo de ɔtumacia vasalli. Tertio qualiter sit facienda pbatio.si sit ɔtroversia inter dominum clericum ⁊ vasallum. Secũda incipit ibi. Si auẽ. Tertia ibi. in clericoz. ❡ Casus summarius. Orta cõtentione de investitura inter dñm ⁊ vasallum deficiente pbatione possessorio sacramẽto cã decidetur. Sed si testes interfuerint fieri debet pbatio p testes.q̃ si veritatem dicere recusent cogi debent a comite vel populo.vel ab imperatore ad quẽ accedere debet vasallus cum nuncio dñi alr cuz ipso dño sed interim quiete possideat vsꝙ ad annũ.sed si interiz nõ iuerit p se vel p alium sacramẽto dñi cã decidetur.in clericoz autẽ investitura omnes testes pariter admittuntur.⁊ hoc dicit vide expositionem. ❡ Quere primo ad declarationem littere fm glo.de qua investitura loquatur hoc ca. Quidam dicũt ꝙ loquitur de veteri.quia in ea ad pbandum admittuntur pariter pares ⁊ extranei.vt.j.q̃ testes sint.ne ad pbationem.no.investi.§.fi. Sed hic dicitur ꝙ admittuntur si pares absfuerint.vt in ver.si vero.ergo debet intelligi de veteri.qz in novum non admittuntur.vt.j.quid sit investi.c.j.§.i.⁊.j.q̃ testes sunt necess.§.fi.⁊.j.de ɔtro.investi.circa prin.cum similibus. Tu dic ꝙ loquitur de nova ⁊ non de veteri.⁊ dic ꝙ hic admittuntur pares tñ ⁊ non extranei etiam si absfuerint pares tpe investiture qz expectandi sunt.vt.j.de ɔsue.rec.feu.c.j.in fi. Expone hic litteram.absfuerint.i.nullo modo adfuerint.vel dic ppe si erant in lõginquo vel alibi.nec cõmode possunt adesse.alr expectandi sunt vt.d.c.j.in fi.in vestitione nova.res.i.veritas.sic.ff.de iureiurã.quotiens.⁊ de sal.l.j.circa prin. Idem ꝙ in principalibus interfuerint investiture eorum testium.testes vero ad testimoniũ admittuntur.⁊ qui.p.i.⁊ no.hic.bene.q̃ dicuntur pares qui pares absfuerint.expone vt supra dixi.qui etiam extranei.vt no.j.quid sit investi.in princ.vel dic pares vt pura qz clausula debet referri ad omnia pcedentia si non resultet intellectus pravus.vt.ff.de leg.l.talis scriptura.§ fin.⁊.l.si servus plurium.§.vltimo.vel dic vt inferius dicam a comite.a quo habet feu.vas.vel dic comes in eo loco habebat interdictionẽ. Et not.hic ꝙ si inferior iudex deneget iusticiam ꝙ devolvitur iurisditio ad superiorem.⁊ ad eum põt haberi recursus.vt in aut.de questore.§.sive ro forsan.⁊ vt diffe.iudi.§.si tamẽ ɔtigerit.⁊ p gradus devolvitur vt dicit glo.s.de minore ad maiorem iudicem. Primo enim requiritur curia intellige si lis vertitur coram curia.vel dic domino.si coram domino est lis postea.comes deinde populus. Vltimo imperator: vel rex. ❡ Sed opponit glos.ꝙ primo populus romanus ꝙ̃ imperator.vt.§.sed ꝙ principi. Sed tu dic ꝙ primo imperator.quia omnis iurisdictio est in eũ translata a populo.vt.ff.de cõsti.prin.l.j.⁊.C.de veteri iure enucle.l.j.§.sz ⁊ hoc studiosum.ꝙ ex cã pdicta idest amore ⁊c.vel dic.i.in ea cã.observetur sine appellatione.vt.ff.a quibus appel.non licet.l.j.in prin.venerit vasallus domini si possidet sed idem si non possidet.si pro eo presumptio vel aliquid aliud faciat in glo.prestito.etiam coram principe.⁊ partibus ad eius presentiã comparẽtibus.testium quia in eis pariter admittuntur pares.⁊ extranei.⁊ hoc sequitur. ❡ Oppo.primo.j.quo tempore miles investi.pe.de.c.j.glo.non soluit.sed solue vt ibi dixi. ❡ Oppo.secũdo.C.de edili.edi.l.j.⁊ vbi de cri.agi oz.aut qua in pvincia.nisi alia dilatio statuitur ꝙ̃ hic dicatur. Sola.hic spãle in feudo.ibi in aliis causis. ❡ Oppo.tertio extra glo.ꝙ si testes recusent veritatem dicere cogi debeant veritatem dicere a dño non a comite vel a populo.vt.j.quid sit investi.§.j. Sol.aut testes pares recusent.tũc coguntur a domino vel a curia.vt ibi.vel extranei tũc coguntur ab alijs vt hic.⁊ fm hoc relatio que fit etiam ad pxime dicta.⁊ nõ ad precedentia.vel dic quod ibi dr hic determinatur.⁊ fz hoc dic ꝙ si testes recusent dicere veritatem sive sint pares sive extranei cogi debẽt a domino.extranei tamẽ coguntur.si domin⁹ habet iurisdictionẽ generalem in loco.⁊ potes dicere hic ꝙ comes hic erat dñs ⁊ habebat iurisditionem generalez in loco.⁊ potes dicere ꝙ etiaz relatio refertur fm hoc ad precedentia. ❡ Opp.quarto ꝙ etiam extranei sint testes si dominus non coegerit pares.vt.j.quid sit investi.§.j. So.aut vasallus habet alios testes ꝙ̃ pares nec dominus cogit pares tũc vasallus potest probare p extraneos vt ibi.aut non hz alios testes ꝙ̃ pares.vel habet alios etiam si vult probare tñ p pares.⁊ petit cogi pares.vt hic dicitur. ❡ Oppo.quinto dicitur hic in littera ꝙ possidet vasallus ⁊ reus est.⁊ tenetur probare cõtra.C.de edẽ.l.qui accusare.⁊ de proba.l.actori. Solu.aut pro actore est presumptio contra reuz.tunc reo incumbit probatio.vt hic.⁊.C.de proba.sive po.⁊ de dona.inter virum ⁊ vxorem.l.etiam.cum similibus ⁊ sic debet intelligi hoc capitulum.alr secus vt in ɔtrarijs. ❡ Oppo.sexto hic in littera dicitur ꝙ sacramentum debet deferri actori ⁊ non possidenti.sed contra.j.proximo.c.cum similibus. Solutio hoc est speciale propter contumaciam rei.vel dic ꝙ pro hoc erat presumptio pro actore.vel aliquid qui pro eo faciebat.⁊ in arbitrio iudicis est sibi deferre.vt.j.de consue.rec.feu.c.sacramentum.in principio. ❡ Oppo.septimo ꝙ actore non probante debet absolui reus.vt j.c.proximo.cum similibus. Solutio vt supra proxime dixi in alio contrario:⁊ defertur.dicit glo.hic ad cautelam actori.vt.j.in bone fidei. Tu dic deferri actori.ideo quia presumptio est vel aliquid aliud pro eo faciens.⁊ dic vt dixi.j.de controver.inve. ❡ Querit gl.

in fi.c.nisi quid clericus possit dare feu.cognatis suis. Rñ.non licet hodie.non seruetur. Et sic vt dixi.§.qui feu.da.pos.in prin.

SI quis Diuide ca.in duas ptes. In prima dominus possidebat.et vasallus actor erat. In secunda econtra. Prima pars durat vsq ad.§.si autem. Secunda vsq in fi. ¶ Casus. Orta occasione inter dominum et vasallum.si vasallus dicit se vel patrem suum inuestitum probare debet per testes saltem duos intentionem suam.sed eo in probatione deficiente defertur domino possidenti qui iurabit cum duodecim sacramentalibus eo nolente defertur actori qui iurabit etiam cum duodecim sacramētalibus vtroq nolente iurare dominus possessor absoluitur.vasallo autem possidente si possedit p annum sciente domino et nō ɔtradicente solus iurare debet sine aliis testibus.als autem nō.et hoc dicit. Uide expositionem de feudo qd dominus possidet.vel alios.si feudum est nouum vel etiam vetus si dominus non habet pares.vt.j.quid sit inuesti.§.si vero.et de consue.rec.feu.c.j.§.si.velit iurare vel non iurare. sacramentalibus.i. testibus deponētibus per sacramētum de credulitate vel scientia. de hoc.l.de patre.non fuisset.facit.j.de consue.rec.feu.c.ij.§.si a iudice.noluerit dominus.noluerit actor.ɔuenietur.dominus. aliqs vasallus.hoc autem q vasallus solus iuret.et non ɔtradicendo et ser uitiū ab eo quasi a vasallo recipiente.vt.j.de consue.rec.feu.c.l.versi.j.vbi de hoc.alioquin.i.si minus anno.ignorantia domini q̄ ɔsumitur ex prauitate temporis et in dubio regulariter presumit̄ ignorans.vt.ff.de pba.verius.et.C.q̄ mil.pos.vel nō.l.super seruis.iniquē presumpte periurio.i.sacramento ex quo presumitur periuriū.afferret.i.afferret quod esset iniquum. ¶ Opp.littera videtur repugnantiam continere.in principio.c.quia primo dicit q sufficiunt duo testes.et postea dicit q iurare debet dominus vel vasallus cum duodecim sacramentalibus siue testibus. Solutio dic q duo sufficiunt vbi deponunt de veritate.sed duodecim cum principali requiruntur.vbi deponunt de credulitate et conscientia sua.quasi ad purgationem fame productes.et facit extra de pur.ca.c.quotiens.et de testi.c.de testibus.et.c.fi. Et nota q regulariter in causis feudalibus sicut in ceteris sufficiunt duo testes.vt.ff.de testi.l.vbi cum similibus. ¶ Oppo.secundo q satis sit dominum vel vasallum iurare sine testibus.vt.s.proximo.§.et.s.de contro.inuesti.in princi. Solutio.vt no.s.de contro.inuesti.§.cum autem.et de conten.inter dominum et vasal.de suc.feu.c.j.circa princ. ¶ Oppo.tertio q a filiis domini non exigitur hoc sacramētum de quo hic dicitur.sed iuramento sit conscientia pponenda.vt.j.de cōsue.rec.feu.c.sacramētum.§.si a iudice.et de notis feu.§.si. Solutio quod hec littera dicit in versi.quod enim determinatur ibi.dic ergo q filij domini iurabunt s̄m ɔscientiam et de credulitate. Sed vasallus et eius filij iurare debent de veritate.vt.j.de consue.rec.feu.c.sacramētum.§.si a iudice. Et potest esse ratio.quia aliud in herede domini aliud in herede vasalli.quia heres domini certat de dāno vitando.et heres vasalli de lucro captando.et non est par ratio zc.vt.C.de iure delibe.sancimus.§.licentia.et de conditi.l.viti. ¶ Oppo. quarto dicitur in fine.c.q solus iurat vasallus si anno possedit immo videt̄ q cum duodecim sacramētalibus debeat iurare.etiā si triginta annis possedit.vt.j.ti.proxi.in fi. Solutio vt ibi no. ¶ Querit glo.in prie.hatus.c.quid si dominus nec iurare velle recusat.nec iurat cuꝫ ipsius sit electio.vt in littera dicitur. Respōdeo q electio deuoluitur ad actorem.ar.ff.de solu.l.j.vel dic q iudex statuet tempus dño.et ex causa denegabit iurisditionem.et transfertur electio in actorem. arg.ff.ex qui.cau.maio.sed et si.§.sed si dura.et.C.de inge.et ma.diffamari. ¶ Tangitur hic brocardum in glo.videlicet q patientia sine contradictione consensui cōparatur. Item q patiētia non habetur pro consensu.et allegantur iura multa ad primā partem.sed soluitur.vt no.s.de benefi.fra.et qualiter frater fratri suc.c.vno.

¶ De feu.da.in vicem legis cōmisso.

¶ Continuatio rubrice sic fieri potest. Dictum est supra quēadmodum feudum constituatur. Uerum quia feudum constituitur gratia et non precio.ideo sequit̄ hec rubrica.

SI quis obligauerit. Casus. Feudū ɔstitui nō potest sub pacto.l.cōmissorie.q non sub ɔtextu pecunie sed amore domini querendum est. ¶ Oppone duobus modis.vt not.s.de bene.fra.et solue vt ibi. ¶ Oppo. littera dicit quandocūq pecunia soluta est.potest dominus recuperare pignus.contra.j.eo.c.fi. Solu.ibi creditor prescripsit quasi feu.spacio triginta annorum.hic non. Item ibi interuertit possessionem.hic non. Item intellige hic quandocūq nisi creditor impetrauerit iure dominij possidere.vt.s.de iure do.impe.l.vltima. ¶ Queris glo.duas questiones satis faciles. Prima est q si vendidi tibi domum pro quinq aureis.tali pacto q nisi solueris integrum p̄cium retinere debeas in feu.et soluere debeas medietatē vel plus vel minus.an tale pactum sit licitum.videtur q sic.vt.ff.de pactis.l.in traditionibus et depo.l.j.§.si ɔuenerit. Ecōtra videtur q non vt hic. Sols.s̄m glo.distingue aut venditor vult domum totaꝫ p feu.retineri p̄cio non soluto tunc non est in aliquo vt hic.aut simpliciter et tunc pro parte qua precium non est solutum erit feuduꝫ p parte qua est solutum non erit.vt hic. ¶ Querit gl.secundo quid si fecerit debitor pactum cum suo fideiussore q si fideiussor soluerit creditori debitore cessante in solutione q rem impignoratam a debitore si fideiussor habeat in feu.an valeat pactum. Respon.gl.videtur q sic.vt.ff.de contrahen.emp.l.finali. Tu dic q licet emptio teneat vt ibi feudum tamen non constituitur vt hic propter dictam rationem.

SI quis inuesti. Casus. Si dominus inuestierit aliqueꝫ de beneficio sui militis s̄m placentinos non tenet inuestitura sine consensu eius cuius est feuduꝫ. Sed s̄m mediolanēses et cremonēses valet inuestitura si nullum p̄iudicium generatur ei cuius est. Predicta autem inuestitura potest habere effectum decedente vasallo sine successore.et hoc dicit.hoc.s.dictum mediolanes.et cremonen.milite de cuius feu.alius inuestitur. ¶ Queritur que opinio sit verior. Rñ.in dubio videtur opinio mediolanes.et cremones.esse verior.quia quotiens quis quod sibi prodesse potest et alij nō nocet facere vult:licet respiciat rem alterius permittitur regulariter.vt ff.de euic.l.in creditore.et de aqua plu.ar.l.j.§.deniq.et solu.mat.l.ij.in prin.ergo hec datio debet permitti.et s̄m hoc s̄m mediolanes.et cremones.debet intelligi q dominus pōt beneficium sui militis alij dare in feudum in dieꝫ vel sub conditione non pure.vt.s.hic potest esse ti.qui suc.de.vel quando datio non transit in turpitudinem vel vitium future successionis quod esset si concederetur in feudum beneficium certe persone.secus si beneficium concederetur in genere alicuius sui militis q sibi prius vacauerit.arg.ff.pro socio.l.iiij.§.de illo.et.C.de pac.l.si.vbi de hoc.vel s̄z glo.quādo imminet etiā periculum de futura successione sed accipiens accepit cautioneꝫ de euictione.hoc non placet.q tunc posset detrimentum generari propter insidias vt hic.et quia cautio non mutat maliuolum propositū.vt insti.de suspe.tu.§ nouissime. Sed forte placētini bñ itellexerūt et dixerūt si intellexerunt dictū suum quando sit inuestitura a domino de beneficio sui militis pure.vel quādo sit de beneficio certe persone et sic imminet periculuꝫ future successionis de hac materia.dic vt dixi.s.qui suc.te.c.j.§.si.

¶ De vsu mediolanes.s̄m quosdam. Rubrica.

QUidam. Diuide capitulum in tres partes. Primo thema et questio. Secundo responsio in qua quidem primo deferť sacramentum filio vasalli. In tertia parte defertur filio domini. Secunda incipit ibi.vnde iuris. Tertia ibi si aut. Casus filio militis dicenti patrem de pignore inuestitum et triginta ānis nomine feudi possedisse defertur iusiurandum.vt iuret cū duodecim sacramētalibus forma hic tradita.sed eo nolente iurare defertur filio domini qui si iurare recuset cogitur filium militis inuestire.hoc dicit. Uide expositionem longum tempus.i.longissimum vt ptꝫ.j.inde.i.de ea re pignori obligata. ¶ Oppo.s̄m glo.duob' modis. Primo sic.dicitur hic q filius militis iurat de certa persona. Sed filius domini iurat de incerta qualiter est hoc. Solu.licet glo.admiretur nec respondeat. Tu potes dicere q eodem modo iurant ambo quia filius militis iurat patrem suum a domino inuestitum.nec certificat aliter dominum. Filius autem domini iurat militem defunctum inuestitum non fuisse.nec aliter certificat personam militis. Sed licet hic non videatur differentia inter filium domini et filium vasalli.vt dixi.s.titu.proximo.c.si. ¶ Scdo opp.gl.dicit hic q filio militis defertur sacramētum sub forma hic tradita et si iurat hac forma obtinet. Sed videtur q si filius domini velit pbare cōtestationem pignoris q audiatur nec dari debeat filio militis sacramentum.quia facultas probationū zc.vt.C.de hereti.quoniam.in fi.et de testi.testium.§.j.et facit.s.ti.j.c.j.et.ij. So.quod hic dicitur determinatur ibi.dic ergo hic q filius militis iurat si filius domini non vult probare ɔtestationem pignoris seu interruptionē prescriptionis que fit multis modis.vt.C.de prescrip.xxx.anno.l.sicut.et.l.cum notissimi.et.l.si. ¶ Deinde opponitur extra glo.tertio hic q exigitur tempus triginta ānorum vt detur iuramentuꝫ filio vasalli immo videtur sufficere annus.vt.s.ti.proxi.c.si.§.fina. Solutio ibi constabat feu.esse.sed dubitabatur an sit paternuꝫ vel collaterale.vel an sit facta inuestitura propria. Hic autem dubitabatur an esset feudum. Uel dic hic precessit pignus in re quam tenet pro feudo hic ibi non.vel dic ibi scienter dominus recepit seruitiū

uitium pro re quam tenet pro feudo hic ignoranter accepit domin⁹ pro ipsa re. ¶ Oppo. quarto ꝙ solus debeat iurare vasallus etiã si anno possedit. vt. ȷ̃. ritu. proxi. c. fi. §. vlti. Solu. vt in pcedenti cõtrario. vel dic vt dixi. ȷ̃. de conten. inter do. & vas. de inuesti. feu. circa prin. ¶ Oppo. quinto ꝙ non sit in electione filij militis iurare sed pbationi stetur. vt. ȷ̃. de controuer. inuesti. §. similiter. Solu. ibi cõstabat de pignore per pbationem domini. hic non. vel dicas melius. ꝙ hic pscriptio tẽporis intercessit. dubitabatur tamẽ de feu. & cõtẽ. pignoris. & ideo statur hic sacramentu. ibi autem nulla prescriptio temporis intercessit. ¶ Oppo. sexto ꝙ quotiens pcessit pign⁹ nõ debet credi iuramento vasalli. vt. ȷ̃. de conten. inter do. & vas. de inuesti. feu. §. similiter. Solutio hic post pign⁹ intercessit pscriptio ibi non. ¶ Oppo. septimo p locum a diuisione. s. aut enim constat de pscriptione & seruitium pstitit pro re ipsa. tunc si filius domini nihil pbet filius militis debet obtinere sine sacramento. vt. ȷ̃. si de feu. fue. cõtrouer. c. si quis. p. xxx. ann. & no. ȷ̃. de cõsue. rec. feu. c. j. versi. j. & sm hoc male diceret littera. hic ꝙ iurare cogitur. aut non cõstat de prescriptione & seruitium pstitit. & tunc non debet sibi deferri iuramentum. quia psumptio est p filio domini ꝙ filius militis & pater ex pcedenti causa pignoris possederint. vt. C. de pigno. act. l. si creditor. & l. pignus. & l. nec creditores. & ff. manda. creditor. §. si inter maritum. Solu. ad primum mẽbrum ꝙ hic pcessit causa pignoris. & ideo iurat etiam si cõstat de pscriptione. ibi non. Ad secũdum rñ. ꝙ hic constabat de pscriptione: & seruitium pstitum: dubitabatur tñ an esset feudum & cõtestatio pignoris facta al's non crederẽ deferri iuramentum filio militis simpliciter vt supra dixi. ¶ Queritur in glo. quid si filius militis post pscriptionem cecidit a possessione an habeat actiões. Rñ. aut pscripsit bona fide. & dico ꝙ sic aut mala & dico ꝙ non. vt. C. de pscriptione. xxx. annorum. l. si quis emptionis.

¶ De feudi cognitione. Rubrica.

¶ Potest cõtinuari sic ad superiora. Dictum est supra de multiplici iure feu. & spãliter de contentione feudi. Sed quia dubitari potest quo iure cause feudales decidantur. ideo sequitur hec rubrica.

VBertus de orto &c. Diuide ca. in duas partes. Primo quo iure vniuersaliter & generaliter cause omnes decidantur. Secundo quo iure cause feudales spãles. Scd'a incipit ibi. vsus tamen feudi. ¶ Casus. Cause regulariter aut decidũtur iure ro. aut legibus longobardo. aut cõsuetudine. Sed cause feu. deciduntur cõsuetudine que vincit legem in hac parte. licet cõtrarium dici soleat cõsuetudine autẽ deficiente decidi possunt & etiam lege scripta. hoc dicit. & vsum qui secutus est l. mores sequentes post legem. ¶ Nota hic ꝙ causarũ alie decidũtur iure ro. alie legibus longobar. alie cõsuetudine vel alia spãli lege lata. vt. ff. de le. l. non possunt. & l. nec legen. & in auẽ. de indi. §. omnes autẽ. & insti. de iure na. §. ius autem ciuile. & §. sed etiam naturalia. & insti. de offi. iudi. in prin. ¶ Quo autem ordine hec iura seruari debeant dic. vt. ff. de legi. non possunt. & l. de quibus. & C. de le. & cõsti. l. cum de nouo. Item no. ꝙ cause feudales dirimuntur speciali cõsuetudine feudorum. in quibus cau. feu. Primo cõsideratur cõsuetudo que adeo vim suam extendit. vt lex vincat licet legib⁹ romanorum cõtrarium dici soleat. vt. C. que sit lon. cõsue. l. cõsuetudo. & intellige de equa cõsuetudine. non iniqua & mala. arg. in auẽ. vt nul. iudi. §. nulla. & extra. de cõsue. c. fi. & viij. di. c. mala cõsuetudo. ¶ Secundo pcedetur de similibus ad similia. vt. ȷ̃. de feu. mar. c. ij. & j. an mutus vel aliter imper. c. j. & C. que sit lon. cõsue. l. j. & ff. de leg. l. de quibus. ¶ Tertio decurrendum est ad l. & l. ar. que valida sunt iure ro. vt hic in fi. & ff. ad treb. qui filium. §. fabinus. & de re mili. non omnes. §. a barbaris. Sed sm glo. in cõsuetudine feu. & feudis non est vtendum eorum argumẽtis. quia cõsuetudines non sunt ius. sic pbabile & rõnabile sicut leges romanorum: licet videatur arg. cõtra. ff. de leg. & sena. cõ. l. diuo. Vel dic ꝙ non est prohibitum vti argumẽtis ex cõsuetudinibus. Sed põt dici ꝙ pbabiliora sunt ea que sumunẽ ex lege. Ex cõsuetudinibus tamen etiam poterunt sumi argumẽta iudex autem ex argumentis que rei aptiora & vero proximiora esse comperit sui animi motum informabit. vt. ff. de testi. ob carmẽ. §. fina. & C. de pba. l. fi. & de edic. di. adri. tol. l. fi.

SCiendum. Diuide caplm in duas ptes. Et primo dicitur in quibus rebus põt feudum cõstitui. Secũdo quibus modis acquiritur feudũ. Secunda incipit ibi. ac feudũ. ¶ Casus feudum constitui põt in rebus mobilibus. aut solo coherentibus. aut in his que inter immobilia computãtur. Feudum autem acquiritur duobus modis inuestitura aut successione. h. d. Vide expositionẽ coherentibus vt fructibus pendẽtibus. vt. ff. de rei ven. l. fructus. vel superficie. ff. de superfi. l. j. & de vi & vi ar. l. j. §. hoc interdictũ. Sunt & alia que solo coherent. vt. ff. de act. emp. l. iul'. §. fi. cum. l. seq. de camera in qua pecunia & thesaurũ retinetur de canea vbi vinum. frumentũ & cõsimilia seruantur feudum. & redditus annuales vino in pecunia vel pane dice feu. cõsistere consistere facit. j. ti. j. §. si vero vasallus & de notis feu. in prin. Et nota hic in prin. c. in quibus rebus põt cõsistere feudum. Constituitur enim vt dicit littera in rebus immobilibus ac solo coherẽtibus vel que inter imobilia. Et pone exemplũ de his que inter imobilia computãtur vt in littera dicitur vel intellige in seruis glebe ascriptis. vt. ff. de diuer. pre. longe. vel in pane. vel in annona ciuili. vt in auẽ. de non alienan. vel pmutan. rc. ec. §. si mili modo. & C. de iure do. impe. l. fi. potest etiam in feudũ dari fundus cum rebus mobilibus. arg. ȷ̃. vnde vi. Si quando. & de bo. va. l. si quando. ff. de vi & vi ar. l. j. §. ij. Sed in alijs rebus mobilib⁹ feu. cõstitui nõ potest vt hic. & j. si de feu. vas. inter fra. c. j. vbi de hoc alij aliter dicunt vt in summa. Et nota hic ꝙ feudum quod de camera seu canea datur non datur nisi sit in camera seu canea vnde solui possit. tamen si euacuata sit sine culpa promissoris expectandum est donec solui possit. soluere autem intelligiẽ deducto ere alieno. vt. j. de no. feu. in princi. & datur vasallo defensio. si bis vel ter solutio facta est sibi. vt. j. ti. j. §. si vero vasallus. arg. C. de fideicom. l. j. & de apo. pu. l. pe. & hoc feudum finitur morte dantis & accipientis. ar. j. quis di. du. co. mar. c. j. §. fi. sic vsufructus morte accipientis finiẽ. C. de vsufru. l. corruptionem. ¶ Queritur in glo. nunquid nomina appellatione mobilium cõtineantur. Respondet glo. non dic vt no. ff. de verbo. signi. l. mouentium. & in auẽ. de non alie. aut pmu. reb⁹ ec. §. vult enim illa. & C. si aduer. transac. l. j. versi. no. ¶ Queritur nũquid vasallus põt cogere dominum vt ei pstet possessiones ex quibus recipere posset feu. camere seu canee. Glo. respondet ꝙ sic. j. de phi. feu. alie. p fre. §. illud quoqz. per. l. C. de dona. l. si quis. ar. §. j. Mihi videtur cõtrarium quia aliud esse debet in donatione que est mera simplex & libera vt ibi. & aliud in hoc feudo quod debetur sicut in camera vel canea. vnde solui possit vt dictum est. Item nota hic in secunda parte ꝙ feudum acquiriẽ duobus modis. s. inuestitura sub. gl. aut pro eo quod habetur pro inuestitura. vt. ȷ̃. qui. mo. con. po. c. j. & j. de consue. rec. feu. c. sciendum. sed nõ transit ad heredes Tu dic ꝙ transire debet ad heredes. qui a dominum facere põt inuestituram per se vel per alium. vt. j. per quos fi. inuesti. c. j. §. pe. ergo si potest per aliuz. ergo & per se non debet interesse. induxerit in possessionem vel iusserit ire. vel verbo constituerit se possidere. vt possit nancisci possessionem postea hoc verum esse puto nisi coram curia dixit. vt. d. ti. dixi qui. mo. feu. consti. potest. c. j. ¶ Secundo acquiritur feudum successione intellige ab intestato siue ex testamento. vt. ȷ̃. de suc. feu. circa prin. & si est extraneus non suus. ar. de suis & legi. l. j. §. sciendum. Hinc est ꝙ viuente patre censetur dñs. & sola administratio in eo diciẽ transire artificio iuris ciuilis. vt instit. de here. quali. & diffe. §. sui. & de here. ab intesta. §. sui. ff. de lib. & posth. l. in suis.

¶ Quid sit inuestitura. Rubrica.

¶ Quia in plerisqz partibus habita est mẽtio de inuestitura. & de ea dubitatur quid sit. Ideo sequitur rubrica.

INuestitura proprie &c. Diuide capitulum in quinqz ptes. Primo quid dicatur inuestitura & coram quibus debeat fieri. Secundo qualiter pbetur inuestitura domino possidente vel quasi. Tertio qualiter probetur vasallo possidente. vel quasi. Quarto qualiter probetur si dñs non habet pares. Quinto quo iure probetur pecunia in feu. apposita. preter ppriam naturã iuris. Prima pars durat vsqz ad. §. si enim. Scd'a vsqz ad. §. si vero vas. Tertia vsqz ad. §. si vero inuestitura. Quarta vsqz ad. §. pterea. Quinta vsqz ad finez. Casus in prin. vsqz ad. §. si enim. Primo determinatur quid dicatur inuestitura. Et qdẽ diciẽ inuestitura alia ppria vt possessionis alia abusiua vt quando hasta vel aliud corporeum porrigitur a domino vasallo pro inuestitura. Secũdo diciẽ coram qbus debeat fieri hec inuestitura. Siquidem oz fieri coram paribus dñi. duobus saltem nõ coram alijs. lz qdaz cõtrã dixerint. h. d. Vide expo. inuestitura. facit extra de inuestit. c. autoritate que inuestitura. testatur coram testibus quibuscũqz. Si coram paribus factum esset non est dubiũ sm oẽs ꝙ valent. vt. ȷ̃. de feu. gar. c. j. & j. de consue. rec. feu. c. j. §. fi. & j. proximo. §. & j. qui test. sunt ne. ad pro. no. inuesti. in prin. & §. j. Et nota quid dicatur inuestitura. Sed nũquid est necessariũ ꝙ vtraqz inuestitura interueniat. Rñ. si incipiamus ab abusiua requiritur etiã ppria. vt. j. de no. fi. for. c. ij. & ȷ̃. de cõtro. inue. circa prin. Sed si a propria incipiamus non puto necessarium abusiuam. simile. C. de iure delib. l. potuit. & ff. de acqui. pos. l. iij. §. in amittenda. ¶ Item no.

q noua inuestitura fieri dʒ coram paribus rō esse pōt. ne quid exco gitetur falsitatis in perniciem domini. vt. j. de no. feu. §. idcirco. sed in veteri inuestitura pariter admittūtur pares ⁊ extranei. vt. j. qui. test. sint ne. ad pro. no. inuest. §. fi. ¶ Queritur vtrum aliquid ppria ⁊ abs sua inuestitura debeat fieri coram paribus. Rñ. q sic. vt. j. pror. §. ⁊. §. fi. manifeste apparet. ⁊. s. de ɔtro. inuesti. circa prin. ⁊. j. de consue. rec. feu. c. j. vel dic q in ppria sufficit si mandatū q inducatur in possessionē fiat cōra paribus. vt. d. §. j. de ɔsue. rec. feu.

Si enim. Casus comes militem inuestiuit abusiue p annuum de castro nō tradit possessionem. vasallus agit ɔtra dominū ⁊ petit fieri inuestiturā ppriam ⁊ possessionē sibi tradi. dominus denegat se vllam fecisse inuestituram. ¶ Queritur qualiter fieri debeat pbatio. Rñdeo q per pares curtis. vel p publicum instrumētum a paribus ɔfirmatū. qui si veritatem dicere recusetur tūc a domino cogi debēt iurare. quia huius rei nesciūt veritatem ⁊ postea actor alios poterit pducere testes. eo autē deficiēte in pbatione est in electione domini vtrum velit iurare vel referre si dominus nolit cōpellere testes probare eo autem tunc deficiēte in pbatione electio iurisiurandi deferē dño. h. d. vsq ad. §. si vero vas. Uide expo. in pos. rei. de qua miles asserit inuestiturā abusiuā sibi factā fuisse. nā pprū facta est. vt hic ptʒ in littera illius domini qui. s. pares nesciant. j. de no. nō feu. §. notandum. tūc. i. iuramento ab eis pstito q nesciunt veritatē pducat. ⁊ sic videt q pducere possit post didicita testificata. hoc casu cōtra arg. in aut. de testi. §. qt vero. vel dic q hic testes non posuerūt sup sacro principali. sed se nesciēte deficiētibus. i. deponētibus ad pienū p pducente. vel dic forte non interuenietibus. quia vasallus non habet aliquos ⁊ tunc dic q sibi imputet quare non petiit a superiori cogi pares. ¶ Oppo. sm glo. q dominus non dʒ teneri ad cogēdum pares. vt deponant ɔtra seipsum. vt. C. de testi. l. nimis. Solu. probare ɔtra se quis nō cogitur vt ibi. sed si hʒ iurisditionē. ⁊ ab alio producunē testes cogitur ɔtra se facere iurare. arg. ff. de of. psi. l. se. cō. ¶ Oppo. sm glo. q breue testatum debeat sufficere sine aliquibus testibus extraneis vt hic in prin. §. huius. ⁊ tamē lra videtur innuere cōtrarium. in ver. q si iurare. Solu. hec oppo. mihi videt non pcedere. quia lra. j. non dicit q sit opus testibus si supest breue testatū a paribus ɔfirmatum. Jtē distinctio glo. quam facit pro. c. sine. j. qui testes sint ne. ad pro. no. inuesti. s. possideat dominus an vasallus non videtur pcedere quantum ad intellectū glo. vt ibi ptʒ in littera. ¶ Opponitur etiā vt dixi. s. si inter do. ⁊ vas. de inuesti. lis oria. c. j. ⁊ solue vt ibi notaui. ¶ Queritur in glo. quid si dominus non cogit iurare pares nec vasallus potest p alios pbare aliquid vasallus suo iure priuabit. Rñ. q non. ⁊ bene. sed cogētur testes a comite vel a populo. vel ab imperatore. vt. s. si de inue. inter do. ⁊ vas. lis oria. c. j. nec hoc negatur hic in lra. quia licet posset dicto casu probare p testes extraneos eius fauore inducitur. ⁊ ideo in eius lesionē non debet retorqueri. vt. C. de le. ⁊ ɔsti. l. q in fauore. ⁊ forte dñs si non cogat testes priuabitur iure suo seu feudi pprietate. vt. j. in qbus causis feudum amittatur. §. istud non te lateat. vt. j. de for. fi. c. j. §. finn.

Si vero vas. Casus vasallus possidet vel quasi possidet feu. camere vel cauene q bis vel ter recepit a dño petit rē suam a vasallo vel negat soluere feu. ⁊ negat inuestituram. ¶ Queritur qualiter ɔsulatur vas. possidēti. l. quasi. Rñ. q sibi non est opus pbatione. sed sibi datur electio q iuret vel referat. ⁊. h. d. vsq ad. §. si vero. Uide lram quietis. i. pacificis ⁊ facit. C. de apo. pu. lib. x. ⁊ de fideicō. lib. ar. ɔtra. C. de pac. l. si certis annis. Solu. illud regulare hoc spāle est. vel dic licet lra non tāgat q hic pcessit abusiua inuestitura. Uel dic q hoc nole feu. soluit q feu. ɔstituit mera liberalitate ɔcedētis. vt. s. quib. mo. feu. ɔsti. po. in prin. licet ɔtrium in summa dicatur. q possideat. Nota hic q incorporalia non possidētur. sed quasi. vt. ff. de ac. re. do. l. seruū. §. incorporalia. de acqui. pos. possideri. in prin. pcta vt in primo casu. renuat secūdo casu. pbatione. s. vas. possidēti. sed dño agēti eēt opus pbatione. si vult obtinere possidēti vasallo.

Si autem inuestitura. Casus. Cōtētio erat inter dñm ⁊ vasallū de inuestitura dño vel vasallo possidēte feudum. dñs non habet pares. ¶ Queritur qualiter fieri debeat pbatio. Rñ. q vasallus pōt pbare p quoslibet testes extraneos vel p publicū instrumētū aut inopia emergēte pbationū cū iureiurando q decidet. h. d. Uide expositionē testes. vt. j. de ɔsue. rec. feu. c. j. §. fi. ⁊ de no. feu. §. j. pbari per vas. vel dic ēt dñs. sed de eo non est dubiū. inopia. Nota q inopia pbationum emergēte decurritur ad iusiurandū. facit. s. de conten. inter domi. ⁊ vasal. de inuestitu. feu. c. j. §. inopia. ⁊. C. de iureiurando in bonefi.

Preterea. Casus. Contētio est inter dñm ⁊ vasallum de pactis appositis inter eos pter cōmunē feu. naturā. vel qr dñs allegat pctū in sui fauorē. Uel dic feudū datum tali ɔditione. ⁊ vasallus associet vxorē suaʒ ad ecclesiā festiuis diebus dño quidē incumbit pbatio. Eo aūt deficiēte in pbatione vasallo defertur iusiurandū. Sed quid ecōtra allegat vasallus pactū factū in sui fauorē ɔtra feu. ɔsue. forte de filiaʒ successione. vasallus dʒ pbare pactū. alioquin dño deferē iusiurādum. h. d. Uide expositionē. tenor. i. pactū aliquod ad dñi volūtatē. adempta de facto vel de iure. ⁊ dic de facto dño deficiēte in pbatione. de iure quādo presumptio est iuris ⁊ de iure cōmuni p vasallo. ɔtra quā de iure nō admittiē pbatio. vt. C. ar. tu. l. fi. ⁊ de rei vxo. act. l. vnica. ⁊ de hoc voluit dicere glo. Et nota etiam sm glo. q vbi dubium emergit in feudo relinquiē interpretationi cōsuetudinis. vt sm ɔsuetudinē ⁊ sm simplicē naturam videaē facta cōcessio p dñm ⁊ vas. se obligasse ad id videbatur nisi probetur ɔtrium. vt hic ⁊. C. de iu. emphi. l. j. ⁊. ij. ⁊ hoc est valde notabile ⁊ memorie tenēdū. Jtem nota q in feu. plerū q pacta adijciunē contra feu. naturam que seruari debēt vt hic. ⁊. j. qui. ex cau. feu. amit. §. fina. ⁊ ti. seq. §. est ⁊ alia. de cap. qui cur. ven. c. fi. ⁊ facit. C. de iure emphi. l. j. ⁊. l. ij. allegat in suuʒ fauorē appositum. ¶ Ultimo ad materiam istius titu. veslo diffiniendam ⁊ clarius distinguo q̄ distinguat glo. in prin. c. quādo queriē qui testes sint neces. in inuestitura. ⁊ p quos testes inuestitura pbetur ⁊ qualiter ⁊ cui onus pbationis incūbit distinguit aut queritur de inuestitura veteri aut de noua. Si de veteri regula est q sufficiūt pares ⁊ extranei indistincte. vt. j. qui test. sint ne. ad pro. no. inuesti. c. j. §. fina. si de noua. aut est de clericorū inuestitura aut de laicoꝝ. si clericorum regula est q pariter admittūtur pares ⁊ extranei. vt. s. si de inuesti. inter do. ⁊ vas. lis ori. §. fi. ⁊ est rō vt ibi patet in lra. ⁊ hoc verum est si de rebus ecclesie facta est inuestitura. Sed si de propriis idē seruatur quod in laico. vt. j. de cle. qui inuesti. facisē. c. j. in prin. Si laicoꝝ aut queritur de inuestitura quo tpe sit aut post tps quo facta est. si queraē de inuestitura tempore quo fit siquidē dñs hʒ pares dʒ fieri inuestitura coram eis saltem in duobus vel tribus. ⁊ breui testatu interueniēte a paribus ɔfirmato. lʒ sm mediolanēs. aliter seruetē. vt. s. e. c. ver. j. ⁊. §. j. ⁊. j. qui test. sint ne. ad pro. no. inue. c. j. alr inuestitura facta nō valet: etiā si pares sunt absentes. qr expectādi sunt. vt. j. de cōsue. rec. feu. c. j. §. fi. Nō obstat. s. si de inue. inter do. ⁊ vas. c. j. vt ibi no. Si vero non hʒ pares tūc adhibeat dominus quos meliores pōt inuenire liberos tamē. vt. s. eo. c. §. si vero inuestitura. ⁊. j. de notis feu. §. quod aūt vel instrumētū publicū. Si vero queraē de noua inuestitura post tēpus quo facta est: aut cōtētio est inter dominū ⁊ castaldū vel deputatū ad gardiaʒ. aut inter dñm ⁊ creditorē. aut inter dñm ⁊ emptorē. aut inter do. ⁊ eum q pretēdit sibi feudum camere. seu feu. cauene. aut inter dñm ⁊ vas. qui dicit se inuestitū de noua inuestitura aut inter dñm ⁊ agnatū qui dicit se succedere vas. aut inter dñm ⁊ filiū vas. aut est contētio inter vasallos. aut est contētio inter vasallum ⁊ aliū quēcūq quem constat non esse vasallum. Siquidē est contētio inter dñm ⁊ castaldū vel deputatum ad gardiam. dic vt. s. de feu. gar. c. j. dixi. §. j. ⁊ de ɔtro. inue. §. item si vasallus. ⁊ de ɔten. inter domi. ⁊ vas. de inue. §. ceteruʒ. Si aūt est contētio inter dominū ⁊ creditorē. dic vt. s. de ɔtro. inue. c. j. §. similiter. ⁊ de feu. da. in vicē. l. cōmis. c. j. ⁊. c. fi. Si vero contētio est inter dñm ⁊ emptorē dic. vt. j. de ɔtrouer. inter mas. ⁊ femi. c. j. §. fi. ⁊ de ɔtro. inter do. de emp. feu. c. j. Si aūt est contētio inter dñm ⁊ eum qui sibi ptendit feudū camere seu cauene. dic vt. s. eo. c. §. si vero vas. Si autem est contētio inter dñm ⁊ vasallum qui dicit se inuestitū de noua inuestitura hoc membrū prosequitur glo. Sed dic clarius aut est contētio de inuestitura quam dominus affirmat ⁊ vasallus negat aut de incremēto feudi. aut de pactis initis inter eos pter feudi naturam. aut est contētio de ingratitudine vas. Siquidē est contētio de inuestitura vasalli quam dñs negat intercessisse. aut dñs possidet aut vasallus. Si dñs tunc probare dʒ vasallus p pares curtis vel breue testatum a paribus confirmatū. vt. s. eo. c. j. §. j. ⁊. s. de contē. inter do. ⁊ vas. de inuesti. c. j. in prin. licʒ sm mediolanēs. aliter seruetur. vt dixi. hoc est verum si testes non recusent dicere veritatem. alr cogendi sunt a domino vel a paribus. vt s. e. c. §. j. ⁊. j. de no. feu. c. j. §. notandū est. si dñs non cōpellat eos. licet vasallo etiam pbare p extraneos. vt. s. eo. c. j. §. j. pōt etiam petere cogi testes a comite. vel a populo. vel ab imperatore. vt. s. si de feu. inter do. ⁊ vasal. lis ori. c. j. siue testes sint pares siue extranei. vt ibi patet in littera. ⁊ pcedeē vt hic diciē. hoc est verū si dominus hʒ pares alr admittunē indistincte etiā extranei. vt. s. prori. §. Si vero vas. pbare nō pōt p testes aut per breue testatū. regulariē domino possidenti datur iusiurandum vt iuret. vel referat. vt. s. e. c. §. j. ⁊ s. de controuer. inuesti. c. j. circa prin. ⁊ de conten. inter do. ⁊ vasal. de inue. circa prin. in casibus tamē remittiē domino iuramentū. vt s. de controuer. inuesti. c. j. §. si vero feu. ⁊ de contē. inter do. ⁊ vasal. c. j. §. ceterum. versicu. j. Si autem possidet vasallus domino incūbit probatio. quia actor est. vt. C. de probatio. l. actor. ⁊ de edē. qui accusare. ⁊. s. eodē. c. j. §. si vero vas. Eo autem deficiente in pbatione aut vasallus possedit anno domino sciente ⁊ non contradicente. ⁊ seruitium sponte suscipiente. defertur vasallo iuramentum vt solus iuret. s. si de inuesti. inter do. ⁊ vasal. lis ori. c. j. §. fin. vel dic q

sibi cōstabat

sibi cõstabat feudũ esse. dubitabat tamẽ vtrũ sit paternũ vel collaterale: alis forte nõ iuraret solus. vt. j. de ↄsue. rec. feu. c. j. Si aũt possedit minus anno vel dño ignorãte. ⁊ tũc vincit dñs vt ibi. Si autẽ vasallus pscripsit rẽ iure feu. xxx. an. tũc obtinet sine sacramẽto. vt j. si de feu. fue. ↄtro. c. si quis p. xxx. an. aut possedit maiori tẽpore anni dño ignorante cũ non pscripsit tũc iurat cũ. xij. sacramẽtalibus. vt. s. de contẽ. inter do. ⁊ vas. de inuesti. feu. circa prin. ⁊ si de inuest. inter do. ⁊ vas. lis oriatur. c. ij. circa prin. ¶ Sed notandũ est q iuramẽtũ non semp defert possidẽti sed iudicis arbitrio reseruat cui sit deferẽdũ quod intueri dz sm facti qualitatẽ ⁊ psonaꝝ ↄditiones ⁊ cause naturam. vt. j. de ↄsue. rec. feu. c. ij. ⁊ de iureior. in bonefidei. ⁊ plene dixi. s. de ↄtro. inue. c. j. in prin. ¶ Qualiter aũt debeat iurare domin⁹ ⁊ vas. ⁊ eoꝝ heredes. dic. vt. s. de contẽ. inter do. ⁊ vas. de inue. feu. circa prin. ⁊ si de inue. inter do. ⁊ vas. lis oriatur. c. ij. circa prin. ⁊. j. de ↄsue. rec. feu. c. ij. §. j. ⁊ de no. feu. c. j. §. fi. Item sciendũ est q non obstante ↄtrouersia nihilominus dz inuestiri vasallos de alio ꝟ suo recto feu. quod hz ab eodẽ domino sine ↄtrouersia. vt s. de contẽ. inter me ⁊ dñm. de poꝛ. feu. fratris mei. c. j. §. fina. ⁊. j. de alie. feu. pa. c. ij. Si vero ecõtra est cõtẽtio de inuestitura quã dominus affirmat. ⁊ vasallus negat. dic. vt. j. si de feu. fue. ↄtro. c. vasal. si feu. ⁊ de l. coꝛ. c. fi. Si vero est contẽtio de iuramẽto feudi dic vt. s. de ↄtro. inue. c. j. §. si quis, de māso. ⁊. j. de inue. de re. ali. facta. §. fi. ⁊ ti. hic fi. lex ↄcide inci. ↄsue. reg. c. j. §. si vasal. ⁊ §. sequẽ. Si autem ↄtẽtio est inter dñm ⁊ vasallũ de pactis appositis inter eos. dic. vt s. eo. c. §. fi. Si vero est contẽtio de ingratitudine vasalli. dic vt infra quot testes sint ne. ad pro. no. inue. c. j. Si aũt est contẽtio inter dñm ⁊ agnatos vasalli dic. vt. s. de ↄtro. inue. §. cũ autẽ. ⁊ de contẽ. inter dñm ⁊ me. de poꝛ. feu. fra. mei. c. j. ⁊ si de inue. inter domi. ⁊ vas. lis oꝛia. c. ij. ⁊. j. de gra. suc. in feu. §. fi. ⁊ de inue. in mari. factu. §. itez plz. ⁊ si de feu. fue. ↄtro. c. j. Si vero est contẽtio inter dñm ⁊ filiam vas. dic vt. j. si de feu. fue. contro. c. iij. ⁊ de ↄtro. inter mas. ⁊ femi. c. j. Si aũt est contẽtio inter agnatos ⁊ filiam. dic vt. j. si de feu. fue. cõtro. c. ij. ⁊ de gra. suc. in feu. c. fi. ⁊ de contro. inter mas. ⁊ femi. c. j. ⁊ s. capi. qui cur. ven. c. si contẽtio. Si aũt est ↄtẽtio inter vasallos dic vt. j. de pace ⁊c. §. si duo homines. ⁊. §. si tres. ⁊ de. l. coꝛ. c. ij. Si autẽ est contẽtio inter vasallũ ⁊ alium quẽ cõstat non esse vasallũ. dic vt. j. de ↄtro. inter vas. ⁊ all. ⁊ bene. c. j.

¶ Per quos fiat inuestitura ⁊c.

¶ Hec rubrica potest sic ↄtinuari. qz. s. de his qui feu. da. pos. dictum est de psonis que feu. da. ⁊ recipere possunt imp̄fecte: imperfecte dictũ est. ideo ponit hic hec rubrica.

Inuestitura. Diuide ea. in ptes quinq. Prio que psone possunt inuestiturã facere. Scdo que res possunt dari in feu. Tertio que psone possunt recipere. Quarto an p aliũ possit quis facere ⁊ recipere inuestiturã. Quinto an femina possit feu. dare. Scda pars incipit ibi. Sed ⁊ res. Tertia in. §. psonam. Quarta in. §. sed vtrũq. Quinta. l. §. feminã. ¶ Casus vsq ad. §. sed ⁊ res. due dantur regule in prin. huius. c. Prima est q vetus inuestitura fieri põt a quocũq etiã minore. Sed etiã notandũ q si simpliciter fiat inuestitura intelligit facta de iusto feudo tñ nisi aliud dictũ sit. Scda regula est q noua inuestitura non põt fieri ab alio q ab eo qui hz legitimam bonoꝝ administrationẽ. Quõ enim alienare phibetur sua bona nec in feudũ dare põt. h. d. Nota hic in prin. regulam q vetus inuestitura fit etiã a minore. ⁊ est rõ. quia nõ alienat nec in feudũ dat. sed datũ ↄfirmat arg. ff. de rebus eoꝝ qui sunt sub tu. l. ij. circa prin. ⁊. l. magis. §. si fũdus. ⁊. §. si pupillus. Vel dic aut est infans vel furiosus. ⁊ tunc non põt. aut pupillus ⁊ hz tutorẽ ⁊ non põt sine tutore. vt in summa Ja. aut non hz tutorẽ ⁊ põt vt hic. Tu dic q pupillos etiã põt sine tutore. vt. d. §. si pupillus. ⁊ facit ad hoc. C. ad treb. l. sancimus de iure delib. l. potuit. cum similibus. Item nota q quotiẽs fit inuestitura simpliciter psumetur facta de iusto feudo ⁊ non de eo qd quis iuste possidet. ar. C. de pba. l. ius eius. ⁊ de lib. le. l. aurelius. §. gai⁹ ⁊. l. non solũ. §. si heres. ⁊ de pac. tres fratres. ¶ Nota secũdam regulam q qui non põt alienare nec eam põt in feuduz dare. Vide expositionẽ bonorum ppriorum. vel cõmuniũ. vt. j. de no. feu. §. item sciẽdum. inuestituram eius rei quam phibet alienare. ⁊ p hoc tollitur opinio glo. ¶ Opponit glo. tribus modis in eo q dicit in littera q qui de bonis impedit alienare non põt feudum dare. Primo sic. videt enim q si heres vel legatarius prohibitus est a defuncto feudum alienare q nõ possit aliquã rẽ in feu. dare. Sol. ad phibetur in genere alienare tunc nullã dare põt. aut in specie. ⁊ tũc eaz rem tñ quam prohibetur alienare non põt in feudum dare. Secundo opponit q qui prohibet alienare poterit nihilominus in feudũ dare. qz alienatio est actus p quẽ dominiũ transfert. vt. C. de fũ. do. l. j. sed p se. nõ trãsit dominium. ergo põt in feu. dare. sed hoc est falsum. imo transit vtile. vt. j. de inuesti. de alie. re. facta. c. j. §. rei autez. ¶ Oppo. tertio q lz prohibeatur alienatio tamẽ certo modo debeat pmitti. ⁊ sic in feu. dare poterit. qz rei litigiose ⁊ cã mutandi iudicij prohibet alienatio. ⁊ tamẽ pmittit certo modo. vt. ff. de alie. iudi. mu. cã fa. l. ex hoc. §. alienare. ⁊ de litigio. l. iij. ⁊. l. fi. Solu. aut p hibetur in genere alienatio. ⁊ tũc in feudum datio prohibita esse videtur. aut in specie aut in genere. sed pmittitur in casibus. tũc in casu pmisso vel non prohibito pmittitur alienatio. vel dic aliter vt no. in contrarijs.

Sed et res. Casus regula ⁊ instãtia ad regulam. Regula est res cuius alienatio phibet in feudum dari non põt. Fallit regula in duobus casibus. Primus est si vasallus vendit agnato primo qui successurus est rem feudalẽ quã lz phibeatur alienare sibi tamẽ potest vẽdere. Fallit secũdo q vasallus rem feudalẽ quam phibetur alienare dat alij in feu. q põt etiã cuilibet extraneo nisi dederit. in fraudẽ ↄsuetudinis vel hoc pcio accepto colore inuestiture. tunc reddito pcio ab agnato primiori ei qui accepit inuestituram poterit ab eo reuocari. ⁊. h. d. Vide expositionẽ proximiori. ¶ Tangit hic brocardũ ⁊ nõ soluit nec alibi reperio solutum. quod est tale. Concedit agnatis quod alijs denegatur. vt. s. de alie. feu. §. pe. ⁊. ff. de pac. imperatores. ⁊. C. de admi. tut. l. qui tutores. Concedit extraneis quod nõ cõcedit agnatis. vt. C. de ↄtrahen. emp. dudum. ⁊ de cõ. re. alie. l. pe. Concedit extraneis quod denegat agnatis. vt. C. vbi pu. edu. de. l. vl. ⁊ in auc. de alie. et emphi. §. iconomus. Solu. vt no. s. de na. feu. Vel dic q regula est quod concedit extraneis conceditur agnatis. Fallit ratione pietatis vel affectionis. l. imperatores. ⁊. l. lex que. vel rõne prohibitionis facte a testatore. vt. C. de fideicõ. l. voluntas. vel quia dño nõ fit preiudicium quãdo concedit agnato ⁊ proximo qui successurus est. vt hic. vel rõne suspitionis iminentis. vt. d. l. vlti. C. vbi pu. educa. de. ⁊. d. § iconomus. Itez no. in prin. huius. §. q res cuius alienatio phibetur ⁊ in feu. dari. quia p dationẽ in feu. transit vtile dominium. vt supra proxime dictũ est. cuilibet dare sub. qui potest seruire. sicut ⁊ ipse ⁊ eadem lege qua ipse habet ⁊ non aliter. vt. j. de. l. coꝛ. c. j. §. similiter. ⁊. §. profecto. ⁊ bona fide. vt. j. de prohib. feu. alie. p fre. §. calidis. ⁊ statim seqtur hic p fraudem domini vel agnatoꝝ. ⁊ pone exemplum vt hic in glo. vel dic precio accepto in fraudem sub colore inuestiture a te agnato precio emptori bonefidei alis secus. vt j. de probi. feu. alie. p fre. §. j. in fi. ⁊. §. cum agnato. ¶ Nota hic q agnatus pfertur in redimendo etiã domino sic. j. qualiter olim po. feu. alie. c. j. §. porro. ¶ Oppo. sm glo. q pciuz accipienti nõ sit restituendum. vt. C. de rei ven. l. si fundum. ⁊. j. de inue. de re. alie. facta. in prin. ⁊ de probi. feu. alie. p fre. §. j. So. hic accipiẽs bona fide accepit: secus si mala vt in contrarijs. ¶ Oppo. secũdo sm gl. q alienatio cuz sit ↄtra ↄsuetudinẽ ⁊ leges sit ipso iure nulla. vt. C. d legi. non dubiũ. nec est opus rescindi qd dicit lra. So. expone hic rescissa quatenus de facto pcessit. sic. C. de rescin. ven. l. si dolo. ⁊ de pdi. mi. l. sed si is. ¶ Oppo. tertio extra glo. vt. j. si de feu. fue. ↄtro. c. titius filios in prin. So. aut agnatus reuocat a vasallo mortuo aut eo supstite. ⁊ si supstite eo aut hz vasallus filios aut nõ. Prio casu quãdo eo mortuo aut succedit agnatus tñ in feudũ ⁊ nõ in alijs bonis ⁊ non cogit reddere pcium. vt ibi. aut etiam in alijs bonis. tunc tenet bonefidei. vt hic male fidei nõ. nisi forte sit stipulatus vel pactus. vt. j. d inue. de alie. re. facta. in prin. Scdo casu quãdo eo supstite si non hz filios non tenet agnatus reddere preciũ ar. ill⁹. c. titius. in prin. Si habet filios tenet agnat⁹ reddere pciũ. vt eo. c. titius. ver. q si titius. Et potest esse ratio quia filius de iure cõmuni potest preferri agnato. ⁊ tamen non prefertur vt ibi. ar. C. cõmunia de lega. l. vlti. §. fi. ¶ Queritur nunquid hodie possit vendere vasallus feu. agnato. Respondet glo. q sic. ⁊ bene quia non inuenitur correctum. arg. vt in aut. quibus modis fi. na. effi. sui. §. tribus.

¶ Queritur nunquid istud obtinet siue pro diuiso siue pro indiuiso possidebãt coheredes. Glo. non respondet. Tu dic q sic. argu. j. si de feu. fue. ↄtro. c. omnes. ⁊ de no. feu. §. item sciendum est.

¶ Queritur nunquid locum obtinet istud siue inuestituram acceperit siue fidelitatem prestiterit siue non petierit. Glo. non respondet. sed tu dic q non. quia tunc tanquaz ingratus amittit feu. vt. s. quo tempore miles inue. pe. de. c. j. ⁊. j. que fuit prima causa benefi. amit. in prin. ⁊ ideo tanq vasallus non postea põt agnato vẽdere.

Personam vero. Casus. Datur regula q regulariter quelibet persona põt accipere feudum nec distinguitur an sit liber vel seruus. nisi ignorantia pretẽdat in dante. hoc dicit. seruus. ergo ⁊ liber quicũq ignorantia in dante. vt. ff. de leg. iij. fideicõmissa. §. si seruo alieno. Et nota regulã istam hic traditam. ¶ Sed nũquid infans potest acquirere feuduz arg. est q sine tutore. ff. de acqui. pos. l. quis. §. fin. ar. ↄtra. C. de acqui. pos. donatarum ⁊ dic vt ibi.

Sed vtrum. Casus datur regula q inuestituram potest quis facere ⁊ accipere p alium quin-

ſimmo ꝛ ꝑ ꝓcuratorē.h.d. Uide expoſitionē. Inueſtiturā ꝓpriā ꝛ abuſiuā.ar.C.ꝑ quas ꝑſo.no.acqui.l.j.putamus.facit.j.de no.feu. §.itē inueſtiturā.ꝛ extra de ꝓbē.ꝛ digni.c.accedēs.ꝑ ꝓcuratorē.ar. ꝯtra.C.de iure emphi.l.fi.vbi dicit̄ ꝙ dn̄s nouū emphiteotā nō poteſt inducere in poſſeſſionē ꝑ ꝓcuratorē vel ꝑ aliū. So.ibi eſt ſpāle vt puto.vt tollat̄ vis ꝯquerēdi dn̄o ꝛ ne poſſit poſtea dicere ꝙ non fuerit ſibi denūciatū.vel ꝙ nō ꝯſenſit alienationi facte ꝑ emphiteotā. ¶ Tangit̄ hic brocardū in glo.ꝛ nō ſoluit̄.ſed dic clarius ꝙ poſſum ꝑ me ꝛ ꝑ aliū.vt hic.ꝛ ff. de iniur.l.ſed ſi vnius.§. idē ait.ꝛ qḋ vi aut clam.ꝓhibet̄ in prin. Quod nō poſſum ꝑ me nec ꝑ aliū.vt.ff. de admi.re.ad ci.ꝑ.l.ij.§.j.vbi de hoc no.ꝛ de adop.poſt mortē.§.j. ver.etiā de hoc no. Quod poſſū ꝑ me nō poſſum ꝑ aliū.vt.C.de ꝓcu.l.quicq̄.ꝛ.ff.que res pig.obli.poſ.l.ariſto. So.in primis duobus eſt regula.in aliis eſt caſuale.hoc plꝫ. Uel dic aut eadē eſt rō ꝓhibitiōis ꝛ ꝑmiſſionis in vna ꝑſona que eſt ſecūda.vel quia ꝑ aliud nō ꝓhibitū ꝑuenitur ad idē.quod eſt ꝑmiſſum alij ꝛ nō ad ꝓhibitū. tunc quod poſſum ꝑ me ꝛ ꝑ aliū.qḋ nō poſſum ꝑ me nec ꝑ aliū.vt in primis duobus. Si autē non eſt eadē rō.tunc ſecus vt in aliis. vel dic aut lex ꝓhibet oīo ꝛ generaliter tūc quod nō poſſum ꝑ me nec ꝑ aliū.aut ꝑmittit ſimplr̄ tūc quod poſſum ꝑ me ꝛ ꝑ aliū.aut ꝓhibet mihi vt nullū ꝓpter aliquā certā rōnē.tūc qḋ nō poſſum ꝑ me poſſum tamē ꝑ aliam.aut ecōtra ꝑmittit mihi vt mihi ꝓpter aliquam certā rōnē.tūc qḋ poſſam ꝑ me nō poſſum ꝑ alium.

Feminam quoq; Caſus.dat̄ regula ꝙ femina poteſt dare feudū ſicut ꝛ maſculus. h.d. Nota ꝙ femina dat feudū.q: ꝛ donare pōt.ſed ꝛ raro ꝯtingit ꝙ donet.vt.ff.ad velle.ſi ego.ꝛ de dona.inter vi.ꝛ vxo.ſi ſtipula.in fi.vbi dicit̄ ꝙ donare eſt ꝯtra ſexus mulieris naturā.ꝛ hoc q: eſt genus auariſſimū in donādo.vt.C.de dona.ante nup.l.ſin ſponſo.

n **Ulla inueſtitura.** Caſus daf regl'a ꝛ exceptio regula eſt.dn̄s nō cogit̄ facere inueſtiturā vaſallo ſi fidelitatē ſibi facere recuſet.q: feudū a fide ſeu a fidelitate dicit̄. Fallit regl'a ſi ꝑ pactū ꝯ̄riū ſit actū.h.d. inueſtitura nec noua nec vetus.vt hic.ꝛ.j.que fuit prima cā benefi. amit.§.eſt ꝛ alia vbi de hoc recuſat expreſſe ſiue petat̄ vetus inueſtitura ſiue noua.vel dic curſu anni ꝛ diei quādo petit̄ inueſtitura vetus.vt.j.que fuit prima cā bene.amit.in prin.ꝛ.§.j.alr̄ ſemꝑ debet dn̄s inueſtire vaſallū q: inueſtitura dꝫ ꝓcedere fidelitatē.vt.j.ti.ꝓxi.a fidelitate.nota hic ethimologiā vocabuli ꝛ alluſionē nominis. facit inſti.de teſta.in prin.ꝛ de dona.§.eſt ꝛ aliud habeat̄ qḋ ſit interdū.vt hic.ꝛ.d.§.eſt ꝛ alia.in fi.§.ꝛ facit.j.de capi.cor.in princi. ¶ Opponit̄ ſm glo.ꝯtra ordinē lr̄e huius.c.q: inueſtitura dꝫ ꝓcedere nō fidelitas.vt.j.ti.ꝓxi. Sol.hic nō tradit̄ ordo. Uel dic aut vaſallus expreſſe recuſat fidelitatē in omni caſu tūc dn̄s non tenet̄ facere inueſtiturā. Idē dic ꝛ ſi tacite recuſat vaſallus vt hic.aut nō recuſat nec expreſſe nec tacite.tūc dn̄s tenet̄ prius facere inueſtituram.vt ibi. ¶ Querit̄ in glo.qualiter ſit petēda inueſtitura noua ꝛ ꝓpria vel etiā vetus. Rn̄.glo.ꝙ vaſallus dꝫ honorifice adire dn̄m. ꝛ cū curialitate ꝛ humilitate petere.vel dic aut ꝯſuetudo ſe hꝫ cum pōpa ꝛ honore ad eū accedere.ꝛ dꝫ eā ſeruare.alr̄s nō. Et in regno ſicilie vidi eos accedere nec cū pompa nec cū magno honore.etiā coram dn̄o rege.ꝛ facit.ſ.de feu.cog.c.j.ꝛ.C.de nup.ſi donationum. ¶ Querit̄ qualiter ſit inueſtitura faciēda. Gl.non rn̄det. Tu dic ꝙ abuſiua inueſtitura pōt fieri ꝑ anulū.vel ſimilē modū. ſed ꝓpria ſit ꝑ inductionē in poſſeſſionē.vt.ſ.quid ſit inue.in princ.nec refert ſi dn̄s facit inueſtituram ꝑ ſe vel per aliū.vt.ſ.c.proxi. §.penul. ¶ Querit̄ qualiter ſit fidelitas ꝓſtāda. Rn̄.ſm formā datā.j.ti.ꝓxi.ſeq.ꝛ ſequēti. ¶ Querit̄ quādo ſit ꝓſtāda fidelitas. Glo.nō rn̄det. Tu dic aut ꝓſtita eſt inueſtitura noua aut vetus a dn̄o ipſi vaſallo.tūc vaſallus tenet̄ dn̄o ſtatim ꝓſtare fidelitatē.vt hic.ꝛ.j.ti.ꝓxi.ꝛ ar.ff.de act.emp.l.iul'.§.offerri.ꝛ de edil.edic.ediles.§.fin.aut non eſt ꝓſtita inueſtitura.ſiquidē fieri dꝫ noua inueſtitura.ꝛ dn̄s vaſallo denūciauit legitime.ꝙ ſibi ꝓſtaret fidelitatē pollicēdo inueſtituram.ꝛ vaſallus eſt in mora.tunc amittit feudū tanq̄ ingratus.vt.j.que fuit prima cauſa benefi.amit.§.eſt ꝛ alia. Si vetus debet fieri inueſtitura vaſallus hꝫ annū ꝛ mēſem.ſi miles eſt.ſi priuatus annum ꝛ diē ſi ante tempus non petat poſt tēpus efficitur in mora. et tanquā ingratus amittit feudū etiā ſine denūciatione domini.q: dies interpellat pro ro.vt.ſ.quo tpe miles inueſti.pe.debe.c.j.ꝛ.j. de ca.cor.in prin.ꝛ.C.de iure emphi.l.ij. Nota ergo ꝙ in noua inueſtitura dn̄s ſe debet offerre.vt.d.§.offerri. Sed in veteri vaſallus ſe offert vt dictum eſt. ¶ Queritur quid ſi vaſallus vult preſtare fidelitatē dominus autē recuſat facere inueſtiturā. Rn̄.ꝙ non nocet vaſallo.ꝛ dominus ſibi tenet̄ ad intereſſe.vt.j.de no.fe.for.c.finali. Uel poteſt preciſe cogi tradere rem ꝛ inueſtituram facere.vt.j.ſi de feu.fue.controuer.c.ſi facta.vel dic ꝙ dominus priuabit̄ ꝓprietate feudi.ſicut vaſallus priuatur ſuo iure ſi recuſat fidelitatē preſtare. vt.j.de for.fide.c.domin⁹.ꝛ.j.qua.dn̄s a ꝓprie.feu.pre.c.ex ſacto. ¶ Queritur quid ſi dominus eſt excōmunicatus vel a rege bānitus. Rn̄deo ꝙ vaſallus abſoluitur a ſacramento fidelitatis.vt.j.ſi.lex deinde conſti.reg.circa principium.

¶ Quid precedere debeat ꝛc.

¶ Poteſt ſumi continuatio ex precedenti ti.ſ.ti.primo.

Utrum autem. Diuide capl'm in duas ptes. Prio qḋ ꝓcedere debeat an inueſtitura vel fidelitas. Scḋo qḋ dicat̄ fidelitas. Scḋa incipit ibi fidelitatē ꝛc. Caſus. Querit̄ hic qḋ ꝓcedere debeat an inueſtitura vel fidelitas. Rn̄.ꝙ inueſtitura. Queritur etiā quid dicat̄ fidelitas. Rn̄.ꝙ fidelitas dicit̄ iuramētū fidelitatis qḋ vaſallus preſtat dn̄o.h.d.inueſtitura ꝓcedere facit.ſ.ti.j.c.fi.ꝛ dic vt ibi dixi.

¶ Qualiter vaſallus iurare debeat ꝛc.

¶ Cōtinuatio pōt fieri in hūc modum huius rubrice. Dictum eſt ſ.de modis q̄bus feu.acquirat̄. Sed quia ꝓpter feudū acquiſitū vaſallus cogit̄ iurare fidelitatē.vt.ſ.ti.ij.c.fi.ꝛ dubitari poſſit de for.iuriſiurandi. Ideo ſequitur hic titulus.

Qualiter autem. Diuide capl'm in duas ptes. Prio traditur forma iuramēti qḋ ꝓſtat vaſallus domino. Scḋo tradit̄ iuramēti qḋ ꝓſtat domeſticus vel ſubditus dn̄o. Scḋa incipit ibi ſi vero domeſticus. Caſus vaſallus dn̄o iurare dꝫ ꝙ ſibi erit fidelis ꝛ ꝙ credētiā ſibi cōmiſſā nō maniſeſtabit. Domeſticus aūt ꝛ ſubditus adiicere dꝫ in iuramēto nominatim vitā:mēbrū:mortē:ꝛ eius rectū honorē ſe ſeruaturū.h.d. ¶ Querit̄ que ſit rō differētie inter vaſallū ꝛ domeſticū. Rn̄.glo. ꝙ rō eſt ſuſpitio fraudis cōmittende ꝑ domeſticum.ꝛ maxime quādo ſperat hereditatem.argu.C.vbi pu.edu.debe.l.vlti.ꝛ de lati.li. tol.l.j.§.illud etiā.ꝛ.C.ḋ dona.l.donatio.ꝛ.l.data. ¶ Querit̄ que dicant̄ domeſtice ꝑſone.vt in gloſ.

¶ De forma fidelitatis.

In epiſtola philiber. ꝛc. Diuide capitulū in duas ptes. Primo datur forma iuramēti quod vaſallus ꝓſtat dn̄o. Scḋo dn̄s vaſallo ad eādē vicē aſtringit̄. Prima vſq; ad.§.dominus ibi. Scḋa incipit vſq; ad finē. Caſus forma iuramenti ꝓſtandi a vaſallo dn̄o traditur in decretis in qua ſex memorie vaſallus habere dꝫ.videlicet incolumē tutū:honeſtū:vtile:poſſibile:facile.que verba quē intellectū capiūt exponit littera.quinimo dꝫ etiam ſuo dn̄o ꝯſiliū ꝛ auxiliū ꝓſtare dꝫ aūt dn̄s vaſallo vice mutua ſibi ꝓſtare qḋ vaſallus dn̄o.ꝛ hoc dicit. Uide expoſitionē poſſibile ſit in omni ſacramēto ſunt attēdēda honeſtas ꝛ poſſibilitas eius qui iurat.vt.j.ti.ꝓxi.ꝛ.xxij.q.iiij. c.vnuſquiſq;.ꝛ extra de iureiu.quēadmodū.ꝛ.C.de nup.l. ſpecialis.§.qḋ eis vbi de hoc auxiliū non ſolū ergo abſtinere dꝫ ſed auxiliū ꝛ cōſilium ꝓbere ꝛ curare ne ꝯtra iuramētum fiat.arg.ff.loca.l.in lege.ꝛ de ver.ob.l.inter ſtipulantē.circa prin.vicē ſuo fideli.dn̄s ergo ſuo vaſallo tenetur mutuā recompenſationē ꝓſtare fidelitatis ꝛ ſeruitij licet nō cogatur iurare. ¶ Querit̄ ſi nō fecerit quā penā patiat̄ dominus. Rn̄.in lr̄a ꝙ cenſebit̄ maleficus.patiet̄ ꝛ aliam penā.q: priuabitur feu.ꝓprietate.vt.j.qualiter do.a feu.ꝓprie.priua.c. ex facto.ꝛ.j.ſi de feu.fue.ꝯtro.c.dn̄o cōmittente.

¶ De noua fide.forma. Rubrica.

Et et alia. Caſus. Tradit̄ noua forma iuriſiurādi fidelitatis qḋ ꝓſtat vaſallus dn̄o plana eſt littera vide per te.cōtra omnē dominē.facit.j.hic ſi.lex dein.inci.cōſti.reg.c.j.§.fina.ꝛ dic vt ibi.excepto impatore vel rege.nam in omni ſacramento intelligitur ius ſuperioris exceptum.vt extra de iureiuran.c.venientes ad apo.ꝛ.xi.q.iiij.c.qui reſiſtit.ꝛ.j.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ fre.c.fi.verbū.ſ.fidelis in ſe continet. Nam fidelitas eſt omne quod bonum eſt.ꝛ vtile domino illud ſibi ꝓſtare.vt.ſ.c.prox.potero. Nota ergo ꝙ in ſacramēto intelligitur poſſibilitas iurantis.vt dixi.ſ.ti.j.iuſte offendere.i.ad offendendū ergo debet iurare ſi iuſte mouet guerram.ſed ad defendendum tenetur ſm quoſdam.ſiue iuſte ſiue iniuſte. Tu dic.vt.ſ.qui.mo.feu. alie.in prin.ꝛ facit.j.hic ſi.lex.c.j.in prin.requiſitus. Nota ꝙ vaſallus non debet ſe offerre pro ſeruitio preſtando niſi ſciuerit domino

magnū

magnum periculuz imminere.q dic.vt.j.b fi.lex.§. ad hoc.faciam qz qd prestat la alioꝝ psonā pstat ⁊ in sua.vt.ff.de pac.cum meo.

Inuestitura. Casus.dñs vasallum p anulum inuestiuit de beneficio ⁊ vasallus dño fidelitatē pstitit p iuramētum.queritur an dñs cogi debeat vasalluz mittere in possessionem beneficij. R͂n.q sic.⁊ si deficiat tenebit sibi ad omne interesse.h.d. Inuestitura abusiua non ppria. quia si ppria facta esset non teneretur enim amplius mittere in possessionē.vt.C.d vsufr.corruptionē vbi de hoc.vtilitatē.i.omne illud quod erat habiturus si a sui principio possessionē tradidisset.vel dic.i. interesse circa rem.nō extra rem.vbi ⁊ res non tradit.vt.ff.de acti.emp.⁊vē. si stipula.§.cū p venditorē.secus est quādo male traditur.vt.C.e.l. iul.in prin.⁊ est rō vt ibi not. ¶ Oppo.q vasallus poterit precise petere rē si vult vtilitatem cū re.vt.j.si de feu.fue.contro.c.si facta. So.dic hic q petit re si vult vtilitatem cū re.nec hoc hic negatur ⁊ sic concordat.vel dic aut vult petere interesse ⁊ pōt vt hic.⁊ tūc nō petet rem.aut vult petere rē tm̄.⁊ potest vt ibi ⁊ sic est in eius optione. ¶ Oppo.q dñs priuatur pprietate feudi si recusat facere inuestituraz. vt no.s.p quos fit inuesti.c.nulla. So.si vasallus vult illud allegare pōt vt ibi.si non vult est in eius optione petere rē cū vtilitate vel interesse vt.dixi. ¶ Queritur si dñs recusat facere inuestituram an vasallus teneat̃ seruare iuramētum fidelitatis. R͂n.glo. ⁊ bene q nō.quia frangenti fidem ⁊c.vt extra de iureiurā.c.peruenit ad nos.

¶ De inuestitura de re.alie.facta.

¶ Continuatio rubrice sic patet.quia sepe fit inuestitura d re aliena que postea euincitur a vasallo. Ideo sequit̃ hec rubrica.

Cum de re aliena. Diuide capitulum in qnq ptes. Primo quo casu detur actio vasallo pro euictione ɔtra dominū re fe.euicta. Secundo an possit vasallus rez feudalē a possidente vēdicare.vel se defendere si cōueniat̃. Tertio an possit seruitutē vasallus imponere rei feudali. Quarto ad quē ptinet additamētum pueniens in re feudali. Quinto an tertia vel quarta que debet̃ vxori in bonis viri decedēte marito sibi debeat̃ etiam in rebus feudalibus. Secūda incipit in.§.rei aūt. Tertia in.§.quid ergo. Quarta in.§. ecōtrario. Quinta in.§.quāuis. ¶ Casus vsq ad.§.rei aūt. Comes de re aliena militē inuestiuit vel aliā obiecta in feu.res euicta est a vasallo q̄rit̃ an habeat actionē pro euictione ɔtra dñm ⁊ inquantum r͂ndet aut vasallus fuit sciens ⁊ nō agit de euictione nisi sit stipulatus vel pactus. Si ignorans agere pōt.vt aliud eiusdē estimationis sibi pstetur.sed in dño non distinguit̃ sciētia vel ignorātia. ⁊.h.d.agit si domino denūciauit.vt.j.si d feu.vas.ab alie.iter.fue.c.j.circa pri. bonitatis cuius erat tpe rei iudicate.vel vt nūmos in feudum dandos numeret.vt.j.si d feu.vas.ab ali.inter.fue.c.j.ver.sup negocio. Nota hic an vasallus possit agere de euictione.⁊ distingue.aut fuit sciens aut ignorās. Primo casu si est stipulatus vel pactus agere pōt.alꝭ nō. Scdo casu aut denūciauit dño ⁊ agere pōt alꝭ non. vt dixi in littera.in dño aūt non distinguit̃ sciētia vel ignorantia.vt argu.ff.de edi.edi.l.j.§.causa.

Rei autem. Casus. Querit̃ hic an quid vasallus rē feudalem possit vēdicare a possidēte.vel si cōueniat̃ possit se defendere dño etiā absente. R͂n.q bene pōt. Quinimmo ⁊ seruitutes rei debitas pōt petere ⁊ retinere.h.d. ¶ Querit̃ hic in glos.an vasallus hz vtile dominiū necne. R͂n. Tu dic q sic p hunc.§.qz pōt rem vēdicare iure pprietatis.ergo aut directa rei vēdicatione.aut vtili.ar.a sufficiēti partiū enumeratione.qd validuz est.ar.ff.de act.⁊ ob.l.obligationū fere.§.plz. Sed directa nō pōt. qz dño dātur rōne directi dominij quod apud eū remanet. vt.j.e.c. §.ex ɔtro.⁊.s.in qui.cau.feu.amit.§.si.ergo vēdicari pōt vtili in rē. Sed ad possessionē vtilis actionis in rē ɔcludit̃ vtile dominiuz.vt ff.de rei vē.l.superficiario.⁊ si agit̃ nec.l.j.ergo sequit̃ q vasall[9] habeat vtile dominiū ⁊ vtile in rē.⁊ facit de ɔtē.inter vas.⁊ aliū.c.j.sicut emphiteotarius ⁊ supficiarius vt dictis legibus.

Quid ergo. Casus.vasall[9] dolo vel culpa vel negligētia iposuit seruitutē rei feudali postea feudum reuersum est ad dñm. Querit̃ an sibi piudicium generet̃. R͂n deo q non lz longo tēpore durauerit seruitus.h.d.non noceat. Nota hic q vasallus non pōt imponere seruitutē in piudiciū domini.sicut nec vsufructuarius.vt.ff.de vsufru.l.sed ⁊ si quis.§.si. ¶ Item nota q longa pscriptio non currit ɔtra dominū.hoc casu dicit glo. ⁊ bene nec longissimi ⁊ hoc si dñs non possidebat.nec allegat glos. sed facit pro ea.j.de capi.corra.§.preterea.⁊ de pohibi.feu. alie.p fre.§.primo.

Ex contrario. Casus.vasallus additamētuz fecit feudo queritur an accrescat feudo. R͂n.distinguendo.aut quod additū est per se subsistit vt est pdium ⁊ nō accrescit feudum.aut nō est p se subsistens vt seruitus ⁊ accrescit feudum. Et datur regula q vasallus pōt feudi facere ɔditionē meliorem non deteriorē in alterius piudicium.h.d.feudo.sed seruabitur quod di.j.hic si.lex deinde icipiūt reg.§.si vasallus. ¶ Opp.vt.s. de conten.inuesti.§.si quis de manso.⁊ soluevt ibi notatur. Tangit̃ hic brocardum ⁊ non soluitur.quod est tale.rōne rei indiuisibilis licitum depꝛehēditur quod alꝭ nō liceret.vt.ff.de ser.le.l.si.non ple quoꝝ.quin plana est.solutio. Regula est quod interest d toto ad totum ⁊ de parte quo ad partē.alꝭ est casus ic.vt.ff.de vsur.l.quis sit. in prin.no.⁊.ff.de rei vē.l.que de tota.⁊ de excep.rei iudi.l.si quis cū totum.⁊ de regu.iu.l.in toto.vel dic aut est eadē rō totius ad partē tunc obtinet regula pdicta.alꝭ secus.

Quāuis. Casus.miles quidam habēs feudū ampliū decessit superstite coniuge inope. Querit̃ an vxor tertiam vel quartā que sibi debetur iure cōmuni in bonis viri premortui possit accipere de feudo. R͂n.non.quia alienari non pōt in aliam.quinimmo nec pignori obligari.h.d. Uide expositionez ad eum vasallum.pprietas.i.directum dominiū.ad alium dominum. Nota hic aperte q directū dominiū spectat ad dñm in re feudali. vt dixi.s.eo.c.§.rei autē.quartam que debet̃ de iure cōmuni vxori inopi viro locuplete premortuo.vt.C.vnde vir ⁊ vxor.aut̃. pterea. ⁊ in aut̃.vt liceat matri ⁊ auie.§.quia vero a longobar.vt in lombarda.de eis que a viro vxori dantur.l.vi.

¶ Qualiter olim feu.po.aliena.

¶ Cōtinuatio rubrice sic pōt fieri. Quia de alie.feu.supra dictuz est quo ad quedam imperfecte. Ideo sequitur rubrica. Qualiter olim ⁊c.

Est autem optima ⁊c. Diuide in quinq partes. Primo iure nouissimo phibet̃ omnis alienatio. Scdo casuum enumeratio ponit̃ quib[9] de iure antiquo permittebatur alienatio. Tertio enumeratio quorūdam casuū quib[9] iure antiquo alienatio fuit phibita. Quarto que persone poterāt phibere alienationē ⁊ rem alienatā redimere. Quinto qn̄ dñs possit pprietatez rei feudalis alienare. Scda pars icipit in.§.si vero. Tertia in.§.donare etiā. Quarta incipit in.§.porro. Quinta in.§.de illa. Casus vsq ad.§.si vero olim optima ɔsuetudine permittebat̃ feudi alienatio diuersimode fm varietatē locoꝝ donec imperator lotharius omnē interdixerit alienationē.⁊ quidē antiquo tpe regulariter pmittebatur venditio p parte dimidia feudi.h.d.sententie ⁊ quales sint ignoramus.vel forte fm qd dicitur.s.qui.mo.feu.amit.§.itez si fratrē.⁊.§.seq.⁊ seq.⁊.§.fi.⁊ de alie.feu.in prin.⁊.j.e.c.ver.j.de beneficiis.vt.j.de phi.feu.alie.p lotha.c.j.⁊ est in ti.de benefi.in lōbarda. necessitate nō cōi.sed spāli necessitate imminēte.alꝭ nō poterat vēdere.vt.s.qui.mo.feu.amit.§.itē si fratrē.⁊.§.se.⁊.§.itē si absuerit. suadēte.i.cām impulsiuā inducēte olim.i.iure antiquo sed iure nouo per libellū tm̄ poterat.vt.s.de aliena.feu.in prin. Sed iure nouissimo nullo mō pōt.vt.s.proxi.⁊.j.de phi.feu.alie.p fre.§.j.partem vēdere.dimidiā.vt no.s.de suc.feu.in prin.

Si vero vel totum. Casus permittebat̃ alienatio de iure antiquo si vasallus feuduz vel in totū vel in partē volebat in feu.dare bona fide nisi in fraudem etiā dño inuito vel ignorāte. Si aūt dño dissentiente vendebat vel in feudū dabat si decedebat sine herede vel feudū refutabat vel culpa sua amittebat alienatio rescindebat̃ ⁊ reuertebat̃ feudum ad dñm.nisi accipiēs a priori dño volebat recognoscere.⁊ sibi seruiret h.d.facere etiā hodie lz.vt.s.pri.⁊.s.per quos fit inue.§.sed ⁊ res. ⁊.j.de ca.cor.§.j.vbi de hoc.dissentiente.secus si eo volēte. vt.s.de suc.feu.§.j.de alie.feu.§.⁊ si clientulus.denotabat̃. Nota q resoluto iure datoris quocūq modo resoluit̃ ius acceptoris.⁊ dicut dixi s.de ɔtro.inuesti.§.si.acceperat per feu.vel per emptorē.nō admittebat nec hodie admittit.vt hic qz hoc non inuenitur correctum.argu.in aut̃.de adm.of.§.si priori domino.i.dño eius qui sibi dedit feudū.vel sibi vendidit.

Donare autem. Casus. Enumeratur quo etiā iure antiquo alienatio fuit phibita videlicet donare p anima iudicare in dotē p filia dare. locatio tamē permittebatur nisi fiat in fraudē. Et.h.d.donare.ar.s.instit.de loc. §.adeo.⁊.C.de fun.patri.l.j.iudicare.vt.j.de phi.feu.alie.per fre. §.j.⁊.s.de suc.feu.circa prin.vel in dotem.argu.contra.ff.si quid in frau.patro.l.j.§.sed ⁊ si libertus.⁊.C.ad treb.aut̃.contra rogatus. ⁊ cōtra dele.l.fi.aut̃.res que locare ad modicū tēpus nedū imperpetuū.quia sic trāsfert vtile dominiū.⁊ spēs esset alienationis. vt in aut̃.de nō alie.aut permu.re.ec.§.alienationis.⁊.ff.si ager vecti.l.j. §.fi.esse alienatū.vt in aut̃.de nō alie.aut pmu.re.ec.§.lex itaq.

Porro. Casus olim antiquo iure si vasallus alienabat p̃tẽ feudi etiã licite sine ꝯsensu dñi dñs poterat redimere ab emptore ꝑ equali ꝑcio. nisi dñs sciens renunciauerit iuri suo expresse vel tacite ꝑ annũ sed ꝑscriptiõe .xxx. ãnoꝝ repellebaꝛ. sciẽs ⁊ ignorans agnati aũt vasalli proximiores preferebanꝛ domino in ꝓhibendo ⁊ redimẽdo. h. d. dño qui non ꝯsentit alienationi. ꝓ equali. i. ꝓ eo precio qð solutum est ab emptore vas. ⁊ redemptio ab eo q̃ emit etiã licite. amiserat dñs in prohibẽdo alienatione futuram. redimendo qð alienatũ est. ꝯditio nisi ꝑ annuꝫ tacuerit. ex quo sciuit. vt. j. si de feu. fue. ꝯtro. c. titius filios. in fi. nõ tamẽ fuerit sciens. vt ibi. vel dic vt ibi no. ⁊ no. hic. C. de ãna. excep. ⁊ facit in auꝛ. vt cum de ap. cog. §. si quis de parẽtibus. ⁊ de sanctis. epis. §. si quis rapuerit. ⁊. C. de vsuca. trãs. l. j. Item nota ꝙ remittẽtibus actiones suas seu refutantibus iuri suo nõ est dandus regressus. vt. ff. de edi. edi. l. queriꝛ. §. si venditor. Itẽ no. ꝙ dñs preferꝛ vasallo seu emptori in redimẽdo. ⁊ facit. C. de iure emphi. l. fi. Itẽ nota ꝙ agnati ꝑferanꝛ dño in ꝓhibẽdo ⁊ redimẽdo. ⁊ per hoc satis apparet ꝙ si vasallus alienauerit feudũ paternũ ꝙ non reuertiꝛ ad dñm supstitibus agnatis. Sed ad agnatos. ar. ꝯtra. j. que fuit prima cã benefi. amit. §. j. pe. rñ. sed dic. vt. s. de suc. feu. §. j. Itẽ nota hic ꝙ ꝑscriptio annalis non currit ignorãti. ff. de calum. annus. ⁊ de edil. edic. cũ ser. Item not. ꝙ prescriptio triginta ãnoꝝ currit ꝯtra oẽs scientes ⁊ ignorãtes. vt. C. de ꝑscrip. xxx. an. l. sicut. ⁊ l. omnes. ⁊ l. cõperit. ¶ Queritur aliquid hodie dñs ꝑferatur sicut olim in redimẽdo ꝑferebaꝛ. Rñ. aut ẽ hodie spãlis ꝯsuetudo alicuius loci ꝙ possit vẽdere ⁊ tũc dñs eo loco ꝑfertur etiã hodie sicut olim ꝑferebaꝛ in redimẽdo. qꝛ quod non ꝓhibetur ⁊c. C. de ap. precipimus in fi. aut nõ est spãlis loci ꝯsuetudo ꝙ possit vẽdere tunc si vẽdiderit põt hodie dominus ab emptore reuocare etiã sine precio. vt. j. de ꝓhi. feu. alie. ꝑ fre. §. j. ¶ Queritur aliquid sit hodie correctũ quod hic diciꝛ d̃ ꝑscriptione triginta ãnoꝝ que currit ꝯtra dñm scientem ⁊ ignorãtem nõ rñdet glo. sed videꝛ ꝙ hodie sit correctũ. qꝛ hodie nulla currit. vt. j. d̃ ca. cor. §. ppter. ⁊ de ꝓhi. feu. alie. ꝑ fre. §. j. vel dic ꝙ nulla currit lõgaetiam cũ titulo. Sed longissima sic. qꝛ eo tẽpore tolliꝛ omne ius vt. d. §. no. Vel dic vt in summa Jaco. ꝙ nulla prorsus hodie currit ꝯtra dominum prescriptio.

De illa. Casus. Queritur an dominus possit feudi ꝓprietatẽ alienare. Rñ. ꝙ seruãdũ est qð statutũ est per l. cor. h. d. corradi. vt. j. de le. cor. §. ex eadẽ. ⁊ de capi. qui cu. vẽ. c. j. ⁊ de ꝓhi. feu. alie. ꝑ fre. §. preterea ducatus.

¶ Quis dicatur dux: marchio: comes: ⁊c.

¶ Cõtinuatio rubrice. Quia d̃ duce mar. comite qui feu. recipiũt ab impatore. ⁊ de his qui feu. da. pos. ⁊ ti. de feu. mar. Dictũ ẽ ideo sequitur rubrica ad ꝑcedentium declarationem.

Quia principes. Diuide capitulũ in duas partes. Primo que ꝑsone nobilitenꝛ ꝑ feudum. ⁊ declarationẽ graduũ nobilitatis feudi. Secdo que sunt ꝑsone que nõ nobilitanꝛ. Secda incipit in. §. ceteri. ¶ Casus. dux diciꝛ qui a pricipe de ducatu est inuestitus marchio qui de marchia. Comes q̃ de comitatu. Qui aũt inuestitus est a principe vel a ptãte aliqua d̃ plebe vel de plebis pte capitaneus appellaꝛ. Cuꝫ aũt a capitaneis est inuestitus antiquo iure valuasor diciꝛ. Qui aũt a valuasoribus maioribus sunt inuestiti valuasini. i. minores valuasores appellãtur. ⁊ hoc feu. ꝓpriam nõ hꝫ naturã. Sed hodie exequata est ois natura quãtum ad retẽtionem feudi. qꝛ sine culpa a nemine põt auferri. hodie aũt qui a valuasoribus ⁊ quibuscũqꝫ feudũ accipiũt plebeii sunt. nec nobilitanꝛ per feudũ. Nam etiã qui soldatã accipiunt non nobilitanꝛ ꝑ feudũ hoc. Ultimo declaraꝛ quid sit soldata. hoc dicit. Vide expositionẽ. valuasores maiores sunt. sed hodie capitanei. vt. s. de his qui feu. da. pos. circa prin. a valuasoribus maioribus. reuertebatur. ⁊ hodie reuertitur. qꝛ resoluto iure datoris ⁊c. nisi velit a domino recognoscere. vt. s. ti. j. §. j. quo ad valuasores vt s. de nau. fe. c. j. hoc est verum quo ad retẽtionem. vt ibi. sed nõ quo ad nobilitatem vt sequiꝛ a capitaneis. i. ab his qui hodie dicitur capitanei ⁊ valuasores maiores: sed secus si a capitaneis qui ꝓprie dicuntur capitanei. quia qui ab eis acquisierunt. erunt hodie etiã nobiles. vt. s. de his qui feu. da. pos. circa prin. ⁊ quod hic sequitur feu a valuasoribus. expone seu pro etiam ⁊ non argumentatiue licet alibi sit contra. ff. de auro ⁊ argẽ. lega. l. si quis ita. ⁊ hoc satis ꝓbatur. s. eo. c. §. qui vero a principe. padegnum. i. palagium siue nobilitatem feudi. vsum. i. rectum siue proprium. congratuita quam ego vidi prestare in curia domini regis Caroli multis nobilibus. finitur. secus in vsufr. quia morte fructuarij non dominii finitur. vt C. de vsufru. l. iij. ⁊ l. corruptionem. ⁊ facit. s. de feu. cogni. c. ij. Sed que potest esse differentia inter feudum soldate ⁊ feu. camere vel cauene. de quo dicitur in dicto. c. ij. respon. differẽtia potest esse. quia feudum camere ⁊ cauene datur ꝓpter aliquod seruitium. Sed feu. soldate datur nõ ꝓpter seruitium sed gratis ⁊ interdum ꝓpter paupertatem alicui nobili. vt vidi de facto in regno Sicilie diciꝛ etiaꝫ forte soldata. quia plerũqꝫ soldarijs. i. stipẽdiarijs ꝯceditur ꝓpter seruitium. hoc non placet. quia supra dixit gratuita. ¶ Oppo. ad §. ceteri. ꝙ etiam hodie qui a capitaneis vel valuasoribus feudum accipiunt sint nobiles. vt. s. de his qui feu. da. pos. circa prin. Sol. si accipit quis feu. a capitaneo vel a valuasore maiore regni vel imperij est nobilis. vt ibi aliꝰ plebeius vt hic. Tu dic ꝙ ibi dicitur hic corrigitur. argu. ff. de legi. ⁊ senatuscõ. non est nouũ. Et nota ꝙ hodie solum sunt nobiles per feu. qui ab imperatore vel rege feudũ habent. ⁊ etiam qui feudum accipiunt ab his qui ꝓprie dicũtur regni capitanei. Maiores ergo valuasores ⁊ minimi sunt hodie plebei. nisi ab antiquo feudũ habeant vt hoc. c. pꝫ euidenter.

¶ De succes. fra. vel gradi. succedẽtium ⁊c. Rubrica.

¶ Cõtinuatio ad ꝑcedentia potest fieri. Dictum est. s. de succes. feudi. c. ij. ꝙ feudum acquiritur inuestitura ⁊ successione. Ideo sequitur hec rubrica de gradibus ⁊c. vel dic ꝙ de successione feu. dictum est. s. de his qui feu. da. pos. §. ⁊ quia. ⁊. §. sequenti. Ideo sequitur hec rubrica.

Per successionem. Diuide capitulum in quattuor partes. Primo qualiter feudum acquiriꝛ. Secundo de successione linee descendentis masculine ⁊ feminine. Tertio de successione linee trãsuersalis ꝑmissa vel ꝓhibita. Quarto de cõtẽtione orta occasione successiõis. Secda incipit in. §. mortuo enim. Tertia in. §. his vero. Quarta in. §. si vero dñs. Casus vsqꝫ ad. §. si enim titij. Feuduꝫ acquiriꝛ inuestitura ⁊ successione. Nã mortuo vasallo prima cã est liberorum masculoruꝫ ⁊ filiorũ nepotum ⁊ alioꝝ descendẽtium. Sed filie neptes ⁊ ꝓneptes nõ succedunt ipse nec nati ex eis nisi feudum sit femineuꝫ. vel eo pacto acquisitum non extãtibus aũt liberis succedunt fratres. primo ⁊ filij fratrum. deinde agnati vlteriores. si feudũ sit paternũ. h. d. Vide expositionẽ ptinet. facit. s. de feu. cogni. c. ij. Prima cã est liberorum. facit insti. de here. ab intesta. §. j. ⁊ in auꝛ. de here. ab intesta. in prin. vel deinceps in infinitũ. vt. s. de his qui feu. da. pos. in princi. sit feu. quia femineum. vt. s. an mas. suc. vxo. in bene. c. j. vbi de hoc. ꝑmortuoꝝ filijs. facit. s. de feu. mar. c. j. §. fi. agnati ex legitima trãsuersali ascendẽti. descendẽti ⁊ ex latere vt hic. vbi nõ distin. vt. s. imperatore. lotha. euge. pape. ⁊ de feu. mar. c. j. §. fi. vlteriores vsqꝫ ad. vij. gradum. vt. s. de his qui feu. da. pos. §. hoc quoqꝫ. ⁊ dic vt not. s. de feu. mar. c. j. §. fi. agnationis. i. eoꝝ agnatoꝝ qui veniunt ad successionẽ in feudo. i. si agnati descẽdunt ab eo qui feu. acquisiuit. aliꝰ secus. ⁊ hoc sequiꝛ si enim titij ⁊c. ⁊ ne. hic qð dicaꝛ feudũ paternũ. et melius q̃ alibi cõis. ex linea ex qua iste qui decessit vltimus. vel ex alia si nullus ex ea supest. vt. j. de na. suc. feu. §. fi. vbi de hoc.

Si enim titij. ¶ Casus. Auus titij de nouo beneficio fuit inuestitus decessit auus primo: secundo decessit titius sine legitimo herede superstite patruo suo magno. idest fratre aui. Queritur an ipse vel eius filij succedãt in feudo. Rñ. ꝙ non. h. d. defuncto postquam auo successit in beneficio patruuꝫ magnũ. i. fratrẽ aui ad agnatos. s. aui qui nõ sunt aui agnationis cõmunis. i. qui nõ descẽdit ab auo qui acqsiuit. sed agnati titij qui agnationis sunt cõis succedũt beneficio. vt. s. pri. §. ⁊. j. de na. suc. feu. c. j. ⁊ de suc. feu. in prin. ¶ Oppo. ꝙ in bñficio succedant agnati ⁊ descẽdentes ꝑ lineam transuersalẽ. vt. s. proxi. §. ⁊. s. imperator lothar ius euge. pape. c. j. §. fi. ¶ Solutio agnati qui sunt agnationis cõmunis eius qui acquisiuit bene succedunt vt ibi. sed alij agnati non succedunt vt hic.

Si vero dominus. Casus. contẽtio est inter agnatũ ⁊ dominũ vel aliũ de beneficio. quia agnatus dicie paternũ esse feudum. ⁊ se succedere debere. dñs ꝯ dicit nouũ. Queriꝛ cui incũbat ꝓbatio. Rñ. ꝙ ei qui dicit nouum. Sed aliqñ aliter ꝓnũciatũ fuit. deficiẽte aũt ꝓbatione relinquiꝛ arbitrio iudicis cui iuiurãdũ debeat deferri. h. d. illi. i. dño intuebitur s̃m facti qualitatẽ ⁊ cause naturã ⁊ ꝑsonaꝝ ꝯditionẽ. vt. j. de ꝯsue. rec. feu. c. ij. ⁊ dixi. s. de ꝯtro. inuesti. in prin. ⁊ quid sit inuestitura. c. fi. ¶ Op. extra glo. dꝛ hic ꝙ dño incumbit ꝓbatio imo videtur ꝙ debeat distingui quis possideat. vt nõ possidẽti detur ꝓbatio. vt. s. de ꝯtro. inue. §. cum aũt. ⁊ de ꝯten. inter me ⁊ dñm de por. fra. mei. c. j. So. aut agnatus possidet totũ feudũ aut ptẽ vel hꝫ precium vel cãbiũ ptis. tũc dñs ꝓbat alioqñ defertur iuiurãdũ vt ibi. aut possidet dñs ⁊ tũc ꝓbat agnatus. vt. d. c. de ꝯtẽ. inter me ⁊ dñꝫ d̃ por. feu. fra. c. j. aut neuter possidet. tũc agnatus dꝫ ꝯstitui in possessionẽ feudi iterim in dubio vt. j. si de feu. fu. cõ. c. j. §. j. ⁊ dñs si vult vincere ꝓbare dꝫ feudum esse nouuꝫ. vt hic. ⁊. j. de inuestitu. in ma. fac. c. j. ⁊

si de feu.

si de feu. fuerit cōtro. c. j. deficiēte aūt pbōne relinquit arbitrio iudicis cui iusiurandū debeat deferri vt dixi in exponēdo litterā.

¶ De fratribus de no. benefi. inuestitis.

Si duo fratres. ¶ Casus dat regla ꝙ frater fratri i feudo nouo nō succedit nisi aliud p pactū actū fuerit. h. d. ¶ Querit qđ si duo fratres de nouo bñficio inuestiti sunt sine pacto de succedēdo ⁊ beneficiū ē indiuiduū. ⁊ morit alter sine herede. an eius portio transit ad fratrē. rōne indiuiduitatis. an feudum toti si reuertit ad dñm dicta rōne. glo. arguit p ⁊ ꝯ. sed nō soluit sed tu solues sic ꝙ portio decedentis dz transire ad fratrē supstitez ⁊ sic totū feudū ptinet ad vasalū ⁊ nō ad dñm dabit tñ vasali⁹ dño estimatōez ptis alterius ar. ff. de le. ij. l. cū filius ver. qđ nō ēēt. ⁊ ad l. fal. l. j. §. si vsuf. ⁊. l. si is qui. §. fi. ⁊ rō quare nō reuertit ad dñm. qꝛ dñs cōcessit feudū. nec dz ꝯ factū suū venire. qđ esset si auferret ptē fratri supstiti ar. ff. de adop. l. post mortē. ⁊ de seruitu. rusti. pdi. l. p fundū. ¶ Sed nunqd totū qđ prius fuit datuz in feu. nūc incipit in feu. post datā ptis estimationē. dic ꝙ nō sed pars prius data tantū scꝫ supstiti ⁊ nō alia quā hꝫ fm estima. emptiōis. vt. ff. p emp. l. ij. ⁊ ꝯ. de feu. da. in. vi. l. cōmisso. c. j. ar. ff. de iure dot. cum in fundo. §. si fundus. vel dic ꝙ qui habet maiorē ptē habebit totum. ⁊ dabit alij estimationem partis. ar. C. de dona. sancimus. §. non autem.

Si duo fratres. ¶ Diuide ca. in duas partes. Primo frater acqsiuit feu. gratis vel sua pecunia. Scđo cū equis ⁊ armis cōibus dño ignorāte. Scđa incipit ibi. qđ sicut ⁊c. ¶ Casus duo fratres mortuo pře remāserūt in domo cōi simul habitādo alter ex eis postea acqsiuit feudū gratis vel sua pecunia: querit an mortuo acqrente sine herede sibi succedat frater. rñdeo ꝙ nō. Sed qđ si de cōibus bonis esset emptū tunc fruct⁹ ex eo puenictes essent cōes. ⁊ ideo dr ꝙ frater cū equis cōibus vel ex pecunia cōi feudū acquisiuit. Querit an frater sibi succedat eo defuncto sine herede. rñdeo ꝙ nō Sed pōt frater ab eo petere ptem eius qđ de cōi est expensuz. h. d. Uide expositionē acqsierit suo noie. ⁊ gratis vel sua pecunia dicit ⁊ bene. ad aliū fratrē neqꝫ post mortē. de hoc nō est dubiū. vt. ꝯ. c. p xi. erit cōia si de cōibus bonis esset acquisitū. alr̃ nō vt. C. de bonis que lib. l. cū opꝫ. Sed est mirū qđ hic dr ꝙ ppterea fructus debeāt esse cōes vt. C. cōia vtriusqꝫ iudi. l. si patruus ⁊. ff. p socio. l. cū duobus. §. pap. nisi essent socij oīum bonoꝝ. vł cōi noie esset acquisituz. vt dictis legibus. Sed dic vt puto ꝙ cōsuetudo sic se hꝫ alr̃ patebat ꝙ fructus essent cōes alr̃ secus esset vt dixi. ¶ Opp. ꝯtr. ꝯ. de beneficio fra. ⁊ qualr̃ fra. suc. c. j. ⁊ solue vt ibi no. Et nota hic ꝙ gl. que incipit intelligo. vł dicere ꝙ feudū est peculiū quasi castrense. ⁊ pbare vł ea rōne qꝛ fructus feudi nō sūt cōis nisi feudū sit acqsitum de cōibus bonis. Sed hec ratio non videtur bona ꝙ ideo feudū debeat censeri quasi castrense peculium. quia vt dixi in littera fructus de iure cōi non debent esse cōes ideo quia sit acquisituz de cōmuni pecunia nomine acquirentis. Preterea etiam in aduenticijs bōis fructus non sunt cōmunes vt dicta. l. cum opꝫ. C. de bonis que lib. ¶ Sed quero an feudum sit peculium castrense vel quasi vel aduēticium. respondeo si dominus feudum dedit militi. qꝛ in bello pbe se habuit. sicut qñqꝫ fit tunc est peculiū castrense. ar. ff. de castrē. pecu. l. si castrense. l. si forte. ⁊. l. si castrense. Si vero alibi ⁊ non ppter aliquam noticiam si quidem dominus hꝫ districtum ⁊ iurisditiōem ⁊ sic potest dici dñs publica psona sicut ⁊ magistratus tunc si dñs det feudū vasallo tunc pōt dici feudū quasi castrēse. quasi de publico acquisierit vasallus. ar. C. de inoffi. testa. l. fi. ⁊ de of. asse. l. velut. ⁊ de aduoca. di. iudi. l. fori. Si vero vasallus alibi vel ab alia psona feudum acquisiuit tunc non erit peculium castrense vel quasi sed aduenticium. vt puto. pater tamen non habebit in eo vsumfruc. quasi sub ea condirione videatur sibi concessum. ne alius habeat vsu mfructum. sed filius ipse tantuz. vt possit inde feu. seruire. ar. j. in q. cau. feu. amit. §. beneficiom. ⁊ in auē. vt liceat matri ⁊ auie. §. j. ⁊ arg. ff. si cer. pe. cum quid. ⁊ de seruitu. l. si cui ⁊ sic no. ꝙ pater nullo casu debet habere vsumfructū feudi est tñ ar. ꝯ hoc. j. c. §. vbi fructus.

¶ De inuestitu. quam titius accepit a sempro.

Titius a sempronio. ¶ Casus maritus non succedit vxori in beneficio ea mortua sine herede. hoc dicit in dotem dedit. domino consentiente. alr̃ nō potest. vt. ꝯ. qua. olim. feu. po. ali. §. donare. ⁊ facit. ꝯ. an ma. suc. in bene. c. j.

¶ De vasallo decrepi. eta. qui feu. refutauit ⁊c.

¶ Continuatio sic potest fieri dictum est. ꝯ. de feu. paterno nouo ⁊ eius successione sumpta inde materia sequitur hec rubrica.

Quidam. ¶ Casus. si vasallus decrepite etatis feudum refutauit vt filij inuestiantur ⁊ inuestiti sunt. postea decedente altero filiorum post inuestituram fratre superstite ⁊ sine herede frater sibi succedit. ⁊ non reuertitur ad dominuz quia feudum dicitur adhuc paternum. ⁊ non nouuz hoc dicit. ad hoc refutauerit. idest ea conditione que sequitur. ⁊ sic no. ꝙ nō refutauit omnino ⁊ generaliter alr̃ secus. vt in gl. ¶ Oppo. ꝙ frater non debeat succedere quasi sit nouum. vt. j. si de feu. fu. contro. c. fi. ⁊ de eo qui fi. fecit agna. de bene. c. j. Solutio aut vasallus omnino ⁊ generaliter ⁊ simpliciter refutauit feudum aut ea conditione vt filij inuestirentur. Primo casu censetur nouū. vt ibi. Secundo casu manet antiquum. vt hic ⁊ facit ad hoc quod no. ꝯ. impe rato: lotha. eu. pape. c. j. ⁊ ar. ff. de vsu. si stipulatus. ⁊ est hoc arg. ad questionem que no. ff. de pecu. l. peculium. §. si ere. ⁊ de impen. in re. do. fac. l. quod dicitur. ¶ Queritur an hec refutatio noceat agnatis. respondet glo. ⁊ bene ꝙ non si non consenserint agnati. vt. ꝯ. q. mo. feu. amit. §. pretor ⁊ ē casus. ꝯ. de suc. feu. c. j.

¶ De inuestitura in maritum facta.

Uasallus superstite. ¶ Diuide capl. in tres ptes. Primo corā quibus dirimitur contentio orta inter maritū filie vasalli. ⁊ agnatum vasalli. Secundo a quo ⁊ qualiter fieri dꝫ pbatio orta controuersia inter dominum ⁊ agnatum defuncti. Tertio orta controuersia inter vasallos corā quibus sit dirimenda. Scđa pars incipit in. §. itē plꝫ. Tertia in. §. illud. ¶ Casus vsqꝫ ad. §. itē plꝫ. Si cōtentio est inter maritū filie vasalli ⁊ agnatū de beneficio. an sit paternū vel nouū questio dirimi debet corā iudice ordinario. vel arbitro non coraꝫ domino vel eius curia. hoc dicit. Agnati sub. an mariti qui est hic reus. ⁊ dic ꝙ mariti quia eius forum sequit actor de iure cōmuni. C. de iurisdi. om. iudi. l. iuris ordinez. ⁊ vbi in rē ac. l. actor ⁊ sic intellige quod ibi sequitur iudicem ordinariuz rei. s. vel arbitrum cōmuniter electum. ¶ Oppo. vt. ꝯ. dixi apud quem vel quos contro. feu. ter. c. j. ⁊ solue vt ibi no. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ maritus feu. acquisiuit pecunia a domino. ar. ꝯ. de feu. da. inui. l. cōmis. c. j. Solutio expone hic. in prin. capituli. dñs. s. q feu. tenuit ab alio: ⁊ sic is ipso erat vas. ⁊ ab eo emi. potest alr̃ secus vt. ꝯ. de bene fra. c. j. ¶ Oppo. ꝙ non debeat cognoscere iudex ordinari⁹ vel arbiter sꝫ curia. vt. j. an apud iudi. vł cur. c. j. Solutio ibi causa spectare videtur ad dominuz. quodammodo. Tu dic quod ibi dicitur hic corrigitur. ar. ff. de legi. non est nouum.

Item placet. ¶ Casus contentio est inter agnatum ⁊ dominum de feudo. dominus si vult vincere debet probare nouum feudum. eo autem in probatione deficiēte defertur agnato iuramētū. vt iuret vel referat. h. d. vt. ꝯ. diximus ꝯ. de gra. suc. in feu. §. si. vbi de hoc. vel dic vt. ꝯ. de cōtro. inuesti. vł dic vt. ꝯ. de contro. inter me ⁊ do. de por. fra. c. j.

Illud tamen sciendum. ¶ Casus si cōtentio est inter duos vas. de beneficio nō pōt alter aliū inuitū ad iudiciū dñi vel curie trahere. sꝫ tñ dñs cū sua curia eos vocauerit nemini eorum lꝫ dñi vel curie examen declinare. h. d. de feu. dic antiquo. ⁊ cesset oīs oppō. ad dñm solū sine curia. curia sine dño. sed ad dñm cū curia sic: ⁊ hoc sequit hic lꝫ. i. nō est licitū. qꝛ sunt ordinarij iudices. quorū iurisditio regulariter nō recusat. vt. C. de iudi. l. apertissimi. ¶ Opp. lr̃a vł repugnātiā cōtinere. qꝛ in primo rñso dr ꝙ alter alterū nō pōt ad dñm vel curie iudiciū trahere. in ꝭo rñso dr ꝙ dñs cū sua curia pōt. Solutio solus dñs vel sola curia non potest vt in prin. Sed dñs cum curia pōt vt in ꝭo responso. hoc placet. vel dic ꝙ pars non cogit partem per se sine iudice vt in primo. responso. Sed iudex ad petitionem ptis vt in ꝭo responso. vel dic fm glo. non cogitur pars respondere nec in primo nec in ꝭo responso sed honestum est ꝙ respondeat si dominus cum curia vocauerit vt in ꝭo rñso. hoc non placet. qꝛ lr̃a non patit. ⁊ qꝛ dñs cum curia sua sunt ordinarij iudices inter ptes. ⁊ iō nō debent recusari. vt dicta. l. apertissimi. ¶ Oppo. ꝙ iudex vel arbiter cognoscere debeat. vt. ꝯ. e. in prin. Solutio ibi cōtentio est inter duos quorū alter dicit feudū nouū. alter antiquū. hic inter duos q pari iure vtant quorū vterqꝫ dicit. feudū antiquū. ¶ Oppo. ꝙ iudex vel arbit cognoscere debeat. ēt si pari iure vtant. vt. j. de le. cor. c. ij. in prin. Solutio ibi est cōtētio inter duos quorum vterqꝫ dicit suū ppriū feudū ⁊ se inuestitū sꝫ hic vterqꝫ dicit antiquū ⁊ nō ppriū ¶ Opp. ꝙ pares curie cognoscāt. vt. j. an apud iud. vł cur. c. j. Solutio. fm gl. qđ hic dr ibi corrigit hoc nō plꝫ. qꝛ in dubio correctio legū dꝫ vitari. vt in auē. de admi. of. §. fi. dic ergo ꝙ ibi est cōtentio iter duos quoꝝ alt dicit feudū nouū ātiquū ⁊ nō ppriū hic int eos qꝛ ozꝫ vterqꝫ dicit feudū ātiquū. h plꝫ. nā prōpriū ē iura iurib⁹ ꝯcordare. vt. C. de ioff. dona. l. j. vel dic ꝙ ibi cū quodāmō vł spectare ad dñm. qꝛ de euictiōe alteri pti tenebat. hic non. qꝛ dñs ō euictiōe nō tenebat altero vincēte qꝛ vterqꝫ dicit ātiquū. ⁊ iō ibi nō cognoscit

dominus ar. C. ne quis in sua causa. l. j. ¶ Oppo. q dominus sit iudex. vt. j. de prohi. feu. alie. per fre. §. preterea. Solutio fm gl. ⁊ bene ibi contentio erat inter duos quos constat vasallos ex aliis feudis de quibus non erat controuersia ⁊ ideo cognoscet domin⁹. hic vero est dubium quis eorum debeat esse vasallus. ¶ Oppo. q iudex vel curia cognoscere debeat vt. j. de le. corra. c. ij. in prin. Solutio hic vasalli producunt eundem inuestitorem ibi diuersos.

¶ Oppo. q imperator vel rex sit iudex inter capitaneos vel pares curie inter valuasores. vt. s. apud quem vel quos. c. j. ⁊ de. l. cor. c. j. Solutio. si contentio est inter eos qui proprie dicuntur capitanei. i. duces mar. ⁊ huiusmodi. imperator vel rex est iudex. vt ibi. Sz inter valuasores tunc pares vt hic. sed hoc hodie est correctu. vt dicto. §. preterea ⁊ dic. vt dixi. ¶ Oppo. q curia cognoscere debeat vt. j. ti. j. ⁊ dicto. §. preterea cum si. Solutio. si contentio est iter dominu ⁊ vasallu curia est iudex vt ibi. si vero inter alios alii sunt iudices vt dixi. ¶ Oppo. q iudex ordinarius cognoscere debeat vt j. de contro. inter vasal. ⁊ aliu. c. j. Solo ibi contentio est inter duos quorum vnus dicit feudum. alter non sed pretendit ius ex alia ca. hic vero vterq dicit se vasallum. Et ad solutionem omnium contrariorum distinguitur ⁊ melius satis q in summa. aut contentio est inter eos qui proprie dicuntur capitanei. vt duces ⁊ comites ⁊ similes. ⁊ tunc imperator est iudex. vt. s. apud quem vel quos. c. j. ⁊. j. de lege cor. c. j. aut est contentio inter alios vasallos ⁊ tunc aut constat vtrunq vas. esse eiusdem domini. quia ⁊ ipsi ⁊ dominus confitentur sed est controuersia de aliqua feudi parte vel de aliquo feudo sz no de toto feudo alicuius. tunc dominus est iudex. vt dicto. §. psona. aut constat vnum tantum esse vasallum de feu. aliquo de quo no est questio. ⁊ questio est de alio feu. tunc pares erunt iudices vt. s. apud quem vel quos. c. j. ij. responso. ⁊. j. de le. cor. c. j. ij. responso aut est dubium quis eorum sit vasallus. ⁊ pretendunt ambo inuestituram ab eodem domino. tunc si est contentio inter eos quorum vterq suum proprium feudum esse dicit. tunc iudex vel arbiter cognoscit. vt. j. de le. cor. c. ij. aut inter eos quorum vterq dicit antiquum. iste cognoscit dominus cum curia vt hic. aut est contentio inter eos quorum alter dicit antiquum ⁊ alter nouum ⁊ proprium. tunc iure antiquo iudex ordinari⁹ vel arbiter cognoscet. vt. s. e. c. in princi. hodie vero pes curie. vt. j. an apud iudi. vel cu. c. j. aut est contentio inter duos qui producunt diuersos institores ⁊ tunc iudex vel arbiter cognoscit. vt. j. de le. corra. c. ij. in prin. Aut est contentio inter vas. ⁊ aliu quem constat non esse vasallum. tunc iudex ordinarius rei cognoscit. vt. j. de contro. inter vas. ⁊ ali. de be. c. j. aut est contentio inter vasallum ⁊ dominu. ⁊ tunc pares curie cognoscunt. vt. j. ti. j. d hoc ⁊ no. s. apud quem vel quos. c. j.

¶ De controuersia feu. apud pares terminanda ⁊c.

¶ Hec rubrica sic potest continuari. s. dictum est de contro. inuesti. ⁊ ti. de conten. inter do. ⁊ vas. qualiter fiat probatio. ⁊ dirimatur cotentio orta inter dominum ⁊ vas. Sed quia dubitari posset quis sit iudex inter eos. ideo sequitur hec rubrica.

Si inter dominum. ¶ Casus si contentio est inter dominum ⁊ vasallum de feudo pares curie cognoscunt aut si consentiant dominus ⁊ vasallus in eligendis paribus tunc quos elegerunt erunt iudices. aut dissentiunt. tunc dominus prius eliget vnum vel plures ex paribus quos voluerit Secundo vasallus eligere poterit fm numerum a dno approbatu vltimo sciendum est q qui fidelitatem dno non iurat non est eligendus p pari altero dissentiente. hoc dicit per pares vt. j. de alie. feu. pa. c. ij. ⁊. j. de probi. feu. alie. per fre. §. preterea. dubitatio. quia hi quos elegerunt erunt iudices. ⁊ cognoscent. ar. contra. ff. de ventre inspi. l. j. §. post edictum. ¶ Oppo. fm glo. q pares electi ⁊ petiti non debent esse iudices. vt. ff. de iudi. l. obseruandum. Solutio aut pars vtraq est presens. ⁊ tunc petiti possunt esse iudices. vt hic. aut alter est absens vel ignorans. ⁊ tunc secus vt ibi. in delegatis iudicibus in ordinariis secus vt hic ar. ff. de off. proconsu. l. j. vel dic hic incertus de certis ibi incertus de incertis petebatur in iudicem. ¶ Queritur hic in glo. nunquid coram paribus possit fieri reconuentio respondet glo. ⁊ bene q sic ar. C. de senten. ⁊ interlo. om. iudi. l. cum pap. ⁊ suf. vt consequenter. C. de iudi. l. quotiens.

¶ De eo qui sibi vel heredibus suis masculis ⁊ feminis inuestituram acceperit. Rubrica.

Qui sibi ⁊c. ¶ Diuide caplm in duas ptes Primo an femina succedat i feudo facta inuestitura accipienti. p se ⁊ heredib⁹ suis mascul ⁊ feminis supstite masculo. Scdo an vasallus debeat recognoscere feu. p feminã masculo existete. Scda pars incipit ibi. nã ⁊ illud. ¶ Casus. si vasallus sibi ⁊ heredibus suis masculis. ⁊ his deficietibus feminis inuestituram accepit femina no succedit in beneficio quadiu masculus supest. quinimo non dz vasallus qui feudu a vasallo accepit p feminam recognoscere si masculus supest. h. d. vsq ad fi. capituli. Vide expones. in dote dedit dno cosentiente als dari non pot. vt. s. qua. olim feu. ali. po. §. donare. recognoscere. i. sibi fidelitatem prestare. ¶ Oppo. q beneficiu ad feminã debeat transire ⁊ ad oem herede et extraneu pter pactu appositu. vt. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista §. si quis ita. Solutio hic est spale in feu. Secus in aliis negociis vt ibi. vel dic. aut enim pacificus puidet heredibus simplr tuc transit ad oes vt ibi. aut heredibus masculis. tunc videtur cogitare de filiis. vt. ff. ad trebel. ex facto. §. fi. ⁊. s. de alie. feu. §. ⁊ clientulus. ¶ Queritur ⁊ glo. tangit licet obscure quid si decessit vasallus superstitibus duabus filiabus que successerunt in feudo. post ea decessit vna superstite filio masculo. nunquid masculus excludit matertera. ⁊ auferet sibi feudum. ⁊ vr q sic. vt hic. ⁊. s. epm vel abb. vel abbatis. ver. j. Preterea quotiens res deducit ad casum a quo incipere non pot viciat. vt. ff. de verb. ob. existimo. ⁊ si pluribus. §. ⁊ si placeat. ⁊ facit. ff. de assigna. li. l. vtru. ⁊ insti. de assi. lib. §. dat. ar. s ff. d his q sunt sui vel al. iu. l. patre. ⁊. s. an mari. suc vxo. in benefi. c. vno. ⁊. j. de na. suc. feu. circa pria. ⁊ de bene. feu. in prin. ⁊ hoc videt equius q remaneat apud eam ex quo semel ad eam transitu fecit. ¶ Queritur an heredes huius vasalli qui feu. accepit sibi vel heredibus suis acquirat feudum ex successione vel pacto. Rn. aut sunt heredes primi acquirentis feudum directo vel per mediam psonaz tunc ex pacto acquirunt pter hereditatem defuncti ⁊ non propter specialem feudi successionem. vt dicto. §. si quis ita. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista aut non sunt eius heredes directo vel per mediam personam tunc acquirunt ex successione. vt. s. de succes. feu. Sz sciendum est q filii non possunt repudiare hereditatem sed agnati sic vt j. an agnati vel fi. de. c. j. Sed an in casu isto cum vasallus accepit sibi ⁊ heredibus suis. ⁊ sic pactus est expsse hedibus. poterut agnati repudiare hereditatem. Bul. ⁊ Ja. dicut q sic ar. ff. de ope. lib. si quis operas. ⁊ dicto. §. si quis ita. Sed contrarium vr q vasallus voluit prouidere heredibus suis. ⁊ dominus sibi concessit per eundem modum. sed si repudiant hereditatem non sunt sui heredes. ergo non videtur prouidere eis. sed suis heredibus adeuntibus hereditatem. quia illi sunt sui heredes ⁊ certum est q potest testator etiaz vni ex heredibus puidere aliis non ar. ff. de ver. ob. l. continuus. §. fi. ⁊ de excep. l. j. ⁊. ff. de pactis. l. auus. ⁊. l. tale pactu. §. fi. ar. otra. j. ex qui. cau. bene. amit. §. fi. Sed dic aut conceditr simpliciter res ad rectum feu. ⁊ tuc seruat qd ibi d. vt. j. an ag. vel fi. de. aut concedit res in feu. paciscenti sibi. ⁊ heredib⁹ suis. tuc no acqrit aliis nisi heredibus suis. Preterea in stipulatioe vel pacto no itelligit nisi psona expssa vel de qua sit cogitatu vt. ff. de v. ob. l. qcqd. ⁊. l. si ita. §. grisogonus.

¶ De duobus fratribus a capitaneo inuestitis. Rubri.

¶ Continuatio sumitur ex precedenti rubrica.

Si duo fratres. ¶ Casus. si duo fratres simul de nouo beneficio a capitaneo fuerint inuestiti. ⁊ quam diu ipsi vel eorum heredes masculi viuerent ⁊ masculis deficietibus femine feudum haberent. decedente postea vasallo altero si masculus vel femina ex eo supest non succedit frater als succedit. h. d. sine heredib⁹. i. sine filia. ⁊ et descendentibus. ar. optimu est hic q ius accre scedi locu hz in feminis et post ius acquisitum. ⁊ facit. ff. de assi. li. l. vtru. ⁊. s. de his q. feu. da. pos. §. cum vero. ⁊ dic vt ibi notaui.

¶ An remoueri debeant testes qui pares esse desierunt.

¶ Hec rubrica pot sic cotinuari. dictum est. s. in plurib⁹ ptibus q inuestitura pbat p pares curie. sed qz dubitari posset an qui desierunt esse pares possint esse testes sequitur hec rubrica.

Ex facto. ¶ Casus si inter dnum ⁊ fidele est contentio de inuestitura illi qui pares ⁊ testes fuerant tpe inuestiture non remouent postea a testimonio lz desierint esse pares. h. d. Quid eni hec ro pbabil e sz no e necessaria. qz ⁊ si peccassent nihilominus essent testes hoc. capi. intellige si desierint esse pares ex honesta ca. secus si ex ca que irrogit infamia

get infamiã tunc tȝ inuestitura. sed in iudicio nõ pducunt tanq̃ testes. vt. ff. ad car. in. l. iij. §. due. ⁊ in aut. hec cõstitutio que innouat §. dudum. ⁊ facit quod no. C. de testa. l. j.

¶ De controuersia inter epm ⁊ vasal.

¶ Continuatio potest sic fieri. Quia sepe inter vasallũ ⁊ epm oritur contentio ⁊ dubitatur quis erit iudex ideo sequitur hec rubri.

Xeo. ¶ Diuide caplm in quattuor partes. Primo thema ⁊ questio. Scdo allegatio p pte vas. Tertio allegatio ⁊ rũsio p pte dñi. Quarto. rũsio ad qõnẽ ⁊ declaratio q̃ sunt iudices. ⁊ qõ sit eorũ officiũ. Scda pars icipit in ver. opponit. Tertia in ver. dño. Quarta in ver. sed laudatũ. ¶ Casus. si inter epm ⁊ vasallũ est cõtentio de inuestitura ab eius p̃decessore facta pares curie cognoscẽte prius tñ dȝ inuestiri de suo pprio ⁊ recto feudo q̃d sine controuersia tȝ ab eo. q̃ pricipalis questio dirimatur. h. d. vsq̃ in fi. Uide expositionẽ recto feu. qõ sine ɔtrouersia tȝ ab eo. inuestiri faciant. vt. j. de alie. feu. pa. c. j. §. j. ⁊. ã. de ɔtro. inter me. ⁊ do. de poz. fra. c. j. in fi. differat quo ad feu. de quo est controuersia. sed nõ quo ad rectũ de quo inuestit statim. recto feu. qõ sine cõtrouersia tȝ ab codẽ dño. ¶ Oppo. q̃ questio nõ pcedat quo ad annuã p̃statiõnẽ defuncto epo qui de ea fecit inuestiri. q2 morte dantis ⁊ accipientis finit. vt. ã. de cogni. feu. c. ij. ⁊ qui dica. dux. mar. c. j. §. fi. Solutio p̃dicta intelligunt in dño layco aliud in dño clerico vel epo vt hic. vel dic aut ãnua p̃statio est simplex ⁊ ad rectũ feu. tunc perit morte vtriusq̃ tam in dño layco q̃ clerico. aut est ppetua ex pacto. tunc transit ad omnes successores vt hic. ⁊ ff. de verbo. ob. l. ⁊ ideo hesitatur. §. sanctio huius. ⁊ ar. C. de lo. in annalib⁹ ⁊ tunc questio procedere potest.

¶ De vasallo milite ⁊c.

¶ Continuatio huius rubrice patet quia inter ceteras cãs amittẽdi feu. est hoc ideo seqditur hec rubrica.

Miles. ¶ Casus. miles seculi qui factus est miles dei ex eo q̃ venerabilem domũ intrauit: ⁊ seculo renunciauit feudũ amittit. hoc dicit. domini vel agnati. idest agnati si superest. est enim eius conditio potior q̃ domini vel vasalli vel ecclesie. vt hic patet. ⁊ no. ã. de successo. feu. §. j.

¶ De milite vasallo qui contumax est.

Dominus vocat. ¶ Diuide caplm in duas ptes. Primo qualiter proceditur contra vas. dño querimonia exponẽte de eo q2 incidit in culpã. Scdo qualiter pcedit contra dñm vasallo dicẽte se ab eo spoliatũ feudi possessione. Scda incipit l. §. si vero vas. ¶ Casus si dñs conquerit de vasallo dicẽs eũ in culpã incidisse p quã meret vasallus amittere feudũ dȝ vasallus in curia. vocari septẽ aut decẽ dierũ spatio in vnaquaq̃ vocatiõe statuto. ⁊ si cõtumax sit dñs dȝ mitti in possessionẽ feudi. ⁊ expectabit vasall⁹. vsq̃ ad annũ si veniat ante restituat ei possio. si nõ veniat pdit possessionẽ feu. Si vero ecõtra vasall⁹ cõquerit de dño dicẽs se ab eo spoliatũ tunc vasall⁹ dȝ adire curiã. ⁊ curia cũ reuerentia dȝ dñm coget q̃ restituat possessionẽ. si cõtumax sit dñs vasallus poterit adire maiorẽ ptãtẽ. ⁊ si pseueret dñs in cõtumacia vasallus põt eũ dep̃dare. h. d. Uide expõnẽ vsq̃ interesse. sic. j. q̃fuit prima cã be. amit. §. est ⁊ alia. arbitrio facit. ff. d iudi. nõnunq̃ amittit. ⁊ in casu amittẽda est. nõ perdit ipso iure irreuocabilr vt sequit adire dñm. ar. cõtra. C. de epi. ⁊ cle. l. iubemus. §. fi. maiorẽ ptãtem. facit. ã. si de inuesti. inter do. ⁊ vas. §. j. ⁊ no. q̃ si inferior iudex nõ pt facere iusticiã pp̃ter potentiã litigatoris põt adire superiorẽ iudicẽ vt hic. ⁊ in aut. de questo. §. si vero forsan. ¶ Et no. et in hoc. c. qualr pcedi dȝ in cãis feu. cõtra dñm vel vasallũ ad petitionẽ alterius. ⁊ si iudex essem. ⁊ non obstaret sp̃alis loci cõsuetudo seruarẽ in feu. huius. c. tenorẽ. q2 sibi nõ inuenio derogatũ. ⁊ sic tenet. l. scripta. vt. ã. de feu. cogni. c. j. ⁊ idem quia quedam glosa hic posita fundatur super iure comuni ⁊ per eam receditur a iure consuetudinario feudali. ⁊ quia plana est non intendo insistere in ea. quia eius materia clare traditur in glosis nostris. vt. C. de iudi. l. sancimus. ⁊ de iudi. ad peremptorium. ⁊. iij. q. ij. in prin. C. de iudi. properandum. §. j. ⁊. ij. ⁊ vbi in rem ac. l. ij. ⁊ de p̃script. lon. tem. si quis emptionis ⁊ qdo. ⁊ qñ iu. l. cõsentaneũ. ⁊ aut. ibi posita ⁊ extra. de lit. ɔte. c. si. ¶ Queritur hic in glo. quia lrã dicit salua reuerentia an sit opus vasallo agenti contra dominum petere veniam sicut facit libertus. respondet gl. ⁊ bene q̃ non. nec hoc qõ dicitur hic. sed intellige de reuerentia que fit cum honestate verborum facit. ff. de obsequijs. l. honori. Uel dic q̃ vasallus qui hic conqueritur exponere debeat cum reuerentia querelam. Sed q̃ pares cognoscant cum reuerentia que semper debetur superiori. in aut. vt ab illustri. ⁊ que sup eã digni. §. j. ¶ Queritur an vasallus perdat ius suum in feu. si dominum depredetur hoc casu. de quo dicitur in fi. huius capituli. Glo. sentit q̃ sic. per. l. si quis in tantam. C. vnde vi. ⁊ per. l. extat edictũ nisi sit dominus bannitus quia hec littera loquitur simpliciter ⁊ indistincte ⁊ non dicit q̃ debeat banniri prius. ⁊ est ar. ff. que in fraude credi. l. ait pretor. §. si debitorem. ⁊. C. de decu. l. generali. ⁊ in aut. vt iudi. sine quoquo suff. §. necessitatem. Nec obstat. l. contraria. q2 illud procedit quãdo nullo iure permittente facit. sed hoc facere potest iure permittente. quod fieri potest in pluribus casibus. vt. ff. q̃ me. causa. l. extat.

¶ In quibus causis feudum amittatur.

¶ Continuatio rubrice patet.

Obertus de orto. ¶ Diuide caplm in duas partes. Prio pater scribit filio dicens q̃ cause amittendi feudũ non possunt sub regula diffiniri. ⁊ subdit qualr vasallus se debet habere erga dominum suũ. Secundo diffinit seu describit dupliciter. quid sit beneficium. Secunda incipit in. §. beneficium. ¶ Casus pater scribit filio premittens excusationeȝ sui dicens q̃ cause quibus feudũ amittitur non possunt sub regula diffiniri. ⁊ addit qualiter vasallus erga dominum se debet habere. postea diffinit beneficium dupliciter vt patet in littera. hoc dicit. Uide expositioneȝ ingratitudinis esse que sunt. j. ti. j. tribuens gaudium. est enim gaudiuȝ ei qui capit fructum. capientibus vsumfructum. quia eius gratia datur vt capiat cõmodum. capiensq̃ vas. cõmodum. tribuendo seruitiũ dño. pprietate. Nota q̃ dominium directũ est dñi. vt. ã. de inuesti. de re. ali. §. si. transeat. de natura feu. etiam si per pactum non sit actum. expressum. Nota q̃ in feudo quandoq̃ determinatur seruitium. vt hic. ⁊ ã. quid sit inuesti. §. pe. ⁊ fi. Sed cum datur ad rectum feudum non determinatur. vt. j. de capi. qui cu. ven. c. fi. ⁊ dic vt ibi no. pmissum ⁊ tunc debetur seruitium. sm simplicem propriam feudi naturam.

¶ Que fuit prima causa beneficij amittendi.

¶ Continuatio rubrice sic potest fieri ad precedentia. in precedenti titulo pollicitus est obertus tradere causas quibus feudũ amittit. quas ibi omisit. sed eas exprimit in hoc titulo ⁊ iõ sequit rubri.

Prima autem causa. ¶ Diuide cap. i tres ptes. Primo enumeratio causarum quibus feudum amittit in spẽ. Secundo enumeratio causaruȝ quibus feudum amittitur sm quosdam in genere. Tertio ad quos feudum amissum debeat deuolui. Pria pdurat vsq̃ ad. §. predictis modis. Secunda vsq̃ ad. §. deniq̃ sepe. Tertia vsq̃ ad finem. ¶ Casus vsq̃ ad. §. Est ⁊ alia. si vasallus ab herede domini. vel heres vasalli a domino non petijt inuestituram infra annum ⁊ diem amittit beneficium. hoc dicit bene. amittit. nisi iusta causa fuerit impeditus. vt. j. de prohi. feu. alie. per lo. c. si. ⁊. ã. quo tem. mi. inuesti. pe. debe. c. j. vel nisi pupillaris etas eũ excuset. vt. j. de prohi. feu. alie. per fre. §. Preterea. vel nisi iurauerit fidelitateȝ prelato ⁊ suis successoribus canonice intrantibus vel dño layco p se ⁊ successoribus recipiẽti. vt puto. vt extra. de iureiu. c. ego. ⁊ c. veritatis. ⁊. xij. q. ij. c. longinq̃tate. ¶ Opp. q̃ hẽre debeat annũ ⁊ mẽseȝ vt. ã. quo tẽ. mi. inuesti. pe. d. i pri. Solo ibi i milite. hic i pagão.

Est ⁊ alia ingratitudo. ¶ Casus. si dñs a vasallo petierit fidelitatẽ pollicẽdo inuestiturã: nec legitĩe requisit⁹ eã p̃stare voluit. cũ bñficiũ tale sit vnde fidelitas fieri debeat tanq̃ ingrat⁹ feudũ amittit. h. d. vsq̃ ad. §. Itẽ q̃ dñm. Uide expõnẽ inuesti. polli. ppriã. ⁊ forte postq̃ fecit abusiuã inuestiturã. cõuenienti tpe. arbitrio iudicis statuẽdo. vt ã. de mi. vas. q̃ ɔtu. ẽ. c. j. in prin. ⁊ ar. ff. de iudi. l. nõ nunq̃. ⁊ de re iudi. l. ij. p̃stãda vt. ã. p quos fit inuesti. c. aulla. ¶ Queritur hic de qua inuestitura debeat istĩc. §. itelligi. rñ. q̃ de pprio. sȝ nunq̃d de siẽdo an de scõ. rñdeo q̃ de siẽdo. q2 si semel ẽet sũa inuestitura. ⁊ possio tradita nõ ẽet ampli⁹ opus eã tradi. vt no. C. d vsuf. l. corruptiõeȝ. ⁊ l aut. sacra puberꝫ. ⁊ sȝ h itellige hũc. §. d noua inuestitura. sed q̃d de veteri iã scã. rñdeo reb⁹ remanẽtibus in eodem statu nõ est opus amplius

cũ peti vt dcm̃ est. Sed decedẽte vasallo vel dño peti dʒ inuestitura et pstari fidelitas. vt. s. ptie in prin. ca. et tũc vasall⁹ hʒ a iure annũ et diẽ interim ergo nõ poterit a dño vel ei⁹ herede inqetari et inquiete possidebit qz tps eius fauore vr̃ appositũ ar. ff. de v. ob. l. cũ q̃ kalẽ. §. quotiẽs. et de re iudi. l. cũ tps. Sed nunqd interim. i. añ ãnũ et diẽ vel anteq̃ lapsum sit tps cõueniẽs de quo hic cogit̃ pstare seruitiũ vel si offendit dñm amittit feudũ ar. est hic. et s. pxi. q̃ nõ. Sʒ forte secus possem⁹ dicere. j. e. ti. §. est et alia et p totũ caplm. nã et donatari⁹ et fili⁹ et filiꝰ ppter cãs igratitudinis puniunt̃ lʒ sacrõ. fidelitatis nõ sint astricti. vt. j. e. c. §. pdictis. sic dicerẽ de vasallo hoc casu.

Item qui dominũ. ¶ Casus vasallus feudũ amittit si dñm nõ iuuit in plio dum potuit. Itẽ si dñm nõ certiorauerit sciẽs sibi magnũ piculũ iminere. qd euitare potuisset si cũ certiorasset. Itẽ si ꝯcubuerit cũ filia uxoru vel sorore dñi manẽte in capillo. h. d. vsq̃ ad. §. porro. Uide expositionẽ que in capillo dr̃. referas ad sororẽ tñ. vt pʒ ex lra. et in sũma dr̃. et expone hic. i. domicelle. nõdũ nupte. nã postq̃ nupta est nõ ẽ in capillo sed velata esse dʒ. vt insti. de pa. pote. ꝟsi. nuptie. vbi de hoc. et xxxv. q. v. hec ymago. et c. mulier. item ꝟbũ adhuc. s. positũ cõtinuitatẽ tpis inducere vr̃. ar. ff. de vsuf. l. adhuc. et de cõsti. pec. l. vbi qs. Itẽ cõiter accidit q̃ domicella remanet in capillo nõ iũʒ nupta. et id a cõiter accidẽtib⁹ de ea dʒ intelligi. ar. ff. de pub. l. cũ q. in prin. et de pac. iurisgentiũ. §. pactoꝝ. et de hoc vidi magnã qõnem in curia regis karoli. s. q̃ dicat̃ esse in capillo. ¶ Querit̃ in. §. ppter qd si vasallus nõ potuit certiorare dñm sit excusat⁹. rñdeo q̃ sic nisi forte resistere potuerit. et nõ fecit. ar. j. e. §. sed et si delator. et. ff. de his q. vt indig. l. indignũ. et loca. itẽ querit̃. §. exercitu veniẽte. et. ij. q. vij. c. negligere. ¶ Querit̃ an filius ppter ingratitudinẽ pris priuet̃ feudo rñdet gl. q̃ de iure cõi. nõ d cõsuetudine sic ar. ff. de sena. emanci. et de in ius voc. adoptiuũ. et. j. si de feu. fuerit ꝯtro. c. si vas. et dic vt s. de suc. feu. §. j. plene notaui. ¶ Casus vsq̃ ad. §. deniq̃. vasallus amittit feudũ si dñm assalierit. vel vicũ in quo est p vim sit igressus. vel impias man⁹ in eum iniecerit. vel als graues et inhonestas iniurias intulerit vel morti eius insidiatus. fuerit veneno gladio vel alio mõ. Itẽ si dño suo iusticiã facere noluerit. Itẽ si dño facere seruitiũ recusauerit cũ potuit. Itẽ si detulit dño primonij graue iacturã. vel si cognouit dñm inclusum nec eũ liberauit cũ potuit. et merito ex pdictis cãis feudũ amittit. qz hoc et naturalis et ciuilis rõ suadere vr̃ si pcutent̃ cãe qbus filij exheredant̃. et liberti in seruitutem reuocant̃ et repudia fuerit et donatões reuocant̃. et qz natura nouas deproperat edet̃ formas iudex ante oculos equitatẽ hñs in silibus aut maiorib⁹ cãis si que de nouo emerserint iudicat̃ debebit feudũ amitti debere. Sed ẽ sciendũ q̃ vasall⁹ nõ amittit feudũ ex oĩ cã ex qua ei⁹ opinio grauat̃. qz iterdũ deierat pr̃e feudi alienãdo. et tñ retinet beneficiũ. Et. h. d. vsq̃ ad. §. deniq̃. Uide expõnes vr̃ gladio nisi ad defensionẽ sui corpis fecerit ar. ff. ad. l. aq. l. scim. §. q cũ aliter. ff. de iusti. et iure. l. et vim. et de h no. j. h fini. lex. c. i. et fi. amittat ipse et successores. vt. j. e. c. §. deniq̃. et extra. de pac. c. in qbusdã §. fi. vbi de hoc. dño suo iusticiã. de feu. et iure feu. secus si ppter aliã rem. vel cãm nõ facit iusticiã. qz ppterea non pdit feudũ fm glo. ar. C. res inter alios acta. l. vna et. ff. de penis si vnus. §. ante omnia.

Predictis modis. Probat predictas cãs fore iustas et rõnabiles p modum q̃ sequit̃. et dic pdictis modis. i. ex cãis pmissis. et naturalis quo ad antidota quis naturalr̃ obligat̃ vt. ff. de peti. here. l. sed et si lege. §. cõsuluit. et de cõdi. insti. l. si nõ sortẽ. §. libertus. ciuilis que statuit idẽ in silibus casibus. et hoc sequit̃. exheredatiõis cãs libertoꝝ. parentum: et fratrũ. ac ẽt liberoꝝ. vt in aut̃. vt cũ de ap. cog. §. cãs. et. §. sancimus. et de nup. §. ingratitudinẽ. et vt liber. nõ indi. decet: aur. amulo. §. j. et. C. de bo. que li. l. fi. iustas ingratitudinis. vt. C. de re do. l. j. et fi. repudij cãs. vt, de repu. l. ꝯsensu. vt in aut̃. de nup. §. mitiores vt liceat ma. et mic. §. qz vero. edere formas. vt. C. de vete. iu. enucle. l. ij. §. sed qz diuine emergant cause. que supius nõ sunt expsse. ¶ Querit̃ in. §. porro qd si vasallus copulet amicitiã cũ inimicis dñi an feudũ amittat. rñdet glo. et bñ q̃ sic. de hoc dixi. s. q. mo. feu. a. in prin. nõ ꝓsequor. ¶ Querit̃ quid si vasallus culpã cõmiserit ppter quã meret̃ amittere feudũ. dñs iñ invita nõ inqetauit an heres possit eũ inquietare. rñdet gl. et bene q̃ nõ. de hoc dixi. s. q. mo. feu. a. in prin. ¶ Querit̃ an dñs priuet̃ feudi pprietate si iusticiaʒ facere noluerit vasallo de feudo. sicut vasall⁹ feu. rñdet gl. et bñ q̃ sic vt. s. de for. fi. §. fi. et. j. qualiter dñs a pprie. feu. pri. c. i. de hoc nor. s. per quos fit inuesti. c. nullam. et de mi. vas. q cõ. §. fi. ¶ Querit̃ in. §. sed nec est alia si vasallus recusauerit facere seruitium quo iure agere possit dominus contra eum. Rñ. q̃ agere poterit domin⁹ contra vasallum suum finito feu. directa rei ven. q̃ feu. semper manet in eius directo dominio. vt. s. de inuesti. de re. ali. facta. §. fi. et. s. ti. j. §. fi. et agere publiciana si non possit de dominio recto probare. vt insti. de actio. §. alie. Agi ẽt potest conditione ob cãʒ. fm gl. causa non secuta. vel dic conditione sine causa deducta causa ad nõ causam. et ratione possessionis naturalis que fuit apud vasallum. vt. C. de conditio. ob causam. l. fi. et de dona. que sub modo. l. j. et. ff. de condi. sine causa. l. j. Agi etiam potest pscriptis verbis si pactum in venditione est appositum. vt. ff. de pactis. l. in traditionibus. et. C. de re. permu. vl' rebus. vel agi poterit fm quosdam conditione ex lege. si quis cõductionis. C. loca. vl' ex stipulatione. si intercessit stipulatio. vel conditione ex moribus vel actione in factum subsidiaria. vt. C. de sacrosan. eccle. l. sancimus in. §. sed et qui. delator. Nota q̃ vasallus amittit feudum si detulit in dominium grauem patrimonij iacturam. secus ergo si leuem iacturam. vt. C. de reuocan. dona. l. fi. amittit etiam feudum si pro delatore fideiussit. vel ipsum submisit vel etiam si suo testimonio sponte delatorem adiuuerit. ff. de bo. q lib. qui cu maior. §. j. et de his qui. vt indig. post legatum. §. accusauerit. Item et si aduocatus fuerit contra dominum sponte. non coactus. ar. C. de inoffi. testa. l. vlt. et de bo. li. ff. qui cum maior. §. penu. et no. extra. de postu. c. fi. Item si vxorem domini coactus fuerit alteri tradere adulterandam. ar. s. e. porro. excusatur tamen vasallus in casibus. vt si dominum accusauerit qui contra principem. vel rempublicam mollitus est ar. in aut̃. vt cum de ap. cog. §. causam. Item si suam vel suorum iniuriam prosequatur vt. ff. de bo. que li. l. qui cũ maior. § si patris. et nr. ff. de accu. hi tamen. Item si crimen quod intendit probauerit ar. ff. de iniur. l. eum qui nocentem. Item si de lesi crimine eum detulerit. vel si coactus testimonium dixerit vel aduocatus fuerit. Item si causa defendendi se vel vlciscendi. vel si causa venerande rei publice agat iniuriam. Item si curauerit facere cõuicium et non est factum. Item si gratia sui iuris conseruandi. Item si iusta ignorantia ductus dominum in seruitutem petit. quod dic vt in glo. ¶ Queritur in. e. §. quid si detulit dominum et post destitit et penituit. an amittit feudum. Rñ. aut destitit. quia noluit. nec perduxit ad effectum. et non punitur. aut quia non potuit. et tunc punitur. vt. C. de epi. et cle. l. si quis non dicam rapere. vbi de hoc. et. ff. q̃ quisq̃ iur̃. l. j. in fi. Item de capi. qui curi. ven. c. si voluerit d hoc no. s. qui. mo. feu. a. in prin. ¶ Queritur quid si vasallus in causa domini pnunciauit. contra dominum. et dominus appellauit. et ĩ cã appellationis vicit an amittit feu. respondet glo. ex eisdem actis vi cit aut nouis additis. Primo casu amittit feu. Secundo no ar. ff. de his qui. vt indig. l. post legatum. §. qui accusauit. vel dic aut dominus litigauit de proprietate feu. aut de alia re. vt dixi. s. e. ar. §. porro. vel dic aut causa fuit magna. aut pua arg. s. e. sed et qui delator. Nota hic in. §. predictis: regulam vt in summa notat̃. q̃ ex quibus causis filius exheredatur vel libertus reuocatur in seruitutem vel diuortium celebratur vel donatio reuocatur ex ijsdem omnib⁹ causis que conuenire poterant: et adaptari in personam vasalli feu. amittitur. Sed certe littera apte non dicit hoc sed pbat cãs specificatas pmissas fore iustas et rõnabiles vt dixi in littera. Est etiam ar. hic per locum a similibus vel est ar. de maiori ad minus. qz si id de quo magis videtur inesse non inest nec id de quo minus dʒ iesse. Sed cũ libertatis amissio: liberorum exheredatio: diuortiũ et recissio donationis ex suis cãis pcedãt. nec defensio possit in cõtrariuʒ locum hr̃e q̃ magis videbat̃ in feudo. ergo feudum ex eisdem causis debet amitti. nec defensio locum habebit contra dominuʒ.

Deniqʒ. ¶ Casus queritur hic si vasallus cõmiserit hic cãʒ amittẽdi feudũ ad quẽ debeat pueniꝛ ad dñm an ad successores vasalli. rñdeo distinguẽdo aut vasallus peccat in dñm. et tũc reuertit̃ ad dñm. vt hẽat sue vltionẽ iniurie. aut peccat i aliũ. vel qz fratrẽ dñi occidit. vel pricidiũ cõmiserit. tũc nõ ad dñm sed ad primos priuet. Si aũt vasallus feudũ alienauit s cõstõnes lotharij. qz dñʒ cõtẽnere vr̃ feudũ ad dñm reuertit̃. h. d. fratrẽ suum vel dñi ẽt tradẽdo. fm gl. vt. j. an ille q interfecit fratrẽ dñi sui. c. si qs interfecerit. et vtroq̃ casu ad primos priuet sed in fratre dñi s. no. s. q. mo. feu. §. j. Itẽ si fratrẽ in gl. ad dñm vt. s. q. mo. amit. feu. §. itẽ si fratrẽ. ¶ Oppo. q̃ ẽt si peccauit i dñm feudi nõ dʒ reuerti ad dñm sed ad agnatos. vt. j. ti. n. c. si vas. et an ille q interfecit fra. do. c. j. et si vas. fe. h. cui debeat deferri. c. vno. Solo fm quosdã hic in feudo nouo ibi in pãno. vel dic hic excludit̃ prim⁹. i. fili⁹. fili⁹ cũ primus est vt. ff. de suis. et legi. fili⁹. sed agnati remotiores nõ excluderentur vt ibi. Tu dic q̃ dcã cap. hic qui loquunt̃ simplr̃ et indistincte debẽt itelligi cũ distinctiõe isti⁹. §. ar. ff. d testi. l. qsitũ. et iõ nõ iterest qñ peccat vasall⁹ i dñm extãt agnati vel nõ. qz sp reuertit̃ ad dñm vt hic. Itẽ no. j. ti. ij. § si vas. ¶ Oppo. q̃ si vasall⁹ feudũ alienauerit q̃ reuerti debeat ad filiũ et nõ ad dñm. vt. s. q. mo. feu. amit. §. itẽ si fuerint. et de suc. feu. §. j. et de alie. feu. §. et si clericulus. Solo ibi alienauit legitime cõsuetudine pmittẽte hic illegitime iure. et cõsuetudine refragante. ¶ Oppo. q̃ etiam si illegitime alienauit debeat reuerti ad agnatum. vt. j. qualiter olim po ali. §. porro. et. s. per quos fit inuesti. c. j. §. sed et res. et. j. ti. ij. §. titius filios. Solutio fm quosdam q̃ hic dicitur q̃ ad dominum beneficium pertineat subaudi. et non ad proximos. s. filios. sed ad agnatos sic vt. s. dictum est. Alij dicunt per generalitatem huius lr̃e q̃ filij et agnati indistincte repelluntur vel dic q̃ hoc. c. corrigit precedentia et corrigitur per. c. titius ar. ff. de le. non est nouum. et dic. vt. s. de suc. feu. §. j.

¶ Et ad

¶ Et ad solutionem oium contrariorum distinguitur cũ queritur an perueniat feudum ad agnatos. an peccat vasallus delinquendo aut alienando. Primo casu aut in dñm. ⁊ reuertit ad dñm. omnib⁹ aliis exclusis ẽt agnatis. vt in. §. deniq; in prin. aut peccat in aliũ. ⁊ tunc peruenit ad agnatos. ⁊ non ad filium. vel ad dominũ vt. in. §. deniq; .ij. respon. ⁊ .j. ti. .j. c. si vasallus. Secundo casu aut alienat legitime. tunc puenit ad filios si supersint. vel ad agnatos si filij non supersint. vt. s. de suc. feu. §. j. cum similibus. si illegitime tunc peruenit ad agnatos non ad filios. si filij nõ supersint agnati etiam vi uo alienatore reuocant. sed extantibus filijs tunc post mortem. vt dicto. c. titius obtinet vbi agnati consenserint. vel anno tacuerint vt ꝓ dicto. §. porro. ⁊ dicto. c. titius. non extantibus agnatis reuertitur ad dñm. vt hoc. §. fi. ⁊ dic etiam vt no. s. de suc. feu. §. j.

¶ Si vasallus de feudo ⁊c.

¶ Continuatio rubrice potest fieri sic. superius de inuestitura ꝺ re aliena est facta mentio de controuersia que mouetur super re feudali vasallo ab extraneo. ⁊ de euictione eius imperfecte tamen ideo sequitur. hec rubrica.

Negocium tale est. ¶ Diuide capitulum i tres partes. Primo thema. ⁊ questio. Scdo respõdet quid iuris sit quando certum est vasallũ victum esse de feudo. tertio quid iuris est quando dubium est an sit victus de feu. vel de alia re sua. Secunda incipit in ver. ⁊ super nego. Tertia in ver. sed si dñs. Casus extraneus vasallo mouet controuersiam de feu. vas. dño nunciauit qui eũ defenderet feu. euictum est a vasallo dño renuente eũ defendere querit an dñs teneatur vasallo de euictione. ⁊ inquantũ. rñ. aut certũ est feuduꝫ fore euictum. tunc dñs tenebitur de euictione vas. vt aliud sibi in feudũ restituat eiusdem estimationis vel det nũmos qui cõuertant in spẽ que sit in feu. aut est dubium feudũ. esse euictũ tunc si vasallus pbet feudũ esse quod est euictum. aget de euictione si non pbet dño defertur iusiurandũ. Sed dic eiusdem estimationis ar. vij. q. j. c. pñtiuꝫ. ⁊ extra. de pben. c. cũ scdm. in feu. dandos. i. in aliquã rem imobilem quã retineat in feu. nõ enim dicas ꝙ nũmi sint in feu. qꝛ non cõsistit feu. in re mobili. vt. s. de feu. cogn. c. ij. feu. restituat. i. aliud imobile eiusdẽ bonitatis vt. s. de inuesti. de re. ali. facta circa prin. negat hic qd est euictum. ¶ Nota hic regulã ꝙ vasallus agit de euictione re feudali euicta ꝯ dñm. fallit regula si nõ denunciauit dño. vt hic vel si tempestiue denunciauit. ar. ff. de euic. si rem. §. fi. Item si sint sciens nec est stipulat⁹ nec pactus. vt. s. de inuesti. de re. ali. in prin. Iteꝫ si eo absente iudicatũ est vt. ff. de euic. si id. Itẽ si p ipꝛudẽtiã iudicis. vt. ff. de euic. l. si p ipꝛudentiã. Itẽ si cõpromisit. vt. e. ti. l. tñ. §. si cõ promisero. Itẽ si nõ appellauit nec denũciauit dño ꝙ appellaret vt e. ti. hẽmus. §. fi. Itẽ nota hic ꝙ spectat tpˢ rei iudicate. ⁊ sic habetur rõ melioꝛatiõis ar. ff. si cer. pe. l. vinum ⁊ de actio. emp. l. titi⁹. ⁊ l. se. ⁊ se. ⁊. C. de euic. si ꝑemptũ. ¶ Oppo. glo. in fi. c. dicit ꝙ absolui debeat dñs sine iuramẽto. qꝛ actore nõ ꝓbante ⁊c. vt. C. de eden. qui accusare. Solutio hec ꝓsuppositio erat p vasallo facit. j. de consue. rec. feu. c. ij. in prin. ⁊ dixi. s. de cõtro. inuesti. in prin. ⁊. §. ij.
¶ Querit quid si det pecunia in feu. ⁊ vt prestetur seruitiũ qd fiet. Certum est ꝙ non erãt in feu. vt. s. de feu. cogni. c. ij. glo. non rñdet Sed potest dici ꝙ dño dabitur conditio sine causa contra vasallũ. ar. ff. si certum peta. sed ⁊ me ⁊ titium. ff. de condi. sine causa. l. j.

¶ Si de feudo contro. fuerit. ⁊c.

¶ Hec rubrica sic potest continuari ad precedentia dictum est. s. i spẽ de ꝯtrouersijs feudi sequitur in genere videre. Et lꝫ rubrica hec sit descripta in spẽ. tñ titulus est generalis vt. j. patebit.

Si de feudo defũcto. ¶ Casus. si cõtentio est inter dñm ⁊ agnatos defuncti agnati interim ante litẽ ꝯtestatã cõstituendi sunt in possionẽ. vtroq; aũt in ꝓbatione deficiente agnatis defert iusiurandũ. h. d. constituendi interim ẽt lite pendente. ¶ Oppo. sm glo. ꝙ agnati nõ debeãt cogi anceps piuriũ subire vt. ff. re. amo. l. marcellus. ⁊ de in litẽ iurã. videamus. Solo hic non dr ꝙ debeãt cogi imo dr ꝙ electio iuris iurãdi dat eis. ⁊ hoc intellige vt no. j. de cõsue. rec. feu. c. ij. ⁊ dixi. s. de cõtro. inuesti. in prin. ¶ Querit i gl. quid si sup statu moueat questio vasalli. an interim possidebit vasallus vel dñs. Glosa rñdet. vr ꝙ dñs. vt. C. de carbo. edi. l. j. cũ ꝯcoꝛ. Tu dic aut ex possiõe libertatis ꝓuocat in seruitutem tunc possidebit vasallus. aĺs forte dñs. ar. C. de affe. tol. l. j. ⁊ quibus ad libertã. pcla. non licet. l. ij. ⁊ de oꝛdi. cogni. l. fi. ¶ Querit extra. gl. que est hic rõ quare agnati cõstituunt hic in possess. ⁊ ꝓbat dñs. qꝛ vasallus erat in possione tpe mortis cuius se dicũt agnati successores. ar. C. de edicto. di. adri. tol. l. fi. ⁊. ff. quoꝝ bo. l. j. ⁊ qꝛ dñs est actoꝛ ar. C. de eden. qui accusare in dubiũ res ꝓsumit libera. vt. C. de seruitu. l. alti⁹. ff. de seruitu. l. fi. ⁊ qꝛ ꝓsumptio est p antiq̃tate. ⁊ ab antiquo vasallus possedit. ar. ff. fini. regun. l. in finalibus.

l **Inter filiam.** ¶ Casus si cõtentio est inter filiã ⁊ agnatos de beneficio. filia interim esse dꝫ in possione. vtroq; aũt deficiẽte in ꝓbatione agnatis defert iusiurandũ. h. d. allodiũ. i. liberũ patrimoniũ qd a nemine recognoscit. vt. j. de pace. iu. fir. §. ad hoc. ¶ Queritur hic que est rõ. quare filia cõstituit in possionẽ magis ꝙ agnati. rñdeo qꝛ filia de iure est heres. vt in aut. de heredi. ab inte. in pri. ⁊ ꝓsumit res libera in dubio vt dixi. s. c. j. ⁊ quidẽ heres ꝓsumitur dñs sicut ⁊ defunctus. vt. C. de ꝓba. sine possione. ⁊ qꝛ pre viuo censetur dñs ⁊ possidere. vt insti. de heredi. ab intesta. §. sui. ⁊. ff. p herede. l. ij. §. fi. ⁊ de here. ab intesta. §. sui. ¶ Oppo. ꝙ iuramẽtũ nõ detur agnatis sed absolui dꝫ filia sine iuramẽto actoris. vt. C. de edẽ. l. qui accusare. Solutio hic ꝓsumptio erat ꝓ actore. ¶ Oppo. ꝙ iuramentũ nõ det agnatis sed filie. vt. j. pxi. c. Solo hic cõtẽtio est inter filiã ⁊ agnatos. ibi iter filiã ⁊ dñm. vel dic ⁊ meli⁹ hic ꝓsũptio erat pro agnatis contra filiã. ibi vero p filia contra dominum.

d **Defuncto milite.** ¶ Casus. si cõtẽtio est iter dñm ⁊ filiã de feudo. filia interim manere dꝫ in possione. vtroq; aũt in ꝓbatiõe deficiente filie datur electio iurisiurandi. hoc dicit. ¶ Opponitur. ⁊ quere vt dixi. s. j. ⁊. si ca.

m **Moribus.** ¶ Casus. comes vel baro de beneficio sui militis qd ad eũ reuerti sperat post eius mortẽ aliũ militẽ inuestiuit. querit qñ sumat effectũ hec inuestitura. rñdeo ꝙ capit effectuꝫ quando sibi vel heredi suo fuerit apertum. Sed inuestitura facta a prelato eodem modo non capit effectum nisi sibi aperiatur. ⁊ in tali inuestitura non exigitur. cõsensus eius de cuius feu. ꝓcedit. h. d. facere posset sub conditione vel in diem. vel dic etiam sub cõditione siue pure sed nõ capit statim effectũ nisi feudo apto. sed eo mõ qui sequit. opꝫ qꝛ valet inuestitura siue fiat in idẽ siue sub conditione siue pure. sed non habet effectum nisi feudo aperto. potest tamen vtilis esse consensus si inuestitura esset facta pure vel in diem vel sub conditione. ⁊ pri⁹ dies vel conditio existat ꝙ decesserit feudum tenens: ⁊ dic vt dixi. s. qui suc. te. ⁊ de feu. da. in. vi. l. commis. c. ij.

v **Vasallus.** ¶ Casus. si vasallus dño inficietur feudum vel ptẽ feudi. aut eius cõditionem euict⁹ postea de mẽdacio pdit feu. ⁊ eius ꝯditionẽ. Sed si alius vasallus hec sciẽs hoc dño nõ manifestauerit feudũ ꝓpterea nõ amittit. Quinimo nec ẽt si vasallus aliã rẽ dñi nõ infeudatã celauerit ꝓpterea feudũ amittit. h. d. ex certa sciẽtia. nisi sic crassa vel supina. vt. ff. man. si fideiussoꝛ in prin. ⁊ de iuris ⁊ fac. ign. nec supina. cõuictus dño ꝓbante feudũ. ⁊ dic p testes. secus forte si p iusiurandũ. vt. ff. de iureiuran. eũ qui. in prin. Et in aut. de trien. ⁊ semis. §. stadiũ quoq; ⁊. §. se. feu. toto. vel totũ inficiatus est. vl' partem. si in ptem. ⁊ nõ in plus. ar. j. de vas. qui ꝯ consti. lotha. c. j. ⁊. ff. de his qui. vt indig. l. reptum. ⁊ l. heres. ⁊ no. hic quẽ de mẽdacio puniri. sic. j. e. ti. c. vasal. feu. ⁊. j. de. l. coꝛ. c. fi. ⁊. ff. de noxa. quotiens. §. ꝓtoꝛ ait ⁊ dicto. §. stadiũ. ¶ Querit qd si pꝛimo negauit postea penitet ⁊ cõsitet an euitet penã. rñ. sic vsq; ad litẽ cõte. postea nõ põt. vt. ff. de noxa. electio. §. nec heredi. ⁊ de interro. act. de etate. §. fi. ⁊ C. de plus peti. l. vna. vel dic ꝙ ẽt vsq; ad sniam euitet ar. C. de iurisdi. om. iudi. l. in crĩali. ⁊. ff. de in ius vocan. l. ꝙuis. ⁊. C. de his qui. vt indig. l. alia. ¶ Querit qd si cõuẽtus vasallus dubitat dic ꝙ dubitanter põt rñdere. vt. j. eo. c. vasal. hic sciẽs. sub gl. nõ tñ p dolum suũ amittit feudũ. ¶ Sed nõne eo ipso ꝙ est sciẽs ꝓsumit in dolo. vt ar. ff. man. si ꝓcuratoꝛẽ. §. fi. ⁊. s. que fuit pꝛima cã be. amit. §. si vasallus. ⁊. s. de forma fide. c. vno ⁊ ti. se. vbi dr ꝙ dꝫ certioꝛare dñm de eo qd dño ẽ vtile. ⁊ vt possit grãde dãnũ euitare. certe mihi videt ꝙ sic p dicta iura vt. j. e. c. licet. vel dic ꝙ aut potuit certioꝛare aut nõ. vel dic aut leue aut grãde dãnũ. seq̃ põt. celauerit. Opp. ⁊ rñ. eo mõ vt dixi. s. prime. alij dñt ꝙ feudũ ꝓpterea nõ pdit nisi cũ iusticiã nõ facit de feudo. vt. s. que fuit pꝛia cã be. amit. §. porro. ¶ Queritur ⁊ est qd subbatina vtilis ẽ ⁊ dubia. ⁊ i regno sicilie sepe frequentat: ⁊ cã ego Iacob⁹ de beluiso legũ doctoꝛ vidi frequentẽ ibidẽ versari. miles vasallus ꝓstitit seruitiũ lõgo vel lõgissimo tpe tanq̃ vasall⁹ postea denegat seruitiũ: ⁊ negat feudũ. an dꝫ cogi rẽ ostẽdere cuius cã ꝓstitit seruitiũ. vel an dꝫ ꝓsumi ꝓstitisse ꝓ toto suo patrimonio. Et pꝛio vr ꝙ cogi debeat ostẽdere rẽ ar. ff. de fur. l. falsus. §. qui alienũ. ⁊ de ali. ⁊ ci. leg. l. pe. i pri. ⁊ ad treb. restituta. §. cũ aũt. õ mã. prin. §. cogẽs ⁊ de colla. §. hoc aũt iubem⁹ colla. ix. ⁊. ff. de seruit. si cui ⁊. C. de dona. si q̃s argentũ. §. j. ⁊. ff. de pign. act. q̃uis circa pri. Secũdo vr ꝙ ꝓ toto ꝓrimonio videat ꝓstitisse seruitiũ. ar. ff. de v. obl. l. pluribus in prin. ⁊ de ipen. in re. do. l. fi. §. qd dr. ⁊ de le. ij. si pluribus i prin. ⁊ de do. ꝓle. l. ij. §. i. ⁊ de peti. heredi. sed ⁊ si lege. §. adeo. ⁊ de iudi. si fideicommissum. §. j. ⁊ ad. l. aqui. l. item mela. §. si plures.

¶ In contrarium videtur q dominus debeat probare suam intentionem: et q vasallus non cogitur ostendere rez nec presumi debeat prestitisse pro toto patrimonio vt hic. et ibi fuerit inde conuict⁹ tc. et. j. c. vasallus et de. l. cor. c. fi. et. C. de fi. instru. plures apoche. et de non nume. pecu. l. j. et de pigno. ac. nec creditores. Solutio vasallus debet ostedere rē cuius gratia seruitium prestitit ar. ff. de confes. certuz et. xij. q. ij. c. longiquitate. ¶ Sed qd si esset heres qui habet pbabilem causam ignorantie et maxime cum conuenitur. vt. ff. de regu. iu. qui in alterius. quomodo. poterit ostendere quod ignorauit. Item si factum est recens et de proximis curia vas. cogitur contra regulaz actor q asseuerat. C. de proba. et dictam. l. nec creditores. et cōtra iura proxime allegata ad que fortis est rāsio.

s **Si quis per triginta.** ¶ Casus. quidaz per triginta annos rez alicuius tanq in feu. possedit. et p ea re dño seruitium prestitit pscribit in feudo. h. d. facit. s. de feu. da. in vicem. l. cōmis. c. fi. et dic plene vt ibi notaui. ¶ Queritur in glo. nunqd hoc capitulum locum hz siue possidens possedit bona fide siue mala. respōdeo q sic in pscriptione triginta annoz. Tu dic q locuz habet qn bona fide possedit secus si mala. qz tunc non acquiritur ius in re quod est opus in feudo. sed acquiritur exceptio. vt. C. de prescrip. xxx. an. l. si quid emptionis. ¶ Itē nunquid hz locuz siue possideat cū titulo siue sine titulo. Item si a possessione ceciderit nūquid possit eam vendicare. et an sibi preferatur dominus in vendicatione. dic vt no. in tex. et in glo. C. de prescrip. xxx. an. l. si quis emptionis.

q **Si clericus.** ¶ Casus si vasallus clericus vel monach⁹ efficiatur. feudū amittit. h. d. religiosum facit. s. de vasallo mili. qui ar. bel. depo. c. j. amittet ēt si habitū postea deposuerit. vt. j. de hū. feu. §. i. ¶ Queritur an possit seruire per substitutum. glo. non respondet sed respondet alibi q sic. vt. j. e. ti. c. si quis decesserit. et. j. de bene. feudi. c. l §. i. et dic vt ibi nota.

c **Etsi vasallus.** ¶ Casus vasallus feudū nō amittit etiam si omni anno dño non se presentet. hoc dicit facit. j. c. licet. et dic vt ibi.

o **Omnes** ¶ Casus vasallo mortuo filijs plurib⁹ sup stitibus oēs fidelitatē prestare debent dño si feudū indiuisum tenent. sed si feudū ex diuisiōe ad vnuz puenerit ille solus tenebit fidelitatē prestare. h. d. debēt facit. s. de his qui feu. da. pos. §. et qz. vero. q hodie. et de suc. feu. in prin. Nota hic q si feudū peruenit ad plures p successionē q oēs facere debent fidelitatē. si indiuisum tenent feu. qz oēs succedūt in locū vnius. ar. ff. de condi. et de. cui fundus. et de ver. ob. l. ij. et. l. eadē §. catho. Si vero ex diuisione ad vnū puenerit ille solus tenebit vt hic. et ar. ff. cōmo. l. iij. §. heredes. ¶ Oppo. q feudū diuidi nō possit. vt. ff. cōi. di. l. cōi di. in prin. Solutio non diuidit regionibus vt ibi sed p adiudicationē sic vt hic. hodie vero ēt in regionibus. diuidi pōt. vt. j. de phi. feu. alie. p fre. §. ptcrea nisi ducatus vel marchio vt ibi. ¶ Querit si dñs decesserit relictis plurib⁹ heredib⁹ an vasallus teneat facere fidelitatē oibus herdibus dñi an sufficiat si paratus sit facere vni. Arguit glo. p et contra. pluribus rōnib⁹ satis clare. et ideo nō insisto in allegatiōibus. Soluit glo. q iurare dz oibus qz ius vasalloz est indiuiduū sicut et ius libertoz ar. ff. de iu. patro. l. camilla pin. ergo tc. hec opinio approbat. ff. de vsus. si cui⁹ §. sed et si plures. et in sūma in ti. forma. cōis mi. fi. §. quid si plures. et p hac opinione facit extra de iure pa. c. j. et dictus. §. sed et si plures et de ali. lega. cū vnus circa prin. vel dic sm dy. q vni prestetur noie oium. sed si nō cōsentiunt tunc oibus ar. ff. de no. ope. nūcia. l. stipulatio. et dic etiam vt in sūma Jac. hodie vo sm quod dr in gl. fi. hec questio vr esse soluta. s. q nō teneat oibus. qz non dz cōpelli vasall⁹ p vno feudo plures dños habere. vt. j. de phi. feu. alie. per fre. c. j. §. preterea ducatus. et de hoc dic. vt ibi notatur.

s **Adoptiuus** ¶ Casus. datur regula q fili⁹ adoptiuus non succedit in feuduz. de hoc dic vt in summa.

m **Mulier.** ¶ Casus. mulier feudū hns decessit supstitibus filijs ex primo et scdo mrimonio queritur qui succedāt in feu. rñdeo. q filij primi matrimonij. h dicit. potiores ar. cōtra. in aut. de nup. §. pe. et fi. vel dic q hic loquit in casu spāli. vt. j. e. c. filij nati. quod puto verius.

n **Naturales filij.** ¶ Casus datur regula q naturales filij etiam legitimati non succedunt in feu. h. d. Nota hic quod ab initio nō tenet ex post facto non recōualescit. vt. ff. de regu. iu. qd ab initio. legitimi nisi legitimenī ab imperatore. vt sint legitimi et succedant in feu. quod fieri pōt non extātibus legitimis et natalib⁹. alias secus putarē vt in aut. qui. mo. na. ef. sui. §. generaliter. ¶ Quero extra glo. quid si naturalis legitimatus est p matrimoniū an succedat in feu. ar. est hic q non. et. j. e. c. filij nati. et. j. de fil. na. de matri. ad mor. cō. c. j. argu. contra. in aut. de incest. nup. §. dubitatur. et extra. qui filij sunt legi. c. tanta est. hoc placet de equitate.

s **Si minori.** ¶ Casus. si minori. xiiij. annorum dekfeudum non cogit facere fidelitatem: et nihilominus tz feudum. h. d. si minor septē annis. vt. s. q tem. mi. inuesti. pe. de. c. j. Tu dic. xiiij. vt. j. e. c. primo. et j. de prohibi. feu. alie. per fre. §. preterea si quis.

s **Si quis decesserit.** ¶ Casus. si filius ipubes successit vasallus nō cogitur facere fidelitatē. nec psonale seruitiū pstare tn si ali⁹ p eo sponte hoc fecerit admittit. h. d. Nota hic q q non cogit sponte faciens admittit. ¶ Querit hic nunqd vasallus possit seruire feu. p substitutum. ar. est hic in fi. q sic. et. C. de epi. et cle. l. quisquis. et. l. ad similitudinem cū concor. Solutio sm gl. potest indistincte seruire p substitutū. vt. j. de bene. femi. c. vno. Tu dic aut vasallus est minor aut maior primo casu pōt seruire p substitutū sed si non seruit non pter hoc pdit feudū. nisi sit spālis loci cōsuetudo vt hic et dicto. §. ptcrea si quis. Scdo casu aut seruitiū ē tale quod pōt p aliū adimpleri aut non. si pōt aut est inhabilis sm naturā feudi ab initio et ex post facto sicut est femina vl' clericus regularis mutus iperfectus: et similes tūc nō seruit p substitutū. qz a pricipio excludit a successione vt. s. de his qui feu. da. pos. §. hoc autē et no. s. e. c. q clericus. et. j. an mutus vel al. iper. c. i. aut est inhabilis ex post facto et nō ab initio tunc poterit per alium substitutum seruire dño acceptabile et eque bonum. vt. j. de probi. feu. alie. per fre. §. firmit. vbi de hoc aut non potest per alium expediri tunc nō poterit p substitutum. vt. C. de cadu. tol. l. vnica. §. ne autē.

t **Titius filios.** ¶ Casus. miles quidam non habens filios partem feudi vendidit Seio extraneo: et partem cuidam agnato suo remotioris gradus. sempronius proximior agnatus vult partem reuocare ab agnato. ¶ Queritur an possit et qualiter rñdet q mortuo vasallo potest reuocare partem ab agnato nullo dato precio. sz vasal. viuo potest partem recuperare si filios habet reddito precio. sed si filios non habet a sensu contrario littere non potest etiam reddito precio in duobus tamen casibus repellitur agnatus proximior. Primus est si consensit alienationi expresse. Secundus si tacite. quia sciuit et tacuit per annum. hoc dicit. Vide expositionē seyo extraneo. agnato in remotiori gradu constituto vt. j. patet cōcessit precio non gratis. vt. j. sequitur. partem illam quam possidenti agnato concessit. Nam de alia non est dubium vt. j. qualr olim feu. po. alie. §. porro. filios haberet Nota hic q si vasallus illegitime alienat feudum q filij non succedunt sed agnati proximioris gradus. et non est alibi in libro isto iste casus: et videt continere iniquitatem. et esse contra omnia iura. que ergo potuit esse ratio. respondeo forte hec quia non potest repudiare patris hereditatem: et feudum petere. vt. j. an agna. vel fil. de. c. j. cogitur ergo si vult feudū heres esse. Sed heres non potest venire contra factuz defuncti. vt. C. de testa. mili. l. ea que et de re. ven. l. mater. et. l. cum a matre. et de re. ul. i. venditrici. ergo filius repellitur et agnati vocantur precio reddito facit. s. per quos fit inuesti. §. i. in fi. etiam inuito ticio. Nota hic q viuo alienatore reuocatur alienatio que illegitime facta est si consensit. Nota q alienatione facta sine consensu agnatorū. non preiudicat agnatis. vel per annum Nota hic de annali exceptione de ea dixi. s. qualiter olim feu. po. alie. §. porro. ¶ Oppo. littera videtur repugnantiam continere. quia in primo responso dicit q recuperare potest nullo dato precio. Solutio in scdo responso reddito precio. Solutio secundo casu recuperat vasallo mortuo pcio reddito prio eo viuo. Sed que potest esse ratio respondeo forte hic. qa mortuo vasallo nullus supererat qui obstaret agnato. Sz in scdo responso obstabant filij qui de iure cōmuni vincunt agnatuz. quia ergo in hoc releuatur. s. quia vincit filios grauatur in alio. quia reddit precium ar. ff. de iureiuran. eum qui. in prin. ¶ Sed instabit pnectus qd si post mortē vasalli supsunt filij nunqd agnat⁹ tenebit reddere pciū sicut ēt eo viuo certe vt pmissa rō est bona videret q sic cū filij obstent de iure cōi. vel dic q in pcedēti casu alia est rō. qz qn vasallus est supstes ipse vr obstare. vt. s. de suc. feu. §. i. et sm hoc dices q post mortē nō reddit pciū siue supsint filij vel nō. ¶ Opp. ēt q post mortē. sine pcio nō possit recupare. vt. s. q. mo. olim feu. po. alie. §. porro. et p quos fit iuesti. §. sed et res. Solo qd ibi simplr dr hic determinat. vel dic aut agnat⁹ successit vasallo in hereditate et in feudo. tūc reddit pciū vt ibi. aut nō succedit in hereditatē sz tm in feudū. tūc nō vt hic in prio rñso. ¶ Oppo. q filij pferant agnatis. vt. s. de suc. feu. §. j. cū si. Solo ibi vasal⁹ alienauit legitie. et iō filius reuocat resoluto iur accepto: hic illegitie. et iō fili⁹ nō reuocat. qz nō puenit ꝯ factū pris qz nō pt ei⁹ hereditatē repudiare. vt dcō ti. an agna. vl'. fili⁹ d. c. j. ¶ Opp. q annal pscriptio nō obstet vt. d. §. porro et dcō ti. p quos fit iuesti. §. sz et res. Solo sz gl. hic vasall⁹ alienauit agnato primioris grad⁹ ibi vo psus extraneo. et iō hic repellitur agnat⁹ tā breui tpe. ¶ Opp. q viuo ticio agnat⁹ nō recuperet. vt. s. de suc. feu. §. j. Solo ibi alienauit legitime hic illegitime.

¶ Querit

¶ Queritur quid si pater alienauit illegitime feudum. et filius patri succedit, sed tamen beneficio inuentarij. et ex bonis prius nil ad eum peruenit. vel modicum vel legitima tantum. et feudum est antiquum an excludetur filius. et vocabitur agnatus. ar. hic est q succedit. et .j. an agna. vel fi. de. c. j. E contra videtur. C. de iure deli. l. sancimus. §. in computatione. et §. se. et de rei ven. cum a matre. hic placz de equitate. ¶ Queritur quid si pater alienauit feudum paternuz et moritur: et nil habet in bonis nunquid filius hoc casu potest recuperare feudum. ar. est hic q non. et dicto ti. an agna. vel fi. de. c. j. in contrarium videtur. quia si dicimus euz repelli quia sit heres. ergo erit heres: et inane habebit nomen heredis sine aliquo fructu: et repellitur a vendicatione feu. et egestate laborabit et sic nec habebit hereditatem: nec feuduz tunc consuletur agnato et non filio. quod est iniquū et contra cōem equitatem. et ideo credo q hoc. c. et ille ti. an agna. vel fi. debeant intelligi quando aliquid de bonis et hereditate paterna peruenit et peruenire potest ad filium: credo q filius recuperare possit feudum: et q preferatur agnato.

s **I facta de feudo.** ¶ Casus facta a domino de feudo abusiua inuestitura cogitur dominus vasallum inducere in possessionez nec liberatur interesse praticādo. h. d. inuestitura abusiua vt per anulum quia si propria esset facta amplius non teneretur tradere possessionem. vt sepe supradictum est. compellendum. facit C. de loca. predi. l. fina. libr. xj. de hoc dic plene vt dixi supra. de no. fi. for. c. inuestitura. ¶ Queritur in glo. quid si dominus duos de eodem beneficio diuersis temporibus inuestiuit et posteriori prius possionē tradidit. quis sit potior. respondeo q ille cui prius possessio tradita est. ar. C. de rei ven. l. quotiens in fi. ar. ɔtra. de loca. pre. ci. l. fi. li. xj. ¶ Item queritur an hoc dominus priori prestando interesse liberetur. respondet glo. q sic vt. ff. de actio. empt. l. j. in prin. et ibi no. et insti. de emp. et ven. §. precium. Et nota hic q dominus precise cogitur tradere rem sic et donator. vt insti. de dona. §. perficiuntur. licet in venditore sit oppositio vt dicta. l. j. ff. de actio. emp.

f **Ilijs nocti.** ¶ Casus nobilis cum ignobili cōtraxit matrimonium ea conditione q filij ex ea nati patri in feudo non succedāt. quod sepe i regno contingit. ¶ Queritur an mortuo patre sibi succedāt in feu. respondeo. q non. hoc dicit. Et nota q tale matrimonium. mediol. dicitur ad morganeticam contractum alibi. s. salica vt. j. de filijs na. de matri. ad morganeticam cōtrac. c. j. Et nota q casus iste est contra equitatem et iuris rigorem.

i **Icet vas.** ¶ Casus vasallus domino suo seruitiuz non obtulit aliquo tempore sed petenti nunquam recusauit prestare seruitiuz. ¶ Querit an feudū amittat. rñ. q non. Si tamen sciat domino magnum periculum imminere. debet sponte absq denunciatione auxiliū impartiri inde queritur quid si dominus iurauit dare pecuniam alicui infra diem nec soluere potest et incurrit periurium an vasallus tenebitur cum sua pecunia liberare a periurio. respondeo q nō hoc dicit. ¶ Nota hic q vasallus non cogitur offerre nisi sciat domino magnum periculum imminere. et nisi a domino sibi fuerit denunciatum non amittit feudum. facit. s. que fuit prima causa be. a. §. sed et qui delator. et s. e. c. et si vas. et. j. hic si. lex dei. inci. cō. reg. §. ad hoc. et dic vt ibi notani. Item no. q vasallus amittit feu. ex omni causa per quam a[c]cepti beneficij videatur ingratus. vt hic in fi. et s. i quibus cau. feu. amit. ver. de illa tamen. et. j. de ali. fe. pa. c. si. et que fuit prima causa be. amit. §. illud enim certum est.

s **I vas. culpā.** ¶ Casus. si vasallus culpam commiserit per quam meretur amittere beneficium descendentes sibi non succedunt. Sed agnati qui quarto gradu sūt. et hoc dicit. Nota hic q descendentes et agnati descendentes vsq ad tertium gradū puniunt ppter delictū alterius parentis vel agnati ar. contra. ff. de decu. l. iij. et de interdictis et relega. l. iij. et de in ius vocan. adoptiuuz. §. fi. Solutio sm quosdā. hic feudū fuit nouū hic secus si esset paternuz vt ibi. hec solutio non plz. dic ergo spāle in feudo et intellige. c. in antiquo. et qn cōmisit culpā in dolum vas. vt banc habeat domin⁹ sue intuic ie vltionē. vel dic et melius q hoc. c. dz intelligi qn cōmisit in alium et nō in dñm. qz si in dñm tunc oēs agnati indifferenter excluderent. vt hic no. et s. que fuit prima cā be. amit. §. deniq vbi de hoc et hic apte pbat q debeat intelligi de antiquo. qz loquit de agnatis q sunt in quarto gradu. et facit ad. c. extra. de penis. c. in qbusdā §. fi. ¶ Que pōt esse rō quare agnati et descendētes vsq ad quartum gradū repellunt ppter suspitionē. qz sepe solet esse suspitio et audacia eadē in talibus cōiunctis. ar. C. ad. l. iul. maie. l. quicqd. et ī auē. de referenda. §. fi. et. ff. de edi. edic. q si nolit. §. qui mancipia.

t **N generali alienatione** ¶ Casus miles vasallus generaliter alienauit oīa sua bona. ¶ Querit an in generali alienatiōe contineat feudū. rñ. q non nisi nolatim sit dictum. hoc dicit vasalli. i. facta a vasallo generaliter de omnib⁹ bonis. feu. id quod tenet in feu. vel dic q alij dedit in feu. et facit. j. ō capi. qui cur. ven. c. j. vbi de hoc.

s **I vas. feu.** ¶ Casus. si vasallus feu. ignorās alienauerit. feudū nō amittit. et sibi restituendū est non dño tenebit tñ ignoranti emptori ad iteresse hoc dicit. ¶ Nota hic q si vasallus ignorans alienauerit non punitur. secus si sciens. vt. s. e. c. ticius ad interesse facit. ff. de actio. emp. l. j. in prin. vbi de hoc.

v **Asallus.** ¶ Casus. si vasallus dño feu. sciens infitiatus est amittit feudū. ignorās aūt nō amittit. Sed si dubitat vasallus cōuentus a dño pōt dubitanter rñdere. h. d. amittat facit. s. e. c. si vas. feu. et dicvt ibi no. et. j. de le. cor. c. si. dubitanter. ar. ff. de peti. here. l. si debitor. et de iureiurā. l. iusiurandūz. et ad pecunias poterit etiaz tempus ad deliberandum petere. vt. ff. de interroga. actio. qui interrogatur. et no. C. de iureiu. l. ij. §. obseruari.

b **Eneficium.** ¶ Casus datur regula et exceptio. regula est q vasallus beneficiū alij in feu. dare pōt equali psone fallit si in fraudē legis dederit. et. h. d. in fraudē. l. alś secus. vt. s. per quos fit inuesti. §. sed et tes. et. j. de pro. feu. alie. per fre. §. callidis vbi de hoc. militi dicit. i. equali sibi. et eadē lege. qua ipse habet vt. j. de. l. cor. c. ij. §. ex eadem. vbi de hoc.

s **I uasallus de suo.** ¶ Casus dat regula q vasall⁹ de suo feudo agere pōt et cōueniri. ēt dño ignorante quinimo et trāsigere sibi licet. et quod fecerit firmum haberi debet. hoc dicit. firmum erit. vt. s. de inuesti. de re. ali. fa. §. rei aūt vbi de hoc. et transigere vt. j. de contro. inter vas. et alium de bene. c. j. vbi de hoc.

o **Omino committente.** ¶ Casus dat regula q si dñs cōmisit felonīā in vasallū. p quā vasallus si eā cōmitteret in dominum amitteret feudum. dominus etiam debet amittere feudi proprietatem. hoc dicit facit. s. de for. fi. c. j. §. j. et de mi. vas. qui cōtumax est. §. fi. et. j. qualr. dominus propric. feu. pri. c. j.

f **Eudum.** ¶ Casus. confirmatur hec regula q si vasallus committat culpaz propter quā meretur amittere feudum: amittit feudum: siue feuduz habeat propriam feu. naturam siue non. hoc dicit. et cui dederit hoc feu. non habeat propriam naturam. quia potest alienari. et transit ad quēcunq. vt. j. de feu. non ha. propriam feu. na. c. j. amittitur tamen eisdem casibus quibus et aliud feu. vt ibi et hic. definit. quia in feu. non tenebit sed iure proprio vel aliter sicut ei datuz est. vt dicto ti. de feu. non habente propri. na.

t **Itius cum sempronio.** ¶ Casus titi⁹ et semproni⁹ successerunt patri in feu. et feu. ex diuisione peruenit ad semproniū in totum vel forte pro pte titius fecit pactum cuz sempronio de eo feu. non petente ab eo vel heredibus suis. decessit sempronius sine herede masculo extraneo herede relicto. titius petit feudū ab herede ex successione ad se deuolutū. ¶ Querit an sibi obstet exceptio pacti rñ. q non. hoc dicit. de eo toto feudo vel in pte. et sempronij fratrē. i. extraneū heredē sempronij petentē nō obstare ticio. qz psonale fuit pctū de nō petendo a sempronio et heredibus suis qz intelligit heredibus. i. liberis masculis et nō extraneis ar. s. de ali. feu. §. et si clientulus. pterea si extraneus esset heres nō esset hoc dubiū. qz non succedit in feu. et ideo non obijcit exceptōez pacti. qz quo ad eū ticius liberas hz edes. ar. ff. si serui. vendi. l. loci corpus. §. competit. et facit. j. de eo qui si. fecit. ag. de fe. pa. c. j.

¶ De pace tenenda et eius violatoribus.

¶ Rubrica hec potest ad precedentia continuari. dictum est superius de contentione que oritur in feu. inter dominum et vas. vel iter vasallos. sed quia inter eos debet maxime seruari pax et violatores pacis puniri. ideo sequitur hec rubrica de pace.

F Redericus dei gratia. ¶ Diuide. c. i decem partes. Primo qualr sit puniēdus laycus si pacē violauerit Secundo quēadmodū clericus debeat puniri eodez casu. Tertio qualr receptator pacē violātis. Quarto qualiter dirimet contentio orta in duos vel in plures vasallos. Quinto qualiter procedendum sit si rusticus militem si miles rusticum vel miles militem de pace violata pulsauerit. Sexto quemadmodum statui debet rerum vbertas a comite. Septimo qua pena sit puniendus arma portans. Octauo de pena latronum et furū. et inobedientium. Nono si ministrales inter se guerrā habuerint qualiter sit pcedēdū. Decimo quo loco licet trāsitēs pabulare equū suū

Secūda pars incipit in. §. si clericus. Tertia in. §. si iudex. Quar
ta. in. §. si duo. Quīta in. §. si rusticus. Sexta in. §. post natale. Se
ptima in. §. si quis rusticus. Octaua in. §. publici latrones. Nona
in. §. si ministrales. Decimus et vltima in. §. quicunq̧. ¶ Casus vsq̧
ad. §. si clericus imperator adulatur omnibus suadēs ꝙ seruare de
beant pacem. et statuit penam contra non seruantes. dicēs ꝙ qui oc
cidit hominem. i. pacis edictum capite puniatur. nisi per duellū ꝓ
bet ꝙ fecerit ad sui defensionem. veruntamen ꝙ si manifestum est ꝙ
voluntarie et non ad defensionem occidit non admittitur probatio.
per duellum. et pena capitis punitur. hoc habet locum comparente
violatore pacis: si vero fugerit bona mobilia publicantur. immobi
lia permittuntur heredibus: iuramento prestito ab eis: ꝙ inde nul
lum emolumentum sibi prestabunt. Sed si cōtrafecerint postea pri
uabuntur hereditate: et fisco applicabitur. Si vero infra pacis edi
ctum aliquis hominem vulnerauerit manus ei amputabitur. nisi ꝓ
bet per duellum ꝙ ad sui defensionem hoc fecerit. et de bonis proce
detur simili modo. sicut superius dictum est. Si autem aliquis ali
quem sine sanguinis effusione percusserit. vel absq̧ percussiōe alit
inuaserit pena pecuniaria punief. h. d. vsq̧ ad dictū. §. et si clicus. Vi
de expōnē ad quos littere iste. Nota. ergo ꝙ ē lex generalis hic. vt
C. de legi. et consti. l. legen. tam diuinas ꝙ humanas legen. cupit im
perator in suo vigore manere. et postea nō seruat: sed statuit et dispo
nit contra diuinas et humanas vt inferius patebit occiderit et conui
ctus est de homicidio. sed non constat si fecerit necessario vel volun
tarie. capitalem. que autem sit pena committentis homicidium.
dic vt. ff. ad. l. cor. de sic. l. eiusdem. §. legis cor. et institu. de publi. iu.
§. item lex cor. ¶ Opponit glo. ꝙ committentis homicidium ma
nus debeat amputari. et nō pena capitis imponi. vt in lombarda de
homici. liberi hominis. l. qui vero. §. treugam. Solutio aut constat
de homicidio per probationem. i. per testes: vel per confessionem
tunc imponitur pena capitis. vt hic. aut constat per pugnam. tunc
pena manus. vt ibi. et est ratio. quia probatio per pugnā est res fal
lax et dubia vt in lombarda qualiter quis se defendere debeat ꝑ pu
gnam. l. iij. nisi per duellum. Nota hic in glo. ꝙ regulariter pugna
prohibetur vt in lombarda. qualiter quis se defen. de. l. quibuscun
q̧. et de homi. ad ind. nō mit. l. j. et de homici. li. ho. l. recolimus. Fal
lit in casibus. Primus quando constat quem occidisse hominē in
fra pacem. Sed dubiū est an ad sui defensionem fecit. vt in. §. si qs
hominem. Secundus casus est si hominē vulnerauerit. j. pacis edi
ctum. et constat sed est dubium an se defendendo fecerit. vt in. §. si qs
alium in. e. l. ¶ Tertius est quando rusticus militem. et miles rusti
cum et miles militem de pace rupta et non seruata accusat. vt in ea
dē. l. §. si rusticus. et. §. se. et se. ¶ Quartus casus est in crimine ma
iestatis. Quintus casus est si quis vocauerit aliquem argam. i. cu
curbitam vt in lombarda de publico crimine. l. vltima. et de cōiugijs
l. j. ¶ Sextus est fm. l. lombar. licet non seruetur mediol'. de inside
litate. vt. j. de al'. feu. pater. c. nos est consuetudo. Sed an de iure ro
ma. hodie permittatur duellum. et de iure diuino ar. fuit ꝙ non. C.
de gladia. peni. tol. l. j. et vt armorū vsus inscio principe interdictus
sit. l. j. lib. xj. et in aut. de armis in prin. et. ij. q. vj. c. monarchiam. et ex
tra. de pur. vul. c. j. et. ij. de hoc notari consueuit per doc. ff. ad. l. a
qui. l. qua actione. §. si quis in colluctatione. manifeste. fuerit. i. no
torium. vel dic per testes vel per confirmationē. Et nota ꝙ non fit
pugna si probatio. delicti est clara. Sed tunc cum est dubia. vt hic et
j. e. §. si quis alium. hereden. i. proximi. Et nota hic ꝙ propter con
tumaciam delinquentis immobilia bona non annotantur in fiscum
etiam post annum. sed relinquuntur proximis: sed secus est de vete
ri iure. vt. ff. de requi. re. l. j. et. l. fi. et. C. de requi. reis. l. j. et. iij. hodie
idem est ꝙ sic si delinquens sit condemnatus. quia bona non auferū
tur heredibus. vt in aut. de man. prin. §. oportet. et vt nulli. iudi. §. fi.
et dic vt ibi notaui. et est iste. §. multum notabilis. nisi in duello. No
ta regulam. regulariter quod quis ob tutelā sui corporis fecerit
iure fecisse estimatur. vt hic et. ff. de iusti. et iu. l. vt vim. et. C. vnde vi.
l. j. idem est etiam si ob tutelam rerum suarum. vt in dicta. l. j. idem
est si ob tutelam filiorum suorum. vel vxoris vel forte alterius ꝑso
ne ar. C. d' epi. et cle. l. raptores cū sror. et no. C. d' rap. vir. l. vnica cir
ca prin. Nota etiā per doctores. ff. de iusti. et iure. l. vt vim. C. vnde
vi. l. i. et ideo non prosequor.

Si clericus. ¶ Casus clericus pacem violauit. vel pa
cis violatorem receptauit siquidem com
paret in iudicio. pena pecuniaria punitur. Si vero est inobediens
pena maiori est puniēdus hoc dicit habuerit. i. receptauerit. inobe
diens. no. contra inobedientiam vt in aut. de heredi. et fal. §. si qs au
tem non implens. et. ff. de re mili. l. iij. §. in bello. ¶ Opponitur ꝙ
imperator non possit constitutionem facere. nec penā indicere ꝯ cle
ricus. vt in aut. quo. oportet cle. in prin. et. C. de sum. tri. et fi. catho.
l. j. nec etiam ad vtilitatem ecclesiarum. vt extra. de consti. c. ecclesia
sancte marie. Solutio dic ꝙ imperator fecit autoritate pape vl' dic
vt no. in aut. quo. oportet epi. §. sancimus igitur.

Si iudex. ¶ Casus dominus castri violatorem pacis re
ceptauit. aut enim representet eū cum omnib⁹
suis bonis mobilibus sub iuramento. vel adduci permittat: et si nō
faciat punietur. hoc dicit. sub iuramento. facit. C. de his qui ad ec.
cōfugi. l. presenti. §. sic vbi. tanꝗ pacis violatorē. miles pacis tur
bator capite punitur. vt. ff. de re mili. l. fi.

Si duo homines. ¶ Casus si contentio est inter
duos de eodem beneficio quorū
vnus producit inuestitorem alter non illius enim dicitur prius in
uestitor ad testimonium recipiatur. et si ille, qui producit inuestito
rem probare poterit ydoneis testibus de iure suo sine controuersia
possidebit. Et si de rapina conuictus fuerit alter eorum punief in
duplo et beneficio carebit hoc dicit. ꝑducit in figura iudicij vel dic
ad informationem iudicis et non in figura iudicij vt iudex ex eius re
sponso informetur. et sumatur inde aliquod iudicium vel adminicu
lum. ar. C. de libe. causa. l. iubemus. et. ff. de proba. l. cum etiam. et. l.
cum probatio. et de testi. l. fui. illius testimonij. i. eius qui producit
inuestitorem. vel dic testimonium. i. assertio seu responsio interroga
tione facta a iudice vel a parte. vel dic sine interrogatione. vt. ff. de
interroga. actio. l. si sine in prin. et postꝗ inuestitor donum inuestitu
re recognoscit vt patet in littera. Iste. §. fm glosam debet intelligi
quando duo producunt diuersos inuestitores. vel vnus producit in
uestitorem alius nullum et dic fm glo. ꝙ qui producit inuestitorem
vel producit inuestitorem ad testimonium in figuram iudicij vel ex
tra iudicij figuram: nec creditur soli inuestitori absq̧ ydoneis vt pa
tet in littera. Et dic etiam ꝙ qui producit inuestitorem interroga
tur etiam ipse a iudice in iudicio vel a parte. ¶ Opponitur fm gl.
ꝙ stari debeat testimonio domini sine alijs testibus. vt. j. de. l. cor. c.
ij. ij. responso. Solutio ibi producunt eundē inuestitorē ambo. hic
diuersos. vel hic vnus producit inuestitorem. alius nullum.
¶ Opponitur fm glo. ꝙ actor non debeat cogi probare. se absq̧
rapina beneficium habuisse. tū quia in dubio presumitur quilibet
bonus. vt. C. de inoffi. testa. l. omni modo. tum quia negat rapinam
et negantis ec. vt. C. de ꝓba. l. actor. Solutio dic ꝙ probatur eo ip
so ꝙ contrarium non probaf. sic. C. qui mili. pos. l. super seruis. vel
dic probat sponte non coactus. vel dic probat vt tollatur omnis cō
trouersia aduersario. ¶ Opponitur tertio ꝙ qui producit inuesti
torem non cogatur aliquo alio modo probare. vt. C. de eden. qui ac
cusare. Solutio aut possidet et non cogitur probare. vt ibi aut non
possidet. et tunc probare debet. vt hic intellige ergo hic ꝙ non possi
debat qui probat. hec lectura non placet. quia non conuenit littere
quia si recte inspiciatur produxerunt hic ambo eundem inuestitorē
nec littera facit mentionem de diuersis. et hoc etiam satis patere po
test ex casuum diuersitate. quia in se. §. si tres litigantes produxe
runt diuersos inuestitores. et ideo dic ꝙ ambo litigatores hic ꝑdu
cebant eundem inuestitorem. Sed alter tantum eum produxit in iu
dicio. ad testimonium. et actor qui producit inuestitorem interroga
tur a iudice vel a parte post inuestitoris responsiones. et nihilominꝰ
ydoneis probare cogitur testibus de suo iure. Itē oppo. j. de. l. cor.
ca. ij. responso. ij. Responsio plana est. quia ibi dominus idemq̧ in
uestitor guarentizauit possidenti. et ideo ipse obtinet nisi actor ali
quid contra induxerit hic econtra. guarentizauit actori. et non obti
net actor sine alia probatiōe. ratio. quia possidet. et assertio seu gua
rentizatio domini coadiunat et adminiculum prebet. et ideo obtinet
sed hic pro actore nulla erat presumptio. et ideo domini assertio et te
stimonium non multum prodest nisi tanꝗ dictum vnius testis si in
figuram iudicij deposuit. in aliquo tamen maior fides est habenda
propter autoritatem persone nisi quando tenetur de euictiōe. vt. ff.
fini. re. l. hos terminos. ff. de testi. l. testiū. ¶ Opponitur ꝙ iudex
inquirere debeat a duobus hominibus boni testimonij veritatem.
vt. j. proximo. §. Solutio hic eundem producunt inuestitorem. ibi
diuersos. ¶ Queritur an duplum rapine sit pena: videtur ꝙ sim
plum. ar. C. vnde vi. l. si quis in tantam. Tu dic ꝙ duplū est mere pe
na vt hic patet in littera. que dicit rapinam dupliciter soluat bene
ficio vero careat. et sic aduersatiue loquitur coniunctio. non ergo ꝑ
dit beneficium. et rapinam soluit in duplum. et est hic speciale contra
dictam. l. si quis in tantam.

Si tres vel plures. ¶ Casus. Contentio est inter
tres vel plures de beneficio q̄
producunt diuersos inuestitores. et dubiū est quis possideat bene
ficium. sine rapina. Nūc queritur qualiter iudex procedere debeat
in causa. respondeo ꝙ inquirere debet veritatē a duobus boni testi
monij hominibus in prouincia eorundem commorantibus et cogni
ta veritate ille quem cōstiterit possessorem esse obtinebit: nisi ab ad
uersario aliud probatum fuerit. hoc dicit. requirat ex officio suo in
quirendo veritatem saltim a duobus. etiam si ab aliqua partiū nō
fuit productum testimonium. et est speciale. quid regulariter produ
ci debet a parte post litem conte. et in aut. de testi. et hoc no. C. de sen
ten. l. prolatam. et facit ꝙ possit inquirere. C. de bo. vac. l. fi. et ar. ff. d'
vsuf. l. equissimum. vel dic requirat etiam duobus testibus a parte
productis

ꝑducetis in figurã iudicij. ⁊ tunc nõ erit spãle. ¶ Opp. ꝙ nõ iudex sed dñs cognoscere debeat. vt. j. de phi. feu. alie. ꝑ fre. § ꝓpter. Solutio ibi eadẽ. hic diuersos ꝑducunt inuestitores. vt ibi no.

Si rusticus militem. ¶ Casus rusticus militem de pace violata pulsauit. ⁊ verũ esse iurauit certe miles manu militari se expurgare debebit. si aũt miles rusticũ de pace violata pulsauit et iurauit verũ esse rusticus aũt diuino aut humano iudicio innocẽtiã suã purgabit vel duodecim testibus ydoneis quos iudex elegerit. Si vero miles militẽ ꝑ pace violata aut aliqua capitali cã pulsauerit ꝑ duellũ ꝓbare nõ poterit nisi ꝓbauerit se militẽ natiõe. h. d. Sed necesse. i. verũ eẽ accusationẽ. aut diuino vel ꝑ tactum ferri ardentis. vel aque feruẽtis qđ hodie ꝓhibet᷑ vt. ij. q. v. c. si q̃s pñbyter. § fi. ⁊ extra. de pur. vul. c. j. ⁊. ij. aut humano ꝑ pugnã. capitali cã de qua possit duellũ fieri. Nã non põt de qualibet capitali cã duellũ fieri. vt in libus. de bo. lib. l. recolim⁹. ⁊ qualr q̃s se defẽdet de. l. quibuscũq;. Alij dicũt ꝙ ibi dr hic corrigit᷑. ⁊ ꝙ in qualibet cã capitali põt fieri duellũ. p̃ria placet legitimus miles. Nota hic ꝙ miles militi nõ iponit duellũ nisi ꝓbet se militẽ. ¶ Querit᷑ nunqđ rusticus teneat᷑ pugnare cum milite. an cũ cãpione. sibi dato a milite. Et vr̃ ꝙ pugnare debeat cũ milite. q: principales ꝑsone pugnare debẽt nisi iuuenilis vel senilis etas seu infirmitas ꝓhibeat. vt in lumbar. qualiter quis se. de. de. l. quicunq;. ⁊. l. vlt. vel dic ꝙ nõ pugnat cũ milite. sed cũ cãpione. dato a milite. q: pugna fieri dz ꝑ cõsimiles ꝑsonas. vt in lõbar. qualiter quis se de. de. l. vlt. Alij dicũt. aut miles iponit pugnã. ⁊ tũc pugnabit per se ipsum. aut rusticus imponit pugnam militi ⁊ tunc miles dabit campionem. ⁊ facit. j. de alie. feu. pater. c. non est consuetudo. vbi de hoc.

Post natale. ¶ Casus precipit imperator comitibus ꝙ post natale sancte marie ꝓuideãt ꝙ sit rerum vbertas. ⁊ statuitur pena non seruantibus coꝝ deliberationem ⁊ statuta. hoc dicit annona sit vendẽda. facit. ff. de offi. prefec. vr. l. j. § curatarius. ⁊ ad. l. iu. de anno. l. j. ⁊. ij.

Si quis rusticus. Precipit iperator ꝙ rusticus arma nõ portet. nec mercator q̃ negociandi cã ꝑ ꝓuinciã trãsit. nec miles ad palatiũ comitis. Precipit ẽt ꝙ nullus retia vel laqueos tendat ad capiẽdas venatiões nisi ad vrsos ⁊ apros: ⁊ lupos. statuitur pena contra facientibus. hoc dicit. vsq; ad. § publici latrones. arma portauerit. facit in aut. de armis per totum.

Publici latrões. ¶ Casus publici latrones antiqua dãnant᷑ sñia. deinde dr miles qui aduocatiã suã vel beneficiũ suũ male tractauit: ⁊ a dño requisitus se nõ emendauit postea priuatus ẽ ꝑ sñiam suo iure tandẽ ausu temerario aduocatiam vel beneficium inuasit ꝑ violatore pacis habetur. hoc dicit. dãnatur sententiã. vt. ff. de pe. capitalium. § famosos. ⁊ in aut. vt nulli iudi. § pe. tractauerit. facit. C. loc. l. edẽ. ⁊ de sacrosan. eccle. l. qui rem huius conductam.

Si quis. v. solidos. ¶ Casus si furatus est aliq̃s valorẽ quinq; solidoꝝ vel amplius laqueo suspendi dz. Si vero minus tunc scopis ⁊ forpice excoriet᷑ ⁊ tondeat᷑. deinde dr si ministrales alicuius dñi guerrã inter se hñt iudex eos ad pacẽ ⁊ cõcordiã dz inducere. subsequenter dr ꝙ quicunq; transitũ facit ꝑ terrã cũ equo aliqñ põt equũ suũ saturare iuxta viã. ⁊ põt ẽ viri herba: ⁊ viridi silua sine vastatione ⁊ dãno alicuius. h. d. quinq; sol. valens. § iste nõ seruat᷑ hodie in ytalia. ⁊ est ꝯ ius autenticoꝝ. vt. C. de ser. fugi. aut. Sed nouo iure. leges ⁊ iudicia ad pacẽ ⁊ cõcordiã reducendo. vt. ff. de vsuf. l. eq̃ssimi. ⁊ in aut. de man. prin. § deinde cõueniens. ⁊. § fi. ⁊ viridi silua. q: tpe necessitatis oĩa sunt cõicanda ar. ff. ad. l. ro. de iactu. l. ij. § cũ in eadem. ⁊ viij. di. in prin. vij. q. j. c. ois qui. ⁊. xxxij. q. j. c. ois qui ⁊. xxij. q. iiij. c. sicut famuis: ⁊ extra. de fur. c. iij.

¶ Hic finitur lex. deinde cõsuetudines regni incipiunt.

¶ Continuatio rubrice ex ipsa rubrica patet. Nam quia precedenti titulo. ꝓmisit. l. frede. iõ subdit consuetudines. ⁊ reuertit᷑ ad materiam precedentem. ⁊ ideo dicitur in rubrica. hic finitur ⁊c.

Incipiunt. ¶ Hic dicit incipiunt. quasi supra non dixerit de consuetudinibus ⁊ tamen continue dixit de eis a principio libri vsq; huc interposita sola rubrica precedenti. ⁊ ideo dic incipiunt. i. reassumantur.

Domino guerram. ¶ Diuide capl̃m in q̃nq; ptes. Primo qñ vasallus debeat dñm adiuuare. Scđo qñ debeat sibi seruitiũ ꝓstare. Tertio feudo finito ad quẽ debeat ptinere incrementũ feudi qđ feudo accreuit facto vasalli. Quarto ad quem debeat ptinere incrementũ fructuũ ⁊ industrialiũ. Quinto ꝯ quos vasallus debeat dñm adiuuare. Scđa pars incipit in. § ad hoc. Tertia in. § si vas. Quarta in. § his cõsequẽter. Quinta in. § ꝯ oẽs. ¶ Casus. dñs hz guerrã. ¶ Querit᷑ qñ vasallus debeat ipsum adiuuare. rñdeo aut iuste hz guerrã ⁊ certũ est: vel dubitat᷑ tunc dz ipsam adiuuare ad offendendũ ⁊ defendẽdũ. aut certũ est ꝙ iniuste hz guerrã tunc ad defendendũ eũ adiuuare dz. Sed ad offendẽdũ põt si vult. non tñ cogit᷑ nec ꝓpter hoc ꝑdit feudũ fm obertũ. ⁊. G. tuet᷑ eo argumento. q: si dñs est excõicatus vel a rege bãnitus nõ tenet᷑ vasallus eũ adiuuare. nisi fuerit restitutus ergo: nec ipm iniuste guerrã facientẽ cogi dz adiuuare. Alij vero dicũt ꝙ idiũ iuste dz eũ iuuare. ⁊. h. d. vsq; ad § ad hec. eũ adiuuet ad defendendũ. ⁊ offendendũ. ad eius defensionẽ ar. ꝯ. ff. ad syll. l. iij. § ij. ver. si iñ maritus. ⁊ extra de iureiuran. c. breui scicitatus ⁊. xiiij. q. vi. c. j. adiuuet eũ si sponte vult ergo nõ cogit᷑. vt statim sequit᷑ fm obertũ. ⁊ gerardum noluerit tñ feudũ ꝑdit. ar. xiiij. q. vi c. j. ⁊. xxij. q. v. c. ď forma ⁊. xxiij. q. iv. c. scire vos. ⁊. ij. de no. si. for. c. j. § ⁊ si cõrigerit. ⁊. § si scruero. sine distinctiõe. dicũt ⁊ male. vt dictis iuribus patet. argumẽto ꝙ ad offendendũ põt. sed non cogit᷑. excõicatũ vt. xv. q. vi. c. nos sanctoꝝ ⁊. c. iuratos. vel a rege bãnitus. vel ab iperatore. Nota ꝙ vasallus non dz obedire dño bãnito a rege vel ab iperatore vt ar. j. e. c. § fi. ⁊ j. de phi. feu. alie. ꝑ fre. § fi. idẽ est si esset hereticus ar. in aut. de priuil. do. hereti. mu. pre. § j. ⁊ C. de hereti. l. j. ⁊ de epi. audi. l. nemo. ⁊ C. de hereti. aut. credentes. restitutus vt. C. de sen. pas. l. j. ⁊ fi. ⁊ extra. de elec. c. q: diligẽtia. vbi de hoc. ⁊ in aut. vt cũ de ap. cog. § generalẽ. ¶ Querit᷑ quid si dñs sit bãnitus an vasallus poterit eũ occidere cũ liceat bãnitũ occidere. rñdeo ꝙ non ar. ff. de adulte. si adulteriũ. § liberto. ⁊ de questio. l. vnius. § seruus. ¶ Querit᷑ in gl. q̃d si dñs est a rege bãnitus an vasallus poterit interim vendere feudũ sine eius cõsensu. Arguit primo glo. ꝙ sic triplici rõne. faciliter qđ dic vt in glo. rñdet glo. ⁊ bene ꝙ nõ. q: nõ ꝑdit dñs directũ dñiũ feudi ꝓpter bannũ. ꝑ gl. facit. q: nihil allegat. ff. de sola. l. reo. ⁊ de custo. reo. l. diuus. ver. sic ẽt diuus. ⁊ de requi. reis. l. j. Nã excõicatio vel bannũ nõ tollit obligationẽ. q̃ vasallus est obligatus dño. sed tm̃ effectũ obligatiõis. ⁊ ideo dño absoluto: ⁊ restituto statim tenet᷑ ei obedire. vt hic. ⁊. xi. q. iij. iubemus vbi de hoc nisi bona sint publicata ꝑ legẽ spãlem. vel bõa annotata de iure cõi anni circulo elapso vt. C. de requi. reis. l. j. ⁊. ij. ⁊. ff. de requi. re. l. j. ⁊ fi. tunc ꝑdit᷑ dñium ⁊ tollit᷑ obligatio. inter eos: ⁊ trãseunt in fiscũ. vt. ff. de iure fisci. l. j. cum si. ¶ Tangit glo. incidenter qõnez aliã. Quid si bona dñi fuerint publicata ⁊ postea restitutus est an feuda vasalloꝝ ⁊ oĩa bona intelligunt᷑ sibi restituta esse hic est ar. ꝙ sic. C. de sen. pas. l. j. ⁊. l. fi. qđ puto verũ ꝑ dicta iura manẽtibus rebus in eodẽ statu apud eũ ad quẽ originaliter tpe banni ⁊ ꝓpter bannũ ꝑuenerunt. nõ alienatis rebus: nec translatis in aliũ feudũ. ¶ Sed querit᷑ ⁊ hanc qõnẽ disputaui in ciuitate bonoñ. ego Jacobus de belui͂so quã vidi de facto in curia dñi regis karoli cũ essẽ in regno sicilie. Et ẽ questio talis. dñs rex dedit castrũ comiti in feudũ. comes cõmisit ꝑditionẽ ꝓpter quã est a rege bãnitus. vel dãnatus. rex postea cõcessit idez castrũ militi in feudũ rex deinde restituit in integrũ comitẽ ad gratiã ⁊ ad bona. ¶ Querit᷑ nunqđ comes possit a milite castrũ aduocare ⁊ quo iure ꝑ comite. Et primo vr̃ ꝙ comes in integrũ restitut⁹ possit a milite castrũ aduocare vtili act. in rem resti. q: restitutio in integrũ ⁊ pristinũ statũ repositio quo ad oĩa. vt. C. de sen. pas. ⁊ resti. l. j. ⁊. l. fi. ⁊ si aduersus transac. l. j. ⁊. ij. ergo ⁊c. Item quia expressa bonoꝝ restitutio dz aliqđ operari. ar. ff. de regu. iu. l. expressa. ⁊ de vsur. l. si stipulat⁹. ergo cũ expresse restituit ad bona debebit admitti ad castrũ. itẽ q: restitutio restituit dñium. vt. C. de sen. pas. l. casus ei⁹. ergo vtile dñium ꝑ sñiam amissum vr̃ ꝑ restõnem restituiũ. Preterea ꝑ restõnem in integrũ restituunt᷑ directe actiões magis ergo vtiles. ar. ff. de sen. pas. l. penul. ergo vtili in rẽ restituta agit comes cõtra militẽ. ¶ Itẽ actio amissa in plerisq; casib⁹ restituit᷑. vt. ff. si ex noxa. cã aga. l. ij. § fi. restõne indulta ꝑ iudicẽ. ergo restõne facta per pñcipẽ multo magis. Solutio vr̃ comitẽ admitti. q: lz res prorsus mutet statũ tñ ꝑ restõnem reuertit᷑ in pristinũ statũ. vt. ff. de na. re. l. ij. ergo reintegrat᷑ dñium hic. ⁊ poterit comes vendicare. ¶ Preterea res est facilis redire ad suã naturã. vt. ff. de pactis si vn⁹. § pactus ergo. ⁊c. Itẽ nõ trãsferri sed redire dr. vt. l. filio. ff. de lib. ⁊ posthu. ¶ Tertio q: lz mutato statu ꝑsone ius ⁊ dñium ꝯpetẽs ei amissum sit aliĩ quesitũ tñ statu in integrũ restituto totũ restituit᷑ in pristinũ statũ vt pz in pña ptãte dissoluta patris deportatiõe que patri restituit᷑ eo restituto. vt dicta. l. fi. C. de sen pas. idẽ in iure patronatus. ff. de iure patro. l. sine. Itẽ in filio trãslato in ptãte cõiuncte ꝑsone. ⁊ a patris ptãte ꝑ oĩa reuertit᷑ in pristinũ statũ. C. de adop. l. fi. § si vero pater. Idẽ ẽt in filio seruo effecto pene ⁊ a matris successione excluso qui agnatis matris ei succedentibus restitutus ad matris successionẽ restituit᷑ ⁊ hereditatis agnatis quesitã adimit. vt ff. ad tertul. l. j. § filius. ¶ Quarto q: resoluto iure datoris resoluit᷑ ius acceptoris. vt decima coll. de ꝓtro. inuesti. § fi. cũ omne ius regi quesitũ ꝑ sñiam sit resolutũ ꝑ restõnem. vr̃ ius quesitum militi

resolui debere. ar. C. si pign. pi. da. sit. l. iii. ¶ Quinto quia rei mutatione iuri cõpetens militi tollit. ergo restõne restitui vr. et dz restitui in totum. vt. ff. de serui. vr. pdi. seruitutes. §. si sublatũ. Nam et renascit vendicatio. vt. ff. si ser. vendi. l. et si forte. in prin. idem est et si fons exaruerit et postea advenas redierit. vt. ff. de serui. ru. pre. l. vnus §. fi. et l. se. ad hoc facit qd dr de lazaro vt no. ff. de le. et senatusconsul. l. ex his que. Itẽ de viro qui recuperat vxorẽ que ali nupserat legitime. vt in aut. vt liceat ma. et auie. §. quod aũt. Itẽ dñium flumine vel edificio pditum restituit re restituta in pristinũ statum. vt. ff. de acqui. re. do. l. a deo. §. insula. et §. cũ in suo in fi. §. ¶ Sexto qz cũ restitutio pendeat a rege vr in cõcessione facta militi a rege inesse tacita conditio. s. si comes nõ restituat ar. ff. si cer. peta. l. pecuniã et de iure. do. l. iz. et l. stip. et de acqui. pos. l. quis. §. i. ¶ Septimo qz dominium de iure ciuili vtile est. vt insti. de loca. §. a deo. et ipẽrũ de iure ciuili. qz a lege regia. vt. ff. de consti. pri. l. i. et ciuilis ratio ciuilia tollit. vt insti. de leg. agn. tu. §. sui. ergo iperator et rex si ab iperiore a papa hz regnũ põt tollere vtile dñium. Item rex in regno suo ius ciuile cõstituit et inducit vtile dñium g cõsequens qd est de iure ciuili. ergo et tollere põt ar. ff. de pac. l. iurisgentiũ. §. adeo. et de in litẽ iuran. l. videamus. §. iurare. ¶ Octauo cũ volo quid videor et velle id sine quo id qd volo esse non põt. vt. ff. de acq. her. l. illud. et de re pudi. l. fi. ergo cũ rex statuerit ad bona et sic vel q habeat bona videtur velle q habeat vtile dñium et vtilẽ in rem per que puenit ad bona. ¶ Nono cum princeps sciens quid concedit videt tollere id sine quo id qd concessit et indulget haberi non põt. vt. ff. de excu. tut. l. idem vlpi. §. fi. ergo cum rex sit sciens vr toller obstaculum vtilis dñii pditi et quesiti. et restituere vtile dñium et vtilẽ in rez act. ¶ Decimo restitutio in integrũ restituit ẽt res que non maneat in eodem statu. vt. C. de repu. heredi. l. fi. §. fi. ergo et hic. ¶ Undecimo bãnũ sine annotatione bonoz et anni circulo nondũ reuoluto non inducit bonorũ amissionẽ sine publicatione. ergo comes de iure cõi vtili in rem poterit a milite aduocare. ar. ff. de custo. re. l. diuus. versic. sic et diuus. et de requi. reis. l. i. et ii. et l. fi. ¶ Duodecimo restitutio restituit omne ius amissum pp̃ter bannũ. vt decima coll. hic fi. l. dei. ici. cõ. reg. in prin. ergo et hic. ¶ Tertiodecimo qz beneficiũ principis est plenissime interpretandũ vt. ff. de consti. prin. l. beneficium. ergo tc. ¶ Decimoquarto qz castellorũ iura debent eis derelinqui seu restitui qbus prius adempta sunt. et de quibus indicauit antiqtas et non nouit possessoribus dimitti. vt. C. de fun. limi. l. ii. lib. xi. ergo dz restitui ei qui prior et antiquior est. ¶ Decimoquinto gl. de feu. pas. l. fi. in prin. que incipit. quid de illo. et glo. e. colla. hic fi. l. de. incip. con. reg. circa prin. ¶ Pro milite econtra vr q restitutio i integrũ indulta comiti nõ restituat eum ad castrum ꝯ militẽ. Primo qz feudũ amissum p status mutationẽ non reuertit in pristinũ statũ. lz vasallus restituat in statum pristinũ. vt decima coll. de bene. feu. §. fi. et ar. in aut. quõ opor. epos. §. semel. ergo castrũ non restituitur lz comes sit restitutus. ¶ Scdo qz cũ res feudal reuertit in pristinũ statũ tñ nõ restituit feudũ feudo pri pp rẽ amisso. vt. x. coll. ti. qd iuris sit si post ali. in prin. §. i. ergo tc. ¶ Tertio quotiẽs psona mutat statum nõ reuertit in pristinũ statum. vt. ff. de sta. ho. l. liber hõ et ff. de adop. l. qui liberat. ergo tc. ¶ Quarto quotiẽs rei mutatiõe ius quesitũ perdit non restituit rei restõne. vt. ff. de vsuf. l. q vsufr. i prin. et ff. qui. mo. vsuf. a. l. quid tñ. §. pe. et §. i. de le. i. l. si ita. §. fi. ergo cum res mutauerit statum de comite in militem non restituitur. ¶ Quinto regula. Nam regulariter ius et actio amissa non restituatur. vt. ff. de solu. qui res. §. aream. et in dubio defertur regule. vt ff. de regu. iur. l. i. ergo tc. ¶ Sexto qz quod semel alienũ factum est redire ad priorem dñm non põt. vt. ff. de rei ven. l. in rem. §. item que cunq3 ver. et quod semel ergo. cum dñium vtile sit quesitum militi nõ redibit ad dñm priorem. Preterea certum est q comes per sententiã amisit vtile dñium. et reuertit ad regẽ. et rex trãstulit illud in militem vt ti. an ille qui inter. fra. domini sui. et ti. si vas. feu. pri. ergo a milite non auferet. ar. C. de rei ven. l. quotiens. et ff. de regu. iu. l. qd nostrum. Item q castrũ transit in militẽ sine expressa vel tacita conditione. ar. ff. de acqui. pos. l. q meo. §. si furioso ergo. ab eo nõ auferetur. Preterea quod legitime factum est tc. vt. C. de inter. ma. l. iiii. ergo tc. ¶ Septimo rex a milite non potest auferre castrum sibi in feudum concessum. vt. e. colla. quo tpe mi. inuesti. pe. de. c. ii. et de p hi. feu. alie. p fre. §. preterea. cum si. ergo nec p restõnem indultã comiti. quia si non licet directo nec per obliquũ. ar. C. de vsu. rei iudi. l. fi. § fi. Item qd nõ possum per me nec p alium. vt. ff. de tu. et cura. da. ab his. l. scire. §. i. et de contrahen. emp. l. non licet. Itẽ non dz ꝯ factum suũ venire. vt. ff. de adop. si post mortem. ergo tc. ¶ Octauo quotiens quis id quod per culpã suam est pditum restitut postea inuenit ab alio legitime detineri nec vacare nullo modo illud recuperat. ar. ff. de decu. l. ii. in prin. et in aut. vt clerici qui rece. al. pro eis sub. §. i. ergo nec comes recuperabit. ¶ Nono restitutio in integrum non restituit quod nõ inuenit in eodẽ statu ẽt in minore cui iura multũ fauent et subueniunt vt. ff. de mino. l. q si minor. §. secundo. et ar. C. de repu. hered. l. fi. in prin. ergo nec i comite. et maxime qz miles bonam fidẽ pretendit: et cãm hz a rege. qui est locupletior. et soluẽdo. ar. ff. de minori. l. in cãc. §. fi. et l. se. ¶ Decimo resoluto iure datoris non resoluit ius acceptoris quandiu vult a dño recognoscere vt ti. quemad. po. olim feu. alie. §. i. ergo cum miles a rege semper recognoscit non aufertur ab eo. ¶ Undecimo rex tenetur militi de euictione. et quẽ de euict. tc. vt. ff. de euic. l. vendicationẽ. ergo eadem exceptio obstabit comiti qui a rege cãm habere vr. vt. ff. de excep. rei iudi. l. fi. et C. de excep. rei iu. l. exceptio. in prin. ¶ Duodecimo restitutio. in integrum indulta patri restituit omnia contra filiũ. non tamẽ gesta p filiũ medio tpe rescindũtur. vt. C. de sen. pas. l. fi. in prin. ergo nec cassat concessionẽ. et alienationẽ factam militi. ¶ Decimotertio beneficiũ sine alterius iniuria vr cõcedi in dubio vt. C. de emanci. li. l. nec auus. ergo in dubio restitutio non porrigit ad castrum ꝯ militem cũ sibi fieret iniuria. ¶ Decimoquarto cum princeps rem alienam vel fiscalem donat vel etiam pp̃riã nõ aufert eam dñs donatario. vt. C. de quadri. prescrip. l. ii. et iii. ergo nec hãc rem que vere erat pp̃ria regis qui tenet p principe in eius regno. ar. a maiori. Preterea qd a principe vel eo volente alii cõcedit non adimit pragmatica sanctio vel annotatio vt. C. de lo. pre. ci. l. fi. l. pas. li. xi. ergo nec militi castrũ adimet restitutio generalis ar. C. de quadri. prescrip. l. ii. circa prin. et de prescrip. xxx. an. l. oẽs. Item nec dz quod vni concedit alii denegari ar. C. qui po. in pig. ha. l. assiduis. §. exceptis. ¶ Decimoquinto si rex voluisset restituere hunc ad castrum hoc dixisset expresse. ergo nec videtur voluisse. ar. C. de ca. col. §. finali ad deficientis. et extra. de transla. epi. c. inter corpalia. ¶ Solutio aut comes est bannitus aut cõdemnatus si bãnit aut est bannitus et est restitutus fm ius consuetudinariũ. vt vas. aut bãnitus et annotatus fm ius cõe. aut bannitus et bona publicata fz legem regni. aut est simpliciter bãnitus. Primo casu. et Scdo amittit feudũ anni circulo reuoluto. vt ti. de mi. vas. qui contu. est. et. ff. de requi. reis. l. i. et ii. et si. Tertio etiam casu perdit feudum et alia bõa vt. C. et ff. de bo. dam. per totum. ¶ Quarto casu perdit feu. nec bona alia. quia feudum regulariter non perdit nisi per sniam culpa cognita et conuicta. vt. ff. de custo. re. l. diuus ver. sic et diuus pius. et de feu. sine culpa non amittẽ. c. i. et no. i. de prohi. feu. alie. per fre. §. callidis. Si est condemnatus legitime indubitanter perdit feu. vt ti. si vas. feu. pri. cui defe. c. i. et ille qui inter fra. do. et de feu. sine culpa non a. c. i. Sed quibus casibus comes amisit feudũ non puto cõmuniter restitutũ esse ad castrum ꝯ militẽ sed quo casu nõ amisit feudũ tunc suo iure vtili in rem petit a milite castrũ. vt titu. de inuesti. de re. ali. facta. c. i. et de contro. inter vas. et alium de be. c. i. Non obstat restitutio in integrũ indulta comiti a rege. qz restitutio in integrũ restituit omne qd amittit. et alii imediate. i. tpe snie siue publicatiõis bonorũ. vel amissionis feu. nõ est quesitũ et in eodem statu manet. vt manifeste pz ex dictis iuribus. sed q alii mediate. i. p regẽ qui vere est dñs acquiritur et non restituitur. vt ex ipsis iuribus pdictis pz. Contra hoc est. l. in cause. §. fi. et l. fi. de repu. here. cum si. et dicte gl. Sed respondeo aut possessor hz cãm ab eo q constitutus est in spe certa. aut ab eo qui positus est in spe dubia. si ab eo qui constitutus est in spe certa. vt a rege qui in regno suo nullum habet supra se nisi deum. et qui est dñs. et ab eo nullus alius põt illud dominium auferre non est spes de presenti. s. quando cõcedit. qd alius accipienti põt auferre tunc non aduocat a possidente. vt ar. ff. de adop. l. si pater filium. ex quo nepos. i. et ii. responso et ff. loca. et con. l. vt puta et de iur. do. l. si in qui. §. fi. ibi. Nam si desinit tc. et l. ticio. in fi. Si ab eo qui positus est in spe dubia vel ab eo qui em. u. vel hz imediate a minore. vel simili alio qui tz principis vel iudicis vel regis autoritate. a quo alius posset auferre. vel etiam spes de presenti. qz alius possit auferre accipienti. tunc restitutio restituit amissum contra oẽm psonam. vt in contrariis vt. ff. de iure. do. l. si in qui. in fi. i. Nam positus in spe certa est melioris conditionis q positus in spe dubia vt ff. ad ex hi. l. iiii. §. idem. et §. fi. et C. de compen. l. fi. et ff. si cer. pe. l. cũ ad presens. et l. se. Non obstat q rex restituit in integrum. et q posset tollere vtile dominium. et restituere vtilem in rem. et quia inesse videatur tacita conditio vel expressa tc. quia imperator vel rex nõ collit dominium nisi dicat. Non obstante leges. C. de preci. impera. of. l. quotiens. Preterea non est verisimile q velit adimere qd concessit. ar. C. de lo. pre. ci. l. fi. et in aut. cõsti. que de dig. §. illud. et ideo restitutio. hoc non comprehendit at. l. obligatione. ff. de pign.

¶ Queritur in gl. si dñs bannitus sit a ciuitate nunquid vasallus est interim solutus a sacramento. Respondeo q sic. cum eadem sit ratio. Nam sicut subditus regi subdito bannito a rege non tenetur obedire. sic nec ciuis concitui bannito a ciuitate.

Ad hec. ¶ Casus. datur regula. et instãtia ad regulam: et regule declaratio. regula est vasallus non cogit domino offerre seruitium. et ideo quantocunq3 tempore steterit q seruitium non prestiterit feudum non amittit. fallit regula in casibus tribus qui sequuntur. Primus si recusauerit facere seruitium qd deberet ad diem ex pacto. Secundus si sibi a domino est denũciatũ. Tertius si sciuerit dominum obsideri vel ei mortem imminere. et cũ

potuit

potuit non iuuit. regule declaratio est ꝙ arbitrio iudicis reseruatur quia ex causis varijs ⁊ personis diffinietur. hoc dicit. non seruierit. ¶ Nota hic ꝙ non cogitur vasallus se offerre. vt. ff. quorū leg. l. ij. §. j. ⁊ vt in pos. lc. l. j. §. non exigit. ⁊ de oper. liber. l. cum patronus. in prin. Argu. contra. C. de contra. ⁊ comit. sti. l. magnam. ⁊ de iure emphi. l. ij. ⁊ de consti. pecu. l. si duo. §. j. ⁊ l. item illa. in princi. ⁊ hic. Solutio aut datur res ad feu. id rectum feudum. tunc non tenetur. vasallus se offerre. vt hic ⁊ s. si de feu. fuerit contro. c. si vasall' ⁊ c. licet vas. ⁊ j. an ille qui inter. fra. do. sui. feu. n. c. non cogit. Aut res datur ad feu. nō ad rectū feudum sed determinatum seruitium. tunc aut ex pacto apponitur dies ⁊ vasallus se debebit offerre. eo casu. vt hic eo. §. ver. nisi seruitium. ⁊ in cōtrarijs aut non est statuta dies ex pacto: ⁊ tunc non cogitur se offerre vt dicta. l. ij. ff. quorum leg. §. j. cum similibus. Secundum vsum mediol. ⁊ secundum communem consuetudinem etiam vt dictis capitulis patet. s. si de feu. fuerit contro. patet. nisi seruitium. die ex pacto ⁊ certo die debetur. vt differat a sequenti. nunciatum fuerit. Nota de effectu nunciationis facit. ff. de peti. here. Item veniunt. §. petitam. de no. ope. nuncia. l. j. in prin. diffiniet eo modo qui sequitur. Et nota ꝙ de his nō potuit sub regula tradi. Sed relinquitur arbitrio iudicis. sic. ff. de rei ven. l. in fundo. in prin. ⁊ de vsu. l. mora. in prin. ⁊ de testi. l. testiū. circa prin. in cognitione cause. quia alteri ex dictis causis ⁊ personarum conditione vas. excusetur. ⁊ capitur cōiectura. ⁊ presumptio pro eo vt patet ex predictis. ⁊ proniores in dubio sub. ⁊ facit. ff. de regu. iur. l. fauorabiliores. nisi pro libertate vel pro re priuilegiata pronunciari possit. vt. ff. de reg. iu. l. inter pares. priuabitur vt. s. ꝗ fuit prima causa be. amit. §. Sed ⁊ qui.

Si vas. in feudo. ¶ Casus vasallus edificium fecit in feudo. ⁊ ipsum sua pecunia meliorauit mortuus est sine filio. ¶ Queritur quid iuris. respondetur aut dominus patiatur edificium tolli. aut heredi vasalli soluat precium meliorationis. idem est ⁊ si vasallus ex sua pecunia seruitutem fundo acquisiuit. hoc dicit. edificium. facit. s. de inuesti. de re. ali. fa. §. ex contrario. fecerit. quod facere non debet sm quosdam nisi gratia fructuum sicut ⁊ vsufructuarius. argu. ff. de vsufruc. l. equissimum. §. j. cum. l. se. vsq ad finem legis. Tu dic aliud in vasallo qui habet vtile dominium ꝙ in vsufructuario. vt hic ⁊ s. de inuesti. de re. alie. fac. §. ex contrario nisi rem faceret deteriorem. vt dicto. §. ex contrario. Et si edificauerit dicunt quidam ꝙ non potest tollere sicut nec vsufru. argu. vt. ff. de vsufru. l. sed ⁊ si quid in princi. Tu dic ꝙ est in electione domini an pati auferre vel soluere estimationem. vt hic dicitur in littera. ⁊ no. etiam de hoc in dicta. l. sed ⁊ si quid in prin. ⁊ facit institu. de rerum diuisio. §. ⁊ ex diuerso. ⁊. ff. de rei vendi. l. in fundo. Alij dicunt ⁊ male. ar. ff. de excep. l. paul. ⁊ de condi. inde. si in area.

His consequenter. ¶ Casus. vasallus defunct' est sine filio relicto extraneo herede. ⁊ sic feu. reuertitur ad dominum. ¶ Queritur de fructibus eius anni cui competere debent? respondeo distinguendo aut vasallus decessit ante martium ⁊ tunc fructus omnes eius anni pertinēt ad dominum aut ante augustum. tunc fructus pertinēt ad heredes vasalli. aut post augustum tunc omnes fructus anni percipiet dominus. Quidam dixerunt indistincte omnes fructus pēdētes ad dominum pertinere. hoc dicit. ante martium. aliter a herede fructuarij seruatur. vt. ff. de vsufru. l. defuncta. ⁊ alr in legatis relictis singulis annis. vt. ff. de an. le. l. in singulis annis. Et aliter in marito de fructibus vltimi anni. vt. ff. solu. matri. l. diuortio. ¶ Sed que potuit esse ratio huius distinctionis. hec certe rō est rusticana vt mihi videtur. ⁊ forte talis. quia ante martium fructus sunt immaturi. post martium incipiūt maturari. Sed quare si moritur post augustū fructibus aridis perceptis ⁊ in horreo reconditis sunt domini non video rationem. nec est sine iniquitate vel dic ꝙ fructus aridi ante augustum percepti sunt vas. quia statim cum a solo fuerat separati sūt sui vel saltim in horreo reconditi. liquidi autem post augustum percepti post mortem vasalli erant domini. ar. insti. de rerum diui. §. is vero. ⁊ ff. quibus modis. vsufru. amit. l. si vsufructuarius. ⁊ de fur. si npeo. §. fi. vel dic ꝙ loquitur de mercede que debita fuit vas. qui locauit feu. ar. dicte. l. defuncta. ⁊. C. de iure fisci. l. fi.

Contra omnes. ¶ Quesitum est contra quos vasallus debet dominum adiuuare. respondeo ꝙ contra omnem hominem quinimmo ⁊ contra. patrem ⁊ filium: ⁊ fratrem: sed non contra dominum antiquiorem. hoc dicit. alium dominum. nec contra imperatorem. vt. j. de probi. feu. alie. p frede. §. fi. ⁊ facit. j. de probi. feu. alie. per lotha. c. ij. Et nota ꝙ in feu. dominus prior in tempore potior est in iure. arg. ff. de loca. l. in operis. antiquiorem. Nota hic ꝙ in omni iuramento intelligit ius superioris exceptum. vt extra. de iureiuran. c. veniens ad apo. ⁊. xj. q. iij. c. qui resistit. ¶ Queritur in glo. nunquid vas. debet dominum adiuuare contra seipsum. ar. glo. multum leniter pro ⁊ contra. ⁊ dic. vt in glo. que soluit ⁊ bene ꝙ non cogitur defendere dominum contra se. quia in generali sacramēto. excipitur persona loquentis ar. ff. loca. qui insulam. §. fi. ⁊. C. de solu. inquisitio. ⁊. ff. communia pre. l. quicquid. ⁊. xxij. q. ij. c. primum est. §. septimum. Idem no. ff. de iureiuran. c. petitio. ⁊. xxij. q. v. c. de forma. ⁊. j. de ali. feu. pater. c. fi. ⁊ s. qui. mo. feu. a. in prin. ¶ Queritur nunquid domin' debeat vasallum suum iurare contra omnes homines: ⁊ filium ⁊ fratrem ⁊ patrem sicut econtra vas. ipsum. Respondet glo. ⁊ bene ꝙ sic. vt s. de for. fide. §. fi. ⁊ s. si de feu. fuerit contro. c. domino committente. ⁊. j. de consue. re. feu. c. ij. §. in quibusdam.

¶ De filijs natis ex matrimonio ad morganicam contracto.

¶ Continuatio huius rubrice potest sic fieri. quia de his filijs habita est mentio. s. si de feu. fuerit. contro. c. si filij. ⁊ imperfecte ⁊ obscure ideo sequitur rubrica ad declarationem eius.

Quidam habens. ¶ Casus. nobilis ex nobili muliere concepit filios. ea mortua non valens cōtinere accepit minus nobilem ea conditiōe ꝙ nec ipsa nec filij nati ex ea de bonis eius aliquid haberēt. decessit post ea superstitibus filijs vtriusq matrimonij. filij nati ex secundo matrimonio non succedūt patri in bonis proprijs extantibus filijs ex primo matrimonio. alis bene succedunt eis nō extantibus. sed in feu. nullo casu succedere possunt. hoc dicit. In proprietate. i. in bonis proprijs non feudalibus. nullatenus. i. prioribus extantibus. vel non. Et nota ꝙ hoc. c. continet magnam iniquitatem. vt in auf. de nup. §. illud quoq super hoc. ⁊. C. de pactis l. pacta. ⁊. l. fi.

¶ De feudo femine.

¶ Continuatio rubrice. Quia de feudo feminco superius habita est mentio licet non satis plene ideo sequitur hec rubrica.

Si femina. ¶ Diuide in duas partes. Primo de successione femine in feu. feminco. Secundo de successione clerici. Secunda in. §. ex hoc. ¶ Casus filie matri in feudo feminco succedunt masculis non extantibus sm obertum ⁊ gerardū. Sed sm alios non succedunt nisi per pactum sit actum. hinc ē ꝙ nec clericus succedit in bonis patri etiam si postea habitum posuerit. idem in monacho. quia etiam feudum ante quesitum perdit. hoc dicit. etiam masculis extantibus. hec ratio non videt mihi bona. quia feu. masculorum ex pacto transit. ⁊ sic non esset differentia sm hoc inter feudum masculinum ⁊ femininum quod tamen notare videtur ⁊ est intentio legislatoris. in feminam ⁊ cum masculis extantibus femine non succedunt. vt. s. epi. abba. vel abba. §. qui etiam. ⁊ de eo qui sibi. ⁊ heredi. suis mascu. ⁊ fem. §. j. Prima ergo opinio placet. vt. j. de na. suc. feu. circa prin. licet glo. videatur sequi sam opinio. alis sequeretur magna iniquitas. ¶ Queritur in fine c. quid si vasallus fuerit clericus in maioribus ordinibus constitutus ⁊ forte factus in fraudem vt priuetur feudo sicut vidi sepius in regno sicilie postposuit habitum. an succedat in feu. patri. ar. est hic ꝙ non. quia littera dicit hic simpliciter clericus. ⁊ s. si de feu. fuerit contro. c. qui clericus. ⁊ nr. C. de epi. ⁊ cle. auf. presbyteros. Ex in auf. quomodo oportet epi. ⁊ cle. §. semel. ⁊ auf. de sanctis. epis. §. ⁊ generaliter. ar. contra. l. di. c. ei qui post. xxvij. q. ij. c. scripsit. ⁊ hoc putarē equū ꝙ nō priuet ⁊ sic de consuetudine obtinet. ¶ Queritur hic in glo. an possit succedere ⁊ seruire per substitutum. Glo. respōdet simpliciter ꝙ sic. Tu dic vt no. s. si de feu. fue. cōtro. c. si quis decesserit. ¶ Vltimo tangitur hic brocardum ꝙ non restituunt amissa licet in pristinum statum res redierint. Arg. insti. de capi. di. quod asit. ⁊. ff. de adop. qui liberatus. ⁊ de sta. ho. homo libe. Arg. cōtra. C. de sen. pas. l. fi. ⁊. ff. de in ius vocā. l. sed ⁊ si. §. sed ⁊ si. ⁊ s. xi. ij. circa prin. ff. de ser. rus. predi. l. ⁊ attilicin'. ⁊. vij. q. j. c. pastoralis. xvj. q. j. c. pria actione. ⁊ extra de elec. c. quia diligentia. Solutio regula est ꝙ res amissa non restituitur in pristinum statum. cōtraria sunt specialia. vel dic ꝙ cum persona mutat statum non restituitur in pristinum vt hic. ⁊. ff. de nuc. si ex causa. §. pap. alis secus. vel dic aut res prorsus mutat statum ⁊ non restituitur in pristinum. vt. ff. de solu. ꝗ res. §. aream. ⁊ de verbo. obli. inter sti. §. sacramentum. alis secus. vel dic ꝙ cū res mutat statū non restituitur in pristinum statum de iure communi vt in primo. Sed per restitutionem in integrum de equitate dic sic vt in so. vel dic aut amittit quis suum ius sua culpa vel suo facto. aut casu. vel sine culpa. Primo casu non restituitur. Secundo sic.

¶ Si vasallus feu. pri. cui deferatur.

¶ Continuatio rubrice sic potest fieri. superius habita est mentio cui applicetur feu. si vasallus priuetur in plerisque partibus. ideo sequitur rubrica ad eius declarationem.

Vasalli feudum delinquentis.

¶ Casus filius non succedit patri in feu. nec agnati vsque ad tertium gradum. quandoque nec descendentes in infinitum si vasallus feudo priuetur propter suum delictum nisi filius a domino conquirat gratiam sibi facientem non extantibus agnatis. hoc dicit licet quandoque l. si non peccat in dominum. quarto gradu. farit. S. si de feu. fuerit controuer. c. si vasallus. et etiam. l. solus filius nō repellitur. sed etiam etc. ab eo vasallo. scilicet. vel dic. i. filio vasalli. de hoc dic vt. S. que fuit prima causa be. a. §. deniq;. et de suc. feu. §. j. et si de feu. fuerit contro. c. si vasallus. plene notaui.

¶ Qui testes necess. sunt ad nouam etc.

¶ Continuatio rubrice sic potest fieri. Quia dispersim et separatim dictum est de testibus vel qui requiruntur ad probandam inuestituram ideo sequitur rubrica vbi ponitur collectiue et vnice.

Siue clericus.

¶ Diuide capitulū in duas partes. Primo qualiter probetur noua inuestitura. Secundo qualiter vetus. Secunda pars incipit in. §. de veteri. ¶ Casus noua inuestitura probatur per testes pares curtis aut per breue testatum a paribus confirmatum. siue dominus sit laycus siue clericus nec aliter facta valet. etiam si dominus confiteatur factā. Alij contra testantur. et dicitur noua inuestitura quando feudum de nouo et primo queritur. vetus autem inuestitura probari potest testibus quibuscunque paribus et cū maribus nō tamen feminis. hoc dicit. Vide expositionem. siue clericus. qui de rebus proprijs fecit inuestituram. ve. j. de cle. qui inuesti. fe. c. i. in prin. Secus si de rebus ecclesie. vt. S. si de inuesti. inter do. et vas. lis ori. c. i. §. fi. nō valet. contra vt no. S. per quos fit inuesti. et per quos ne. §. fi. Sed quod hic dicitur puto verum. vt. S. quid sit inuesti. in priu. et. §. i. breue testatum nisi a paribus sit confirmatum vt sequitur contra testant. quando dominus confitetur etiam si occurrat ad solennitatem. ar. insti. de fideicom. heredi. §. fi. et C. de fideicom. l. fi. Ar. contra. e. ti. l. si in nitus. et l. ex testamento. et ff. de in integ. resti. l. diuus. et de ven. insp. l. i. §. fi. et de transac. l. cum hi. §. pretor. Ar. est pro precedenti opinione. C. de hereti. quoniam. §. fi. et hoc placet licet glo. aliā opi. sequi videatur. quasi testes hec non sunt de substantia inuestiture. Sed mihi videtur quod sint de substantia inuestiture. vt dixi dicto ti. quid sit inuesti. circa prin. et de materia huius ti. dic plene vt ibi notaui. in. §. fi. et de contro. inuesti. in prin. preter feu. Et nota quod in causis feudorum femine non recipiuntur in testimonium sic nec in testamentis. vt. ff. de testa. l. qui testamento. §. mulier. Et est ratio. quia est fragilis et corruptibilis. in alijs autem casibus recipiuntur. vt dicto. §. mulier et. ff. de testi. l. ex eo. Sed quid de hermophrodito. respondeo si preualet in sexu masculino recipitur. vt. ff. de sta. ho. l. queritur.

¶ De consuetu. recti. feudi.

¶ Continuatio rubrice sic potest fieri. plerunque est habita mentio superius quemadmodum feudum acquiratur. et de contro. inuesti. qualiter decidatur. Sed quia dubitari potest que sit consuetudo recti et simplicis feudi in predictis ideo sequitur rubrica.

Sciendum est.

¶ Diuide capitulū in duas partes. Primo quibus modis acquiritur feu. Secundo qualiter probetur noua inuestitura. Secunda incipit in. §. qd autem dictum est. ¶ Casus feudum acquiritur inuestitura et successione. vel eo quod habetur pro inuestitura. vt si dominus dixerit coram curia vasallo. vade in possessionem feudi et inde acquiritur sibi feudū ac si propria facta esset inuestitura. quinimmo et si vasallus per annū tenuit beneficium domino presente. et non contradicente. et seruitium eius quasi a vasal. recipiente. si vasallus hoc probat per testes vel iuramentum vasallus obtinebit. nisi a domino contra probet. hoc in prima parte. In secunda dicitur quod noua inuestitura probatur per pares curtis si habet pares. vel admittuntur etiam extranei. si tamen dominus habet pares: et absunt. expectandi sunt. et hoc dicit. non intercessisset inuestitura. idest inductio in possessionem intercessit tamen quod vice eius fungitur. scilicet iussus et voluntas domini. Nam per patientiam transfertur possessio vt. ff. de dona. qui fatum. et C. de acqui. poss. l. ij. et facit. ff. de acquir. possessio. l. i. §. si iusserim. et l. quarundam rerum in prin. Acquiritur enim possessio multis modis vt hic in glo. et no. C. de acquiren. possessio. l. i. tale est ac si interuenisset. Nota hic aperte quod si dominus dixerit coram curia vade in possessionem. quod feudum habet propriam et rectā naturam. ergo transit ad successorem masculum. Et non obstat. S. quibus modis feu. consti. po. c. i. quia ibi dominus non dixit coram curia sed alibi: et est hec veritas. licet alij aliter dicant vt ibi notaui. Aliquo tempore. xxx. anno. vt. S. si de feu. fuerit contro. c. si quis per xxx. annos. et hec expositio non placet. quia hic subiungitur domino presente et non contradicente. Sed in prescriptione. xxx. anno. non exigitur domini presentia vt. C. de prescriptio. xxx. anno. l. sicut et l. si quis emptionis. et ideo dic. idest spacio vnius anni. vt. S. si inter do. et vas. lis ori. c. ij §. fi. et. j. proxi. c. vltimo. §. fi. et dic de hoc vt notaui. S. si de inuesti. inter do. et vas. c. ij. §. fi. prestito iuramento. Siue ergo vasallus hoc probet per testes vel instrumēta. siue iuret obtinet nisi a domino contrarium probetur. vt sequitur. inducatur. s. probetur a domino. quod autem dictum est. vt. S. ti. j. sic declaratur hic quod ibi obscure et imperfecte dictum est. extranei vt. S. quid sit inuestitu. §. si vero inuesti. expectandi sunt facit. S. si de inuestitu. inter do. et vas. lis ori. c. i. ver. testes. et dic vt ibi notaui. Nota in principio huius. c. quod feudum acquiritur inuestitura successione. vel eo quod habetur pro inuestitura ponit duo exempla. acquiritur etiam prescriptione vt. S. si de feu. fuerit contro. c. si quis per. xxx. annos. et in fi. huius. c. sumitur arg. ad questionem qua queritur. an debitor possit sibi dicere ius. sua autoritate absente magistratu. arg. est hic quod non. sed quod expectare debeat. Arg. contra. C. de decu. l. generali. li. x. et. ff. que in frau. cre. ait pretor. §. si debitore. vbi de hoc.

Sacramentum.

¶ Diuide. c. in partes quinque. Primo cui detur sacramentum si contentio est de feudo. Secundo qualiter et cū quibus iuretur in causa feu. Tertio an iuretur de calūnia in causis feudalibus. Quarto an liceat vasallo dominum accusare. vel contra eum testimonium reddere. Quinto qualiter sit dirimenda contentio inter dominum et vas. orta. Secunda incipit in. §. si autem a iudice. Tertia in. §. in quibus. Quarta in. §. similiter. Quinta in. §. item si inter dominum. ¶ Casus. quesitum est cui iusiurandum debeat deferri in causis feudalibus an actori vel reo respōdeo quod regula non potest dari sed relinquendum est arbitrio iudicis. qui interdum defert actori interdum reo. interdum neutri. et tunc demū defertur si presumptio est pro eo cui datur. et iudicem moueat si nulla est presumptio pro actore tunc defertur reo possidentū. vel absoluetur sine iuramento. Deinde dicitur aut iuramentum defert a parte aut a iudice. si a parte aut iurare debet cum duodecim sacramentalibus sex parentibus alijs sex extraneis si vult. et iurare debet cū duodecim sacramentalibus vel parentibus vel extraneis: vel prout tis. et aut iurat de facto suo. et iurare debet sine mentione conscientie. aut de facto alterius. et iurat sm conscientiam. hoc dicit vsque ad. §. in quibusdam. Vide expositionem et quoniam neutri. et sic nota quod relinquitur arbitrio iudicis. qui sm conditiōem persone et cause qualitatem deferet. vt no. C. de iureiuran. l. admonendi. quod iudicem moueat. idest presumptio aliqua sit pro eo cui defertur iuramentum Et sic est argumentum. pro opinione hu. quod deferri debet iuramentum ei qui pro se habet semiplenam probationem. quod dic vt no. in dicta. l. in bone fidei. dubitur sacramentum. forte ad eius purgationem. si aliqua emineat suspitio contra eum. ar. C. de his q ad ec. confu. l. presenti. §. sicubi. et. S. de contro. inuestitu. §. item si vasal. et dic vt ibi notaui. aut referat. Nota hic et sequenti. §. quod aut defertur sacramentum a parte. et sic potest iurare vel referre. aut a iudice et tunc cogitur iurare. facit. C. de iureiuran. l. delata. et l. generaliter §. si autem. et. ff. de iureiuran. manifeste. de ista materia habetis extra. de iurin. c. fi. cum duodecim sacramentalibus. idest testibus sacramentum prestantibus sm conscientiam. ar. extra. de purga. cano. c. quotiens. et c. de testi. et c. fi. Nam duo testes deponentes secundum veritatem sufficiunt vt. S. si de inuesti. inter do. et vas. c. ij. i prin. iurabit semper. idest de suo facto vel alterius esse proponendum tā in domino q in vas. Nota hic. c. quod non proceditur in causis feudalibus ad delationem iurisiurandi nisi semiplena probatione procedente vel presumptione. vel suspitione intercedente. ¶ Queritur in glo. an vnus testis inducat semiplenam probationem vel presumptionem non prosequor. Sed dic plene vt in dicta. l. in bone fidei. et dicta. l. admonendi. ¶ Opponitur hic vt. S. de contro. inuestit. §. cum autem. et de conten. inter do. et vas. de inuesti. feu. circa prin. Et responde vt plene ibi notaui. Nota etiam hic quod vasallus cogit de alieno facto anceps periuriū subire sed dominus non. Sed que est ratio

est ratio quare durius astringitur vasallus onere probandi quam dominus. respondeo quia vasallus certat de lucro captando. dominus de damno vitando ar. C. de iure deli. l. sancimus. §. licentiam. ¶ Queritur etiam quare vasallus iurat cum. xij. sacramentalibus quorum sex exigitur quod sint pares respondeo. quia per eos facilius veritas invenitur. ar. ff. de in integ. resti. l. de tutela. & ff. vnde cogn. l. octaui. ar. est tamen contra. ff. de testi. l. lege iul. & l. in legibus & testis ydoneus. ¶ Queritur quid si vasallus pares non habet respondet glo. quod admittuntur etiam extranei in factis ar. C. de hereti. quoniam in fi. & in e. c. j. §. fi. ¶ Oppo. quod vas. non debeat subire anceps periurij de alieno facto. vt. ff. de in lite iuran. l. videamus. & re. amo. l. marcellus. Solutio aut iurare debet quis ad suum commodum vel incommodum. aut ad vlterius tantum. Primo casu aut certat de lucro captando sicut vas. tunc tenetur iurare causatiue. si vult obtinere de alieno facto affirmando vel negando. quia dominus posset sentire magnum damnum si staretur sue conscientie. aut certat de damno vitando. vt dominus tunc de suo facto iuret secundum veritatem affirmando vel negando de alieno autem secundum conscientiam ar. C. de proba. exemplo & l. rationes. & de conueni. fis. debi. l. fi. Secundo casu aut est administrator qui iurare debet. & si cogitur subire anceps periurij. vt in. quid sit inuesti. §. si enim. aut affirmat factum. & tunc cogitur super facto alieno iurare ergo affirmando cogitur testis non negando. vt C. de testi. iureiurandi. & l. testium.

In quibusdam etiam causis. ¶ Casus contentio est inter dominum. & vas. de feudo queritur an vasallus poterit a domino exigere iuramentum calumnie. respondeo quod non. quia imperator hoc prohibet. Sed nec dominus exigere debet a vasallo alioquin si exegerit: & ipse cogetur iurare quia quod quisque iuris in alterum statuerit &c. & hoc dicit. non exigitur. sic nec libertus a patrono. vt ff. de iureiuran. l. iusiurandum sed hoc iusiurandum & ad exhi. l. iusiurandum. intelligendum. i. vt dominus a vasallo non exigat alioquin si ab eo exegerit etiam ipse cogetur iurare. vt quod quisque iur. &c. & per hoc cessat opinio glose. & est ratio. que sequitur. vt quod quisque iur. &c. Sed melior ratio. quia equalitas debet esse in iudicijs. vt. C. de fruc. & li. ex. l. fi. & de arbi. l. si cum dies. §. fi. & est alia ratio diuina que dicitur quecunque vultis vt faciant vobis homines eadem facite illis. vt in principio decre. no. Nota hic quod dominus debet in iudicijs vicem prestare. vt. in. de for. fi. §. fi. cum similibus. ¶ Opp. secundum glosam quod dominus non cogitur vel eo iure licet iuramentum exigat a vasallo. quia aut hoc ius quod iurat dominus de calumnia statutum fuit ab imperatore ad postulationem alicuius aut sine postulatione. Primo casu impetrans solus debuit puniri non alius. quia res inter alios acta &c. Secundo casu nullus debet puniri. vt. ff. quod quisque in. l. j. & l. iiij. in pri. ergo nullo casu iste dominus qui hodie vteretur debet puniri. Solutio hic imperator forte statuit ad postulationem sed statuit ius generale. vt omnes qui vterentur vtantur eo de iure. Sed in contrarijs non statuitur ius generale sed speciale. Tu dic quod statuit sine postulatione & est ratio. quare velit vt dixi in littera.

Similiter. ¶ Casus vasallus non potest dominum accusare. vel contra eum testimonium reddere in causa ciuili vel criminali. si contra fecerit amittit feudum. licet aliter quidam dixerint. & hoc dicit. Si contra fecerit. sponte secus si coactus. vel si suam vel suorum iniuriam prosequatur. vel si pro principe vel re publica. & dic de hoc plene vt no. in. que fuit prima causa be. a. §. sed & qui delator.

Item si inter do. ¶ Casus si contentio est de beneficio inter dominum & vasallum. domino possidente. vasallo autem in probatione deficiente absoluitur dominus sine iuramento. sed vasallo possidente domino autem in probatione deficiente si longa est possessio vas. sibi defertur sacramentum. si noua non defertur sibi sed domino nisi presumptio sit pro vasallo. & hoc dicit. qui dominus longa. i. annalis. vt in. e. c. j. §. inde et dicetur. & in. si de inuesti. inter do. & vas. c. ij. §. fi. vbi de hoc eius. i. vasalli. noua. i. minus anno de materia huius. c. dic vt no. in. de contro. inuesti. in prin. & quid sit inuesti. §. fi.

¶ De lege corradi.

¶ Continuatio rubrice sic potest fieri. quia lex corradi prouidit circa feu. & vtilis. est ideo sequitur hec rubrica.

Ex corradi. ¶ Diuide capitulum in duas partes. Primo tenor legis corradi. secundo quedam distinctio secundum consuetudinem mediol. Secunda incipit in ver. Sed talis. ¶ Casus. si inter capitaneos regis est controuersia coram rege debet diffiniri per legem corradi. Si vero inter valuasores coram paribus curie. sed mediol. non seruatur hec l. sed distinguitur. aut contentio est inter duos quicunque sint de beneficio regali tunc coram rege decidi tur. Cetere vero cause coram paribus curie. & hoc dicit. Coram paribus curie. facit. in. apud quem vel quos contro. feu. c. j. & dic vt ibi no.

Si inter pares. ¶ Diuide capitulum in duas partes. Primo coram quo sit dirimenda contentio orta inter pares. Secundo an possit dominus feudum alienare vel alij in feudum dare & quo casu. Secunda pars incipit l. §. et eadem ¶ Casus si contentio est inter duos vasallos. quorum vterque dicit feudum esse proprium si producant eundem inuestitorem siue diuersos causa diffiniri debet coram iudice vel arbitro. verumtamen si ambo producant vnum & eundem inuestitorem si dominus possidenti sine fraude garantizare voluerit ille obtinebit. nisi aduersarius contrarium probauerit. hoc dicit. Sed cum declaratur hic quod in precedenti dictum est quando eundem producunt inuestitorem. ¶ Opp. hic vt. in. de pace te. §. si duo homines. & sol. vt ibi no. & de hac materia dic vt plene notaui. in. apud quem vel quos feu. c. j. & de inuesti. in ma. fac. §. illud tamen sciendum est.

Et eadem. ¶ Diuide in duas partes. Primo recitatur communis & generalis consuetudo. Secundo specialis consuetudo mediol. Secunda incipit in ver. quod mediol. ¶ Casus datur regula secundum generalem consuetudinem que talis est. dominus sine vasalli voluntate alienare feu. non potest. Sed hec regula non seruatur mediol. Sed distinguitur. aut dominus alienauit beneficium sine curia maiori vel equali sibi & potest aut inferiori & non licet sine vasalli voluntate: aut alienat partem feudi: & non potest sine vas. voluntate aut alienat feudum totum cum curia etiam domino inferiori. & tunc licet etiam sine voluntate vasalli. alij aliter dixerunt. & hoc dixit. Alienare non potest facit in. quo tempore miles inuestituram pete. de. c. ij. & j. de prohi. feu. alie. per fred. §. preterea ducatum. Et est argu. hic quod dominus vasallum inuitum non potest alij delegare. & C. de noua. l. j. & l. nec creditores. ar. contra. de condi. inde. si non forte. §. libertus. & de le. j. si domus. §. fi. & de vsufru. l. fundi. & ff. so. ma. l. ij. §. j. maxime si incommodum inde non patitur. vasallus. ¶ Solu. secundum dominum meum dyrum dic quod non potest eum inuitum delegare. quia a vasallo non potest domino inuito ius suum ad alium transferre. & alium sibi vasallum constituere qui seruiat. vt. j. pri. §. ergo nec dominus cum inferiori eadem debeat esse disciplina ar. C. de fru. & lit. expen. l. fi. & in. ti. j. c. ij. §. in quibusdam nisi iminente necessitate. quia domino non expedit vti eius seruitio. ar. l. patronus. & l. medicus. ff. de oper. lib. quicquid dixerim hic videtur esse casus & dicto. §. preterea. & dic plene vt ibi notaui.
¶ Nota hic. §. hic quod secundum mediol. feudum transit cum curia & vniuersitate ar. contra. in. si de feu. fuerit contro. c. in generali. alienatione. & j. de capi. qui curiam. ven. c. j. Solutio. aut enim quis vendit curiam non habita mentione benefi. vel generaliter omnia sua bona tunc non videtur vendidisse beneficium vel alienasse vasallum. vt in contrario. alias secus. vt dicto. c. j. no. & de capi. qui cur. ven. ¶ Tangitur hic brocardum & non soluitur. Quedam transeunt cum vniuersitate que per se non transeunt. vt ff. de acq. re. do. l. quedam. de contra. empti. l. in modicis. & de fundo do. l. ij. extra de re iudi. cum bertoldus: contra que singulariter & per se non transeunt: cum vniuersitate non transeunt. ff. de lega. ij. l. peto. §. fratre. de pigno. l. obligatione generali. & de ver. ob. si ita quis. §. ea lege. C. que res pigno. ob. pos. l. spe. j. de capi. qui cur. ven. c. j. in. si de feu. fuerit contro. c. in generali. Solutio secundum py. regulariter transit cum vniuersitate quod per se & singulariter non transiret. in contrarijs est speciale. ¶ Vel distingue. aut ius in permissione & tunc quod transit singulariter etiam cum vniuersitate secundum Jo. vt dicto. §. fratre. vbi de hoc. Aut prohibitio inest pactis conuentium & tunc & per se & singulariter licet contra facere & transit etiam cum vniuersitate hoc est verum quantum ad dominium sed quo ad penam vel interesse non transit singulariter nec cum vniuersitate vt. C. de condi. ob causam. l. ea lege. & dicto. §. ea lege. aut prohibitio inest a lege. aut ius illud cui inest prohibitio est personale aut reale. Primo caso quod licet per se nec transit cum vniuersitate nisi ex necessitate vt. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. l. j. in prin. & §. huius rei & l. iij. & dicta. l. spe. & ff. ad treb. l. si qui patroni in prin. si est reale aut enim facta alienatione vel translatione vniuersitatis non est actum tacite vel expresse de eo quod singulariter non licet. vel non est verisimile quem velle id transferre tunc non transibit etiam cum vniuersitate vt dicta. l. cum obligatione. & j. de ca. qui. curiam. ven. c. j. Si vero esset actum tacite vel expresse tunc regulariter transibit cum vniuersitate. quod singulariter per se transire non licet vt dicta. l. quedam cum similibus.

Similiter. ¶ Casus datur regula & exceptio a regula & exceptionis declaratio. regula est quod vasallus regulariter non potest sine domini voluntate feudum alienare. exceptio est si det alij in feudum. declaratio est si det equali persone sibi: vt si miles est. det militi & cuilibet vasallo licet alij in feudum dare vsque in infinitum. in quibusdam tamen curijs obseruatur quod si peruenerit ad quartam personam feudum amittitur. & reuertitur ad dominum. profecto qui dat alij in feudum. secundum feu. dare debet ei ea lege qua ipse habet & nisi dederit ea lege qua ipse habet & ille qui feudum dat & ille cui datur feudum amittit. Sed alij aliter dicunt. hoc dicit. Vide expositionem alienabit alio modo hodie nisi alij dederit in

feu. ꝛ hoc sequit̃ ꝗ̃a tñ persona que feudũ in feu. accipit a vasallo qui accipit. Nota ꝙ equali ꝑsone dari dꝫ in feudũ similit̃ seruire. ar. est hic ꝙ vasallus vasalli cogitur dño dñi seruire. vt. ĵ. de pace iu. fir. §. fi. sed hoc est falsum vt hic dr̃ in glo. ar. ff. vsuf. quemadmodum ca. l. si vsufr. mihi legatum. de hoc dic vt no. ß. de contro. inue. §. fi. ꝛ dicto. §. fi. de pace iura. fir. tertiã. ꝑsonam in feu. accipientẽ a scdo que feudum hꝫ. Alia. l. Nota ꝙ vasallus nõ põt dare in feu. alij qḋ tꝫ in feu. alia lege quã ipse hꝫ. ꝛ sui masculi. ar. est hic. ꝛ vr̃ casus ꝙ si consuetudo ecclesie est dare in feudum res ecclesie accipienti ꝛ suc cessoribus masculis tantum ꝙ prelatus non possit in feudum da re accipienti ꝛ successoribus masculis ꝛ feminis. de hoc dic vt no. ß. de his qui feu. da. pos. in pri. ¶ Queritur quid si feudũ ad quar tam personam ꝑuenerit quis dñs poterit illud vendicare an pri mus vel secundus vel vlteri⁹ respondet glo. ꝛ bene ꝙ primus dñs. Et ratio est. quia dñium habet directum. vt. ß. de inuesti. de re. alie. fa. §. fi. ꝛ in qui. ca. feu. a. §. fi. Et primus vasallus vtile dñiuꝫ quod habuit transtulit in secundum. ꝛ scd̃s in tertiũ. ꝛ tertius in quar tum. qḋ patet. qꝛ aliquod dñium ꝛ ius transtulit vnus vas. in alium vasallum. sed non habet aliud ꝗ̃ vtile ꝛ vtile non diuiditur. vt. ff. si ager vecti. l. ĵ. ꝛ. ij. ꝛ. C. fami. hercis. l. ea que. ergo nullum sibi rema net. sequitur ergo ꝙ primus dñs vendicabit. ¶ Queritur quid si ꝑuenit in quartam personam. dic idem ꝙ dñs vendicabit. ar. ff. de fer. expor. si titius. ꝛ de mino. in cause. §. fi. ¶ Oppo. glosa ꝙ va sallus primus preferri debeat dño in vendicando. quia habet vtile dominium ꝛ vtilem in rem. ꝛ vtilis prefertur directe. vt. ff. si ager vec. l. ĵ. ꝛ de procu. in cause. §. fi. Glo. non respondet. Sed tu respõ de ꝙ illud habet locum quando vtilis manet apud eum qui agere vult ea. Sed hic primus vasallus transtulit eam in secundum: ꝛ se cundus in tertium vt dixi preferri debet dominus nec dicitur ꝓfer ri vtilis quia nulla est vtilis apud vasal. vt dixi. sic ꝛ dicitur de do mino ꝛ emphiteota. vt. C. de iure emphi. l. si vero. Sꝫ oppono non ne tertius qui trãsfert in quartũ facit iure ꝛ consuetudine refragan te. ergo ipso iure nulla ẽ datio. ergo vtile dominium remanet apud eum. ar. ff. de leg. ꝛ se. cõ. l. non est dubium. ꝛ de agri. ꝛ cen. l. quemad modum ergo debet preferri dño dicta ratione. respondeo ꝙ ꝓpter delictum suum quod contraxit alienando ipse amisit feu. ꝛ domino statim aperitur. vt. ß. que fuit prima causa be. a. §. fi. ꝛ ideo domin⁹ prefertur. ¶ Queritur. an tertius teneatur quarto de euictiõe. re spondet glo. ꝛ bene. ꝙ sic. ꝛ dicvt in glo. Et no. hic ꝙ infinitus litiũ ꝛc. dic vt no. ß. de his qui feu. da. pos. §. hoc quoqꝫ sciendum est.

8 **Si fuerit ꝛc.** ¶ Casus si contentio est inter domi num ꝛ vasallum de beneficio aut vas. feu. inficiatur: ꝛ dominus contra eum probat ꝛ tunc amit tit feu. aut dubitantur respondit. ꝛ non perdit feuduꝫ sed ꝺm alios si fraudulenter negauit amittit feuduꝫ. ꝛ non aliter. hoc dr̃ est. negauerit. facit. ß. si de feu. fue. contro. c. vas. vbi de hoc ꝛ. c. vas. ¶ Queritur quid si dicit se ignorare: ꝛ sciens est respondet glo. ꝙ amittit feudum. quasi negauerit vt hic in fine huius capituli.

¶ De clerico qui inuestitu. fecit.

¶ Continuatio rubrice potest sic fieri. ß. de his qui feu. da. pos. ꝛ titulo epm̃ abba. vel abbatiã. dictuꝫ est de inuestitura que fit a pre lato. ꝛ re. ec. sumpta inde materia ponitur hec rubrica.

Clerico de suis. ¶ Diuide capitulum i quattuor ptes. Primo de inuestitura facta a clerico. ꝛ de rebus ꝓprijs Secundo de inuestitura facta a clerico de reb⁹ ec clesie. quas tenet inuestitor. Tertio de inuestitura fa cta a clerico de rebus ecclesie quas ali⁹ tenet i feu dum. Quarto de inuestitura facta ab archiepiscopo ꝛ epõ alijs cle ricis de rebus ecclesie quando a nemine detinentur. Secunda ps incipit ibi in. §. curaqꝫ. Tertia in. §. vbi vero. Quarta in. §. ꝛ ideo. ¶ Casus si clericus fecerit inuestituram de bonis suis proprijs ei⁹ successor cogitur eam ratam habere. Si vero de rebus ecclesie si quidem possessio rei per bene. inuesti. est apud eum qui inuestiri de bet ꝛ inuestitor ꝛ eius successor cogitur eam adimplere. hec omnia locũ obtinent etiam in layco inuestitore. Si autem clericus de be neficio sui militis alium inuestiuit aut pure ipsum inuestiuit ꝛ non valet. aut in diem vel sub conditione ꝛ tunc valet etiam sine volun tate vasalli. tamen si prius inuestitor decesserit ꝗ̃ feudũ tenens suc cessor eius non cogitur ratam habere sed si viuente feuduꝫ sibi ape riatur ipse cogitur adimplere. insuper sciendum est ꝙ archiepisco pus qui tempore sui introitus inuenit in dominico non potest da re in feu. Sed si postea aperiatur beneficium potest postea in feu dum dari. Episcopi autem ꝛ alij clerici qui in dominico inueniunt ꝛ feu. postea aperto: ꝛ oliꝫ: ꝛ hodie i feu. dare possunt. hoc dicit. Vi de expositionem omnifariã. i. omnimodo. i. quicunqꝫ premoriatur. vt. ß. qui suc. te. §. fi. penes eum qui inuestire debet. pure non valeat vt statim capiat effectum. vt dixi. ß. hic potest esse ti. qui. succes. te. in dominicu conuenit. i. in libero dominio. ecclesie. nec refert an sit ecclesia solita illud in feudum dare vel non. vt. ĵ. patet. in dominico habentur. s. tempore introitus eorum si tamen sunt solita dari i feu. alis secus. vt. ß. de his qui feu. da. pos. in pria. ꝛ ti. episcopũ vel abb. in prin. de materia huius tituli dic plene vt dixi. ß. de his qui feu. da. pos. in prin.

¶ An mutus vel alr̃ imperfectus feudum retineat.

¶ Continuatio rubrice sic potest fieri. ß. in titulo episcopum abb. vel abbatis. ꝛc. habita est mentio de muto ꝛ surdo an feuduꝫ retineãt vel in feu. succedant. sumpta inde materia sequitur hec rubrica.

Mutus surdus ꝛc. ¶ Casus miles feu duꝫ habens decessit fratre superstite qui est mutus vel aliter iperfect⁹. ¶ Queritur an sibi succedat in feudo. respondeo. ꝙ sic ꝺm obertum ꝛ gerardum ꝛ multos alios. Sꝫ alij contradixerunt. quia feudo seruire non potest sicut nec clericus vel femina. ¶ Queritur que opinio sit verior. ꝛ videtur ꝙ secunda. quia feudum datur propter seruitium. ꝛ feudo seruire non potest qui est mutus vel surdus vel aliter imperfectus cum seruitium consistat in locutione etiam vt. ß. de for. fide. c. vno ꝛ de no. fi. for. c. vno. consistit ẽt seruitiũ in auditu vt possit audire cre dentiam domini ad denunciationem sibi factam pro seruitio: ꝛ pro alijs causis. vt preallegatis titulis. ꝛ. ß. qui. mo. feu. amit. ꝛ. ß. hic fi. lex. de. in. cõ. reg. §. ĵ. ꝛ regulr̃ qui feudo seruit̃ nõ põt nõ succedit in eo sicut est femina: ꝛ clericus. Preterea quotiẽs res deducitur ad nõ cãm ẽt secuta solutione condicit̃ qḋ datum est. vt. ff. de condi. in de. l. ex his oibus. ꝛ de condi. sine causa. l. ĵ. ꝛ. l. nil refert. Sed cau sa dandi feudum est seruitium. vt. ß. in qui. cau. feu. ali. §. beneficiuꝫ ergo si successor inhabilis ad deseruiendum est deficit causa. ergo non succedit in feu. Preterea cessante causa cessat effectus vt. ff. de dona. l. ij. §. fi. ergo ꝛc. Item certum est ꝙ feudum precedit propter inhabilitatem superuenientem in principali acquisitore vt. ß. epm abba. vel abbatis. §. fi. ergo magis in successore debet perire. quia propria prouisio est validior ꝗ̃ prouisio alterius ar. ff. de compen. l. si cum miliri ꝛ insti. de verb. ob. l. ex conditionali. ꝛ. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sin autẽ sub conditiõe ꝛ hec opinio probatur in summa. Sed glo. non videtur aliquã approbare. nec hic nec. ß. epi. abb. vel abb. vel dic aut seruitiũ est tale quod potest per substitutum adim pleri. ꝛ tunc prima opinio est verior. aut non potest per alium adim pleri ꝛ secunda opinio est verior ꝛ tunc hec secunda opinio cõtinet satis equitatem. ꝛ dic vt notaui. ß. si de feu. fuerit contro. c. si qs de cesserit. de hoc etiam notaui dicto ti. epi. abba. vel ab. §. fi. vltio no ta rationem quare femina ꝛ clericus non succedunt in feudo.

¶ An ille qui interfe. fratrẽ domini sui. feu. amit.

¶ Continuatio rubrice sic potest fieri. Quia superius in plerisqꝫ partibus habita est mentio an vasallus propter delictum feudum amittat ideo sequitur hec rubrica.

Si quis interfecerit fratrem. ¶ Diuide caplm̃ in tres ptes. Primo vasall⁹ iterfecit fratrẽ dñi. nõ tñ ꝓditionaliter. Scdo interfecit fratrẽ suũ ꝓditionalr̃. vel aliã feloniã cõmisit. Tertio peccauit in dñm. Scda pars in cipit in ver. sed si fratreꝫ. Tertia in versicu. cum autem. ¶ Casus vasallus fratrem domini sui interfecit certe non amittit feudum. Sed si fratrem suum occiderit proditionali ter: vel aliam feloniam commisit vt sine verecundia in curia esse non possit feudum amittit: ꝛ transit ad agnatos. Si autem peccauerit in dominum feudum reuertitur ad dominum. hoc dicit. Vide expo sitionem. Si quis interfecerit fratrem. sine proditione alr̃ secus vt sequitur stare non possit. Nota hic regulam ꝙ ꝓpter feloniam ꝛ ꝓ ditionem si in curia sine dedecore esse nõ possit vasallus amittit feu dum. vt no. ß. qui. mo. feu. a. §. item si fratrem. ꝛ sub. ß honeste ꝛ sine verecundia ꝛ ideo dicitur non posse amplius ibi stare. ar. ff. de ver. si. l. nepos proculo. ꝛ de condi. insti. l. conditiones. ꝛ. l. filius. ꝛ. ff. q̃. ex cau. ma. l. in eadem. ꝛ est ratio quare ꝓpterea amittit feudũ. quia feudum dicitur a fide seu a fidelitate. ꝛ datur ꝓpter fideꝫ seu ꝓpter fidelitatem. vt. ß. per quos fit inuesti. c. nulla. ꝛ de no. fi. for. c. ĵ. Sꝫ qui proditionem ꝛ feloniam cõmisit presumitur deinceps esse sine fide. ar. ff. de accu. l. si cui. §. hisdem criminibus. ergo ꝛc. ad agnatũ proximiorem. post gradum tertium superstitem. vt. ß. si de feu. fue rit contro. c. si vasallus ꝛ si vas. feu. pri. cui defer. c. ĵ. domino feu. ape riatur. de hac materia dic. vt notaui. ß. que fuit prima cã be. a. §. pe nul. ꝛ dicto. c. si vasallus.

n **On cogitur.** Datur regula hec vz q vasallus nõ cogit se offerre dño ⁊ seruitium pstare nisi sibi fuerit denũciatum a domino. tũc domino cogit seruire si põt. Oppo. ⁊ solue vt dixi. s. b si. lex ocide inci. ↄsue. reg. ⁊ facit. s. si de feu. suc. ↄtro. c. si vasal. ⁊ c. l3.

De vasallo qui contra ↄsti. lotha. regis ⁊c.

Cõtinuatio rubrice sic potest fieri. de alie. feu. superius dictum est in multis partibus. Sed quia de pena alienantis inquãtum extendi debeat dubitat. Ideo sequit hec rubrica.

Si vasallus. Diuide i duas ptes. Primo dr iquãtu puniat vasall' qui feudũ alienauerit. Scdo an liceat vasallo feudũ refutare. Scda incipit in. §. si noluerit. Casus. vasallus bñficiũ alienauit querit i quãtũ puniat. Rñ. aut totũ alienauit ⁊ pdit totuz. aut p pte ⁊ pdit p ea parte. ⁊ iõ si ↄ vnũ dominoꝝ fecit feloniã pdit feudũ p eius parte. qꝛ ⁊ refutare põt vasall' feu. p parte vnius dñoꝝ duoꝝ aliis sibi retẽtis ꝙnimmo refutare sibi l3 ẽt sine dñi volũtate. ⁊ post refutationẽ nõ tenetur sibi serui. sed non l3 sibi sine pena dominũ offendere. h. d. Mo. hic in prin. c. q pena non egredit delictũ. vt. ff. de his q. vt indig. l. repertuz. ⁊ l. heres. ar. ff. õ incẽ. rui. nau. l. ij. §. senatus. Sol. ibi q clauũ amouit cãz dedit pemptionis totius nauis. ⁊ iõ dãnũ videt dedisse p tota naui. ar. ff. ad. l. aquil. l. qui occidit. §. fi. ff. vi bo. rap. §. ptoꝛ. §. sed ⁊ si qs. ergo ⁊c. Mo. etiã q si vasallus alienat bñficiũ reuertit ad dñm. ergo videt q non ad agnatos. Sed dic vt no. s. de suc. feu. §. j. ⁊ que fuit pria cã benefi. amit. §. fin. ⁊ si de feu. suc. ↄtro. c. titi' filios. Mo. etiã q si vasallus cõmisit feloniã ↄ vnum dñoꝝ q non pdit feuduz in totũ sed p pte. arg. ↄ. s. ti. j. c. j. So. an vasal. pꝑter feloniaz amplius in curia stare non põt tunc pdit feudum in totũ. at ibi als secus. vt hic. Et sic no. q si vasallus cucurbitauerit dñm nõ pꝑter hoc dicit nõ posse esse in curia sine honoꝛe. vel dic aut felonia in se hz pditione. als p eaz deserit sacramẽtũ fidelitatis tunc pdit in totũ vt ibi als secus vt hic. Vel dic q si felonia non hz in se pditionẽ pdit totum quãtum ad eũ ↄtra quẽ deliquit quo ad aliũ nõ vt hic tibi. Mo. etiã q vasallus põt feudum refutare inuito dño. vt arg. ff. de vsufr. l. si absente. ⁊ l. cũ fructuarius. ⁊ si ser. vẽ. l. ⁊ si forte. §. etiã. ⁊ de ope. lib. l. interdum. Ar. ↄ. C. de act. ⁊ob. l. sicut. ff. cõmo. l. in cõmodato. §. sicut. C. de repu. here. l. sicut. Sol. aut feudũ est simplex ⁊ indeterminatũ. ⁊ sic hz pꝑꝛiam naturã: tunc põt refutare vasallus inuito dño vt hic. aut feudum est ↄditionatũ ⁊ determinatũ ⁊ seruitium debitũ ex pacto. tũc non põt vt ibi. ⁊ dic plene vt notaui. j. õ capi. qui cur. ven. c. fi. ⁊ sic intellige glo. j. de phi. feu. alie. p fre. §. callidis. circa fi. §. ⁊ extra de ↄsti. c. que in ecclesiaꝝ. Mo. etiã q vasallus non dz dominum offendere etiam si feudũ refutauerit in imaginẽ signum ⁊ memoꝛiam pcedentis dominij ⁊ amicitie. argu. ff. de occur. l. vlt. ⁊ C. dẽ questi. l. vlt. ⁊ ff. de questi. l. vnius. §. seruus. Queritur. nũquid libellarius vel ↄductoꝛ possit renũciare feu. iuito dño. ar. q sic. ff. de vsufr. l. si absente. ⁊ l. cũ fructuarius. ⁊ si ser. vẽdi. ⁊ si forte. §. etiã. ⁊. ff. de dã. infec. l. pretoꝛ. §. hoc edicto. ⁊ l. hoc amplius. ⁊ de edil. edic. l. hoc qrit. §. pe. ⁊ de tribu. l. illud. in prin. ⁊ hic. Arg. contra. C. de ac. ⁊ oblig. l. sicut. C. de repu. her. l. sicut. ff. de adop. l. post moꝛtem. de seruit. rusti. pdi. p fundum. So. dic q nõ põt renunciare inuito domino. qꝛ tenetur ex ↄtractu ⁊ pacto. ⁊ sibi imputet quare ↄtraxit. vt. o. l. sicut. ⁊. C. de trãsac. l. quis. Queritur etiã si vasallus post refutationem feudi dñm offendit qualr sit puniẽdus. Rñ. glo. ⁊ bñ q punit sm qualitatem delicti ⁊ inspecta ↄditione dñi ⁊ antiquo seruitio ⁊ amicitia. ar. ff. de pe. l. hodie. ⁊ l. aut facta. §. psona. ⁊ de iniur. l. ptoꝛ. §. fi. ⁊ de officio pretoris. l. diuus. §. vlti.

De aliena. pater. feu. Rubrica.

Continuatio rubrice sic põt fieri od pcedentia. Dictum est. s. de alie. feu. in genere. sequitur videre in specie.

Alienatio feudi. Diuide capitulũ in ptes tres. Primo phibetur vasallus feudũ alienare etiã volente domino agnatis non ↄsentiẽtibus. Scdo phibetur fieri inuestitura in filiã agnatis nõ consentientib'. Tertia permittitur alienatio inter agnatos. Scda incipit in. §. nec in filia. Tertia in ver. ⁊ l3. Casus. vasallus feudũ paternum etiam domini voluntate alienare non põt nec consentiẽtibus agnatis. nec etiam põt vasallus filiam suam facere inuestiri a domino agnatis non ↄsentientibus nec ratum habẽtibus sed alienare l3 agnatis ⁊ ad libellũ dare. nec dicetur libellus. sed quasi refutatio erit. ⁊ hoc dicit. Vide expositionẽ. Nec in filiam nec p ⁊ non ⁊ pro etiam de domini volũtate de quis supꝛa dictũ est non poterit cõfirmare in filiam. ↄfirmare. facit. s. de suc. feu. §. j. ⁊ dic vt ibi notaui. Et oppone ⁊ responde vt dixi. s. quẽad. feu. ad fi. pri. c. j. conceditur etiam domino non ↄsentiente alteri. i. pꝛoximioꝛi agnato q post eum successurus est in feu. Non est libellus si imperpetuũ concedatur. secus si ad tempus quod finitur viuente ↄcedente. vt. s. õ alie. feu. in prin. Vel dic aut ad magnum tempus concedit hodie tunc est alienatio. aut ad paruũ. tũc nõ ẽ alienatio. vt. ff. si ager ve. l. j. ⁊ si. eo casu quo est alienatio nõ est libellus. sed quasi refutatio. ar. j. de phi. feu. alie. p fre. §. j. ⁊ refutatio mercedẽ tamẽ pstabit viuẽte ↄcedente. si iure ⁊ ↄsuetudine non refragãte ⁊ cõi iure facta est ↄcessio. als forte secus. et. s. de suc. feu. §. j. ⁊ qualiter olim feu. po. al. §. porro. ⁊ p quos fit inuesti. §. s3 ⁊ res. ⁊ si de feu. su. ↄtro. c. titius filios. Mo. in prin. c. q non l3 vasallo alienare feu. etiã ↄsentiẽte dño nõ cõsentiẽtibus agnatis. vt. s. qui. mo. feu. amit. §. pterea. ⁊ de alie. feu. §. ⁊ si cliẽtulus. ⁊ p quos fit inuesti. §. sed ⁊ res. Mo. etiã q nõ potest vasallus facere filiã inuestiri agnatis non ↄsentiẽtibus. vt. o. ti. de suc. feu. §. j. Opp. ⁊ rñ. vt dixi in lfa. Mo. ẽt q ratihabitio retrotrahit. C. ad mace. l. fi. Arg. ↄtra. ff. de offi. procõ. l. obseruare. in fi. So. ibi spãle est. qꝛ ratihabitio nõ retrotrahit in iurisdictione. Querit in glo. si vasallus fecit filiam inuestiri agnatis non consentiẽtibus an statim possint feudum reuocare agnati vel post moꝛtem vas. Glo. simpliciter dicit q nõ possunt reuocare donec pfuerit. ar. est pro glo. s. qui. mo. feu. amit. §. itẽ si fuerint. ⁊ de suc. feu. §. hoc quoq. Ar. ↄ. s. si de feu. su. ↄtro. c. titius filios. ⁊ quib. mo. feu. amit. §. itẽ si fratrẽ. ⁊ p quos fit inuesti. §. sed ⁊ res. de rigore credo q statim. Sed de equitate post moꝛtem. dic. vt. s. no. in dicto. c. Querit quid si vasallus refutauit feudum dño. an agnati possunt statim reuocare feu. Gl. rñ. q non couiuo. Ar. est ↄ. s. si de feu. suc. ↄtro. c. titius. ⁊ qualiter olim feu. po. alie. §. poꝛro. ⁊ p quos fit inuesti. §. sed ⁊ res. Credo q statim possit reuocare. qꝛ cũ vasallus refutauit pdit omne suum ius. ⁊ nulle reliquie remanẽt apud eũ. ergo puenire dz ad prioꝛem agnatum. arg. s. an ille qui interfe. fratrẽ domini sui. c. j. cum cõcoꝛ. ⁊. ff. de assigna. libe. l. Idem erit. ⁊ l. seq. ⁊ l. verum.

o **Si inter dominum.** Casus. si inter dominũ est cõtẽtio de beneficio coram paribus dz diffiniri. verũtamẽ si vasallus petat a domino prius de suo certo feudo qd ab eo hz sine cõtrouersia se debere inuestiri audiẽdus est sed si nil habet ab eo p feudo de quo nõ sit ↄtrouersia dz primo cã diffiniri coram paribus. h. d. Oppo. ⁊ rñ. vt. j. de probi. feu. alie. p fre. §. pterea. ⁊ dicet notaui. s. de inuesti. in mari. facta. §. illud tamẽ. indubitãter põt inuestiri de suo rec. feu. quod ab eo tenet sine cõtrouersia. ventilanda prius quã de alio feudo inuestiatur. de eo facit. s. de contẽ. inter me ⁊ dominum de poꝛ. feu. fra. mei. c. j. in fi. ⁊ de ↄtro. inter vas. ⁊ epis. versi. ad quoꝛ. Nota ergo hic q quotiẽs est ↄtrouersia inter dominũ ⁊ vasallũ de feu. siquidẽ dicit se vasalluz de eo feu. solũ de quo est cõtentio non dz inuestiri nisi cã sit finita. Si vero dicit se vasallũ etiã de aliis feudis. aut de his dominus non refert ↄtrouersiã. tũc õ eis dz statim inuestiri de quibus dominus facit controuersiam aut de aliis dominus refert controuersiam: tunc de nullo dz inuestiri. nisi cã sit finita vt hic cum cõcoꝛ.

n **On est consuetudo.** Casus. De felonia aut infidelitate s3 ↄsue. mediol. nõ fit pugna. Sed sm. l. lombar. bñ fit pugna. hoc dicit. Nota hic q sm legẽ longobardo. iponit pugna õ infidelitate siue domin' vasal. siue vasallus ↄtra dominum increpet de felonia ⁊ infidelitate. quia idem ius seruatur in vtroq cum etiam dominus teneatur reddere vicem. vt. s. de forma fide. §. fi. cum similibus. Et est hoc speciale. Regulariter autẽ prohibetur pugna. vt in lombar. qualiter quis se defe. de. l. quibuscunq. ⁊ de ho. li. ho. l. recolimus. Fallit in casib'. vt hic. ⁊ supra de pace tenẽ. Si quis hominem. vbi de hoc. Queritur in glosa nunquid dominus per se vel per campionem datum a se debeat pugnare. Quidam dicunt q non per se. sed dabit campionem. quia debet fieri pugna per personas compares. vt in lombar. qualiter quis se defen. de. l. vlt. Alij dicunt q per se pugnabit nisi iuuentus vel senilis etas vel infirmitas eum pugnare prohibeat. quia principales persone pugnam facere debent. vt in Lombar. qualiter quis se defen. de. l. quicunq. ⁊ l. vltima. Prima equioꝛ est.
Queritur in glosa quibus armis debeat fieri pugna. Respõdeo q armis militaribus. vt in Lombarda qualiter quis se defen. de. l. quibuscunq ⁊ non cum fustibus. vt in lombar. de testi. si quis cum altero.

Si a morte. Casus. Si vasallus non liberauerit dñm a morte cũ potuit feudum amittit. Sed si eum a piurio liberare potuit nec fecit non amittit feudum. h. d. Uide expositionē liberare potuerit. nūciando sibi eum quod vult occidere. vel de insidijs alijs. quia potuit phibere nec fecit. ⁊ dic. vt in glo. piurium. ⁊ dic. vt. s. si de feu. fuerit contro. c. licet vas.

¶ De capitu. corra.   Rubrica.

¶ Continuatio rubrice sic potest fieri. quia rex corradus capitula quedam fecit circa feuda vtilitatem continentia. Ideo ponitur hec rubrica.

Hec sunt capitula. Diuide in quattuor partes. Primo quo tpe vasallus vel eius heredes debeat petere veterē inuestiturā. Scdo prohibet feudi alienatio. Tertio quātū debeat dare vasallus dño in adiutorium. si non vadit cū eo ad exercitum. Quarto an ecclesia priuet feudo pter culpam plati. Secūda pars incipit in. §. pterea. Tertia in. §. similiter. Quarta in. §. ⁊ iterū. Casus. si vasallus vel heres eius intra annū ⁊ diē steterint q̄ nō petierit inuestiturā a dño vel eius herede feu. amittit. Sed mediolani hoc nō seruat. h. d. vsq; ad. §. pterea. fuit ɔsuetudo nisi iusta cā fuit impeditus. vt. j. de phi. feu. alie. p lotha. c. si. ⁊ dic vt dixi que fuit pria causa bene. amit. in prin. ¶ Oppo. vt. s. quo tēpo. miles inue. pe. de. c. j. Solu. ibi qui hz in milite annū ⁊ mēsem. hic in pagano qui habet annum ⁊ diē. Alij dicunt quod ibi dicitur hic corrigitur. Prima placet.

Preterea. Casus si vasallus feudū alienauit dñs poterit feu. reuocare nulla pscriptione obstante. hoc dicit. ¶ Oppo. q̄ dño obstet pscriptio triginta annorū. vt. s. qualiter olim feu. po. alie. §. porro. qr eo tēpore tollitur omne ius si ue fuerit sciens vel ignorans. vt. C. de pscrip. xxx. an. l. omnes. ⁊ l. cōperit. ⁊ l. pscrip. Solutio dic q̄ pscriptione obstante longa que procedit cū ti. s. decem vel viginti an. Sed lōgissima sic. xxx. vel. xl. an. vt. s. qualiter feu. po. olim alie. §. porro. Alij dicunt aut dominus fuit sciens tunc obstat pscriptio. xxx. annorū. aut ignorans. tūc nulla currit vt hic. Hec solu. ponitur in glos. j. quid iuris sit si post ali. feu. vas. id recuperet. §. pfecto. Alij dicūt q̄ nulla prorsus curerit ɔtra dominū pscriptio. vt hic. ⁊. j. d. phi. feu. alie. p fre. §. j. hoc videtur approbari in summa ɔtra mediam solutionē est dict⁹. §. porro. ¶ Oppo. q̄ dñs non possit alienationē reuocare sed esse debeat in electione emptoris vtrū domino velit cedere vas. vel restituere. vt. j. ti. ij. Solu. quod hic simplr dicit hic determinat quādo vasallus ignorauit feudū alenauit. ¶ Queritur an vasallus possit feu. aliū dare in feudū. Glo. arguit pro ⁊ ɔtra. Sed non psequor hanc q̄stionē. quia iure antiquo ⁊ nouo ⁊ nouissimo pmittetur sibi in feudū dare. vt. s. de ɔtro. inuesti. §. j. ⁊ qua. feu. olim po. alie. §. j. ⁊ per quos fit inuesti. §. sed ⁊ res. ⁊ si de feu. fuerit contro. c. beneficiū in feu. ⁊ de le. cor. c. ij. §. similiter. ⁊. j. de probi. feu. alie. p fre. §. illō quoq; pcipimus. ⁊. §. callidis insup dic q̄ vasallus pōt ⁊ olim ⁊ hodie feudū alij in feu. sincere ⁊ bona fide in totum vel p parte nō in fraudē domini vel agnatorū vel sub colore inuestiture pcio accepto. cum vēdere disponat ⁊ dissimulet feu. ⁊ equali psone sibi dz dare. ⁊ lege qua ipse habet ⁊ non alia vt dictis capitulis manifeste pz. ⁊ hic in glo. dicit. ¶ Sed nūquid vasallus hodie potest accipere pcium si det in feudum videtur q̄ sic. vt. s. de his qui feu. da. pos. §. fina. ⁊ de na. feu. c. j. ⁊ no. s. de bñfi. qualr frater fratri suo in fe. c. j. Cōtra no. in summa q̄ non lz hodie pcium accipere. sed sola liberalitate ⁊ tāq̄ solum ppriū ⁊ rectū feu. ɔcedere debet. arg. s. p quos fit inuesti. §. sed ⁊ res. ⁊. j. de probi. feu. alie. p fre. §. callidis. Uel dic aut palam ⁊ publice pciuz accepit pro inuestitura non vēditurus. Sed in feudum daturus ⁊ tūc licet. aut clam ⁊ occulte cū esset venditurus. tunc non lz. arg. C. de ɔtrahen. emp. l. cū ipse. ⁊. ff. de admi. tu. l. non existimo. ⁊ de auto. tuto. l. pupillus. §. sane. ⁊ de contrahen. emptione non licet.

Similiter. Casus. Miles vasallus non iuit romam in hostes cū rege. querit quod adiutoriū domino prestare debeat. qr non vadit cum domino. Respon. q̄ in lōbar. de modico debet soluere denarios. xij. in alemania vero tertiā partem fructuum eiusdem anni. hoc dicit. ¶ Oppo. q̄ hodie dare debeat domino dimidiam partē redditus feu. vnius anni si non iuerit vel alium pro se domino acceptabilem non miserit. vt. j. de probi. feu. alie. p fre. §. firmiter. Solu. quod hic dicit ibi corrigitur. arg. ff. de legi. non est nouū. Nota hic q̄ milites q̄ beneficia habēt a dominis suis debent ire cum eis romam in exercitu ⁊ si non vadāt publice requisiti soluere debent quod dictum est alioquin feudū amittunt. vt. j. de pace iuramen. firman. §. si. ⁊ hic. ⁊. d. §. firmiter.

Item si clericus. Casus. Ecclesia feudū hz a rege prelatus ecclesie cōmisit culpā cōtra dominū pter quam dz amittere feudum. Queritur an ecclesia pdat feudum. Rñ. q̄ sic eo plato viuente sed post mortem eius reuertit ad successorē. hoc dicit. Uide expositionē. culpam suā cōmissam in dñm ad regem ptineat. Nota q̄ propter delictum plati ecclesia patitur dānum. arg. C. de sacrosan. ec. l. iubemus. nullaz nauē in fi. ⁊ extra de ordi. cogni. c. cum dilectus. ⁊ hoc ɔtingit dicit glos. pter naturam feudi. ⁊ quia deliquit in dominū. argu. est ɔtra. xvj. q. vj. c. si epm. ⁊. q. iij. c. placuit vt cuicūq; ⁊ extra de excep. c. cum venerabilis. ⁊. c. ij. De iure cōmuni posset dici oppositum. aut capitulum consensit plato tunc ecclesia patitur dānum. aut non. si quidem est delictum prelati in omittendo preiudicat ecclesie. Si vero in faciēdo non nocet ecclesie. ar. ff. extra de resti. spo. cum ad sedē. in fi. ⁊ C. d. sac. san. ec. aut. hoc ius porrectū. ⁊. xvj. q. vj. in prin. ⁊. c. se. ⁊. c. si epm. ⁊. d. c. placuit. Alij dicūt q̄ ecclesie dabit restitutio. vt extra de dolo ⁊ contu. c. j. Nota etiā q̄ pter priuilegiū ecclesie reuertit feudū ad successorē. sed forte hoc dz intelligi si caplm nō ɔsensit plato alis forte secus p dicta iura. ¶ Queritur in glo. ⁊ nō soluit quid si ecclesia hz feudū ab alio q̄ a rege. Rñdet idē seruabit qō i rege cū eadē sit rō. ar. ff. ad le. aquil. l. illud. cū suis ɔcor. ¶ Queritur quid ī alio plato q̄ epo vel abbate. dic idē cū eadē sit rō. ar. C. de ɔsti. pe. l. fi. ad. l. aquil. l. illud cū si. ¶ Quid si platus ante suam pmotionez delictū cōmisit in regē pter quod si platura fuisset ecclesia feudū amitteret. Nūquid postea factus platus pdit feudū. ⁊ ecclesia priuabit feudo. ar. est hic. q̄ sic. j. de probi. feu. alie. p fre. §. insup. ⁊ in lombar. de bñ. ⁊ terris tribu. l. vj. ⁊ hic. ¶ Ecōtra videt q̄ nō. quia feudū est ecclesie. ⁊ ecclesia sentiret dānū magis q̄ platus. ⁊ ecclesia nō dz sentire dānū vbi nullū est pctū suum. vel plati sui in platura existētis. ar. xvj. q. iij. c. placuit. vt quicūq;. ⁊. q. vj. c. si epm. ⁊. c. consuetudo. §. quod aūt. ⁊ extra de excep. c. cū venerabilis. ⁊. c. ij. ⁊ hoc videtur verius. Credo tamē q̄ ɔuētus debet ducere platū ad satisfaciēdū dño sicut pater filiū alioquin feudo priuabit vt hic dictum est. vt. j. de phi. feu. alie. p fre. §. insup. ⁊. §. illud quoq;. ¶ Queritur in gl. quid si platus deliquit in vasallū ecclesie an priuabit ecclesia pprietate feudi. est hic ar. q̄ sic donec viuit vasallus. ⁊ qr contrariorū est eadē disciplina. sicut ergo priuat vtili dominio ecclesia pter delictū plati ⁊ restituit post. Sic ergo ecōtra priuabit directo ⁊ restituet. ar. ff. ō pcu. l. pōp. §. sed institutionē. Preterea qō iuris est in toto quo ad totū idē iuris est de pte quo ad ptē. vt. ff. de rei vē. l. que de tota. ergo sicut priuat ecclesia vtili dominio pter delictū plati sic directo qō pōt dici totū quātū ad vtile qō censet eius pars. Ecōtra videt q̄ delictum plati non dz redundare in dānū ecclesie p dicta capitula. ego credo q̄ ecclesia priuet directo dominio supstite plato ⁊ post mortem eius restituat ecclesie sicut de vtili dominio dictum est. vt hic lz de iure cōmuni sit secus. vel dic vt dixi supra.

¶ De cōtrouersia inter mascu. ⁊ femi. de benefi.

¶ Huius rubrice ɔtinuatio sumi pōt p hunc modū. Superius est habita mētio de ɔtrouersia orta inter masculū ⁊ feminam vt ti. si de feu. fuerit ɔtrouer. c. ij. ⁊. iij. Sumpta inde materia sequit hec rub.

Item sciendum est. Diuide i tres partes. Primo qualiter decidat contētio orta inter agnatum ⁊ feminā de bñficio. Secūdo qualiter ɔtētio inter dominū ⁊ fe. Tertio qualiter inter dominū ⁊ emptorem. Secunda incipit in. §. sed si inter do. Tertia in. §. item si sic. ¶ Casus si cōtentio orta sit inter agnatum ⁊ filiam de beneficio agnato dicēte feu. filia negante deficiēte filia in pbatione agnato cū duodecim sacramētalib⁹ defert iurandū. Si vero ɔtētio est orta inter dñm ⁊ filiā dño dicēte feudū. filia negāte deficiētib⁹ pbationib⁹ filie defert iuramētū. Si aūt contētio est inter dñm ⁊ emptorē feu. dño dicēte feu. ⁊ emptore negāte dño deficiēte in pbatiōe emptori defert sacramētū. Quidā tamē distinguere voluerūt aut maior pars eorū que vas. tenet in loco vbi est res quā vendidit est feu. tunc psumptio est p dño ɔtra emptorē alis p emptore. ⁊ non p dño. h. d. ¶ Itē sciēdum. pone casum quattuor modis sm gl. in prin. huius. c. dic primo q̄ cū ageret inter eos ad diuisionē de bonis ⁊ hereditate paterna filius petebat sibi adiudicari quoddā pdiū paternū dicens feu. qō filia negabat ⁊ sm hoc ɔtētio hic erat inter fratres. vel dic scdo q̄ ɔtentio hic erat inter filiā ⁊ agnatū vt dixi in casus positione ⁊ agnatus agebat ɔ filiam ad pdium dicēs feudū. qō filia negabat. Uel dic tertio q̄ agnatus possidebat pdiū ⁊ filia petebat allodiū. Uel dic quarto q̄ neuter possidebat filia tñ primo dz poni in possessionē. ⁊ postea agnat⁹ petere dz. vt supra dixi si de feu. fue. contro. c. inter filiā cū. xij. sacralibus dicit glos. q̄ cum eo iurabūt illud feudum esse hoc est falsum q̄ debeant cogi iurare quia sufficit si deponat

si deponant fm ꝯsciētiam. Nam si dicerēt de veritate duo sufficiūt. vt. ꝫ. si de inue. inter do. ꝛ vas. lis oꝛta. c. ij. in prin. femine iuramētū. Oppono hic. ꝛ quere vt dixi. ꝫ. si de feu. fuerit ꝯtro. c. j. ꝛ. ij. Sacramēto emptoꝛis possidētis alis secus. vt. ꝫ. de ꝯtro. inuesti. circa pri. si feu. vt hic cōstat. ꝛ questio est de re aliqua que est in eo loco. alibi idest si q̄stio est de re quam solam dn̄s dicit esse feudū in eo loco. vel non ꝯstat ꝙ eo loco magna sit pars feu. ¶ Querit an hec distinctio habeat locum in masculo ꝛ femina ꝛ dn̄o ꝛ emptoꝛe. Respondet gl. ꝛ bene ꝙ sic. quia vbiq; est eadē rō. arg. C. de ꝯsti. pecu. l. vltima. ¶ Queritur an hec distinctio sit probabilis videtur ꝙ sic. arg. ꝫ. de ꝯtro. inuesti. §. cū aūr. ꝛ. §. si quis de manso. ꝛ. ꝫ. quibus mo. feu. alie. §. fi. ꝛ de acqui. pos. possideri in prin. ꝛ. C. de dona. sancimus. ꝛ §. ne autē. arg. ꝯtra. ff. de vsuca. l. cum qui edes. in princ. ꝛ. l. rex mixtura. ꝛ de acqui. pos. l. iij. §. incertam ptē. ꝛ. l. locus certus. hec distinctio mihi plꝫ. ꝛ credo ꝙ inducat adminiculū ꝛ p̄sumptionē p domino vt sibi detur sacramētum deficiente altera parte minori ꝓbatione ꝛ p̄sumptione.

¶ De controuer. inter do. ꝛ empto. feu.

¶ Continuatio patet ex precedenti titulo in fine.

Domino cum emptoꝛe. Diuide in partes duas. Primo dictum. Secūdo eius declaratio. Secūda incipit in ver. quo restituto. Cuius vasallus vēdidit feudū alicui dn̄s vendicat ab emptoꝛe emptoꝛ denūciat vasallo. Siquidem vasallus iurare pōt ꝙ ignoranter vēdidit feudū credēs pꝛopꝛiam rē: est in electione emptoꝛis an velit domino cedere feudum. an velit restituere vasallo. ꝛ si restituerit vas. retinebit in feu. Deinde rn̄deo tacite questioni que posset fieri nōne alienatione facta domino feu. aperitur questio hic procedit. Rn̄. illud pcedit quando a sciēte beneficium vēditur. Ultimo dicitur quod dictum est in vēditione locum habet in qualibet alienatione. h. d. si vasallus cui forte emptoꝛ denūciauit ꝙ adesset cause. qui pōt esse adesse ꝛ ꝓbationes inducere ꝛ iurare quod eius interest. vt. ff. de inof. testa. si suspecta. in princi. ꝛ in auē. de litig. §. ad hec. iurare poterit. No. ꝙ non dicit voluerit. quia si esset in eius arbitrio plerunq; iuraret se ignoꝛasse quia sciuit. ꝛ daret via piurijs quod fieri non dꝫ. vt. C. de iudi. vt. tol. l. ij. ad fi. Deferꝫ ergo sibi iurāndum siuere fuerit ignoꝛans ꝛ pꝛobat. vel si pꝛo eo est p̄sumptio. Sed si cōstaret ꝙ fuerit sciens ꝛ ꝯtra eum p̄sumptio esset non debet ei sibi deferri iusiurādum. vt. ꝫ. de ꝯsue. rec. feu. c. ij. in prin. Ignoꝛans pꝛobabiliter quia errauit in facto alieno. vt. ff. pꝛo suo. l. fi. Secus si sit crassa ꝛ supina ignoꝛantia. vel quia ignoꝛat quod omnes sciunt vel in facto pꝛopꝛio vel errauit in iure. nisi esset de ꝑsonis quibus esset permissum ius ignoꝛare. vt. ff. de iuris ꝛ fac. ignorā. l. nec supina. ꝛ. l. iuris ignoꝛantia. ꝛ. l. regula. electio. ¶ Nota mirabile ꝙ est in electione emptoꝛis hic cui velit cedere feudum. ¶ Oppono ꝙ non debeat esse in electione emptoꝛis sed iudex cause debeat absoluere vel cōdēnare emptoꝛem. vt. ff. de iudi. l. de qua re. ꝛ. l. vbi iudiciū. ¶ Solutio dic ꝙ hic iudex pꝛofert hanc sentētiam ꝙ eligere possit ēptoꝛ ꝛ hoc facit autoꝛitate huius iuris ꝯsuetudinarij. ¶ Sed oppo. iudex fm foꝛmam petitionis dꝫ ferre sentētiam. vt. ff. de nego. gest. l. pomponius ad fi. ꝛ cōmuni diui. l. vt fundus. ergo non debet pferre p̄dictam sentētiam. vt ibi. Solutio illud est regulare. hoc spāle. vt l dic de iure cōmuni procedit vt ibi. secus de consuetudine vt hic. ¶ Queritur vnde fundatur hoc ius vel equitas ꝙ cōmittatur electioni emptoꝛis. Respon. foꝛte ex eo ꝙ nullus pꝛopter id sentit dānum. quia cedet domino ꝛ non tenebitur ei de euictione. quia culpa sua videtur res euicta. argu. ff. de euic. si rem. §. duple. aut cedet vas. ꝛ dominus non dicitur ledi. quia iurauit vasallus se ignoꝛare. ꝛ sic debet obtinere sine electione emptoꝛis. Sed quero nonne est verisimile ꝙ semper debet eligere vas. ꝛ cedere sibi vt postea posset agere de euictione ꝛ non cedere domino ne sit in dānum. Respon. sic. ꝛ fatuus erit si hoc non faciet. Cur ergo cōmittitur sibi electio. Respon. ꝙ potest aliter eligere. sed cum dāno suo ꝛ sibi imputet. vt argu. ff. de regu. iu. l. quod quis. restitutio vas. ꝛ quod dicitur. Respondet tacite questioni siue obiectioni. ¶ Oppo. ꝙ feudum restitui debeat vasallo ignoꝛanti indistincte omissa electione emptoꝛis. vt. ꝫ. si de feu. fue. controuer. c. si vasallus feu. Solu. fm quosdā ꝛ glo. videtur appꝛobare quod hic dicitur intelligi debet cū determinatione istius. c. Hoc non plꝫ qꝛ indistinctū determinat ꝯstitucum dic ergo ꝙ ibi succincte ꝛ indistincte dicitꝛ dꝫ intelligi cū determinatione illius. c. ¶ Queritur si emptoꝛ domino cesserit feudū non ꝯsentiente vasallo. an vasallus sibi tenebitur de euictione. Respon. ꝙ non. quia eius culpa est res euicta. vt. ff. de euic. si rem §. si duple. Sed si vasal. cesserit tunc agere potest de euictione. arg. j. an apud iudi. vel cur. do. c. j. ꝛ ꝫ. de inue. de re. a. fac. in princ. vbi de hoc. ¶ Queritur quid si emptoꝛ domino cesserit feu. nunquid vasallus ignoꝛans poterit recuperat ab eo non obstante venditione. Respondet glo. ꝛ bene ꝙ sic. quia domino non est apertū feudū vt hoc. c. ver. ꝛ quod dicit. ꝛ qꝛ vēditio facta est ꝯtra. l. ꝛ ꝓ infecta habetur. vt. j. de pꝛohi. feu. ali. p lotha. ꝛ p fre. ergo ipse idē pōt cōtra venire. vt. C. de libe. causa. l. j. ꝛ de agri. ꝛ censi. quēadmodum lib. x. Sed oppono ex inutili contractu transfertur dominiū. vt. C. ꝺ suffra. l. vna vbi no. ꝛ de dolo. l. eleganter. in prin. ꝛ. C. de fide instrumē. l. contractus. ergo vtile dominium quod sibi competebat transtulit in emptoꝛem. ¶ Quo ergo iure petet ab emptoꝛe. Respon. verum est ꝙ ex inutili contractu transit dominiū vbi ꝯtractus est preter legem. Sed vbi contractus est contra legem non transit dominium. vt dicta. l. quēadmodum ꝛ fm hoc petet vtili in rem que pꝛefertur directe. vt. ff. si ager vecti. l. j. Uel dic ꝙ transit dominiū semper si aget ꝯditione sine causa. argu. ff. si cer. peta. l. si me titius. ff. de condi. sine causa. l. j. ꝛ. l. penul. Uel dic officio iudicis. ¶ Queritur que actio detur domino contra emptoꝛem qui emit feudum a vasallo. Respondet glo. ꝛ bene ꝙ datur rei vendi. directa. quia directuꝫ dominium remansit apud eum. vt. ꝫ de inuesti. de re. ali. fa. §. fi. ꝛ. j. in quibus cau. feu. amit. §. fi. Alij dicunt ꝙ dabitur conditio ex moribus seu ꝯsuetudine. Alij dicunt ꝙ datur conditio ex. l. imperialē decet solertiam. hoc intellige rōne possessionis non rōne dominij. vt. C. de dona. que sub modo. l. j. ꝛ ff. quēadmo. vsufru. ca. l. viri. vel dabitur ꝯditio ex libertis sabinianis siue ex ipsa lege. vt. C. de acq. pos. l. fina.

¶ De ꝯtrouer. inter vasallum ꝛ alium de benefi.

¶ Continuatio rubꝛice sic potest fieri. Quia plerunq; oꝛitur controuersia inter vasallum ꝛ extraneum non vasallum possidentē feu. vel petentem. Ideo ponitur hec rubꝛica.

Si causa inter vas. ¶ Casus. vasallus agere ꝛ conueniri pōt pꝛo feudo etiam domino absente ꝛ quasi pꝛo re pꝛopꝛia transigere potest bona fide ꝛ si ꝯtra eum iudicatum est vel ab eo transactuꝫ dominus cogitur postea ratum habere. etiam feu. sibi aperto. hoc dicit. Si causa inter vas. Nota hic ꝙ vasallus potest agere ꝛ se defendere pꝛo feudo ꝛ eius parte. ꝛ transigere etiam domino absente. quia hꝫ vtile dominium. ꝛ actionem in rem vtilem. vt. ꝫ. de inuesti. de re. alie. facta. §. rei autē. Sic est emphiteotecarius ꝛ similes. vt. ff. de rei ven. l. supficiario. ꝛ si ager vec. l. j. sed non agit de euictione nisi domino nunciauerit. vt. ꝫ. si de feu. vas. ab ali. interpel. fu. c. j. fraudulenter. i. si fiat de re dubia ꝛ lite incerta ꝛ indubitata ꝛ in aliquo sibi dato vel pꝛomisso. vel ab eo retento. alꝭ secus. arg. C. de transac. l. trāsactio. ꝛ. l pꝛeses. ꝛ arg. ff. de transac. l. j. ¶ Queritur an quod datum est nomine transactionis conuertatur in feudum. Glo. simpliciter dicit ꝙ non. vt. ꝫ. si de feu. fuerit controuer. c. si vas. vel dic aut est species immobilis. tunc conuertitur in feu. arg. ff. de lega. ij. l. impatoꝛ §. fina. ꝛ de dona. inter vi. ꝛ vxo. si dona. §. sponsus. Si vero est pecunia vel res mobilis tunc nō erit feudū. vt. ꝫ. si de feu. ab alio interpel. fu. c. j. ꝛ dic vt ibi.

¶ Quid iuris sit si vasallus post alienationē ꝛc.

¶ Hec rubꝛica potest sic continuari superius dictuꝫ est de ali. feu. pꝛohi. ꝑpter quam vasallus feudo priuatur. Sed quia crederet aliquis ꝙ si vasallus post alienationē id recuperet ꝙ feudum nō retineret. Ideo sequitur hec rubꝛica.

Preterea si vasallus. Diuide capitulum in tres partes. Pꝛimo recitatio iuris antiqui. Secundo iuris noui. quando post aliena. feu. factam domino ignoꝛante feuō. recuperant. Tertio quando domini voluntate vendit ꝛ postea recuperauit vel non. Secunda pars incipit in ver. hodie aūt. Tertia in. §. pfecto. ¶ Casus olim ante ꝯstōnē lothariū licitū erat vasallo feudū in totū vel ꝑ pte saltim alienare. ꝛ si feudū alienabat ꝛ ipm postea recuperabat reuertebaꝛ in cāꝫ feu. sed hodie non lꝫ vendere ꝑ aliqua pte. ꝛ si vendiderit dn̄o ignoꝛāte lꝫ post recuperauerit in feu. nō retinebit. Si aūt dn̄i voluntate vēdiderit vel per libellum vel aliter alienauerit ꝛ id postea recuperauerit non retinebit pꝛo feudo sed iure pꝛopꝛio si eo modo recuperauerit. Si vero ad libellum dederit domini voluntate adhuc retinebit feudum. Si vero postea vasallus recuperauerit per libellum

non retinebit pro beneficio. sed si feudū refutauerit domino libellum retinebit. hoc dicit olim licebat. vt dixi. s. qui. mo. feu. alie. §. fi. ⁊ qualiter oliꝫ feu. po. alie. in prin. sibi retinebit si licite alienauit secus si illicite. vt. s. pꝫ in littera. iure tamē bene. s. si vēdidit. sed si ꝑ libellum dedit si quid postea recuperauerit ꝑ libellum nō retinebit illud ius libellariū erit in feu. vt. j. pꝫ. hoc iure feu. i. res ipsa manet in feu. si ꝯtractus factus est ad modicū tēpus. alr̄ illō ius libellarium cēsetur feu. non retinebit. res tamē ipsa manet in feu. retinebit. i. res desinit esse in feu. No. ex hoc. c. circa princi. q2 si vasallus alienat feudum illicite licet recuperauerit non remanebit in feudo. argu. C. de feu. paſ. ⁊ testi. l. insulam. ff. vnde cogna. is cui. ⁊ deposi. l. j. §. si rem. de fur. qui ea mēte. j. q. j. c. cito turpem. cum ꝯcor. Ar. ꝯ ff. de bo. pos. ꝯtab. l. j. §. penul. ⁊ fi. ⁊ de iure patro. l. fiue. ⁊ de libe. ⁊ po. l. filio quem. Solu. fm̄ veritatem res que illicite alienaꝶ nō restituitur in primā causam licet recupereꝶ. vt. ff. de fideicom. lib. l. cū quidam. ⁊ l. rogo. quia dolus vel culpa purgari non pōt eo mō. vt no. d. c. cito turpem. ¶ Tangit glo. brocardicū q non restaurātur iura amissa licet res in pristinū statum redierit. Solutio. vt no. s. s bene. femi. §. fi. ¶ Not. in. §. profecto q vasallus hodie non potest feudum alienare etiam ꝑ libellum sine domini volūtate. vt. j. de prohi. feu. alie. ꝑ lotha. ⁊ ꝑ fre. c. imperatorē. non ꝯsequor dic. vt. s. de alie. feu. ⁊ qualiter olim feu. po. alie. ⁊ si alienauerit ꝯtra domini voluntatē ꝯtra dominū nulla ꝓscriptio currit. quod dic. vt no. de capi. cor. §. preterea. ¶ Queritur si vasallus domini volūtate vendiderit feudum ⁊ postea recuperauit. que est rō quare non restituiꝶ in feu. respō. quia ꝑ venditionē factam ꝯsensu domini dn̄s ꝑdidit rectū dominiū. ⁊ vasallus vtile dominiū. ar. C. de re. alie. vel nō alie. l. j. ⁊ l. si fundū. ⁊ l. nemo. ⁊ C. de remis. pigno. l. j. ⁊ ij. ⁊ iō non restituitur in pristinū statum. vt. ff. de sta. ho. l. liber homo. ⁊ de adop. qui liberatus. ⁊ hic. ⁊ s. de alie. feu. §. ⁊ si clientulus. ⁊ C. quādo licet ab emp. discedere. l. j. ⁊ ij. ⁊ est optimum. arg. ff. de vsucap. l. fi. in prin. ¶ Queritur si volūtate domini dedit ad libellū imꝑpetuū. ⁊ recepit pēsionem an remaneat feudum. arg. est q non in prin. huius. §. Econtra videꝶ q sic. vt. e. §. ver. illud. ⁊ ver. fi. ⁊ hec est veritas. Sed opponiꝶ rōne ꝑ dationem ad libellū imperpetuū transfertur vtile dominiū quod habet vasallus in libellariū. Certe sic. vt. ff. si ager vec. l. j. ij. ⁊ iij. ergo apud vasallum nullū remanet dominiū. sicut diciꝶ in emphiteo. vt insti. de loca. §. adeo. ¶ Quid ergo remanet in feudo. respon. quod illud ius libelli quod est apud eū remanet apud eū. vt in ver. illud. ⁊ in ver. fi. patet quare vocatur in primam rē feudalem ad huc possidere ꝓpter pensionē quā recepit. ar. ff. de vsufru. l. non vtitur. ⁊ l. seq. ⁊ qui. mo. vsufru. l. pōpo. ¶ Queritur quid si dedit alij ꝑ libellum domini volūtate. ⁊ postea recuperauit ꝑ libellum an remanet feudum hoc casu videtur q sic. vt in ver. illud vero. Sed quid erit in feu. respon. ius libelli. nō vt. d. ver. illud. ergo ipsa res retinebitur in feu. quasi restituta. in pristinam cām. quia recuperauit vtile dominiū. arg. dictarū l. que dicūt rem restitui in pristinā cām. ⁊ hoc ꝯtingit. quia domini voluntate dedit ad libellum. vt dictū est.

¶ An agnatus vel filius defuncti ⁊c.

¶ Rubrica hec pōt sic ad ꝓcedentia ꝯtinuari. Superius dictum est de suc. feu. Sed q2 dubitari pōt an qui succedit in feu. possit hereditatem eius cui suc. repudiare. ⁊ feu. retinere vel nō. Ideo sequitur hec rubrica.

SI contigerit. Diuide in ptes duas. Primo an agnat⁹ possit hereditatē agnati repudiare ⁊ feudū retinere. Secūdo an filius defuncti possit hereditatē repudiare. ⁊ feudum retinere. Secūda pars incipit in ver. vbi vero. Casus. Si agnatus succedat vasallo agnato in feudo ⁊ in hereditate potest hereditatē eius refutare. ⁊ feudum retinere nec cogiꝶ debitū hereditariū soluere. nisi de fructibus eius āni quo vasallus decesserit fm̄ ꝓmissam destinctionē. Si vero fili⁹ suc. vas. patri in feudū. ⁊ hereditate non pōt hereditatem repudiare ⁊ feudum retinere. sed omnimodo cogēdus est soluere debitū paternū nisi vtrūq3 repudiet. verū tamē si agnatis cōsentientibus sit de feudo a domino quasi de nouo beneficio inuestitus tunc poterit hereditatem paternā repudiare ⁊ feudum retinere. nec debitū hereditarium soluere cogetur. h. d. si paternum fuerit ⁊ feudum est simplex ⁊ rectū ⁊ ꝓpriam hꝫ naturam. alr̄ forte secus. vt notaui. s. de eo qui sibi et heredi. suis mas. ⁊ femi. in prin. quod supra diximus. i. sicut distinguiꝶ quādo feudum dn̄o aperitur. vt. s. hic fi. lex. §. his ꝯsequenter. Sic etiam ⁊ quādo trāsit ad agnatū si debitum imminet. possit fili⁹ iminente. quia hominis hereditariū sequitur heredem. vt. C. de here. insti. l. quotiēs. Nota in prin. huius. c. q si agnatus succedat in feudo paterno agnato ⁊ hereditate eius q pōt repudiare hereditatem ⁊ feudum retinere. nec teneꝶ soluere debita eius de feudo. nec de fructibus feudi. nisi de fructibus eius anni quo mortuus est vasallus cum distinctione tatnē vt in lr̄a. ⁊ est ratio q2 omnis militia publica existit. ⁊ nullum questum oīo alium q ex imperiali munificentia hꝫ. vt in auꝶ. de exhi. reis. §. optimuꝫ quoq3. ⁊ ideo nō pōt ab homine auferri. arg. ff. de adop. l. si arrogator. ⁊ in auꝶ. de nup. §. si vero solam vsumfru. ⁊ §. soluto. ⁊ arg. ff. de mino. l. iij. §. sed quid minori ver. sed si ei. ¶ Nota in ver. vbi vero. q filius nō pōt repudiare hereditatem paternam ⁊ feudū retinere siue feudum sit nouum siue paternum. arg. in auꝶ. quibus mo. na. effi. sui. §. ⁊ quoniā. ⁊ C. de iure delibe. l. quidam elogio. ⁊ C. de ser. l. heredes. ⁊ ff. de verbo. signi. l. bonor. ⁊ de acqui. re. do. l. rem in bonis. ¶ Ar. ꝯtra. C. de colla. l. ij. ⁊ l. pe. ⁊ de secun. nup. l. generaliter. ⁊ auꝶ. hec res ibi posita. ⁊ ff. de iure patro. l. filij. ⁊ de ope. lib. l. si operarū iudicio. Solu. de iure cōmuni ⁊ iuris rigore credo q possit hereditatē repudiare. ⁊ feudū retinere. ⁊ hoc innuit glo. hic. Sed de iure ꝯsuetudinario feu. est secus vt hic. ¶ Sed que est ratio quare agnatus pōt repudiare non filius. Rn̄. q filius acquirit sibi feu. patre suo medio sed agnatus non acquirit sibi agnato medio sed suo patre medio. vt. s. de succes. feu. in prin. ⁊ de gradi. suc. in feu. in prin. Quod dixi de filio q non lꝫ repudiare hereditatem intellige quādo filius potest hereditateꝫ patris habere. quia pater instituit euꝫ in testamēto. vel quia pater mortuus est intestatus. Si vero non pōt hereditatē habere tanquā heres q2 nuus institutus est heres ⁊ pater filio reliquit legitimam portionē iure institutionis tunc filius poterit feudum acquirere licet non sit heres nec tenebiꝶ debitū soluere. vt. ff. ad trebe. l. si quis prior. vbi de hoc. ⁊ C. de heredi. insti. l. quotiens. ⁊ ff. de heredi. l. j. §. si ex fundo. ⁊ in auꝶ. vt cum de app. cog. §. aliud. ⁊ §. siue. ⁊ de hoc etiam dic vt notaui. s. si de feu. fuerit controuer. c. titius filios.

¶ Nota etiam q qui alij consentit perdit ius suum. Idē si ratū habet. vt hic ⁊ s. qui. mo. feu. amit. §. ꝓterea. ¶ Queritur quid si filius ꝯsentientibus agnatis qui de nouo feu. est inuestitus ⁊ postea moriatur sine filijs an agnati succedāt adhuc tāquā in feudo paterno. Respondet glo. ⁊ bene q non quia ꝑ ꝯsensum priuati sunt iure suo. ⁊ q2 renūciatio est in rē. vt. d. §. ꝓterea. ⁊. j. de eo qui. si. se. agna. de feu. paterno. in fine. ⁊ C. de remis. pigno. l. j. ⁊ ij. argumen. contra s. de vasallo. decrepi. eta. c. j. sed dic vt ibi nota. ¶ Queritur quid si domin⁹ inuestiuit filiū quasi de nouo feudo. non ꝯsentiētib⁹ agnatis nūquid agnati possint statim reuocare feudum. Rn̄. si repudiauit hereditatē ⁊ feudum retinuit videtur q possit. quia non pōt habere feudum sine hereditate. ⁊ hoc dicitur. ⁊ ideo repudiando hereditatē videtur repudiare feuduꝫ. q2 cum volo aliquid videor velle ⁊ id quod ꝓcedit sine quo nō possum ꝑuenire ad id quod volo. vt. ff. de acqui. here. l. illud dubi. ⁊ C. de fideicō. lib. l. ⁊ si non ascripta. arg. ꝯtra. ff. de ser. vr. predi. l. si domus. Tu dic q si non repudiauit feudum etiā ⁊ si repudiauit hereditatē ⁊ est quasi de nouo inuestitus cogitur esse heres ⁊ soluere debitū nec agnati possunt ab eo reuocare feudū vt hic. ⁊ ar. C. de repu. heredi. l. j. ⁊ ff. de acqui. here. l. pro herede. ⁊ l. si seruum. §. fi.

¶ An apud iudicem vel curiam ⁊c.

¶ Continuatio huius rubrice pōt sic fieri. quia orta ꝯtrouersia de feudo sepe dubitatur in ꝓcedētibus apud quē debeat determinari. Ideo sequitur hec rubrica.

EX eo q. Diuide in partes tres. Primo thema. Secūdo questio. Tertio responsio. Scda pars incipit in ver. est questiꝫ. Tertia in ver. eij respōsum. ¶ Casus. vasallus decessit sine filio. miles quidā petijt a domino de eius feudo inuestiri. post inuestiturā sibi factam agnati ab eo feudum vendicant quasi paternū. Ipse dicit feudum nouuꝫ esse. Queritur coram quo cā debeat diffiniri. Rn̄. q coram paribus curie. ⁊ non coram domino. quia quodāmodo causa ad dominum spectare videtur. ⁊ licet alter pro se non possit alteruꝫ trahere ad curie iudicium. Curia autem eos vocante nemini licet curie iudicium declinare. hoc dicit ab eo coram paribus ⁊ non coram domino cuꝫ paribus. argumē. C. ne quis in causa sua ius si. di. l. j. alter per se. i. sua autoritate sine paribus curie. argumen. ff. pro emp. l. aliena. eos vocante ad petitionem alterius partis. vel forte ex eorum officio sine requisitione partis. Opponitur q iudex vel arbiter debeat cognoscere. vt. s. de le. cor. c. ij. in principio. Solutio fm̄ gl. hic conijabat feuduꝫ de quo est controuersia pertinere ad dominum. ibi non. hoc non placet. quia ibi etiam loquitur quando cōstabat. quia in vno casu ibi producebant eundem inuestitorem. dicit ergo q ibi vterq3 dicebat proprium esse feudum. ⁊ se de eo inuestitum. Sed

hic alter

hic alter dicit ppꝛium.alter antiquū.sed ɔtra hoc est ş.de inuesti.in ma.fac.in prin. Solu.quod ibi dicit hic corrigit.arg.ff.de legi.l.non est nouū. ¶ Oppo.q dñs debeat esse iudex.vt.j.de phi.feu.alie.p fre.§.preterea.Solu.ſm glo.ibi litigātes erāt vasalli de aliis feudis que sine ɔtrouersia habebant ab eodē domino.hic non. Uel dic q hec cā quodāmodo ad dñm spectare videtur,quia de euictione tenetur.τ ideo nō est iudex.vt.C.de iurisdi.om.iudi.qui iurisdictionē.ibi non. Alij dicunt aut partes sponte volūt cognoscere τūc erunt iudices vt hic.aut nolunt:τ tūc erit dñs iudex vt ibi. ¶ Oppo.q dñs cum curia debeat esse iudex.vt.ş.de inuesti.in ma.fac.§.illud tamē.Solu.ſm glo.quod hic dicit determinat ibi.τ econtra. Tu dic aliter.vt ibi plene notaui.τ distingue vt ibi dixi. ¶ Opp.littera videtur repugnātiam ɔtinere in ver.τ licet q: dicit pꝛimo q alter non pōt alterum ad curie iudiciū trahere.τ postea dicit q curia pōt eos vocare.τ coguntur cōparere coram curia.Solu.dic q per se non pōt alterum alter trahere ad iudicium.i.sua autoritate sine paribus curie.arg.ff.pro emp.aliena.Sed curia ad petitionem partis pōt.vel dic q pares ex eoꝝ officio sine requisitione ptis possunt eos cogere coram se respōdere.vel dic q ad petitionem vnius partis non pōt a curia alterum tm̄ vocare.Sed vtrūq pōt ex suo officio. Ar.est ɔtra.ff.de re iudi.inter litigatores.vel aut pares volunt cognoscere.τ tunc non cogit alter litigatoꝝ respōdere corā paribus.aut pares sponte volunt cognoscere tunc cogit vterq litigatorum.vel alter tm̄ a paribus ex eoꝝ officio vel etiam ad petitionē partis respōdere. ¶ Oppo.q pares non psit denegare iurisditionem.τ si denegent q cogi debeant p superiorē.vt.ş.si de inuesti.inter do.τ vas.c.j.§.j.τ de mili.vas.qui ɔtumax est.§.fi.τ in auc.vt dif.iudi.§.si vero ɔtigerit.τ extra de of.iudi.or.c.irrefragabili.τ.c.significauit.Solu.aut ceperunt cognoscere.tunc debēt cogi pficere.vt ibi.aut non inceperunt.τ non cogunt cognoscere vt hic.τ est speciale in paribus ſm glo.secus in alio iudice ordinario.vt dictis iuribus.

¶ Qualiter dominus proprietate feu.priuet.

¶ Rubrica hec sic pōt continuari.Dictum est.ş.de forma fidelitatis.§.fi.q dñs vas.debet vicē prestare.Sed q: dubitari pōt si nō fecerit qualiter puniatur.Ideo sequitur hec rubrica.

x facto quesitum. Casus.Queritur an dominus ppter feloniā cōmissam in vas.proprietate feudi priuetur.sicut ecōtra vasallus feudo.Respōdeo q sic.Sed alij aliter dixerūt.h.d.τ quidam dicūt τ bene p sacramētū vel nō.si p pactū sibi remissum est sacramētum.alij secus putarē si dñs fecit vel pactus est facere inuestituram.τ ipse recusat facere fidelitatē.vt.ş.p quos fit inuest.c.nulla.τ q̄ fuit pꝛia cā bene.amit.§.est τ alia.τ caue tibi.q: glo.male intellexit istā lrām. ¶ Querit que opinio sit verioꝛ.Rñ.ſm glo.τ bene q pꝛima vt.ş.de for.fi.§.fi.τ de mili.vas.qui cōtu.est.§.fi.τ si de feu.fue.contro.c.dño cōmittēte.τ de ɔsue.rec.feu.c.ij.§.in quibusdam.τ de hoc notaui.ş.quid sit inuesti.§.si enim in fi.§.τ per quos fit inuestitu.c.nulla.τ que fuit prima causa benefi.amit.§.potro.in fi.§.τ.xxij.q.v.de forma fidelitatis.

¶ De feu.non haben.ppꝛiam natu.feu.

¶ Rubrica hec pōt sic ɔtinuari.Superius dictū est de feu.habēte simplicem naturā.Sed quia aliud est feudum quod nō hꝫ ppꝛiaꝫ naturam.Ideo sequitur hec rubrica.

i quis ea lege. Casus.Miles accepit castrū in feudū a duce vt ipse τ sui heredes q̄bus dederit id habeāt.Queritur an hoc feudū habeat ppꝛiam naturā feudi.Respon.nō quia alienare pōt feudū vasallus indistincte.τ ille in quē alienauerit nō retinebit pro feudo Sciendum tamē est q vasallus ex eisdē causis amittit feudū quibus pditur τ verū feudum.Si vero datum est feudū militi sibi τ suis heredibus τ cui in feu.dederat eo casu hꝫ feudum ppꝛiam naturam τ inducit nouam formā feudi.datū fuerit p eū qui in feudū accepit lege p̄dicta.datum est.i.sibi datum est iure ppꝛio p venditionē vel per donationē habebit,illud eo iure.Si vero p feu.tūc haberet in feu.τ hec sequit vmi tiat sub glo.emptoꝛ τ opponit. ¶ Quid ergo pdest emptori si emit proprio iure.Respondet glo.pdest q non perdit ppter contractum vel alienationē.Sed amittit ppter culpā vasalli.vel dic ſm glo.q vas.vt.ş.si de feu.fue.ɔtro.c.si ea lege.in pri.vel dic q emptor directo non perdit ppter suam culpaꝫ.sed p obliquū ppter culpam vasalli.quia resoluto iure datoris τc.vt.ş.de cōtro.inuesti.§.fi.cū similibus.vel dic q vasallus amittit ex eisdē causis quibus pditur verum feu.ante alienationē p eum factā.sed post alienationem non quia feudū tūc esse desijt.vt.o.c.ea lege.in fine.

¶ Querit glo.τ non respondet:nūquid emptor possit p̄scribere rē feudalem si ignorans emit iure ppꝛio.Rñ.aut querit de p̄scriptione ɔtra extraneū aut ɔtra dominū.Si ɔtra extraneū sine dubio potest p̄scribere quia titulum hꝫ τ bonam fidem τ res potuit alienari.arg.C.de p̄scrip.lon.tēpo.l.fi.τ p totum ti.τ de p̄scrip.xxx.ann.l.si quis emptionis.τ hic.Si vero queratur de p̄scriptione ecclesie cōtra dominū si velimus dicere q quesierit vtile dominiū p cōtractuꝫ q vtile dominiū fuit apud vasalluꝫ tunc non videtur q possit p̄scribere ɔtra dominū.quia p p̄scriptionē tm̄ queritur vtile dominiuꝫ.sine effectus dominij ſm.p.τ.b.vt.o.l.si quis.in pꝛia.no.τ.C.ő bo.ma.auc.nisi triēnale.ergo cum p ɔtractum habeat vtile dominiū vt dixi p p̄scriptionē non poterit acquirere aliud vtile dominiū.quia quod est meū τc.vt.ff.de cap.in bello.§.si quis seruū.τ arg.insti.de acti.§.sic itaq.nisi velimus dicere p̄scribi contra intētionem domini non ɔtra dominiuꝫ sic.C.qő me.cau.si vi vel metu. ¶ Queritur vp hanc qōnem declaratur precedēs questio τ glo.nō soluit.s.an p venditionem factum feu.in casu huius.c.a vasallo trāseat in emptorem dominiū directum τ possessio etiam ciuilis τ naturalis.Argu.est hic.in prin.huius.c.q sic.τ.ş.quid iuris sit si post alienationem feu.vasallus id recuperet.§.profecto.in prin.vbi dicitur q si voluntate domini emit aliquis feudū iure ppꝛio possidet.ergo directum habet dominium.quia illud dicitur ppꝛium qő a nemine recognoscitur.vt.j.de pa.iur.fir.§.ad hec.τ.ff.si ager vec.l.j.Preterea quotiens quis consensit rem suam vel ratificat alienationē factam perdit dominium.Ergo queritur emptori.vt.ff.de euic.l.quidaꝫ.τ.C.de re.alie.vel non ali.l.si funduꝫ.τ.l.nemo.τ de remis.pigno.l.j.τ.ij.ergo cum dominus feudū dederit cōsensum q vas.pos.alienare seu dare cui vult.ergo trāsit dominium in emptorē directuꝫ τ ciuilis et possessio.vt.ff.de acqui.pos.l.iij.§.in amittēda.τ.l.si quis in.§.differētia.τ ar.insti.ő reꝝ diui.§.p traditionē.τ.ff.de act.emp.l.ex empto.in prin.arg.cōtra hoc.c.ver.iꝫ ppꝛiam.τ.o.c.feuduꝫ ea.l.in prici.Solu.Credo q trāsferit in emptorē directum dominiū τ ciuilis τ naturalis possessio p dicta iura.Ad ɔtrariū respondeo nec puto q ante vēditionem feudi hꝫ ppꝛiam naturam quātum ad seruitium τ culpam.sed post venditionem desinit esse feudum.vt.o.c.feudum ea lege.in fi.τ sibi imputet dñs qui eadē lege feu.dedit.Sed an precium remanet in feudo.Rñ.non.quia feudum non consistit in rebꝰ mobilibus.vt.ş.de feu.cogni.c.sciēdum.Sed an aliam rem immobilem debeat cōuerti que sit in feu.forte sic.argu.C.de inuesti.de re mi.fa.circa prin.τ si de feu.vas.ab aliquo interpel.fuit.c.j.ver.τ sup negocio. Uel dic q q: promisit feudū vendere nec precium pōt esse in feudo videtur id donare.quia in libertatibus cōiectura sumitur donationis.argu.ff.manda.l.si vero nō re.§.idē papi.Precedens opinio equioꝛ est seu naturam hꝫ.hoc ideo procedit hic quia de ppꝛia natura feu.pōt vas.in feu.da.vt.ş.de cap.coꝛ.§.preterea plene no.Sed de ppꝛia natura feudi non pōt hodie aliter alienare.vt.j.de pꝛohibi.feu.alie.per lotha.τ fre.imperatorem.τ ideo non habet propꝛiam naturam.

¶ De eo qui fidem fecit agnato p feudo paterno.

¶ Cōtinuatio rubrice sic pōt fieri.Dictum est.ş.de suc.feu.veri Uerum quia agnati sepe renūciant feu.τ ideo non succedūt in feudum.Ideo sequitur hec rubrica.

res erant. Casus.Tres erant agnati vnus eoꝝ habebat feuduꝫ paternum.alter eorum fecit finem τ refutationē sibi τ suis heredibus τ cui id dederit morit postea qui feudum habet agnatus qui non refutauit petit totuꝫ.alter etiaꝫ qui refutauit petit totum.vel partem cum eo pacto non obstante. Queritur an obstet exceptio pacti.Rñ.q dictum pactum non obstat.quia psonale fuit.Sed si pactum esset reale vel si refutauerit vt dñs eum quasi de nouo beneficio inuestiret tūc pactū obstaret nec succederet in feudo.h.d.decessit iste.cui refutatū est.masculo extraneo herede relicto.Nota hic q agnatus pōt renūciare iuri succedēdi in feudo seu feu.etiaꝫ sine pacto.Cōtra.C.de pac.l.j.τ.ff.de pac.l.τ heredi.§.filiafa.So.hic speciale est.vel dic q hic refutauit pacto nō simpliciter renūciando.Prima placet.vel dic q non renūciauit iuri succedēdi vniuersaliter τ in genere.vt ibi.Sed in specie τ in re singulari pōt vt hic. ¶ Op.q in ista ibi heredi nō obstāte q pactū fuit psonale imo vr q sit in rē.q: fecit finē τ refutationē vasallo τ suis heredibꝰ τ cui dederit.vt.ff.ő pac.l.iurisgētiū.§.pactoꝝ.τ l.tale pactū.in pꝛia.τ.l.qui in futurū.§.j.So.dic q iō hic pactuꝫ est psonale.quia vasallus pactus est sibi τ suis heredibus τ cui dederit.Sed agnatus qui succedere vult in feu.non habet rationem nec causam a vasallo defuncto.sed venit principali beneficio τ propterea pactum non se extendit ad eum.τ dicitur personale.

¶ Opponit̃ q̃ pactũ quãtũcũq; reale nõ debeat extẽdi ad agnatum. q2 alteri stipulari vel pacisci nemo põt. vt. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. & C. p quas pso. nobis acqui. l. j. quinimo nec pacti exceptio. alteri querit̃ p aliũ. vt no. ff. de pac. l. idẽ in duob9. §. fi. Sol. vtputo pactũ nõ pdest agnato etiã si est in rẽ nec hic nec ibi. Sed refutatio oibus pdest. q2 per refutationẽ refutãs amittit ius quod hz in feudo statim. vt hic. & s. an agna. vel fi. de. in fi. & s. qui. mo. feu. amit. §. pterea. igit̃ effectus refutationis porrigit̃ ad quẽlibet q2 refutans amisit ius suũ refutatione nõ ex vi pacti vt dixi quasi nouũ. quo ad eũ qui cũ refutauit. vt. ff. de pac. l. si vnus. §. an oia.

¶ De natu. suc. feu. Rubrica.

¶ Hec rubrica sic potest cõtinuari. Superius dictum est in pleris q; partibus de feudi successione sed imperfecte tamẽ quo ad q̃daz. Et ideo sequitur hec rubrica.

SUccessionis. Diuide. c. i ptes duas. Primo determinatur clare que psone succedere debeãt in feudo. Secundo subdit̃ quedã questio dubitabilis circa ius succedẽdi in feu. Scda pars icipit in. §. dũ modo scias. Casus. ascendẽtes masculi succedunt in infinitũ. Filia aũt non succedit nisi ex pacto. vel nisi feudũ sit feminẽũ paternũ vt. di. itur qd a superiorib9 est acquisitũ. Hinc q̃ritur. quidã miles habens beneficiũ decessit superstitib9 filiis quattuor & ex diuisione ad vnũ puenit feu. decedit & iste superstitib9 duobus filiis vel tribus & ex diuisione puenit ad vnum feu. Itẽ moritur & iste superstitib9 duob9 & ad vnum ex diuisione puenit feudum pfatum. nunc moritur iste vltim9 sine liberis. queritur q̃s sibi succedere debeat. Rñ. q̃ oẽs q̃ ex ea linea sunt ex qua iste fuit qui vltimo moritur succedũt in feudo. sed si nulli supsunt. tũc oẽs alie linee equaliter vocant̃. h. d. ascendẽtes p lineã directã sed collaterales ascendẽtes vnde succedunt in feu. paternum non in nouũ. vt. s. impera. lotha. euge. pape. c. l. in fi. & de feu. mar. c. j. §. fi. & de gra. suc. in feu. is vero. de iure cõmuni: secus esset. vt. ff. de ino offi. testa. l. nam & si parẽtibus. Est igit̃ hic spãle in iure ɔsuetudinatio feudoꝝ. Et que sit rõ quare ascendẽtes non succedãt in feudo. dic vt no. s. de his qui feu. da. pos. §. hoc quoq;. patri succedit. Nota regulam q̃ regulariter ẽt filius succedit patri in feudo. Fallit in sex vel septẽ casibus quod dic clare. vt in glo. & no. filia de hoc satis dictũ est. s. & iõ non psequor. ex filio solus: exclusis agnatis. vt. s. de gra. suc. in feu. sed cũ patruo vocat̃. vt. s. de suc. in feu. in p2i ci. & s. de his qui feu. da. pos. §. cũ vero. sit paternũ cor. ¶ Opp. q̃ in descendẽtibus nõ debeat fieri distinctio vtrũ feudum sit paternũ vel nouũ q2 siue sit nouũ vel paternũ semp succedunt. vt. s. de his q̃ feu. da. pos. §. j. & no. de suc. feu. in prin. & §. j. Sol. hec distinctio nõ fit hic pter descendẽtes sed pter agnatos & collaterales. & ppt̃ eos dixi. s. q̃ succedit sol9 q̃ patrueles iproprie dicit patrueles cuz sint nati ex eodẽ patre. & iõ ɔsanguinei appellant̃. vt insti. de gra. §. si. decesserit sine liberis. ex quo ille ad quẽ vltimo feudũ pauenit qui nunc moritur fuit in eo gradu. vel qui successerũt in locũ eoꝝ q̃ erãt in eodẽ gradu. cũ hiis q̃ obtinent gradũ primiorem. non tñ debent oẽs simul succedere. Sed q̃ inter eos gradu sunt primiores seu q̃ obtinent eũdẽ gradũ primiorem debẽt pferri deficiẽtibus. ex qua fuit q̃ vltimo decessit & qui feudũ habebat tpe mortis sue. oẽs alie linee equaliter mirũ est q̃ dicit ita q̃ omnes succedũt equaliter nec fit plãtio in gradibus primitatis. Et põt esse q̃ sunt diuersi grad9 & sic sm hoc fiet diuisio in tot partes sc. q̃ quasi ad nihilũ deducet̃. vt in aut. de na. li. in curia depu. in prin. colla. iiij. Et iõ videt̃ q̃ discretio & prelatio gradus debeat seruari. vt primiores in gradu preferant̃. Nam frater & filij fratrũ pferunt̃ aliis. vt. s. de gra. suc. i feu. §. si quis vero. & facit. s. de feu. mar. §. fi. & si. impator lotha. euge. pape. c. j. in fi. & sm hoc expone in fi. huius. c. oẽs alie linee equalit̃ vocãtur. i. oẽs linee possunt vocari ex iure edicti successoꝝ seruata tamẽ gradus prerogatiua. Sed qui erũt in eadem linea vocabuntur equaliter succedũt sicut hic in littera. ¶ Sed nunquid succedet in stirpem vel in capita. Respondeo q̃ in linea descendenti fit successio in stirpem. vt. s. de suc. feu. in prin. Et idem credo in filiis fratrũ premortuoꝝ succedẽtibus in feudo cum patruis. vt. s. de gra. suc. in feu. §. is vero. & de feu. mar. §. fi. & in aut̃. de here. ab intest. §. si autem defuncto. In aliis credo q̃ succedere debeãt in capita. vt in autẽ. de here. ab inte. §. si vero neq; fratres.

¶ De capitaneo qui curiam vendidit.

¶ Rubrica hec sic põt continuari. Dictum est. s. de. l. cor. c. ij. §. ex eadẽ. l. q̃ dominus non põt sine volũtate vasalli feudum alienare. & dubitari potest an cum curia teneat alienatio. Ideo sequitur hec rubrica post precedentia.

QUidam capitaneus. ¶ Casus. Capitaneus quidam in curte sua militi beneficiũ dedit. postea vendit curtẽ simpliciter nõ habita mentione: an beneficiũ cedat venditioni. & rñ. q̃ nõ nisi nominatim de eo actũ est. h. d. capitaneus. dicvt. s. qui feu. da. pos. circa prin. & qui in dica. dux: & comes: marchio. §. j. curte quaz tz in feu. ab imperatore vel rege. vel marchio. vel duce. vel comite. vt dictis ti. apparet vendidit ɔsensu dñi alš non valet. vt. j. de phi. feu. alie. p fre. & reuertit̃ ad dominũ. vt ibi ptz. Nota hic q̃ in generali alienatione non ptinet̃ beneficium. facit. s. si de feu. contro. feu. c. in generali. ¶ Queritur in glo. si capitaneus seu dominus vẽdiderit curiã simpliciter nõ habita mẽtione beneficij an beneficiũ cedat in vẽditione. Hec questio videt̃ fatua. q2 hic est casus q̃ non. nisi expresse sit actũ vt. s. si d feu. suc. ɔtro. c. in generali. & de le. cor. c. ij. §. ex eadẽ lege. & quo tẽpo. miles inesti. pe. de. c. si quis fecerit. vt. j. de phi. feu. alie. per fre. §. preterea ducatus in fi. §. verũ est q̃ de iure ɔsuetudinario q̃stio est decisa p dicta iura. Sed de iure cõmuni est disputabilis. Et arguit gl. pro & cõtra. sed eam nõ soluit nõ psequor argumẽta gl. q2 sunt plana & clara. Sed solue aut est actum expresse tunc bñficiũ cedit in vẽditionẽ. aut emptor fuit sciens beneficiuz esse in curia vẽditor ignorãs tunc non cedit in vẽditionẽ. ar. huius. c. aut cõtra vẽditor sciẽs & emptor ignorãs tũc cedit in vẽditionẽ. aut vterq; sciẽs tũc nõ cedit ar. huius. c. & ff. d ɔhẽ. emp. & vẽ. l. si in emptiõe. §. itẽ & si emptor & l. domuz. vel dic aut seruitiũ est psonale tunc beneficiũ non cedit in vẽditione aut est reale. & tunc cedit. ar. ff. de le. in vxorẽ. §. legauerat. & l. prediis. §. balneis. & de ser. rusti. pdi. l. pecoris. & de ser. l. pacta. & de aqua quoti. & esti. l. j. §. pe. & de ɔhen. emp. l. j. §. fi. & C. d excu. mune. l. sordidoꝝ. Vel dic aut pciũ eq̃pollet vẽditioni & emptioni & etiã beneficij. tũc beneficiũ cedit in vẽditionẽ. aut nõ eq̃pollet. & tunc succedit. arg. ff. de rebus du. l. j. & l. vnuz §. fi. vel dic quicq̃d dit enim q̃ de iure cõmuni beneficiuz cedit in vẽditionẽ. & videt̃ dominus vendidisse cum vniuersitate dominiuz directum quod hz in beneficio & ius sibi cõpetens rõne beneficij. ar. ff. de ɔhẽ. emp. l. i mo dicis. & C. de ɔhen. emp. l. cuz res. & de dona. l. spẽ. & ff. de acqui. re. do. l. traditio. ver. & si forte. & l. quedã. & de actio. emp. l. iul. §. fi. & l. fundi. & de fun. instruc. l. sepe. §. zizanie & de le. in vxorẽ. §. legauerat. cum ɔcor. in glo. alleg. Sic cũ vniuersitate transit ius patronatus vt extra de re iudi. c. cum bertoldus. & de iure patrona. c. cuz ex litteris. & c. illud. hoc puto verum si dñs vendiderit. sed si capitaneus vẽdidit curtem quã capitaneus hz eaz in feu. & tũc dic si sine ɔsensu domini vendidit non valet. vt. j. de prohi. feu. alie. p fre. Si vero consensit bene valet. Sed beneficium non ɔtinetur in vẽditione nisi sit actum. vt hic. Et est ratio q2 vasallus vtile dominiũ quod habebat illud transtulit in vas. cui dedit illud beneficium in feu. acquirit ergo ɔtinet p illud beneficiuz & seruitiuz sibi debituz qd est ius psone ɔhens. non rei. & ideo non cedit in vẽditione p dicta iura.

q **Q**Uesitum. Casus. si filius vasalli offendit dñm ex cã p quã vasallus feudum amittere dz. patre mortuo postea amittit feuduz. nec succedit in eo. h. d. Similiter facit. j. de phi. feu. alie. p fre. §. insup. & §. sequẽ. & intellige hic sicut ibi dicitur si domino non satisfecit.

s **S**I voluerit. Casus. Si vasall9 cogitauerit dñm offendere nec ad actuz pduxerit. feuduz nõ amittit. q̃nimmo & si laborauerit feuduz nõ amittit nisi dño insidiatus fuerit. h. d. nõ amittit. q2 cogitationis penã nemo meret̃. vt. ff. de pe. l. cogitatiõis laborauit. & penituit priusq̃ ad effectuz pduxerit: alš sec9. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. qui falsam. & no. s. qui. mo. feu. amit. in prin. pbatum fuerit p testes q̃s q. vt. j. quot testes sint necessarij ad pbanduz ingrati. c. j.

s **S**Imiliter. Casus feudũ nõ trãsit ad feminã lz p pactũ sit actũ. si mascul9 supest. Alij ɔdixerũt. & h. d. obertus ɔ xpro & ecõtra. h est rõ etiã in casu cõuerso ɔtrio. vz q̃ si decesserit vasall9 supstitib9 duob9 filiis masculis & vn9 morit̃ relicto masculo. alt̃ relicta filia mascul9 pfert̃ i succedẽdo vt. s. epi. ab. vel abb. §. j. & s. d eo q̃ si. vel her. suis. c. j. ille. s. inuestit9.

FIlius. Casus. filt9 nõ põt hereditatẽ pris repudiare & feuduz retinere. agnatus aũt põt. h. d. potest dic. vt no. s. an agna. vel fi. c. j.

s **S**I contentio. Casus. si ɔtentio est inter agnatũ & filiã agnato defertur iusiurãdũ. h. d. de hoc dic. vt no. s. si de feu. fue. ɔtro. c. j. & ij.

s **S**Imiliter contentio. Casus. Si ɔtẽtio est inter vasallũ & emptorẽ d feudo vasallo deficiẽte i pbatõe electio iurisiu. dat̃ ẽptori. h. d. ẽptor9 possessiõ in fa. s. d cõ. int̃ va. & fe. §. fi. & dic vt ibi.

s **S**Imiliter feudũ. Casus. on9 feudi nõ pt ɔstitui nisi sub pacto leg9 ɔmissorie. h. d. feudũ fac. s. d feu. da. i vi. l. cõ. c. j. & dicvt ibi no. Similiter potest.

Similiter potest. ¶ Casus feudū dari potest ad certum ⁊ determinatū seruitium.hoc dicit ad certum.facit.ī.quid sit inuesti.§.pterea.⁊ in qui.cau.feu.amit.§.fi. ¶ Queritur in glo.an vasallus possit refutare feudum sibi datum ad seruitium certū.Et videtur esse casus ꝙ possit.vt.ī.de vas.qui contra cōsti.lotha.feu.ali.c.j.§.fi.vbi dicitur simpliciter ꝙ refutare potest.ergo indistincte debet intelligi.ar.ff.de publi.l.de pcio.Argu.est contra.C.de actio.⁊ ob.l.sicut.⁊.ff.manda.l.si mādauero.§.sicut.⁊ commo.in cōmodato.§ sicut.Solutio.aut feudum est simplex ⁊ indeterminatū aut propriam habens naturam:aut est conditionalum ⁊ determinatum nec habens puram ⁊ propriam feudi naturā.Primo casu potest refutari indistincte.vt dicto ti.de vas.qui contra constitutio.lotha.⁊ sic intellige illud.c.Secundo casu non potest vt dicta.l.cum concor.Et est ratio.quia primo casu non est obligatus cum effectu sed solum astrictus iuramento seruire.⁊ naturali iure seu instinctu nature ⁊ propter beneficium quod recepit a domino.vt.ff.de peti.heredi.l.sed ⁊ si.§.consuluit.⁊ ideo potest refutare beneficium.⁊ solum deum habet vltorem si fidelitatem non seruauerit.vt.C.de iure iuran.l.j.⁊.ij.Sed oppono.inter simplicem loquelam ⁊ iuramentum:⁊ obligationem deus non facit differentiam.xij.q.ij.c.suffragio.⁊.xxij.q.v.c.iuramenti.ergo videtur ꝙ postꝗ iurauerit nō possit refutare.Sed respondeo ꝙ huic iuramento tacita cōditio inest f.si res in eodem statu permanserit ⁊ feudum retinuerit.ar.xxij.q.ij.c.ne quis.⁊ extra.de iureiuran.c.quemadmodum.maxime quia videtur datum sibi esse feudum quandiu habere voluerit.vt dicto ti.de vas.qui contra consti.lotha.ergo ⁊ iuramentum quod est accessorium eius videtur pstitisse eodem modo ar.ff.de vsuf.l.si absentem.⁊.l.cum fructuarius.Sed in secundo casu est obligatus ex pacto ciuiliter.⁊ naturaliter vel per stipulationem vel per pactum appositum in traditione vt.C.de pactis.l.petens.⁊.ff.de pactis.l.in traditionibus.⁊.C.de rerum permu.l.rebus ⁊ tenetur actiōe ex stipu.si incertum est ex stipulatione.vel certi conditione.si certum vel prescriptis verbis actiōe si stipulatio non intercessit.vel sm quosdam certi conditio ex moribus informata.⁊ ideo hoc casu nō potest refutari inuito domino.ar.C.de transac.l.Quis

¶ De prohibita feu.alie.per lotha.

¶ Rubrica potest sic continuari.Superius dictum est de feu.alienatione prohibita per consuetudinem.sed quia prohibetur etiā p legem imperatoris ideo sequitur hec rubrica.

Imperialis beniuolentie. ¶ Diuide capitulum in partes quattuor.Primo imperator exorditur.Scdo prohibet alienationem.Tertio penam imponit contrahentibus.Quarto notario scribenti.Secūda pars incipit in ver.permultas ⁊ enim.Tertia in ver.si.Si quis autem.Quarta in ver.notarium vero. ¶ Casus imperator laborat ⁊ ideo vigilat p subiectorū cōmodis.⁊ ideo habita diligenti deliberatiōe cū sapientibus phibet feudū generaliter alienari.⁊ vas.sine voluntate dñorum suorū.⁊ si vasallus cōtrafecerit pcio ⁊ beneficio carebit.Notarius vero qui instrm scripserit officio suo priuabitur:⁊ erit ifamis.hoc dicit.Trāsduceret.Nota hic ꝙ milites debent ire cum suis dñis in exercitu.vel soluere ostendi⁊tias.de hoc dic.vt.ī.de ca.cor.§.similiter.j.ti.j.⁊.§.fi.⁊.j.ti.ij.§.similiter hac edictali.ergo nota ꝙ est lex.qz signū habet legis.vt.C.de leg.⁊ cōsti.l.leges.vt generales ipsorum permissu tacito vel expresso.ar.C.de remis.pig.l.ij.⁊.l.si hypothecas.⁊.ff.de euic.l.quidā.cōmertiū in fraudem dominorum vel agnatorū.vel preciū accipiendo sub colore inuestiture.vt.ī.per quos fit inuesti.§.sed ⁊ res.⁊.j.ti.ij.§.callidis.excogitare.i.⁊ ad actum pducere alis secus.vt.ī.ti.j.c.si voluerit.vtilitas que imminet si pmitteret alienatio indistincte.qz ad inopiam deducerentur nec possent seruitium prestare.vel ostendicias soluere precio vas.⁊ emptor si est male fidei.vt.j.ti.ij.§.j.cognoscat vasallus. ¶ Oppono hic in fi.ca.videtur ꝙ notarios etiā manū amittere debeat.vt.j.ti.ij.§.callidis.Solutio aut facit istrumentum super contractu feudi qui fit contra.l.tunc non amittit manum.vt hic aut super contractu qui fit in fraudē legis.⁊ tunc amittit vt ibi.ar.C.mun.l.fi.hec solutio non plz.quia loquitur hic,j vtroqz casu.dic ergo ꝙ etiam hodie manum amittit vt ibi ar.C.manda.l.fi. ¶ Queritur in glo.an puniat tam sciens ꝗ ignorās ⁊ video ꝙ sciens sic nō aūt ignorans.vt.ff.de penis absentē.§.fi.⁊.l.respiciendum.§.delinquit.⁊ de his qui no.infa.l.genero.⁊ de tabula.l.generali. ¶ Queritur in glo.quid si vasallus vendidit feu.dño sciente ⁊ non contradicente.an valeat venditio respondet glo.⁊ bene.⁊ ꝙ sic.argu.ī.si de inuesti.inter do.⁊ vas.c.ij.§.fi.⁊ de euic.l.quidam nisi sciens ius suum vbiqz durare non cōtradixerit.vt.ff.quib.mo.pig.vel hypo.sol.l.sicut.§.non videt.Sed oppono cōtra glo.ꝙ presentia taciturnitas ⁊ patientia nos debeat inducere consensum nec obesse.vt.ff.de pigno.l.gaius.cum concordan.Solutio aut quod fit me presente potest fieri contra me contradicente.vt venditio rei mee:tunc regulariter presentia non inducit consensū vt ibi.aut me inuito fieri non potest.sic vēditio vt feu.vt hic.tunc psentia inducit consensum.vt.ff.de re iudi.l.sepe.

Vtris bene. Diuide in partes tres.Primo thema.Secūdo questio.Tertio responsio.Secūda incipit in ver.defuncto.Tertia in ver.amputantes. ¶ Casus.miles a duobus dominis diuersis tēporibus bina quesiuit beneficia.decessit relictis duobus filijs.hij postea diuiserunt beneficia inter se.⁊ ad vnū ex diuisione peruenit beneficium prius a patre quesitum.⁊ ad alterum puenit acquisitum posterius.⁊ quilibet domino suo iurauit fidelitatem simpliciter nullo anteposito excepto imperatore.Deinde morit frater ad quem peruenit beneficium posterius ⁊ frater superstes sibi succedit in beneficio dominus eius beneficij petit ab eo fidelitatem sibi prestari simpliciter nullo anteposito sicut frater defunctus fecerat. ¶ Queritur an sit audiendus.Respon.ꝙ non.quia semp in iuramento debet quis preferre dominum suum antiquiorem.Et hoc habet locum etiam si beneficium in secūdam vel tertiam vel quartā generationem aut in infinitum puenerit.hoc dicit acquisiuit.diuersis temporibus.vt.j.patet in littera.alter eorum ad quem ex diuisione puenit beneficiū.quod prius pater acquisierat a domino primo pro suo beneficio quod posterius a secundo domino pater acquisierat.posteriori fratri.i.qui successit in feudo posterius.sine filio.cui frater prior.i.ad quem feudum prius peruenit successit in querimoniam.que sequitur.prius personam.i.vt personā prioris domini postponeret sibi domino priori sacramento fidelitatis dominus posterior.i.dominus a quo posterius.⁊ secundo pater eorū feudum acceperit superstiti quia in sacramento fidelitatis debet vasallus semper pferre dominum suum antiquiorem.vt.ī.hic si.l.§.fi.Si hoc actum erit ꝙ in infinitū succedatur.quod semper agi videtur in descendentibus.sed in collateralibus vsqz ad.vij.gradū.vt.ī.de his qui feu.da.pos.§.hoc quoqz.nisi aliud sit actum vt hic dicitur. ¶ Queritur quid econtra.si prior frater primo decesserit ⁊ frater posterior sibi successerit an debeat dominum fratris defuncti preferre iuramento fidelitatis sicut etiam pater fecit.arg.est ꝙ sic.quia ex persona heredum conditio obligationis immutari non debet.vt.ff.de verb.ob.l.ij.§.j.ergo sicut pater fecit sic ⁊ iste oz seruare. ¶ Preterea qui est prior tempore potior habetur in iure.vt ī.hic fi.l.§.fi.⁊.ff.qui potio.in pigno.hab.l.potior.sed prior dominus est prior tempore.ergo debet pferri in iure.⁊ maxie in casu isto quia ad vnum peruenit vtrūqz feudum.arg.ī.si de feu.fue.controuer.c.omnes.⁊ quia res est facilis redire ad suam propriam naturam.arg.ff.de pac.l.si vnus.§.pactus ne peteret.Item vasallus debet seruitium ⁊ sic factum.ergo debet priori ⁊c.vt.ff.loca.l.inopis.Arg.est cōtra.hoc.c.in fi.Credo ꝙ non debeat postponere suū dominum.quia suo domino primo iurauit fidelitatem cōtra omnes si ergo iuraret fidelitatem ⁊ prestaret secundo contra primum esset periurium.⁊ non debet via piurij aperiri.vt.C.de indi.vi.l.ij.Et sic nota hic ꝙ semper vasallus in iuramento fidelitatis debet preferre dominum suum antiquiorem.

Quoniam inter dominum. Casus.si vasall⁹ intra annum ⁊ diem dolose non petierit inuestituram amittit feudum.Si vero iusta causa impeditus non perdit feudum.hoc dicit.Si iusta causa.facit.ī.quo tempore miles inuesti.pete.de.c.j.⁊ que fuit prima causa bene.amit.in princi.⁊ dic vt ibi notaui.

¶ De pace iura.firman. Rubrica.

¶ Continuatio huius rubrice sic potest fieri.superius dictum est de pace tenenda.sed quia pax iureiurando firmatur.⁊ non seruans punitur.ideo post precedentia sequitur hec rubrica.

Hac edictali. Diuide capitulū i partes quinqz.Primo pcipit imperator pacem iuramēto firmatā ab omnibus seruari.Scdo statuit penā non seruātib⁹.Tertio phibet conuēticulas receptatorias ⁊ illicitas exactiōes.Quarto ɔfirmat sacramēta puberum licita.⁊ cassat illicita.Quinto redit ad materiam feudorū.Secunda pars incipit in.§.si quis vero temerario.Tertia in.§.cōuēticulas.Quarta i.§.itē sacramēta puberū.

Quinta in. §. ad hoc. prima ⁊ secunda pars vsq̧ ad. §. conuenticulas. subdiuiditur in sex partes. Primo precipit pacem ab omnib⁹ seruari ⁊ determinat qui iurare debeant pacem. Secundo consulit per quem modum seruare debeant pacem. Tertio punit priuatos si non seruent pacem. Quarto punit iudices negligentes seruare: ⁊ seruari facere pacem. Sexto punit inopes non valentes soluere penam statutam. Secunda pars incipit in. §. si quis vero. Tertia in. §. si quis temerario. Quarta in. §. iniuriam. Quinta in. §. iudices. Sexta in. §. si vero. ¶ Casus vsq; ad. §. conuenticulas. Primo imperator precipit pacē ab omnibus obseruari. ⁊ statuit ꝙ omnes iurare debeant a decimooctauo anno vsq; ad. lxx. pacem seruare ⁊ in fine vniuscuiusq; quinquennij omnium sacramenta renouari deinde consulit omnibus ꝙ si aliquod ius eis competat contra aliquem adire debeant iudicem ⁊ legitimum postulare presidium. statuit insuper penam non seruantibus pacem maioribus mediocrib⁹ ⁊ minoribus. quinimo ꝓ iniuria furto ⁊ homicidio legitime etiā puniant. ꝓponitur etiā pena iudicibus negligentibus obseruare predicta ⁊ si ad dictā penaȝ soluendā dinoscitur aliquis inopia laborare luet in corpore. h. d. hac edictali subiecti. Nota hic ꝙ non ligat nisi subiectos imperio. vt. C. de sū. tri. l. j. ⁊ de iura. ca. l. ij. ¶ Queritur in glo. an ligat francos ⁊ alios gallos qui non obediunt imperio: respondeo ꝙ sic de iure licet de facto eam non seruent. quia de romano imperio esse debent. vt. C. de off. prefec. preto. l. fi. ⁊ facit in ꝓhe. ff. in pri. a. xviij. anno. Nota hic ꝙ oēs debēt iurare seruare pacem: ⁊ magni ⁊ pui: ⁊ minores. a. xviij. anno vsq; ad. lxx. Nota etiā ꝙ minor. xviij. annis non cogitur iurare pacem. Nota etiā ꝙ maior lxx. annis nō cogit̄ iurare pacē. Et forte est rō in eo. q2 etas eius ē venerāda ar. ff. de iure imu. l. semp. ⁊ q2 eius etas est ꝓna ad pacē ⁊ quietē ⁊ ꝑsumptio iuris est ꝙ seruabit pacē absq; iuramēto ⁊ idō in ea etate gaudet immunitate. vt. C. qui eta. ve. l. j. ⁊ l. v. ⁊ qui eta. se excusant libro decimo. l. fi. Et nota hic in glo. ꝙ etates in iure ciuili sunt distincte. Quedam enim est infantia. vt in minore septem annis. vt. C. de iure deliberan. l. si infanti. Alia est pupillaris etas vsq; ad. xij. annos in femina. ⁊ xiiij. in masculo. ⁊ huius etatis pars alia pxia est infantie. alia pubertati. vt insti. de inuti. sti. §. pupill⁹. et insti. qui. mo. tu. fi. j. rñ. ⁊ ff. de fur. impuberē. ⁊ de auc. tu. l. pupillus. Alia est adolescentia. vt a. xiiij. anno in masculo. ⁊ a. xij. in femina vsq; ad. xxv. annum. vt. ff. mau. si vero non re. §. adolescentes. ⁊ ð mino. l. j. Alia dicitur legitima etas. vt. C. de his qui eta. ve. impe. l. fi. ⁊ in ea etate dicitur quis iuuenis. vt. ff. de le. iij. l. nō aliter. §. fi. Alia dicitur etas senilis. vt a. lxx. āno supra. vt hic. ⁊ ff. de iure immu. l. maiores. ⁊ C. qui eta. se excu. l. fi. ¶ Distinguunt̄ quidem etates ꝓpter effectus multiplices. alia est etas. vij. an. quantū ad sponsalia contrahenda. vt. ff. de spō. in sponsalibus. Alia est etas pxia pubertati quantum ad delicta punienda. vt. ff. de fur. impuberem. et institu. de oblig. ex delic. §. penultimo. ⁊ quo ad naturale vinculum contrahendum. vt. ff. de nouatio. l. prima. Alia est. xij. anno. in femina. ⁊. xiiij. in masculo. quo ad nuptias contrahendas: ⁊ testm̄ faciēdū ⁊ tutelā finiēdā. vt insti. ð nup. l pri. ⁊ q̄. mo. tu. fi. l pri. ⁊. ff. de testi. l. qua etate. Alia est etas. xvij. annorum quantuȝ ad postulandum. vt. ff. de postu. l. j. §. pueritiam. Alia est etas. xviij. annorum quo ad pacem iuramento firmandam. ⁊ quantum ad alimenta legata vt hic. ⁊. ff. de ali. lega. l. mella. ⁊ quo ad veniam etatis in femina. vt. C. de his qui ve. eta. impe. l. omnes. Alia viginti annoruȝ vt ad masculum arrogandū vt dicta. l. omnes. Item etiaȝ alia quātum ad hoc vt possit aliquis arrogare. vt. ff. de adop. l. arrogat⁹. §. j. Alia est. xxvj. annorum. quo ad contrahendum ⁊ quo ad honores suscipiendos. vt. ff. de mune. ⁊ hono. l. ad rem publicam. ⁊ de minori. l. j. Alia est etas. l. annoruȝ. Alia. lx. Alia. lxx. quo ad immunitatem ⁊ studium propagande prolis. vt. ff. de adop. l. si pater. §. fi. ⁊ de iu. immuni. l. maiores. C. qui eta. se ex. l. fi. libro decimo. Nota etiā hic sacramenta renouari de quinquennio in quinquennium vt statim sequitur in littera. Et potest esse ratio. quia etates renouantur ⁊ crescunt. ⁊ quia quod notabiliter fit magis memorie commendatur. vt. ff. de iniur. l. item apud labeonem. §. hoc edictum. Non alit. ratio est quia sacramentum non duret vltra quinquennium imo bene durat pace retinenda. dicunt quidam ⁊ de adiuuandis locorum rectoribus. ⁊ sic hoc capitulum debet inseri sacramento pacis. Sȝ hoc est falsum. quod enim dicitur ꝙ adiuuent rectores est in precepto legis non in sacramento. Sumitur hic ar. in eo ꝙ dicitur ꝙ minor. xviij. annis non cogitur iurare q2 minor. xviij. annis non tenet̄ per se pugnare. quia qui pugnam facit cogitur iurare. sed ipse non tenetur iurare. ergo nec debet cogi pugnam facere. ar. ff. de spon. l. omnino. cuȝ similibus. sed hoc non videtur necessariū. ar. quia licet non cogatur iurare pacem non propter hoc remittitur sibi omne illud sacramentum. vt. j. e. §. item sacramenta. vel dic ꝙ probabile est si alius sibi imponit pugnam. sed si ipse alij imponeret pugnam tūc ipse deberet cogi iurare. quia ipse se ponit in necessitate. ⁊ ideo sibi imputet. ar. ff. qui satisda. cogan. l. si fideiussor. §. si necessaria. ⁊ si quis cau. l. ij. §. pe. ¶ Queritur si maior. xvij. ānis minor tū. xviij. fecerit pacē cum inimico suo: ⁊ iurauerit eam seruare an si eam non seruauerit incidat in penā huius legis. Glose dubitatiue respōdēt Tu dic ꝙ non incidit. quia sacramentū quod prestatur ꝓ pace hac lege est generale. ⁊ prestatur autoritate ⁊ mandato ⁊ iuratur iudici. sed illud sacramentum est speciale ⁊ prestatur parti. ⁊ ideo non debet puniri pena huius. l. ar. ff. de iureiu. l. admonendi in fi. ⁊ quia in dubio pene sunt molliende. vt. ff. de pe. l. interpretatione.

Siquis vero. Adeat potestateȝ. Nota hic ꝙ non dȝ quis sua autoritate sibi dicere ius sed dȝ adire iudicem competentem. idcirco enim iudiciorum vigor iuris publici tutela videtur in medio constituta ne quisq; sibi ipsi permittere valeat vltioneȝ. vt. C. de iudeis. l. nullus. ⁊ hoc est regulare vt ibi. ⁊ ꝙ me. causa. l. extat fallit regula in casibus vt no. C. quādo licet vnicui. sine iudi. l. j. ⁊. ij. ⁊ de pig. l. ij. ⁊. ff. quorū leg. l. j. §. j. ⁊ de iusti. ⁊ iu. l. vt vim ⁊ ad. l. aqui. l. scientiam. §. qui cum aliter. ⁊. C. vnde vi. l. j. ⁊ ad. l. aquil. l. quemadmodum. §. j. ⁊. C. de iure emphi. l. ij. ⁊ de metha. l. deuotum. ⁊. ff. que in frau. cre. ait pretor. §. si debitorē. ⁊ de decu. l. generali. ⁊ vbi quis decu. vel coar. cum. l. j. ¶ Querit̄ in gl. q̄d si debitor alienꝰ est in fuga nec copia iudicis habet̄ an creditor sua autoritate potest rem ab eo auferre an vero debet iudiceȝ expectare glo. determinat ꝙ potest euȝ capere ⁊ detinere donec habeat iudicis copiam. Sed rem ab eo auferre non potest. vt dicto. §. si debitorem. Tu dic ꝙ etiam rem auferre potest sua autoritate dicto casu. vt aperte patet in dicto. §. Si debitorem. ⁊ dicta. l. nullus a contrario sensu littere. ⁊ in decre. iij. q. j. c. deus. versi. sed hec ⁊ approbatur. j. di. c. iusgentium. Sed si debitor non esset in fuga. ⁊ creditor timeret rem suā prescribi potest interrumpere prescriptioneȝ modis legitimis. vt. C. de prescrip. xxx. anno. l. sicut: ⁊ l. cum notissimi. ⁊ l. si. ⁊ de anna. excep. vt perfectius. exequatur autoritate iudicis ⁊ nō sua. vt dictū est alr̄ incidit in legē. extat vel in cōstōnē. si q̄s in tantā. ¶ Si quis vero temerario. q̄nquaginta lib. Nota hic ꝙ maiori pena punit̄ hic nobilis q̄ ignobilis. Et pōt esse rō q2 quāto quis maior est seu in maiori dignitate tāto magis ꝑsumit̄ peccare ⁊ contēnere videt̄. vt. C. de epi. ⁊ cle. l. ꝑsbyteri. ad fi. sed ꝯtra. ff. ad l. cor. de fal. l. j. §. fi. ⁊. C. de sum. tri. l. nemo clericus. Solu. aut delicta habēt se vt excedentia ⁊ excessa. aut vt paria. primo casu ille cuius delictū ꝑponderat grauius punit̄ sit maior vel minor. vt. ff. de incen. rui. nau. l. pedius. Secūdo casu aut pena ex delicto est imponenda pecuniaria. tunc maiori punitur nobilis ⁊ diues q̄ ignobilis ⁊ pauper. vt hic cum similibus. aut corporalis. tunc maiori punitur ignobilis q̄ nobilis vt in cōtrarijs. Fallit in casu. vt. ff. ð pe. l. quedam. ⁊. C. de epi. ⁊ cle. l. ꝑsbyteri. in fi. ⁊ de re mili. l. ij. ⁊ l. omne. §. j. ⁊ facit etiā in decre. xxix. di. c. necesse est. ⁊. j. q. j. c. iudicij. ⁊. c. si quis epi. ⁊. q. iiij. c. ecclesia que. ¶ Iniuria punitur. No. ꝙ punitur iniuria ciuiliter ⁊ criminaliter. vt. ff. de pre. delic. l. fina. ⁊ insti. de iniur. §. in summa. Ciuiliter quidem punitur dupliciter. vt act. iniur. ꝓpria in sacramētum agentis. vel act. iniur. descendēte ex. l. cor. arbitrio iudicis. vt insti. de iniur. §. penalis. ⁊ ar. ff. de iniur. l. iniuriaȝ actio. ⁊ l. ꝯstitutionibus. §. fi. ⁊. C. de iniur. l. si non conuicij. Criminaliter autem officio iudicis extraordinaria pena. vt insti. ð iniur. §. pena. ⁊ de priua. delic. l. fi. ⁊ statuetur pena s̄m quantitateȝ delicti ⁊ prauam cōditionem. vt. ff. de penis. hodie. Et interdū etiā punitur iniuria publico iudicio. vt. ff. de iniur. pretor edixit. §. j. sed licet competat ciuile ⁊ criminale iudiciū vnuȝ tollitur per aliud. q2 vtrunq; proditum est ad vindictam. secus autem esset si alterum esset de re familiari. vt. ff. de iniur. quod senatus. ⁊. l. pretor. §. j. ⁊. C. q̄n ci. ac. cri. l. vna. ¶ Seu furtum. ¶ Quid autem sit furtuȝ. quot sunt genera furtoȝ. dic vt insti. de obl. que ex deli. nas. §. j. ⁊. ij. ⁊. ff. ð fur. l. j. punitur autem furtum ciuiliter ⁊ criminaliter. vt. ff. de priua. delic. l. fi. ⁊ de fur. l. vlti. Ciuiliter quidem punitur si furtum est manifestum pena quadrupli. si non est manifestum. pena dupli. vt insti. de obl. que ex deli. §. pena Et est ratio differētie vt ibi nota. Criminaliter autem punitur officio iudicis extraordinaria pena. vt. d. §. fi. ⁊. d. l. vl. de pri. deli. ⁊. ff. ð prenari. l. ab impatore. ⁊ ad turpil. l. in priuatis ꝓ qualitate autē delicti. ⁊ ꝑsonaȝ cōditione debēt puniri. vt. d. l. ⁊ in priuatis. ⁊ de incen. rui. nau. pedius. ⁊ de penis hodie. nisi sint famosi latrones qui furca debent suspendi. vt. ff. de pe. capitalium. §. famosos. hodie ꝑ aut̄. cōtra fures alia statuitur pena. vt C. de ser. fu. aut̄. sed nouo iure. Item per. l. frederici imperatoris est alia pena statuta. vt. ū. de pace te. §. si quis quinq; solidos. iure autem Lombar. Alia etiam pena statuta est. vt in lombar. de fur. ⁊ de ser. fugi. ꝑ totum. legitime puniantur. ¶ Queritur in glo. s̄m quā leges debeat puniri fur. nunq̄d s̄m. l. romanoȝ. an s̄m. l. frederici. an s̄m. l. lombar. Dicit glo. ꝙ non s̄m. l. lombardoȝ. quia non est generalis facta ab imperatore vel a romanis. Sed a rege vel principe. vel speciali domino. quod dic. vt in glo. Preterea leges longobardorum per desuetudinem abrogate sunt. ⁊ ideo pro legibus nō sunt seruande. vt in prohe. insti. §. quibus breuiter. ⁊. ff. de legi. ⁊ con. l. de quibus. Per legem frederici imperatoris non s̄m quosdam. q2 non est generalis lex. nec habet signum legis. nec seruauit imperator stilum

tor stilum in condenda lege. vt. l. humanum. C. de legi. et consti. Tu dic q lex est vt ibi no. et ideo posset imponi pena in dicta lege statuta in iure autenticorum. Sed si vna pena sit imposita vna lege nō debet puniri alia lege. ex eodem delicto. vt. ff. de accu. l. senatus. et nau. cau. sta. l. iij. §. fi. homicidiū. aut est simplex aut parricidiū. Primo casu pena eiun statuta est. ff. ad. l. cor. de sic. l. eiusdem. §. legis cor. et insti. de pu. iudi. §. item lex cor. si quis cum telo hominis necandi cā ambulauerit eadem pena punitur et qz ille qui occidit et cuius dolo malo factū est cōmissum. vt. C. ad. l. cor. de sic. l. is qui. Et que quidē est deportatio in maioribus sz in minoribus decapitatio vel bestijs subijci. vt. ff. ad legem cor. de sicca. l. eiusdem. §. pe. et. l. penul. et not. d. l. is qui. Et homicidium quis. j. pacē cōmiserit capite punietur. vt. ī. de pace te. §. j. Et bona etiam publicantur dānatorum. vt. C. et. ff. de bo. dā. per totum hodie tamē p ius autenticorū relinquitur ascendētibus et descendentibus vsq ad tertium gradum. et dos et antenuptias donatio remanet apud vxorem. vt in aut. vt nulli iudi. §. fi. et de man. princi. §. oportet autē. col. iij. Non extātibus vero his personis publicantur bona hodie vt olim publicabantur. Publicant etiam hodie bona si eo viuente et in ciuitate manente dānatus ē ex delicto. vt in aut. de incest. nup. §. j. col. ij. Sed ppter cōtumaciam homicidij non publicantur bona etiam post annum. sed relinquuntur proximis. vt. C. de pace te. §. si vero pacis violator. Secūdo casu punit parricidium. vt. C. de his qui par. vel li. oc. l. vna. et. ff. ad legem pomp. de parricidi. l. fi. in casibus vero non punitur quis propter homicidium. d. l. pena. vt. C. quando li. sine iu. se vindi. l. j. et. ij. Item si casu fecit. vt. C. ad. l. cor. de sic. l. j. et. ff. de pe. absentem. §. fi. et. l. respiciendum. §. delinquitur. et idem si ad defensionem seu cōmisit homicidium. vt. ff. de iusti. et iu. l. vt vim. et ad. l. aquil. scientiam. §. qui cum aliter. mēbrorum olim erat pena talionis. vt membrum pro membro. manus pro manu. pes pro pede. vt insti. de iniur. §. pena autē. et. xxiij. q. iiij. §. hec autem iura. hodie vero sibi manus amputabitur si. j. pacis edictum fecerit. vt. ī. de pace tenen. §. si quis aliū vel capite punietur si animo occidendi percusserit. vt. ff. ad legem cornelium. de siccarijs. l. j. §. diui. et. C. ad legem cornelium. de siccarijs is qui cum telo. vel dic si extra ordinem accusetur crimine iniuriarum punietur et extra ordinem arbitrio iudicis sm personarum cōditionem. et delicti qualitatem. et consuetam penarum impositionem vt. ff. de penis hodie. et de priua. deli. l. fi. cum similibus.

Iudices vero.

Constituti. Nota hic q imperator cōstituit iudices et magistratus vt hic: et ī aut. vt iudi. sine quoquo suf. circa prin. et. ff. ad. l. iul. am. l. j. hodie vero in lōbarda per pacē constantie concessum est lōbardis sibi eligere rectores. neglexerunt. Nota q ppter negligentiam puniuntur administratores. vt. C. de off. prefec. preto. l. si quos: et de seruis fu. l. mancipia. Et merito quia iudices dicti sunt quia ius dicunt populo. siue quia iura disceptēt. iure aūt disceptare ē iuste iudicare. vt. xxiij. q. ij. c. j. Nam tegere vel conscius videtur crimina que non punit. vt C. de cōmer. et merca. l. ij. quinimo et si iudex male iudicauerit si per imprudentiam facit litem suam. Si dolo etiam facit litem suam ēt grauius punitur. de hoc dic insti. de obli. que ex quasi male. in pri. et. ff. de var. cogni. l. si iudex et de iudi. l. si filius de calum. l. j. C. de pena iu. qui ma. iu. l. j. et. ij. cum aut. ibi posita.

Quia vero inopia.

Iste. §. facit simplicem relationē. et ideo debet referri ad omnia precedentia. et ideo quicunq sit qui penam pecuniariā ppter inopiā soluere non potest eam luere debet in corpore. est enim hec regula. vt ff. de pen. l. j. §. generaliter. et extra de dolo et contu. c. finem litibus et. xij. q. j. c. fraternitatis.

Conuenticulas quoqz.

¶ Diuide in quinqz vsq ad. §. Item sacramēta. Primo prohibet et punit conuenticulas. Secundo hortat epos ad penam imponendā. Tertio phibet et punit receptatores. Quarto punit recusantem iurare pacem. Quinto prohibet et punit illicitas exactiones. Secunda in. §. epos. Tertia in. §. receptatoribus. Quarta l. §. preterea. Quinta in. §. illicitas. ¶ Casus prohibet imperator omnibus ne faciant conuenticulas vel cōiurationes nlla de causa. et ciuiliter coniuratorum imponit penam vnius libre auri. h. d. primo. Scdo hortatur epos q violatores huius legis punire debeant censura ecclesiastica. Tertio phibet oibus ne recepēt violatores huius legis. Alioquin pari pena punient. Quarto dicitur q si quis noluerit iurare pacem bona eius publicabunt et domus eius destruetur. Quinto prohibet fieri exactiones illicitas et maxime ab ecclesijs. et statuit cōtrafacientibus penam. in duplum. hoc dicit. ¶ Nota q phibet cōuenticulas. facit. C. de epi. et cle. conuenticulas. et de his qui ad ec. confu. l. denunciamus. et. C. de monopo. l. j. coniurationes. Nota q phibet cōiurationes in ciuitate quod hodie male seruatur in italia facit. C. de monopo. l. j. et in decre. xj. q. j. c. cōiurationū. et. c. si qui clericorum. ecclesiastica censura. i. pena excōicatiōis. Et no. hic q pceptus pacis spectat ad epz punire quinimo et pacem facere obseruari. vt extra. de treu. et pa. c. j. et de iudi. c. nouit. receptatoribus. Nota. receptatores puniri. qz sine his latro diu latere non potest. vt de offi. pre. l. congruit. et de recepta. l. j. idem est dicit glo. si receptatores non ceperint violatores pacis cum poterint. vt. C. de his qui latro. vel alijs crimi. oc. l. j. in fi. et. l. ij. Et puniri debent receptatores eadem pena qua delinquentes quos receperint. vt. C. de his qui latro. l. j. quia par delictū est vt hic: et dicta. l. j. et quos par facinus coinquinat &c. vt. C. de epi. et cle. l. si quando. et. ff. l. j. de recepta. nisi ad finem quis recipiat vt. ff. de recepta. l. fi. et domus eius destruatur. facit in aut. de leno. §. si quis autem. et. C. de fal. mo. l. j. ¶ Et nota q non parcitur hic deformitati ciuitatis ar. cōtra. ff. de off. pre. l. preses prouincie. et de le. j. l. cetera. in prin. illicitas etiam exactiones. Nota prohiberi exactiones illicitas. facit. ff. de offi. presi. l. illicitas. ab ecclesia. Nota q hic puidet ecclesijs maxime. facit. C. de epi. et cle. aut. item nulla communitas. posita super. l. ij. ¶ Que autem sint illicite exactiones in ecclesijs dic vt. C. de sacrosan. eccle. l. placet. in duplum. ¶ Opp. q alia pena et maior imponi debeat. vt. C. de sacrosan. ec. l. placet. i fi. Solutio hic ciuiliter pena imponitur: ibi criminaliter.

Item sacramenta puberum.

Diuide in duas ptes. Primo impator cōfirmat sacramēta puberū licita. Scdo cassat illicita. Scda pars incipit in ver. p vim aūt. Casus impator cōfirmat sacramēta puberū sponte facta sup cōtractibus rez suaz. et ea pcipit inuiolabiliter obseruari. deinde cassat sacramēta p vim et violentiā extorta. etiā a maioribus et maxime ne querimoniā faciāt maleficiorū cōmissorū et nullius momēti esse vult ca. h. d. Itē sacramēta. i. iuramēta sup sacrosanctis euāgelijs corporaliter pstita. Nam sacramētum pprie dr. i. sup sacro iuramētum pstitū. vt sup altari vel libro cōtinente euangelia. Sed quid est iurare. iurare est aliquid deo teste dicere. ¶ Quid est iuramētum iuramētū est vel vox ipsius iurantis vel actus ipse vel ipm quod iuratur. vt. xxij. q. j. in prin. vbi de hoc. ¶ Queritur quid si iuret sup aliquo ligno vel lapide an valeat sacramētum. Rñ. q sic. qz deus respicit cor. et habet respectus ad vera euangelia mens etiam deferētis considerāda. vt. xxij. q. v. c. quacūq arte. et extra de iureiu. c. veniēs ad psentiā. et in aut. iusiuran. quod psta. ab his. in prin. ¶ Querit qd si iuretur p nomē domini vel caput. vel capillos nō vr valere. vt in aut. vt nō luxu. cōtra naturam. §. j. et. xxij. q. j. c. si quis p capillū. ¶ Querit quid si iuret p salutē principis. videtur valere. vt. ff. de iureiurā. si duo patroni. §. j. Scdm Odof. nō valet nisi iuret p deum vt hic. quia lra dicit sacramēta. Tu dic valere. qz omne sacramētū est licitū. p quod quis vo luerit iurare nisi sit improbatū. vt no. extra de iureiu. c. et si christus. ¶ Querit quid si iuret p salutem suam vel liberoz suoz. videt valere. vt. ff. de iureiu. non erit. Odofr. cōtra. ¶ Quid si iuret p reliquias sanctoz vel in fide mea. vel sup periculo anime mee. videt valere. vt extra de fideicom. c. ij. et. xxij. q. vlti. c. iuramēti. ¶ Querit quid si verbotenus iurauerit nō corporaliter. Rñ. non valet. qz hic dicit sacramēta. i. sup sacro pstita. et. j. subdit. Sācta ergo corporaliter tacta. argu. C. si aduer. ven. l. j. et in aut. iusiurā. quod psta. ab. in prin. Nam et quo ad quedā alia inter hec est differētia. vt. C. si mi. se mai. dixe. l. si alterius. §. fi. Sed de iure canonico forte secus est. qz inter simplicē loquelam et iuramētum deus non facit differētiā. xij. q. ij. c. quicūq suffragio. et. xxij. q. v. c. iuramēti. Item omne iuramētum seruandū est nisi vergat in interitū salutis eterne. vt extra de iureiu. c. si vero aliquis. Item iuramētum nō est inuētum. vt sit vinculum iniquitatis. vt extra de iureiur. quanto. ¶ Querit quid si pubes non iurauit. sed alius in animā eius. Rñ. q valet si habeat speciale mandatū. arg. ff. de admi. tu. l. ita autem. §. gessisse. et qd cuiusq vniuer. no. Item cor. §. si decuriones. et extra de iura. calum. c. fi. li. vj. de hoc no. C. de sacrosan. ec. c. hoc ius porrectum. et. lxiij. di. c. tibi dño pape. etiā. xvij. q. iiij. c. metuētes. Et idē dico de iuramēto calūnie q pcurator possit iurare in anima dñi si habeat spāle mandatum. et cōcipere debet iuramētum in psonam dñi. Sed syndicus et iconomus iurant in animā suam. vt extra de iureiu. c. fi. lib. vj. et de iureiu. in pcractādis. puberū. puberes cū dicunt masculi maiores xiiij. an. femine maiores. xij. vt insti. q. mo. tu. fi. in prin. et. ff. de le. iij. l. cū filio. ¶ Queritur quid de impubere si vēdit rē suaz et iurat an pōt cōtrauenire. Rñ. sic de iure ciuili. qz eius etas quod videt ignorat. et sciens fallere non videt. C. de fal. mo. l. j. et. ff. de iureiurā. l. qui iurasse. et. xxij. q. v. c. paruuli. et. c. pueri. et hoc pz hic. Nam in eoqd de pubere hic statuit videt phiberi in impubere. qz quotiēs de duobus cōceditur vni alij denegari videt. arg. ff. de cōdi. et demō. l. cū ita §. fi. et de iudi. pu. l. cum ptor. nisi in casu. vt. ff. de lib. ca. l. fi. Alij dicunt aut est doli capax. aut non. Prima plz. Scda forte vera est de iure canonico. ¶ Queritur quid si pubes vēdit et iurat sine curatore. Sed est furiosus vel demēs vel prodigus. Rñ. nō valet qz non possunt cōtrahere. vt. ff. de act. et ob. l. si a furioso. et. l. furiosus. et de ver. ob. l. is cui. et de regu. iur. l. furiosi. et de iur. co. l. ij. §. furiosus. nisi furiosus in dilucidis interuallis cōtraxerit. vt. C. de cura. fu. l. cū alijs et qui testa. fa. pos. l. furiosum. ¶ Querit quid si pubes est filiusfa.

an in eo habet locū hec auť. ſi ꝯtrahat ⁊ iuret. Rñ. ꝙ ſic quia regu-
lariter ex omni ꝯctu obligať. vt. ff. de act. ⁊ ob. l. filiusfa. ⁊ de iudi.
l. cū ex ꝯctibus. ꝑterq̄ in mutuo ⁊ voto. q̄bus cū effectu non teneť
¶ Queriť quid ſi pubes eſt ſeruus: ⁊ ꝯhit ⁊ iurat an hēat locū hec
auť. rñdet glo. ꝙ ſic. vt cū effectu naturalr̄ obligeť. ⁊ dñs de peculio
teneť. nā ſeruus naturaliter obligať. vt. ff. de cōdi. inde. l. naturaliť.
⁊ de peculio. l. nec ſeruus. ⁊ dñs de peculio ēt inuitus obligať vt. ff.
de pecu. l. ſi quis ſeruuꝫ. §. ēt. ¶ Queriť quid in putatiuo ſeruo q̄
vere eſt liber an in eo hēat locū hec auť. rñdeť ꝙ ſic. vt. ff. cōmo. l. is
cui. §. ſi libero. ¶ Queriť q̄d ſi pubes hꝫ curatorē vel non ⁊ vendi
dit ſine curatore: ⁊ iurauit. ⁊ quid ēt ſi vendidit ſine decreto iudicis
an poterit ꝯuenire. rñdeo ſm oēs ꝙ non. q: factū repñtat cū maio-
rem. xxv. annis. vt hic. ergo valet ꝯctum ſicut ſi factus eſſet a quoli-
bet maiore. nā hec auť. loquiť indiſtincte ⁊ generalr̄. ar. ff. de publi.
l. de precio ⁊ de le. j. l. generalr̄. Jtē facta fuit hec auť. ad petitionez
dñi. M. ad tuendū eius opinionē. ¶ Jtē p. l. C. ſi aduerſus ven. in
inte. reſti. poſtu. l. j. venditio facta cū cura. ⁊ decreto iudicis accedē
te facto nō poterat reſcindi ergo p auť. hanc vt aliq̄d opeť dꝫ vale-
re ꝯctus ēt ſine curatore ⁊ de iudicis decreto. ar. ff. de leg. j. l. ſi qū. ⁊
de vſur. ſi ſtipulatus. ſponte facta. ſecus ſi p vim. ⁊ metū. vt. j. ſequi
tur. ¶ Queriť q̄d ſi dolo inductus pubes iurauit an valet factū ⁊
id ſup quo iurauit. rñdet glo. ⁊ bene ꝙ nō q: nō dr̄ ſponte iurare qui
dolo eſt inductus ar. C. de rap. vir. l. j. circa fi. Eſt eniꝫ dolus machi
natio fraudulenta ad aliū fallendū: ⁊ decipiendū. vt. ff. de dolo. l. j.
§. dolū malū. ⁊ de pac. iuriſgentiū. §. dolo malo. ⁊ poterit ꝯueniř p
reſtitutionē in integrū. vt. ff. de dolo. l. j. §. idē pōpo. ¶ Queriť q̄d
ſi blandicijs inductus iurauit. an valet rñdet glo. ꝙ ſic. ar. C. ſi quis
aliquem teſt. ꝓ. l. vlt. ⁊ de tranſac. l. maiores. ⁊ l. cum donationis.

Super contractibus.

¶ Queriť quid ſi ꝯc⁹ eſt contra. l. ⁊ de iure cōi
non valet ēt in maiore ⁊ iurauit pubes. an valet ꝯctus. rñ. ꝙ nō. q:
ſi non valet principale nec acceſſoriū vt extra de foro cōpe. l. ſi dili-
genti. ⁊ C. de legi. non dubiū. ⁊. ff. de pac. l. iuriſgen. §. ſi paciſcar. vł
dic ſm canones aut iuramentū interponiť ſup ꝓhibitis oīno. tunc
non valet principale nec acceſſoriū. aut ſup his que aliquo caſu ꝑ-
mittunť. tunc licet non valet principale tꝫ tū factū. vt extra. de iu-
reiuran. c. cū contingat. ¶ Queriť quid ſi deceptus ſit vltra dimi-
diā iuſti precij in ꝯctu ⁊ iurat. an pōt ꝯuenire. rñdeo ſic q: iuramen
tum repreſentat cū maiorē ſolūmō. ⁊ tollit ei beneficiū ꝯpetens rō
ne etatis minoris. Sed auxiliū qd̄ dať maiori nō ipediť. ⁊ iō cum
q̄libet maior poſſit agere ad ſupplemētū vel vt reſcindereť ꝯctus.
vt. C. de reſcin. vē. l. ij. ergo ⁊ minor niſi iurauerit non ꝯuenire cōtra
ꝑcij. vt no. d. l. ij. C. de reſcin. ven. ⁊ extra de emp. ⁊ ven. c. cum cauſa.
¶ Queriť quid ſi leſus eſt. ī. dimidiā iuſti ꝑcij. ⁊ iurauit an pōt ꝯ-
uenire. Rñdeo ꝙ nō q: iuramētū repreſentat cū maiorē ſed maior
eo caſu non poteſt ꝯuenire vt. ff. de mino. l. in cāe. ⁊ loca. l. itē ſi ꝑcio
§. ſi. ergo nec minor. ¶ Queriť quid ſi maior vendidit ⁊ leſus ē vl
tra dimidiū iuſti ꝑcij. ⁊ iurauit an pōt ꝯuenire. rñdeo. nō q: lꝫ petat
ſuppleri iuſtū ꝑciuꝫ. vel reſcindi ꝯctum. tū vr̄ quodāmō agere ad re
ſciſſionē iuramēti ar. ff. de condi. inſti. l. que ſub cōditiōe. §. ſi quis.
⁊ de hoc no. in ſūma. de reſcin. vendi. ⁊. d. l. ij. de reſcin. ven. ⁊ dcō ca.
cū cā extra de emp. ⁊ vendi. ¶ Queriť quid ſi minor generalr̄ iura
uerit non venire ꝯ nullum ꝯctum quē faciet. an valet factū in omni
ꝯctu ⁊ cū quacūq; ꝑſona. rñdeo. ꝙ nō. ar. ff. de pac. l. ſi vnus. §. ante
oīa. ⁊. §. in ſūma ⁊ ſi quis cau. ſed ⁊ ſi quis. §. queſitū ⁊. C. ad velle. l.
iubemus. ꝑterea abſenti quis nō obligať. ar. ff. de inter. ac. l. vlti. ⁊
de cōfeſ. l. certū. §. ſi quis ⁊ de nego. ge. l. pōpo. ſcri. vel dic aut in ꝯ
hendo cōmemorat factū. ⁊ vult eo aſtringi. tūc valet alr̄ non vt hic
no. in gl. ¶ Queriť quid ſi minor vendidit ⁊ nō tradidit: vel vēdi
dit ⁊ tradidit ⁊ ad eum rediit poſſeſſio. nec eā reſtituit emptori. an
tenebiť ex facto. rñdeo aut tradit: ⁊ non tenebiť. q: ſolutiōe libera-
tus eſt vt inſti. qui. mo. tol. obli. in prin. ⁊. C. de vſur. l. corruptionē ⁊
de act. emp. l. ſi q̄s alienā. aut nō tradidit. ⁊ tūc bū teneť. vel dic idez
in vtroq; caſu. q: cū iurauit ſeruare ꝯctuꝫ lꝫ tradidit ſed poſtea nō
reſtituit eū ad eū puenit dr̄ facere cōtrouerſiā dño. ar. ff. de ver. obl.
l. ſtipulatio iſta. §. j. ⁊. ij. ⁊ de iureiuran. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. ¶ Queri
tur q̄d ſi minor prius vendidit. ⁊ poſtea ex interuallo iurauit an vꝫ.
rñdeo ꝙ ſic. ar. C. ad mace. l. ſi. ⁊. ff. de iudi. l. lꝫ. ¶ Queriť q̄d in ſti
pulatiōe q̄d in datione. quid in renūciatiōe. q̄d in trāſactione. quid
in rei vendicatiōe quid in mutuo. quid in quaſi ꝯctu. ⁊ ſimilibus nū
quid hꝫ locū hec auť. Et vr̄ ꝙ nō. q: ꝯctus dr̄ ꝓpter quo vltrocitro
q; oriť obligatio. vt. ff. de ver. ob. l. labeo. Sed his caſibus oritur
obligatio. vel ex vna pte tū vel ex nulla. ergo nō eſt ꝯctus. Tu dic
auť. locū hr̄e in iſtis caſib⁹ ⁊ large intelligi hoc nomē ꝯc⁹ ar. C. de
fide inſtr. l. ꝯctus. ⁊ ꝙ no. e. cā ſi donatiōis. ⁊. ff. de iudi. l. oēm obliga
tionē. ⁊. C. vbi de cri. a. oꝫ. auť. qua i ꝓuincia. ¶ Preterea quoties
eſt eadē rō in diuerſis idē dꝫ ius ſtatui vt. ff. de ver. ob. l. a ticio. Sꝫ
rō quare ſeruať factū ē fauor aduerſarij minoris ⁊ autoritas facti
ergo cū ſit eadē rō in alijs caſib⁹ idē ius erit ſeruandū. Jtē per hāc
auť. receditť iure ſpāli qd̄ facilius ſit q̄ a cōi iure. vt in auť. de non

alie. §. alienationes in fi. ⁊. C. ad velť. l. antiqua. ¶ Queriť quid i
iudicijs an eſt idē qd̄ in ꝯctibus rñdet gl ꝙ ſic. qu aſi i iudicijs quā
ſi cōtrahiť. vt. ff. de pac. lꝫ. §. idē ſcribit. Alij dicūt ꝙ in iudicijs nō
valet. q: iudiciū reddiť in inuitum. vt. ff. de ver. ob. l. inter ſtipulan
§. j. vel dic aut agit aut cōueniť. Primo caſu valet q: ſpōte mouet
iudiciū. vt. ff. de diuer. ꝑſcrip. l. j. Scdō caſu non valet ſi coactus iu
rauit. vt. ff. l. ij. in prin. ¶ Queriť quid in arbitrio. rñdeo ꝙ valet
ſm oēs. q: ſit inter volentes. vt. ff. de arbi. l. iij. ⁊. l. nō diſtinguem⁹
§. ſi. ¶ Queriť quid ſi iurauit ſe nō venturū ꝯ teſtm̄ vel codicillos
an valet. rñdeo ꝙ nō. ſi iurauit nō venire cōtra ꝓpriū teſtm̄ vel codi
cillos. q: nō pōt ſibi legē iponere a qua recedere nō pōt. vt. ff. de le.
j. l. nemo ⁊ de le. iij. l. ſi quis in prin. teſta. Jtē q: ambulatoria eſt vlti
ma voluntas vſq; ad extremū vite exitū vt. C. de ſacroſan. eccl. l. j. ⁊
de dona. inter vi. ⁊ vxo. cū hic ſtatus. §. oratio. ⁊ de adimen. le. l. iij.
§. ſi. ⁊. xiij. q. ij. c. vltima voluntas. Preterea hec auť. loquiť in con
tractibus. ſed verba cōtraxeriť nō ptinēt ad ius teſtādi. ff. de verb.
ſig. l. vba ꝯxerit ꝗ ⁊c. Jtē teſtamēti factio publici iuris eſt. vt. ff. de
teſta. l. factio. Sed ius publicū pactis priuatorū tolli nō pōt. vt. ff.
de pac. l. ius publicū ergo ⁊c. ⁊ de hoc no. extra. de cele. miſ. c. cum
marthe. ⁊. xiij. q. ij. c. vltima voluntas. Sin aūt iurauit nō venire ꝯ al
terius teſtm̄ vel codicillos. ſi pactū tꝫ. ⁊ iuramentū valet. alr̄ ſecus.
vt. C. de pac. l. ſi. ⁊. ff. de pac. iuriſgentiū. l. ſi paciſcar. ¶ Queritur
quid ſi donauit cā mortis ⁊ iurauit donationē nō reuocare nūquid
valet rñdet glo. ⁊ tꝫ ꝙ non reuocat. q: hec donatio priuati iuris eſt
hinc eſt ꝙ filiusfa. pōt eā celebrare ſꝫ nō teſtari vt. ff. de dōa. cā mor.
thais. ⁊ de dona. l. filius. §. ſi. vel dic aut donatio cā mortis eſt ſim-
plex aut cū ſtipulatiōe: ⁊ traditiōe. Primo caſu dic idē ꝙ in teſtō.
p rōnes ꝑmiſſas. ſcdō aūt dic idē ꝙ glo. ar. ff. de dona. cā mor. l. vbi
ita donať. ¶ Queriť quid ſi minor filiusfa. accipit mutuū ⁊ renun
ciat macedo. ⁊ iurat. an valet. rñdet glo. ⁊ bū ꝙ non. q: odio credito
rū ſibi dať exceptio. vt. ff. de condi. inde. q̄ exceptionē. ⁊ q: daretur
materia peccādi creditorib⁹. vt. ff. ad mace. l. j. qd̄ eſſe non dꝫ vt. ff. ď
pac. do. l. cōuenire. ¶ Queriť ſi mulier renūciauit velť. ⁊ iurauit.
an valet rñ. ꝙ ſic. q: eius fauore ꝯpetit exceptio. vt. ff. ad velť. l. vlt.
§. pe. ¶ Queriť q̄d ſi minor cōfeſſus eſt mutuo accepiſſe ſpe futu-
re numeratiōis ⁊ renūciauit exceptioni nō numerate pecunie. ⁊ iu
rauit nō cōtrauenire. an pōt cōtrauenire. rñdet glo. ꝙ non. Tu dic
ꝙ pōt. q: iuramentū in ſe hꝫ tacitā cōditionē vt. C. de nō nume. pe.
l. ſi. grauať tamen ex onere ꝓbandi. qd̄ dic vt no. C. de nō nu. pec. ſi
ex cautiōe. ¶ Queriť quid ſi minor cōtrahit cū patre vel renuncia
uit ſup bonis maternis an vꝫ rñdet glo. ꝙ nō. vt inſti. de inuti. ſtip.
§. inutilis. Tu dic valere renūciationē ⁊ ēt contractū ex cā aduenti
cij caſtrēſis peculij vel quaſi. vt. ff. de condi. inde. frať a fře. vbi de h.
⁊. C. de pac. do. l. pactū dotale. ¶ Queriť quid ſi pr̄ minor diuiſit
bona inter filios emācipatos. ⁊ iurauit nō cōtrauenire nūquid po-
terit cōtrauenire. Glo. ſimplr̄ vr̄ tenere ꝙ ſic. q: donatio eſt: ⁊ valet
vt. C. de inoffi. dona. l. ij. Tu dic aut diuiſio hꝫ vim teſtamēti ſeu vl-
time voluntatis ⁊ tunc pōt cōtrauenire ⁊ factū nō valet vt ſuperi⁹
dictū eſt ⁊ facit. C. fami. her. quoť. ⁊. l. cogitatiōe. ⁊ in auť. de trien.
⁊ ſe. §. ꝙ ſepe. aut hꝫ vim donatiōis ⁊ tūc bū valet ⁊ nō pōt reuoca-
ri. vt ſuperius dictū eſt. ¶ Queriť quid ſi filius renūciauit heredi
tati patris ⁊ iurauit rñdeo nō valet. vt no. C. ď coll. l. pen. ¶ Que
riť quid ſi q̄n dum vellet iurare facta eſt ſibi grā: ⁊ remiſſum eſt ſibi
factū ⁊ ideo nō iurauit an valeat contractus ac ſi iuratum eſſet. vr̄
ꝙ ſic. q: p facto hr̄. quotiens p aliquē ſtat quo min⁹ ſibi fiat vt. ff.
de cōdi. ⁊ demon. l. iure ciuili. ⁊ de regu. iu. l. iure ciuili. ⁊ de ꝯdē. ēp.
l. labeo ſcribit ſi mihi. Preterea iuraſſe dr̄ cui remiſſuꝫ eſt vt. ff. ď iu
reiuran. l. remittit. Tu dic cōtra. ꝙ nō valet. niſi ꝑſtito facto. q: req̄
riť factū. ⁊ ideo nō ſufficit volūtas. ar. ff. de cōdi. ⁊ demon. l. j. ⁊. ij. ⁊
hoc pꝫ. q: dicat facta facta non obſtat. l. remittit. quia ibi habeť p
iurato in ꝑiudiciū remittentis. nō in ꝑiudiciū eius cui remittiť. ite
rum large accipe ar. ff. ſi cer. peta. l. j. ⁊ de ver. ſig. l. ſi rei ſuarum. i. p
priarū vel cōiam. ar. ff. de ver. ſig. l. verbū ſuū. ⁊ de le. iij. l. ſi q̄d ſuos.
¶ Queriť quid ſi vēdidit rē alienam ⁊ iurauit. nūquid vꝫ. Rñ. ꝙ
ſic. ⁊ qd̄ dicit ſuarū. large intellige. ⁊ dic ſuper ꝯtractibus rerū ſua-
rū. i. ſup ꝯtractibus ſuis celebratis ſup rebus quibuſcūq;. nō retra
ctādis. Quidam dicūt p lrām iſtam ꝙ hec auť. loquiť quādo ꝯtra
ctus ſit legitime cum curatore ⁊ iudicis decreto. Nam tūc contra-
ctum de iure cōi non dꝫ retractari vt dicit hec lrā. non retractandis
lꝫ p reſſiōnē ſpāli beneficio etatis poſſet retractari. vt. C. de pre. mi.
l. ſiquidē. ⁊. l. ſi ꝑdiū. ſed ꝓpter iuramētū. ſi interueniat ceſſare debꝫ
reſtitutio ſic. C. ſi aduer. vē. reſti. poſ. l. j. Et exponūt lrām ſup ꝯtra-
ctibus rez ſuaz non retractandis. i. ſup ꝯtractib⁹ que iure cōmuni
non debēt retractari. hoc non plꝫ vt ſupra dixi. Expone aliter lraꝫ
⁊ dic ſup ꝯtractibus rez ſuaz nō retractari. i. ſup ꝯtractib⁹ non re-
tracteť. vel dic. i. ꝙ non retractabūt ſeu ꝙ non veniēt ꝯtra. ⁊ intel-
lige hanc auť. vt dictū eſt. ꝯ. inuiolabiliter. i. ſine violatiōe vł corru
ptela aliqua cuſtodianť vt detur actio ⁊ exceptio ⁊ quo ad dominiū
vt transferanť. arg. ff. de acqui. re. do. l. ſtatuam. ⁊ famil. hercif. inter
coheredes. §. j. ¶ Queriť que actio detur emptori. Rñ. ſi res non
eſt tradita

est tradita dabit᷑ actio ex eo ꝯtu. q2 etiam ex inutili ꝯtu dat᷑ actio ex eo. vt. ff. de ꝯhē. emp. l. si celsus. §. j. ⁊ de act. emp. l. ex ēpto. §. si is q̇ in vna. ⁊ §. se. Si vaꝯt res tradita est si minor vēditor fuit domino datur rei vēdicatio ꝯ quēlibet possidētem. q2 dominiū trāslatū est ex eo ꝯtractu ꝓpter sacramētū qḋ dat robur ꝯtractui. ar. ff. ḋ le. ij. l. cū pater. §. filius ⁊ matrē. Si non erat dñs tūc publice dator ꝯ. quēcūq ꝑter dominū. vt insti. de acti. §. alie. ⁊ ff. de publi. l. j. Sed actio ex eo ꝯtractu non cōpetit re tradita ꝯtra minorē vēditorem. q2 solutione rei liberatus est. vt. ff. de act. emp. l. q̇ alienā. C. de vsufru. corruptionē. insti. de ob. ex quasi ꝯtrac. in prin. ꝑ vim cōpulsiuā vel pro. i. iustū quātū ad metū passum nō quātū ad inferētē. vt. ff. ꝙ me. cā. l. metū. Et no. ꝙ hodie detracta est mētio vasalli. vt. ff. ꝙ me. cā. l. j. que ēt a maiorib᷒. nedum a minoribus. cōmissoriū metum faciendo vel ꝑ alium quēcūq modum extorta sacramēta. ¶ Querit᷑ hic ⁊ posset ꝑ modum oppositionis obiici nūquid si pubes vel maior ꝯtrahat ⁊ iurauit ꝑ metum an ꝯtractus ⁊ iuramētum sit nullum ipso iure. aut sacramētum tm̄ sit nullū ⁊ ꝯtractus valeat. Et videtur ꝙ ꝯtractus ⁊ sacramētum valeat. Sꝫ ope exceptiōis vel act. in rē debeat rescindi. vt. ff. ꝙ me. cā. l. metū. §. sed ꝙ ꝑtor. ⁊ §. volenti. ⁊ §. ex hoc edicto. ⁊ de inutili stipu. l. dolo. in ꝯriam videt᷑ ꝙ contractus ⁊ sacramētū sit nullū ipso iure. vt hic. Sic est in dote ⁊ matrimonio ⁊ in iudicio. vt. ff. ꝙ me. cā. l. si mulier. §. si dos. vbi de hoc. ⁊ de iudi. l. ij. in prin. ¶ Quidam dicūt ꝙ hic nullius est momenti ꝯtractus. ⁊ sacramētū quātum ad effectum equitate ꝑtoriana iure actionis ⁊ exceptionis simile. ff. ꝙ me. cā. qui in carcerem. in fine. ¶ Tu dic ꝙ sacramētum solum est nullū ipso iure. sed ꝯtractus valet lꝫ ope exceptionis ⁊ actionis in rē possit elidi. ⁊ ꝑ hoc apparet ꝙ non corrigit᷑ tractus ille ꝙ metus cā. vt quidaꝫ dixerūt. ⁊ hoc satis apparet hic. q2 littera dicit extorta neutraliter sꝫ sacramēta. ⁊ dicit ēt ne querimoniā maleficiorū cōmissorū ⁊c. ꝙ facit ꝙ ipso iure nulla sint sacramēta. vt. ff. de pac. l. iurisgētiuꝫ. §. si ob maleficiū. Et est rō quare iuramētum si fiat ꝑ vim tamē ipso iure non valet. Sed valet ꝯtractus. q2 iuramētum leuiter interponit᷑. etiā eius effectus est debilis. Nam cū iuratur de futuro non inducit obligationē. ⁊ iō faciliter tollit᷑. Sed si ꝯtractus fuerit ꝯsensu vtriusq cōtrahētium. ⁊ non sunt debiles in inducēda obligatione. nec ēt in re retinēda ⁊ iō nō faciliter tollunt᷑. Sic solemus dicere in ꝯtractibus innominatis ⁊ nominatis. vt no. ff. de ꝯdi. ob cām si pecuniā. in prin. Et naturaliter accidit. q2 quod faciliter inducit᷑ faciliter tollit᷑. vt no. ff. de act. emp. l. ꝓdis. Sed nūquid de iure canonico sacramētum ꝑ metū extortum est nulluꝫ ipso iure. Rñ. ſm Hu. obligat ipso iure si interponat᷑ sup re licita. Sed datur exceptio ⁊ actio ꝙ me. cā ad rescindēdum ꝯtum. vt. d. l. metuꝫ. §. sed ꝑtor. ⁊ §. volenti. nisi in casibus dotatis in. d. l. si mulier. §. si dos. de hoc nota. xv. q. v. c. autoritate. ⁊ xxij. q. iiij. c. inter cetera. ⁊ extra de iureiurā. c. si vero aliquis. Et ad declarationē huius. §. ⁊ eorū que dicta sunt quedā possunt notari regule ex quibus patebit eorū intellectus. Prima est quotiens ꝯtractus factus cū adulto valet iure communi ⁊ spāli iure ⁊ cessare dꝫ restitutio de iure cōmuni tunc sacramētum si interponit᷑ ex abūdanti interponeretur nō tamē vitiaret. vt. ff. de nego. ge. l. si pupilli §. j. ⁊ de regu. iur. que dubitationis. ⁊ hoc casu potest intelligi hec aut. ¶ Scḋa regula est quotiens cōtractus factus cum adulto valet cōmuni ⁊ spāli iure. sꝫ dari potest restitutio beneficio etatis. tūc sacramētum multum operat᷑ q2 tollit restitutionē in integ. vt hic. ⁊ C. si aduer. ven. l. j. ⁊ hoc etiam casu habet locum hec aut. ¶ Tertia regula est quotiens ꝯtractus de iure cōmuni valet sed iure speciali non valet q2 sit ab adulto sine autoritate curie. ⁊ sine decreto iudicis tunc ſm quorūdam opinionē sacramētum nihil operat᷑. vt l. non dubium. C. de legi. ⁊ cōsti. sed ſm opinionem nostram ⁊ verum sacramētum multum operatur quia dat robur ⁊ effectuꝫ cōtractui. ⁊ tollit beneficium etatis ⁊ in isto tertio modo pōt itelligi hec aut. ¶ Quarta regula est quotiēs valet cōtractus iure cōmuni ⁊ speciali sed maiori subuenitur ꝓpter lesionē. que est vltra dimidiū iusti precij tūc sacramētum si interponatur a minore multū opatur. quia tunc tollit sibi beneficiuꝫ etatis vt nō possit rōne etatis petere rescindere ꝯtum. Sed non tollit sibi auxilium cōmune cōpetens maiori. quia sacramētum solum representat euꝫ maioreꝫ. ⁊ isto quarto modo pōt etiam intelligi hec aut. ¶ Quinta regula est quotiens ꝯtractus factus cuꝫ minore de iure cōmuni nō valet ipso iure ⁊ tūc sacramētum interpositum a minore nihil operat᷑. quia si non valet principale nec accessoriū. vt. d. l. non dubium. ⁊ ff. de pac. iuregē. §. si paciscar. ⁊ iō hoc casu nō hꝫ locū hec aut. ¶ Sexta regula ē quotiens sacramētum de iure cōmuni ipso iure non valet tūc sacramentum si fiat a minori nullū est ipso iure. ⁊ hoc casu non hꝫ locum hec aut. in sui principio sed ꝯcordabis cum fine. ⁊ facit in aut. scenicas non solum si fideicō. ꝑc. §. j. coll. v. Ex his ergo patet quo casu debeat intelligi hec aut.

¶ De allodiis. Rubrica.

¶ Ista rubrica continuatur ad preceden.

AD hoc. Diuide in partes tres vsq ad finē. ti. Primo casu ꝓhibet subditorū vēdēti rem ꝓpriā ne vēdat iurisditionē imperatoris. Secūdo dr̄ ꝙ vasallus amittit feudū si domin᷒ rem infeudatam transferat in ecclesiā. Tertio dr̄ ꝙ vasallus amittit feudum si vasallus non iuerit cū domino in expeditionē romam aut si nō soluerit suspendia pro quātitate feudi. Secūda pars incipit in. §. si vero. Tertia in. §. vt aūt. Casus vsq ad fi. titu. Primo statuit imperator ꝙ si aliquis vēdidit reꝫ ꝓpriā ꝙ non vēdat iurisditionē imperatoris. ⁊ si ꝯtra fecerit nō valebit. Scḋo dr̄ ꝙ si dñs rē infeudatam ꝯtulit ecclesie ꝑ aliquem modum vasallus amittit feuduꝫ nisi ꝑ grām ecclesia apud euꝫ dimiserit. Tertio dicit᷑ ꝙ si vasallus legitime vocatus non iuerit cuꝫ dño in expeditione romani aut stipendia ꝑ quātitate feudi nō soluerit. amittit feuduꝫ. ⁊ h. d. Allodium. i. illud qḋ est eius ꝓprium. ⁊ a nemine alio recognoscit᷑ nisi a solo deo. ⁊ facit. j. prori. §. ⁊ ꝯ. si ḋ feu. fue. ꝯtro. c. ij. ⁊ iij. ⁊ de allodio tangit᷑. ff. de relig. l. at si quis. §. si interduꝫ. ⁊ C. de inge. ma. l. pe. ⁊ iurisditionē. Nota hic ꝙ iurisditio est imperatoris. Nā ⁊ ipse est qui dat iurisditionē magistrat᷒ creādo. vt. ꝯ. e. §. iudices vero. ⁊ ff. de of. pre. vr. l. j. §. cū vrbeꝫ. Sed q̄re spāliter ꝓhibet iurisditionē vendi nōne certuꝫ est ꝙ vendere nō potest cū in ꝑi. dicium. vt. ff. de acq̇. re. do. l. traditio. ⁊ de reg. iu. l. nemo. Rñ. ꝙ hic dicit᷑ in. l. item apud labeonē. §. hoc edictū. Vel dic ꝙ regulariter de iure cōi cū q̇s vēdit rem alienā valet ꝯtract᷒ inter ꝯtrahentes ēt si rem publicā non ꝯsistētem in vsu publico q̇s vēdiderit. vt. ff. de cōtrahen. emp. l. celsus. ⁊ l. pacta cōuēta. §. fi. Sed hic plus est q2 non valet ꝯtractus inter contrahētes lꝫ ipso iure nō sit res in vsu publico. ¶ Opp. quomodo vēdidit iurisditionē iste si nullo modo erat apud eū sed apud imperatorē. ⁊ emptor cur tam fatuus fuit qui emit. Rñ. ꝙ imꝑator hic concesserat iurisditioneꝫ huic venditori. ⁊ ideo spāliter ꝓhibet eam vendi. ⁊ sic dꝫ itelligi. §. iste vrputo infeudatuꝫ alicui conferri ꝑ dñm. ꝑ gratiā. i. nisi ecclesia vasallo fecerit gratiā. ⁊ apud eum dimisit recipiendi ab ecclesia inuestiturā tanq̄ pro nouo feudo. retinere. Nota hoc casu mirabile. vasallus priuatur feudo ꝑ factum dñi sine culpa sua. Sic ⁊ alis q̇a sine culpa sua ꝓpter factum alterius amittit feudum. vt. ꝯ. in quib᷒ cau. feu. amit. §. denicq. ⁊ si de feu. fue. contro. c. si vasallus. Ecclesia tamē tutrix ⁊ altrix iusticie. que non patitur ꝯtra iusticiaꝫ aliquid fieri in se vel in alterū a vasallo auferre non dꝫ. arg. ꝯ. de alie. feu. §. inde potest ꝑsumi. Nota etiam ꝙ vasallus cum dño iudicat᷑ hic ad imperia. quia vasallus non potest hic ꝑ anima iudicare vel alienare. vt. ꝯ. qualiter olim feu. po. alie. §. donare. ⁊ j. tit. j. §. etiam ecclesie. ⁊ tamē dñs potest inuito vasallo. Sed est spāle regulariter contra. vt. ꝯ. de forma fideli. c. fina. cum concordā. Nota etiam ꝙ regulariter feudum sine vas. voluntate ad alium transferri non potest. vt. j. ti. j. §. preterea ducatus. in fi. §. ⁊ ꝯ. quo tempo. mi. inuesti. pe. de. c. si quis fecerit. ⁊ ꝯ. de l. cor. c. ij. §. eadē. in prin. ⁊ tamē conferre potest ecclesie inuito vasallo. Est ergo hic speciale fauore ecclesie. Sunt ⁊ in ea multa alia specialia. vt. C. de sacrosan. eccle. ꝑ totum ¶ Quid si ecclesia vasallo nō fecerit gratiā. an vasallus ꝯ dominū possit agere ad feudū euictōe secuta vel ad ꝑciū: vel ad interesse vel ad cambium aliā rē sibi det eiusdē q̄litatis. rñdet glo. ⁊ bene ꝙ sic. ar. ꝯ. si de feu. iter. fu. c. j. ⁊ de inuesti. de re ali. facta. c. j. ⁊ ar. C. de rei ven. quotiens in fine. ⁊ ff. de relig. si quis sepulchrum in prin. ⁊ loca. l. si fundus. ⁊ C. de ꝑci. ipera. off. l. rescriptu. ⁊ l. quotiēs. vt autē eq̇tas. Nota hic diffinitionē eq̇tatis. dr̄ enim equitas rerū conuenientia que in paribus causis paria iura desiderat ⁊ oīa bene eq̇parat. Et dr̄ eq̇tas. i. equalitas. ⁊ dic vt in summa insti. de iusti. ⁊ iure §. eq̇tas ⁊ facit. C. de cōsti. pecu. l. fi. Nā q2 vasallus recipit beneficium vt inde tribuat seruitium. vt. ꝯ. in quibus cau. be. a. §. beneficium. ideo suadetur hic vas. ꝙ seruet domino equitatem seu equalitateꝫ prestando domino seruitium: equalitatis enī ⁊ iusticie sumus amatores. vt in aut. de non eligen. so suben. §. si. coll. j. seruetur maxime inter dñm ⁊ vasallū. vt sequitur. vt quicunq maior mediocris ⁊ paruus masculus vel feminā habens feuduꝫ a quocunq. in dicta. ab imperatore. vel dic. vt. ꝯ. de capi. cor. §. similiter. sub rege dñm. ¶ Arg. est hic ꝙ vasallus ad requisitionē dñi sui cogitur ꝑstare seruitium. siue auxilium dño sui dñi. Sed contra no. ꝯ. de. l. cor. c. ij. §. similiter. ⁊ ꝯ. de cōtro. inuesti. §. fi. Sed dic ꝙ hic est spāle in vasallo regis. vel dic ꝙ est spāle qñ vadit ꝑ suscipienda corona. eūdo. vel alium ꝑ se dño acceptabilē mittendo. vt. j. ti. j. §. firmiter statuim᷒. stipendia. de eis dic vt. j. ti. j. §. firmiter ēt. ⁊ ꝯ. de capi. cor. §. similiter. ⁊ no. ꝯ. ti. j. c. j. ꝑsoluendo qḋ erit in electione vasalli. nō puto vt deꝫ ire vel soluere qḋ debitor est. ar. ff. de iure do. l. plurū. §. fi. maxime si redditus feudi ad eundē non sufficiūt. ar. ff. de an. lega. l. mena. §. fi. vel dic ꝙ aut eundo potest domino suo magnum auxilium ⁊ cōmodum prestare interuentu sue persone tunc debet personalit᷑ ire. ar. ꝯ. que fuit cā prima be. amit. §. ꝑterea si vas. ⁊ §. sed ⁊ si octa tor. ver. j. ⁊ facit. ꝯ. de for. fideli. ⁊ ti. de no. fide. for. Aut interuentu

fue persone non pōt dn̄o ppterea magnum auxiliū et cōmodum im pendere tunc esse debet in eius electione vtrum velit ire vel soluere vt dixi legitima.i.per ipsum dn̄m vel procuratorē eius.ar.ff.de pe ti.here.l.item veniunt.§.petitam.et fiet vocatio coram paribus ad hibitis duobus vel tribus.ar.s.si de inuesti.inter do.et vas.lis oria. c.ij.et ti.quid sit inuesti.in prin.et.§.j. Uel dic q̄ dn̄s seu eius pcur. vocabit ter coram paribus spacio cōpetenti.argu.s.de mili.vas.q̄ cō.est.c.j. Uel dic q̄ dn̄s non vocabit per se vel p pcura.sed per pa res curie. Uel dic quarto modo q̄ vocatio fiet s̄m loci ɔsuetudinē ar.ff.de testi.l.testium.§.fi.et de euic.si fundus.et.C.de emanci.lib.l. j.et.l.fi.et in regno Sicilie dn̄s rex facit vocationem p edictū in al bo ppositum.vt frequēter vidi de facto. ¶ Queritur quid si domi nus non hz pares. R̄n.q̄ etiam adhiberi possunt etiā extranei te stes.vt.s.qui testes sunt ne.ad pro.no.inue.c.j.§.fi.et.C.de here.l. quoniam.per compares.qui testes esse debent.vt.s.dictum est.et fa cit.s.de ɔten.inter do.et vas.de inuesti.in prin.vel dic q̄ pares erūt iudices.et nō est necessariū q̄ sint testes inuocatione nec littera.hoc dicit.licet dicatur in glo.et facit.j.ti.j.§.preterea si inter.et de ɔtro. feu.apud pa.c.j.feu.pdat. Nota hic nouam ingratitudinem p quā vasallus perdit feudum. Sunt et alie.s.que fuit pria cā bene.amit. p totum. ¶ Queritur an hoc locum habet q̄ vas.perdat feudum siue sit feudum paternū siue nouū.et siue supsint agnati siue nō. Qui dam dicūt q̄ habet locum tm̄ in feudo nouo vel antiquo.si nō sup sint agnati.arg.s.si vas.feu.pri.c.j.et si de feu.fue.ɔtro.c.si vas. Tu dic q̄ hz locum tam in paterno seu materno q̄ in nouo quia hec lit tera loquit̄ indistincte et generaliter.ar.ff.de rī.p̄st.l.iij.et de leg.pre stan.l.j.§.et generaliter. Preterea hec iniuria respicit dominū.q̄n immo et totum imperiū.et rei publice vtilitatē que p hoc iminetur. et ideo reuertit̄ ad dn̄m.vt.s.que fuit pria cā benefi.amit.§.denicq̄.et j.ti.j.§.firmiter. ¶ Queritur an dn̄s sua autoritate possit feudū auferre a vasallo.ar.est q̄ non.s.e.§.si quis vero aliquā.et.j.ti.ij.c. j. Arg.s.C.de iure emphi.l.ij.et de metha.l.deuotū lib.xij. Tu dic q̄ non pōt.quia hec lr̄a dicit cōuinci.et facit.s.de mili.vas.qui con tu.est.c.j.et.s.de feu.sine cul.nō amit.c.j.

¶ De probi.feu.alie.per frede.

¶ Rubrica hec pōt sic ɔtinuari ad p̄cedentia. Superius dictū est de iure feudi multiplici modo verum q̄r sepe vasallus prosiliuit ad feudi alienationē in p̄iudiciū dominoꝝ. Et q̄r p fredericū est inno uatum iuri antiquo. Ideo sequit̄ hec rubri.

Imperialem decet. ¶ Diuide i octo ptes. Primo p̄hibet generalr̄ oēm alienationē et penā imponit. Se cūdo p̄hibet fieri fraudē legi. Tertio p̄cipit in uestiturā a quolibet maiori.xiiij ānis peti.j.anni et diē. Quarto iubet vasallū ire cū domino vel mit tere.vel ɔgrue satisfacere. Quinto p̄hibet diuisionē ducatus.et co mitatus et pmittit diuisionē alioꝝ feudoꝝ. Sexto p̄hibet ne filius vel domesticus vel vasallus vasalli dn̄m dn̄i offendere debeat. Se ptimo determinat q̄s debeat esse iudex inter vasallos.vel inter dn̄z et vasallū. Octauo p̄cipit q̄ in oī sacro fidelitatis noiatiz excipi de beat impator. Scd̄a pars incipit in.§.callidis. Tertia incipit i.§. preterea. Quarta in.§.firmiter. Quinta i.§.preterea ducat᷒. Sexta in.§.insup. Septima in.§.insup preterea si inter do. Octaua in.§.il lud quocq̄. Principiū aūt vsq̄ ad.§.preterea si q̄s.subdiuide in ptes tres. Primo impator exordit̄ materiā. Scd̄o p̄hibet gn̄aliter oēm alienationē in futurū et cassat factā in p̄teritū et penā iponit ɔfaciēti bus. Tertio p̄hibet fraudē fieri l.et statuit penā. Scd̄a ps incipit i §.hac edictali. Tertia in.§.callidis. ¶ Casus impator.primo exor dit̄ dicēs q̄ semp studet subditoꝝ cōmoda inuestigare.et ait q̄ mul ti vasalli ante hāc legē feudū alienauerāt p q̄d vtilitas dominoꝝ et imperij valde erat diminuta.et iō de ɔsilio pcerum gn̄aliter p̄hibet oēz alienationē feudi fieri in futuꝝ.et cassat alienatiōes factas in p̄ teritū nulla p̄scriptiōe obstāte. Et q̄ ɔtrafecerit amittit feudū.et em ptori cogit̄ reddere p̄cium. Et p̄hibet insup fraudē fieri huic legi. vz q̄ vasalli sub colore inuestiture p̄cio accepto non debeāt vēdere feudū alioquin emptor et vēditor bn̄ficio et p̄cio carebūt.et tabellio qui scripsit instrumētū priuabit̄ officio et erit infamis.et manū pdet. h.d. ¶ Tangit̄ hic in.§.i.brocardū quod ab initio de iure nō valet tractu tpīs recōualescere non pōt.vt.C.de pac.si certis ānis.ff.de re gu.iur.q̄d ab initio.et.l.ola.et insti.de le.§.an seruo.et.ff.de le.j.l.ce tera.et de sena.l.filia. Ar.s.C.de postu.l.iij.de ɔtrac.iudi.l.j.et ma ior fac.ra.ha.l.j.et.ij.et.ff.de ver.ob.l.inter sti.§ sacra.et de iudi.l.lz. et de offi.pcō.l.obseruare.§.fi.et de reg.cato.l.j.et de ser.rusti.p̄di.l. p fundū. ¶ Potest solui multis modis. Uno mō sic regulr̄ q̄d ab initio nō valet tractu tpīs nō ɔualescit.vt in regula iuris. Contra ria sunt casualia. Uel dic q̄ solus tractus tpīs sine alio adminicu lo nō facit valere q̄d ab initio nō valuit. Sz adminiculo alio ɔcur rēte pōt ɔualescere siue ɔfirmari.vt no.d.l.p fundum. Uel dic aut

p̄hibitio est ppetua.tunc q̄d ab initio nō valet non ɔfirmat̄.aut nō est ppetua.tunc aut est inutile ab initio ipso iure.et tunc nō cōfirma tur ex postfacto aut pendet ex die vel ɔditione et pōt ɔfirmari.vt.ex tra de eo qui du.in ma.quā pol.p adul.c.ij.vbi de hoc.vel dic s̄m do minū Dy.aut durat cā impediens.aut cessat et nulla supueniit ɔfir mans.aut simul cessat cā impediens et supuenit cōfirmans. Primo casu regula simplicit̄ vera est q̄ ab initio et c. Scd̄o casu q̄n.s.cessa uit cā impediens idē q̄ si nō tenuerit nec ɔfirmatur.vt.d.l.inter sti pu.§.sacramēta.et.ff.de testa.l.si eius.et.l.filius. Tertio casu q̄n ces sauit impediēs et superuenit ɔfirmans.tunc regl̄a nō hz locū q̄d ab initio et c.vt.C.de ɔtrac.iu.l.j.et.ff.de le.iij.l.j.§.fi si filius.et.l.sed si deportati eiz si. ¶ Queritur nunq̄d vasallus possit hodie obliga re feudum. R̄n.q̄ nō vt hic aperte dicit littera.vel dic q̄ extraneo dn̄o non pōt. De hoc dic vt extra de feu.c.j.de hoc dic.vt not.s.de alie.feu.c.j. Querit̄ an dn̄s possit obligare pp̄rietatē feudi. R̄n.q̄ sic q̄r non est p̄hibitum.ar.C.de vsufr.l.ij.ff.de pig.ac.l.tutor.in fi. ¶ Queritur si vasallus alienauit feu.et postea redemit an euitet pe nam huius ɔstitutionis. R̄n.q̄ nō.vt.s.quid iu.sit si vas.post alie. feu.recu.c.j.et dic vt ibi notaui. ¶ Querit̄ nisiquid vasallus possit legare feudum vel in extraneū heredē instituere. R̄n.q̄ nō.ar.ff.de le.ij.l.peto.§.fratre.et de le.iij.l.pater.§.quidā cum.et.s.de suc.feu. in prin.et.s.qualiter olim feu.po.alie.§.donare.et hic. ¶ Querit̄ an vasallus possit feu.in ppetuam emphiteosim dare. R̄n.q̄ nō.q̄r alienatio est.vt in aut.de nō alie.aut pmu.§.alienationis.et hic. ¶ Querit̄ nunq̄d vasallus poterit alienare hodie agnatis. R̄n. q̄ sic.primiori q̄ successurus est in feudō.potest ei et non alij.vt.s.de alie.feu.§.et si clientulus.in fi.§.et p quos fit inuesti.§.sed et res. ¶ Querit̄ si vasallus feu.alienauerit sine pmissione dn̄i quo iure dn̄s petet ab eo rez in quā facta est alienatio.dic vt not.s.si de feu. fue.ɔtro.c.si vasallus. ¶ Quid si dn̄s pmisit vendere amico.et vasal lus vēdiderit alij an teneat vēditio. R̄n.q̄ nō.vt.ff.de ɔtrah.emp.l. cū seruo. ¶ Querit̄ an p̄scriptio.xxx.an.obstet dn̄o. R̄n.vt nota ui.s.q̄liter oliz feu.po.alie.§.porro.et de ca.cor.§.preterea. ¶ Que rit̄ si emptor fuerit malefidei an possit petere p̄cium a vasallo si dn̄s emerit feu. R̄n.q̄ nō si non est stipulatus.vt.C.de rescin.vē.l.si fundū. Sed q̄d si stipulatus est.dic idē.ar.C.de litig.l.fi.et vtroq̄ casu ap plicabit̄ fisco.vt.ff.de iur.fis.l.luci᷒ s.no.gl.de agri.cē.l.quēadmo dū.li.xj. ¶ Querit̄ an emptor bonefidei possit agere ad interesse ɔ̄ vēditorē euictione secuta. R̄n.q̄ sic.lz venditio fuerit nulla.et aget̄ actione ex eo ɔtractu.q̄r ēt ex inutili ɔtractu dat̄ actio.vt.ff.de ɔ̄hē. emp.et ven.l.sz celsus.§.i.et de act.emp.ex empto.§.is q̄ vinū.et facit de act.emp.et ven.l.titius.§.fi.et.l.se.et seq̄nē.et.ff.de euic.l.ex mille. ¶ Querit̄ an hodie vasallus possit alij feudū dare. R̄n.q̄ sic.q̄r in §.callidis p̄hibet̄ datio q̄ fit i fraudē.ergo vr̄ pmitti datio si fiat sin cere et bōa fide.q̄r cū de duob᷒ vnū p̄hibet̄ aliud vr̄ ɔcedi.ff.de iu.l. cū p̄tor.in pri.de hoc dic.vt.s.de ca.cor.plene no. ¶ Querit̄ an va sall᷒ possit renūciare feudo inuito dn̄o.de hoc dic plene.vt no.s.de vas.q̄ ɔtra ɔsti.lotha.feu.ali.c.j.et de capi.q̄ cur.vē.c.fi. ¶ Querit̄ si vasall᷒ feudū alienauerit an reuertat̄ feudū ipso iure ad dn̄m. R̄n. q̄ sic quātū ad vasallū q̄r statim illud amittit et domino aperit̄ vt.s. q̄.mo.feu.ali.§.itē si frēm.et.s.q̄d iur.sit si post alie.feu.vas.id recu peret.c.j.in fi. Sz quātū ad emptorē nō.q̄r op᷒ est ɔtra eū agi.et eū ɔuinci.vt.s.de cōtro.inter mascu.et fe.§.fi.et de cōtro.inter do.et emp. feu.c.j. Preterea regulr̄ feudū nō auferet̄ ēt a vasallo nisi culpa me diāte cognita et ɔuicta.vt.s.de feu.sine cul.nō amit.c.j. ¶ Querit̄ an hoc hēat locū siue sit feudū nouū siue p̄nū. R̄n.q̄ i nouo tm̄ nō in paterno.nisi supsint agnati.vt.s.p quos fit inuesti.§.sed et res.et de suc.feu.§.hoc quocq̄.et dic plene vt ibi no.

Preterea si quis. Casus. Si vasall᷒ maior.xiiij.an. nō petierit inuestiturā a dn̄o vel he rede dn̄i p negligētiā.j.ānū et diē amittit feudū.h.d. Maior.xiiij. an.facit.s.si de feu.fu.ɔtro.c.si minori.et.c.si q̄s decesserit. ¶ Que ritur si non petierit inuestiturā.j.anni et diem an sit restituēdus in integ.beneficio minoris etatis. Et videtur q̄ sic.vt.ff.de mino.l.ait pretor.et.C.ex quibus cau.in pos.ea.l.apud iulia.et.C.de in integ. re.l.non videt̄ circumscriptus. Prima placet.amittit. Fallit in casi bus.vt.s.quo tempore m᷒.inuesti.pe.de.c.j.et que fuit prima cā be ne.amit.in pria.vbi de hoc.

Firmiter. Casus. Si vasallus legitime vocatus nō ine rit cum domino in expeditione.vel non miserit pro se aliū domino acceptabilē.vel non soluerit domino dimidiā partez redditus feu.vni᷒ ānī.feudū amittit.h.d.in dicta publice vt s.de ca.cor.§.pe.vel dic.vt.s.ti.j.§.fi.vel dic.vt.s.hic si.lex.in pri. vocatus legitime.vt.s.ti.pri.§.fi.vbi de hoc.spacio competēti.pu ta vicena milia passuum pro singulis diebus preter diem quo voca tus est.et quo se debet presentare.argu.ff.si quis cau.l.j.vel dic ad se parandum:et ad iter arripiendum.et se presentandum.arg.ff.ex q̄. cau.ma.in integ.resti.l.ab hosti.§.fi.et.C.de dila.l.j.et.s.quo tē.mī. inuesti.pe.de.c.fi.vel alium pro se. Nota ergo hic q̄ potest vasall᷒ seruire feu.per substitutum domino acceptabilem. Sed dic vt nota

ut.I.si de feu.fuerit contro.c.si quis decesserit.vel dimidiuz. cõtra. I.de capi.cor.§.simile. ¶ Solutio. quod ibi dicitur.hic corrigitur ar.ff.de legi.non est nouuz.⁊ dic vt ibi notaui.⁊.I.ti.ij.c.j.habeo fa cultatem.siue feudum fuerit paternum siue nouuz.vt.I.proxime.§. fi.vbi de hoc.

Preterea ducatus. ¶ Casus.ducatus marchi.⁊ comitatus nõ diuiduntur. Sed aliud quidem feudum diuisionem recipit.ita tamen ꝙ oẽs qui feu. partem habent fidelitatem facere debent.dictum dicitur ꝙ vasallus pro vno feudo nõ debet cogi plures habere dominos quinimo nec dominus feudi sine vas.voluntate ad aliũ trãsferre potest.⁊ hoc dicit.non diuidatur. Nam quod in multitudine diuiditur insensibi le prope modum facit eis qui hoc sustinent.vt in auc.de na.li.in cur.depu. in prin.coll.quarta.aliud autem feu. Nota ꝙ de paruis rebus non multum hic curatur.ar.ff.commo.l.in rebus.§.possunt. ⁊ in auc.de indi.§.ne autem colla.vi. ¶ Nota etiam differentiã ex personarũ qualitate de hoc dicit no.I.de na.feu.plures dominos. Solutio vt notaui.I.si de feu.fuerit contro.c.omnes filij. non com pelluntur. ¶ Queritur cui detur electio vtrum dominis vel vas.de tur. Secundum glo.dabitur electio vasallo.quia debitor est.vt. ff. de iure dot.l.plerunq.§.fi. Tu dic.aut ex diuisione feudi peruenit ad vnum tantum.tunc illi debetur fidelitas.ar.I.si de feu.fuerit cõ tro.c.omnes filij.aut ad omnes dominium feu.peruenit facta diuisione per partes.si tunc in diuisione adiudicatum est ius vas.vni vel conuenerit ꝙ vnus tantum haberet ius feu.tunc sibi soli prestabitur fidelitas.ar.ff.fami.hercis.l.ii.§.fi.⁊.l plane.⁊.l.⁊ puto.§.j.⁊ cõmu ni diui.l.cõmuni diuidũ.in prin. Si vero in diuisione non conuenerint nec est adiudicatum vni tunc glo.bene dicit.ar.ff.de sol.l.j.ad alium transferat oppone vt.I.de l.cor.c.ij.§.ex eadem.l.ver.ꝙ mediolani. Solutio.vt in glo.vel dic vt in contrario notaui.vel dic vt no.I.de capi.qui cur.ven.c.j ¶ Queritur quid si vasallus decesse rit relictis duobus filijs quorum vnus vtilis est ad seruiendum al ter inutilis.an vterq succedet in feu.an ille qui vtilis est tantum. ⁊ videtur ꝙ tantum vtilis succedere debeat.quia hec sunt paria quẽ non esse vel inutilez esse.vt.ff.ꝙ cuiusq vniuer.l.j.§.quibus.cũ con cordan. Nam ⁊ tutela si vnus est habilis alter inhabilis defertur ei qui habilis est.vt.ff.de legi.tu.l.j.§.interdum.⁊.§.si apud hostes.⁊ l.iij.§.non tantum.idem in successione seruatur.vt.ff.de contra.ta. l.j.§.penu.⁊ fi.⁊ insti.de suc.lib.§.sed nostra. Econtra videtur ꝙ in ter liberos non est discretio apud deum:vt in auc.de mona.§. hinc autem nobis. nec in succedendo patri.vt.C.fami.hercis.l.inter fi lios.⁊ in auc.de nup.§.penul.⁊.C.de libe.prete.maximum vicium. Solutio fm obertuz ⁊.G.succedere debent ambo simul.quia si om nes sunt inutiles succedere debent.ergo si alter ẽ vtilis alter inutilis succedere debent.quia quod iuris est in toto quo ad totum ⁊c. vt.ff.de vsu fr.l.qui scit.⁊ de rei ven.l.que de tota.ar. tamen contra. I.epi.abb.vel abba.§.cum ẽt.⁊.I.de eo qui sibi ⁊ heredi. fu. mas.⁊ fe.circa prin. Sed fm alios succedere debet vtilis tantum.vt.I.an mu.vel aliter imperfec.c.j.

Insuper. ¶ Casus.si filius vasalli offendit dominũ pris sui.aut pr a dño requisitus dz eum ducere ad sa tisfaciẽdũ dño.aut filiũ a se separare.alioquin priuabitur feudo. Sin autem pater vult eum ducere.filius aũt cõtemnit.patre postea mor tuo filius nõ succedit in feudo.nisi prius dño satisfecerit. idem etiã seruabitur de domesticis vasalli deinde dicitur si vasallus vasalli dñm dñi sui offendit feudum amittere debet nisi p seruitio alterius domini sui hoc fecerit quem sine fraude ante habuit.⁊ nisi requisitus a domino suo paratus sit satisfacere.⁊ si vas.idemq dominus a do mino suo requisitus suum vasallum qui dominũ suũ offenderit non requisierit vt domino suo satisfaciat feudum amittit.h.d.non succe dit facit.I.de capi.qui cur.ven.c.ij. ¶ Queritur si vasallus feloniaz cõmisit ante inuestiturã.vel post ⁊ eã inficiatur.cum petit inuesti turam ipse vel heres eius an obstabit eis delictũ respõdet gl. ꝙ nõ vt.ff.de dolo.l.⁊ eleganter.§.penul. Tu dic aut simplr petit inuesti turã.⁊ nõ audit aut sub protestatione.tunc auditur vt dicto.§.pen.⁊ de dam.infec.l.pretor.ver.si cõtrouersia.⁊.l.qui mas.§.si cõtrouersia.vel dic aut dominus paratus est incõtinẽti docere de felonia.⁊ tunc nõ cogitur facere inuestiturã alis secus.ar.ff.ad exhiben. l. iij. §.ibidẽ.⁊ ad trebel.ille a quo.§.si de testõ.⁊.ff.ad carbo.l.iij.§.i cãe ⁊.C.de cõpensa.l.fi. ¶ Queritur an ppter delictũ patris filius amittit feu.antiquũ.respondet glo.ꝙ sic. Tu dic vt no.I.de suc.feu.§.j. ¶ Queritur si vasallus hñs feudũ antiquũ cõmiserit feloniaz.p quã dz amittere feu.⁊ dñs ei remiserit feloniã.⁊ feudũ reseruauerit. an agnati eo mortuo succedant in feu.quasi antiquũ.rñ.glo.ꝙ sic ⁊ bñ. ar.j.de pecu.l.pecul.§.si ere alieno.vbi de hoc.⁊ de impen.in re.do. fac.l.qd dr.ver.sed si.⁊ dic vt ibi.⁊.I.de vas.decre.eta.c.j.⁊.ff.de le. ii.l.vnũ ex familia.§.si de falcidia.⁊ in decre.xij.di.c.i pceptis apostolicis.⁊ extra.de elec.c.innotuit circa fi. ¶ Queritur si vasallus cõmiserit feloniã ⁊ dñs nil dixit in vita an heres domini possit execitare eũ.respõdet gl.⁊ bene ꝙ nõ.vt.C.de inoffi.test.l.oĩnõ.§.j.

⁊ õ hoc no.I.qui.mo.feu.amit.§.j.⁊ q̃ fuit prima cã.be.amit.§. por ro. ¶ Queritur in.§.illud ẽt nunqd si vasallus vasalli dñm domini offenderit an debeat amittere feudũ.⁊ vr ꝙ non.qr non est eius vas. sicut nec socius socij.nec libertus liberti ar.ff.p socio.nã socij. ⁊ de libe.agno.si quis a liberis.§.si qs a liberto in driũm facit.§.iste.⁊ põt ratio esse.qr feudũ afficitur ppter seruitiũ.sicut seruitus afficit rẽ.ar.ff.de serui.rusti.pdi.l.via.§.si fundus. Preterea cũ eã bñficij sen feu.fuerit dñs dñi ergo vasallus vasalli dz diligere dñm dñi.arg. ff.man.si nõ re.§.idẽ pap. Nã vasallus non dz copulare amicitiã cũ inimicis dñi.vt.j.ti.ij.c.j. Sed driorz est eadẽ disciplina.ergo sicut non dz copulare amicitiã cũ inimicis sic non dz offendere amicũ dñi ⁊ maxime dñm dñi vt hic. ¶ Queritur si vasallus feu.dedit alij i feu. ⁊ ille alij ⁊ ille vlterius alienauit.qs debeat reuocare.ar.ꝙ primus vt.ff.de seruis expor.l.vltima cũ concor. ¶ Gl.ar.I.§.istum. Tu dic primo ꝙ dñs reuocabit qr directum hz dñiuz.sed alij nullũ hñt dñium.qr vtile dñium trãstulerũt inuitimũ qui alienauit.vt.I.de.l. cor.§.similr.⁊ tu dic vt ibi notaui. ¶ Queritur an dñs põt cogere vasallũ.vt ei feudũ ostendat p quo pstitit seruitiũ.gl.arguit ꝙ sic. vt.ff.de actio.empti.⁊ ven.l.titius heres. Tu dic vt notaui.I.si de feu.fuerit cõtro.c.vas.si feudũ. ¶ Queritur an vasallus possit cogere dñm qui ei feudũ de camera dz vt ei possiones ex qbus pcipe debet feudum prestetur.est ꝙ possit.C.de dona.si quis cogen.§.j. Tu dic vt notaui.I.de feu.cogni.c.ij.

Preterea. ¶ Casus.si cõtẽtio est de bñficio iter vas.dñs cognoscere dz. Si vo est cõtentio inter dñm ⁊ vasallũ tũc pares curie debẽt cognoscere.vltimo dr ꝙ in oi sacro fi delitatis dz nolatim excipi imperator ⁊ hoc dicit.cognitio.facit in auc.de questo.§.si vero forsan.ver.si vero forsan. ¶ Oppo.ꝙ iter vasallos nõ sit iudex dñs sed corã iudice vel arbitro dz terminari.vt I.de pa.te.§.si vero.⁊.§.se.⁊ de.l.cor.c.ij.in prin. Solutio vt hic in glo.⁊ ibi notaui.⁊ dic plene vt notaui.I.de inuesti.in ma.fac.§.illud tñ. ¶ Queritur quid si dñs nõ vult cognoscere iter eos rñdeo.ꝙ tũc dz cogi p superiorẽ.vt.I.si inter do.⁊ vas.lis ori.c.j.⁊.I.qd sit inue sti.§.j.⁊.I.de mili.vas.qui cõtu.est.§.j.⁊ in auc.de questore.§.si vo forsan.⁊ in auc.vt dif.iudi.§.si tñ cõtigerit.⁊.xj.q.iij.c.cum simus. ¶ Queritur an litigãtes possint cõsentire in aliũ iudicẽ qͣ in dñm rñdet gl.primo forte nõ ar.ff.de iudi.l.cũ ptor. Tu dic aut perrorẽ adierũt aliũ iudicẽ:⁊ nõ possunt.aut ex certa scia.⁊ tunc pñt.ar.C. vbi de cri.agi ops.l.j.⁊.ff.de offi.eius cui mã.est iurisdi.l.j.in prin. ⁊ de iudi.l.j.⁊.l.ij.in pri. ¶ Queritur.in quo loco debeat stare dñs ad cognoscẽdũ.rñdet gl.⁊ bñ ꝙ stare dz vbi voluerit seruata tñ hone state sua.⁊ more maiorz.ar.ff.de iusti.⁊ iure.l.pen.⁊ de arbi.l. si cum dies.§.si arbiter.⁊.C.de sen.⁊ inter.om.iudi.l.cũ suis.⁊.ff.de iter. act.l.voluit.§.j. ¶ Queritur qualr pares debẽt eligi si cõtẽtio ẽ inter dñz ⁊ vas.rñde vt.I.de ctro.feu.apõ pa.c.j. ¶ Queritur qd si dñs non hz parẽ rñdet.ꝙ tũc iudex rei erit iudex.vt.C.vbi in rẽ.ac. l.actor. ¶ Queritur quid si dñs nõ vult rñdere qualr ẽ cũ debeat pcedi.rñdeo.vt.I.de mili.vas.q̃ cõtu.est.c.j.§.fi. ¶ Queritur in q̃ loco debeãt stare pares ad cognoscendũ.rñdeo.aut actũ est de loco ⁊ tunc seruabitur locus ille.aut nõ est actũ ⁊ tunc pares in loco cõ promissi cognoscẽt.⁊ in quacunq pte loci voluerint honeste tñ.vt ff.de arbi.l.si cuz dies.§.si arbiter. Sed si discordia est inter pares de loco tunc fm quosdã est in electõe dñi.vel dic ꝙ supior eligat ar. ff.de admi.tu.l.si plures.§.fi.⁊ de pac.l.maiorẽ.⁊ extra de elec.c.bo ne memorie maguntinẽ.archiepo.⁊.c.ne p defectu.q̃ eligere debz locũ vt nõ sit ad incõmoduz litigantiuz vt ar.ff.de iudi. l. si locus ⁊ de pig.act.l.si seruos ⁊ de ver.ob.l.cõtinuus.§.ij. ¶ Queritur si cõtentio est inter dñm ⁊ aliuz nõ vasalluz vel inter vasalluz ⁊ alium nõ vasalluz rñdet gl.⁊ bñ ꝙ corã iudice vel arbitro cã dz terminari ⁊ iudex rei cognoscere dz ar.I.de pace te.§.si duo.⁊.§.se.⁊.I.de.l. cor.c.ij.in prin.⁊ dic vt plene notaui.I.de inuesti.in ma.fac.§.illud tñ. ¶ Queritur an vasallus in iuramẽto fidelitatis debeat se ipm excipere.respondet glo.⁊ bene ꝙ non.quia non est necesse. Nam in generali sermone non continetur persona loquentis.de hoc dicit no.I.hic finitur lex deinde incipi.cõ.regni.§.fi.

¶ Explicit lectura domini Jacobi de beluiso doctoris eximij super corpore autenticorum:⁊ super vsibus feudorz Impressa lugdu ni. per magistrum Jacobum sachon. Anno domini.1511. die. 18. mensis nouembris.

Registrum.

a b c d e f g h i k l m n o Omnes sunt quaterni preter n ⁊ o qui sunt terni.

Tabula autenticorum.

Finis.

Loys par La grace de dieu. Roy de france Au seneschal de lyon. Et a tous noz autres iusticiers ou a leurs lieutenans salut. Receu auons Lumble supplication de Jacques bouys libraire de luniuersite dorleans. Contenant que puis troys ans enca. Par le moyen de ses amys luy a este baille certain liure fort ancien qui se nomme Jacobus de bello visu sur les feudes et autenticques lequel auoir et faire veoir icelluy corriger composer et adicionner il a vaque et faict vaquer plusieurs nobles clers et docteurs ou il a employe son temps et facit plusieurs fraiz et mises et tellement que de present ledit liure est fort singulier et profitable. Et a ceste cause icelluy suppliant tant pour le prouffit et vtilite de la chose publique que aussi pour auoir et recouurer partie des fraiz et mises et vaccations quil a faictes a adicionner corriger et composer et faire composer corriger et adicionner ledit liure. Lequel ne fut iamais imprime Ledit suppliant le feroit volentiers imprimer mais il doubte que apres ce quil lauroit fait imprimer que autres libraires le voulsissent faire semblablement. Et que par ce moyen ledit suppliant ne peust recouurer les fraiz et mises quil a faiz si par nous ne luy estoit surce subuenu et pourueu de nostre grace humblement requerant icelle. Pourquoy nous ces choses considerees voulans ledit suppliant estre releue des fraiz et mises par luy portees pour ledit liure. Et attendu que comme dit est il na encores iamais este imprime. Audit suppliant auons donne et octroye Donnons et octroyons de grace especiale par ces presentes que Jusques a troys ans prochainement venans il puisse seul imprimer ou faire imprimer par tel libraire qui bon luy semblera ledit liure nomme Jacobus debellouisu sur les feudes et autentiques. Sans ce que pendant ledit temps de trois ans autre que ledit suppliant ou ceulx qui auront de luy puissance puissent aucunement imprimer ne faire imprimer ledit liure. Si vous mandons et commettons par ces presentes et a chascun de vous surce requis que de nostre presente grace conge licence permission et octroy vous faictes souffres et laisses ledit suppliant ioyr et vser plainement et paisiblement. En faisant inhibition et deffence de par nous a tous libraires et autres personnes quelz quilz soient sur grans peines a nous a appliquer et de perdicion de ce quilz y feroient ou mettroient que pendant ledit temps de trois ans ilz naient a imprimer ne faire imprimer ledit liure dessus declaire. En les contraingnant a ce faire et souffrir par prise vente et exploitacion de leurs biens saisissement desdis liures et autres voyes et manieres deues et raisonnables reaument et de fait. Non obstant oppositions ou appellacions quelzconques. Par lesquelles ne voulons estre differe. Car ainsi nous plait il estre fait Non obstant quelzconques lettres subrepticees impetrees ou a impetrer a ce contraires. Mandons et commandons a tous noz iusticiers officiers et subgetz que a lexecucion de ces presentes soyt obey Donne a Lyon le xxv. iour de aoust. Lan de grace mil Cinq cens et vnze Et de nostre regne le quatorziesme.